2 . 7 . 340

Digitized by Google

S. IOANNES CASSIANVS ILLVSTRATVS.

SIVE

CHRONOLOGIA VITÆ S. IOANNIS CASSIANI ABBATIS ET MONASTERII S. Victoris ab eodem Maſſiliæ conditi.

PRIMARIÆ INTER OCCIDENTALIA Cœnobia antiquitatis ab Anno Chriſti CCCC XX.

Opera & ſtudio P. IOANNIS BAPTISTÆ GVESNAY Aquenſis, Theologi è Societate IESV.

Accedit Elenchus Sanctorum, virorumque illuſtrium, & Abbatiarum, Prioratuum, Cellarum, Eccleſiarum ab eodem Monaſterio dependentium. Item Onomaſticon Rerum & Verborum difficiliorum in Commentariis S. Caſſiani.

LVGDVNI,
Sumpt. ANTONII CELLIER, viâ Mercatoria ſub ſigno ſancti Antonij.

M. DC. LII.
Cum Approbatione, & Priuilegio Regis.

2 7.340

NOBILISSIMIS

AC RELIGIOSISSIMIS

DOMINIS

DD. PRIORI ET CONVENTVI

VENERABILIS AC PERILLVSTRIS
MONASTERII S. VICTORIS
MASSILIENSIS.

IOANNES BAPTISTA GVESNAY Theologus, è Societate IESV.

Libens merito dedicat conſecratque.

VOBIS, qui maiores mundo, Religioſiſſimi Proceres, telluris Punctum maius orbe terrarum offero. Vobis, quibus, dignius nihil Monaſterium veſtrum delineo, quo nihil ad religionis dignitatem magnificentius eſt. Hinc loci Sanctitas, illinc Antiquitas occurrit, & muti exeſique lapides diuinum quidpiam eloquuntur. Si Cœnobij natales, & progreſſum conſiderem, quot iam dirutæ vrbes, quot arces in cineres abierunt, quot euerſa ſunt regna, quot Imperia corruere, & Domus. Hæc Auguſtiſſima, nouantiqua ſtat Domus, ſibi ſuperſtes, ſeipsâ pulchrior, in ruderibus noua, in

nouis ſubſtructionibus antiqua, cui nihil par eſt vllibi, & nihil ſecundum eminet. Domum appellare libuit haud ſatis ſplendido nomine, quæ virtutum Arx omnium, quæ deuicti mundi Trophæum, quæ humanarum rerum contemptus inclytum monumentum, quæ Portus in ipſo Maſſilienſi Portu aduerſus mundi procellas, & vitiorum tempeſtates tutiſſimus eſt. Næ fundamenta ieccrit illarum ædium eadem, quæ Cœlum condidit dextra, neque mortalis eſſe manus immortale operæpretium putem. Iam ſi celebritatem Loci attendo, non ſatis erat ſcientiarum in Gallia, niſi huc ſuas & Græcia conferret, non ſat in Europa Virtutum, niſi ſuas explicaret Ægyptus; nec ſatis in Occidentis Patribus authoritatis, ni Patres Orientis lumina, ac præcipuè Chryſoſtomus ore Caſſiani ſuauiſſimo loquerentur. Huc olim, fateor, ſe Magdalena appulerat, Huc Lazarus bis natus, adeóque homine maior; Eodem poſt ſuperata lacerâ naui, ſine velo ac remis, emenſi maris pericula, victrix Sanctorum familia conuenerat. Sed inchoarant dumtaxat ipſius Chriſti diſcipuli, quæ Beatiſſimus Caſſianus perfecit, Sanctitatem inde, ac Religioſæ vitæ inſtitutum, quaquauerſùs ad cæteras orbis Prouincias diffundens. Animus itaque eſt mihi laudare ſydera terreſtris illius Cœli, commendare Homines haud minùs gloria dignos, quam ſuæ gloriæ hoſtes, excitare qui mortui in hominum exiſtimatione erant, & vocem reddere his, quibus cum ſilentij lex cordi fuerit, ſua vel maximè decora ſiluerunt. Aperiam annuentibus vobis ſepulchra, vnde ſe odor pietatis effundet;

mouebo

mouebo pretioſos cineres qui diuini amoris ignem diſpergent, reſerabo Theſauros ſæculorum, & venas indicabo, auri, argentique, quibus Cœlorum regnum paratur. Quicunque tandem futurus ſit iſte Conatus, meus dicendus non erit partus ſed veſter, illum enim ſingularis expreſſit humanitas, qua Societatem noſtram proſequimini. Ego certè cùm ex Præpoſitorum imperio Maſſiliæ ſex prope annis haberem, pretioſo beneficiorum veſtrorum pondere toties fui obrutus, vt temperare mihi non potuerim, quo minus grati animi ſpecimen aliquod editurus, Sanctum Caſſianum, erga quem mirum quantum affecti eſtis, in eam qua meritis ſuis illucet ſanctitatis ac doctrinæ famam & exiſtimationem vendicare conarer quod quidem aptius moliri me non poſſe duxi, quàm mirabilem eius vitæ ſeriem, ac Monaſterij veſtri ab eo Maſſiliæ conditi hiſtoriam pertexendo. Nec deterruit me querela quam autori noſtro intentatam nonnulli eſſe voluerunt, vt enim omnia in malignos ſenſus detorquerentur ecquis adeo iniquus rerum æſtimator vocaret in inuidiam ſubtiliores de gratia quæſtiones, in quas iurare non niſi poſt Arauſicanum Concilium quiſpiam tenebatur ac proinde Sanctus Caſſianus qui centum ante annis Collationes omni pietatis ſenſu fœtas ſcripſit omni penitus hæreſis ſuſpicione infici poteſt, niſi ab iis fortè quibus nihil placet niſi quod obſoletum eſt. Alterum, quod à vobis benignum patrocinium ſperare iubet, ingentis eſt pompæ apparatus, quo Sancti Caſſiani reliquias cohoneſtatis, nec enim meus labor iniucundus poterit accidere iis

qui nulli pepercerunt impenſæ vt inſtitutoris ſui memoriam poſteritati commendarent. Omnium oculos in ſe conuertunt magnifica Baſilicæ ſacræ aulæa in quibus amica contẽtione ars cum natura diſceptat,nec facilè ſtatui poteſt vtra palmam præripiat. Nihil iucundius argenteis ferculis, vaſis, & lipſanis in quibus erudito ſcalpro quidquid inciſum eſt nemo non viuere putet. Vix quiſquam decernere attentarit an pithaulica organa auribus, vel oculis ſuauius adblandiantur. Denique toto in Monaſterio noua veſtra latè viget magnificentia cuius ſingulare illud prodigium quod ad cœpti operis domeſticum natiuumque ſplendorem longè actis retro ſæculis maiores veſtri vix ac ne vix quidem ſuffecerant nunc omnibus numeris abſolutum à vobis, maximam ipſi dignitatem conciliet. Atque adeo cum nilil penitus intentatum reliqueritis vt veſtra in Sanctum Caſſianum pietas eluceſceret, dum in ſacri huius criminis communionem admitti expeto, veſtra fuere expoſcenda ſuffragia. Me quoque allexit ad ea Eminentiſſimus Cardinalis Lugdunenſis veſter Abbas, qui tot nominibus me totum ſibi deuinxit vt animo ſedeat æternam ipſi profiteri clientelam, cuius patrocinio velut ineluctabili ſcuto ſecurus, quæcumque in me contorquerentur facile retunderem. Scopum habetis (Viri ampliſſimi) cauſamque conſecrati operis, quod ipſum & me vnà, nunc dono. Fœlix illud ſi in manum, & me ſi in animum parte aliqua admittitis. Lugduni 12. Calend. Ianuarij anno CIↃ IↃC LII.

AD

AD LECTOREM MEVM CVI SALVTEM.

DAMVS en, Pie Lector, S. Ioannis Caſſiani opera minus fortaſſe hactenus illuſtrata & in omnibus recognita, quamquam variè edita primùm ab Antonino, & à Dionyſio Carthuſiano, tum ab Henrico Cuychio Theologo Lonanienſi & Epiſcopo Ruremundenſi: poſt auctiora & meliora non nihil facta obſeruationibus Petri Ciaconij, hominis in colligendis veterum è naufragio ſcriptis accuratiſſimi, & in exponendis eruditiſſimi. Demum ab Alardo Gazeo, cuius commentarij paucos ante annos vulgati, dum pangeremus hoc noſtrum Sophocleum, in manus meas inciderunt P. Achilles Galliardus, vir pietate & doctrina clariſſimus cuius opera S. Carolus plurimùm vſus eſt præter cætera ingenij ſui monimenta pridem vulgata, eius praclarum ad Caſſiani illuſtrationem conſcripſit, quod M. S. aſſeruatur Romæ in Tabulario Societatis IESV. Quæ tamen viri illius inſignis lucubratio, accuratiſſimum Scriptorem Philippum Alegambe, Syllabum Scriptorum Societatis conficientem fugit, ſed qui vidit, teſtimonium perhibuit. Nihil enim eorum quæ vel hominum incuria vel temporum diuturnitate, ſicut natura fert in omnibus ferè rebus, paulatim conſeneſcere aut aliqua ex parte laxari ſolent; ita denuo perfectum & exactum vnius aut alterius opera reſtitui poteſt, vt non ſit quod in eo deſiderari videatur. Id maximè experiuntur & verum eſſe intelligunt ij, qui hoc ſaxum voluere, librorumque obſcuritates remouere, maculas eluere, deprauationes emendare ſuſcipiunt. Nam etſi quiſque pro ſuo inſtituto id quod præ manibus habet, ſtudeat omni ex parte perfectum expolire, omneuè ingenij acumen & ſedulitatis operam & in inſerendis nouis ſententiis ac verborum interpretationibus & in euellendis inſitis adhibeat, tamen vt ingenia ſemper florent, qui Vicarij noſtræ diligentiæ ſuccedunt homines acuti magis interdum quàm eruditi ſæpè in iis quæ ſuum nitorem à nobis recepiſſe videbantur,

debantur , erroris ſuſpicionem deprehendunt maculaſque inter-cipiunt.

Quod in S. Caßiani ſcriptis , vt alios in præſentia taceam , manifeſtius eſt quàm vt commemorare attineat , licet enim iterum ac tertiùm fuerit excuſus ab authoribus ſupra memoratis , quorum non laudare operam, quam in eo perpurgando quantum in ipſis fuit impenderunt , animi eſſet ingrati : nunquam tamen hactenus vel ab erroribus ita vindicatus vel inclinata eius doctrinæ æque ac ſanctimoniæ authoritate , ita demum dignitati reſtitutus eſt , quin , ne perire quidem tacitè obſcureque plura in eo genere concederetur , alios prætereà oculos & manus poſtularet. Nunc ergo prodibit tandem vt ſpero correctior multò , locupletior, & auctior, quàm vſquam antea.

Et ita multorum collata manu , prout quemque genius duxit, prodit tandem aliquid accuratum. Sed etiam id videor poſſe in his controuerſiis haud temere profiteri , ſatis me idoneum cenſeri teſtem debere , quamquam de cætero tenuitatem meam neque ignoro neque inficior, quoniam de re agitur quæ maximè antiquis è codicibus & ſchedis pendet , in quibus per annos plus duodecim diligentia quanta maxima non illaborioſè homini fas fuit aßiduè verſatus ſum, & nactus ſum Tabularia ſanè quam luculenta iiſque potißimum inſtructa monumentis , quibus Monaſterij S. Victoris Maßilienſis eiuſque Patriarchæ & Conditoris S. Caßiani initia fideliter & copioſè explicata conſeruantur.

Quibus item partibus ſit auctior facilè eſt colligere & indicare ex commentariorum quos in lucem ædere inſtituimus acceßione. Vitam S.Caßiani & res præclare geſtas vix ab hiſtoricis veteribus delibata & maiori ex parte ignoratas ex eius ſcriptis fideliter collectas primo commentario in multa capita deſcripßimus. Tum alterum ſubiecimus in quo apertißimè redarguitur inconſideratißima quorumdam temeritas qui ſibi tantum ius cenſendi & iudicandi de antiquorum ſcriptis vſurpauit vt ex ipſius Caßiani egregiis lucubrationibus præter ea quæ S. Proſper iure refellit & erroris coarguit, magnam partem pro libidine aut indignè referari voluerint aut illius,quales nunc ſunt, non eſſe reclamauerint atque ſuis ipſorum cenſuris vaniſque commentis in infimas vilium ſcriptorum claßes redegerint. Alterum de eius gloria commentarium nouo quodam modo veluti ſummam quamdam operis rerum temporumque

rumque

Eminentiſſimo ac Reuerendiſſ. Dom.

D. ALPHONSO LVDOVICO DV PLESSIS DE RICHELIEV,

S. R. E. CARDINALI ARCHIEPISCOPO LVGDVNENSI, PRIMATI GALLIARVM.

ABBATI MASSILIENSI S. VICTORIS, &c.

RELIGIOSIOR eſt Sanctus Caſſianus,
Quàm vt ex ſeceſſus tenebris exeat
Sine Abbatis ſui licentiâ:
CARDINALIS EMINENTISSIME
Virtute quàm Nomine ditior!
Hanc à te petit, rediturus in ſeceſſum, ſi abnuas.
Maiorem lucem trahit ex ſuis tenebris,
Quòd purpuræ tuæ radij eas diſcutiant,
Nec parcitas lucis ibi eſſe poſſit,
Vbi diuitis loci auguſta fulget Maieſtas.
Sic clarior eſt, quia diu fuerat obſcurus.
Ne tamen ambitus accuſetur, dum ambit purpuram,
Eam tantùm prehenſat,
Quam virtutum luce illuſtras,
Eaque multiplici nomine Eminentiſſima
Sine ambitus ſuſpicione prehenſari poteſt.
Aliena caligine obſcurus, non ſuâ
Tuam quærit vmbram, vt liberaliùs vibret;
Quanta RICHELEII Lux,

***

Si vel vmbra multam lucem impertiat?
Inuidiæ telis appetitus,
Debuit ſe tueri patrocinio illius,
Qui omni ſuperior inuidiâ:
Quâ obſtrepente, ſecurus deinceps ſtabit,
Nec enim quis vacillare poteſt,
Dum innixus RICHELIO;
Vt pote cum Eccleſiæ Gallicanæ vnicus cardo Gallicus,
Quia vnicus ipſe Cardinalis Gallus,
Cuius tamen vnius virtutes
Plurimos Eminentiſſimos conflarent.
Multa debet Caſſianus iis,
Qui eum fuerunt inſectati,
Quòd tale ad Aſylum ipſum impulerint.
De gratiâ ſi locutus ſit ambiguè
Planum fecit operibus, quod ambiguè protulerat:
Nulli certiores verborum interpretes
Ipſis operibus.
Subtilitates ſcholæ ignoraſſe, non pudet Aſcetam,
Qui totus ſimplicitatem Chriſti ſequebatur.
Ex cellulâ perorauit, non ex pulpito;
Interdum pugnant illa ſubſellia,
Nec poſſunt ad ſcholæ trutinam expendi,
Quæ ſacelli feruor expromit.
An potuit eſſe impius.
Qui tot à ſæculis pietatem inſpirat?
Sanctus eſſet ille error
Qui plurimos Chriſto manciparet.
Probæ doctrinæ lydius Lapis, ſunt probi mores.
Quamuis tamen aliquâ lue infectus eſſet,
Pateret ipſi aditus ad Eminentiam tuam,

Quæ

Quæ lue infectos ſæpius adiit vt ſanaret.
Te Arbitro iniuriam gratiæ facere non poteſt:
Hæreticus non audiet, qui nec peruicax,
Nec à RICHELIO alienus.
Si vitam eius probaueris
CARDINALIS EMINENTISSIME
Probabuntur & mores;
Emendabiſque Errorem ſæculorum
Dum Eccleſiæ Vindex
Sanctitatem, quam Caſſiano contulit, ratam eſſe iubebis.
Sic decet Pontifices, inaugurare Sanctos,
Et Cardinales proſpicere vt inaugurati colantur.

Eminentiæ tuæ

Seruus humillimus, & obſequentiſſimus,
IOANNES BAPTISTA GVESNAY,
è Societate IESV.

APPROBATIO ET CENSORVM IVDICIA.

EGo infra ſcriptus Prouincialis Societatis IESV in Prouincia Lugdunenſi, iuxta poteſtatem à R.P. Noſtro Generali mihi factam, facultatem concedo P. IOANNI BAPTISTÆ GVESNAY, eiuſdem Societatis Theologo mandandi typis librum cui titulus eſt, S. Ioannes Caſſianus Illuſtratus, ſiue Chronologia Vitæ Sancti Ioannis Caſſiani ac Monaſterij S. Victoris ab eodem Maſſiliæ conditi à tribus de Societate Theologis approbatam. In cuius rei fidem has ei literas meo ſigillo munitas manuque mea ſubſcriptas dedi Lugduni die 28. Menſis Maij 1651.

IOANNES GAYETVS.

DOCTORVM THEOLOGIÆ FACVLTATIS Pariſienſis Approbatio.

SANCTVM Caſſianum illuſtratum cum mirabilibus de Monaſterio Sancti Victoris Maſſiliæ, opera, & ſtudio R.P. IOANNIS BAPTISTÆ GVESNAY, è Societate IESV, nos infraſcripti Doctores in facultate Pariſienſi perlegimus, nihilque contra fidem aut bonos mores reperimus datum Lugduni die 12. Februarij anno Domini 1652.

FRANCISCVS LORNET,
Ordinis Prædicatorum.

F. M. MICARD, Minor.

Facultas R. P. Prouincialis Societatis IESV in Prouincia Lugdunenſi.

IOANNES GAYET Prouincialis Societatis IESV, in Prouinciâ Lugdunenſi iuxta Priuilegium eidem Societati à Regibus Chriſtianiſſ. Henrico III. 10. Mart. 1583. Henrico IV. 20. Decembris 1608. Ludouico XIII. 14. Februarij 1611. & Ludouico XIV nunc regnante 23. Decembris 1650. conceſſum, quo Bibliopolis omnibus prohibetur ne libros, ab eiuſdem Societatis hominibus compoſitos, abſque Superiorum permiſſione imprimant; permittit ANTONIO CELLIER Bibliopolæ Lugdunenſi vt Librum, cui inſcriptio eſt Sanctus Ioannes Caſſianus illuſtratus, ſiue Chronologia Vitæ Sancti Ioannis Caſſiani ac Monaſterij Sancti Victoris ab eodem Maſſiliæ conditi, authore P. IOANNE BAPTISTA GVESNAY, eiuſdem Societatis Theologo ad ſex proximos annos imprimere ac liberè diuendere poſſit. Datum Lugduni die 28. Maij anno 1651.

IOANNES GAYETVS.

R^do

R^do^ PATRI

IOAN. BAPTISTÆ GVESNAY

ACERRIMO SS. PHOCENSIS PROVINCIÆ VINDICI.

SCAZON.

IN SANCTVM CASSIANVM.

Vos inquietus Innouantium liuor
Cineres Beatos, exulare Maiorum
Templis Iubebat, Gente peius Hebræa
GVESNÆE forti vindicaſſe Cenſurá
Non ſat putabas; Lazarumque bis natum
Iterum excitare, Magdalinque famoſam
Seruare rurſum dentibus Phariſæis,
Martham & Taraſco reddidiſſe pugnaci,
Foſſaſque Marij verius Marianas
Dixiſſe non ſat: Pergis & nouum Sidus
Nunc Caſſianum ſorde Pelagianâ
Purum, reponis inter Aſtra Phocæa
Sic te vna mordet cura plebe Sanctorum
Salyum beare limitem, & nouos Cœlis
Vocare Ciues; obſtrepat licet Momus;
Macte, & procacis ora rumpe Liuoris;
Candore vultus, Caſtitate doctrinæ,
Et mente recti Conſciâ, probes talem
Prouinciali Serus vt mices Cœlô,
Sanctum daturus Patriæ nouum, de quô
Nulli licebit Zoilo dubitaſſe.

P. IOANNES BERTET,
è Societate IESV.

*** 3

SANCTI VICTORIS
MASSILIENSIS ABBATIÆ,

A Sanĉto Ioanne Caſſiano Conditæ.

PROSOPOPEIA.

Ad Reuerend. Patr. IOANN. BAPT. GVESNAY.
Benefactorem ſuum.

RVDERIBVS viſenda meis, tituliſque decora
Nobilibus, longo ſenij pædore iacebam,
ABBATIA Sacrum CASSIANI monimentum:
Cum tetigit me Docta manus, poſitâque Senectâ,
Prima mihi reducis dedit ornamenta iuuentæ.

Qui tuus eſt, GVESNÆE, fauor, tua gratia nobis,
Palmari collata libro, cum noſtra recenſes,
Illuſtras, clarumque paras de morte triumphum.
Quàm me fata iuuant! SALYÆ quæ gloria gentis
Exciteram, mihi nunc SALYVS ſit gloria ciuis.
AST facit hoc mihi fœnus amor, pia dona rependens
Multiplicat, vitamque ferens, dona omnia confert.
Vſque adeò, GVESNÆE, faues ſcribendo, decorem
Splendidus inſinuas Patri, & mihi; vtrique ſalutem
Inſtauras, vtrique nouæ das nomina vitæ.

Hoc opus hoc gratum SALYIS, quo tota triumphet
Maſſilia, & toto reſonet PROVINCIA tractu.
Huic nomen, numenque mihi, SALYISQVE patronum
Reſtituis, treſque vna ſimul tua dextra Coronat.

Non tibi ſat fuerat firmandæ Magdalis aræ,
Pro ſacro patriæ iure, ac pietate parentum,
Impia ſuſceptum Generosè in dogmata bellum!

Res

Res noſtras adeò curas, præque omnibus vnum
Relligionis amans ſemper meditaris honorem:
ô fortunatam patriam te prole parentem!
ô prolem patriâ dignam, cui viuere ſemper,
Scriberéque in patriæ laudes eſt gloria vitæ!

Hinc igitur (quoniam licet hîc aperire futura)
Inſculptum SALVIS radiabit nomen in aris
GVESNÆVM, SALVIS per te dum templa manebunt,
Æternumque feret pietas in ſæcula nomen.

Aſt Ego quas reddam grates, ſi reddere poſſim
Auguſtis impar meritis? Quid agam? accipe tandem
Quæ ſuperant mihi vota tuo pro nomine fuſa,
Accipe, queis mea, méque dehinc tibi conſecro totam:
TESTOR, MENDACES FALLENT MEA VISCERA PARTVS,
Si qui degeneres fuerint à mente parentis;
Si tua non memores cumulent altaria donis;
Si tua non faciles exornent tempora lauro.
Si tibi non meritas tribuant in præmia laudes;
Si quibus haud fuerit grato GVESNÆVS amori.
ESTO AMOR ÆTERNVM NOBIS QVI GLORIA FIET.

FRANCISCVS SIRIIANIS,
è Societate IESV.

In

In obſcuram olim,

D. CASSIANI, S. CHRYSOSTOMI DISCIPVLI SANCTITATEM,

A R. P. IOAN. BAPT. GVESNAY, Aquenſi nunc Illuſtratam.

HENDECASYLLABON.

DISERTISSIME temporum tuorum
Patrum gloria, ſolitudiniſque
Monſtrum nobile, ſtella nauigantum &
Portus Maſſilienſium, Aureæque
Vox pulcherrima Caſſiane Linguæ.
Ni Lucem tibi perſpicax, & ingens
GVESNÆVS, decus Eruditiorum
Aquarum vnio ſextiarum, & ille
Lucidus pretioſioris hoſpes
Ingenî, tibi reddidiſſet, ô lux
Mundi publica, nunc adhuc lateres.
Ni vitam tibi mortuo dediſſet
O Vox aurea nunc adhuc ſileres.
Alas ni ſua penna commodaſſet
Monſtrum nobile ſolitariorum
Quis te ad ſidera crediſſet iſſe.

ANTONIVS BILLET,
è Societate IESV.

LIBER

LIBER PRIMVS,

DE VITA.

EFFIGIES SANCTI CASSIANI, SIVE IDEA VITÆ RELIGIOSÆ.

PROLOQVIVM.

1. MIRABITVR fortaſſe aliquis, ne dicam temeritatis dedecus improperabit illicò, & cenſoria virgula ſuffixam volet *ſancti* appellationem in ipſo ædificij noſtri Apologetici veſtibulo prænotatam, viroque inſcriptam eximio licet, rerumque geſtarum magnitudine inclyto, non tamen vſquequaque Catholico, imo etiam de erroribus in fide comperto. Suſpicabitur quæſitam in tam ſpecioſo titulo lenocinij fraudem & artificij ſimulationem, quò facilius conciliari verbis fides, & in incautos legentium animos liberius tractatæ & à communi Patrum & Conciliorum ſenſu detortæ explicationes inſinuari poſſint. Hi enim ſcopuli quo tectiores eò periculoſiores. Quam ob rem ſapienter monet Lirinenſis, iuge intentumque ſtudium adhibendum eſſe librorum delectui, ne auctores ementiti ſanctitatis nomen, & manente luporum ferocia deponentes lupinam ſpeciem, diuinæ legis ſententiis quaſi quibuſdam velleribus ſeſe obuoluant, vt cùm quiſque lanarum mollitiem præſenſerit, nequaquam aculeos dentium pertimeſcat. De Seuero quidem ſcribit Anaſtaſius veritatis inſigne fronti ſuorum operum præfixiſſe impudentiſſimè, hoc titulo φιλαλήθης in quibus tamen non ceſſaret ore impio & ſacrilego animo, Euangeliorum corrumpere ſinceritatem. Veneficos dicerces, qui teſte Lucretio Anaſta. ἐν τῷ ὁδηγῷ.

prius eras pocula circum
Contingunt flaui mellis dulcique liquore.

aut Ægyptios in Deorum ſuorum cultu ſtolidè ſuperſtitioſos, qui templorum adytis crocodili, aut felis, aut hirci, vel alterius cuiuſcumque fœdiſſimi animalis imagine conſpurcatis, propylæa pulcherrimè ſubſtructa varioque marmore incruſtata obtendebant.

2. Verùm quiſquis es, amabo, ſuſtine tantiſper, & cauſam prius cognoſce, quam ſupremum iudicem agas; erudire per otium conſilij noſtri ſapientiſſimis rationibus. Facem præfero quæ ſuſpicionis in hoc genere caliginem omnem & ignorantiæ tenebras diſcutiat, Senecæ panaceam & Epicteti myropolium exhibeo, (ſic enim librorum ſalutares admonitiones appellabant,) ex quibus accipere liceat præſentiſſima remedia & alexipharmaca æquiſſimæ huiuſce patrocinij tuendæ veritati, & contra omnes animæ morbos, & ſcrupulorum ægritudines certiſſimam August. lib. 9. Confeſſ. cap. 4. opem. Non feres, vt opinor, ingeſtum ab Auguſtino Manichæis opprobrium, quod Diuinarum inſtitutionum parata ſubſidia ad errorum ſuorum opprimendam peſtem ea mentis veſania deſpuerent, quæ ægri delirio laborantes ſalutaria medicamenta reiiciunt, atque etiam in os medici impingunt aliquando. *Et miſerebar eos rurſus*, inquit, *quod illa ſacramenta, illa medicamenta neſcirent & inſani eſſe vellent aduerſus antidotum, quo ſani eſſe potuiſſent.* Agnouerunt eamdem vim medicam & recreandi ab erroribus animi facultatem in accuratioribus hiſtoriarum recognitionibus plerique ſcriptores ſapientiſſimi, eamque ſanæ mentis cupidis commendarunt. Periclitabatur olim, aut certè minus erat communis & explorata Valeriani Cemelienſis Epiſcopi, Vincentij Lirinenſis, Gennadij, Sulpitij, Origenis, Hoſij, Luciferi Calaritani, Fauſti Rhegienſis, aliorumque virorum illuſtrium ſanctitatis fama, atque etiamnum ſemipelagianiſmi notabatur quorumdam doctrina propter furfuris alicuius aut farinæ non bonæ admixtionem. Verùm prolatis iis omnibus & ad ſinceræ fidei amuſſim exquiſitè aptatis, vnde labes aliqua poſſet aſpergi, ita rem nauiter diligenterque pro more excuſſit Baronius, & plerique recentiores hiſtorici Theologi, vt euicerint non niſi per calumniam & inanem planè ſuſpicionem poſſe illis tum ſanæ doctrinæ, tùm ſanctæ vitæ decus abrogari.

3. Caſſiani ſcriptum vrgeri puto vehementius è re Chriſtiana eſſe; eſt enim prudentiſſimus & incredibili lectione author in eo præſertim opere, quod de ſententiis Patrum à ſe collectis Collationes nominauit in quo tam accuratè, tam acri ingenio, tam conſideratè, tam doctè, tam diſtinctè, tam liberè de tanta multitudine & varietate verborum iudicium facit, vt nihil animaduerſione dignum prætermiſiſſe videatur. Deinde quanti æſtimas, ſcire nos ſaltem quot bonorum ſcriptorum in omni genere doctrinæ qui viro illi [illegible] viſi lectique, naufragium fecerimus. Quod ergo multis aliis Patribus in eadem ſuſpicionis & repudij naue, ita commodauerint retractatæ hiſtoriarum diſquiſitiones.

nes, & inuenta recens rationum momenta Patrumque teſtimonia, quid ne de ipſo ægre ſperare liceat, cùm in pari cauſa argumenta omnia quæ pro aliis allata ſunt atque etiam multo plura, vt ex inferioribus liquidò conſtabit, eius ſanctitati patrocinentur. Locos argumentorum paratos & expeditos præbebunt 1. excerpta quædam ex tabulis publicis & antiquis Manuſcriptis Codicibus Chronicorum Maſſilienſium ſanctiſſima firmiſſimaque teſtimonia. 2. Ipſa quæ in eius Commentariis latet aſſimilata ex vero vultu animi effigies ideaque vitæ Monaſticæ. Quod Ennodius in vita S. Epiphanij laudando extollit. *Pingebat*, inquit, *actibus ſuis paginam quam legiſſet, & quod liber docuerat vita ſignabat.* Et Auguſtinus lib. 2. de ordi. cap. 9. cum dixiſſet humanam authoritatem plerumque falli. *In iis tamen*, inquit, *videtur excellere qui quantum imperitorum ſenſus capit multa dant indicia doctrinarum ſuarum & non aliter viuunt quàm viuendum eſſe præcipiunt.*

EX CHRONICIS ET MM. SS. Codicibus Eccleſiæ ac Monaſterij S. Victoris Maſſilienſis de S. Ioanne Caſſiano Abbate.

1. *Vita Caſſiani nulla eſt apud nos, præter id quod in eius feſto legitur in officio, quod quidem feſtum celebratur ſolemniter die 23. menſis Iulij cum Octaua etiam ſolemni, non ſolum in noſtro Monaſterio & locis ab eodem dependentibus, ſed etiam in Eccleſia Cathedrali Maſſilienſi & in tota fere Diœceſi Maſſiliæ.*

Corpus autem ſancti Caſſiani, noſtri Monaſterij diuerſis in locis ſeruatur totum & integrum magno equidem honore & cultu. Caput enim eius auro & argento elaboratum & adornatum eſt, forma & ſtructura percelebri, ſubtus eius colliū videtur & legitur huiuſmodi inſcriptio magno caractere: CAPVT SANCTI CASSIANI. *Super illius caput reperitur mitra auro, argento ac lapidibus pretioſis in magna quantitate honeſtata & ditata. Extat etiam brachium eius dextrum oblongum & magnum, longitudine circiter trium palmorum, eodem planè modo quo caput elaboratum & honeſtatum. Obſerua autem quod tam caput quàm brachium erecta ſunt ac in tali honore poſita, labore, ſtudio pietate atque ſumptibus Vrbani V. Summi Pontificis huiuſcemodi Monaſterij Abbatis. Hac de cauſa inſignia eius multis in partibus deprehenduntur & in capite & in brachio.*

Quoad reliquum eius Corpus iacet in ſepulchro marmoreo ſupra quatuor columnas poſito in Eccleſia inferiori, ſed ante huiuſ-

modi ſepulchrum extat lucerna ſemper ardens diu noctuque propter reuerentiam & ſanctitatem reliquiarũ eius illic quieſcentium; ac proinde conſtat nullas corporis illius portiones locis altis extare.

De miraculis eiuſdem ſancti Caſſiani nulla nobis viget memoria, quia cum hoc Monaſterium à Vvandalis & Barbaris multoties deſtructum & euerſum fuerit; conſequenter ſcripta noſtra & documenta vetera Monaſtery erepta & ſurrepta fuere.

Fuit igitur primus Abbas, primus fundator huiuſce Monaſterij virorum, & alterius quod eſt mulierum: pater etiam quinque millia monachorum; fundauit autem huiuſmodi Monaſterium ad honorem Omnipotentis Dei ſub titulo SS. Petri & Pauli & ad inſtantiam & prædicationem eius ſanctus Leo I. Pontifex Romanus illud conſecrauit. ann. Domini 445.

EX IISDEM CHRONICIS AD Eccleſiaſtici officij ritum perantiquæ Breuiariorum Lectiones de S. Ioanne Caſſiano Abbate.

TEXTVS I.

CAſſianus vir ſanctiſſimus atque Doctor præclariſſimus apud Athenas natus, omnis illic Philoſophiæ ſtudiis edoctus, primus Apoſtolorum canonicam functionem imitatus multos ibidem ſuo inſtituit exemplo atque doctrina informauit. Inde peragrans omnium Chriſtianorum inſtituta Hieroſolymam vſque tetendit & apud Bethlehem quorumdam ſodalium præſidio Monaſterium inſtituit non longè à ſpelunca, in qua Dominus noſter Ieſus Chriſtus ex ſacra Virgine natus infantiæ ſuſcipere dignatus eſt incrementa, &c.

In id vnum, ac textuam reliqua, conſpirant hiſtorici plerique omnes, S. Proſper in Chronico ann. 436. & in opuſculo contra Collatorem. Gennadius in Catalogo illuſtrium virorum. Honorius Auguſtodunenſis lib. de Eccleſiaſti. ſcriptor. Trithemius in Catalogo illuſtrium virorum. Photius in Bibliotheca Cod. 197. S. Fulgentius apud Surium Tom. 1. die 1. Ianua. Sigebertus ann. 427. Petrus de Natalibus lib. 7. cap. 59. Caſſiodorus lib. de Inſtitutio. diuin. lect. cap. 29. Vincentius lib. 20. ſpecu. hiſtorial. §. 18. Dionyſius Carthuſianus in paraphraſi tertia collatio. 11. Volaterranus lib. 4. Antropo. Baronius in Annalibus ann. 404. num. 78. & ann. 430. num. 90. 92. 93. Item ann. 433. num. 25. 28. Bellarminus lib. de Scriptor. Eccleſiaſti. Platus de bono ſtatus religioſi lib. 2. cap. 25. Poſſeuinus in Bibliotheca V. Ioannes Caſſianus. Martyrologium Gallicanum in ſupplemento 23. Iulij, atque alij paſſim, quos enumeramus infrà lib. 2. cap. 12.

CAPVT I.

CAPVT I.

Caßianus genere Scytha, patria Athenienſis.

1. IN ea Tranſiſtranæ regionis ora, qua ſe maximè à Thraciæ littoribus Pontus Euxinus expandit in ſeptentrionem; Mare ſubit vaſto receſſu, donec quinque millium paſſuum interuallo abſit à Mœotido, vaſta ambiens ſpatia, multáſque gentes (ſuius Carcinites appellatur) flumen, Pacyris. Ibi, Iſthmus eſt, qui Putrem (ſic enim vocant Sapram.) lacum à Mari diuidit, latus ſtadia quadraginta; atque is eam efficit peninſulam, quæ Taurica, ſeu Scythica Cherroneſus dicitur, quondam aquis circumfuſa & ipſa, quaquà nunc iacent campi. Præcopenſis, Sarmatarum lingua, quaſi perfoſſa, quia Iſthmus, qui peninſulæ adiacet, ſpatio mille ducentorum paſſuum perfoſſus eſt, ſeu ab oppido eiuſdem nominis huic oppoſito cognominata. A Carcinite, Taphræ in iſtis anguſtiis peninſulæ, Eupatoria Ciuitas, quæ & Pompeiopolis, mox Heraclea, libertate à Romanis donata, quam Heraclienſes Ponti accolæ coloniam deduxerunt, à Tyra fluuio diſtans ſtadiis quater millibus & quadringentis, curſu maris metiendo. Megarice vocabatur antea, præcipui nitoris in eo tractu cuſtoditis Græciæ moribus: quinque millibus paſſuum ambiente muro. Excipit Iſthmus, qui paruam Cherroneſum magnæ portionem Cherroneſi habentem occludit, habens ciuitatem eiuſdem nominis Cherroneſum, quæ principio libera propriis virens erat legibus, at deinde à barbaris direpta eò neceſſitatis adducta eſt, vt Eupatorem Mithridatem, ſibi ducem præfectumque militiæ delegerit, armis cum hoſte certaturum, ac leuioris pugnæ quaſi proluſionibus, auſpicaturum futura grauiora aduerſus Romanos prælia, & victorias frequentiſſimorum ac acerbiſſimorum bellorum exitu terminandas.

2. Ille igitur per has tantas ſpes in Cherroneſum cùm miſiſſet exercitum, pariter Scytas inermes & imparatos quàm tumultuoſiſſimè adorſus, Regem Scylurum eiuſque liberos quinquaginta, vel etiam, (teſte Apollonide,) octoginta numero, circa palatium duxit captiuos in triumpho, & ita, vniuerſo potitus tandem Boſphoro, accepta vltrò, ditione loci à Periſade, qui eum præfectus obtinebat, Cherroneſitarum ciuitatem vectigalem & ſtipendiariam ſubiecit, Boſphoranorum Principum Imperio ac poteſtati.

3. Vltra etiam numerantur in oppidis, Theodoſia, Cyte, Zephirium, Acre, Nympharum, Dia, Panticapæum, ſiue Phanagoria. Eſt verò Panticapæum in oſtio Mœotidis, Boſphoranorum Metropolis, tumuli in ſpeciem, frequentibus circumpoſitis habitaculis inclyti, ad ſtadia viginti; ad ortumque portu cingitur celeberrimo, & pleniſſimo nauium: habet & arcem ſitu & opere munitam à Mileſiis iam olim conditam. Sed inter cæteras, quæ dignitate longè multúmque præſtabat, Theodoſia, vrbs & Natura & loco & deſcriptione ædificiorum,

& pulchritudine imprimis nobilis, perueſtuta fuit, ac gentilitia ſedes Caſſianorum familiæ, ex qua ſtirpem paterni generis ac ſeminis duxit Ioannes hic noſter, vir in omnem poſteritatem admirabilis, cuius res geſtas moreſque mandare literis inſtituimus, haud procul admodum à Panticapæo abeſt ciuitate; A Cimmero verò oppido trans fretum ſito, Euripi anguſtiſſimi latitudine diſtinguitur, eaque ipſa, pedibus plerumque peruia, glaciato Mari. Portum ſimiliter habet tutum & tranquillum, vel centenis nauibus accommodum, planities magnitudoque regionum frumento admodum beata, & baccarum vbertate conſpicua, vndequaque frugum omnium fertiliſſima, ac paſcendis gregibus valde idonea; vt ſi forte foſſore proſcinderetur, vbique triginta redderet, ideoque, ſupra ducenta argenti talenta, modiorum inſuper frumenti centum & octoginta millia, tributi nomine perſolueret Mithridati tyranno. Atque iſte finis antea & Boſphoranorum & Taurorum agro fuerat adſcriptus.

4. Maternum genus imprimis clarum, ac perilluſtre, Athenis ortum, nobiliſſimo Græciæ totius Emporio, & vnde humanitas, doctrina, religio, fruges, iura, leges profectæ, atque in omnes terras diſtributæ putantur, contrahendarum præſertim rerum vſus inter gentes commerciumque ex nauigandi facilitate, & traiiciendi in alias Prouincias opportunitate. Huc enim Boſphoranorum frumentarij commeatus frequentiſſimi ſicut è palude ſalſamentaria, cùm de Leucone Rege memoriæ proditum ſit, decem ac ducentas modiorum myriadas ſimul an ſemel, è Theodoſia Athenienſibus tranſmiſiſſe. Sed & florentiſſimæ videbantur hoc tempore, laudandarum artium omnium procreatrices, & quaſi parentes Athenarum ſcholæ, quarum cauſa tùm diuerſis locis magnus hominum concurſus fieret; tùm ex Scythia imprimis conueniret lectiſſima iuuentus, ad eos animi ſatus accipiendos, quibus ex aggreſti Immanique vita, exculti ad humanitatem, & mitigati, ſapientiæ fructus vberrimos ferrent, & in virtutis adoleſcerent officiique, ac bene viuendi diſciplinam.

5. Hæc cauſa fuit, cur in eo Græciæ oppido, primam lucis vſuram hauſerit Ioannes Caſſianus, cuius de vita & moribus quæ nobis fuerint comperta in vnius Dei gratiam gloriamque, literis mandare decreuimus Patre Scytha, matre indigena: vtroque in ſua gente & honeſta familia nato, & in honoribus ampliſſimis fortuniſque maximis conſtituto, & quod magni faciendum, Chriſtianis inaugurato myſteriis. Frequens enim tum forte Athenis aderat pater, florenti ætate iuuenis, inter Academiæ honorarios, cum eum cupido cepit prenſandi mulierem & nobilem puellam Athenienſem. Quod vbi deliberatum & conſtitutum habuiſſet, operam dedit, vt prima vtriuſque familiæ capita, etiam huius conſilij certiora fierent, iiſque tandem auſpicibus, dicta dote matrimonium inter ipſos, ſolemnibus Eccleſiæ myſteriis & Sacramentorum religionibus expiatos conuenit.

6. De parentibus & patria ſua Athenienſi, fidem ipſe ſibi ac nobis facit

facit autor Collat. 24. cap. 1. *Igitur ad hunc Abraham cogitationum noſtrarum impugnationem anxia confeſſione detulimus, quia ad repetendam prouinciam noſtram atque ad reuiſendos parentes quotidianis animi æſtibus vrgebamur. Hinc etenim nobis maxima deſideriorum naſcebatur occaſio, quod tanta religione atque pietate parentes noſtros præditos recordabamur vt eis nequaquam noſtrum propoſitum præponeremus, hoc iugiter mente voluentes quod profectum magis ex illorum eſſemus aſſiduitate capturi, nullaque nos corporalium rerum ſollicitudine nulliſque proſpiciendi victus diſtentionibus occupandos, illis affatim omnem cum gaudio præbitionem noſtræ neceſſitatis explentibus. Inſuper etiam ſpe inanium gaudiorum animum paſcebamus, credentes fructum nos maximum percepturos de conuerſione multorum, qui velut noſtro eſſent ad viam ſalutis exemplo ac monitis dirigendi. Tum præterea ipſorum locorum ſitus, in quibus erat maioribus noſtris habita poſſeſſio, ipſarumque amœnitas regionum iocunda ante oculos pingebatur, quamgrata & congrua ſolitudinis ſpatiis tenderetur, ita vt non ſolùm delectare monachum poſſint ſecreta ſyluarum, ſed etiam magna victus præbere compendia.* hactenus Caſſianus.

CAPVT II.

Ortus & occaſio nominis Caſſiani.

1. IGitur Ioannes Caſſianus Ioannis Chryſoſtomi diſcipulorum primus, Magni Leonis Romani Pontificis firmus ſectator, ac fidelis amicus, Monaſterij SS. Petri & Victoris, & eius qua longe lateque patet, ordinis Religioſi auctor atque inſtitutor, ad annum reparatæ ſalutis ſecundum ſupra trecenteſimum quinquageſimum, natus eſt Liberio Pontifice maximo Eccleſiæ Romanæ clauum tenente, Imperij vero Conſtantio magni Conſtantini filio, & Gallo Cæſare eiuſdem Conſtantij patruele Orienti præfecto, Cùm apud Maſſiliam vrbis illius ſacra tum Antiſtes procuraret Claudius Marius Victorinus; Fuit circiter is annus, duobus ex diuerſo Catholicæ Religionis caſibus inſignis; alibi cœptis Arianorum machinis adhiberi conſtantius, & labefactare pernicioſius; alibi enaſcentibus Deo dicatorum hominum ordinibus. Eodem quippe tempore Oſius Epiſcopus Cordubenſis, acerrimus olim fidei defenſor, in perſequutione Diocletiani, ac Religionis Catholicæ ingens per Orientales Eccleſias in ſumma temporum difficultate columen, vocatus Firmium ab Imperatore, tam crudeles ne dicam ſceleratos & impios Arianos perpeſſus eſt, vt vi & verberibus tormentiſque compulſus tandem cum Vrſatio & Valente communicarit, & Sirmianæ blaſphemiæ ſubſcripſerit, cuius lapſus pernicies, omnibus eò luctuoſior & acerbior fuit, quò ſpoliantem iam & exultantem euertit, & perculit ab abiecto: cùm enim tot enauigatis ſcrupuloſis doctrinæ cotibus & vitæ ſcopulis ad quos aliorum paſſim & quotidie nauim afflictam videre, aliquando tandem ex longa nauigatione ad portum ſalutis magna gloria veniſſet

veniſſet incolumis, & ibi ex naufragio luculentæ prædæ, atque triumphi, ad hæc Ariana deplorandum in modum ſaxa proiectus eſt. Neque iis tantùm creuit finibus calamitas, quæ caſu Liberij Romani Pontificis longè reddita eſt lugubrior, negata in Concilio Romano communione Arianis per Legatos expetita, dirè vexatur ea de cauſa à Conſtantio Auguſto, & tandem pellitur Berœam Thraciæ, vbi tædio victus exilij, & Athanaſij damnationi conſenſit, & fidem Firmij conſcriptam approbauit.

2. Sed ille Antonij & Hilarionis ortus ab omni laude felicior, quorum iſte primus in Paleſtina, cœnobia fundauit, cùm antea in Syria tota nunquam Monachus fuiſſet, Ad Antonium verò in Ægypto, eius ſanctitate toti iam mundo eluceſcente, quod verè dicere poſſumus annum circiter trecenteſimum quinquageſimum ſub aureum Conſtantini ſæculum adeptam eſſe, tantus animorum motus ipſius exemplo & Monachorum concurſus factus eſt, vt & Armeniæ, & Scythiæ, & Nitriæ, & vtriuſque Thebaidis, ac totius denique Ægypti deſerta Monaſteriis complerentur, iiſque primus ipſe leges condiderit ſanctiſſimas, quæ totum hoc viuendi genus ad perfectam Chriſtianæ vitæ regulam faluberrimè conformarent.

3. Tempus itaque natale cum virorum ſapientiſſimorum tota Eccleſia occaſu præſulum, cumque religioſarum familiarum exortu commune habuit, futurus perpetuus tùm Arianorùm duce Chryſoſtomo, tum authore Leone Neſtorianorum hæreticorum malleus ſimul, & religioſæ diſciplinæ per omnes pene Orientis prouincias, atque in Occidente toto propagator & lumen. Hæc enim certiſſima eſſe ſolet ratio Diuini conſilij, vt nunquam Eccleſiam deſerat neque patiatur ſucceſcentes ſpinas vitiorum, ſemen à cæleſti ſatore ſparſum malignè ſuffocare; ſed eo opportune conſcribat milites, & defenſores opponat, qui hæreticorum frenare impetus, errorum radices euellere, vitia tollere, mores componere, denique vniuerſum terrarum orbem admirabili vita atque doctrina illuminare, atque ad Dei amorem accendere poſſint.

4. Indendi autem puero dum ſalutaribus ablueretur aquis, Ioannis nomen, nulla alia ratio occurrit quàm vt in eo forte auiti aut paterni nominis felix memoria perennaret, ſiue id filio imponi optarent parentes, religione tanti nominis, quod apud Orientis populos in gratiam Ioannis Apoſtoli tam bene de ipſis meriti ſummo in honore ſemper fuit. Quanquam ex eorum cognomine vſitatius, quàm prænomine vocari ſolitus, plerique enim veteres hiſtorici non niſi Caſſianum nominant, cùm tamen authore S. Proſpero in Chronicis liquidò conſtet appellatum eſſe, proprio nomine Ioannem, cognomento verò Caſſianum. Neque vrget quod genuinum interdum reperiatur Caſſiani vocabulum, & non nemini proprium: ad vſum quippe ſatis hoc frequens vt minus prænomen ſimul & cognationis nomen alteri adſcribatur.

5. Beatus

5. Beatus Petrus Damianus Caſſiano Martyri de huius nominis præſtantia ſummis cum laudibus gratulatur. *Eminuero Caſſianus cui potiſſimum famulaturus eſt ſermo, diu quidem latuit, ſed cum ad certamen peruentum eſt, quid acrimoniæ, quid ſaporis, quid fortitudinis granum ſinapis occultaret, aperuit. Nam iuxta nominis ſui præſagium cum in paſſionis pila perſequutoris manibus pindi cœpit & atteri, mox fragrantiam odoriferæ ſuauitatis, quæ in ſe latebat adſperſit. Caſſia ſiquidem ſpecies eſt aromatica, quæ integra quidem nullius eſſe videtur odoris, trita autem naturalis vim ſuauitatis emittit.* Cæteræ appellationes vel à vitæ diſciplina quam profitebatur vel à ſcribendi modo impoſitæ. Collatorem vocat Proſper, ab inſcriptione librorum quos vulgauit Patrum nomine in Scythica Eremo commorantium. Eremitam alij ſiue Anachoretam propter diutinam ac per tot annos continuatam in eadem eremo & cum iiſdem Patribus conſuetudinem. Damia. ſerm. de SS. Martyri. Caſſiano & Hippoli.

CAPVT III.

Primus Caſiani pueritiæ cultus, & Indoles.

1. AC de prima ipſius pueritia id vnum certò ſcimus, in genere ac liberaliter educatum à ſuis fuiſſe: atque ab ipſis incunabulis vt in ſancta & religioſa domo eos hauſiſſe ſpiritus, quibus ingenia ad ſummum excitantur decus. Elucebat in eo quædam præcox gratia pietatis, tantaque morum feſtiuitas & præclari argumenta ingenij, vt ad amorem-ne ſuauitatis eximiæ, an ad ſingularis admirationem indolis, vehementius traheret eos in quos incidiſſet, haud facile diſcernere. Sortitum omninò diceres animam bonam, cuique vt eam ſibi Diuina ſapientia formabat ad magnam nominis ſui commendationem & gloriam, ita pueto materiem atque naturam omnium capacem deſtinaret ornamentorum. Nec verò illi ad propoſitum ſanctitatis faſtigium adiumenta vel Diuina vel humana vnquam defuerunt. Peracta infantia, parentes iis literis quibus ætas puerilis informari debet filium erudiendum curant, & in Syriam neſcio per quam cauſam traducunt, niſi, quod eſt ſimillimum veri, coniectura trahimur ad ſuſpicandum, Hieroſolymam, cæteraque Palæſtinæ loca ſancta (quod iam dudum in votis haberent) ſub initium anni 366. petere omnino conſtituiſſe, idque ex veteri Chriſtianorum exemplo atque inſtituto, & imitatione optimi cuiuſque. Primis enim illis temporibus mirum quantum inardeſcerent fidelium animi cupidine perluſtrandi ſacra illa monimenta, Chriſti Domini, Mariæ Virginis, & Apoſtolorum nobilitata veſtigiis. Quanta peregrinorum turba concurreret vndique, ad religioſè colendam viſendámque terram altricem ſanctitatis, tyrocinium militiæ noſtræ, incunabula Dei, Euangelicæ ſcholam diſciplinæ, tot ac tantorum myſteriorum & excellentium donorum conſciam atque teſtem.

2. Notæ & inſignes Alexij Romani, Ioannis Calybitæ, Paulæ, Euſtochij, Melaniæ, Hieronymi, Ruffini peregrinationes qui eamdem circiter temporum ætatem Hieroſolymam profecti tam incredibilem ex ipſo illius ſacratiſſimæ vrbis aliorumque locorum conſpectu cepere animo voluptatem, vt omnibus rebus facile poſthabitis in auguſtis Iudæorum finibus pedem figere, & ſacris reliquiis tota mente ac corpore venerandis, reliquum vitæ tempus traducere, peregrinorumque obſequiis pro ſua virili deſeruire, ſibi ſtatuerint: quod non exiſtimarent vel vbi ſanctius in terris vitam degere vel in quo numere fructuoſius operam collocare poſſent. Erat Caſſiani noſtri religioſiſſimis parentibus iam diu deliberatum, vt diximus, illuſtrium Palæſtini orbis Eccleſiarum peregrinationem ſuſcipere, ac puerum quatuor aut quinque duntaxat annos natum; & mulierum manibus & poteſtate Matris ereptum ſecum eò perducere, & hac mente nacti opportunam Mercatorum nauim inſtructam & ornatam ſecundis ventis Ioppem, Palæſtinæ portum, aliàs Ionæ, fugientis, & religatæ ad ſaxum Andromedes, vt fabulantur Poëtæ ſpectatricem, fœliciter appulerunt. Vbi verò ſacra ipſa attigere loca, toti in lacrymas abire, pietatis ſenſu colliqueſcere, & eximio animi fructu venerabundi, haud ſemel, obire modò inclyti quondam templi reliquias, modò ſepulchra Prophetarum, hic docentis & Chriſti mirabilia patrantis, illic morientis in cruce, aut ſepulchro conditi monimenta. Sed prope ſpeluncam imprimis Bethlehemiticam in qua natus & à matre Virgine ſuſceptus vagierat ſenſim colligere curas, & conuocare ad ſtupendam illam incunabuli ſpeciem quàm religioſiſſimè hauriendam, immortales domino agere gratias, humo pia oſcula imprimere, nec os niſi ad reliqua raperentur poſſe ab eo diuellere.

3. Plane hoc conſilio venerant vt eam reliquæ vitæ ſedem, eam requiem filio prouiderent, quem ſibi peregrinationis comitem & ſocium adiunxerant. Cùm enim is locus eſſet peregregio religioſæ familiæ Cœnobio, & educationis cauſa eò confluentium puerorum concurſu maximè celebris, placuit optimis parentibus Caſſianulum ſuum in eum conuictorum numerum & ordinem ſpiritualibus Magiſtris iuxta, diſcipuliſque florentiſſimum aggregare, ab iis vt prima fidei ac literarum rudimenta doceretur.

CAPVT IV.

Fidei ac literarum rudimentis imbuendus traditur Monachis Cœnobij Bethlehemetici.

1. SCribit hoc luculenter Caſſianus ipſe Collatione 11. capite 1. in quo longiſſimarum procul in Ægyptum & Thebaidis Eremos peregrinationum ſuarum ducturus exordia, in hanc fere ſententiam præfatur.

præfatur. *Cùm in Cœnobio Syriæ conſiſtentes, poſt prima fidei rudimenta, ſuccedentibus aliquatenus incrementis, maiorem perfectionis deſiderare gratiam cœpiſſemus.* Tum etiam capite 5. *Debet hoc ſaltem labor tanti itineris obtinere, quod huc de Bethleemitici Cœnobij rudimentis inſtitutionis noſtræ deſiderio, & profectus noſtri amore properauimus.* Et Collatione 17. cap. 7. *Quamuis etiam illorum doctrinæ ſummas grates rependere debeamus, qui nos docuerunt à paruulis magna conari, & dato boni ſui guſtu, egregiam perfectionis ſitim noſtris viſceribus indiderunt.* A paruulis, inquit, hoc eſt à pueritia, qua ætate Caſſianus cum ſuo Germano Monachus eſt factus in Cœnobio illo Bethlehemitico, vnde in præfatione ſua ad Caſtorem. *Ea*, inquit, *quæ à pueritia noſtra inter eoſdem conſtituti, atque ipſorum incitati quotidianis adhortationibus & exemplis vel agere tentauimus vel didicimus.*

2. Quod autem Monachi, conuictum inſtituerent ac ludum literarium pueris aperiendum, ſuoſque ea occupatione diſtinendos putarent, quæ laborioſa & permoleſta eſt & abiecta in ſpeciem, & non ſatis propria religionis videtur, ne hoc quidem & veteri inſtituto diſcrepat. Ita enim diuino iure iam olim cautum legimus apud Hebræos, vt à vigeſimo anno, & ſuprà, recenſeretur populi multitudo, Leuitæ verò ab vno duntaxat menſe & ſuprà, quaſi indicare vellet Sacerdotes ac viros religioſos, non tam à foro & puluere ac ſæcularibus negotiis quàm ab vberibus, à lacte, ab infantia ad diuinum cultum eſſe transferendos. Iiſque deinceps coniunctum aliquid habuere aut continens, perantiqua Eccleſiæ Concilia, Nona Synodus, & Concilium Moguntinum, in quibus ſtatuitur vt Presbyteri & Monachi ſcholas aperiant in Monaſteriis & Eccleſiis, quo poſſint fideles filios ſuos mittere. Synod. 9. c. 4. & 5. Moguntin. cap 45.

3. Inter hos igitur verè ab infantia magnos & excellentes viros diuinoque cultu velut ab vbere initiatos, ordinem ſuum nactus Caſſianus ea pietatis ſimul atque ſcientiarum tyrocinia poſuit, vt inter Abbates ſui ſæculi eſſet clariſſimus, tanto fœliciori forte euentu, quanto Bethlehemiticum Cœnobium ob ſingularem loci reuerentiam & ſanctitatem, cæteris omnibus religioſarum familiarum gymnaſiis anteibat: erat enim ex cunabulis Chriſti ſacroſancto ac venerando præſepio vicinum & continens. Et verò ſi Parnaſſi rupes cæteraque fictorum numinum adyta, ſcientias & fatidicam neſcio quam mentem cœlitus adſpirabant, vt fabulantur Poëtæ, quidni credere fas ſit de ſpelunca, veri Numinis maieſtati conſecrata, velut de Cœli cortina diuinitus afflari Dei oracula, mentiſque illuſtrationes, ad rerum fidei ſingularem intelligentiam comparandam? Vt vt ſit de Monaſterio ſuo ſic ipſe narrat. *In noſtro Monaſterio vbi Dominus noſter Ieſus-Chriſtus natus ex Virgine, humanæ infantiæ ſuſcipere incrementa dignatus eſt, noſtram quoque adhuc in religione teneram & lactentem infantiam ſua gratia confirmauit.* Caſſia. l. 3. Inſtit. cap. 4. Rurſus vbi de Pynufio Abbate latebras quærente. *Noſtrum Monaſterium pretiùs expetiuit quod non longè fuit à ſpeleo, in quo Dominus noſter Ieſus Chriſtus ex virgine naſci dignatus eſt*, Item Coll. 17. Ab- Cap. 31. Ibid. Col. 17. cap. 5.

batem Ioſephum ſic affatur. *Si promiſſione quam ſeniorum charitate nos compellente deprompſimus, & quam coram cunctis fratribus in ſpelæo in quo Dominus noſter ex aula vteri Virginalis effulſit, ipſo teſte deprompſimus, ſatisfacere voluerimus, ſummum ſpiritualis vitæ incurrimus detrimentum.* Propterea Syriæ Cœnobium, magna cum excellentia præſtantiaque, Cœnobiorum reliquorum dici conſueuerat, ex Collationis vndecimæ capite mox citato quòd inter cætera omnia ex antiquitate & dignitate & Monachorum frequentia & ſanctitate præcelleret.

CAPVT V.

De eiuſdem educatione vſque ad annum ſeptimum.

1. POſtquam ſuo alumno parentes amantiſſimi prouiſos habuere Ludimagiſtros, viros vita moribuſque tam ſanctis, Græciam repetituri ad iter ſe accingunt, nauique conſcenſa ægrè quidem ſed tamen Piræum Atticæ portum aduecti ſunt, inde Athenas ſalui peruenerunt, menſe vix vno in ea nauigatione conſumpto; Iam verò quanta cura diligentiaque inter Monachos ſit educatus, facile ex eo fuerit aſſequi, quod his pene ſuppar ætate ſcribit Hieronymus, ad Lætam Romanam, pro inſtitutione Paulæ puellulæ, cui hunc præ cæteris omnibus Bethlehemi locum deſignat, tanquam magis religioſum & ad exercenda virtutum literarumque opera ex animi ſententia peraccommodum. *Poſtquam,* inquit, *ablactaueris eam, cum Iſaac, & veſtieris cum Samuele, redde præſtantiſſimam gemmam cubiculo Mariæ & cunis* IESV *vagientis impone. Nutriatur in Monaſterio, ſit inter Virginum choros, iurare non diſcat, mentiri ſacrilegium putet, neſciat ſæculum, viuat angelicè, ſit in carne ſine carne, omne hominum genus ſibi ſimile putet.* Huic Caſſianus inſtitutione ſimilis, primis ſtatim fidei Chriſtianæ rudimentis imbutus, vnà cum doctrinæ lacte, ea virtutum ſemina imbibit, quæ in omnem ætatem adhæſerunt.

Hieron. ad Lætam. Epiſt. 7.

2. Delectabat vehementer Magiſtros eius inſtitutioni præfectos, hic pueri gliſcens in Deum reſque cæleſtes amor ac ſtudium, & in tam tenera ætate conſtantiam, in tam alieno tempore prudentiam oculis animoque luſtrantes planè obſtupeſcebant. Quare tum ſponte ſua intenti ad morum magis quam animi expolitionem; tum bonitate indolis promptoque ingenio perſpecto inuitati, multo enixius meliorem illam magiſterij partem ad virtutis conformationem exequi cœperunt. ſequebatur puer non ſecus atque facilis cera fingentis manum, ſenſimque in imaginem Dei pulcherrimam figurabatur. Tum prima legendi ſcribendique rudimenta edoctus tantos in Latinæ Grammaticæ ſtudiis habuit proceſſus, vt citò æqualibus antecellere ingenij gloriæ contigerit, & erat præter memoriæ felicitatem, aliqua etiam ſuauitas vocis & actionis venuſtas. Ex diuinis Euangeliis illuſtres habebat excerptas

ſententias,

ſententias, quas de memoria diſceret, & deinceps cuſtodiret; Aliorum quoque piorum codicum appoſitæ lectioni, præcipueque commemorandis ſanctorum hominum exemplis ſedulo nauabat operam. Poſtremò quæ certiſſima eſt & compendioſiſſima via docendi, ſua ipſi religioſi Patres probatiſſima vita illuſtrabant ardentioribus facibus, ac deſiderium vehementius ad pietatem bonæ menti adiiciebant: & vnde Magiſtrorum non pauci, viri vt plurimum ſcelere & egeſtate perditi, perniciem periculumque ſuis diſcipulis ferunt, inde illi virtute & honoribus aucti, ſalutem & morum diſciplinam comparabant. Non erat inanis labor, diligebat enim eo ſenſu, verebaturque Magiſtros ſuos Caſſianus, nihil vt iis carius nihil eorum auctoritate grauius haberet: ac dum in eo Monaſterio fuit aſpera illa & planè difficili Monachorum viuendi ratione delectatus, earum rerum, quibus apud ſuos blandè & delicioſè tractari potuiſſet, deſiderium penituſque memoriam faſtidire cœpit, & arctum pietatis ac veræ ſubmiſſionis iter, quod erat poſtea alto & excelſo animo peracturus, agnoſcere.

CAPVT VI.

Ad perſequenda literarum ſtudia Athenas reuocatur.

1. CVm adoleſceret in animo tenero flos pueritiæ, & virtutum ſemina mirifice iam excreuiſſent, quò maiores in ſtudiis faceret progreſſus & cultioris vitæ modum formamque condiſceret, in Græciam reuocatur à parentibus. Erat illis temporibus Athenienſis Academia non ſolum vetuſtate famaque ſapientiæ inclyta, ſed etiam ob Magiſtrorum præſtantiam maximè celebris, acerrimis vndique ingeniis eò confluentibus, vt inde referrent eruditionis eximiæ palmam. Docuiſſe enim ibidem reperiuntur, imperante Conſtantio, Anatholius clariſſimus Orator eidemque Imperatori percharus, qui ipſum Romam vocauit atque præfectura Prætorij inſigniuit: Proæreſius ob facultatem dicendi, ab eodem Imperatore in Gallias primum, deinde Romam miſſus, & ex Senatus conſulto ſtatua donatus eiuſmodi inſcriptione nobilitata: *Regina rerum Roma, Regi Eloquentiæ.* Muſonius, qui ex lege lata à Iuliano ne Chriſtiani liberalium artium doctores eſſent, ſcholas deſeruit. Tradit inſuper Sozomenus Gregorium Nazianzenum & Baſilium ibidem Hemetio & Libanio præceptoribus vſos fuiſſe.

2. Et licet in aliis quoque Orientis vrbibus præclarioribus Cæſareæ Palæſtinæ, Alexandriæ, & Conſtantinopoli florerent inſtituta diuerſarum facultatum Gymnaſia, accidere tamen ſolebat vt qui prius in eis operam ſcientiis dediſſent demum Athenas ſe conferrent, vt penitus conſummarentur. Sic enim planè factum à Gregorio Nazianzeno, qui cum Cæſareæ Palæſtinæ primùm, inde Alexandriæ vnà cum fratre Cæſario auditor extitiſſet, poſtremò Athenas profectus, illic primò

diſcipulus deinde doctor publicè profeſſus eſt. Sed & poſt eum Baſilius Cæſarienſis Cappadox cùm prius Cæſareæ Palæſtinæ, inde Conſtantinopoli egregiè literis ex cultus fuiſſet, Athenas conceſſit literarum & Metropolim literatorum. Simul eodem traxit Iulianum, hominem rectæ fidei deſertorem ac ſtolidè glorioſum acerrima illa & fortiſſima cognitionis atque ſcientiæ parandæ cupiditas: quamquam authore Gregorio Nazianzeno duplicem proficiſcendi cauſam alteram ſpecioſiorem & honeſtiorem vt Græciam eiuſque ſcholas viſeret, alteram tectiorem paucíſque notam, vt regionis illius ſacrificos & impoſtores de rebus ſuis conſuleret, impietate videlicet nondum plenam libertatem habente. Inuitabat etiam & allectabat commentitiorum numinum cultorem ſacrilegum Aſylum illud impietatis ab Alarico Tyranno, fauentibus Chriſtianis poſtea dirutum ac penitus diſſipatum; in quo Eleuſiniarum Antiſtes clam ſacris homines initiabat atque futura prædicebat. Cum hoc enim fuit Iuliano quidem hoſpitium vetus, ſed ea cauſa etiam cum aliis compluribus ſuperſtitionum authoribus, & Magiſtratibus Gentilium ſacrorum familiaritas tanta, eaque cùm officiis multis, tum etiam conſuetudine quotidiana ſic aucta, vt nihil eſſet eorum familiaritate coniunctius. Quam ob rem pernicioſas quidem aliis quoad animæ ſalutem, Athenas fuiſſe ait Nazianzenus, tum quod nefariis opibus hoc eſt ſimulachris magis affluerent quam reliqua omnis Græcia: tum quod ægrè temperarent, ne hoſpites ſimul cum eorum laudatoribus & patronis in errorem abriperent; ſibi autem & Baſilio nihil detrimenti allatum eſſe vt pote animo communitis firmiſſiméque obſeptis: quin potius quod vix credibile eſt hinc ad fidem confirmatos fuiſſe, ipſorum fraudem & impoſturam cognoſcentes, atque illic Dæmones contemnentes, vbi in mirifica laude eſſent Dæmones.

Nazianze. orat. 2. in Iulia.

3. Caſſianus ergo Athenas reuerſus vt cœpta ſtudia proſequeretur, dum in Academia fuit in qua magno cum fructu annos aliquot inſumpſit, optimis moribus & diſciplinis animum diligenter excoluit atque in eo amplo & ancipiti totius Orbis Orientalis theatro, vniuerſis qui illum noſſent apprimè charus, præſertim ſodalibus, vitæ cuiuſdam verè Chriſtianæ rarum præbuit exemplum, & pudore atque modeſtia incitamento fuit ad virtutem. Primis annis traditus in contubernium peritis (vt locis ac temporibus illis) Ludimagiſtris ſpectatæ ſanctitatis & doctrinæ viris, ſcholaſtico more luſit in controuerſiis declamandis. Humanitatis artes, bene dicendi vim, Græcas & Latinas literas ſuper ætatis captum auide ita imbibit vt linguæ vtriuſque facundia, cæteris vnus in Gymnaſio facile antecelleret, & inter laudatiſſima quæque floreret adoleſcentium ingenia. Logicæ quoque ſpatia, vt moris erat Græciæ, percurrit, & nonnihil etiam de Philoſophia deguſtauit. Ad ſacras deinde literas & ſtudia quæ animum ad diuina ſuſtollunt, & Theologia myſtica continentur, (quam viam ipſi inſtiterant, vt eadem per veſtigia ducerent Caſſianum) exemplo admonebant & compellebant Gregorius Naziangenus, Baſilius, Iſidorus, Germanus pluresque alij ex prima Chri-

ſtianæ

ſtianæ iuuentutis nobilitate quos ibidem tanquam vitæ ſocios conſiliorumque duces nactus fuerat.

Caſſianus collat. 14. c. 12.

4. Quod inſignis & valde notandus locus Caſſiani demonſtrat. Cùm enim Germanus ex ore Abbatis Neſterotis audiſſet, mentis puritatem eſſe apprime neceſſariam ad intelligentiam ſacrarum literarum, in hunc modum ſeniorem interrogat. *Ad hæc ergo occulta primum compunctione permotus, ac deinde grauiter ingemiſcens. Hæc inquam omnia quæ copioſiſſimè digeſſiſti, maiora mihi intulerunt deſperationis augmenta, quam hactenus ſuſtinebam. Quippe qui præter illas generales animæ captiuitates, quibus non dubito infirmos quoſque pulſari, extrinſecus ſpeciale impedimentum ſalutis accedit, per illam, quam tenuiter videor attigiſſe notitiam literarum, in qua me ita vel inſtantia pædagogi vel continua lectionis macerauit intentio, vt nunc mens mea poëticis velut infecta carminibus illas fabularum nugas, hiſtoriaſque bellorum quibus à paruulo primis ſtudiorum imbuta eſt rudimentis, orationis etiam tempore meditetur, pſallentique, vel pro peccatorum indulgentia ſupplicanti, aut impudens poëmatum memoria ſuggeratur, aut quaſi bellantium Heroum ante oculos imago verſetur. Taliumque me phantaſmatum imaginatio ſemper illudens, ita mentem meam ad ſupernos intuitus aſpirare non patitur, vt quotidianis fletibus non poſſit expelli.* Sic ille interrogauit, cui ſapientiſſimus ſenex reſpondit ſimili inſtantia, ac diligentia erga ſacram ſcripturam impenſa inanium rerum recordationem eſſe ſenſim abolendam.

5. Interim vt erat puerili educatione probè apud Monachos inſtitutus, diuina eum gratia ad meliora prouehente, pietatis ſtudia toto animo complectebatur. Iam tum ſentire cœpit cœleſtes afflatus, faſtidire præſentia, & de perfectioris vitæ ratione in aliqua piorum hominum familia tranſigenda tacitus agitare apud ſe, quo fiebat vt viciſſim ſeſe vtraque ſtudia & doctrinæ & pietatis eò validius adiuuarent, quò ſinceriùs ipſam quoque literarum diſciplinam ad ſanctitatis apparatum profectumque, atque ad Dei gloriam referebat. Imprimis vero iuuenilis licentiæ fuit oſor acerrimus, pudicitiæ ac candoris amantiſſimus; vt quæ facillimè propter imbecillitatem conſilij deprauatur ætas adoleſcentiæ, in illa, Caſſianus, & innocentiam perpetuam cuſtodiret, & earum virtutum ſemina iaceret, quæ decedente ætate in immenſas frugiferaſque arbores excreſcerent. Nec tamen omnino periculis caruiſſe videtur quibus per id genus datam occaſionem, teneræ hominum mentes excipi ſolent à parentibus & propinquis, hæc enim in pleriſque mortalium ſui ſuorumque commendatrix cupiditas viget, vt quò & illuſtriora vident in filiis magnarum rerum exordia, & vberiora futuræ claritatis ſemina, hoc magis ea conuertere ſtudeant ad inanem ſplendoris vmbram, & humana ſtirpis atque familiæ incrementa. Sed id quoque fœlicius vertit adoleſcenti Caſſiano, qui ex patriæ ac parentum conſuetudine & amore, illud etiam emolumenti accepit, vti res omnes prudentius, quoad ætas ferret, ne à ſuſcepto religioſæ vitæ conſilio tranſuerſum animum agerent, adminiſtraret.

CAPVT

CAPVT VII.

Par voluntatum conſenſio & mutua Beneuolentiæ Germanum inter & Caſsianum.

Gregorius in orat. de laud. Baſilij.

1. Estque illud in hac re non iniucundum ſcitu quod Gregorius teſtatur de incredibili diſcipulorum ſtudio ſatagentium quemque diſcendi cauſa Athenas aduenientem præoccupando lucrari, & ſuo cuique (nam in partes diuiſi erant,) adſciſcere præceptori. *In hoc*, inquit, *elaborantes vt & numero creſcant, & illos opera ſua locupletiores efficiant. Præoccupantur vrbes, viæ, portus, ſummæ montium planities, ſolitudines, omnis denique Atticæ & reliquæ Græciæ partes, atque adeo incolarum permulti, nam & illos in partes ac ſtudia diſtractos habet.*

Hiſce principiis exorta amicitia, hinc coniunctionis igniculus ipſum Gregorium inter & Baſilium. Habebant illos Athenæ, profluuij cuiuſdam fluuialis inſtar, ex eodem patriæ fonte in diuerſas regiones, doctrinæ cupiditate diſtractos, rurſumque velut ex compoſito, Deo videlicet ita impellente, coëuntes; Ac Gregorium quidem aliquanto ante habuerant, Baſilium autem haud multò poſt, & quidem cum mirifica & luculenta ſpe expectatum. Etenim in multorum linguis verſabatur antequam adueniſſet, nec quiſquam erat qui non præclarè ſecum agi putaret, ſi ad quod ſummo ſtudio expetebat prior occuparet. Quare vrbem ingreſſus, cùm primò Gregorium ſuum non dubia Dei voluntate obuiam habuiſſet, tantùm eius conſiliis tribuit, quantùm cui tribuiſſet plurimùm: nec aliarum in Academia partium eſſe voluit, quàm iis conditionibus & legibus quas ſibi Gregorius ſuo ac ſuorum exemplo tradidiſſet. Hæc & alia de his multa loquutus Gregorius, Oratione in laudem Baſilij, qui rurſus quænam fuerit mutua Athenis conuerſatio atque ſtudia, quibus hiſce principiis exorta amicitia maioribus in dies adaugebatur acceſſionibus, ſic ipſe deſcribit. *Par ſpes doctrinæ hoc eſt rei omnium inuidioſiſſimæ nos ducebat, & tamen aberat inuidia, ſola æmulatione flagrabamus, hoc vtrique certamen, non vter primas ferret, ſed vter alteri primas cederet. Vterque enim alterius gloriam ſuam exiſtimabat vna vtrique anima videbatur, duo corpora ferens. Quod ſi minor fides iis habenda eſt, qui omnia in omnibus poſita eſſe dicunt: at nobis certè credendum eſt, quod vterque in altero & apud alterum poſiti eramus, vnum hoc ab vtroque noſtrum agebatur, vt virtutem coleremus, atque ad futuras ſpes, vitæ noſtræ rationes accommodaremus, ante mortem à terra migrantes. Quod quidem nobis ob oculos proponentes vitam actionéſque omnes noſtras dirigebamus, tum diuini præcepti ductum ſequentes, tum alter alteri virtutis ſtudium extimulantes: atque (niſi hoc arrogantius dicere videar) vterque alteri norma atque amuſſis eramus, qua rectum à prauo diſcernitur. Nec enim cum flagitioſiſſimis ac petulantiſſimis quibuſque ſodalium noſtrorum*

conſuetudinem

conſuetudinem habebamus, ſed cum optimis & honeſtiſſimis, nec cum pugnaciſſimis, ſed cum tranquilliſſimis & pacatiſſimis, iiſque quorum conſuetudo maximos fructus afferebat, illud nimirum exploratum habentes multo facilius vitium contrahi, quàm virtutem communicari. quemadmodum facilius quoque morbus contrahitur quam ſanitas impertiatur. Diſciplinis porro non tam iucundiſſimis quàm præclariſſimis oblectabamur; nam hic quoque vel ad virtutem vel ad vitium iuuenes informantur. Duæ nobis viæ notæ erant, altera primaria & præſtantior, quæ videlicet ad ſacras domos noſtras, ſacroſque doctores ferebat; altera ſecundaria nec eiuſdem honoris, nimirum, quæ ad externæ doctrinæ profeſſores ducebat, reliquas omnes quæ ad feſta, ſpectacula, celebres conuentus, epulaſve ferebant, volentibus reliqueramus. Nihil enim, mea quidem ſententia, magni faciendum eſt quod nihil affert ad rectè honeſteque viuendum, nec ſuis ſtudioſos meliores reddit. Iam cùm aliis alia quædam cognomenta ſint vel à parentibus accepta vel ex ſeipſis hoc eſt ex propriis vitæ ſtudiis inſtitutiſque comparata: nobis contra magna res erat & illuſtre nomen Chriſtianos *& eſſe & nominari.*

2. Ex quo inquit, id aſſequebamur, vt non ſolùm apud præceptores & ſocios, ſed apud totam etiam Græciam, ac præſertim clariſſimos quoſque Græciæ viros, illuſtri fama celebraremur, quin etiam vltra Græciæ fines progreſſi ſumus ſicut multorum ſermone comperrum eſt: nam vt quocumque Athenarum, eodem quoque Præceptorum noſtrorum fama ſeſe proferebat; ita quicumque Præceptores, iidem quoque nos cognoſcebant, ſimulque de nobis audiebant & proloquebantur, ac par quoddam non obſcurum & incelebre apud eos eramus & dicebamur. Nec nobiſcum Oreſtes ſuos, & Pylades vllo modo comprehenſos putabant.

3. Simillima & maximè genuina occaſio fuit contrahendi ibidem Germanum inter & Caſſianum iucundiſſimam vitæ eiuſdem literariæ atque officiorum ſocietatem, cùm enim auſpicatò vtrique ceſſiſſet tum inſtitutionis tum inſtitutoris ac moderatoris Palæſtra; quotidiano vſu & familiaritate adeo ſibi illum Germanus obſtrinxit, vt piis admonitionibus & exemplis ſe Caſſianus (vt erat ad pietatem propenſus) libens eidem tradiderit, quo de vitæ ſtudiorumque optimo genere deligendo & ſalute maturè quærenda conſtitueret. Decurſis & hic, vt conſtanter ſic feliciter liberalium artium & Philoſophiæ ſpatiis, non doctrinam ſibi modo ſed doctrinæ etiam decus peperit, præcipue verò ad dicendum mira fuit in eo ingenij fœlicitas & actionis venuſtas, qua laude nobilis etiam tum inter æquales diſcipulus ferebatur, clariuſque explendeſcebat. Namque perfunctus deinceps honoribus ampliſſimis, & Chriſtianæ reipublicæ muneribus, ſapientiam eximiamque in vtraque tam Græca quam Latina lingua facundiam cùm egregiè probaſſet ſuam, pacis internuntius & Orator Romam cum Caſſiano delegatus eſt, cum imperio & poteſtate ambo lecti à Clero Conſtantinopolitano ad Chryſoſtomi negotium cum Theophilo Alexandrino in ſupremo Eccleſiæ tribunali, Innocentio ſummo Pontifice, diſceptandum. Aſſiduus

Caſſiani lateri adhærebat ſimul innocentiæ cuſtos & quaſi illius lingua, cùm in ſuis Collationibus non niſi vno & altero loco videatur per ſe loquutus Caſſianus, aliàs ſemper quaſi per ſuum Magiſtrum & Doctorem Germanum, qui ſuo & Caſſiani nomine cum Patribus colloquebatur mutuaque ferebat ac referebat reſponſa. Quamquam etiam in hoc conſilio religioſæ modeſtiæ ſpecimen & ſilentij exemplum præbere voluit Caſſianus, vt qui ſeniori ac Presbytero iunior ipſe & Diaconus duntaxat (ſed fortè doctior ac peritior) loquendi officium & honorem detulerit.

4. Acuebat, vt fit, eximia quædam indoles virtutis ſtudium animumque ad ſapientiæ ſatus accipiendos tanquam purum ſolum diligentius præparabat. A Monachis autem, inter quos deinceps cooptatus eſt, non diligebatur ſolùm ſed etiam in tanta habebatur ſanctitatis exiſtimatione, vt expeteretur in Cœnobio ad prima & præcipua charitatis miniſteria, & præfecturas. Vel illud argumento erit, quod præ cæteris coætaneis ſuis, vix bene florentis adhuc adoleſcentiæ annos emenſus, ſacerdotij ordine initiatus eſt, poſtmodum creatus Abbas publicam Monaſterij rem curare cœpit, tanta cum prudentia & ingenij manſuetudine, vt neque propriæ perfectionis ſtudium è demandato ſibi munere rectè obeundo quidquam illum abſtrahere, neque vlla ſiue ſuorum ſiue externorum occupatio, ab excolendo veris ſolidiſque virtutibus animo retardaret. Id ipſe quoque teſtatum reliquit Collationis primæ capite primo in quod amicitiæ inter vtrumque quanta iam non ſcintilla, ſed fax conſpicua & ſublimis eſſet accenſa, his verbis coniecit. *Cùm in Eremo Scythi, vbi monachorum probatiſſimi Patres & omnium ſanctorum morabatur perfectio, Abbatem Moyſem qui ſuauius inter illos egregios flores, non ſolùm actuali verum etiam theorica virtute flagrabat; inſtitutione eius fundari cupiens, expetiſſem, vnà cum ſancto Abbate Germano, cum quo mihi ab ipſo tyrocinio ac rudimentis militia ſpiritualis, ita indiuiduum deinceps contubernium tam in cœnobio quàm in eremo fuit, vt cuncti ad ſignificandam ſodalitatis ac propoſiti noſtri parilitatem pronunciarent, vnam mentem atque animam duobus ineſſe corporibus, pariterque ab eodem Abbate ædificationis ſermonem fuſis lacbrymis poſceremus*; Rurſus vbi de Abbate
Collat.16. cap.1. Ioſeph. *Qui cùm*, inquit, *inſtitutionem ſuam nos deſiderare ſenſiſſet, percunctatus primùm vtrumnam eſſemus germani fratres, audienſque à nobis, quod non carnali ſed ſpiritali eſſemus fraternitate deuincti, noſque ab exordio renunciationis noſtra tam in peregrinatione quæ ab vtroque noſtrum fuerat obtentu militia ſpiritalis arrepta, quàm in Cœnobij ſtudio indiuiduè ſemper coniunctione ſociatos, tali vſus eſt ſermonis exordio.*

5. Hoc igitur ſocio auctus Caſſianus, viro eximiè prudente, & vt arbitror populari ſuo & oriundo ex Scythia; dubitares vtrum in virtute an literis maiores progreſſiones haberet, cùm in vtriſque haberet maximas. Et iam inde ſolitò vehementiùs religioſæ vitæ amore diuinique ſeruitij cœpit ardere, & initium facere auſterioris vitæ. Sed quia annis adhuc minor, neque integra res, qui non dum ſui iuris eſſet, tametſi

ſtudiorum

ſtudiorum metam quam primùm attingere optabat, quo liberiùs omnem curam atque operam in cognitione altiorum rerum conſumeret, Germani tamen authoritas & exemplum inflexit, ad altiora Chriſtianæ diſciplinæ fundamenta iacienda, vt mirum videri debeat, ſi ad eruditionis & ſanctitatis tam excelſum faſtigium, quam poſtea conſequutus eſt, famam perduxerit.

CAPVT VIII.

In Palæſtinam cum Germano reuerſus animum ad Religionem appellit, & Cœnobium Bethlehemiticum inire ſtatuit.

1. SVb annum ætatis circiter vndeuigeſimum, vix exercitationibus iis perfunctus, vel vt opinor nondum omnino perfunctus, vbi conditionis liberioris eſſe cœpit, ac ſibi quaſi mancipatus ſancto in otio, tum ſecum ipſe, tum etiam cum Deo ſolus agere, & ſpiritualibus ſe meditationibus excolere diligentius inſtituit, aridæ inſtar materiæ quæ facillimè concipit flammam, ita mentem lux cœleſtis impleuit, vt omnem repentè terrenarum rerum affectum procul adoleſcentis animo relegarit, ac nouo quodam intelligentiæ diuinæ vigore perfuderit. Quanta ſcilicet fallacia, quanta inconſtantia eſſet humanæ vitæ? Quanta incertitudo ſupremæ illius horæ? atque vbi minimum timoris eſt, ibi plurimum eſſe mortis. Multos in ipſo flore iuuentæ, plurimos latentis febriculæ caloribus extingui, nonnullos ſpes longas ac diuturni temporis præcepta gaudia, noctis vnius compendio finire.

2. Dum has ſimileſque cogitationes cum animo verſat, non potuit ſuum celare Germanum, eumque ad ſuſcepti conſilij non inuitare partem, cui pro intimæ neceſſitudinis vſu quotidie ſolitus eſſet, dicti factive rationem reddere, & quæcumque cogitationem ſubiiſſent, per ingenuam bonitatem exponere. Coiuere facile inter ſe vtriuſque animi, & quidem Germanus, quod docile ingenium nactus eſſet, & obſequens, nec ad parendum peruicax, ita paulatim mente ſenſibuſque immutatus eſt, vt Caſſiani verbis in cognitionem vanitatis mundanæ rerumque caducarum adductus, nouis illico exarſerit deſideriis, totum ſe conſecrandi vitæ Religioſæ. Agere dixiſſes actum à Gregorio ſubducente Baſilium ſuum, à ſæculi periculis laqueiſque, ac procurante ne formoſum adeo lilium inter luxuriantes vitæ profanæ tribulos & ſpinas languendo emoreretur, ſed in amœniſſimos religionis hortos depangendum tranſportaretur. Hunc nouum ſuum inſtinctum ac deliberationem, ſuo ab ſecretis conſiliis indicauit Caſſiano adeòque ſe illi totum permiſit, vt promitteret ab eius imperio ne tranſuerſum vnguem diſceſſurum. Veſtigium autem illud Cœnobij Bethlehemitici, in quo primum Caſſianus inſtitiſſet, hærebat eius pectori altè impreſſum, iamque inflexerat ad eligendam præ reliquis tam ſanctis legibus fœderatam Monachorum

illorum ſocietatem. Suſpiciebat, memor educationis olim puerilis, veterum Magiſtrorum ſuorum illuſtres eminentéſque virtutes, eximiam imprimis charitatem, & ardens ſtudium nihil niſi Chriſto collaborandi in animarum ſalutem. Totus ad imitationem rapiebatur, eorumque geſta omnia ſibi pro forma proponens ac regula, ad quam vitam deinceps componeret ac dirigeret ſuam. Nihil iam dubitabat, quin ea demum Sanctorum ſedes ac domicilium eſſet, ad quos ipſe ex diuinæ voluntatis impulſu deberet adiungi. Tanti intereſt pueros optima præoccupari doctrina, maturéque à turba & colluuione mundi ſemotos diſcere ſalutaria magis, quam vana ſectari, & non literarum modo in ſtudiis, ſed etiam ſapientiæ ſolidæ diſciplina ad ſuam & reipublicæ vtilitatem atque diuini nominis gloriam informari.

3. Concepto religionis propoſito, ideoque facta ſui in Cœnobio Bethleheemitico conſecrandi oblatione, ne tantillum relangueret feruor ille, quem tum ipſis Deus iniiciebat, in omnem nauigandi occaſionem intendunt. Cúmque ſtare ad Pyræum peregrinam nauem audiſſent, illuc itinere terreſtri ſe contulerunt, factúmque eſt Dei beneficio, vt ora tandem ſoluta incolumes in portum Palæſtinæ penetrarint. Adeunt ad Abbatem cuſtodémque Cœnobij, à quo primùm ſeuerioris repulſæ ignominiam paſſi & pro vſu inter veteres Monachos recepto, domicilij mœnibus & aditu excluſi, vbi ad fores excubaſſent, diebus aliquot, & in propoſiti conſtantia aduerſantibus etiam amicis perſeueraſſent, domum tandem recepti limen intrarunt. Exemplum id genus conſuetudinis ab eo literis mandatum reperio in hæc verba.

Caſſ. Inſti. l. 4. cap. 3. *Igitur ambiens quis intra Cœnobij recipi diſciplinam, non ante prorſus admittitur, quàm diebus decem vel eo amplius pro foribus excubans indicium perſeuerantiæ ac deſiderij ſui pariterque humilitatis ac patientiæ demonſtrauerit. Cúmque omnium prætereuntium fratrum genibus prouolutus, & ab vniuerſis de induſtria refutatus atque deſpectus, tanquam qui non Religionis ſed neceſſitatis obtentu Monaſterium optet intrare: iniuriis quoque & exprobrationibus multis affectus, experimentum dederit conſtantiæ ſuæ, qualiſque futurus ſit, in tentationibus opprobriorum tolerantia declarauerit, atque ita fuerit explorato mentis ardore ſuſceptus.* Mox in cellam hoſpitum admiſſi vbi cœpere Monachos habere amicos, quibus cum poſſent familiares conferre ſermones, Germanus eos admirabatur tantopere vt dubitaret hominesne magis, quos quæſiuerat, an Angelos Domini inueniſſet. Nec verò minus Abbatem & ſapientia cepit adoleſcentum & bonitas. Nota verò Caſſiani virtus, nota vitæ innocentia, notum ingenium, indoles magna omnia pollicebatur. Ita non magno negotio factus vterque voti compos in Tironum deinceps ordinem ac numerum aggregatus eſt.

CAPVT

CAPVT IX.

De inſtitutione & antiquitate huiuſce Monaſterij Bethlehemitici.

1. CÆterum iis non inficiari hoc loco non poſſum, qui oſcitantes hallucinantur, Bethlehemiticum hoc Monaſterium, Caſſiani literarium primum ſeceſſum, ac religioſum deinceps domicilium, à S. Paula fundatum & à D. Hieronymo adminiſtratum fuiſſe aſſerunt. Quomodo enim, non facillimè arguantur erroris, cùm certò conſtet nullum adhuc Paulæ Monaſterium prioribus hiſce Caſſiani temporibus in toto Bethlehemitico tractu fuiſſe erectum. Neque Hieronymus à frequentiſſimis peregrinationibus deſiit, in quibus annos bene multos verſatus eſt, niſi iam vergente ætate, cùm occaſionem regrediendi Hieroſolymam ex Damaſi Pontificis morte, atque ex impia hominum perſecutione commodè nactus, relicta Roma, magna Sanctorum comitante caterua nauem in Romano portu conſcendit & per Siciliæ atque Italiæ fauces Peloponneſi Promontoria & Cyprum nauigauit, Paulinianum adoleſcentem fratrem ſecum ducens Antiochiam appulit, atque inde Hieroſolymam & ſuam lætus reuertitur Bethlehem. Id quidem anno Chriſti 385. factum eſſe ex eo perſpicuum redditur, quod cum ipſe teſtetur Epiſtola ad Aſellam ſe penè triennium Romæ manſiſſe pariterque poſt obitum Damaſi eam deſeruiſſe, conſtetque ex iis quæ ad Principiam ſcribit, ſe vocatum à Damaſo Romam veniſſe, quo tempore Paulinum Antiochenæ vrbis Epiſcopum, & Epiphanium Salaminæ Cypri alióſque permultos tam Orientis quam Occidentis Epiſcopos propter quaſdam Eccleſiarum diſſenſiones, Imperiales literæ contraxiſſent, ſub Conſulatu Auſonij & Syagrij anno 382. ipſum deinceps anno 385. qui tertius erat ab hinc annus, ab vrbe oportuit receſſiſſe.

Baronius an. 385.

Epiſt. 99.

Epiſt. 61.

2. Aduenit autem eò, non multo poſt Paula cum Euſtochio filia, & Melania Marcellini Conſulis nepte multis ſtipata virginibus, & Hieronymi nauigationem ſequuta, poſt Cyprum Antiochiæ etiam ipſa appulit: deinde ſancta Palæſtinæ terra (quemadmodum late eius iter in Epitaphio proſequitur D. Hieronymus) luſtrata, Bethlehem perpetuò militiæ inſeruitura contendit. Referuntur alij priores eiuſdem Hieronymi, Bethlehemitici ac Hieroſolymitani acceſſus & receſſus, ſed qui moram non traherent, imo potius ad alienas regiones celerem quaſi tranſitum itinere coniungerent, vt infra explanabitur.

3. De profectione in Syriæ Eremum vbi cum fideliſſimis comitibus Innocentio atque Hyla S. Melanij famulo, Heliodoro, Euagrio Antiocheno totos continenter annos octo commoratus eſt longè abeſt à contradicentium propoſito. Licet enim illa contigerit anno ſeptuageſimo ſupra trecenteſimum, quo pariter diximus Caſſianum cum Germano

deueniſſe in Palæſtinam & in oppido Bethlheem religionis tyrocinium
ingreſſos eſſe: tamen locus à S. Hieronymo in ea ſolitudine tunc ad ha-
bitandum delectus, procul inde à Bethlheemiticis finibus remotus, in
ea fuit Eremi parte, quæ inter Syros & Saracenos vaſtum limitem ducit.
Chalcidis Prouinciæ ea erat ſolitudo, vt ipſe teſtatur ad Chromatium &
Epiſt. 43. Epiſt. 6. ad Florentium ſcribens. Ibique Theodoſium Anachoretam, cuius tan-
quam præfecti ſpiritus arbitrio atque conſiliis, Monaſticæ vitæ arduum
inſtitutum arripuit, certum eſt hoc tempore egregia claruiſſe ſanctitate,
Thedor. in Philothe. c.10. cuius res præclarè geſtas Theodoretus conſcribit illumque patria An-
tiochenum, eò ſanctitatis peruenilſe tradit, vt nautæ eius nomine inuo-
cato tempeſtatem maris ingruentem ſedarent, quem Antiochiæ defun-
ctum affirmat ſepulturaque Sanctorum honorificè tumulatum.

4. Sed hoc temporis Caſſianus iam vndeuigeſimum annum natus
multò Athenis puer exceſſerat, & in Cœnobium Bethlehemiticum
tranſlatus, prima virtutis & Grammaticæ rudimenta poſuerat. Neque
Paula cœpit Monaſteria conſtruere, quàm triennio poſt ſuum in Palæ-
ſtinam adeuentum, qui in faſtis ad annum Chriſti octingenteſimum
quintum ſupra trecenteſimum adſcribitur, ætatis Caſſiani trigeſimum
quartum, & ſuſcepti ab eo inſtituti Religioſi decimum ſextum. Opor-
tuit omnino ſupra Hieronymi & Paulæ ſeceſſum illum prius aliquod
Monaſterium Bethlehemiticum extitiſſe, in quo idem ipſe Caſſianus
Orige. lib. contra Celſum. prima vitæ Monaſticæ tyrocinia poſuerit. Origenes haud obſcurè
ſignificat dum Adriani Imperatoris iuſſu, quæ ſanctiſſima habebantur
loca in odium Chriſtianorum ibi degentium, ſacrilegis prophanationi-
bus execrandiſque Deorum ſimulachris polluerentur: ſiquidem exiſti-
mans ſe fidem Chriſtianam locorum iniuria perempturum in loco Paſ-
ſionis Domini ſimulacrum Veneris vnde *Venerarius* dicebatur, Iouis
autem in loco Reſurrectionis conſecrauit, ſolum tamen pagum Be-
thlehemiticum minimè violatum, ſed & fama celebrem ob natalem
Domini ipſis etiam Gentilibus fuiſſe, ſemperque floruiſſe ibidem veri
numinis cultum & aduerſus Chriſtum eiuſque Sanctiſſimam Genitricem
religioſam venerationem. Quamquam exauguratum nonnulli auctores
volunt Adonidis fano quod idem ipſe Adrianus erexit, & ita per annos
circiter ſeptuaginta ſupra centum vſque ad Conſtantini imperium re-
manſerit, cuius tandem opera expiatis ſuperſtitionibus, Chriſtiana
ſacra reſtituta in integrum, maiori quàm olim Sacerdotum famulatu,
ac religioſorum hominum frequentia celebrari cœperunt, vt in con-
feſſo ſit longè ante claruiſſe Bethlehemitica Monaſteria, quàm ab Hie-
ronymo & Paula frequentari potuerunt.

5. Cæterùm quod ait Baronius anno 1110. authoritate Paſchalis
Papæ, id agentis per legatum ſuum, Bethlehem erectam eſſe in ſedem
Epiſcopalem & à Balduino Rege dotatam ſi coniicere licet id tranſactum
in hoc Caſſiani Monaſterio quod propter eminentiam ſupra cætera
omnia *Cœnobium Syriæ* appellabatur. Ita enim ſæpe aliàs accidit vt in
illuſtrioribus Abbatiis Epiſcopatus inſtituerentur, & ſigillatim anno 1319.
Ioannes

Ioannes XXII. Abbatiam Montis Caſſini Ordinis S. Benedicti, in Nouam ſedem Epiſcopalem erexit, primumque Epiſcopum in eadem ordinauit. Quodque propius Caſſiani res geſtas accedit, Vabrincum & Caſtrum Abbatias, Monaſterij S. Victoris Maſſilienſis nobiliſſimas propagines, idem Ioannes XXII. Cathedralis Eccleſiæ titulo donauit, & ſacris infulis inſignes fecit. Vabrincum, cuius Eccleſia B. Mariæ dicata & à Comitibus Toloſanis fundata, Rutenenſis Diœceſis, tum verò diuulſa & diſtracta ſedes, ſub Metropoli Bituricenſi & Parlamento Toloſano, Petrum de Olargio ex vltimo Abbate, primum Epiſcopum habuit anno 1320. Caſtrum ſiue Caſtrina vibs ex Albienſis Diœceſis quaſi manu dimiſſa ſub eodem Archiepiſcopo Bituricenſi, & in Parlamento Toloſano, ſimiliter ex vltimo Abbate Pontificem numerat Deodatum ſeu Deuſdedit quem obiiſſe memorant Tabulæ Eccleſiaſticæ Pontificatus ſui anno 10. & Chriſti 1327.

6. Taceo Magalonenſi Eccleſiæ permagnas acceſſiones recens factas, & fortunæ & dignitatis, ne refricare videat obductam iam religioſæ Caſſiani familiæ cicatricem, quod enim Vrbanus V. Pontifex Maximus inſigne Collegium SS. Benedicti & Germani villæ Montis Peſſulani pro ſua in Chriſtianam religionem ac Monaſterium S. Victoris Maſſilienſis pietate (de cuius regimine ad ſummum Pontificatus apicem nuper aſſumptus fuerat) à fundamentis extruxerat & dotauerat anno ſalutis humanæ 1366. Deinceps Paulus tertius de conſenſu Franciſci I. Regis Chriſtianiſſimi, & annitente Auguſtino S. Adriani Diacono Cardinali de Triuultiis nuncupato, cui pro tempore Abbati Monaſterij S. Victoris Maſſilienſis tanquam clientelari Domino aut Generali Patri tenebatur obſtrictum id genus Collegij Monſpelienſis, communicatum & adiunctum eſſe voluit in dupliciariam nouæ ſedis Epiſcopalis atque Capituli annonam, cùm ipſam è Magalona Inſula Monſpelium tranſtulit & amplificauit.

CAPVT X.

Caſſiani Monaſtico ritu veſtitus.

1. QVam primùm fuit in ſacram familiam adlectus tanto animi ardore cœpit cum mundo bellum gerere, vt per omnia illi aduerſus, præter ignominias crucis, nihil aliud expeteret. Sæculares ergo veſtes, quibus adhuc induebatur ſubito depoſuit earúmque loco rudi opere alias maléque ſartas & Monaſtici habitus forma viles, de more accepit. Vnde primum egregio tyroni data opportuna occaſio de animi ſubmiſſione, deque paupertatis virtute benemerendi copioſa ſeges. Statum & ſolemnem hunc ritum deſcribit idem ipſe his verbis. *Quamobrem ita nudatur quiſque cum receptus fuerit omni priſtina facultate, vt ne ipſum quidem quo opertus eſt indumentum, habere permittatur vlterius,* Lib. 4. Inſtit. cap. 5. & 6.

ſed.

ſed in concilio fratrum productus in medium exuatur propriis, ac per manum Abbatis induatur Monaſterij veſtimentis, vt per hoc ſe non ſolum vniuerſis rebus ſuis antiquis nouerit ſpoliatum, verùm etiam omni faſtu depoſito mundiali ad Chriſti paupertatem & inopiam deſcendiſſe. Iamque opibus ſuſtentandum non ſæculi arte quæſitis, nec de infidelitate priſtina reſeruatis, ſed de ſanctis ac piis Monaſterij largitionibus militiæ ſuæ ſtipendia percepturum, atque inde ſe deinceps veſtiendum alendumque cognoſcens, & nihil habere & nihilominus de craſtino non eſſe ſollicitus, ſecundum Euangelij diſcat ſententiam, nec erubeſcat pauperibus id eſt corpori fraternitatis quibus connumerari Chriſtus, & quorum ſe fratrem non erubuit nuncupare, quin potius glorietur domeſticis eius factum ſe eſſe conſortem.

Illa verò quæ depoſuit veſtimenta Oeconomo conſignata tandiu reſeruantur donec profectus & conuerſationis eius ac tolerantiæ virtutem, diuerſis tentationibus ac probationibus euidenter agnoſcant. Et ſi quidem poſſe eum inibi perdurare tempore præcedente perſpexerint, & in eodem quo cœpit feruore perſiſtere indigentibus eadem largiuntur: ſin verò quoddam ex eo murmurationis vitium vel paruæ cuiuſlibet inobedientiæ culpam proceſſiſſe deprehenderint, exuentes eum Monaſterij quibus indutus fuerat veſtimentis, & antiquis reueſtitum, quæ fuerant ſequeſtrata, depellunt. Nullum etenim fas eſt cum illis quæ accepit abſcedere, nec quemquam patiuntur illis adhuc indui, quem ſemel ab inſtitutionis ſuæ regula tepuiſſe peruiderint. Vnde etiam copia nulli penitus palam diſcedendi conceditur, niſi aut in morem ſerui fugacis captans denſiſſimas tenebras nocte diffugiat, aut certè hoc ordine & profeſſione iudicatus indignus, cum confuſione & nota coram cunctis fratribus depoſita veſte Monaſterij expellatur.

2. Id porrò veſtium genus erat omne. *Baltheus* ſiue *Zona* pellicea aut ex lino cingulum, quod nudis indueretur lumbis, prima quaſi ſacræ militiæ theſſera veſtiaria, Monachum ſiquidem tanquam militem Chriſti in procinctu ſemper belli poſitum accinctis lumbis iugiter incedere. Proximè corpori reliquo adiunctum & continens *Leuitonarium* ſiue *Colobium* genus tunicæ lineæ à ſummo ad imum integræ, nulla ſciſſura, & infra genua, paululum ad medios poplites vſque productæ; manicis penè nullis quæque vix ad cubitorum ima pertingerent, qualia nunc ſunt lintea induſia noſtra, aut camiſiæ. Amictus exterior *Toga pulla* ſeu veſtis ſuperior, is enim erat plebeiæ inductus tinctu color. Vnde pulla paupertas Calpurnio dicta; talaris & lanea, quæ corpus contegeret, tantùm, ac repelleret nuditatis verecundiam & frigoris retunderet inuidiam, non quæ ſeminaria vanitatis aut elationis enutriret. In
1. Tim. 6. eum ſenſum Apoſtoli verba interpretatur *habentes alimenta & operimenta his contenti ſimus*, Operimenta inquiens, non veſtimenta id eſt quæ corpus operiant non quæ amictus gloria blandiantur, ita vilia vt nulla coloris vel habitus raritate inter cæteros huius propoſiti viros habeantur inſignia, ita ſtudioſis accurationibus aliena, vt nullis rurſus ſint affectatis per incuriam ſordibus decolorata. Capitis integumento, *Cucullum* perparuum vſque ad ceruicis & humerorum confinia demiſſum,

qno

quo indeſinenter diebus vteretur ac noctibus. Cingeretur necne toga illa docet ipſe, cùm affirmat geſtaſſe etiam Monachos *Reſticulas* duplices laneo plexas ſubtegmine, quas Græci *ἀναβολὰς*, nos verò, inquit, ſuccinctoria ſeu redimicula, vel propriè, *Rebrachiatoria* poſſumus appellare. Quæ deſcendentia per ſumma ceruicis, & è lateribus colli diuiſa, vtrarumque alarum ſinus ambirent, atque hinc inde ſuccingerent, vt conſtringentia latitudinem veſtimenti ad corpus contraherent atque coniungerent, & ita conſtrictis brachiis impigri ad omne opus expeditique redderentur. Sub iſta *Palliolo* anguſto tam amictus humilitatem quàm vilitatem pretij compendiumque ſectaturus, colla pariter atque humeros tegebat. *Maforte* ſeu *Mauortes*, veterum Monachorum nuncupabantur eloquio. Poſtremo inductus habitus pellis caprinæ, *Melotem* vel *Peram* alij dixere, & *Baculu*, quæ geſtarentur ad imitationem eorum, qui profeſſionis huius præfigurarent lineas in veteri teſtamento. Nam calceamenta velut interdicta euangelico præcepto recuſans, vix ac ne vix quidem per occaſionem aliam, quàm cùm infirmitas corporis vel matutinus hyemis rigor ſeu Meridiani æſtus feruor exigeret, caligis ſuos muniebat pedes.

3. Sed quia non ignorabat plurimos pallio tenus eſſe Philoſophos veſtémque facilius multò mutari, quàm mentem, omni ope ſibi enitendum exiſtimauit vt illa exterioris amictus inſignia ad intimos animi ſenſus occulta quadam affinitate pertingerent. De ea re loquentem quaſi ex ore ipſius habemus Dorotheum doctrina 1. de obedientia. Habitus ſeu veſtitus noſter is eſt *Colobium* id eſt curta & truncata veſtis abſque manicis, *Zona pellicea*, *Analabus* ideſt ſuccintorium ſeu *Bracchiatorium* & *Cucullus*, hæc autem ſymbola ſunt quædam, quæ quid portendant ignorare non expedit. Decet enim noſſe quid innuat indumentorum noſtrorum forma. Cur autem ipſi Colobium geſtamus abſque manicis cum cæteri omnes manicas geſtent? quod verò nos manicas non habemus, ſigna ſunt manuum: manus enim ad practicem pertinent. Quando igitur cogitatio aliqua operandi ſeu manibus contrectandi quicquam eorum, quæ veteris erant hominis nobis inceſſerit, puta furandi aut conuitiandi, vel aliquem contemnendi aut (vt breuiter dicam) peccatum aliquod ſeu ſcelus manibus perpetrandi cogitatio ſurrepit, tunc luſtremus animo atque oculis quæ veſtium noſtrarum ſit forma, & diſcamus abeſſe nobis manicas, idem non habere nos manus, ad operandum quippiam eorum, quæ veteris erant hominis.

4. Habet & Colobium noſtrum ſignum purpureum. Quid tandem ſibi vult ſignum hoc purpureum, quicumque enim Regi militant purpuram geſtant in clamyde illa ſua militari. Quando quidem enim Rex veſtem geſtat purpuream, quicumque ſub illo militant purpuram apponunt ſagis ſuis; hoc eſt ſigna quædam ex regio indumento, vt per hoc innuant atque omnibus palam faciant, ſeſe regios eſſe milites, & Regi commilitare. Ita & nos ſignum purpuræ aſſuminus in colobium, innuentes nos in Chriſti militiam accitos eſſe ac proinde debere eaſdem

pro eo afflictiones & incommoda æquo animo perferre quæ pertulit ille pro nobis; Cùm enim Dominus noſter IESVS paſſus eſt, purpuream veſtem portauit, primùm quidem vt Rex, ipſe enim eſt Rex omnium regnantium & dominantium Dominus, ſecundò autem vt deluſus ab impiis & profanis. Nos igitur habentes hoc ſignum nempè Colobium omnes afflictiones eius & incommoda perferre, vt dixi, iubemur. Et quemadmodum miles haud quaquam dimiſſa militia ſua agricola fit aut mercator, ſic enim militia ſua excideret, nam (vt ait Paulus) *Nemo militans implicat ſe negotiis huius vitæ vt Imperatori ſuo placeat.* Ita & nos ſi veri certatores & Chriſti milites eſſe velimus, ad hoc totis viribus incumbamus, vt mundum hunc & quæ ſunt mundi contemnamus nullaque ſæculi huius cura & ſollicitudine tangamur, ſed ſoli Deo placere, adhærere, & ſeruire ſtudeamus, vt ſit quod dicitur. *Virgo aſſidens & immobilis ac ſine vlla diſtractione.*

5. Habemus autem & *Zonam* circa lumbos noſtros. Quid obſecro ſibi vult Zona? primùm quidem Zonæ ſymbolum ſignificat vt ad quoduis opus bonum accincti ſimus ac parati. Quicumque enim operaturus eſt aliquid, primum quidem Zonâ ſuccingitur, & ſic demum opus aggreditur, vt illud teſtatur, ſint lumbi veſtri Zona præcincti. Secundò verò vt quemadmodum ex pelle mortua Zona conficitur, ita & nos voluntates noſtras omnes, omnéſque delicias & illecebras ac deſideria carnis mortificemus Geſtatur enim Zona circa lumbos & renes, ibi nimirum nerui ſunt quidam, in quibus vis illa animæ noſtræ ſita eſſe dicitur, quæ concupiſcibilis nuncupatur, & hoc eſt quod dicit Apoſtolus. *Mortificate membra veſtra quæ ſunt ſuper terram, fornicationem, & immunditiam*, & cætera quæ ſequntur.

6. Habemus & *Analabum.* Analabus in modum crucis ponitur ſuper humeros noſtros, ſignificat enim ſymbolum crucis quam noſtris humeris iugiter geſtare debemus iuxta id quod dicitur. *Tolle crucem tuam & ſequere me.* Quid verò aliud eſt crux, quàm perfecta & abſoluta mortificatio, quæ quidem non niſi per fidem in Chriſtum rectè à nobis geritur. Fides enim vt à maioribus ac ſenioribus noſtris accepimus, ea comprimit ſemper & amouet, quæ poterunt eſſe impedimento, & liberam nobis reddit ac facilem operandi viam, quæ nos ad perfectam hanc qua de agitur mortificationem deducit, hoc eſt vt ſeipſum quiſque à ſæculi huius rebus omnibus exuat atque omnino mortificet & illorum amorem ac deſiderium deponat. Si enim parentes reliquerit, hæc eadem mortificatio in fide fundata efficit, vt vel illorum affectum & deſiderium radicitus è corde diuellere contendat. Simili modo ſi pecunias, ſi latifundia, ſi denique rem quamuis aliam deſeruerit & abrenunciauerit, vult vt deſiderio pariter & affectui illius rei abrenunciet prorſus, & valedicat. Hæc enim vera & perfecta eſt (vt paulò antè dicebam) abrenuntiatio.

7. Geſtamus autem & Cucullum quod ſymbolum quidem eſt innocentis animi, puri, & verè humiliati, Pueri enim, infantuli & innocentes cucullum

cucullum geſtare ſolent, non viri perfecti. Nos autem præterea illum geſtamus vt *malitia ſimus paruuli*, vti ait Apoſtolus, *Nolite pueri eſſe mente & ſenſu, malitia eſtote paruuli.* Quid vero eſt paruulum eſſe malitia, paruulus abſque malitia eſt etiam ſi contemnatur, non qui iraſcitur. Si honore afficitur, non in vanam gloriam effertur. Si rebus ſuis ſpolietur non dolet neque affligitur. Paruulus enim eſt malitia. Non vlciſcitur iniuriam, non gloriam affectat inanem; eſt etiam cucullus diuinæ gratiæ ſymbolum, quoniam quemadmodum cucullus tegit ac fouet puerili caput, ita & Dei gratia mentem noſtram tuetur & fouet, vt maiorum noſtrorum monimenta teſtantur. Eſt igitur cucullus ſignum gratiæ ſeruatoris noſtri Dei mentem noſtram tuentis ac protegentis, nec non ſimplicitatem noſtram & innocentiam quæ in Chriſto eſt circumfouentis, propter eos qui nos quotidie vulnerare ac deuorare conantur. Ecce Zonam habemus circa lumbos pelliceam quod irrationalis appetitus & concupiſcentiæ mortificationem ſignificat: nec non Analabum, id eſt ſcapulare quod ab humeris dependet, & crucem ipſam ſignificat, & cucullum geſtamus, id innocentiæ & puritatis ſignum prætendit, & Chriſtianam infantiam ac ſimplicitatem præmonſtrat. Itaque vitam noſtram fratres iuxta veſtimentorum typum & formam componamus, ne veluti perſonati figuram alienam circumferamus.

8. Quæ de melote, baculo, & calceamentis prætermittit interpretando explanat Caſſianus ipſe propriis & ſuis argumentis. Habitus pellis caprinæ ſignificat mortificata omni petulantia carnalium paſſionum, debere eos in ſumma virtutum grauitate conſiſtere, nec quidquam petulcum, vel calidum iuuentutis ac mobilitatis antiquæ in eorum corpore, reſidere. Baculi geſtatio ſpiritualiter monet nunquam debere eos inter tot oblatrantes vitiorum canes & inuiſibiles nequitiarum ſpiritalium beſtias inermes incedere de quibus B. Dauid liberari poſtulans dixit: *Ne tradas Domine beſtiis animam confitentem tibi*, ſed irruentes eas retundere Crucis ſignaculo ac longius propulſare, atque aduerſum ſe ſæuientes iugi memoria Dominicæ paſſionis & imitatione illius mortificationis extinguere. Vſu denique calceamentorum vel Dominica permiſſione ſignatur, vt ſi in hoc mundo conſtituti, cura & ſollicitudine carnis huius, omnimodò exuti eſſe non poſſumus, nec ab ea penitus præualemus abſolui, ſaltem occupatione leui & implicatione tenui, neceſſitatem corporis explicemus; Ne vel animæ noſtræ pedes qui expediti ad ſpiritalem curſum & prædicandam Euangelij pacem ſemper debent eſſe parati, quibus poſt odorem vnguentorum Chriſti currimus, & de quibus Dauid Cucurri, inquit, in ſiti. Et Hieremias. *Ego autem non laboraui te ſequens*, morticinis huius ſæculi curis patiamur inuolui. De his ſcilicet cogitantes quæ non ad ſupplendam neceſſitatem naturæ, ſed ad ſuperfluam noxiamque pertinent voluptatem. Quod ita implebimus, ſi ſecundùm Apoſtolum, *carnis curam non fecerimus in deſideriis.* Quibus tamen caligis quamquam licitè vtantur, vt pote Domini mandato conceſſis, nequaquam tamen pedibus eas inhærere permittunt,

Lib. I. de Inſtiut. cap. 8. 9. & 10.

D 2

cùm accedunt ad celebranda ſeu percipienda ſacroſancta myſteria, illud æſtimantes etiam ſecundum literam cuſtodiri debere, quod dicitur ad Moyſem vel ad IESVM Filium Naue, *Solue corrigiam calciamenti tui: locus enim in quo ſtas terra ſancta eſt.*

Baſilius in Regu. fuſior. Interrog. 22.

9. Cætera complectitur generatim & vniuerſè Baſilius, atque vtilem præterea in hoc peculiarem hanc amictus rationem eſſe demonſtrat. Quod ea qualis ſit vnuſquiſque ante iudicat, & vitæ quæ ex Deo eſt profeſſionem ante velut teſtificatur. Quæ res facit vt ab iis qui vos viderint actio ne actiones etiam illi profeſſionis conſentaneæ requiratur; neque enim ſi quid indecorum, inhoneſtumve geritur id ſimiliter & in obſcuris hominibus & in iis qui illuſtres magna quædam profitentur animaduerti perinde ſolet haud propalam Elenchis. Nam de vulgo aliquem aut alioqui obſcurum, ſi in publico is haud pulſet aut aliunde in ſe pulſetur, & obſcænas voces emittat, aut frequens in ganeo verſetur & alia generis eiuſdem flagitioſe agat, haud facile quidquam attenderit, quippe cùm id exiſtimet quiſque eius facta illa, vniuerſo vitæ ipſius inſtituto reſpondere. At qui vitæ genus ab omni parte abſolutum profiteatur hunc ſi vel latum vnguem ab officio ſuo recedere viſus ſit, omnes confeſtim obſeruant, ipſique probri loco illud obiiciunt, & id quod in Euangelio ſcriptum eſt faciunt *Conuerſi dirumpent vos.* Quò fit, vt imbecillioribus, veluti pædagogi diſciplina ſit quædam, qua inuiti etiam à rebus flagitioſis prohibentur, hæc quæ in veſtitu foris apparet profeſſio. Hactenus Baſilius.

CAPVT XI.

Cella exilis & perangusta, eiuſque tenuiſſima ſupellex.

Palladius cap. 38. Caſſia. lib. 2. Inſtit. cap. 12.

1. A Scetas veteres Ægyptios in vna plures ſæpius habitaſſe cellula teſtatur Palladius de Tabenneſiotis in ſua Lauſiaca, & alij paſſim., quibus aptè congruenterque Caſſianus ipſe de cellula loquutus. *Vnuſquiſque*, inquit, *ad ſuam recurrens cellulam, quam aut ſolus aut cum alio tantum inhabitare permittitur, quem ſcilicet ſocietas operationis vel diſcipulatus & diſciplina imbutio copulauit, vel certe quem ſimilitudo virtutum comparem fecit.* Item, *Si cum illo qui cellæ ſuæ cohabitator non eſt confabulari quantumcumque præſumpſerit.* Et eiuſmodi cohabitator *Syncellita* appellabatur apud eundem. Sidonius Concellitas dicit, Ennodius *Concellaneos* eadem ſignificatione. Id etiam fiebat in Monaſteriis Syriæ & Palæſtinæ vt videre eſt eadem Collatione. Idem inſtitutum ſequutus videtur S. Columbanus vt notum eſt ex eius Pœnitentiali M.S. vbi eadem verba profert quæ citata habes in Caſſiano, ſed Tabenneſiotæ Monachi etiam Ægyptij ex inſtituto S. Pachomij tres in cella ſimul habitabant, vt conſtat ex notato Palladij loco. *Fac*, inquit, *diuerſas cellas in eadem domo, & tres per ſingulas cellas maneant.* Tamen vt multò tutius & commodius ſeparatim degerent, ita & frequentius & vſitatius ſingulos fuiſſe colligimus ex Philone, vbi de Therapeutis Alexandrinis hæc.

Lib. 4. Inſtit. cap. 16. Caſſ. collati. 20. cap. 2. Collati. 20 cap. 1. Caſſ. l. 4. inſti. cap. 16. Philo. De vita contemplatiua.

hæc ſcribit, *Singuli autem habent ſacras ædiculas vbi ſolitarij ſanctæ vitæ myſteriis dant operam.* Tum ſubiicit commune etiam apud eos extitiſſe *ἑσπερινὸν* quo ſtatis diebus & horis ad celebrandas Dei laudes liturgiaſque conuenirent, nequis falsò interpretaretur, ædiculas illas ſacella potius fuiſſe, quàm cellas. S. Fructuoſus ſingulis nouitiis ſingulas cellulas aſſignare videtur, quemadmodum & S. Ferriolus. *Vicinam tamen Monaſterio cellulam accipiat.* Sanxit & Iuſtinianus Imperator in Nouella V. De Monachis, vt eis vna quidem ſit domus, vna cœnatio, diuerſa tamen cubicula & ſua cuique exedra, aut *Si forte*, inquit, *non ſufficit ad multitudinem Monachorum domus vna, in duas aut plures diſtribuantur: non tamen ſeorſim & apud ſemetipſos, ſed in communi teſtes alterutri ſint honeſtatis & caſtitatis. Niſi tamen quidam eorum in contemplatione & perfectione degentes, vitam remotam habeant in ſeceſſu, quos vocare Anachoretas & Heſychaſtas conſueuerunt, tanquam ex communione ad meliora exceptos,* Concilium Turonenſe. Nec cellas eis liceat habere communes vbi non bini maneant ſed ſingulares iaceant. Cuius inſtituti rationem reddit Petrus Bleſenſis ad Alexandrum Monachum. *Ad exemplar*, inquit, *domus illius de qua ſcriptum eſt in domo patris mei manſiones multæ ſunt, habet vnuſquiſque cellulam & manſiunculam ſuam vt contemplationi & orationi liberius vacet.* Et Caſſinenſes ſecundum modernum morem propter honeſtatem & vt liberius fratres ſe exercere poſſint in orationibus & aliis exercitiis ſpiritualibus, vt vitetur curioſitas, dormitorium diuiſum eſt per diuerſas cellas, & aſſignamus vnicuique Fratrum cellam vnam, ſic vt ſinguli in ſingulis dormiant.

Ferrio. cap 5. Regulæ.

Concilium T.r.n.2. c.15.

Petr.Bleſenſis Epiſt.86.

Caſſinenſ. cap.12. Reg. S. Benedicti.

2. Quæ verò & quanta eſſet ædificij vniuerſa ſpecies, & amplitudo ex vſu colligere licet, cum enim paupertatis Euangelicæ ſupra quàm credibile eſt ſtudioſi eſſent, enitebat iſthæc in rebus omnibus virtus, in victu cultuque corporis, lecto, cubiculo, cæteríſque, vt in Chriſti adeo inopis, vt quo in loco caput reclinaret non habuerit, veſtigiis pedes viui morientéſque ponerent. Quò diligentia ſumma illa ſpectabat, qua perquireretur, *Ne de priſtinis*, inquit, *facultatibus ſuis inhæſerit ei vel vnius nummi contagio. Sciunt enim eum ſub Monaſterij diſciplina diuturnum eſſe non poſſe ſed ne humilitatis quidem aut obedientiæ apprehenſurum eſſe virtutem, nec illa Cœnobij paupertate ac diſtrictione fore contentum, ſi in conſcientia eius, pecunia quantulumcumque latitauerit: ſed vbi primùm exorta fuerit qualibet occaſione commotio, fiducia ſtipis illius animatum, continuò de Monaſterio velut funda rotante fugiturum. Et idcirco ne vſibus quidem Cœnobij profuturas ſuſcipere ab eo pecunias acquieſcunt. Primùm ne confidentia huius oblationis inflatus, nequaquam ſe pauperioribus fratribus æquare dignetur: tum ne per hanc elationem nullatenus ad humilitatem Chriſti deſcendens, cùm in diſciplina non poſſit Cœnobij perdurare, egreſſúſque exinde, ea quæ in principio renunciationis ſuæ ſpiritali feruore ſuccenſus intulerat, tepefactus poſtea non ſine iniuria Monaſterij, ſacrilego ſpiritu recipere atque exigere moliatur. Quod omnimodis obſeruari debere, multis ſunt experimentis frequenter edocti, nam per alia minus cauta Monaſteria, ſimpliciter quidam*

Caſſ. lib.4. Inſti.c.3.& 4.

ſuſcepti, de eis quæ intulerant, quæque in Dei opera fuerant diſpenſata cum ingenti poſt blaſphemia redhibitionem poſcere tentauerunt.

3. Sed cum non alibi facile magis triumphantem paupertatem uidiſſes, quàm in eorum ſuppellectile. Nihil omnino quod ad cultum attinet, penes ſe habere volebant, niſi quo amiciebantur ſago, tunica lacera, & à variis temerè aſſutis pannis deformata. Non illis ſcrinium, non arcula, non ciſta, non librorum aut alius generis thecæ nuodo in cubiculo fuerunt. Eximia illius paupertatis cum documenta tum exempla, Vitæ Patrum Annales ſuppeditant. Atque vt minus illuſtria ſileantur Stylitaſque omittamus, qui tot annis ſub dio, in columnis animo magis quàm corpore ſupra mortales elati, cœleſtibuſque quam hominibus propiores, nouum terræ cœloque ſpectaculum præſtiterunt: vt taceamus Hilarionem, qui ætatis annum circa decimum quintum in ſolitudinem ſe recipiens, extructa exigua caſa, quæ vix ipſum caperet, humi cubabat; vt Marcum, qui annis ſeptem & triginta, humenti loco cellaque anguſtiſſima & aquis peruia perſeuerare longum ſibi non duxit: vt Moyſem ac ſenem illum prope Antinouum prætereamus, qui ipſos annos ſeptuaginta voluntario carcere durarunt incluſi; vt non memoremus Bauonem ex prædone Monachum in Gallis, quem longiſſimis temporum ſpatiis in Monaſterio cella incluſum pedibus ac manibus catena conſtrictis pane hordeaceo cinere mixto vixiſſe, ac cilicium pro ſtratu, lapidem pro puluillo habuiſſe accepimus, perſeueraturum porro diutius niſi terreſtris ipſa corpuſculi ſponte ſoluta domus exitum animo præbuiſſet.

4. Subeat animum memoria veterum ea de re ſanctionum & quidem Pachomij ſuorum priuatam ſuppellectilem hac regula metientis:
Menardus in Concordia Regula. c.62 *Ne quis in domo & cella ſua habeat præter ea quæ in communi lege Monaſterij præcepta ſunt: non tunicam laneam, non pallium, non pellem intonſis arietum lanis molliorem, non paucos nummos, non puluillum quidem ad caput, aut aliud variæ ſupellectilis exceptis his quæ à Patre Monaſterij per domorum præpoſitos diuidentur, id eſt armatura ſua, Lenitonariis duobus, vt vno aderito ex vſu, ſabano longiori, quo collum humerique circumdantur; pellicula quæ pendet ex latere gallicis & cucullis duobus; Zona & bacillo, præter hæc quidquid inueneris abſque contradictione auferes.* De lectulis ſubiicit S. Benedictus, *Stramenta autem lectorum ſufficiant, Matta, ſagum, lana, & capitale, quæ tamen lecta frequenter ab Abbate ſcrutanda ſunt, propter opus peculiare, ne inueniatur & ſi cui inuentum fuerit quod ab Abbate non acceperit grauiſſimæ diſciplinæ ſubiaceat, & vt hoc vitium peculiaris radicitus amputetur, dentur ab Abbate omnia quæ ſunt neceſſaria, id eſt, tunica, cuculla pedules, caligæ, bracile, cultellum, graphium, acus, mappula, tabulæ. vt omnis auferatur neceſſitatis excuſatio. A quo tamen Abbate ſemper conſideretur illa*
Acto. 4. *ſententia, quia Dabatur ſingulis prout cuique opus erat.*

5. Veterum igitur ſuorum exempla & regulam æmulatus Caſſianus paupertatem habuit in amoribus & in theſauris, vt non à ſuperfluis modò, ſed etiam à pretioſis & curioſis temperaret; In hac magis quàm opulenti

opulenti homines in copiarum affluentia delectabatur, & acquieſcebat vtique, cùm quotidie magis eum vſus doceret, quam fortunata foret huiuſmodi paupertas, quæ animum anxiis curis ſolutum ac liberum cœleſtibus affatim ditaret bonis, efficeretque vt nihil habenti nihil deeſſet. Quocirca id omne ſemper abhorruit, ex quo ſpeciem vllam quicquam ſibi priuatim quaſi proprium vindicantis habere videri poſſet. Ac ſi quando egeret his quæ opus eſſent, accepta quaſi ad tempus quandiu vſui forent retinebat, poſtmodum vnde acceperat referebat. Sic enim verè pauperem ſpiritu decet eſſe animo affectum erga ea quibus vtitur, vt inſtar ſtatuæ cuiuſdam cogitatione ſe fingat, quæ nullo pacto reſiſtit recuſatve minus ſi omni pretioſa ſupellectile & ornatu confeſtim exuatur. Si quæ maioris momenti aut ad vſum aut ad memoriam ſeruanda, vel deponebat apud præſides, vel facta ab eis poteſtate cum primum occaſionem erat nactus, aliis donare ſolebat: ita vt cum aliorum commodis prouidè accuratéque proſpiceret, ipſe tamen ſui neglector egregius religione contenderet, nil penitus ex hoc mundo poſſidere, nihil deſiderare, atque ab omni re mortali diſtractum eſſe. Anguſtè habitare exoptabat qui prius amplas & plenas dignitatis ædes occupaſſet, id genus commoda fugienda exiſtimans quod inter mortuos ſæculi haberentur religioſi, ſitos verò in ſepulchro breuis vrna miniméque ſumptuoſa caperet.

6. Eximius ſemper habitus ab illis Bernardi ſugillationibus ad quoſdam Fratres de monte Dei, quos ait, *Cellas non tam eremiticas quam Aromaticas ſibi conſtruere.* Stratus erat matta, & pelles lauatæ, paleiſque infartus ad caput puluillus. Velum appendi nedum peripetaſmata, quin & ſtoream ſeu tegetem parieti ad ceruical affigi, probro atque infamiæ non vulgari. Audacter etiam dixero nec temerè affirmarim, voluntate imitandi adductum, lectuli vſu planè interdicto habuiſſe in angulo cellæ virgultorum faſces interdum, quibus caput acclinaret: corpore pauimento porrecto, cum feſſus à nocturna precatione ſomnum repetere cogeretur. Sanè ea fuit patientia paupertatis ornatus, vt in diuerſoriolo per ſummam rerum omnium inopiam, Chriſti domini ſui præſepe quod ſibi tanquam propoſitum exemplar habebat ad veræ & Euangelicæ perfectionis amuſſim repræſentaret.

7. Hinc illud eius encomium quod Monachorum ſuæ ætatis, nulli ciſtellam, nulli peculiarem ſportellam poſſidere fas eſſet, nec tale aliquid quod proprium retinens ſuo deberet communire ſignaculo. *Quos ita nouimus*, inquit, *omni ex parte nudos vt præter colobium, maforem, caligas, melotem ac pſiathium nihil amplius habeant, cum in aliis quoque Monaſteriis in quibus aliqua remiſſius indulgentur hanc regulam videamus ſtrictiſſime nunc uſque ſeruari vt ne verbo quidem audeat quis dicere aliquid ſuum: magnúmque ſit crimen ex ore Monachi proceſſiſſe codicem meum, tunicam meam; caligas meas, proque hoc digna pœnitentia ſatisfacturus ſit, ſi caſu aliquo per ſubreptionem vel ignorantiam huiuſmodi verbum de ore eius effugerit. Et cum tantos vnuſquiſque eorum quotidie de opere ac ſudore proprio reditus*

Caſſ. lib. 4. Inſti. cap. 13. & 14.

reditus conferat Monaſterio vt ex his ſuſtentare non ſolum ſuam valeat parcitatem, verùm etiam vſibus poſſit exuberare multorum: in nullo tamen inflatur nec ſibi de tanto operis ſui quæſtu ac ſudore blanditur; ſed præter duo paximacia quæ tribus vix denariis ibidem diſtrahuntur, nihil ſibimet amplius vnuſquiſque præſumit. Inter quos nullum peculiare opus, quod pudet dicere, quodque in noſtris Monaſteriis vtinam fieri neſciremus, non dicam effectu, ſed ne cogitatione quidem ab aliquo penitus affectatur. Cúmque totam enthecam cœnobij ſuam credat eſſe ſubſtantiam cunctiſque rebus vt omnium dominus, omnem curam ſollicitudinémque dependat: ad retinendam nihilominus arreptæ nuditatis virtutem, quam ſtudet ad finem vſque perfectè atque inuiolabiter cuſtodire, ita ſemetipſum à cunctis extraneum & ex omnibus indicat alienum, vt tanquam peregrinum ſe gerat & incolam iſtius mundi, alumnumque ſe potius Monaſterij reputet ac miniſtrum, quàm dominum rei cuiuſquè præſumat.

8. Quàm ſedulò & conſtanter ad extremum vſque, virtutem illam coluerit, vt non modò ipſe proprium haberet nihil, ſed ne alios quidem quamuis genere nobiles, ac deliciis aſſuetos, quidquam habere pateretur, facile intelligi poteſt ex proximo ſequenti capite 10. vbi non exprobrandi cauſa ſed commonendi gratia eos ſugillat qui cellas luculento inſtructu muniendi & exornandi, nimio plus incenſa cupiditate & ſtudio feruntur. *Ad hæc*, inquit, *nos miſerabiles quid dicemus? qui in cœnobiis commorantes ac ſub Abbatis cura & ſolicitudine conſtituti, peculiares circumferimus claues, omnique profeſſionis noſtræ verecundia & confuſione calcata, etiam annulos, quibus recondita præſignemus in digitis palam geſtare præſumimus. Quibus non ſolum ciſtella vel ſporta, ſed ne arca quidem vel armaria ad ea quæ congerimus, vel quæ egreſſi de ſæculo reſeruauimus condenda ſufficiunt. Quique ita nonnumquam pro viliſſimis nulliſque rebus accendimur eas duntaxat velut nobis proprias vindicantes, vt ſi quis vel digito quidquam ex his contrectare præſumpſerit, tanta contra eum iracundia ſuppleamur, vt commotionem cordis noſtri ne à labiis quidem ac tota corporis indignatione reuocare poſſimus. Sed prætermiſſis noſtris vitiis & his quæ vel commemorari quidem dignum eſt ſilentio traditis, ſecundum illud eloquium. Non loquatur os meum opera hominum, virtutes potius quæ apud illos ſunt, & ea quæ nos quoque omni ſtudio debemus appetere cœpto narrationis ordine proſequamur.*

CAPVT XII.

Magna charitate in Xenodochio peregrinis, in Cœnobio fratribus deſeruit.

1. NOſtro itaque tyroni ſanctitatis palmam petenti prima vt aſſolet, opera & cura in iis artibus, iiſque rudimentis ponenda fuit, quibus nouum illud religioſæ vitæ genus ad omnem pietatem inſtituitur.

Formam

Formam habes atque his ab eo verbis expreſſam libro 4. inſtitutionum cap. 7. *Cùm igitur quis ſuſceptus eſt, & hac perſeuerantia quam diximus comprobatus, ac depoſitis propriis veſtimentis habitu Monaſteriali fuerit accinctus, non ſtatim congregationi fratrum commiſceri permittitur, ſed deputatur ſeniori qui ſeorſum haud longè à veſtibulo Monaſterij commanens, habet curam peregrinorum & aduenientium deputatam, eiſque omnem diligentiam ſuſceptionis & humanitatis impendit? cùmque ibidem integro anno deſeruiens abſque vlla querela ſuum erga peregrinos exhibuerit famulatum, imbutus per hæc, prima inſtitutione humilitatis & patientiæ, atque in ea longa exercitatione præcognitus, admiſcendus ex hoc congregationi fratrum; alij traditur ſeniori qui decem iunioribus præeſt, quos ſibi creditos ab Abbate inſtituit pariter & gubernat.* Sic & Iſidorus in regula. *Qui renuncians ſæculo ad Monaſterium venerit non ſtatim in cœtus deligendus eſt Monachorum, vitam enim vniuſcuiuſque in hoſpitalitatis ſeruitium tribus menſibus conſiderare oportet, quibus peractis ad cœtum ſanctæ Congregationis accedet, neque enim intus ſuſcipi quemquam conuenit, niſi prius foris poſitus eius humilitas ſiue patientia comprobetur.* Id etiam patet ex Beda vbi agit de Monaſterio S. Hildæ. *Erat enim hac ipſa hora, cum aliis nonnullis Chriſti ancillis, in extremis Monaſterij locis ſeorſim poſita, vbi nuper venientes ad conuerſiones fœminæ ſolebant probari: donec regulariter inſtitutæ ad ſocietatem congregationis ſuſcipiantur* Et ex Fructuoſo Archiepiſcopo. *Neque interna fratrum diuerſoria accedat, ſed delegata in exteriore atrio cella perfruatur.* Ab aliis verò fratribus nouitij ſeparabantur, ne ea quæ in Monaſterio gerunrur in eorum notitiam venirent, & diſcedentes ea ſæcularibus reuelarent. Id etiam eorum tranquillitati maximè congruum erat, vt àb omni conſortio ſeiuncti facilius contemplationi & vitiorum extirpationi ſtuderent.

Iſidorus c. 4.

Beda c4. hiſt. Anglic. c. 23.

Fructuoſ. c. 21. Regu.

2. Hæc præcipue fuere ſtudia quibus animum à rerum caducarum amoribus abductum, cum Deo quam arctiſſimè conciliauit Caſſianus. Cumque inter cætera virtutum officia, quæ Tyrones alij paſſim in Cœnobio Bethlehemitico pro virili præſtabant, vnum eſſet peregrinis & aduenis, qui ad Palæſtinæ ſacra loca perluſtranda proficiſcerentur, ad hoſpitij gratuiti & commodi aſſignationem: vbi & corpus feſſum inedia fluctibuſque reficeretur, & animus maximis grauiſſimiſque curis leuatus conquieſceret, ſuppetias ferre, hoc ipſe partim miniſtrando, partim hortando & conſolando grauiter efficiebat. Igitur venientibus obuiam longiſſimè procedere, & euocare ductareque longo ordine cantantes ad Chriſti Domini ſacratiſſima incunabula; tum in paratis atque inſtructis ædibus collocare, & in Cœnobium etiam introducere, ligna & aquam ferre, ignem accendere, deterſaque illuuie & ſordibus pedes eorum perpurgare; mox menſas extruere, & aliquid eſculenti poculentive ad refrigerationem ſuppeditare. Quos magis afflictos maiorique ope indigentes animaduerteret, ad valetudinarium deportare & adiutum ac refocillatum ire, lectulos ſternere ad quietem, pannos eluere

ſarcinulas colligere, veſtres reſarcire, & ad alia munia quamuis contempta & humilia, tanta cum tranquillitate & iucunditate animi deſcendere, vt illum ad eum diem nunquam alienis miniſteriis vſum, ſed in aliorum ſeruitio ætatem contriuiſſe diceres.

3. Quod reliquum eſt admiratione non caret, ingenij vim & Chriſtianæ pietatis promouendæ inflammatum ardenti amore ſtudium, inter hæc abiectiſſima miniſteria, quibus religioſorum tyronum animi ad crucis ignominiam parantur, latere nequiuiſſe. Nam poſt corporum curationem & refectionem ſubmittebat vt plurimum & alterum animorum paſtum, nempe breuem quamdam & familiarem monitionem, qua vel pueros prima fidei rudimenta doceret, vel homines ad odium peccatorum amorémque probitatis hortaretur. Nullum ibi verbum ex ore, ſiue in vſu communi vulgarique congreſſu, ſeu publicè ſeu priuatim abibat, niſi quod Dei laudem ac pietatem ſonaret. Idque ea fiebat ſanctitatis comitatiſque prudentia, vt audientium plerique bene affecti & animati, ab expiatione noxarum morumque emendatione ad nouam vitæ rationem pellicerentur.

4. Sed non his externæ atque aduentitiæ Charitatis finibus contentus, de fratribus etiam bene mereri ſatagit. Domi vilibus applicari operibus exoptabat, & ad munia quamuis abiecta & humilia, tam lætus alacerque deſcendebat, vt in ea ſe daret totum, perinde ac res quælibet omnium maxima fuiſſet eaque ſola adminiſtranda. Nihil artium illiberalium tam vile neque tam vulgare non exequi, prædia fructuaria ſtudiosè colere, arbores ſerere, hortulos irrigare, ædium pauimenta verrere, lances & inſtrumenta culinaria mundare, coquere, triclinium ſtruere, condire obſonia, valetudinariis miniſtrare, cæteraque id genus præſtare, quæ viri cœleſtium rerum vſu aſſuefacti, religioſæque perfectionis ſtudiis intenti gemmarum inſtar in reliquis virtutum ornamentis æſtimabunt, habebuntque vt indices certiſſimas eximiæ cuiuſdam charitatis & ſanctiſſimæ mentis. Comperio ab ipſo notata exceptaque tabulis ea omnia quæ per id tempus inter Monachos quotidiana fratribus exhibeRentur obſequia, memoriæ gratia & obſeruationis, eorúmque minuta etiam quædam & inferiora perſequi conſilium mihi eſt, vt inde ex his, primum quibus ipſe moribus atque ſanctitate inter ſocios poſtquam in eorum numerum receptus eſt egerit explicatius & diſtinctius referam; tum vt habeant poſteri in omni domeſtica functione, vnde religioſæ ſubmiſſionis charitatiſque exemplum ſumant. Sic habent eius verba. Libro 4. Inſtitutionum cap. 19. & ſequentibus.

5. *Ne quid ſane de inſtitutis Cœnobiorum pretermiſiſſe videamur quemadmodum quotidiana fratribus etiam per alias regiones exhibeantur obſequia, commemorandum breuiter puto. Per cunctam namque Meſopotamiam, Palæſtinam & Cappadociam ac totum Orientem ſingulis hebdomadibus viciſſim fratres ad hæc officia ſibi reddenda ſuccedunt, ita vt ſecundum Cœnobij multitudinem, miniſtrorum quoque numerus deputetur. Quæ explere tanta deuotione & humilitate deproperant quanta nullus ſeruorum duriſſimo domino* ac

ac prapotenti exhibent famulatum, ita vt ne iſtis quidem ſolis contenti obſequiis quæ canonico iure ſoluuntur, etiam nocte ſurgentes illos quos ſpecialiter hæc manet cura, ſtudio ſuo releuent, & ea quæ ab ipſis perficienda ſunt, furtim præuenientes implere contendant, has autem ſeptimanas vnuſquiſque ſuſcipiens vſque ad cœnam dominici diei miniſtraturus obſeruat. Quæ peracta miniſterium totius hebdomadis ita concluditur, vt hi quibus ſuccedendum eſt conuenientibus in vnum fratribus ad concinendos pſalmos, quos quieturi ex more decantant, omnibus in ordine pedes lauent, hanc ſcilicet ab eis pro labore totius ſeptimanæ benedictionis mercedem fideliter expetentes vt eos explentes mandatum Chriſti, emiſſa generaliter ab omnibus fratribus oratio proſequatur, quæ vel pro ignorationibus intercedat, vel pro admiſſis humana fragilitate peccatis, & commendet Deo, velut ſacrificium pingue conſummata eorum deuotionis obſequia. Itaque ſecunda ſabbati poſt matutinos hymnos aliis rurſum ſuccedentibus, vtenſilia in quibus miniſtrauerant ac vaſa conſignant quæ ſuſcipientes tanta ſolicitudine curaque cuſtodiunt, ne quid ex iis imminuatur vel pereat, vt credant ſe etiam pro minimis quibuſque vaſis, tanquam pro ſacroſanctis rationem non ſolum diſpenſatori præſenti ſed etiam domino reddituros; ſi forte aliquid ex eis negligentia eorum fuerit imminutum.

6. Cuius diſciplinæ qui modus ſit, vel quanta fide & cautione ſeruetur, vno teſtimonio quod exempli gratia ponam poteritis agnoſcere; ſicut enim ſtudemus ſatisfacere veſtro feruori quo plenam vniuerſorum cognitionem deſiderantes, etiam ea quæ optime noſtis hoc libello vobis cupitis iterari: ita veremur menſuram breuitatis excedere. In ſeptimana cuiuſdam fratris, cum præteriens œconomus tria lenticulæ grana in terra iacere vidiſſet, quæ hebdomadario feſtinanti, dum ea præparat coctioni, inter manus, cum aqua qua diluebantur elapſa ſunt, confeſtim ſuper hoc Abbatem conſuluit, à quo velut interuerſor neglectorque ſacri peculij indicatus, ab oratione ſuſpenſus eſt. Cuius negligentiæ reatus non aliter ei remiſſus eſt, niſi eum publica pœnitentia diluiſſet. Non ſolùm enim ſeipſos non eſſe ſuos, ſed etiam omnia quæ ſua ſunt credunt Domino conſecrata, propter quod ſi quid fuerit Monaſterio ſemel illatum vt ſacroſanctum cum omni decernunt reuerentia debere tractari, tantaque fide vniuerſa procurant atque diſpenſant, vt etiam ea quæ deſpectui habentur, paruaque reputantur ac vilia, ſi vel loco mouerint vel competentius collocauerint, ſi gillonem aquâ impleuerint, ſi ex eo cuipiam obtulerint ad bibendum, ſi tenuem feſtucam de oratorio cellave ſubmouerint, mercedem ſe conſecuturos à Domino tota credulitate confidant. Nouimus fratres, in quorum ſeptimana cùm accidiſſet tanta lignorum penuria, vt non eſſet penitus vnde ſoliti cibi fratribus pararentur, & donec poſſent coëmpta deferri, vt Xerophagia contenti eſſent, Abbatis fuiſſet authoritate præceptum, eſſetque hoc vniuerſis placitum, nec quiſquam poſſet vllum coctionis ſperare pulmentum, illos, velut qui fructu ac mercede ſui laboris & obſequij fraudarentur, ſi in ordine vicis ſuæ cibos fratribus non ſecundum conſuetudinem parauiſſent, tantùm ſibi ſpontanei operis ac ſolicitudinis indixiſſe, vt in illis aridis ac ſterilibus locis in quibus ligna niſi de fructiferis arboribus excidantur omnimodis nequeunt inueniri (nec enim vt apud vos vlla reperiuntur fruteta ſilueſtria) per extenta

uia diſcurrentes & Eremum qua verſus mare mortuum tenditur obeuntes, feſtucas tenues ac ſpinulas quas ventus huc illucque diſperſerat, ſuo ſinu & gremiis colligentes, cunctam ſolemnitatem ciborum ſpontaneis obſequiis præpararent: ita vt de ſolita præbitione nihil paterentur imminui: tanta fide hæc ſua munia fratribus exhibentes vt etiam cum illos honeſtè poſſet, vel lignorum excuſare penuria, vel Abbatis imperium, pro fructu ſuo atque mercede noluerint hac abuti licentia.

7. *Hæc ſint dicta ſecundum typum vt præfati ſumus totius Orientis, quem in partibus noſtris neceſſario ducimus debere ſeruari, Cæterum apud Ægyptios quibus maxima cura eſt operis non eſt hebdomadarum mutua viciſſitudo, ne ſub occaſione huius officij omnes ab operis canone impediantur: ſed vni probatiſſimo fratrum cellarij vel coquinæ cura committitur, qui donec vires eius vel ætas admittit, iugiter opus iſtud exerceat. Non enim magno labore corporis fatigatur, quia nec tanta cura inter eos parandorum ciborum vel coctionis impenditur, quippe qui maximè xerophagiis vel homophagiis vtuntur, & apud quos ſeita ſingulis menſibus porrorum folia, lapſania, ſal frictum, oliuæ, piſciculi minuti ſalliti, quos illi manidia vocant ſumma voluptas eſt.*

CAPVT XIII.

S. Hieronymum documento habuit & exemplo.

1. HActenus aggregato recens in Cœnobij Bethlehemitici familiam Caſſiano nouum diuina prouidentia ſubſidium miſit, per quod longè maiores & inſigniores in cœpto religioſæ vitæ curriculo ſanctitatis progreſſus faceret. Agebatur annus noſtræ ſalutis trecentreſimus ſeptuageſimus, quo S. Hieronymus Romæ ſæcularibus literis ad plenum iam eruditus & Chriſto in fide renatus, ad Theologi im & grauiora ſtudia adiiciens animum, Gallias primum comite Bonoſo contendit, vt Romani ſtudij grauitatem Gallico cothurno ſuſtolleret & ex omnibus doctis viris quibus tunc Gallia abundabat cunctiſque Bibliothecis Theſaurum ſibi ſcientiæ compararet, inde Aquileiam conceſſit, conſeditque ibi aliquo temporis ſpatio, fruiturus conſortio ſanctiſſimorum virorum Valeriani eius ciuitatis poſt Fortunatianum Epiſcopi, Heliodori, Nepotiani, Ruffini, Chromatij, Iouini, Euſebij, Florentij Nicææ Subdiaconi, Chryſogoni Monachi, ad quos omnes intimæ neceſſitudines teſtes eiuſdem Hieronymi literæ extant. Tum in Dalmatiam ac patrium ſolum veniens ſororem iuuenculam ætatis lubrico lapſam, viro maxime pio Iuliano Diacono, qui eam ad meliorem vitam reſtituerat commendauit, cæteriſque in rebus familiaribus ita parentes conſilio iuuit, idque prouidit, vt in perpetua pace eſſe poſſent.

2. Hic verò nihil interualli fecit ad diuinum de ſe reſponſum per omnia piorum operum genera petendum & explorandum, nec fruſtrà,

nam

nam breui clariores diuinæ lucis radios calorémque vehementiorem expertus, ſecum ſtatuit Chriſtum vocantem ſequi, ac religioſum aliquem ſiue Monachorum ſiue Anachoretarum ordinem inire. De loco curis denuo in ſtudia verſis, quo id perageret, veniebat illi in mentem patria in qua natus; veniebat Roma in qua renatus & edoctus fuerat, ſed nimirum qui alia omnia deſtinabat Deus hiſce cogitationibus interlapſus, repente procul ab animo omnem vtriuſque relegauit affectum. Patriæ quidem quod à cognatis & propinquis ſemper illi, ſi ſic ageret, immineret periculum, quodque genus hominum ad honeſtatem natum malo cultu prauiſque opinionibus corruptum deprauatumque eſſet, vt illud ad Chromatium docet, cum ait. *In mea enim patria ruſticitatis vernacula Deus venter eſt, & in dies viuitur, & ſanctior eſt ille qui ditior eſt. Acceſſit huic patellæ iuxta tritum populi ſermone prouerbium, dignum operculum Lupicinus Sacerdos, ſecundum illud quoque de quo ſemel in vita Craſſum ait riſiſſe Lucilius, ſimilem habent labra lactucam aſino carduos comedente. Videlicet vt perforatam nauem debilis gubernator regat, & cæcus cæcos ducat in foueam, taliſque ſit rector, quales illi qui reguntur.* Romæ autem quamuis ſancta eſſet Eccleſia & trophæis Apoſtolorum ac Martyrum decorata, & vera Chriſti in ea confeſſio reperiretur, alienum tamen à Monachi ac ſolitarij propoſito erat, in tanta ciuium ac peregrinorum frequentia verſari, & procul vt ipſemet ait ad Marcellam *à quiete videri & videre, ſalutari & ſalutare, laudare & detrahere & inter linguas rodentium miniſtrorum poſtes ingredi deauratos.*

Hieronym. Epiſt. 43.

Hieron Epiſt. 17. & 18.

3. Stetit tandem ſententia vt longinquæ peterentur regiones, & illæ quæ tum locorum ſanctitate tum habitantium Monachorum vicinitate, ad ſeruiendum Deo magis commodæ forent & opportunæ. Domi igitur ordinatis rebus, & locupletiſſima Bibliotheca vnà cum viatico tantæ peregrinationi neceſſario aſſumptis, à patria relictis, vt ipſe teſtatur, ibi vtroque parente, ſorore, & cognatis Hieroſolymam militaturus acceſſit. Comes itineris ac propoſiti, Heliodorus præcipuus fuit, cui ſe adiunxere Ruffinus Aquileienſis, Innocentius, Euagrius, & Hylas ſancti Melanij famulus. Nec tamen ſemper Hieroſolymæ manſit, ſed partim etiam Bethlehem ab eo electa & habitari cœpta eſt: mortuo enim Damaſo Hieroſolymam rediens, illo ſcilicet tempore, quo Paula & Melania eò adnauigarunt, tunc videlicet, cùm Bethlehem ab eo ad habitandum electam cæteri aiunt, ita ipſemet de Bethlehem ſcribit libro 3. contra Ruffinum. *Intraui Hieroſolymam, vidi multa miracula & quæ prius ad me fama pertulerat, oculorum iudicio comprobaui. Inde contendi Ægyptum, luſtraui Monaſteria Nitriæ, & inter Sanctorum choros aſpides latere perſpexi, protinus concito gradu Bethlehem meam reuerſus ſum, vbi adoraui præſepe & incunabula Saluatoris.* Suam Bethlehem non appellaſſet nec ſe concito gradu ad eam reuertiſſe ſed acceſſiſſe potius diceret, niſi prius quoque, hoc ſcilicet de quo tractamus tempore, ſedem illam tenuiſſet.

4. Incredibile memoratu quàm ſuauibus cogitationibus piiſque af-

fectibus geſtiret, peregrinantis animus, vbi receptum ſe primò conſpexit in ſpeluncam in qua Virgo puerpera Deum fudit infantem, nam vt hi Deo ſoli noti ſic à nemine ſunt notati: Venienti longè obuiam proceſſit turba frequentiſſima Monachorum, & eorum conſpectu tanta fuit interius dulcedine perfuſus, vt ob tenerrimum animi ſenſum, lacrymis continenter indulgere cogeretur. Quid ego narrem clarorum virorum aut tacitos congreſſus, aut ludicros ſermones, aut rerum colloquia diuinarum? Cuius non intrauit cellulam? Quem familiariter atque hilarem non eſt amplexatus? Quem in manibus non habuit, non fouit, non oſculatus eſt, per ſingulos ſanctos, Chriſtum ſe videre credebat, & quidquid in illos contulerat, in Dominum ſe contuliſſe lætabatur.

5. Has velut inter gemmas cum pretioſiſſima gemma micaret & quaſi iubar ſolis paruos ſtellarum igniculos obtueret & obſcuraret Caſſianus, etſi clam maximè omnibus pro vili ſe gerere anniteretur, vix tamen ac ne vix quidem fieri potuit, vt Hieronymum, qui intenſis obſeruandi & æmulandi ſtudio in ſingulos oculis inhiaret, omnino fefellerit, ſuſpiciebat in illo ſingulare quoddam modeſtiæ ſpecimen, ſuſpiciebat illuſtres eminentéſque virtutes, vultum iucundum, ſemper ſerenum & eundem vbique animi tenorem, indicem edomitorum affectuum, & pacis tranquillitatiſque internæ, qua aſſiduò fruebatur: vt mirum, quantum ex eius aſpectu & conſuetudine gaudium caperet, priuatiſque cum eo ſermonibus de diuinis rebus tempus extraheret. Nimirum iuuabat virum ſanctiſſimum hanc teneram ſtirpem intueri, iam tum à præclara indole notatam commendatamque, vſque eò cœleſtis auræ aſpiratione eductam virtutumque robore ac vetuſtate florentem, in tantam perfectionem bonorum operum, maturitatémque prudentiæ, & hauſtam diuinitus ſacrarum literarum intelligentiam adoleuiſſe. Ipſe viciſſim Caſſianus plurimùm lætabatur nactum ſe eſſe hominem, cuius piis excitationibus informandum ſe traderet, conſiliiſque ſtudia ſua & vitæ ſanctioris ineundæ rationem moderaretur. Cùm enim ex celebritate famæ de ſingularibus eius meritis ac laudibus multa didiciſſet, cuncta Hieronymi dicta factáve, præſertim quæ ad inſtitutum viuendi morem tenendum ac perſequendum ſpectarent æquè auidè atque è Dei oraculo edita combibebat.

6. De patria certior factus quod Athenienſis eſſet Caſſianus, commiſit, vt par eſt credere, Hieronymus diſcendi percupidus, quin ſciſcitaretur ex eo, quibus ſtudiis iam tum floreret atque ingeniis Academia Athenienſis, hoc eſt *Bonarum artium eo tempore mercatus*, cui cum ille Anatolios, Proœreſios, Muſonios, & reliqua Chriſti columnarum nomina memoraſſet, de Gregorio & Baſilio ſuggeſſit; quemadmodum præ cæteris venerationi & admirationi eſſent cunctis etiam abſentibus, eiſque raræ cuiuſdam virtutis & eruditionis certum teſtimonium tribuerent, quotquot alumni, atque in ludis bonarum literarum diſcipuli ipſis Magiſtris ac ducibus vbique terrarum gloriabantur. Hæſit in medullis ac viſceribus tanti nominis commendatio, quin etiam inſtitit

poſt

poſt aliquot annos, Caſſiani forte ſuaſu, vel potius Gregorij ipſius fama permotus impulſuſque Hieronymus vnà cum Collega Vincentio, è Syria tam longinquo terrarum ſpatio conferre ſe Conſtantinopolim, vbi Theologiam publice profitebatur Gregorius, & in cuius Eccleſiam componendæ ſeditionis cauſa tranſlatus fuerat ſub Theodoſio ſeniore Auguſto, vt vrbem ab Arianis infeſtatam liberaret. Teſtatur ipſemet qui ſe Gregorium Nazianzenum præceptorem habuiſſe expendit atque æſtimat pluribus in locis. Ad Pamachium ſcribens, aduerſus Ruffinum *Eo ergo magiſtro glorior & exulto.* Et libro 1. aduerſus Iouinianum, eum ſic laudat. *Præceptor meus Gregorius Nazianzenus virginitatem & nuptias diſſerens Græcis verſibus explicauit.* Tum alibi, in Catalogo de ſcriptoribus Eccleſiaſticis. *Gregorius*, inquit, *primus Saſimorum, deinde Nazianzenus Epiſcopus, vir eloquentiſſimus præceptor meus, in quo ſcripturas explanante didici.* Denique ad Domnionem Gregorium Nazianzenum ſuum Catechiſtam appellat, quaſi eius comparatione planè rudis, qui fidem eo explanante didicerit. Hieronym. Epiſt. 51.

7. Eſt illud prætere non indignum memoria quod nonnulli coniecturis, aliiſque argumentis quantumlibet videri poſſint à longè petitis, ſuſpicantur ipſum in familiam huius Cœnobij Bethlehemitici cooptatum, Monaſticæ vitæ inſtitutum arripuiſſe: vel certè quod plures affirmant tot tantorumque Monachorum & imprimis Caſſiani exempla, quibus rus Bethlehemiticum tunc florebat, longè vehementius generoſum ſcilicet Hieronymi pectus percuſſiſſe, qui alienæ virtutis flamma accenſus, mox etiam paris deſiderio religionis exarſerit, ſcripſit ſuper hoc argumento ad Theodoſium Anachoretam magni nominis virum & alios præclaros Monachos, petens eorum precibus, ſolui vinculis ſæculi; vbi hæc inter alia. *Nunc veſtrum eſt vt voluntatem ſequatur effectus. Meum eſt vt velim. Obſecrationum veſtrarum eſt, vt quod velim, & poſſim.* Et inter hæc temporis ſpatia. cum quid eſſet decernendum de ſtatu ſuo Deum Deíque ſeruos conſuleret, relicto Cœnobio Bethlehemitico & Hieroſolyma, profectus in Thraciam, inde in Pontum, atque Bythiniam, poſtea in Galatiam, Cappadociam, Ciliciam, ac demum penetrauit in Syriam, vbi tandem conſedit in ſolitudine Monachus, ſicut ipſe teſtatur ad Ruffinum ſcribens. Atque hic totius eius fuit peregrinationis extrema periodus. Hieronym. Epiſt. 38.

CAPVT XIV.

Refrænat affectus, & ſeniori ſuo nihil de cogitationibus ſubtrahit.

1. SOlebant religioſi Tyrones ex vetere inſtituto poſtquam in receſſu illo nouorum contubernalium, haud longo à Cœnobij veſtibulo, primæ probationis annum magna ſuperiorum ac patrum fratrumque ſatisfactione tranſegiſſent mox rectum ingreſſos curſum, in monaſticæ

vitæ

vitæ ratione progreſſus iam aliquot feciſſe, neque omnino peregrinos eſſe appareret: plures item annos ſeorſim ad priuatam & arctiorem aliam ſedem deſtinari; vbi certa domus parte, à cæteris diſcluſi decem omnino ſocij non plures vitæ ſeuerioris ac religionis ſuæ tyrocinium ponerent. Ad cuius intelligentiam notanda ſunt verba D. Hieronymi in præfatione regulæ S. Pachomij. *Habent*, inquit, *per ſingula Monaſteria Patres, & diſpenſatores, ac hebdomadarios, ac miniſtros, & ſingularum domorum Præpoſitos, ita vt in vna domo quadraginta plus minuſve fratres habitent, qui obediant Præpoſito, ſintque pro numero fratrum triginta vel quadraginta domus, in vno Monaſterio, & terna vel quaterna domus, in vnam tribum fœderentur, vt vel ad opera ſimul vadant, vel in hebdomadarum miniſterio ſibi ſuccedant per ordinem.*

2. Adminiſtrabat eam domum & tyrones probabat ſenior quiſpiam grauis, & rerum Aſceticarum peritus, qui eos pœnitentia luſtraret, dirigeret, vice denique in eo loco Magiſtri ſpiritualis fungeretur.

Inſti. lib. 4. cap. 8.

Cuius, inquit, *hæc erat ſollicitudo & eruditio principalis per quam iunior introductus aſcendere conſequenter etiam culmina perfectionis ſumma præualeat, vt doceat eum, primitus ſuas vincere voluntates, quem ſtudioſè in his ac diligenter exercens, hæc illi ſemper imperare de induſtria curabit, quæ ſenſerit animo eius eſſe contraria. Multis ſiquidem experimentis edocti tradunt, Monachum & maximè iuniores ne voluptatem quidem concupiſcentiæ ſuæ refrenare poſſe, niſi prius mortificare per obedientiam ſuas didicerit voluntates. Ideoque pronuntiant nullatenus præualere, vel iram, vel triſtitiam, vel ſpiritum fornicationis extinguere ſed nec humilitatem cordis veram, nec cum fratribus vnitatem perpetuam, nec firmam diuturnamque poſſe retinere concordiam, ſed nec in cœnobio quidem diutius perdurare eum qui prius voluntates ſuas non didicerit ſuperare.*

3. His præſidiis atque artibus Caſſianus ad vitæ ſanctioris excellentiam, affectuumque moderationem nitebatur; nec minore ſtudio perfectionem in omni virtute, atque opere qualicunque, omni loco, ac temporum occaſione procurabat, eóſque in via ſpirituali progreſſus, ſuperiorum ductu habuit, vt omnibus rem intelligentibus afferret admirationem. Nam & vberiore ſacrarum rerum cognitione imbutus, affluentius quoddam lumen in agendo ſequebatur, & quia voluntatem ſuam, niſi congrueret penitus cum diuina abiiciebat, actiones omnes ſuas vnico Dei gloriæ amplificandæ ſtudio, atque pleno in eum charitatis ardore condecorabat. Id vt procederet fœlicius ne corporis retractatio peruicaciaque, perfectionis curſum moraretur, edomandum ſibi eſſe ſtatuit, euellendáſque penitus prauarum affectionum ab animo radices. Quocirca ieiuniorum, vigiliarum, verberum, ciliciorum aſperitates velut cupiditatum moderatrices delictorúmque vindices adhibuit; eorum maximè reliquias perſequuturus ad quæ auidius olim adhæſiſſet; Tum deinde noctem plerumque inſomnem ſuſpiriis & lachrymis exigere plures diei horas flexum, vel ſtantem cum egregia quadam voluptate inter preces perſeuerare: pane ſolo & aqua non ſæpius, ſemel interdiu veſci,

veſci, quamquam his etiam ipſis totos aliquando dies abſtineret: plagis humeros inceſſere, toga detrita vſu, laceraque indui, ac totius domeſticæ veſtis deterrima: cæteraque id genus perinde quaſi iugem corpori iniuriam facere, id demum foret animi imperio vti.

4. Illud prætetea antiquum illi erat, ſæpius ad ſeniorem Decanum ſuum venire, conſcientiæ rationem vt ſuperiori ac Patri redditurus, quam tanta retegebat ſimplicitate vt ne interiores animi ſui cogitationes, propenſiones deſideriáve reticeret. Videretur hæc Caſſiani laus ficta propropemodùm & commentitia, niſi ex eiuſdem iam ſenis affirmatione chirographoque conſtaret. Nam libro 4. Inſtitutionum capite 9. vbi de inſtitutis, quibus eos, quos initiabant, velut elementis quibuſdam ac ſyllabis imbuerent ad perfectionem. *Ad id*, inquit, *vt facilius valeant peruenire conſequenter inſtituuntur nullas penitus cogitationes prurientes in corde, perniicioſa confuſione celare, ſed confeſtim vt exortæ fuerint, eas ſuo patefacere ſeniori: nec ſuper earum iudicio quidquam ſuæ diſcretioni committere, ſed illud credere malum eſſe vel bonum, quod diſcuſſerit ac pronuntiauerit ſeniorus examen. Itaque fit vt in nullo circumuenire iuuenem callidus inimicus velut inexpertum ignarúmque preualeat, nec vlla fraude decipere, quem preuidet non ſua, ſed ſenioris diſcretione muniri & ſuggeſtiones ſuas vel ignita iacula, quæcumque in cor eius iniecerit, vt ſeniorem celet non poſſe ſuaderi. Aliter quippe ſubtiliſſimus diabolus illudere, vel deiicere iuniorem non poterit, niſi cùm eum ſiue per arrogantiam ſiue per verecundiam ad cogitationum ſuarum velamen illexerit. Generale namque & euidens indicium diabolicæ cogitationis eſſe pronuntiant, ſi eam ſeniori confundimur aperire.*

5. Nequaquam igitur aliis curis contentus Caſſianus, cum apertiſſimus illi ſimpliciſſimúſque eſſet animus index etiam minimarum rerum, cuncta inſtitutori candidè exponebat; nec ſolùm per arcanam ſacram confeſſionem totam illi nudabat conſcientiam, ſed quotidie ſolitus erat diei rationem reddere, vt interiorem mentis habitum nihilo minus, quàm exteriorem corporis figuram in conſpectu habens, totum hominem fingeret, atque componeret, ſi quæ ſimiliter immoderatio vel exceſſus ex ordine incidiſſet, quidquid, quocumque modo viſus eſſet ſibi dicto factove deliquiſſe, per ingenuam bonitatem aperiebat, vltróque apud eum, ſui accuſatorem agens paratum ad ſubeundam quamlibet pœnam ſe offerebat, nulla vti aſſolet verecundia retardatus vel pudore vel metu. Plura de his ab Abbate Moyſe Collat. 2. c. 10. & 11.

CAPVT XV.

Exercitiis obedientiæ ſtatim ſe dedit & publicè reprehendi anhelat.

1. At incredibile memoratu eſt quàm aſſiduo ſpiritualis huius militiæ exercitio animum exercere laborarit. Imprimis verò veterum

conſuetudinum obliuione humanarúmque rerum omnium deſpicientia, vitæ ſimplicitate, ſtudio diuina meditandi, ſui ipſius ſubiugatione, contumeliiſque ac perpetua ſibi aduerſandi contentione, & omnium aliarum virtutum duce tutiſſima obedientia, quæ quanta eſſet olim apud ipſos laudat maximè, ac ſeniorum res præclare geſtas enumerat quibus per hanc enituere virtutem. *Poſt hac*, inquit, *tanta obſeruantia obedientiæ regula cuſtoditur, vt iuniores abſque præpoſiti ſui ſcientia vel permiſſu, non ſolùm non audeant cellam progredi, ſed ne ipſi quidem communi ac naturali neceſſitati ſatisfacere ſua authoritate præſumant. Sicque vniuerſa complere quæcumque fuerint ab eo præcepta tanquam a Deo ſint cœlitus edita ſine vlla diſcuſſione feſtinant, vt nonnunquam etiam impoſſibilia ſibimet imperata, ea fide ac deuotione ſuſcipiant vt tota virtute ac ſine vlla cordis hæſitatione ea perficere & conſumere nitantur, & nec impoſſibilitatem præcepti pro ſenioris reuerentia metiantur.* Et mox capite 12. *Itaque conſidentes intra cubilia ſua, & operi & meditationi pariter intendentes, cùm ſonitum pulſantis oſtium, ac diuerſorum cellulas percutientis audierint, ad orationem eos ſcilicet ſeu ad opus aliquod inuitantis; certatim è cubilibus ſuis vnuſquiſque prorumpit, ita vt is qui opus ſcriptoris exercet, quam repertus fuerit inchoaſſe literam, finire non audeat. Sed in eodem puncto, quo ad aures eius ſonitus pulſantis aduenerit, ſumma velocitate proſiliens, ne tantùm quidem moræ interponat quantum cœpti apicis conſummet effigiem; ſed imperfectam lineam literæ delinquens, non tam operis compendia lucraue ſectetur, quàm obedientiæ virtutem exequi toto ſtudio atque æmulatione feſtinet. Quam non ſolùm operi manuum, ſeu lectioni, vel ſilentio, & quieti cellæ verùm etiam cunctis virtutibus ita præferunt, vt huic iudicent omnia poſtponenda, & vniuerſa diſpendia ſubire contenti ſint, dummodo hoc bonum in nullo violare videantur.*

Lib. 4. Inſtit. cap. 10.

2. Hanc virtutem amabat vnicè Caſſianus atque illam imprimis abſolutam in minimis etiam rebus obeundis, non timore aliquo pœnæ natam, ſed deſiderio ipſius virtutis. Quoniam vbi res minimæ, accuratè ſtudioséque ſeruantur ibi res magnæ haud dubiè maiori quoque cura adminiſtrare plerumque delectat. Quotieſcumque religionis ergo pœnam aliquam decerni ſibi, aut facultatem indulgeri poſtulabat, ſupplicem ſe cuiuſque ſuperioris genibus aduoluebat, neque adduci poterat vt rem vllam aut lege aut verbo vetitam efflagitaret, quin potius eas vel ſibi omnino interdiceret, aut ſi fors neceſſe, veniam fieri à ſuperioribus obſecraret, quas alius quilibet, abſque omni religionis metu credidiſſet, pro communi vſu & more vſurpare ſibi licuiſſe. Iuſſus nauare aliquid & efficere, non defugiebat, vllius operis impoſiti curam & ſollicitudinem, ſed abſque omni recuſatione aut nihil vnquam queſtus ſuſcipiebat. Sic verò perſoluendis officiis erat addictus & tam promptè alacriterque moderatorum ſuorum dictis obtemperabat, vt parentis loco veneraretur, & vix ac ne vix quidem vel leuiter inflectendus, ne dum reprehendendus ab iis vnquam videretur; Aduerſus priuatos rei domeſticæ curatores, qui inferiorem ſubditámque maioribus poteſtatem gererent,

gererent, tantam reuerentiam obſeruantiamque adhibebat, vt ne Abbatem quidem ipſum maiori coleret. Quoniam non eum, cui obediebat, ſed cuius vicem gereret ſpectabat: tantoque luculentius eminere id genus ſubmiſſionis arbitrabatur, quo minus in ea humanus ſenſus dominaretur, paucioraque eſſent in eo qui imperaret ornamenta, quæ obſequentis animam ad ſe conuertere & rapere poſſent. Dolebat maximè imminutam ſibi obediendi materiam & beatam, quam in obſequij ſinu reperiebat mentis tranquillitatem, ſi quid ad ſuum commodum aut libitum ſponte moueret licuiſſe aliquando, tum ſi ad ſubeundam aliquam prouinciam quicquam occurreret tam graue ac difficile, vt ad eam minimè idoneus ſe profiteretur: tamen in Chriſti nomine & obedientiæ virtute ſpem & fiduciam collocabat, & quid facto opus eſſet, prius agendo quàm inquirendo, intentoque potius digito quàm vtilitate nutuque præſtabat. Quare nihil mirum ſi tam coniunctus per ſuos præſides cum præpotente Deo, inde vires ducens & aptè motum excipiens, tanto ſucceſſu quidquid aggrederetur, effectum daret.

3. Sed iuuat ex ipſius autographo his attexere quædam ſeniorum geſta, quibus per hanc enituere virtutem, quæ & ipſe iam ſenior literis conſignauit, & de profectu ex notitia & colloquiis ſanctiſſimorum eiuſmodi Patrum Ægyptiorum narrationem exponit, in quibus Dei vicariis, diuinam ipſam maieſtatem reuerebatur. Lib.4. Inſtit. cap.23. & ſequentibus quæ leges apud ipſum ſi allubet.

4. Cupiebat autem flagrantiſſimè ſuas ſibi culpas publicè ab acri aliquo reprehenſore exprobari ac ſeuera caſtigatione puniri, eoſque ſibi libenter adiungebat ſocios, qui hoc officio charitatis diſtricti, cenſorum inſtar perpetuo in illum intenti commonefacerent, ſi quid vitij obſeruaſſent.

5. Quare de modo & vſu inter Monachos ſui temporis recepto diuerſarum id genus correptionum ita ſcribit libro 4. Inſtitutionum capite 16. *Si quis igitur gillonem, quem baucalem nuncupant, aut huiuſmodi aliud caſu aliquo fregerit aut perdiderit, non aliter negligentiam ſuam quam publica diluet pœnitentia: cunctiſque in ſynaxi fratribus congregatis, tandiu proſtratus in terram veniam poſtulabit, donec orationum ſolemnitas conſummetur, impetraturus eam, cùm iuſſus fuerit Abbatis iudicio de ſolo ſurgere. Eodem modo ſatisfaciat, quiſquis ad opus aliquod acceſſitus vel ad congregationem ſolitam tardius occurrerit; aut ſi decantans pſalmum vel modicum titubauerit; ſimiliter ſi ſuperfluè, ſi durius, ſi contumacius reſponderit, ſi negligentius obſequia iniuncta compleuerit, ſi vel leuiter murmurauerit, ſi lectionem operi vel obedientiæ preferens, officia ſtatuta ſegnius fuerit executus, ſi dimiſſa ſynaxi non concitus ad cellam recurrere feſtinauerit, ſi cum aliquo vel ad modicum ſubſtiterit, vel ſi ad punctum temporis vſpiam ſeceſſerit, ſi alterius tenuerit manum, ſi cum illo qui cellulæ ſuæ cohabitator non eſt, confabulari quantulumcumque præſumpſerit, ſi orauerit cum illo, qui eſt oratione ſuſpenſus, ſi parentum quempiam vel amicorum ſæcularium viderit, vel collocutus eis ſine ſuo fuerit ſeniore, ſi epiſtolam cuiuſcumque ſuſcipere, ſi reſcribere ſine Abbate tentauerit: hucuſque & in huiuſmodi ac ſimilibus admiſſis*

procedit animaduerſio ſpiritalis. Reſidua verò quæ apud vos indifferenter admiſſa reprehenſibiliuſvè ſuſtinentur, id eſt aperta conuicia, manifeſti contemptus, contradictiones tumidæ, libera & effrænata proceſſio, familiaritas apud fœminas, iræ, rixæ, ſimultates, & iurgia, operis peculiaris præſumptio, phylargyriæ contagio, affectus atque poſſeſſio rerum ſuperfluarum, quæ à cæteris fratribus non habentur, extraordinaria ac furtina cibi refectio, & his ſimilia, non illa increpatione quam diximus ſpiritali: ſed vel plagis emendantur vel expulſione purgantur.

CAPVT XVI.

Eius in victu ratio, & parcitas.

1. AD hæc ſemper diligentiſſimus circumſpectiſſimúſque fuit in ſe cuſtodiendo aduerſus vmbras etiam earum labecularum, quæ honeſtatis virtutem caſtimoniamque obſcurare poſſent, vt ſunt, ciborum lautiorum appetentia, ingluuies, oculorum incauta licentia, ſimiliaque libidinis irritamenta. Idque eò religioſiùs in ſe quærebat, & acrius inuigilabat, quo florente adhuc creſcentéque primùm adoleſcentia, natura vberioris nutrimenti indiga ſubinde illi famem & ſitim extimulabat: adeoque graues & quotidianæ illi cum intemperantia intercedebant inimicitiæ, eamque velut caſtitatis hoſtem & earum, quibus condiri religioſa vita ſolet, deliciarum corruptionem mirum quantis execrationibus abominabatur. Ne id igitur malum gliſceret conſilio prouiſum ac lege cautum erat inter Monachos, vt morbi materiam abſtinentia conſumerent; qua illa ſua opinione conſtrictus Caſſianus tam moderatè veſcebatur, tantúmque ſibi de modicis eſcis & potationibus accidebat, ſubtrahebatque in dies, vt appetentis egentiſque naturæ neceſſitati vix ſatisfaceret.

2. Ac certè ſuper hoc modo, cùm non poſſit facile vniformis regula cuſtodiri ac neceſſe ſit interdum ſtomacho, naturaliter à quibuſdam abhorrente præter vulgare obſonium quidquam in cibum adhibere, quia nec robur vnum cunctis corporibus ineſt, nec ſicut cæteræ virtutes, animi ſolius rigore victus ratio paratur, talem ſuper his definitionem à ſenioribus traditam ſibi eſſe affirmat. *Diuerſum quidem refectionis tempus ac modum & qualitatem eſſe, pro impari ſcilicet corporum ſtatu, vel ætate, vel ſexu: vnam tamen eſſe omnibus pro mentis continentia atque animi virtute caſtigationis regulam. Neque enim cunctis poſſibile eſt hebdomadibus protelare ieiunia, ſed ne triduana quidem vel biduana inedia refectionem cibi differre. A multis quippe ægritudine & maxime ſenio iam defeſſis, ne vſque ad occaſum quidem ſolis ieiunium ſine afflictione toleratur. Non omnibus infuſorum legumirum eſus conuenit eneruatis: nec cunctis purorum olerum habilis eſt parſimonia, nec vniuerſis ſicci panis refectio caſtigata conceditur. Alius quantitate librarum duarum ſaturitatem non*

Lib. 5. Inſtit. cap. 5.

ſentit,

ſentit, alius libra vnius ſiue vnciarum ſex, edulio prægrauatur: attamen vnus in omnibus bis continentiæ finis eſt, ne quis iuxta menſuram capacitatis ſuæ ſaturitatis oneretur ingluuie, non enim qualitas ſola ſed etiam quantitas eſcarum aciem cordis obtundit, ac mente cum carne pariter impinguatâ, noxium vitiorum fomitem ignémque ſuccendit.

3. Inde vero cum caperet alicuius cibi ſatietas & faſtidium, illo tamen ita abſtinebat, vt nihil ſibi apponi eius loco ſuſtineret, aut curatiùs à quoquam ſe accipi, vel aliqua in re eximium haberi non ferebat, ratus Deo cordi fore vt obſonia vulgaria non nocerent, ſi iis vteretur, ne diſcederet à communi vſu & genere continentiæ. In qua, Lib. 4. Inſtit. inquit, ſummæ reputabantur deliciæ, ſi herba ſale condita, quam lapſanium vocant, aqua diluta ad refectionem fratribus apponeretur, aliaque cap. 11. complura his ſimilia. *Neque enim ad puritatem cordis infirmitas carnis officit, ſi hæc tantummodo quæ fragilitas non quæ voluptas exigit vſurpentur, facilius vidimus viros qui ab eſcis corpulentioribus omnimodis temperarent, quam moderate vſos pro neceſſitate conceſſis; & qui totum ſibi pro continentiæ amore denegarent, quàm qui eos ſub infirmitatis occaſione ſumentes, menſuram ſufficientiæ cuſtodirent, habet etiam corporis imbecillitas continentiæ ſuæ palmam, dummodo eſcis defectioni carnis indultis, adhuc indigentem ſe refectione defraudet tantumque eſus indulgeat, quantum ſufficere ad viuendi vſum temperantiæ diſcretio rigida iudicauerit, non quantum deſiderij appetitus expoſcit. Eſculentiores cibi, vt procurant corporis ſanitatem, ita caſtitatis non adimunt puritatem, ſi cum moderatione ſumantur. Quidquid enim fortitudinis eſu eorum percipitur, ægritudinis labore ac defectione conſumitur. Quamobrem vt nulli ſtatui virtus parſimoniæ adimitur, ita ne integritates quidèm conſummatio denegatur.* Lib. 5. Inſtit. cap.

4. Nunquam potionis aut comeſtionis immoderatæ conſcientiam habuit. Ad hanc verò puritatem tuendam ſtrictè obſeruabat, ne potus Lib. 5. Inſtit. quicquam aut eſus vllà oblectatione deuinctus, ante ſtationem legitimam cap. 20. communémque refectionis horam extra menſam percipere ſibimet prorſus indulgeret ſed refectione quidem tranſacta ex his præſumere ſibi quantulumcunque permitteret. Cum incedenti per hortos & Lib. 4. Inſtit. pomaria cum paſſim blandéque per arbores poma pendentia non ſolùm cap. 18. obiiciant ſe pectoribus tranſeuntium, verùm etiam ſtrata per terram conculcanda pedibus ſe offerant, atque ad colligendum parata facilè ad conſenſum concupiſcentiæ illicere valeant intuentes, & opportunitate vel copia quamuis diſtrictos atque abſtinentiſſimos ad ſui deſiderium prouocare, ſacrilegium duceret, non modo quicquam ex his deguſtare, verùm etiam manu contingere, abſque eo quod palam cunctis in commune reficientibus exhiberetur, & ad percipiendum Oeconomis diſpenſatione per fratrum obſequia publicè miniſtraretur.

5. Non prius vmquam menſæ recordabatur quam audito epulationis quotidianæ ſigno admoneretur. In triclinio ſolemne illud, quod exaggerat, vt precatione religiosè peracta, aliquo poſt ſpatio quàm Monachi accubuiſſent ipſis reficientibus, ſacræ lectiones in Cœnobiis

ſupra menſam recitarentur. Qua in re ſibi quaſi ad iuris normam aut iudicij formulam legémque præſcripſit vbi de iis quibus authoribus id fuerit inuentum. *Non de typo*, inquit, *Ægyptiorum ſed de Cappadocum id proceſſiſſe nouerimus, quos nulli dubium eſt non tam ſpiritalis exercitationis cauſa, quam compeſcendæ ſuperfluæ otioſæque confabulationis gratia, & maximè contentionum, quæ plerumque ſolent in conuiuiis generari, hoc ſtatuere voluiſſe: videntes eas aliter apud ſe cohiberi non poſſe. Apud Ægyptios enim vel maximè Tabennenſiotas, tantum ſilentium ab omnibus exhibetur vt cùm in vnum tanta numeroſitas fratrum refectionis obtentu conſederit, nullus nec mutire quidem audeat præter eum, qui ſuæ Decaniæ præeſt. Qui tamen ſi quid menſæ ſuper inferri vel auferri neceſſarium eſſe peruiderit, ſonitu potius quàm voce ſignificat: tantaque veſcentibus eis ſilentij huius diſciplina ſeruatur, vt cucullis vltra oculorum palpebras demiſſis, ne ſcilicet liber aſpectus habeat curioſius copiam euagandi, nihil amplius intueantur quam menſam, & appoſitos in ea vel quos ex ea capiunt cibos: Ita vt quemadmodum vel quantum reficiat alius, nullus inuicem notet.*

Caſſ. Inſt. lib. 4. cap. 17.

CAPVT XVII.

Pinufio Abbati præſtantis virtutis maturaque prudentiæ viro conciliatur.

1. HIs curis dum maximè inſiſtit, paulo poſt initium anni 380. commodè factum eſt vt ex peregrinorum atque aduenarum numero, qui profectionem Hieroſolymitanam concurſu vndique confluentium maximè celebrem aggrederentur: Pinufius Abbas inſigni ſanctitate vir, ex Ægypto, vbi primùm fugæ adornatu, occaſio permiſit, veſtem alienam indutus Bethlehem venerit, Chriſti auguſtiſſima ſanctiſſimaque viſurus incunabula. Vix autem ſubſtiterat aliquot dies peregrini habitu, quaſi animo præferens ac ſibi deſpondens certa hominum ſtudia & idoneam aliquam totum ſe conſecrandi religioſæ vitæ opportunitatem, cùm breui certum exploratúmque ſeni optimo fuit, quod à Deo in ordinem familiæ Bethlehemiticæ, quam à Chriſti ſpelæo & cunis indigetatam aiunt, vocaretur. Neque exiguo illi incitamento fuere, quod ibi Monaſticæ vitæ inſtituta quaſi integra adhuc ætate, neque vllis vnquam motibus in peius mutata, ſalua & intemerata hactenus vigerent. Inſuper animi ardor nec non rara quædam virtus & bonitas, per quam cœnobij huius alumni, omnī ope atque opera, impenſas qua de ſuo, qua ex aliorum liberalitate corrogata ſtipe, tot egentiſſimorum hominum calamitates ſubleuare laborabant. Concepto igitur propoſito ac renunciato Abbati, inter Monachos adſcriptus eſt tam ſecundo euentu, tam ſingulari & externorum & domeſticorum ex vſu, vt occulto planè diuinæ prouidentiæ motu iſtam eius fugam & ſeceſſionem contigiſſe dubitare non liceat. In cæteris memoratur eximius tanquam præfœcundæ

eundæ ſtirpis fructus viri ſapientiſſimi, quod Caſſianum & Germanum contubernales deinceps, qui iam emeritis tyrocinij ſtipendiis mox in publicum prodituri eadem in officina virtutum, tela ſpiritus exacuebant, ingenij & prudentiæ ornamentis conciliatos, vnus omnium maximè promouit ad tantos in ſpirituali diſciplina progreſſus, vt & innocentia vitæ & reliquis quoque virtutibus omnibus excellerent: viciſſimque capti ambo ſancta doctaque conſuetudine ita diligere, facereque tanti cœperunt, vt eius conſilia multum exquirerent. Nimirum facillimè pares, quod eſt in veteri prouerbio, cum paribus præcipuéque Chriſtiani ſapientes inter ſeſe conglutinantur. Atque inde contractus eſt vſus qui ad extremum vſque vltro citroque permanſit.

2. Sed dum vel vltimis terrarum finibus imminet Pinufius, vt Monaſterij, cui præerat, regimine ſe abdicet, ac refugiat inter hominum plauſus honoréſque verſari, delegatis circumquaque nuntiis diligentiſſimè conquiſitus certo tandem aliquo cœli ſigno, aut egregia viri fama longè latéque manante inuentus eſt, captúſque in Ægyptum Panephyſim tractus, & in Abbatis priſtinam ſuam dignitatem reſtitutus eſt. Rem totam exploratam habes apud Caſſianum, qui ſe illius teſtem ac ſpectatorem viuum ac præſentem producit, Libro 4. Inſtitutionum citato. *Vidimus Abbatem Pynufium qui cum eſſet immanis Cœnobij presbyter, quod eſt in Ægypto non longè à Panephyſi ciuitate, & pro ipſa reuerentia vel vitæ ſuæ vel ætatis, vel ſacerdotij cunctis honorabilis ac venerandus exiſteret, videns ſe pro hoc ipſo humilitatem illam quam ſecundum ſuæ mentis ardorem concupierat exercere non poſſe, nec habere quo virtutem deſideratæ ſubiectionis extenderet, clam fugiens de Cœnobio receſſit ſolus in Thebaïdis vltimas partes, ibique depoſito habitu Monachorum, aſſumpta ſæculari veſte Cœnobium Tabennenſiotarum expetiit, quod ſciebat cunctis eſſe diſtrictius, & in quo ſe vel pro longitudine regionis credidit ignorandum, vel pro magnitudine Monaſterij ac multitudine fratrum facile poſſe celari. Vbi diutiſſime præ foribus perſeuerans, cunctorum fratrum genibus prouolutus, vt ſuſciperetur ſummis precibus exorabat. Cúmque multo deſpectu tandem fuiſſet admiſſus, quod ſcilicet decrepitus ſenex, & qui omnem ſuam in ſæculo vitam peruixiſſet, ætate vltima ingredi cœnobium poſtularet, quo tempore iam ne deſeruire quidem ſuis voluptatibus præualeret, ac ne hoc quidem ipſum cauſa religionis eum expetere aſſererent, ſed famis & inopiæ neceſſitate conſtrictum: vt ſeni nullique operi penitus apto, horti cura diligentiaque mandatur? Quam ſub alio fratre iuniore, qui eum ſibi creditum retinebat, exercens, ſic eidem ſubdebatur, tantaque obedientia deſideratam humilitatis excolebat virtutem, vt non ſolùm ea quæ ad horti curam diligentiámque pertinebant, verùm etiam vniuerſa officia, quæ cunctis erant aſpera vel indigna atque ab omnibus ducebantur horrori, tota quotidie ſedulitate compleret. Complura etiam nocte conſurgens ita furtim nullo teſte, vel conſcio, tenebris occulentibus faciebat, vt penitus authorem operis nemo deprehenderet. Cúmque ibidem triennio deliteſcens, diſperſis per vniuerſam Ægyptum vbique fratribus quæreretur; à quodam tandem viſus, qui de Ægypti partibus commearat, vix potuit pro humilitate habitus*

Lib. 4. Inſtit. c. 30. & 31.

habitus ſui ac vilitate officij quod gerebat agnoſci. Nam ſarculo deorſum incuruus laxabat oleribus terram: deinde ſtercus humeris ſuis aduectans eorum radicibus ingerebat. Cúmque hæc intuens frater ſuper agnitione eius, diutiſſima fuiſſet hæſitatione detentus, propiùs tandem accedens & non ſolùm vultum, ſed etiam ſonum vocis diligenter explorans, ad pedes eius comminus procidens, primò quidem ſuper hoc ſtuporem ſummum videntibus cunctis incuſſit, cur videlicet iſtud fecerit ei, qui apud ipſos velut nouitius ac de ſæculo nuper egreſſus habebatur extremus. Poſt verò miraculo ſunt maiore perculſi cùm eius nomen, quod apud ipſos quoque magna fuerat opinione compertum, protinus prodidiſſet, à quo vniuerſi fratres prioris ignorantiæ veniam poſtulantes, quod eum videlicet tanto tempore inter iuniores ac paruulos deputaſſent, inuitum ac flentem, quod inuidia diaboli digna ſibi fuiſſet conuerſatione atque humilitate fraudatus, quam diutiſſimè requiſitam tandem aliquando ſe inueniſſe gaudebat, nec meruiſſet, vitam ſuam in illa quam arripuerat ſubiectione finire ad proprium cœnobium reduxerunt, cuſtodientes eum ſumma diligentia, ne ab eis quoque ſimiliter quoquam dilapſus aufugeret.

3. Vbi cum fuiſſet modico tempore demoratus, eodem rurſus humilitatis deſiderio atque ardore ſuccenſus, captans nocturna ſilentia, ita diffugit vt iam non vicinam Prouinciam, ſed ignotas & alienas longéque diuiſas regiones expeteret. Nam conſcendens nauem in Palæſtinæ partes commeare feſtinauit, credens ſe tutius latitaturum ſi ad illa ſemetipſum aſportaret loca, in quibus ne nomen quidem ſuum fuiſſet auditum. Quò cùm adueniſſet noſtrum Monaſterium protinus expetiuit, quod non longè fuit à ſpelæo in quo Dominus noſter Ieſus Chriſtus ex Virgine naſci dignatus eſt, in quo permodico tempore deliteſcens, ſecundum ſententiam Domini, tanquam ciuitas ſuper montem poſita diutius abſcondi non potuit, nam continuo quidam fratrum qui ad loca ſancta de Ægypti partibus orationis cauſa conuenerant, agnitum eum ſumma vi precum, ad ſuum Cœnobium reuocarunt.

EX CHRONI. IBIDEM.

TEXTVS II.

CVmque plurimos ſanctorum Patres Monachos & Anachoretas agnoſcendi gratia, remotiſſima Ægypti & Thebaidos vnà cum Beato Germano Abbate peragraſſet, &c.

CAPVT

CAPVT XVIII.

Cum Germano contubernali & populari ſuo peregrinationem deſtinat in Ægyptum.

1. MAturuerat inter hæc paulatim Caſſianus ſic vt, & ipſe in Bethlehemitico Monachorum conuentu, & ſocietate, eorum exercitationibus, & illi, in ipſius virtutibus ac profectu ſpiritus acquieſcerent. Iamque viri indoles etiam foris ſpectanda, ferebatur de amicorum ſententia in conſilia noua quidem, ſed plena prudentiæ & fidelitatis. Annus ætatis ſuberat trigeſimus ſecundus, cùm deſiderium inuaſit pium & vehemens proficiſcendi in Ægyptum & remotiſſimas Thebaidis Eremos, ibique ſacra loca, quæ ex impreſſis tot Sanctorum veſtigiis miram redolebat pietatem, perluſtrandi ſtudioſiſſimè, ac deuenerandi religioſè.

2. Cauſas, quæ ſe in eam mentem impuliſſent, adducebat. Prima erat commemoratio vetuſtatis, exemplorúmque prolatio Athanaſij, Baſilij, Gregorij Nazianzeni, Theodori, Hieronymi, Ruffini, aliorumque ſexcentorum paſſim domi & foris, quorum vſu & communi quadam conſuetudine didiciſſet, vt qui in cœnobiis diu multúmque ſe approbaſſent, cùm Patribus peridonei viderentur, tum demum in aliquas ſolitudines ſe traducerent, & animum conuerterent ad Anachoretarum ſublimia inſtituta ſectanda, vt quiſquis eam ſuperioris vitæ cœnobiticæ profeſſione, Iacob illius, inquit, intelligibilis nomen carnalium vitiorum ſupplantatione promeruerat, inſuper diuinæ puritatis intuitu ad meritum & vt ita dixerim dignitatem transiens Iſraëlis, quid in hoc quoque perfectionis culmine deberet obſeruare, intra illos de turba & ab oppidis diſiunctiſſimos receſſus, non ſine cœleſti aliquo mentis inſtinctu afflatuque diuino ſimiliter inſtrueretur; 2. quod floreret in illis Eremis religioſæ diſciplinæ incorruptæ primus vigor, viuerétque recens quædam & viridis monaſticarum obſeruatio legum 3. vt erat in ſeuera viuendi ratione; afflictionéque corporis admodum deditus, inclinare animus videbatur vt ſe ad Ægyptios Monachos applicaret, qui aſperitate victus habitúſque duritie cæteris omnibus antecellerent. Nam ſeceſſus ipſe in ſola nemorum & ſyluarùm loca, tum aſpectus vilis aſperique cultus, egregiis ſanctæ vitæ exemplis ornatus, vt fere aſſolet, animis rei gerendæ cupidis, non leue præſidium irritamentúmque affert. Poſtremò ſentiebat illecebras deſiderij, multas narrationes tot rerum geſtarum, tot cœnobiorum deſcriptiones, quas in Ægypto ſua Pynuſius, neſcio quomodo pleniore ore ac prope quotidiano ſermone laudauerat, hinc ſupra quam credi facile poſſit, Caſſianus exarſit, prima illa Monachiſmi ſacra cunabula aſpicere, vrbes cœleſtibus olim prodigiis inclytas, ac tot ſanctorum feraces.

3. Maius itaque operæ ſuæ pretium ſe facturum exiſtimauit, ſi ad cæteras perfectiones adeo propenſus, hanc quoque ſtudij partem ſibi capeſſeret, eumque prouiſas maximè ſuas omnes actiones haberet, nihilque penitus, niſi Deo conſulto aggrederetur, dedit operam vir prudentiſſimus, vt quàm fieri poſſet certiſſimus de Dei voluntate. Ideóque auxit orationes, duplicauit aſperitates, ſalutationémque ſanctiſſimæ Eucharistiæ, Deum obteſtando, ne ab eo tantillum abire animum pateretur, in quo diuinæ ſuæ maieſtati obſequium abs ſe reddi præcipuè placuiſſet. Apud eum ita hæc ſe res habet. *Cùm in Cœnobio Syria conſiſtentes, poſt prima fidei rudimenta, ſuccedentibus aliquatenus incrementis, maiorem perfectionis deſiderare gratiam cœpiſſemus, ſtatuimus confeſtim Aegyptum petere, ac remotiſſima etiam Thebaidis Eremo penetrata, Sanctorum plurimos, quorum gloriam fama per vniuerſa diffuderat, ſi non æmulandi ſtudio, agnoſcendi ſaltem inuiſere.*

Collat. 11. c. 1.

4. Tamen obſtabant deſiderio, vt fit, ſeniores non pauci, quibus properare in re magna non placebat, hi enim quamquam celebres in Caſſiano progreſſus eximiè probarent, tamen ætatem adhuc his conſiliis immaturam, ſuſpectabant, remque periculoſam & lubricam ab eo ſuſcipi exiſtimabant, ſi relicto Cœnobio vbi minimè dubiam ſaluris opem prudentiæ ſubſidiis morumque ſuauitate tam multi afferrent, ſimul & ſolum vertere, vbi in incerta non aliorum modo ſed ſui ipſius ſalute inofficioſam operam collocaret. Vt igitur ea ſe cura abſoluerent, Germano viro pio iuxta & docto negotium dant, qui Caſſiani ſui ſenſa penitus exploret, ſecumque quid fieri decenter, in ea re poſſit ex æquo bonoque ſtatuat. Sed nobis interdum, latent Dei conſilia, quæ licèt Caſſiani quoque fortaſſis, expectationem ſuperabant, tamen ita eius mentem ſuperna lux colluſtrarat, ac fixerat, vt de propoſiti ſanctitate & ipſa numinis voluntate neutiquam dubitaret. Quare Germanus, cum in eo matura iam omnia deprehendiſſet, cenſuit non rectè neque ordine facturos qui viri æquiſſima poſtulata porrò morarentur. Simulque ſignificauit eadem ſe religione voti alligatum ſupplicare amantiſſimis Patribus, vt eius exequendi quantocyus vtrique poteſtatem facerent.

5. Gauiſus amici iudicio & conſilio Caſſianus æque inſtare illico atque auide deprecari vacationem communitatis, & abeundi veniam poſtulare. Nec finem orandi prius facere, quàm obſequuturos ſe Patres annuiſſent. Quàm ægrè tamen tot votis expetitam miſſionem indulſerint ſiue hanc rari ſuſceptam eſſe non tam maturo conſilio, quàm iuuenili quodam impetu, quem dies ipſa fractura eſſet: ſeu paternæ Charitatis ſtudio quæ filium ſuauiſſimum amittere vetabat, humaniſque rationibus permoti, vocem ipſius indicem habemus, Collatione 17. capite 2. Vbi alteram in Ægyptum peregrinationem ſi Bethlehem regrederetur, ab iiſdem impetrandam iam propemodum vel planè potius deſperabat. Quin imo ſpem veniæ perderet niſi iuratus in propria lite, & Sacramento obſtrictus, reuerſurum ſe poſt breuiſſimi temporis ſpatium ſpopondiſſet. *Quid agimus*, inquit, *ingenti*

ingenti namque diſcrimine nos videmus & per quam miſerabili conditione conſtrictos, quos & ratio ipſa conuerſioque Sanctorum, quid ſalubrius ſit ad profectum vitæ ſpiritalis efficaciter docet, & eligere id quod expedit data ſenioribus ſponſio non admittit; Etenim potuimus exemplis talium ac tantorum virorum ad perfectiorem vitam propoſitúmque formari, niſi nos inſtanter ad Cœnobium recurrere promiſſi pactio coarctaret. Quò ſi reuerſi fuerimus, copia nobis vlterius huc remeandi nulla tribuetur; ſin verò hic reſidentes deſiderium noſtrum maluerimus explere, quid agimus de ſponſionis fide? quam ſenioribus noſtris velociſſimum reditum pollicentes dediſſe nos nouimus, vt vel curſim liceret nobis huius prouinciæ ſanctos ac monaſteria circumire?

6. Item poſteriori proximo capite 5. *Credebam nos veſtræ beatitudinis viſione non ſolum lætitia ſpiritali, ſed etiam profectu abundè repletos ad noſtrum Cœnobium recurſuros, & ea quæ fuiſſemus veſtro magiſterio conſecuti, à nobis poſt reditum vel tenui æmulatione ſectanda, hoc enim & ſeniorum noſtrorum dilectio ſibi ſpondere nos compulit, dum ſublimitatem vitæ veſtræ atque doctrinæ poſſe nos aliquatenus imitari in illo Cœnobio crederemus. Vnde cum ex hoc nobis omnem æſtimaremus lætitiam conferendam, intolerabili è contrario dolore conficimur, conſiderantes illo nos ordine id quod ſalutare nobis eſſe cognoſcimus, obtinere non poſſe. Ex vtroque ergo nunc latere coarctamur. Si enim promiſſioni, quam coram cunctis fratribus in ſpelæo in quo Dominus noſter ex aula vteri virginalis effulſit, ipſo teſte deprompſimus, ſatisfacere voluerimus; ſummum ſpiritalis vitæ detrimentum incurrimus; ſi autem ſponſionis immemores, & in his regionibus reſidentes, vtilitati perfectionis noſtræ illam voluerimus poſtponere pactionem, abrupta mendacij pericula formidamus. Sed ne hoc quidem æſtus noſtros poſſumus releuare conſilio, vt poſtquam velociſſimo reditu ſponſionis fuerit impleta conditio, hæc denuo loca celeri petamus recurſu. Nam quamuis ad profectum ſpiritalium rerum virtutémque tendentibus periculoſa ac noxia ſit etiam parua dilatio, tamen pollicitationem fidei noſtræ quamuis moroſo reditu ſolueremus, niſi nos non ſolùm charitate verùm etiam authoritate ſeniorum noſtrorum ſciremus inexolubiliter colligandos, ita vt remeandi ad hæc loca nobis poteſtas deinceps nullo modo tribuatur.*

7. Pridie quàm ab oppido diſcederet, perfunctus ſalutationum officiis, ſeorſim Abbatem & Cœnobij primarios quam ſubmiſſimè orauit ſupplex, vt ſibi bene precarentur, idque dum faciunt tanta ſignificatione amoris & complexu inter ſe cohærent inuicem, vt eum pleríque abundantibus lachrymis teſtarentur. Poſtera luce Ioppem verſus ſtadijs vix quatuor aut quinque ſupra octo diſtantem, iter capeſſit domeſticis nonnullis atque intimis familiaribus proſequentibus, & quod maius eſt Germano ſibi vſu, conſuetudine, officiis coniunctiſſimo viæ totius ac peregrinationis duce ac magiſtro. Vt cuius fidei virtuti ac ſingulari beneuolentiæ, longè plurimum tribuebat, quemque pro ſacerdotij dignitate ac temporis antiquitate, loco patris agnoſceret.

CAPVT XIX.

Hodæporicon & varia nauigationis periodi Thenneſum vſque.

1. TArdi erant venti & omnis pigra velocitas. In ea tamen ſtatione moram aliquam attulit, quod interdum vectores tempeſtatis cauſa nauigatione prohiberentur, qua tandem commutata & quamprimùm bona & certa perſolutiſque Deo gratiis, cum nauis vela feciſſet, magno labore multiſque erepti periculis, per infeſta & ventorum procellis & ſcopulis maria Gazam Palæſtinæ, hoſpites peruenere, quam proximè anno ſalutis 362. & ante Caſſiani aduentum 51. ſub Iuliano Imperatore, Chriſtianæ religionis nomine plurimorum nobilitarat martyrium. Cùm enim prius regnante Conſtantino, Chriſtiani ſacra Deorum profanaſſent, multaque ſimulachra confregiſſent, Gazenſes Gentiliſſimo deditiſſimi Iuliano & Chriſtiana fide deficiente, per occaſionem ſeditionis inde captatam pellecti ſunt, vt Chriſtianos ſibi aduerſarios miſerrime trucidarint. Idque eiuſmodi eorum factum non ſolum laudaſſe Iulianum, ſed & Gazæ Præfectum magiſtratu abdicaſſe tradit Sozomenus, quod cædis authores in vincula conieciſſet, cùm Gazenſes vt aſſerebat, iuſtam cauſam habuiſſent vlciſcendi iniurias, quas iis ſæpè ac Diis intuliſſent Galilæi (quo nomine Chriſtianis illudebat) horribile verò fuit, quod additur à Theodoreto, eoſdem Gazenſes atque finitimos Aſcalonitas, Presbyterorum ac Virginum ſacrarum ventres dilaniaſſe ferarum inſtar & hordeo farcientes porcis deuorandos abieciſſe. Natabant pauimenta & madebant parietes cruore quaſi recentiſſimo Cyrilli Diaconi, quem mactaſſe crudeliſſime parum fuit conſceleratis & perfidis niſi etiam diſſecto ventre iecur eius deguſtaſſent.

Sozomen. lib. 5. c. 8.

Theodoret. lib. 3. c. 46.

2. Ingreſſus vrbem Caſſianus cuncta hæc Martyrum monumenta tanto ardore ac ſtudiis circumiuit, vt niſi ad reliqua feſtinaret, ab ipſis non poſſet abduci, proſtratúſque aut ſacra reliquiarum fercula quaſi triumphantes ipſos Martyres cerneret, ſuppliciter ac demiſsè venerabatur. Ad cellam quoque Hilarionis ſe contulit, quæ in ſeptimo milliario à Maiuma, Gazæ emporio, per littus euntibus in Ægyptum, ad læuam flectitur, vbi à Gazenſibus quæſitum ad necem in Siciliam profugiſſe, ibique ligna in deſertis montibus collecta venditando victitaſſe idem Sozomenus teſtatur paululúmque ſubſtitit in eius Monaſterio ad ſolum diruto à Gazenſibus. Vix vnquam ſatis & huius infelicem euentum fortunámque miſeratus, & virorum tot illuſtrium ac religioſorum cladem, quos amor ſancti viri de toto illuc orbe conduxerat. Inde breui curſu Maiumam peruenit, Nauale ſeu portus Gazæ appellabatur olim, poſtea verò è Conſtantino dicta eſt Conſtantia, ſed Iulianus Apoſtata in odium illius & nomine & prærogatiua iuris, eandem abdicauit, quæ per ſynodum deinceps in antiquum ſtatum reſtituta eſt.

Sozomen lib. 5. cap. 9.

3. Hinc

3. Hinc celeri curſu Palæſtina derelicta Rhinocoluram delatus, ſtetit ad ſepulchrum Melæ ſanctiſſimi quondam Epiſcoporum, qui decem vel octo prope abhinc annis paſſus exilium, & alia grauia pro fide Catholica, ibidem in pace quieuerat. Scribit de eo Sozomenus & Caſſiodorus qui certamen eius pro fide Catholica aduerſus Valentem Imperatorem Arianum ſuſceptum narrant. Sozom. lib. 6. c. 31. Caſſiod. lib. 8. c. 1.

4. Haud procul, per Oſtracinæ oras transfretauit ad tumulum Pompeij, Caſiotidi ſiue Caſſio monti penè cohærens, vbi olim Iouis Caſij templum ſanè ſanctum apud Ægyptios & religioſum viſebatur. Poſt ad læuam tranſito Sirbonide lacu tandem emenſa nauigatione, Thenneſum egregiam Ægypti vrbem applicuit.

EX CHRONI. IBIDEM.

TEXTVS III.

ADueniente itaque Caſſiano ad Thenneſum Ægypti oppidum, clemens Diuinitas præſtitit Beati Archebij Epiſcopi aduentum, qui cum ſanctum Caſſianum humaniſſimè ſuſcepiſſet, ac eius deſiderium agnouiſſet, ad tres Patres ſeniores Cheremonem videlicet, Neſtorem, & Ioſeph non longè à ſuo Monaſterio diſtantes perduxit. In his autem Patribus antiquitas, corporibus iam curuatis demonſtrabatur, & ſanctitas tanta in Chriſto fulgebat aſpectu, vt vel ſola contemplatio eorum magnam intuentibus poſſet conferre doctrinam. A quibus adeo diligenter inſtructus eſt inſtitutione Cænobialis profeſſionis & Anachoreticæ ſublimitatis, atque inflammatus, vt non tam verbis quàm ipſo vitæ exemplo, qualiter margaritam illam comparaſſet, demonſtraret, &c.

CAPVT XX.

Conciliata Archebio Epiſcopo Peluſium traiicit, & inde Panephyſim.

1, CAſſianus mirè lætus ſe aliquando in portum à ſe totiestam vehementer optatum perueniſſe, Deo & Archangelo Ægypti Præſide, vt eius, de quo infra libro 2. cap. 7. inſtitutum ferebat, inuocatis, Archebium Panephyſis Epiſcopum adit, qui tum fortè negotiorum cauſa Thenneſi morabatur, eique comiter ſimul ac reuerenter ſalutato demonſtrat, ſe bona cum ſuperiorum ſuorum venia, nec ſine cæleſti aliquo mentis inſtinctu traieciſſe in Ægyptum, vt Sanctorum, inquit plurimos, quorum gloriam fama per vniuerſa diffuderat, ſi non æmulandi ſaltem agnoſcendi ſtudio inuiſeret & ſacra loca, eaque præſertim veſtigia religioſè veneraretur, quibus impreſſis humum hanc Chriſtus & præſtantiſſimi Hebræorum Duces, & quaſi ſigniferi nobilitarant.

2. Thenneſus Bechriæ caput eſt, quam ex Ioanne Leone tertiam Ægypti Prouinciam definit Ortelius, vrbs in Africæ confinio fermè & è regione ſinus Peluſiaci poſita ab Oſtraſſimæ portu millia paſſuum circiter quadraginta, cuius accolæ, vt ſcribit Caſſianus, coll. 11. cap. 1. ita vel mari vel ſtagnis ſalſis vndique circumluuntur, vt ſolis (quia terra deeſt) negotiationibus dediti, opes atque ſubſtantiam nauali commercio parent, ita vt ædificiis, cum voluerint extruendis terra non ſuppetat, niſi de longinquo nauigiis apportetur. Sunt etiam qui velint referente Strabone, hanc Ægypti partem priſcorum temporibus fuiſſe mari ſubmerſam vſque ad paludes prope Peluſium, & ad Caſſium montem ac Serbonidem; ſed Nili beneficio ſua inundatione limum continuò deferentis, fuiſſe opertam; iſtic enim ſub arena ſalſa conchylia nonnulla paſſim adinueniuntur. Ex quibus conſtat neſciuiſſe Maginum cap. 21. & alios, qui hoc oppidum cum Peluſio confundunt: ſed etiam turpiùs lapſos eſſe illos, qui hanc ſententiam Ortelio adſcribunt, cùm manifeſtò compererit vtramque vrbem Bechricæ totius interpoſitu interiectuque à ſe inuicem dirimi.

3. Cæterum quàm citò & arctè animos conciliet vera humilitas non aliàs magis apparuit, quàm in eo, quod de eximio & ſingulari erga ſe Archebij ſtudio memorat auctor Coll. 11. cap. 2. & 3. *Nam de Thenneſo oppido*, inquit, *vbi cum aduenientibus nobis, fauens deſideriis noſtris diuinitas, Beatiſſimi atque precipui viri Archebij Epiſcopi præſtitiſſet aduentum, qui raptus de Anachoretarum cœtu, & Epiſcopus Panephyſi datus, tanta diſtrictione omni æuo ſuo propoſitum ſolitudinis cuſtodiuit, vt nihil de preterita humilitatis tenore laxauerit, aut de adiecto ſibi honore blanditus ſit. Non enim tanquam idoneum ſe ad iſtud officium teſtabatur aſcitum, ſed velut indignum ab illa Anachoreſeos diſciplina querebatur expulſum, eò* quòd

quòd triginta ſeptem annis in eadem commoratus, ad puritatem tantæ profeſſionis nequaquàm peruenire potuiſſet: Hic igitur cum in ſupradicta Thenneſo; quò enim eligendi illic Epiſcopi cauſa perduxerat, piè nos, atque humaniſſimè ſuſcepiſſet, agnito deſiderio noſtro, quo ſanctos patres etiam in vlterioribus Ægypti partibus inquirere deſiderabamus: Venite, inquit, *& videte interim ſenes haud longè à noſtro Monaſterio conſiſtentes, quorum ita, & antiquitas in corporibus iam curuatis, & ſanctitas in ipſo etiam fulget aſpectu, vt vel ſola contemplatio eorum magnam intuentibus poſſit conferre doctrinam, à quibus id, quod ego amiſſum doleo, quodque tradere iam perditum nequeo; non tam verbis, quàm ipſo ſanctæ vitæ diſcatis exemplo. Credo autem inopiam meam hoc ſtudio aliquatenus ſubleuandam, ſi inquirentibus vobis illam Euangelicam margaritam, quam ipſe non habeo, ſaltem prouidero, vbi eam commodiùs comparetis.*

4. *Sumpto itaque baculo & perâ, vt illic cinctis viam ingredientibus Monachis moris eſt, ad ciuitatem nos ſuam, id eſt, Panephyſim itineris dux ipſe perduxit. Cuius terras, imò etiam contigua regionis plurimam partem quondam opulentiſſimam (ſiquidem ex ea cuncta, vt fama eſt, regioni cibus adminiſtrabatur) repentino terremotu excuſſum mare tranſgreſſis limitibus occupauit, atque ita collapſis fermè omnibus vicis, opimas olim terras ſalſis paludibus ſupertexit, vt illud, quod in Pſalmo ſpiritaliter decantatur: Poſuit flumina in deſertum, & exitus aquarum in ſitim, terram fructiferam in ſalſuginem, à malitia inhabitantium in ea: ſecundum literam de illa putent regione prædictum. In his igitur locis multa in hunc modum oppida eminentioribus tumulis collocata, fugatis habitatoribus eluuiis illa velut inſulas fecit, quæ deſideratam ſecedentibus ſanctis ſolitudinem præbent, in quibus tres ſenes, id eſt, Charemon, Neſteros & Ioſeph Anachoretæ antiquiſſimi conſiſtebant.* Cæteras eius laudes & viæ vitæque gradus perſequitur. Et quoniam nos ad huiuſcemodi narrationem diuertere, Patrum virtutes & gratia prouocarunt, neceſſarium reor memorabile opus charitatis, quam ſummi viri Archebij humanitate ſumus experti, in hoc volumine commendare, quo puritas continentiæ operi charitatis inſerta propenſiùs eniteſcat pulchra varietate diſtincta. *Itaque cum de Paleſtinæ Mona-* Caſſian.lib.5. Inſtit.c.35. *ſteriis ad oppidum Ægypti, quod Diolcos appellatur, rudes admodum veniſſemus, ibique plurimam turbam Cænobij diſciplina conſtrictam, & optimo ordine Monachorum, qui etiam primus eſt, inſtitutam mirificè videremus, alium quoque ordinem, qui excellentior habetur, id eſt, Anachoretarum, cunctorum præconiis inſtigati, ſagaciſſimo corde videre properauimus.*

5. *His igitur viſis, cùm imitationis eorum nos ardor accenderet, prædictúſque Archebius probatiſſimus inter eos humanitatis gratia nos ad ſuam cellulam pertraxiſſet, explorato deſiderio noſtro, confinxit ſe de eodem loco velle diſcedere, ac nobis cellulam ſuam velut exinde migraturus offerre, ſeſe id facturum, etiamſi minimè adfuiſſemus, affirmans. Quam rem nos & deſiderio commorationis accenſi, & aſſertionibus tanti viri indubitatam accommodantes fidem libenter amplexi, cellulam cum omni ſuppellectile, vtenſilibuſque ſuſcepimus. Itaque religioſa potitus circumuentione, paucis diebus, quibus*

conſtruenda

conſtruendæ cellæ pararet impendia, de loco diſcedens, reuerſus poſt hæc aliam ſibi ſummo labore conſtruxit. Quam rurſum non longo pòſt tempore aliis ſuperuenientibus fratribus, eodemque deſiderio cupientibus ibidem commorari, ſimili charitatis mendacio circumuentis, cum vniuerſis tradidit inſtrumentis. Ipſe verò erga opus charitatis infatigabilis perſeuerans, tertiam ſibi cellulam, in qua commaneret, extruxit.

6. *Operæpretium mihi videtur aliud quoque eiuſdem viri charitatis opus memoriæ tradere, quo noſtratum partium Monachi non ſolùm continentiæ rigorem, verùm etiam ſinceriſſimum retinere dilectionis affectum, vnius, eiuſdem viri inſtituantur exemplo, hic namque non ignobili oriundus familia, ad Monaſterium, quod à prædicto oppido fermè quatuor millibus diſtat, mundi huius, ac parentum affectione contempta, à puerilibus annis aufugit. Vbi ita vitæ ſuæ omnem exegit ætatem, vt nunquam prorſus per totos quinquaginta annos non ſolùm vicum, ex quo egreſſus eſt, nec fuerit ingreſſus, nec viderit; ſed nec cuiuſquam quidem fœminæ, vel ipſius matris ſuæ conſpexerit vultum. Interea pater morte præuentus, centum ſolidorum debitum reliquit. Cúmque hic eſſet omni inquietudine penitus alienus, vt pote qui vniuerſis paternis facultatibus eſſet extorris, à creditoribus tamen inquietari vehementer comperit matrem. Tunc hic ab Euangelico illo rigore, quo ante hæc in ſtatu proſpero parentibus conſtitutis, nec patrem in terra ſe notat habuiſſe, nec matrem, pietatis conſideratione mollitus, ita ſe habere credidit matrem, eique ſubuenire feſtinauit oppreſſæ; vt nihil à propoſitâ diſtrictione laxaret, intra Monaſterij namque clauſtra perdurans, ſoliti operis penſum ſibimet triplicari popoſcit. Et ibi per totum anni ſpatium diebus pariter noctibúſque deſudans, debiti modum operis ſudore, partim creditoribus ſoluens, matrem omni inquietudinis iniuria liberauit; ita eruens eam debiti ſarcinâ, vt nihil de propoſiti rigore piæ neceſſitatis obtentu pateretur imminui. Ita diſtrictionem ſolitam cuſtodiuit, vt nequaquàm pietatis opus maternis viſceribus denegaret, quam pro Chriſti charitate prius deſpexerat, pro eius rurſus pietate cognoſcens.*

Palla. hiſt. Lauſia. c. 7.
Heraclid. c. 2. Paradiſi
Sozom. l. 6. c. 30.
Nicepho. l. 11. c. 37.

7. De Arſiſio, apud quem Palladius habitaſſe ſe dicit, & de eo, quod laudat Heraclides, quodque Sozomenus & Nicephorus huic adſcribunt noſtro Archebio, res videtur extra modum abſurda. Nam ille fuit æqualis tempore magno Antonio, ſedémque habuit in monte Netriæ: hic autem ætate longè inferior, habitandi locum circa Panephyſium occupauit diſiunctiſſimum, maximeque diuerſum. Certiùs & conſtantius loquitur Petrus in Catalogo, & hunc eundem Archebium Pamphyſienſem, non Archebium pamphilienſem (vt deprauatè legunt) ex Anachoreta factum Epiſcopum commendat, eiuſque vitam hoc compendio deſcribit: *Archebius Epiſcopus Panephiſienſis ex Anachoretica vita ad Epiſcopalem iam dictam ſedem inuitè & renitenter aſſumptus eſt. Qui tamen in Epiſcopatu degens Eremi vitam non deſeruit; quinimò ieiuniis & orationibus iugiter intentus curam paſtoralem ſedulo adminiſtrabat, & ad Eremum ſibi dilectam ſæpiùs accedens ſanctos Anachoretas & patres frequentius perſona & benedictionibus viſitabat.*

Petrus Equili. in Cat. l. c. 58.

8. Tanti

8. Tanti ergo ducis viæ & magiſtri nixus præſidio, ſed multo magis Dei quo in alias mox Ægypti oras aperiretur ianua, Peluſium primò traiecit & in ipſa florentiſſimæ ciuitatis luce peregrinationis ſuæ exequi munera inſtituit. Itaque & in templis, & in Cœnobiis frequenter agere, Xenodochiorum & literariæ Chriſtianæ palæſtræ limen terere, viros conuenire doctrina vel ſanctitate conſpicuos, de quibus audiuerat & legerat, acutiſſimè indagare, & odorari omnia, ſemper promptas habere aures rerum diuinarum colloquiis & diſputationibus, vt ea ſtudiorum aſſiduitate varietatéque munerum, multis eſſet & admirationis materia & ſermonis. Neque enim tectorum frequentia, ciuium & incolarum multitudine, commercio, diuitiis, virtutúmque & religionis ſtudio noſtris Europæ præcipuis vrbibus concedebat Peluſij oppidum, quod etiam hodie famoſum ad mare ibidem mediterraneum iacens, *Damiatam:* Geographi nouitij appellant: olim Æliopolis ab Ælio principe dictum, qui triplici muro illud cinxerat. Quia verò circum circa lacus, & maximas & continuas paludes habet, quas nonnulli *Bathra* vocant ab hoc luto & cœno murorum inſtar regionem ad ſtadia ſupra viginti ambiente, Peluſij appellationem conſecutum eſt: Clauis Ægypti à Suida cognominatur, & Ptolemæi Geographi patriam nonnulli fuiſſe tradunt.

9. An verò id Peluſiotarum laudi vertatur, quod hæretici Orthodoxos Ægyptios vulgò *Peluſiotas* nuncuparent tanquam Eccleſiæ defenſores & acerrimos fidei propugnatores, quo tempore Origeniſtarum calliditate & calumniâ tetrahebatur in odium, aut contemptum contra Catholicam de Reſurrectione ſententiam. Vnde Hieronymus ex lectione Marci Victorini *Peluſiotas nos appellant, & lutera, animaleſque & carneos, quod non percipiamus ea, quæ ſunt ſpiritus* Eadem quoque ita rurſum. *Hæ*, inquit, *ſunt ſtrophæ veſtræ, atque præſtigiæ, quibus nos Peluſiotas & iumenta & animales homines dicitis:* quidam pro terreno & hebete Peluſiotam interpretantur: ſed alij legunt Piloſiotas quaſi noua voce vellent hæretici ſugillare, ac ſubſannare Catholicos, qui crederent mortuos reſurrecturos etiam cum pilis, aliiſque ſingulis corporis membris, cùm illi inter alios errores ab Origene ſuſceptos corpora cum ſuis membris reſurrectura negarent. Hiero. Ep. 65. Hiero. Ep. 61.

10. Hilarionis memor iam olim peregrinati tota hac regione, vt auctor eſt Hieronymus in eius vita, eumque veſtigiis conſecutus, non prætermiſit vicinas ſolitudines obire & in loco qui dicitur Lychnos, fratres inuiſere Peluſio poſt aliquot dies præfecturæ Metropolim, quam Ptolomæus ex vna parte mediterraneo, ex altera duobus Nili alueis Buſiritico, & Bubaſtico circumſcribit. Vbi Archebius cœnobium, ac diœceſim ſuam haberet, cuius tecto, ac ſedibus benignè receptus Caſſianus parere ſemper, magis quàm imperare aſſuetus, ita ſummiſsè ac prudenter ſe geſſit, nihil vt ſecùs aggrederetur, quàm Epiſcopo viſum foret.

CAPVT XXI.

Proficit colloquiis trium ſeniorum Charemonis, Neſterotis, & Ioſeph.

1. ITinerum peregrinationi, ac luſtrationi Cœnobiorum quem modum ſtatuerit Epiſcopus, docet author Collat. 11. cap. 4. & 5. *Itaque Beatus Archebius primum nos perducere ad Cheremonem maluit, qui & Monaſterio eius propior, & duobus aliis prouectior eſſet ætate. Nam cum centenarium vitæ annum ſpiritu tantum alacer exceſſiſſet, ita dorſum eius, temporis fuerat vetuſtate, atque orationum iugitate curuatum, vt quaſi in primæuam redactus infantiam, ſubmiſſus ac protentis terræ tenus manibus progrederetur, huius igitur & vultum mirabilem, & inceſſum pariter intuentes (ſiquidem defectu, mortificatiſque iam omnibus membris, nequaquam cenſuram præterita diſtrictionis amiſerat) cùm ſermonem, atque doctrinam ſuppliciter poſceremus, ac deſiderium tantùm ſpiritalium inſtitutionum cauſam fuiſſe aduentus noſtri proteſtaremur, grauiter ille ſuſpirans: Quid vobis, ait, poſſum conferre doctrinæ, cùm imbecillitas ſenectutis, vt rigorem priſtinum relaxauit, ita loquendi quoque ademit fiduciam? Quemadmodum enim docere præſumam, quod ipſe non facio: aut alium in eo inſtruam, quod me iam minus vel tepidius exercere cognoſco? Ob quam rem nullum iuniorem mihi in hunc vſque ætatem cohabitare permiſi, ne exemplo meo alterius diſtrictio laxaretur. Nunquàm enim erit efficax inſtituentis auctoritas: niſi eam effectu operis ſui cordi affixerit audientis.*

2. *Ad hæc nos non mediocri confuſione compuncti ita reſpondimus: licet ſufficere nobis ad omnem inſtructionem debeat vel loci iſtius difficultas, vel ipſa etiam ſolitaria adhuc vita, quam iuuentus quoque robuſta vix poſſet tolerare, quæ nos, etiam te tacente, ſatis abundéque inſtruunt, atque compungunt; rogamus tamen, vt taciturnitate paululum prætermiſſa, ea nobis potiùs dignanter infundas; per quæ hanc, quam videmus in te, virtutem non tam imitatione complecti quàm admiratione poſſimus. Nam etiamſi reuelatus tibi tepor noſter impetrare id, quod expetimus, non meretur; debet hoc ſaltem labor tanti itineris obtinere, quòd huc de Bethlehemitici Cœnobij rudimentis, inſtitutionis veſtræ deſiderio & profectus noſtri amore properauimus.*

3. Tunc B. Chæremon ea omnia de perfectione, caſtitate & protectione Dei, quæ in collationibus ſequuntur 11. 12. 13. minutatim, & copioſè recenſuit; vnde haud magno negotio diſcerent iuniores noſtri qua via ille; quibuſve præſidiis ad tam excelſum ſanctitatis gradum, qua item via eum imitari, ac ſemper magnis paſſibus de bono in melius, de virtute in maiorem perfectionem, quantum nimirum diuinæ opis ſubſidio humanæ conditioni liceret, aſpirare poſſent. Palladij quidem elogium eſt in hiſtoria Lauſiaca cui plurimi conſentiunt veteres auctores, Chæremonem inter Cœnobiarchas primarium fuiſſe virum,

Euſeb. lib. 6. cap. 34.

Pallad. c. 92.

virum, atque aſſiduitatis & operarum quotidianarum ita ſtudioſum, vt nihil intermitteret. Accidit enim illis diebus, vt Chæremon exercitator ſedens decederet, & inueniretur mortuus ſedens in cathedra, & tenens opus in manibus. Eius memoriæ S. Gregorius Papa deinceps conſultum voluit, quantum nomen eius referretur in ſacra dipthyca, ſeu tabulas Eccleſiaſticas, in quibus nomina ſanctorum Monachorum & Eremitarum deſcribi ſolerent, & inter ſupplicationum ſolemnia implorari. S. Paphnuti ora pro nobis, Sancte Serene ora pro nobis, Sancte Neſteros ora pro nobis, S. Chæremon ora pro nobis,& docet Arnoldus Vuion lib.5. ligni vitæ. Alterum credimus hunc Chæremonem ab illo Scythico Chæremone, ſeu Theremone, vt aliis placet, de quo Equilinus refert, quod vel temporis annoſa canitie, vel iugi orationis detentione ſic dorſa curuarat, vt eum ſummiſſis ad terram manibus velut infans trahi neceſſe foret. Plenus meritis exceſſit è viuis centenario maior, circa annum ſalutis à Chriſto 386. longum eſſet, & non neceſſarium commemorare, quæ de his Dionyſius ſcribit apud Euſebium, qui tuendæ Catholicæ fidei cauſa, ſæuiente Decij perſecutione in Ægypto cæſi ſunt. *Quorum*, inquit, *electiones beatæ & eximiæ victoriæ, quamquam teſtes ſunt hi, quibus adhuc ex illo numero vita ſuppeditat; tamen vnum aliquod facinus proferam, quo res iſta ſint exploratiùs cognita, perſpectaque. Chæremon Epiſcopus Ciuitatis, quæ Nilus dicitur, cum iam planè grandis eſſet, & ætate prope exacta vna cum vxore ſua ad montem Arabiæ confugiens neque poſt reuerſus eſt, neque vſquàm eos quiſpiam videre potuit. Et licet fratres iam aliquoties eum cum vxore quærerent; tamen neque ipſos, neque corpora eorum vſpiam reperire potuerunt. Permulti certè in eo Arabico monte erant à Barbaris Sarracenis facti captiui, quorum alij ægrè quidem & vix ingenti pecuniæ ſumma redimi poterant; alij hactenus nullo modo* Tabulis Eccleſiaſticis nomina eorum habentur inciſa 22. Decemb. In Ægypto SS. Chæremonis Epiſcopi Nilopolis, & aliorum plurimorum Martyrum quorum alij ſæuiente Decij proſecutione fuga diſperſi in ſolitudinibus errantes à beſtiis interempti ſunt; alij fame, frigore, ac langore conſumpti; alij à Barbaris & latronibus necati, Martyrij gloria coronati ſunt. Beda, Ado, & alij de iiſdem hac die.

Equilinus lib.11.c.57.

4. Actis perfectiſque rebus ex ſententia, vt primùm Archebius poteſtatem fecit, qui & ipſe omnium hactenus itinerum, nauigationum tum etiam laborum ſocium atque comitem ſe adiunxerat, ex Chæremone ad vicinam & finitimam Neſterotis Eremum conceſſere; cum quo duas habuiſſe collationes eruditas, & doctrina excultas; vnam de ſpiritali ſcientia, de chariſmatibus diuinis alteram, refert Auctor præfatus in Præfatione Coll. 11. *Nunc etiam vt itineris noſtri ratio, & ordo cognoſcatur, trium in alia Eremo conſiſtentium, quos primos vidimus, Patrum ſeptem collationes, pari conſcriptas ſtylo, vobis credidi conſecrandas, quibus ea, quæ de perfectione in præteritis noſtris opuſculis obſcurius forſitam comprehenſa, vel prætermiſſa ſunt, ſuppleantur.*

5. Tum Coll.14. cap.1. penſionis noſtræ & itineris ordo compellit,

vt Abbatis Neſterotis præclari in omnibus ſummæque ſcientiæ viri inſtitutio ſubſequatur. Qui cùm ſacrarum ſcripturarum nos aliqua memoriæ commendaſſe, & eorum intelligentiam deſiderare ſenſiſſet, talibus nos adorſus eſt verbis. Multa quidem, &c. Qui vir & quantus

Lib. 4. c. 8. iſte colligitur ex hiſtoria de vitis Patrum. Abbas Neſteros maior ambulabat in Eremo cum aliquo fratre, & videntes draconem fugerunt, & dicit ei frater ille: Et tu pater times? reſpondens ſenex, dixit non timeo, fili idcirco; ſed expedit: idcirco enim draconem fugi, quoniam habui

Mox c. 15. effugere ſpiritum vanæ gloriæ. Mox cap. 15. Interrogauit Abbas Paſtor, fratrem Neſteronem, dicens: Abba Neſteron, quomodo acquiſiſti virtutem hanc, vt quando emergit tribulatio aliqua in Monaſterio, non loquaris neque te medium facias? ille autem nihil loquebatur, & cum multum rogaretur à ſene, dicit ei: Ignoſce mihi, Abba, quia quando intraui initio in Congregationem, dixi animo meo, Tu & aſinus vnum eſtote. Sicut ergo aſinus vapulat & non loquitur; iniuriam patitur, &

Lib. 5. de vitis PP. Libel. 8. num. 11. non reſpondet: ſic & tu, quemadmodum in Pſalmo legitur: *vt iumentum factus ſum apud te, & ego ſemper tecum.* Fertur etiam interrogatus à fratre, quæ res ſic bona eſſet quam faceret & viueret in ea, reſpondiſſe, Deus ſolus ſcit quod bonum eſt; ſed tamen audiui, quia interrogauit vnus Patrum Abbatem Niſteronem magnum, qui erat amicus Abbatis Antonij, & dixit ei: quod opus eſt bonum vt faciam? & ille reſpondit ei: non ſunt omnia opera æqualia: Scriptura dicit, quia Abraham hoſpitalis fuit, & Deus erat cum eo, & Elias diligebat quietem, & Deus erat cum eo: Et Dauid humilis erat, & Deus erat cum ipſo, quod ergo vides ſecundum Deum velle animam tuam hoc fac & cuſtodi cor tuum.

6. Sed vt extremum haberet aliquid iam diuturna colloquutio & vt ipſe ante dicendi finem faceret, quàm nos definiti temporis productione longius audiendi, Orationem, inquit, de vera chariſmatum operatione conſummans nos ad cellam ſenis. Ioſeph, quæ ſex ferme millibus ab ipſo erat properantes doctrinæ ſuæ inſtitutione proſequutus eſt.

7. Thmuis Mendeſij Noui ſeu præfecturæ Metropolis ad longitudinem duorum & ſexaginta graduum, ad altitudinem triginta, medio pene ſpatio panephyſin inter & Buſiridis fines ſita eſt; plana admodum Regio, Nili incrementis ita redundans, vt interdum, cubitorum quatuordecim aut quindecim altitudinem aqua ſuperet, nec tamen inſalubris. Agri opimi, & grata amœnitate delectabilis, frondoſæ ſyluæ, foliis nunquam deciduis perpetuò vernant, & vaſtis aquarum lacunis vndè amnes effluunt; irriguæ; Nam propè Mendetem eſt Dioſpolis & lacus ei proximi & Leontopolis, ex quibus licet vapores aſcendant, cæli ſalubritati infeſti; maximam tamen temporis partem lenes ventorum flatus exurgunt, qui ſub cadentes ſoles, in multam vſque noctem ſpirantes omnem cæli diſcutiunt grauitatem. Armenta præterea boum caprarumque tanto numero fœtificant vt vix facilè in aliis Ægypti partibus, ac ne in noſtro quidem orbe parem fælicitatem reperias. Quamquam hæc tanta cœli ac terrarum commoda, haud

diſparibus

diſparibus incommodis compenſantur. Nam ibi colebant Ægyptij olim Pana & Hircum animal, ac nulla humanæ naturæ verecundia, beſtiarum more, vt Pindalus ait apud Strabonem, hirci cum mulieribus coibant. Deinde hominum ingenia hebetia & inhumana. Author eſt Eratoſtenes in finitima Buſiritica præfectura, communem barbaris omnibus conſuetudinem fuiſſe vt hoſpites pellerent, quod de Buſiride fabulis locum dedit, volentibus poſteris loci huius inhoſpitalitatem calumniari, cum certò nullus Buſiris nec Rex fuerit nec tyrannus. Sed etiam illud per multum ad hoc facit, quod locus eſt importuoſus & quamuis portum habeat, is tamen, qui Pharo proximus eſt nequaquam patet. Sed à bubulcis cuſtoditur hominibus prædatoriis, qui applicantes quoſcunque adoriantur. Strabo lib. 17.

8. Luſtrarunt ea loca & Chriſtianam religionem induxerunt in gentem, illi præ cæteris egregiè admirabiles, quos laudat exquiſitiſſimis verbis Euſebius; Philoromus, vir Magiſtratum non illum quidem vulgarem adeptus, ſed ad Imperatoris negotia Alexandriæ delectus & Philæas Thmuites Eccleſiæ Epiſcopus vir planè cum in ciuilibus patriæ inſtitutis, & Eccleſiæ miniſteriis valde præſtabilis; tum Philoſophiæ diſciplinis eximius. Iſti duo, cùm permulti & cognati & alij amici eos obſecraſſent: cum præterea viri primarij qui cum imperio erant oraſſent; cùm ipſe Iudex denique hortatus eſſet vt ſui ipſorum caperent miſericordiam liberorumque & vxorum curam ducerent, nequaquam huiuſmodi virorum precibus adduci poterant, vt vitæ cupiditate, aliqua ex parte delectarentur, & diuinas leges de confeſſione & negatione Seruatoris noſtri penitùs contemnerent: ſed virili animo & mente digna Philoſophis, imo vero pia & digna Deo, contra omnes iudicis minas, contra contumelias fortiter ſe opponentes ambo capitibus abſciſſis abierunt è vita, anno Chriſti 284. Diocletiani Imperatoris perſecutionis primo, vt idem Euſebius teſtatur. Lege ſi allubet ibidem Epiſtolam eiuſdem Philææ Epiſcopi ad Thmuitas, in qua partim ſe ipſum, quinam tandem fuerit ante oculos cuiuſque proponit, partim martyria, quæ eius ætate Alexandriæ contigerint accuratè deſcribit. Hieronymus in Catalogo. *Philæas de vrbe Ægypti quæ vocatur Thmuis nobili genere & non paruis opibus, ſuſcepto epiſcopatu, & elegantiſſimum librum de Martyrum laude compoſuit, & diſputatione actorum habita aduerſum iudicem, qui eum ſacrificare cogebat pro Chriſto capite truncatur eodem in Ægypto perſecutionis authore quo Lucianus Nicomedia.* Inter cæteros autem celebriores Epiſcopos qui Sardicenſi Synodo interfuerunt commemoratur Serapion inſignis ille Thmuis Epiſcopus vt appellat Baronius, qui ob elegantiam ingenij cognomen ſcholaſtici meruit, teſte Hieronymo in Catalogo. Charus magno Antonio, hic enim moriens exuuias ſuas ita legauit, vt Athanaſio redderetur melotes, ac pallium tritum, cui ipſe Antonius ſuperiaceret, quod ei nouum olim Athanaſius detulerat: Serapioni vero huic noſtro alia melotes traderetur, ipſique chariſſimi eiuſdem Antonij diſcipuli veſtimentum cilicinum ſibi haberent: Edidit

Euſebius l. 8. cap. 10.

Euſebius l. 8. cap. 10.

Baro. an. 347.

aduerſus Manichæum egregium librum, & de Pſalmorum titulis alium, & ad diuerſos vtiles Epiſtolas, & ſub Conſtantio Principe etiam in Confeſſione contra Arrianos inclytus fuit. Sed & primum de Macedoniana hæreſi cum certiorem feciſſet Athanaſium adhuc in Eremo latentem, mox Athanaſius egregiam ad illum reddidit Epiſtolam de Spiritu ſancto qua primus omnium iacula intorſit, in huiuſmodi monſtrum, vt quem acerrimum diuinitatis Filij vindicem Spiritus ſanctus conſtituerat, idem quoque eiuſdem Spiritus eſſet vnius cum Patre & Filio ſubſtantiæ defenſor.

9. Alium quendam Thmueos Epiſcopum Paternum nomine annu-
Baro. an.519. merat Baronius ex Epiſtola S. Germani Epiſcopi Capuani ad Hormiſdam Papam, in qua hæc leguntur de Monachis Scethi ſeu Scythiæ tumultuantibus. Iſti de ſua Prouincia Epiſcopos accuſant, inter quos eſt Paternus Thmuitanæ (non Tomitanæ vt deprauatè legitur) ciuitatis Antiſtes, petitiones obtulerunt & coacti piiſſimi Principis & Domini Vitaliani Magiſtri militum iuſſione frequenter ad audientiam cauſæ conuenimus.

Hieron. lib. 1. in Iouin. & in Iſai. c. 46. 10. Ab hirco verò ſic dictam vrbem tradit Hieronymus verbis ſupra citatis, & alij. Pleraque oppida apud Ægyptios ex belluis & iumentis habent nomina Κυνῶν à cane, Λεῶν à Leone, Θμοῦις lingua Ægyptia ab hirco, Λυκῶν à lupo. Finitima & propinqua eſt Tanis vrbium maxima, Taniticum oſtium quod nonnulli Saiticum vocant, Metropolis & Regia quondam Pharaonum, vbi Moſes cum Pharaone Armenophi, vt aiunt, diſceptarit, decemque plagas ei & Ægypto inflixerit Pſalm. 77. *Fecit*, inquit, *mirabilia in terra Ægypti, in campo Taneos.* Et infra. *Sicut poſuit in Ægypto ſigna ſua, ſigna & prodigia ſua in Campo Taneos*, ad hanc cæſo Godolia profugerunt Iudæi cum Ieremia Propheta, ibique Ieremias à Iudæis quorum idololatriam corripiebat lapidatus eſt.

Coll. 14. c. 4. 11. Varia (vt reliqua ferme in Ægypto) apud ipſam Monachorum genera, ſed Abbas Ioannes, qui inter eos nominatur ab Authore noſtro, reliquis honore præſtabat, inſturioni fratrum ac peruigili Cœnobiorum curæ apprimè deditus. *Vt nuper*, inquit, *Abbatem Ioannem qui in vicinia ciuitatis, cui nomen Thmuis, grandi Cœnobio præfuit, ac nonnullos eiuſdem meriti viros Apoſtolicis etiam ſignis claruiſſe meminimus.* Sequebatur Beatus Ioſeph, in honore proximus, & ſcriptionis noſtræ argumentum,
Coll 16. c. 1. de quo Author. *Beatus Ioſeph cuius nunc inſtituta ac præcepta pandenda ſunt vnus ex tribus quorum in prima Collatione fecimus mentionem, clara admodum familia, ac primarius ciuitatis ſuæ inter Ægyptum fuit, quæ appellatur Thmuis, & ita non ſolum Ægyptia ſed etiam Græca facundia diligenter edoctus, vt vel nobis, vel iis qui eloquentiam penitus ignorabant, non vt cæteri per interpretem, ſed per ſemetipſum elegantiſſimè diſputaret. Qui cùm inſtitutionem ſuam nos deſiderare ſenſiſſet, percunctatus primùm vtrumnam eſſemus germani fratres audienſque à nobis quod non carnali ſed ſpiritali eſſemus fraternitate deuincti, noſque ab exordio renunciationis noſtræ tam in peregrinatione, quæ ab vtroque noſtrum fuerat obtentu militiæ ſpiritalis arrepta,*

repta, quàm in Cœnobij ſtudio indiuidua ſemper coniunctione ſociatos, tali vſus eſt ſermonis exordio. Tum amicitiarum & ſodalitatis varia genera partitur cap. 2. & ſequentibus. Collatione demum finita paritérque nocturno intercedente ſilentio, cum fuiſſemus, inquit, à ſancto Abbate Ioſeph ad ſepoſitam cellulam in ſecreto cauſa quietis adducti, & ſermonibus eius igne quodam in noſtris cordibus excitato totam noctem habuiſſemus inſomnem, egreſſi cellulam, & centum ferè ab ea paſſibus ſecedentes in loco remotiore conſedimus.

EX CHRONI. IBIDEM.

TEXTVS IV.

POſt horum itaque trium ſeniorum conſpectum & colloquium, ſanctus cum etiam vlteriores Ægypti partes maiori flagrantia deſideraret expetere in quibus amplior atque perfectior Sanctorum numerus conſiſtebat, ad Diolcum tandem iuxta Nilum flumen peruenit. Vbi ergo plurimam turbam Cœnobij diſciplina conſtrictam & ordine Monachorum optimo qui primus eſt, inſtitutam mirificè vidiſſet, alium quoque ordinem excellentiorem Anachoretarum videlicet, ſagaciſſimo corde videre præparauit, &c.

CAPVT XXII.

Diolcos adit ad viſendos ſalutandóſque Piammonem, Paulum & Ioannem Abbates.

1. AD hunc modum eodemque tenore, ætatis anni ſecundus, tertius, quartus ſupra trigeſimum acti, nec fermè aliter quintus, & ſextus, niſi quod per ineuntem Ianuarium altera ſuſcepta miſſione, vt adiret ad viſendum ſalutandúmque Abbatem Piammonem, Diolcon migrauit.

2. Sunt in honore atque intra decurſum Nili, oſtia celeberrima ſeptem, ſuperque quatuor, quæ ipſi *Pſeudoſtoma* ſeu falſa ora appellant, habentia

habentia quidem ingreſſus non tamen aptos magnis nauigiis, ſed ſcaphis, propterea quod breuia ac paludes loca obtineant. Sed inter hæc præcipuè oſtiolo vtebantur tanquam emporio, ad tranſuehendas naues *διολκὸς* dictas, teſte Nicephoro. Vnde nomen inſulæ, eiuſque oppido ſeu vico primario poſitum *Diolcos*. Initium capit à Septentrione duobus & ſexaginta ſupra Æquatorem gradibus tenditque ab occaſu ad ortum ad vnum & triginta. Anni tempora grauiſſima, & calores maximi, ſolumque tam exile & macrum eſt, vt iamdudum conſtet non fictè & fallaciter, ſed verè ſapientérque dixiſſe Geographos, qui mediam hanc regionem ſolis acceſſu & maris alluuionibus ſalſis exuſtam, pene hominum vſui à natura negatam prodiderunt. Libet id ſponſore Caſſiano planum facere, eiuſque codicem teſtis loco recitare. Nam de Eremo quæ eſt in Diolco, & in qua Anachoretæ commorabantur: *Cum*, inquit, *de Paleſtina Monaſteriis, ad oppidum Ægypti quod Diolcos appellatur, rudes adhuc veniſſemus ibique plurimam turbam Cœnobij diſciplina conſtrictam & optimo ordine Monachorum, qui etiam primus eſt, inſtitutam mirificè videremus; alium quoque ordinem qui excellentior habetur, id eſt Anachoretarum, cunctorum præconiis inſtigati, ſagaciſſimo corde videre properauimus, hi nanque in Cœnobiis primum diutiſſimè commorantes, omni patientia ac diſcretionis regula diligenter edocti, & humilitatis pariter ac nuditatis virtute poſſeſſa, atque ad purum vitiorum vniuerſitate conſumpta, diriſſimis dæmonum præliis congreſſuri penetrant eremi profunda ſecreta, huius igitur propoſiti viros comperientes, circa Nili fluminis alueum commorari, in loco qui vno latere eodem flumine, alio maris vaſtitate circumdatus, inſulam reddit, nullis aliis quam Monachis ſecreta, expetentibus habitabilem. Nec enim cuique culturæ aptam eſſe eam ſalſitas ſoli ac ſterilitas patitur arenarum: Ad hos inquam ſummo deſiderio feſtinantes, vltra modum ſumus labores eorum, quos contemplatione virtutum & amore ſolitudinis tolerant, admirati. Nam ipſius aquæ tanta penuria conſtringuntur, vt tali eam diligentia ſcrupuloque diſpenſent, quaſi nemo frugaliſſimorum ſpeciem pretioſiſſimi vini conſeruat & parcit. Tribus namque millibus vel eo amplius eam de prædicti fluminis alueo neceſſariis vſibus aduehunt. Quod tantum interuallum arenoſis diuiſum montibus, laboris difficultate grauiſſima duplicatur.*

Niceph. l. 11. cap. 35. Lib. 5. Inſtit. cap. 36.

3. Dabit Nicephorus viros dignos memoria, clariſſimos Anachoretas qui hac in patria ſanctiſſimè vixerint. *Circa anguſtias verò terræ (quæ in Ægypto ſunt à tranſuehendis nauibus διολκὸς dicta) Piammon & Ioannes maximè clari & multorum fratrum duces fuere, cum ſanctitate & cura multa. Vterque autem Presbyter fuit. Porro Piammon in myſterio vidiſſe dicitur Angelum cæleſtem, cum ſacra ſtola ad diuinam menſam aſſiſtentem, præſenséſque monachos in libro quodam annotantem; Eos verò qui à ſynaxi, & communione abeſſent, delentem. Ioannem verò Deus ita miraculis multis exornauit vt ægritudines multas ſanaret & ex pedibus, atque etiam ex articulis conuulſis & ſolutis laborantes curaret.* His ſimilia ex Soxomeno, quòd ad hæc capita reuocari queant, minimè iteranda duco.

Niceph. l. 11. cap. 35. Sozo. lib. 6. cap. 29.

Addit

Addit Ruffinus apud Roſuueydum, Piammonem etiam quodam tempore ita à dæmonibus verberatum, vt ſtare aut moueri omnino loco non poſſet. Et cum dies adeſſet Dominica, & res poſceret offerri ſacrificium, iuſſit ſe fratrum manibus ad altare portari. Vbi cum in oratione iacuiſſet, aſtantem continuò vidit Angelum Domini, qui aſtare ſolebat altari, & porrigentem ſibi manum atque eleuantem ſe de terra, ſtatim dolor omnis ita ab eo diſceſſit, vt ſolito ſanior redderetur. Roſuu. Lib. 2. cap. 32.

4. Hæc igitur peregrinatio quam fœliciter Caſſiano noſtro proceſſerit, ne conſilia euentis ponderemus, ipſe ſui ipſius in ea re locuples teſtis accedat. *Poſt conſpectum atque colloquium trium illorum ſenum quorum collationes Sancto fratre noſtro Eucherio compellente, vtcumque digeſſimus, cum etiam vlterioris AEgypti partes, in quibus amplior atque perfectior Sanctorum numerus conſiſtebat, maiore flagrantia deſideraremus expetere, ad vicum, cui nomen eſt Diolcos, vni ex ſeptem Nili fluminis oſtiis imminentem, non tam itineris neceſſitate, quàm deſiderio Sanctorum illic commorantium compellente, peruenimus. Cum enim velut cupidiſſimi mercatores, plurima illic celeberrimaque cœnobia ab antiquis audiuiſſemus Patribus instituta, continuo quaſi nauigationem inquiſitionis incerta, ſpe maioris lucri perſuadente ſuſcepimus. Vbi cum diutiſſimè fluctuantes, ad illos virtutum ſublimitate conſpicuos montes, vndique curioſos oculos tenderemus, Abbatem Piammonem omnium Anachoretarum illic inhabitantium ſeniorem, eorumdémque Presbyterum, velut quandam ſublimiſſimam Pharum, id eſt, ſignum, primus circumſpectantium notauit intuitus. Hic etenim ſicut Euangelica illa ciuitas in excelſi montis vertice conſtituta, noſtro protinus refulſit aſpectui. Cuius virtutes atque mirabilia, quæ per eum etiam ſub conſpectu noſtro, diuina gratia teſtimonium meritis eius reddénte, perfecta ſunt, ne vel propoſiti noſtri formam, vel modum huius voluminis excedamus, prætermittenda credimus. Non enim de mirabilibus Dei, ſed de inſtitutis ſtudiiſque Sanctorum quædam quæ reminiſci poſſibile eſt nos ſpopondimus memoriæ tradituros, vt neceſſariam tantam perfectæ vitæ inſtructionem non inutilem abſque vlla emendatione vitiorum, ac ſuperuacaneam admirationem legentibus præberemus. Cum itaque Beatus Piammon ſumma nos gratulatione ſuſceptos, humanitate etiam congrua refeciſſet, intelligens nos non eiuſdem eſſe regionis, primum vnde? vel cur AEgyptum petiſſemus ſollicite percunctatus, ac de cœnobio Syriæ ob deſiderium perfectionis nos illò aduenisſe cognoſcens, ita exorſus eſt.* Collat. 18. c. 1. & ſequent.

5. *Quiſquis hominum, ô filij, cuiuſlibet artis peritiam aſſequi concupiſcit, niſi omni cura atque vigilantia eius ſe quam noſſe deſiderat, diſciplinæ ſtudiis manciparit, ac perfectiſſimorum quorumque opificij ipſius vel ſcientiæ magiſtrorum præcepta atque inſtituta ſeruauerit, fruſtra inanibus votis eorum ſimilitudinem exoptat attingere, quorum curam atque induſtriam detrectat æmulari. Nouimus enim nonnullos ita ad hæc loca de veſtris regionibus aduenisſe, vt cognoſcendi, tantummodo gratia, fratrum monaſteria circumirent, non vt has regulas, ob quas huc commeauerant, atque inſtituta ſuſciperent; ſed vt ſecedentes in cellulas, conarentur ea, quæ vel viſu vel traditione* Ibid. cap. 2.

perceperant, operibus experiri. Qui mores ſuos ac ſtudia, quibus imbuti fuerant, retentantes, vt eis exprobrari à nonnullis ſolet, non profectus ſui gratia, ſed vitandæ egeſtatis neceſſitate exiſtimati ſunt prouincias commutaſſe. Non ſolùm enim nihil eruditionis acquirere, ſed ne diutius quidem in his partibus commorari, pertinacis animi obſtinatione potuerunt. Cum enim nec ieiuniorum morem, neque pſalmorum ordinem, nec ipſorum denique indumentorum habitum permutaſſent, quid aliud in hac regione ſectari, quàm ſolæ victus ſui compendia crederentur?

Ibid. cap. 3. 6. *Quamobrem ſi vos quemadmodum credimus, Dei cauſa ad æmulationem noſtræ agnitionis attraxit, omnibus inſtitutis quibus illic primordia veſtra preuenta ſunt, penitùs abdicatis, quæcumque ſeniores noſtros agere vel tradere videritis, ſumma humilitate ſectamini. Neque vos moueat aut ab imitatione retrahat ac diuertat, etiam ſi vobis ad preſens alicuius rei vel facti ratio vel cauſa liqueat, quia eos qui bene de cunctis ac ſimpliciter ſentiunt, & vniuerſa, quæ à ſenioribus tradi gerive perſpexerint, fideliter imitari magis quam diſcutere ſtudent, per operis experientiam, etiam rerum omnium ſcientia ſubſequitur. Ceterùm nunquam rationem veritatis intrabit, quiſquis à diſcuſſione cœperit erudiri, quia videns eum inimicus ſuo potius quam patrum iudicio confidentem, facile in id vſque propellet, vt etiam illa quæ maximè vtilia atque ſaluberrima, ſuperflua ei videantur & noxia. Atque ita præſumptioni eius callidus hoſtis illudat, vt irrationabilibus definitionibus ſuis pertinaciter inhærendo, hoc ſolummodo ſibi Sanctum eſſe perſuadeat, quod rectum atque iuſtiſſimum ſua tantum obſtinationis errore cenſuerit.*

7. Diſputatione demum in longius ducta, de tribus generibus Monachorum quæ intra Ægyptum ſunt, Beatus Piammon. Deſiderium, inquit, noſtrum quo de primis Cœnobij ſcholis ad ſecundum Anachoreſeos gradum tendere cœperamus, ardentius inflammauit. Nam primordia ſolitariæ commorationis, cuius ſcientiam poſtea ſumus in Scyti pleniùs aſſequuti, ipſo primùm imbuente percepimus.

Collat. 19. c. 1. 2. 3. 4. Collat. 7. c. 26. 8. Poſt dies admodum paucos maioris doctrinæ deſiderio pertrahente rurſus ad Abbatis Pauli Cœnobium cum quo iam Panephyſi longo interuallo verſatus fuerat vt ait ipſe Coll. 7. & nos infra; *Summa ſpiritus alacritate perreximus, vbi licet pluſquam ducentorum fratrum numerus moraretur; in honore, tamen ſolemnitatis, quæ id temporis agebatur, infinita quoque de aliis Cœnobiis Monachorum turba confluxerat. Nam prioris Abbatis qui eidem Cœnobio præfuerat, anniuerſaria depoſitio, ſolemniter curabatur. Cuius conuentus idcirco facimus mentionem, vt patientiam cuiuſdam fratris, quæ ſub præſentia totius Congregationis huius immobili eius claruit lenitate, breuiter perſtringamus. Nam licet aliò huius operis tendat intentio, vt ſcilicet Abbatis Ioannis, qui derelicta eremo illi ſe Cœnobio ſumma humilitatis virtute ſubdiderat, proferamus eloquia, nequaquam tamen putamus abſurdum, ſi abſque vlla circuitione verborum, magna vt credimus ſtudioſis quibuſque virtutum, ædificatio conferatur. In ingenti itaque atrio ſubdiuali illa Monachorum multitudine per duodenarium numerum diſtinctis*

orbibus

orbibus conſidente, cùm quidam fratrum ſuſceptum ferculum paulo tardius intuliſſet, ſub occaſione illius tarditatis prædictus Abbas Paulus, qui inter turbas miniſtrantium fratrum ſollicitè diſcurrebat, exerta manu palma eum ſub omnium percuſſit intuitu, ita vt ſonitus etiam aduerſorum vel longius conſidentium auribus reſultaret. Hoc autem idcirco ab eo factum eſt, vt cunctis qui aderant, iuuenis patientiam patefaceret, & omnes, qui interfuiſſent tali ſpectaculo modeſtiæ erudirentur exemplo. Quàm mature autem id ſenior fecerit conſilio, res probauit. Nam memorabilis patientia iuuenis, tanta id animi lenitate ſuſcepit, vt non modo nullus fuerit, ex eius ore ſermo prolapſus, vel tenuiſſimum murmur tacita labiorum agitatione ſignatum, ſed ne ipſa quidem oris modeſtia atque tranquillitas, aut color ſaltem quamtulumcumque mutatus. Quod factum non ſolum nobis qui nuper de Syriæ Monaſterio venientes, patientia huius non tam euidentibus perſpexeramus exemplis, ſed etiam cunctis qui experti talium non erant ſtudiorum, ita mirum fuit, vt etiam ſummis viris, præcipua per hoc factum conferretur inſtructio, quod ſcilicet etiam ſi patientiam eius correptio paterna non mouerat, ne ſpectaculum quidem tanta multitudinis vllo vultum eius ruboris tinxiſſet indicio.

9. *In hoc itaque cœnobio reperimus antiquiſſimum ſenem nomine Ioannem, cuius verba pariter & humilitatem, qua ſanctis omnibus præminebat, nequaquam ſilentio prætereunda cenſuimus, ſcientes, eum hac maximè perfectione viguiſſe, quæ cùm ſit virtutum omnium mater ac totius ſpiritalis ſtructuræ fundamentum ſolidiſſimum, à noſtris penitùs exulat inſtitutis. Vnde non mirum eſt nec ad illorum ſublimitatem nos poſſe conſcendere, qui non dicam vſque ad ſenectam ſub cœnobij permanere non poſſumus diſciplina; ſed vix biennio ſubiectionis iugum ferre contenti, ad præſumptionem noxia libertatis protinus euolamus, cùm tamen ipſo illo paruo tempore non ſecundum illam diſtrictionis regulam, ſed pro noſtri arbitrij libertate, vtcumque ſenioris ſubiiciamur imperio, vt non patientiæ fructum ediſcere, ſed tempus adipiſcendæ licentiæ expectare videamur. Hunc igitur ſenem, cùm in Abbatis Pauli cœnobio vidiſſemus, vt nobis pandere dignaretur, quam ob cauſam relicta Eremi libertate, & illa profeſſione ſublimi, qua eum præ cæteris eiuſdem vitæ viris fama celebrauerat, ſubire iugum cœnobij maluiſſet. Ille velut imparem ſe Anachoreticæ diſciplinæ, & ſublimitate tantæ perfectionis indignum, ad iuniorum ſcholas reuertiſſe dicebat; ſi tamen vel ipſorum inſtituta ſecundum profeſſionis meritum poſſet implere. Cuius reſponſionis humilitatem cùm refragatio noſtræ deprecationis excluderet ad extremum ita exorſus eſt.* Ibid. c.2.

10. *Anachoreticam diſciplinam quam me deſeruiſſe miramini, non ſolùm reſpuo nec refuto, ſed tota potius veneratione complector, atque ſuſcipio. In qua poſt triginta annos quos in cœnobij Congregatione tranſegeram, ita alios viginti expleſſe me gaudeo, vt inter illos qui eam vel mediocriter appetebant, non vſquequaque ſegnitia denotarer. Sed quia deguſtata eius puritas, ſollicitudine interdum carnalium rerum interpolata ſordebat, recurrere ad cœnobium commodius viſum eſt, vt & promptior arrepti planioris propoſiti conſummatio ſequeretur, & minus de præſumpta ſublimioris pro-* Ibid. cap.3.

feſſionis difficultate periculum. Melius enim eſt deuotum in minoribus, quàm indeuotum in maioribus promiſſionibus inueniri. Et idcirco ſi quid elatius imo liberius fortaſſe protulero, quæſo, vt non iactantia vitio ſed ædificationis veſtræ depromptum ſtudio cenſeatis, quia nobis tam ſtudioſè quærentibus, nihil de veritate exiſtimo ſubtrahendum. Arbitror enim inſtructionis nobis aliquid conferri, ſi paulisper humilitate ſepoſita, ſimpliciter omnem propoſiti mei patefecero veritatem. Confido enim, quia nec apud vos de libertate dictorum Cenodoxiæ notam, neque apud conſcientiam meam de ſuppreſſione veritatis quoddam mendacij crimen incurram.

11. Mitto commoda Eremi, prætereo vtilitatem Cœnobij, de quibus video eſſe ſermonem Panephyſi habitum inter ipſos Collatione 19. cap.16. Atque hunc inquit dicendi ſibi modum fecit Abbas Ioannes vt cum horæ nonæ refectionem imminere ſenſiſſet, Collationem fine concluſerit.

CAPVT XXIII.

Pinufium conuenit, ac deinceps ad Theonam & Abrahamum profectione adornata Thebaidem petit.

1. DE commoratione verò eius in Cœnobio Abbatis Pynufij, ſic mox ſubdit Collatione 20. capite 1. & ſequentibus. *Præclari ſingularis viri Pynufij, de fine pœnitentiæ præcepta dicturus, magnam materiæ partem mihi videor amputare, ſi humilitatis eius laudem, quam in quarto inſtitutionum libro, qui eſt ſuper inſtituendis renunciantibus titulatus, breui ſermone perſtrinxi, lectoris faſtidio conſulens, hic ſilentio prætermittam, cùm præſertim multi illius opuſculi notitiam non habentes in hanc poſſint incurrere lectionem, & omnis dictorum vacillet authoritas, ſi dicentis meritum ſubtrahatur. Hic ſiquidem cum haud longè à Panephyſi Ægyptia, vt illic dictum eſt, ciuitate, Abbas & presbyter, ingenti Cœnobio præſideret, tantùmque eum in omni illa Prouincia virtutum ſuarum atque ſignorum gloria ſublimaſſet, vt ſibi iam videretur retributione laudis humanæ, laborum ſuorum recepiſſe mercedem, timens ne ſibi ſpecialiter inuiſa popularis fauoris inanitas, fructum præmij vacuaret æterni, occultè Monaſterium ſuum fugiens, ad intima Tabennenſium Monachorum ſecretà contendit, vbi non Eremi ſolitudinem, non ſingularis vitæ libertatem, quam etiam imperfecti quique, laborem obedientiæ in Cœnobiis non ferentes, ſuperba nonnunquam præſumptione ſectantur; ſed celeberrime praelegit Monaſterio ſubiugari. Vbi tamen ne vllo habitus ſui proderetur indicio, indutus veſte ſeculari, multis, vt illic moris eſt, diebus lachrymans pro foribus excubauit, atque ad omnium genua prouolutus, poſt eorum diuturna faſtidia, qui ad explorandum eius deſiderium in vltima cum iam ætate, velut panis egeſtate compulſum, non ſincerè illius propoſiti ſanctitatem expetiſſe dicebant, tandem vt ſuſciperetur obtinuit. Vbi adoleſcenti cuidam fratri, qui hortum ſuſceperat excolendum,*

excolendum, in adminiculum deputatus, cùm non ſolùm omnia, quæ idem præpoſitus imperaſſet, vel quæ iniuncti operis cura poſcebat, cùm admiratione tam ſanctæ humilitatis impleret, verùm etiam quædam neceſſaria opera, quæ propter horrorem ſui à cæteris vitabantur, ita furtiuo per noctem labore perficeret, vt diluculo omnis Congregatio tam vilium operum admirans ignoraret authorem. Cùmque ita triennium fermè illic gaudens, deſideratis tam iniurioſæ ſubiectionis laboribus exegiſſet, accidit vt quidam frater eidem cognitus, ex illis vnde ille diſceſſerat Ægypti partibus adueniret. Qui cùm indumentorum eius atque officij vilitate promptiſſimæ agnitionis facilitatem diu hæſitans cohiberet, poſt explorationem manifeſtiſſimam, ad eius genua prouolutus, primùm ſtuporem fratribus cunctis, de hinc prodito etiam nomine, quod apud illos quoque præcipuè ſanctitatis fama vulgauerat, etiam dolorem compunctionis incuſſit; quod ſcilicet tanti meriti ac ſacerdotij virum tam iniurioſis operibus deputaſſent. Sed poſtquam flens vbertim, & diabolicæ inuidiæ quaſi grauem proditionis ſuæ imputans caſum, ad Monaſterium ſuum honorifica fratrum cuſtodia ambiente perductus eſt, exiguo illic tempore demoratus, rurſus offenſus eſt, ipſis honoris ſui, ac primatus obſequiis, ac furtim aſcendens nauem, ad Palæſtinam Syriæ prouinciam tranſmeauit, vbi velut incipiens atque nouitius in illo, in quo nos degebamus Monaſterij receptus habitaculo, in noſtra cella ab Abbate præceptus eſt commanere. Sed ne illic quidem diu virtutes eius ac merita latere potuerunt. Nam ſimili proditione detectus, atque ad Monaſterium ſuum cum ingenti honorificentia ac laude reuocatus, tandem quod erat eſſe compulſus eſt.

2. *Cùm igitur poſt non longum tempus, nos quoque Ægyptum petere ſanctæ inſtitutionis deſiderium compuliſſet, ſummo eum affectu ac deſiderio perquirentes, tanta eius ſumus gratia atque humanitate ſuſcepti, vt nos tanquam priſtinos ſyncellitas etiam cellula ſua, quam in extrema horti parte conſtruxerat, honoraret hoſpitio. Vbi cum ſatis ardua atque precelſa, cuidam fratri Monaſterij regulam ſubeunti, coram omnibus in Synaxi fratribus præcepta tradidiſſet, quæ in quarto vt prædiximus, inſtitutionum libro, quanta potui breuitate complexus ſum, tam incomprehenſibilia nobis tamque mirifica veræ abrenuntiationis culmina videbantur, vt nullo modo illuc humilitatem noſtram crederemus poſſe conſcendere. Igitur deſperatione deiecti, & ipſo etiam vultu intimam cogitationum amaritudinem non celantes, ad Beatum ſenem, ſatis anxia mente recurrimus.* Ibid. cap. 2.

3. Hæc quidem de Pinuphio, eiuſque collocutionis argumento Caſſianus. Qui licet, inquit, vt in eius Cœnobio reſidere mallemus, ſollicito deprecaretur affectu, tamen fama ſcythioticæ ſolitudinis inuitatos, cùm retinere non poſſet emiſit. Aduocabatur eo auidiſſimè & à Theona & ab Abrahamo, viris gloria claris, authoritate grauibus, & ſperabat apud vtramque operam poſiturum cum fructu. Perrexit triduo ad Thebatum, aliàs Theubatum, inferioris locum Ægypti, Peluſium inter & Babylonem; vbi olim Conſtantio Auguſto Dracontius Epiſcopus exularat. Poſt aliud triduum multo labore Babylonem peruenit apud Athrebiticum fluuium in Leſupolite Nomo. Inde egrediens,

bidui ſpatio vrbem appulit Aphroditon iuxta eundem Athrebin in Delta. Ibi Monachorum conſilio capto, commodaque & ſolita peregrinorum ſtatione ad aditus exitusque viarum occupandos, iter in ciuitatem quandam Thebaidis nomine Oxirinchum, Scythioticæ ſolitudini finitimam facere cœpit, de qua Ruffinus qui in eiuſdem peregrinationis veſtigiis inſtitit. *Venimus & ad ciuitatem quandam Thebaidis, nomine Oxyrynchum, in qua tanta religionis deprehendimus bona, vt ea nemo digne valeat enarrare. Repletam namque eam Monachis intrinſecus vidimus, & extrinſecus omni ex parte circundatam. Ædes publica (ſi qua in ea fuerant) & templa ſuperſtitionis antiqua, habitationes nunc erant Monachorum, & per totam ciuitatem multò plura Monaſteria, quàm domus videbantur. Sunt autem in ipſa vrbe, quia eſt ampla valdè & populoſa, duodecim Eccleſiæ, in quibus publicus agitur populi conuentus, exceptis Monaſteriis, in quibus per ſingula orationum domus ſunt. Sed nec porta ipſa, nec turres ciuitatis, aut vllus omnino angulus eius Monachorum habitationibus vacat, quique per omnem partem ciuitatis, die ac nocte hymnos ac laudes Deo referentes, vrbem totam, quaſi vnam Dei Eccleſiam faciunt. Nullus enim ibi inuenitur aut hereticus aut paganus, ſed omnes ciues Chriſtiani, omnes Catholici, vt nihil omnino differat, ſi Epiſcopus in platea orationem aut Eccleſia faciat. Ipſi quoque Magiſtratus & principales ciuitatis, & reliqui ciues ſtudioſè per ſingulas portas ſtatuunt, qui obſeruent, vt ſicubi apparuerit peregrinus aut pauper certatim ad eum, qui præoccupauerit adductus, quæ ſunt neceſſaria conſequatur. De his autem quæ erga nos, ab ipſis populis geſta ſunt, videntibus tranſire nos per ciuitatem ſuam, & velut Angelis occurrentibus atque honorem deferentibus, quomodo enarrem? aut de ipſis Monachis & virginibus, quorum innumeræ multitudines (vt ſupra diximus) in illa vrbe habentur? Requirentes enim à ſancto Epiſcopo loci illius, viginti millia virginum, & decem millia Monachorum inibi haberi comperimus. Quorum omnium affectum erga nos & honorem, quem exhibebant, vobis exponere nec ſermo ſufficit, nec verecundia permittit, quomodo palliola noſtra ſcinderemur, vnoquoque nos ſibi rapiente, & ad ſe adducere cupiente. Vidimus quoque ibi plurimos Sanctorum Patrum diuerſas Dei gratias habentes, alios in verbo Dei, alios in abſtinentia, alios in ſignis & virtutibus miniſtrantes.*

Heriber. l. 2. de vitis PP. cap. 5.

4. Tum de Theona noſtro, quem ſuauiſſimè diligentiſſiméque coluit Caſſianus, proximè Ruffinus cap. 6. *Vidimus & alium non longè ab vrbe ad eam partem, quæ mittit ad eremum, nomine Theonem virum Sanctum, intra cellulam ſuam clauſum ſolitarium, qui perhibebatur triginta annis ſilentij habuiſſe continentiam: quique tam multas virtutes faciebat, vt Propheta apud illos haberetur. Conueniebat namque ad eum per ſingulos dies infirmorum plurima multitudo, ad quos ille per feneſtram manum proferens, & vniuſcuiuſque capiti ſuperponens, ac benedicens, eos ſanos ab omni ægritudine remittebat. Hic etiam ipſo viſu tam honorabilis erat, tantumque reuerentiæ agebat in vultu, vt inter homines Angelus videretur, ita lætus oculis, & plenus totius gratiæ apparebat. Huic cum paruum ante tempus, vt comperimus, noctu, latrones ſuperueniſſent, aurum ſe apud eum inuenturos credentes,*

dentes, oratione ſola ita eos vinxit, vt foribus eius affixi, mouere ſe omnino non poſſent. Mane vero cùm ad eum turba more ſolito conueniſſent, & viderent ad ianuas eius latrones, volebant eos igni tradere. At ille rerum neceſſitate compulſus, vnum eis ſolum locutus eſt verbum. Sinite, inquit, eos illæſos abire, alioquin gratia à me fugiet ſanitatum. Populi vero vt audierunt hæc, contradicere non audientes dimiſerunt eos: latrones verò videntes, quod ſecum eſt geſtum, abiecta ſcelerum voluntate, & præteritorum malorum pœnitudinem gerentes ad Monaſteria vicina confugiunt, atque ibi emendatioris vitæ formam modumque ſuſcipiunt. Erat autem ſupradictus vir eruditus, non ſolùm Ægyptiorum & Græcorum lingua, ſed etiam Latinorum, vt & ab eo ipſo, & ab his qui ei aderant didicimus. Sed & ipſe releuare cupiens, & conſolari peregrinationis noſtræ laborem, in tabella ſcribens ad nos gratiam doctrinamque ſui ſermonis oſtendit. Erat autem eius cibus abſque ignis opere. Dicebant autem quod & noctibus ad eremum progrediens, comitatu vteretur plurimo eremi beſtiarum. Ipſe verò hauriens aquam de puteo ſuo, & præbens eis poculo obſequij earum remunerabat laborem. Huius autem rei manifeſtum dabatur indicium, quod veſtigia bubalorum, caprarumque & onagrorum, circa eius cellulam plurima deprehendebantur.

5. Simillima æquè vel potius eadem narrant Palladius, Sozomenus, Tripartita, Nicephorus, Sophronius. Theonæ huius nomine tres collationes inſcribit author; Collationem 21. De remiſſione Quinquageſimæ, 22. De nocturnis illuſionibus, 23. De eo quod dixit Apoſtolus. Non enim quod volo bonum hoc facio. Additque hiſtoriæ de ſuo, quod ad initium conuerſionis eius ſpectat, vt ex hoc vel meritum tanti viri vel gratia euidentius poſſit patere lectori. *Hic*, inquit, *adoleſcens admodum, Parentum ſtudio imperioque connexus eſt vinculo coniugali. Nam dum pudicitia eius religioſa ſedulitate proſpiciunt, & ancipitem lapſum lubricæ verentur ætatis, præueniendos adoleſcentiæ motus, licito nuptiarum remedio crediderunt. Cùm ergo hic vnius luſtri tempus cum coniuge peregiſſet, venit ad Abbatem Ioannem, qui tunc temporis merito ſanctitatis electus, diaconiæ præſidebat. Non enim ad hunc gradum quilibet propria voluntate aut ambitione prouehitur, ſed is, quem cunctorum ſeniorum cœtus, ætatis prærogatiua & fidei atque virtutum teſtimonio excellentiorem omnibus ſublimiorémque cenſuerint. Ad hunc inquam Beatum Ioannem, cùm pia deuotionis ſtudio, præditus tunc iuuenis aduenisſet, deferens religioſa munera, inter cæteros poſſeſſores, qui certatim decimas vel primitias frugum ſuarum memorato ſeni de ſuis ſubſtantiis offerebant; viderétque eos ſenex cum multis ad ſe muneribus confluxiſſe, & deuotioni eorum viciſſitudinem cuperet repenſare, cœpit eis ſecundum Apoſtolum ſpiritalia ſeminare, quorum metebat dona carnalia: Denique ita ſermonem adhortationis inſtituit*, &c. Serapionem ſanctè religioſéque viuendi diſcipulum habuit, cuius documentis gloriatur idem ipſe teſte Caſſiano Collatione 2. cap. 11. Nos concepta eius dabimus verba ſequenti capite 50. de Serapione.

Pallà. c. 50. Sozo. lib. 6. cap. 28. Tripar. lib. 8. cap. 1. Niceph. l. 11. cap. 17. Sophro. in prato ſpirit. cap. 27.

6. Vix aberat ab Abrahamo iter vnius diei Orientem verſus ad quandam Nili magni fluminis ripam, cuius videndi deſiderio æſtuabat

Caſſianus,

Caſſianus, ſpem enim conceperat ampliſſimam, inde ſedandos animi fluctus & aduerſam qua iactabatur periculoſiſſimè tempeſtatem commutandam; eaque nimirum ſpes poſtea nihil fefellit. Sed amorem tanti viri & ſigna confidentiæ mouerat ipſa fama imprimis, quæ magna illico ſurrexit, & de virtute curationum feruenter loqui iam cœptum erat. Veniebant in mentem res illæ mirabiles quas ab Abbate Neſterote audi-

Collat. 15. c. 4. & 5. tione acceperat. *Quid etiam Abraha Abbatis geſta commemorem qui πάλε id eſt ſimplex, pro ſimplicitate morum & innocentia, cognominabatur. Qui cum metendi gratia ad AEgyptum de Eremo diebus quinquageſima perrexiſſet, & à muliere quadam paruulum ſuum lactis inopia iam tabidum atque ſeminecem praeferente, lachrymoſis precibus fuiſſet obſtrictus, calicem ei aquæ potandum impreſſo crucis ſignaculo dedit, cuius hauſtu confeſtim mirum in modum arida iam penitus vbera copia lactis redundante confluxerunt.*

7. *Vel cum idem ipſe pergens ad vicum, circundatus eſt illudentium turbis, qui ſubſannantes oſtendebant ei quendam hominem contracto genu, multis iam annis greſſus officio deſtitutum, & antiqua debilitate reptantem, ac tentantes eum, Oſtende, aiebant, Abba Abraham, ſi ſeruus es Dei, & reſtitue hunc priſtinæ ſanitati, vt nomen Chriſti quem colis, vanum non eſſe credamus. Tunc ille confeſtim inuocato Chriſti nomine inclinans ſe & apprehendens aridum pedem hominis traxit, cuius tactu continuo ſiccum genu incuruumque directum eſt, ac recepto vſu greſſuum, quem obliuioni iam tradiderat annoſa debilitas, lætus abſceſſit.*

Collat. 24. c. 1. 8. Ad hunc igitur Abrahamum cogitationum noſtrarum, inquit, impugnationem anxia confeſſione detulimus, qua ad repetendam Prouinciam noſtram atque ad reuiſendos parentes quotidianis animæ æſtibus vrgebamur. Hinc etenim nobis maxima deſideriorum naſcebatur occaſio, quod tanta religione atque pietate parentes noſtros præditos recordabamur, vt eos nequaquam impedituros noſtrum propoſitum præſumeremus, hoc iugiter mente voluentes, quod profectum magis ex illorum eſſemus aſſiduitate capturi, nullaque nos corporalium rerum ſollicitudine, nulli proſpiciendi victus diſtentionibus occupandos, illis affatim omnem cum gaudio præbitionem noſtræ neceſſitatis explentibus. Inſuper etiam ſpe inanium gaudiorum animum paſcebamus, credentes fructum nos maximum percepturos de conuerſione multorum, qui velut noſtro eſſent ad viam ſalutis exemplo ac monitis dirigendi; tum præterea ipſorum locorum ſitus, in quibus erat maioribus noſtris auita poſſeſſio, ipſaque amœnitas regionum iucunda ante oculos pingebatur, quam gratæ & congruæ ſolitudinis ſpatiis tenderetur, ita vt non ſolùm delectare Monachum poſſint ſecreta ſyluarum, ſed etiam maxima victus præbere compendia. Quæ omnia prædicto ſeni cum ſecundum fidem conſcientiæ noſtræ ſimpliciter panderemus, nec iam impugnationum vim tolerare nos poſſe, niſi nobis per illius medicinam Dei gratia ſubueniſſet, profuſis lachrymis teſtaremur, tacitus ille, diúque cunctatus atque ad extremum grauiter ingemiſcens ita ait. Ibidem cap. 2. &c.

9. Quanta

9. Quanta verò cum acceſſione ſpiritus tranſactum ſit, quod poſitum fuerat in diſputatione, non ſignificat ſolùm ſed etiam declarat ipſe in exitu colloquij, vtiturque ea clauſula, qua lætitiæ ſanctæ magna copia perfuſum, tantùm ſe ex iis de illuſionum ſuarum origine vel medela documentis, hauſiſſe commodi affirmet, vt maius ac ne vix quidem ſimile in h..iuſmodi cauſis, ad eam diem perceperat vnquam, neque vllius rei conditæ pretio eam officioſi muneris conſalutationem voluiſſet prætermiſſam.

CAPVT XXIV.

AEgyptum reuiſurus nauigat Alexandriam.

1. Sic à natura inſtituti atque imbuti ſumus, vt præſtantibus ingeniis minimè ſufficiat riuulos conſectari, fontes rerum non videre; ex cuius veritatis perſuaſione & inductu oriebatur in Pythagora, Socrate, Platone, Apollonio, Tyanæo & aliis qui diſcendi gratia varias regiones luſtrarunt, tacitus ille animi affectus, & cupiditas peragrandi alienas ciuitates, moreſque hominum, gymnaſia, bibliothecas perueſtigandi, ſic enim ſapientiam tanquam è terræ venis laborando hauriri, prudentiamque peregrinando parari, vſus ipſe non ſolùm confirmauerat, ſed etiam perſuaſerat.

2. Status religioſi primordia accerſita & ducta ab ipſo capite ſi inſpiciamus & quaſi ex natalibus nobilitas ipſius æſtimetur, ſine dubio non alibi prius aut glorioſius, quàm in primæua illa Ægypti Eccleſia Alexandrina illuxiſſe comperiemus, hoc enim Hieronymus in Marci vita commemorat. *Marcus diſcipulus & interpres Petri iuxta quod Petrum referentem audierat, rogatus Romæ à fratribus breue ſcripſit Euangelium, quo aſſumpto perrexit Ægyptum, & primus Alexandriæ Chriſtum annuncians, conſtituit Eccleſiam tanta doctrina & vitæ continentia vt vita ſectatores Chriſti ad exemplum ſui cogeret. Denique Philo diſertiſſimus Iudæorum videns Alexandriæ primam Eccleſiam adhuc Iudaizantem, quaſi in laudem gentis ſuæ librum ſuper eorum conuerſatione ſcripſit, & quomodo Lucas narrat Hieroſolymæ credentes omnia habuiſſe communia; ſic & ille quod Alexandriæ ſub Marco fieri doctore cernebat, memoriæ, tradidit.* Sed id libet potius ab Euſebio ſumere hiſtorico veteri, & graui, vbi huius ipſius Philonis verba referens, quædam præfatus in eius laudem & de illius libri titulo, de Monachis Alexandrinis demum ſubiicit. *Eſt autem in multis quidem terrarum locis hoc genus hominum, oportebat enim perfecti boni participes fieri tam Græcos quam Barbaros, verùm in Ægypto in ſingulis præfecturis, ſicuti vocant, abundant, & maximè circa Alexandriam.* Ac rurſus de Philone Hieronymus ibidem. Philo Iudæus natione Alexandrinus, de genere Sacerdotum, idcirco à nobis inter ſcriptores Eccleſiaſticos ponitur, quia librum de prima Marci Euangeliſtæ apud Alexan-

Hieron. de ſcrip. Eccl.

Euſeb. lib. 2. c. 15. & 16.

driam ſcribens Eccleſia, in noſtrorum laude verſatus eſt, non ſolum eos ibi, ſed in multis quoque Prouinciis eſſe memorans & habitacula eorum dicens Monaſteria. Ex quo apparet talem primum Chriſto credentium fuiſſe Eccleſiam, quales nunc eſſe Monachi nituntur & cupiunt, vt nihil cuiuſquam proprium ſit, nullus inter eos diues, nullus pauper, patrimonia egentibus diuidantur, orationi vacetur & pſalmis, doctrinæ quoque & continentiæ, quales & Lucas refert, primum Hieroſolymæ fuiſſe credentes.

3. Scribens etiam de his Caſſianus noſter tradit luculente lib. 2. Inſtit. cap. 5. & inculcat Collat. 18. cap. 5. *Cùm in primordiis fidei pauci quidem ſed probatiſſimi Monachorum nomine cenſerentur, qui ſicut à Beata memoria Euangeliſta Marco, qui primus Alexandrinæ vrbi Pontifex præfuit, normam ſuſcepere viuendi, non ſolùm illa magnifica retinebant; quæ primitus Eccleſiam vel credentium turbas in actibus Apoſtolorum legimus celebraſſe, (multitudinis ſcilicet credentium erat cor vnum & anima vna) nec quiſquam eorum quæ poſſidebat, aliquid ſuum eſſe dicebat, ſed erant illis omnia communia. Quotquot enim poſſeſſores agrorum aut domorum erant, vendentes afferebant pretia eorum quæ vendebant & ponebant ante pedes Apoſtolorum. Diuidebatur autem ſingulis prout cuique opus erat) verùm etiam his multo ſublimiora cumulauerant. Etenim ſecedentes in ſecretiora ſuburbiorum loca, agebant vitam tanto abſtinentiæ rigore diſtrictam vt etiam his qui erant religionis externæ, ſtupori eſſet tam ardua conuerſationis profeſſio. Eo enim feruore ſcripturarum diuinarum lectionibus orationique, & operi manuum diebus & noctibus incubabant vt nec eſcarum quidem appetitus vel memoria niſi alio tertióve die, corporis interpellaret inedia, cibumque ac potum non tam deſideratum quàm neceſſarium ſumerent, & ne hunc quidem ante ſolis occaſum; vt tempus lucis cum ſpiritalium meditationum ſtudiis, curam verò corporis cum nocte ſociarent, aliaque his multo ſublimiora perficerent. De quibus etiam is, qui minus indigenarum relatione cognouerit, Eccleſiaſtica hiſtoria poterit edoceri.*

4. Habebat quaſi domeſticum Hieronymi exemplum ad imitandum, qui haud dudum moratus Bethlehemi, quò non ita pridem è diuturnis ſuis peregrinationibus redierat, profectus eſt in Ægyptum, diſcendi cupiditate, licet iam ſenex eſſet, pellectus, cúmque Didymi Alexandrini qui olim Athanaſio charus & magno Antonio amicus fuerat, fama vſque quaque celebris ob doctrinæ magnitudinem efferretur, eſſetque illa tantò aliorum doctorum famæ celebrior, quantò hominis cœcitas, quæ à parua illum ætate cœperat, ſingularem eam magis reddebat; rurſum Alexandriam vt eum videret & dubiorum quæ in ſcripturis habebat, ab eo ſolutiones audiret, perrexit. Quem ideo videntem quamuis cœcus eſſet, ob eximiam ingenij perſpicacitatem appellare conſueuit, oculoſque eum habere columbæ, qui laudantur in Canticis Canticorum in ſponſa. Magnam cum eo amicitiam inde contraxit, talemque vt ille Didymi de ſpiritu Sancto librum transferret & Didymus expoſitionem in Oſee Prophetam illi dicauerit, eiuſdemque rogatu com-

mentariorum

mentariorum in Zachariam libros quinque dictauerit. Meminit huius rei ipſemet Hieronymus in Epiſtola ad Pammachium & Oceanum ita ſcribens. *Nam canus ſpargebatur caput, & magiſtrum potius quam diſcipulum decebat: perrexi tamen Alexandriam, audiui Didymum, in multis ei gratias ago: Quod neſciui, didici, quod ſciebam illo docente non perdidi.* Rurſus in procœmio ad Epheſios. *Non quod ab adoleſcentia aut legere vnquam aut doctos viros ea, quæ neſciebam, interrogare ceſſauerim: & memetipſum tantùm, vt plerique, habuerim magiſtrum. Denique nuper ob hanc vel maximè cauſam Alexandriam perrexi, vt viderem Didymum & ab eo in ſcripturis omnibus, quæ habebam dubia, ſciſcitarer.* In procœmio ſuper Oſee Prophetam ad Pammachium. *Ante annos circiter viginti duos, cum rogatu ſanctæ & venerabilis ſocrus, immo matris tuæ Paulæ (illud enim nomen carnis, hoc ſpiritus eſt) quæ Monaſteriorum & ſcripturarum ſemper amore flagrauit, eſſem Alexandriæ, vidi Didymum, & eum frequenter audiui, virum ſui temporis eruditiſſimum, rogauique eum, vt quod Origenes non fecerat, ipſe compleret, & ſcriberet in Oſee commentarios, qui tres libros me petente dictauit, quinque alios in Zachariam.* Et in tertio contra Ruffinum libro. *Extat liber Didymi ad te, quod ſciſcitanti tibi reſpondit, non eos multa peccaſſe, & ideo corporum carceres tantum eis tetigiſſe ſufficere, Magiſter meus & tuus eo tempore, quo tu ab eo iſta quærebas, tres explanationum in Oſee Prophetam libros ad me, me rogante, dictauit; ex quo apparet, quid me, quid te docuerit.* Peritiſſimus in ſcripturis Didymus fuit. Itaque vt quemadmodum librorum multitudinem Origeni, eloquentiam Ciceroni, Ariſtoteli argumenta, prudentiam Platoni, & Ariſtarcho eruditionem Hieronymus tribuit; ita ſcientiam ſcripturarum Didymo concedat. Ac ſic quidem laudauit vt tamen poſtea eundem Origeniſtam compertum ea ex parte damnauerit. Quod verò non ſicut Ruffinum Didymus, ita & Hieronymum iiſdem Origenis erroribus imbuerit, id inde accidiſſe puto, vel quod non auſus fuerit viro adeo perſpicaci propinare venenum, vel ſi tentauit, expertus eum renitentem mox abſtinuerit, ne apud magni nominis virum concepta ſemel caderet æſtimatione. Cæterum qui Didymum auditurus aliquantiſper Alexandriæ concedit poſtea Ægypti Monaſteria peragrauit, protinuſque Bethlehem reuerſus & Hieroſolymam, Barrabanum Iudæum magno labore & pretio in Hebraicis literis nocturnum habuit præceptorem, quia idem Barrabanus timebat Iudæos.

5. Quod ad Caſſianum ſpectat, æquè voluit cunabula iſta ſcientiarum & Monaſchiſmi plena omnis pietatis & feruoris non auditione tantùm aut diſſeminato, diſperſoque ſermone cognoſcere, ſed præſens etiam ſpectare oculis; certiorque de diuina voluntate factus ac deſiderij plenus quamprimum illi morem gerendi, Abbatem ſuum conuenit, quidque in animo haberet ſubmiſsè ac reuerenter exponit, & quà precibus, quà argumentis contendit vt ſibi ſuoque fideliſſimo ſocio Germano eius exequendi poteſtatem faciat. Ille fortiter, primùm poſtulatis obſiſtere & conſilium eius variè oppugnare cœpit. Sed quotidianæ preces quibus

inſtabant peregrinationis ſtudioſiſſimi, cupidiſſimique tandem perpulerunt vt eis licentiam dare, quò optarent, abeundi animum induceret. Dedit ſe in viam cum Germano, & Ioppem ingreſſus vt conſcenderet, vitam ſuam onerariæ, non ſine periculo committere ſuſtinuit (Adeo omnia tuta rebatur diuina curantibus) quæ ventis ac fluctibus agitata, tertio denique aut altero die in Ægyptum peruenit.

CAPVT XXV.

Alexandria digreſſus, in Scythiotica ſolitudine quæ geſſerit?

1. SEcundum hæc de profectione in Scythioticam ſolitudinem, quæ vt alibi dictum eſt pridem ipſi à Deo decreta erat, agi cœptum.

2. Qua parte in Eunoſti portum curuatus in arcum maris quaſi Euripus Alexandriam influit, interius foſſa eſt nauigabilis, cui Necropolis & ſuburbanum adiacet: tum proximè & ad extremum, quà Septentrionem ſpectat Mariæ ſeu Maræotidis lacus vſque producitur. Hic ſinum percommodum & amplum habet latitudinis ſtadiorum centum & quinquaginta longitudinis citra trecenta, Palladius numerat ad millia. *Inter hunc montem,* inquit, *& Alexandriam poſitus eſt lacus qui dicitur Maria, is autem continet ad millia ſeptuaginta, quem cum tranſmiſiſſem per vnum diem & dimidium veni in montem ad partem meridionalem.* Inſulis occupatur, octo. Loca circum omnia campeſtria lateque patentia, cœli benignitate arborúmque amœnitate nonnihil inumbrata, lenibus aquarum riuis placidiſque fluminibus irrigua, proindeque etiam oppidis frequentiſſima & incolarum multitudine auctiora fiunt in dies. Sed multis præſertim ac perbonis vinetis exculta & expolita, quæ ſuprà quam credi poteſt maiorem vini copiam fundunt, vt & Maræoticum vinum ad vetuſtatem perduret. Auget Nilus hinc inde variis foſſis eius amplitudinem. Vberior illa perquam lenis & quaſi fractis aquis, domitaque violentia in Canoricum mare ingenti oſtio ſe euomit. Iſtinc onerariæ vltrò citroque commeant, ſuperiorem inter atque interiorem Ægyptum, & multò plura exportantur Alexandria aut importantur, quàm è mari. Iungitur altera Nili foſſa & continuatur Mœridi lacui, qui poſtremus in occidente inferioris Ægypti limes eſt, pelagi magnitudine, colore marino, & in Nili incrementis ad excipiendam inundationem ita compoſitus, vt in ſata & habitationes non exundet: ſed increſcente Nilo incommodam aquam partim eidem foſſæ reponat, partim vtilem habeat ad irrigationes. Vtriſque verò foſſæ oſtiis clauſtra impoſita ſunt, quibus architecti & influentem & effluentem aquam conſeruant. Prætemauiganti ad centum fermè ſtadia fuit Arſinoë quæ prius Crocodilorum ciuitas dicebatur. Tum ad dexteram procul, Memphi, Regia quondam Circaſſiorum Ægypti Sultanorum derelicta, nunc Cairo ſiue Alcairo iuxta quam Pyramides ſiue turres dixeris faſtigiatas vltra celſitudinem

Cap. 7.

tudinem omnem quæ fieri manu poſſit, Regum pecuniæ otioſam & ſtultam oſtentationem.

3. Alexandria itaque quàm primùm digreſſus Caſſianus cum lachrymis atque ſuſpiriis quaſi non amplius dulcem illum ſanctiſſimorum Patrum conſeſſum & congreſſum viſurus, Maræotida per vnum diem & dimidium tranſmiſit ad alterum vſque Nili ſuperius oſtium. In littoris aditu qui Lybiam reſpicit, & in ipſo flexu ad meridiem, paucis infra iunctam & continentem planitiem ſtadiorum Spatiis, ſolitudo eſt Scythis ſiue Scetis terrarum omnium deſertiſſima à plebe atque à cultura hominum. Terminatur ab Septentrione confinio Maræotidis & Alexandriæ, ab ortu Nili foſſa & Mœride palude, à meridie Æthiopia & Mazicis & Mauritania, ab occaſu eadem penè Mauritania & Lybia. Soli natura exciccata & arida, vel arenarum aggeribus, in quos tumultuario attollitur aſcenſu, aſpera; vel vbi funditur in vaſtitatem camporum, crebræ ſylvæ arborum denſitate & ramis inter ſe implicitis, continente atraque foliorum nube inumbratæ, oculis at ſenſibus aſpectum paulò reddunt triſtiorem. Cœli aſpiratio grauis & in ſummas tempeſtates mutabilis: nam & hyberno tempore gelu pruinaque terræ teguntur, neque æſtiuo immodicis caloribus caret, agri puteorum ac fontium expertes, vt plurimum & aquarum deriuationibus, clauſi.

4. Hanc ſibi Eremum cum templis atque aris habebant illuſtres aliquot coloniæ Monachorum, gentibus ad Chriſtianam pietatem & aſceticæ vitæ leges atque inſtituta excolendis. Iſtuc ſeceſſit diúque verſatus eſt Caſſianus noſter, cum Moyſe ſanctitatis fama clariſſimo Abbate, & hæc ſedes initium illi fuit plurimarum quas cum Patribus habuiſſe dicitur Collationum, quod idem ipſe notauit & docuit Collationis primæ cap. 1. *Cùm in Eremo Scythi vbi Monachorum probatiſſimi Patres & omnium ſanctorum morabatur perfectio, Abbatem Moyſem qui ſuauius inter illos egregios flores, non ſolùm actuali, verùm etiam theorica virtute flagrabat, inſtitutione eius fundari cupiens expetiſſem vnà cum ſancto Germano Abbate, paritérque ab eodem Abbate ædificationis ſermonem fuſis lachrymis poſceremus, quippe cuius hunc animi rigorem manifeſtiſſime noueramus, vt niſi fideliter deſiderantibus & cum omni cordis contritione quærentibus nequaquam acquieſceret ianuam perfectionis aperire, ne ſcilicet ſi paſſim vel nolentibus eam, vel tepide ſitientibus exhiberet, res neceſſarias & quæ ſolis perfectionem cupientibus debent eſſe comperta, indignis & faſtidioſa ſuſcipientibus pandens, aut iactantiæ vitium, aut proditionis crimen videretur incurrere, tandem fatigatus precibus noſtris ita exorsus eſt.*

CAPVT XXVI.

Vita & indoles S. Moyſis Abbatis.

1. HVius acta Palladius narrat in ſua hiſtoria Lauſiaca, ſimiliter alterius Moyſis Æthiopis genere, idem Palladius laudat ibidem, & Cap. 22. Cap. 22.

Niceph. l. 11. cap. 16. Ruffi. l. 2. c. 6. Socr. lib. 4. cap. 19. Sozomæ. l. 6. cap 38. Theodor. l. 4. c. 2.

Nicephorum libro 11. hiſtoriæ qui ex inſigni latrone inſignis Anachoreta multos latrones conuertit, & ſecum duxit ad Monaſterium. Ruffinus, Socrates, Sozomenus, Theodoretus Moyſem quoque prædicant Epiſcopum ſanctiſſimum qui primùm in Eremum vitam ſolitariam duxit: deinde petente Maunia Regina Sarracenorum Epiſcopus factus gentem illam ferociſſimam magna ex parte ad fidem conuertit. Eius alumni fuere Chriſtiani illi, qui ſub eadem Maunia Regina Conſtantinopolitanam ciuitatem poſt Valentis Imperatoris interitum à Gothis obſeſſam, quaſi diuinitus miſſi liberauere. Menologium cum faſtis Romanis hunc Epiſcopum 7. Idus Februarij, & illum Æthiopem 5. Calen. Septemb. coli in Chriſtiano orbe docet, ſed hi non ad hunc locum.

Collat. 7. c. 26. Collat. 3. c. 5. Lib. 10. Inſtitut. 24.

2. De loco huius ſolitudinis in quo domicilium habuiſſe dicitur, ſcribit Collatione 24. cap. 4. & alibi. Diuidebatur in ſuperiorem, quæ in meridiem vergit, & inferiorem cuius interpoſitu interiectuque Moeris lacus à Marætide dirimitur. Priorem illam Calami Eremum ſiue Porphyrionis, hanc verò Scythi ſiue ſcythioticam nuncupabant. Vaſtior illa propius Thebaidem accedit, & Paulo Eremitarum authori & magiſtro tum aliis deinceps illuſtrioribus eiuſdem inſtituti æmulis & imitatoribus ſedes fuit. Quamquam longiore interuallo ab vniuerſis vrbibus & habitaculis hominum quàm Eremus Scythi, diſtinguitur; ſiquidem octo vel ſeptem manſionibus, vaſtiſſimæ ſolitudinis deſerta penetrantes vix ad cellularum ſuarum ſecreta vno die poterant peruenire. Vtriuſque incola & ciuis eſſe voluit Moyſes noſter, vt plurimorum conſuetudine & exemplis quaſi virtutum hinc inde fontibus irrigatus, omnium in ſe gratiam ac merita deriuaret. Documenta eius quia commodiſſimè perſequutus eſt author, ſummatim non particulatim indicaſſe atque innuiſſe ſufficiat. Tractat imprimis ſcopum ac finem quis eorum eſſe debeat qui religioſorum exercitationibus probantur. 2. de natura diſcretionis, eamque maiorem eſſe cæteris virtutibus contendit: Tum vnde gignatur, ac quomodò hæc eadem cælitus plerumque donetur; tandem Scripturæ teſtimoniis probat ſuum cuique animum ſeniori eſſe aperiendum.

Par. 2. hiſto. tit. 10. c. 10. §. 2.

3. Quod autem hic Moyſem Abbatem & alibi ſimiliter alios ita docentes inducat, vt ipſis quoque operibus ob oculos propemodum ſtatutis dogmata ſua confirmet ſapienter monet Antoninus; quamuis viſitauerit aliquos ex dictis Abbatibus non tamen prout ipſe ſcribit omnes illas ſententias & verba ex ore eorum ſuſcepiſſe etſi aliqua: ſed in Monaſterio ſuo edidiſſe fingentem etiam interrogationes & illorum reſponſiones. Sicut actum, inquit, à ſanctis in Dialogis ſuis, quibus non ſemper aderant interrogantes cum illos ipſi componebant.

CAPVT

CAPVT XXVII.

Ad alias Paphnutij & Danielis Eremos excurrit.

1. NEc verò in illius primæ ſtationis aditu modò Caſſiani nauitas ſe continebat, ſed bona ſapientiſſimi Abbatis venia ad alias eremos excurrit, vbi Paphnutium & Danielem iis iam æque fama notus & charus inuiſit. Apud hos de triplici ad ſeruiendum Deo vocatione, ac de concupiſcentia carnis & ſpiritus, tum de octo principalibus vitiis conſtat ex collationum monumentis inſtitutum fuiſſe ſermonem. Verùm plus amabat & admirabatur egregia virtutum ſtudia quibus anteire cæteros videbantur, vt idem ipſe diſſeris Collatione 3. cap. 1. *In illo choro Sanctorum qui velut aſtra puriſſima in nocte mundi iſtius refulgebant, vidimus ſanctum Paphnutium vice luminaris magni claritate ſcientiæ coruſcantem. Hic namque Presbyter congregationis noſtræ. id eſt illius, quæ in eremo Scyti morabatur, fuit, in qua ita vſque ad extremam durauit ætatem, vt numquam è cella quam iunior cœperat habitare, quæque ab Eccleſia millibus quinque diſtabat, ſaltem ad viciniora migrauerit: nec feſſus annis tanti itineris ſpatio, die ſabbati vel Dominico venturus ad Eccleſiam vexaretur, ſed nec vacuus quidem reuerti exinde contentus, vas aquæ, quam per totam erat hebdomadam ſumpturus, ceruicibus ſuis ſupponens reportabat ad cellam, cùmque nonagenariam exceſſiſſet ætatem, nunquam paſſus eſt eam iuniorum ſibi labore deferri, hic itaque ab adoleſcentia ſua cœnobiorum ſcholis tanto ardore ſe tradidit, vt in eis paruo tempore commoratus tam ſubiectionis bono quàm vniuerſarum virtutum ſcientia pariter ditaretur: humilitatis namque & obedientiæ diſciplina, omnes ſuas mortificans voluntates & per hanc extinctis vniuerſis vitiis, cunctiſque virtutibus conſummatis, quas Monaſteriorum inſtituta, vel antiquiſſimorum Patrum doctrina fundauit: ſublimioris profectus ardore ſuccenſus eremi feſtinauit ſecreta penetrare, vt Domino cui inter fratrum turbas poſitus ſitiebat inſeparabiliter inhærere, nullo deinceps humano conſortio retrahente facilius vniretur. Vbi rurſum tanto feruore etiam ipſorum Anachoretarum virtutes ſuperans deſiderio, & intentione iugis ac diuinæ illius Theoriæ, cunctorum deuitabat aſpectus, vaſtiora & inacceſſibilia ſolitudinis penetrans loca, multoque in eis tempore deliteſcens, vt ab ipſis quoque Anachoretis difficulter, ac rariſſime deprehenſus, Angelorum quotidiano conſortio delectari, ac perfrui crederetur, atque ei merito virtutis huius ab ipſis inditum fuerit Bubali cognomentum.*

2. Sub laudes Paphnutij Magiſtri, virtutem diſcipuli Abbatis Danielis grata memoria proſequitur. *Inter cæteros Chriſtianæ Philoſophiæ viros Abbatem quoque vidimus Danielem, æqualem quidem in omnium virtutum genere his qui in eremo Scyti commanebant, ſed peculiarius gratia humilitatis ornatum, qui merito puritatis ac manſuetudinis ſuæ à Beato Paphnutio ſolitudinis eiuſdem Presbytero, & quidem cùm multis iunior eſſet ætate, ad* Collat. 4. c. 1.

Diaconi-

Diaconi eſt prelatus officium. In tantum enim Beatus Paphnutius virtutibus ipſius adgaudebat, vt quem vitæ meritis ſibi & gratia parem nouerat, coæquare ſibi etiam ſacerdotij ordine feſtinaret; ſiquidem nequaquam ferens in inferiore eum miniſterio diutiùs immorari, optanſque ſibimet ſucceſſorem digniſſimum prouidere, ſuperſtes eum presbyterij honore prouexit. Qui tamen prioris humilitatis conſuetudinem non omittens, nihil vmquam ſibi illo præſente de ſublimioris ordinis adiectione donauit, ſed ſemper Abbate Paphnutio ſpiritales hoſtias offerente, hic velut Diaconus in prioris miniſterij permanſit officio. In quo tamen Beatum Paphnutium, cum talis vir eſſet ac tantus, vt in multis etiam præſcientia gratiam poſſideret, hæc ſpes ſubſtitutionis & electio fruſtrata eſt. Nam non multo poſt tempore, hunc quem ſibi parauerat ſucceſſorem præmiſit ad Deum

Moſchus cap. 114. Libello 10. num. 9. Niceph. l. 15. c. 32. & l. 16. cap. 6.

3. Longè hic alius ab eo Daniele Ægyptio, licet & ipſe presbyter fuerit & Abbas, de quo Ioannes Moſchus, & ab Arſenij diſcipulo cuius nomen habetur in dictis Patrum. De Daniele Stylite non in Eremo Scythi vbi noſter hic erat, ſed apud Antiochiam Syriæ ſuper columnam annis circiter viginti nouem vixiſſe memorant Nicephorus, Cedrenus, & alij in Leone Magno, Menologium Græcorum, & Martyrologium Romanum 11: Decemb. Citantur eius acta à S. Ioanne Damaſceno in Oratione 3. de imaginibus. Cyrus exconſul columnam Danielis eleganti epigrammate illuſtrauit.

CAPVT XXVIII.

Serapionem aditurus traiecit in Nitriam.

1. CEſſerat dies, quem in obeundis Monachorum Scethiotarum officioſis ſalutationibus ſibi præfixerat Caſſianus, & decurſo iam diuturnæ peregrinationis ſpatio vrgebat ſemper maiores profectus expectatio, auiditate coniuncta, vt loco ſe moueret. Nilum igitur traiicere & Nitriam ac Cellia penetrare decreuit atque inibi Sanctorum plurimos quorum gloriam fama per vniuerſa diffuderat, non cognoſcendi modo ſed & æmulandi ſtudio inuiſere. Sceti igitur Eremo relicta venit ad Nitriæ famoſiſſimum in omnibus Ægypti Monaſteriis locum, qui quadraginta fere millibus abeſt ab Alexandria, ex nomine vici adiacentis, in quo nitrum colligitur, Nitriæ vocabulum trahens, proſpiciente hoc credo tunc iam diuina prouidentia, quod in illis locis peccata hominum tanquam ſordes abluenda eſſent & abſoluenda.

2. De hoc loco Heribertus copioſiſſime in hæc verba. *Quinquaginta ferè aut non multo minus cernuntur vicina ſibi, & ſub vno poſita Patre tabernacula, in quibus aliqui plures ſimul, aliqui pauci, nonnulli etiam ſingulares habitant, Et manſione quidem, aliqui diuiſi, animo autem & fide & charitate coniuncti & inſeparabiles manent.*

Huic ergo cùm appropinquaremus loco, vbi peregrinos fratres aduenire ſenſerunt,

ſeruunt, continuo velut examen Apum, ſinguli quique ex ſuis cellulis prorumpunt, atque in obuiam nobis læto curſu & feſtina alacritate contendunt, portantes ſecum quamplurimi ipſorum vrceos aquæ & panes, ſecundum quod Propheta corripiens quoſdam dicit: quia non exiſtis filiis Iſraël in obuiam cum pane & aqua, tunc deinde ſuſceptos nos adducunt, primò, cum Pſalmis ad Eccleſiam, lauant pedes, ac ſinguli quique linteis quibus vtebantur abſtergunt quaſi laborem leuantes, re autem vera vitæ humanæ ærumnas myſticas traditione abluentes.

Quid ergo nunc de humanitate eorum quid de officiis, quid de charitate loquar, cum omnes geſtirent nos ad ſuam quiſque introducere cellulam; & non ea ſolum quæ hoſpitalitati debentur explere, ſed inſuper aut de humilitate, qua ipſi pollebant, docere, aut de manſuetudine atque aliis huiuſmodi bonis, quæ apud illos, velut ad hoc ipſum de ſeculo ſequeſtratos diuerſa quidem gratia, tamen eadémque doctrina diſcuntur. Nuſquam ſic vidimus florere charitatem, nuſquam ſic vidimus opus feruere miſericordiæ, & ſtudium hoſpitalitatis impleri. Scripturarum vero diuinarum meditationes & intellectus atque ſcientia diuina, nuſquam tanta vidimus exercitia, vt ſingulos penè eorum oratores credas in diuina eſſe ſapientia.

3. Fuit alius quidam Serapion Sindonites quod ſola ſindon ei veſtis eſſet qui fuit imperitus literarum. Vide Palladium cap. 83. Serapionis noſtri Presbyteri & Abbatis dicta excipies à Pelagio, Soſomeno, Nicephoro, Hiſtoria tripartita: Martyrologium Romanum 21. Martij habet Serapionem Anachoretam & Epiſcopum Thmueos quem ab Athanaſio fuiſſe ordinatum colligitur ex Epiſtola eiuſdem Athanaſij ad Dracontium, agit de eo ſanctus Hieronymus libro de ſcriptoribus Eccleſiaſticis, & de Epiſtola ad Magnum. Interfuit Concilio Sardicenſi Oecumenico, eique S. Antonius moriens teſtamento legauit melotem vnam. Epiſt. 84. Cum vero nouæ hæreſis recrebreſcens fama peruaſiſſet quoque Ægyptum, ac de ea Serapion noſter certiorem reddidiſſet Athanaſium adhuc in eremo latitantem mox Athanaſius egregiam ad illum reddidit Epiſtolam, qua primus omnium oppugnat Hæreſim Macedonij vt quem acerrimum diuinitatis filij vindicem ſpiritus Sanctus conſtituerat, idem quoque eiuſdem Spiritus eſſet vnius cum Patre & Filio ſubſtantiæ defenſor. Extat & eiuſdem ad eumdem commentarius de blaſphemia in Spiritum Sanctum, & Epiſtola alia de morte Arij & ſtatu illius temporis.

CAPVT XXIX.

Profectus in Cellia cum Theodoro, Sereno, Iſaaco Sanctiſſimis Abbatibus inibi verſatur.

1. NOta eſt hiſtoria atque apud omnes peruulgata Sanctorum Monachorum Martyrum, qui tempore Theodoſij Iunioris à Sarra-

cenis occiſi, ſunt, quorum ſacras reliquias accolæ colligentes ſumma veneratione illas habuerunt. De his pluribus verbis cum Theodoro Abbate diſſeruit & dixit in Collatione 6. cap. 1. & ſequentibus.

Lib. 2. de vitis PP. c. 22

2. Eſt autem Cellia in deſerto interiori Locus Nitriæ continens, pro multitudine cellarum in eo diſperſarum Cellia nuncupatus. Huc, inquit, Hieronymus auctore Roſuueydo, qui ibi primi fuerint imbuti, & ſecretiorem iam depoſitis indumentis ducere volunt vitam, ſecedunt, eremus enim eſt vaſta, & cellulæ tanto inter ſe ſpatio diremptæ, vt neque in conſpectu ſibi inuicem, neque in vocis auditu ſint poſitæ. Singuli per cellulas commanent, ſilentium ingens & quies magna inter eos eſt: die tantum Sabbati & Dominica in vnum ad Eccleſiam coëunt, & ibi ſemetipſos inuicem tanquam cælo redditos vident. Si quis forte in Conuentu illo defuerit, intelligunt ſtatim eum corporis aliqua inæqualitate detentum, & ad viſitandum eum non omnes quidem ſimul, diuerſis tamen temporibus omnes abeunt, portantes vnuſquiſque ſecum, ſi quid apud ſe eſt, quod ægro gratum poſſit videri. Aliam verò ob cauſam nullus audet proximi ſui obturbare ſilentium, niſi forte quis poſſit in verbo inſtruere, & velut athletas in agone poſitos, ſermonis conſolatione perungere. Multi ipſorum à tribus & quatuor millibus ad Eccleſiam coëunt: ita longo à ſemetipſis ſpatio habitationis eorum Cellulæ dirimuntur: ſed charitas in eis tanta eſt, & tanto inter ſemetipſos, & erga omnes fratres conſtringuntur affectu, vt in admiratione, & exemplo ſint omnibus, vnde & ſi quis forte voluerit habitare cum eis, vbi intellexerint, vnuſquiſque cellulam offert ſuam. Eadem Sozomenus, Palladius, Ruffinus, & paulò fuſiùs Nicephorus.

3. Quod ad præclaras res geſtas attinet, Theodori nomine duo inter illuſtres Monachos Ægyptios fuiſſe reperiuntur, alter qui tempore Conſtantini Magni floruit ſanctitate, & celebris habetur In tabulis Eccleſiaſticis. ſeptimo idus Ianuarij. Diſcipulus fuit ſancti Ammonis Abbatis à quo primùm iacta ſunt fundamenta conuerſationis eorum fratrum qui nunc in monte Nitriæ commorantur, vt ait auctor vitæ ſancti

Cap. 1.

Pachomij lib. 1. de vitis PP. Athanaſius in vita ſancti Antonij, & Ruffinus lib. 2. hiſto. Alius ab illo noſter hic Theodorus Caſſiano æqualis, ſpectatiſſimus ſanctitate Monachus, de quo in iiſdem tabulis Eccleſiaſticis, 28. Decembr. Recenſetur inter ſcriptores Eccleſiaſticos, & ſancti Pachomij diſcipulus, & ſucceſſor in Monachorum ab eo inſtitutorum

Cap. 8.

regimine traditur à Gennadio. *Theodorus Presbyter, ſucceſſor & gratiæ & præpoſituræ ſupradicti Abbatis Pachomij, ſcripſit ad alia Monaſteria Scripturarum ſanctarum Epiſtolas ſermone digeſtas. In quibus tamen frequenter meminit Magiſtri & inſtitutoris Pachomij, & doctrina eius, ac vita proponit exempla, quæ illa vt doceret Angelo adminiſtrante didicerat, ſimul & hortabatur permanendum in propoſito cordis, & ſtudij, & redire in concordiam & vnitatem eos qui poſt Abbatis obitum diſſenſione facta à cœtu ſemetipſos abſciderant vnitatis, ſunt autem huius exhortationis Epiſtolæ tres.*

4. Apud ſe plures menſes tenere Caſſianum modis omnibus conabatur.

batur Theodorus, ſed facere ſatis eius eximiæ charitatis ſtudio integrum non fuit, tum quod aliò feſtinare cogebant negotia, tum vt opportunè ad verni ieiunij ſacram quadrageſimam, Serenum & alios nobiles viciniæ Abbates conueniret, ex pleriſque poſitis religioſæ vitæ capitibus de ſummo aliquo vt moris erat coram diſceptaturus. Excepit per hoſpitaliter, Serenus abeuntique explanauit apertius quos de animæ mobilitate & ſpiritualibus nequitiis edidit commentarios. In hac ipſe cauſa fidem ſibi facit Collatione ſeptima. *Summæ ſanctitatis & continentiæ virum nominiſque ſui ſpeculum Abbatem Serenum, quem ſingulari ſumus veneratione præ cæteris admirati, ſtudioſorum mentibus inſinuare cupientes, alias arbitramur deſiderium noſtrum nos explere non poſſe, quam ſi collationes eius noſtris libellis tentauerimus inſerere. Cui ſupra omnes virtutes quæ non ſolum in eius actu, vel moribus, ſed etiam in ipſo vultu per Dei gratiam refulgebant, ita eſt peculiari beneficio donum caſtitatis infuſum, vt etiam ſe ne ipſis quidem naturalibus incentiuis inquietari, vel in ſopore ſentiret. Ad quam tamen carnis præcipuam puritatem quemadmodum gratia Dei adminiculante peruenire, quoniam ſupra conditionem naturæ videtur eſſe humanæ, neceſſarium reor primitus explicari.* &c.

5. Totum vero iam tempus nocturnæ quietis ita diſputando exegerant, vt appropinquantis auroræ viciniam non ſentirent, & vſque ad ortum ſolis inſatiabiliter collationis huius verba contexere prouocarentur: tamen quoniam abſolutio propoſitæ quæſtionis, quæ cœperat indagari, in quoddam ampliſſimum ac profundiſſimum eos educeret pelagus quæſtionum, quod præſentis horæ breuitas non fineret tranſnearí; commodius exiſtimauit Serenus vt eam futuræ noctis indagini reſeruaret, quo & mihi ſub huius quæſtionis occaſione de veſtro propenſiori colloquio lætitia ſpiritualis, ac fructus vberior conferatur, & propoſitarum quæſtionum ſinus præbente nobis ſpiritu Sancto proſperos flatus liberius penetrare poſſimus. Quamobrem ſoporis modicum deguſtantes diſcutiamus obrepentem oculis noſtris, vicina iam luce, torporem, ac deinceps pariter ad Eccleſiam procedentes, quoniam nos hoc facere Dominicæ diei ſolemnitas commonet, reuerſi poſt ſynaxin, ea quæ dominus ad inſtructionem communem pro deſiderio veſtro largitus fuerit, duplicato gaudio conferamus.

6. Conſummatis, quæ diei ſolemnitas exigebat, & Eccleſiæ Congregatione dimiſſa, reuerſi ad cellam ſenis, refecti primum lautiſſime ſumus, nam pro muria, quæ ſuperiecta olei gutta quotidianæ refectioni ſolebat apponi, modicum liquaminis miſcuit, & olei quiddam ſolito propenſiùs ſuperfudit. Nam illam olei guttam ob hoc vnuſquiſque quotidie refecturus inſtillat, non vt eius ex hoc gutturis quandam percipiat ſuauitatem, quippe cuius tantus eſt modus, vt vix ipſius gutturis fauciúmque meatus non dicam linire, ſed pertranſire ſufficiat; ſed vt hoc vſu iactantiam cordis, quæ pro abſtinentia diſtrictiore blandè ſolet ac latenter irrepere, & ſtimulos elationis obtundat: Quia quantò abſtinentia ipſa occultiùs exercetur, nulloque hominum teſte perficitur,

tanto ſubtilius, occultatorem ſuum tentare non deſinit. Deinde appoſuit ſalem frictum, oliuas ternas, quibus poſt hæc ſuperintulit caniſtrum habens cicer frictum; quod illi Trogalia vocant, ex quibus quina tantùm ſumpſimus, grana mixaria bina, caricas ſingulas, hunc enim numerum in illa eremo quemquam exceſſiſſe culpabile eſt. Qua refectione tranſacta, promiſſam quæſtionis abſolutionem, cum repoſcere cœpiſſemus. *Proferte*, inquit, ſenex, *interrogationem veſtram cuius in horam diſtuleramus indaginem.*

7. Magnam Caſſianus ex conſpectu tanti viri & raris virtutum eius exemplis capiebat animo voluptatem, & alacritatem concipiebat ad imitandum, cùm perfunctus his propter quæ ad ſenem venerat negotiis,
Cap. 161. autumno ineunte ad Iſaacum Abbatem conceſſit. Is erat alius ab eiuſ-
Num. 32. dem nominis Abbate Thebæo, cuius viſionem deſcribit Ioannes Moſchus in prato ſpirituali, qua reconciliationem cum inimico ante ſynaxim neceſſariam eſſe didicit, & inter verba ſeniorum refertur à Pelagio libello 9. eiuſdem cum dignitate explicata ſententia, de pueris ab Eremo
Num 3. ablegandis. Tum alibi, & apud Ruffinum, quod nemo temerè iudican-
Lib. 3. n. 137. dus ac Deo iudicium proximi relinquendum. Fuit item Iſaac Magni
Cap. 25. Antonij Interpres auctore Hieronymo, in vita Hilarionis. De Sceti ote
Ruffin. lib. 3. de vitis PP. n. 22. Caſſiani noſtri magiſtro ac præceptore, tradunt iſta Ruffinus & Paſchaſius.

Paſcha. lib. 7. cap 33. 8. Conſilium inter ſe habuerunt ſeniores Patres, & omnes Monachi habitantes in Eremo Scythi, & conſenſerunt vt pater Iſaac Presbyter eis ordinaretur in Eccleſia, quæ in ipſa ſita eſt, vbi conuenit die & hora ſtatuta multitudo Monachorum, qui in illa Eremo conuerſantur. Audiens autem ſupradictus Abbas Iſaac huiuſcemodi conſilium, fugit in Ægyptum, & abſcondit ſe, in quodam agro inter fruteta, arbitrans indignum ſe eſſe honore Presbyterij; quamplurimi autem fratres Monachi ſequebantur vt comprehenderent eum. Cùm autem applicuiſſent ad veſperam, in eodem agro, prolongiùs, vt reficerentur, fatigati de itinere (erat enim nox) dimiſerunt aſellum, qui eis ſumptus portabat in itinere, vt paſceret. Cùm autem paſceretur aſellus peruenit in locum vbi ſupradictus Abbas latitabat. Cúmque illuxiſſet dies, requirentes Monachi aſellum, peruenerunt ad eundem vbi ſe ſenior occultauerat, & admirantes valde diſpenſationem diuinam comprehendentes ligare & conſtringere eum voluerunt, & ita perducere. Venerabilis autem ſenior non permiſit, dicens: iam non poſſum contradicere vobis quia forſitan voluntas Dei eſt, vt licet indignus ſuſcipiam ordinem Presbyterij.

9. His virtutibus pia etiam adiungebat hortamenta linguæ, nam certatim inuitatus à noſtris Collationes habuit bene longas de oratione, quarum vnam de orationis excellentia memorabilem facit. oblata inde occaſio poſtulandi ordinem deinceps atque virtutem, quia etiam
Collat. c. 36. perpetuitas eius vel acquirenda eſſet vel retinenda: *His*, inquit, *ſanctis ſermonibus ſtupefacti potius, quam repleti, veſpertina ſynaxi celebrata,*

ſopera

ſopore paululum membra laxauimus, primoque diluculo ſupplices de pleniore tractatu iterum reuerſuri, ad noſtra diſceſſimus, tam de præceptorum acquiſitione quàm de promiſſorum ſecuritate gaudentes. Excellentiam ſiquidem orationis nobis tantummodo premonſtratam, ordinem verò atque virtutem qua etiam perpetuitas eius vel acquirenda eſt vel tenenda nec dum nos integrè percepiſſe illis diſputationibus ſenſeramus.

10. Comem igitur Iſaaci ſermonem pari comitate auditores noſtri exceperunt, virumque egregium complexus, quam magni faceret eam benignitatem & diligeret, Caſſianus declarat in ea quam duxit diſputationis totius concluſionem. *Huc uſque Abbas Iſaac attonitis nobis ſecundam Collationem de orationis qualitate digeſſit. Cuius doctrinam ſuper illius prædicti verſiculi meditatione, quam velut informationis loco inſipientibus tradiderat retinendam, admirantes admodum, & excolere tenaciſſimè cupientes, vtpotè quam compendioſam ac facilem credebamus, difficiliorem ſatis ad obſeruandam experti ſumus, quàm illud ſtudium noſtrum, quo ſolebamus antea per omne ſcripturarum Corpus abſque illius perſeuerantiæ vinculo varia paſſim meditatione diſcurrere. Conſtat igitur neminem prorſus ob imperitiam litterarum à perfectione cordis excludi, nec ruſticitatem obeſſe ad capeſſendam cordis atque animæ puritatem, quæ Compendioſiſſimè adiacet cunctis, ſi modo ſanam & integram mentis intentionem iugi ad Deum verſiculi huius meditatione ſeruauerit.* Collat. 10. cap. 14.

CAPVT XXX.

Alter in Palæſtinam reditus.

1. EXacto muneris ac negotij ſui tempore diſcedit Caſſianus & Mareotida preteruectus ſecundo flumine reuertitur Alexandriam, vbi apud priores hoſpites ſuos diutiùs morari aut expectare nauigium non neceſſe habuit, tametſi nihil nec officij nec ingenij prætermiſerint amantiſſimi & religioſiſſimi Cœnobitæ, quo eum ſuas in ædes pertraherent, ſed irritum id omne ſtudium fuit, vix tandem ſuccubuit, vt aliquot dies inter conſultationes & amicorum mutua piáque colloquia exigeret. Non pauci fuere qui de claris & illuſtribus quæ viderat Eremiticarum virtutum exemplis opportunum eiùs audiendi locum otiúmque captarent valuerunt illiuſmodi orationes, vt homines rerum cæleſtium amore iam peruſtos etiamnum glòria & imitandi cupiditate vehementius incenderent. Denique rebus inibi cum Monachorum aliorumque bono conſtitutis Alexandria rurſus excedit & vniuerſis fauſta precantibus cum ſumma æquitate animi atque conſtantia; conſcenſa prope Canopum naui ornata & inſtructa, Palæſtinam intendit anno ſæculi trecenteſimi ſexto ſupra nonageſimum inclinante hyeme; ac multis iterum tempeſtatibus iactatus, poſtremò ad condictum, Ioppem appellitur. Sequuta

eſt eum admiratio apud ſeniores Ægyptios ingens & mirificæ virtutis ſuperſtes fama.

2. Inde Bethlehem profectus haud difficile cogitatu eſt quanta exultantis animi pietate Abbatem, veterem ſpiritus-magiſtrum, ſtudioſum, amantem, obſeruantem ſui conſpexerit, ad eius ſe prouoluerit pedes, tum paternum amplexum exceperit. Qua deinde ſubmiſſione animi & hilaritate totam illam ſanctam domum complexus ſit. Nec profectò minore ipſe dudum gratia præſtans, exoptatuſque charitate ac benignitate ſuſceptus eſt.

3. Nihilo tamen minus ſanctiſſimus pater, quamuis ſupra cæteros ipſe tunc eſſet, omnibus tamen æquare ſe infraque infimos ducere, ac lucem, honorem, æſtimationem hominum fugere non ſimulata manſuetudine ſolebat. Hinc illa veſtitus non ſordidi vilitas, hinc lectulus pauper, victus tenuis, itáque modicus vt vitam illi diuina quadam vi ſuſtentatam eſſe fateri neceſſe ſit, ſine qua non videretur tantillo cibo tolerari potuiſſe. Abiectiſſima domus officia ſingulari voluptate adminiſtrabat, & exemplis ferè quam bene de humilitatis virtute ſentire oſtendit: quod tum demum reliquum ædificium ſtare poſſe diceret ſi humilitatis eſſet fundamento conſtitutum. Incredibile quanta ſollicitudine ſilentij ſeruaret legem, ſuique ipſius cuſtodem ageret, cùm vt pacem nullius, quid temerè agendo turbaret, tum etiam ne arbitrio affectuque ſuo tranſuerſus ageretur. Verborum ita parcus, eáque quibus parcè vtebatur ita ſerio præcogitata, vt vix vllum ab eius exciperetur ore, quod non neceſſario aut vtiliter aut honeſte fuiſſet pronunciatum. Vnumquemque magna affabilitatis dulcedine gratiaque alloquebatur, ac licet vigens ei eſſet natura ſpiritibuſque concitata, vix tamen efferueſcere vnquam viſus, nedum iraſci aut verbis laceſſere, aut queri, aut doloris alicuius ſenſu à quoquam ſe fuiſſe læſum ſignificare. In quanto verò beneficio duceret religioni ſe eſſe adſcriptum, arguit excellens quam ab ætate ineunte imbiberat opinio ardenſque in eam affectus; ſed & ſumma in ea quies & oblectatio vt præ ipſa omnia ſibi cætera viuendi genera ſorderent.

4. Atque vti amabat matrem, ita & filios complectebatur honorificéque de omnibus monaſticæ vitæ inſtitutoribus ſentiebat, quamuis de Cœnobij ſui Bethlehemitici alumnis magnifice auguſtéque cenſeret. Sed in hoc genere illud ante omnia ponendum eſt magnam apud eum extitiſſe Ægyptiorum ac Thebæorum Monachorum exiſtimationem. Quod ſoli illi intelligunt qui euoluentes accuratius eius libros ex loquentis id ore acceperint. Non aliter de eorum familiis & excellentiſſimis ordinibus ac de re aliqua diuina, grauibus digniſque rebus loquebatur. Inter præcepta ab eo apud ſingulos commendata, hæc ferè tradebantur ad internum cuiuſque habitum propriè ſpectantia. Primum, frequens orationis ſtudium, quod vnicum Deo ſe iungendi præſidium dictitabat, alterum perpetuus vſus cognitionis exercendæ in conſcientiam ſuam; res adeo SS. Patribus laudata neceſſariaque omnibus religioſæ perfe-

ctionis

ctionis ſtudioſis, vt ab omni ſe noxa longiſſimè ſemper remoueant. Poſtremo æquabilitas vniuerſæ vitæ tum ſingularum actionum maximè, adeo certa & conſtans vt neque deiiciatur animus ab aduerſis, neque vllis à diuino obſequio difficultatibus abſterreatur, neque agendi occaſiones anteuertantur celeritate, neque tarditate ſocordiáque nimia remittantur. Is denique religioſæ integritatis ſplendor emicabat in rebus omnibus Caſſiani, eamque ſibi conciliabat apud omnes venerationem, vt vulgò non niſi ſumma reuerentia approbationéque de eo loquerentur, quin etiam in admirationem verſi inſtituerent ad extremum ipſi, conſtantiam in inceptis tantamque vitæ mutationem imitando conſectari.

CAPVT XXXI.

Varia Bethlehemi Cœnobia Hieronymus & Paula instituunt.

1. EOdem tempore Bethlehemi Monachorum amplitudo & gloria non modo laude atque honoribus ſed opibus etiam & domiciliis variis amplificari cœpta. Hieronymi enim iam celebris per totum terrarum orbem diffuſa fama (ad eum quippe veluti ad oraculum quoddam vndique concurrebatur) maximam illi auctoritatem conciliarat ab omnibus, eoque inconſulto nihil ad diuinarum literarum interpretationem aggrediebantur. Profert excellentes id genus viros nón paucos Marianus Victorius in eius vita, & quidem magnus in primis Auguſtinus, tantum eius doctrinæ atque ingenio detulit vt ſcripta ſua diſcutienda illi miſerit, libros dicauerit, & quæſtiones aliquot, præſertim, quæ ſunt de origine animæ, ab eo petierit; & quia propter locorum diſtantiam, & animarum curam proficiſci ad diſcendum in Bethlehem non poterat, miſit ad eum, qui ſua vice quærerent & diſcerent ab Hieronymo multa, Paulum Oroſium, Alipium, & Profuturum quendam Presbyterum, qui tamen Profuturus morte præuentus eò peruenire non potuit. Miſit per Cyprianum Diaconum, & alios Epiſtolas multas; vehementerque dolebat ſe eò ad diſcendum proficiſci non poſſe, multum enim, vt par erat, deferebat Hieronymo, & in viro non minus omnis generis cumulatè poſitam doctrinam, quam vitæ ſanctitatem admirabatur, ſicut ipſe ad eum ſcribens his verbis teſtatur. *Tanta autem mihi in litteris tuis, quæ in manus noſtras peruenire potuerunt, apparent res, vt nihil ſtudiorum meorum mallem ſi poſſem, quàm inhærere lateri tuo: Quod ego quia non poſſum, aliquem noſtrorum in Domino filiorum erudiendum nobis ad te mittere cogito. Si etiam de hac re, tua reſcripta meruero, nam neque in me tantum ſcientia diuinarum ſcripturarum eſt, aut eſſe iam poterit, quantum ineſſe tibi video.*

2. At non ſolùm Auguſtinus ſed totus terrarum orbis ſenem venerabatur, Seuerus Sulpitius eundem inuiſit, & ſex menſibus cum eo commoratus, manſiſſet vtique perpetuo, vt ipſe ait, ſi potuiſſet. Sic enim

Dial. 1.

Dial. 1. *Bethlehem oppidum petij, cuius loci Eccleſiam Hieronymus Presbyter regit, nam Parrochia eſt Epiſcopi, qui Hieroſolymam tenet. Mihi iam pridem Hieronymus ſuperiore illa mea peregrinatione compertus facilè obtinuerat vt nullum mihi expetendum rectius arbitrarer. Vir enim præter fidei meritum, dotémque virtutum, non ſolum Latinis atque Græcis, ſed Hebrais etiam literis inſtitutus eſt, vt ſe illi in omni ſcientia nemo audeat comparare. Tum infra. Ego,* inquit, *vt dicere inſtitueram, apud Hieronymum ſex menſibus fui, cui iugis aduerſus malos pugna, perpetuumque certamen concitauit odia perditorum. Oderunt hæretici, quia eos impugnare non deſinit, oderunt clerici, quia eos inſectatur & crimina: ſed planè eum boni omnes admirantur, & diligunt, Nam qui eum hæreticum eſſe arbitrantur, inſaniunt. verè dixerim, Catholica hominis ſcientia, ſana doctrina eſt, totus ſemper in lectione, totus in libris eſt: non die, non nocte requieſcit: aut legit aliquid ſemper, aut ſcribit. Quod niſi mihi fuiſſet fixum animo, & promiſſum, Deo teste, propoſitam Eremum adire, vel exigui temporis punctum à tanto viro diſcedere noluiſſem. Huic ergo traditis, atque commiſſis omnibus meis, omnique familia quæ me contra voluntatem animi mei ſequuta tenebat implicitum, exoneratus quodammodo graui faſce, ac penitus liber, regreſſus Alexandriam viſitatis ibi fratribus ad ſuperiorem inde Thebaida, id eſt ad Ægypti extrema contendi.* Hactenus Sulpitius.

3. Hedibia & Algaſia, ex vltimis Galliarum finibus, Apodemium pro multarum quæſtionum ſolutione, ad eum miſit. Miſerunt ex Germania, Sunia, & Fretella, vt varietatem pſalterij ab eo audirent. Mittebant ex vrbe, Pammachius, Oceanus, & alij, vt vel contra Hæreticos reſponderet, vel dubia aliqua à ſe mota diſſolueret. Mittebant & ex reliquis oris reliqui, tantúſque vndique ad eum quæſtionum ac literarum concurſus erat, vt ſcribens Paulino, hoc ipſum ipſe illis, verbis teſtetur. *Et vt ſanctæ menti tuæ ſimpliciter fatear, vno ad occidentem nauigandi tempore tanta à me ſimul Epiſtolæ flagitantur, vt ſi cuncta ad ſingulos velim ſcribere occurrere nequeam.* (Epiſt. 153.)

4. Præter frequentes literas quibus appellabat & interpellabat, & obloquebatur, & colloquebatur ſæpiſſimè cum abſentibus. Neceſſe illi erat quotidie aduenientes in ea loca Chriſtianos excipere, & ea qua poterat humanitate recreare. Qui quidem concurſus tantus erat, vt ſtudiis vix eſſet relictus locus. De qua re ita ipſe Euſtochio teſtatur. *Fateor me explanationes in Ezechielem multo ante tempore promiſiſſe, & occupatione de toto huc orbe venientium implere non poſſe, dum nulla hora, nullumque momentum eſt, in quo non fratrum occurramus turbis, & Monaſterij ſolitudinem hoſpitum frequentia commutemus, in tantum vt aut claudendum ſit nobis oſtium, aut Scripturarum per quas aperiendæ ſunt fores, ſtudia relinquenda. Itaque lucratiuis, imo furtiuis noctium horis, quæ hyeme propinquante longiores eſſe cœperunt, ad lucernam, qualiacumque hæc ſunt, dictare conamur.* Ad Lucinium quoque ſcribens, quod præ frequentia, & peregrinorum turbis, relegere quæ ſcripſerat non potuerit, aſſerit. Recipiebat enim venientes omnes ad ea loca cum tanta charitate vt pedes (In procemio lib. 7. ſuper Ezechielem.)

etiam

etiam ſe illis ſolitum eſſe lauare his verbis teſtatur. *Nobis in Monaſterio hoſpitalitas cordi eſt, omnéſque ad nos venientes læta humanitatis fronte ſuſcipimus, veremur enim ne Maria cum Ioſeph locum non inueniat in diuerſorio, ne nobis Ieſus dicat excluſus, hoſpes eram & non ſuſcepiſtis me, ſolos hæreticos non recipimus, quos vos ſoles recipitis, propoſitum nobis eſt pedes lauare venientium, non merita diſcutere.*

5. Quod igitur tempus & neceſſitas flagitabat vt non modo domeſticarum rerum & vniuerſæ familiæ ſuæ religioſiſſimæ ſollicitudinem gereret Hieronymus, verum etiam curæ & cogitationis quam poterat partem, in externorum vtilitatem deriuaret, multa quæ hactenus ex ærarij & hoſpitiorum anguſtia grauia extiterant incommoda, commodotum compenſatione leniendo, multa inſtauranda & ex recenti hominum liberalitate inſtituenda curauit: illud imprimis, quod cum ex diuerſis locis, tanta peregrinorum turba conflueret, vix tamen ſufficiens locus erat, quo admitterentur ij, ſi qui fortè vitæ genus ibi ſuſcipere, ac religionem inire ſtatuerent. Nulli ptochodochi certi qui ruſticos mendiculos, ad Chriſti præſepe voti cauſa venientes tecto ac ſedibus ſuis exciperent ac erudirent, nulli reditus ad ſubleuandam illorum inopiam conſtituti, ad hæc magna mulierculatum & virginum earum viſebatur multitudo quæ diuino inſtinctu cuperent, aliquando ſe ex maximis moleſtiarum ſecularium, & turbulentiſſimis tempeſtatibus in portum ſalutis recipere. Ergo ne tantus periret fructus, laudabile hoc ſuum & præſtantis operis conſilium viris copioſis ac diuitibus fœminis communicauit, quarum authoritate ac benignitate conficeretur.

6. Sed in eo genere Paulæ Romanæ ſingularis pietas & liberalitas enituit, ibi enim iam per triennium cum Euſtochio filia & Melania Marcellini Conſulis nepte ſatis auguſto hoſpitiolo commorata ædificare cœpit ſtrenue lautius & latius Monaſterium, cui tria inſuper alia perpetuis ſumptibus adiunxit, & diuerſas pro diuerſis peregrinis iuxta viam poſuit manſiones, diues enim erat Paula & Nicopolis in Axiaco littore poſita ad eius (vt quæ ab Agamemnone genus duceret) poſſeſſionem maximè pertinebat. In priori perpetuam Hieronymo ſedem fixit, ibidémque Monachos magno numero ampliſſimis facultatibus locauit: in cæteris habuere fœminæ Virgines, quæ in tres turmas diuiſæ atque in opere & cibo ſeiunctæ, ad Pſalmodias tamen & orationes conuocabantur frequentéſque conueniebant. Ipſa ſe ſuamque inſuper filiam Euſtochium dicauit vni, ſimulque cum religioſis virginibus, ad extremum vſque ſpiritum in ſummo euangelicæ paupertatis rigore per totos viginti annos Monaſticam diſciplinam ſeruauit. Eius vitam, mortem, & res geſtas inſigni oratione complexus eſt Hieronymus quam & obiiſſe teſtatur Honorio & Ariſteneto Coſſ. qui annus teſte Onuphrio numeratur à Chriſto 404. & Innocentij Pontificis I I I.

7. Verùm licet pro viris & virginibus ibi degentibus, ſatis capax extructum habitaculum eſſet & pro peregrinis manſiones aliquæ circa viam erectæ, tantus tamen vndique ad ea loca pietatis cauſa hominum

concurſus erat præſertim Monachorum vt diuerſorium magis amplum Hieronymus ædificare cogitauerit. Mittit propterea Paulinianum ſibi germanum in patriam iam à Gothis vaſtatam, vti ſemirutas villulas quæ barbarorum effugerant manus & parentum communium venderet cenſus, obierant enim tunc, Hieronymi Pauliniani que parentes. Degebat hoc tempore Romæ Ruffinus, eamque tunc Syricius de cuius teſtimonio deinde ſub Anaſtaſio qui eum de Origenis verſione damnant gloriabatur, gubernabat; ex ea Aquileïam & patriam reuerſus poſtea eſt, Pauliniano adhuc in Dalmatia & vicinis oris manente. Meminit huius rei in Epiſtola ad Pammachium, & in altera, quæ ad ipſum Ruffinum eſt, his verbis Hieronymus. *Nos in iſta Prouincia ædificato Monaſterio & diuerſorio propter extructo, ne fortè, & modò Ioſeph cum Maria in Bethlehem veniens non inueniat hoſpitium, multis de toto orbe confluentibus turbis obruimur Monachorum, vt nec cœptum opus deſerere, nec ſupra vires ferre valeamus, vnde quia pene nobis illud de Euangelio contingit vt futuræ turris non ante computaremus expenſas, compulſi ſumus fratrem Paulinianum ad patriam mittere, vt ſemirutas villulas quæ barbarorum manus effugerant & parentum communium cenſus venderet, ne cœptum Sanctorum miniſterium deſerentes riſum maledicis & æmulis præbeamus. Et ad Ruffinum. Frater meus Paulinianus necdum de patria reuerſus eſt, & puto quod eum Aquileja apud ſanctum Papam Chromatium videris; ſanctum quoque Presbyterum Ruffinum ob quandam cauſam per Romam Mediolanum miſimus, & orauimus vt noſtro animo & obſequio vos videret: Gothi autem aliquot annis ante Romam captam hoc eſt Valentis tempore, vt Oroſius teſtis eſt, primum Thraciam, exinde vt alij, Pannoniam, Dalmatiamque vaſtarunt, quo tempore Strido quoque deſtructa fuit.*

8. Non ſatis poſſim explicare dicendo, quàm lætam ſibi propitiámque fortunam tuliſſe exiſtimaret Caſſianus, vt tantorum virorum illuc confluentium ſocietate frueretur. Ac primo Paulæ ſanctiſſimæ colloquiis congreſſuque religioſiſſimo non ſolùm delectabatur incredibiliter, ſed etiam ſine ſatietate delectabatur: cuius lætis ſucceſſibus geſtire eum videres, & quo eius exemplis magis proficeret, ad mores inſuper actionéſque ſingulas perdiligenter attendens, talem in omni genere ſuſpiciebat, quæ ſacratum virginum Antiſtitæ nomen ac munus, quo defungebatur, magno virtutum numero illuſtribúſque ad exemplum viuendi inſtitutis præclarè tueretur.

9. Addo Hieronymi conſuetudinem probitate innocentiaque affluentem, ipſi iucundam admodum & vtilem eam Bethlehemi commorationem reddidiſſe, dum vel è variis librorum diuinorum locis, vel de purioris vitæ incitamentis inter ſe differerent, Caſſiano Patrem optimum & omni doctrina eruditum de iis quæ in eo genere difficultatem habere videbantur conſulente. Illud de ſummis ipſius laudibus quod olim non animo tantum atque ore tenus, ſed ſcriptione etiam deinceps affirmauit libro 7. de Incarnatione contra Neſtorium. *Hieronymus*, inquit, *Catholicorum magiſter, cuius ſcripta per vniuerſum mundum quaſi diuina*

uina lampades rutilant. In libro ad Euſtochium. Dei, inquit, Filius pro noſtra ſalute hominis factus eſt filius, decem menſibus vt in vtero naſcatur expectat, & ille cuius pugillo mundus includitur, præſepij anguſtiis continetur. Item ipſius in commentario Iſaiæ. Dominus enim virtutum qui eſt Rex gloriæ, ipſe deſcendit in vterum virginalem, & ingreſſus eſt & egreſſus orientalem portam, quæ ſemper clauſa eſt. De quo Gabriel dicit ad virginem. Spiritus ſanctus ſuperueniet in te & virtus altiſſimi obumbrabit tibi. Propterea, quod naſcetur in te ſanctum vocabitur filius Dei. Et in Prouerbiis, Sapientia ædificauit ſibi domum. Compara hoc ſi placet doctrinæ tuæ imo blaſphemiæ, qua ais. Deus enim menſium creator eſt & non menſium partus. Ecce enim Hieronymus vir ſicut maximæ ſcientiæ ita probatiſſimæ puræque doctrinæ, iiſdem prope verbis quibus tu, Dei filium menſium partum negas, ille partum menſium eſſe teſtatur. Decem enim, inquit, menſibus in vtero vt naſcatur expectat. Sed parua tibi forſitan viri huius videtur authoritas. Idem omnes atque iiſdem verbis putato dicere, quia quicumque Dei filium partum eſſe Virginis non negat, partum eſſe menſium confitetur. Hactenus de Hieronymo ſuo Caſſianus libro de Incarnatione Domini citato cap. 26. Nam in Præfatione Inſtitutionum ad Caſtorem Pontificem, laudans itidem ipſum cum Baſilio tanquam authores religioſiſſimos. *Super hac re*, inquit, *viri & vita nobiles & ſermone ſcientiáque præclari m. lta iam opuſcula deſudarunt, ſanctum Baſilium & Hieronymum dico, alióſque nonnullos quorum anterior ſciſcitantibus fratribus ſuper diuerſis inſtitutis vel quæſtionibus, non ſolum facundo verum etiam diuinarum ſcripturarum teſtimoniis copioſo ſermone reſpondit. Alius verò non ſolum ſuo elucubratos ingenio edidit libros, verùm etiam Græca lingua digeſtos in Latinum vertit eloquium: poſt quorum tam exuberantia eloquentiæ flumina poſſem non immeritò præſumptione notari, ſi aliquid ſtillicidij huius inferre tentaſſem, niſi me ad hæc fiducia tuæ ſanctitatis animaret & ſponſio, quod tibi hæ nugæ forent acceptæ qualeſcumque ſint, vel eas congregationi fratrum in nouello tantum Monaſterio commorantium deputares.*

EX CHRONI. IBIDEM.

TEXTVS V.

CVm remotiſſima Ægypti & Thebaidos vnà cum Abbate Germano peragraſſet, Conſtantinopolim venit, vbi à Ioanne Magno Epiſcopo Diaconus ordinatus cùm eſſet, Romam adiit, &c.

CAPVT XXXII.

Arcadio regnante Conſtantinopolim à Ioanne Chryſoſtomo accitur.

DVm hæc geruntur, agebatur annus noſtræ ſalutis 395. quo Theodoſius Imperator, cum filios Arcadium & Honorium iam olim à S. Arſenio in Baptiſmo ſuſceptos Conſtantinopoli venientes Mediolani excepiſſet, eóſque S. Ambroſio commendaſſet vt tradit Paulinus in vita S. Ambroſij, quaſi præſcius imminentis mortis, ſibi per S. Anachoretam Ioannem Dei admonitu prænuntiatæ, populi curam geſſit relaxando annonaria tributa, plurimáque Reipublicæ Chriſtianæ fructuoſa diſpoſuit, edictum hortatu Amphilochij Epiſcopi conſcribendo quo Ariani ex vrbibus eiicerentur, leges ferendo, quibus idolorum fana diſiici, confringi ſtatuas, Gentilium ſacrificia & ceremonias funditus aboleri iuſſit, cùm eius in imperio deceſſor Valens, nec boni nec mali ratione habita, quam quiſque deligeret religionem permiſiſſet indiſcriminatim. Conſtantinus verò cæterique deinceps etſi cultus ſimulachrorum funditus euelli, non tamen fana ſubuerti ſed inacceſſa duntaxat eſſe voluiſſent. Moritur ibidem 17. Calendas Februarij magno totius orbis damno nulli Imperatorum ſecundus, ſi vt aiunt tam potens itæ fuiſſet, quàm pius ac fœlix fuit, pæſentibus filiis & Ambroſio, cùm imperaſſet annis ſexdecim & duobus diebus, annum agens ætatis quinquageſimum & à Chriſto nato 395. Arcadius poſt patris obitum, ne quid inopinata morte Imperatoris turbarum oriretur in Oriente, quàm citiſſimè maturauit Conſtantinopolim, dum Honorius poſt quadragenariam funeris functionem corpus pollinctum mandari curat temporariæ ſepulturæ: Quo eum die celebri oratione laudauit Ambroſius. Sed & ipſi authores Ethnici Chriſtianis maximè infenſi, quamquam veritatis ſtudioſi multa de eius publicis priuatiſque moribus ingentibúſque virtutibus habent. Symmachus ciuiles eius & bellicas laudes proſequutus ſcribit ad Flauianum, adeo ſua oratione ſuperiores fuiſſe, vt ſibi potius illas attigiſſe quàm pro rerum geſtarum dignitate ſingulis ſatisfeciſſe videretur. Themiſtius Philoſophus eaſdem eximiè prædicat. Aurelius Victor in Theodoſio ſic comparat illum Traiano, vt longè etiam præferat, ac proindè non iam amplius acclamandum & deprecandum *Melior Traiano*, ſed *melior Theodoſio*. Cæteris luculentius iſta tractauit Paulinus Romanæ decus nobilitatis, literis clarus famáque celebris in libro de Theodoſij veris laudibus, cuius meminit ipſe Epiſto. 9. ad Seuerum, & de quo ad ſe miſſo Hieronymus Epiſtq. 13. *Librum*, inquit, *tuum, quem pro Theodoſio principe prudenter ornatéque compoſitum tranſmiſiſti, libenter legi*, &c. Gennadius Panegyricum ſuper victoriam tyrannorum nominat. Vnus duntaxat repertus eſt Zoſimus qui more ſuo in Chriſtianæ religionis odium,

Lib. 2. Epiſt. 13.

Orat. 5. & 6.

odium, licet in bello ſuſceptos labores extollat, pacis tamen tempore eundem mollitiei & nimiarum deliciarum carpſerit in ſua hiſtoria.

Iuſtis itaque perſolutis hoc eodem anno 6. Idus Nouemb. cadauer ſplendido & magno cum apparatu Conſtantinopolim deportatum eſt. Cæterum hæredes Imperij duo, qui vnà cum Patre, Arcadius quidem duodecim, Honorius verò duos annos imperitarant, etiamnum pueri, iam ſoli Rempublicam capeſſere cœperunt 16. Calen. Februarij, ille in Oriente iſte in Occidente; cum annum ille ætatis ageret decimum octauum, iſte decimum, quos quidem ambos, pueritia opportunos tutorum perfidiæ fecit, non ſine graui diſcrimine imperij. Ruffinum enim Arcadio, Stiliconem Honorio tutores adiunxerat pater moriens. Verum ille conſortem æmulatus, quod eum arctiori vinculo nuptiarum ſibi obſtrinxiſſet Theodoſius, iuncta illi Serena Honorij fratris ſui filia, tum fortè quod in ſumma dignitate & potentia ſupparem ferre non poſſet, eò prouenit arrogantiæ, vt Imperatorem generum habere conaretur, & ita viam ſibi parare ad affectatam vtriuſque tutelam Imperij, niſi factum fuiſſet arte Eutropij Eunuchi cubiculi præfecti vt Arcadius Luciniam Eudoxiam ſibi deſponderet eximiæ pulchritudinis virginem, neptem Promoti viri Conſularis, quem idem Ruffinus occidi à barbaris curauerat, qua tamen nuptiarum ſpe deiectus, nihil de imperio minus cogitans cœpit occultè finitimarum Prouinciarum aditus annis occupare, Græciæ quidem Antiocho, Gerontio Thermopylarum anguſtiis cuſtodiendis, traditis: qui in Arcadij necem & vtriuſque imperij exitium, euocatis Hunnis, Gothis & Maſſagetarum immanibus populis, duce & iam rege creato Alarico cognomento Balta coniurarunt, per quos quarta clades illata ſit Europæ & Aſiæ, quantis cædibus pariter ac terroribus, auſi quoque Conſtantinopolim obſidere, vniuerſas vrbes compleuerint deplorat Hieronymus tunc Hieroſolymis exiſtens Epiſtola ad Heliodorum 3. & 30.

3. His tam diris atque funeſtis dum Stilico gemino pollens exercitu quam citiſſimè occurrere ſatagit, Ruffini proditoris arte impeditur, ſuadentis Arcadio vt Orientalem ſuum exercitum reuocaret Conſtantinopolim. Itaque coactis ab inuicem diuelli, Stilico cum copiis Occidentalibus vtroque fremente exercitu in Italiam rediit, ac ducem Gainam Gothici generis, minas in Ruffinum ſpirantem cum Orientalibus ad Arcadium remiſit. Aduenienti per viam occurrens cum Arcadio Ruffinus, dum ex condicto expectat vt acclametur à militibus Imperator, vrgens Arcadium vt ipſe prius eum conſortem declararet imperij, appetitus eſt ex inſperato militis gladio Stiliconis nomine, letalem ictum vibrantis, quem ſequuti alij atque alij mille eumdem Ruffinum repetitis vulneribus confoderunt & caput ac manus cæteráque inter ſe diſpertita membra per ſummum ludibrium conto impoſita, pro trophæis cum pompa in vrbem circumtulerunt, vxore & filiâ tunc ad Eccleſiam metu confugientibus, fide data conceſſum eſt, vt Hieroſolymam nauigarent, Siluiam verò eius ſororem virginem Chriſto dicatam egregia ſanctitate

Cap. 35. atque eruditione conſpicuam, vixiſſe Hieroſolymis & peregrinatam eſſe in Ægyptum author eſt Palladius in hiſtoria Lauſiaca. Sub idem tempus Lib. 3. de præſcript. c. 34. Arcadius ne traderet ad ſe confugientes Armenios propter Perſarum perſecutionem, bellum cum Perſis confecit, eo ſigno, inquit Proſper, quod ante quam potiretur victoria, coëuntibus in prælium militibus aëriæ cruces in veſtibus apparuere. Vnde etiam victor cum eodem ſigno crucis fieri præcepit, quæ in vſu totius orbis & maximè Aſiæ hodiéque perſiſtit.

4. Sed quod propiùs rem noſtram accedit, cùm tumultus id genus bellici deſiere anno Arcadij 3. & Chriſti 397. exeunte, Nectarius Epiſcopus Conſtantinopolitanus diem obiit, & quidem in tempore ſedulo curatum eſt vt ſucceſſoris electio fieret, eiuſque rei cauſa celebratum Lib. 8. c. 2. eſſe Concilium Epiſcoporum tradit Sozomenus, ſed enim cum alij alium ad id muneris quærerent, tandem conſpirantibus in vnum omnium ſuffragiis placuit Ioannem Antiochiæ Presbyterum ab eloquentia cognomento Chryſoſtomum accerſere, fruſtra aduerſus eum ſatagente Theophilo Alexandrino, qui vocatus ab Imperatore Conſtantinopolim ex iure prætenſo à Patriarchis Alexandrinis in electione Epiſcopi eius ciuitatis, conatus eſt eius conuellere gloriam ſuis inſectationibus, ratus ſibi conſultum iri melius, ſi in officij conſortes parum cordatos ſibi ſuffragio aſciſceret, quàm vt cogeretur audire conſilia prudentum. Idcirco Iſidorum quemdam ſuæ ipſius Eccleſiæ Presbyterum ſibique chariſſimum, quod ſua olim cauſa is in ſe recepiſſet negotium plenum periculi, magnopere contendebat in demortui locum ſucceſſorem ſufficere, & ad Epiſcopatum ſuo ſuffragio promouere. Sed minis metuque iudicij ſubeundi de nonnullis criminibus ei obiectis, & ipſe eumdem Ioannem deſignauit Epiſcopum. Extant Arcadij literæ per Clericos ſimul, & dignitate in palatio præpollentes deſtinatæ ad Flauianuum Epiſcopum Antiochenum, quibus cum innotuiſſet electio facta Chryſoſtomi populo Antiocheno, iſque pertinaciſſime reſiſteret ne abduceretur: viſum eſt Imperatori ſcribere ad eius ciuitatis Præfectum, ad ſe vt omnes clanculum nec vllo hominum conſcio mitteret virum, ne qua turba commoueretur in ciuitate ob Ioannem. Præfectus verò eundem accerſitum extra portam quæ dicitur Magneſia, quaſi ad viſitandas martyrum ſacras ædes impoſitum rhedæ publicæ, Eunucho qui cum Magiſtro militum fuerat miſſus, tradidit deducendum ad Imperatorem. Simul ac igitur Ioannes Conſtantinopolim peruenit ordinatus eſt eius ciuitatis Epiſcopus, quod Socra. lib. 6. cap. 2. anno conſequente proximo 398. die 26. Februa. contigiſſe Socrates, Sozomenus, Marcellinus in Chronicis affirmant. Porro in ſublimem thro- Sozom. lib. 8. cap. 2. num euectus, quanta vigilantia docuerit, quanto ſtudio pugnarit aduerſus hæreticos & gentiles, ſcripta viri declarant. Vbicumque diuinus honor ageretur nulli cedebat difficultati periculove, ſed nixus Deo nihil arduum nihil nimis amplum ducens, immenſa quadam animi magnitudine alta quæque ſpectare ingentiaque conari cœpit. Ac primum omnium curauit, vt Catholicæ fidei in omnibus proſpectum eſſet, autórque fuiſſe

fuiſſe putatur, vt ſeueriſſima illa lex 34. Codi. Theodoſia. de hæreticis, poſt dies ſex à ſua ordinatione ſanciretur, qua & ipſorum conuentus omnino prohibiti, & eorum clerici vrbibus pelli ac codices igne comburi iuſſi ſunt, & quod nunquam hactenus aduerſus vllos hæreticos decretum fuerat, eorumdem receptoribus & occultatoribus capitale ſupplicium irrogatum eſt. Deinde Theophilo Alexandrino in auxilium aſſumpto miſit Romam, & in Ægyptum legatos, Acacium Berœenſem Epiſcopum & & Iſidorum illum, cuius nomine Theophilus ordinatione ſua obſtiterat, quorum opera Romano Pontifici & Occidentalibus ac Ægyptiis Epiſcopis Flauianum Antiochenum reconciliaret, & Eccleſiam ipſam Antiochenam diu inter ſe diuulſam propter Paulinum, Euagrio eius ſucceſſore vita functo, ad vnionem redigeret. Inde luxum clericorum, potentium menſas affectantium coarguit, & ſuperfluos Eccleſiæ ipſiuſque Epiſcopi Conſtantinopolitani ſumptus reſecari & ad infirmorum ſolatia transferri voluit. Neque minus ardens ſtudium aduerſus principum & illuſtrium virorum faſtus & ſuperbiam, quàm plebeiorum minas & terrores fuit. Denique omnes omnis generis laicos ſemper in coarguendo vitio admonitione & audacia repreſſit.

5. Cæterum nulla res magis incredibilem eius animi magnitudinem oſtendit quam infinita quædam cupido Euangelij toto orbe terrarum circumferendi, cùm enim ei anguſta videretur longè latéque diffuſa Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ amplitudo, totam Thraciam, inſuper Græciam, Scythiam, Pontum, Aſiam vniuerſam, omnem denique animo atque induſtria complexus eſt Orientem, omnes vtique terras deinde complexurus, ſi animi ardori & vires & vita reſpondiſſent, quare ſpectata in adiungendis Chriſto infidelibus & hæreticis conuincendis, Monachorum fides atque induſtria, ad communicandum cum eiſdem laborem plebis erudiendæ Chryſoſtomum accendit. In delectu itaque habendo eorum quibus haud minus ſedulitatis foret, quàm pietatis vſus, ſolerti induſtria nactus eſt Caſſianum virum poſtea ſuis virtutibus clarum, eumque Conſtantinopolim accerſiuit, dignum vtique ratus, qui ſibi à conſiliis tanquam alteri Damaſo alter Hieronymus, in ſanctiore Conclauio aſſideret. Chryſoſtomum induxit ad hanc electionem cùm fama ipſa quæ Caſſiano latè percrebuerat, tum verò quod opinionem de ipſo ſimul augerent multi, & ſuprà cæteros Theophilus, Iſidorus & alij Ægyptij quibus olim vitæ vſus & conſuetudo frequens Alexandriæ, & alibi cum peregrinaretur virtutes eius notas fecerat. Tum forte quippe cùm affirmarent hominem eſſe ad religionis munia factum, quia ipſum inaudiuerant ſæpè ita in conſultationibus loqui, vt ingens omnium quæ diceret admiratio ſimul eſſet atque fides, coniunctionémque fœlicem in eo ſummæ doctrinæ ac ſummæ modeſtiæ ſuſpicerent vniuerſi. Tum fortè etiam quia ſanctitatem ac morum eius ſuauitatem ipſemet Chryſoſtomus libauerat. Is enim vixit in Syria, qualem nobis Heraclidem Monachum deſcribit Trithemius. De vita & conuerſatione SS. Patrum, vir moribus ſanctus & diuinarum ſcripturarum erudi-

tione

tione inſignis, ſanctorum Patrum Anachoretarum ac Monachorum diligentiſſimus inquiſitor & imitator, qui velut argumentoſa apis de ſingulorum conuerſatione flores virtutum in alueolum pectoris ſui conferens, mel ſpiritalis dulcedinis procreauit. Sed & Antiochiæ, cùm in ore & ſermone omnium clariſſimus extitit, æquè innotuiſſe Hieroſolymis, & Palæſtinæ loca ſancta peruſtraſſe Chryſoſtomum, quis poterit dubitare? Certè quidem ſi coniectura interdum veriſimili, ex ſimilibus comparata exemplis, agere conceſſum eſt, haud par eſt credere, qui nulla alia quam inuiſendorum ſanctorum Patrum & tyrocinij Monaſtici ponendi cauſa in Eremos Calcidis ſeceſſerat, prætermiſiſſe finitimas ac venerandas ſanctiſſimæ vrbis memorias vniuerſo antiquitùs celeberrimas orbi, & ad Chriſti cunas Bethlehemum non acceſſiſſe, inſalutatóſque ibidem priſci moris integerrimique ſanctorum plurimos reliquiſſe.

6. Hieronymo non fuiſſe incognitum, atque adeo Caſſiano Hieronymi familiariſſimo eidémque omnibus rebus coniuncto, ſed etiam inter eos officia quædam & paria & mutua interceſſiſſe colligitur eiuſdem Hieronymi teſtimonio, idque primum in Catalogo eius de ſcriptoribus Eccleſiaſticis eſt ferme in hæc verba. *Ioannes Antiochenæ Eccleſiæ Presbyter Euſebij Emiſeni Diodorique ſectator multa componere dicitur, de quibus ſex περὶ ἱερωσύνης tantùm legi.* Tum ad Principiam ſcribens. *Cùm Monachi*

Epiſt. 16. *Ægypti libellum dediſſent aduerſus Theophylum Arcadio Imperatori, & quidem grauibus refertum criminibus, adeò vt Theophyli caput in diſcrimen videretur adduci. Creditum quidem fuit eos haud iſta abſque ſententia Chryſoſtomi tentaſſe.* Quamobrem ea diſſipata longè latéque fama, tacito proprio ob tanti viri reuerentiam Ioannis nomine, Hieronymus ſub Barnabæ voce, ex Pauli ſententia ipſum ſugillat his verbis. De Occidentis partibus ad Orientem turbo tranſgreſſus minitabatur plurimis magna naufragia. Tunc impletum eſt. Putas veniens filius hominis fidem inueniet ſuper terram? refrigerata charitate multorum, pauci qui amabant fidei veritatem noſtro lateri iungebantur, quorum publicè petebatur caput accuſationibus ſcilicet Origeniſtarum, contra quos opes omnes parabantur. Ita vt Barnabas quoque duceretur in illam ſimulationem, imo apertum parricidium, quod non viribus ſed voluntate commiſit. Hæc ipſe, nimirum quod, vt dictum eſt, fama vulgatum eſſet, licet magna calumnia, libellum accuſationum aduerſus Theophilum capitalibus criminibus plenum oblatum Arcadio fuiſſe impellente Chryſoſtomo. Sed cùm longè aliter res ſe haberet, quod tamen illis patrocinatus Chryſoſtomus viſus eſſet, hæc ſuſpicandi cauſam captantibus præbuere.

7. Cæterum ipſum Hieronymum Chryſoſtomi cauſa maximo fuiſſe

Epiſt 31. dolore affectum, adeo vt etiam in febrim inciderit, ipſe ſuæ Epiſtolæ ad Theophilum exordio tradit, licet eum non nominet, in qua de S. Paulæ obitu meminit, déque afflictione quam ob Eccleſiæ turbines pateretur, ſignificans plane turbas Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ ob expulſum à ſede Chryſoſtomum eius Epiſcopum, ait enim. *Ex eo tempore quo Beatitu-*

dinis tuæ accepi Epiſtolas iuncto paſchali libro vſque ad præſentem diem, ita mœrore, luctu, & ſolicitudine, ac diuerſis ſuper ſtatu Eccleſiæ hinc inde rumoribus exagitatus ſum, vt vix volumen tuum potuerim in Latinum ſermonem vertere. De aliis Eccleſiarum turbis nihil eſt quod poſſit intelligi cùm non eſſent alibi alia de re tunc concitati tumultus, ſi enim in his conſpiraſſet S. Hieronymus cum Theophilo certè quidem ſibi gaudendum illique gratulandum fuiſſet, quod ſcilicet res ex ſententia eueniſſet. Iunctus ergo erat Hieronymus cum Theophilo, in diſſipandis Origeniſtis deſtruendiſque erroribus Origenis, non autem in perſequutione ab eo aduerſus Ioannem Chryſoſtomum excitata, quod deteſtandum videbatur. Laude quidem dignum illud Origeniſtis atque erroribus Origenis reſiſtere, quibus ad perdendam Catholicam veritatem à nonnullis ianua iam aperta erat.

CAPVT XXXIII.

Ab eodem renuntiatur Diaconus magnæ Eccleſiæ ſuæ Conſtantinopolitanæ.

1. IAm tum ſolemne illud ab Eccleſia ſeruatum fuiſſe, vt Monachi ordinarentur & clero vindicarentur, liquet ex Epiſtola S. Paulini 45. quæ inter Epiſtolas Auguſtini extat num. 35. Nam de ſe ita loquitur. *Etſi à Delphino Burdegalæ baptiſatus à Lampio apud Barcinonam in Hiſpania per vim inflammatæ plebis ſacratus ſim, tamen Ambroſij ſemper, & dilectione ad fidem nutritus ſum & nunc in Sacerdotij ordine confoueor. Denique ſuo me clero vindicare voluit, vt etſi diuerſis locis degam, ipſius Presbyter cenſear.* SS. Mommolenus & Bertrammius Aſcetæ Luxouienſes, & S. Bertini in Apoſtolico munere prædicationis in agro Morinorum ſub S. Audomari præſidio ſuffragatores, collecta multa animarum meſſe, cum iuſtitiæ manipulis ouantes in cœlum euolarunt. De aliis verò id genus quam plurimis, in fine eiuſdem Epiſtolæ citatæ S. Paulini, hæc verba leguntur. *Benedictos ſanctitatis tuæ comites, & æmulatores in Domino fratres, ſi dignantur, noſtros tam in Eccleſiis quàm in Monaſteriis Cartagini, Tagaſtæ, Hipponeregio, & totis Parochiis tuis atque omnibus cognitis tibi per Africam locis Domino catholicè ſeruientes multo affectu & obſequio ſalutari rogamus*, Sed & Poſſidius in vita Auguſtini quemadmodum per totam Africam propagati fuerint clerici, Epiſcopi, & Monaſteria ex primo illo Hipponenſi ab Auguſtino erecto Monaſterio, docet his verbis. *Proficientes verò doctrina diuina ſub ſancto & cum ſancto Auguſtino, in Monaſterio Deo ſeruientes, Eccleſiæ Hipponenſis clerici ordinari cœperunt: ac deinde innoteſcente ac clareſcente de die in diem Eccleſiæ Catholicæ prædicationis veritate, ſanctorúmque Dei ſeruorum continentia & paupertate profunda, ex Monaſterio quod per illum memorabilem virum & eſſe & creſcere cœperat, magno deſiderio poſcere atque accipere Epiſcopos & Clericos, pax*

Martyrolo. Gallica. 5. Sept. in vita S. Bertini.

Cap. 11.

N

Eccleſiæ atque vnitas, & cœpit primò & postea conſequuta eſt. Nam fermè decem quos ipſe noui, ſanctos ac venerabiles viros, continentes & doctiſſimos B. Auguſtinus diuerſis Eccleſiis nonnullis quoque eminentioribus rogatus dedit. Similiterque & ipſi ex illorum Sanctorum propoſito venientes, Domini Eccleſiis propagatis, & Monaſteria inſtituerunt, & ſtudio creſcente ædificationis verbi Dei, cæteris Eccleſiis promotos fratres ad ſuſcipiendum ſacerdotium præſtiterunt. Hæc Poſſidius, vt planè videas ex vno Auguſtini Monaſterio vniuerſam Catholicam Eccleſiam Africanam ſanctis Sacerdotibus breui tempore fuiſſe repletam, Donatiſtis propterea inuidentibus, & nomen Monachi execrantibus. Eſt de his reſcriptum Honorij Imperatoris lib. 32. Codicis Theodoſiani, *De Epiſcopis & Clericis.* Si quos fortè Epiſcopi deeſſe ſibi Clericos arbitrantur ex Monachorum numero rectius ordinabunt non obnoxios publicis priuatiſque rationibus, &c. Dat. VII. Calen. Auguſt. Honorio IV. & Euthychiano Coſſ. Indeque S. Auguſtinus ſuos clericos interdum Monachos appellat.

2. Hanc igitur viam, quæ frequens & popularis haberetur, ſequutus Chryſoſtomus Germanum & Caſſianum Monachos ſacrorum ordinum charactere Deo & Eccleſiæ ſuæ Conſtantinopolitanæ aſſeruit, & quidem Germanum Sacerdotali, Caſſianum verò Diaconi dignitate inaugurauit. Author eſt Gennadius in Catalogo Illuſtrium virorum. *Caſſianus natione Scytha Conſtantinopoli à Ioanne magno Epiſcopo ordinatus.* Simitet Trithemius. *Ioannes*, inquit, *Caſſianus natione Scytha B. Ioannis Chryſoſtomi Conſtantinopolitani Epiſcopi quondam auditor atque diſcipulus, & ab eo Diaconus ordinatus.* Aſſentiuntur Baronius & alij communiter hiſtorici, ac de vtroque ſatis ex Theodoro intelligitur, cùm eorum legationem, à clero Conſtantinopolitano pro Chryſoſtomo Romam ad Innocentium Pontificem deſtinatam narrat his verbis. *Poſt Palladium Germanus Presbyter, Caſſianúſque Diaconus, Ioannis viri magnæ religionis literas ab omni Clero attulerunt.* Eam porrò gratiam & honorum dignitatem ſanctiſſimis viris peperiſſe, non modo præclaram eorum virtutem, ſed quæ ſuſcepturi erant in conciliandis nomini Chriſtiano infidelibus officia & partes, ſuadere videtur Theodoretus in hiſtoria Eccleſiaſtica. *Cum enim certior factus eſſet Chryſoſtomus Phœniciam etiam num ad nefaria dæmonum myſteria celebranda cæco furore ferri, monachos diuino pietatis ſtudio inflammatos in vnum cogit, eóſque cum edictis Imperatoris ad ſimulachrorum fana demolienda mittit.* Mox infra. *Cum videret præterea gentem Scythicam doctrinæ Arianæ laqueis irretitam teneri, molitus eſt ſedulo inde eam eripere, ad quam prædam capiendam hanc viam, excogitauit. Complures qui eadem linguæ loquebantur Presbyteros, Diaconos, & Lectores ordinauit illiſque vnam tribuit Eccleſiam quorum opera multos errore lapſos Eccleſiæ reconciliauit. Itémque cum accepiſſet Scythas, qui Nomades vacantur, quique propter Iſtrum accolebant, ſitienter quidem ſalutem appetere, ſed habere neminem qui ſitim ſuam ſalutaris doctrinæ fluentis reſtingueret, viros laborum Apoſtolicorum imitatores conquiſiuit, eóſque illis erudiendis præfecit.*

Anno 404. num. 78.

Lib. 5. c. 29.

Cap. 30. & 31.

3. Venit in mentem præ cæteris Caſſianus, tum quod illuſtri Scythiæ loco

loco clariſque natalibus ortus eſſet, tum quod in illo præter diuinitus infuſa chariſmata mirum etiam atque efficax ingenium & ſtudium ad hominum animos demerendos, vt in eorum quibuſcum viueret agereтve amicitias opportunè inſinuaret ſeſe, eoſdemque obſequio & ſubmiſſione tueretur. Quibus fermè artibus & ſimul ſanctimoniæ ac frugalitatis exemplo, ad ſuum inſtitutum & vitæ rationem ſibi olim Deo bene iuuante adiunxit multos, & à ſolutiori vita non modò ad ſobrietatem & continentiam, ſed etiam ad contemptum rerum mortalium atque ad ſalutaria conſilia Chriſti conuertit. Complures præterea hæreticos graſſante iam tum peſte Arianorum & Origeniſtarum, tempeſtiuis diſputationibus monitiſque conuictos in gratiam Romanæ Eccleſiæ ſecreta abiuratione reſtituit. Acceſſit deſiderio Chryſoſtomi, & laboribus Caſſiani S. Theotimus etiam Scytha & Tomienſium Epiſcopus; magnus inſuper ille Apoſtolus S. Nicetas Dacorum Epiſcopus, & S. Victricius Epiſcopus Rothomagenſis, quos omnes hoc eodem tempore ſtuduiſſe Scytharum conuerſioni tradunt Sozomenus, & S. Paulinus Epiſto. 26. & de reditu Nicetæ in Daciam. Lib. 7 hiſto. cap. 25.

4. Cæterum contigit ſub eodem Arcadio, eiúſque patrocinante reſcripto ann. 398. Porphyrij ordinatio, inſignis pietate viri, patria Theſſalonicenſis, profeſſione Monachi à Ioanne Epiſcopo Cæſarienſi, qui rogatus à fidelibus Gaſenſibus dari ſibi Epiſcopum potentem opere ac ſermone, vt efferatos Gaſenſium mores mitigare, Chriſtianiſque præceptis inſtituere conuertendo poſſet, eiſdem præfecit S. Porphyrium. Cum enim in Ægypto apud Scetim in adoleſcentia vitam Monaſticam exercuiſſet annos quinque, totidem in Palæſtina, quò viſendorum cauſa locorum Sanctorum peregrinatus eſſet & poſt multa ibi edita vitæ ſanctiſſimæ exempla, à Cyrillo tunc eius Eccleſiæ Epiſcopo inuitus creatus eſſet Presbyter, cuſtóſque ligni ſanctiſſimæ crucis factus, tandem diuino monitu accerſitum illum ac diu licet reluctantem Ioannes Cæſarienſis Antiſtes creauit Gaſenſem Epiſcopum, annum ætatis agentem quadrageſimum tertium. Quomodo autem profectus Conſtantinopolim egerit apud Imperatorem aduerſus Gaſenſes Idololatras, & per Ioannem Chryſoſtomum atque Amantium cubicularium impetrarit ab Imperatore, vt Marnæo clauſo (templum id erat celeberrimum Marnæ idolo, quod Iouem putant, ſacrum) & aliis templis omnia ſimulachra deiicerentur nec amplius conſulerentur, ſatis liquet ex Marco Diacono apud Baronium anno Chriſti 401. & ex Epiſtola colligi poteſt ea de re ab ipſo Chryſoſtomo ſcripta, cùm poſtea in Armenia exularet. Epiſt. 123. & 126.

CAPVT XXXIV.

Commentum de Caſiani eiectione à Chryſoſtomo expulſi & exturbati.

1. SEd iſta ne proſequamur longius, quàm fides noſtra poſtulabit hic ſiſtendum, vt aſſertum à Trithemio commentum & ab aliis eius

opinionem ſequutis acceptum, manifeſti mendacij conuincamus. Eſt autem huiuſmodi. *Ioannes Caſſianus natione Scytha B. Ioannis Chryſoſtomi Conſtantinopolitani Epiſcopi quondam auditor atque diſcipulus, & ab eo Diaconus ordinatus, poſt aliquot annos ab eodem neſcio propter quam cauſam expulſus, apud Maſſiliam Presbyter conſecratus eſt.*

2. Ad hanc deridiculam electionis calumniam refellendam, illud primò ſufficiens eſt argumentum, quod Hilarius & Proſper in defenſione Auguſtini acriter ſuſcepta, vitam Caſſiani rationémque doctrinæ penitus inueſtigarunt & perſcrutati ſunt, leuiſſimis etiam ſuſpicionibus hanc inſignem domeſticæ turpitudinis notam & ignominiam non inuſſerunt, quæ in fronte fuerat collocanda, cum præſertim res tanta in tantum viſum, locoque tali admiſſa nec angulum orbis præteriſſe potuerit, vbi non ſciretur.

3. Præterea quando hic expulſus à Chryſoſtomo dici poteſt? qui etiam poſt exilium Ioannis in eius obſequio perſeueraſſe, & pro eo legatione ad Innocentium functus eſſe cognoſcitur. Huc ſpectat frequens & ſumma ſollicitudo qua in tam magna & turbulenta Eccleſiæ tempeſtate, imminentis periculi haud ignarus ſocios etiam atque etiam rogabat, impenſis vt Deo precibus iudicium ſummæ exiſtimationis & penè dicam capitis Chryſoſtomi enixè commendarent. Hinc aſſiduitas illa qua publicis functionibus interueniebat, quoties de reſtinguendis aut ſedandis diſcordiis foret conſultandum, tametſi coram plerique numerarentur de clero cumprimis prudentes atque omni doctrina eruditi, nilominus in vnum ipſum videbatur inclinatus omnium labor, & præcipua curarum ita Patres ad eum reiiciebant, tanquam ſi oracula loqueretur aut ſublimior in ipſo ac ſupra communem conditionem excellens quædam virtus Dei elucerer. Cum hac fama & exiſtimatione, aduerſus Eudoxiam & Epiſcopos Theophili fautores mirum eſt quàm eſſet ei libera vox pro defenſione Chryſoſtomi, dum cunctarentur nonnulli agerentque lenius fortè & gratiam eorum potius amicitiamque reſpicerent. Verſare aduerſariorum animos, omnes in partes, orare ſumma demiſſione pro amicitia, obteſtari per Chriſtum communem Dominum vti obliuiſcerentur iniurias; aut ſi in his poſtularent petitoris perſonam caperent, accuſatoris deponerent, ne vitioſis æmulationibus curſum Euangelij quem eloquentia virtute ac ſapientia illa tantopere promouere ceperat Chryſoſtomus, impedirent aut morarentur, ne hanc à diabolo gratiam quam ille maximè velit ineant, nec tam inſignia Chriſti ſanguini ac nomini probra inurant: tum miſcendo precibus minas, grauiſſimis verbis denuntiare, cauerent ne in ſupremi Eccleſiæ capitis Romani Antiſtitis, Dei denique immortalis incurrerent offenſionem iramque, vt pote qui in vno negotio ſimul omnium illorum authoritatem numénque violarent.

4. Cæteris quoque autor erat, vt ab omni aſſentatione tanquam à communi aulæ ſcopulo declinarent, & ne in cuſtodia Eccleſiæ ac iuris obſeruantia, canes pauidos allatrandi ſe præberent. Si quæ inter diſceptandum

tandum ſcriberentur grauius, aut dicerentur contra Chryſoſtomum, aut contra viros alios, quorum ei nota probitas, in authores inuehebatur ſuopte licet mitis ingenio, & captans occaſionem ex ratione maledicendi eorum, ponebat ob oculos arcana Dei iudicia, atque hunc in modum ad pacem hortabatur, pacem verò ali oportere imprimis demonſtrabat inter religioſos, quo ij in hoſtes fidei potius acuerent animos & ſtylum ſtringerent, atque adeo inter Epiſcopos, ne ſint prauo documento & exemplo populis, peroſis eorum inimicitias & ſimultates. Verum æmulatio non ſolùm mentem Eudoxianorum excæcarat, ſed etiam aures occluſerat, quæ cauſa fuit cur eum tandem Innocentio Papæ Romam legarit Clerus Conſtantinopolitanus de quo mox infrà proximo ſequenti capite.

5. Tertiò. Cùm nullus antiquorum notam huiuſmodi Caſſiano impegiſſe legatur, vti rem probe commeminit Baronius ann. 404. puto errandi occaſionem inde manaſſe, vt qui reliquis membris Cleri Conſtantinopolitani non peperciſſet Antiioannitarum furor, capita ipſa, quibus annumerabatur Caſſianus, in vrbe reliquiſſe quaſi quiddam incredibile dici putarint, aut qui fortè pro Ioanne Chryſoſtomo fuiſſe reperitur expulſus, eumdem per Ioannem ipſum eiectum perperam exiſtimarint. Eſt qui referat de ſe Palladius in Dialogo, quod abſque literis Romam veniſſet, *quoniam & ipſe dicebat ſe fugiſſe veſaniam Principum, expreſſius autem ac ſignantius enarrauit omnia, ipſúmque edictum protulit in hanc ſententiam. Quicumque occultaſſet Epiſcopum ac Clericum ſiue in ſua domo ſuſciperet qui Ioanni communicaret eius domum publicandam.*

6. Poſtremò Caſſianus ipſe in libris, quos de Incarnatione conſcripſit, erga memoriam eiuſdem Ioannis Chryſoſtomi propenſiſſimum & gratiſſimum ſe oſtendit, dum eum ſæpe laudibus haud vulgaribus celebrat, & quod magis videri debet, quidquid ipſe ſciret liberaliter ei acceptum refert. Nam inter alia, *Ioannes*, inquit, *Conſtantinopolitanorum Antiſtitum decus, cuius ſanctitas abſque vlla gentilitia perſecutionis procella ad martyrij merita peruenit, quid de filij incarnatione ſenſerit ac prædicarit auſculta. Et illum, inquit, quem ſi nuda Deitate veniſſet non cælum, non terra, non maria, non vlla creatura ſuſtinere potuiſſet, illæſa Virginis viſcera portauerunt. Huius ergo fidem atque doctrinam, etiam ſi aliorum ignorabas, ſequi ac tenere debueras, cuius vtique amore & deſiderio te antiſtitem ſibi plebis religioſa delegit. Quia cùm de Antiochena Eccleſia te ſibi ſumeret Sacerdotem, ex qua illum ante prælegerat, recepturam ſe in te credidit, quidquid in illo habere deſiiſſet.* Mox infra *Conſtantinopolitanis* verba *faciens. Mementote magiſtrorum veterum ſacerdotúmque veſtrorum, Gregorij, nobilis per orbem, Nectarij ſanctimonia inſignis, Ioannis fide ac puritate mirabilis, Ioannis inquam Ioannis illius qui verè ad ſimilitudinem Ioannis Euangeliſtæ & diſcipulus* I E S V *& Apoſtolus quaſi ſuper pectus Domini ſemper, affectúmque diſcubuit. Illius, inquam, mementote, illum ſequimini, illius puritatem, illius fidem, illius doctrinam ac ſanctimoniam cogitate. Illius mementote ſemper doctoris veſtri ac* Lib. 7. c. 30. & 31.

nutritoris, in cuius quaſi gremio quodammodo amplexuque creuiſtis, qui communis mihi ac vobis magiſter fuit, cuius diſcipuli atque inſtitutio ſumus. Illius ſcripta legite, illius informationem tenete, illius fidem ac meritum amplexamini. Quod etſi aſſequi grande eſt ac difficile ſequi, tamen pulchrum atque ſublime. Quoniam in ſumma rerum non adeptio tantùm, ſed etiam imitatio ipſa laudanda eſt, quia nunquam fore aliquis eius rei portione ad plenum caret, ad quam ſcandere ac peruenire contenderit. Ille ergo vobis in ſenſu ſemper & quaſi in conſpectu ſit: ille in animo atque in cogitatione verſetur. Ille denique ipſe vobis etiam hæc, quæ à me ſunt, ſcripta commendet, quia hæc quæ ego ſcripſi ille me docuit, ac per hoc non tam mea hæc, quàm illius eſſe credite: quia riuus ex fonte conſtat, & quidquid putatur eſſe diſcipuli, totum ad honorem referri conuenit magiſtri. Hæc de Ioanne ad Conſtantinopolitanos ſumma cum laude Caſſianus, ſicque compellans eos, ſpecimen in omnibus edidit amantiſſimi Ioannis diſcipuli, de quo & poſt exilium, imo & poſt mortem adeo benemereri ſtuduerit vt nec vel tenuis neuus in ipſo penitus dignoſci poſſit alicuius ſimultatis aſſertæ.*

7. Ex quibus manifeſtè deprehenſum apparet, quàm inconſultè ac temerè frigidus ille fictor, eiectionis fabuloſæ commentum euulgarit. Sed & nihilo prudentiores alij, qui compingentes Caſſiani vitam, vna cum aliis mendaciis iſtud ipſum prætериiſſe noluerunt. Sapienter in eos animaduertit Henricus Cuychius, eiſque cenſoriæ ſeueritatis notam inurit, præfatione in ſuas Annotationes, his verbis. Nec ferendum eſt quod quidam illum à B. Chryſoſtomo propter huiuſce erroris ſuſpicionem exploſum, ablegatum, vel eiectum fuiſſe aſſerunt, præſertim cùm nulla illius ſuæ ſuſpicionis euidentia aut certa documenta proferant: & ipſe Chryſoſtomus quoque propter ſui temporis graſſantes hæreſes liberi arbitrij vires nonnunquam extollat, quaſi gratiæ Chriſti iniquior fuiſſe videatur, quamquam ſecus res habeat. Quapropter cùm incerta omnino ſit iſtius diſceſſus cauſa, & ex fine ſeptimi libri de Incarnatione palam ſit Caſſianum Diuum Chryſoſtomum vti optimum & probatiſſimum magiſtrum ſuum ſemper veneratum fuiſſe; temerarium eſſe cenſeo ſiniſtri & incerti quidpiam de eo ſuſpicari. Aut enim per hæreticos ab Eccleſia Conſtantinopolitana ſiue Ieroſolomytana eiectus eſt, vt autor eſt volaterranus: aut ſolitudinis deſiderium ipſum impulit, vt in Narbonenſem Galliam, in qua ſita eſt Maſſilia, ignotam ſibi Prouinciam ſecederet, ibique duo Monaſteria, virorum alterum & alterum mulierum conderet, aut denique propter ſtudia ingenuarum diſciplinarum & morum grauitatem Maſſiliam commigrauit, quemadmodum Romani quoque pro Attica peregrinatione ad diſciplinas capeſſendas Maſſilioticum gymnaſium petebant. Vſque adeo enim in ea vrbe morum grauitas, ac maturitas, & honeſta ſtudia floruerunt, vt Plautus in Caſina, Maſſilienſes mores tanquam optimos & probatiſſimos dixerit. Eadem quoque ſtudia & mores mirificè commendat Marcus Tullius, cùm alibi tum præcipuè in oratione pro L. Flacco cuius hæc ſunt verba. *Neque verò te Maſſilia prætereo, quæ L. Flaccum militum Quæſtorem cognouiſti, cuius ego ciuitati diſciplinam*

plinam atque grauitatem non ſolum Græciæ, ſed haud ſcio an cunctis gentibus anteponendam iure dicam. Quæ tam procul à Græcorum omnium regionibus, diſciplinis, linguiſque diuiſa, cùm in vltimis terris cincta Gallorum gentibus barbariæ fluctibus alluatur, ſic optimatum conſilio gubernatur, vt omnes eius inſtituta laudare faciliùs poſſint quàm æmulari. Sed à nobis in toto reliquo quaſi contextu hæc erunt illuſtranda maximè.

CAPVT XXXV.

Caſſianus mittitur Romam Legatus cum Germano Presbytero ad Innocentium Papam, quem Chryſoſtomus appellarat.

1\. INnocentium Romanum Pontificem appellarat Chryſoſtomus, cùm nullam ſpem reliquam eſſe cognoſceret, vt meliori ſtatu res collocarentur, ſed certò iam intelligeret omnia in deterius prolapſura, legationem honorificam quatuor Epiſcoporum ac duorum Diaconorum ad eum direxit, qua ipſum contra iudicium Theophili & aliorum Epiſcoporum appellauit, ſcribens pariter de iiſdem ad Venerium Epiſcopum Mediolanenſem, & Chromatium Aquileienſem, iiſque aliæ ſunt additæ literæ Epiſcoporum quadraginta ipſius communionis, nec non cleri Conſtantinopolitani ad eundem Innocentium, confirmantes quæ à Ioanne ſcripta eſſent. Verum Theophilus hæc ſtudia præuenire conatus, ne in caput ſuum talia tantaque præſumpſiſſet, legatum prius ipſe Romam miſit Alexandrinæ Eccleſiæ Lectorem, cum literis quibus ſignificauit quæ in ſynodo aduerſus Ioannem mirabiliter omnium generum atque ordinum conſenſus conſpirare ſenſiſſet. De his locuples teſtis eſt in Dialogo Palladius cuius hæc ſunt verba. *Primus omnium profectus eſt ad nos Alexandrinæ Eccleſiæ Lector, cum Papæ Theophili literis, quibus indicabat Ioannem à ſe fuiſſe depoſitum.* Eas literas cum legiſſet Beatiſſimus Innocentius Romanæ ſedis Antiſtes inhorruit temeritatem faſtúmque Theophili, ægrè ferens & quod ſolus ſcripſerat, & quod rei totius ſeriem referre omiſerat, cuius ſcilicet rei gratia quibúſve adiunctis ſibi ſociis illum deponere auſus fuiſſet. Inter hæc manſit admirans nihilque reſcribere voluit rei indignitate commotus. Dum Euſebius quidam Diaconus Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ qui tunc Romæ erat, Eccleſiaſticæ vtilitatis gratia Innocentium adiit libelliſque traditis adiurauit ſuſtineret vt modicum temporis, fore enim vt breui ſibi totius ſcenæ facies pateſceret. Poſt triduum aduenerunt Epiſcopi quatuor à Ioanne miſſi Reuerendiſſimi profectò viri Panſophius Piſidiæ, Pappus Syriæ, Demetrius Galatiæ ſecundæ, Eugenius Phrygiæ, tres Epiſtolas Innocentio deferentes, vnam quidem Ioannis Epiſcopi, ſecundam vero Epiſcoporum quadraginta de communione Ioannis, reliquam ſcripſerat Ioannis Clerus, omnes in diſciplinarum tumultum & ſeditionem pariter ſignificantes.

2\. Tum reddita eiſdem verbis Epiſtola Ioannis ad Innocentium, ſubdit

ſubdit reſcripſiſſe Innocentium quemadmodum Theophili iudicium caſſum atque irritum eſſe decerneret. Quas autem ſigillatim dederit ad Ioannem Chryſoſtomum, puto excidiſſe literas ex monumentis & tabulis Eccleſiaſticis. Huic primæ alias ſequutas annectit legationes Palladius. Modicum temporis fluxerat, cùm Theotenus Conſtantinopolitanus Presbyter venit, literas Concilij, Ioannis, viginti quinque Epiſcoporum aut paulo plurium ferens, quibus docebant Ioannem militum auxilio vrbe depulſum & Cucuſſum in exilium miſſum, Eccleſiamque incenſam fuiſſe. Cui & ipſi communionis literas & ad Epiſcopum Ioannem & ad omnes communicantes ſibi Epiſcopos tradens orabat cum lacrymis, vt patienter tolerarent, cùm opem ipſe ferre non poſſet, eo quod nonnulli obſiſterent potentes aduerſarij Eccleſiaſticæ pacis inimici. Poſt paululum rurſus applicuit homunculus aſpectu fœdus, animo perditus, Paternus nomine, Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ ſe Presbyterum dicens, qui & ipſe totus elatus, & faſtu turgidus, & ipſo geſtu inimicitias præferens plurima contra Ioannem Epiſcopum maledicta vomebat. Hic paucorum Epiſcoporum Acacij, Pauli, Antiochi, Cyrini, Seueriani, & aliorum quorumdam Innocentio reddidit, quibus Ioannem calumniabantur quaſi incendiſſet Eccleſiam. Mendacium apertè deprehenſum eſt, cùm eius rei, quippe quæ illi non fuiſſet obiecta, mentionem in ſynodo nullam feciſſet Ioannes. Eum Innocentius cum indignatione abiiciens, ne reſcribere quidem voluit. Paucis poſt diebus aduenit Epiſcopus Cyriacus nullas quidem habens literas, ſed is planè cui meritò fides habenda videbatur, eadem proſequens quæ ab Epiſcopis de Synodo Ioannis fuerant ſcripta. Aiebat enim ſe fugiſſe propter comminationem regalis edicti ita continentem, Si quis non communicat Theophilo, Arſacio, & Porphyrio, hic Epiſcopatu quidem arceatur. Amittat verò ſi quam videtur habere ſubſtantiam pecuniarum ſiue prædiorum. Poſt Cyriacum aduenit Euliſius Apamiæ Bithyniæ Epiſcopus afferens literas à quindecim Epiſcopis de Ioannis concilio, & à præclaro ſene Anyſio Theſſalonicenſe Epiſcopo, in quibus illi quidem & præcedentem & quæ tunc erat Conſtantinopoleos totius deprædationem vaſtitatémque ſignabant. Anyſius verò Romanæ ſe Eccleſiæ iudicium ſequi fatebatur. Porro Eulyſius ipſe conſona Cyriaco per omnia dixit.

3. Vix menſis fluxerat cum Palladius quoque Epiſcopus Helenopoleos venit vti ſuperiore proximo capite annotauimus. Poſt Palladium Germanus Presbyter, Caſſianúſque Diaconus Ioannis, viri magnæ religionis literas ab omni clero Ioannis attulerunt, continentes Eccleſiam ſuam tyrannidem perpeſſam eſſe, Epiſcopo per vim militum eiecto & in exilium miſſo, agentibus, Acacio Berœenſi, Antiocho Ptolemaidis, Seueriano Gabalenſi, Theophilo Alexandrino. Oſtenderunt & breuiculum memorari viri, vbi ornamenta ſub iudicibus teſtibus tradunt ſubſcriptum manu Studij præfecti vrbis, Euthychiani prætoris, Ioannis comitis theſaurorum & Euſtachij quæſtoris ac tabularij in auro & argento & & vaſis, vt Ioannis Epiſcopi calumniam diluerent.

4. Romam

4. Romam igitur ex itinere delatus Caſſianus ad Probam, Iulianam, & Italicam ſanctiſſimas fœminas eaſdémque genere clariſſimas, ſimul atque alij qui pro defenſione Chryſoſtomi Romam venerant, ſalutatum diuertit. Haud enim hos apud Innocentium, qui interpellabatur iudex, decebat fautores Chryſoſtomi hoſpitari, ne idem qui iudex, æque eſſe patronus cenſeretur. Extant Ioannis ipſius ad eas datæ literæ, priores ad Probam ſic ſe habent, cum miſſos à ſe legatos commendat Ioannem & Paulinum. *Etſi longo itineris ſpatio abs te disiunctus ſum tamen ſinceram ac feruentem charitatem tuam non ſecus ac ſi coram eſſem, itaque omnia cernerem certo expertus ſum, iis nimirum qui iſtinc ad nos veniunt ea ac te afferentibus, quæ audire cupiebam. Eaque de cauſa multas atque ingentes tibi gratias habeo atque ob iſtum tuum animum glorior, méque eſſero viréſque mihi chariſſimos religioſiſſimúmque Presbyterum Ioannem & ornatiſſimum Diaconum Paulum tibi commendo, atque ad tuas manus velut ad portum tranſmitto. Abs te igitur lectiſſima ac nobiliſſima domina mea, peto vt quemadmodum humanitas tua poſcit, ipſos videas: nec enim te fallit quantam huiuſce comitatus mercedem relatura ſis. Ac quam ſæpiſſimè licebit de tua valetudine, de qua vt nobis vehementer chara aliquid intelligere vehementer aueo fac me certiorem.* Hactenus ad Probam. Ad Iulianam verò ſanctiſſimam æque viduam eius filiam iſta habet. *Quo grauiore pœna mulctati ſunt, qui tot ſcelera perpetrarunt eo quoque vobis qui tot ſcelera tollere ac delere ſtuduiſtis, tantumque laboris & ærumnæ ſuſcepiſtis, amplior merces futura eſt. Neque enim nobis obſcura fuit ea beneficentia, idque ſtudium quod & in negotio de quo agitur, & in excipiendis benignéque complectendis iis, quos iſthuc miſimus, præbuiſtis. Eoque nomine gratias vobis habemus vóſque rogamus & obſecramus, vt in eodem ſtudio & alacritate permaneatis ac firmius etiam ac valentius animi robur & fortitudinem adhibeatis. Neque enim vos fugit, quanta huiuſce præclari facti magnitudo ſit, quantamque mercedem percepturæ ſitis, tantos motus ac tam ſæuos fluctus quantum in vobis eſt compeſcentes, eámque quam par eſt acceptis incommodis medicinam afferentes.* Hæc ad Iulianam non ſolum vt appareat hoſpitem legatorum, ſed cauſæ Ioannis diligentiſſimam patronam. Extat eiuſdem Ioannis eodem argumento alia Epiſtola ad Italicam æque clariſſimam fœminam, ad quam etiam datæ S. Auguſtini duæ Epiſtolæ habentur.

5. Cum Innocentio congreſſus reperit in eam penitus inclinare ſententiam, vt partis vtriuſque communionem admitteret, etſi iam Theophili iudicium abrogaſſet, dicens oportere conflari aliam irreprehenſibilem ſynodum Occidentalium & Orientalium ſacerdotum, cedentibus Concilio amicis primùm deinde inimicis, neutrarum quippe partium vt plurimum rectum eſſe iudicium. Extat ab eodem data in hanc ſententiam ad Theophilum Epiſtola in Dialogo Palladij. *Frater Theophile, nos & te & fratrem noſtrum Ioannem communionis noſtræ eſſe decreuimus ſicuti & in prioribus literis apertè ſatis expreſſimus, & nunc in noſtra ſententia & voluntate perdurantes rurſum eadem ſcribimus. Et quotieſcunque ſcripſeris niſi debitum ſequatur conueniénſque iudicium propter ea quæ magno*

cum dedecore ſunt geſta poſſibile non eſt nos à Ioannis Communione diſcedere. Itaque ſi conſcientia confidis, tu quoque iudicio accurre ad ſynodum proximè in Christo celebrandam, & illic iuxta Niceni Concilij Canones & decreta contende, alios Romana non admittit Eccleſia. Quod ſi obtinueris euidens & irrefragabilis erit ratio tua. Aduerſariorum potentiſſimus & famoſiſſimus quiſque conuenerat, Petrus Theophili Presbiter, & Martyrius Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ Diaconus ipſius Epiſtolas deferens, & quædam ſimul commentariola in quibus apparebat Ioannem à triginta ſex Epiſcopis damnatum fuiſſe. Hi aliique non pauci nefarij & ſacrilegi calumniatores conuenticula agebant frequentia, coniurabant acerrime, Arcadij & Eudoxiæ armabantur edictis: certum erat qua vi, qua dolo abire victores.

6. Sed vbi Caſſianus prodire in publicam Romanæ curiæ lucem, coactiſque ad colloquium doctis atque principibus viris præbere guſtum cepit ac ſpecimen ingenij, virtutis, & eloquentiæ, quibus ſuos inter æquales longè præſtabat, ea facta eſt animorum moderatio atque conuerſio, vt cum aduerſariorum commentaria legiſſet Innocentius, obiectaque crimina expendiſſet atque exiſtimaſſet, eos Caſſiano teſte & authore conuicerit non ſolum inhumanitatis verum etiam amentiæ; dimiſeritque Petrum & Martyrium cum literis grauibus temeritatem Theophili laceſſentibus, ſed & Paternum de quo ſupra mox num. 2. cum indignatione abiiciens, ne reſcribere quidem voluerit. Deſignatus fuerat è Romanis inter colloquutores Leo Innocentij Archidiaconus, vir egregiæ ſanctimoniæ atque doctrinæ, qui deinde Sixto ſuccedens ordinatus eſt Romanus Pontifex, quantique referret hoc etiam commilitone partem ac ſtudia Chryſoſtomi ſtabiliri Caſſianus intelligens; priuatis quoque officiis hunc demereri ac rei controuerſæ rationes edocere annifus eſt, quod Deo propitio ſic effecit vt nihil in poſterum fuerit eorum familiaritate coniunctius.

7. Nec præterire fas eſt optimi Pontificis ſummam in ſuos legatos noſtros Caſſianum imprimis charitatem. Exceptum enim non modo omni honore ac benignitate tractauit, ſed etiam arcte complexus hominem Pontifex & ſuauiſſimè exoſculatus multa cum eo de Ioannis cuius fama rebúſque geſtis valdè permouebatur integritate & innocentia ſingulari, deque reſtituenda Eccleſiaſtica pace ſerio contulit. Atque ob id ipſum ſtatuit tandem vnà cum Epiſcopis Italiæ, non modo Communicandum eſſe cum Ioanne Chryſoſtomo, quod violenter eiectus eſſet, ſed Arſacium inſuper intruſum grauioris interdictionis fulmine percuſſit, liquido cognoſcens quàm petulanter ille ſe, quam præfractè impudentérque geſſiſſet. Vnde ex facili conſtaret, cum huiuſmodi moribus nequaquam habitare virtutem bonitatémque doctrinæ, neque conſcientiæ fiduciam ſtare. Sed id commodi etiam ſperabatur vulgo ex Innocentij cenſura, minus olim præcipites fore populos ad ruinam, multos præterea ex inductis reſpecturos conſtantiam veritatis, ſéque Ioannis obſequio & amicitiæ redditutos. Hæc in Dialogo diſertè copioſéque dicit

Theodorus

Theodorus S. R. E. Diaconus Palladio chariſſimus, qui tum Romæ præſens aderat cum Leone ex domeſticis atque intimis familiaribus Innocentij. Teſtatur & ipſe Innocentius in Epiſtolis, quas tum ad Ioannem cum ad Cleri os Conſtantinopolitanos per eoſdem Germanum & Caſſianum legatos reſcripſit. Vtramque ex lingua Romana verſam recitat Sozomenus, habent autem ſic. Lib. 8. c. 26.

Epiſtola Innocentij ad Chryſoſtomum.

Quamquam inſon em omnia expectare bona & à Deo miſericordiam petere conueniat: ſunt tamen & à nobis qui patientiam ſuademus competentes literæ, per diaconum Cyriacum Miſſæ, vt contumelia plus poſſe non debeat in bona conſcientia proferenda, quam ſpes in eadem erigenda. Neque enim tu docendus es tot populorum doctor ac paſtor, optimos quoſque ſemper & continuè probari, velintne in vigore tolerantiæ perſiſtere ac nulli afflictieris moleſtiæ ſuccumbere. Etenim conſcientia bona firmum reuera munimentum eſt aduerſus omnes caſus immeritos, quos quidem qui tolerantia non ſuperat, is verò ſiniſtræ ſuſpicionis argumentum de ſeipſe præbet. Omnia enim ſufferre debet quiſquis primum Deo deinde conſcientia ſua nititur. Siquidem ad patientiam exerceri poteſt, vt quam maximè vir bonus & honeſtus vinci non poteſt, quandoquidem conſeruant eius animum ſcripturæ diuinæ, & exemplis eumdem communiunt lectiones ſacræ quas populo proponimus, quæ quidem vniuerſos pene ſanctos variis modis & continenter exercitatos ac velut in examine quodam exploratos fuiſſe, atque ita ad patientiæ coronam perueniſſe docent. Hæc igitur ipſa conſcientia charitatem tuam conſoletur, honorandiſſime frater, quo facto in tribulationibus ex virtute conſolationem habebis. Inſpectante enim Domino noſtro Chriſto in tranquillitatis portum conſcientia mundata ſiſtetur.

Altera Epiſtola ad Clericos.

Innocentius Epiſcopus Presbyteris & diaconis vniuerſóque Clero ac populo Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, qui ſubditi ſunt Epiſcopo Ioanni, dilectis fratribus ſalutem. Ex literis charitatis veſtræ quas per Germanum Presbyterum & Caſſianum diaconum miſiſtis tragœdiam malorum, quam ob oculos poſuiſtis, anxia ſollicitudine cognoui, quantiſque miſeriis ac difficultatibus iſtic laborat fides, lectione ſapius repetita perſpexi, quam quidem rem vnica patientia conſolatio ſanat. Dabit enim breui Deus noſter tantis tribulationibus finem, & hac olim meminiſſe iuuabit. At verò nos quidem vti conſolationem neceſſariam iſtam, quam in exordio Epiſtolæ veſtræ proponitis approbamus, ita & intelligentiam charitatis veſtræ agnouimus, quæ multa patientiæ teſtimonia complectitur. Etenim noſtram conſolationem quam literis adferre vobis debebamus, ſcriptis veſtris vos ipſi preueniſtis. Hanc autem tolerantiam Dominus noſter laborantibus præſtare ſolet, vt etiam in ipſis tribulationibus conſtituti ſerui Chriſti, ſeipſos conſolentur reputantes ſecum, & antea ſanctis accidiſſe eadem, quæ nunc patiuntur ipſi. Itaque nos iam vel ex literis veſtris

depromere conſolationem poſſumus, neque enim tam alieni ſumus à vobis vt non condoleamus, cùm & nos in vobis cruciemur. Etenim quis ferre poterit eorum delicta, quos vel præcipuos eſſe fautores tranquillitatis ac pacis & concordiæ decebat. At qui nunc præpoſtero modo de primatu Eccleſiarum ſuarum deturbantur ſacerdotes inſontes, quo quidem primus frater noſter & in Eccleſiaſtico munere ſocius Ioannes Epiſcopus veſter iniuſtè oppreſſus eſt, cui ne id quidem contigit, vt ſe defenſurus audiretur, nullum crimen obiicitur, nullum auditur. Quod igitur hoc commentum eſt tam deploratum, vt ne vel ſuppetat vel quæratur occaſio iudicij in locum ſacerdotum viuentium alij ſubſtituantur? quaſi illi per huiuſmodi peruerſitatem irrepunt, vel habere ipſi vel agere quicquam recti à quoquam iudicari poſſint. Neque enim vnquam à patribus noſtris talia fuiſſe patrata cognouimus: ſed interdictum potius fuiſſe decreto quo cauebatur, ne cui fieret copia, qua in viuentis, locum inautoraretur. Nec enim reproba ordinatio ſacerdotis dignitatem auferre poteſt, quando nec Epiſcopus eſſe quidem poteſt ille, qui iniuſtè ſubrogaretur. Nos enim quantum ad Canonum obſeruantiam attinet, illis obſequendum eſſe ſcribimus, qui Nicææ determinati ſunt, quibus ſolis obtemperare & ſuum ſuffragium addere Eccleſia Catholica debet. Si qui verò & alij quibuſdam proferuntur, qui à Canonibus Nicænis diſcrepant, & ab hæreticis compoſiti deprehenduntur, hi verò ab Epiſcopis Catholicis reiiciuntur. Hæreticorum enim commenta Catholicis Canonibus aſſuere non licèt, ſemper enim vel per contraria vel per illicita labefactare voluntatem ſtudent Concilij Niceni. Non ſolum igitur his non obtemperandum eſſe dicimus, ſed ipſa potius vnà cum hæreticis ac Schiſmaticis dogmatibus eſſe condemnanda, quomodo & antea in Sardicenſi Synodo ab Epiſcopis prædeceſſoribus noſtris factum eſt. Nam ſanè longè præſtiterit vel ea condemnari fratres chariſſimi, quæ rectè facta ſunt quam ea robur vllum ſortiri, quæ aduerſus iſtos canones acta ſunt. Sed quodnam remedium hiſce rebus in præſenti adferemus? Neceſſaria erit Synodalis cognitio, quam etiam multo iam antea congregandam diximus. Ea quippe ſola eſt, quæ huiuſmodi procellarum impetus retundere poteſt.

Quam quidem donec conſequamur expedit medelam calamitatis huius committere voluntati magni Dei ac Chriſti eius Domini noſtri. Illa vniuerſis quæ nunc per inuidiam diaboli ad examen fidelium perturbata ſunt, tranquillitatem dabit. Nihil autem deſperare debemus freti noſtra in Deum fide. Ac nos quidem multum deliberamus quonam modo Synodus Oecumenica congregari poſſit, per quam diuina voluntate turbulenti iſti motus conſopiri poſſint. Expectemus itaque tantiſper ac vallo patientiæ communiti, ſperemus auxilio Dei cuncta nobis eſſe reſtituenda. Vniuerſa verò quæ eis ibi ſufferre dixiſtis, iam antea à coepiſcopis veſtris, qui Romam licèt diuerſis temporibus conuenerunt, Demetrio videlicet, Cyriaco Eulyſio, & Palladio, qui nobiſcum ſicut diligenti inquiſitione habita cognouimus.

8. Hæ ſunt igitur Innocentij literæ, ex quibus animaduertere licet quam eximiam de Ioanne eiúſque legatis Germano & Caſſiano, quos tam honorificè nomine deſignat, exiſtimationem habuerit. Omnium opinione conſtitit, neminem in iis legationibus plura quam Caſſianum perſuaſiſſe,

perſuaſiſſe, confutaſſe, oppoſuiſſe; nec modicè auctam Eudoxianis quam hauſerant de illo deque Ioannis authoritate ac dignitate formidinem. Quamquam ne procraſtinata calamitas Oecumenici Concilij celebratione remorata longius ſerperet atque progrederetur, venit Romam ſecundò Demetrius Epiſcopus Piſinuntis, qui peragrato oriente prædicauerat Communionem Eccleſiæ Romanæ cum Epiſcopo Ioanne teſtibus Papæ Innocentij literis, afferens Epiſtolas ab Epiſcopis curiæ, in quibus Ioannis amplectuntur communionem. Ab Antiochenæ itidem Eccleſiæ Presbyteris, vbi Romanorum ſequuntur diſciplinam, laudantes integritatem iudicij & ordinationem apud ſe factam de Porphyrio, vt illicitam ac nefariam execrantes. Poſt hos omnes venit Domitianus ſacerdos, Conſtantinopolitanæ diſpenſator Eccleſiæ, & Vallagas quidam Niſybius Presbyter exponens Monaſteriorum Meſopotamiæ gemitum & eiulatum, ſimul & commentaria Optati cuiuſdam Præfecti reddiderunt, vbi honeſtæ mulieres ex genere conſulari publicè ad eum adductæ memorantur, Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ Diaconæ, ita vt cogerentur Arſacio communicare aut fiſco ducentas auri libras applicare. Quid autem de virginibus aut Monachis dicere oportet? Oſtendebat ſecta in ligno latera, terga cæde conſciſſa. Palladius in Dialo.

9. Non tulit vltra Innocentius Pontifex indignatione ſumma permotus, ſcripſitque ad Honorium Imperatorem qui præcepit Synodum Occidentalium Epiſcoporum congregari, & cum in vnam ſententiam concurriſſet ad ſe referre. Congregati Italiæ Epiſcopi Imperatorem orant vt ſcriberet Arcadio fratri ſuo vt iuberet Theſſalonicæ Concilium fieri, quo facilius poſſent vtræque partes Orientis occidentiſque concurrere. Addentes perfectam Synodum non numeri quantitate ſed qualitate ſententiæ certam & irrefragabilem tuliſſe ſententiam. His inflammatus Imperator Epiſcopo quidem Romano ſcribit, vt mittat Epiſcopos quinque, Presbyteros duos, Romanæ Eccleſiæ Diaconum vnum qui ipſius ad fratrem Epiſtolas ferrent. Quæ autem ſequuta ſint de morte Eudoxiæ Imperatricis & Arſacij, de incendio poſt Ioannis egreſſum cœlitus miſſo in Eccleſiam Conſtantinopolitanam, de grandine quæ inuſitatæ magnitudinis in ſuburbiis Conſtantinopoli decidit, ſimul etiam quemadmodum perſequutores Ioannis & calumniarum aduerſus eum miniſtri damnationiſque architecti, horribilibus & inſanabilibus diuerſis morbis affecti fuerint, narrat Palladius ibidem ſingulorum fermè infortunia recenſens. Pallad. ibid.

CAPVT XXXVI.

Exilium & obitus Chryſoſtomi.

1. Cùm ab eo Innocentij congreſſu aliiſque deinde colloquiis lætus admodum diſceſſiſſet Caſſianus & optima ſpe Conſtantinopo-

litanam Eccleſiam impleſſet, breui ea lætitia cunctis euanuit, ſiquidem pauci, poſt menſibus quàm legati noſtri Conſtantinopolim rediſſent, Chryſoſtomus febri extinctus ingenti omnium luctu Chriſtianam Rempublicam orbam ac debilitatam reliquit. Quod olim ex portentis aut vaticinatione prænunciaſſe dicitur Epiphanius. Hic enim quo tempore in gratiam Theophili Alexandrini contra Monachos origeniſtas litigaret, ei quidem Epiſcopatus amiſſionem & mortem in exilio prædixit, Chryſoſtomus autem Epiphanio obitum in mari antequam in Eccleſiam ſuam perueniret, idque de Chryſoſtomo aiunt hoc ipſo Chriſti anno 407. accidiſſe, cum ab vrbe ſimul & ſede ſua expulſus & eiectus vitam in exilio finierit. De Epiphanio verò ſuperiori anno 402. quo traiiciens in Cyprum defunctus eſt in mari antequam Lesbum portus tenuiſſet. Iſta Sozomenus quæ & fuſius apud Socratem, Leonem Auguſtum, Metaphraſtem, ſed omnes ex incertis rumoribus, ideoque fides ſit penes authores. Quænam autem obitum Chryſoſtomi præceſſerint hic deſcribamus. Atque imprimis in memoriam reuocandum ipſum iam in Synodo ad Quercum à pſeudo Epiſcopis iniuſtiſſimè damnatum fuiſſe, ac mandaſſe Arcadium Imperatorem vt interim in Epiſcopatus habitatione moraretur, vbi ſicariorum periculo liberatus quos in necem ipſius Eudoxiani mercede conduxerant, licet noctu diuque à populo, cuſtodiretur, tamen poſtmodum factione aduerſariorum Miſſo (inquit Palladius) Rex Patricio Notario ſuo, iſta Ioanni præcipit. *Acacius & Antiochus & Seuerianus atque Cyrinus damnationem tuam ſuper caput ſuum poſuerunt. Te ipſum ergo commendans Deo Eccleſia egredere.* Itaque Epiſcopus Ioannes poſt apertam nihilque obumbratam iuſſionem Epiſcopio diſcedens, vnà cum Epiſcopis dixit omnibus. *Venite oremus & in angulo Eccleſiæ congrediamur*, lætus quidem de ſe ſed de populi mœrore & afflictione ſubtriſtis. Protinus quidam ex primariis ciuitatis, vir fidelis Ioanni ſignificat, quoniam Lucius vir audax & facie impudens paratus eſt in lauacro publico cum militibus ſuis, ſi fortè contradicas aut diſſeras, etiam inuitum trahere & expellere. Fit autem magna in plebe commotio. Feſtina clam egredi ne in tuum auxilium confluens populus, bellum cum militibus conſerat. Tum verò Ioannes oſculatus cum lacrymis ex Epiſcopis quoſdam (cæteros enim oſculari non ſinebat ingens miſerationis affectus) orauit: reliquis qui erant intus in ſacrario dicens. *Manete hic interim vt profectus modicum requieſcam.* Ingreſſus autem Baptiſterium, Olympiadem vocat quæ ab Eccleſia non diſcedebat, vnà cum Peutadia & Procula Diaconiſſis, ſaluinam quoque beati Nebridij coniugem, quæ viduitatem ſuam præcipua virtute & honeſtate decorabat, dixitque eis. *Venite huc filiæ audite me. Quæ de me ſunt, vt video finem habent, curſum meum conſummaui neque vltra videbitis fortè faciem meam, hoc vnum rogo, hoc deprecor ne qua ex vobis ſolitam beneuolentiam deſerat, & quicumque non ſponte fuerit ordinatus, neque id vllo quæſierit ambitu de conſenſu omnium, ei caput veſtrum inclinate vt Ioanni per omnia, non enim eſſe Eccleſia ſine Epiſcopo poteſt. Atque ita miſeremini mei, & in orationibus veſtris ſemper memineritis*

Sozom. l. 8. cap 15. 16. Socr. l. 6. c. 13. Leo Orat. de Ioan. Chryſ Metaphraſ. in vita Chryſ.

Palla. in Dial.

memineritis mei. Ad hæc illæ profuſæ cum gemitu & eiulatu ante ſacra eius veſtigia volutabantur. Tunc ille cuidam ex honeſtioribus Presbyteris annuens. *Tollite*, inquit, *eas hinc ne multitudinem perturbent.* Sic ergo impeditæ modicum, locum illi dedere abeundi.

2. Ita demum egreſſus & à militibus ab Eccleſia ſuiſque diuulſus in Ciliciam deportatus eſt, Cucuſum namque oppidum in Cilicia fuiſſe ab Eudoxia Auguſta præſcriptam exilij ſedem, locum planè aſperrimum, ſed nobilitatum ante, exilio ſanctiſſimi viri Pauli Epiſcopi pariter Conſtantinopolitani & Martyris ſub Conſtantio Imperatore, teſtatur ipſe ad Cyriacum ſcribens. *Atque hæc tibi è Cucuſo quod Ciliciæ oppidum eſt ſcripſi, quo videlicet Imperatrix ablegari me iuſſit.* Quomodo autem illuc proficiſcenti ex diuerſis Prouinciis agmina fidelium vtriuſque ſexus omniſque conditionis in occurſum properantes, per vias, per vicos, per vrbes ſeſe effunderent & lachrymarum imbres præ dolore funderent, quamquam ægra valetudine toto itinere laborauerit continuis febribus & ſtomachi ſolutione, quanta inſuper paſſus ſit Cæſareæ Cappadociæ mala, à Pharetri eius ciuitatis Epiſcopo inuidia percito, quod vidiſſet ipſum Chryſoſtomum ab omnibus ciuibus & Clero ac Monachis vtriuſque ſexus magna veneratione haberi & eximia humanitate foueri: quantas præterea itinerum difficultates pertulerit quantáque latronum Iſaurorum vniuerſas illas regiones diriſſimè infeſtantium pericula euaſerit, ſed & quomodo Cucuſum aduenieus humaniſſimè ibi tam ab Epiſcopo, quàm aliis eiuſdem loci ac totius regionis incolis ſuſceptus fuerit, atque ob ingentem ipſorum liberalitatem & ſollicitudinem, etiam ſi oppidulum illud deſertum eſſet, & nec forum nec venale aliquid haberet, omnibus tamen rebus abundauerit, ac denique cum de ſede firma innotuiſſet exilij, quomodo ad eum confluere vndique ceperint, quibus hoc conceſſum eſſet, amici; abſentes verò legationibus eum ac literis frequentauerint. Hæc inquam omnia & alia eo ſpectantia, pluribus ipſemet Ioannes narrat in Epiſtolis, quas multiplices tam ex itinere quàm ex ipſo exilij loco ad diuerſos ſcripſit, ac præcipuè ex Epiſtola ad Cyriacum, aliiſque duabus, quas inter alias ad Olympiadem Diaconiſſam, quæ & ipſa ob communionem Chryſoſtomi poſt alia certamina etiam exilio mulctata eſt.

Epiſto. 125.

Sponda. an. 404.

3. Verùm cum adeo in dies magis magiſque increbreſcerent Iſaurorum incurſus, factum eſt vt quibus cuſtodia Ioannis mandata erat, rati minus tutum locum eſſe Cucuſum, cùm exegiſſet vt ait Palladius iam annum, in Arabiſſum magis munitum Armeniæ oppidum non ſine magno periculo transferrent. Cuius quidem peregrinationis periodum, ex verbis eiuſdem Chryſoſtomi hæc ipſa ſcribentis ad Elpidium Epiſcopum hic reddamus. *Neque enim certo vllo loco defixi ſumus, verum nunc Cucuſum, nunc Arabiſſum, nunc voragines atque deſerta loca circumimus. Vſque adeo cuncta tumultibus ac perturbatione plena ſunt, flammáque & ferrum tam corpora quam ædificia omnia conficit. Ac iam etiam vrbes vnà cum viris omnibus funditus exciſa atque euerſa ſunt, nouiſque quotidie rumoribus perculſi*

Chryſoſtom. Epiſt. 131.

ſedes

ſedes mutamus, graue quoddam ac nouum exilij genus perpetientes, mortémque in dies expectantes, nam ne caſtello quidem perinde atque carcere nunc incluſi ſidem animo eſſe poſſumus, propterea quod Iſauri huiuſmodi arces obſidere non dubitent. Ad quas moleſtias etiam grauis morbus acceſſit, cuius nunc agrè
Epiſt. 69. 135. 4. *acerbitate depulſa, reliquias adhuc circumferimus.* Hæc ad Elpidium, ſed & ad Nicolaum Presbyterum, Theodorum Diaconum, & ad Olympiadem quæ Arabyſſi patiebatur pluribus narrat.

Palla. in Dia'. 4. Interea congregati Italiæ Epiſcopi Imperatorem orant vt ſcriberet Arcadio fratri ſuo, iuberet Theſſalonicæ Concilium fieri, vt ſupra dictum eſt. Quibus inflammatus Imperator Epiſcopo quidem Romano ſcribit. Erat autem hic tenor Epiſtolæ.

Tertio iam ſcribo ad manſuetudinem tuam orans vt quæ contra Ioannem Epiſcopum Conſtantinopolitanum malignè geſta eſſent corrigeret. Verùm id hactenus vt video factum non eſt. Quocirca rurſum per ſanctos Epiſcopos & Presbyteros ſcribo pacis Eccleſiaſticæ auidus, & ingenti cura ſolicitus (pacatis enim Eccleſiis Imperio quoque noſtro pax prouenit) vt Epiſcopos Orientales iubeas Theſſalonicæ conuenire. Noſti quippe quod Occidentales Epiſcopi electos viros miſerunt ſeueræ conſtantiæ, & qui neutram in partem inclinentur amore vel odio, Epiſcopos quinque, Presbyteros Romanæ Eccleſiæ duos, vnumque Diaconum. Quos vt cum omni honore ſuſcipias quæſo vt ſiquidem illis perſuaſum fuerit Ioannem iuſtè fuiſſe expulſum, doceant me ab eius communione diſcedere. Sin autem deprehenderint ſponte malignatos Orientis Epiſcopos ab illorum ſe itidem communione ſecernant, quænam verò ſit Occidentalium de Epiſcopo Ioanne ſententia ex omnibus fermè Epiſtolis conſtat, quas ad me frequentes dederunt. Ex his duas idem continentes quod reliquæ, ſubdidi, ſcilicet Romani & Aquileienſis Epiſcopi. Hoc autem ante omnia de tua manſuetudine poſtulo, vt Theophilum Alexandrinum inuitum etiam adeſſe præcipias, per hunc enim mala omnia emerſiſſe memorantur vt aduenientium Epiſcoporum Synodus in nullo impedita congruam temporibus noſtris afferat pacem.

5. Illam ſibi ab Innocentio Papa datam Prouinciam ſuſceperunt Æmilius & Cythegius & Gaudentius Epiſcopi, vnà cum Valentiniano Bonifacióque Presbyteris, Imperatoris Honorij & Papæ Innocentij & Italiæ Epiſcoporum Chromatij Aquileienſis & Venerij Mediolanenſis ac reliquorum Epiſcoporum Epiſtolis, vnà & commonitorio Concilij totius Occidentis, conditionibus publicis Conſtantinopolim conceſſere. Erat autem commonitorium huiuſmodi. Non oportere Ioannem iudicium aggredi niſi illi prius Eccleſia communióque redderetur, vt omni dilationis occaſione ſublata, ſua ſponte Concilium ingredi poſſet. At Ioannis hoſtes apud Conſtantinopolim hanc rem quaſi in contumeliam eius imperij fieret calumniati ſunt, & vt illi tanquam tranſmarini imperij turbatores ablegarentur effecerunt. Cùm enim ad portum appuliſſent ab iis quibus eiuſmodi cura demandata erat retrò repulſi, concluſi ſunt intra caſtellum quoddam maritimum atque variis contumeliis cruciatibúſque affecti. Cúmque vt literas quas ab Honorio Imperatore & ab Innocentio

Innocentio Papa aliiſque Occidentalibus Epiſcopis deferendas acceperant darent, exigeretur ab eis, iidémque obfirmato animo recuſarent eas niſi ipſi Arcadio Auguſto ad quem dirigebantur tradere, adueniens tribunus quidam perfracto vnius ex Epiſcopis Legatis pollice eaſdem per vim abſtulit. Poſtridie verò venerunt ad eos, qui tria millia nummum darent vt communicarent cum Attico nuper electo Epiſcopo, & de Ioannis Chryſoſtomi iudicio omnino tacerent, ſed & id ipſi penitus agere recuſantes ab eodem Tribuno iniecti ſunt in nauim vetuſtam & putrem, dato precio nauclero vt perderet nauigantes: verùm iidem diuino adiuti auxilio. Lampſacum appellentes inde mutata naui in Italiam peruenerunt poſt quatuor menſes, quàm in Orientem profecti fuerant.

6. Porro ipſe Ioannes qui primo anno Cucuſi & iam altero & tertio inchoato Arabiſſi exulabat, in hoc vſque tempus haud priuatus eſt commercio literarum, tunc enim mittens Romam Ioannem Presbyterum & Paulum Diaconum ſcripſit ad Innocentium Papam, eique imprimis pro ſedulo & indeſeſſo in ſua cauſa exhibito ſtudio ingentes gratias egit. Sed quod nullæ deinceps ab eo datæ leguntur, interceptus creditur commeatus, ipſéque ne quid ſcriberet cuſtoditus ab aduerſariis inuidia tabeſcentibus, vt ait Sozomenus, quod viderent, vniuerſam Eccleſiam Occidentalem pro illo eſſe ſolicitam. Neque idcirco remiſit aduerſariorum furor aliquid de ſeueritate cogendi, nam pertæſi tam frequentem hinc inde ad Ioannem acceſſum, illud conſilium iniiſſe, vt eundem Pithyuntem transferrent, Palladius tradit in Dialogo, dum ait, Inſpicientes enim Seuerianus & Porphyrius Antiochenam Eccleſiam in Armeniam commigraſſe, & inde rurſus Antiochiæ Ioannis gratiſſimam Philoſophiam prædicari diſrumpebantur vitæque illos iam tædebat huiuſcemodi rumoribus non ſecus quam flagris cruciatos, eſt enim ea inuidiæ natura, vt eos quos inuaſerit ſemper exagitet. Eo miraculo perculſi plerique clerici aduerſæ factionis aiebant. Videte mortuum terribilem viros victoréſque perterrefacientem non ſecus ac paruulos laruæ deterrent. Et infra. Non iam igitur ferentes in ſcena occultare ſerpentem, ad Arcadium Imperatorem mittunt reſcriptúmque aliud vehementius cum adiectione pœnæ procurantes, transferri ſcilicet eum intra loci cuiuſdam anguſtias vnde non liceret progredi. In Pityuntem, locum penitus deſertum extorrem agunt ripæ Pontici maris imminentem. Porro milites præfecti Prætorij, qui illum ducebant maximè eum per viam vrgebant, id ſe habere in mandatis apertè aſſerentes, maiori ſe gradu promouendos, ſi per viam ille moreretur, vbi verò Comanæ appropinquarunt ipſam veluti pontem tranſeuntes, in templo quodam quinque aut ſex millibus paſſuum remoto manſerunt. Ipſa nocte martyr ipſius loci Baſiliſcus nomine, qui Nicomediæ ſub Maximiano paſſus cum Luciano Antiochiæ presbytero fuerat, dum eſſet Comanenſis Epiſcopus, apparuit ei dicens *Conſide frater Ioannes, cras enim ſimul erimus.* Aiunt Presbytero quoque Eccleſiæ prius apparuiſſe martyrem, atque dixiſſe. *Præpara Ioanni fratri locum, venturus eſt enim* Ille nihil de eo

P

oraculo dubitans, in craſtinum orabat milites, vt illic vſque ad quintam horam permanerent qui minimè acquieſcentes perurgebant. Profecti verò quaſi ſtadia triginta, rurſum ad memoratum templum vnde exierant, redierunt ipſo iam febribus laborante. Illic vbi rediit vitæ ſuæ digna candida veſtimenta quæſiuit, exutúſque prioribus ea ſe induit, omnibus vſque ad calceamenta mutatis, reliqua præſentibus ipſe diſtribuit ſumptiſque cœleſtibus Sacramentis coram aſtantibus extremam orationem fudit dicens more ſuo. *Gloria ſit Deo omnium cauſa.* Conſignánſque ſe in fine orationis oſtendit ſpecioſos illos pedes, qui concurrerent ad ſalutem eorum qui elegere pœnitentiam & in illorum probrum, qui peccata abundè meſſuerunt. Quod ſi nihil malis probra profuere hoc non imbecillitas conſtantiſſimi viri ſed illorum impudentia fecit, qui ea tolerare noluerunt. Adiectus eſt ad patres ſuos excuſſo puluere mortalis vitæ atque migrauit ad Chriſtum.

7. Tanta verò multitudo virginum tantúmque Monachorum & honeſtioris vitæ teſtimonio inſignium ex Syria, Cilicia, Ponto, & Armenia agmen accurrit, vt putarent plurimi ex condicto eos aduenisse. Ita ſepultus laudibúſque velut athleta victor honoratus eſt, corpuſculo vnà cum Baſiliſco in eadem Eccleſia condito. Vixiſſe autem illum annos quinquaginta duos & menſes octo Leo Auguſtus habet in eius encomio, & de quinquaginta duobus annis reliquis omnes qui de his egerunt, ſunt aſſertores. Epiſcopatus verò vſque in diem qua obiit numerantur anni nouem, menſes ſex, & dies viginti.

CAPVT XXXVII.

Secedit Conſtantinopoli & Romam primùm ſe recipit Caſſianus ab obitu Chryſoſtomi.

1. VIx biennium circum-egerat ſe ex quo Eudoxiani in locum eiecti Ioannis ſuffecerant Arſacium Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ Presbyterum, fratrem Nectarij qui ante Ioannem eidem Eccleſiæ præfuerat, virum vt ait Palladius, quem piſces facundia, cantu ranæ ſuperarent: qui cum anno vno & duobus menſibus vixiſſet, mortuus eſt ipſa Dei Euangelia in fine vitæ conteſtatus ſe fratri Nectario ſub iureiurando fuiſſe pollicitum, nunquam ordinationem Epiſcopatus admiſſurum, cùm illi exprobraret quod voluiſſet Tarſenſi Eccleſiæ præfici. Fuit illi periurij cauſa primùm quidem vanitas ſua, per quam deſpondebat ſibi, vt ſic dicam vxorem fratris ſui: deinde confuſio quoque, cùm frater ſuus hac de re quodammodo prophetice illum arguiſſet. Subſtituitur Arſacio & ordinatur quarto poſt obitum illius menſe, Atticus Conſtantinopolitani Cleri Presbyter, vnus ex inſidiatoribus Ioannis (quo ferè tempore Caſſianus iam legatione defunctus rebus multis Romæ præclarè geſtis, ſecundo curſu peruectus in Orientem, Conſtantinopolim reuertitur.)

Hic

Hic quidem natione erat ex Sebaſtia Armeniæ, ſed à pueto ad religionem inſtitutus per Monachos hæreſis Macedonianæ ſectatores, qui tum temporis Sebaſtiæ in huius ſapientiæ ſtudio clarebant, ex ſchola Euſthathij progreſſi. Cúmque ad virilem ætatem perueniſſet ad Catholicam Eccleſiam tranſiit. Et quoniam natura magis, quàm doctrina prudens erat, rerum agendarum inſidiator fuit, vt qui ad aſtruendas inſidias & ad ea dem euitandas ſufficeret ingenio pellaci, ita vt multis gratus eſſet. In concionibus Eccleſiaſticis mediocris, vt hæ neque ſcripto dignæ viderentur auditoribus, neque eruditionis prorſus expertes. Nam cum affectatus eſſet, ſi quando occaſionem nactus erat præcipuos quoſque Græcos ſcriptores lectitabat, & eo ipſo quod indoctus haberetur dum de hiſce diſſereret, etiam doctos ſæpenumero latebat. Ferebatur autem erga ſuæ opinionis homines induſtrius, aduerſus diuerſa ſentientes formidabilis, & facile his ipſis quoties vellet incutere metum & mox mutatus apparere manſuetus. Atque hunc quidem talem fuiſſe aiunt illi, qui hominem notanr. Hæc ex Socrate & Sozomeno ſupra citatis. Sozom. lib. 8. cap. 27. Socra. lib. 6. cap. 18.

2. Vbi ventum ad Aulam regiam, Caſſiano cogitanti veteres animorum acerbitates, eo iam euaſiſſe vitio maleuolorum, vt qui cerneret partem vtramque tantis à ſe inuicem abſtrahi diſcordiarum interuallis denuo vix poſſe connecti, ſibique diffidenti & ad cœleſtium conciliandam opem intento mirus exarſit ardor & liquidiſſimæ affluxere dulcedines, dum Angelos eius imperij cuſtodes ſingulariúmque Prouinciarum & vrbium & ſingulorum hominum veneratur. Addebat & ſanctiſſimæ virginis patrocinium & Sanctorum, quorum præcipuè Conſtantinopolitani tutela ſacríſque pignoribus gloriabantur, eos etiam atque etiam orabat omnes, vti boni atque propitij ſuum in vrbem reditum reſpicerent fortunarentque: ac precibus ſuis efficerent vt tandem cum Antiſtite ſuo coaleſcerent animi ciuitatis. Sed cùm ſæpè aliàs Præſules ſummi & Dynaſtæ pro conciliatione intercedentes operam luſiſſent irritis tametſi potentiſſimis conatibus, ſurdæ hic etiam fuere cœlitibus aures, Eudoxianorum veſania obſtrepente; ne Pontificali quidem Innocentij authoritate & anathematis fulmine intentato homines inuidi (adeo nihil nefas inuidiæ eſt) incepto deſtiterunt vt ſatis appareret non tam hominum illam pertinaciam eſſe, quàm Satanæ ſibi ſuiſque ſectatoribus à Chryſoſtomi ſanctitate pertimeſcentis. Vix ac ne vix quidem ab illis impetratum ne vi ac minis quemquam cogerent in communionem cum Attico, vt autem initam cum Chryſoſtomo retinerent nullo modo exprimi potuit.

3. Sed quid prætereа meditata eſt ſcelerata perfidia? Quod enim Atticus animaduerteret Orientalium ſibi Epiſcoporum communicare neminem, neque ipſius ciuitatis populum, propter ea quæ adeo iniuſtè ac nefariè admiſſa fuerant, agit diuinarum ſcripturarum imperitus vt qui non communicarent reſcriptis conuenti cogerentur. Habebat autem reſcriptum aduerſum Epiſcopos huiuſmodi. *Si quis Epiſcopo*

Theophilo. & Porphyrio, & Attico non communicat Eccleſia pellatur & à ſuis facultatibus proiicitur. Hinc iam alij plus æquo grauati pondere, inuiti quoque communicant. At verò pauperiores quique & in fide ſana imbecilliores muneribus quibuſdam ad communicandum attrahunt. Qui verò genus & patriam & corruptibilem gloriam, corporúmque preſſuram contempſerunt, fuga ingenuitatem animi ſeruauere, Euangelicum illud crebra memoria repetentes. *Si vos in vna ciuitate perſecuti fuerint, fugite in aliam.* Et Prouerbiorum illud ſibimet dicentes. *Non proderunt ſubſtantiæ in die iræ.* Profecti ſunt autem alij quidem Romam, alij ad montes, alij in Monaſteriis ſeruorum Dei à Iudaica iniquitate ſeruabantur. Continebat autem reſcriptum cóntra laicos qui in dignitatibus erant conſtituti, vt magiſtratu & dignitate omni priuarentur, milites vt baltheum amitterent, populares & artifices reliqui perſoluto graui auri pondere ſubiicerentur exilio. Hæc ad verbum Palladius, qui de legatis Romam miſſis, aliiſque exulibus & & extorribus ab Attico iniurioſiſſimè tractatis, ſigillatim ita deſcribit. Epiſcopi vt initio quidem fama vulgauit in mare præcipitati, vt autem veritas continet in exilium ad remotiora & barbara loca ducti ſunt, ibique à ſatellitibus nunc vſque ſeruantur. Reuerſus enim Diaconus quidam itineris ipſorum comes, retulit Cyriacum quidem Emiſenum Epiſcopum octingentis millibus paſſuum Palmyram Perſarum oppidum adductum eſſe, Euliſium verò Boſtræ Arabum in caſtellum quod Nupſas appellatur, ſaracenis adiacens relegatum; Palladium Blemmiorum ſiue Æthiopum Epiſcopum ſeruari prope locum qui Syene vocatur in Ægypti regione, Demetrium intus in Oaſim Mazicis proximam (ſunt enim & alia Oaſes) Serapionem autem poſt innumeras abſque vlla probatione calumnias, cum atrocitate iudicium violaſſent, in patriam, vt fama eſt, propriam relegarunt. Hilarius vir ſanctus & ſenex poſt plagas non à iudicibus ſibi ſed Acro impoſitas, in interiorem Pontum Miſſus eſt, quidecem & octo annis panem non guſtauit, ſolaque olera vel legumina in cibum habuit. Antonius intra Palæſtinæ ſpeluncas ſe incluſit. Timotheus Maroniæ, & Ioannes Lydiæ Epiſcopi in Macedonia eſſe memorantur, Rhodon Aſiaticus Mitylenem profectus eſt, Gregorius Lydius eſſe in Phrygia dicitur, Briſſo Palladij frater Eccleſia ſua ſponte derelicta, in agello ſuo degit, terram manibus propriis fodiens, Lampetius verò vt aiunt in agro Lydiæ à quodam fouetur Eleutherio Lectionibus vacans, Eugenius in patria eſt, Elpidius magnus ille Laodiceæ Syriæ Epiſcopus vnà cum Pappo, tres anni ſunt ex quo gradus domus nunquam deſcenderunt, orationibus inſiſtentes, Heraclidas Epheſius quadriennium iam Nicomediæ carceri incluſus eſt.

4. Reliqui de Communione Ioannis, partim quidem Attico communicarunt neceſſitate compulſi, & in alias regiones Thraciæ tranſlati, partim neſcimus vbi ſint. Aiunt Anatolium in Gallias conceſſiſſe, Presbyteri verò in Arabiam & Palæſtinam exularunt, Tigrius in Meſopotamiam relegatus eſt, Philippus fugiens in Ponto diem obiit, Theophilus in Paphlagonia verſatur, Ioannes Æthrius Cæſareæ conſtruxit Monaſterium:

rium: Stephanum in Arabiam relegatum à carnificibus Iſauri abſtractum in Taurum dimiſere, Salluſtium Cretæ immorari fama eſt, Philippum Monachum atque Presbyterum Scholarum, audiui infirmari in Campania: Sophronius Diaconus Thebaidæ ſeruatur in cuſtodia, Paulus Diaconus Diſpenſatoris adiutor in Africam profectus memoratur, alius Paulus Hieroſolymis eſt: Helladius Palatij Presbyter Bithyniæ in agello proprio degit plurimi Conſtantinopoli deliteſcunt, alij verò in ſua quiſque diſceſſere. Siluanus autem ſanctus Epiſcopus Troade piſcatu ſibi victum quærit. Pergit dicere de Stephano Monacho Eutrepio & aliis.

5. Tum verò Caſſianus tam proiectæ Attici audaciæ infeſtus omnino effecit, vt quem ſimul atque Theophilum Innocentius Papa, propter contumaciam & ſcelus planè exectandum aduerſus ipſius Legatos Conſtantinopoli perpetratum, à fidelium communione ſeiunxerat, eorumdem infamiæ vulnera omnibus aperirentur, quo cæteros ab eorum ſocietate ac ſimili væcordia, conſcientiæ contagio deterreret. Atque hinc veteres inter Caſſianum & Atticum natæ inimicitiæ & ſimultates, & verò id cauſæ ſubiicit Baronius, cur Caſſianus illuſtres olim honore ac nomine Conſtantinopolitanos Epiſcopos enumerans, in calce librorum ſuorum de Incarnatione, nullam penitus Attici habet mentionem, quam tamen Cyrillum imo Cœleſtinum Papam & Sixtum feciſſe apparet, vt planè intelligas eum Maſſiliæ tunc degentem nondum ſtomachum exhauſiſſe bile, quam in eius aduerſus Chryſoſtomum coniurationem manifeſtè deprehenſam olim conceperat. Nec tamen fracto inſtaurandæ pacis conſilio inuictus Caſſiani animus debilitatus eſt, ſed ſibi non tam cum hominibus quam cum communibus hoſtibus eſſe certamen ratus, ne quid omnino Satanæ cederet, ſumma ope contra tendendum putauit. Subinde ſacrarum ædium adyta in intima penetrans, genua ponere, ſupiniſque manibus numen hoſtibus propitiare cepit, quodque terrori aliis fuiſſet, videre cuſtodias maximas ac refertiſſimas vinctis, atque iis duntaxat qui Ioanni ſtuderent. Iam tum Chriſti Eccleſiæque amore ardens ſempiterno carceri aut cruciatibus ſe deuouebat, vt ipſemet defenſionis partes aggreſſus tantis difficultatibus & periculis interſeptas, ſingulari Dei adſcribat tutelæ, quod præter omnem ſpem hic latronum ex vnguibus ereptus eſſet, illic euaſiſſet è militum inſolentia, & hæreticorum inſultibus, interdum ex pedore carceris &c. conflictatione morborum. Baro. an. 410.

6. Cæterùm haud leue in eo certamine vulnus accepit, occaſione obitus Chryſoſtomi qui incidit Comanis apud Pontum Euxinum ad 10. Calen. Octobris ann. 407. Satis conſtat ex omnibus ærumnis ac moleſtiis, quas in omni vita plurimas maximáſque perpeſſus erat, nihil vnquam illi acerbius accidiſſe. Et tunc etiam varios vultus cernere erat Conſtantinopoli, vt in multitudine, aliorum alios fauentium ſtudiis. Aderant primores non pauci, è clero & ſenatu immixti cum plebe, atque interiacebat pauperum multitudo, & cùm primum ex hac vita migraſſe Ioannem fama fuit, repente cum fletu clamor exortus Paſtorem,

Parentem, Tutorem confuſis vocibus appellantium ſuamque orbitatem & ſolitudinem lamentantium. Circumſonabant omnia ſingultibus ac vocibus quibus rogabant ne curam abiiceret Chriſtianæ ſuæ Reipublicæ. Sed hoc ſingulariter caueret apud Deum, vti ei perbene conſultum vellet, quandiu paſtore legitimo deſtitueretur. Ipſe cum publici doloris oculos non ferret Caſſianus, lachrymis interim extillare copioſius, ac ſatis indicare parentem ſuauiſſimum amantiſſimus filius quantopere diligeret. Quare vt ſenſum colligere potuit, vniuerſos collachrymantes conſolari blandè, conteſtarique; corpore duntaxat obiiſſe, & obiiſſe illum, animo atque affectu manere tamen, ac prædixit nefarios illos humani diuinique iuris violatores, calumniam & inuidiæ ſuæ obtrectationem honore & corpore, vtinam non etiam anima, breui luituros. Quam prænotionem veram fuiſſe non diu poſt rei probauit euentus, nam & expectatam in tantis calamitatibus opem diuinam reipſa præſtitit Chryſoſtomus, & ciuitati reddidit, incertum, viuus ne coram an mortuus procul, benignior appareret. Nec ita multò poſt Arcadius Imperator vxore iam demortua offenſi numinis indignationem expertus, ex hac vita morbo ſubreptus eſt, præmature quidem annum tantum ætatis agens trigeſimum primum. Factioſi è Clero & pſeudo Epiſcopis cum alia deinceps multa per ſummam iniuriam feciſſent, & eodem ore atque audacia qua Ioannis authoritatem contempſerant, Innocentij Papæ contempſiſſent imperium, memori numinis cœleſtis ira, in arrogantiæ cumulo bonis Eccleſiaſticis malè partis ſpoliati & ignominia notati, debitas pœnas exoluerunt. Cæterum Atticus & Theophilus fatigati malis penè aſſiduis, oculos tandem aperuerunt, ac vitæ labes ſalubri aliqua, vti ſpes eſt, pœnitentia expiarunt.

7. Hic fuit veluti gradus deliberanti Caſſiano declinare frequentiam Aulæ, & publico carere vt quod vitæ ſupererat tranquilliſſimo traduceret ſenio, & dulcedine ſanctiſſimorum Monachorum in ſolitudine vſpiam priuatus frueretur. Sed haud defuere etiam id temporis, qui rei capitalis aut exilij reum illum facere maligne conati ſunt, eiuſque fortitudinem & patientiam ſe debilitaturos minarentur. Et verò par erat vt eiuſdem cuius in Eccleſia Conſtantinopolitana iuuanda fuiſſet imitator, exiſtere quoque in exceſſu ſimillimus. Rebus itaque in deterius quotidie cadentibus, propter nimiam dominationem potentium, ſecedere Conſtantinopoli & Romam pergere ſtatuit, atque inde aliò quò illum & religioſi ſtatus amplificandi neceſſitas maior, & operarum minor numerus inuitaret & alliceret. Petrus de Natalibus Epiſcopus Equilinus cúmque ſequutus Benedictus Gononus in vitis P P. Occidentis ipſum de Eccleſia Conſtantinopolitana per hæreticos eiectum fuiſſe affirmant. *Cum autem hereticorum rabies aduerſus Eccleſiam Dei ſæuiret, & ſanctus Ioannes Chryſoſtomus ab ipſis hereticis in exilium pulſus eſſet, Ioannem Caſſianum eius diſcipulum primo blanditiis, deinde minis, vt contra Magiſtrum ſubſcriberet, impij illi adhortati ſunt, ſed cum renueret ipſum ex vrbe eiecerunt.* Lib. 5.

8. Ad

8. Ad hoc dum ſe iter accingit fauſtis precationibus populo valedicens, hortatus præſertim eſt vt timorem Domini omnes ſanctè percolerent, ac bono animo eſſent, affore Deum innocentiæ patronum ac victoriæ compotem, totque exhauſtas pacis concordiæque ſtudio ærumnas, repoſiturum tandem ad opes atque ad pretia & præmia meritorum. Porro multi haud ignari quanti eius opera illic momenti eſſet, perægrè tulerunt feſtinatum diſceſſum. Licèt enim commoratio eius in vrbe non diuturna tempore, ſi annos numeres: ſi tamen infractos labores erudiendi proximum, myſteriiſque operandi, ac manſura virtutum exempla ſpectes, & ad gloriam longæua fuit, & ad omnem poſteritatis memoriam ſempiterna.

CAPVT XXXVIII.

Romæ Caſſianus & Leo Archidiaconus ſe colunt inter ac diligunt.

1. SEd hæc Conſtantinopoli quaſi præteriens egit, nam Romæ vbi de vitæ genere in perpetuum ſtabiliendo, & de fundandis religioſis familiis conſilio inito anno Chriſti 408. ætatis 57. iuſtam quodammodo in aciem prodire cepit, ad Innocentium adit, qui doctrinam virtutémque hominis in Legatione pro Chryſoſtomo non ita pridem cognitam perſpectámque probe commeminiſſet, eumque orat multis & ſupplicibus verbis, vt quam ſibi delegiſſet viuendi regulam & inſtitutorum rationem authoritate ſua confirmaret. Nihil enim tam decere nihil tam aptum & conueniens eſſe Monacho exiſtimabat, quàm ſi accommodatus publicis vſibus, dum Eccleſiæ iuſſus aut neceſſitas poſtularet, functus munere recepti obſequij redderetur fœneratori ſuo, poneretque ibi finem virtutum, vbi initia poſuerat, atque in propugnaculo muróque tranquillitatis, in quo ſteterat, iaceret demum obtineretque ordinem moriturus. Itaque ob eas cauſas poſtremo, conſiliarium ſibi fidelem quidem ac beneuolum, tum etiam apud Pontificem deprecatorem adhibuit Leonem Archidiaconum, virum & iiſdem ſtudiis & vetuſtate amicitiæ ſibi coniunctiſſimum, veniámque congregandi homines & in ſocietatem Monaſticæ vitæ conuocandi obtinuit, nihil aliud habens moræ quam vt certam aliquam & deſignatam domicilij ſedem vacuóſque dies habuiſſet. Geminum ex ea deliberatione commodum nactus eſt, alterum quod elanguere tum primùm ac ſuos excutere ceperunt aculeos ſollicitudines illæ, quæ iugem præteritorum malorum memoriam, ac pertæſum prioris temporis animum noctes ac dies doloris & lachrymarum ſtimulis concitabant. Alterum quod cum tandem viſum eſſet Theophilo Alexandrino, iis qui ob initam cum Ioanne communicationem proſcripti fuiſſent vel voluntario exilio contigiſſet eſſe factos extorres, omnibus ad propria redeundi licentiam impertiri, cunctiſque obortis diſſen-

ſionibus

ſionibus obliuione deletis, vnitatem in Eccleſia redintegrari. Qua de re libellum ſcripſiſſe ad Atticum Conſtantinopolitanum Epiſcopum teſtantur literæ Syneſij Epiſcopi Ptolemaidis in Ægypto ſcriptæ ad eumdem Theophilum cum ipſum conſuluit de Alexandro Baſianopolis in Bithynia Epiſcopo communionis Ioannis, quem exulem idem Syneſius apud ſe recepiſſet.

2. De his poſt ſuum in Italiam aduentum certior factus Caſſianus, quaſi penderet animo, quænam ſibi perſequenda via eſſet, rurſumnè Orientem an Occidentem verſus? quæ capeſſenda vitæ forma, ad clericalem ne ac ſacerdotalem? an ad ſolitariam & priuatam prout præſens commouebat ſpecies; poſtea omnis dubitationis diſcuſſa caligine fixaque in diuinæ laudis ſtudio mente, totum ſe ſolitudini ambiendæ ac perſequendæ dicauit, Deoque ita res admirabili ſuæ prouidentiæ conſilio temperante plurimum in eo ſedando conſcientiæ angore, Leonis Magni vbi maximè is in eiuſdem vitæ ſpem ac deſiderium quaſi veniſſet, conſuetudine profecit. Caſſianus enim eximia indole ingenij animaduerſa, diuinitúſque prænoſcens quantum Eccleſiæ Dei & Reipublicæ Chriſtianæ frugis educeret, cùm eius deinceps foret gubernacula tractaturus, paulatim officiis delinire hominem & ſalubribus monitis pro re nata excolere atque ad religioſæ vitæ perfectionem informare cœpit. Nec fruſtra vſu enim ipſo creſcente, qui pectus noſtrum in dies aperit & intimos cuiuſque prodit affectus, adeo celeriter contraxit eos, vt fieri ſolet, ingeniorum ſtudiorúmque ſimilitudo, vt admirabili concordiæ bono perbeatus ſibi videretur vterque, dum alter in alterum ſe viciſſim ipſum contemplabatur: Leonem quidem tanti refert vacuo liberóque animo ad Deum accedere, iam rerum mortalium contemptorem & ſtudio ſanctæ æmulationis accenſum haud ægrè pelliciebat diuini amoris dulcedo, vt Chriſtum ducem expeditus miles ſequeretur, eoque laudabilius Monaſticæ vitæ curſum inſtitueret, quo acriora ſub aſpectum verſabantur exempla, tandémque iniecta diuinitus ingenti ſalutis cura mollitus flectebatur vrgentíque pio deſiderio manus dabat.

3. Verùm Deus, id quod ſpectabat in eo maturans, auxit Innocentio Pontifici & opinionem de Leonis virtute & in eumdem beneuolentiam, ideóque reiecta & in meliorem partem verſa Conſilia. Videns enim Pontifex veluti alterum Paulum Petri adiutorem ſibi Leonem veniſſe, data poſt aliquot menſes abeundi venia, & dimiſſo Maſſiliam Caſſiano placuit alterum vt ſibi in Eccleſiaſticis cauſis inſeruiret, & partem Pontificij oneris conſilio leuaret ſuo, ſecum retinere, res fidei & omnes quæſtiones religionis ei vtique vndequaque doctiſſimo & maximè orthodoxo demandare, conſultationibus totius orbis præſertim Synodalibus quæ Romam velut ad matrem Eccleſiarum omnium & Apoſtolicam ſedem quotidie deferuntur præficere, & quid credere vel non credere reuertentes ab hæreſi debeant normam formulámque conſtituere. Interea reuiſens Caſſianus loca in quibus reſantiqui temporis ac moris edoctus fuerat, reuiſens templa Apoſtolorum ac Martyrum quæ ſæpè aliàs ſupplicandi

candi cauſa de nocte frequentare ſolus ſuſtinuerat & quorum cryptas ad venerandas ſanctorum reliquias ingredi tacitus ſolebat, inuenit hic Theodorum, eum qui poſtea res geſtas Chryſoſtomi primus cum Palladio ſcripſiſſe dicitur, Romanum Diaconum, cum quo præterita mala Conſtantinopolitanæ Eccleſiæ retractaturus teſtis ipſe viuus ac præſens compluſculos dies traduxit. Inuenit alios tum veteres ex facie tum ex ſola ſanctitatis & doctrinæ fama poſtea ſibi factos amicos. Matronatum conſpectus verecundè declinabat, exemplo omnes, verbo eas quæ ad illum concurrerent inſtruebat, plurimáſque ad ſanctioris vitæ duxit propoſitum. Inter quas Proba, Iuliana, Italica, de quibus Pammachius ſuprà, Melania vidua cum nepte; item alia Melania & Pinianus eiuſdem vir, Albinàque nurus celebrantur: Sed cæteris præſtantior Melania vidua quæ hoc eodem anno 408. Innocentij Papæ anno 7. antiqui vaticinij ante annos quadringentos vt ait Palladius, ed'ti memor, diſtractis prædiis vnà cum nepte, Piniano, & Albina imminentem vrbi cladem euaſura, Roma ſecedens per Siciliam ſuaſore haud dubiè tunc temporis Caſſiano & impulſore profectionis, Ieroſolymam ſe iterum contulit, vbi poſt dies quadraginta ex hac vita migrauit. Palla in hiſt. Lauſiaca. c. 33.

4. Pari ſtudio & quia alicuius nominis eſſe exiſtimabatur ſuper numere Sacellani, quo erat inſignitus Conſtantinopoli, in virorum ac fœminarum Monaſteriis inſeruiens neceſſitatibus, ſermones apud eos frequentes ſecundo curſu, nec minus fœlici habebat ſucceſſu. Quæ res vt iis temporibus Romæ penè fuit noua, etſi enim ab Antonio Magno per magnum Athanaſium olim accepiſſent Romani prima aliqua huiuſce inſtitutionis Monaſticæ rudimenta, non deerant tamen qui vitio verterent, quod ea potius perturbationem vitæ ac confuſionem religionis quàm pietatis incrementum habere videretur. Verùm haud languidiora facta ſunt hominum ſtudia ſegniorvè diſciplinæ vſus, cùm apud optimum quemque valeat magis interioris experientia ſenſus, quàm cuiuſquàm in diſſuadendo contentio. Quamquam pro hac pietate ſimul ipſa morum commutatio loquebatur eámque aduerſus oblatrantium voces ac morſus facilè vindicabat. His Caſſianus Monachorum Ægyptiorum exercitationes & arctam viuendi conſuetudinem toties iam præmeditatas vſque diuturno pertractatas vtiliter impertiebat, quæ tantò magis hærebant in animis quantò clariore loco fuerunt, qui eam ſuis deinceps alerent exemplis. Neque enim tanto proficiebant magiſtro infimi mediique dumtaxat, verùm etiam ſummi & ex prima nobilitate viri fœminæque. Marcella erat in eis ſanctitatis æquè ac nobilitatis fama percelebris, de qua Hieronymus hoc quoque ſcribit. *Cum antea ignotum eſſet. Romæ Monachorum propoſitum, nec auderet quiſquam propter rei nouitatem ignominioſum vt tum putabatur & vile in populis nomen aſſumere, ipſam quæ à Sacerdotibus Alexandrinis Arij metu in exilium expulſis., Antonij adhuc ſuperſtitis & Monaſteriorum Thebaidis diſciplinam didiciſſet, non erubuiſſe profiteri quod Chriſto placere cognouerat. Quare cùm in ſuburbano agro Monaſterium inſtituiſſet, eius imitatione crebra virginum cœnobia & Mo-* Epiſt. 17.

nachorum innumerabilem multitudinem eſſe cœpiſſe, vt præ eorum frequentia quod prius fuerat ignominia, eſſet poſtea gloria.

5. Modo illud ſatis dicere, præſtitiſſe hoc amplius cæteris in hoc genere Caſſianum vt primus ab Athanaſio & Sacerdotibus Alexandrinis religioſum inſtitutum Romam tranſtulerit, vel certè multò magis auctum & propagatum amplificarit. Quod aliæ deinceps æmulatæ ſunt nobiliores Occidentis Eccleſiæ, vt Mediolanenſis, quæ primum Monaſterium iuxta ciuitatem poſitum habuit, Ambroſio nutr tore ſicut Auguſtinus ſcribit, qui & plura ſe Romæ vidiſſe teſtatur, dum eorum viuendi rationem deſcribit. Sed & ipſe in Africa vt Poſſidonius narrat virorum ac fœminarum complura deinceps condidit Monaſteria, adeo vt non ſit quod quis Caſſiano inter Occidentales Monachos huiuſcemodi vitæ inſtituti primas tribui vel propagatoribus primis proximum acceſſiſſe inficietur. Eo inſtante, cùm antea religioſus etſi peccaret, ſi rupto Caſtitatis voto matrimonium iniſſet, tamen matrimonium validum ratúmque erat, quod declarant veterum Patrum ſententiæ, Cypriani in Epiſtola ad Pomponium, Hieronymi ad Demetriadem vbi ita de monialibus loquuntur vt ſi ſe continere non poſſent quod profeſſæ erant, eas potius ad nubendum hortentur quod iam ne peccatum quidem fuiſſet, accedente legitima Epiſcopi diſpenſatione; idque idem ab Epiphanio quoque conſuli videmus. Auguſtinus verò inſuper etiam quoſdam apertè confutat, qui harum coniugium, coniugium eſſe negabant. Innocentius certè primus, Pontifex iuſſit huiuſmodi connubia dirimi, ac pœnæ cuiuſdam loco conſtituit, vt thorus ſepararetur, quam deinceps pœnam conſtat ab Eccleſia generaliter receptam eſſe, nam & Leo ipſe qui Innocentio annis paulo plus quam viginti in Pontificis locum ſucceſſit, non modo facti illius improbitatem aut omnino culpam coarguit, ſed etiam grauiſſimis legum comminationibus interdixit.

Lib. 8. confeſſ. 6.
Lib. de mori. Eccleſiæ. cap. 33.

CAPVT XXXIX.

Presbyter ordinatur ibidem ab Innocentio.

1. EAdem inter exercitia quo impenſius & pietati ſuæ & alienæ ſaluti ſeruiret, maturum viſum eſt Leoni, eum ſacris ordinibus initiari. Itaque ad ſummum Pontificem retulit, Caſſianum raro huic æuo ſpontè abditum latere & fallere perpetuo ingloriuum velle. Dignum videri, qui ad Sacerdotij dignitatem promoueretur, nam per cæteros ordinum gradus ad apicem Diaconatus ritè olim à Chryſoſtomo euectus fuerat, niſi quid ſecus illi videretur: virtutem hac tempeſtate ſi vnquam alias id genus præmiis ornandam, & his gratiæ auxiliis ſtrictiori etiam religionis aliquo nexu communiendam conſtantiam. Nec quod laboraret admodum dubitarétque Leo, non enim difficile fuit quod aiunt currentem in citare, perſuaſit ex templo Pontifici cui iam eadem pridem in mentem venerant,

tant, eximiam enim Caſſiani prudentiam & ſanctitatem hoc etiam admiratione & approbatione maiori exceperat, quo plura ex eo fonte virtutum incrementa exitura in dies atque in vulgus emanatura prænoſceret. Id vbi primùm inaudiuit Caſſianus, conſulto plurimum Deo totum ſe Pontificis ſummi voluntati permittere ſtatuit, eo maximè lætus quod nulla ad veranda illa myſteria ſui compendij aut honoris ſed ſolum obſequij diuinæ laudis ſalutiſque animarum cupiditas impuliſſet.

2. Factus ſacerdos ſeſe hoc impenſius ad priſtinos labores & aſſidua charitatis miniſteria retulit, quod proximè in ſeceſſu ac ſolitudine hauſta diuinitus iam proferret in publicum. Hoc etiam efficacius, quod cum doctrinæ ac virtutis egregiæ opinionem collegiſſet, inſtar optimi negotiatoris Dei talenta multiplicans, non prætermitteret vbicumque eum ſpes inuitaſſet rei bene gerendæ, in coëtus hominum inferre ſeſe, eóſque potiſſimum quos maximè inſtitutionis indigentes animaduerteret erudire, & ad virtutis amorem allicere. Conſtitit ſanè laboris eo fructus vberior, quod tunc per Melaniam fugæ ſe dantem, oraculo illo Prophetico de imminente vrbis clade vulgato & ſæpius inculcato, complures Romanorum ad res deſpiciendas humanas & quærendas intra religionis clauſtra diuinas commouebantur, languentes atque etiam cupientes incitabantur, conſultius rati diuitias ſuas amore Chriſti ac ſpe ſupernæ retributionis in pauperes prodigere, quàm eas ad barbarorum prædam relinquere. Quo nomine cùm rei euentus verum probaſſet oraculum immenſas Deo gratias egere. Maior quoque vis inerat ad hæc ſuadenda Melaniæ orationi, quod dictitaret vt exiſtimabat cum vrbe orbem pariter ruiturum.

3. Quam enixè verò ibidem Caſſianus pro religione contra Pelagianos deſudarit, teſtatur ipſemet in ſcriptis ad Leonem commentariis, vbi de ſuo, illo in Italiam ſeceſſu hæc ait. *Nuper quoque id eſt in diebus noſtris emerſiſſe hereſim venenoſam ex maxima Veligarum vrbe (mendoſe ab aliis legitur Beligarum) conſpeximus certi erroris incerti nominis: quia cum recenti capite ex antiqua Ebionitarum ſtirpe ſurrexerit dubium admodum eſt antiqua magis dici an recens debeat.* Siquidem Romam priſco vocabulo Veliam ſeu Velias fuiſſe appellatam à Velia Romæ colle editiore, ſic dicto quaſi Vellia, quod ibi Paſtores lanam vellere ſoliti eſſent, autor eſt Ortelius in Synominis. Et hæc quidem coniectura & qualiſcumqne expoſitio probabilior apparet, quod Pelagianorum hæreſim primitus in Iouiniano contigiſſe Romæ damnari, affirmat Proſper his verſibus Lib. 1. c. 2.

Adfuit exhortante Deo prouiſa per orbem
Sanctorum pia iura Patrum, non diſpare motu
Conficiens diros iaculis cœleſtibus hoſtes,
Hiſdem námque ſimul decretis ſpiritus vnus
Intonuit. Peſtem ſubeuntem prima recidit
Sedes Roma Petri, quæ paſtoralis honoris
Facta caput mundo quidquid non poſſidet armis
Religione tenet.

Quamquam illam non in Pelagio ſed in Iouiniano primario hæreſiarcha, à quo Pelagius eam ſumpſiſſet, damnatam fuiſſe Romæ S. Hieronymus teſtatur vbi alloquens Pelagium ipſum ſub perſona Critoboli ait. *Non erubeſcis exploſam atque damnatam Iouiniani ſententiam ſequi? Et ille enim his teſtimoniis tuiſque nititur argumentis, immo tu illius inuenta ſectaris in Oriente docere deſiderans, quæ olim Romæ, dudum in Africa condemnata ſunt.* Quod autem inuenti ſunt errores. Cœleſtij atque Pelagij in Iouiniano Hæreſiarcha fixas habere radices in ipſum conuerſa eſt iuſta Imperatoris vindicta. Etenim ſub huius anni Conſulibus datum Honorij Imperatoris reperitur ſcriptum de eius relegatione in Inſulam Boam, poſitam in Dalmatiæ littore, qui ad hæc vſque tempora magno Eccleſiæ detrimento permanſerat in Italia, ſacrilegos agens etiam extra muros vrbis conuentus. Sed in inſulam tandem deportatus nunquam amplius auditus eſt. De cuius obitu ex Paulo Presbytero Gennadius hæc habet. *Meminit Iouiniani heretici & voluptatum & libidinum prædicatoris, cui in tantum continentis vitæ & caſtæ inſtitutio contraria fuit, vt inter luxurioſas Epiſtolas animam eructaret.*

Lib. 2. contra Pela.

De viris ill. lu. c. 75.

Lib. de pecca. origina. c. 21.

4. Pelagius interim ſub pallio latebat Catholico, ſub quo Romæ delituiſſe & quarumdam quæſtionum prætextu ſuarum hæreſum venena ſparſiſſe tradit Auguſtinus. Detectus verò abiit in Siciliam, indéque nauigauit in Palæſtinam. Hoc inquam tempore agebat Romæ Caſſianus, & apud Innocentium Pontificem Clerici munus explebat, cum ſcilicet hæc venenoſa hæreſis tanquam ſerpens è latibulis, oculis minantibus tumidiſque ceruicibus ſeſe paulatim inferret, ac peſtifero ſuo afflatu vrbem illam maximam inficeret, vt merito dixerit author ex maxima Veligarum id eſt Romanorum vrbe emergentem illam oculis conſpexiſſe. Sed hoc ita commotus eſt erectúſque conſpectu, ne iſta ex inopinato, veritatis oppreſſio quod in aliis eiuſdem generis euenerat; in ſedis Apoſtolicæ iniuriam cederet, vt Pontificem iam ſtudio religionis flagrantem ad contagionis pericula propulſanda, & ad Eccleſiæ cauſam quam conſcelerata hæreticorum vis ſub ouina pelle conaretur euertere, maiori ardore defendendam excitarit. Recurſabat animo & proferebat in publicum quantas ille ſceleſtiſſimus animarum prædo pugnas & ſtrages edidiſſet in Oriente, vbi diu in veſtitu ouinæ pellis deliteſcens velatuſque hypocriſi, iam qualis intus erat ab aliquibus lupus detectus eſt: cùm tamen ipſe verſipellis inſtar Protei ne qualis eſſet impius deprehendi poſſet, diuerſas ſæpè ex pietate formas compoſitas ſuperinduceret. Innotuiſſe autem imprimis nonnullis Ægypti Monachis, penes quos diutius verſatus eſt, confirmat Iſidorus Peluſiota ad illum iam factum inſtabilem & inſtar Cain vagum ſuper terram iſta conſcribens. *Cani effuſi ſunt in Ephraim & ipſe ignorauit, vitioſis nimirum affectionibus inueneſcens. Eodem modo tibi quoque ingens annorum turba canitiem inuexit, & tamen rigidum atque inflexum animum habes, ex alio Monaſterio ad aliud ſubinde migrans atque omnium menſas perſcrutans & explorans. Quamobrem ſi tibi carnium nidor atque obſoniorum condimentum curæ eſt, iis quo magiſtratus*

Lib. 1. Epiſt. 3.

magiſtratus gerunt potius blandire atque vrbium caminos veſtiga. Neque enim homines Eremitæ facultates eas habent vt te quemadmodum tibi gratum eſt, excipere valeant.

5. Vrgebat vehementius Chryſoſtomi Patris clariſſimi recordatio & memoria, qua latentis mali formidine, grauioris fortè quam primum ſuſpicaretur, Pontifici metueret. Meminerat enim Chryſoſtomus in illa prolixiore de ærumnis quas in exilio Cucuſi pateretur ad Olympiadem & amicos Conſtantinopolitanos Epiſtola, de Pelagio Monacho recens defecto hæreſiarcha, iubebátque cogitare quanta interdum mentes opinione ſui inflatas, vt eſt innixa ſuperbiæ veritas, ignorantiæ nox interciperet, ne lucis dulcedine quam penè manu prehenderant fruerentur. *De Pelagio*, inquit, *Monacho magno dolore affectus ſum. Cogita igitur quod quantiſque coronis digni ſint qui forti animo in acie ſteterunt, cum viros tam piè ac ſanctè tantaque cum tolerantia viuentes abripi atque in fraudem impelli videamus.* Sed victa pertinacia atque audacia eſt vt intra Romam præſente Innocentio ſiue latenter ſiue apertè debacchari non poſſet, & hæreticorum impudentiæ, ne fines tranſirent omnes iniecti frœni vt qui rectè ſentirent aſſererent; ac niſi Innocentij vigilîæ ac Leonis prudentia cum quibus inter adiunctos locum habebat Caſſianus, interueniſſent, breui Pelagianorum incurſione atque impetu ruituram funditus fuiſſe Italiam narrat ipſe Innocentius ad Epiſcopos Africanos à quibus priuatas literas acceperat reſcribens. *Seu hac illi in vrbe ſint, quod neſcientes nec manifeſtare poſſumus nec negare; cum etſi ſint lateant, nec aliquando audeant vel illum prædicantem iſta defendere, vel talia aliquo noſtrum præſente iactare, & in tanta populi multitudine deprehendi aliquis facile, nec alicubi poſſit agnoſci, ſiue in quouis terrarum loco degant.* Epiſt. 4. Epiſt. 55.

6. Ex quibus probe intelligere poſſumus meram fuiſſe calumniam, quam cæterorum more hæreticorum Pelagiani vt gloriarentur ſe primæ ſedis Epiſcopi communione fulciri, ſparſerant in vulgus de tacita eiuſdem Innocentij cum Pelagio conniuentia, cuius ſit mentio in prædictis Epiſcoporum priuatis ad ipſum literis. Quam enim acerrimus Pelagianorum inſectator fuerit Innocentius conſtat ex Auguſtini literis ad Paulinum, vbi inter alia docet ipſum, Innocentium ita in his omnibus ſe geſſiſſe, vt fas erat atque oportebat Apoſtolicæ ſedis Antiſtitem: quod & alias ſæpe repetit. S. Hieronymus Virginem Demetriadem literis Pelagij pulſatam, admonet ne ſibi ſapiens videatur, ſed fidem ſectetur quam Innocentius Romanæ Eccleſiæ Pontifex profitetur. Laudat æquè ac prædicat S. Proſper eiuſdem Papæ integritatem in fide incorrupta ſeruanda, cuius quoque aſſertione liquet eiuſdem Innocentij ſententia damnatum fuiſſe Pelagium, & eandem à ſucceſſoribus comprobatam, nam aduerſus Collatorem hæc ex verbis Zoſimi Papæ refert. *Conſtituimus in Pelagium atque Cæleſtium per venerabilem Epiſcopum Innocentium de Beatiſſimi Apoſtoli ſede prolatam manere ſententiam, donec apertiſſima* Epiſt. 106. Hieron. Epiſt. ad Demetria. Proſper aduerſus Collatorem.

confeſſione fateantur gratiam Dei, &c. Sanè quidem Gennadius teſtatur ab Innocentio ſcriptum eſſe decretum aduerſus Pelagium, illudque poſt eius obitum à Zoſimo promulgatum.

7. Abfuit non longè à Caſſiano ipſa eadem tam contumelioſa Innocentio Pelagianiſmi ſuſpicio, cuius probrum ac dedecus ſcriptis eius obiectum vt infra declarabitur ſalutiferam illam in dies latius inclareſcentem infuſcarit lucem, ac nominis quam neque captaret vir modeſtiſſimus & religioſiſſimus neque defenderet, obſcurarit authoritatem. Sed haud in eum pares, quod ſanè neceſſe erat gerebat, animos Leo Archidiaconus, qui ſancti Doctoris acceſſu triumphans, beneficióque ſibi ducens quidquid in eum benignitatis conferret, eius amplificandæ gloriæ partes ambitioſa quadam pietate aucupatus, nulla ratione præcipi ſibi permiſit quantique referret hoc etiam commilitone veritatem religionis ſtabiliri, priuato quoque officio, cum literis miſſo deinceps Maſſiliam nuntio cohortatus eſt vt in Eccleſiæ defenſionem aduerſus Neſtorium ſceleratiſſimum & ex Pelagianorum colluuione natum hæreſiarcham ſtylum confereret.

EX CHRONI. IBIDEM.

TEXTVS VI.

Romam adiit in qua ad gradum Presbyteratus euectus eſt, indéque proſpero vſus vehiculo Maſſiliam eſt appulſus, vbi ſecundum ea quæ compererat à Patribus vel proprio ſtudio addiderat, &c.

CAPVT XL.

Capta vrbe ab Alarico Gotthorum Rege migrat in Prouinciam.

1. INterim Gotthica eruptione, quæ anno 410. Romam funditus euertit, cunctorum verſæ alio curæ. Alaricus Gotthorum Rex, qui Stiliconi addictiſſimus erat, ob necem eius, in Honorium Imperatorem commotus exercitum in vrbem mouit, quam diu ante ſitiuerat. Cum autem obſidio arctior perduraret fame atque peſte populo Romano vexato, vi adacti ciues pacem ingenti rerum variarum perſoluto pretio redemerunt. Haud tamen cæteris Alarici poſtulatis omnino ſatisfecit Honorius, aliiſque conditionibus, quas ipſe Alaricus poſtea adieciſſet, maximè

maximè vt vtriuſque militiæ dux copiis Honorij præficeretur, acquieſcere noluit, propterea bis à ſenatu ad eumdem Alaricum Arimini agentem Miſſis legatis pro fœdere inter ipſum atque Honorium ſanciendo (quibus annumeratur Innocentius vt Zoſimus atque Sozomenus tradunt) Zoſi. lib. 5. & Alarico re infecta rurſum ad obſidionem vrbis properante, ipſe Innocentius apud Honorium Imperatorem Rauennæ conſtitit, ne vt ait Oroſius peccatoris populi videret excidium & cum Innocentiſſimus eſſet periret cum impiis, tanquam Loth è Sodomis occulta prouidentia Dei ſubtractus eſt. Sozom. lib. 9. cap. 7. Oroſ lib. 7. c. 39. Oppugnatos iterum Romanos coëgit Alaricus vt Priſcum Attalum vrbis tunc temporis Præfectum ſecta Arianum crearent Imperatorem, qui mox Alaricum æquè Arianum vtriuſque militiæ ducem, Tertullum verò Gentilem hominem creauit conſulem, aliiſque pariter Ethnicis & Arianis alios nobiliſſimos Magiſtratus diſtribuit; ac denique orationem ad ſenatum habuit, qua iactabundus promiſit ſe patria omnia illi conſeruaturum & vniuerſum Orientis Imperium Italis ſubiectuRum. Sed ob contrarium rerum euentum in Attalum commotus Alaricus, eum extra vrbem Ariminum, in qua tunc morabatur, productum diadematè ſpoliauit & purpura exuit, iiſque ad Honorium Imperatorem miſſis eumdem Attalum in omnium oculis ad priuatam conditionem redegit, de quo egregiè Oroſius ait. *In eo Alaricum Imperatore facto, infecto, refecto, ac defecto citius his omnibus factis quam dictis mimum riſiſſe ac ludum ſpectaſſe Imperij.* Oroſius l. 7. c. 41. Tum Sarus Hunnorum Rex Alarico iam antea ſuſpectus, conſiderans ſibi nequaquam vtilia fore inter Romanos Gothoſque percuſſa fœdera, repentè cum trecentis ſuis ſtrenuis militibus irruens nonnullos ex Gothis Alarici interfecit. Vnde metu ſimul & ira aduerſus Honorium percitus Alaricus ad expugnandam vrbem quantocyus reuerſus, eamdémque obſidione cinctam proditione cepit, vel potius, ſi inſumpti in itinere temporis ratio habeatur, ex improuiſo ingreſſus eſt. Quod quidem S. Hieronymus noctu contigiſſe ſignificat. Epiſt. 16. Sed quorumnam proditione niſi amicorum, nimirum eorum qui cum Attalo conſpirarant? Hinc enim videas S. Proſperum in Chronico dicere Attalum priuatum regno illud ceſſiſſe Gothis. Indéque & illud intelligas quod ob inopinatum Alarici ad vrbem reditum & in eam ingreſſum contigiſſe dicitur de Honorio, nempe quod cum accepiſſet repentino nuntio Romam perditam, putauerit hoc de Gallo Gallinaceo Roma nominato eſſe renuntiatum.

2. Vrbe capta præcepit militibus Alaricus vt ſi qui in ſancta loca præcipuéque ad SS. Apoſtolorum Petri & Pauli Baſilicas confugiſſent, hos imprimis inuiolatos ſecuróſque eſſe ſinerent. Tum deinde in quantum poſſent prædæ inſiſtentes à ſanguine temperarent. Id enim diſertis Lib. 7. c. 39. verbis teſtatur fide dignus temporis illius ſcriptor Oroſius qui eiuſmodi Spond. ann. ingens diuinæ prouidentiæ miraculum, quod Deus per barbaros, eoſ- 410. démque Ariana hæreſi infectos ac proinde Catholicis infenſiſſimos exhibere voluit, multis amplificat exclamationibus, eámdémque rem ge- Lib. 12. Variar. ſtam Caſſiodorus enarrat. Vt clarè vel hinc proſpicere liceat, haud aliam c. 20.

ob

ob cauſam à Deo ingredi permiſſum in vrbem Alaricum, quàm vt in ignominiam idololatrarum pararet nobilem religionis Chriſtianæ de Gentilitate victa atque proſtrata triumphum. Quapropter & multos Paganos ea re attonitos Chriſtianitatem profeſſos eſſe, idem Oroſius
Iſidorus de Mund. tradit. Addit verò ad pompam triumphi Iſidorus, quicumque extra Eccleſias à militibus reperiebantur dummodo Chriſti nomen vel ſanctorum nominarent, & ipſis hoſtilem furorem pepercisse, ſicque multa
Lib.11. ciu. c. & 7. millia Romanorum periculum euaſiſſe. Et in eamdem pariter ſententiam Auguſtinus in ipſos ingratos atque obſtinatos Gentiles ſcribens affirmat, quamplurimos ex his in Martyrum loca & Baſilicas Apoſtolorum ſeſe recipientes mortem effugiſſe. Cæterum antequam qui verè Chriſtiani eſſent à Gothis explorati penitus haberentur, contigit ex iis aliquos veluti Gentiles religionem ſimulantes malè haberi, ſicut accidit S. Marcellæ inſigni illi atque clariſſimæ fœminæ, quæ vnà cum Principia filia incognitæ quænam eſſent à barbaris, rentæ fuere, ipſaque Marcella quæ Monaſticam amplexata diſciplinam voluntaria paupertate ampliſſimis diuitiis renuntiauerat, fuſtibus flagelliſque cæſa, cum poſceretur aurum, cognitæ verò ambæ dimiſſæ ſunt vtque ſaluæ fierent in Baſilicam S. Pauli
Epiſt.16. deductæ. Narrat hæc S. Hieronymus ad Principiam ſcribens. *Marcellæ quoque domum quæ erat in Auentino cruentus victor aggreditur. Sit mihi fas inquit audita loqui, imo à ſanctis viris viſa narrare qui interfuerunt, præſentes qui te dicunt in periculo quoque ei fuiſſe ſociatam. Intrepido vultu excepiſſe dicitur ingreſſos, cúmque poſceretur aurum & defoſſas opes vili excuſaret tunica, non tamen fecit fidem voluntariæ paupertatis. Cæſam fuſtibus flagelliſque aiunt non ſenſiſſe tormenta, ſed hoc lacrymis hoc pedibus eorum proſtratam egiſſe, ne te à ſuo conſortio ſepararent, ne ſuſtineret adoleſcentia, quod ſenilis ætas timere non poterat. Chriſtus dura corda molliuit, & inter cruentos gladios inuenit locum pietas. Cumque & illam & te ad Beati Apoſtoli Baſilicam Barbari deduxiſſent, vt vel ſaltem vobis oſtenderent vel ſepulchrum: in tantam lætitiam dicitur erupiſſe, vt gratias ageret Deo quod te integram ſibi reſeruaſſet, quod pauperem illam non feciſſet captiuitas, ſed inueniſſet, quod egeret quotidiano cibo; quod ſatura Chriſto non ſentiret eſuriem, quod & voce & opere loqueretur, nuda exiui de vtero matris meæ, nuda & redeam.* Qui ergo inuenta ſacra vaſa Barbari vt illæſa ſeruarent, attulerunt ea in Baſilicam S. Petri, iidem Gothi iuuentas ſanctiſſimas fœminas atque cognitas viua pretioſiora Chriſti vaſa ad Apoſtoli Pauli Baſilicam via Oſtienſi poſitam perduxerunt, quo vt euentus docuit cuſtodirentur intactæ.

3. Eſt & aliud exemplum perductæ ad S. Petri Baſilicam Chriſtianæ mulieris vt viro ſuo conſeruaretur, quod Sozomenus deſcribit his verbis.
Lib.9.c.10. Ego, inquit, quod & mihi tum Eccleſiaſtica dignum hiſtoria contigiſſe viſum eſt literis commendabo, declarat enim viri Barbari factum pium, & fortitudinem mulieris Romanæ in conſeruanda caſtitate, vtriuſque autem Chriſtiani ſed non eiuſdem ſectæ, quandoquidem ille Arianam hæc Nicænam doctrinam ſectabatur. Hanc igitur per quam formoſam conſpicatus

conſpicatus iuuenis quidam Alarici miles, pulchritudine captus ad concubitum trahebat: reluctantem verò ac vi aduerſantem ne quid obſcœni pateretur, ille ſtricto gladio ſe interfecturum minabatur, & interim ſummam illi cutem in collo quaſi qui ob amorem parceret perſtringebat. Tum illa multo perfuſa ſanguine collum gladio ſubiecit, optabilius ſibi rata mori cum caſtitate, quam viuere expertam virum, alium quam illum, cui legitimo matrimonio iuncta erat. Barbarus igitur cum etiamnum maiore cum terrore illam adortus nihil adhuc perficeret, admiratus eam ob caſtitatem duxit in Eccleſiam Apoſtoli Petri, & traditam cuſtodibus & expenſis in eius ſuſtentationem ſex aureis, iuſſit vt cuſtodirent marito ſuo. Quamquam non omnium Gothorum eadem eſſet humanitas atque religio, vel motus Alarici, vt eius edicto de liberis dimittendis omnibus Chriſtianis obtemperarent, non omnibus in tot miſeriis ea fœlicitas obtigit, vt apprehenſi dimitterentur, nam & complures etiam ſacras Virgines eoſdem Barbaros ſecum abduxiſſe, & ſtupra addidiſſe Hieronymus affirmat. Sed & Auguſtinus præter peculiarem quem eo argumento habuit tractatum, quam locupletiſſimè de his egit libris viginti duobus de ciuitate Dei. Præfat. lib. 3. & 7. in Ezech.

4. Primùm autem Barbaris Vrbem ingreſſis quotquot fugam capeſſere valuerunt, eam protinus quaqua verſum arripuiſſe teſtis eſt Hieronymus, cùm expoſitionis in Ezechielem iam tertium librum inchoaturus dolens ac lugens iſta præfatur ſtupens ad nouum caſum. *Vera ſententia eſt omnia orta occidunt, & aucta ſeneſcunt. Et alibi nihil eſt enim opere & manufactum, quod non conficiat & conſumat vetuſtas. Quis crederet vt totius orbis extructa victoriis Roma corrueret, vt ipſa ſuis populis & mater fieret & ſepulchrum? vt tota Orientis, Ægypti, Africæ littora olim dominatricis vrbis ſeruarum & ancillarum numero complerentur? vt quotidie ſancta Bethlehem nobiles quondam vtriuſque ſexus atque omnibus diuitiis affluentes ſuſciperet mendicantes? Quibus quoniam opem ferre non poſſumus condolemus & lacrymas lacrymis iungimus, occupatique ſancti operis ſarcina dum ſine gemitu confluentes videre non patimur explanationes in Ezechielem, & penè omne ſtudium omiſimus ſcripturarúmque cupimus verba in opera vertere, & non dicere ſancta ſed facere.* Ac rurſum inferius. *Nec inquit iactamus vt quidam forſitan ſuſpicantur fratrum ſuſceptionem ſed morarum cauſas ſimpliciter confitemur, præſertim cum Occidentalium fuga & ſanctorum locorum conſtipatio, nuditate atque vulneribus indigentium rabiem præferebat barbarorum: quos abſque lacrymis & gemitu videre non poſſumus. Illam quondam potentiam & ignorationem diuitiarum ad tantam inopiam perueniſſe, vt tecto & cibo & veſtimento indigeat, & tamen nequaquam duri quorumdam atque crudeles animi emolliuntur, dum pannos eorum ac ſarcinulas diſcutiunt aurum in captiuitate quærentes.* Nec modo Hieroſolymam ſed alia etiam diuerſa loca adiere profugi, plerique enim ad proxima loca nempè in Igilium ac cæteras Tyrrheni maris inſulas nauigio tranſmigrarunt, de quibus in ſuo Itinerario metrico Rutilius. Alij in Africam, inter quos fuere clariſſimæ fœminæ Proba eiuſque filia Iu- Lib. 1.

liana, ambæ viduæ, atque neptis Demetrias eiuſdem filia Iulianæ, quibus haud fœliciter ad fugam paruit Africa. Multum ea de re Hieronymus inuectus in Heraclianum comitem, qui ſub ſpecie tutandi Imperij contra barbaros, tyrannidem Africæ arripuit, & cùm in alios omnes ſæuiſſimas exercuit rapinas & crudelitates, tum prædictas matronas non niſi magno perſoluto pretio permiſit Carthagine habitare. Epiſt. 8.

5. In hac confuſione rerum Caſſianus vt eriperet ſe ex miſeriis, ac manifeſto cædis ſeruitutiſque periculo cum cæteris aufugit, Deo meliores in vſus illius operam reſeruante. Conductum enim operarium ita deſtinarat in vineam ſuam, vt florentiſſimarum ciuitatum mutatione ſolum verteret, & ad propagandas in vltimas & Occidentales terras religioſæ vitæ ſatus curam referret ſuam, auctámque retardatione induſtriam. Verum enim verò tantarum ruina fortunarum & ciuitatis miſeranda clades, quæ ante oculos verſabatur, ingenti cum dolore perculit mœſtum, eodem tempore cum opportunitate proficiendi in ſpiritu ex tot amicorum ſanctiſſimis colloquiis & exemplis, officij quoque præſtandi ac regendarum animarum ademptam ſibi eſſe occaſionem. Inde vnicum caſuum humanorum ſolatium diuinam prouidentiam reſpiciens, euentum illum quamuis toti Republicæ Chriſtianæ luctuoſum & acerbum æqui boniqueconſuluit. Ita dum ignarus diuini conſilij inter ſpem metúmque ſuſpenſus, certæ nauigationis tempus operitur, facultatem nactus in Prouinciam cogitabat. Cauſa adeundi fuit non tam ſacra illa regionis loca, & Chriſti diſcipulorum, Lazari, Magdalenæ, Marthæ, ac ſociorum veſtigia toto orbe clariſſima venerateтur, tamerſi id ipſum vehementer optabat, quàm vt in Academia Maſſilienſi eo tempore doctoribus iuxta diſcipuliſque florentiſſima, contraheret ſibi non paucos in contubernij vitæque ſocietatem, & in iis ad Chriſtianæ vitæ perfectionem pro re nata excolendis vel operæ pretium faceret, vel ipſe nouum aliquem diuinæ ſcientiæ fructum, cuius auidiſſimus erat, perciperet. Neque ignorabat quæ de inſigni Anachoretarum Lerinenſium ſanctimonia rebúſque geſtis, tum de religioſis eorum inſtitutis iam percrebuerant, & in ore atque ſermone omnium ceperant eſſe. Quare talium & virorum & inſtituti cognoſcendi cupidus properabat Capraſium Abbatem, Honoratum, Eucherium, quos tanquam diuinos homines ex multorum teſtimoniis mirabatur, aliquando videre & audire feſtinans.

CAPVT XLI.

Diſceſſus ex Italia & appulſus ad Inſulam Lerinam.

1. HAc igitur mente ſub exitum anni 410. magno amicorum dolore ex Italia profectus, venit in Inſulam Lerinam, vt Maſſiliam inde traiiceret. Prouincia ad Alpium pedes inter Rhodanum & Varum iacet, cui è Septentrione finitimi Allobroges, ab oſtio Rhodani iuxta Maſſiliam, Lib 5.
authore

authore Strabone, regio talis ac tanta quædam eſt. Alia verò ad Varum fluuium Liguréſque vicinas vrbes Maſſilienſium, habet Turoëntium, & Olbiam, & Antipolin, & Niceam, & nauale Cæſaris Auguſti, quod Forum Iulij vocant. Primam hanc Salyes occupant; vltimam, Italiæ coniuncti Ligures. Antipolis in Narbonenſibus iacet partibus, & Nicea in Italicis. Nicea quidem in Maſſilienſium iure permanet, & Prouinciæ nimirum exiſtit, Antipolis vero inter Italicas annumeratur, cum Maſſilienſibus iudicio contendens, ab eorum mandatis libera facta eſt. Inter inſulas Planaſia & Lero ſunt, colonias habentes; in Lerone fanum eſt Leronis. E regione Antipolis hæc ipſa iacet, ſunt & aliæ perexiles inſulæ haud memoratu dignæ, partim ante Maſſiliam partim ad reliquum iam dictum littus. Portus vnus ad nauium ſtationem magnitudinis eximiæ, Mediocres vero reliqui, ex iis vnus eſt, quem à Liguribus Oxybiis Oxybium cognomento nuncupant. Hæc quidem de maritima regione.

2. Planaſiam verò Lerinam noſtram dicit author, quod æquiſſimo & planiſſimo in loco explicetur, atque in eam penetraſſe Caſſianum cum Germano ſocio confirmare liquidò poſſumus, teſtimonio Eucherij ad Hilarium, De laude Eremi ſeu fuga ſæculi, vbi de Lerina ſic ait. *Hæc nunc habet ſanctos ſenes illos, qui diuiſis cellulis Ægyptios Patres Galliis noſtris intulerunt.* Neque enim poſſumus alios intelligere ſenes aut hoc verbum in aliis hominibus ponere, quàm quos Eucherio & Hilario coætaneos fuiſſe ſimulque Monaſticæ diſciplinæ fontes aperuiſſe, & ex Ægypto in Galliam deriuaſſe ratio temporum demonſtrat. Cum enim Capraſius ex Chronologia Baronij vixerit temporibus Theodoſij & Honorij eius filij, primumque inquilinum agnoſcat Lerina S. Honoratum, ſæculo 4. inchoato, vt author eſt Petrus Saxius in Pontificio Arelatenſi, nemini haud dubiè vel inficiandi rationem, vel contra defendendi facultatem reliquit, iam Cœnobij Lerinenſis fundamenta ieciſſe Capraſium ſimul atque Honoratum, vitámque religioſam excolere cepiſſe, quo tempore in eam penetrauit Caſſianus. Quod ad regionis ſitum & formam pertinet, inſula in rectum ſpatio eſt quaſi vnius ſtudij, circumnauigatio paulo minus quam duo ſupra, ſemiſtadium. Ab Oriente ac Meridie Oceanum, à Septentrione Antipolim, in qua Vergoani, vt inquit Plinius, oppidi memoria, ab Occidente Sturium, Phœnicem, Philam, Leronem vlteriores ſpectat inſulas, quarum notiſſima æquè atque nobiliſſima Lero propius Lerinæ adiacet. Illi hodie nomen à S. Margareta huic à S. Honorato, qui in ea primus celeberrimi Monaſterij fundamenta poſuit. Hæc eſſe natura cœli ſolique dicitur ab Eucherio ad Hilarium, libro ſupra citato. *Equidem cunctis Eremi locis, quæ piorum illuminantur ſeceſſu reuerentiam debeo, præcipuo tamen Lerinam meam honore complector, quæ procelloſi naufragiis mundi effuſos piiſſimis vlnis receperat venientes, ab illo ſæculi flagrantes æſtu blandè introducit ſub vmbras ſuas, vt illic ſpiritum ſub illa interiore Domini vmbra anheli reſumant. Aquis ſcatens, herbis virens, floribus renitens, viſibus odoribúſque iucunda. Paradiſum poſſidentibus ſe exhibet, quam poſſidebunt. Digna quæ Honorato authore fundata*

In notis ad Martyr. 1. Iunij.

Saxius in Cōcordio.

Lib. 3. c. 5.

ſit, quæ tantis Inſtitutis tantum nacta ſit patrem Apoſtolici ſpiritus vigore & vultus honore radiantem. Digna quæ illum ſuſcipiens ita emitteret, digna, quæ præſtantiſſimos alat Monachos & ambiendos præferat ſacerdotes. Hæc nunc ſucceſſorem eius tenet Maximum nomine clarum, quia poſt ipſum meruit adſciri. Hæc habuit reuerendi nominis Lupum, qui nobis illum ex tribu Beniamin Lupum retulit. Hæc habuit germanum eius Vincentium interno gemmam ſplendore perſpicuam. Hæc nunc poſſidet venerabilem grauitate Capraſium veteribus ſanctis patrem. Hæc nunc habet ſanctos ſenes illos qui diuiſis Cellulis Ægyptios patres Galliis noſtris intulerunt. Quos ego illic, Ieſu bone, ſanctorum cœtus conuentúſque vidi? Pretioſa in his ſuaui vnguedine alabaſtra flagrabant, ſpirabat paſſim odor vitæ, interioris hominis faciem exterioris habitu præferebant, conſtricti charitate, humilitate deiecti, molliſſimi pietate, firmiſſimi in ſpe, inceſſu modeſti, obedientia citi, occurſu taciti, vultu ſereni, prorſus ipſa protinus contemplatione Angelicæ quietis agmen oſtendunt.

3. De eiſdem paſſim meminit Sidonius Appollinaris in carmine Euchariſtico ad Fauſtum Epiſcopum Regienſem his verſibus.

Quantos illa Inſula plana
Miſerit in cœlum montes? quæ ſancta Capraſij
Vita ſenis iuueníſque Lupi: quæ gratia Patrem
Manſit Honoratum: fuerit quis Maximus ille,
Vrbem tu cuius Monachus Antiſtes & Abbas
Bis ſucceſſor agis. Celebrans quoque laudibus illis
Eucherij venientis iter redeuntis Hilarij.

Montes appellat Epiſcopos & Sacerdotes, erat enim Lerinenſe Cœnobium velut ſeminarium Epiſcoporum. Similiter Ennodius in vita Epiphanij. *Inde*, inquit, *regrediens ſingula ſanctarum habitationum loca viſitauit, medianas Inſulæ Cyclades, Lerum ipſámque nutricem ſummorum montium planam Lerinum adiit.* Hinc & Cæſarius qui ſub Porcario Abbate ibidem diu Monaſticam conuerſationem ſumma exercuit obſeruantia, licèt pro immenſo animi ardore ipſe ſibi ſemper ſegnior videretur, vt apparet ex eius homilia, quam poſtea in eodem habuit Monaſterio, iſta ſubdit inter alia de florentiſſimo ſtatu huius temporis eiuſdem Cœnobij Lerinenſis. *Benedicimus Dominum noſtrum, qui ſanctam inſtitutionem & admirabilem conſuetudinem loci huius iugiter creſcere & in maiore dignatur gloria cumulo ſublimare. O fœlix & beata habitatio inſulæ huius, vbi tam ſanctis quotidie & tam ſpiritualibus lucris gloria Domini augetur, & tantis damnis diaboli nequitia minoratur. Beata inquam & fœlix inſula Lerinenſis, quæ cum paruula & plana eſſe videatur innumerabiles tamen montes ad cœlum miſiſſe cognoſcitur.* Per montes haud dubiè vti dictum eſt ſanctos intelligens, cùm ipſa inſula vndique planiciè lata gaudens, montibus careat. Idcirco addit deinceps. *Hæc eſt quæ eximios nutrit monachos & præſtantiſſimos per omnes Prouincias erogat ſacerdotes. Vix enim reperire erat, qui his temporibus aſſumptus in regionibus illis ad*

Hom. 10.

regimen Eccleſiarum non delectus eſſet ex nobiliſſimo & regularis inſtitutionis obſeruantiſſimi, Cœnobio Lerinenſi. Ac ſic (ſubdit ipſe) quos accipit filios reddit patres & quos nutrit paruulos reddit magnos, quos velut tyrannos excipit, Reges facit. Nam omnes quoſcumque fœlix & beata habitatio iſta ſuſceperit, charitatis pennis ad excelſa virtutum culmina Chriſto ſublimare conſueuit. Quæ res cum penè in cunctis habitatoribus fuerit fœliciter conſummata, tamen reſiſtentibus meritis meis in me non probatur impleta. Cum enim paruitatem meam hæc ſancta inſula, velut præclara mater & vnica ſingularis omnium bonorum nutrix, brachiis quondam pietatis exceperit, & non paruo ſpacio educare & enutrire contenderit, licèt reliquos ad virtutum culmina erexerit, à me tamen quia cordis duritia contradicit omnes negligentias auferre non potuit. Et ideo cum omni humilitate ſupplico, & tota cordis contritione depoſco vt quod negatur meritis meis veſtris orationibus ſuppleatur.

4. Mira res vt ſub tot barbararum gentium frequenter factis in Gallias graſſationibus à Sueuis, Vuandalis, Alanis, Gothis, Burgundionibus, Hunnis, & Francis nihil ad hæc tempora paſſum fuerit detrimenti idem Monaſterium inſulæ Lerinenſis, factum ipſis eiam barbaris atque Arianis venerandum. Propterea hæc ibidem ſubiicit Cæſarius. *Ab Oriente vſque ad Occidentem & omnibus pene locis, in quibus Chriſtiana religio colitur, religioſiſſima veſtra conuerſatio ad Chriſti gloriam prædicatur. Iure à vobis exigitur, vt quod de vobis creditur hoc probetur. Agite ergo Deo auxiliante quod ſemper egiſtis*, &c.

5. Cæterum ipſum S. Eucherium de quo ſuprà fuiſſe coniugio obligatum, & ex eo genuiſſe viros ſanctiſſimos eoſdémque poſtea Epiſcopos, quos primùm in hoc eodem Cœnobio Lerinenſi Monaſticis voluit imbui diſciplinis, tum ex Gennadio, tum etiam ex eiuſdem Eucherij ſcriptis poſſumus intelligere: Ipſe enim Gennadius dum de Eucherio agit, hæc ait. *Diſſeruit etiam ad perſonam filiorum Verani & Salonij poſtea Epiſcoporum obſcura quæque capitula ſanctarum ſcripturarum.* Fuiſſe hos quidem Germanos fratres, vt autor eſt Baronius, eiuſdem Eucherij inſcriptio commentariorum in Geneſim & in libros Regum demonſtrat. Cognoſcit Veranum ſuum filium ipſe S. Eucherius dum ad eum ſcribit librum de Spiritualibus formulis æquè & Salonium ſuum fatetur natum in Præfatione ad poſteriorem librum Inſtructionum, & cum perorat: eius enim exordio hæc habet de bene inſtituta vita, Salonij. *Dignum namque eſt*, inquit, *quacumque cura mea ingenium tuum reparari, qui vix dum decem annos natus eremum ingreſſus inter illas ſanctorum manus non ſolum imbutus verum etiam enutritus ſis ab Honorato, Patre illo inquam primo Inſularum poſtea Eccleſiarum Magiſtro: cum te illic Beatiſſimi Hilarij tum inſulani tyronis, ſed iam nunc ſummi Pontificis doctrina formaret per omnes ſpiritualium rerum diſciplinas, ad hoc etiam te poſtea conſummantibus ſummis viris Saluiano atque Vincentio eloquentia pariter & ſapientia præminentibus*, &c. Sed & ipſe etiam Saluianus in Epiſtola ad Eucherium ab eo ambos eſſe genitos tradit, cùm tamen non ignoremus ab

Cap. 63.

Baro. an. 441. num. 11.

aliis eos creditos filios ſpirituales Eucherij, qui eum coningatum neſcierunt.

6. Vt Lerinam attigit Caſſianus, Abbatem adiit, & quà ſermonis comitate quà ſuauitate morum adeo ſibi deuinxit, vt ille vltro ac prolixe eum ad Cœnobij Cellulam inuitarit. Et Caſſianus talis ac tanti viri hoſpitio libenter vſus, & conuictu ſanctiſſimorum iuxta atque doctiſſimorum Monachorum, obſeruabatur interim ab illis, eius virtutum admiratoribus, qui deinde etiam illorum fautor & adiutor extitit. Nunquam tam egregiè inter pares & ſimiles amor eminere viſus eſt, atque inter ipſum & Honoratum & Eucherium, de quorum laudibus non poſſum quin delibem pauca, ex his quæ cum Caſſiani fama & factis coniuncta ſunt, cùm pridem toto eo ſpatio quo ſimul peruixerunt in Lerinenſi commoratione, magnos ſpiritus eis communicare ſemper & ab eis viciſſim ipſe ſumere conſueuiſſent. Quod poſtremum nempe vt officium ſuum memorémque in bene meritos animum præſtaret ſæpe teſtatus eſt. Imprimis verò præfatione in ſeptem Collationes trium Anachoretarum in Thebaide Ægypti Eremo conſiſtentium, quas eiſdem Honorato & Eucherio nuncupauit, vbi ſic habet. *Cum virtutem perfectionis veſtræ qua velut magna quadam luminaria in hoc mundo admirabili claritate fulgetis, multi ſanctorum qui veſtro erudiuntur exemplo vix queant æmulari, tamen vos, O ſancti fratres Honorate & Eucheri, tanta illorum ſublimium virorum, à quibus prima Anachoreſeos inſtituta ſuſcepimus, laude flammamini, vt vnus quidem veſtrum ingenti fratrum Cœnobio præſidens congregationem ſuam, quæ quotidiano ſanctæ conuerſationis veſtræ docetur intuitu, illorum quoque Patrum præceptis optet inſtitui: alter verò vt etiam corporali eorumdem ædificaretur aſpectu, Ægyptum penetrare voluerit, vt hanc quaſi frigoris Gallicani rigore torpentem Prouinciam derelinquens, ad illas quas ſol iuſtitiæ proximius reſpicit terras, maturis virtutum fructibus redundantes, velut turtur caſtiſſimus tranſuolaret, neceſſario hoc mihi virtus charitatis extorſit, vt vnius deſiderio alterius etiam labori conſulens tam abruptum ſcribendi periculum non vitarem, dummodo & priori apud filios adderetur authoritas, & ſecundo tam periculoſæ nauigationis neceſſitas demeretur. Proindè quia fidei veſtræ atque feruori nec illa Inſtituta Cœnobiorum, quæ duodecim libellis ad beatæ memoriæ Epiſcopum Caſtorem quo potuimus ſermone conſcripſimus, nec decem Collationes in Scythica Eremo commorantium Patrum, quas præcipientibus ſanctis Elladio & Leontio Epiſcopis vtcumque digeſſimus, ſatisfacere potuerunt. Nunc etiam vt itineris noſtri ratio & ordo cognoſcatur, trium in alia eremo conſiſtentium, quos primos vidimus, Patrum ſeptem collationes pari conſcriptas ſtylo vobis credidi conſecrandas, quibus ea quæ de perfectione in præteritis noſtris opuſculis obſcurius forſitan comprehenſa, vel prætermiſſa ſunt ſuppleantur. Si vero ſanctam ſtudij veſtri ſitim etiam hæc ſatiare non quiuerint, ſeptem aliæ Collationes quæ ad ſanctos qui in Stœchadibus conſiſtunt inſulis emittendæ ſunt, fratres, deſiderium vt arbitror veſtri ardoris explebunt.*

7. In congreſſionibus familiarium, (adeo immenſa erat de omnibus

bus benemerendi cupido) per omnia fere religioſæ caritatis munia, eximia eius benignitas vagabatur, ad tyrones imprimis verba facere eiſque diſciplinæ Monaſticæ rudimenta tradere inſtitit, non aſſidua magis quam ſalubri ratione. Summa porro concionum, vt Ægypti deſertiſſimas ſolitudines quas peragrarat, ſaxorúmque aſperitates & impendentium mōtium altitudines dimetiretur atque deſcriberet, rurſúſque viſitatas à Monachis illis degentibus inediæ, verberum, ciliciorum aſperitates proponeret, exercitiorúmque ſpiritualium & virtutum quibus excellebant ſpeciem pulchritudinémque, non venuſte ſed grauiter demonſtraret. De reliquo item corporis cultu incredibile memoratu erat, quantis illud rigoribus attererent, vt panè ſolo & aqua veſcerentur interdiu, quamquam ſæpè his etiam ipſis plures dies abſtinerent, veſtitu vſque in virium gauderent obſoleto, crinibus turbidis atque impexis horridi, & ob barbam atque vngues prolixè deformes. Tum deinde lectulum ſomnúmque humo capere, noctem pleramque vigiliis lacrymiſque exigere.

8. Nec in ſermonibus magis quam in exemplis vitæque religioſæ officiis mirabilis extitit, oris enim totiúſque corporis conformatio ad modeſtiam & humilitatem, ſpirabat eam quæ in animo latebat ſanctimoniam, quæ more agebantur inſtitutiſque maiorum, ita ſtudio ſe retinebat, vt in eius vitam velut in ſpeculum religioſæ perfectionis ſuſpicere liceret. In verbis ſupra quam credibile eſt conſideratus & parcus, ſed mirè efficax, ſeipſum quantum neminem quemquam deſpicatui ducere, humillimè de ſe ipſo ſentire, plurimas horas flexus interdum ducere, per dies præterea ſingulos, ſiue diuina fierent in templo, ſiue veſpertinis vltimiſque precibus opera daretur, adeſſe cum egregia quadam voluptate perſeuerabat. Itaque in hunc fere modum adiuuante Domino per multos Monachorum, ipſóſque imprimis venerandos Cœnobiarchas Honoratum & Eucherium ad ſtudium egregiæ pietatis & arctioris virtutis ſemitam adduxit, nec minus diuturna ſanctimoniæ ſuæ quàm induſtriæ reliquit veſtigia, quæ apud Lerinenſes eius etiam poſt diſceſſum, memoriam gratam & celebrem hodiéque oppido poſteris fecere, hoſpitis olim ſui patrocinio lætis.

CAPVT XLII.

Digreſſio Foroiulienſis.

1. PRoximè annum in Cœnobio Caſſianus ſubſtiterat, cùm interea loci opportunum credidit, ſi deſiderium Maſſiliæ quo ſe ardere ſentiebat perſequeretur. Re deliberata excedit Lerina & Foroiulium excurrit, à quo vix leucarum quatuor interuallo diſſidet Lerina, inuitatus Leontij eiuſdem ciuitatis Epiſcopi vicinia & conſpicua omnibus ſanctitate, ad quem deinceps tanquam clariſſimum Galliæ ſydus reſtandi

di amoris gratia Collationum ſuarum primitias detulit, Beatiſſimíque titulo ob ſanctimoniæ nobiliſſimum decus magis quam ſplendidam Epiſcopatus ſedem non ſemel cohoneſtauit. Subiicitur enim ſub poteſtatem Aquenſis Metropolitæ, neque vnquam aliàs fuit alius Foroiulienſis quam in Metropolitæ ditione Epiſcopus, factus dominus loci donatione Ildefonſi 2. Comitis anno 1203. vt refert Chopinus in ſua Politia ſacra. (Lib.1.c.6.)

(Plin.l.3.c.4. Stra. lib.4.) 2. Oppidum colonia Octauianorum quæ Pacenſis dicitur à Plinio, Nauale Cæſaris Auguſti appellat Strabo. Hoc autem inter Olbiam & Antipolim conſtructum eſt, diſtans Maſſilia ſtadiis ſex millibus. Regio in planitiæ fœcundiſſima Argenteo flumine irrigatur. Hoc quaſi propugnaculum imperij terra marique barbaris nationibus oppoſitum & obiectum habebant Romani, & ſuas ſociorúmque fortunas defendebant. (Sueto. in August. c.49.) Cùm enim Auguſtus ex militaribus copiis legiones & auxilia Prouinciarum diſtribuiſſet, claſſémque Miſeni & alteram Rauennæ ad tutelam ſuperi & inferi maris collocaſſet, viſum eſt firmioris præſidij cauſa duas alias adiicere, ſuperiorem quam in Ponto, inferiorem alteram Foroiulij, eoque nomine *Coloniam claſſicam* vocat Plinius, *naualem* Strabo vt ſupra diximus quaſi quartam Romani populi claſſem, cuius tanquam vallo & foſſa & aggere munitiſſimo cingeretur Italia, contra aſcenſum tranſgreſſionémque Gallorum. (Taci. lib.3.) Mihi videtur ſuffragari Tacitus, Valerium Paulinum laudando. *Circumiectas*, inquit, *ciuitates procurator Valerius Paulinus ſtrenuus militiæ & Veſpaſiano ante fortunam amicus, in verba eius adegerat concitiſque omnibus qui exauctorati à Vitellio bellum ſponte ſumebant, Foroiulienſem coloniam clauſtraque maris præſidio tuebatur, eoque granior author, quod Paulino patria Forum Iulij & honos apud Prætorianos quorum quondam tribunus fuerat. Ipſique pagani fauore municipali & futuræ potentiæ ſpe iuuare partes annitebantur.* Sed ad Leontij dignitatem, & authoritatem facit, quod in antiqua quæſtione agitata inter Archiepiſcopos Arelatenſem & Viennenſem, recens delatus ad Leonem Papam Hilarius Arelatenſis quia ordinatum præſumpſiſſet Epiſcopum deponere in Prouincia Viennenſi, & in locum alterius nondum demortui alium ſubſtituere. Cùm vero Romam idem Hilarius ad dicendam cauſam ſponte ſe contuliſſet, de his omnibus conuictus haud expectata ſententia vel obtenta licentia ab vrbe recedens rediiſſet Arelatum, aduerſus eum idem S. Leo ad Epiſcopos Galliæ Viennenſis Prouinciæ Epiſtolam dedit, cuius eſt exordium, *Diuinæ cultus religionis*, &c. (Epiſt.89.) Vbi de præſumptione Hilarij in excedendis ſuæ ipſius Prouinciæ terminis, & de Celidonio Epiſcopo eiúſque cauſa agitata ipſo præſente Hilario Romæ in Epiſcoporum Concilio, ſubdit & de cauſa Proiecti Epiſcopi cui ægrotanti Hilarius ſubrogauerat ſucceſſorem, cùm etiam ſi mortuus eſſet ad Viennenſem id ſpectaret Epiſcopum, cuius in Prouincia Proiectus erat Antiſtes. Ad poſtremum verò irritis redditis his ab Hilario iniuſtè præſumptis, & de creandis nouis Epiſcopis præſcripta regula ne maiores tumultus ea de re ab Hilario concitarentur, addit admonitionem ad

eoſdem

eoſdem Epiſcopos Viennenſis Prouinciæ, ne pro leui cauſa ſententiam inferant excommunicationis in aliquem præficitque Leontium hunc noſtrum Foroiulienſem Epiſcopum, ordine licèt Metropolitis inferiorem, eúmque in honorem ac dignitatem euehit, vt vices Apoſtolicæ ſedis maximus ipſe Pontifex latis in Galliæ regionibus illi concederet, ſtatuens vt ſine ipſius voluntate Concilia minimè ab Epiſcopis agerentur, atque vt ea reuerentia eidem à cunctis rependeretur, quæ cæterorum Patri Antiſtitum non modo ob ætatem ſed potius ob probitatem omnibus notiſſimam debebatur.

2. Sediſſe autem eo tempore Foroiulij Leontium, quo Lerinam ad Honoratum adiit Caſſianus, haud difficile eſt coniectura ex teſtimonio Hilarij coniicere, in rebus geſtis S. Honorati, de quo poſt obitum Venantij fratris ſui in Gallias reuertente iſta ſcribit. *Itaque inſulam petit,* ſcilicet Lerinam, *præter ſecreti opportunitatem ſancti ac beatiſſimi in Chriſto viri Leontij Epiſcopi oblectatus vicinia & charitate conſtrictus.* Ac de inſigni eius ſanctimonia & virtute quantam opinionem habuerit Caſſianus, ex literis cognoſces, quas eius nomini in primo aditu veſtibuloque Collationum inſcripſit. *Debitum quod beatiſſimo Papæ Caſtori in eorum voluminum præfatione promiſſum eſt quæ de inſtitutis cœnobiorum & de octo principalium vitiorum remediis, duodecim libellis Domino adiuuante digeſta ſunt, in qua tenuitas noſtri ſuffecit ingenij, vtcunque ſarcitum eſt. Viderint ſanè quid ſuper hoc vel illius vel noſtri fuerit examinis æquitate perpenſum, vtrum in rebus tam profundis tamque ſublimibus, & quæ in vſum ſtyli vt arbitror antea non venerunt, dignum aliquid cognitioni veſtræ omniumque Sanctorum fratrum deſiderio prompſerimus. Nunc autem quia derelinquens nos Pontifex ſupradictus migrauit ad Chriſtum, has interim decem Collationes ſummorum Patrum id eſt Anachoretarum, qui in Eremo Scythica morabantur, quas ille incomparabili flagrans ſtudio ſanctitatis ſimili ſibi iuſſerat ſermone conſcribi, non perpendens præ multitudine charitatis quanto infirmas ceruices pondere prægrauaret, vobis potiſſimum, O beatiſſime Papa Leonti & ſancte frater Helladi, credidi conſecrandas. Alter ſiquidem veſtrum memorato viro & germanitatis affectu & ſacerdotij dignitate & quod his maius ſancti ſtudij feruore coniunctus, hæreditario fraternum debitum iure depoſcit. Alter Anachoretarum inſtituta ſublimia, non vt quidam propria aggreſſus eſt præſumptione ſectari, ſed legitimum doctrinæ tramitem Sancto ſpiritu ſuggerente penè antequam diſceret apprehendens, non tam ſuis adinuentionibus quam illorum traditionibus meruit erudiri. In quibus mihi nunc in portu ſilentij conſtituto immenſum pelagus aperitur, vt ſcilicet de inſtituto atque doctrina tantorum virorum quædam tradere audeam memoriæ literarum. Tanto enim profundioris nauigationis periculis, fragilis ingenij cymba iactanda eſt, quantum à Cœnobiis Anachoreſis, & ab actuali vita quæ in congregationibus exercetur, contemplatio Dei cui illi inæſtimabiles viri ſemper intenti ſunt maior atque ſublimior eſt. Veſtrum igitur eſt, conatus noſtros piis orationibus adiuuare ne aut tam ſancta materia imperito quidem ſed fideli ſermone promenda periclitetur in nobis, aut rurſus eiuſdem materiæ*

abyſſis obruatur noſtra ruſticitas. Proindè ab exteriori ac viſibili Monachorum cultu quem prioribus digeſſimus libris, ad inuiſibilem interioris hominis habitum tranſeamus, & de Canonicarum orationum modo ad illius quam Apoſtolus præcipit orationis perpetuæ iugitatem aſcendat eloquium, vt quiſquis iam ſuperioris operis lectione, Iacob illius intelligibilis nomen, carnalium vitiorum ſupplantatione promeruit: nunc etiam non tam mea quam patrum inſtituta ſuſcipiens, diuinæ iam puritatis intuitu ad meritum & vt ita dixerim dignitatem tranſiens Iſraëlis, quid in hoc quoque perfectionis culmine debeat obſeruare ſimiliter inſtruatur. Obtineant itaque orationes veſtræ ab eo qui dignos ſuos viſu eorum vel diſcipulatu vel conſortio indicauit, vt nobis earumdem traditionum memoriam plenam & ſermonem ad dicendum facilem conferre dignetur, quo tam ſanctè eas tamque integrè quàm ab ipſis accepimus explicantes, ipſos quodammodo ſuis inſtitutis incorporatos & quod eſt maius latino diſputantes eloquio vobis exhibere poſſimus.

Cap. 1. 3. Iterum de vtroque præfatur in exorſu Collationis nonæ. *De perpetua orationis atque inceſſabili iugitate, quod in ſecundo Inſtitutionum libro promiſſum eſt Collationes ſenis huius quem nunc in medium proferimus id eſt. Abbatis Iſaac Domino fouente complebunt. Quibus explicatis & præceptis beatiſſimæ memoriæ Papæ Caſtoris & deſiderio veſtro, O beatiſſimè Papa Leonti & ſancte frater Elladi, ſatisfeciſſe me credo, voluminis amplitudine penitus excuſata, quæ ſtudentibus nobis non ſolum ſermone ſuccincto narranda perſtringere, ſed etiam plurima ſilentio præterire in maiorem modum quam diſpoſueramus extenſa eſt.* Torquet plurimum curioſos indagatores Photij locus in ſua Bibliotheca, cùm in Elencho librorum Caſſiani.

Codi. 197. *Tertium*, inquit, *his libellum adiunctum legimus quem à Caſtoris Epiſcopi morte inſcripſit Cœnobij illius moderatori, cuius Cœnobij cauſa & regulæ illæ prius miſſæ fuerant, qui quidem libellus iis quos iam enumerauimus adſimilis eſt.* Libellum tertium vocat primas Collationes decem, quas Leontio & Elladio inſcripſit. An igitur Leontius Caſtori in Monaſterio quod propè Nemauſum condiderat ſucceſſit Abbas? Atqui non modo plures annos Caſtore ſuperſtite, ſed etiam ante fundationem huius Monaſterij, Eccleſiæ Foroiulienſis adminiſtrationem gerebat, neque prius Epiſcopi numere quàm vita tuendæ Catholicæ fidei cauſa defunctus eſt. Extant eius acta ex eiuſdem Eccleſiæ antiquis tabulis edita in Martyrologio Gallicano 1. Decemb. vbi hæc de Martyrio. *Senio iam venerabili confectus erat Leontius, nec minus fractus ſancta adminiſtrationis laboribus, adeo vt iam maturus gloriæ leni ſomno placidæ mortis videretur proximè ad cœlum tranſiturus. Cum ei ad cumulum meriti nouum agonem, quo illuſtrior ei exitus pararetur, Chriſtus aperuit. Erat tenax iuſtitiæ & ſerius, obſeruator diuinæ legis vir beatus. Hoc incenſus aſtu pietatis quod nefanda quorumdam ſcelera carperet, & impiorum exitioſa reprimeret Apoſtolico vigore molimina, illorum in ſe odia acerba concitauit, qui nec eius canitiem nec dignitatem nec conſpicuam omnibus ſanctitatem veriti, truculenta nececharum Deo Pontificem vbique præcelſa ob factorum nomina celebrem immaniter trucidarunt, tametſi non tam interfecerunt quàm ad perennem tranſmiſerunt*

miſerunt vitam & gloriam. Huius exploratum martyrium Eccleſia Foro-iulienſis iam ab hinc colendum ſuis faſtis inſcripſit, quotanniſque hac die, qua vt canit duplicato manipulo is ad coronam proceſſit, triumphali pompa eius recolit ac veneratur memoriam.

4. De familia & ſtirpe affirmant plerique Leontium cognatione fraterna Caſtorem attigiſſe atque hoc vno maximè vrgent, quod Caſſianus Leontij nomen ſuis Collationibus prætenderit quaſi exoluturus fratri ſuperſtiti, quod olim Caſtori demortuo promiſiſſet. Concepta enim ſunt eius verba. *Alter ſiquidem veſtrum memorato viro & germanitatis affectu & ſacerdotij dignitate & quod his maius ſancti ſtudij feruore coniunctus, hæreditario fraternum debitum iure depoſcit.* Quæ licèt ſpirituali ac religioſæ fraternitati accommodari poſſint, tamen non repugnat in noſtrum etiam verum ac proprium ſenſum trahi.

5. De Elladio ſiletur in Annalibus, vox de ortu eius ac natalibus nulla miſſa eſt, ac muta eſt huius temporis hiſtoria, inſularum decus & ornamentum non attingit er. Alios memorant Theodoretus in Theodoſio Helladium diuinitus electum Cilicum Antiſtitem. Amphilochius in vita Baſilij Helladium virum miraculis clarum atque omni virtute ornatum eiuſdem Baſilij ſucceſſorem: Baronius in Notis ad Martyrologium 18. Februar. Helladium Epiſcopum Antiſiodorenſem, qui ſucceſſit S. Valeriano ſeditque temporibus Conſtantini Imperatoris. Sed extra oſtium liménque carceris ſunt iſta, niſi verò hactenus huiuſmodi quoque formula teſtimonij deſcribi ac diſtingui poteſt, vt Helladio cognomini cognatione quadam virtutum & affinitate aliquid veteres tribuiſſe dicantur. Cap. 10. hiſt.

CAPVT XLIII.

In Stœchades Inſulas excurrit.

1. TRes numero inſulæ ab ordine quo ſibi inuicem cohærent Stœchades dictæ, Maſſilia qua breuiſſimus traiectus eſt non amplius ſexaginta millium ſpatio diſtant. Veteres ſingulis vocabulis appellarunt Protem ſeu Themiſtam & Meſen quæ & Pomponiana dicitur, tertio Hypæam. Quinque habet Ptolemæus fortè ſi duas alias quæ à Rhodani oſtio verſus Orientem pertinent, Metinam ſcilicet, mox quæ Blaſcon vocatur prioribus annumeres. Tres verò duntaxat Stœchadis nomine cenſentur à Martiano apud eumdem Ptolemæum. Cythariſti ſubiacent è regione Maſſiliæ, Plinio authore ac Strabone & aliis, ad gradum longitudinis vigeſimum quintum, latitudinis ſecundum ſupra quadrageſimum. De quibus Strabo hæc ſigillatim. *Hiſce locorum anguſtiis cum Maſſilienſibus inchoatis inſulæ Stœchades incumbunt, tres quidem digna ſatis amplitudine, ſed duæ perexiguæ eas exercent Maſſilienſes opere ruſtico, quo in loco & impoſitum antiquitus præſidium contra piratarum impetum habebant ob egregiam portuum facultatem.* Lib. 2. c. 10. P in. lib. 3. c. 5. Strabo. lib. 4.

2. Saluuiæ igitur nauis Foroiulio Maſſiliam petentis occaſione inuitatus Caſſianus ſimul cum aliis partim vectoribus negotiorum cauſa partim amicis & conſiliorum in peregrinatione ſociis conſcendit anno huius ſæculi ineunte 411. Etiam ſi verò, certa admodum & idonea non videretur moderatio tempeſtatum, Dei tamen benignitas & ventum & mare adeo è ſententia propitium reddidit, vt ſalui atque incolumes bidui circiter ſpatio Stœchades inſulas attigerint. Trahebatur illuc imprimis Caſſianns Anachoretarum ſanctiſſimorum ſtudio & amore quibus hac tanta celebritate famæ etiam abſentibus notus erat. Sed & ipſe quaſi diuinans fore vt per eos via ſibi fieret commodior Maſſiliam, Foroiulio cum ſoluiſſet eius opportunitatis ſecurus duxerat commorandum potius in inſulis paucos aliquot dies, vt facti quod à Deo conſtitutum & deſignatum fuerat neceſſitatem ſequeretur, quàm cum cæteris qui celerius in eas terras ſoluebant in vrbem rectà nauigare. Ibi igitur incerto animi fluctuantique non ſine vtique Dei conſilio Iouinianus, Mineruius, Leontius, & Theodorus fiunt obuiam, quibus has inſulas magna Monachorum frequentia & ſanctitate florentes domicilium & ſedem præbuiſſe indicauit ipſe author ſuprà ad Honoratum & Eucherium ſcribens. *Si vero ſanctam ſtudij veſtri ſitim etiam hac ſatiare non quiuerint ſeptem alias Collationes quæ ad ſanctos qui in Stœchadibus conſiſtunt inſulis emittendæ ſunt fratres, deſiderium vt arbitror veſtri ardoris explebunt.* Et illi quantum aduentu peregrinorum voluptatis percepiſſent, haud ſanè obſcurè vultu verbiſque declararunt, exceptos enim hoſpitio vbi conſalutarunt amicè, & vltro interpoſita vrbani officij comitate complexi ſunt, Caſſianus apud homines tantos ac tales demerendæ gratiæ occaſionem neutiquam ſibi prætermittendam exiſtimans, ita diligenter Chriſtianis myſteriis & Anachoreticæ vitæ præceptis excoluit, vt omni ex eorum animis ignorantiæ diſcuſſa caligine quædam ſemina eximiæ ſanctitatis beatæque inſeretet vitæ. Simul ille memorabat totam itineris ſui rationem, haud dubiè adminiſtratam diuinitus, quo fœlicem hanc animorum culturam in tam opimo ac fertili ſolo tanto auidius arriperet quanto diutius expetiſſet.

3. Atque eius cupido inſtruendi & inſtituendi ſe prodidit breui, nam Collationes Patrum cum proferret in lucem eorumdem nomini tanquam inſignitæ notæ & authoritatis poſteriores ſeptem inſcripſit his verbis. *Emenſis iuuante gratia Chriſti decem Collationibus Patrum quæ exigentibus beatiſſimis Epiſcopis Elladio ac Leontio vtcumque digeſtæ ſunt, ſeptem alias beatiſſimo Epiſcopo Honorato ſancto quoque famulo Chriſti Eucherio dedicaui. Totidem & nunc vobis, ô ſancti fratres Iouiniane, Mineruæ, Leonti, & Theodore credidi deputandas. Poſterior ſiquidem veſtrum illam Cœnobiorum ſanctam atque egregiam diſciplinam in Gallicanis Prouinciis antiquarum virtutum diſtrictione fundauit; cæteri verò non ſolum Cœnobialem profeſſionem apprimè Monachos expetere, verum etiam Anachoreticam ſitire ſublimitatem veſtris inſtitutionibus prouocaſtis. Ea namque Collationes iſtæ ſummorum Patrum diſputatione contextæ ſunt, & ita*

in

in omnibus temperata vt vtrique profeſſioni, qua non ſolum occiduas regiones, verùm etiam inſulas maximus fratrum cæteruis feciſtis florere conueniant, id eſt vt non ſolum hi qui adhuc in congregatione laudabili ſubiectione perdurant, ſed etiam illi qui haud longè à veſtris Cœnobis ſecedentes Anachoretarum ſectari geſtiunt diſciplinam, pro conditione locorum ac ſtatus ſui menſura plenius inſtruantur. Quibus hoc præcipuum contulit præcedens veſtri laboris induſtria, vt parati iam atque in iiſdem exercitiis deprehenſi facilius præcepta ſeniorum atque inſtituta ſuſcipiant, ipſóſque in cellulas ſuas authores Collationum cum ipſis Collationum voluminibus recipientes, & quotidianis quodammodo cum eis interrogationibus ac reſponſis colloquentes, non propriis adinuentionibus arduam iſtam & incognitam fermè in hac regione appetant viam, ſed periculoſam etiam illic vbi iam tritiſſimi calles & innumera præcedentium exempla non deſunt, Anachoreſeos diſciplinam illorum potius præceptis capere conſueſcant. quos in omnibus & antiqua traditio & longæ experientiæ inſtruxit induſtria.

4. Porro haud vulgarem ex hoc congreſſu & conſuetudine ſe vitæ & peregrinationis fructum cepiſſe, præ ſe ſemper tulit Caſſianus. Multa quoque percontatus non minus curioſè quam prudenter quærere etiam inſtitit de indigenarum moribus & indole, an accepturi viderentur peregrinas Monaſticæ vitæ leges & inſtituta ſi ad eos defferrentur. Tum illi per multos haud grauatè ad Chriſtum aggregaturos ſeſe aiunt, vt gens ad omnem pietatis ſpeciem ſemper viſa propenſior, quamquam religionem ipſam primùm tum verò vitam docentis exploraturos, ne impetu ac temeritate dictis concederet potius, quàm delectu aliquo aut ſapientia duci ad iudicandum viderentur. Quibus vocibus excitatus Caſſianus, & ſimul aliorum paſſim de Academia Maſſilienſi plena Græcarum artium ac diſciplinarum, mira quædam prædicantium accenſus, Maſſiliæ ſtudiis virtutum ſublimioribus imbuendæ, animum illico adiecit.

5. Leontius verò hic alius à Foroiulienſi de quo ſuprà, ſi coniecturæ locus, haud temerè affirmarim ordinatum poſtea fuiſſe defuncto Rauennio ſiue Auguſtali vt quibuſdam placet, & Arelatenſis Eccleſiæ ſedem auſpicatum anno ſalutis 462. Cùm enim clarus admodum vir eſſet inter huius ſæculi Cœnobiarchas totaque Prouincia celeberrimus atque notiſſimus: ſuſciperet autem veterum Chriſtianorum vſus conſuetudóque communis, vt è florentiſſimis Monachorum ordinibus, ipſa lumina deligeret ad Eccleſiaſticam dignitatem & decus ſuſtinendum, neminem alium de iis qui tunc haberentur inſignes ad poſteritatis memoriam, huic video vel extitiſſe cognominem vel in Monachorum conuentu aut Comitiorum Clericorum ſuffragiis anteponendum.

CAPVT XLIV.

Maſſiliæ portum appellit.

1. MAſſilia ſiue vt alij Maſſalia peruetuſta & opulentiſſima Galliæ in Prouincia Viennenſi ciuitas, à Phocæenſibus Ioniæ in Aſia Græcis populis ad oram maris Gallici Mediterranei portu commodiſſimo & celeberrimo, non longè à Rhodani oſtio Orientali condita, anno Mundi 3454. Olympiadis 45. anno 1. & ante Chriſtum 599. Iechonia Iudæis, Nabuchodonoſore Babyloniis, Tarquinio Priſco Romanis imperante vt
Stra. lib.4. plurimi ſcriptores antiqui prodidere, Strabo, Pauſanias, Herodorus,
Pauſa. in Phocæen. Ammianus Marcellinus, quorum qui dixere Phocæenſes à Phocæa profectos Harpali Cyri regis præfecti inclementiam vitantes Italiam nauigio
Herodo. in Clio. petiiſſe, eiúſque populi partem quam in Lucania Viliam, aliam in
Ammia. l.15. Gallia Maſſiliam exædificaſſe, decepti ſunt cùm Cyrus ne natus quidem tunc eſſet, nedum præfectum haberet Harpalum fortè Harpagum Aſtyagis præfectum, de quo infrà, dicere voluerunt qui Phocæenſes in fugam compulerit. Decepti quoque ſunt qui Phocæam cum Phocide confuderunt, & Maſſiliam ab Europæ populis conditam arbitrantur. Phocis enim Græciæ Prouincia eſt in Europa Ptolemæo teſte, cuius Metropolis Delphi Bœotia finitima. Phocæa verò in Aſia eſt quam primam Ionum ciuitatem vocat Herodotus. Ad Phocenſes ergo nihil pertinent Maſſilienſes, ſed Phocæénſium quæ Ionum pars eſt ſunt coloni, vt ex Marcellino, Herodoto, Pauſania, & aliis liquido conſtat, eorum ſcili-
Hora. Epo. Ode 16. cet qui ex Phocæa Harpagum Medum fugêre. Clarè Horatius Maſſiliam Phocæorum dixit ciuitatem non Phocenſium. Et Strabo. Maſſilia à Phocæenſibus originem duxit quos ibidem Iones fuiſſe tradit, & Epheſiæ Dianæ vicinos, à qua coloni viæ ducem acceperint. Verum lis eſt ferè tantum de nomine nam Phocæenſes à Phocenſibus ortum traxiſſe potuerunt, nec mirum videri debet Aſiaticos in Gallias veniſſe cum ipſi Galli in Aſiam aliquando traiecerint, vbi cum rege Bithyniæ in cuius præſidium venerunt imperium diuiſerunt, ſuámque partem Gallogræciam deinde Galatiam nominarunt.

2. Sita eſt petroſo in loco gradu longitudinis 26. 30. latitudinis 42. 30. cuius parallelus ſimul & Biſantij ad vnguem par fit, nam Hippar-
Strabo. lib.1. chus in Strabone ipſam eamdem rationem eſſe lineæ in Maſſilia ad vmbram dicit, quam ad ſimilis nominis tempus ſe inueniſſe Biſantij refert. Vrbs vniuerſa pulcherrimis olim circumcincta mœnibus, magnitudine eximia, cui quidem portus ſubiacet, ſaxum videlicet in theatri forma ad Auſtrum ſpectans. Qua parte mari non eſt circumſepta fortiſſima credebatur, & arcem pugnaciſſimam loco edito habebat, vbi etiam Epheſium hoc eſt Epheſiæ Dianæ ſacra ædes & Apollinis Delphici templum ſtructum erat. Solum vineis atque oliueris natura cultum, ferendis autem frumentis ob aſperitatem ſanè tenuius & ſterile. Quapropter

propter mari magis quàm telluri fiduciam habentes indigenæ nauigationem pro eorum ingenio delegerunt, poſtmodum tamen virorum fortitudine valentes quoſdam vicinorum campos occuparunt, eodem ſanè robore, quo & vrbes condiderunt nonnullas inter Hiſpanos, & quibus & Dianæ Epheſiæ ſacra more patrio tradiderunt, vt & Græcanicis ritibus immolarent. Cœli temperies ſalubris & iucunda, ſemper renidente ſolis fulgore nimiaſque nebularum maculas abſtergente, vt nec hyemis rigor radiis clementioribus retuſus hic ſæuiat, nec æſtatis inclementia mollioribus Fauoniorum auris ventilata ſolis ardore torreat, nec obductus æther denſa caligine contriſtet intuentium oculos venti ſemper aſpiratione ſerenatus. Ecquis enim abit dies aëre adeo caliginoſo, quo ſolis radius diſcuſſo nimbo aut difflata nube tandem non erumpat, & lucem almam his terris non afflet? Strabo. lib. 4.

3. Cœlum hoc pulchrum vtique, attamen non minus ipſa gens ciuilitatis nobilitatiſque nitore honeſto literarum otio ſapientiæque ſtudio culta, adeo quidem, vt Athenis Mineruæ exercitiis, maris potentia Rhodiis, terræque diuitiis Lacedæmoniis merito exiſtimaretur ſuccedere. Floruit illa diu legum optimarum, imo modeſtiæ, frugalitatis, aliarúmque virtutum memorabilibus exemplis, atque eo nomine Maſſilienſis diſciplinæ grauitatem, priſci moris obſeruantiam, & ſeueritatem in multis commendat Valerius Maximus. De Magiſtratu imprimis quod per ſenatores vel optimates qui ſexcenti erant res publicæ adminiſtrarentur, eoſque ab honore quem per totam gerebant vitam *Timitos* hoc eſt honorificos nominabant; quod in eorum ordinem nemo adſcriberetur niſi prius liberos procreaſſet, & iam ex triplici progenie ciuis foret. Gladius ibi erat quo noxij iugulabantur rubigine quidem exeſus, ſed ad monumentum veritatis. Ibi etiam ſeruabatur venenum cicuta temperatum, quod ei dabatur qui ſenatus conſilia publicaſſet, mulieribus centum nummi in ſummam doris conſtituebantur, à vino ſemper illæ abſtinebant, Propterea cupidinis ſtatuam iuxta fluuios maioris caſtimoniæ cauſa collocabant. Leges ſuas Ionicorum more promulgabant. Non patiebantur hominem qui iure gentium aut ciuili captiuus fuiſſet, tertiò libertati datum quartò premi iugo ſeruitutis, quippe debuerat toties conceſſa libertate ab eo cauere. Neminem in ciuitatem admittebant, qui ſub ſpecie religionis otioſam agere vitam vellet. Funera cum domeſtico ſacrificio celebrabantur, & conuocatis amicis & affinibus epulæ parabantur, vbi tamen omnes à lachrymis omnino abſtinebant, exiſtimantes fruſtra in fletus homines erumpere rei alicuius gratia, quam nulla ratione adipiſci poſſent. Mimos & Hiſtriones in ſcenam admittebant nullos, ne turpia ſpectando imitandi licentiam præberent. Nulli quoque oppidum eorum intrare licebat cum telo, quod mox iſtud aliquis cuſtodiæ gratia accipiebat, qui exituro redderet, vt aduentantibus hoſpitia ſua non ſolum humana exhiberent, ſed etiam tuta. Quo mirum haud quaquam ſit Plautum in Caſino Maſſilienſes mores pro optimis & probatiſſimis dixiſſe.

Vale. lib. 2. & 3. Antoni. c. 9. tit. 3. §. 17.

4. Studioſa

4. Studioſa Romanorum amica Maſſilia quorum inſatiabili tandem cupiditate vaſtata eſt atque direpta, cùm enim primum libertatis ſuæ iure potiretur, ſatis diu Iulio Cæſari grauiſſimum bellum terra marique inferenti, vt habet ipſemet in commentariis, validiſſimè reſtitit. Verum tandem captam propter vrbis antiquitatem Romano Imperio reſeruauit, in eaque duas tantum legiones in præſidium conſtituit. Cicero tanto ciuitatem iſtam in pretio habuit, vt toti Græciæ ſolam prætulerit ac dubitarit vtrum cæteris terrarum orbis partibus vnam Maſſiliæ ciuitatem præponere deberet, tum ob Græcarum literarum ſtudium, tum ob leges latas, quas vt ait idem Tullius, celebrare potius quam imitari par eſſet. Quis enim vel mediocriter in antiquorum monumentis verſatus ignorat Maſſiliæ ſimul cum Græcia muſas habitaſſe atque Romanis hic tanquam Athenas Atticiſſimas fuiſſe. Hic Europæos omnes eleganter & loqui & facere didiciſſe. Ex hoc velut Oceano ſcientiarum in vniuerſam Galliam quaſi quibuſdam riuulis emanaſſe flumina aurea Græcæ facundiæ & humanitatis. Liuius eo in honore dignitatéque Maſſilienſes fuiſſe tradit apud Romanos, ac ſi mediæ Græciæ vmbilicum incolerent. Verum etiam quod magis mirum videri debet ipſos in Græciam ſtudiorum cauſa proficiſcentes, Maſſiliam primò liberalibus diſciplinis addiſcendis diuertere ſolitos fuiſſe; ob plurium quoque linguarum cognitionem Maſſilienſes à Varrone *trilingues* dictos commemorat Iſidorus quod Græcè Latinè & Gallicè loquerentur, eamque vrbium ſtudiorum magiſtram habuit Taciti Socer Agricola.

5. Attamen his tam magnificis & glorioſis initiis nedum Maſſiliæ fœlicitas omnis perfectè abſoluta fuit, priuſquam altera Hebræorum Colonia ſanctiſſima huc deduceretur, quæ profligatæ impietatis vrbem vero numini conſecraret. Quænam enim religionis facies fuit antequam ſancti aduenirent coloni ex Palæſtino ſolo, quàm inculta, quàm horrida quàm nemoroſa, quanta in rebus diuinis caligo, quam aſpera vitiorum ſenticeta, quanta turpitudinum Mephitis, quanta hominum carnificina? Libabatur Apollini etiam ex inſtituto Phocenſium humano ſanguine. Quam multi infantes vt piaculares hoſtiæ aram iam cruore ſuo aſperſerant, vt Epheſiæ Dianæ numen propitiaretur? Quam multi odoramentorum ſuffitus variis & fictilibus Diis imo dæmonibus euaporati? Quam ob cauſam Tiberius Imperator Scholas Galliæ aboleuiſſe putatur, quas Nigromantiæ inſimulabat & ſacrificiorum deteſtabilium nocturnorum vbi ſuas conſiderationes in extis habebant, quamquam Tiberius non tam hoc impedire quam literas vniuerſæ Galliæ moliebatur auferre. Quemadmodum & Iulianus Apoſtata religionem Chriſtianam, vti ſperabat euerſurus ſcholas & omnem librorum vſum ipſis ademerat. Nouis colonis opus fuit, qui agrum ſylueſcentem ſuperſtitionibus execrandis, morum corruptela venenatum, crudelitatis vepribus aſperum excolerent runcatíſque vitiorum omnium fibris præpararent.

6. Huc igitur nauigationem flectunt Laſarus; Martha, & Magdalena ſorores, Marcella pediſſequa, Maximinus vnus de ſeptuaginta duobus

duobus diſcipulis Chriſti Domini, qui totam illam domum baptiſauerat, multique alij Chriſtiani in quos Iudæi maiori odie exardeſcebant. Hi ſimul comprehenſi omnes in diſperſione diſcipulorum quæ poſt S. Stephani necem contigit anno ſalutis 35. Tiberij Imperatoris 19. non tantum Hieroſolymis pulſi, ſed in nauem ſine velo ac remigio impoſiti ſunt, vaſtiſſimóque mari ad certum naufragium commiſſi, Phocenſem in Prouinciam diuino auxilio deducti, fœliciſſimè tandem Maſſilienſem portum appulerunt. Quo miraculo, & horum precatione primum Maſſilienſes, mox Aquenſes, ac finitimæ gentes in Chriſtum crediderunt, Lazarúſque Maſſilienſium, & Maximinus Aquenſium Epiſcopus creatus eſt. Partem quoque ſuam pro ſe quiſque diuinitus accepit excolendam, Magdalena Maſſiliam ſimul & Aquas ſextias, Martha Auenionem & Taraſcum, cæteri cæteras Galliæ ciuitates. Sed & eiuſdem diſcriminis comitem Ioſephum ab Arimathæa nobilem decurionem ex Gallia deinceps in Britanniam nauigaſſe, illicque poſt vulgatum Euangelium diem obiiſſe communi fama atque ſermone celebratur. Quis verò iam enumeret noſtrorum colonorum in agro Prouinciæ colendo exſudatos labores? quis vigilias, inediam, peregrinationes, lachrymas, angores, pericula, dum efferatam gentem nefandis operantem ſacris ab idolorum cultu ad Chriſtum traducere ſunt aggreſſi? Quis referat quanta contentione altæ vitiorum radices fuerint extirpandæ, quanto ſtudio & aſſiduitate Euangelicæ doctrinæ ſementis facienda, vt virtutum meſſis ampla ſe tolleret? Quantæ enim morum mutationes ſequutæ ſunt, quàm multi eiurato Apolline, Diana repudiata, Chriſtianis myſteriis voluerunt initiari, quam multa inanium deorum protrita ſimulachra, quàm multa delubra diruta, quàm multi eruditione ac nobilitate principes ſeſe æterno principi Chriſto nuncupatunt? Nec tantum hoc primulo Chriſtianæ religionis vere Maſſilienſes ſeſe explicuere flores, quid factum credimus ſeculis inſequentibus quibus iam confirmatior vſu & robuſtior æuo pietas animo inſederat? Prouentus equidem dedit ager iſte tantos vt an alibi maiores extiterint & maturiores, haud certum ſit. Epiſcopos requiritis? Hinc numero multi ac magni prodiere ſacrorum Antiſtites, quibus Eccleſia nunc decernat honores cultúmque ſanctorum Lazarus, Polycarpus, Peregrinus, Euſtatius, Cānatus, Honoratus, Theodorus, Abdalongus, Maurótus, Antoninus. Mitto cæteros, quibus Maſſilia portus & Eccleſiæ oſtium quaſi domeſticum fuit, ex quo ipſos ad propagandam fidem per vniuerſas Galliæ ac reliquæ Europæ longè latéque regiones Apoſtoli dimiſerunt. Eruditos homines repoſcitis? hinc complures doctrinà, eloquentia, & religione viri clariſſimi toti orbi Chriſtiano præluxerunt, nam Oreſios, Marios, Victorinos, Proculos, Saluianos, Gennadios, Græcos, Muſæos, Syluanos quis ignorat. Religioſos deſideratis? Liquet infinitos propemodum, vitam ibidem & in Stœchadibus inſulis à ſæculi ſtrepitu liberam, ab inanibus oblectamentis alienam, à rerum fluxarum cupiditate ſepoſitam inſtituiſſe, tam præclara ſanctimoniæ fama & exiſtimatione vt in alias interdum Prouincias euocati ad Eccleſiarum gubernacula

ſedere debuerint. Martyres expetitis? Victores ibi, & Alexandri, Fœliciani, Longini, Hermetes, Adriani, Defendentes, & alij non pauci qui fidei tenaces, maluere ſeſe tradere hoſtilibus gladiis mulctandos, diriſſimis tormentis lancinandos, quàm è Chriſtianæ vitæ tenore vel latum vngem diſcedere.

6. Erat tum Maſſilienſis Epiſcopus Proculus cùm eò Caſſianus venit. Hic ille Proculus inſignis nomine & ſanctitate vir, de cuius primatu cum actum eſſet in Concilio Taurinenſi, tempore Sirini Papæ, primam eſſe ſedem Narbonenſis Prouinciæ Maſſilienſem Eccleſiam pariter declaratum eſt, eiúſque ſedis tunc Epiſcopum Proculum Metropolitanum eſſe habendum Antiſtitem. Idem Concilio interfuit Aquileienſi vnà cum S. Ambroſio, & ſubſcripſit Epiſtolæ Concilij ad Epiſcopos Prouinciæ Viennenſis & vtriuſque Narbonenſis, quem & S. Hieronymus ad Ruſticum ſcribens magnopere commendauit. Extat Zozimi Papæ ad Proculum Maſſilienſem de Neophytis Epiſtola, ſimiliter Auguſtini ad eumdem pro Leporio Monacho. Vix ad illum Caſſianus è mari & itinerum longis difficultatibus recreatus adierat, cùm ei comiter ſimul ac reuerenter ſalutato, prouolutus ad pedes ſignificat, ipſum per ſe ſua ſponte ſuóque indicio excitatum Maſſiliam confugiſſe, vt ſe à turbis Aulæ Conſtantinopolitanæ hominúmque frequentia tolleret, & in ſolitudine vſpiam collocaret. Certum eſſe deliberatúmque vitam deinceps otioſam in Chriſto & quietam, ſine vllo labore & contentione forenſi traducere. Quamquam me, inquit, tuæ ſic trado committoque fidei, vt ſi quid à me diuinus cultus, ſi quid res Chriſtiana opis ſubſidiíque deſiderare videretur, fidenter horteris ac per illum ipſum Deum, qui huius expeditionis dux fuit & comes, præcipias. Iuſſa ego atque oracula pro religione reponam in lucro, totúmque me ad ſuam voluntatem nutumque conuertam. Tuæ partes ſunt, nec ſuſceptæ cauſæ nec noſtro ſtudio deeſſe. Addit nimirum Deus vires cum onere, & facultatem cum poteſtate largietur efficiam verò ipſe diuina ſubnixus ope, vt omnes intelligant meminiſſe me quam perſonam à Deo & à te impoſitam hac mea ſuſtinuero tenuitate, omnibúſque in dictis & factis me prius vita deſeret, quàm ſtudium augendæ religionis aut fides.

Sponda. ann. 397. n.13. Epiſt 4. Epiſt. 5.

7. Hæc elocutum Epiſcopus, qui de Caſſiani egregia virtute iam ex Monachis inſulanis multa compererat, inuitauit benignè, ſuíſque Pontificij muneris adminiſtratoribus mandauit ſanè diligenter, vt largè liberaliterque ſuppeditarent, quæcumque vel ad ipſorum vitam tuendam, vel ad Dei cultum augendum opus foret. Nec Epiſcopi dicta factis prolixiora deinceps fuerut. At illi magnam habere ſe quidem gratiam reſponderunt eximiæ liberalitati. Cæterum nihil requirere nihil deſiderare omnino, quàm vt colligendi ſui cauſa ex tanta celeberrimæ vrbis frequentia excedere, ſibique deuio in loco parare qualecumque diuerſoriolum, & Deum venerari quà precibus quà pœnitentiæ effectis poſſent. Neque enim plurimis iam experimentis diuinæ bonitati confidere & in diem paruoque viuere aſſuetum, rerum quæ ad corpus

pertinent

pertinent habebat vlla cura ſollicitum. Petiit itaque ſacellum D. Magdalenæ ſacrum habere liceret. Locus is eſt finitimæ peninſulæ breuiſſimo maris traiectu à Maſſilia. Impetrauit facilè manumque Præſulis beneuolentiſſimi atque amiciſſimi de more oſculatus, ad locum deſtinatum cùm perueniſſet, ſacram ædiculam ingreſſus ac numine ſalutato domum exilem addere conſtituit, & perangustam è materia rudi & impoſita fabricatam, hoc vt opinor gratiorem nec minore animi voluptate quam alij Principis beneficio aularum auguſtarúmque ædium magnificentiam, quod repræſentaret Domini ſui præſepè ſummámque illam rerum omnium inopiam. Inde pueri I E S V paupertatem eiuſdémque iam viri ſolitudinem æmulaturus, talem vitæ rationem inſtituit, vt mirarentur in eo vniuerſi eximiam vitæ ſanctimoniam, aſſiduum ſtatis horis ſtudium orationis contemplationiſque rerum diuinarum, paternam promiſcuè in omnes indulgentiam charitatémque, quibus ille rebus effecerat, vt cum cæteris omnibus tum præcipuè Proculo Epiſcopo charus ſimul ac venerandus eſſet.

CAPVT XLV.

Aggregat ſibi ſocios ex quibus natus ordo Monachorum.

1. QVamuis ad Cœli beatos ciues eius ardor præcipuè ſpectaret, tamen humana etiam auxilia quibus ad proximorum ſalutem nitceretur, impenſius amplectebatur. Igitur cœpit ad ſocios adiungendos animum intendere, viros aliquot ſpectato ingenio, nec eos à ſuis conſiliis alienos. Poſtremum dixeris quaſi partum vti fœcundiorem ita longè prioribus, quos Romæ, Conſtantinopoli, in Palæſtina olim ediderat fœliciorem, vnde omnis penè proſeminata eſt in Occidentem Monaſticæ vitæ inſtitutio ac diſciplina. Multos ille quidem iam inde ab eo tempore, quo præclara eius virtus & eruditio fama celebrari cœpit, comites habuit, qui ſe in illius ſocietatem dederant, quæ tamen recens conglutinata, Caſſiani diſiunctione & à Græcia æquè atque Italia diſceſſu, facilè diuulſa eſt. Nam Conſtantinopoli pro ſuis in Chryſoſtomum ſingularibus ſtudiis, cùm tam variè grauiterque exagitaretur, ſanè difficilè non fuit intelligere, quàm exigua ſpes ibidem ipſos ad religioſam communitatem coniungendi & informandi oſtenderetur, quamobrem alius aliò dilapſi ſunt. Quos verò in temporaria Romæ commoratione atque etiam Maſſiliæ vel vitiorum probris iam eripuerat, vel ab humanis ad diuina traduxerat, plerique non vulgari aliqua probitatis laude contenti perpetuis ſe incluſere Cœnobiis, reliquo vitæ ſpatio cum virtutis admiratione exacto. Sed ex tanta diſcipulorum ſociorúmque Caſſiani varietate, veros aliquos germanóſque eius alumnos diſciplinæ, iam inde ab æternitate ipſi parauerat Deus, cùm enim vitæ integritate ac parſimonia plurimum iam tum vbique penè orbis Chriſtiani hominum ſermone celebraretur, mirum quantus vndique virorum ac mulie-

rum ad eum fieret concurſus, quos deuincire paulatim ſibi officiis nitebatur, breuique ſingulos ita doctrinæ & ſanctitatis exemplo permouebat, vt ſuos labores cum Caſſiani laboribus, voluntatem cum voluntate coniungerent.

2. Prima hæc noui ordinis & definita numero manus tot propediem chiliadas paritura, cuius ne quam ſibi partem humana arrogaret induſtria, cùm nulla ſanguinis coniunctio, nulla familiaritatis amicitiæve neceſſitudo intercederet, ac ne alibi quidem niſi Maſſiliæ, quo ſtudendi cauſa venerant plerique, ſeſe antea de facie notos habuiſſent, liquido apparuit diuinæ fuiſſe dexteræ, non imbecillitatis humanæ tantam ſubito inter eos ſocietatem & coniunctionem, præſertim quod & Caſſianus homo adhuc hoſpes & peregrinus, nihil amplitudinis in hac vita, nihil ſplendoris præ ſe ferre videretur, cæterorúmque non modo gente ac familia verum etiam natura ipſa & lingua eſſet omnino diſſimilis. Ea ſcilicet vincula fuere animorum. Quamquam non deerant optimæ artes, atque viæ ex his humanis vſitatiſque rationibus, quibus ad eos conglutinandos inter ſe diuina ſapientia vſa eſt, nam præter infuſa diuinitus charismata, quibus velut hamo capiebat homines, fuit in Caſſiano magnum etiam atque efficax ingenium & prudentia quædam ſingularis, ad omnium animos demerendos. Spectabantur per id tempus in Academia Maſſilienſi adoleſcentes præclara indole ſimul & ingenuis opibus clari, quos exemplum Caſſiani inſigne ad res mortales abdicandas excitabat.

3. Vbi lectos Dei beneficio ſibi ſocios adiunxit omnes ſuis poſtea virtutibus magnos quod iam diu moliebatur & agitabat animo, re ipſa aggredi primo quoque tempore ſtatuit, vt religionem conderet, primuſque Maſſiliæ Cœnobium fundaret, aut certè rem Monaſticam & numero & multò magis inſtitutis & regulis amplificaret. Neque ſanè difficilè fuit cæteros iam ſponte currentes & Dei amore incenſos poſteaquam in medium conſuluiſſent, in eamdem ſententiam & propoſitum adducere. Aque vt ipſorum eò gratius diuinæ Majeſtati obſequium foret, quò maiorem ſibimetipſi neceſſitatem ſeruitutis ac religionis imponerent, valuit mirificè tum ad conſpirationem ac vinculum animorum, tum ad mentes omnium in ſuſcepto conſilio confirmandas, ſummum ſe Deo conſecrandi deſiderium & quædam voti religio ſimul ac primum eis occaſio videretur continuo mortalibus rebus nuntium remittendi, & in obedientia perpetua ſeruiendi gloriæ diuinæ ſalutique proximorum, tamen humanæ inconſtantiæ imbecillitatem reueritus, nec proſpero elatus euentu Caſſianus, quem non fugeret in his quæ ad ſpiritum & mores pertinent, ſatius eſſe tueri parta quàm quærere, ſic illos inſtruxerat & communicerat vſu illo imprimis frequenti Sacramentorum, aſſiduitate precandi meditandique, tractatione ſacrarum literarum, qua iuuare inter ſe & lucubrationes quiſque ſuas lúmenque doctrinæ & ingenij, cùm res exigeret, in commune conferre conſueuerant, ſpiritualibus modò apud hunc modo apud illum congreſſibus, ſuauiſſimis de Deo & Dei amore colloquiis, omni denique genere officij & charitatis, vt toto illo tempore

tempore quo rudimenta poneretur & incunabula virtutis, non modo nihil de feruore ſpiritus deceſſerit, verùm etiam maior in dies religioſi profectus ac laboris cumulus acceſſerit.

EX CHRONI. IBIDEM.

TEXTVS VII.

MAſſiliam eſt appulſus, &c. *Nam congregatis ibidem fratribus Monaſterium inſtituit, in quo vſque ad quinque millia Monachorum Pater extitit.*

CAPVT XLVI.

Primum Maßiliæ Cœnobium ordini ſuo parat.

1. AB eo die quo Magdalena cum cæteris Chriſti diſcipulis, vt ſupra oſtendimus, Maſſiliam appulſa, locum ſuburbanum, in cuius ſpeculam quamdam abditam & tunc ſylueſtribus ſepibus denſam, ſolitudinis cupida ſecedebat, primùm frequentare cœpit, illum Maſſilienſes quaſi naſcentis fidei ſuæ ac pietatis Chriſtianæ incunabula ſingulari religione ſemper coluerunt, ibidémque Magdalena de mortua in monumentum rei geſtæ ac vetuſtatis exemplum, aram & ædiculam ſub ſaxo ſacro dedicarunt. Fuit ille ipſe loci venerationis quaſi ortus; ac deinceps quædam etiam veluti adoleſcentia, quam dicere poſſumus annum circiter Domini 140. adeptum eſſe, cùm Antonio Pio Auguſto, Dei Eccleſia erigere animum & paulum reſpirare à tyrannorum metu cepit. Sublato enim Adriano Imperatore, Antoninus Fuluius in filium ab eo, cuius gener fuerat, adoptatus, tantæ bonitatis in principatu fuit, vt haud dubiè ſine exemplo vixerit, quamuis eum Numæ contulerit ætas ſua, cum orbem terræ nullo bello per annos 23. authoritate ſola rexerit, adeo trementibus eum atque amantibus cunctis regibus nationibúſque & populis, vt parentem ſeu patronum magis quàm Dominum Imperatorem verè putarent, omneſque vno ore in cœleſtium morem propitium optantes, de controuerſiis inter ſe iudicem poſcerent. Victor. in Epitome.

2. Ferunt ipſo imperij initio Pium eſſe ab omnibus nominatum, quod multis tum reis factis, poſtulatíſque nonnullis ad ſupplicium, neminem puniuit. Non oportere inquiens ab his rebus Principatus exordium ducere, & vſque adeo mitis fuit, vt cum ob inopiæ frumentariæ

ſuſpicionem lapidibus à plebe Romana perſtringeretur, maluerit ratione expoſita placare, quàm vlciſci ſeditionem; ac Senatoribus adeo indulſit, vt etiam parricida confeſſus in inſula deſerta poneretur, quia viuere ei nationis legibus non licebat. Contingit autem his diebus, tum ipſam vrbem Romam, tum alias Imperij Prouincias multiplicibus cladibus afflictati, nempè famè, terræ motibus, innundationibus, incendiis, quæ recitat Capitolinus in Antonino Pio, haud alia de cauſa quàm vt manifeſtis declararetur ſignis, eſſe gentilibus diuinum numen infenſum ob concitatam in Chriſtianos perſequutionem. Eaque non ſolum populos ſed & ipſum Imperatorem pariter commouiſſe ex eo facilè opinari licèt, quod anno ſui Imperij decimo quinto reperiatur apud Euſebium & Iuſtinum promulgaſſe edictum pro cohibendis cædibus indigniſſimis maximiſque Chriſtianorum. Et quamuis inſcriptum habeatur tantummodo ad populos Aſiæ, tamen & ad alias quoque Prouincias miſſum eſſe conſtat, tum ex ipſius reſcripti verbis, tum ex Melitone Epiſcopo Sardenſi in Apologia ad Verum.

Euſeb. 4 hiſt. 12. Iuſtinus. orat. ad Antonni. Euſe. ibi. c. 25.

3. In hac ergo quaſi verni temporis ſuauitate, videbantur in Eccleſia quotidie magis effloreſcere firmata iam ſtirpe religionis ac fidei Chriſtianæ quædam propagines Monachorum, quos Maſſiliam etiam tunc penetraſſe, & ſacra illa loca Magdalenæ nobilitata veſtigiis religiosè coluiſſe, ſatis id declarat quod de Lerino & Stœchadibus inſulis ſupra commemorauimus. Vix tamen robuſta illa & virilis fortitudo teneræ adhuc acceſſit ætati, quam cùm aureo Conſtantini ſæculo Chriſtianis vbique terrarum data eſt ſumma pax, ſumma tranquillitas. Tunc enim Dei gratia, cùm in Oriente toto religioſis multiplicandis adeo abundabat ne alias quidem orbis partes, iſta laudè caruiſſe certum eſt. Maſſiliam & inde quam longè latéque patet Chriſtianum nomen in Occidente, tanti huius incrementi principem & authorem accepit magnum Caſſianum noſtrum, quem Dei ſapientia ad hoc potiſſimum opus omni cœleſtium chariſmatum copia inſtruxiſſe viſa eſt. Ipſe namque maioris perfectionis cupiditate ardens, non ſibi duntaxat ſuoque profectui ſtudere voluit, ac conſultò multitudinem fugere vt inimicam otio & quieti ſpirituali, ſed hanc Monaſticam Philoſophiam non ſine ſingulari diuinæ prouidentiæ conſilio & ſpiritus rectè omnia gubernantis, propius ciuitates atque oppida primus collocauit, vt proximis quoque eſſet vtilis & fructuoſa, quod inſtitutum poſtea in Baſilio mirificè laudauit Nazianzenus his verbis. *Vt autem non ſolum ſibi ſed aliis quoque proficeret, primus Cœnobia excogitauit, ritúmque illum Monachorum antiquum atque agreſtem ad ordinem quemdam ac formulam religioni propiorem redegit. Cum enim animaduertiſſet eos qui in communi vita hoc eſt aliis mixti agunt, etiam ſi Monaſticam abſtinentiam ſeruent, aliis quidem vtiles eſſe, non ita ſibi ipſis, cum in multis eos malis verſari neceſſe ſit, quæ vitæ quietæ omnino perfectæ contraria videntur, eos verò qui in ſolitudine procul ab aliis degunt firmiores ſanè in propoſito magiſque Deo coniunctos, attamen ſibi tantum vtiles, cùm rerum experientiam non teneant, nec cum aliis commercium*

Orat. in laudē Baſilij.

tium vllum habeant vtrumque vitæ genus coniungere conatus eſt. Quamobrem Monachorum Cœnobia haud procul ab iis, qui in hominum ſocietate viuunt ædificari iuſſit, nec omnino ſeparauit vt & propinquitatis cum opus charitatis expoſceret adeſſe poſſent, diſſiti alioqui propriis terminis, ne quies eorum interrumpi per multitudinem poſſet, nec ipſi Monachi actionis merito quod ex impendenda aliis charitate exiſteret priuarentur, neque rurſus eorum actio per tumultus inutilis efficeretur, & alter alterum hoc modo iuuare poſſet, vt Monachorum vita per conuerſationem eorum qui in communi agunt fructuoſa fieret & ipſi è Monachis quietem, ſapientiam, contemplationémque diſcerent quemadmodum terra & mare ſeſe inuicem complectuntur & iuuant.

4. Hoc animo Maſſiliam Caſſianus iter intendit, quo vt primum peruenit, in ſuburbanam Magdalenæ ſacram ædem, haud procul ab hominum congreſſu, piis ac religioſis aliquot viris adſcriptus Monaſticam diſciplinam ita coluit, vt mirum in modum promouerit & auxerit, nam præter occultam quamdam vim interiuſque ſubſidium quo Deus continenter in contubernalium voluntates influebat, eos in ſuſcepto vitæ inſtituto corroborans atque confirmans, Caſſiano inſuper tam aptas ad eos erudiendos vias rationéſque ſuggeſſit, vt non miretur talem ac tantam prodiiſſe ſobolem quam genuit, qui quo ſpiritu genuerit inueſtiget. Neque his ædium anguſtiis latuit circumſcripta, creſcebat enim & vndique ſe prodebat eius ſanctitas, totique iam elucebat vrbi, & in ore Academicorum omnium erat. Vix tandem arcana ſui pectoris præceptámque olim Cœnobij inchoandi condendique ſententiam aperuerat, ſiue vt ſacra illa Magdalenæ veſtigia honoribus amplioribus decoraret, ſiue vt finitimis populis Monaſticæ diſciplinæ fontes, vnde haurirent, atque etiam itinera ipſa demonſtraret. Cùm pia mens hominis mira diſcipulorum ſuorum conſenſione prolata eſt, & tanquam diuturnis expetita votis ſine cunctatione ſuſcepta. Ad hos plerique ex ea Academia acceſſere alij, qui vſu aliquo coniuncti Caſſiano, nondum enim erat omnibus eadem communitas tecti, cum ad mutandam in obſequium Dei ſuperioris vitæ rationem diuino raperentur inſtinctu, hac occaſione excitati, perfacilè inducti ſunt, vt cuius tempeſtiuam experti erant benignitatem, in intimam eius ſocietatem penitus & ipſi ſe darent, inſtitutúmque amplecti non dubitarent. Conſtat ſanè breui variis in domibus circumquaque modico interuallo diſiunctis, ad quinque millia diſcipulorum habuiſſe, qui ipſius quaſi generalis Patris ſapientia & conſiliis nitebantur. Dixiſſes Antoniorum aut Hilarionum rediiſſe ætatem, de qua Hieronymus & Athanaſius: *Erant in monte Monaſteria tanquam tabernacula plena diuinis choris pſallentium, legentium, orantium, qui infinitam religionem quamdam & oppidum à mundana conuerſatione ſeiunctum videbantur incolere.* Aut quod Palladius grauis author & teſtis oculatus, in ſua quam deſcribit peregrinatione ciuitatem ſe vidiſſe narrat, in qua plura eſſent Monaſteria quàm prophanæ domus: Quare cum omnes vici omnéſque anguli pleni eſſent Dei famulis, qui diuinas laudes concinerent:

rent, viſam ſibi eſſe ex ciuitate factam vnam Eccleſiam. Idem quoque de Maſſilia cogitare poſſit, qui multitudinem ac copiam recordatur penè infinitam eorum, quos Caſſiani nomen & authoritas ad fugiendum mundum & ſolitudinem colendam adduxit, atque eo tempore factam ex ciuitate quaſi vnam Caſſiani familiam planè miretur & obſtupeſcat, cuius tantæ fœlicitatis cauſa nulla verior afferri nec magis efficax poteſt, quam æternum diuinæ ſapientiæ decretum, quæ per hunc tam varium tamque multiplicem fœtum ſua potiſſimum de nouo conſtituendo Monachorum ordine conſilia definitis locorum & temporum ſpatiis momentiſque perficere deſtinaret.

5. Ædes illa ſacra Magdalenæ paucorum capax erat, cùm multi ad rem diuinam & Sacramentorum hortantibus Monachis frequentem vſum ac verbi Dei ſermonem confluerent. Hanc igitur principibus viris Deus mentem pariter iniecit, vt pietates ſtudio & in Caſſianum amore adducti ampliſſimum templum à fundamentis curarent, auguſtum ſanè ſeu architecturæ artem ſpectes ſiue ornatum. Nec diu poſt eamdem beneficentiæ voluntatem pleriſque aliis dedit, qui & ſingulari pietate in Deum fuere & in Monachos liberalitate, vt eis domum etiam laxiorem conſtruerent, annuoſque reditus quod ſatis eſſet attribuerent. Locus ædificio deſignatus vetus illa eadem ſpelunca Magdalenæ. Maſſilia ciuitas olim in ſumma collis planitie non multum amari eminens portum habebat, ad ipſius collis radicem, quæ Borealem plagam reſpicit, magni nominis emporium & mercimoniorum copia celebre & opulentum. In angulo altero quaſi meridionali tractus eſt maris anguſtus, plures in continentem paſſus excurrens. Scopuloſus & ſalebris ac ſyrtibus aliàs frequens locus, nunc ex arte in commodiſſimi portus oſtium aditúmque proiectus. Vrbi ſimul & monti aduerſo interiicitur, qui nón tam naturæ quam incolarum culpa opaci nemoris aſperitate, & virgultis inter ſe implicitis continenti denſaque arborum nube, deſertus ferebatur à plebe atque à cultura hominum. Ideo Magdalenæ receſſus & ſolitudo fuit. Eleganter copioſéque deſcribit Poëta in ſua Pharſalia:

Lucus erat longo nunquam violatus ab æuo
Obſcurum cingens connexis aëra ramis,
Et gelidas alte ſummotis ſolibus vmbras.
Hunc non ruricolæ Panes nemorúmque potentes
Siluani, nymphæque tenent, ſed barbara ritu
Sacra Deum, ſtructæ diris altaribus aræ,
Omníſque humanis luſtrata cubilibus arbor,
Si qua fidem meruit ſuperos mirata vetuſtas.
Illis & volucres metuunt inſiſtere ramis,
Et luſtris recubare feræ: nec ventus in illas
Incubuit ſyluas excuſſaque nubibus atris
Fulgura, non vllis frondem præbentibus auris
Arboribus ſuus horror ineſt, tum plurima nigris
Fontibus vnda cadit, ſimulachraque mæſta Deorum

Arte

Arte carent, cæſiſque extant informia truncis.
Ipſe ſitu putriſque facit iam robore pallor
Attonitos, non vulgatis ſacrata figuris
Numina, ſic metuunt, tantum terroribus addit.
Quos timeant, non noſſe Deos, &c.

Tangit priſcam Gallorum in venerandis lucis ſuperſtitionem, & Cæſaris in eis contemnendis audaciam. Cùm enim tanta eſſet religio ſacrorum, vt quod veteri perſuaſione aſſererent Maſſilienſes, ſuus etiam arboribus horror & ſuperſtitioſus timor ineſſet, nec ramis volucres inſiſtere nec feræ luſtris & obſcuris cubilibus recubare, nec aër effluens huc & illuc ventos efficere vehementes atque immoderatas tempeſtates, neque nubium conflictu ardor expreſſus in illas cruoribus humanis expiatas Deorum aras & pulvinaria ſe emittere ſuſtinerent. Fama erat terræ motibus & agitationibus à fontibus atris deduci, taxos vetuſtate aut nutu Deorum inclinatas ſe in ſedem reſtituere, deflagrantes incendio arbores non comburi, ſicut de rubo Moyſis veritas habet, dracones robora complexos tanquam lumen ſolis inſtar accendi.

6. Locum tamen tam ſacrum ac religioſum Maſſilienſibus auſus Cæſar prophanum habere, ſyluámque bellis ſuperioribus tum ab ipſo Cæſare, tum ab alio geſtis intactam nunc decidere verebantur ſectores, ſacrilegij pœnam redituras in ſua membra ſecures, quod Lycurgo Threicio vitem incidere conanti accidit, cruſque ſuum pro vite incidit. Quare ſuos videns metu ſuperſtitionis ab euellendo luco frigere, correpta bipenni quercum incuſſit, & exemplo reliquos facilè prouocauit.

7. Hic nouum templum deſcriptæque denuo ædes, Pauli Epiſcopi potiſſimum ope & opera, qui Proculo demortuo ingenti bonorum omnium gaudio ſuffectus fuerat, breui tempore abſolutæ ſunt. Dæmonis ſpurciſſima latibula & execrandos ritus ad Dei cultum & Chriſtianæ religionis honorem diuina ſapientia vertente, ideoque templum dicatum Victori Martyri, & inde Cœnobium S. Victoris appellatum, quoniam Victoris Chriſti ornandum tropheis ſimul ac triumphis ditandum foret. Idque hodie Pontificum ac Regum munificentia locupletatum bonis, ædificiiſque pulcherrimis conſtructum, eſt egregium ſanè Gallorum Principum munificentiæ monumentum, ampliſſimúmque Præſulum olim & Monachorum ad vſum Prouinciæ Occidentiſque ſeminarium. Ex hac enim quaſi vna radicè non modo eminentes viri qui in tota Chriſti Eccleſia doctrinæ ac pietatis gloria floruerunt. Sed variæ deinde ſtirpes prodiere variarum familiarum, quæ idem Caſſiani inſtitutum complexæ, nonnulla tantum vel addendo aut leuiter immutando ab ipſo diſcreparunt. Quod cum ita ſit illi tamen iure ac merito nomen Patris & Patriarchæ Monachorum Occidentis tribuitur, quoniam ita rem Monaſticam ſanctitatis & ſapientiæ authoritate amplificauit, vt penè eius author videri poſſit.

CAPVT XLVII.

Prima item Regularum Ordinis rudimenta.

1. NEque hominum multitudine duntaxat & ædificiorum laxitate religionem auxit ſed diſciplina quoque, quippe qui regulam ſcripſerit. Quamquam autem quod ad Monaſticas Inſtitutiones attinet, eæ conditæ nondum erant, tamen ne nullæ prorſus eſſent aut ſine diſciplina ordo iam inchoatus ſe regeret, tradidit rudia quædam monita atque præcepta, Regulæ nomine, quorum ad normam diuerſi religioſorum cœtus atque Cœnobia, quàm diu certæ leges ederentur, ſe ipſa dirigerent. Extant adhuc & vigent tanta ſapientia, vt in earum laudem verè dixerit Gregorius Turonenſis agens de Palappia matre S. Aredij ſic eam inſtituta voluiſſe Monachorum Cœnobia quæ fundauit, vt in iis Caſſiani regula præſcripta ſequerentur & ſola quodammodo aut ſaltem prima regnaret. *Conſtruxit templa*, inquit, *Dei in honorem Sanctorum, expeditque eorum pignora ac ex familia propria tonſuratos inſtituit Monachos, Cœnobiùmque fundauit in quo non modo Caſſiani verùm etiam Baſilij & reliquorum qui Monaſterialem vitam inſtituerunt celebrantur regulæ, beata muliere victum ac veſtitum ſingulis miniſtrante.* Eandem nobis ex ordine recitat Menardus de tabulis publicis & M M. S. S. Codicibus, quos ex variis Bibliothecis ſumptos apud ſe habuiſſe ac verbum ex verbo tranſtuliſſe ſe ait in ſuam Concordiam Regularum. Lege authorem ſi allubet, ne in hoc genere nimium quod eſſet, offendat vehementius quàm id quod videtur parum.

Lib. 10. hiſt. c. 29

2. Atque his monitis perindè ac iuſtis legibus parebatur à ſingulis, idque tam ſponte, charitate eos agente, vt non ab homine tradita ſed à Deo putarentur accepta. Quæ quidem verum Regulæ nomen ſortiti fuerunt, non enim in iis narrantur Monachorum Ægypti mores & inſtituta, ſed quid faciendum ſit præcipiunt. An vero primùm nuda iſta & anguſtis atque conciſis ſententiis illigata ſcripſerit Caſſianus, quæ vberius ac fuſius deinceps diſputarit in ſuis Commentariis de inſtitutis Renuntiantium. An quiſpiam alius concinnauerit & ex inſtitutis illis fuſioribus compendio excerpta nomine Caſſiani regulæ vulgarit, non habeo certò dicere, cùm Photius, Gennadius, Bellarminus, Sixtus Senenſis, Poſſeuinus, & alij qui Caſſiani opera recognouerunt nullam eiuſmodi regulæ mentionem faciant, niſi id fortè ex loco Gregorij Turonenſis colligere liceat. Quod ſuſpicantur aliqui partum hunc fuiſſe Eucherij Lugdunenſis Epiſcopi de quo narrat Gennadius quædam Caſſiani opuſcula lato tenſa ſermone anguſto verbi reſoluiſſe tramite & in vnum volumen collegiſſe, id perperam de hac Epitome intellexeris. Eucherius enim teſte Petro Damiano Collationum duntaxat in ſumma vbertate luxuriem ſtylo cenſorio depaſtus dicitur. *Legite*, inquit, *Collationes Patrum quas Eucherius*

De ſcriptor. Eccleſiaſt. c. 63. Lib. 5. Epiſt. 19.

Eucherius Lugdunenſis Epiſcopus elimato ſermone abbreuiare ſtuduit. Habet alium id genus libellum Eucherij nomine ex Seuero Sulpitio & Caſſiani Collationibus compactum Roſuueydus in vitis Patrum Orientis quem ea de re diſſerentem legere quiſque poteſt. At regula Caſſiani quæ hic citatur, maximè ſumpta eſt ex libro 4. De Inſtitutis Renuntiantium. Quædam colliguntur etiam ex libro 2. de nocturnis Orationibus, atque etiam ex lib. 1. de veſtitu Monachorum, nec non ex lib. 3. de diurnis orationibus, contractus quidem quàm apud Caſſianum deſcripta exceptis duobus capitibus, quibus regulæ nomen non præfigitur, ita vt hæc regula compacta ſit ex Inſtitutionum duntaxat præfatis Caſſiani libris.

CAPVT XLVIII.

Renuntiatur Caſſianus Ordinis Abbas Generalis.

1. QVamquam autem conſtabat ordo ipſe quaſi per ſe, ſuaſque habebat in virtutis ſtudio progreſſiones & gradus, nulla vtique alia vi impulſuque niſi diuino, tamen vſquequaque perfectus & ſuis omnibus expletus numeris nondum erat, Quouſque ab Epiſcopi authoritate & nutu cooptaretur religio, ac ſuperior aliquis legeretur, ex cuius adminiſtratione ductuque vniuerſa penderent. Fuit enim peruetus Eccleſiæ conſuetudo vt Monachi ſuum ſibi Abbatem eligerent, idque præſcribunt antiquorum Patrum regulæ & Eccleſiaſticæ ciuiléſque ſanctiones, & praxis habetur in Menardi Concordia ex Regula Magiſtri de ordinando Abbate. *Videte fratres, ne quis hanc ordinationem animo malo ſuſcipiat & Chriſtum contemnat, cuius vicem in Monaſterio vobis iſte acturus eſt. Poſt hæc ſtatim oratione ab omnibus facta, accerſitus ſtatim præſes Eccleſiæ ipſius territorij, vel teſtimonio eius Clericatus officij mutato, Epiſcopi manu nomen eius Abbatis qui in honorem ordinatur poſt nomen Prioris eius ſcribatur, iam Miſſa altaris in Oratorio à Clerico recitetur ipſo oblationem fratrum recitante.* Et §. 1. *In Abbatis ordinatione illa ſemper conſideretur ratio vt hic conſtituatur, quem ſibi omnis concors Congregatio ſecundum timorem Dei, ſiue etiam pars quamuis parua Congregationis ſaniore conſilio elegerit. Vita autem merito & ſapientiæ doctrina eligatur qui ordinandus eſt etiam ſi vltimus fuerit in ordine Congregationis. Quod ſi etiam omnis Congregatio vitiis ſuis, quod quidem abſit, conſentientem perſonam pari conſilio elegerit, & vitia ipſa in notitia Epiſcopi ad cuius Diœceſim pertinet locus ipſe vel ad Abbates aut Chriſtianos vicinos claruerint prohibeant prauorum præualere conſenſum, ſed domui Dei dignum conſtituant diſpenſatorem, ſcientes pro hoc ſe recepturos mercedem bonam, ſi illud caſte & zelo Dei faciant, ſicut è diuerſo peccatum ſi negligant.* De Epiſcopo territorij in quo ſitum eſt Monaſterium qui Abbatem electum benediceret atque ordinaret, id dicitur iuxta antiquum morem quo Abbates ab Epiſcopis benedicuntur & ordinantur, vt videre eſt in antiquo ordine Romano &

§. 4. cap. 4.

ſtatuitur Codicis Lege 46. De Epiſcopis & Clericis. Item Synodus 7. can. 14. ſi ipſi, inquit, Abbati ab Epiſcopo manus eſt impoſita. Tum de
§. 5. eligendi ætate ac morum probitate Menardus ibidem. *Abbas interea eligendus eſt ab inſtitutione ſancta vita duratus atque inſpectus patientiæ & humilitatis expertus. Quique etiam & per exercitium vitam laborioſam tolerauit, ac tranſcendens ætatem adoleſcentiæ, iuuentutem ſeu ſenectutem tetigerit. Cui & maiores non dedignentur parere, obedientes ei tam pro ætate quàm etiam pro morum probitate. Iſte ſe imitandum in cunctis operum exempla exhibebit. Neque imperare illi cuiquam licebit quod ipſe non fecerit, ſingulos autem hortamentis mutuis excitabit, alloquens cunctos, exhortans vel ædificans in eis ſi quid eorum vitæ pro vniuſcuiuſque gradu prodeſſe perſpexerit. Circa omnes ſeruans iuſtitiam, contra nullum liuore odij inardeſcens, omnes ex corde amplectens nullum conuerſum deſpiciens, paratus etiam quorumdam infirmitatibus compatiendi miſericordiam Apoſtolum ſequens, facti ſumus paruuli in medio veſtrum tanquam ſi nutrix foueat pullos ſuos.*

2. Congregata igitur in vnum ordinem tot millium Monachorum familia, gratiæ primum vt æquum erat actæ ſuperis, quorum benignitate res bene hactenus fœliciterque vertiſſet. Deinde quoniam noua ſemper multitudinis incrementa dies afferret, è ſuo corpore Abbatem aut præpoſitum Generalem primo quoque tempore deligere viſum eſt, cui deinceps vniuerſæ adminiſtrationis pondus incumberet, & per quem inferiores nixi, ad ea quæ Deus adderet virtutum decora & ornamenta conſcenderent. Euocati mox ex variis diſiunctiſque domiciliis, in quibus plerique, vt ſeſe facultas obtulerat, verſabantur diſtincti, ſelecti Patres qui in ſuffragium irent, priuſquam vlla de re alia inter ſe agerent propoſito ſibi ante oculos communi duntaxat bono. Deum venerantes precantur, vt inſtinctu afflatuque ſuo mentem prouidam rerum gerendarum efficeret. Hinc ſuffragia in vnum Caſſianum collata, nemine præter ipſum diſcrepante, ſic enim ſibi perſuaſerant vniuerſi, à nemine melius regi ſe poſſe, quàm ab eo quem ad conſtituendum ordinem præcipuum Deus ipſe delegerat, & per quem veluti per caput in reliqua huius corporis membra eumdem ſpiritum, eamdem gratiam vocationis infunderet, eaque inter ſe coniuncta & colligata arduis illis tueretur initiis. Quod vbi in vulgus manauit, ea ſubſequuta eſt acclamatio amicorum ſibi gaudentium ſociiſque gratulantium, vt facilè quanti Caſſianum facerent omnes teſtarentur. Vnus ipſe parendi nimirum longè quam imperandi cupidior mœſtus apparuit, & delata dignitate perculſus animoque perturbatus obteſtari, vt quemuis potius quàm ſe huic muneri obeundo deligerent, cui ex omni numero ſe magis ineptum eſſe neminem ex animi ſententia poſſet affirmare. Sed videlicet eorum nihil, quæ ad honorem detrectandum afferret Caſſianus, non modo aliò non transferebat voluntates Patrum, vt vel maximè ſtudia eorum incenderet. Nihil enim ad conciliandos homines æquè valet atque animi moderatio atque ſubmiſſio. Spe itaque omni rei bene gerendæ in

vno

vno Deo repoſita & recti conſcientia nixus, quod eam dignitatem minimè ambiiſſet, quin potius omni ope defugiſſet, dedit manus Caſſianus, ac prouinciam difficilem illam quidem ſed publicè tandem Dei benignitate profuturam ſuſcepit. Mox Conuentu habito gratiiſque Deo actis, ad Paulum his temporis Maſſilienſem Epiſcopum, benedictionem more maiorum vt impetraret, ingreſſus, benigneque acceptus eſt. Nam & in Abbatem ſapientiſſimus Antiſtes perhonorificum ſeſe præbuit, & naſcentem ordinem multis rebus decorauit auxitque, & Monachorum eius opera maximis in difficultatibus Eccleſiæ ſuæ plurimum vſus eſt, & de augendis ex ærario ſuo Monaſterij reditibus ſerio cogitare cepit.

3. Quibus rebus ingenti omnium conſenſu & conſpiratione peractis, Magiſtratum Caſſianus iniit, primúmque omnium ad conſtituendam domeſticam diſciplinam adiecit animum, quæ digna tali inſtituto, digna vitæ Monaſticæ hoc eſt religioſiſſimæ profeſſoribus haberetur. Hoc itaque imprimis ſtudio fuit, quando ab origine pendent omnia, vt iuuenes qui ex omnibus Prouinciæ vrbibus confluebant frequentes, ordinique adſcribi cupiebant, ad pietatem ac religioſas exercitationes accuratè informarentur. Regulas item quas ſigillatim ſeruandas diuinitus ab oratione experimentiſque tradiderat, eaſdem re ipſa publico commodo geri mandauit, nimirum vt eſſet in tanta nationum ingeniorúmque varietate, quemadmodum conſenſio amorque mutuus, ſic & ad morum ſententiarúmque ſimilitudinem vno omnes communique præceptionum vinculo inter ſe colligarentur. Accedebat ad hæc tum in officiis ſingulorum exigendis tum in erratis puniendis admirabili miſta leuitate ſeueritas, ſubleuandis verò omnium & animi & corporis neceſſitatibus cura & vigilantia pluſquam paterna, cuius menti voluntatique mens viciſſim reſpondebat diſcipulorum, quibus cùm ipſe in medullis hæreret, & eadem qua ille charitate flagrarent, nullæ tum querimoniæ, nullæ obmurmurationes, nulli ſuſurri quibus incommodæ ſuſpiciones excitantur & diſiunguntur animi, ſed acerrimum ſui cuiuſque deprimendi ſubmittendique certamen in Abbatis ſanctiſſimi iuſſis excipiendis exequendiſque alacritas ingens, mirus in communicando interpretandoque candor atque ſimplicitas. Eum de ſuis quiſque rebus abſens admonebat per literas, ad eum ſi quid quæſtionis incideret referebat, eius ſententia conſiliúmque maximi erat apud omnes ponderis, omnéſque ad eum non in ſuis negotiis duntaxat, verùm etiam aliorum quorum ſe ad vſum & commodum explicarent ſiue auxilij ſiue conſilij cauſa confugiebant, idque tam liberè fidentérque quàm explorata ſibi erat eximia Patris charitas, rara prudentia, ſingularis humanitas.

4. His officiis haud difficilè fuit in tyronum animos recentiſſimo tum pietatis ſpiritu ſponte incenſos, virtutum ac perfectionis deſiderio eos mores eamque viuendi rationem inducere, vt intra illa tecta patientéſque Angelorum in humanis corporibus conuictus videretur eſſe. Nec vnà cum ſæculis hæc opinio inueterare potuit, quoniam prædium Cœ-

nobio nunc vicinum, olim proprium inde traxiſſe aiunt *Paradiſi* nomen, quo illud etiam hodie vulgus appellat. Sed & Cœnobiorum aliqua paſſum facta acceſſio eſt; nos ordine pleraque locorum & temporum quoad eius fieri poterit habita ratione referemus infra Libro 3. cap. 18. Quod & olim D.Benedicto curæ fuiſſe ex hiſtoriis diſcimus, quem cum multi ad eum quotidie diſcipuli conuenirent duodecim Monaſteria ædificaſſe, eaque ſanctiſſimis legibus communiuiſſe referunt. Similiter coniectis vt fit omnium oculis in nouum Caſſiani ordinem, non ad Maſſilienſes tantum verùm ad exteros etiam ſalutaris exempli mouit vtilitas. Alij Monachos ad ſe mitti poſtulabant nonnulli Monaſteria apud ſe excitari, Caſtor Nemanſi, Honoratus Arelatæ, cæterique alibi, rogare vt pro incolumitate ſua Deum præcarentur. Quo factum vt breui communis res ordinis benè ſit geſta.

EX CHRONI. IBIDEM.

TEXTVS VIII.

Bi etiam libros duodecim in vno volumine quod Speculum Monachorum dicitur compoſuit, atque ad Caſtorem Epiſcopum vrbis Aptenſis tranſmiſit. In quo omne ſtudium & diſciplinam habitus & victus Monachorum, breui & luculento ſermone exarauit, &c.

CAPVT XLIX.

Excitat eum Caſtor Abbas ad edendos libros de Inſtitutis Cœnobiorum.

1. INter cæteras autem occupationes, nec ea quidem ſine negotio ſine fructu poſtrema, receptio erat & miſſio literarum. Conſulebatur enim à maximis viris de rebus grauiſſimis & vltro ipſe literis appellabat ſuis, quos exiſtimabat poſſe publicæ rei prodeſſe. Quæ ſanè plurimæ erant, nec pauciores domi congreſſus nec Cœnobitarum in commune conſulentium cœtus ad quos familiæ ſuæ adminiſtrandæ cauſa veniebat frequens Caſſianus, quid facto foret opus præcipiens, reſpondens dubitationibus, conſolans mœrentes, recreans fatigatos, incitans lentos, omni denique boni Abbatis & Magiſtri fungens officio. Accedebant & aliæ

aliæ ſubindè curæ, tanto enim Magiſtro ac duce in inſtitutis etiam Cœnobiis religioſæ vitæ tyrocinium ponebant Sanctimoniales quamplurimæ, quo ex onere tantum perferebat laboris ac ſollicitudinis dum homo impeditiſſimus quotidianis mulierum querimoniis, anxietatibus, percunctationibus diſtineretur, vt id genus negotij plus ei prope moleſtiæ quam Monachorum vniuerſus ordo faceſſeret. Ad has porrò ſummas & incredibiles occupationes, quis non miretur vni homini vel tempus ſuffeciſſe vel vires, ſed nimirum adeſt piè laborantibus vigor ac robur è cœlo, & quauis hominibus induſtria mirè producit horas.

2. Sub id tempus Caſtor Nemauſenſis indigena, nobili proſapia ortus, Arelate liberalibus diſciplinarum ſtudiis traditus eſt à parentibus imbuendus, cùm opibus terrenis eorum hæres ex aſſe toto afflueret, ſæcularibus pompis primùm & corruptelarum illecebris irretitus eſt adoleſcens, quibus tamen propè iam acto quaſi ætatis flexu decurſoque contemptis & abiectis, diuini amoris igne ſuccenſus in quodam ſui ruris agello, cui *Maunacus* nomen erat, Eccleſiam ſub ſancti Fauſtini titulo & Monachorum domicilium conſtruxit, vbi ipſe cum adlectis pium in cœtum ſociis aliquot ſolenni pietatis apparatu celebrique pompa religioſæ profeſſionis & vota conciperet & vitam inſtitueret. Igitur permagni intereſſe exiſtimanti ad ſurcularіæ & quaſi lactentis vineæ ſationem peritæ ac ſtudioſæ operæ manum parari, venit in mentem eam fore expeditiſſimam viam, ſi Caſſiano cuius ſpectata probataque virtus longè latéque dimanarat ad exiſtimationem hominum, munus illud demandaretur. Id fieri nulla propè domeſticæ adminiſtrationis fraudè poſſe, quippè Nemauſum vrbem haud procul interuallo locorum Maſſilia disiungi, & ad excitanda Cœnobia quæ plurimorum commodis vtilitatique ſeruirent fore ſedem opportunam, cùm Epiſcopalis Cathedræ templum ac Romanorum Coloniæ ius & nomen haberet? Nec non dato eo aditu, quaſi è Prouinciæ carceribus in alias emitti circumquaque regiones, & ad Occidentis calcem breui poſſe religionem peruadere. Hæc meditans vir ſapientiſſimus cùm rem ad ſuos detuliſſet, tanto illi conſenſu probarunt vt concordiam miraretur ipſe Caſtor, & pro diuini nutus proſperique euentus argumento caperet. Supplex igitur de propoſito ſuſceptoque conſilio egit, quàm primum cum Caſſiano his literis.

Martyrolo. Gallica. 21. Septemb.

3. *Domno ſanctitatis ſpeciali gloria decorato atque per omnia memorando, ſed & ſcientiarum decore pollenti Patri ſcilicet Caſſiano Caſtor in mundo degentium peripſema, quæ poſſumus ſeruitutis humillima.*

Rationabiliter Pater irrationabilibus & elinguibus pædagogi fomenta ſubueniunt, quia non etſi aqua omnibus moderatio oppreſſa humanitate vigere deprehenditur, reſtat tamen vt his quibus ſubacta probatur, ſubigat emolumentum. Non enim omnia poſſumus omnes, quia non omnium noſſe certare. Merito enim ſui quiſquam iacturam incurrit, qui ea quæ potiora capere dedicit, bona ſurripere minimè ambigit. Diutina namque ſunt exercitatione premendi variiſque operibus alendi, quibus aliorum diſcretio ſubrogatur.

Etenim

Etenim aliquotiens præſumptor ſua temeritate ſuccumbit, dum neceſſariis vſibus apta, ſua incongrua induſtria incertis moderationibus diſpertitur. Nobis verò idiotis facilè per iniuriam inepta perſuaderi poſſunt. Te ergo, chariſſimè Pater, qua poſſumus charitate preuenimus, quo pia ac inexhauſta exuberantia nihil promere ſapientibus nobis ſubuenias, & quibus præmines exercitiis, ſub quibus prepollens mens & membra creuerunt, nos neophitos & mundialis pompæ accurationibus illectos excitare non differas. Te quidem potiſſimum Orientalium Cœnobiorum doctrina expertum tenemus, maximéque Ægyptiorum & apud Thebaidem fundatorum, præſertim cùm & loca Dominica natiuitate inſignia, tua ſint illuſtrata præſentia. Quocirca cùm ſis omnium ſtudiorum Catholicorum diſciplina refertus, te quoque conuenit nos ſcientia inopes non præterire. Poſcimus namque tuam paternitatem, vt inſtituta Monaſteriorum, quæ per Ægyptum & Palæſtinam florere ac inſtitui vidiſti & ſeruanda ſanxiſti, & ſicuti ibi à Patribus tradita ſunt ſimplici ſermone in noſtro rudi Monaſterio adhibere complanata non abnuas, & eloquiorum tuorum melliflua ſuauitate exuberantia verba diffundens, noſtra diu arentia corda rigare non differas, ex quo abiecta ſterilitate fruges iuſtitiæ valeant pullulare. Vnde reor ſi quid proficere nos poſſibile fuerit, te quoque potiori merito muuerandum, ſi paterni laboris obedientia inertium mentes qualemcumque reddiderint habilem ſeruitutem. Vale Pater Dei ſeruorum & memento noſtri.

4. Attulerunt hæ literæ tot inter curas & labores multùm conſolationis animíque famulo Dei, ſed ille ab obſequio retardabat aliquantulum ex modeſtia magis quam ſuſceptus ex vero ſcrupulus, quod ſe minus idoneum & parem cenſeret iis ad quæ ambitioſis votis expeteretur. Præterea ſeſe hominem natum in Græcia, & duntaxat ſemiromanum deſtitui opinabatur Latinè ſcribendi gratia, quam verò Latini afferre & in id genus commentariis vulgares etiam doctores ac magiſtri ſpiritus exhibere ſoliti eſſent. Sed hæc identidem cùm menti recurreret æqua & honeſta poſtulatio, ac vereretur ne contra numinis inſtinctum deſpiciendo faceret ad demandatum munus, maiore quadam fiducia curam aduertit. Et ex eo partim quod ſuo ipſe vſu & quotidiana obſeruatione notarat, partim ex eo quod ab Ægyptiis Patribus ac diuino illo inſtitutore didicerat ſalutarem quamdam religioſe viuendi regulam, velut artem effecit, quam in dies magis ac magis auctam locupletatamque ad ſimilitudinem ſtatus politici legibus aſtricti, *Inſtituta renuntiantium* ſiue Cœnobiorum appellauit vt quemadmodum ſuis inſtitutis ac legibus Reſpublicæ, ita ſuis ſe ſpiritus regeret & informaret. Ad eas verò Caſtoris literas reſponſum hoc edidit, Præfatione. *In libros de Inſtitutis Cœnobiorum ad Caſtorem Pontificem*, &c.

5. Non potuit gratius quicquam accidere Caſtori, qui dum oblatos ſibi libros variis locis delibat, mirum quantum eorum pulchritudine caperetur, quæ ſcripta reperiebat atque adeo inter ipſam lectionem vbi quippiam inſigne cognouerat, ad eam quam adumbratam haberet virtutum omnium perfectionem, aſpirare illico. Neque verò cùm hæc & alia

alia ſibi multa proponeret, res occurrebat vlla tam ardua támque difficilis, quàm non perficere ſeſe poſſe generoſa quadam alacritate confideret. Magno itaque ſuo bono ſingula primum expertus; & ratus id quod erat eamdem quoque vim in cæteris habitura, ſubindè ad aliorum adhibere ſalutem & vitæ religioſæ diſciplinam conſtituit. Vix editus partus in lucem oculóſque vulgi peruenit, cùm ſtatim probatus ſummáque cupiditate manibus omnium teri cœptus eſt, tam illuſtri commutatione morum tam vberi multorum fructu, vt nihil eo videretur ſiue ad conformandos mores appetitúſque ſedandos, ſiue ad retinendam in præclaris animi noſtri decretis conſtantiam, elucubram potuiſſe præſtantius. Neque omnino dubitare fas ſit quin opus fuerit humano maius & planè diuinæ mentis inuentum.

6. Ex hoc fontè quæ geſſit Caſtor tota vita pro cauſis animarum, quæque perpeſſus eſt, & multo plura quæ in honoribus deſpiciendis cupiit perpeti, ex eodem ſociorum adlectio & ipſius ordinis conſtitutio & vniuerſa deſcriptio emanauit. Ex hoc venerationi populo eſſe ceperat, tum propter eximia virtutis exempla, tum quod eum conſequuta deinceps & verò etiam amplior fama de nobilitate generis mutato ſæculari habitu relictis fortunis admirabilem faciebat. Tractat iſta luculenter vitæ author, in ſupplemento Martyrologij Gallicani vndecimo Calendas Octobris. *His igitur theorematibus ſuſcepta cum ſodalibus ſuis Caſtor caſtiſſimæ conuerſationis & perfectè religionis ſtudia excoluit. Abbáſque factus illius Cœnobij, cuius fundator erat, ſanctitate conſpicua ita inclaruit, vt exempto ab humanis Quintino Epiſcopo Aptenſi, tam cleri quam populi votis in eius vicem fuerit ſublectus. Declinauit omni qua potuit induſtria vir ſanctus delatum ſuſcipere honorem. Clero enim & plebè ad eius Monaſterium concurrente, ne ad ſedem raperetur feſtinus ſe ſubduxit in montem de Breſone vbi aliquandiu latuit. At ne in occulto maneret fulgentiſſima Spiritus ſancti lucerna diuina prouidentia effecit. Deprehenſus enim in latebris à quibuſdam venatoribus, vir Angelicus in ciuitatem cum cuſtodia adductus atque ad Eccleſiam directus, ibi magno applauſu omnium exceptus, magna reuerentia ordinatus ſolemnique ritu Pontificali throno impoſitus eſt. Moxque vti orto ſole germinant flores tanti ſyderis diffuſis ſplendoribus religio circumquaque refloruit, pullularunt omnis generis virtutes vitia emarcuerunt, Cleri decora aucta ſunt, populi mores in melius commutati. Operibus etenim iuſtitiæ non ſolis ſapientiæ verbis Pontifex ouibus ſuis prælucebat: qui caſtitatis pietatis ac miſericordiæ affectibus plenus Eccleſias decorabat, officia diuina religioſiſſimè celebrabat, clericos ſuos in perfecta diſciplina continebat, in omni ſapientia & doctrina arguebat peccantes correptoſque ad meliorem frugem eos reducebat, mœſtos ſolabatur, miſeros adiuuabat, paſcebat ſcilicet egenos, veſtiebat nudos, captiuos in vinculis paternè inuiſebat, iiſque omnem quam poterat impendebat opem. Qua in re illud æterna commemoratione dignum de eo narratur, quod aliquando imminente ſacroſancta Dominicæ Reſurrectionis celebritate commiſeratus reorum, qui in ergaſtulo catenarum nexibus conſtricti tenebantur maciéque & ſqualore*

tabeſcebant, ſupplex ad iudicem qui ſub Honorio Imperatore ciuitati præſidebat acceſſerit, eúmque tam demiſſè quam enixè orauerit quatenus pro reuerentia Dominici triumphi miſeros illos ad participandum Paſchale gaudium tantiſper relaxaret. At ſuperba ceruicis iudex præſulis vota ac preces contempſit. Ideóque ſanctiſſimus Epiſcopus comitante clero populóque ſpectante progreditur ad carcerem, vbi præ foribus pauimento affuſus aliquantulum Dominum exorauit vt ſuos gemitus, paſtoris ſcilicet pro ouibus anxiati, de alto reſpiceret. Mox mirum in modum diuinæ virtutis impetus cuſtodiæ clauſtra inuiſibiliter reſerauit, compedes & cathenas vinctorum diſrupit, qui ceu captiui illi de inferni ergaſtulo eodem die à Chriſto erepti prodeuntes, cum gaudio de tetro carceris ſpecu ad ſancti Antiſtitis pedes procubuerunt, tantæ opitulationis ei gratiam referentes. At ille opus diuinum agnoſcens ad Domino debitas gratias exoluendum eoſdem excitauit, eúque paſtor bonus ouiculas ſibi diuino præſidio redditas humeris ſuæ pietatis reuexit introduxítque cum diuinis laudibus in matricem Eccleſiam ſanctæ Dei genitricis. Exterritus iudex tanto prodigio depoſita cordis duritia Epiſcopum magna cum humilitate conuenit, rogauítque vt carceris illius domicilium, quod tam miro facto inſignierat in ſacros vendicans vſus, in Domini ſaluatoris oratorium conſecraret. Vota eius compleuit Pontifex eoque in loco deinceps frequentius Chriſtianæ redemptionis ſacrificium immolabat, quatenus vbi precibus reorum vincula ruperat, ibidem iugi litatione placata diuina iuſtitia, peccatorum nexus exitioſos diſſolueret. Plurimis autem aliis diuinæ virtutis operibus emicuit. Cum verò migrationis ſuæ diem Domino ſibi reuelante præno ſſet, conuocatos ad ſe vicinos Epiſcopos, Abbates, Preſbyteros, Monachos, cęteróſque religioſos viros omni inſtantia pietatis obſecrabat, vt pro ſe Dominum deprecarentur. Flere omnes ceperunt & mirari, quamobrem tam humiliter de ſe vir beatus ſentiret, vt tanto enixu preces ipſorum flagitaret, rogarétque magiſter diſcipulos, ſupremus infimos, iuſtus indignos. Saginatus itaque alimonia vitali corporis & ſanguinis Domini pſallens cum pſallentibus, orans cum orantibus, hilari vultu ſeſe beatum ad exitum accinxit, frontique ac pectori ſigno ſanctæ crucis impreſſo, manibus in Cœlum protenſis valedicens fratribus, animam ſanctiſſimam efflauit ad gloriam ſempiternam.

7. Placuit vſque eo Caſtori religioſa diſciplina Caſſiani, vt quo latius funderetur, Monachorum propaginem ex eiuſdem quaſi ſeminario euulſam, quæ Nemauſi & Maſſiliæ tam frugifera hominum ſermonibus ferebatur, & in aliis Galliæ ciuitatibus paſſim talis eſſe iam videbatur, Aptæ Iuliæ ordinatus Epiſcopus, Eccleſiæ quoque ſuæ areis pangere deſtinarit. Ea de cauſa prædicare laudes illorum, & res præclarè geſtas, eóſque etiam atque etiam populo notos facere non deſiſtebat, qua prædicatione permoti non pauci, virtute ac literis probè inſtructi auidis eos animis expectabant, vt ſi res famæ atque expectationi hominum reſponderent, eorum pietatis religioſæ ſtudia ſine dubitatione capeſſerent. His apud ſe magno ſuo ac ſuorum commodo Cœnobium excitauit Epiſcopus, omniúmque rerum opportunitate fouit, & in curatum commiſſi

ſibi

ſibi gregis partem vocatos magna veneratione & obſeruantia ſemper coluit. Martianum Abbatem ſanctiſſimum ætate longè poſteriorem, ex eodem vel eiuſdem Monaſterij ſobole prodiiſſe, cùm iam inter Benedictinas familias coöptatum haberetur, colligimus ex faſtis Eccleſiaſticis in quibus ad 8. Calend. Septembris iſta de Martiano. *Apta Iuliæ vulgienſium S. Martiani Abbatis, cuius corpus beata anima priſcum domicilium & futura ſemen incorruptionis & gloriæ ibidem ſancta obſeruatione habetur.* Sed rebus deinceps turbulentioribus, cum iniuria temporum ac bellorum frequentia ſæpius exagitati Monachi facultates ſuas vitámque tueri non poſſent, eripere ſe confeſtim è periculis, & procellam hoſtilium incurſionum euitare conſtituunt, in ædes & ciuitatem redituri quas deſererent, vbi tranſacta frigoris hyberni triſtitia placidior ſe tempeſtatis vernæ hilaritas aperiret. Sed alius diuina prouidentia curſus, alius exitus fuit. Verſa enim & mutata in Noſodochium Cœnobij forma & tanquam facies etiam nunc viſitur.

CAPVT L.

Ab Epiſcopo Venerio in numerum Presbyterorum Clero Maſſilienſi adſciſcitur.

1. POſt hæc Paulus Epiſcopus ſenio curiſque confectus è vita migrauit, eique Venerius ingenti bonorum omnium gaudio ſuffectus eſt, qui quod Caſſianum eiúſque diſcipulos florem Academicæ nobilitatis ac iuuentutis magnam partem nouerat familiariter & amicè, plurimaque tum ex iis tum ex aliis de nouo ordinis inſtituto didicerat, Caſſiano ſupplicanti multa in Cœnobij ſui incrementum ac rem admodum liberaliter tribuit. Nec enim ſolum prioris Epiſcopi de Monaſticæ vitæ genere iudicia & acta firma rataque voluit eſſe. Verum etiam eundem Caſſianum & ordinem nouis inſuper ipſe teſtimoniis atque dignitatibus ornauit. Audiebat tum Maſſiliæ docendi munere clarus imprimis Caſſianus, eruditiſque lucubrationibus in ore omnibus, erat, & frequens ad illum ex Academia hominum concurſus fiebat iámque virtutem & ſanctitatem ſuam cum genti vniuerſæ tum Epiſcopo ac Clero Maſſilienſi ita probauerat, vt eo Epiſcopus nullum prorſus ad diuinorum myſteriorum interpretationem atque ad Presbyteri munus aptiorem exiſtimaret. Is pro ſua ſapientia cum præclarè intelligeret literarum præſtantiam cum virtute religionis eſſe coniunctam, vt quantum de pietate detraheretur tantum de authoritate ingenij ac doctrinæ decederet, contra ſæuientem eo maximè tempore Pelagianam ac Neſtorianam peſtem, velut vnicum remedium quam optimos Presbyteros & diuini verbi præcones omni diligentia conquirebat.

2. Porro certos aliquos in Eccleſia ſemper fuiſſe miniſtros doctrinæ ac Sacramentorum ex inſtitutione diuina liquet ex ſcripturæ teſtimo-

1. Corinth 4. niis nam de ſe ſcribit in priori ad Corinthios Apoſtolus. *Sic nos exiſtimet homo vt miniſtros Chriſti & diſpenſatores myſteriorum eius.* Tum in
2. Corinth. 3. poſteriori. *Idoneos nos fecit miniſtros noui teſtamenti non litera ſed ſpiritu.*
1. Corin. 12. Neque illos omnes vnius & eiuſdem ordinis ac modi eſſe ſed omnino diuerſi atque adeo inæqualis docet idem Apoſtolus ibidem. Diuiſiones miniſtrationum ſunt. Et ad Romanos. *Sicut in vno corpore multa membra habemus omnia autem membra non eundem actum habent, ita multi vnum corpus ſumus in Chriſto, ſinguli autem alter alterius membra. Habentes autem donationem, ſecundum gratiam quæ data eſt nobis, differentes, ſiue Prophetiam ſecundum rationem fidei, ſiue miniſterium in miniſtrando, ſiue qui docet in doctrina, qui exhortatur in exhortando.* Similiter ad Epheſios. *Dedit quoſdam quidem Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas alios verò Euangeliſtas, alios autem Paſtores, & Doctores ad conſummationem Sanctorum, in opus miniſterij in ædificationem corporis Chriſti donec occurramus omnes in vnitatem fidei & agnitionis filij Dei in virum perfectum.* Cenſeri autem ſeptem ſpecies vel gradus miniſterij huius Eccleſiaſtici, nam qui plures ſtatuunt & iſtos adiiciunt, iiſque Presbyteratum in primo ac digniori gradu annumerari vna omnes Doctores & voce & mente conſentiunt. Singulos refert Ignatius Martyr Epiſtola ad Antiochenſes. *Saluto ſanctum Preſbyterum veſtrum ſaluto ſanctos Diaconos, ſaluto Subdiaconos Lectores, Cantores, Oſtiarios, laborantes Exorciſtas atque confeſſores.* Vt non dubium ſit ætate Apoſtolorum, qua iis ſuppar vixit Ignatius, omnes hos ordines in vſu perpetuo Eccleſiæ poſitos fuiſſe.

Rom. cap. 12.

3. Ex officiis illa Presbyterorum propria & quaſi legitima deſcribit Iſidorus Epiſtola ad Ludifredum apud Gratianum Diſtinct. 25. can. 1. Sacramentum corporis & ſanguinis Domini ad altare conficere. Dona Dei benedicere & orationes dicere. Sacramenta, præter Ordinem & Confirmationem cætera adminiſtrare. Inde à ſacris ſacerdotes dici Varro affirmat quaſi ſacra dantes, Presbyteri verò propter dignitatem quia olim & nunc in optimis rebus publicis, ſenioribus dignitates & honores maiores delati. Eo ſicut apud Latinos recepta eſt phraſis. *Nihil eſſe antiquius* id eſt honoratius ſic & apud Græcos forſan, & ſacra antiquiora ideo & ſacerdotes Presbyteri non abſurdè compellantur. D. Hieronymus in Epiſtola de 7. gradibus Eccleſiæ. *Sextus*, inquit, *ſeniorum ordo eſt qui ſacerdotibus datur, qui Preſbyteri dicuntur, qui præſunt Eccleſiæ Dei, & Chriſti Sacramenta conficiunt. Is autem in benedictione cum Epiſcopis conſortes miniſteriorum ſunt, nec vlla Epiſcopis in conficiendo corpore Chriſti ac ſanguine inter eos Epiſcopos credenda diſtantia eſt*, &c. Idem alibi ait in ſcripturis ſanctis Presbyteros merito & ſapientia eligi non ætate, & ſenis nomen per verbum Presbyteri explicari in veteri Teſtamento. Cæterum pertinet etiam ad Presbyteros prædicare verbum Dei & docere populum. *Labia ſacerdotis*, inquit Malachias, *cuſtodiunt ſcientiam, & legem requirunt ex ore eius.* Et Hieronymus. *Singula*, inquit, *requiruntur à ſingulis, vaticinium enim futurorum propriè requiritur à Propheta, legis vero interpretatio ſacerdotis officium eſt:* hinc ſummus ſacerdos

Lib. 4. de lingua Latina.

Cap. 2.
In c. 7. Ezechie.

dos Rationali ſuo inſcriptum habebat *Vrim* & *Tummin* hoc eſt Doctrina Cap.4.
& Veritas, vt ſacerdotem ſui admoneret officij. Quamquam id non tam Cap.5.
iure quàm ex facultate & bona cum venia præſtabant Epiſcopi. Sic in Concilio Vaſenſi legitur factam fuiſſe ab Epiſcopis poteſtatem prædicandi Presbyteris. Et Poſſidonius etiam in vita S. Auguſtini, refert Valerium Epiſcopum prædicandi poteſtatem indulſiſſe S. Auguſtino, ſuo tunc Presbytero, cùm ipſe Valerius homo Græcus non poſſet ſatis commodè id Latinè præſtare. In hoc maximè ſuos non modo non contempſit ſed etiam admirata eſt Ecclesia Maſſilienſis Saluianos, Muſæos, Gennadios, qui nec in officio Presbyteri cuiquam ceſſerunt, & diuinorum myſteriorum intelligentia atque omni prudentiæ genere præſtiterunt, de quibus Gennadius ipſe in Catalogo virorum illuſtrium. *Saluianus Maſſilienſis Presbyter diuina & humana literatura inſtructus, & vt abſque inuidia loquar Epiſcoporum Magiſter, ſcripſit ſcholaſtico & aperto ſermone multa.* Ac de Muſæo hæc ibidem. *Muſæus Maſſilienſis Eccleſiæ Presbyter, vir in diuinis ſcripturis doctus & in earum ſenſibus ſubtiliſſima exercitatione limatus, lingua quoque ſcholaſticus, hortatu S. Venerij Epiſcopi excerpſit ex ſanctis Scripturis lectiones, totius anni feſtiuis aptas diebus.* De ſe ipſemet etiam in Coronide eiuſdem operis ſui, niſi adiecta ſint Gennadio, quæ illius non ſunt hæc verba. *Ego Gennadius Maſſiliæ Preſbyter, ſcripſi aduerſus omnes hæreſes libros octo, & aduerſus Neſtorium libros tres, & tractatus de mille annis. De Apocalypſi B. Ioannis, & hoc opus de fide mea miſi ad B. Gelaſium vrbis Romæ Epiſcopum.*

4. Igitur per eos dies Venerio Epiſcopo placuit nouos Presbyteros aut vita functis ſubſtituere, vt iactura ea repararetur, aut plures etiam prioribus adſciſcere, omnibúſque diligenter circumſpectis & perſonis & rebus munus illud Caſſiano perſpectæ ſibi virtutis & doctrinæ viro tradere ac demandare conſtituit. Sanè vt vulgo expetuntur huiuſmodi ſacerdotia, minimè timendum videbatur eſſe ne delatum vltrò præſertim honorem Caſſianus repudiaret. Etenim Venerius Epiſcopus hac electione cum illud efficere voluit, vt ſibi eum à conſiliis virum prudentia, doctrina, virtute, tum in omni vita tum in ordinis ſui adminiſtratione eximium adderet, qui ſibi ac Clero aſſideret Theologus & Oraculum omnium horarum, qui hæreticorum calumnias, cùm res daret, refelleret; tum verò numerari decebat egregios in Diaconatu labores Conſtantinopoli obitos pro Chryſoſtomi atque adeo Eccleſiæ Romanæ inter Orientales defenſione. Perculſus inopinato nuntio Caſſianus auerſis primùm id auribus atque animo tulit, quod onus impoſitum, qua erat prudentia, cogitatione præſentiret ac reformidaret, tum quod gradus honoris à ſpiritu humilitatis, quem profiteretur ſtatus Monachorum, vehementer abhorreret. Idcirco patria feceſſiſſe ac bonis ſeſe officióque Diaconatus abdicaſſe, ne celſiorem gradum dignitatis apud exteros religionis ſanctitatíſque ſpecie captaret ſibi. Deinde & illud perincommodum ordini fore, ſi ſe ipſo primùm quaſi ianitore ſpecioſos titulos in eum recens natum inuehi ſineret, ac non potius contrariis artibus tueretur & am-

plificaret, paupertate nimirum & honorum contemptu. Ac qualitate enim ſimul & muneruum morúmque ſimilitudine charitas arctiſſimum religioſæ coniunctionis vinculum inualeſcit.

5. Quo factum eſt vt Epiſcopi pedibus aduolutus rogaret deprecareturvè multis rationibus ei ſuadens, vt tam honorifico iudicio decoraret alium digniorem, longè imparem ſuam imbecillitatem eſſe oneri. Intereſſe etiam permagni religioſæ familiæ ne ab eius adminiſtratione in alienam curam & prouidentiam auocaretur. Naſcenti ſaltem & ſurgenti Ordinis plantæ hoc benignus tribueret. Verùm Epiſcopi iam ſatis incenſum ſtudium cum multo vehementius his expoſtulationibus inflammaretur, quod ita ſtatueret tantam in ſumma virtute & eruditione modeſtiam nequaquam in priuatæ duntaxat vitæ quaſi tenebris delitеſcere, ſed in editiſſimo faſtigio vt luceret omnibus, collocari oportere. Caſſianus repugnare non amplius auſus, ſed fiducia diuini numinis plenus delatum ſibi munus admiſit. Neque tamen interea domeſticis Cœnobij negotiis deerat, temporibus ita diſtributis vt quantum liceret vtrique oneri tum Abbatis tum Clerici Presbyteri ſatisfaceret. Proſper
Cap. 1. aduerſus Collatorem. *Igitur*, inquit in libro cuius prænotatio eſt De protectione Dei, *vir quidam ſacerdotalis ordinis, qui diſputandi vſu inter eos quibus cum degit excellit, Abbatem quemdam introducit de gratia Dei & libero arbitrio differentem.* Tum ſuprà fictam religionem exprobrans. *Niſi eiectis*, inquit, *extra ouile Dominicum lupis ſub nomine ouium ſuffragarentur, eſſéntque eiuſmodi vt nec ordo eorum in Eccleſia nec ingenia deſpicienda videantur. Siquidem habentes ſpeciem pietatis in ſtudio cuius virtutem diffitentur in ſenſu, trahunt ad ſe multos ineruditos & non habentia ſpiritum diſcretionis corda conturbant.* Meminit præterea Cœleſtini Papæ magna cum ipſius laude, quod ad Venerium & alios Galliæ Epiſcopos ſcripſerit, in quorum Eccleſiis illi presbyterio fungebantur quos arguit; & inter ipſos Caſſianum imprimis, Venerij Presbyterum commentarios aduerſus Pelagianos à S. Auguſtino editos temerè ſugillaſſe. Sed iſta diſertè ac ſigillatim liber ſecundus excipiet.

EX CHRONI. IBIDEM.

TEXTVS IX.

ALiud quoque egregium volumen poſt Caſtoris exceſſum ad Leontium & Helladium Patres compoſuit, quod Collationes Patrum prætitulauit, &c.

CAPVT

CAPVT LI.

Collationes elucubratur ac demortui Germani Abbatis interloquutione pertexit.

1\. TAntùm à vitiis diſſimulandis aberat vt ne notabilia profiteretur non modo à concionibus nobilibus ambiendis alienus eſſet, ſed neque etiam parem ſe cenſeret iis ad quas muneris nexu ac religione obligabatur. Interdum etiam veniebat in mentem non leuius ſe pretium facturum operæ, ſi ad ſcriptionem conuerteret animum, vtrumque vt laborem, quod ad ſtudia doctrinarum ſpectat, ſtyli pariter ac linguæ coniungeret. Videbatur ſibi ea in re Laicis ſin minus eruditis at certè Monachis ſimplicibus non ſolum gratificari, verùm etiam prodeſſe in Domino poſſe. Sperabat aliquid, præter ea quæ circumferebantur, in medium allaturum, vt ſi quid fortè non ſecundum typum maiorum antiquiſſima conſtitutione fundatum, ſed pro arbitrio vniuſcuiuſque inſtituentis Monaſterium, vel diminutum, vel additum in iſtis regionibus comprobaret, ſecundum eam quam viderat regulam per Ægyptum, vel Palæſtinam antiquitus fundatorum fideli ſermone vel adiiceret vel reſcinderet. Nequaquam credens rationabilius quippiam vel perfectius conſtitutionem nouellam in occiduis Galliarum partibus reperiri poſſe, quàm illa ſint inſtituta in quibus ab exordio prædicationis Apoſtolicæ, à ſanctis ac ſpiritualibus Patribus fundata Monaſteria ad nos vſque perdurant. Illam ſanè moderationem opuſculo deſignato inſerere præſumpturus, vt ea quæ ſecundum Ægyptiorum regulam ſeu pro aſpiratione aërum ſeu pro difficultate ac diuerſitate morum impoſſibilia in his regionibus vel dura vel ardua comprobaſſet, inſtitutis Monaſteriorum quæ per Palæſtinam vel Meſopotamiam haberentur aliquatenus temperaret.

2\. Hæc idemtidem cum recurreret menti cogitatio, ac vereretur ne contra numinis inſtinctum reluctando faceret nec non iam aliàs Epiſcopo Caſtori obſtrictam fidem frangeret, ſi Patrum Collationes illas & commentationes incluſas omiſiſſet in veritatis lucem proferre, quam ipſe inquit incomparabili flagrans ſtudio ſanctitatis ſimili ſibi iuſſerat ſermone conſcribi, non perpendens præ multitudine charitatis, quanto infirmas ceruices pondere prægrauaret cuncta arcana pectoris vt Patri filius, quo iniectum animo ſcrupulum omnem ac dubitationem euelleret, ſincere Venerio aperuit. Is negligendum nequaquam ratus publicæ illum vtilitati patefactum aditum, vt erat pronus promouendis iis ex quibus religioni vel ornamentum vel vtilitas oriri poſſet, Caſſiano ſuaſor & author fuit, ad memoriam perſcriptas obſeruationes, quàm poſſet tempeſtiuè, ordinare, quò ſine mora ederentur, cùm ita pro Eccleſiæ bono expeterent multi, vt quæ priuatis in Eremis Ægypti exercita dudum

Præfat. in 2. Collat.

dudum fuerant, tandem in theatrum Prouinciæ ac mundi lucem exirent. Imperium Præſulis ſui accepit Caſſianus tanquam oraculo editum, & familiares congreſſus quibus, tum ipſe, tum eius collega Germanus, de rebus ſpiritualibus & ad vitæ Monaſticæ perfectionem præcipuè ſpectantibus, cum Patribus ſiue Anachoretis illuſtrioribus diuerſis in locis contulerat, eorúmque doctrinam, inſtitutiones, ac regulas diligentiſſimè exquiſierat & exceperat, ſtylo ipſe exarauit omnes & in commentarios redegit. Vnde & Collatorem Proſper nominauit.

3. Vtque intelligas quam nihil de ſuo laboraret nomine ſed de vtilitate vna publica, quámque de ſe humiliter de aliis præclarè ſentiret, per hunc ipſum temporis tractum, qui ſuos edere fœtus poterat, in alienis quaſi educandis & publicandis multùm operæ poſuit, ſic enim Collationes numero viginti quatuor prima generali ſerie ac diſtributione tripartitas, non locis modo ac temporibus ſed perſonis etiam & ſingulis ſuppoſititiis authoribus diſtinctas voluit, vt hoc quaſi ſimulationis artificio defraudaret proprio nomini gloriam, ſi quidquid pareret ingenium, hoc ipſum alienæ manus Abbatum quos introducebat tanquam

Par. 2. tit. 10. c. 10 §. 2. obſtetrices colligerent ſibique arrogarent. Hoc mihi non modo confirmauit ſed etiam perſuaſit Antoninus qui de ſanctis Patribus quos in ſuis Collationibus profert Caſſianus ſic ait. *Quamuis viſitauerit aliquos ex dictis Abbatibus, non tamen pro vt ipſe ſcribit omnes illas ſententias & verba ex ore eorum ſuſcepit, etſi aliqua, ſed in Monaſterio ſuo edidit fingens eius interrogationem & illorum reſponſionem ſicut actum à ſanctis in Dialogis ſuis quibus non ſemper aderant interrogantes cum illos ipſi componebant.* Tanto autem ſtudio ac tam celeri fama proſeminari ceperunt, vt communis omnium fuerit ad murmuratio, cùm primùm eas legiſſent, illas non humanæ ſed cœleſtis ſapientiæ fœtum eſſe. Tenet hoc etiam hodie publica fama & illud ſatis affirmat, quod vix alicuius literaturæ Theologus aut Religioſorum præfectus & Magiſter ſpiritus reperiatur vllus, qui libri huius inſtrumento ac ſupellectili paratus atque inſtructus non ſit. Addo infinitos propemodum ab eo ipſo temporis veſtigio quo euulgari nouum opus & manare in dies latius cepit, occaſione prælectionis eius deſiderio incenſos iam hauriendi Monaſticam diſciplinam inter ipſos fontes ad ſanctorum Patrum imitationem ad idémque inſtitutum perductos fuiſſe. Alios demiramur equidem non paucos viros omni doctrina & virtute ornatiſſimos, qui poſtquam volumina ea legerint ſemel iterate ea, ſæpiúſque relegere auiditate ſemper inexplebili vix temperent, quin etiam ex his qui religionem ac fidem ſaluam eſſe cupiunt Theologorum vertex D. Thomas aliique plurimi eo venerationis loco habent vt ab eius doctrina vim & ſenſum depromere ſe poſſe exiſtiment ad fidei confirmationem, cui obſtrepere aut obloqui non poſſint aduerſarij circa Theologiæ de quibus ambigunt argumenta. Plura eiuſdem operis elogia in proximo de Caſſiani doctrina libro ſecundo adſpici poſſunt, ab iis qui de re certius & vberius cognoſcere ſtudeant.

4. Cæterum in Dialogiſtico charactere quo in his Collationibus vſus

vſus eſt, ſequutus videtur modum ac morem ſcriptorum illius temporis. Nam Seuerus Sulpitius Gallo & Poſthumiano concludendæ S. Martini hiſtoriæ partes attribuit. Cyprianus qui S. Cæſarij Arelatenſis vitam elaborauit, ſecundi operis ſui librum Meſſiani Presbyteri & Stephani Diaconi interloquutione pertexit. Habent omnes ſancti Gregorij & aliorum plurium notos & tractatos Dialogos. Delectatus igitur hoc exemplo Caſſianus hic noſter, vt vitam & documenta plura SS. Patrum enarraret Germanum Abbatem induxit. Quamquam ſi ex facto ipſo coniectura capienda eſt, non temere affirmarim tum fortè vitam cum morte commutaſſe Germanum, ac debere ſe hoc meritis viri ſanctiſſimi atque amantiſſimi recens demortui Caſſianus putauit, vt cum etiam nunc viuam illius memoriam teneret, hanc immortalem redderet ſi poſſet ampliſſimiſque hiſtoriæ nunquam interituræ monumentis poſteritati conſecraret.

CAPVT LII.

Caſſiani ſtudium in tuenda Maſſiliæ Catholica fide.

1. GRauior illa coquebat cura Caſſiani animum, vt pleróſque Maſſiliæ & in reliqua penè tota Gallia Chriſtiana in religionis ſententia iam ante nutantes, ſed tunc etiam inſultantes vehementius ac volitantes in Catholicos inſolentius cohiberet à lapſu, & in auita atque orthodoxa fide contineret. Feruebant magnis motibus frequentes illæ, quas ſupra commemorauimus aduerſus Auguſtinum ſimultates & querimoniæ, quod aliqua ſcripſiſſe videretur contra quam Eccleſiæ vſus ad ea vſque tempora tulerat de vocatione & pœnitentia electorum déque gratia præueniente; quam à voluntate hominum præueniri iactabant, & alia his cognata, vt idem qui ſupra S. Proſper pluribus in reſponſione ad tria prima Genuenſium excerpta, tum in Epiſtolis ad Ruffinum & Auguſtinum, atque alibi paſſim ſignificauit. Reſque eo deuenerat, vt hæreſis inde conflaretur Semipelagianorum, qui ſubuertebant corda ſeruorum Dei, negantes ſpecialem Dei beneficentiam in electos & vocationem eorum ſecundum propoſitum, antecedentem quoque gratiæ excitantis præparationem & omnem voluntatis humanæ præuentionem à Deo gratiæ authore factam auerſabantur tanquam libertati noſtræ infeſtam. Latius opinione diſſeminatum eſt hoc malum nequiſſimæque illius ſectæ Doctores oras maximè Galliæ Narbonenſis, quaſi morbus quidam illius furoris peruaſerat, quorum peſtilentiſſimis conſiliis hauſtum prius ipſi venenum tota ſua Diœceſi longè latéque diffundi impia diſſimulatione ſinebant plerique omnes præſules, & viri ſanctitate ac eruditione præſtantes. Quamobrem ad Epiſcopos, in quorum illi Eccleſiis Presbyterio fungerentur, ſcripſit Epiſtolam Cœleſtinus Papa, redarguens imprimis eos, quod permitterent ipſis tacentibus in Eccleſia loqui Pres-

byteros cum abſque Epiſcopo nihil illis conceſſum ſit de doctrina præſumere, vt æque ſuo loco demonſtratum à nobis eſt.

2. Caſſianus ergo cum perturbata videret omnia, & iam propè ad deſperationem adducta, quod reliquum fuit, Catholico populo profligatiſque ab hæreſi ciuitatibus cauendum putauit. Vix dum enim veteratores illi admiſcere peſtem eam paſſim omnibus auſi erant. Huc induſtriæ ſuæ neruos omnes ac vigilias confert, ac primum gnarus neque qui rigat qui plantat eſſe aliquid, ſed qui incrementum dat Deum, flagrantiſſimas preces aſſiduis contentionibus adiungebat, cauſámque religionis tanto commendabat ardentius, quanto vehementius laborabat. Abdebat interdum ſe in Magdalenæ, Lazari Victoris aliorúmque Maſſiliæ tutelarium Sanctorum cineribus oſſi úſque venetanda & religioſa ſacella, vbi mente & corpore ſtratus humi non ſine multo lacrymarum imbre in conſpectu Dei ſuam animam effunderet, rerumque diuinarum eas hauriebat notitias plurimas & magnas, quibus quo mens eius acrior & vegetior euadebat in dies, eò formidoloſius ſuperbiſſimorum aduerſariorum conſcientiam plenam ſpei maximæ percellebat atque affligebat. Cuius rei teſtimonio ſunt Commentariorum tabulæ, quos de Incarnatione ad Leonem miſit vbi de ingente ex eius laboribus animarum fructu, & Pelagianorum ad Catholicam fidem traductione hæc per quam breuiter perſtringit. *Sed tamen quia illi qui de hac peſtilentium ſpinarum ſtirpe deſcenderant, diuina ope iam ac pietate ſanati ſunt, orandus quoque etiam nunc dominus Deus noſter eſt, vt quia conſentaneæ ſibi in quibuſdam ſunt priſtina illa hæreſis & hæc noua ſimilibus malorum initiis ſimilem bonorum exitum largiatur.* Lib.1. c.4.

3. His verò diuinis muniendæ religioni præſidiis intentus ſimul etiam humana externaque admiſcebat, nam ſtudium cum eo conferebant Doctores varij & Academici continenter. De clero item non pauci aderant & Venerius Epiſcopus Maſſilienſis à Cœleſtino Papa per literas ad Epiſcopos Galliæ prouocatus nominatim ad fidei Catholicæ defenſionem. Denique ipſa robora Eccleſiæ Gallicanæ Proſper & Hilarius, quibus cum Maſſiliæ fuit Caſſiano tum fortè conſilium & militia communis, niſi quod illi pietatem licet & ſanctum propoſitum Caſſiani ex merito commendarent, quia tamen eius verba ab hæreticis hauſta Semipelagianam impietatem præferre videbantur ſtylum aduerſus quamdam eius doctrinam ſtrinxerunt, quæ cum noua eſſet & ab ipſo primum excogitata non potuit carere ſuſpicione, cui quod nouum eſt ſemper coniunctum atque commune eſt, vt pulchrè docet Vincentius Lirinenſis in ſuo opuſculo contra prophanas nouitates, ſuperat autem propemodum fidem quanta cura & commentatione præparatus ad dicendum accederet, quàm forti & magno animo diſcrimina cuncta & peruerſorum hominum calumnias contemneret. Sæpè cominus laceſſiuit hoſtem, Leporium & id genus alios nouos Magiſtros prouocabat ad certamen, in omníque congreſſu manifeſtiſſimis argumentis atque rationibus, eorum confutabat inſanias, tanta eruditione ac varietate doctrinæ tanta ingenij fama.

fama atque admiratione virtutis, vt cæteri præ illo vix aliquid in eo genere ſe eſſe ſentirent. Hæc Proſper non confirmauit modo ſed etiam perſuaſit, qui in libro ſupra citato contra Collatorem de ipſo eodem Collatore. *Vnius*, inquit, *potiſſimum definitiones, quem non dubium eſt illis omnibus in ſanctarum Scripturarum ſtudio præſtare referemus.* Et paucis interiectis. Igitur in libro cui prænotatio eſt, *De protectione Dei, vir quidam ſacerdotalis ordinis qui diſputandi vſu inter eos quibus cum degit excellit, Abbatem quemdam introducit de gratia Dei & libero arbitrio diſſerentem.* Nec Maſſiliæ modo diſputationibus aſſiduiſque concionibus lupos terrebat hiantes, ſed eminus etiam ſcriptis pugnare parabat. De quibus item Proſper in Chronico. *Ioannes Monachus cognomento Caſſianus Maſſiliæ inſignis & facundus ſcriptor habetur, eoſque paſſim de gratia & libero arbitrio ſermones ſcriptis ſuis aſperſit, quibus eius contagionis pericula & agnoſcendi pariter & declinandi rationem viámque traderet, ſimul & inſidioſas hereticorum artes fallacéſque dolos aperiret.*

4. Extitere autem ex diuina ſemente vberrimæ ſi vnquam fruges Academicis nonnullis quos lues importata peruaſerat. Ereptus error, & excuſſa Pelagianæ noctis caligine dies redditus. Vicina Monachorum Cœnobia æque adita, & priſtinæ fidei ac pietati reddita, eadémque ad arma interiora ſumenda contra nouos animarum prædones diabolique ſatellites incitata. Magiſtratus orabat ſerio, vt Eccleſiæ cauſam omni ardore defenderent, videréntque ne impuri homines & ſcelerati quo plus haberent authoritatis & fidei audaciam ſuam ficto ipſorum nomine & clariſſimorum virorum confirmarent iudiciis, aut quod etiam deterrimum foret, ne ipſos ſin minus patrocinantes at conniuentes tamen & diſſimulantes in eiuſdem ſocietatem facinoris & impietatis acceſſerent.

CAPVT LIII.

Eius opera ſimul, & Auguſtini, Leporius aliique non pauci Pelagianiſmum recantant.

1. INter eos quos adiunxit Eccleſiæ, Leporius præcipuè ſpectandus fuit, qui plures annos grauiter à Catholicis alienum geſſerat animum & Pelagianorum imprimis ſemper columen & princeps habitus erat, vt in Catalogo Gennadius rectè commeminit his verbis. *Leporius adhuc Monachus poſtea Preſbyter, præſumens de puritate vitæ quam arbitrio tantum & conatu proprio non Dei ſe adiutorio, obtinuiſſe credebat, Pelagianum dogma ceperat ſequi, ſed à Gallicanis doctoribus admonitus & in Africa per Auguſtinum emendatus ſcripſit emendationis ſuæ libellum, in quo & ſatisfacit de errore, & gratias agit de emendatione, ſimul & quod de Incarnatione Chriſti male ſenſerat corrigens, Catholicam ſententiam tulit dicens Manentibus in Chriſto in ſua ſubſtantia duabus naturis vnam* Gennad.c.59.

credendam Dei perſonam. Hæc Gennadius Porro hunc authorem fuiſſe Neſtorio ſuæ ipſius hæreſis Caſſianus noſter affirmat in Commentariis, quos aduerſus eumdem Neſtorium de Incarnatione conſcripſit. Nam & inter alia hæc habet Neſtorium alloquens. *Ita ergo & tu Pelagianæ hæreſeos ſpinoſa ſoboles, oſtendis in germine quod pater tuus habuiſſe traditur in radice. Leporius enim ille, vt Leporius eius dixit, Dominum noſtrum aſſerebat Chriſtum factum eſſe per baptiſmum, tu in baptiſmo templum dicis factum eſſe per ſpiritum. Non quidem ad plenum eadem verba ſunt ſed ad plenum vna peruerſitas.*

Lib.7 de Incarnat.

2. De eius verò tum errore tum pœnitentia quam ipſe primùm ſuo perſuaſu & inductu promouerat Caſſianus, antequam Leporius in Africam ad Auguſtinum conflueret iſta enarrat, lib.1. de Incarnatione Chriſti cap. 4. & 5. *Leporius enim tunc Monachus modo Preſbyter, qui ex Pelagij vt ſupra diximus inſtitutione vel potius prauitate deſcendens, apud Gallias adſertor prædictæ hæreſeos aut inter primos aut inter maximos fuit à nobis admonitus, à Deo emendatus, ita malè conceptam perſuaſionem magnificè condemnauit, vt non minus penè admiranda ſit correctio illius, quam illæſa multorum fides, quia primum eſt errorem penitus non incurrere ſecundum bene repudiare. Is ergo in ſe reuerſus non ſolum in Africa, vbi tunc erat atque nunc eſt, tam errorem ſuum cum dolore quam ſine pudore confeſſus eſt, ſed etiam ad omnes admodum Galliæ ciuitates flebiles confeſſionis ac planctus ſui literas dedit. Scilicet vt vbi deuiatio eius prius cognita erat, illic etiam emendatio noſceretur, & qui teſtes erroris antea fuerant iidem poſtea correctionis eſſent. Ex cuius confeſſione vel potius deploratione nonnulla inſerenda exiſtimauimus duplici ex cauſa, vt correctio eorum & nobis teſtimonio & his qui nutant exemplo eſſet, quorumque errorem ſequi non erubuiſſent eorum emendationem ſequi non erubeſcerent, ac ſicut ſimili ægritudine infirmarentur ita ſimili remedio ſanarentur. Is ergo agnita opinionis ſuæ peruerſitate & inſpecta fidei luce ſcribens ad Epiſcopos Gallicanos ita exorſus eſt. Quid in me primum, ô Domini mei Venerandi & beatiſſimi Sacerdotes, accuſem neſcio, & quid in me primùm excuſem non inuenio. Sic imperitia & ſuperbia ſic ſtulta ſimplicitas cum perſuaſione noxia, ſic feruor cum intemperantia, ſic vt verius dicam cum ſui diminutione debilis fides, ſimul in me omnia recepta viguerunt, vt tot & tantis ſimul ſit & obediſſe confuſio & hac eadem ab animo potuiſſe cedere mihi ſtupenda gratulatio.* Et poſt pauca ſubiungit. *Si ergo minimè percipientes hanc potentiam Dei ſenſu noſtro & propria ratione ſapientes, quaſi in inferiora ſe Deus agere videatur, ita hominem cum Deo natum eſſe dicamus, vt ſeorſum quæ Dei ſunt ſoli Deo demus, & ſeorſum quæ ſunt hominis ſoli homini reputemus, quartam manifeſtiſſimè introducimus in Trinitate perſonam, & de vno filio Deo non vnum ſed facere incipimus duos Chriſtos quod à nobis iam ipſe Dominus & Deus Chriſtus auertat. Ergo confitemur Dominum ac Deum noſtrum Ieſum Chriſtum vnicum filium Dei, qui ſibi antè ſecula natus ex patre eſt, nobis à tempore de Spiritu ſancto & Maria ſemper Virgine factum hominem Deum natum. Et confitentes vtramque ſubſtantiam carnis ac Verbi vnum eumdémque Deum*

atque

atque hominem inſeparabilem ſemper pia fidei credulitate ſuſcipimus, & ex tempore ſuſceptæ carnis ſic omnia dicimus quæ erant Dei tranſiſſe in hominem, vt omnia quæ erant hominis in Deum venirent. Et hac intelligentia Verbum factum ſit caro, non vt conuerſione aut mutabilitate aliqua cœperit eſſe quod non erat, ſed vt potentia diuinæ diſpenſationis Verbum Patris nunquam à Patre diſcedens, homo propriè fieri dignaretur, incarnatúſque ſit vnigenitus ſecreto illo myſterio quo ipſe nouit, noſtrum namque eſt credere illius noſſe, &c. recitat quæ reliqua ſunt libelli Leporij Caſſianus ad perfectam fidem de verbi incarnatione pertinentia: vt mirum planè ſit, antequam à Neſtorio eadem hæreſis promulgaretur, inueniri eam à Leporio ſuo ipſius libello penitus confutatam, aſſertámque ea de re ſincerò Catholicam fidem qua & ſanctiſſima Virgo Maria Dei genitrix iure aſſeratur. Ad finem verò Caſſianus hæc ſubdit. *Hanc ergo eius confeſſionem ad eſt Catholicorum omnium fidem, & omnes* Africani Epiſcopi vnde ſcribebat & omnes Gallicani ad quos ſcribebat comprobauerunt. At de Leporio hactenus.

3. Præter quem, alium inuenimus clariſſimum genere Leporium, in S. Auguſtini Monaſterio profitentem, vt monet Baronius in Annalibus, idque magno miraculo factum exiſtimat, quod ille ipſe hæreſiarcha, cæterique opera Caſſiani conuerſi hæretici, adeo ſincera adeoque verá confeſſione damnarint, quæ pugnaciſſimis diſputationibus antea defendere conſueuiſſent. Anno 420. n 14.

EX CHRONI. IBIDEM.

TEXTVS X.

AD extremum rogatus à Leone Archidiacono poſtea vrbis Romæ Epiſcopo ſcripſit aduerſus Neſtorem de Incarnatione Domini libros ſeptem, &c.

CAPVT LIV.

S. Leonis hortatu ſcribit contra Neſtorium.

1. INterim verò Deus eum Eccleſiæ parabat Antiſtitem, qui ſuæ prouidentiæ foueret & promoueret ortus. Leo is erat huius nominis primus, proximus eius ſapientiæ miniſter in condendo illuſtrandóque Caſſiani inſtituto, qui Sixti Pontificis obitu ad faſtigium Apoſtolatus

euectus anno huius ſæculi quadrageſimo, ita ſe erga naſcentem ac poſtea etiam adultum eius ordinem geſſit, vt ex his quæ tradituri ſumus per facilè intelligi poſſit, non eum à Deo Eccleſiæ duntaxat vniuerſæ, ſed etiam Caſſianæ Monachorum familiæ ex conſulto fuiſſe donatum.

2. Porro huic perfamiliarem & ab intimis conſiliis fuiſſe Caſſianum noſtrum, liquet ex dictis 1. de eius legatione, quam pro defenſione Chryſoſtomi Romam obiuit, vbi cum Innocentio Romano Pontifice de cauſa diſſenſionum inter Orientales Eccleſias copiosè & abundanter tractaturus, non potuit non communicaſſe de multis ac ſæpius cum Leone iam tum maximæ authoritatis ac nominis viro, & interiore in conclaui eiuſdem Pontificis conſiliario. Præterea cùm de morte Chryſoſtomi Patris amantiſſimi ita eſſet afflictus vt nemo vnquam, ideoque pertæſus officij ac muneris omnis Eccleſiaſtici ac patriæ deſertor Romam confugit ad Leonem ſuum, quo quidem homine vix alium poſſe amiciorem, aut ad ea capienda ſolaria quæ in tanto mœrore ſpectabat aptiorem prudentiorémque reperire arbitrabatur. 3. Maſſiliæ inter ſe conuenere, vbi Caſſianus iactis ſui ordinis fundamentis coacta frequenti Monachorum familia lectiſſimam virorum ac mulierum iuuentutem ad religioſam & piam vitam inſtitueret, Leo ſua functurus in Galliam legatione eo commigrauit, ſalutaturus ſuum ex animo Caſſianum. Quo tempore ab ipſo tanquam Apoſtolicæ ſedis legato celeberrimam factam eſſe dedicationem nobilis Eccleſiæ SS. Petri & Pauli ac S. Victoris nunc recens erectæ ab eodem Caſſiano, habent Acta ipſius. Sed de his mox infra. Poſtremò familiariſſimè atque amiciſſimè vixiſſe Leonem cum Caſſiano, eiúſque ſingularem diuinarum literarum ſcientiam non ex opinione tantum ſed ex veritate magnò ſemper æſtimaſſe teſtantur eiuſdem literæ quibus hortatus eſt Caſſianum vt de Incarnatione Verbi quæſtionem nondum ſatis Latinis literis illuſtratam ex maiorum ratione & authoritate ac veræ pietatis & Catholicæ religionis regula interpretaretur.

Baro. an. 459. num. 2.

3. Complexus eſt toto pectore eam procurationem Caſſianus Leonis præſertim nutu atque verbo, cuius vti conſueuerat ſumma reuerentia & promptiſſima voluntate velut à Chriſto ipſo profectum excipiebat imperium; tum quia opus arduum & ſupra vires rebatur ſuas, totum ſe precationi omni alio ſolutus opere curaque impendere ac rem diuinam quam accuratiſſimè facere, vt mentem ſuam Deus pleniore quodam lumine colluſtraret & motu cieret interiore, quo magis omnia è conſilio diuino Eccleſiæque decerneret. Hæc enim verò Chriſtiani Doctoris germana ſapientia eſt, modeſta, diffidens imbecillitati humanæ, & à gubernatrice rerum ſapientia quaſi per canales è cœlis caput & originem petens, quam Leo ipſe ſanctiſſimus exemplo etiam ſuo probaſſe dicitur, cùm aduerſus impiam & deteſtabilem Euthychetis ſcripſiſſet hæreſim priuſquam aliò deſtinaret Epiſtolam (ea eſt ad Flauianum decima mirifico deinde plauſu à Chalcedonenſi laudata Concilio) ſcriptam iam & exaratam altari B. Petri Apoſtoli, cuius miro ſtudio Pontifex ille tenebatur impoſuit, totos quadraginta dies precationi ieiunióque continenter

nenter intentus, vt Chyrographum tanti ponderis quodque grauiſſimam Eccleſiæ cauſam continebat, ſi quid in eo caſtigandum & corrigendum eſſet Apoſtolus ipſe ſua manu corrigeret. Sic ſapiens noſter totus è ſchola illa vnici Magiſtri, cùm ſcribendis de Incarnatione libris operam daret, omni motu animi affectuque depoſito, totum ſe in Dei manus poteſtatémque tradebat. Deinde ſummo etiam ardore & contentione poſcebat vim opémque, vt ſcribenti ac deliberanti Chriſtus illuſceſſeret vberius, & multiplicato lumine de re quaque ſecundum maximam Dei gloriam veritatémque ſtatueret. Extant etiam num eius literæ operi præfixæ ac Leonis clariſſimo nomini inſcriptæ, in quibus elucet ad viuum expreſſa viri ſanctitas & habitus animæ, variſque ſenſus, quos largiſſimè ex immenſo Diuinitatis fonte hauriebat, & quanti apud nos ponderis eſſe oporteat relictas ab eo lucubrationes illas de Incarnatione Verbi, ſic enim ait.

4. *Abſolutis dudum Collationum ſpiritualium libellis ſenſu magis quam ſermone inſignibus, quia alto ſanctorum virorum ſenſui ſermo noſtræ imperitiæ impar fuit, cogitaram & propemodum conſtitueram poſt illum proditæ inſcitiæ pudorem, ita me in portu ſilentij collocare, vt excuſarem quantum in me eſſet per taciturnitatis verecundiam loquacitatis audaciam. Sed viciſti propoſitum ac ſententiam meam laudabili ſtudio & imperioſiſſimo affectu tuo, mi Leo venerandè, ac ſuſpicienda charitas mea Romanæ Eccleſiæ ac diuini miniſterij decus producens me ex illo præmeditati ſilentij receſſu in publicum formidandúmque iudicium, & noua ſubire cogis adhuc de præteritis erubeſcentem, cumque etiam minoribus impar fuero, par maioribus à te eſſe compellor. Ego enim ne in illis quidem opuſculis quibus per ingenioſi noſtri oblatiunculam Domino ſacrificauimus, moliri aliquid aut vſurpare tentaſſem, niſi Epiſcopali tractus imperio. Creuit itaque per te oris noſtri & ſtyli dignitas. Nam qui iuſſi antea de Dominicis ſtudiis locuti ſumus, nunc id exigis vt de ipſa Incarnatione Domini ac maieſtate dicamus. Ita qui prius in ſancta Templi velut per ſacerdotalem manum introducti ſumus, nunc ductu tuo atque ſubſidio quaſi in ſanctorum ſancta penetramus. Magnus honor ſed periculoſa progreſſio, quia obtineri ſacrorum penetralium ac diuini præmij palma non poteſt niſi hoſte ſuperato. Exigis itaque ac iubes aduerſus recentem hæreſim ac nouum fidei hoſtem conſerere imbecilles manus, & contra peſtiferi ſerpentis graues hiatus aperto vt aiunt ore conſiſtere: ſcilicet vt inſurgentem in Eccleſiam Dei ſinuoſis tractibus draconem vis prophetica & ſermonis Euangelici diuina virtus me quaſi incantatore irrumpat. Pareo obſecrationi tuæ, pareo iuſſioni, malo enim de me ipſo tibi quam mihi credere, maximè quia id tecum amor Ieſu Chriſti Domini mei præcipit, qui hoc ipſum etiam in te iubet, supereſt vt effectum imperati negotij ab ipſo poſtules, per quem imperaſti. Tua enim iam hic magis cauſa quam mea vertitur, tuum magis iudicium quàm meum officium periclitatur. Me enim ſiue par ſim tuo imperio ſiue non ſim ipſa aliquatenus obedientiæ ratio atque humilitatis excuſat, niſi quod hoc plus meriti eſt in obſequio meo, ſi minus eſt in poſſibilitate. Facilè enim cuiuſlibet iuſſioni ex abundantia ſatisfacimus: illius*

officium

officium grande eſt & mirabile, qui etiam idem in voto habet quod in viribus non habet. Tua ergo hæc res, tuum negotium, tui pudoris opus eſt, ora & obſecra ne imperitia mea pericliretur electio tua, & opinioni tanta nobis non reſpondentibus etiam ſi ego per obedientiæ veniam, bene pareo, tu tamen per inconſiderantiam iudicij malè imperaſſe videaris.

5. Præfaſionem verò hanc libris de Incarnatione Chriſti à Caſſiano præfixam atque inſtar Epiſtolæ nuncupatoriæ Leoni Romanæ tunc Eccleſiæ Archidiacono poſtea ſummo Pontifici, qui ſcribendi huius operis ei author & ſuaſor extiterat, vnà cum ipſis libris directam ac deſtinatam fuiſſe colligitur ex veteri & recepta Gennadij ſententia in Catalogo virorum illuſtrium, vbi hæc de Caſſiano. *Ad extremum rogatus à Leone Archidiacono poſtea vrbis Romæ Epiſcopo ſcripſit aduerſus Neſtorium de Incarnatione Domini libros ſeptem, & in his ſcribendi apud Maſſiliam & viuendi finem fecit Theodoſio & Valentiniano regnantibus.* Baronius ann. 430. Monitu Leonis Romanæ Eccleſiæ Archidiaconi aduerſus Neſtorium de Incarnatione Verbi ſeptem libros luculentiſſimos edidit.

6. De tempore quo ſcripſit maior eſſe poteſt opinionum inconſtantia & ambiguitas. Baronius ibidem ſcripſiſſe aſſerit anno Chriſti 430. Cœleſtini Papæ 7. Cùm enim, inquit, ab eo ſcriptos conſtet, dum adhuc Neſtorius ſederet Conſtantinopoli, quem ſequenti anno in Concilio Epheſino liquet fuiſſe è ſede depoſitum, & Maximum in eius locum ſubrogatum, cúmque nulla inſuper in eis de Epheſino Concilio mentio habeatur, cuius neceſſario meminiſſe oportuit, planè ante Epheſinum Concilium damnationémque Neſtorij eos ab ipſo fuiſſe elucubratos dicere neceſſe eſt, & hoc ipſo quidem anno quo vt vidimus, hæreſis Neſtorij planè innotuit Occidentali Eccleſiæ, ante autem ſuſurri tantum quidem de ea pertigerant oras Occidentales. Cauſas verò parum firmas aut certas conquirit, cur per Caſſianum Leo Archidiaconus iſta præſtari voluerit, cùm ipſe Leo eruditiſſimus eſſet, & quàm fœliciſſime id exhibere valuiſſet; ratus hac in parte Leonis fuiſſe Concilium vt ne opinarentur Orientales hæreſim Neſtorianam ex Pelagiana prognatam defenſores habere in Occidente qui Pelagiani erroris quoquo modo ſuſpecti redditi eſſent, per vnum ex illis voluerit validiſſimè Neſtorium oppugnari. Rurſum verò ne qui in Occidente articulum illum de libero arbitrio Pelagiani erroris viderentur eſſe fautores. At illa Caſſiani hæreſis quam prætendit, ſine Leonis maximo probro atque dedecore non fuiſſet, ſi hæretico à ſe potius ab alienando in amicitiæ officiis tantùm attribueret, vt ab ipſo plurimum ſe diligi pateretur, aut nullam vix ſolertiſſimus tentaret viam, per quam ſalutem tam chari atque iucundi amici proueheret, ac in tantis tenebris erroris atque inſcitiæ nullum ipſi lumen præferret, quin etiam in eo magis diſſimulando vim foueret veneni, vt inde aliis neſcio quibus fictam animo & inaniter adumbratam pararet antidoti ſpeciem.

7. Alia quæ docet apertè ſecum pugnant, & non modo non cohærentia inter ſe dicunt ſed maximè diſiuncta atque contraria, nam ſi huic

huc ſpectaret Leo vt per Ioannem Caſſianum Conſtantinopolitanæ olim Eccleſiæ Diaconum Conſtantinopol tana admoneretur Eccleſia vitare Neſtorium. Quo authoritatis pondere ſcribere potuiſſet Caſſianus ad orthodoxos, vir hæreſis inſigni turpitudine notatus atque oppreſſus dedecore & infamia? præſertim Pelagianiſmo in quem tam acerbum odium conceptum iam diu ab ætate Chryſoſtomi Conſtantinopolitana continebat Eccleſia. Neque tam tuto adiri poſſunt viciati atque corrupti hæreticorum fontes, vt quidquid inde hauſeris purum liquidumque haurire te ſentias. Mitto quod imprudens feciſſe videretur Leo, ſi quam dirimere & abrogare penitus vellet in Neſtorio, conciliare eandem Caſſiano ſimiliter hæretico ſtuduiſſet in ſcribendo fidem.

8. Quam verò ineptum ſit & aliter ac deceat vt hæreticus res diuinas tractandas ſuſciperet, diuinitus animo prouiſum prædixiſſe fertur Origenes, cùm iam lapſus per errorem & hæreticæ prauitatis reus ſacros codices vti conſueuerat legendos & interpretandos in manus ſumpſiſſet, ex pſalmorum lectione cui fortè ſuperuenerat admonitus fuit, tanquam ſibi exprobraretur quod legebatur. *Peccatori autem dixit Deus, quare tu enarras iuſtitias meas, & aſſumis teſtamentum meum per os tuum.* Pſalm. 49. Id enim ille ad ſe retulit. Nec vltra legere voluit, nec opus erat, ſtatim quippe cum fine huius ſententiæ quaſi luce diuinæ gratiæ infuſa mutatóque vultu, intentiſſimus cogitare cepit, num iſta cœco aliquo caſu obtigiſſent ac volubilitate fortunæ? An potius quod ſuſpicabatur in ſe admiſiſſet peccati tale aliquid, quod aſpernaretur Deus & abhorreret.

9. Certius itaque dixeris ac probabilius commotum Leonem opinione Caſſiani nominis & eximiæ doctrinæ, quæ conſtanti fama atque omnium ſermone celebrabatur, quamque ipſe familiari vſu Romæ olim perſpectam & exploratam habuerat. Potuit inſuper & illud etiam fuiſſe hac de re Leonis conſilium, quod cùm Caſſianus de libero arbitrio haud rectè ſentiendi & Pelagianorum ſtudiis communicandi mouiſſet ſuſpicionem editis Collationum libris (poſt ſcriptas enim Collationes elucubraſſe commentarium illum contra Neſtorium idem ipſe in operis Præfatione teſtatur) vt penitus expurgaret ſeſe ac ſuſpicionem dimoueret, per illum validiſſimè oppugnari Pelagianam hæreſim ac Neſtorianæ cui ſtylum intenderet tanquam capiti voluiſſe illudi. Poſtremo nil eſt quod inuſitatum ac nouum videri debeat, ſi in eum ſapientiſſimorum hominum numerum & ordinem Caſſianum accenſemus, qui adeſſent Leoni in ſanctioribus conſiliis legum ac iuris interpretes & Doctores, qualem Damaſus olim habere voluit Hieronymum conſiliorum ſuorum omnium & participem & adiutorem & ſocium, quoniam eius doctrinam æquè atque amicitiam ſuſpiciebat Leo; Ac ſæpè aliàs conſuluiſſe peritos propter magnitudinem rerum ac difficultatem reperiamus in Epiſto. 63. ex Theophili Epiſcopi Alexandrini centenario cyclo Paſchali cùm definitum eſſet Paſchæ diem anno Chriſti 455. ad octauum Calendas Maij incidere contendentibus nonnullis erraſſe Theophilum quaſi Paſcha nec ante vndecimum Calendas Aprilis nec poſt decimum Calendas Maias

celebrari poſſe. De hoc Leo conſuluit Proterium Epiſcopum Alexandrinum & Paſchaſinum Epiſcopum Lilybæi in Sicilia virum eruditione præſtantem, qui non ſolum Theophili Cyclo ſed etiam ex Hebræorum calculo probatam reddidit veritatem, eamdémque miraculo conſignatam oſtendens (quod deinceps in Eccleſia perpetuo canone ſanxit Leo) non eſſe abſurdum vt ad octauas Calendas Maias Paſcha Domini celebraretur, ſicut & Proterium luculentiſſimam eius rationem reddidiſſe Beda teſtatur de ratione temporum cap. 42. videndus etiam Leo à quo datæ ſunt ea de re literæ circulares Epiſto. 63. ad Epiſcopos Galliarum atque Hiſpaniarum, & Epiſtola 64. & 65.

CAPVT LV.

Profectio Leonis in Gallias iuſſu Sixti III. Pontificis, ac de his quæ tum egit pro Eccleſiæ bono.

1. Legatum ea tempeſtate Sixtus III. in Gallias mittere conſtituit Leonem, qui ob ſingularem prudentiam & virtutem omnibus imprimis Eccleſiæ principibus patronis iuxta char acceptúſque erat, quo natum iſtic bellum inteſtinum & Aëtianæ factionis incendium initio pius parens pro virili parte reſtingueret.

2. Poſt Gothicam eruptionem, quæ anno 410. vt ſupra dictum eſt, Romanam vrbem oppreſſit, ſub Honorio ac deinde Valentiniano domeſtici pariter externique motus aſſidui ac fœdiſſima Occidentalis facies imperij fuit. Erat Honorius natura mitis & placidus, ludis & ſocordiæ deditus, & à cura Reipublicæ ac negotiis abhorrens. Quare Gothi ſi non ad extremum, tamen vſque eò fregerunt eius vires ac debilitarunt potentiam, vt parta veluti non contenti præda, Campaniam, Lucaniam, Brutios impune populati, Romam rege Athaulpho duce remigrantes corraſerint quod prior clades reliquum fecerat, Placidiámque Honorij ſororem in Hiſpanias captiuam abduxerint. Hac deinceps Athaulpho nupta, natus illis eſt Theodoſius, qui paulo poſt Barcinone obiit. Placidiæ opera & conſilio inductus ad amorem pacis Athaulphus, cùm fruſtrà Romanum in Gotthos imperium noméмque transferre ſtuduiſſet, de reſtituendo illis hoc ipſo imperio cogitauit, ac ſecum Gotthis ſuis Narbona pelli, & in Hiſpaniam relegari patienter tulit. Hæc dum agitaret animo apud Barcinonem dolo ſuorum occiſus eſt. Extat ipſius Epitaphium ad eius ſepulchrum ibidem Barcinone poſitum, quo conſtat vna cum ipſo ſex quoque eius filios à Gothis peremptos eſſe.

3. Sigericus inde Athaulphi ſucceſſor creatus Sari frater, qui Placidiam indignè habuit, & quia idem eius etiam exitus fuit, nam poſt dies ſeptem interfectus eſt, huic ſubrogatur Vallia Rex & ſibi & Romanis fœlicior, quippe territus maximè indicio Dei, quia cum magna Gothorum manus traiicere in Africam moliretur, in freto Gaditano tempeſtate

peſtate correpta miſerabili exitu perierat, memorque illius acceptæ ſub Alarico cladis, cùm Gothi in Siciliam tranſire conati ſubmerſi ſunt, pacem optimam cum Honorio Imperatore datis obſidibus pepigit, ac Placidiam ipſius ſororem relictam Athaulphi honorificè apud ſe habitam fratri reddidit, quæ Conſtantio clariſſimo duci eandem nupſit inuita, & eodem quo nupſit anno nata eſt illis Honoria. Fuit Conſtantius patria Illyricus, oppido Panæſo, multiſque ſub Theodoſio præfecturis claruit, ac poſt ſummum adeptum faſtigium eius pertæſus ſæpè conqueri ſolebat, quod vt ante conſueuerat iocis ac ludicris indulgere non poſſet. Author Olympiodorus qui hoc præterea ſcribit, eumdem ipſum ab Honorio reluctante in imperij communionem aſſumptum, ſeptimo poſt menſe obiiſſe. Sed id perperam Honorio reluctante factum exiſtimat, nam cuius potiſſimum virtute eiuſdem Conſtantij Magiſtri militiæ idem Honorius tyrannos debellauerat, ipſum præmij loco, inquit, Sozomenus cum ſorore, tum corona, tum purpura, tum Imperij conſortio honorauit. Pacem cum Vallia & Gothis idem firmauerat, eiſque Aquitaniam omnem & certas quaſdam Prouinciæ Narbonenſis vrbes à Toloſa vſque ad Oceanum conceſſerat. Hinc Gotthici in Gallia regni caput Toloſa fuit, & hi quod in occaſum ſolis vergerent Viſigothi ipſorum lingua appellati, nam Oſtrogothi dicti, qui deinde Italiam tenuere quod ſpectarent ſolem Orientem. Lib. 9 c. 16.

4. Placidia interim Conſtantio viro orbata in eam cum Honorio fratre familiaritatem ſeſe dedit, vt minus etiam ſecunda vtriuſque fama vulgo eſſet. Mox Elpidia nutrice Placidiæ & Leontio eiuſdem curatore id agentibus tanto exarſere inuicem odiô, vt poſt frequentes Rauennæ rixas & iurgia, demum anno 423. Placidiam cum filiis Honorius extruſerit, & Conſtantinopolim ad Theodoſium abire coëgerit. Nec ita multo poſt Honorius nulla relicta ſtirpe Romæ deceſſit, anno imperij ſui 28. cuius corpus porphyretico Mauſolæo illatum, quod in Baſilicæ S. Petri atrio viſitur. Theodoſius Placidiam cum Auguſtæ titulo & Valentinianum conſobrinum adhuc puerum Cæſarem prius appellatum, mox Auguſtum Romæ ſalutatum in Italiam miſit anno 424. vbi principatum geſſit multiplici clade ac demum occaſu imperij infamem, Barbari namque omni metu liberi ac ſoluti paſſim volitare imperiúmque Romanum diſcerpere ceperunt. Franci Merouco Rege Pariſios eamque Galliæ partem quæ deinde Francia dicta eſt occuparunt. Viſigothi Euricij Regis ductu Hiſpaniam ſubegerunt. Maximus tyrannus Roma armis occupata Eudociam Valentiniani Imperatoris, coniugem connubio ſibi iunxit inuitam, quæ vlciſcendæ iniuriæ auida Genſericum Vuandalorum Regem acceſſit ex Africa, tyrannum oppreſſura, Patriæ ruina Rex barbarus Maximo interfecto Romam capit eiúſque ſpoliis onuſtus ipſam Eudociam Auguſtam Theodoſij filiam vna cum liberis Carthaginem abducit. Vvandali Neapolim, Nolam, Campaniámque omnem populati apportarunt in Africam ingentem numerum captiuorum.

5. Cæterum haud meliore euentu Galliam barbarorum quoque in-

curſiones ea tempeſtate infeſtam habuerunt, Clodio quippe ſiue Clodius Rex Francorum quinque à morte Honorij annis elapſis, & à Christo, anno 428. aut 429. Rheno traiecto primus in Gallias erupit, ſed ab Aëtio repreſſus citimam Rheno partem illam amiſit Galliæ, quam cum ſuis occuparat. Poſt annos circiter 18. longius etiam in Atrebatum & Cameracenſium fines tranſducto Francorum exercitu Romanos profligauit, & ad Suminam vſque fluuium ditionis ſuæ fines extendit ſub annum 445. Videtur tamen ab Aëtio & Maioriano tum cladis aliquid accepiſſe, quod Sidonius indicat in Panegyrico de Conſulatu Maioriani, qui ſub Aëtio tunc eques pugnauit contra Francos, ad vicum Helenam, nam bene vſus Aëtius opportunitate temporis adortus eos ex improuiſo, dum choreas ducerent, in nuptiis cuiuſdam nuptæ Franco claræ puellæ, & illam cepit & cæteros in fugam egit nouo caſu perculſos. Burgundiones ibidem quos Stilico exciuerat cum eorum rege Guadicario fuſi fugatique anno 435. quibus & pacem Aëtius indulſit, vt ſcripſit Proſper in Chronico, Chriſtianámque religionem per id tempus amplexi in Gallia ad Rhenum conſederunt, mox verſus Occidentem ſolem progreſſi Burgundiæ nomen regioni fecerunt.

6. Gothos idem Aëtius ab Narbonæ obſidione depulit per Litorium Comitem ac Ducem Romanum, ſed is dum Aëtij gloriam ſuperare nititur & haruſpicum ac dæmonum reſponſis fidem adhibet, contra Theodoricum Gotthorum Regem bellum infimis precibus detrectantem inconſultè dimicauit, & magna accepta clade captus & occiſus eſt.

7. Attila Hunnorum Rex cum quadringentis armatorum millibus Gallias ſimiliter inuaſit quem Honoria Valentiniani ſoror ob ſtuprum cum procuratore ſuo commiſſum pulſa palatio & ad Theodoſium tranſmiſſa contra Occidentalem Rempublicam incitauerat, vt ſcribit Marcellinus, ſed Aëtius fracta barbari Regis audacia, ipſi affluentibus vndique copiis furorem exultantem repreſſit illico, ardorémque reſtinxit.

8. Aliis collidebatur ſæuioribus turbinibus Gallia inteſtinóque & hærente in ipſis viſceribus vrebatur bello, dum per hæc tempora dira fraude ſeditio ad Imperij Romani authoritatem funditus affligendam apud Gallos graſſabatur ſerendis diſſidiis inter capita ſumma Chriſtianæ gentis. Ventilabant eas Romani faſces, & hominum factis vtcumque ea eſſent ad odium religionis abutebantur. Nec in præſens impedimentum in rebus gerendis maius formidabat Sixtus Pontifex, quàm Albini ducis apud Aëtium magiſtrum militum & vtriuſque apud Auguſtum Valentinianum offenſam, quam vt obliteraret, nil non coram per ſe apud Cæſarem, nil non apud ipſos per Leonem mouit deſtinatum poſt hæc legatum in Gallias. De ſimultate quam cum Litorio gereret Aëtius, ac quemadmodum eidem gloriam ſplendorémque inuidiſſet Litorius ſtrictim attigi ſuprà. Diſcordiarum par fuit exitus claros inter ac potentes viros Aëtium ſimiliter & Bonifacium, niſi aut vniuerſus penè imperij Romani interitus aut victoris Geiſerici dominatus ac regnum.

Nam

Nam cum Bonifacius Comes bellicis laudibus clarus & in Africa cum exercitu agens inſidiis ac dolo Felicis Magiſtri militum, vt habet Proſper ſiue vt Procopius & alij volunt Aëtij æque Magiſtri militum apud Placidiam Auguſtam & Imperatorem Valentinianum affectatæ tyrannidis accuſatus eſſet, miſſoque contra ſe Sigiſuulto parem ſe non eſſe Romanis viribus animaduerteret, in Hiſpaniam ad Vandalorum quibus cum affinitatem antea iunxerat ducta iſtiuſmodi gentis vxore confugit auxilia, quamuis & alioqui diſciuiſſet iam miſer à priſtina illa pietate morúmque probitate in qua ſe hactenus S. Auguſtini aliorúmque ſanctiſſimorum Epiſcoporum monitis continuerat, in vitia prolapſus enormia, quæ idem Auguſtinus modeſtè exprobrauit literis ſuis, illum ad meliorem frugem reuocare ſtudens. Anno itaque 427. Geiſericus cum octoginta Vandalorum & Alanorum millibus transfretauit in Africam, ſed auxilio acciti, exitio penitus fuere, quippe Africam populationibus vexatam Arriana inſuper labe polluerunt, qua tempeſtate Auguſtinus Hippone à Vandalis obſeſſus exceſſit è vita.

Proco. lib. 1. de bello. Miſcella lib. 14.

Epiſt. 70.

9. His tam grauibus Eccleſiæ Imperiique Romani procellis & tempeſtatibus Sixtus Pontifex vt aliquo modo conaretur occurrere, decreuit è ſacro Clericorum ſuorum ſenatu legatum mittere in Galliam, qui authoritate ac prudentia inteſtinos tumultus ſedare & ad concordiam animos adducere poſſet. Ad id verò muneris, quod ita magnum ac pertinens erat, Leonem Romanæ Eccleſiæ Archidiaconum deſignauit virum ob ſingularem prudentiam & ſanctitatem Valentiniano Imperatori matrique Placidiæ Auguſtæ carum imprimis acceptúmque, intelligentia verò rerum, iudicio ac magnanimitate facilè primum.

CAPVT LVI.

Ex itinere conſtructam à Caſſiano Maſſiliæ Baſilicam Leo numini dedicat.

1. NIhil Legatus ita prouidens agendique ſciens videbatur poſſe deſiderare iucundius in profectione illa, quàm viſere longo interuallo Caſſianum veterem ſuum conſiliarium & amicum, cui religionis cauſa imprimis inniteretur ſi de rebus ad eam ſpectantibus eueniret fortè vt decerni quid oporteret. Roma digreſſus aſcendit ad nauim, in qua ipſe nauigans pleniſſimis velis breui Maſſiliam ſecundo curſu peruenit, vbi ſuper hoſpitio ad quod diuerteret Leo, haud haberi varius delectus potuit, dum Caſſianus viueret in oculis vrbis vir excellentia doctrinæ præ cunctis clarus ipſique charus. Hic Monachorum hortatu atque conſilio rogatur à ciuibus vt eam Caſſiani extructionem, quæ eſſet ad memoriam æternitatis ara religionis, conſecraret iis verbis ac ritibus quos in conſecrandis Eccleſiis & altaribus non ita pridem Syluestri Papæ inſtituto ſimul & exemplo Romana ſeruabat Eccleſia. Nam etſi iam à pluri-

bus retro annis locus fuiſſet Deo dicatus, vbi ſuum & Monachi hoſpitium, & Magdalena olim ſanctioris vitæ rudimentum poſuiſſet, fierentque collectæ in recenti Baſilica & Chriſtianus populus ibidem orare, Canonicas & ſacerdotales preces audire, ſacris intereſſe conſueuiſſet, non tamen adeo ſolenni more & ritu dedicata fuerat, nec adhuc in titulum erectum in ea viſebatur altare, quod chriſmate delibutum Chriſti Domini, qui altare hoſtia & Sacerdos noſter eſt, figuram vt moris erat exprimeret. Dedit libenter rei diuinæ operam & ſacris initiiſque tradendis præfuit Leo, nec ſolum diuinis precibus ſacrauit ædem ſed etiam ſancti olei perliniuit vnctione, feſtóſque dies dedicationis egit, celeberrimo virorum Maſſilienſium mulierúmque conuentu. Ac ne qua ritus aboleſcat, celebrabatur annuis Miſſæ officiique diuini ſolennibus 7. Calend. Iulij eius memoria rei veteris elogio poſteritati tradita, quod mihi viſum ex Bulla Benedicti Papæ de dedicatione huius Eccleſiæ, quæ incipit, *Superna diuinitatis*, hic ad verbum exſcribere.

Denique ſancitum eſſe à ſanctiſſimis Eccleſiæ rectoribus perhibetur, quo ſtatu quaue inſtitutione ſancti Martyris Victoris Eccleſia permanere conſueuit, quæ ſine ruga immaculato thoro huc vſque ſedulo viguit, & ſponſum Chriſtum via immaculata caſtoque veſtigio ſequuta eſt. Hæc eſt denique æterni ſponſi aula, quæ ita claruit Apoſtolica benedictione atque omnium peccaminum labis abſolutione ceu vniuerſalis Romana Eccleſia clauigeri Petri; & ideo ſecunda Roma legitur eſſe, quod ne obliuioni daretur futuris temporibus hactenus impreſſum antiquis marmoribus continetur. Hac diligentia muniendum cenſuimus prædicti Martyris Monaſterium apud Maſſilienſem vrbem tempore Antonini Imperatoris fundatum, quod poſtea à Beato Caſſiano Abbate conſtitutum eodem rogante vt fertur à maioribus natu, à Beatiſſimo Leone Romanæ ſedis Antiſtite conſecratum & eius Apoſtolica benedictione atque authoritate ſublimatum, in quo maiorem conſtituentes Eccleſiam in honorem SS. Apoſtolorum Petri & Pauli & omnium Apoſtolorum aliamque in honorem ſanctæ Dei genitricis Mariæ ſanctique Ioannis Baptiſtæ multorum ſanctorum Collatis pignoribus dedicarunt, &c.

2. Paulo Epiſcopo demortuo ſuffectus Venerius ad Eccleſiæ Maſſilienſis clauum ſedebat hoc anno Caſſiani eiúſque ordinis ſtudioſiſſimus, & Leoni virtutum ac nominis fama iam olim Romæ notus & cognitus, vt ex literis conſtat Cœleſtini Papæ, de quibus infra vberius ac fuſius lib. 2. Nec dubitare fas eſt Leonis tanti viri præſentia concurſum eſſe factum Maſſiliæ, totámque breui tempore in eum locum Prouinciam conueniſſe. Ea enim regio his temporibus ingeniorum ſatis ferax illuſtriſſimos Epiſcopos Eucherium, Claudium, Conſtantinum, Audentium, Agreſtium, Iulianum, Auſpicium, Maximum, Theodericum, Nectarium, Iuſtum, Auguſtalem, Ingenuum, Cæſarium, Salonium qui Concilio 1. Arauſicano ſub Leone anno 441. ſubſcripſere, & alios viros doctos effudit. Aderant Caſſiani delatores Hilarius & Proſper aduenienti Magiſtro de ipſis Romæ alias tam bene merito ſalutem, vt opinor, dicturi, quorum interueniſſe querelis quas apud Cœleſtinum de Collatio-

Baro. an 541. n. 3. & 17.

num

rum ſuſpectis aliquot locis habuerant, ſimulque induxiſſe per literas Caſſianum ad ſcribendum aduerſus Neſtoirum hæreſis Pelagianæ participem & ſocium, in quo ſuſpicionem omnem tolleret prioris doctrinæ, ſi qua deerraſſet, poſterior retractatio, haud magni æſtimabat Leo, niſi præſentes quoque mutuiſque colloquiis & vſu inter eos familiari congreſſos diſcuſſis vltro citroque ſuſpicionum tenebris vocaret in lucem, eoſque pacis interpres ſuis commonitionibus ita placaret ac leuiret, vt omnes conſtituta concordia, quam ipſe cum omnibus haberet communem, ſiue querela diſcederent.

3. Eadem ætate florebat Maſſiliæ cum vtroque diſcipulo Salonio & Veranio Eucherij nobiliſſima prole, vir diuina & humana literatura inſtructus & Epiſcoporum ſui temporis magiſter qui plures annos priuatus licèt ſacerdos Maſſiliæ vixerit (quam ob cauſam *Presbyterum Maſſiliæ* vocat Gennadius & ex eo Trithemius) tamen ſub affectam ætatem Venerio ſubrogatum Eccleſiæ Maſſilienſis adminiſtrationem ſuſcepiſſe teſtantur Bellarminus, Baronius, Sixtus Senenſis, eiuſdémque Saluiani de ſua re teſtimonium & grauior quædam confirmatio, dum ſeipſum vocat Epiſcopum in præfatione librorum *De prouidentia & Dei iudicio* quos Salonio Epiſcopo ita inſcribit. *Sancto Epiſcopo Salonio Saluianus Epiſcopus ſalutem in Domino.* Multa cum Leone ab eo collata inuicem, quæ ad Vandalorum & Alanorum incurſiones & Galliæ miſerabilem attinebant aſpectum. Nec ſibi temperare vir ſanctiſſimus poterat, quin animi ſenſum atque mœrorem in tantis calamitatibus publicè teſtaretur, nouus, vt inquit Baronius, *ſui temporis Hieremias*, viuebat enim ipſe his Baro.an.406. temporibus ob oculos habens, quæ ab oculis excuterent iugiter lacrymas, & ſanè religionis ſtatus malo erat loco & prolabebatur aſſiduè in num.54. peiorem, nihil non mouentibus nouarum inter Romanas acies turbarum & factionum authoribus, quas extitiſſe hactenus ſeminarium ſeditionum bellorúmque ciuilium & ſectarum, quæ ad hanc diem in Gallia diſſeminatæ regnum cætera florentiſſimum & pietate olim Chriſtiana clariſſimum penè iam funditus euerterent, prudentes homines obſeruabant.

4. Itaque Legatus Apoſtolicus pro ſua pietate reique momento ſuſcepit cauſam eumque ſibi amorem conciliauit ab omnibus, vt de pace poſitis armis ciuilibus deque religione maiorum illic retinenda agerent. Complexus toto pectore ipſam commendationem Leo poſt egregia humanitatis documenta nullam hærere ſibi curam potiorem demonſtrat, quàm de nefariis factioſorum hominum furoribus aut reſtinguendis aut ſedandis, exiſtimare verò ſe legationis quam aditurus eſſet primitias auſpicaturum fœliciſſimè, ſi eius ad Chriſtum preces efficerent, vt hæc qualiacumque deſideria fructum afferrent, & ſuam aliquando maturitatem aſſequerentur. Porro fructus vberrimi, qui deinde toto Romano imperio per exquiſitam Leonis doctrinam & ſingularem induſtriam Deo aſpirante maturuit, haud ſuſpicari fas eſt hæc tum verba tum vota vtriuſque viri omnium maximi oraculum præiuiſſe. Nec temerè laudi eius adſcripſeris, quod nefarij conſilij ac furoris ſui pœnitens Bonifacius, reconciliata

reconciliata ſibi Placidia Auguſta, cùm Vandalis reditum in Hiſpaniam perſuadere non poſſet, bello eos aggreſſus eſt, ſed victus ex Africa Romam venit anno 432. ibique donatus ab Imperatore Magiſterio militum haud diu poſtea vel morbo, vt ſcribit Proſper, extinctus, vel, vt Marcellinus ait, ab Aëtio ſauciatus interiit ac Pelagiæ coniugi, vt ne alteri quam Aëtio nuberet, moriens præcepit.

CAPVT LVII.

De Caſſiani ſcriptis. Vera & legitima Caſſiani opera quæ extant.

1. ANtequam varias Doctoris opiniones non receptas, vel ſuſpicionem latentis mali mouere aptas ſubiiciamus: prius de ſumma vniuerſorum operum cognoſcere oportet, num ſpuria aliqua & ſuppoſititia in ingenuorum cenſionem & ius adſciſcantur. Plurimum enim tum noſtra tum ipſorum ſcriptorum refert ne quid corruptum eorum nomine præferatur aliena adſutum manu, ne virorum authoritatem ſequuta poſteritas ſi quid ſimulata fide irretiret, incauti circumueniatur ſenſimque per incogitantiam deliteſcentibus errorum laqueis ſe illiget. Quin etiam ne dolo malo & cum iniuria Reipublicæ literariæ ingeniorum partus eximij abiudicentur veris ac legitimis parentibus; atque ita exaurorati quodammodo eruditionis gradu debitaque apud homines exiſtimatione velut in ærarios referantur:

Quibus ergo Caſſiani nomen vulgo præfigitur
Libri 4. *De Inſtitutis Cœnobiorum*
Libri 8. *De Capitalibus vitiis*
Collationes Patrum 24.
De Incarnatione Chriſti contra Neſtorium hæreticum libri 7.

Tanta cura & fide à Gennadio Tritemio, Bellarmino, Poſſeuino cæteriſque rerum nouarum exploratoribus recenſiti ac recogniti ſunt vt eos vel tantillum à calamo mentéque ſcriptoris abeſſe vix ac ne vix quidem vllus addubitet. Idémque facit exemplarium omnium quæ ſuperſunt vetuſtiſſimorum vnanimè ſuffragium, quorum octo antiquiſſima exhibet Bibliotheca Vaticana & ex his quædam emendatiſſimè manu ſcripta ex quorum Collatione ſtylus planè clamat eumdem cui adſcripti leguntur, ſi aliquorum certè omnium pro comperto haberi authorem.

2. De inſtitutis Monachorum & Capitalibus vitiis, variatum eſt ſententiis in partitione librorum. Quidem enim ex Vaticanis exemplaribus

bus. *De inſtitutis renuntiantium* vt Ciaconius & Ed. o Lugdunenſis: nonnulli verò *De inſtitutis Cœnobiorum* vt D. Thomas paſſim in ſua ſumma Theologica, ſimul omnes duodecim libros inſcribunt. Gennadius aliter deſignat & tribuit nempè. *De habitu Monachorum & De Canonico Orationum & Pſalmorum modo* Libros tres, *Inſtitutionum* librum vnum, *De origine & remedio octo principalium vitiorum* libros octo. Nos Tritemium & Cuychium ſequuti ex dupli i quod tractat r argumento, commodius ni fallor in duas ſecamus partes ſic vt prior Inſtit tionum Monaſticarum libros quatuor: poſterior. De capitalibus vitiis octo complectatur. Etſi enim primum de primo Gaſtrimargiæ vitio librum author ipſe qu intum numeret eiuſdem libri capite 1. *Quintus nobis iuuante Deo liber iſte procuditur*, diuerſa tamen appellationum ſerie & ordine ſeiungere videtur alios ab aliis, cum idem ſubiungit. *Poſt quatuor libros qui ſuper Inſtitutis Monaſteriorum digeſti ſunt nunc arripere Colluctationem aduerſus octo principalia vitia veſtris orationibus domino confortante diſponimus.* Id eſt primum Gaſtrimargiæ, ſecundum fornicationis, tertium phylargyriæ, &c. Sic vt primam illam ordinandi rationem ad perſonam cui vniuerſum inſcribitur opus potius quam ad ſubiectam operis materiam accommodarit. Id enim officij genus à Beatiſſimo Papa Caſtore Aptenſi Epiſcopo expoſtulatus totum ſub vno eius nomine dumtaxat, publico ac poſteris mandari voluit. Extat eiuſdem Caſtoris Epiſtola ad Caſſianum quam ſuperiori tomo ad Verbum recitauimus. Effectum ergo dedit Caſſianus quod amicus rogarat, Monachorumque inſtitutum, ſcriptis hiſce 12. libris ſimul atque exemplis & factis mirificè illuſtrauit & propagauit. Lege ſis præfationem ipſius Caſſiani citatam in qua ſupplici Caſtoris libello articulatim reſcribitur.

3. Sed & alterum deinceps luculentiorem tractatum eiuſdem Caſtoris ſuaſu edidit quem idcirco nuncupat *Collationes* Patrum quia familiares congreſſus & colloquia deſcribit in quibus ipſe res diuinas & ad vitæ Monaſticæ perfectionem præcipuè ſpectantes cum Patribus, diuerſis in locis contulerat. Differunt ab Inſtitutionibus ſubiecto ſimul & fine etiam ex mente authoris lib. 2. Inſtit. cap. 9. ſiquidem hi libelli nempe Inſtitutionum ad exterioris hominis obſeruantiam & Inſtitutionem Cœnobiorum competentius aptabuntur, illi verò ſcilicet Collationum ad diſciplinam interioris ac perfectionem cordis & Anachoretarum vitam atque doctrinam potius pertinebunt ſic enim ad eos proludit. *Ab exteriori ac viſibili Monachorum cultu, quem prioribus digeſſimus libris, ad inuiſibilem interioris hominis habitum tranſeamus vt quiſquis iam ſuperioris operis lectione Iacob illius intelligibilis nomen carnalium vitiorum ſupplantatione promeruit nunc etiam non tam nunquam Patrum Inſtituta ſuſcipiens diuinæ iam puritatis intuitu ad meritum & vt ita dixerim dignitatem tranſiens Iſraelis, quid in hoc quoque perfectionis culmine debeat obſeruare ſimiliter inſtruatur.* Dicuntur autem 24. Collationum authores ſiue Collatores aut Collocutores capite 1. Collat. 24. non perſonarum numero ſed Collationum, vix enim plures quindecim cenſentur Colloquutores Abbates

ita vt non ſingulæ ſingulis ſed aliquibus duæ, aliis tres Collationes attribuantur. Omnes porrò necdum natas ſacris dilectiſſimi ſui Caſtoris deſtinarat auſpiciis, ſed illo temporius quam vota ferrent per mortem ſublato, tripartito operi doctrinæ ſuæ tutelam & patrocinium ſectionibus fecit & vt locis temporibus & perſonis, ita dicendi præludiis ac proœmiis membratim diſtinxit. Nam decem primæ à ſeptem Abbatibus Moyſe Paphnutio Daniele Serapione Theodoto Sereno Iſaacio in Scythica vel Scetica Eremo commorantibus habitæ inſcribuntur Leontio Epiſcopo necnon Elladio Abbati ſanctiſſimo: ſeptem verò aliæ proximæ trium Anachoretarum Chæromonis, Neſterotis, Ioſephi in Thebaidis ſolitudine degentium Honorato Arelatenſi & Eucherio Lugdunenſi, quos vocat fratres non natura aut conſanguinitate ſed vel Epiſcopi officio, vel Monaſtico inſtituto & profeſſione: reliquæ ſeptem à quinque ſenioribus Ægyptiis Piamone, Ioanne, Pynufio, Theona, Abrahamo diſputatæ, Iouiniano, Mineruio, Leontio, Theodoro de Lirinenſi vt aiunt Monaſterio lectis Abbatibus cæteriſque Monachorum coloniis Stœchadas Maſſiliæ proximas inſulas frequentantibus.

4. Extremum Caſſiani opus & velut ab natu maximis poſterior eius ingenij fœtus, libri ſeptem De Incarnatione Chriſti, quos à Leone vrbis Romæ Archidiacono, poſtea Epiſcopo rogatus, ſcripſit aduerſus Neſtorium. Nec excuſatione ſe tegere, aut onus detrectare potuit, viro præſertim Eccleſiæ Optimati, & amico pernecesſario, etſi iam ad faſtigium deductis Inſtitutionum & Collationum operis, ſpiraret ad otium à commentandi labore, ſic enim ad calcem Collationis 24. *Supereſt*, inquit, *vt me periculoſiſſima tempeſtate iactatum nunc ad tutiſſimum ſilentij portum ſpiritalis orationum veſtrarum aura comitetur.* Rurſumque in Præfatione librorum De Incarnatione ad eumdem Leonem. *Abſolutis dudum Collationum ſpiritalium libellis, ſenſu magis quam ſermone inſignibus, cogitaram & propemodum conſtitueram, poſt illum prodita inſcitiæ pudorem, ita me in portu ſilentij collocare, vt excuſarem, quantum in me eſſet, per taciturnitatis verecundiam, loquacitatis audaciam. Sed viciſti propoſitum ac ſententiam meam laudabili ſtudio, & imperioſiſſimo affectu tuo, mi Leo venerandè ac ſuſpiciendè Claritas Romanæ Eccleſiæ ac diuini Miniſterij decus, producens me, ex illo præmeditati ſilentij receſſu, in publicum formidandúmque iudicium, & noua ſubire cogis adhuc de præteritis erubeſcentem.*

Cuychius Præf. in Caſſian.

5. Hos autem libros ab ipſo Caſſiano editos, & conſcriptos eſſe, vt ait Cuychius, nemo addubitabit, qui illos diligenter lectitarit, & illud orationis filium, cum prioribus eius operibus comparauerit. Vt interim ſilentio prætereaam, libros hos, à Tritemio, & Gennadio qui illuſtrium virorum iudices deſcripſerunt, inter opera Caſſiani numerari. Cùm perquirit Baronius quid ſani conſilij in hac ſufficienda Caſſiano, ſtili occupatione, Leoni propoſitum eſſet, cùm ipſe Leo & eruditiſſimus, & quam feliciſſimè id exhibere valuiſſet: nec per imprudentiam labi poterat, vt ignoraret, præſertim iam editis Collationum libris, Caſſianum

de

de libero arbitrio haud rectè ſentire, ſed cum Pelagianis aliquid habere commune. Ea propter conſultò factum exiſtimat, quod Leo Diaconus, Caſſianum teneri vellet ſcriptione ſua obligatum, & cum eo velut anteſignano, cæteros omnes qui inter Catholicos Pelagiani erroris viderentur eſſe fautores, ne affinitate dogmatis conſerructuri eſſent, pro defenſione Neſtorij, quaſi de naturali hominis inſtinctu & inductu, in hæreſes, quàm veræ fidei dogmata procliuiore, malè auſpicaretur. Sed hæc cauſa excogitata ab aliis Caſſiani famæ & exiſtimationi parum vt aſſolet, aut nihil propemodum officioſis; alteram ſubiicit longè ſimiliorem vero, vt per Ioannem Caſſianum Conſtantinopolitanæ olim Eccleſiæ Diaconum ab opinione virtutis atque doctrinæ perilluſtrem, pro ea, qua pollebat apud Conſtantinopolitanos, authoritate & nominis celebritate; efficacius, impij Neſtorij falſa ſententia dedoceretur. Et quidem Leonis, hac ex parte, iſtud fuiſſe conſilium perſuadere videtur Apoſtrophè illa authoris, ad finem operis collocata, cum demum poſt alia, eiuſmodi Neſtorium exagitat inuectiua. *Tu ò impiiſſimè atque impudentiſſimè, præclaræ vrbis contaminator Catholicæ, & ſanctæ plebis grauis & exitioſa contagio, ſtare in Eccleſia Dei, & loqui audes, & blaſphemiis ac furioſis vocibus tuos ſacerdotis, ſemper illæſæ fidei, & Catholicæ confeſſionis infamas, Magiſtrorum priorum vitio plebem Conſtantinopolitanæ vrbis errare?* Inſuper autem Leonem mouere potuit alia eadem ratio, quæ à Proſpero, libro aduerſus Collato. cap. 41. dicitur olim mouiſſe Bonifacium Papam, vt cum ipſe doctiſſimus eſſet, tamen aduerſus Pelagianorum obiectiones ſibi propoſitas, reſponſa poſceret S. Auguſtini: probata videlicet iam ipſi erat & explorata viri inſigniter docti facultas atque induſtria. Similiter Leoni non in opinione modo ſed & in amoribus virtus Caſſiani erat & eruditio, præſertim aliàs perſpecta ſatis & cognita cùm à Clero Conſtantinopolitano Romam ad ſedem Apoſtolicam delegatus, cauſam in iure ageret pro defenſione Chryſoſtomi, vbi Leo authoritate ſua & graria qua plurimum valebat apud ſupremum Eccleſiæ Magiſtratum, aduerſus nefarios calumniatores, ei princeps adfuit, cepitque familiarem in modum cum ipſo verſari, & perſpectæ iam indoli eruditionique confidere.

CAPVT LVIII.

Quæ dubia & ſpuria?

1. IN operibus Godefridi Tilmanni Carthuſiani, Epiſtola quædam annumeratur, ad Ioannem Gropperum Archidiaconum S. Gereonis apud Coloniam Agripinam, Scholaſticum, in q̃a de Caſſiani tabulis recitatum habemus, documentum hoc, religioſis hominibus, virtutis, pietatis, prudentiæ.

His ſubtexui medicam ſed & feſtiuam Doſim, à corporis morbis,

ad exinaniendos animi affectus, Græcè ſcriptam, per Ioannem Caſſianum, prius Diaconum Chryſoſtomi, vel teſte Palladio Helenopolitano Epiſcopo in ſuis Dialogiſmis, de vita B. Ioannis Chryſoſtomi. Aſcetica enim Græcè primum ſcripſit, quæ & extare audio in Vaticana Bibliotheca.

Ex Aſceticis Sancti Patris Noſtri Caſſiani.

Metaphora à medicorum quidem Doſibus deprompta: Ad rationem verò Monaſticæ vitæ, ſeu ad ſcopum intendens, ac relata, Godefrido Tilmanno Cartuſiano interprete.

Qui vitam exercebant Monaſticam, SS. Patres dicebant, quia prætereuntium obiter vnus aliquis exercitatione Monachus denarraſſet, ſe ex itineris diuerticulo in officinam contendiſſe cuiuſpiam Medici, vidiſſeque numeroſam turbam laborantium, varia morbi ſpecie, qui ſe eò conferrent. Medicus proinde pro qualitate morborum, accommoda cuique & opportuna adhibebat remedia. Ingreſſus igitur Monachus, & ſalute dicta, Medico adſtitit, iis propior qui curandi aduenerant. Accepta mox ſalute, Medicus ſubiecit, qua quæſo te, gratia, Pater, ad vos aduenisti? Cui Monachus. Eſt ne vſpiam vlla in herbis, cuius vos, efficax adeò ſit, vt delictorum numeroſam multitudinem poſſit inducere & abolere? Sanè eſt, ille reſpondit. Hinc à me faceſſito Pater. Radicem decerpe tibi inopiæ ſpiritualis, patientiæ inſuper folia ſeligito, florémque humilitatis. Permiſta hæc & in mortario trita cribro impone obedientiæ bonorum diſcretori. Ad eum deinde modum probè cribrata, deponito in tuæ ollam conſcientiæ. Vide vt his aquam ſuperfundas lachrymarum. Ea ipſa conſerito concordiæ charitatis. Ad hæc fac ſubtus accendatur flamma Cœleſtis deſiderij, ſimul atque miſcella iſtius medicamenti commodè efferbuerit, ex olla eam exhauri, demittens in caſino diſcretionis ac flabello diuentila debitæ gratiarum actionis. Salutarem hanc Doſin ſumito per cochlear ſanctæ compunctionis: perque confeſſionem preſſius exergito. Hoc ſanè pacto, exinanies tuorum multitudinem peccatorum.

2. Verùm iſta, præter quam quod, ſi è Græco Latinè tantum reddidit author, Caſſiani operibus qui Latinè omnia ſcripſit, vt mox infra definiam, falsò adſcribit, procul etiam à dictione modoque ſcribendi, Caſſiani abſunt. Neque authoritate Cenſorum aut memoria plurimorum firmat & docet.

In vitis Patrum Roſuueydus librum attexit ordine quartum ex Seuero Sulpitio & Ioanne caſſiano Concinnatum. Non enim recens ac nouus eſt partus, ſed tantùm excerpta quædam ex eorum libris, verbis penè eiſdem. Loca ſingula vnde deſumpta ſunt; ad ſingula capita annotantur. Verùm quod ad authores ſpectat, variant M M. SS. Codices quos ad adornandam ſuam editionem ſubſidio ſibi fuiſſe teſtatur Roſuueydus. Codex inquit Audomarenſis ex Eccleſia Collegiata S. Audomari, vetuſtis, & maximè perfectus. Lætienſis Maior ex formatiſſimo ad regulam

Roſuu prolego. 24.

regulam S. Benedicti, ſub patrocinio S. Lamberti, Monaſterio, Moretlanus & Camberonenſis, librum hunc quartum ex ſolo Caſſiano habent expreſſum. Quæ ex Seuero paſſim prætermittuntur; Ingolſtadienſis Collegij noſtri, in folio, membrana, valdè vetuſtus. Criſpinienſis ex Monaſterio ordinis S. Benedicti. Lætienſis minor, Notæ non inferioris à priore Lætienſi. Rebdoſienſis & S. Sepulchri maior ex Monaſterio S. Sepulchri, quod Cameraci eſt, ordinis S. Benedicti, hunc eumdem librum Sulpitio ſimul & Caſſiano inſcribunt. Camberonenſis ex Abbatia S. Mariæ de Camberone, ordinis S. Bernardi apud Athum & Aquicinctinus, ex Cœnobio ordinis S. Benedicti, apud Duacum, Poſthumiano Monacho eumdem tribuunt. Atque hoc initium Aquicinctinus præferre dicitur. *Incipit liber Poſthumiani de geſtis SS. Patrum.*

3. Cauſam verò huius diuerſi nominis ex Seuero Sulpitio ortam exiſtimo, qui in dialogis ſuis Poſthumianum, ex Oriente, poſt triennalem peregrinationem reducem, multa de Monachorum & Eremitarum vita ac inſtituto narrantem, introducit. *Poſthumianus*, inquit, initio Dialogi primi, *ab Oriente, quò ſe ante triennium, patriam relinquens contulerat, regreſſus*, &c. Nam quæ hic libri quarti prioribus aliquot capitibus habentur, ea omnia compendio ſubiecta ſunt ex primo Seueri Dialogo, in quo Poſthumianus narrator introducitur. Poſtremo Claromareſcanus, ex Abbatia S. Mariæ de Claromareſco, iuxta Audomarum, ordinis S. Bernardi, eumdem Anonymum exhibet, nulli que certo authori inſcriptum. In prioribus editionibus hunc præfixum titulum habet, qui poſterioribus deeſt. *Cum omnis præfatio textum opportunè præueniens, aut ſequentis materiæ prædicit qualitatem aut defenſatum ſui commendet authorem: tum verò præſentis libri ſeriem proprio contingit hac de cauſa prologo indigere, quia ſpeciales quaſdam virtutis quaſi pretioſos lapides, paſſim proponens vtilitatem ſuam, toto in corpore, lectoris oculis probatur offerre. Decem quippe & nouem diuiſus in partes, diſtinctas licet habere videatur virtutes, attamen dum occaſione vnius, plerumque virtutes cæteræ promiſcuè commendantur, colliſis inter ſe vnitionibus hoc eſt collatis, ad inuicem virtutibus, gemmarum ſpiritualium immortalis claritas ſeſe reuerberans, mutuati luminis detrimenta non nouit.*

Vulgo opinio hominum hunc librum interponit vitis Patrum ex Seuero Sulpitio & Ioanne Caſſiano conflatum & concinnatum, illius quidem Dialogis huius verò Inſtitutionibus. Varia continet ſanctorum Patrum exempla, & monita, conſtatque capitibus 55. Quis autem eum concinnauerit, malo in medio relinquere, quàm temerè quid aſſerere. Scio Eucherium Lugdunenſis Eccleſiæ Presbyterum, quædam Caſſiani opuſcula, lato tenſa ſermone, anguſto verbi reſoluiſſe tramite, & in vnum volumen coëgiſſe. Atque ita, cùm non deſint MM. SS. Codices, quos ſupra numerauimus, qui ſolius Caſſiani nomine, hunc librum adornatum exhibent, Eucherio hæc Epitome tribui poſſe videtur. Quia tamen editi omnes & plerique alij MM. SS. ex Seuero & Caſſiano contractum repræſentant, videndum. An quod habet Caſſio- Caſſiod. Diuin. Inſtitut. cap. 29.

dorus De Victore quodam Afro, huc facere poſſit. *Caſſiani*, inquit, *dicta Victor Martyritanus Epiſcopus Afer ita domino iuuante purgauit & quæ minus erant addidit, vt ei rerum iſtarum palma meritò conferatur, quem inter alia de Africæ partibus citò nobis credimus eſſe dirigendum.* Fortè enim additio hæc intelligi poteſt de Seueri Epitome quæ hic Caſſiani Epitomæ adiuncta eſt. Baronius exiſtimat Caſſiodorum ſpe fruſtratum non accepiſſe, ſiquidem Ado Viennenſis Epiſcopus, ab ipſo Caſſiodoro id operis, vt Caſſianum corrigeret, elaboratum affirmat, dum ait Opera illius cautiſſimè legenda, maximè de libero arbitrio & gratia. Sed & Encratitarum hæreſi fauit. Errores illius Caſſiodorus Rauennatum Senator, purgare volens, non ad plenum, omni ex parte potuit. Hæc Ado. ſed de his quoad errores, mox pluribus. Ad hunc ſimiliter ordinem refert Sixtus Senenſis ſcripſiſſe inſuper plano & librato ſermone, de eo quod dicit Apoſtolus. Non quod volo bonum facio ſed quod nolo malum, librum doctum & elegantem. Sed eum ab aliis ſingularem non numeramus, quoniam illum poſtmodum Collationibus SS. Patrum à ſe editis inſeruit, & vigeſimam tertiam Collationem prænotauit.

Baro. an. 443.

Sixtus lib. 4. Bibliot.

4. Cæteri plerique omnes, in Caſſiani familiam aſciti omnino mouendi ab hoc hæreditario iure tanquam adulterini fœtus, ab incerto authore editi. Sic *Theologica Confeſſio* ipſi à nonnullis tribuitur, ſed ab iis qui ſaliuam Caſſiani ſtyli non habent; Et liber de conflictu virtutum ac vitiorum qui habetur in Bibliotheca Dominicanorum Leodienſium, Caſſiani nomine præfixo, vt refert Cuychius, in ſua præfatione. Ridiculi verò prorſúſque inſulſi ſunt qui Caſſiani cuiuſdam Chronographiam Caſſiani noſtri lucubrationibus accenſent, cùm eius meminerit in ſuis Stromatibus Clemens Alexandrinus qui annis 30. ſupra ducentos, Caſſianum hunc noſtrum anteceſſit. Didacus Aluares eidem aſcribit librum Paſtoris. Ioannis inquit Caſſiani librum qui appellatur Paſtoris inter Apocryphos numerat Gelaſius Pontifex d. ſtinct. 15. cap. Sancta Romana: ſed illum iam à multis ante Caſſianum actis retrò ſæculis vulgatum fuiſſe, nemo ignorare poteſt, cum paſſim ab Irenæo, Tertulliano, Origene, Athanaſio, Clemente Alexandrino, aliiſque Caſſiani æuo longè ſuperioribus de ſcripto citetur ad teſtimonium, traditque Hieronymus authorem ipſius fuiſſe Hermam, cuius Apoſtolus Paulus ad Romanos meminit. *Salute Aſyncritum Phlegontem, Patrobam, Hermam & qui cum eis fratres ſunt.* Damaſus Papa in vita Pij I. Pontificis maximi, At Pius ipſe eumdem allegans in Epiſtola Decretali ad omnes Chriſti fideles ſignificare videtur ſibi duntaxat Synchronum fuiſſe.

Didacus l. 1. de auxi. gratiæ & viribus liberi arbi. diſp. 2. §. 3.

5. An igitur Caſſiani librum appellat? quoniam ab eo citatur teſtis, Collatione 8. capite 17. Et Collat. 13. cap. 12. eoque nomine velut fictas & apocryphas ementitus authoritates, à D. Proſpero coarguitur. Verùm quam probæ fidei? quamque abſurda & inepta foret iſta interpretatio, nemo non videt. Vt vt ſit communi ſapientum omnium ſuffragio fixum eſto, neque hunc, neque alios, ſi quis eius generis à nobis prætermiſſi,

prætermiſſi, è Caſſiani noſtri propaginibus proſeminatos eſſe, tum quia merito ab eruditis Caſſiani res accuratiùs expendentibus, Gennadio, Tritemio, Bellarmino, Poſſeuino exploduntur: tum quia opera illa à grauitate & accuratione librorum S. Caſſiani plurimùm abſunt.

CAPVT LIX.

Quo loco tempore, idiomate ſcripſerit?

1. MAſſiliæ quidem ſcripſiſſe libros de Incarnatione author eſt Gennadius in Catalogo De viris illuſtribus vbi hæc de Caſſiano. *Ad extremum rogatus à Leone vrbis Romanæ Archidiacono poſtea Epiſcopo ſcripſit aduerſus Neſtorium De Incarnatione Domini libros 7. & in his ſcribendi apud Maſſiliam & viuendi finem fecit Theodoſio & Valentiniano regnantibus.* Idque teſtatur ipſe Caſſianus in fine eorumdem librorum, quos perſcribere ſe ait in longinquiore procul ab vrbe Conſtantinopolitana receſſu, quem Maſſiliam fuiſſe nemo hactenus non dicam perſuaſum ſed ne quidem ſuſpectum habuit. *Etſi*, inquit, *corpore abſum affectu illic ſum & illi dilectiſſimo mibi ac venerandiſſimo populo etſi nunc præſentia non admiſceor, tamen mente coniungor.* Quod de cæteris æquè affirmare licet, primùm quia Epiſcopi & Abbates quorum poſtulatis & gratiæ ſtuduit, Inſtitutionum & Collationum opera elaboraturus, populares eius erant dum Maſſiliæ degeret & incolæ eiuſdem Prouinciæ Phocenſis. Neque vllo firmo argumento ductus coniiceres ad hoc vt exteris ac tam remotis Galliæ populis de ipſo conſtaret, auſam aliquam præbuiſſe aliàs Conſtantinopoli. De iis enim quæ per Ægyptum & Palæſtinam Monachorum inſtituta cuſtodire conſpexerat, vel ibidem à Patribus tradita acceperat, commentarios ad proximam cognitionem inſtruere tam celeriter vix potuit, ſub reditum ex itinere religioſæ ſuæ peregrinationis; quoniam derepente à Magno Chryſoſtomo Conſtantinopolim accitus, vel ad reducendos ab Ariana hæreſi Gentiles ſuos Scythas totus incubuit: Vel pro legationis munere quo fungebatur in Italia peregrè verſatus eſt, ita vt ne momentum quidem ab aſſidua negotiorum contentione interquieſcens ad capeſſenda literarum ſtudia omni planè otio reliquo deficeretur. Huc accedit quod ipſe dum per diuturnitatem rerum in mente conſignatarum, delinquentis in officio memoriæ morbum excuſat, manifeſtè docet hoc operis prius non curaſſe quàm lapſis aliquot annorum ſpatiis ex rei publicæ adminiſtratione ſimul & Eccleſia Conſtantinopolitana cum laude decedens, Maſſiliam tutiſſimum ſunt ab negotiorum tumultu perfugium & opportuniſſimam capiendæ quietis ſtationem ſe receperit, iuxta illud præfationis in libros, De inſtitutis Cœnobiorum ad Caſtorem Epiſcopum. *Quæ à pueritia noſtra inter eoſdem conſtituti didicimus, vel viſu percipimus minimè iam poſſumus ad integrum retinere tot annorum circulis ab* Genna. c. 61.

eorum.

eorum conſortio & imitatione conuerſationis abſtracti, præſertim cùm harum rerum ratio nequaquam poſſit otioſa meditatione doctrinaque verborum, vel tradi, vel intelligi, vel memoria contineri, totum namque in ſola experientia vſque conſiſtit.

2. Aſtipulatur Baronius cum eiuſdem poſtremi partus natalem refert ad annum Chriſti 430. Hoc ipſo anno Ioannes Caſſianus monitu Leonis Romanæ Eccleſiæ Archidiaconi aduerſus Neſtorium De Incarnatione Verbi ſeptem libros luculentiſſimos edidit. Cùm enim ipſos ab eo ſcriptos conſtet, dum adhuc Neſtorius ſederet Conſtantinopoli quem ſequenti anno in Concilio Epheſino, liquet fuiſſe è ſede depoſitum, & Maximum in eius locum ſubrogatum, cúmque, nulla inſuper in eis de Epheſino Concilio mentio habeatur, cuius neceſſariò meminiſſe oportuit, planè ante Epheſinum Concilium damnationémque Neſtorij, eos ab ipſo fuiſſe lucubratos dicere neceſſe eſt. Et hoc ipſo quidem anno quo vt vidimus hæreſis Neſtorij planè innotuit Occidentali Eccleſiæ. Ante autem ſuſurri tantum quidam de ea pertigerant oras Occidentales.

Baro. an 430. num. 94. Tum pro aliorum ætate mox ſubiungit. Ante autem quàm ad hæc ſcribenda manum admoueret, iam dudum abſoluerat Collationum & ante Collationes Inſtitutionum libros, vt ipſe in Præfationibus teſtatur, quarum altera ad Leonem Romanæ vrbis Epiſcopum ſic exorditur. Abſolutis dudum ſpiritualium Collationum libellis. Altera ad Leontium & Helladium Epiſcopos. Debitum quod Beatiſſimo Papæ Caſtori in eorum voluminum præfatione promiſſum eſt, quæ de inſtitutis Cœnobiorum & de octo principalium vitiorum remedijs duodecim libellis domino adiuuante diggeſta ſunt, in quo tenuitas noſtri ſuffecit ingenij, vtrumque ſarcitum eſt. Ex quibus poſſumus intelligere ipſum anno ſuperiori 429. vel qui eum præcedit (niſi fortè hoc ipſo 430.) collationes eaſdem abſoluiſſe. Si igitur ætate penè ſuppares fuerunt, vix variari poſſunt natali ſolo, quandoquidem ex ſupradictis liquidò conſtat anno illo 430. & aliquot ſuperioribus proximis Caſſianum Maſſiliam iam aduenille.

3. De idiomate quod apud nonnullos vertitur in quæſtionem, Græcone an Latino primigeniæ lucis vſuram acceperint? Plerique omnes periti Latino patrocinantur, Bellarminus De Scriptoribus Eccleſiaſticis. Ioannes Caſſianus S. Ioannis Chryſoſtomi olim Diaconus & poſtea ad Gallias accedens ibique ſedens figens apud Maſſiliam, Presbyter

Platus l. 2. de bono ſtatus Relig. c. 23. Poſſeuinus in Appara v Ioan. Caſſia. ordinatus, ſcripſit Latino idiomate. Hieronymus Platus. Ioannes inquit Caſſianus Scytha ſtylo cum primis Latinus Maſſiliæ Monaſterium ædificauit. Antonius Poſſeuinus in Apparatu. Ioannes Caſſianus Eremita ſcripſit de inſtitutis renunciantium libros 12. & Collationum SS. Patrum libros 24. idque lingua Latina, quidquid ſecus aliqui exiſtimarint ſiue Tritemius ſiue Dionyſius Carthuſianus.

4. Sed hæc non eſt operoſum demonſtrare quantopere à vero abſint, nam ipſe Caſſianus pluribus locis adeò manifeſtè obluctatur, vt mirum ſit

ſit quemquam lectis apud ſe & compertis tot teſtimoniis in eam ſententiam, diſceſſiſſe. In præfatione Collationum Leontium Pontificem & Helladium fratrem alloquitur in hæc verba. *Obtineant orationes veſtræ ab eo qui dignos vos, vel viſu eorum, vel diſcipulatu vel conſortio iudicauit, vt nobis earumdem traditionum memoriam planam & ſermonem ad dicendum facilem conferre dignetur, quo tam ſanctè eas tamque integrè quam ab ipſis accepimus explicantes ipſos quodammodo in ſuis inſtitutis incorporatos & quod magis eſt Latino diſputantes eloquio vobis exhibere poſſimus.* Ex Collatione 3. cap. 15. proferens illud Apoſtoli. Sufficientia noſtra ex Deo eſt. Subdit quod minus Latinè ſed expreſſius dici poteſt, Idoneitas noſtra ex Deo eſt. Si autem Græcè ſcripſiſſet, Græcam vocem quæ apud Apoſtolum vna eſt *ἱκανότης* ſimpliciter exprimeret, quod & Luychius & Ciaconius annotarunt; nec de vocibus Latinis inter ſe collatis ſcrupulum moueret alteram alteri præferendo. Et libro 1. Inſtit. cap. 3. Habentes, inquit Apoſtolus, alimenta & operimenta his contenti ſimus. *Operimenta dicit non veſtimenta vt in quibuſdam Latinis exemplaribus impropriè continetur.* Et libro 5. cap. 16. Tentatio vos non apprehendit niſi humana. *Hoc Apoſtoli teſtimonium quidam non intelligentes poſuerunt pro indicatiuo optatiuum modum id eſt Tentatio vos non apprehendat niſi humana, quod ab ipſo magis dici manifeſtum eſt non optantis ſed prænuntiantis vel exprobrantis affectu.* Idémque colligitur ex Collationis primæ cap. 5. Collationis 11. cap. 9. Collationis 14. cap. 16. atque ex ſexcentis aliis locis.

5. Quin etiam in proferendis ſcripturæ ſententiis vt plurimum poſthabita ſeptuaginta Interpretum verſione vulgata noſtra à S. Hieronymo, cui æuo par fuit ad Hebræorum Codicum fidem Latinè reddita non vtitur modo, ſed omnium primus vti cepiſſe dicitur. Collatione 23. cap. 8. citans illud Iob 15. Si in ſanctis ſuis non confidit & in angelis ſuis reperit prauitatem ſiue vt emendatior tranſlatio habet. Ecce inter ſanctos eius nemo immutabilis, & cœli non ſunt mundi in conſpectu eius. Emendatiorem vocat Latinam quam indicauimus tranſlationem, verùm quoniam ſeptuaginta Interpretes, qui in omnium tunc manibus verſabantur, imbiberat, fit vt loca quædam, ſed præcipuè ex Prouerbiis quæ fortaſſe iam olim in eius memoria inſederant, ſecundum eorum interpretationem citet. Libro 12. de Spiritu ſuperbiæ cap. 31. Refert illud Iſaiæ cap. 66. Super quem requieſcet Spiritus domini niſi ſuper humilem & quietum & trementem verba mea. Siue ſecundum exemplaria quæ Hebraicam exprimunt veritatem. Ad quem reſpiciam niſi ad pauperculum & contritum & trementem verba mea. Alia id genus loca à vulgata editione aliquantulum diſcrepantia in indicis formam redegit: atque his Græca vnde deſumpta ſunt ex vetuſtiſſimo Vaticanæ Bibliothecæ libro & aliis correctioribus adiunxit Petrus Ciaconius, quem ea de re diſſerentem legere quiſque poteſt.

6. Alia item rationum momenta nos impellunt in hanc opinionem, quod ad Epiſcopos Galliæ Latinos ſcribens, non aliud quàm quod

iiſdem frequens ac familiare fuiſſet, & in quo ſimul ipſe iam Maſſilio-
tici gymnaſij Doctoribus Latinè dicendi peritiſſimis conſueſcens mirum
quantum promouerat, ſermonis genus vſurpare debuit. Sed neque vllus
eius interpres in commemoratione apud veteres, neque vllum Græcum
exemplar ſiue M. S. ſiue excuſum hactenus bona fide conſtitit. Vidit qui-
dem Photius dictus Conſtantinopolitanus Patriarcha libros Caſſiani ali-
quor in Græcam linguam conuerſos, aut in compendium redactos, aut
deſectos potius librorum caudices dixeris, quàm ſolidos & integrè con-
uerſos. Quam ob rem luxatas adeo & mutilas inſcriptiones eis præfigit
Codice 197. ſuæ vt vocat μυριοβίβλου, Bibliothecæ quamuis in ea ducen-
ti ſeptuaginta nouem dumtaxar authores cenſeantur vbi ita legimus ex
verſione R. P. Andreæ Scotti. Lectus libellus quo Caſſiani Monachi pa-
tria Romani libri duo continentur. Eorum alter Caſtori cuidam Epiſ-
copo qui hunc ab illo ſcribi poſtularat, formas autem & regulas præſ-
cribit ex quarum inſtitutis viuunt in Ægypto Monachi per cœtus illos
diſtributi, quos ex vocis origine, poſita ratione Cœnobia nominant.
Alter quoque liber eidem inſcriptus ab octo illis vitiorum cogitationi-
bus titulum mutuatur. Tertium his adiunctum libellum legimus quem
à Caſtoris Epiſcopi morte inſcripſit Cœnobij illius moderatori, cuius
Cœnobij cauſa & regulæ illæ prius miſſæ fuerunt, qui quidem libellus
iis quos iam adnumerauimus, adſimilis eſt; docet enim imprimis quid
diſcretio ſit deindeque maiorem eam eſſe cæteris virtutibus: tùm vnde
gignatur & quomodo hæc eadem plerumque donetur. Addit præterea
quis ſcopus ac finis eſſe debeat eorum qui religioſorum exercitiis pro-
bantur ſed quæ è Vaticana Bibliotheca proferuntur Collationes per-
paucæ & octo poſtremi libri Inſtitutionum Græcè tranſlati tot adul-
teratas ſententias fictaque ementiuntur teſtimonia vt afferri nihil poſſit
quo authoris parum Latinè docti & in ſacris literis negligenter verſati
excuſetur ignorantia. An non illud dictu audituque indignum quod in
capite 5. Collationis 2. de Herone ſcriptum quem quinquaginta annis
in hac Eremo commoratum ſic vertit τοῦτον γὰρ μεμνήμεθα πεντήκοντα
ἔτη ἐν ἀχερήμῳ διαλείψαντα. Turpiſſimè hallucinatus homo exilis ac ie-
iunæ latinitatis in ſenſu vocabulorum *Hac Eremo*: per inſignem vecor-
diam confuſu & indiſtinctu legebat *Acheremo*, nomenque eſſe loci
proprium exiſtimabat. Tum paulo poſt hæc verba Cunctos in hac Ere-
mo conſtitutos ira reddit πάντας τοὺς ἐν Ἀχερήμῳ πατέρας. *Cunctos*, in-
quit, *Patres in Acheremo commorantes*. Scripturæ verò ſacræ authori-
tates verbis multò diuerſis ab iis quæ in Bibliis Græcis leguntur pro-
fert. Hæc fere Petrus Ciaconius præfatione ad Lectorem Caſſiani de
multis pauca ne faſtidium pareret; Nam vſque eò mendis ineptiiſque
differti ſunt, vt paſſim lectione ſtudiiſque omnium regerantur.

CAPVT

CAPVT LX.

Illuſtratur Religioſa diſciplina eorumdem præclaris Inſtitutionibus & exemplis, & multum pietas publica promouetur.

1. PRæter elogia, quibus Patres virique ſapientiſſimi Caſſiani libros celebrarunt, ſicut alias oſtendimus, redundare etiam ingentem fructum ex illis ad diſciplinæ religioſæ ſtudioſos non modo exploratum habetur ſapientum ſuffragio, ſed ipſa quoque experientia vt quod olim in pari cauſa de ſe magnus Auguſtinus, hoc de Caſſiano habita ratione confirmare liceat. *Ille nouit ſub cuius oculis loquor, imo ſub cuius oculis cogito, non me tam delectari laudibus popularibus, quàm ſtimulari & angi* Auguſt. l.50. homi.25. *quomodo viuant qui me laudant. Laudari autem à malè viuentibus nolo, abhorreo, deteſtor, dolori mihi eſt non voluptati. Laudari autem à bene viuentibus, ſi dicam nolo mentior. Si dicam volo, timeo ne ſim inanitatis appetentior quam ſoliditatis. Ergo quid dicam nec plenè volo, nec plenè nolo: Non plenè volo ne in laude humana pericliter, non plenè nolo ne ingrati ſint quibus prædico, quibus ſcribo.*

Faciunt omnino ad hanc rem, quæ à S. Benedicto præſcripta ſunt in regulis cap.73. *Collationes Patrum, & inſtituta, & vitæ illorum, & regula S. Patris noſtri Baſilij quid aliud ſunt niſi benè viuentium & obedientium Monachorum exempla & inſtrumenta virtutum?* Propterea vt in quotidianis religioſæ familiæ conſeſſibus perpetuò & accuratè legerentur ſancitum voluit cap.42. *Monachi omni tempore ſiue ieiunij ſiue prandij fuerit, mox vt ſurrexerint à cœna ſedeant omnes in vnum & legat vnus Collationes, vel vitas Patrum, aut certè aliquid quod ædificet audientes.* Et paucis interpoſitis. *Si autem ieiunij dies fuerit dicta veſpera paruo interuallo, mox accedant ad lectionem Collationum, vt diximus, & lectis quatuor aut quinque foliis vel quantum hora permittit omnibus in vnum occurrentibus, per hanc moram lectionis ſi quis fortè in aſſignato ſibi commiſſo fuerit occupatus occurrat.* Sed & Rabanus ad caput 38. huius regulæ inter primarias leges à Benedictinis Monachis ſedulo obſeruandas ac notandas recenſet vt, ſicut B. Caſſianus ait, reficientibus fratribus ſanctæ lectiones legantur. S.Pachomij regula 7. ex Hieronymi interpretatione ſic habet. *Manè per ſingulas domos finitis orationibus, non ſtatim ad ſuas cellas reuertantur ſed conferent inter ſe, quæ præpoſitos audierint diſputantes, & tunc intrabunt cubilia ſua. Diſputatio autem à præpoſitis domorum per ſingulas hebdomadas tertio fiet.*

2. Eumdem quoque ſenſum inſediſſe pleriſque aliis Monaſteriorum conditoribus & inſtructoribus, produnt quæ ex variis Conciliorum decretis exhibent Iuo Carnotenſis in ſua Pannomia & Burchardus Epiſcopus Vvormatienſis, hic enim decretum profert ex capite 6. Concilij Moguntini ſub Leone 3. Romano Pontifice & Carolo Magno Imperatore anno 813. *Sanctimoniales in Monaſterio conſtitutæ omnibus diebus ad* Iuo part.7. cap.91. Burchar 18. Decretorum, cap.77.

capitulum & ad Collationes veniant & regulam à ſanctis illis Patribus conſtitutam diligenter obſeruent. Id quod apud Iuonem ex 77. Canonum canone 59. Concilij Cabilonenſis 2. æquè præcipitur. Nec diſſimiliter à S. Gregorio Turonenſi commemoratum video, cum agens de Pelagia matre S. Aredij. *Cœnobium*, inquit, *fundauit in quo non modo Caſſiani verum etiam Baſilij & reliquorum Abbatum, qui monaſterialem vitam inſtituerunt celebrantur regula, beata muliere victum atque veſtitum ſingulis miniſtrante.* Fuiſſe tamen apud Cœnobitas Caſſiano antiquiores, frequentiſſimum Collationum vſum conſtat ex Athanaſio in vita S. Antonij, Palladio in Lauſiaca, Theodoreto in hiſtoria religioſa, Baſilio in regulis fuſiùs diſputatis, Hieronymo, Smaragdo Abbate, Iſidoro in libris de ſummo bono, vbi de illarum ingenti fructu diſertè & perſpicuè multa tradit. Quin & ab ipſis ſanctis Apoſtolis ſumpſiſſe approbationis exordium demonſtrat Aluares De Pas, ſiquidem Apoſtolus ad Galatas ſcribens ſic ait. *Aſcendi autem ſecundum reuelationem & contuli cum illis* nimirum cum Apoſtolis, *Euangelium.* Non aſcendit ille ad diſcendum Euangelium quod antea ab ipſo Chriſto immediatè didicerat vnde præmiſerat. *Notum enim vobis facio fratres, Euangelium quod Euangelizatum eſt à me quia non eſt ſecundum hominem neque enim ego ab homine accepi illud neque didici ſed per reuelationem Ieſu Chriſti.* Sed aſcendit conferre Euangelium, nam Collatio æqualium eſt, qua, de propoſita quæſtione ſinguli exponunt quid ſentiant, vt dum in eodem ſenſu conueniunt, ſe magis ad bonum ſectandum & malum fugiendum accendant, hæc igitur Pauli & aliorum Apoſtolorum Collatio in eum ſcopum à doctore gentium ordinata eſt, non vt aliquid noui diſceret, ſed ne in vanum curreret aut cucurriſſet, id eſt ſine fructu apud homines laboraſſet. Fidelibus enim ſuſpecta eſſet eius doctrina, & merito, ſi à doctrina aliorum Eccleſiæ procerum diſſentiret. Hinc autem vſus inoleuit inter ſpirituales viros, vt aliquando loco exhortationis, Collationem inſtituerint, qua vno interrogante & alij ad interrogationem reſpondentibus, & Prælato, quod ſentiendum eſt, diſcernente, vniuerſi in bono erudiantur, & ad omnem perfectionem excitentur.

Grego. Turo l.10. hyſto. Franc.c.29.

Baſi. in regn. c.59.
Hieron. Epiſt. 22. ad Euſtó.
Smaragdus in c.40. regu. S. Benedic.
Iſido. l. 3. de ſummo bono cap. 14.
De Pas to.2. l.3. par.5.c.4.
Gala.2.2.

3. Sed in omnibus id proprium ac ſingulare habent Caſſiani Collationes, quod primum literis conſignatæ & in publicum editæ, religioſis Conuentibus conferendi inuicem, & colloquendi tum argumentum luculentiſſimum tum archetypam tabellam exhibeant, cuius æmulandæ ſtudioſi deinceps, Dorotheus, Gregorius, Benedictus, Bernardus, Dominicus, aliique ſpiritualium rerum Magiſtri, ad ſummum artis faſtigium compendio peruenerunt.

4. Reguſtemus verò paulò exquiſitius collectas iam ſuperiori capite proximo de Photij ſpinis, vvaſne dixerim, & de tribulis ficus? Etſi enim nonnulla erroribus aſperſa inſeruerit citatis Μυριοβίβλω codicibus, non tamen adeo leuis momenti eſſe oportet, quæ ex ipſis afferri poſſunt teſtimonia, vt in Apparatu ſacro monet Poſſeuinus, dum in iis etiam tot encomia & panegyricos legimus de ſanctis Cœleſtino, Leone, Gregorio,

gorio, aliiſque Romanis Pontificibus, de maieſtate Pontificia, deque Apoſtolicæ ſedis authoritate & aliis eiuſmodi eo efficacioribus futuris argumentis, quo ſedi Apoſtolicæ ille fuit infenſior, vt non tam hoſtium dona, quam ſpolia de ipſius manibus eripiamus. Plenè igitur & optimè de libris Caſſiani ſcribit ad noſtram mentem loco citato. Vtiliſſima verò, ſi quæ alia, hæc iis ſunt pronuntiata, qui religioſam inire vitam cupiunt. Et verò tanta in iis vis ineſt ac quaſi diuinitas, vt in hunc vſque diem ſi quis Monachorum Conuentus hac ex forma & hiſce præceptionibus gubernetur, reuera tantiſper floreat, cæteriſque prælucens virtutum eſſe officina cernatur, cùm qui hæc repudiarit cœtus, quibuſdam virtutum reliquiis inſtructus veluti in fluctibus iactetur, vel etiam naufragium faciat. Quare expedit nihil eorum quæ ibi tradantur contemnere, nam dominicæ hæc legis ſunt & Euangelicæ diſciplinæ expoſitio & explanatio. Cæterum ſenſibus ipſa quoque apud eum reſpondet elocutio vt quæ non perſpicuitatem ſolùm afferat ſed ea inſuper ſit facultate prædita, vt facilè ac ſine vlla vi, hominum animis imprimatur, quin & eoſdem peruadere atque ad inſtitutum ſuum attrahere queat. Imo ſapienter adeò ſunt omnia & dextrè temperata atque efformata vt nec tropologiis liber ſecundus deſtituatur, ſed multa contineat quæ demulceant, atque alliciant ac plura etiam quæ cum metum ac terrorem incutiant tum pœnitentiam commouendi vim habeant. Quæ quanto dictionis cultu & ornatu ſelecto dicta ſint, quamque, glorioſa authori noſtro, & ad honoris rationem affectu nihil attinet exponere. Breuiter ſed egregiè Theophilus Raynaudus abſtruſioris & exquiſitæ literaturæ vir in ſuo Valeriano vbi ratam omnino habet Caſſiani ſanctitatem, valdéque commendat primùm ab eius ſcriptis quæ, inquit, *Christianæ perfectionis medullam* iure dixeris. Non plus aut aliter Iacobus Aluares De Pas vocans inſignes Caſſiani Collationes quæque non ſolum facundia illius obſeruantiſſimi Eremitæ mentis legentium mirificè delectant & mouent, ſed & omnium ſpiritus doctrinam continent. Vincentij Belloüacenſis elogia de Caſſiani virtutibus aliàs deflorauimus, quibus ad ſingularem ſcriptorum eius commendationem iſta ſubnectit. Certè huius opuſcula multam ædificationem continent animarum, & luculento ſermone niteſcunt. Nec inter multa antiquorum opuſcula quidquam ad ſpirituales profectus atque perfectionis apicem tendenti vtilius arbitror me legiſſe. Nam & B. Pater noſter Dominicus, vt in eius vita legitur, librum illum qui Collationes Patrum inſcribitur ſtudioſè legens, ac vigilanter intelligens ſalutis in eo rimatus ſemitas magnum perfectionis apicem apprehendit. Agit ſiquidem liber iſte de cordis puritate, de vitiis, & de omnium perfectione virtutum, cuius frequens lectio Chriſti diſcipulum ad multam cordis puritatem, & ad contemplationis arcem & totius ſpiritualis diſciplinæ perfectionem, gratia opitulante prouexit.

Raynau. in Valeria. c. 3. num. 2.

De Pas cap. 4. cita.

Vincen. l. 20. ſpecu. hiſto. §. 18.

5. Iam quod ſcriptis cæteroquin eruditione omniúmque commendatione celeberrimis, vtilitatis etiam exquiſita & ſingularis quædam

ratio accedat, ſi virtutum præceptis non modo ſenſum aut recordationem, ſed ipſam quoque lectoris mentem altè imbuerint, his verbis monſtrat Hieronymus ad Demetriadem *Optimè vteris lectione diuina, ſi illam tibi adhibeas ſpeculi vice, vt ibi velut ad imaginem ſuam anima reſpiciat, & vel fœda quæque corrigat vel pulchra plus ornet.* Id quod Dacrianus grauiter conteſtatur in Speculo Monachorum. Vtilitas tua ſingularis non in hoc ſita eſt, & doctrinæ verba memoriæ commendes, ſed vt doctrinæ verborumque effectus in te remaneat, id eſt vt tu ex doctrina puritatem interiorem, paratámque voluntatem adimplendi mandata diuina conſequaris. De lectione itaque Caſſiani, quàm multos non mediocriter iuuerit in ſpiritu, plurima & varia commemorantur. S. Fulgentius Ruſpenſis Epiſcopus, vt ſcribit author vitæ eius, Ægyptiorum Monachorum vitas admirabiles legens, Inſtitutionum ſimul atque Collationum ſpiritali Meditatione ſuccenſus, memoratas terras nauigio petere ſtatuit, duabus videlicet ex cauſis, vt vel ibi depoſito nomine Abbatis, ſub regula viueret in humilitate, vel diſtrictioris abſtinentiæ legibus ſubderetur. De S. Dominico item legitur in eius vita apud Surium quod ſatagens perfectorum imitari veſtigia, & ad virtutum faſtigia contendere, librum illum qui Collationes Patrum inſcribitur, ſtudioſè legendum ſuſcipiebat, dabátque operam vt lecta intelligentia comprehenderet, affectu ſentiret, effectu exequeretur, didicit enim ex eo puritatem cordis, contemplationis viam, omniúmque virtutum perfectionem. Admirabilius fortè ac ſupra fidem ſcriptum videbitur ibidem de Thoma Aquinate & admirabilius quidem quo viri virtus & ſapientia numeris omnibus abſoluta eminebat magis. Fuit tamen hoc quoque in ſancto viro memorabile, vt affirmat eius vitæ author, quod cum ei eſſet integrum, libenter ſolitus fuerit aliquid in Patrum Collationibus lectitare, ne rerum ſubtilium ſpeculatione, affectus eius non nihil tepeſceret, poſſétque ſe rurſus facilius ad diuina contemplanda colligere & erigere. Et in hoc quidem S. Dominicum ſectatus eſt, quem eius libri lectione conſtat magnopere fuiſſe delectatum, & ad magnam vitæ perfectionem incitatum atque promotum. Numerabat quoque in ſingularibus è cœlo delibatis iucunditatibus ſanctiſſimus Patriarcha noſter Ignatius, vnum aliquod caput ex Caſſiani Collationibus legere interdum, tum alia deinceps vt neceſſitas vel infirmitas poſtularet De P. Ioanne Baptiſta Piſcatore narrat Ceparius noſter in vita B. Aloyſij Gonzagæ quo tempore B. Aloyſius Romæ in Quirinali in tyronum domo ad ædem D. Andreæ religionis ſuæ tyrocinium ponebat, adminiſtrabat eam domum & tyrones probabat P. Ioannes Baptiſta Piſcator Nouarienſis admirabili ſanctitate vir, & in excellenti Philoſophiæ Chriſtianæ gradu poſitus, cui raræ cuiuſdam virtutis ac bonitatis tot alumni atque in diuiniore vita filij, qui tanto magiſtro ac duce gloriantur, certum, teſtimonium tribuunt. Tum infra. *Obſeruabat per quam ſtudioſè præcepta religioſè viuendi, quæ à D. Baſilio ſunt tradita. Collationum Ioannis Caſſiani Abbatis tanto ſtudio ducebatur, vt eas prope totas memoria teneret. Incumbebat*

Hieron Epiſt. 1. ad Deut.

Dacria. to. 5. Biblioth.

Cepa. l2. c.4.

cumbebat verò toto animo, ad ea quæ à veteribus illis Patribus ſanctitate conſpicuis præcepta eſſe legebat, factis ſingillatim perſequenda.

6. Cæteros non eſt animus vel illos recenſere etiam nominatiſſimos viros tam veteres quam recentiores, qui authoris huius lectione mirificè recreati in eius præceptionibus, inſtitutis, & Collationibus perdiſcendis & ad vſum applicandis omne ſuum ſtudium collocauerunt: vel fructus multiplices, qui magna copia inde exorti ſunt dinumerare. Verbulo dixerim, tot fuiſſe ectypa perfectionis ex hoc prototypo quot prodiere viri ſanctitate ac doctrina conſpicui ex antiquiſſimo ac celeberrimo Monaſterio Maſſilienſi, quod ipſe fundauit, & in quo inſtituendo ac regendo vt ſcitè loquitur Hieronymus Platus, *non eſt dubitandum quin re ipſa explicarit quæcumque ex Sanctorum Patrum congreſſu ac ſermone ſcriptis mandauerat, quæ ſcripta quantam perfectionem complectantur, notum eſt omnibus.* Platus l. 2. de bono ſtatus relig. c. 25.

CAPVT LXI.

Collationes publicatæ, Maſſiliæ primùm, tum alibi diuerſis temporibus, ingentes animorum excitant motus.

1. QVia non amicorum ſtudio duntaxat, ſed in Academiarum præcipuè gratiam, Latinum exercuerat ſtylum in ſuis libellis aureis Caſſianus, ipſumque ſcriptionis genus eruditum ac pium lectorem poſtulabat, facilè vel ipſa authoris iam inclyta fama vel curioſæ lectionis cupiditate prouiſum eſt, vt eorum quamplurima exemplaria ſcholis Maſſilienſibus inferrentur, adeo celeriter extulerat ſe Caſſiani nomen, omnium penè Academicorum tum oculis lectioni intentis, tum animis doctrinæ admiratione ſuſpenſis, vt cogitare quis poſſet hominem qui ita ſupra cæteros emineret criminationibus, atque inuidia maiorem eſſe. Attamen vt ſemper ſuſpicio eſt, cuius afflatus tentat vt plurimum, afficitque indiſcriminatim omnes, neque, ſit hactenus vlli conceſſum, ſedatis fluctibus, ventis, procellis, turbinibus inter æmulorum fulmina & tonitrua honori velificari ſuo, percrebuit etiam, & audita eſt Caſſiani detrectare laudes, & corrumpere gloriam, quam pro meritus erat occaſione Collationum, quas plerique ſuſpectas atque inuiſas habere ceperunt. Fauit opinioni temporis opportunitas, fortè enim accedit, vt quo tempore libellus Caſſiani editus eſt, à Pelagianis in dicendi controuerſiam aut diſceptationem vocaretur Auguſtini doctrina, *De vocatione & pœnitentia electorum, deque gratia prauenientе* & aliis eiuſmodi. Quomodo enim Auguſtinus tunc temporis Pelagianos detriuerit, & quantum Eccleſiæ Orthodoxæ profuerit, narrat Poſſidius Calamenſis Epiſcopus ipſius diſcipulus in eius vita capite 18. *Aduerſus Pelagianiſtas quoque, nouos noſtrorum temporum hæreticos & diſputatores callidos, arte magis ſubtili noxia ſcribentes, & vbicumque poterant publicè*

blicè & per domos loquentes, per annos fermè decem laborauit, librorum multa condens & edens, & in Eccleſia populis ex eodem errore frequentiſſimè diſputans, & quoniam iidem peruerſi ſedi Apoſtolicæ, per ſuam ambitionem eandem perfidiam perſuadere conabantur, inſtantiſſimè etiam Conciliis Aphricanis Sanctorum Epiſcoporum geſtum eſt, vt ſancto Papa vrbis Romæ, & prius vt. Venerabili Innocentio, & poſtea ſancto Zozimo eius ſucceſſori perſuaderetur, quàm illa ſecta à Catholica fide abominanda & damnanda fuiſſet. At illi tantæ ſedis Antiſtites ſuis diuerſis temporibus eoſdem notantes atque à membris Eccleſiæ præcidentes, datis literis ad Aphricanas Orientis & Occidentis Eccleſias, eos Anathematizandos, & deuitandos ab omnibus Catholicis cenſuerint; & hoc tale de illis Eccleſiæ Catholicæ prolatum iudicium etiam piiſſimus Imperator Honorius audiens ac ſequens, ſuis eos legibus damnatos inter hereticos haberi debere conſtituit. Vnde nonnulli de eis ad ſanctæ Matris Eccleſiæ gremium vnde reſilierant redierunt, & adhuc alij redeunt, innoteſcente & præualeſcente aduerſus illum deteſtabilem errorem rectæ fidei veritate. Et erat ille memorabilis vir Auguſtinus præcipuum Dominici corporis membrum, circa vniuerſalis Eccleſiæ vtilitatem ſollicitus ſemper ac peruigil. Eſt Auguſtini Epiſtola ad Innocentium 90. & ſequentes.

Spondanus an. 418 n.3. Auguſt. Epiſt. 105.

2. Primùm tamen aduerſus eoſdem hæreticos, poſtquam Zozimi ſententia damnati ſunt, palam inclamauit Anathema Sixtus Romanus Presbyter, qui poſtea Pontifex Cœleſtino ſucceſſit. Quod S. Auguſtinus in Epiſtola ad ipſum reddita ea de cauſa factum ab eo docet vt dilueret calumniam quam iidem more ſuo mentientes ſparſiſſent, quod ille ipſis faueret. Eundémque ad ſui purgationem adieciſſe, vt aduerſus eoſdem Commentarium ſcripſerit idem Auguſtinus teſtatur. Sed & cùm iam vbique locorum ſparſis per Chriſtianum orbem eiuſdem Pontificis aduerſus eoſdem ſcriptis literis, Sacrorum & ciuilis congreſſus iure multarentur qui in errore obſtinatiori animo remanſerunt: exulcerati inuidia, nec habentes quid iam detecti facere poſſent, ad calumnias concinnandas ſtylum exercuerunt, præſtititque id imprimis, qui poſt Pelagium atque Cæleſtinum ſectæ illius habebatur Anteſignanus Iulianus Epiſcopus Capuanus, qui patrocinium hæreſis & hæreticorum ſuſcipiens, pro ipſis aduerſus Orthodoxos quatuor libros edidit, atque duas Epiſtolas, quarum alteram Romam miſit, alteram nomine decem & octo Epiſcoporum ſcripſit ad Epiſcopum Theſſalonicenſem. Meminit S. Auguſtinus ad Bonifacium contra Pelagianos lib. 1. c. 1. & 5.

Auguſt. Epiſt. 104.

3. Fuit hic Iulianus honeſto loco natus, patre Memorio Epiſcopo cui cum Auguſtino magna interceſſerat neceſſitudo, de eo enim hæc ipſe. *Ego certè beatæ memoriæ Memorij patris tui non immemor, qui mecum non paruam inierat amicitiam, colloquium literarum, teque ipſum mihi cariſſimum fecerat cum te viderem in libris tuis non antelucano conuiuio temulentum ſed inſano conuicio turbulentum introduxi te ſedandum atque ſanandum non in alicuius Philoſophi auditorium ſed in Sanctorum Patrum pacificum honorandúmque conuentum.* Videtur autem Memorius fuiſſe

Baron. 419.

Capuanus

Capuanus Epiſcopus, atque filium ſuum eidem Eccleſiæ mancipatum Diaconum ordinaſſe, quem non ſacris vt par erat ſed ſæcularibus imbuendum curauerat diſciplinis; quo nomine quaſi reprehendere ac ſub accuſare ipſum videtur Auguſtinus in Epiſtola 131. ad eumdem Memorium data, vbi pluribus diſſerit, liberales diſciplinas non eſſe eas quæ vulgo ita dici conſueuerunt, ſed tantùm quas docuit Chriſtus ſuos imprimis Apoſtolos: petierat enim Memorius pro Iuliano ſex libros ab eodem Auguſtino ſcriptos olim de Rhytmo, tum ad finem Epiſtolæ de Iuliano hæc habet. *Quem quidem non audeo dicere plus amo quam te, quia nec veraciter dico, ſed tamen audeo dicere, plus deſidero quam te. Mirum videri poteſt quemadmodum quem pariter amo amplius deſiderem: ſed hoc mihi facit ſpes amplior videndi eum, puto enim quod ſi ad nos te iubente vel mittente veneris, & hoc facies quod adoleſcentem decet maximè, quia nondum curis maioribus detinetur & te ipſum mihi expeditius apportabit.* Hic igitur adhuc iuuenis ſede auctus nobili, nempe Capuana, vt tradit Gennadius (ſed Proſper vocat Atellanenſem, ab oppido inter Capuam & Neapolim ſito, fortè à patria, vel quod poſtea, ſedem mutauerit) faſtu tumidus literarumque ſæcularium inflatus ſuperbia, erumpens in maledicta, eo modo ſanctiſſimum ſenem, Auguſtinum ipſius amantiſſimum ſcriptis exagitauit, primúmque omnium quatuor libros ſcripſit aduerſus eiuſdem ſancti Commentarium De nuptiis & concupiſcentia, quem contrariis ſex libris Auguſtinus redarguit ſic exorſus. *Contumelias tuas & verba maledica, Iuliane, quæ ardens iracundia libris quatuor anhelaſti, ſi me contemnere dixero mentiar*; ſed rurſum Iulianus, cum duorum librorum numero ſe ab Auguſtino ſuperatum eſſe videret (quippe quoniam aduerſus ſuos quatuor ab eo ſex editi fuerant) ipſe aduerſus hos ſex, conſcripſit octo, eodem numero quo fuerat ſuperatus, ipſe ſuperare conatus Auguſtinum, perinde ac non de veritate Catholica cuius eſſent potiora iura, ſed de librorum numero altercatio eſſet.

4. Inde peſtis ac pernicies aliquantulum remorata, ſerpere atque progredi longius cœpit, nec vnum duntaxat vel alterum aduerſarium, ſed ipſos plures, ac plurimis armis, diuerſis in locis armauit, contra Auguſtinum. Primum enim Galliarum quidam Presbyteri, quod iam certamen Auguſtino viuente aggreſſi fuerant, eo mortuo acrius inſtaurarunt, quindecim ſcribentes obiectiones, aduerſus eos quos in Pelagianos S. Auguſtinus ſcripſerat commentarios. Rurſus verò Vincentius quidam, rem priuatim agens ſexdecim in eoſdem propoſuit obiectiones. Inſuper & Camillus & Theodorus Presbyteri Genuenſes decem dubia obiecere.

5. Huius opportunitate diſceptationis fortè vſus Caſſianus cùm in Collationibus ac præſertim Collatione 13. de liberi arbitrij viribus & diuini adiutorij neceſſitate paſſim aliqua iactaſſet, quæ refellere & coarguere Auguſtini doctrinam *De gratia*, aduerſúſque eam Pelagianiſmum inferre viderentur, diuerſi animorum motus (vt cuique ſtudia partium, vel expers à ſtudiis erat animus) excitati Maſſiliæ, Pars in

Caſſianum vocem ac ſtylum acuere: hi erant, tum ij qui doctrinam Auguſtini mordicus amplexi, fidei legibus ac moribus à Chriſto Domino ſemel inſtitutis orbe vniuerſo iuncti fœderatique cenſebantur; tum ij qui cum magiſtros, Theologiæ agerent, tanto fauore excipi, quibus ipſi aduerſarentur intenſius, moleſtiſſimè ferebant; pars qui alieni ab recto Auguſtini dogmate infœlici Pelagianorum ſaxo ad quod naufragio fidei facto inhærebant, vel aperta ſimplicitate cauſam tam conſtanter defendi ſuam exiſtimabant; Pars ridere vana huius opinionis commenta, fœliciterque eluſas artes prædicare, & erant hi ex eo hominum genere qui quaſi ſpectatores otioſi paratique diſputationum anguſtias & vrbanitates non momenta probare, nulli ſermo non magno negotio non interſunt. Alij quibus ambiguus religionis animus erat, rem ſecum taciti voluere, vel in cœtibus Academicis inter diſcrimina probandæ eruditionis exquirere atque agitare. Omnes denique Collationum, quarum laudes breui cognitæ vulgatæque ſunt, lectionem flagitare. Neque aut captu facilè, aut dictu promptum eſt, quantum hi commentarij nomen Caſſiano, quantam otdini famam, quantam religioſæ diſciplinæ robur adiunxerint.

CAPVT LXII.

An ille idem qui à ſuo fonte fluxit, Caſſianus doctrinæ integer ac litura purus ad nos vſque peruenerit.

1. ET hinc via vtcumque aperitur, per quam accuratè diſpiciamus & perſpicuum fiat, iure ne an iniuria liber quem proponimus improbatus ante hac ſit, aut in ſuſpicionem vocatus: ſunt enim qui exiſtiment ſtandum non eſſe Caſſiani, qui nunc vulgatur Codicis teſtimonio & authoritati, quoniam immiſſi olim cum falcibus multi, tot ac tam iteratis cæſionibus purgarunt & aperuerunt omnem eius vbertatem, & quaſi ſyluam dicendi, vt mutila quædam & hiantia potius nunc loqui videatur, quam plenè cumulatéque perfecta.

2. Primus, Caſſiani librum, quem in manibus habemus, de natiuo declinaſſe ſtatu ſuo, genúſque ſermonis fuſum aliàs & profluens nunc cenſoriis iudiciis ac notationibus exilè aridum, conciſum, minutum & fractum eſſe docuit Baronius anno 433. *Falli*, inquit, *certo ſcias, qui ex eo, qui præ manibus habetur Collationum liber Caſſiani, defendunt ipſum fuiſſe omni ex parte Catholicum, vt videre potes in appendice ad Caſſianum Romæ editum; perinde atque ſiquis cum aliquem videat eſſe ſanum, ex eo numquam antea ægrotaſſe velit aſſerere. Morboſum quidem olim fuiſſe volumen illud, ex medicorum in eo impenſa diutius arte certo certius intelligere potes, niſi libeat auſcultare Gennadium æque Pelagianum. Caſſianum excuſantem, Proſperum verò damnantem his verbis. Legi & librum Proſperi aduerſus opuſcula Caſſiani, ſub perſona Collatoris quæ Eccleſia Dei ſalutaria probat, ille infamat nociua quæ enim vera Caſſiani & Proſperi de gratia & libero*

libero arbitrio ſententiæ fuerunt, in aliquibus ſibi contrariæ inueniuntur, hic etiam Proſper poſt obitum Beati Auguſtini librorum eius, contra hæreticos inimicos gratiæ Chriſti, defenſor extitit; Hæc quidem Gennadius, ſed dum Proſperum damnat, abſoluit, & dum Caſſianum abſoluit, damnat. Etenim ſi Proſper impugnat Caſſianum & defendit Auguſtinum planè refragante illi S. Auguſtino Caſſianum condemnat, & defendentem Auguſtinum S. Proſperum abſoluit, Quibus ſimilia refert Roſuueydus in vitis patrum Prolego. 6. vbi de Eucherio habet iſta. *Quòd ſi Eucherius huius quod hoc libro quarto damus compendij eſt author, eum & ſcalpello vſum & forcipe nunc venam incidendo, noxiúmque ſanguinem extrahendo, nunc luxurians capillitium circumcidendo merito dixeris. Nam ita ſanus, ita conciſus, hic Caſſianus eſt, vt nullo Pelagianæ præſidentiæ nimio feruore vena micet nullis prolixitatis cincinnis exuberet faſtidioſa facundia.* Tum infra de Victore Martyritano Epiſcopo, ex Caſſiodoro. *Niſi quædam addiderit iis quæ purgauit, ſcilicet Caſſiani dicta, id eſt Antidotum contra veneni intimationem, quod ſcriptis ſuis paſſim inſerebat Caſſianus appoſuerit.*

Caſſiodorus lib. diuin. Inſtitut. c.29.

3. Verùm hanc ſingularem prorſus ac recens excogitatam ſententiam argumentis aut nullis probabilibus aut tantummodò coniectura ductis confirmant ad ſuſpicandum. Non eſt igitur, cur à communi ac recepta iam ab omnibus longè ac retro ſuperioribus ſæculis opinione, de Caſſiani ſcriptis ad hanc vſque ætatem ſeruatis illæſis diſcedamus, quam omnino certam eſſe non rationibus ſolùm conuincitur, ſed experimento etiam compertum eſt 1. enim conſpirat conſentiens in hoc editionum omnium & exemplarium continuata ſucceſſio, quæ ſucceſſionis regula, vt Auguſtino placet, contra Fauſtum in ſacris libris diiudicandis tum in dignoſcendis etiam ſæcularium ſcripturarum authoribus ſeruari ſolet. *Vndè*, inquit, *conſtat eos qui nunc habentur Hippocratis nobiliſſimi Medici eſſe libros, niſi quia ſic eos ab ipſo Hippocratis tempore vſque ad hoc tempus ſucceſſionis ſeries ita commendauit, vt de his dubitare dementis ſit? Platonis item, Ariſtotelis, Ciceronis, Varronis, aliorúmque eiuſmodi authorum libros, vnde nouerunt homines, quod ipſorum ſint niſi ex eadem temporum ſibimet ſuccedentium conteſtatione continua? Quare ſi quæratur à nobis vnde ſciamus Apoſtolorum eſſe iſtas literas breuiter reſpondemus, ex fundatiſſima Eccleſiæ atteſtatione, à temporibus Apoſtolorum vſque ad hæc tempora certis ſucceſſionibus producta, quæ nouum teſtamentum ab Apoſtolis & Euangeliſtis, ſcriptum ſemper credidit & credendum propoſuit.* Deinde, quòd domeſtica natiuaque Caſſiani, verſa non ſint mutataque in aliena, eadem ſemper & in eumdem modum continuata eius in ſcholis ac diſciplinis lectio manifeſtè conuincit; quo argumento idem S. Auguſtinus in libro, De vtilitate credendi vtitur contra Fauſtum & Manichæos. *Nouum teſtamentum nec à Chriſto ſcriptum fuiſſe nec ab eius Apoſtolis ſed longo poſt tempore à quibuſdam incerti nominis viris, qui ne ſibi non haberetur fides ſcribentibus quæ neſcirent, partim Apoſtolorum nomina partim eorum qui Apoſtolos ſequuti viderentur ſcriptorum ſuorum frontibus indiderunt aſſeuerantes ſecundum eos ſcripſiſſe*

Aug. lib. 33. contra Fauſtum cap. 6.

Auguſt. c. 3. *quæ ſcripſerint. At nullis*, inquit, *Auguſtinus*, *in tam recenti memoria extantibus exemplaribus conuinci poteſt*, *diuinas ſcripturas eſſe falſatas. Nam ſi de nouo teſtamento loquamur eodem modo citant & legunt Ireneus, Tertullianus, Origenes, Cyprianus atque alij Patres, qui per temporum ſibi inuicem ſuccedentium ſeriem in Eccleſia ſecuti ſunt, ſimul autem omnes iſtos fuiſſe deceptos atque vna cum his vniuerſam Eccleſiæ Catholicæ ſucceſſionem per tot annos fuiſſe deluſam vt pro incontaminatis, corrupta falſataque legerit, quis vmquam niſi ex toto impius dixerit.*

4. Similiter, quod ad libros Caſſiani ſpectat de Proſpero quiſquam ne dubitare poſſit, quin authorem adhuc ſuperſtitem prouocaturus, in certamen, fideliſſimos codices & autographo ſimillimos legendos ſuſceperit? quos ab iis ipſis, qui nunc promulgantur, non modo non vniuerſa re ac tota ſententia, ſed ne verbulo quidem diſſentire facilè cognoſces, qui textus Collationis 13. à Proſpero citatos & ſuffixos, cum noſtris, & cum aliis quotquot extiterunt, conferat; & quid in vtramque partem afferri poſſit diſcriminis, curioſè perueſtigarit. Præterea ſi cuique pro ſuo ſenſu liceat ex ſcriptorum monimentis vel probare vel tanquam adulterinum reiicere, omnis penè fides ac ſcripturæ diuinæ humanæque authoritas euaneſcit, ſicut enim de vno vel altero corrupto loco, æquè ac de aliis, & de toto opere ſuſpicari licebit: cùm nulla ſit potior ratio cur iſtam magis quàm illam immutatum ſeruari oportuerit; Vnde Auguſtinus abſurditatis huius ignominiam Manichæis obiiciens.

Auguſt l. 32. contra Fauſtū cap. 19. *Videtis ergo*, inquit, *id nos agere vt omnis de medio ſcripturarum auferatur authoritas, & ſuus cuique animus author ſit, quid in quacumque ſcriptura probet quid improbet. Id eſt vt non authoritati ſcripturarum ſubiiciatur ad fidem, ſed ſibi ſcripturas ipſe ſubiiciat: non vt ideo illi placeat aliquid, quia hoc in ſublimi authoritate ſcriptum legitur, ſed ideo rectè ſcriptum videatur quia hoc illi placuit.* Num in iis reficiendus magis atque in meliorem frugem reſtituendus fuiſſet Caſſianus in quibus erroris ſuſpectus vitium feciſſe videbatur? hoc enim quam iniquè comparatum eſſet, quod in curatione corporis, ſi quæ inſcij imperitique Medici conſcripſiſſent pro ſalutaribus mortifera, aut aliquam partem ex illa ſalubritate puriſſimæ ornatiſſimæque dictionis, quaſi ſanitatem temerè atque iniurioſè perdidiſſent? Atqui errores omnis veteris Caſſiani, iis quæ extant eius operibus contineri docent quæ in collationibus reprehendit Proſper, habenturque etiamnum apud Caſſianum noſtrum. Vnde igitur aut quomodo verſa & mutata in meliorem partem ſunt omnia? his fauet vindiciis noſtris Raynaudus in ſuo Valeriano. *Vt diſpliceat*, inquit, *quod Cardinalis Baronius anno Chriſti 433. affirmat nempe nunc quidem ſanum eſſe Caſſianum, olim tamen priuſquam Eucherij Lugdunenſis & Victoris Martyritani ac Caſſiodori labore purgaretur, iis reſectis quæ cum Eccleſia Catholica doctrina non cohærebant, morboſum extitiſſe. Hoc reiicio, cùm extent, vt dixi, etiamnum apud Caſſianum quæ Proſper ex eo verbatim retulit, atque confixit.* Dicere autem quod in ea Collatione aſſeritur, quam ſugillat Proſper morbidum eſſe duntaxat, quæ verò alibi ab eodem authore tradebantur,

debantur, ab aliis deinceps purgata & interpolata fuiſſe, diuinare eſt vel potius affectatæ ſuſpicionis tenebras gratis offundere.

CAPVT LXIII.

An aliquos habuerit Caſſianus beneuolos & benignos interpretes ac defenſores.

1. ETſi hactenus inter Theologos minimè defuerunt, qui ſententiam Chryſoſtomi & aliorum Græcorum Patrum defendere conarentur, vt animaduertunt Sixtus Senenſis lib.5. Annotat.101. Toletus in cap.6. Ioann. num.20. Vaſques in 1. par. Tom.1. Diſputat.91. cap.8. num.44. & Diſput.89. cap.4. Braduuardinus lib.2. de cauſa Dei cap.31. Ammianus præfatio. in homi. Chryſoſtomi ſuper Matthæum nonnulli tamen cautius loquuti opinionem tueri auſi non ſunt, ſed Patres atque inter eos Caſſianum in bonum ſenſum interpretantur, quorum nomina & defenſiones, præſertim pro Caſſiano, vt veritas magis eluceſcat, in his poſtremis capitibus breuiter referemus. Non proferam quoſcumque poſſem, ſed qui ſcientia & ſanctitate præſtant, iuxta ſententiam Auguſtini qui cum dixiſſet humanam authoritatem plerumque falli, ſubiungit. *In iis tamen videtur excellere, qui quantum imperitorum ſenſus capit, multa dant iudicia doctrinarum ſuarum, & non aliter viuunt, quàm viuendum eſſe præcipiunt.* Auguſt. lib. 2. de ordi. c. 9.

2. Primum igitur liquidiſſimè conſtat de Gennadio Epiſcopo Maſſilienſi, quemadmodum in lib. *De viris illuſtribus*, quem paulo poſt illa tempora ſcripſit, agens de Caſſiano, ſcripta eius commemorat & omnia conſenſu ita vehementer approbat, vt eorum defenſionem aduerſus viros alioqui multis præclariſque monumentis ad omnem memoriam ſibi commendatiſſimos, authoritate tueatur. *Proſper*, inquit, *homo Aquitanicæ regionis, ſermone ſcholaſticus & aſſertionibus neruoſus, multa compoſuiſſe dicitur. Ex quibus ego Chronica nomini eius pretitulata legi*, &c. *Legi & librum aduerſus opuſcula ſuppreſſo nomine Caſſiani, quæ Eccleſia Dei ſalutaria probat ille infamat nociua. Re enim vera Caſſiani & Proſperi De gratia Dei & libero arbitrio ſententiæ in aliquibus ſibi inueniuntur contrariæ.* Nec vero poteſt aut debet tanto cum faſtidio Gennadij authoritas declinari, admittendo eius lapſum. Nam Adrianus Papa Epiſto. 3. ad Carolum Regem de ipſo perhonorificè loquitur, teſtemque producit, & cum laude tanquam ſcriptorem vſquequaque Catholicum allegat in ſuæ cauſæ præſidium, pro veneratione reliquiarum ſanctarum, vbi etiam Pontifex titulo ſanctitatis eumdem honeſtat. Vnde Colligit Suarez Gennadium nunquam fuiſſe Pelagianum, quia ſi fuiſſet hæreticus, etiam ſi ſemipelagianus, non tanto honore ab Adriano Papa ad fidei dogma confirmandum allegaretur. Fieri ergo potuit vt ea quæ de Caſſiano & Fauſto ſcripſit, non per errorem in doctrina ſed per ignorantiam facti dixerit, Suarez in opere Triparti. de gratia. Prologo. 5. cap. 5. n. 35.

quia in bono ſenſu illorum ſententias & loquendi modos interpretatus eſt. Cùm enim nunc aliqui Catholici id facere tentauerint, & non propterea in hæreſis ſuſpitionem veniant, quid mirum quod idem potuerit Gennadio accidere?

3. Indubiéque eadem mens fuit Eucherij Lugdunenſis Epiſcopi & ſumma cum Caſſiano noſtro, vt ſupra docuimus, familiaritate coniuncti, de quo item Gennadius ibidem. *Sed & Caſſiani quædam opuſcula lato tenſa ſermone idem Eucherius anguſto verbi reſoluens tramite, in vnum col-*

Damia. lib. 5. Epiſt. 19. *legit volumen.* Et Petrus Damianus. *Quod ſi vobis dubium videtur, ſaltem veſtrarum partium teſtimonio aurem accommodate, legite Collationes Patrum quas Eucherius Lugdunenſis Epiſcopus elimato ſermone abbreuiare ſtuduit, & ſi nobis credere non vultis, ſaltem illius litera credite.* Sermonem autem abbreuiare vel in pauca contrahere non eſt expurgare aut incidere, noxiaque extrahere, vt aliqui perperam interpretantur. Sed quemad-

Caſſian. lib. 5. Inſtitu. cap. 4. modum ex Antonio ipſe idem Caſſianus Monachum docens, quibus modis aut quibus viis religio alienis nos exemplis informet & ad virtutem erudiat. *Vetus, inquit, & D. Antonij admirabiliſque ſententia Monachum qui poſt Cœnobiale propoſitum faſtigia nititur ſublimioris perfectionis attingere, & apprehenſo diſcretionis examinè proprio iam potens eſt ſtare iudicio, atque ad arcem Anachoreſeos peruenire, minimè debere ab vno quamuis ſummo vniuerſa genera virtutum expetere. Alius enim ſcientiæ floribus exornatur, alter diſcretionis ratione robuſtius communitur, alter patientiæ grauitate fundatur, alius humilitatis, alius continentiæ virtute præfertur, alius ſimplicitatis gratia decoratur. Hic magnanimitatis, ille miſericordiæ, iſte vigiliarum, hic taciturnitatis, ille laboris ſtudio ſupereminet cæteros. Et idcirco Monachum ſpiritalia mella condere cupientem velut apem prudentiſſimam debere vnamquamque virtutem ab iis qui eam familiarius poſſident deflorare, & in ſui pectoris vaſe diligenter recondere.* Quod ergo in variis multiplicibúſque exemplis illi, hoc ab Eucherio in Caſſiani ſcriptis ampliſſimis, vt ipſa abbreuiando ac deflorando ſibi ſpiritualia quaſi mella conderet, elaboratum affirmant, Gennadius & Petrus Damianus.

4. Ioannes Dominici Florentinus Ordinis Prædicatorum vir ita viuido ingenio vt S. Antoninus qui fuit ipſius diſcipulus & auditor teſtatus ſit eum in nulla ſcientia velut alterum Auguſtinum nullum alium habuiſſe doctorem, Archiepiſcopus Rhaguſæus & Cardinalis titulo S. Sixti à Gregorio 12. creatus, ac poſtremo plenus dierum miſſus Legatus in Hungariam ad Sigiſmundum Imperatorem, Budæ obiit, ſanctitate ac miraculis clarus, ſcripſit librum qui *Amor charitatis* intitulatur, vt re-

Antoni. hiſto. part. 1. tit. 23. cap. 11. fert Antoninus, vbi Caſſianum excuſat, eiúſque ſermonem ad ſenſum & intelligentiam peritorum moueri poſſe contendit.

Idem part. 2. tit. 10. c. 10. §. 2. 5. S. Antoninus apertè palamque aſſerit dicta Caſſiani poſſe ſaluari, ſi intelligenter audiatur & attentè. De libro enim Collationum in laudem multa præfatus demum iſta ſubiicit. *Verum dicitur ille liber numerari inter Apocryphos diſtinct. 15. ſancta Romana, ibi dum dicitur Opuſcula Caſſiani Presbyteri Galliarum Apocrypha. Quod fortè ideo eſt quia Proſper,*

cuius

cuius doctrina eſt approbata ab Eccleſia in dicto Capitulo , & poſt eum etiam Caſſiodorus arguunt ipſum aſſerentes , non Catholicè ſcripſiſſe de libero arbitrio & gratia , pluſque attribuiſſe libero arbitrio minúſve gratia , quam conueniat , in Collatione videlicet prima Moyſis & illa Cheremonis , De protectione Dei in qua tamen aliqui vt Dominus Ioannes Dominici in libro qui intitulatur Amor charitatis excuſant eum dicentes dicta eius poſſe ſaluari , ſi ſanè & maturè intelligantur , & non eo modo quo Proſper & alij ea exponunt , nimis curſiuè & ſuperficialiter intelligentes. Recurrunt argumenta Ludouici Bloſij aduerſus Ekium , in Apologia ac defenſione Tauleri. *Taulerus,* inquit , *Catholicæ fidei cultor integerrimus, ea quæ ſcripſit , ſana & planè diuina ſunt , vt cognoſcere poſſunt qui in illis ſunt verſati. Sed Ekius ardore Eccleſiæ ſuccenſus indignè tulit , quod Lutherus magnificè laudaret Taulerum , & ſententiis ſuis praua dogmata confirmare niteretur.* Et infra. *Ekius non putans ſe falli dicit. Vtinam Taulerus prorſus lateret , & non inuolaret in Monaſteria. Ego vero in nomine Domini dico. Vtinam Taulerus vbique gentium cognitus eſſet , atque à compluribus diligentiſſimè legeretur. Verùm Ekius licet minus circumſpectè damnauerit Taulerum nondum à ſe ſtudioſè lectum , nequaquam tamen malignè feciſſe credendus eſt , ſed feruens ille zelus quo inuehebatur in Luterum , facile illi perſuaſit vt præproperè iniquam de ſanctiſſimo viro Taulero ſententiam ferret.*

6. Vincentium quoque Bellouacenſem Epiſcopum natione Burgundum Gallum ex ordine Prædicatorum ibidem allegat Antoninus , qui enexplicabili diſcendi ac legendi ſcribendique ardore captus , ac nullis vnquam ſtudiorum laboribus vigiliiſque feſſus , cùm omnes penè omnium gentium libros longo tempore & aſſidua diligentia reuoluiſſet, doctrinæ Caſſiani tanquam ſinceræ & vndequaque erroribus liberæ , ſi benè intelligatur , locuples teſtimonium perhibet his verbis. *Certè huius opuſcula multam ædificationem continent animarum & luculento ſermone niteſcunt. Nec inter multa antiquorum opuſcula quidquam ad ſpiritales profectus atque perfectionis apicem tendenti vtilius arbitror me legiſſe. Nam & B. Pater noſter Dominicus , vt in eius vita legitur , librum illum qui Collationes Patrum inſcribitur ſtudioſè legens ac vigilanter intelligens , ſalutis in eo rimatus ſemitas magnum perfectionis apicem apprehendit. Agit ſiquidem liber iſte de cordis puritate, de vitiis & de omnium perfectione virtutum, cuius frequens lectio Chriſti diſcipulum ad multam cordis puritatem & ad contemplationis arcem & totius ſpiritualis diſciplinæ perfectionem , gratia opitulante prouenit.*

Vincentius lib. 20. Specu. hiſtor. cap. 18.

7. Franciſcus Toletus Cardinalis magnis ingenij dotibus vt ſolida doctrina & perſpicuitate præſtans , qui cùm viginti totos annos Romæ in Pontificio palatio coram ſex Pontificibus continenter fuiſſet concionatus , à Clemente VIII. in numerum Cardinalium adſcitus , triennio eo munere functus deceſſit è vita. Viuens commentarios in Ioannis Euangelium edidit anno 1588. in quibus Caſſiani doctrinam interpretatur, & alios , quorum ſententiam tuetur ipſe Caſſianus , Græcorum Patrum nomine compellat. *Eſt autem ,* inquit , *hæc doctrina (ſcilicet Caſſiani) non*

Toletus in cap 6. Ioãnis.

iſtorum

iſtorum tantum ſed aliorum Doctorum maximè Græcorum qui libero arbitrio humano multum tribuebant, nondum Pelagiana hæreſi graſſante, hoc eſt nondum per definitionem Concilij Arauſicani 2. proſcripto errore, ac veritate Catholica conſtabilita, maximè Chryſoſtomi temporibus.

8. Henricus Cuychius Ruremondenſis Epiſcopus, cum geminas ſcripſiſſet orationes Panegyricas, priorem de vitandis & proſcribendis è Republica libris pernicioſis, poſteriorem aduerſus Politicos, tamen Caſſiani noſtri opera ſcholiis illuſtrata edidit, quorum etſi aliqua obſcuriora loca & ob Proſperi impugnationem & Gelaſij Decretum erroribus reſperſa eſſe fateatur, tamen abſque Caſſiani labe, quem ait retuliſſi tantùm non etiam approbaſſe Abbatis Chæremonis ſententiam. Sic enim in ſuas cenſorias Notas præfatur, & difficultatem propoſitam expediens ait. *Non eſt apud me dubium, beneuole & candide Lector, qui ſtudium hoc & labor, quem in D. Ioanne Caſſiano illuſtrando & veterum Codicum authoritate ab innumeris mendis quæ vel ſcriptorum & typographorum incuria vel alias ob cauſas irrepſerunt repurgando recognoſcendoque exhauſimus, apud complures qui authorem hunc noſtrum hæreticæ labis inſimulant improbabitur. Nam & Gelaſius Pontifex Diſtinct. 15. Cap. ſancta Romana, Ioannis Caſſiani opuſcula inter Apocrypha numerat, & B. Proſper contra 13. Collationem quæ Pelagianæ hæreſeos reliquiis penè tota reſperſa eſt libellum edidit, cui titulum inſcripſit, Contra Collatorem. Verum ſicut negari non poteſt obſcuriora aliquot loca & errores tam in iſta tertia decima quam in plerìſque aliis Collationibus inueniri, quos nos ad calcem totius operis adnotauimus, & ne imprudens Lector in eos impingeret, Cenſorias notas ac veluti antidota & amuleta quadam ſubiecimus: ita conſtanter affirmamus hos tam ipſi Caſſiano quam Collatoribus, quos ille ita opinatos fuiſſe ſcribit, imputandos eſſe.* Alios autem Caſſiani libros errore liberos contendit, & ſicubi Caſſianus contrarium videtur tradere, interpretatur id Cuychius de bona voluntate per gratiam excitata, & præcedente vberiora auxilia eaque vtcumque promerente.

9. Antonius Poſſeuinus Cuychij ſententiam ſequutus in Bibliotheca V. *Ioannes Caſſianus* excuſare videtur eumdem Caſſianum, eo quod non ex proprio ſenſu ſcripſiſſe arbitretur ſed Chæremonis doctrinam retuliſſe, præſertim, inquit, cùm Caſſianus iis de gratia & libero arbitrio locis adeo pugnantia ſecum proferat, vt ex Pelagianorum potius diſputationibus quorum ſententiam refert, quam ex ſuo ſenſu deprompta eſſe videantur, quod ipſe alicubi admonere videtur.

10. Aloyſius Lippomanus Patritius Venetus, qui poſtea Veronenſis Epiſcopus fuit, collegit vitas ſanctorum octo tomis comprehenſas, quarum maxima pars inſerta eſt operibus Laurentij Surij Carthuſiani, vbi præfatus ante excerpta è Caſſiano, affirmat Caſſiani opuſcula tantum prohibita eſſe ob vnam potiſſimum Collationem 13. Abbatis Chæremonis De protectione Dei, quod ex B. Proſpero colligere eſt, libello contra Collatorem, in quo hominem hunc notat De gratia Dei & libero arbitrio quædam temerariè ac contra ſanctæ Eccleſiæ definitiones ſen-

tientem

tientem, locum iam citatum adducens. Cuius etiam ſententiæ fuiſſe videtur Ioannes Trithemius. Quod vt quis credat facilius, adduci is poteſt præclarorum virorum authoritate miræ cum eruditionis tum ſanctitatis, qui Caſſiani opera & legerunt intrepidè & ad ſcriptorum ſuorum fidem confirmandam adduxerunt, in medium atque ſuis etiam diſcipulis legenda mandauerunt. Ex his D. Benedictus, Caſſiodorus, Climachus, Bernardus, D. Dominicus, D. Thomas Aquinas, aliique non pauci. Adde quod in his ſanctorum vitis, non de Eccleſiaſticis dogmatibus fiat diſputatio, ſed de iuſtorum moribus, conuerſatione, & exemplis tantum agatur. Igitur qua in parte bonus eſt, admiſſus fuit, in qua malus (ea autem eſt ſupradicta Collatio De protectione Dei) reiectus eſt. Sic & de Origenis libris feciſſe videtur ſancta mater Eccleſia nam exploſis τῶν ἀρχῶν, & aliis nonnullis eiuſdem opuſculis, Cætera ſine offenſione legi videmus & audimus, & quod magis mirere contra hæreticorum inſanias adducere non veremur. Ita Lipomanus.

11. Confirmat quoque eamdem aſſertionem Heribertus Roſuueydus, & ad authoritatem Lippomani eiuſque reſponſi veritatem defendendam conſpiraſſe videtur Prolegome. 15. in Vitas Patrum. Sed quia doctrina illius Collatio. 13. quam duntaxat ſuffigit, vterque conſonat cum doctrina eiuſdem Caſſiani, in libris De Inſtitu. renuntiantium, & vtrobique eodem loquendi modo ſemper vtitur, quod gratia adiuuet conatus noſtros. Quo etiam vtitur in Præfatione ad 10. primas Collationes, & in Præfatione ad 7. ſequentes ait ſe ideo ſcribere, vt illis ea quæ de perfectione in præteritis opuſculis obſcurius forſitan erant comprehenſa vel prætermiſſa ſuppleantur. Proinde quam benignam interpretationem adductis locis ex Inſtitutionum aut aliarum Collationum Commentariis Lippomanus & Roſuueydus concedent, eamdem ſimilibus aliis locis apud Chæremonem Abbatem in Collat. 13. negare non foret æquum.

12. Petrus Ciaconius Obſeruationes edidit in Caſſianum quibus facem præfert ad diſpiciendum, quid in eius ſcriptis & quo ſenſu reſpui debeat, quid autem piam recipere poſſit interpretationem. Loca igitur omnia quæ Semipelagianiſmum ſubolere viſa vndecim propoſitionibus comprehendit, eaque purgat à crimine, eo quod Caſſianus aſtruat tantum naturale aliquod meritum remotum, ſiue naturalem diſpoſitionem remotam ad gratiam ſanctificantem, non autem proximam diſpoſitionem quam ſolam Ciaconius cum errore ac hæreſi admitti cenſere videtur. Peſantius 1. par. quæſt 23. articu. 5 diſp. 2.

13. Alexander Peſantius in Errore 3. nempe hominem viribus naturæ poſſe habere actum fidei, non tamen opera meritoria. Eumdem, inquit, errorem habere videtur Caſſianus, verum tamen eſt, quod multæ propoſitiones Caſſiani reducuntur ad bonum ſenſum, vt videre eſt apud Caſſianum Romæ editum.

14. Ioannes Maldonatus in Cap. Lucæ 24. dum inter authores Catholicos ac bonos Caſſianum recenſet ſimul etiam Catholicè omnino ac pie exponi poſſe eius ſcripta conſentire videtur.

15. Hugo Menardus vir doctus ſapienſque Ordinis S. Benedicti in

Concordia Regularum, vbi de huius Concordiæ regulis earumque authoribus. Notandum, inquit, eſt in hac concordia Caſſianum ſæpe appellari *Sanctum* quam appellationem reliqui, pro vt iuueni in Codice M. S. neque eum in locis vbí non erat adieci. Nec mirum videri debet hunc appellari Sanctum, fuit enim Sanctus ille vir & admiratione dignus, vt ſatis ex eius ſcriptis conſtat quæ etſi quibuſdam in locis Pelagiana fuligine aſpergi quodammodo videantur, maximè Collat. 13. in qua diſputat quoſdam ſine gratia Dei præueniente ſolis arbitrij liberi viribus, nonnullos non ſine ea ad Deum conuerti, & eo nomine à Proſpero Aquitanico impugnatus ſit & à Gelaſio Papa inter ſcriptores Apocryphos relatus, nunquam tamen quoad vixit ab Eccleſiæ communione ſeparatus eſt, errore eius multis poſt annis in Concilio Arauſicano 2. quod anno Chriſti 529. habitum eſt tantum condemnato, nempe Cano. 8. qui ſanè errorem emendaſſet, ſi illum ab Eccleſia reprobari vidiſſet. Vnde Proſper in ſuæ diſputationis epilogo. *Quorum tamen dum adhuc non ſunt à fraterna ſocietate diuiſi toleranda eſt magis intentio, quàm deſperanda correctio.*

16. Andreas De Sauſſay vir clariſſimus & Doctoris Sarbonici titulo ac iure inſignitus nunquam niſi honorificentiſſimè Caſſianum appellat, eumque in ſuo Martyrologio Gallicano inter ſcriptores ac Patres recenſet, quibus ita illud accommodat Auguſtini vt conuenire videatur. *Iſti ſunt Epiſcopi & paſtores docti, graues, ſancti, veritatis Catholicæ acerrimi defenſores, qui Catholicam fidem in lacte ſuxerunt, in cibo ſumpſerunt, cuius lac & cibum paruis magniſque miniſtrauerunt. Talibus poſt Apoſtolos plantatoribus, rigatoribus, ædificatoribus, paſtoribus, nutritoribus creuit.* Sigillatim de eius doctrina extra omnem ſuſpicionem multa & ornate & laudabiliter prædicat, in Supplemento ad 10. Calendas Auguſti his verbis. *Apud Maſſiliam depoſitio venerabilis Ioannis Caſſiani multorum Monachorum Patris & inſignium opuſculorum authoris, doctrina & ſanctimonia præclari. Mox infra. Preſbyter ordinatus & ſpiritu ſapientiæ repletus præclaras lucubrationes concinnauit, vt non modo Monachis ſuis vtilia præcepta præſcriberet, ſed & documento Chriſtiani populi inſeruiret. Igitur libros 3. de habitu Monachorum & de Canonico Orationum & Pſalmorum modo & vſu Inſtitutionum conſcripſit, quorum ad Caſtorem Aptenſem Epiſcopum apographa miſit. Quo mortuo commentarium texuit de origine & remedio peccatorum, & inſignem illam Collectionem Aſcetis traditam, quam Collationes Patrum inſcripſit. Demumque ad petitionem Leonis Romanæ Eccleſiæ Archidiaconi poſtea Papæ cognomento Magni, pereruditum exarauit tractatum De incarnatione Verbi, & hoc opere expleto finem ſcribendi viuendique fecit anno ætatis ſuæ 97.*

August. lib. 2. contra Iulia.

17. Attexo Driedonem qui cùm Fauſtum & eius libros ab errore defendere conatur non poteſt Caſſiano, cui Fauſti doctrina planè coniuncta atque communis eſſe dicitur, non æque patrocinari. *Fauſtus*, inquit, *contra Auguſtinum non ſcripſit vt quidam illi tribuunt, nam illum cum magna reuerentia allegat lib. 1. cap. 6. & lib. 2. cap. 7. vbi & Beatiſſimum appellat, ſed ſcripſit contra Lucidum Preſbyterum Gallum, qui ex doctrina Auguſtini*

Driedo, de e prim. & re dept. tract. 1. c. 2. par. 4.

guſtini male intellecta varios errores hauſerat, nimirum hominem ſola gratia ſaluari ſine voluntaria obedientia vi ſolius prædeſtinationis, imo & peccatores eodem modo damnari vi præſcientiæ & reprobationis, & ſimilia quæ in Tom. 4. Bibliothecæ ſanctorum Patrum ante libros Fauſti præferuntur. Contra ergo illos errores ſcripſit Fauſtus, prius damnans Pelagium & poſtea errorem extremè contrarium. Ipſe autem media via ſe incedere profitetur neceſſitatem gratiæ prædicando, & illi neceſſitatem laboris & obedientiæ adiungendo. Quamuis labor hic non ſit nec fuerit in lege naturæ ſine occulto aliquo auxilio, vt Driedo Fauſtum interpretatur. Fruſtra anniteret demonſtrare quàm hæc conueniant cum iis quæ in Caſſiano ſuſpecta traduntur, niſi æque cum Fauſto haberet aliquid excuſationis non illius quidem iuſtæ, ſed quæ probari poſſe videatur. Quinimo vt erudite diſputat Vaſquez. Seuerius in ea re loquitur Fauſtus quàm Caſſianus, nam ipſe neceſſarium eſſe exiſtimat hominem ſemper incipere vt gratiæ Dei auxilia ipſi conferantur. At Caſſianus concedit Deum aliquando incipere & gratia ſua nos præuenire. Quod ſi Deus inciperet aliquando, non dubitaret Fauſtus aſſerere id quod lib. 2. cap. 6. contra Auguſtinum ſcripſit Deum videlicet tunc magis vti iure dominantis quam ordine regentis. Hac de cauſa dixit Petrus Diaconus, inter eos qui ſimilia Pelagio ſapiunt ſcilicet Semipelagianos ſe præcipuè anathematiſare libros Fauſti. Cur ergo Driedo potius Fauſtum defendat, quàm Caſſianum. Vaſquez to. 1. in 1. par. diſp. 91. cap. 5.

18. Trithemius de eodem Fauſto ait prius quidem Pelagianum fuiſſe, poſtea verò à Fulgentio ad veram fidem reuocatum ſcripſiſſe in gratiam illius egregium volumen De gratia & libero arbitrio, quod inter opera eius circumfertur. Vnde videtur loqui de hoc volumine, quod nunc habemus in duos libros diuiſum, quoniam neque aliud ipſi attribuitur, neque mentionem alterius in antiquis doctoribus inuenimus. Cenſuit ergo Trithemius opus illud eſſe Catholicum, & authorem quando illud ſcripſit à Pelagianis omnino receſſiſſe. Verùm deceptus 1. fuit vir alioquin & in aliis diſciplinis exercitatus & in hiſtoria multum & ſæpè verſatus. Nam imprimis Fauſtus non potuit nec poteſt fuiſſe planè Pelagianus cùm in priori ex libris illis de Gratia à cap. 1. vſque ad 6. item toto cap. 14. eleganter contra Pelagium neceſſitatem gratiæ multis & grauibus argumentis confirmat. Sed fuiſſe dicitur de reliquiis Pelagianorum. Vnde autem ſumpſerit Fauſtum à S. Fulgentio fuiſſe conuerſum, cùm neque factum conſtet neque nomen, ficta ne ſit & commentitia fabula vocatur in dubium. Neque ea de cauſa quam putauit Trithemius, ſuos de gratia libros edidit Fauſtus, nam in multis locis initium aliquod ex nobis concedit ad promerendam gratiam contra Fulgentij doctrinam lib. De Incarnatione, & alibi paſſim. Addit præterea Vaſquez citato loco Petrum Diaconum ſuam fidem & Orientalium Patrum Romæ contra Semipelagianos profeſſum ſcripſiſſe de ea librum De Incarnatione & gratia ad Fulgentium in quo cap. 8. damnat huius Fauſti libros prædictos, quod in eis labori humano ſubiungeret gratiam. Fulgentium verò in libro De Incarnatione & gratia quam ad Petrum reſ-

ctipſit nomine ſuo & totius Africæ, doctrinam ipſius Petri approbaſſe. Nuſquam verò Fauſtum ab hac nota defendit, vindicaſſet autem ſi illum ab errore conuertiſſet, & in gratiam ipſius Fulgentij libros illos Fauſtus compoſuiſſet, ſequeretur enim in omnibus Fulgentij ſententiam, qui omne initium tribuit gratiæ Dei, & oppoſitum vt errorem damnat.

19. Hæc planè gemina ſunt iis quæ pro Caſſiani defenſione afferri poſſent nam vt vt ſit de cauſa, propter quam Fauſtus ſuos conſcripſerit libros De gratia & libero arbitrio, non diffitetur Baronius Sancti nomine dignum exceſſiſſe è vita, atque adeo impegiſſe communi errore duntaxat, & abſque pertinacia aut potius ſententiam retractaſſe. Quod ſimiliter non ad Caſſiani tantùm ſed etiam ad plurimorum Patrum indemnitatem reſpondere operæ pretium eſt.

Baron to. 10. in Appendi. ad an 490.

20. Sixtus Senenſis Chryſoſtomum benignè interpretatur, vt nihil deroget gratiæ præuenienti, & vt verba illius referenda ſint non ad gratiam præuenientem ſed ad ſubſequentem, quam Theologi vocant habitualem, ita vt hæc detur nobis petentibus & laborantibus oblata iam Deo promptitudine & occaſione noſtræ voluntatis. Vel certè intelligatur de auxiliis gratiæ ſubſequentis, quæ ad perficiendum quod incepimus dantur nobis iam volentibus. Sed hanc interpretationem non admittit Vaſquez, niſi Magiſtro ſimul ac diſcipulo, Chryſoſtomo inquam & Caſſiano videatur eſſe communis.

Sixtus lib. 5. Biblio. Annot. 10.

CAPVT LXIV.

Errare Doctores Catholici poſſunt citra hæreſis labem.

1. Recenti memoria grauiſſimi Theologi authoritatem huius aſſertionis monumentis publicis teſtati ſunt.

Vaſquez. Alius, inquit error, qui dicebat paruulis conceſſum aut negatum fuiſſe baptiſma propter opera quæ alias ſi vixiſſent facturi præſciebantur, non legitur fuiſſe Pelagij, ſed eorum qui dicebantur de reliquiis Pelagianorum, & alias viri Catholici erant, Maſſilienſium ſcilicet quorum caput fuit Caſſianus.

Vaſquez to 1. in 1. par. diſp. 91. c. 1. n. 8.

Suarez id quoque ratum habet, valdéque commendat in ſuo De gratia, opere tripartito, cum ait negari non poſſe Caſſianum fuiſſe vnum ex præcipuis illius erroris defenſoribus. Per quod, inquit, non intendimus eius damnare vel onerare perſonam, nondum enim erat illa ſententia hæreſis vel erroris damnata ab Eccleſia, vt Proſper in fine libri contra Collatorem apertè docet, Caſſianúmque inter Catholicos numerat. Solum ergo de doctrina ipſa tractamus.

Suarez in Opere tripar. Prolego. 5. c 5. n. 7.

Ioannes Maldonatus in Lucam. Fuit, inquit, Caſſianus author Catholicus & bonus, ſed nullum tam pulchrum eſt corpus vt næuo careat.

Maldona. in cap. Lucæ 14.

Toletus in Ioannem. Eſt autem, inquit, hæc doctrina (ſcilicet Caſſiani) non

Toletus in Ioan. c. 6.

non iſtorum tantùm ſed aliorum Doctorum maximè Græcorum, qui libero arbitrio humano multum tribuebant, nondum Pelagiana tunc hæreſi graſſante, hoc eſt nondum per definitionem Concilij Arauſicani ſecundi proſcr'pto errore ac veritate Catholica conſtabilita, maximè Chryſoſtomi temporibus.

Antoninus in Epilogo De Monachis, Caſſianum aggregat in ordinem ac numerum Sanctorum Patrum, qui ab antiquis temporibus ad nos ſemper publicè dicti & habiti ſunt Catholici nullo Catholico reclamante. *In interioribus*, inquit, *virtutibus vltra prænominatos, & alij plurimi ex religioſa conuerſatione aſſumpti ad regendas Eccleſias Epiſcopi, & ad erudiendos populos Doctores excellentiſſimi temporibus illis claruerunt, vt Baſilius Gregorius Nazianzenus, Ioannes Chryſoſtomus, Ioannes Damaſcenus, Ioannes Caſſianus, glorioſiſſimus Hieronymus, Auguſtinus etiam factus Presbyter Monaſterium Clericorum mox inſtituit, & cœpit viuere ſecundum regulam ſub ſanctis Apoſtolis conſtitutam, vt Canonici regulares, Item Martinus, Gregorius Magnus, Caſſiodorus & alij plures.* Antoninus par 1. tit. 15. cap. 12. in epilogo.

Ioannes Azor. Reſpondeo, inquit, Gelaſium eo capite Sancta Romana. Diſtinct. 15. etiam Apocrypha cenſuiſſe opera Lactantij, & hiſtoriam Euſebij Pamphili, ſcripta Clementis Alexandrini, Iulij Africani, Caſſiani, & Arnobij, qui tamen omnes Catholici ſcriptores cenſentur, cùm tamen omnes lapſi fuerint in aliquos errores. Azor. 1. par. Inſtit. lib. 8. cap. 16. q. 16.

2. Mitto reliquos cùm in hac ipſa defenſionis cauſa ſuppetant exempla Proſperi luculenta & omni exceptione maiora. In peroratione libri aduerſus Collatorem cùm demonſtraſſet reprehenſores S. Auguſtini & vana obiicere, & recta impugnare, & praua defendere, peremptorúmque armis inteſtina bella mouentes dictis diuinis atque humanis conſtitutionibus rebellare, ſubiicit mox de Catholica eorum fide ac religione. *Quorum tamen dum adhuc non ſunt à fraterna ſocietate diuiſi, toleranda magis eſt intentio quam deſperanda correctio, vt donec Dominus per Eccleſiæ Principes & legitimos iudiciorum ſuorum miniſtros, hæc quæ per paucorum ſuperbiam & quorundam imperitiam ſunt turbata, componat. Nobis Deo adiuuante ſit ſtudium quieta modeſtaque patientia odiis dilectionem reddere, & ineptorum recitare conflictus, veritatem non deſerere nec cum falſitate certare.* Tum ſupra Caſſianum nominatim affatur. *Doctor Catholice, cur profeſſionem tuam deſeris? Cur ad fumoſam falſitatis caliginem relicta ſereniſſima veritatis luce deuolueris.* Et in Epiſtola ad Auguſtinum. *Multi ergo ſeruorum Chriſti, qui in Maſſilienſi vrbe conſiſtunt in ſanctitatis tuæ ſcriptis, quæ aduerſus Pelagianos condidiſti contrarium putant Patrum opinioni & Eccleſiaſtico ſenſui quidquid in eis De Vocatione electorum ſecundum Dei propoſitum diſputaſti.*

3. Et quidem ex hac parte cur ſic opinemur argumenta occurrunt. Quantum enim errorem inter & hæreſim ſeu hæreſis ſuſpicionem interſit, nemo quantumuis Theologiæ imperitus ſit, qui neſciat. Hæreſim conſummatam facit pertinacia & inemendabilis prauitas, quia ita firmiter adhæret animus falſis opinionibus in fide, vt fruſtra ſit explorare in

hæreticorum verbis certa aliqua reſipiſcentiæ veſtigia, vel occaſionem interpretandi benignè ac trahendi in bonum ſenſum. Diſertè tradit Auguſtinus in lib. contra Manichæos. *Qui in Eccleſia Dei morbidum aliquid prauumve quid faciunt, ſi correcti vt ſanum rectúmque ſapiant, reſiſtant contumaciter, ſuaque peſtifera & mortifera dogmata emendare nolunt ſed defendere perſiſtunt, hæretici ſunt.* Ideo non patitur Eccleſiæ authoritas aliam admoueri tam contagioſæ luis expurgationem aut curationem, quàm quæ ex antiqua & perpetua omnium gentium conſuetudine ferro flammiſque præſcribitur, vt refert Tullius lib. 1. de Natura deorum. Protagoram Abderitem eiurati numinis reum Athenienſes exilio contumelioſe mulctarunt, eiuſque libros religioni noxios in frequentiſſima concione cremari voluerunt nec diſſimiliter Romani, teſte Valerio. Cùm reperti fuiſſent libri quidam qui non nihil videbantur ſoluere religionem, Prætor Vrbanus ex authoritate ſenatus in conſpectu populi eos combuſſit. Fuit item reſcriptum Diocletiani & Maximiani aduerſus Manichæorum hæreſes, De æterno altero principio malo, ac de nefario dogmate congenitam à Deo bonitatem abdicante. Pontificium verò ac Principum Chriſtianorum huius moris exempla collegit Bellarminus. Ac primum in 7. Synodo Actio. 5. generatim interdicuntur & comburi iubentur libri hæreticorum vniuerſi, &c. Neque aliter factum accidit, quod ex hæreticorum myriadibus bene multis, quas vidit Eccleſia ab ipſo ſui naſcentis exordio, vix vllus ab ipſis hæreticis ſcriptus liber nunc ſuperſit, & euanuerint apud poſteros tot volumina Valentini, Marcionis, Arij, Eunomij, Neſtorij, Pelagij, & aliorum, imo ea fere nobis eſſent prorſus incognita, niſi à ſanctis Patribus ea refutantibus commemorentur.

Vale. lib. 1. c. 1.

Bellarm to. 2. Controu. l. 3. de Laicis c. 10.

4. Aliud falſi genus deſcribitur ab Auguſtino, & refertur in Decret. 24. quæſt. 3. cap. *Dixit Apoſtolus.* Si qui ſententiam ſuam quamuis falſam atque peruerſam nulla pertinaci animoſitate defendunt, quærunt autem tota ſollicitudine veritatem, corrigi parati cum inuenerint, nequaquam ſunt inter hæreticos deputandi, quia ſcilicet non habent electionem contradicentem Eccleſiæ doctrinæ. Potuit ergo etiam circa ea, quæ ad fidem pertinent SS. Patribus humanitus aliquid accidiſſe, citra iacturam tamen & offenſionem Catholici nominis. Neque illico minuenda ſcriptoris fama aut conclamanda fides, per hoc quod intendens quidem aſſentire Chriſto, prauæ diſpoſitionis ignorantia, vel aliqua inuoluntaria cæſpitatione magis quam cogitata & obſtinata electione, luminibus veritatis officitur, alioqui multorum Patrum lucubrationes erroribus interdum tanquam næuis diſtinctæ & notatæ, vt Irenæi, Cypriani, Iuſtini, Chryſoſtomi, Gregorij Nyſſeni, Hilarij, Bernardi, Hieronymi, & aliorum de quibus fuſius tractarunt Facundus Hermienſis, Canus, Driedo, Sixtus Senenſis, Braduuardinus & alij probatis nonnullis exemplis ſanctorum virorum eo modo lapſorum, exauctorandæ omnino & interdicendæ forent, quas tamen vulgi aſſenſu omniúmque ordinum approbatione vſum in diſciplina Chriſtiana per vtilem & neceſſarium

habere

habere certiſſimum eſt. Remque ita deciſam à Gelaſio Papa in Concilio 70. Epiſcoporum explicant Canoniſtæ Diſt, 15. cap. ſancta Romana, vt qui ab hæreticis, & ordine & genere ſeponuntur authores, Catholici cenſeantur vniuerſi, eorúmque libri recipiantur in publicam Eccleſiæ authoritatem & lectionem quemadmodum exponit Gloſſa ibidem, Antoninus, Couarruuias, Azor. Quibus addit Bellarminus longè alia conditione labi falſarios hæreticos ac cæteros. Nihil enim fere aliud propoſitum habent hæreſiarchæ, quàm vt tyrannicis moribus, teſte Nazianzeno, nomen ſuum illuſtrent, familiam ducant, ſectarum conditores ſint, principes opinionum & duces, ſolo vt plurimum hoſtilis animi & æmulationis ſtudio aduerſus Eccleſiam incitati. Cæteri verò ſtant & faciunt ab æquiore cauſa Eccleſiæ, & eorum lapſus non hæreſes ſed humani ſunt errores, qui velut extincti & mortui nocere minimè poſſunt, error enim non nocet niſi quandiu pertinaciter defenditur, neque detecti aut damnati fuere dum authores viuerent, alioqui vel ipſi eos emendaſſent, vel Chriſtianorum ſacris & conuentu exturbati fuiſſent.

Couarru. Reſolut. lib. 4. cap. 15. Azor. lib. 8. Inſtitu. c. 16. quæſt. 16. Nazian. orat. 12.

5. Sed ita de Apocryphis, ſi eſt quemadmodum ſacri Canones definiunt, quod eorum libri non adeo abſtruſi aut reconditi ſunt, neque tantis tenebris circumfuſi vt in iis conſpici nihil poſſit quid amabo tam imprudenter, fecerit atque imperite? quiſquis ad eorum intelligentiam rimatur auxilia quibus φωτὸς πύλας portas lucis aperiat, perfectè videat. Et ſi Apocrypha doctrina caligo eſt, caliginem illam lucidiſſimam efficiat ingeniis ſuſpicandi facilioribus, & ſollicita nimis religione anxiis. Quid tam male feriatos interpretes dixeris ſi in iis ſcrutari & effodere profundius laborant, vt quæ, tanquam theſaurus, profundè reconduntur & alte deliteſcunt veritatis aureæ glebas inuenire queant? Quid intolerabilius hac inſania, quæ curandi officium non modo turpe ſed crimini obnoxium & indignum putaret, quæ Medicinam manuariam ita religioni duceret, vt vulnus aſpicere nedum attrectare, procul edicere & conſulere nedum manu ſcalprum infigere, aut pharmacum porrigere nefas haberet. En diuini oris acroama Matth. 9. *Non eſt opus valentibus Medicus ſed malè habentibus Euntes autem diſcite quid eſt Miſericordiam volo & non ſacrificium non enim veni vocare iuſtos.* Et allucinabatur Chriſtus cum charitatis parcos & malè meritos de eo, qui inciderat in latrones ſacerdotem & leuitam inſimulauit deſerti negligenter officij, quod deſcendentes eadem via viſo illo plagiſque impoſitis ſeminiuo relicto pertranſiiſſent: contra verò ſtudioſum benignitatis Samaritanum maximè commendauit, quod videns eum miſericordia motus & appropians alligaſſet vulnera eius, infundens oleum & vinum, & imponens illum in iumentum duxiſſet ad ſtabulum & curam egiſſet. Neque exiſtimo fore quemquam tam ſtolidè ignarum aut tam ridiculè infantem, qui ſuſpectis de crimine neget ſuum in Prætorio patrocinij aduerſus delatores azylum. Ecquis enim innocens erit, vt ait Marcellinus, ſi accuſare ſufficiat. Eas verò decet oratorem agere partes lenitatis ac miſericordiæ, quas natura & ratio ipſa nos docuit, id eſt miſerorum laboranti fortunæ

Lucæ c. 10.

multúmque

multúmque iactatæ portum aperite, defenſionem æquitatis ſuſcipere, calliditates & calumnias in odium criminatoris retrahere, de ſumma iuris diſceptare, & propoſita controuerſiæ capita, ſingula quæque explicando, exhaurire. Quod inſignè charitatis opus mater Lamuelis amantiſſimo filio commendatum voluit Prouerb. 31. *Aperi os tuum muto & cauſis omnium filiorum, qui pertranſeunt.* Muto enim os aperire, eſt mortuorum ſiue ab hominum oculis & memoria fugientium cauſam propugnandam arripere, atque ab errorum ſuſpicionibus in quas paſſim vocantur indemnes præſtare.

6. Hoc conſilio turmæ doctiſſimorum Theologorum quibus rectè conuenit illud quod ſiracides dixit de ſapiente Apocryphi ſermonis interprete ac diuinorum oraculorum enarratore, qualem Nazianzenus orat. 20. Baſilium ſuum appellat, Eccleſiaſti. 39. *Sapientiam omnium antiquorum exquiret ſapiens, & in Prophetis vacabit. Narrationem virorum nominatorum conſeruabit & in verſutias parabolarum ſimul introibit. Occulta prouerbiorum exquiret & in abſconditis parabolarum conuerſabitur.* Et ſapient. 8. *ſcit verſutias ſermonum & diſſolutiones argumentorum.* Qui in tractandis & recognoſcendis de errore ſuſpectis libris ſingularem operam fœliciter poſuerunt, qui officij potius & ingenij quam obtrectandi ſtudio quærerent nodos in ſcriptis Apocryphis, quos diſſoluerent, vmbroſa & condenſa illuſtrarent, vias complanarent, ſparſa errorum venena detegerent, ac diuiniora quam quæ Philo Medicus regia & θεῶν χεῖρας *deorum manus* appellat, alexipharmaca propinarent, ſi quid in verbis ac ſententiis infirmum conſolidarent, quod ægrotum ſanarent, & alligarent quod confractum, quodque abiectum reducerent. Tales habuerunt cauſarum ſuarum patronos & ſuſpectorum in fide dogmatum expurgatores, Euſebium Origenes, Hieremiam Conſtantinopolitanum, Dominicum, Soto, Bellarminum, Chryſoſtomus, Driedonem Fauſtus Regienſis, Marianum Victorium, Hieronymus, Auguſtinum, Cyprianus, Gentianum Heruetum, Clemens Alexandrinus, Franciſcum Feuardentium Irenæus, Pamelium Tertullianus, Hieronymum, Origenes, Ciaconium, Cuychium atque alios de quibus ſuperiori proximo capite, Caſſianus noſter. Porro quam vtiliter & glorioſè in hoc ſtudio operam ſuam poſuerint, teſtantur elogia cum quibus id genus interpretes vocant illuſtres viri, *Eccleſiæ luminaria quæ præeſſent nocti* iiſque adæquant illud Eccleſiaſtici cap. 20. de Simone Onia filio & inſigni Doctore ac Pontifice. *Quaſi ſtella matutina in medio nebularum & quaſi Luna plena in diebus ſuis, obſcuras ingeniorum noctes è tenebris in lucem vocant.*

7. Quare tenuiſſe Caſſianum ſtudioſiſſimè religionem Chriſtianam, & in vnitate fidei charitatiſque Eccleſiæ communionem ſeruaſſe, qua vt inquit Auguſtinus Catholica eſt & Catholica nominatur, Proſperi teſtis viui atque præſentis authoritate rationúmque momentis firmatum habes ſupra. Præſertim cùm liquidiſſimè conſtet Caſſiano ſuperſtite potuiſſe Doctores in quamuis partem, liberos & ſolutos agitare illam de gratia & libero arbitrio Auguſtini ſententiam. Neque prius eam decretis edictiſque

Auguſt. lib. de vera religio. cap. 7.

edictiſque interpoſitis retuliſſe Pontifices in tabulas fidei, quàm Felix Pontifex qui anno Chriſti 529. Romanam regebat Ecclefiam, hoc eſt anno poſt editos à Caſſiano commentarios, penè centeſimo, Concilium Arauſicanum indixerit vel confirmarit, permotus ipſe ſcriptis S. Cæſarij quæ his diebus miſerat ad ipſum Felicem de gratia & libero, arbitrio, aduerſus Fauſti Regienſis libros eiuſdem argumenti, de quibus nos aliàs, quæque agnita ipſe Felix non ſolum probauit, ſed etiam vt tradit Gennadius per ſuam Epiſtolam roborarit, vulgandáque vbique cura erit. Non extant illa quidem ſed quanta fuerint ex Romani Pontificis addita illi Epiſtola coniectare licet. Ea vero de re editi ſunt pariter in eadem Synodo Arauſicana 2. Canones 25. ex antiquorum Patrum definitionibus excerpti, qui maximè conformes reperiuntur doctrinæ S. Auguſtini, cuius etiam Apoſtolica ſedes ſe profeſſa eſt de gratia & libero arbitrio probare ſententiam, ſane quidem hunc illum eſſe annum Chriſti 529. & ab ortu Caſſiani circiter octogeſimum, plura ſunt quæ demonſtrent. Quorum ignoratione factum eſt vt Conciliorum Collector, & alij perperam illud adſcripſerint temporibus Leonis vel Hilarij Romanorum Pontificum. Cæſarium enim Epiſcopum Arelatenſem qui ei præfuit Concilio, haud illa ætate quam deſignant, ſediſſe Epiſcopum docent quæ ſcripſit author Pontificij Arelatenſis in eodem Cæſario, quem & perueniſſe ad annum Chriſti 544. tradit ex Baronio Spondanus ibi. & anno 529. Inſuper tempus ipſum Liberi Patricij Præfecti Galliarum, qui huic Arauſicano Concilio ſubſcripſiſſe reperitur, vt error cognoſcatur admonet. Hoc vero potiſſimum tempore eò Patres Arauſicanos conueniſſe id inde accidit, quod in eandem ciuitatem à Liberio Præfecto vocati fuiſſent ad dedicationem Eccleſiæ quam ipſe illic conſtruxerat. A quo etiam & aliis viris illuſtribus, qui iiſdem ſacris Encæniis interfuere decreta ſua Patres ſubſcriptione firmari voluerunt, vt ſuo ipſorum obſtricti tenerentur Chirographo, ne fallacibus hæreticorum partibus aditus aliqua ex parte pateret. *Genna. De ſcriptor. c. 86.*

8. Licebat itaque Caſſiano dubitare citra hæreſis periculum aut ſuſpicionem, & diſputare in contrarias partes, cùm ab Eccleſia nondum edita diutius ſilerent, De gratiæ controuerſiis, fidei oracula. Hæc pluribus tractata reperies apud Driedonem, vbi in hanc rem. *Quia*, inquit, *multa ex ſacris ſcripturis elucidata quæ olim ſub ipſis fidei Chriſtianæ rudimentis nondum erant ex illis declarata, idcirco nunc multa reputantur hæretica, de quibus tunc nondum ex ſcripturis ſacris elucidatis licebat olim aut dubitare aut in vtramque partem diſputare. Ex definitione Eccleſiæ Apoſtolicæ oportet credere B. Mariam permanſiſſe Virginem poſt partum, quod tamen ex ſcripturis ſacris non ſequitur neceſſario.* *Driedo lib 4. de dogmati. cap. 4.*

9. Sed & pertinaciam vitio vertere, ac ſuffigere Caſſianum eo nomine, ineptire eſt, nec vacat iniuria in ſanctiſſimos Antiſtites Leonem, Caſtorem, Leontium, Eucherium, Honoratum, Helladium, Venerium, quod eius in libris conſcribendis ſtudio ac cupiditati morem geſſiſſe, vel etiam faces addidiſſe liquido conſtat ex ſuperioribus. Atque in iis quantum vltro detulerit ſemper prudentum amicorum conſilio ac Romanæ imprimis Eccleſiæ authoritati, legere licet multis in locis, ſic enim Ca-

ſtori præfatur in libros De Inſtitu. Cœnobio. *Poſt tam exuberantis eloquentia flumina (ſcilicet Hieronymi ac Baſilij) poſſem non immerito præſumptionis notari, ſi quid ſtillicidij huius inferre tentaſſem, niſi me ad hæc fiducia tuæ ſanctitatis animaret & ſponſio, quod vel tibi hæ nugæ forent accepta qualeſcumque ſint; vel eas congregationi fratrum in nouello tantum Monaſterio commorantum deputares, qui ſi quid à nobis minus forſitam cautè prolatum fuerit, & pie relegant & cum venia indulgentiore ſuſtentent fidem potius mei ſermonis, quàm venuſtatem eloquij requirentes. Quapropter Beatiſſimè Papa vnicum religionis & humilitatis exemplar, tuis precibus animatus ſecundum vires ingenij mei opus quod iniungis aggrediar, & ea quæ omnimodis intacta relicta ſunt ab anterioribus noſtris, vt pote qui audita potius quam experta tractauerunt, velut rudi Monaſterio & veritatem ſitientibus intimabo.* Similiter in Præfatione Collationum ad Leontium & Helladium. *Veſtrum igitur eſt conatus noſtros piis orationibus adiuuare, ne aut tam ſancta materia imperito quidem ſed fideli ſermone ponenda periclitetur in nobis, aut rurſus eiuſdem materiæ abyſſis obruatur noſtra ruſticitas.* Eſt etiam inſignis locus Præfationis in libros De Incarnatione Domini ad Leonem Romanæ vrbis Epiſcopum, quem compellat his verbis: *Supereſt vt effectum imperati negotij ab ipſo poſtules, per quem imperaſti, tua enim iam hic magis cauſa quam mea vertitur, tuum magis iudicium quàm meum officium periclitatur. Me enim ſiue par ſim tuo imperio, ſiue non ſim, ipſa aliquatenus obedientia ratio atque humilitatis excuſat, niſi quod hoc plus meriti eſt in obſequio meo ſi minus eſt in poſſibilitate, facile enim cuiuſlibet iuſſionis ex abundantia ſatisfacimus. Illius officium grande eſt, & mirabile qui etiam idem in voto habet quod in viribus non habet. Tua ergo hæc res, tuum negotium, tui pudoris opus eſt, ora & obſerua, ne imperitia mea periclitetur electio tua, & opinioni tanta non reſpondentibus etiam ſi ego per obedientiæ veniam bene pareo, tu tamen per inobedientiam iudicij male imperaſſe videaris.*

Hanc in dicendo modeſtiam didicerat ſtudioſiſſimus diſcipulus à præceptore ſuo & virtutis Magiſtro Hieronymo, cuius verba De expoſitione Symboli ad Damaſum Papam obſeruarat atque collegerat. *Hæc eſt fides, Beatiſſimè Papa, quam in Catholica didicimus Eccleſia, in qua ſi minus peritè aut parũ cautè fortè aliquid poſitum eſt, emendari cupimus à te, qui Petri fidem & ſedem tenes, ſi autem hæc noſtra confeſſio Apoſtolatus tui iudicio comprobatur, quicumque me culpare voluerit, ſe imperitum vel maleuolum vel etiam non Catholicum non me hæreticum comprobabit.* Vnde illud magni Auguſtini dictum refertur ex Epiſtola 162. *Errare quidem poſſum ſed hæreticus non ero.*

Hieron. to. 2. de expoſitione Symbolo ad Damaſum.

10. In pari cauſa Gilberti Porretani Pictauienſis Epiſcopi, pro defenſione dicit luculentus teſtis Baronius ann. 1148. n. 13. ex Actis Concilij Rhemenſis ſub Eugenio Papa III. His abſolutis introducta eſt in Concilium Gilberti Epiſcopi Pictauienſis cauſa, in qua idem Gilbertus expertus eſt S. Bernardum vehementiſſimum contradictorem. Qui cum adeo perſtringeret illum, vt omnino conuinceret ipſum hæreticum, Eugenius Papa conſulens tanti Epiſcopi famæ, id ſeorſum poſt dimiſſum Concilium faciendum duxit. Teſtatur hæc Goſtridus in vita S. Bernardi lib. 3. cap. 5. cum ait. *Igitur in Concilio quod in vrbe Rhemorum Papa Venerabi-*

lis Eugenius celebrauit, egit cominus aduerſus hunc Gilibertum Eccleſiæ ſanctæ ſuo tempore ſingularis athleta Bernardus, primò quidem totum, quod ille verborum cauillationibus occultare nitebatur eliciens; deinde verò tam ſuis ratiocinijs, quàm ſanctorum teſtimonijs biduana diſputatione redarguens. Conſiderans ſanè nonnullos ex his qui præſidebant, iam quidem animaduertentes blaſphemiam in doctrina, adhuc tamen auertentes iniuriam à perſona, accenſus eſt zelo, & domeſticam ſibi Eccleſiam ſeorſum conuocat Gallicanam. Communi denique conſilio à Patribus decem Prouinciarum, alijs autem Epiſcopis & Abbatibus plurimis, dictante viro Dei nouis dogmatibus opponitur Symbolum nouum. Cui etiam ſubſcribuntur nomina ſingulorum, vt eorum videlicet omnium ſicut irreprehenſibilis zelus cæteris innoteſcat. Ita demum Apoſtolico iudicio & authoritate vniuerſalis Eccleſiæ error ille damnatur. Epiſcopus Gilibertus an eidem damnationi conſentiat interrogatur. Conſentiens & publice refutans, quæ prius ſcripſerat & affirmauerat, indulgentiam ipſe conſequitur, maximè quòd ab initio cautus fuiſſet ea lege eamdem ingredi diſceptationem, vt promitteret ſine vlla ſeſe obſtinatione pro Eccleſiæ ſuæ ſanctæ arbitrio correcturum liberè ſuam opinionem. Hactenus Gofridus. Ex quibus, inquit, Baronius planè illud inducitur eumdem Gilibertum licet hæretica ſenſerit, hæreticum non fuiſſe, cum pertinacia, quæ ſecundum ſanctum Auguſtinum de ciuitate Dei facit quemquam hæreticum, omnino caruerit, & hac de cauſa non fuerit pœna mulctatus, priuatione Epiſcopatus quo priuandus omnino fuiſſet ex præſcripto ſacrarum legum, ſi conuictus fuiſſet hæreticus, imo & hæreſiarcha. At quod ſymbolum nouum quod aſſerit tunc à S. Bernardo fuiſſe conſcriptum, quænam controuerſia eius cauſa excitata fuerit, & tumultus obortus à S. R. E. Cardinalibus aduerſus Eugenium Papam, lege apud Ottonem Friſingenſem rem ipſam locupletius perſequentem in Frider. lib. 1. cap. 55. & ſeqq.

11. Nec minus perſpicuè Caſſianus ſtudia illa ſua in Pelagianam doctrinam, quæ offenſionem ingenerarunt, poſterioribus ſuis elucubrationibus, in quibus vt ait Gennadius, ſcribendi apud Maſſiliam & viuendi finem fecit, publica retractatione diluit, Auguſtini & aliorum plurimorum Patrum exemplo. Siquidem diſputans de Incarnatione contra Neſtorium acerrimè inuehitur in errorem Pelagianorum, quod ipſe etiam fatetur Baronius anno 433. n. 25. Tale quiddam, inquit, hoc tempore accidit in Eccleſia, Cùm enim vt ſuperius dictum eſt, Ioannes Caſſianus Presbyter Maſſilienſis Eccleſiæ aduerſus Neſtorium diſertum atque perutile De Incarnatione Domini Commentarium edidiſſet eodemque volumine Pelagium atque Pelagianos velut eius hæreſis primos authores vehementer exagitaſſet, factum eſſe viſum eſt nonnullis, vt calumniæ loco duceretur, quod à Catholicis viris vt Proſpero & aliis ipſe Caſſianus Pelagianæ hæreſis in crimen adductus eſſet, ac proinde editas ab eo Collationes Patrum abſque erroris periculo & ſuſpicione fideles incautè legerent abſque delectu, vt pote viri Catholici, cuius cuncta eſſe Catholica exiſtimarent, &c. Vrgent idem vel maximè Leonis Papæ authoritas, cùm in Epiſt. 47. ad Nicetam Aquileienſem Epiſcopum, & in 83. vel 85. ad Metropolitanum Venetiæ grauiter reprehendit quoſdam Epiſcopos, *qui conuerſos à Pelagiana*

& Cæleſtiana hæreſi, ſine expreſſa retractatione & deteſtatione erroris ſui ad communionem admittebant. Præcipitque vt nulli in poſterum recipiantur, niſi prius damnent apertis profeſſionibus ſui erroris authores, & quidquid in doctrina eorum vniuerſalis Eccleſia exhorruit deteſtentur, omniaque decreta ſynodalia quæ ad deciſionem eius hæreſeos Apoſtolicæ ſedis confirmauit authoritas, amplecti ſe apertis ac propria manu ſubſcriptis proteſtationibus eloquantur. Sed nemo eſt qui tibi ſapientius id ſuadere poſſit ipſo authore, quem conſtat Pelagianam hæreſim peſtilentem, vt vocat, & venenoſam tanquam auſpicium malum deteſtatum fuiſſe. *Nuper*, inquit, *id eſt in diebus noſtris, emerſiſſe hæreſim venenoſam & maximè Veligarum vrbe conſpeximus; certi erroris, incerti nominis, quia cum recenti capite ex Ebionitarum ſtirpe ſurrexerit dubium admodum eſt antiqua magis an recens dici debeat. Noua enim aſſertoribus ſed vetuſta erroribus.* Pelagianam hæreſim etſi non nominet omnino deſignat, quæ ſicut ab Ebionitis traxit originem, quatenus cum ipſis Chriſti diuinitatem negantibus ipſum ſolitarium ſeu purum hominem aſſerebat, ita eam ad Neſtorium & Neſtorianos transfudit tempore inter vtroſque media. Vnde illorum ſoboles & filia, horum vero parens & procreatrix appellatur, vt infra plenius oſtendit author. Accedit quod in hiſce libris De Incarnatione aduerſus Pelagianum quemdam Antiochenſem Epiſcopum diſputat, ſicut & 6. & 7. lib. 6. capitib. & ex 31. capite libri vltimi manifeſtum eſt. Cuius errores lectiſſimis optimiſque argumentis ita inſectatur, & confutar, vt hinc liquido appareat ipſum Pelagianæ ſectæ nequaquam patrocinatum fuiſſe. Cùm verò hanc venenoſam hæreſim nuper, id eſt ſuo tempore emerſiſſe eamque incerti nominis ſed certi erroris eſſe dicit Caſſianus, manifeſtè deſignat non Pelagianos ſed ipſorum reliquias aut Semipelagianos quos idcirco *Pelagianos cineres* appellat. *Nunc*, inquit, *quod paulo auſterius dicere cepimus exequamur, vt omnes ſciant in Pelagianis cineribus ignes quærere te, & nouis ſacrilegiorum flatibus fauillas veteres excitare.* Quæ mihi videntur idoneæ coniecturæ ad probandum ſpectaſſe imprimis Caſſianum in hac contra Neſtorianos diſputatione, in tantis tenebris erroris & inſcitiæ Semipelagianorum, præferre clariſſimum lumen, ac bonæ cuiuſuis voluntatis etiam primæ exordia, in noſtræ iuſtificationis negotio diuinæ gratiæ auxiliis adſcribere. Adducit & commendat hunc locum Baronius anno 430. & oſtendit non tantum Pelagianis fauiſſe Neſtorium, quod ex edicto Imperatoris & Celeſtini Papæ querelis ad ipſum Neſtorium demonſtrat, ſed etiam in aliquibus eadem ſenſiſſe cum ipſis.

12. Porro hæc ſunt, Candide Lector, quæ hic breuiter ſuper Caſſiani ſcriptionibus annotanda exiſtimauimus. Tu, ſi qua habes, explicandis Patrum ſententiis aptiora, his vtere & hæc noſtra qualiacumque ſint boni conſule. Hæret animo illud celebre iam olim apud eruditos interpretes, Druthmari præceptum ac monitum, Proluſione in Euangelium Matthæi. *Ego vero*, inquit, *nulli nolenti iuſſero aut legere aut habere hunc librum, vel ſequi hunc ſenſum. Sed qui voluerit. Et ſi aliquis hunc deteſtetur, ordinet meliorem, & ego voluntariè iſtum ſuſcipio. Nam iſte nihil vlli nocet. Amicus parui in hoc facto. Amici mea voluntate non tangent, ne fortè de bono æmulationes fiant.*

FINIS.

LIBER SECVNDVS, DE GLORIA *ET* BEATITVDINE.

PROOEMIVM.

QVALIS inter mortales, & in omnibus vitæ ſuæ partibus fuerit expoſuimus, tempus iam eſt exequi, quam Chriſtianum ſanctumque in modum ſe beatiſſimus Caſſianus ad poſtremum illum & terris ad cœlos tranſitum accinxerit. Etſi enim multa eáque præclara in eius animum à perenni illo bonorum omnium fonte congeſta fuerint hactenus dona atque ornamenta virtutum, quas demonſtrauimus; tamen in apparatu ad mortem, & ad beatitudinem ac gloriam poſt ipſam, non pauca ſane admirabilia mihi videri ſolent, quæ præter cæteros clarum illum atque inſignem reddiderunt. De quibus in hoc libro ſcripturi, monemus omnia narrari haud facilè poſſe, ni prolixi eſſe nimio ſtuderemus. Quare iis omiſſis quæ memini in ſuperiori libro curſim me & obſcurè ſignifi-

non ad primarium eius fautorem Ioannem ſcripſit, vt de literis ad Neſtorium teſtis eſt Gennadius in Catalogo, ac de ſcriptis ad Ioannem, Vincentius Lirinenſis. Mirabiliter verò conſpirauit ad Eccleſiam defendendam omnium generum atque ordinum conſenſus. Nam Theodoſius Imperator hoc eodem anno Sixti I. apud Ioannem Antiochenum Epiſcopum nauiter egit vt damnaret Neſtorium, & cum Cyrillo Alexandrino iniret concordiam, pacemque inter omnes Orientales Eccleſias conciliaret. Vſuſque ad hoc conſilio Maximiani Epiſcopi Conſtantinopolitani & aliorum Epiſcoporum Orthodoxorum qui cum eo erant, illud imprimis quod aliter res tranſigi non poſſet, ex ſententia eorumdem decreuit, vt tum Ioannem ipſe tum Cyrillum, vtriuſque videlicet partis authores Nicomediam conuocaret, haud permiſſurus eos inde diſcedere, niſi iiſdem inter ſe mutuo ad concordiam priſtinam reſtitutis. Ad huius legationis obeundam prouinciam delectus eſt vir integer piuſque Ariſtolaus nomine, Tribunus & Notarius, quem Antiochiam miſit cum literis ad Ioannem eius ciuitatis Epiſcopum. Scripſit inſuper ad Acacium Berœenſem Antiſtitem qui totius Orientalium machinationis conſultor præ ſenij grauitate & rerum agendarum vſu atque peritia habebatur, & ad magnum illum Simeonem Stylitam incomparabile huius ſæculi admirandæ ſanctitatis exemplum. Literas vltrò citroque redditas totidem verbis transfert ex Concilio Epheſino Baronius anno Chriſti 432. vbi magni huius Simeonis nomen ob eius magnificas virtures ingentiaque miracula non in Oriente ſolùm vbi degebat, ſed in Occidente fuiſſe percelebre, quæ de eodem tradit Theodoretus ſignificant. Licet enim ſuper columnam in ſolitudine Syriæ Ciliciæque contermina poſitus, vitam parem cœlitibus in terra duceret, tamen curam Eccleſiæ Dei minimè abiecit, zelo quippe pietatis exæſtuans, nullam prætermiſit aliquando occaſionem illi cónſulendi: cuius rei cauſa etiam cum opus eſſet, ſcriberet ad Imperatorem, ab eodémque viciſſim ſoleret accipere literas, quibus ei commendaret quam ſtudioſiſſimè, vti nominatim Deum pro ipſo obſecraret obteſtareturque, atque ſua ipſum impertiret benedictione.

Genna. c. 54. Vincen. c. vlt.

Cóci. Epheſ. c. 5. 10. & 15.

Theodoretus in vitis SS. Patrum c. 26.

2. Nec in Leone Romanæ Eccleſiæ tunc Archidiacono, poſt Sixtum vero Pontifice, defuit hæc ſollicitudo, neque oratio ad huius rei diſceptationem deſiderata eſt; nam eius hortatu Caſſianus aduerſus Neſtorium adhuc Conſtantinopoli ſedentem, luculentum atque per vtile de Incarnatione Verbi ſuum illud edidit Commentarium, de quo dictum eſt ſuperiùs. Et eiuſdem Leonis opera Conſtantinopolim ad Orientales Epiſcopos & alios ſi qui potentes factioſi, legendum miſit, quod quidem hoc tempore factum eſſe tam Proſperi quam Baronij ex ipſo Proſpero teſtificatione liquet. Etenim cum in præfatione operis contra Collatorem annos numeret viginti & amplius, nempè exactos. *Quo*, inquit, *contra inimicos gratiæ Dei Catholica acies huius viri ductu*, nempe Auguſtini, *pugnat & vincit*, idemquè tempus illud numerare incipiat ab anno Concilij Carthaginenſis, in quo primùm Cæleſtius damnatus eſt, vt quæ ſubdit ipſe declarant, & docent ea quæ de ortu eius hæreſis in Chronico profitetur,

profitetur, ducens huiuſmodi numerum annorum viginti in hunc ipſum annum ſcilicet Chriſti 433. deſinere, quo Conſulatum geſſit Theodoſius Auguſtus decimum quartum, cum Maximo, quo ipſe S.Proſper in Chronico eiuſdem S. Ioannis Caſſiani honorificè meminit verbis iſtis. *Ioannes Monachus cognomento Caſſianus inſignis & facundus ſcriptor habetur.* Quibus ſanè verbis eum adhuc vita ſuperſtitem fuiſſe ipſe declarat : vt planè intelligas cùm Gennadius ait eum poſt ſcriptos libros contra Neſtorium finem viuendi feciſſe, ſignificare voluiſſe nihil præterea ſuperueniente morte ab ipſo ſcriptum fuiſſe; Perueniſſe ipſum quidem ad annum Chriſti duntaxat 435. Trithemius tradit, cui, tamen haud conſentimus. Certè quidem annos aliquot vltra ſuperſtitem vixiſſe, non ſolùm quæ in hiſtoriæ decurſu tradidimus, ſed & quæ habet ipſe in fine operis contra Neſtorium, ex vno de cæteris coniecturam faciant. *Vnde ego*, inquit, *quoque ipſe humilis atque obſcurus nomine ſicut merito, licet mihi inter eximios Conſtantinopolitanæ vrbis Antiſtites locum Magiſtri vſurpare non poſſim, ſtudium tamen diſcipuli affectumque præſumo. Adoptatus enim à beatiſſimæ memoriæ Ioanne Epiſcopo in miniſterium ſacrum, atque oblatus Deo, etſi corpore abſum, affectu illic ſum, & illi dilectiſſimo mihi ac venerandiſſimo Dei populo & ſi nunc præſentia non admiſceor, tamen mente coniungor. Et hinc eſt quod condolens ei atque compatiens in vocem nunc triſtitiæ communis ac doloris erupi, & quod vnum potui per opuſculorum noſtrorum flebilem querimoniam quaſi pro membrorum atque artuum meorum infirmitate clamaui. Etenim ſi iuxta Apoſtolum dolente quidem minoris Corporis parte condolet maior atque compatitur : quanto magis dolente maiore minorem compati oportet? Inhumaniſſimum quippe eſt vt in vno atque eodem corpore maiorum infirmitatem minora non ſentiant, cum minorum maiora patiantur. Vnde obſecro ac deprecor omnes vos qui intra Conſtantinopolitanæ vrbis ambitum ſiti, & per affectum patriæ ciues mei & per vnitatem fidei fratres mei eſtis, vt ſeparetis vos ab illo vt ſcriptum eſt lupo rapaci, qui deuorat Dei populum ſicut cibum panis.*

3. Hæc enim de libris eiuſdem Neſtorij aduerſus Catholicam doctrinam indicat atque innuit, quibus conficiendis cum totum illud tempus impendiſſet, quo in priſtinum ſuum Monaſterium S. Euprepij quod erat Antiochiæ relegatus, degere ibidem permiſſus eſt; indeque iuges in Eccleſia Orientali controuerſiæ agitarentur, Theodoſius vt diſcordiarum tolleret ſeminarium illos vbique conquiri & comburi iuſſit, ac ne quis deinceps legere aut retinere aut in diſputationibus allegare auderet, adhibita pœna publicationis bonorum prohibuit, ac tandem ipſum authorem ſerò licet in Oaſim Prouinciam Ægypti perpetuo exilio amandauit, vbi poſtmodum verminante lingua miſerabilem vitæ ſortitus eſt exitum. Quod in ſuis temporum rationibus ad annum ſæculi quinti trigeſimum ſextum & ſeptimum Baronius refert.

4. Angebant itaque Caſſianum ingentes animi curæ quod Neſtorianorum ſuccreſcentium nouis ſemper molitionibus Eccleſia, maioribus in dies prœliis quateretur, ac pacis & conciliationis artibus parum admodum loci eſſe intelligeret. Quin etiam periculum à Vandalis in Africa

vehementius

vehementius ingraueſcere videretur, cum Genſericus eorum rex fidem Catholicam (à qua olim ad Arianiſmum apoſtataſſe Iſidorus tradit) Ariana volens impietate ſubuertere multos Epiſcopos Orthodoxos quorum inuicta conſtantia nullis ſuperbiſſimi Regis terroribus cederet primùm Eccleſiis & ciuitatibus præſcriberet, deinde in exilium actos & atrociſſimis vexatos ſuppliciis, ad poſtremum diuerſis mortibus interemptos illuſtri Martyrio mirabiliter excruciaret; vt eorum ſanguine attati fluctus maris intermedij Maſſiliam vſque rumoribus diffunderentur, & in vrbis frequentia exulum ſqualor inauditus & miſerabilis feriret omnium ciuium oculos & mentes, pertæſus inquam temporum & ærumnarum iſtarum Caſſianus, & æger, non animi ſolùm ſed etiam corporis petebat animæ ſuæ vt moreretur, vitamque ipſam numerans inter odioſas res, nihil votis adæquare atque eius exceſſum expetebat, & ingenti gaudio ferebatur ad cœleſtem patriam vbi cupito numinis aſpectu, potiretur. Quare adminiſtratione ordinis ſubrogatis optionibus permiſſa, ſeceſſum accuratiorem ſpectare cepit, vt quod ſupererat vſuræ lucis mortalis, Deo ſibique vacans, in adornando ad lucem immortalem tranſitu collocaret.

Iſido. in hiſtoria Vandalica.

CAPVT II.

In cœlum migrat.

1. VErùm etſi animus patiendi auidus tantis occurrebat difficultatibus incommodiſque, corpus tamem confectum ætate aſſiduiſque laboribus, ex ea viuendi qua de diximus ſeueriori diſciplina neceſſario atterebatur, vnde morbi illius quem ſupremum habuit initia prodiere. Et apparuerat ægritudo primùm non pro eo, quàm eſſet periculoſa, paucis tamen diebus continuata euaſit in eam quæ aditum ei ad æternam vitam aperiret; ſcilicet nouellus ordo magnis iam auctibus in omni genere prouectus educante qui genuerat ac regente Caſſiano, viſus eſt ſapientiſſimo numini vt tempus exiſtimaret quo & ipſe ſuum in cœleſti curia ac beatorum ſenatu parentem haberet ac præſidem. Ipſe verò habens deſiderium, vt loquitur Apoſtòlus diſſolui & eſſe cum Deo ſuo, ad eum per gradus illos ferebatur, quibus procreatæ res aſcenſiones in corde diſponunt, magniſque lachrymis rogabat identidem iuberet ſe ſtatione diſcedere, & quietem demum aliquam capere, qua æſtuanti animo & ad Deum ſpectandum intento fieri poſſet ſatis. Tria deſideraſſe aiunt, antequam è vita concederet, videre perfecta. Primò ſtabile, fixum & permanens religioſi ſui ordinis bonum, 2. Neſtorianorum extremam perniciem & contritionem, poſtremò redditum Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ & in ſuam priſtinam ſedem ac dignitatem reſtitutum Chryſoſtomum, id enim ſanctus ipſe ex Cucuſo, exul ſcribens ad Olympiadem iuniorem viduam prædixerat fore, vt rediret Conſtantinopolim, cuius va-

Chryſoſtom. Epiſt. 2.

ticinationis obſcura adhuc ſpe & cœca expectatione Caſſianus pendebat.

2. Horum compos votorum factus, vidit iam longo regionum in Occidente maritimarum tractu numeroſam familiæ ſuæ ſobolem ad quinque Monachorum millia propagatam, multa paſſim ab exteris gentibus atque longinquis domicilia exædificata præter vrbana duo, alterum virorum, mulierum alterum, quæ innumerabiles homines religioſam ac piam vitam inſtituerent. De profligandis atque perdendis Neſtorianis extant illa eius optata & preces in calce librorum de Incarnatione. *Te*
Cap. 11. *autem præter omnia ac ſuper omnia Deus pater domini noſtri Ieſu Chriſti, æque voce ac mente ſupplici obſecro, vt hæc quæ ex largitate tui muneris ſcripſimus, tu dono tui amoris inſinues. Et quia vt ipſe nos dominus Deus noſter vnigenitus tuus docuit, ita dilexiſti hunc mundum vt pro ſalute mundi vnigenitum tuum mitteres: dones hoc plebi tuæ quam redemiſti, vt in Incarnatione vnigeniti filij tui, & tuum donum & affectum illius ſapiat, & hoc quod pro nobis vnigenitus tuus Dominus Deus noſter & natus & paſſus eſt & reſurrexit, ita omnes & intelligant & ament, vt dignatio ſua maieſtatis profectus ſit noſtri amoris, nec in animis vniuerſorum humilitas illius imminutionem habeat honoris, ſed augmentum ſemper pariat charitatis, ac beneficia ſacræ miſericordiæ ita omnes pie ac ſapienter intelligamus, vt tantò plus debere nouerimus nos Deo noſtro, quantò humilior propter nos factus eſt à ſe Deus.* His quoque occurrit in votis diuina prouidentia quæ omnem incendij illius velut ſcintillam, doloſo cineri geminandæ in Chriſto perſonæ, & abnegandæ in Deipara maternitati diuinæ ſuppoſitam fœliciter compreſſit annis ſuperioribus, vt oſtendimus. Quod de Chryſoſtomo reliquum erat, venerandum eius corpus Comanis, vbi exul vitam finierat, celebri pompa tranſlatum eſt Conſtantinopolim. Idque Proclum Epiſcopum
Socrates l. 7. Conſtantinopolitanum curaſſe Socrates exiſtimat vt eos qui propter
cap. 44. Ioannis abdicationem ſeparatim adhuc conuentus peragerent, cum cæteris in concordiam reduceret, & prudentia eorum animos offenſos permulceret. Iuuit etiam plurimum ingens populi & aſſidua contentio, cum enim Proclus anniuerſaria die tranſitus ſancti Chryſoſtomi ex more Panegyricam ad populum orationem haberet, vniuerſi Chriſti fideles Ioannis amore incaluerunt vt acclamationibus indefinentibus inter concionandum Proclum pulſare aggreſſi concionem ad finem perduci minimè ſiuerint petentes reddi ſibi Ioannem ſacraſque eius reliquias Conſtantinopolim transferendas, quibus permotus Antiſtes abiens ad Theodoſium inſtar Nicodemi audacter petiit corpus Ioannis, ac de eo facilè impetrauit quod diceret magno Imperatori probro futurum ſi pateretur exulare Chryſoſtomum, qui eum per baptiſmum genuiſſet in Chriſto.

3. His perſuaſus Theodoſius ſelectos viros ex ſenatoribus ad opus perficiendum legauit Comanum in Ponto ciuitatem, quibus præcepit vt illuſtri & ſplendidâ pompa venerandum Ioannis corpus inde ſublatum, chatis, pſallentium ſacrorum miniſtrorum comitantibus, accenſis cereis de loco in locum quàm religioſiſſimè auehendum curarent ſed contigerit ne his cœptis exitus quem optaret dicam quam copioſè & abundante:

danter quoniam triumphi decus iſtud & ornamentum Caſſiani expectationi & ſolatio nunc etiam mirificè redundabat. Singula vt ſe habuerint Nicephorus accuratè complexus ita recenſet. *Poſtquam autem itinere confecto in littus ex aduerſo Conſtantinopoli ad Chalcedonem cum reliquiis ſancti viri peruenere, tranſiit eo Imperator & ſenatus Imperatorius, tranſiis etiam Patriarcha & Iudices magiſtratuſque omnes, & deinde homines generis & ætatis omnis per fretum in mare perinde atque in continente padantes: & ad Propontidem os Boſphori ardentibus funalibus tegentes, ſacrum tumulum Imperatoria triremis excepit. Tum ſanè miraculum quoddam edidit Deus, prodigiis quæ vnquam viſa ſunt longè maius. Cum enim certa & conſtans eſſet in mari tranquillitas repentina ſubito exorta eſt procella, & naues innumerabilis illius claſſis aliæ aliò diuerſæ ſaluti ſuæ conſulentes diſperſæ ſunt. Ea autem quæ ſacrum illud pondus & præclarum theſaurum vehebat Imperatorus triremis funibus derepente ruptis, veluti diuina gubernante manu ad viduæ agrum appulit, viduæ inquam illius propter quam ſponſa Chriſti Eccleſia paſtore tanto viduata fuerat, & rurſum poſt mortem quoque iuſto iudicio legitimam ille tulit ſententiam agrum viduæ authoritate ſua attribuens, atque confirmans, Deo nimirum magnum illum glorificante & iniquum exilium eius apertè prædicante. Et quo ad eius fieri potuit petram nauis diſcidit, quod miraculum hodie quoque cernitur & egregij illius viri ardorem eximium quouis præcone clarius atteſtatur. Hoc vbi factum eſt ſerenitas rurſus aduenit & naues aliæ aliunde collectæ cum apparatu & comitatu maximo carminibuſque debitis virum ſanctum perducentes, in Vrbem Imperantem deportarunt. Eúmque primum circa Amantium magni Thomæ templum excepit, inde verò ad Eccleſiam S. Irenes delatus: porrò poſtea Imperiali curru ſepulchrum euectum in ſanctorum Apoſtolorum templum illatum eſt. Ibi Imperator ſacro tumulo chlamyde tecto, & fronte atque oculis vrnæ impoſitis communem ſupplex precationem pro parentibus fecit. Dudum enim illi mortui fuerant in pupillari ætate eum tenerum adhuc relinquentes. Seorſum verò pro matre quoque precatus eſt, vt tumuli eius motus atque ſtrepitus conſiſteret, triginta enim & quinque annos iam is quatiebatur, quo tempore ſcilicet & ipſa Eccleſiam concutiebat. Nec ille id non exorauit, confeſtim namque vrna eius conſtitit. Atque vbi ſacer Proclus virum ſanctum in eundem ſecum thronum collocauit, plebs circumfuſa vno ore exclamauit. Recipe inquiens thronum tuum ô Pater. Fertur ipſe quoque, tum quæ dudum clauſa fuerant labiis rurſum apertis ad populum dixiſſe. Pax vobis, ſicuti id circumſtantes homines & Proclus Patriarcha ſe audiſſe teſtati ſunt. Porro ſacris myſteriis peractis ad reliquiarum eius repoſitionem itum eſt & Epiſcoporum manibus magnus Antiſtes ad baſim ſacræ diuinæque menſæ veluti ſacer & inuiolabilis theſaurus conditus eſt, Epiſcopis Epiſcopus, martyribus quamuis ſine ſanguine Martyr, Prophetis Chriſti & Apoſtolis magna atque aurea Eccleſiæ Chriſti tuba, omnes omnium aures perſonas & pia dogmata & præcepta clarè muſicis penè modulis occinens. Factum id vigeſimoſeptimo menſis Ianuarij die. Ingenti autem facinore iſto illi etiam qui propter ipſum ſeceſſerant perſuaſi Eccleſiæ omnes coniuncti atque vniti ſunt.* Hactenus Nicephorus.

Niceph. l. 14. cap. 43.

4. His auditis Caſſianus vbi primùm rumor eſſe cœpit in Occidente tanquam iucundiſſimis acceptis nuntiis recreatus, cùm manus cœlo ſublatas eodémque oculos defixiſſet, pro tam eximia in ſanctum beneficentia Deo ingentes gratias egit, tum ad ſuos oratione conuerſa nullum certè iucundiorem nuntium maiorémque lætitiam afferri ſibi protuiſſe teſtatus, de Chryſoſtomi virtutibus, (quod aliàs identidem facere conſueuerat) & de charitate illa imprimis, cui nimis anguſtus ad bene merendum orbis terræ videbatur, pauca perſtrinxit. Quibus cum maiori & effuſa ſolito magis hilaritate pronuntiatis, cæteris gemitus exprimebantur & lachrymæ. Iam nihil niſi clamabat ad Dominum, vt ſeruum ſuum in pace dimitteret in eum locum, vbi totus ſine vlla intermiſſione labiſque admiſtione poſſet in diuinæ Majeſtatis laudes impendi. Neque cogitare aliquando obitum ſuum poterat, quin exuberantes gaudio lachrymas funditaret: etſi numinis prouidentiæ ad cuius nutum vti mors libenter oppetenda, ſic neque vitæ prorogandæ detrectanda conſilia, auram hanc vniuerſam ita committeret vt quidquid ex eius maiori gloria foret, id omne de ſe ſuáque valetudine vellet plenè cumulatéque perfectum. Interea morbus magis magiſque ingraueſcere.

5. Tum ipſe ſolito infirmior & minus ad res gerendas ſufficiens, ſenſit breui inſtare depoſitionem tabernaculi ſui, & imminere horam quam ſummus illi prætor dixiſſet. Quocirca quietis auidus & abſtracto à præſentibus ſenſu, mentem oculóſque cœlo intendere & infracta voce cum Deo colloqui cepit, nunc Pſalmorum verſus pie admodum vſurpans, nunc Chriſti crucifixi effigiem manu tenens, imo è pectore ſuſpiria ducere, lacrymas precibus miſcere, ac ſubinde I e s v ſanctiſſimum ſucclamare nomen donec vox eum pariter ac vita deficeret. Ita extremum vſque ſpiritum fortiſſimè in hac virtutum dolorúmque paleſtra luctatus, vt ſua demum virtuti palma præmiaque decernerentur decimo Calendas Augusti, qui dies B. Apollinari Epiſcopo & Martyri anniuerſario ritu ſacer eſt, tranquillo ſerenoque vultu inter diſcipulorum ſuorum comprecantium lachrymas, placidiſſimè expirauit, animámque authori, à quo conditam acceperat, fœliciter tranſmiſit anno poſt Chriſtum natum 448. Cùm annos vitæ numeraret nonaginta ſeptem, ſed vitæ melioris ac religioſæ quam inter Monachos educatus à puero paruulo inſtituerat, penè totidem; quos ille omnes in voluntariis rigoribus traduxit aſſiduaque ac ſeueriſſima diſciplina, & vel peregrinationi vel literarum ſtudiis ſemper intentus, multorum præterea ſimultatibus & odiis periculis, atque ærumnis crebertimè conflictatus. Quibus rebus omnibus ſuperandis fuit vir planè admirabilis, ac ſæculo digna Chryſoſtomi ſoboles, niſi cœlo digniorem æternitas aſſeruiſſet.

CAPVT

CAPVT III.

Demortui veneratio & exequiæ.

1. AB hoc eius exceſſu, qui animorum motus apud mortales multos excitarint, difficilè eſt iis qui rem oculis non vſurparunt ſubiicere cogitationi. Quam primum id ſigni datum eſt, vt habetur receptum moribus religioſorum, quo certi fierent domeſtici omnes ſanctiſſimum Patrem in cœlos euolaſſe, certatim ſinguli tam triſti nuntio exanimati ad eius, velut ad communis parentis funus, accurrerunt, complentur cubiculum, in quo ſitum erat ſacrum corpus & ſuper humile ſolum, quod olim Monachis in vſu fuit, cilicio ac cinere inſtratum, ſubmiſſiſque omnes genibus, affectuque ingenti pedes primum ſuauiari & amplexari: tum pro ſua quiſque religione opinionéque, quam de eximia eius ſanctitate acceperant, vel pro eius animi incolumitate Deum, vel quorum maxima pars erat, ipſum pro ſua venerari. Inde lachrymæ aliis affectuum ſpeique plenæ decurrere, ſed longè maius ſui deſiderium quàm luctum in aliis reliquit, vnoquoque cum animo ſuo reputante, quàm illuſtri gemma orbati eſſent, quam ſancti ac ſtudioſi parentis eo die iacturam feciſſent. Quis religionem in exteras gentes propagaturus? Quis, ægris Monachorum corporibus & animis ſaluti futurus? Quis in Abbatis locum ſucceſſurus? ſubibat animum eximia illa morum probitas & vitæ moderatio prope ſingularis, quæ coniunxiſſet in homine, raro miraculo, ſummam doctrinam cum ſumma humilitate, magnitudinem animi periculis ac difficultatibus inuictam cum penè puerili ſimplicitate, mentem æqui retinentiſſimam cum benignitate & eximia in omnes liberalitate, denique tam humile iudicium, quo ſolitus deprimere laudes ſuas, cum prudentia maximarum rerum ad Dei obſequium effectrice vt hinc merito à plurimis, Norma religioſorum, Antiſtitum Exemplar, ſanctimoniæ Speculum, Eccleſiæ Lumen, literatorum Magiſter ſalutaretur. Illud igitur virtutum omnium & pietatis exemplum, illud familiæ tam certum præſidium ſibi ereptum, talem præconem religioni, tam ſtudioſum Eccleſiæ ademptum defenſorem, nouum ſydus quod Inſtitutionum Monaſticarum lucem penè caligantibus attuliſſet, his regionibus, ſubito occidiſſe querebantur.

2. Neque hæc de Caſſiano iudicia cœnobiorum limitibus circumſcripta mox elanguerunt, ſed multos Maſſilia tota, neque nullos per reliquum Prouinciæ, par opinio in virtutis admirationem venerationémque adduxit. Re per ciuitatem vulgata ingens confeſtim hominum concurſus viſendi cauſa in ſacellum eſt factus; atque hi manus, hi pedes certatim exoſculari, alij ſacram aliquam ſupellectilem admouere corpori alij reliquiarum de more fruſtula rogare. Et erat magnum eius morti decus, publica virorum etiam primariorum mœſtitia, & qualem

vix præſentes qui aderant ſeniores vrbis olim viſam eſſe meminiſſent. Quod vt ſummopere dum viueret charus acceptúſque omnibus Maſſilienſibus ille eſſet, ſic & mors incredibilem omnibus mœrorem attulerit.

3. Ipſe verò Venerius Epiſcopus & Clerus vniuerſus Maſſilienſis, quo putas animo tam præſtantis viri occaſum tulit? Certè ſi bonum demortui ſpectetur, non niſi æquo & hilari, quem inter cœlites adſcriptum & è mediis laboribus in illam requiem exceſſiſſe ſine dubitatione credebant; ſin autem ſuum & Chriſtianæ Reipublicæ commodum non niſi ægro & afflicto, quem Venerius ex cunctis Eccleſiæ ſuæ adminiſtris principem Sacerdotem Clero aſſeruerat, requirebat hominem ad res gerendas nauum, diuinæque gloriæ percupidum, ſitientiſſimum alienæ ſalutis, in ipſa ætatis maturitate rerumque gerendarum maxima opportunitate ſublatum. Similem ſenſum Saluianus tunc Presbyter Maſſilienſis & Caſſiani collega, tum è Clericis alij priuatim manifeſtarunt, qui tum populi religionem & pietatem aſpicerent, & mortui virtutem non ignorarent, non perſuaſione modo vulgi ſed propriæ ſanctimoniæ merito V. S. Euſtach. decreuerunt ipſum cœlo & ſuperis inferendum. Suffectus verò deinceps in locum Epiſcopi Venerij qui anno poſt, Caſſianum ſequutus eſt, vt quàm virtute & charitate proximus fuerat patet filio, tam eſſet beatæ vitæ natali. Poſtero die curatum legitimè funus, & exanimè corpus ſacerdotum Monachorum veſtitu ritè indutum, ac mitram capite dextraque lituum gerens, quod eſt ſummorum Cœnobiarcharum geſtamen, inque feretro decenter compoſitum multis proſequentibus effertur in templum, iuſtiſque ac precibus exequialibus quanto maximo potuit cultu & ſtudio perſolutis, ſepelitur humili primum conditorio in æde anguſta veterique ſancti Victoris, cuius modicum templum ſubterraneum inter recentes fabricas etiam nunc viſitur; ſed qua in parte vt internoſcatur à cæteris adhuc quæritur. Multis enim ædes illa amplificata commutataque modis tandem ab Vrbano 5. Pontifice Maximo excitatæ Baſilicæ ceſſit, in quam placuit traducere lipſana, & argenteæ thecæ religiosè incluſa præter dextrum aræ maioris latus collocare, adſcripta hac epigraphe: *Caput S. Caſſiani.* Et additur ſubtus Vrbanum V. Pontificem Maximum poſuiſſe; cuius item Pontificis corpus Auenione Maſſiliam tranſlatum, vt teſtamento conſtituerat, ſepulchro ibidem erecto aram maximam inter ac ſacellum S. Caſſiani conditum eſt, à Gregorio XI. Nonis Iunij anno 1372. vbi cum Caſſiano & reliquis ſanctiſſimis Abbatibus, à quibus exceptum regendi huius Monaſterij Magiſtratum plures annos habuerat, icon eius adhuc veneranda conſpicitur.

4. Nec Maſſiliæ ſolùm funus Caſſiani honorificè celebratum, ſed ad omnes omnium vicinarum regionum ſocios, mors protinus flebilis fuit; quod communem Abbatem amiſſum dolerent. Nec ſocios tantùm dolor tangebat, exteri etiam, pro veteri quæ cum illo fuerat neceſſitudine, luxerunt exequiaſque curarunt. Venerius enim Epiſcopus & Clerus Maſſilienſis honeſtandum apud ſe in maiore vrbis templo funus duxerunt, quod talem

talem tantúmque Presbyterum ac Doctorem Eccleſia amiſiſſet. Quin etiam Lerini à Monachis ne poſtea ſuus defuncto honos haberetur, inhiberi ſtudia non potuerunt. Teſtes vtriuſque ordinis tabulæ Calendariæ, quibus ab hinc frequentatus hic ritus anniuerſarius deſignatur ad 10. Calend. Auguſti cum hac ſcriptura

A. X Caſſiani Abbatis co. offi. fo. CCCLXVIII.
Apollinaris Epiſcopi & Mart. commem. fo. CCCLXIX.

In tabulis verò Lerinenſibus cuiuſdam M. S. Martyrologij ſic legitur

Depoſitio Beati Caſſiani ſepulti apud Maſſiliam Monaſterio S. Petri & S. Victoris, &c.

Sepulchrum hodie inter primaria Maſſiliæ loca numeratur, ſummáque pietate frequentant ciues, inuiſunt aduenæ religionis cauſa, quos certum eſt exciri tum magna vitæ ac ſanctitatis opinione tum admiratione earum rerum, quas mirificas illius precibus conferri exiſtimant à Deo venerandas famuli ſui reliquias honorante. Capiuntur & rara magnitudine fructus, quem ſuis illum Inſtitutionibus Monaſticis & exemplis peperiſſe intelligunt, rati haud facilè tantam ramorum fœcunditatem niſi ex optimæ ſtirpis indole propagari, neque tam vberes ſcientiarum riuulos, niſi à ſaluberrimo & limpidiſſimo virtutum fonte ſcaturire potuiſſe.

5. Cæterum ætas erat vt diximus affecta & ingraueſcens, ſtaturæ procera, iuſtam haud ſanè multum excedente. Vires, ne ſe ipſæ confeciſſent robuſtæ, poſt autem diuturnas inedias & ſæuitiæ rigores in ſeipſum perquam fractæ, ac ſub ægritudinis vltimæ tentamenta omnino defectæ. Corpore fuit ſatis amplo, & cui eſſet abundè ſanguinis, vt Scytharum temperatio ſolet. Color oris pallidum inter fuſcumque anceps, quantum ex icone argentea Vrbani V. ſtudio & impenſis facta conijcere licet. Facie honeſta & liberali, frons exporrecta & lata Maieſtatem addebat. Cæſios vegetoſque oculos habuit, naſum modicum vultum hilarem quidem ſed viuidum & ardentem, barbam & capillos nigros ſed iam ætate aut curis etiam canos, humorum temperiem aut in exceſſu nullo, aut declinantem nonnihil ad iram naturamque præferuidam. Reliquus corporis habitus adeo illi neglectus in vita, & in inceſſu toto, vultuque ita temperatus & congruus, vt non alio ferè viua ipſa modeſtia magis apto ſui ſimulachro ſpirare potuiſſe videretur.

CAPVT IV.

Præſtantium virtutum exempla.

1. Vita Caſſiani ad exitum perducta, libet virtutum eius aliquot exempla & ſcitè dicta ſeiungere ac ſummatim excerpere. Nam ire:

ire per ſingula non eſt operæ. Nobis ſat erit in rerum optimarum copia, ſyllabum aliquarum duntaxat texuiſſe, & quas ille prolixè habuit, multò hic anguſtius denarrare.

2. Hoc habuit eximiè dum in ſacra paleſtra diuinæ ſapientiæ altioribus documentis exerceretur vt omnes religioſi & ſancti Monachi numeros ex diſciplina ordinis expleret, eiuſmodi enim inter hæc ſtudia fuit Caſſiani virtus, ſi obſeruare modo diligenter velimus, quæ ſcripto etiam in Inſtituta renuntiantium & Collationes Patrum adnotauit, vt domeſticis eſſet exemplo, externis admirationi. Fuere quædam in eo ſingularia dona atque ornamenta, quæ præter cæteros clarum illum atque inſignem vbique reddebant. Primùm animi demiſſio atque modeſtia eo admirabilior atque præſtantior, quo maiore cum ſapientia & interiore eruditione coniuncta. Ab hac tanquam fundamento religioſæ ſanctitatis, & parente cæterarum virtutum, diſciplinam ſibi exteriorem pleramque formauit; quia verò ad hoc inſtitutum via munitur humiliatione, curabat ſedulo vt tum domi tum in Xenodochiis ad abiectiſſima quæque miniſteria perpetuo applicaretur. Aſperum ſe in ſeipſum, ſuique corporis ſeuerum domitorem præbebat, ieiunia & flagra erant ei familiaria, ad cubitum nuda interdum contentus humo, non tamen nudus ſed cum indumentis capturus ſomnum, quo ad orandum Deum euigilaret expeditior.

3. Nec verò exteriorem hanc humilitatem modo coluit indicem interioris, ſed multò magis interiorem quæ ſita eſt in ſui ipſius cognitione deſpicientiaque. Etenim cum propter iam tum adeo certam de eximia eius doctrina & ſanctitate opinionem, in tanta haberetur veneratione vt ab eo ſe moneri regique perinde cæteri permitterent, ac ſi ſummam in eos authoritatem obtinuiſſet. E diuerſo ipſe ſe humillimo ſemper loco ducere, de ſe abiecte ſentire & loqui, alioſque perinde omnes vt maiores ſuſpicere, ac ſicubi comparatio fieret etiam infimis deferre, ſi quid officij deſpicatum eſſet, id ipſe ambire & promptius fungi, quàm alij detrectaſſent. Nihil vnquam egit aut dixit quod vel longo interuallo ad ſuam laudem pertineret, quin imo omnem ſæculi ſplendorem & ingenij decora atque ornamenta ſcientiæque copiam & cætera quæ laudi eſſe poterant admirabili ſilentio contegebat, vt nemo vnquam ita ſe erexerit ſuperbia, atque iſte animi ſubmiſſione depreſſit, nemo ſic appetierit honores vt idem contempſit.

4. Accedebat ad hunc tam demiſſæ humilitatis amorem eximia quædam precandi ſuique colligendi facultas & familiaritas cum Deo, in qua tantum operæ collocabat quaſi in ea ſpes omnis ſita eſſet perfectæ ſanctitatis parandæ. *Ieiunia*, inquit, *vigiliæ, meditatio ſcripturarum, nuditas ac priuatio omnium facultatum, non perfectio ſed perfectionis inſtrumenta ſunt, quia non in ipſis conſiſtit diſciplina illius finis, ſed per illa peruenitur ad finem. In caſſum igitur hæc exercitia molietur, quiſquis his velut ſummo bono contentus, intentionem ſui cordis huc vſque defixerit, & non ad capiendum finem propter quem hæc appetenda ſunt, omne ſtudium virtutis extenderit.* Tum cap. 8. *His nobis principalis debet eſſe conatus, hæc immobilis* Collat. 1. c. 4.

deſtinatio

deſtinatio cordis iugiter affectanda vt diuinis rebus ac Deo mens ſemper inhæreat, quidquid ab hac diuerſum eſt, quamuis magnum ſecundum tamen aut etiam infimum ſeu certè noxium iudicandum eſt. Itaque cætera cum leges iuberent nuſquam poſtremus at in precandi ſtudio ſe etiam ipſo prior excitatiorque tempus occupare, ac præter ſtatas diei horas ei exercitationi attributas, maximam noctis partem, quod illi toto vitæ tempore perenne fuit, cum Deo tranſigere. Neque quod in officia charitatis tam propenſo eſſet animo propterea deſiſtebat, quin ſemper aliquid pium ſanctúmque mente volueret ac reuolueret; hoc enim commodi ex orandi aſſiduitate percipitur, vt Deum vbique præſentem circumferamus, & frequens ſeu locus ſeu negotium, templi vicem nobis præbeat, materiámque adeo ſuppeditet, ac ſegetem comprecandi meditandique. Nihil à cogitando de Deo ſic eius auertebat animum, vt non Dei præſentia ſenſuque perpetuo vbique frueretur, quamquam præcipuè tunc exardeſcebat ignis, cùm in mediis ſyluis aut aliis locis ſolitariis inambularet aut moraretur. Sæpius per ſomnum diuini amoris flamma exæſtuantis animi ſuccenſas emittebat voces, vt orare illum non dormire crederes. In menſa cibi frequenter oblitus aut cum Deo loquebatur, aut ex intimo pectore ſuſpiria in Deum tanquam hamentata iacula intorquebat. Quoties grauius rei momentum ſuberat non prius negotio manum admouiſſet, quibuſuis rationibus duceretur, quàm de ſumma re ad Deum referret; neque domo aut cubiculo pedem efferebat, ni ſui cuſtodiam per idoneas preces cœlitibus commendaret. Quid exequar copioſiſſimos lacrymarum imbres? dum intempeſta nocte in templum obrepens ante ſacro ſanctum Chriſti præſepe, modo genibus nitens, modo humi abiectus feruidas preces funderet, ac perſeueraret in illa ſumma vi & contentione animi atque labore corporis, donec aut ſomni neceſſitas aut auroræ lux ſuperueniret. Quid ſuauiſſimos ſenſus & diuinitus hauſtas voluptates? quibus inundatus ardere oculis & vultu, totúſque ex Dei cognitione & amore pendere videretur, vt non ambigeres eius animum quaſi corpore abſtractum interdum eminere foras. Qua ex re hunc fere fructum referebat, vt nulla res eum abducere poſſet à perpetua continentique de Deo cogitatione, neque pateretur momentum quidem præſcripti temporis, de tam ſuaui atque diuino ſtudio interire.

5. Tanta hæc pietas & religio haud diſparem in Caſſiani animo charitatem accenderat. Flagrabat immenſa lucrandarum animarum cupiditate, quæ prius etiam quàm iungeret conſuetudinem & familiaritatem cum externis, qua potuit, erupit. Subinde namque in puerorum conuictu, de quo ſupra narrare memini, cùm fortè inſtructorem ageret ſeorſim cum vnoquoque tractaturus, nunc precandi artem, nunc puritatis amorem commendans, optima diuini amoris ſemina tenellæ illi ætati & ad omnem virtutem facili committebat. Hunc ipſum zelum explicauit, dum ſe hoſpitibus & peregrinis quaſi ſeruum addiceret, agreſtéſque animas ſanctioris vitæ rudimentis excoleret tironum formaret ingenia, veteranorum mores erudiret, publicus vitiorum ſuorum accuſator & vindex,

ac in ſe rigidus & ſeuerus, in alios blandus ac facilis, nihil vt ſibi ignoſceret, aliis omnia. Quam quiſque plurimis illum obtrectationibus aut iniuriis violaſſet, tam maximè beneficiis ſe vindicabat.

6. Iam verò legum obſeruantia tam ſollicita, vt cuipiam ſupereſſe videri poſſet. Cordis mundities & caſtimonia, prudentia, magnitudo animi, diuinaque fiducia, comitas grauitati iuncta, cætera æque laudata & pleraque in hoc primo religioſæ vitæ curriculo Caſſiani ſimilia.

CAPVT V.

Meditandi ſtudium & familiaritas cum Deo.

1. NEc ſolis precibus quas quod ore proferantur vocales nominamus, ſed longè impenſius meditandis diuinis animum conſueuerat exercere. Etenim cum in cæteris religioſæ vitæ bonis etiam hoc ſuppetere ſibi vtiliſſimum agnoſceret, quo vitiorum ſecurus ad ſumma virtutum euadere, & duci rectà quaſi per viam compendiariam ad perfectionis adyta poſſet, exinde fixum firmumque animo habuit, vt iugiter cum Deo ac familiariter verſaretur, & ad cæteras orandi formas, quas ſtatas Deo velut ex officio conſtanter ſolueret ac attente pieque pronuntiaret, huius quoque ſtudij partem ſibi capeſſeret.

2. Maximè verò ne animus diuina illa optatiſſimaque fraudaretur requie, cùm aſſiduæ occupationes vix paucas ei diurni temporis horas ad meditandum vacuas relinquerent, orationi magis quam ſomno auidè affectus, ſub nocturnam ſynaxim totam reliquam noctem quieti corporis detractam tribuebat his cœleſtibus delitiis, *donec*, inquit, *ſuperueniente diei ſplendore nocturno operi ac meditationi operatio diurna ſuccederet. Quamobrem Canonicis vigiliis priuatæ ab eis ſubiunguntur excubiæ, ac maiore illis obſeruatione ſuccedunt, vt & illa purificatio, quæ Pſalmis & orationibus eſt acquiſita non pereat, & intentior ſolicitudo diligentius nos per diem cuſtoditura præparetur meditatione nocturna. Et idcirco eas cum adiectione operis exequuntur, ne velut otioſis valeat ſomnus irrepere. Sicut enim nullum ferme ab eis otij tempus excipitur, ita nec meditationi quidem ſpiritali finis imponitur. Nam pariter exercentes corporis animæque virtutes exterioris hominis ſtipendia cum emolumentis exterioris exæquant, lubricis motibus cordis & fluctuationi cogitationum inſtabili, operum pondera velut quamdam tenacem atque immobilem anchoram præfigentes, cui volubilitas ac peruagatio cordis innexa intra cellæ clauſtra, velut in portu fidiſſimo valeat contineri: atque ita ſpiritali meditationi tantùm & cuſtodia cogitationum intenta, non modò ad conſenſum prauæ cuiuſque ſuggeſtionis peruigilem mentem corruere non ſinat, verum etiam ab omni ſuperflua otioſaque cogitatione cuſtodiat; ita vt quid ex quo pendeat haud facilè poſſit à quoquam diſcerni, id eſt vtrum propter meditationem ſpiritalem inceſſabile manuum opus exerceant, an propter operis iugitatem tam præclarum ſpiritus profectum ſcientiæque lumen acquirant.*

Lib. 2. Inſtit. c. 12. 13. 14.

3. Tum

3. Tum etiam ne deſtinata commentatio teperet cuſtodia ſenſus omnes acriter munire, ſeuocare ſe in angulum, vt inter tenebras plerumque abſtruſus tumultuantibus curis præcluderet acceſſum. *Intra noſtrum*, inquit, *cubiculum ſupplicamus, cùm ab omnium cogitationum ſiue ſollicitudinum ſtrepitu cor noſtrum penitus amouentes ſecreto quodammodo ac familiariter preces noſtras Domino referamus. Clauſo oramus oſtio, cùm ſtrictis labiis noſtris omnique ſilentio ſupplicamus, non vocum ſed cordium ſcrutatori. In abſcondito oramus, quando corde tantùm & intenta mente petitiones noſtras ſoli pandimus Deo, ita vt ne ipſæ quidem aduerſæ valeant poteſtates genus noſtræ petitionis agnoſcere. Propter quod cum ſummo eſt orandum ſilentio non ſolum ne fratres aſtantes noſtris ſuſurris vel clamoribus anocemus, & orantium ſenſibus obſtrepamus; ſed vt ipſos quoque inimicos noſtros, qui orantibus nobis maximè inſidiantur, lateat noſtræ petitionis intentio. Ita enim præceptum illud adimplebimus. Ab ea quæ dormit in ſinu tuo cuſtodi clauſtra oris tui.* Collat. 9. cap. 35.

4. Iucundo verò diuini amoris motu ſuauitatibuſque cœleſtibus pleno interea pectore fruebatur, miratus identidem qua homines dementia capti, tantas pietatis illecebras & mulſa fluxis auderent voluptatibus poſt habere, ac veris virtutum faſtiditis opibus, mentem inanibus aut ambitioſis voluntatibus paſcere. Hæc ſua orationis ſtudia, conſilia, cogitationéſque aperit Collat. 9. vbi ſuper veræ orationis ſtatu B. Antonij ſententiam producens etſi Abbatis Iſaaci nomine, ſuam eſſe inficietur tamen vt de ſe in omnibus & ſentit abiectè & ſummiſsè loquitur, in communi atque eodem quo ille deuotionis affectu verſari exiſtimo. Sic enim Antonium nonnunquam in oratione perſtitiſſe aiunt, *vt eodem in exceſſu mentis frequenter orante, cùm ſolis ortus cepiſſet infundi audirent eum in feruore ſpiritus proclamantem. Quid me impedis ſol, qui ad hoc iam oriris, vt me ab huius veri luminis abſtrahas claritate? Cuius etiam hæc quoque eſt ſuper orationis fine cœleſtis & pluſquam humana ſententia. Non eſt, inquit, perfecta oratio in qua ſe Monachus, vel hoc ipſum quod orat intelligit.* Collat. 9. c. 31. Æque Caſſianum noſtrum videre erat poſtquam aliquandiu quaſi alienata à ſenſibus mente oraſſet, tanta diuinæ conſolationis copia perfundi, tanta lachrymarum affluentia, vt ardeſcere totus ac colliqueſcere animo videretur. Sed nuſquam nec vberius animam hi imbres neque ſuauius irrigabant, quàm vbi materies & argumentum ſuberat, quo impenſa Dei beneficia, vel mortalium admiſſa ſcelera, vel Chriſti pro eorum expiatione patientis dolores meditanti ſubiicerentur.

5. Multus eſt in his enarrandis Collatione citata de diuerſitate ſpiritualium lachrymarum, quas docet non vno affectu omnes, vel vna virtute depromi. *Aliter enim ille emanat fletus qui peccatorum ſpina cor noſtrum compungere profertur, de quo dicitur. Laboraui in gemitu meo, lauabo per ſingulas noctes lectum meum, lachrymis meis ſtratum meum rigabo. Et iterum Deduc quaſi torrentem lachrymas per diem & per noctem, & non des requiem tibi, neque taceat pupilla oculi tui. Aliter qui de contemplatione æternorum bonorum & deſiderio illius futuræ claritatis exoritur, pro qua* Collat. 9. cap. 29 & 30. Pſalm. 6. Thren 4.

etiam vberiores lachrymarum fontes de intolerantia gaudij & alacritatis immenſitate prorumpunt, dum ſitit anima noſtra ad Deum fontem viuum dicens. Pſalm.41. Quando veniam & apparebo ante conſpectum Dei? Fuerunt mihi lachrymæ meæ panes die ac nocte; Pſalm.119. cum eiulatu quotidie & lamentatione proclamans. Heu mihi quoniam incolatus meus prolongatus eſt, & multùm incola fuit anima mea. Aliter profluunt lachrymæ quæ abſque vlla quidem talium criminum conſcientia, ſed tamen de metu gehennæ & horribilis illius iudicij Pſalm.142. recordatione procedunt cuius terrore Propheta percuſſus orat ad Deum. Non intres inquiens in iudicium cum ſeruo tuo, quia non iuſtificabitur in conſpectu tuo omnis viuens. Eſt etiam aliud lachrymarum genus quod non pro ſua conſcientia, ſed pro aliena duritia peccatiſque generatur, qua Samuel Saulem, quo illam quoque ciuitatem Hieruſalem, vel in præteritis Hieremias vel in Euangelio Dominus fleuiſſe deſcribitur ita dicens. Quis dabit capiti meo aquam & oculis meis fontem lachrymarum, & plorabo in die & in nocte interfectos filiæ populi mei. Vel certè quales illæ ſunt lachrymæ de quibus in Pſalm.101. canitur quia cinerem ſicut panem manducaui & poculum meum cum fletu miſcebam. Quas certum eſt non illo affectu promi quo in 6. Pſalmo ex perſona pœnitentis emergunt, ſed pro anxietatibus vitæ huius atque anguſtiis & ærumnis, quibus iuſti in hoc mundo poſiti deprimuntur. Quod etiam Pſalmi ipſius non ſolùm textus ſed etiam titulus euidenter oſtendit, qui ex perſona pauperis illius de quo in Euangelio dicitur. Beati pauperes ſpiritu, quoniam ipſorum eſt regnum cœlorum, ita deſcribitur. Oratio pauperis cum anxiatus fuerit & coram Deo effuderit precem ſuam. Ab his ergo lachrymis multum diſtant illæ quæ obdurato corde de ſiccis oculis exprimuntur quas licet non penitus infructuoſas eſſe credamus, bono enim propoſito earum attentatur emiſſio, ab his præſertim, qui nec dum vel ad ſcientiam peruenire perfectam vel priſtinorum ſeu præſentium vitiorum potuerunt ad purum labe mundari. Ab his tamen qui in affectum iam tranſiere virtutum nequaquam debet hoc modo extorqueri profuſio lachrymarum, nec exterioris hominis magnopere affectandi ſunt fletus, qui etiam ſi fuerint vtcumque producti, nunquam pertingere ad illam ſpontanearum lachrymarum poterunt vbertatem. Magis enim ſupplicantis animum ſuis conatibus diſtrahentes humiliabunt, atque ad ima demergent, & ab illa cœleſti ſublimitate deponent in qua attonita mens orantis indeclinabiliter debet eſſe defixa, eamque compellent precum ſuarum intentione laxata, erga ſteriles & coactitias lachrymarum guttulas ægrotare.

6. Declarabat inſuper inſignem viri pietatem & incenſum precandi ſtudium, quod præter quotidianæ Pſalmodiæ penſum contemplationiſque nocturnæ, quocumque ingrederetur aut quidquid aggrederetur, anſas vbique & ſemper quæreret & captaret orandi. Maximè cum per vias iret, aut in grauiori opere ac munere domi laboraret, velut optatiſſima nactus otia, & à cæteris curis atque occupationibus libera, ea tota piis cogitationibus & ſanctis precibus conſumebat. In rebus momenti etiam leuioris vt videbatur, nihil tamen conſueuerat prius conſtituere, quàm de genibus Deo ſupplicaſſet, pedem foras efferre, ni ſui cuſtodiam per idoneas

idoneas preces cœlitibus commendaſſet. Volebat denique vt ſui ſemper orarent, aut aliquid pij meditarentur, dicebatque vtilius de ſententia Patrum Ægyptiorum breues quidem orationes, ſed creberrimas fieri; illud quidem vt frequentius Dominum deprecantes iugiter eidem cohærere poſſimus. Hoc verò vt inſidiantis diaboli iacula quæ infligere nobis tunc præcipuè cum oramus inſiſtit, ſuccincta breuitate vitemus. Iterum de vtilitate breuis & tacitæ orationis docet, *frequenter quidem ſed breuiter eſſe orandum, ne immorantibus nobis inſerere aliquid noſtro cordi inſidiator poſſit inimicus. Iſtud namque eſt ſacrificium verum quia ſacrificium Deo ſpiritus contribulatus. Hac ſalutaris oblatio, iſta ſunt pura libamina, iſtud ſacrificium iuſtitiæ, iſtud ſacrificium laudis, hæ ſunt vera ac pingues hoſtiæ, iſta ſunt holocauſtomata medullata, quæ contritis & humiliatis cordibus offeruntur, quæque hac qua diximus diſciplina & intentione ſpiritus exhibentes, efficaci poterimus virtute cantare. Dirigatur Domine oratio mea ſicut incenſum in conſpectu tuo, eleuatio manuum mearum ſacrificium veſpertinum.* Lib. 2. Inſtitut. c. 10. Collat. 9. c. 36. Pſalm. 140.

7. Aſtipulatur Auguſtinus ad Probam ita ſcribens. *Dicuntur fratres in Ægypto crebras quidem habere orationes, ſed eas tamen breuiſſimas & raptim quodammodo iaculatas: ne illa vigilanter erecta, quæ oranti plurimum neceſſaria eſt, per productiores moras, euaneſcat atque hebetetur intentio. Ac per hoc etiam ipſi ſatis oſtendunt, hanc intentionem ſicut non eſt obtundenda ſi perdurare non poteſt; ita ſi perdurauerit non cito eſſe rumpendam. Abſit enim ab oratione multa loquutio, ſed non deſit multa precatio, ſi feruens perſeuerat intentio. Nam multum loqui eſt in orando rem non neceſſariam ſuperfluis agere verbis: multum autem precari eſt eum quem precamur diuturna & pia cordis excitatione pulſare. Et plerumque plus gemitibus quam ſermonibus agitur, plus fletu quam afflatu.* Epiſt. 121.

CAPVT VI.

Religio & amor erga SS. Euchariſtiæ myſterium.

1. EMicabant ex eo cùm in aliis ſemper actionibus virtutum, tum verò in vſu præſertim Euchariſtiæ pietatis eximiæ ſigna. Quippe tunc diuinum ardorem & illecebras mentis tam notabiles præferebat, vt circumſtantibus eſſet admirationi exundantibus interea lachrymis ac perenni affluentes teneriſſimorum affectuum voluptate. Iſque animi habitus ei ſemper poſtmodum conſtans erat, quoties vel inter ſacra diuinam hoſtiam in præſentia & ante oculos propoſitam videret vel eam ipſe contingeret vel cum non rarò ſtatis horis in ſacram ædem ſe reciperet atque ibi anguſtiſſimam Euchariſtiam adoraret. Quæ verò conſuetudo vetus & leges priſtinæ Monachorum eſſent ad cœleſtem hanc menſam ex cap. 11. ad librum 3. Inſtitut. adiuncto conſtabit, quo omnem illum apparatum & ſolemnem ritum exponit his verbis. *Die Dominico vnam tantummodo Miſſam ante prandium celebrari mos erat, in qua Pſalmorum atque* Lib. 3. Inſtit. cap. 11.

orationum ſeu lectionum pro ipſius collecta vel communionis Dominicæ reuerentia ſolemnius aliquid ac propenſius impendentes, in ipſa Tertiam Sextamque pariter conſummatam reputabant. Itaque fit vt de orationum obſequiis nihil imminuatur, adiectione ſcilicet lectionum, & nihilominus differentia quædam vel remiſſio videatur fratribus indulgeri, pro reuerentia dominicæ reſurrectionis præ cætero tempore, quæ & totius ſeptimanæ videatur obſeruantiam relaxare, & pro hac ipſa quæ intermiſcetur quadam differentia, eumdem diem velut feſtiuum prouocet rurſum ſolemnius expectari, minúſque faciat hebdomadis venturæ ieiunia huius expectatione ſentiri. Semper enim æquanimius qualibet fatigatio ſuſtinetur & ſine faſtidio labor impenditur ſi interiecta ei viciſſitudo quadam vel operis immutatio qualiſcumque ſuccedat.

2. Quo loco, etſi Miſſæ nomen pro conuentu Monachorum ad officium diuinum peragendum accipiatur aliquoties, nihil vetat in hoc conuentu etiam Miſſæ ſacrificium comprehendi, cuius cauſa præcipuè Monachos Ægyptios ad Eccleſiam conuenire teſtatur ibidem cap. 2. Exceptis veſpertinis ac nocturnis congregationibus nulla apud eos per diem publica ſolemnitas abſque die ſabbathi vel Dominica celebratur, in quibus hora tertia ſacræ Communionis obtentu conueniunt. Quod in Oriente ab vniuerſis Chriſtianis in morem etiam perductum fuiſſe ſcribit Clemens.
Clemens lib. 7. Conſt. c. 24. *Sabbathum*, inquit, *& Dominicum diem feſtum agimus, quia illud naturæ conditæ eſt monimentum, hic reſurrectionis.* Et Socrates. *Cum feſta cuiuſlibet hebdomadæ occurrebant videlicet Sabbathum & dies Dominicus, in quibus conuentus in Eccleſiis fieri ſolent.* Vnam ergo Miſſam non plures memorat quod vix alius præter Abbatem in tota familia ſibi arrogare auderet, vel concedi poſtularet ſacerdotij dignitatem. Atque huius tanti officij ſeruitutem aſtringit Sabbathi aut Dominicæ feſtis diebus duntaxat, quibus ſolemnes Miſſæ ac publicæ tertia ab ortu ſolis hora celebrandæ indicebantur, ad popularem myſterij intelligentiam accommodatè, cum appetente hora ſexta, ad quam protrahebatur tertia, ſecundum diei ritum Eccleſiaſticæ in crucem actus ſit Chriſtus; vt ad expreſſam viui ac ſpirantis oris imaginem in altari dandum ſacrificij ſpectaculum deſignaretur. Cuius etiam meminit Athanaſius his verbis. Poſt tertiam ſynaxes conficies, quoniam ea hora defixum eſt lignum crucis. Priuatas licitè toto anni tempore quotidie celebrari ſolitas conſtate inter omnes video tum ob debitum Dei cultum tum ob commune fidelium viuentium & defunctorum bonum. De ea re ipſe & Abbas Moyſes inter ſe loquuti ſunt cum de morte Heronis ſenis, pro cuius meritis aiunt, *laborum tantorum & annorum numeroſitate, quæ in eremo perdurauit, hac miſeratione & humilitate ſumma ab his qui eius compatiebantur exitio, vix à Preſbytero Abbate Paphnutio potuit obtineri, vt non inter Biothanatos reputatus etiam memoria & oblatione pauſantium iudicaretur indignus.*

Athanaſius lib. de Virg.

Collat. 2. c. 5.

3. Horum libenter ſacrorum adminiſter erat Caſſianus antequam faceret ipſe; deinceps ſacerdotij ordine inauguratus ſæpius templum obibat per diem, manè, veſpere, eundo, redeundo è cella egrediendo, regrediendoque, domum, denique poſt vnam & alteram horam quas le-

ctioni aut operi manuum impendiſſet continenter, atque aliàs non raró. Inque his ante omnia auguſtiſſimam Euchariſtiam tanto adorabat affectu animique contentione, vt inter ſuauiſſimos ſenſus ſe ipſe non caperet, ſed gaudio exuberante in ſuſpiria & voces tenerrimi affectus abiret.

CAPVT VII.

Fiducia eius in Angelos ac præcipuè tutelarem ſuum.

1. ENim verò quàm arcta illi cum ſanctis Angelis (vt erat ſimiliter ipſe angelicis moribus) ac præcipuè tutelari ſuo intercederet neceſſitudo, vel ex eo conſtare poteſt quod in rebus omnibus præſentes cerneret, & velut ad exemplum quod imitaretur reſpectaret, nec facilè dies abiret, quo ſæpius cùm in ædem ſacram circum aras ſupplicatum ſe conferret ſalutare religiosè, & vbi tempus aut neceſſitas premeret, fidem eorum obteſtari aut miſericordiam implorare prætermitteret. Sed clariùs longè conceptam de eorum tutela fiduciam & opinionem expreſſit in prolixa illa iuxta & eleganti ſermocinatione Sereni Abbatis quæ Collat. 8. cap. 7. & ſequentibus præſcripta habetur. Et hic mihi collocanda viſa eſt nimirum vt aliorum bono tam inſignium ſublimiumque ſententiarum monumenta ſuppeditentur.

2. *Ac primum de initio Principatuum & Poteſtatum, præfatur in hæc verba. Ante conditionem huius viſibilis creaturæ ſpiritales cœleſtéſque virtutes Deum feciſſe, quæ pro hoc ipſo quod ſcirent, ſe ad tantam beatitudinis gloriam beneficio creatoris ex nihilò fuiſſe productas, perpetuas ei gratias referentes indeſinenter eius laudibus inhærerent, nemo fidelium dubitat. Nec enim exiſtimare debemus creationis & opificij ſui principia ab huius mundi conſtitutione Deum primitus inchoaſſe, quaſi in illis anterioribus atque innumeris ſæculis ab omni prouidentia & diſpenſatione diuina fuerit otioſus, ac tanquam non habens in quos bonitatis ſuæ exerceret beneficia, ſolitarius atque ab omni munificentia alienus fuiſſe credatur quod de illa immenſa ac ſine principio & incomprehenſibili Maieſtate ſatis humile eſt incongruumque ſentire, ipſe Domino de illis poteſtatibus hæc dicente. Quando facta ſunt ſimul ſidera laudauerunt me voce magna omnes Angeli mei. Qui ergo interſunt creationi ſiderum ante iſtud principium in quo factum dicitur cœlum & terra, creati fuiſſe manifeſtiſſimè comprobantur, quippe qui pro iſtis omnibus viſibilibus creaturis, quas videbant ex nihilo proceſſiſſe creatorem magna voce referuntur & admiratione laudaſſe. Ante iſtud ergo temporale principium quod à Moyſe ponitur quodque mundi huius ſecundum hiſtoricum imo Iudaicum ſenſum ſignat ætatem, ſaluo ſcilicet noſtro ſenſu, quo nos interpretamur omnium rerum Chriſtum eſſe principium, in quo omnia creauerit Pater ſecundum illud. Omnia per ipſum facta ſunt & ſine ipſo factum eſt nihil. Ante iſtud inquam Geneſeos temporale principium, omnes illas poteſtates cœleſteſque virtutes Deum creaſſe non dubium eſt. Quas Apoſtolus per ordi-* Collat. 8. c. 7.

nem

nem dinumerans ita deſcribit. Quia in Chriſto creata ſunt omnia, ſiue quæ in cœlis, ſiue quæ in terra ſunt viſibilia, & inuiſibilia, ſiue Angeli, ſiue Archangeli, ſiue Throni, ſiue Dominationes, ſiue Principatus, ſiue Poteſtates, omnia per ipſum & in ipſo creata ſunt.

3. Quo loco tradit ſecundum ſententiam Doctorum Græcorum qui omnes teſte D. Thoma 1. part. quæſt. 61. art. 3. hoc concorditer ſentiunt quod Angeli ſunt ante mundum corporeum creati. Idque affirmare non eſt inquit reputandum erroneum, præcipuè propter ſententiam Gregorij Nazianzeni, cuius tanta eſt in doctrina authoritas vt nullus vnquam eius dictis calumniam inferre præſumpſerit, ſicut nec Athanaſij documentis, vt Hieronymus dicit, qui eorumdem opinioni aſtipulatur ſuper Epiſto-
Epiſt. ad Titũ cap. 1. lam ad Titum. Etſi contrarium non tantùm probabilius ſed & conuenientius videtur, decreto Concilij Lateranenſis ſub Innocentio III. In eo enim firma fide credendum ſtatuitur Deum ab initio temporis ſimul vtramque de nihilo condidiſſe creaturam, ſpiritualem & corpoream, Angelicam & mundanam.

Ibi. cap. 10. 4. Addit inſuper litigioſam concertationumque plenam diſputationem. Num ruina ſeu præuaricatio eorum qui de Angelica ſtatione deiecti ſunt, ſpecialiter ex inuidia proceſſerit, quando Adamum & Euam liuida calliditate deceperunt, *quod Geneſeos*, inquit, *lectio manifeſtè inficiatur, quæ ante illorum deceptionem ſerpentini nominis eum nota credidit inurendum, ita dicens. Serpens autem erat ſapientior ſiue vt Hebraici exprimunt libri callidior cunctis beſtiis terræ, quas fecit Dominus Deus. Intelligitis ergo quod ante illam circumuentionem, primi hominis de Angelica diſceſſerat ſanctitate. Ita vt non ſolùm nominis huius inſigniri mereretur infamia, ſed etiam in nequitia tergiuerſatione cæteris præferretur beſtiis terræ. Non enim tali vocabulo ſcriptura bonum Angelum deſignaſſet nec de his qui in illa beatitudine perſeuerant diceret, ſerpens autem erat ſapientior omnibus beſtiis terræ. Nam hoc cognomen non ſolum Gabrieli ſiue Michaeli nullo modo poſſet aptari, ſed ne bono quidem cuiquam homini conueniret. Apertiſſimè itaque & ſerpentis vocabulum & comparatio beſtiarum, non ſonat Angeli dignitatem ſed præuaricatoris infamiam. Denique liuoris ac ſeductionis materia qua vt hominem deciperet inſtigatus eſt, de anterioris ruina extitit cauſa quod ſcilicet de limo terræ nuperrimè figuratum, ad illam eum gloriam cerneret euocandum, vnde cùm eſſet vnus de principibus, ſe meminerat corruiſſe. Et idcirco priorem eius lapſum quo ſuperbiendo corruerat, quo etiam ſerpens meruerat nuncupari, ſecunda ruina per inuidiam ſubſecuta eſt, quæ inueniens eum adhuc aliquid in ſeſe rectum habentem ita vt etiam cuiuſdam colloquij atque conſilij cum homine poſſet habere conſortium, ſententia Domini vtiliter in ima deiectus eſt: vt non iam ſicut ante ſublime aliquid intuens excelſus incederet, ſed vt ſolo cohærens reperet & humiliatus ſuper ventrem terrenis vitiorum eſcis & operibus paſceretur, occultum deinceps publicans inimicum, ac ponens inter ipſum & homines vtiles inimicitias ſalutarémque diſcordiam, vt dum cauetur tanquam hoſtis noxius, amicitiis fraudulentis vlterius homini nocere non poſſet.*

5. Tum

5. Tum ad eorum ferocitatem comprimendam & impetus retardandos vt erigat omnium noſtrum cupiditates & acuat induſtriam, proponit pœnas in eos, qui faciliores ſe in malis conſiliis audiendis admittendiſque præberent. *Quod licet deceptionis author congrua pœna & condemnatione plectatur, ne ille quidem qui ſeducitur ſupplicio careat, licet aliquantulo leniore, quàm ille qui author deceptionis extiterit. Quod hic expreſſum pleniſſimè cernimus. Adam namque qui ſeductus eſt, imo vt Apoſtoli verbis eloquar qui ſeductus non eſt, ſed ſeductæ acquieſcens in exitialem videtur acceſſiſſe conſenſum; ſudore vultus ac labore tantummodo condemnatur qui tamen illi non per ſuam ſed per terræ maledictionem ſterilitatémque decernitur. Mulier verò quæ huius rei perſuaſor extitit, multiplicationem gemituum & dolorum atque triſtitiæ promeretur, perpetuo pariter iugo ſubiectionis addicta. Serpens autem qui primus incentor huius offenſæ eſt perenni maledictione multatur. Quamobrem ſumma ſollicitudine & circumſpectione cauendum eſt à conſiliis prauis, quia ſicut authorem puniunt ita deceptum nec peccato faciunt carere nec pœna.*

6. De cauſis præterea ex quibus Hierarchiæ diuerſa inter ſe cognomina ſortiuntur, quid ſentiret ſcriptum fecit cap.14. & 15. *Officiorum & meritorum ſeu dignitatum eſſe nomina nulli dubium eſt. Ac de officio nunciandi, Angelos id eſt nuncios appellari manifeſtum eſt, & Archangelos eò quod ipſis Angelis præſint nominis ipſius proprietas docet. Dominationes etiam ab eo quod quibuſdam dominentur. Et Sedes quod ita ſcilicet Deo cohæreant, & domeſtica ſint ei, ac familiares vt in ipſis velut in quadam ſede diuina maieſtas peculiarius requieſcat, & quodammodo in eis firmius reclinetur. Principatus quoque vel Poteſtates quod ſcilicet vel diuerſis gentibus dominentur, ac præſint; vel certè quod in inferiores ſpiritus atque dæmonia (de quibus etiam Euangelia, legiones eſſe propria ipſorum confeſſione teſtantur) ſuos exerceant principatus. Regi autem immundos ſpiritus à nequioribus poteſtatibus eiſque ſubditos eſſe præter illa ſcripturarum teſtimonia, quæ in Euangeliis quoque calumniantibus Phariſæis Domini legimus reſponſione deſcripta. Si ego inquit in Beelzebut Principe dæmoniorum eiicio dæmonia etiam perſpicuæ viſiones & experimenta ſanctorum multa nos edocent; De quibus infrà.*

7. Plures illorum legebat ſibi in aduocationem, ſed imprimis tutelarem ſuum, cum neſcius non eſſet ſingulatim vnicuique hominum in cuſtodiam à Deo ſingulos Angelos delegari, quod ex ſcriptis illius ibidem cap.17. intelligitur. *Nam quod vnicuique noſtrum duo cohæreant Angeli, id eſt bonus & malus ſcriptura teſtatur. De bonis quidem ſaluator. Ne contemnatis inquiens vnum ex puſillis iſtis, dico enim vobis quod Angeli eorum in cœlis ſemper vident faciem Patris mei qui in cœlis eſt. Illud quoque immittet Angelus Domini in circuitu timentium eum & eripiet eos. Nec non etiam quod in Actibus Apoſtolorum de Petro dicitur, quia Angelus eius eſt. De vtriſque vero liber Paſtoris pleniſſimè docet. Si autem conſideremus & illum qui B. Iob expetit, apertiſſimè inſtruemur illum fuiſſe qui ſemper inſidiatus ei, nunquam eum ad peccatum potuerit incitare, & idcirco poteſtatem à Domino popoſciſſe, velut qui non virtute illius ſed Domini defenſione, qui illum*

ſemper protexerat vinceretur. De Iuda quoque dicitur & diabolus ſtet à dextris eius.

8. Meminerat in ſuis precibus eorum etiam qui in domiciliis ſedem collocaſſent vel collocaturi eſſent, ne quid eorum animis illa nequiſſimorum ſpirituum contagio vmbraue officeret. Quin & ſanctos cuiuſque loci patronos ac defenſores contra eoſdem ſpiritus implorabat, præſertim eos qui non tam tectis eſſent infeſti, quàm corporum pudicitiæ. Rem de eo narrat, qua intelligi poſſit quàm iuuet magnis difficultatibus affectos atque afflictos confugere ad opem Angelorum ac præcipuè tutelarium ſuorum, eoſque habere quaſi in poteſtate, promptoſque ad aſſerendam virtutem & imminentis mali molem à ceruicibus noſtris depellendam.

Ibid.cap.16. *Nam cùm vnus*, inquit, *ex fratribus noſtris in hac ſolitudine iter ageret aduesperaſcente iam die, antrum quoddam reperiens ibidem ſubſtitit, veſpertinam volens in eo Synaxim celebrare. Vbi dum Pſalmos de more decantat, tempus mediæ noctis exceſſit. Cùmque finita ſolemnitate refecturus laſſum corpus paululum reſediſſet, repente cœpit cateruas dæmonum vndique confluentium innumerabiles intueri, quæ infinita conſtipatione atque ordine longiſſimo procedentes, aliæ præibant principem ſuum, aliæ ſequebantur. Qui tandem aliquando & magnitudine procerior cunctis, & aſpectu terribilior aduenit, ac poſito ſolio cum in tribunali quodam ſublimiſſimo conſediſſet, vniuſcuiuſque actus diligenti cœpit examinatione diſcutere, illóſque qui nec dum ſe circumuenire æmulos ſuos potuiſſe dicebant, velut inertes ignauoſque à conſpectu ſuo cum nota & iniuria iubebat expelli, ſpatia tanti temporis & opus inaniter expenſum cum fremitu furoris exprobrans. Illos verò, qui ſe nuntiabant conſignatos ſibimet decepiſſe, ſummis laudibus cum exultatione ac fauore cunctorum, vt fortiſſimos bellatores ad exemplum cunctorum glorioſiſſimos coram omnibus emittebat. In quorum numero cum quidam nequiſſimus ſpiritus, vt pote quemdam triumphum ſublimiſſimum delaturus lætior aduenisſet, nomen Monachi optimè cogniti deſignauit, aſſerens ſe poſt quindecim annos quibus eum iugiter obſediſſet, tandem aliquando præualuiſſe vt eum eadem ipſa nocte ruina fornicationis elideret: Nam cum quadam ſacra puella, non ſolum impuliſſe vt ſtupri crimen incurreret, ſed etiam perſuaſiſſe vt eam ſibi iure coniugij retentaret. Super cuius relatione cum immane cunctorum gaudium fuiſſet exortum, ſummis à principe tenebrarum laudibus eleuatus magniſque præconiis coronatus abſceſſit. Aurora itaque ſuperueniente cum omnis hæc ab oculis euanuiſſet dæmonum multitudo, dubitans frater de aſſertione ſpiritus immundi, magiſque iratus quod inolita conſuetudinis ſuæ fallacia ſibi voluiſſet illudere, & innocenti fratri inurere crimen inceſti, memor Euangelicæ ſententiæ quod in veritate non ſtetit, quia non eſt veritas in eo; cùm loquitur mendacium, de propriis loquitur quia mendax eſt & pater eius, Peluſium petiit vbi illum quem ſpiritus immundus aſſeruit eſſe deiectum nouerat commorari. Erat ſiquidem illi etiam notiſſimus frater. Quem cum requiſiſſet reperit quod eadem nocte qua teterrimus ille dæmon ruinam eius ſuæ cohorti vel principi nuntiauerat, Monaſterio priſtino derelicto vicum petiſſet, & cum deſignata puella fuiſſet lapſu miſerabili deuolutus.*

CAPVT

CAPVT VIII.

Animi interiora, & iugis Cellæ perſeuerantia.

1. CÆterum ſi vſquam alibi ſeuerus certè in lingua diligentiſſimè
continenda & errandi vagandique latius cupiditate coërcenda
penitúſque reſecanda cum primis fuit. Etſi enim hoc ſolitudinis ſtudium
& ab hominum frequentia receſſus cuilibet homini Chriſtiano lauda-
tum eſſe debet, tum verò iis, qui ad perfectionem contendunt adeo eſt
neceſſarium, vt parum in hac vita progredi poſſit, qui non multum in
eo ſe exercuerit, ob idque, vt opinor, religioſus quidam ac pius vir ali-
quando dixit nunquam ſe cum hominibus egiſſe, quin domum minor
homo redierit.

2. Magnopere igitur hortabatur & ſuadebat Caſſianus *Chriſti verum* Lib. 10. Inſtit.
athletam qui agonem perfectionis cuperet legitimè decertare hunc quoque mor- cap. 5.
*bum de latebris animæ ſuæ extrudere, & ita contra hunc quoque nequiſſimum
acediæ ſpiritum vtrobique contendere, vt neque ſomni telo eliſus concidat,
neque de Monaſterij clauſtris expulſus, quamuis ſub prætextu coloris pij, fu-
gitiuus abſcedat. Quemcumque enim in qualibet parte ceperit ſuperare, aut
tanquam inertem & deſidioſum ſibi patietur abſque vllo profectu ſpiritus in
cellula commorari, aut excuſſum exinde inſtabilem de cætero reddet ac va-
gum, & ad omne opus deſidem, cellas fratrum ac Monaſteria iugiter faciet
circum ire nihilque aliud procurare, quàm vbi quoue colore occaſionem re-
fectionis futuræ valeat præparare. Mens enim otioſi nihil aliud cogitare nouit,
quàm de eſcis ac ventre, donec inuenta quandoque ſodalitate cuiuſquam viri
vel fœminæ æquali tepore torpentis, rebus eorum ac neceſſitatibus inuoluatur,
& ita paulatim reddatur noxiis occupationibus irretitus, vt tanquam ſerpen-
tinis ſpiris obſtrictus numquam deinceps ad perfectionem profeſſionis antiquæ
ſe valeat enodare.*

3. Aiebat ferè nihil Monachis æque incommodare, atque eam, quam
cum ſæcularibus tum humanis officiis tum mutuis colloquiis ad animi
ſalutem non pertinentibus contrahunt fouentque amicitiam & familia-
ritatem. Siquidem contingere vix vnquam poteſt vt hiſce familiaritati-
bus à cellæ cuſtodia celerrimè faſtidio quodam & ſatietate non ab alie-
nentur eorum animi, ac tandem illud non erumpat ſolitudinis tædium
& anxietas cordis. *Vagis maximè*, inquit, *& ſolitariis magis experta; & in* Ibid. c. 2 & 5.
*eremo commorantibus infeſtior hoſtis ac frequens, qui cum miſerabilem obſe-
derit mentem, horrorem loci, faſtidium cellæ, fratrum quoque qui cum eo
vel eminus commorantur tanquam negligentium ac minus ſpiritualium aſper-
nationem gignit atque contemptum. Ad omne quoque opus quod intra ſepta
ſui cubilis eſt, facit deſidem & inertem. Non eum in cella reſidere, nec ope-
ram ſinit impendere lectioni, nihilque ſe proficere tanto tempore in eadem com-
morantem crebrius ingemiſcit, nec habere ſe fructum aliquem ſpiritualem*

donec fuerit illi conſortio copulatus; conqueritur atque ſuſpirat & ab omni ſe dolet ſpiritali quæſtu inanem in locoque vacuum conſiſtere, vt pote qui cum poſſet etiam alios regere ac prodeſſe plurimis, nullum ædificauerit nec quemquam inſtitutione ſua doctrináque lucratus ſit. Abſentia longéque poſita magnificat Monaſteria, loca etiam illa magis ad profectum vtilia, & ſaluti congruentiora deſcribit, conſortia quoque ibidem fratrum ſuauia & plena ſpiritali conuerſatione depingit. E contra vniuerſa quæ habentur in manibus aſpera, & non ſolum ædificationem nullam eſſe in fratribus qui morantur in loco, ſed ne ipſum quidem victum corporis abſque ingenti labore conquiri. Poſtremo non poſſe ſe ſaluari putat in eo loco durantem, niſi relicta cella cum qua ſibi ſi adhuc in ea fuerit remoratus, pereundum erit, exinde ſemetipſum quantocyus aſportauerit. Deinde laſſitudinem corporis cibique eſuriem quinta ſextaque hora tantam ſuſcitat, vt velut longo itinere grauiſſimoque labore confectus ſibimet laßúſque videatur, aut quaſi refectionem cibi biduano ieiunio triduanoque diſtulerit. Tum præterea huc illucque anxius circumſpectat, & nec fratrem ſibi quempiam aduentare ſuſpirat, ſæpiuſque ingreditur & egreditur cellam ac ſolem velut ad occaſum tardius properantem crebrius intuetur: & ita quadam irrationabili mentis confuſione velut tetra ſuppletur caligine, omnique actu ſpiritali redditur otioſus ac vacuus, vt nulla re alia tantæ oppugnationis remedium quam viſitatione fratris cuiuſpiam ſeu ſomni ſolius ſolatio poſſe æſtimet inueniri. Deinde honeſtas idem morbus ac neceſſarias ſuggerit ſalutationes fratribus exhibendas, viſitationéſque infirmorum, vel eminus vel longius poſitorum. Quædam etiam pia ac religioſa dictat Officia, illos vel illas debere parentes inquiri & ad ſalutandos eos crebrius properari; illam religioſam deuotamque Deo fœminam omni præſertim parentum præſidio deſtitutam, magnum opus eſſe pietatis frequentius inuiſere ac ſi quid ei ſit neceſſarium, quæ à propriis parentibus negligitur atque deſpicitur, ſanctiſſimum procurari, magiſque oportere in his operam pietatis impendi, quàm infructuosè ac ſine vllo profectu in cellula reſidere. Agitur itaque infœlix anima talibus inimicorum machinis impedita, donec acedia ſpiritu velut ariete validiſſimo fatigata, aut in ſomnum diſcat concidere, aut excuſſa clauſtris cellulæ ſuæ conſolationem impugnationis huius viſitatione fratris conſueſcat acquirere; hoc quo vtitur ad præſens remedio paulo poſt acrius infirmanda. Frequentius enim ac durius aduerſarius attentabit eum, quem conſerto prælio præbiturū cominus ſibi terga cognoſcit ſalutémque ſibi nec de victoria nec de conflictu ſed de fuga ſperare peruidet, donec paulatim protractus è cella actus ſuæ profeſſionis incipiat obliuiſci, qui non eſt aliud quàm intuitus & contemplatio diuina illius & excellentis ſuper omnia puritatis, quæ non alibi poteſt niſi in ſilentio & iugi cella perſeuerantia ac meditatione conquiri atque ita militiæ ſuæ fugitiuus ac deſertor Chriſti miles effectus, implicet ſe negotiis ſæcularibus ei cui ſe probauit minimè placiturus.

4. At enim conſilium hoc ad religioſæ diſciplinæ profectum & commendationem prudenter à ſenioribus traditum, cùm ſecus ac debuerat, quod ſæpè per imprudentiam fit, non ſiue detrimento atque piaculo vſurparet facilè ſeipſum ab Abbate Moyſe redargui refellique paſſus eſt. *Huic*
Ibi.cap.25. *enim*, inquit, *omnium ſanctorum ſummo dum incipiens in Eremo commorari dixiſſem,*

dixiſſem, me ægritudine acediæ heſterno die grauiſſimè fuiſſe confectum, nec ab ea potuiſſe alias liberari niſi ad Abbatem Paulum protinus cucurriſſem. Ille. Non te ait ab ea liberaſti, ſed magis ei te deditum ac ſubditum præbuiſti. Grauius enim te vt deſertorem ac fugitiuum deinceps aduerſarius impugnabit, quem de conflictu ſuperatum protinus aufugiſſe conſpexit niſi de cætero commiſſa congreſſione non deſertione cellæ, vel ſomni torpore ingruentes æſtus eius ad horam euaporare malueris, ſed tolerantia potius & conflictu didiceris triumphare. Vnde experimento probatum eſt acediæ impugnationem non declinando fugiendam, ſed reſiſtendo ſuperandam.

5. Nec verò ceſſationis eius liberæ & otioſæ, cui deſidiæ labes inſpergitur, ſed etiam illorum operum quæ euagatione corporis grauarentur magis quàm releuarent cordis anxietatem, noxia religioſis conſuetudo eſt. Vix enim non ipſis aliquid hæret, ſi non indecorum at certè minimè decorum, quod etſi comparere in ſæculo ſiue turpitudine poteſt, transferri tamen ad religionem ſine iactura & perniciè ſanctitatis non poteſt. *Et idcirco, inquit, ei qui de interioris hominis puritate peruigilem ſollicitudinem gerit, expetenda ſunt loca, quæ mentem eius nulla ad culturæ diſtentionem, vbertatis ſuæ fœcunditate ſollicitent, nec de cellula fixa atque immobili ſtatione perturbent, atque ad aliquod ſubdiuale opus prodire compellant, & ita velut in apertum effuſis cogitationibus omnem mentis directionem ac ſubtiliſſimum certè illius deſtinationis intuitum, per diuerſa diſpergat, quæ à nemine prorſus quamuis ſollicito ac vigilanti vel caueri poterunt vel videri, niſi qui animum ſuum atque corpus iugiter intra parietum ſepta concluſerit, vt ita quis velut piſcator egregius victũ ſibi Apoſtolica arte proſpiciens, in tranquilliſſimi cordis ſui profundo agmina cogitationum natantia, intentus atque immobilis captet; & tanquam de prominenti ſcopulo curioſè profunda proſpectans, quas ad ſe homo attrahere debeat ſalutari, quas verò tanquam malos ac noxios piſces negligat ac refutet, ſagaci diſcretione diiudicet. In hac ergo vnuſquiſque cuſtodia iugiter perſeuerans efficaciter illud implebit, quod per Abacuc Prophetam ſatis euidenter exprimitur. Super cuſtodiam meam, inquit, ſtabo & aſcendam ſuper Petram & ſpeculabor vt videam quid loquatur in me, & quid reſpondeam ad arguentem me. Quod quanti laboris ac difficultatis ſit experimentis illorum, qui in illa Calami ſiue Porphyrionis Eremo commorantur, manifeſtiſſimè comprobatur. Nam cum longiore ſolitudinis interuallo ab vniuerſis vrbibus & habitaculis hominum, quàm Eremus Scythi, diuidantur, ſeptem ſiquidem vel octo manſionibus vaſtiſſimæ ſolitudinis deſerta penetrantes, vix ad cellularum ſuarum ſecreta perueniunt, tamen quia illi agriculturæ dediti clauſtris minimè cohibentur, cum ad hæc ſqualida in quibus degimus, vel ad illa Scythiotica venerint loca tantis cogitationum æſtibus, tantæ animi anxietate vexantur, vt quaſi rudes & qui ſolitudinis exercitia ne leuiter quidem aliquando contigerint, commorationem cellæ & quietis ſilentia tolerare non poſſint, atque ex eis ſtatim excuſſi tanquam expertes & nouitij perturbentur. Non enim ſedare interioris hominis motus & cogitationum ſuarum tempeſtatibus obuiare, iugi ſollicitudine ac perſeuerantí intentione didicerunt, qui ſubdiualibus quotidie operibus deſudantes, tota die ſub aërea inanitate non ſolum corpore verum etiam mente peruo-*

Collat. 24. cap. 3. & 4.

litant & cogitationes ſuas cum mobilitate corporea paſſim in aperta diffundunt. Et idcirco multiuolam animi ſui ſentiunt vanitatem, nec eius lubricos poſſunt coërcere diſcurſus, nec contritionem ſpiritus ferentes intolerabilem ſibi ipſam ſilentij ſui æſtimant iugitatem ac laborioſis ruris operibus indefeſſi vincuntur otio, & quietis ſuæ diuturnitate laſſantur.

6. *Nec mirum ſi in cella quis reſidens, quaſi intra arctiſſimum clauſtrum cogitationibus congregatis anxietatum multitudine ſuffocetur, quæ de carceribus habitaculi cum homine prorumpentes, continuo velut equi effrænes in diuerſa peruolitant, ſed cum ad præſens de ſuis velut ſtabulis euagentur, capitur ſtatim aliquod vel breue vel triſte ſolatium. Cùm vero corpore ad cellam propriam remeante rurſus quaſi ad ſedem ſuam cuncta cogitationum caterua recurrerit, grauiores excitat ſtimulos ipſa inueterata licentia conſuetudo. Hi ergo qui necdum poſſunt vel nolunt voluntatum ſuarum inſtigationibus reluctari, cum acedia pectus inſolitum vehementius impugnante intra cellam fuerint anxiati, ſi progrediendi ſæpius libertatem ſibi remiſſa diſtrictionis lege conceſſerint, acriorem aduerſum ſe peſtem hoc vt putant remedio ſuſcitabunt ſicut gelidiſſimæ aquæ hauſtu vim internarum febrium quidam reſtinguere poſſe ſe credunt, cum vtique accendi ex hoc ignem illum conſtet potius, quam ſedari, ſiquidem momentaneam illam releuationem multo grauior conſequetur afflictio. Quamobrem ita Monachi omnis intentio in vnum ſemper eſt defigenda, cunctarúmque cogitationum eius ortus ac circuitus in idipſum id eſt ad memoriam Dei ſtrennè reuocandi, velut ſi quis abſidis cameram volens in ſublimè concludere, ſubtiliſſimi illius centri lineam iugiter circumducat, ac ſecundum certiſſimam normam omnem rotunditatis parilitatem & ſtructuræ colligat diſciplinam. Qui verò eam abſque illius medietatis examine conſummare quamuis ſumma artis aut ingenij præſumptione tentauerit impoſſibile eſt ut æqualitatem circuitus illius ſine errore cuſtodiat, aut quantum veræ rotunditatis pulchritudini errando ſubtraxerit, ſolo deprehendat aſpectu, niſi ad illum indicem veritatis ſemper recurrens, atque eius arbitrio interiorem operis ſui ambitum exteriorémque caſtigans, tam excelſæ magnitudinis molem vnius puncti lege concludat. Ita etiam mens noſtra, niſi ſolam Domini charitatem velut centrum immobiliter fixum per vniuerſa operum molitionúmque noſtrarum momenta circumagens, probabili vt ita dixerim circino charitatis omnium cogitationum vel aptauerit vel repulerit qualitatem, nequaquam ſtructuram illius artificij ſpiritalis cuius Paulus eſt architectus probabili arte molietur; nec pulchritudinem domus illius poſſidebit, quam B. Dauid in corde ſuo Domino cupiens exhibere, Domine, inquit, dilexi decorem domus tuæ & locum habitationis gloriæ tuæ ſed indecoram in corde ſuo atque indignam ſpiritu Sancto domum continuóque lapſuram imprudenter attollet, non glorificandus beati cohabitatoris hoſpitio, ſed ruina conſtructionis ſuæ lugubriter opprimendus.* Hæc in collocutionibus apud ſuos Caſſianus coetu frequente.

7. Etenim hanc vnam & certam ianuam eámque latiſſimè patentem eſſe conſtat inter ſpiritualium rerum magiſtros, qua in religioſas familias prophani mores facili aditu ingrederentur, breuique fieret, vt quæ prius

eſſet

eſſet Monachorum ſodalitas in olitorum contubernium nullo negotio tranſiret, & Schola virtutum in ruſticana villicorum fructuariorum mancipia commutaretur. Hanc ob rem Doſitheus ſæpenumero cùm pulchrè & eleganter ægrotantium lectulos ſtrauiſſet, forteque illac pertranſiret B. Dorotheus vir piarum rerum bene peritus & orandi ſtudio eximiè deditus, ſtatim ille dicebat. Pater, Pater cogitatio mentis meæ mihi dicit Pulchrè & eleganter lectulos ſternis. Cui B. aiebat Dorotheus. Papæ, fili, ecce bonus effectus es ſeruus, euaſiſti etiam aulicus miniſter & elegantulus, non tamen bonus ac probus effectus es Monachus. Quaſi vera illa ſanctitatis forma qua qui præditus eſt Monachi nomine dignus efficitur in animo eruditione ac ſeuera cupiditatum moderatione potius, quàm in laboribus & acerba corporis tractatione conſiſtat.

CAPVT IX.

Vſus cognitionis exercendæ in conſcientiam ſuam.

1. QVia tamen animus non ſolùm vitiis perpurgandus ad perfectam puritatem, ſed etiam virtutibus exornandus, nec faciendum bonum duntaxat, ſed æque declinandum à malo, ſua etiam adminicula & propria inſtrumenta quæſiuit Caſſianus ad hanc vtramque Chriſtiani officij partem & in ea quidem quæ conſiſtit in fuga vitiorum, ne quotidianæ ſuæ exercitationes hebeſcerent, excogitauit ſcilicet vir religioſiſſimus nouam præterea induſtriam tuendi ſeruandique earum ſempiternum vigorem, qua conſtanter adhibita nullum aut inſerendis virtutibus aut exſcindendis vitiis præſtantius præſentiuſve eſſe remedium aſſeuerabat. Nimirum horis interdiu ſingulis animum aſſueuerat accuratè colligere ac ſepoſitis curis à ſeipſo eccuius noxiæ ſibi conſcius eſſet, rationes exigere. Cùm enim in quouis fere homine vnum aut alterum vitium ſiue peccatum præcipuum eſſe contingat, quodque in eo ſit quaſi cauſa & radix aliorum, ac plura licet in aliquo præcipua eſſent, tamen fieret quod vtile ſit quodque expediret, ſi vnum deligeretur duntaxat, ad quod ſigillatim extirpandum quiſque incumberet & eo ſuperato ad aliud & aliud deinceps hunc conatum & ſtudium ſuum transferret.

2. Huic igitur rei adhibebat examen particulare & quotidianum, certa diei tempora complectens, ad diſpoſitionem ſui ac multiplicem diſcuſſionem accommoda. Vt primùm lecto eripuerat ſeſe, proponebat diligentem ſui cuſtodiam ſigillatim circa vitium, à quo emendari cuperet. Deinde rationem ab anima ſua exigens, dieique ſingulas partes percurrens ab ea hora qua ſurrexerat vſque ad præſentem quoties id peccati ſeu delicti genus commiſiſſet annotabat, manuque pectori admota dolebat de lapſu. Poſtremò enumeratis comparatiſque vicibus conſiderabat, an à priori examine vſque ad ſecundum aliqua ſucceſſiſſet emendatio, quin & hodiernæ atque heſternæ diei atque etiam hebdomadarum duarum collatis inter ſe examinibus, pari modo factæ vel omiſſæ emendationis.

dationis rationem habebat. Quem agendi modum cum in aliis tum verò in hominibus piè occupatis tanquam magis expeditum probabat, & ita ſingulis familiarem optabat eſſe, vt ſi negotium intercederet grauius, vel exercitatio aliqua tanta quæ piæ deuotionis illius curſus retardaret, proxima hora vel certè primo quoque tempore confeſtim factam iacturam ſarcirent, tametſi nunquam ille externis laboribus adeo ſe impendebat, vt interioris gaudij ſenſa prorſus amitterentur.

3. Exemplum ab eo literis mandatum reperio in hæc verba, de hoc inſtituendo aduerſum vitia certamine ſecundum ipſorum infeſtationem.

Collat. 5. cap. 14. *Quamobrem ita nobis aduerſus hæc arripienda ſunt prœlia, vt vnuſquiſque vitium quo maximè infeſtatur explorans aduerſus illud arripiat principale certamen, omnem curam mentis ac ſollicitudinem erga illius impugnationem obſeruationémque defigens aduerſus illud quotidiana ieiuniorum dirigens ſpicula, contra illud cunctis momentis cordis ſuſpiria crebráque gemituum tela contorquens, aduerſus illud vigiliarum labores ac meditationes ſui cordis impendens, indeſinenter quoque orationum ad Deum fletus fundens, & impugnationis ſuæ extinctionem ab illo ſpecialiter ac iugiter poſcens. Impoſſibile namque eſt de qualibet paſſione triumphum quempiam promereri, priuſquam intellexerit induſtria vel labore proprio victoriam certaminis ſemet obtinere non poſſe, cùm tamen vt valeat emundari neceſſe ſit cum die noctuque in omni cura & ſollicitudine permanere. Cumque ſe ab ea ſenſerit abſolutum, rurſum latebras ſui cordis ſimili intentione perluſtret, & exploret, quàm ſibi inter reliquas perſpexerit diriorem, atque aduerſus eam ſpecialius omnia ſpiritus arma commoueat, & ita ſemper validioribus ſuperatis celerem de reſiduis habebit facilémque victoriam, quia & mens triumphorum proceſſu reddetur fortior, & infirmorum pugna ſuccedens promptiorem ei prouentum faciet præliorum vt fieri ſolet ab his, qui coram regibus mundi huius omnigenis congredi beſtiis præmiorum contemplatione conſueuerunt, quod ſpectaculi genus vulgo pancarpum nuncupatur. Hi inquam feras quaſcumque fortiores robore vel feritatis rabie conſpexerint diriores, aduerſus eas primæ congreſſionis certamen arripiunt, quibus extinctis; reliquas quæ minus terribiles minuſque vehementes ſunt, exitu faciliore proſternunt. Ita & vitiis ſemper robuſtioribus ſuperatis atque infirmioribus ſuccedentibus, parabitur nobis abſque vllo diſcrimine perfecta victoria. Nec tamen putandum quod principaliter quis contra vnum dimicans vitium, & velut incautè aliorum tela proſpiciens, inopinato ictu facilius valeat ſauciari, quod nequaquam fiet. Impoſſibile namque eſt eum, qui pro cordis ſui emundatione ſollicitus erga impugnationem vitij cuiuſlibet, intentionem ſuæ mentis armauerit, aduerſus cætera quoque vitia, generalem quemdam horrorem & cuſtodiam ſimilem non habere. Quo enim modo vel de illa quâ abſolui deſiderat paſſione merebitur obtinere victoriam, qui ſe indignum purgationis præmio aliorum facit contagio vitiorum? ſed cum principalis cordis noſtri intentio velut ſpecialem ſibi pugnam aduerſus vnam exceperit paſſionem, pro ipſa orabit attentius, peculiari ſtudio ac ſollicitudine ſupplicans, vt eam diligentius obſeruare & per hæc celerem mereatur obtinere victoriam. Hunc namque nos ordinem præliorum exercere debere, nec tamen de*

de noſtra virtute confidere etiam legiſlator his docet verbis. Non timebis eos quia Dominus Deus tuus in medio tui eſt. Deus magnus & terribilis ipſe conſumet nationes has in conſpectu tuo paulatim, atque per partes. Non poteris delere eas pariter, ne fortè multiplicentur contra te beſtiæ terræ. Dabitque eos Dominus Deus tuus in conſpectu tuo & interficiet illos donec penitus deleantur.

4. Ipſe autem ad amuſſim præcepta regulaſque omnes, quæ huic examini faciendo præſcribit ſequebatur, idque vt per quam accuratè perficeret, duabus ſe rebus excitabat, imprimis cogitando, quantum ex eo ad animi fructum atque lætitiam capturus eſſet emolumentum. Deinde etiam exemplo & authoritate S. Chryſoſtomi Magiſtri ſui amantiſſimi, Antiochiæ operam piis concionibus nauantis, qui ſumma id cura iam aliàs inter dicendum populo commendauerat. *Quemque veſtrum itaque rogo, vt ſi non antea deinceps, ſaltem quem ſe plus aliis vexare defectum cognouerit, hunc ex animo præcidere ſtudeat & pia quadam cogitatione quaſi ſpirituali vtens gladio ſemetipſum à vitio liberet. Idoneum enim Deus nobis contulit ſenſum, & ſi parum velimus reſpicere valentem, & quodcumque naſcens in nobis vitium ſuperare.* Tum aliàs ſuper illud Ioannis cap. 18. Egreſſus eſt cum diſcipulis ſuis trans Torrentem Cedron, &c. *Diſcamus igitur & vitia noſtra recenſentes & tempore corrigamus, & hoc menſe vnum, alio aliud, & ita ſubſequenter meliores efficiamur, & ſic tanquam per gradus quoſdam aſcendentes per ſcalam Iacob ad cœlum perueniemus. Etenim ſcalæ illa mihi per illam viſionem paulatim per virtutes aſcenſum ſignificare videntur, per quam à terra in cœlum aſcendere nobis, licet, non gradibus ſenſibilibus ſed morum incremento & correctione.* De virtutibus quod ſubiicit, intelligere licet eodem ipſo tempore, quo aggredimur examen iſtud adhibere vitio alicui aut prauæ propenſioni exſcindendæ, ſimul actus virtutis contrariæ exercendos eſſe, eadémque ratione præſentem diem cum heſterno conferendum, & cum profectu profectum, longiùs nos quoque progredi & ardentioribus inflammari ſtudiis oportere.

Homi. 73.

Homil. 81.

5. Hanc habuit à Caſſiano deſcriptam viam hæc ſignata veſtigia quibus ad præſtantiſſimam ſanctitatem profecerit ſanctiſſimus Patriarcha noſter Ignatius, authore Nicolao Orlandino in hiſtoria ſocietatis, vbi de eo ſcribit in hunc modum. *Examinandæ conſcientiæ ſeueram ſibi legem præfixit. Qua in cura ita proceſſit vt interdiu pariter ac noctu præter breues quietis inducias ſingulis horis horologij ſonitu admonitus, hanc ſecum accuratè quæſtionem exerceret; cogitata, dicta, facta in iudicium vocans. Neque hoc ſatis fuit homini ad ſumma tendenti, ſed inuenit alterum illud genus examinis, quod particulare nominauit; quo ad vitiorum non ſolum victoriam ſed extinctionem exciſionémque vtebatur, vno ſibi è moleſtiſſimis & grauiſſimis aſſumpto, cum quo tanquam ſingulari certamine dimicaret. Aduerſus quod, vbi primum è ſomno excitabatur, erectus, in ſui cuſtodiam in eaque toto die perſiſtens, ſi fortè laberetur, ſtatim animo dolens admotaque manu pectori vel alio edito ſigno, quod pro monitore ſibi eſſet, ac ſi qui intereſſent falleret; ſub meridiem ac veſperam implorata ad reminiſcendum ope diuina, exacta die*

Tomo 1 l. 16. n. 106.

ſingillatim excutiebat horas, numeróque inito lapſuum & notato ac proponens emendationem intentiorémque vigiliam conferebat pomeridianum tempus cum matutino, diem inſtantem cum heſterno, hebdomadam cum hebdomada, menſem cum menſe; attenti ritu negotiatoris, lucri momenta ad calculum identidem reuocantis. Ad hæc ne qua fortè ſubterfugeret ſagacem virum alicubi latens labes, ſingillatim præcepta Domini atque Eccleſiæ & ſeptem criminum capita ſcrutabatur, proprio quodam exercitationis genere conſiderationem ſemper cum precatione conſocians. Eodémque modo, ne qua ſiue exterioris ſiue interioris hominis pars neglecta atque inculta maneret, vbi mala pullularent germina; ſeſe circumſpectans totum, ſingulas animi facultates ſeparatim recognoſcebat, ſingulos excutiebat corporis ſenſus: in eorum vſu imitandum ſibi Chriſtum Dominum vel Reginam cœli proponens.

6. Alterum præterea examen quod nos generale appellamus ſemel iterúmque per diem vnà cum cæteris ex inſtituto maiorum & ſanctiſſima diſciplina, horis conſtitutis habebat, eaque libertate qua non pateretur vel vnum aliquod ex hiſce pietatis officiis, quouis humanitatis reſpectu, vllo abs ſe die fuiſſe ſuo tempore intermiſſum, affirmarétque his potiſſimum & haud certioribus aliis religioſæ vitæ præſidiis, ad egregiam puritatem perfectionémque poſſe perueniri.

7. Quamuis autem res ipſe ſuas acriter admodum minutatimque diſcuteret, ea tamen animi contentione diligentiaque præueniebat minimas etiam cogitatiunculas, ac motus quoſcumque primores & affectus, propenſionéſque, vt perpetuo in ſe intentus fruſtrà culparum næuos, quas certa apud ſe ipſe pœna multaret, videretur exquirere. E contrario ſi curioſius inueſtigares vix occurriſſet virtus, quæ non in illo tanquem lumen aliquod eluceret magis, quò magis occultaretur. Naſcebatur illi hæc tam inſignis perfectio ex perpetua familiaritate cum Deo, qua conſueuerat non in oratione tantum mentem ſuam ad cœleſtia attollere, atque ad ea quæ à ſenſibus remota ſunt penetrare, ſed vniuerſas res atque actiones ſingulas ad ipſum referre & quantulacumque ea eſſent quæ ad hanc Dei familiaritatem valebant, principe ſtudio omnia proſequebatur, vt nihil niſi eo conſulto aggrederetur; tum in negotiis exequendis crederes cum eo præſentiſſimo ſemper aſſiſtere.

CAPVT X.

In ieiuniis, vigiliis, & veſtitu rigor.

Lib. 1. c. 10. 1. AD illam victus parſimoniam ac duritiam, quam aliàs vt ſupra memoraui, erat complexus. Neque vnquam deinde abiecerat, complura in ſingulas hebdomadas plena ieiunia adiunxit, ſic vt quot hebdomadibus, minimum quinque ſeruaret ſtata ieiunia, nempe feria ſecunda, tertia, quarta, quinta, ſexta. Nam ieiunij abſolutio vti teſtatur ipſe in die Dominica ſimul & Sabbathi ſtatuta non immerito præſumebatur

tur per vniuerſas Orientis Eccleſias, ſic habent eius verba. *Abſolutio ie-* Lib 3. Inſtit.
iuny reputanda eſt, his præſertim qui ab omni Iudaica ſuperſtitione alieni cap 9.
monſtrantur, ſed ad refectionem quam diximus laſſi corporis pertinere, quod
per totas anni ſeptimanas iugiter quinis diebus ieiunans, niſi duobus ſaltem in-
terpoſitis refocillatum fuerit, facilè laſſeſcit ac deficit. Tum infrà *Differen-* Ibi.cap 11.
tia quedam vel remiſſio videatur fratribus indulgeri pro reuerentia Dominicæ
reſurrectionis præ cætero tempore, quæ & totius ſeptimanæ videatur obſeruan-
tiam relaxare, & pro hac ipſa quæ intermiſcetur quadam differentia, eum-
dem diem velut feſtiuum prouocet, rurſum ſolemnius expectari, minuſque fa-
ciat hebdomadis venturæ ieiunia huius expectatione ſentiri. Semper enim æqua-
nimius qualibet fatigatio ſuſtinetur, & ſine faſtidio labor impenditur, ſi in-
teriecta ei viciſſitudo quædam vel operis immutatio qualiſcumque ſuccedat.
Similiter in diebus Quinquageſimæ conſtat ex Collat. 21. per omnia eam- Cap. 20.
dem ſolemnitatem quam die Dominica cuſtoditam fuiſſe, in qua maiores
noſtri, nec ieiunium, inquit, agendum nec genu eſſe flectendum ob re-
uerentiam reſurrectionis Dominicæ tradiderunt. De Latinis verò & Oc-
cidentalibus quemadmodum Sabbathi ieiunium in morem perduxerunt
notat, idque ſeuerius paulo animaduertit ibidem cap. 10. Et ita per fa-
miliaris hæc ei abſtinentia fuit, vt in omni vita ſua ne tranſuerſum vn-
guem à quotidianis & canonicis ieiuniis diſcederet, eóque duntaxat in-
dulgentiam remiſſionis progredi pateretur, vt cibus, qui hora diei nona
fuerat capiendus, paulo citius id eſt ſexta hora pro feſtiuitatis tempore
caperetur. *Sed ea ratione*, inquit, *vt eſcarum ſolitus modus vel qualitas non*
mutetur ne puritas corporis vel integritas mentis, abſtinentia quadrageſimæ
diligentius acquiſita, quinquageſimæ remiſſione depereat, nihilque nobis proſit
obtinuiſſe ieiuniis, quod mox amitti cogat incitata ſaturitas, præſertim cum
etiam hoſtis noſtri non ignota verſutia, tunc præcipuæ munitionem noſtræ pu-
ritatis impugnet, cum eius cuſtodiam ſenſerit ſolemnitatis celebritate laxa-
tam. Quamobrem vigilantiſſimè prouidendum eſt, ne vnquam mentis noſtræ
vigor blandis ſeductionibus eneruetur, ne veluti ſupra iam dictum eſt caſti-
moniæ puritatem quadrageſimæ labore quæſitam, quinquageſimæ requie ac ſe-
curitate perdamus. Et idcirco nulla penitus in ciborum qualitate vel modo
admittatur adiectio, ſed ab eſcis quarum continentia diebus ieiuny pro inte-
gritate pudicitiæ vtebamur, etiam diebus celeberrimis ſimiliter temperemus,
ne lætitia feſtiuitatis perniciosiſſimam nobis carnalium incentiuorum ſuſcitans
pugnam, vertatur in luctum, illamque nobis excellentiorem quæ gaudio in-
corruptionis exultat feſtiuitatem mentis eripiat, & incipiamus poſt breuem
carnalis lætitiæ vanitatem, amiſſam cordis pudicitiam longo pœnitentiæ mæ-
rore deflere.

2. • Eſu carnium & quouis alio ſuaui aut delicato edulio ita conſtan-
ter abſtinebat, vt ne pane quidem ipſo aut aqua famem & ſitim exple-
ret, atque herbis vt plurimum & leguminibus coctis tantum vtebatur.
Vix vnquam ſurgebat à menſa quin eorum quæ ſibi fuerant appoſita re-
liquum quidquam feciſſet. Si lautiúſculè conditum allubeſcere palato
ſentiret, perinde aſpernabatur ac ſi refugientè ſtomacho faſtidiret. Et

verò quandiu in Ægypto verſatus eſt, adeo inſulſis Monachorum cibis inſolitaque frugalitate aſſueuit, vt in Palæſtinam deinde reuerſus priſtinorum ciborum vix guſtum haberet. Foris promiſcue comedebat apud conuiuas hoſpitéſque quodcumque occupati paraſſent, & interdum cum aliis aſſidens, eo ferculo quod deterrimum in menſam allatum putaret,
Collat. 8. c. 1. velut epulis ſaliaribus veſcebatur. Quo pacto de Abbate Sereno ſic prædicat, quaſi liberaliter eos tractaſſet, cùm pro muria, quæ ſuperiecta olei gutta quotidianæ refectioni ſolebat apponi, modicum liquaminis miſcuiſſet, & olei quiddam ſolito propenſius ſuperfudiſſet. *Nam illam*, inquit, *olei guttam ob hoc vnuſquiſque quotidie refecturus inſtillat, non vt eius ex hoc gutturis quamdam percipiat ſuauitatem, quippe cuius tantus eſt modus, vt vix ipſius gutturis faucium que meatus non dicam linire ſed pertranſire ſufficiat. Sed vt hoc vſu iactantiam cordis, quæ pro abſtinentia diſtrictiore blande ſolet ac latenter irrepere, & ſtimulos elationis obtundat, quia quanto abſtinentia ipſa occultius exercetur, nulloque hominum teſte perficitur, tanto ſubtilius occultatorem ſuum tentare non deſinit. Deinde appoſuit ſalem frictum, quod illi trogalia vocant, ex quibus quina tantum ſumpſimus grana, mixaria bina, caricas ſingulas, hunc enim numerum in illa eremo quenquam exceſſiſſe culpabile eſt.*

3. Fiebat pro more, vt vſque ad occaſum ſolis ieiunium toleraret, ac ſemel duntaxat in die cibum & vnius fermè generis caperet, ſi totam
Cap. 19. excipiebas Quinquageſimam, in qua vt habetur ex eadem Collat. 21. ab-
Lib. 5. Inſtit. ſtinentiæ rigorem prandiis ſiue antemeridiano epulo relaxabat. Hæc mo-
cap. 27. rum ratio Abbati Pæſio conſtitit, apud quem in eremo vaſtiſſima commorantem, cum ſenex Ioannes magno Cœnobio ac multitudini fratrum præpoſitus adueniſſet, & ab eodem velut antiquiſſimo ſodale perquireret quidnam per omnes quadraginta annos, quibus ab eodem ſeparatus in ſolitudine minimè à fratribus interpellatus egiſſet. Nunquam me ait ſol deficientem vidit. Et ille nec me inquit iratum. Quæ accedebant extraordinaria ieiunia iuxta receptum ab Ægyptiis morem, vt hebdomadibus interdum vel triduana aut biduana inedia refectionem cibi differrent, ſponte ſibi imperabat, quoties vel tempus admoneret, vel ad ea diuini amoris & pietatis ardore traheretur. Cæteris quoque diebus peringenioſè modos alios ex aliis reperiebat, quibus clanculo ſuum genium defraudaret. Ac ne fortè quid temerè ac fortuitu aut inconſiderate negligentérque ageretur,
Collat. 21. hunc generatim atque vniuersè ſuper qualitate ieiunij finiebat modum. *Si*
cap. 17. *in eo*, inquit, *temporum ratio; ſi qualitas, ſi menſura ſeruetur, nec ita vt in ipſo ſpei noſtræ terminum defigamus, ſed vt per ipſum ad puritatem cordis & Apoſtolicam charitatem peruenire poſſimus. Igitur ex hoc ipſo ieiunium, cui non ſolum ſpecialia præfixa ſunt tempora, quibus vel exerceri debeat vel prætermitti, ſed etiam qualitas modúſque propoſitus eſt, non principale bonum ſed medium quiddam eſſe manifeſtum eſt.* Sed quæ hic fuſe diſputata & liberè, ea
Lib. 5. c. 8. & 9. iterum articulatim diſtinctéque dicit in libris Inſtitutionum. *Veriſſima eſt Patrum probatiſſimaque ſententia ieiuniorum & continentiæ modum in menſura parcitatis tantum & caſtigatione conſiſtere, & hunc eſſe perfectæ virtutis*

in

in commune omnibus finem, vt ab eſcis quas ſumerè ſuſtentandi corporis neceſſitate compellimur, adhuc, in appetitu eorum poſiti temperamus. Quamuis enim quis corpore ſit infirmus, perfectam virtutem æquamque robuſtis ac ſanis in omnibus poſſidebit, ſi deſideria quæ fragilitas carnis non exigit, mentis rigore caſtiget. Apoſtolus namque ait. Et carnis curam ne feceritis in deſideriis. Nam ergo curam eius in omnimodis interdixit, ſed vt in deſideriis fieret, denigrauit, voluptuoſam ademit diligentiam carnis, gubernationem vitæ neceſſariam non excluſit, illud, ne indulgentia carnis ad deſideriorum occupationes noxias deuoluamur; hoc verò ne corruptum noſtro vitio corpus ſpritales ac neceſſarias functiones implere non poſſit. Summa igitur continentiæ non ſola temporis ratione nec eſcarum qualitate tantummodo ſed ante omnia conſcientiæ indicio colligenda eſt. Tantum enim debet vnuſquiſque ſibi frugalitatis indicere quantum corporeæ oblectationis pugna depoſcit. Vtilis quidem & omnimodis obſeruanda eſt Canonica ieiuniorum cuſtodia, ſed niſi hanc frugi fuerit ciborum refectio ſubſecuta, ad integritatis calcem non poterit peruenire. Longorum namque ieiuniorum inedia, ſaturitate corporis ſubſequente, laſſitudinem potius temporalem quam puritatem caſtitatis acquirit. Integritas quippe mentis ventris cohæret inuidiæ. Non habet perpetuam caſtimoniæ puritatem, quiſquis non iugem temperantiæ æqualitatem tenere contentus eſt. Quamuis diſtricta ieiunia ſuccedente ſuperflua remiſſione vacuantur & in gaſtrimargiæ vitium protinus collabuntur. Melior eſt rationabilis cum moderatione quotidiana refectio, quàm per interualla arduum longumque ieiunium. Nouit immoderata inedia, non modo mentis labefactare conſtantiam ſed etiam orationum efficaciam reddere laſſitudine corporis eneruatam.

Ibi.cap.12. & 10.

4. *Cæterum ne labor, inquit, nobis impenderetur in caſſum, ſi hunc quidem rigorem corporalis ieiunij contemplatione finis infatigabiliter ſuſtinemus, finem verò propter quem tolerauimus afflictiones tantas, obtinere nequeamus, meliúſque fuit, interdictis eſcis animæ temperaſſe, quàm voluntariis minúſque noxiis corporaliter ieiunaſſe. In his enim ſimplex & innoxia creaturæ Dei perceptio eſt, nihil per ſemetipſum habens peccati, in illis verò primitus fratrum pernicioſa deuoratio, de qua dicitur. Noli diligere detrahere ne eradiceris. Et de ira atque inuidia B. Iob dicit. Etenim ſtultum interficit iracundia & paruulum occidit inuidia. Quare ad integritatem mentis & corporis conſeruandam abſtinentia ciborum ſola non ſufficit, niſi fuerint cæteræ quoque virtutes animæ coniugatæ. Humilitas igitur primitus obedientiæ virtute & cordis contritione corporiſque fatigatione diſcenda eſt. Pecuniarum non ſolùm vitanda eſt poſſeſſio, ſed etiam deſiderium earum radicitus extirpandum. Non enim eas ſufficit non habere, quod plerumque ſolet etiam ex neceſſitate deſcendere, ſed ne ipſam quidem ſi fortè oblatæ fuerint habendi recipere voluntatem. Iræ conterendus eſt furor, triſtitiæ ſuperanda deiectio, cenodoxia id eſt vana gloria contemnenda, ſuperbiæ calcandus eſt faſtus, mentis quoque ipſius inſtabiles vagique diſcurſus aſſidua Dei memoria refrænandi. Totieſque nobis eſt ad contemplationem*

Dei lubrica cordis noſtri peruagatio reducendo, quoties ſubtilis hoſtis ad hoc intuitu mentem captiuare pertentans receſſibus noſtri cordis irrepſerit.
Collat. 1. c. 7. *Bene igitur Moyſes Abbas, qui ſimilitudines adiungens, docet animi ieiunia in perfectis eſſe meliora: Ob hoc enim, inquit, quis ferramenta cuiuſlibet artis inſtituere ſibimet ac præparare feſtinat, non vt ea poſſideat otioſa, nec vt emolumenti illius fructum qui ſperatur ex ipſis, in nuda inſtrumentorum poſſeſſione conſtituat, ſed vt eorum miniſterio peritiam finémque illius diſciplinæ, cuius hæc adiumenta ſunt, efficaciter apprehendat. Igitur ieiunia, vigiliæ, meditatio ſcripturarum, nuditas, ac priuatio omnium facultatum, non perfectio, ſed perfectionis inſtrumenta ſunt quia non in ipſis conſiſtit diſciplina illius finis, ſed per per illa peruenitur ad finem. In caſſum igitur hæc exercitia molietur, quiſquis his velut ſummo bono contentus, intentionem ſui cordis hucuſque defixerit, & non ad capiendum finem propter quem hæc appetenda ſunt, omne ſtudium virtutis extenderit, habens quidem diſciplinæ illius inſtrumenta; finem verò in quo omnis fructus conſiſtit, ignorans.*

5. *Omnia igitur huius gratia gerenda appetendaque ſunt nobis; pro hac ſolitudo ſectanda eſt, pro hac ieiunia, vigilias, labores, corporis nuditatem, lectionem, cæteráſque virtutes debere nos ſuſcipere nouerimus, vt ſcilicet per illas ab vniuerſis paſſionibus noxiis illæſum parare cor noſtrum & conſeruare poſſimus, & ad perfectionem charitatis iſtis gradibus innitendo conſcendere, & non propter has obſeruantias, ſi fortè honeſta ac neceſſaria occupatione præuenti ſolemnitatem noſtræ diſtrictionis non potuerimus implere, incidamus in triſtitiam, vel iram, ſiue indignationem ob quæ expugnando illud quod prætermiſſum eſt fueramus acturi. Non enim tantum eſt lucrum ieiunij, quantum iræ diſpendium, nec tantus lectione capitur fructus, quantum contemptu fratris incurritur detrimentum. Ea igitur quæ ſequentia ſunt id eſt ieiunia, vigiliæ, Anachoreſis, meditatio ſcripturarum propter principalem ſcopon id eſt puritatem cordis, quod eſt charitas, nos conuenit exercere, & non propter illa principalem hanc perturbare virtutem, qua in nobis integra illæſaque durante, nihil oberit ſi aliquid eorum quæ ſequentia ſunt, pro neceſſitate fuerit prætermiſſum. Siquidem nec proderit vniuerſa feciſſe, dempta hac quam diximus principali cauſa, cuius obtentu ſunt omnia peragenda.*

Lib 3. Inſtit. cap. 5. 6. Par auſteritas in vigiliis, quas apud Ægyptios, cùm ad nocturnam ſynaxim certis temporibus etiam ante gallorum cantum conſurgeret, Miſſa canonica celebrata vſque ad lucem produci ſolitas fuiſſe affirmat, vt eos lux ſuperueniens matutina, in hoc feruore reperiret conſtitutos, ac per totum diei tempus feruentiores ſolicitioréſque cuſtodiret, præparatos eos ſuſcipiens ad conflictum & contra diurnam diaboli colluctationem, nocturnarum exercitio vigiliarum ac ſpiritali meditatione firmatos. Iſtud idem cùm aliàs ſemper tum verò imprimis religioſè cautéque gerebat à veſpera, illuceſcente Sabbatho, hoc eſt in nocte feriam ſextam conſequente, nam peculiarem in Oriente & ab aliis diuerſam fuiſſe ceremoniam & obſeruationem tam noctis quam diei ſabbathinæ vigiliaſque tum multo longiores traductas eſſe ita vt totam ferè noctem inſomnem
Ibi. c. 8. & 9. ac peruigilem extraherent Monachi ſic in hæc verba ſcribit. *A tempore prædicationis*

prædicationis Apoſtolicæ quo religio ac fides Chriſtiana fundata eſt per vni-
uerſum Orientem, idcirco ſtatutum eſt illuceſcente Sabbatho debere vigilias ce-
lebrari, quod Domino & ſaluatore noſtro ſexta Sabbathi crucifixo, diſcipuli
adhuc eius recenti paſſione perculſi peruigiles tota nocte manſerunt, nullate-
nus quietis ſomnum oculis ſuis indulgentes. Quamobrem ex illo tempore huic
nocti deputata vigiliarum ſolemnitas, vſque in hodiernum diem per vniuer-
ſum Orientem, ſimiliter obſeruatur, Ideoque & abſolutio ieiunij poſt vigilia-
rum laborem totidem Apoſtolicis viris in die Sabbathi ſtatuta non immerito
præſumitur. Tamen vt ſuus cuique præſcriberetur modus, ac ne quod
ſatis eſt eo quiſquam accederet aut nimium foret, idcirco ſeniores hye-
mali tempore quo noctes ſunt longiores vſque ad quartum Gallorum
cantum per Monaſteria moderantur, vt poſt excubias totius noctis, reli-
quis duabus fermè horis reficientes corpora ſua, nequaquam per totum
diei ſpatium ſomni torpore marceſcant, requie breui huius temporis pro
totius noctis refectione contenti. Quod nos quoque, ait, omni obſerua-
tione cuſtodire conuenit, vt ſcilicet contenti ſomno qui nobis poſt vigiliarum
Miſſam vſque ad lucis indulgetur aduentum, id eſt vſque ad matutinos Pſal-
mos totum deinceps diem in opere ac neceſſariis ducamus officiis ne ſomnum
quem nocti ſubtraximus reſumere per diem, Vigiliarum laſſitudine & inani-
tate compulſi, non tam requiem corpori ſubtraxiſſe, quàm quietis tempus &
refectionem nocturnam commutaſſe videamur. Nullatenus enim poterit fra-
gilis caro ita totius noctis quiete fraudari, vt per conſequentem diem ſine dor-
mitatione mentis animique torpore inconcuſſam poſſit ſeruare vigilantiam. Quæ
impedietur ex hoc potius, quàm iuuabitur, niſi poſt vigiliarum Miſſam, ſomni
quantulumcumque guſtauerit. Et idcirco ſaltem vnius horæ ſopor, quemad-
modum diximus ante lucis aduentum ſi fuerit impartitus, lucrabimur omnes
vigilarum horas, quas tota nocte in oratione conſumpſimus, impartientes na-
turæ, quod ſuum eſt, nec habentes neceſſitatem reſumendi per diem, quod nocti
ſubtraximus. Totum enim carni huic procul dubio reddet, quiſquis ei non
rationabiliter partem ſubtrahere ſed totum tentauerit, denegare, & vt verius
dixerim, non ſuperflua ſed neceſſaria voluerit amputare. Propter quod ma-
iore fœnore neceſſe eſt vigilias compenſari, ſi fuerint vſque ad lucem inconſide-
rata atque irrationabili nimietate protracta.

7. Qua eadem cura duabus circiter horis ad breuem ſomnum & quietem
captandam ſub finem noctis ſemper aliàs conceſſis, vſque dum aurora aduen-
tante ad matutinam ſiue primæ horæ ſolemnitatem vocarentur, ſtudioſe atque
attentè circumſpectabant, ne quiſquam eorum expletis his matutinis oratio-
nibus iterum reuerteretur ad ſomnum, in illam cauſam nihilominus incidens,
ob quam compeſcendam hæc à ſenioribus prima hora ſolemnitas fuerat inſti-
tuta. Illa namque hora eam, inquit, conſummare feſtinant, qua negligen- Lib.3.Inſtit.
tioribus minúſque ſolicitis rurſum dormiendi reddatur occaſio. Quod omni- cap.5.
modis fieri non oportet, ſicut in libello ſuperiori deſcribentes Ægyptiorum
ſynaxim plenius expoſuimus, ne purificationem noſtram confeſſione ſupplici
& antelucanis orationibus acquiſitam vel emergens quædam redundantia
humorum naturalium polluat, vel illuſio corrumpat inimici, vel certè inter-
cedens

cedens etiam puri ac ſimplicis ſomni refectio interrumpat ſpiritus noſtri feruorem, ac tepefactos ſomni torpore per totum diei ſpatium inertes deinceps ignauoſque traducat.

8. Vt autem modice & parum ſuauiter quieſceret, ac vigilaret potius quam dormiret, ad reponendum corpus duris rudibuſque aſſeribus & pſyathio vtebatur, ſtragulo vili & craſſo ſine linteis & ceruicali niſi dixeris informes ligni ſtipites aut papyri groſſioris longos graciléſque faſciculos ad puluini modum capiti ſuffeciſſe, eo quidem poſitu vt incumbente haud multo plus quietis, quàm doloris gigneretur. In eam rem
Lib.5.Inſtit. cap.35 de Abbate Theodoro commemorat, *qui cum inopinatus*, inquit, *ad meam cellulam intempeſta nocte veniſſet, quidnam rudis adhuc Anachoreta ſolus agerem paterna curioſitate latenter explorans, neque illico finita veſpertina ſolemnitate incipientem feſſum corpus iam reficere & incubantem pſiathio reperiſſet, protrahens imo corde ſuſpiria, meoque me vocitans nomine. Quanti*, inquit, *ô Ioannes hora hac Deo colloquuntur, eumque in ſemetipſis ampleƈtuntur ac retinent, & tu fraudaris tanto lumine, inerti ſopore reſolutus?* Tum
Collat. 17. cap.3. alibi, aduentum ſenis atque inſtantem iam horam nocturnæ ſynaxeos paulum præſtolati poſtquam eum ſolita ſalutatione ſuſcepimus & legitimus orationum atque Pſalmorum impletus eſt numerus, iiſdem rurſus quibus ad quietem compoſiti fueramus pſiathiis ex more conſedimus.

Collat. 21. cap.11. 9. De nuda humo, quod ei interdum cubile præberet, ſe nobis indicat. *Cum Abbas Theonas diebus Quinquageſima nos in noſtra cellula viſitaſſet, veſpertina orationum ſolemnitate tranſacta, humi paululum conſidentes cœpimus diligentius percunctari, cur apud eos tanta obſeruantia caueretur ne quis penitus totis quinquageſimæ diebus, vel genua in oratione curuaret, vel vſque ad horam nonam ieiunare præſumeret, eoque id diligentius ſcrutabamur, quod nequaquam hoc tanta cautione ſeruari in Syria Monaſteriis videramus.* Fuſius Collat. 18. pſiathij quoque ipſius refugiens ſeſſionem
Cap.11. humi potius reſidebat, & Collat.1. de Abbate Moyſe. *Quem*, inquit, *ſer-*
Cap.23. *monem, quia breuiſſimum iſtud quod ſupereſt noctis ſpatium non occurrit explere, indulgentes illud potius quieti corporeæ, cui neceſſe eſt totum perſolui, ſi id quod modicum eſt fuerit denegatum, plenum narrationis ordinem integro futuri diei ſeu noctis examini reſeruemus.* Tum infrà. *Adhuc nos auidos ac de ſuo ore pendentes deguſtare ſomnum pauliſper hortatus eſt, iiſdem ipſis quibus inſidebamus pſiathiis admonens incubare. Embrimiis pariter capiti noſtro ceruicalium vice ſuppoſitis, groſſioribus papyris in longos graciléſque faſciculos coaptatis. Quæ pedali interuallo pariter colligata, nunc quidem humillimum ſedile ad ſcabelli vicem fratribus in ſinaxi conſidentibus præſtant, nunc verò ſubiecta ceruicibus dormientium præbent capiti, non nimiè durum ſed tractabile aptumque fulcimentum. Ad quos Monachorum vſus hæc idcirco vel maximè opportuna habentur & congrua, quod non ſolùm ſint aliquatenus mollia paruoque & opere præparentur & pretio, vt pote paſſim papyro emergente per Nili fluminis ripas, quam cuique volenti in vſum aſſumere nemo prohibeat deſecare, ſed etiam quod ad remouendum, ſeu cum neceſſe*

neceſſe fuerit ad mouendum habilis materiæ leuiſque naturæ ſint. Atque ita præcepto ſenis tandem ſumus ad deguſtationem ſomni oneroſa compoſiti quiete, tam digeſtæ collationis inflammanti gaudio quam repromiſſæ diſputationis expectatione ſuſpenſi.

10. Iungebat his tam frequentibus excubiis & vigiliis alias etiam inflictas corpori acerbitates. Neque enim laneis vtebatur indumentis, ſed lineis tantùm, & ne ipſis quidem duplicibus ad exemplum & regulam Ægyptiorum Monachorum, *quibus*, inquit, *vicaria præpoſitus vnuſquiſque ſuæ decaniæ ſubminiſtrat, cum illa quibus veſtiti erant, ſorduiſſe conſpiceret.* Lib.4 Inſtit. cap.10. Accedebant præſentis huius habitus vilitati quotidiana nudipedalia, quæ perquam breuiter perſtrinxit, atque attigit Collat.24. Latera Cap.10. nuda zonis pelliceis aut ſetoſis cingulis conſtringere iam ludus erat, niſi aculeis & nodoſis muricibus aſperarentur quos in mollem ſuam carnem ſic defigeret, vt acerbo eam cruciatu torquerent. Ne verò interdiu perpetuo dolore vacaret, præter flagellorum vſum & voluntariam ſui verberationem, cilicia etiam vſque eo camelorum pilis horrida corpori proximè admota geſtabat, vt vel ſpectanti terrorem incuterent. Quamquam in his ſolerter apprimè cauebat, ne ſui oſtentator magnis laboribus plus vani quam lucri colligeret, ſi in ore oculiſque hominum geſta hæc vellet, vt ad verbum de ſeniorum Patrum ſententia expreſſum habetur lib.4. Inſtitut.cap.3.

CAPVT XI.

Quibus cum vitiis religioſo pugnandum?

1. A Primis confeſtim religioſæ vitæ veſtigiis ingreſſúque, ſeriò Lib.5 Inſtit. cap.2. cum animo ſuo ſtatuit aduerſus octo præcipuè vitia inire certamen, vt ſecundum Prophetam inquit tranſeuntes per ignem eorum diriſſimè noſtras exurentium mentes illico per aquas quoque virtutum extinguentium, ſcilicet ea, tranſire poſſimus illæſo, ac ſpiritalibus remediis adrorati, ad refrigerium perfectionis puritate cordis mereamur educi.

2. Ac primùm dicebat aduerſus ſpiritum Gaſtrimargiæ id eſt concupiſcentiam gulæ dimicandum eſſe, & eò vſque extenuandam mentem Ibi.cap.14. non ſolum ieiuniis verùm etiam vigiliis, lectione quoque, & crebra compunctione cordis, donec eiuſmodi curis ac meditationibus occupata pariter ac poſſeſſa, ipſius cibi refectionem, non tam iocunditati conceſſam, quàm oneris vice ſibi impoſitam recognoſcat, magiſque eam neceſſariam corpori, quàm deſiderabilem animæ ſentiat attributam. Quo ſtudio mentis & iugi compunctione detenti laſciuiam carnis, quæ fotu eſcarum vehementius inſoleſcit, & aculeos eius noxios retundemus, atque ita fornacem corporis noſtri, quæ rege Babyloniæ occaſiones peccatorum & vitia nobis iugiter ſubminiſtrante ſuccenditur, quibus naphtæ & picis

vice acrius exuramur, vbertate lachrymarum & fletu cordis poterimus extinguere donec Dei gratia ſpiritu roris ſui in cordibus noſtris inſibilante, æſtus carnalis concupiſcentiæ penitus valeant conſopiri. Quamquam menſura caſtigationum aſſumendarum remediumque ieiunij, non ſola temporis ratione nec eſcarum qualitate tantummodo, ſed ante omnia
Ibi.c.9. conſcientiæ iudicio colligendum eſt. Tantum enim debet vnuſquiſque ſibi frugalitatis indicere, quantum corporeæ obluctationis pugna depoſcit. Vtilis quidem & omnimodis obſeruanda eſt Canonica ieiuniorum cuſtodia, ſed niſi hanc frugi fuerit ciborum refectio ſubſecuta ad integritatis calcem non poterit peruenire Longorum namque ieiuniorum inedia, ſaturitate corporis ſubſequente laſſitudinem potius temporalem quam puritatem caſtitatis acquirit. Integritas quippe mentis ventris cohæret inediæ. Non habet perpetuam caſtimoniæ puritatem, quiſquis non iugem temperantiæ æqualitatem tenere contentus eſt. Quamuis diſtricta ieiunia ſuccedente ſuperflua remiſſione vacuantur & in gaſtrimargiæ vitium protinus collabuntur. Melior eſt rationabilis cum moderatione quotidiana refectio, quàm per interualla arduum longumque ieiunium. Nouit immoderata inedia non modo mentis labefactare conſtantiam ſed etiam orationum efficaciam reddere laſſitudine corporis ener-
Ibi.cap.41. uatam. Fertur B. Macharij diſtricta ſententia. *Ita*, inquit, *debere Monachum ieiuniis operam dare vt centum annis in corpore commoraturum, ita motus animi refrœnare & iniuriarum obliuiſci triſtitiáſque reſpuere, dolores quoque ac detrimenta contemnere, tanquam quotidie moriturum.* In illo namque vtilis eſt prudenſque diſcretio æquali Monachum diſtrictione faciens ſemper incedere nec permittens ſub occaſione debilitati corporis de arduis ad pernicioſiſſima prærupta deuolui: in hoc verò magnanimitas ſalutaris, quæ valeat non ſolum quæ videntur proſpera mundi præſentis deſpicere, verùm etiam aduerſis triſtibuſque non frangi & ea velut parua nullaque contemnere: illic habens iugiter defixum ſuæ mentis intuitum, quo quotidie ſinguliſque momentis accerſendum eſſe ſe credit.

3. Alterum inſtituebat certamen aduerſus ſpiritum fornicationis, longum præ cæteris ac diuturnum perpaucis ad purum deuictum immanè bellum, & quod cum à primo tempore pubertatis impugnare incipiat
Lib.6.Inſtit. cap.6.& 13. hominum genus, non niſi prius cætera vitia ſuperentur, extinguitur. Et reuera cum in omnibus virtutum profectibus & cunctorum expugnatione vitiorum Domini ſit gratia atque victoria, in hoc præcipuè peculiare beneficium Dei ac ſpeciale donum & Patrum ſententia & experimento purgationis ipſius manifeſtiſſimè declaratur his, qui eam meruerint poſſidere. Quodammodo enim exire de carne eſt in corpore commorantem, & vltra naturam eſt fragili carne circumdatum carnis aculeos non ſentire. Eò idcirco impoſſibile eſt hominem ſuis vt ita dixerim pennis ad tam præcelſum cæleſtéque præmium ſubuolare, niſi eum gratia Domini de terræ cœno, munere euexerit caſtitatis. Tum verò illud eſt primitus expiandum vnde fons vitæ & mortis manare cognoſcitur, dicente Salomone.

mone. Omni cuſtodia ſerua cor tuum. De corde, inquit, exeunt cogitationes malæ, homicidia adulteria, fornicationes, furta, falſa teſtimonia, vt cum menti noſtræ memoria ſexus fœminei per ſubtilem ſuggeſtionem diabolicæ calliditatis obrepſerit, primùm recordatione præmiſſâ matris, ſororum, parentum, ſeu certè fœminarum ſanctarum, quantocyus eam de noſtris receſſibus extrudere feſtinemus, ne ſi fuerimus in ea diutius immorati occaſione ſexùs ſemel indepti, illex malorum ad eas perſonas exinde ſubtiliter deuoluat ac præcipitet mentem, per quas noxias cogitationes poſſit inſerere. Quamobrem illius præcepti iugiter meminiſſe debemus. Omni cuſtodia ſerua cor tuum; & ſecundum Dei principale mandatum ſolicite ſerpentis obſeruare noxium caput, id eſt cogitationum malorum principia, quibus ſerpere in animam noſtram diabolus tentat, ne ſi caput eius per negligentiam penetrauerit cor noſtrum, reliquum eius corpus id eſt oblectationis aſſenſus illabatur. Qui procul dubio ſi fuerit intromiſſus morſu virulento mentem interimet captiuatam. Emergentes etiam peccatores terræ noſtræ id eſt ſenſus carnales in matutinis ſui ortus nos oportet extinguere, & dum adhuc paruuli ſunt allidere filios Babylonis ad Petram. Qui niſi dum tenerrimi ſunt, fuerint enecati, adulti per conniuentiam in perniciem noſtram validiores inſurgent, aut certè non ſine magnô gemitu ac labore vincentur. Dum enim fortis, ſcilicet ſpiritus noſter domum ſuam cuſtodit armatus, receſſus cordis ſui Dei timore communiens in pace erit omnis ſubſtantia eius, id eſt emolumenta laborum ac virtutes longo tempore conquiſitæ. Si autem fortior ſuperueniens vicerit eum, id eſt diabolus cogitationum conſenſu, arma eius diripiet in quibus confidebat, id eſt memoriam ſcripturarum vel timorem Dei & ſpolia eius diuidet, virtutum ſcilicet merita per contraria vitia quæque diſpergens. Quod facilè aſſequemur ſi Deum non ſolum ſecretorum actuum noſtrorum, verùm etiam cogitationum cunctarum diurnum pariter nocturnumque inſpectorem eſſe & conſcium cogitemus, ac pro omnibus quæ in noſtro corde verſantur, ſicut pro factis & operibus noſtris, rationem nos ei reddituros eſſe credamus. Præterea hic morbus cum corporis afflictione & contritione cordis, ſolitudine quoque ac remotione indiget, vt poſſit ad integrum ſanitatis ſtatum pernicioſa æſtuum febri depoſita peruenire. Sicut plerumque certa ægritudine laborantibus vtile eſt, vt cibi noxij ne oculorum quidem ipſorum obtutibus offerantur, ne quod aſpectus occaſione deſiderium eis lethale gignatur, ita plurimum confert ad depellendum hunc ſpecialiter morbum quies ac ſolitudo, vt mens ægra minimè diuerſis figuris interpellata ad puriorem perueniens contemplationis intuitum, facilius peſtiferum concupiſcentiæ fomitem radicitus poſſit eruere. Ibi. cap. 5.

4. Tertium eſt aduerſus phylargyriam peregrinum bellum & extra naturam, nec aliundè in monacho ſumens principium quàm de corruptæ ac tepidæ mentis ignauia, & plerumque initiô abrenuntiationis malè arrepto & erga Deum tepido amore fundato. Triplex eſt huius valetudinis morbus, qui ab vniuerſis Patribus æquali deteſtatione damnatur. Vnus Lib. 7. c. 14.

qui decipiens miſerabiles quoſque, ea quæ ne antea quidem cum in ſæculo degerent poſſidebant, congregare perſuadet. Alius, qui hæc quæ in primordiis ſuæ renunciationis abiecerat, poſtea reſumere ac rurſum deſiderare compellit. Tertius qui initio malo vitioſoque contractus & ab imperfectione incipiens, eos quos ſemel hoc tempore mentis infecerit, paupertatis ac diffidentiæ timore perterritos ſpoliare ſe cunctis mundi facultatibus non ſinit, eóſque pecunias vel ſubſtantias, quas vtique renunciantes abiicere debuerant reſeruantes, ad euangelicam perfectionem nunquam peruenire concedit. Quarum trium ruinarum exempla in ſcripturis ſanctis etiam inuenimus non leui pœna fuiſſe damnata. Nam Giezi, ea quæ ne antea quidem poſſederat volens acquirere, non modo gratiam prophetiæ non meruit poſſidere, quam per ſucceſſionem velut hæreditariam à ſuo habuit magiſtro ſuſcipere: verum etiam è contrario æterna lepra ſancti Eliſæi maledictione perfunditur. Iudas autem volens reſumere pecunias, quas antea Chriſtum ſecutus abiecerat, non ſolùm ad proditionem Domini lapſus Apoſtolatus perdidit gradum, ſed etiam vitam ipſam communi exitu finire non meruit, eamque biothanati morte concluſit. Ananias verò & Saphira reſeruantes partem quamdam, ex his quæ poſſederant, Apoſtolico ore morte multantur. Nulli autem vilis deſpectúſque videatur hic morbus, qui ſicut poteſt perfacile declinari, ita ſi quemquam poſſederit, ad ſanitatis remedia vix peruenire concedit. Receptaculum namque & vitiorum malorúmque omnium radix, & inextricabilis malitiæ fomes efficitur, dicente Apoſtolo. Radix omnium malorum eſt philargyria, id eſt amor pecuniæ. De quo hæc erit ſumma victoria triumphuſque perpetuus, vt quemadmodum dicitur, ne minuto quidem nummo conſcientia Monachi polluatur. Impoſſibile namque eſt, eum qui victus in exigua ſtipe concupiſcentiæ, ſemel in corde ſuo radicem ſuſceperit non maioris deſiderij protinus incendio conflagrari. Tandiu namque miles Chriſti, victor ac ſecurus cunctaque cupiditatis pugnatione erit externus, donec initia concupiſcentiæ huius hic nequiſſimus ſpiritus in eius corde non ſeuerit. Quapropter cùm in cunctis generibus vitiorum generaliter ſerpentis caput oporteat ſeruari, in hoc præcipuè diligentius conuenit præcaueri. Quod ſi fuerit intromiſſum, ſua materia conualeſcens ipſum ſibimet vehementiora ſuſcitabit incendia. Ideoque non ſolum pecuniarum eſt cauenda poſſeſſio, verùm etiam voluntas ipſa ab animo penitus extrudenda. Non enim tam effectus philargyriæ vitandus eſt, quàm affectus ipſius radicitus amputandus. Nihil enim proderit pecunias non habere, ſi voluntas in nobis fuerit poſſidendi. Poſſibile namque etiam non habentem pecunias nequaquam philargyriæ morbo carere, nihilque ei prodeſſe beneficium nuditatis, quia cupiditatis vitium reſecare non valuit, paupertatis bono non virtutis merito delectatus, & neceſſitatis onere non ſine cordis languore contentus. Quemadmodum enim corpore non pollutos, Euangelicus ſermo pronuntiat corde mœchatos, ita pecuniæ quoque pondere minimè ſarcinatos, affectu ac mente cum philargyris condemnari poſſibile eſt. Occaſio enim eis habendi

Ibi. c. 6. & 21.

bendi defuit non voluntas, quæ ſemper apud Deum ſolet magis quàm neceſſitas coronari. Itaque feſtinandum nobis eſt, ne in vanum laborum noſtrorum emolumenta depereant. Miſerabile namque eſt paupertatis ac nuditatis exitus toleraſſe, fructus verò earum caſſæ voluntatis vitio perdidiſſe.

5. Quartò, Monachus ad perfectionem tendens & agonem ſpiritalem legitimè cupiens decertare debet vt ab omni iræ furoriſque vitio alienus exiſtat, & audiat quid ſibi vas electionis præcipiat. *Omnis*, inquit, *ira & indignatio & clamor & blaſphemia tollatur a vobis cum omni malitia.* Cùm dicit omnis ira tollatur à vobis, nullam penitus velut neceſſariam & vtilem nobis excepit. Delinquentémque fratrem ſi neceſſe eſt ita curare feſtinet, vt dum medelam leuiori forſitan febricula laboranti procurat inferre, non ſemetipſum iratus deteriori morbo cœcitatis inuoluat. Oportet namque illum, qui alterius vulneri mederi cupit, omni languoris morbo alienum ſanumque ſubſiſtere, ne illud Euangelicum dicatur ei *Medice prius cura te ipſum*, ac videns feſtucam in oculo fratris ſui trabem in oculo ſuo non videat, vel quomodo videbit eiicere feſtucam de oculo fratris ſui, qui trabem furoris geſtat in oculo ſuo. Neque ſumma emendationis ac tranquillitatis noſtræ in alterius arbitrio collocanda eſt, quod nequaquam noſtræ ſubiaceat poteſtati ſed in noſtra potius conditione conſiſtat. Itaque vt non iraſcamur non debet ex alterius perfectione ſed ex noſtra virtute deſcendere, quæ non aliena patientia ſed propria longanimitate conquiritur. Et idcirco perfectos omnique vitio purgatos oportet eremum expetere, & excoctis ad purum in congregatione fratrum vitiis non puſillanimitatis profugio ſed diuinæ contemplationis obtentu & deſiderio intuitus ſublimioris intrare, qui non niſi in ſolitudine à perfectis ſolummodo poterit apprehendi. Quæcumque enim vitia incurata in eremum detulerimus, operta in nobis non abolita ſentientur. Solitudo namque ſicut nouit emendatis moribus contemplationem puriſſimam reſerare, & intuitu ſinceriſſimo ſpiritalium Sacramentorum ſcientiam reuelare, ita eorum qui minus emendati ſunt vitia non ſolum ſeruare, verùm etiam exaggerare conſueuit. Tandiuque ſibi patiens quis videtur & humilis, donec nullius hominis commiſceatur conſortio, ad naturam priſtinam mox reuerſurus, cùm interpellauerit cuiuſlibet commotionis occaſio: emergunt quippe ex eo confeſtim vitia quæ latebant, & velut equi infrænes certatim è ſuis repagulis otio longiore nutriti, acrius ad perniciem aurigæ proprij ferociuſque prorumpunt. Magis enim exercitio vſuque humano ceſſante efferantur in nobis vitia, niſi fuerint ante purgata. Ipſamque vmbram patientiæ, quam poſſidere imaginariè permixti fratribus ſaltem pro eorum reuerentia & nota publica videbamur, deſidia ſecuritatis amittimus. Quaſi verò vniuerſa virulenta ſerpentium genera vel ferarum, cum in ſolitudine ſuiſque cubilibus immorantur, non innoxia perſeuerent, nec tamen ex eo pronunciari poſſint innoxia, quia nulli noceant. Hoc enim eis non affectus bonitatis ſed neceſſitas ſolitudinis confert. Quæ cum lædendi nacta fuerint copiam

Lib. 8. cap 5. & 16.

Cap. 17. & 18

in ſemetipſis, reconditum virus & animæ feritatem protinus egerunt atque demonſtrant. Ideóque perfectionem quærentibus non ſufficit contra hominem non iraſci. Meminimus enim in ſolitudine commorantibus nobis, contra Calamum, cùm aut groſſitudo eius aut exilitas diſpliceret; contrave ſalpellum, cùm incidenda hebeti acie ſegniter execaret contraque ſilicem, ſi fortè ex ea feſtinantibus nobis ad lectionem tardius ſcintilla ignis emicuerit, ita indignationis irrepſiſſe motum, vt non alias perturbationem mentis quàm vel contra inſenſibiles materias vel certè aduerſus diabolum maledictione prolata digerere atque euaporare poſſemus. Quamobrem ad perfectionis duntaxat rationem, non ſatis proderit abeſſe homines in quos ita moueatur, cùm ſi patientia prius non fuerit acquiſita, etiam erga res mutas ſpeciéſque minutas exerceri ſimiliter iracundiæ poſſit affectus, qui reſidens in corde noſtro nec iugem nos poſſidere tranquillitatis ſtatum, nec reſiduis vitiis carere permittet: niſi fortè in eo putemus commotionibus noſtris lucrum aliquod vel remedium comparari, quod maledictionibus vel iracundiæ noſtræ minimè res inanimatæ mutæque reſpondeant, & intemperantiam cordis noſtri

Ibi. cap.11. ad maiorem nequaquam prouocent exardeſcere furoris inſaniam. Hæc eſto medicina morbi perfecta, vt primitus credamus nullo modo ſiue iuſtis ſiue iniuſtis ex cauſis licere nobis iraſci, ſcientes nos diſcretionis lumen rectique conſilij firmitatem, ipſam quoque honeſtatem & iuſtitiæ moderamina protinus amiſſuros, ſi principale cordis noſtri lumen eius fuerit tenebris obſcuratum. Tum deinde puritatem mentis noſtræ mox perturbandam, templumque eam ſancti Spiritus effici omnino non poſſe, iracundiæ in nobis ſpiritu commorante. Poſtremo vt cogitemus nequaquam licere nobis orare nec iratos fundere preces ad Deum. Et præ omnibus incertum ſtatum conditionis humanæ præ oculis habentes, quotidie nos credamus & corpore migraturos nihilque nobis continentia caſtitatis, nihil abrenunciatione omnium facultatum, nihil diuitiarum contemptu, nihil ieiuniorum vigiliarúmque laboribus conferendum, quibus propter iracundiam ſolam & odium ab vniuerſitatis iudice ſupplicia promittuntur æterna.

Lib.9.c.1.2.3. 6. Quinto certamine edacis triſtitiæ ſtimuli retundendi ſunt. Quæ ſi paſſim per ſingulos incurſus & incertos ac varios caſus obtinendi animum noſtrum habuerit facultatem, ab omni nos per momenta ſingula ſeparat diuinæ contemplationis intuitu ipſamque mentem ab vniuerſo puritatis ſtatu deiectam funditus labefactat ac deprimit. Sicut enim tinea veſtimento & vermis ligno ita triſtitia viri nocet cordi. Veſtimentum quippe tinearum eſu attactum nullius pretij vel honeſti vſus poterit vlterius habere commercium, itidémque lignum vermibus exaratum, non iam ad ornatum vel mediocris ædificij ſed ad combuſtionem ignis merebitur deputari. Ita igitur & anima, quæ edaciſſimis triſtitiæ morſibus deuoratur, inutilis erit vel veſtimento illi Pontificali, quod vnguentum ſpiritus Sancti de cœlo deſcendens prius in barbam Aaron deinde in oram ſuam ſolere ſuſcipere ſancti Dauid vaticinio perhibetur, ſe-

cundum

cundum illud. *Sicut vnguentum in capite quod deſcendit in barbam Aaron, quod deſcendit in oram veſtimenti eius.* Sed nec ad ſtructuram templi illius ſpiritalis atque ornatum poterit pertinere cuius Paulus architectus ſapiens poſuit fundamenta dicens. Vos eſtis templum Dei & ſpiritus Dei habitat in vobis cuius qualia ſint ligna ſponſa deſcribit in Cantico Canticorum. Trabes inquiens noſtræ cupreſſus, tigna domorum noſtrarum cedrina. Et idcirco huiuſcemodi ad templum Dei lignorum genera eliguntur, quæ ſunt & bonæ fragrantiæ & imputribilia quæque nec corruptelæ vetuſtatis nec eſui vermium valeant ſubiacere. Hanc ergo perniciosiſſimam paſſionem ita de nobis expellere poterimus vt mentem noſtram ſpiritali meditatione iugiter occupatam futura ſpe & contemplatione repromiſſæ beatitudinis erigamus. Hoc enim modo vniuerſa triſtitiarum genera, ſiue quæ ex præcedenti ira deſcendunt, ſiue quæ amiſſione lucri vel detrimenti illatione nobis adueniunt, ſiue de irrogata generantur iniuria, ſiue quæ de irrationabili mentis confuſione procedunt, ſeu quæ lethalem deſperationem nobis inducunt, valebimus ſuperare, cùm æternarum rerum ac futurarum intuitu ſemper læti atque immobiles perdurantes nec caſibus deiecti præſentibus, nec proſperis fuerimus elati, vtraque velut caduca & mox tranſeuntia contemplantes. Cap. 15.

7. Sextò affinis triſtitiæ acedia eſt vagis maximè ac ſolitariis magis experta & in eremo commorantibus infeſtior hoſtis ac frequens, maximè circa horam ſextam monachum inquietans, vt quædam febris ingruens tempore præſtituto, ardentiſſimos æſtus accenſionum ſuarum ſolitis ac ſtatutis horis animæ inferens ægrotanti. Denique nonnulli ſenum hunc eſſe pronuntiant meridianum dæmonem, de quo in Pſalmo nonageſimo nuncupatur. Itaque Chriſti verus athleta, qui agonem perfectionis cupit legitimè decertare, hunc quoque morbum de latebris animæ ſuæ feſtinet extrudere, & ita contra hunc quoque nequiſſimum acediæ ſpiritum vtrobique contendat, vt neque ſomni telo eliſus concidat, neque de Monaſterij clauſtris expulſus quamuis ſub prætextu coloris pij fugitiuus abſcedat. Quemcumque enim in qualibet parte cœperit ſuperare aut tanquam inertem & deſidioſum ſibi patietur, abſque vllo profectu ſpiritus in cellula commorari, aut excuſſum exinde inſtabilem de cætero reddet ac vagum, & ad omne opus deſidem, cellas fratrum ac Monaſteria iugiter faciet circum ire, nihilque aliud procurare quàm vbi quove colore occaſionem refectionis futuræ valeat præparare. Mens enim otioſi nihil aliud cogitare nouit, quàm de eſcis ac ventre, donec inuenta quandoque ſodalitate cuiuſquam viri vel fœminæ æquali tepore torpentis, rebus eorum ac neceſſitatibus inuoluatur, & ita paulatim reddatur noxiis occupationibus irretitus, vt tanquam ſerpentinis ſpiris obſtrictus nunquam deinceps ad perfectionem profeſſionis antiquæ ſe valeat euodare. Huic vitiorum tantorum fomiti congruam emendationem conferre feſtinat Apoſtolus, & velut filiis ſuſceptiſque ſuis conſilio ſalubri infert remedia ſanitatis, dicens. His autem qui eiuſmodi ſunt denunciamus & obſecramus in Domino IESV vt cum ſilentio operantes, Lib. 10. c. 1. & 6.

panem

panem ſuum manducent. Cauſas tantorum vlcerum quæ de radice otioſitatis emergunt, vno operationis ſalutari præcepto curauit, vt peritiſſimus medicorum cæteras quoque valetudines malas eodem ceſpite pullulantes ſciens protinus extinguendas, origine morbi principalis exempta. Hiſque per Ægyptum documentis eruditi Patres, nullo modo otioſos eſſe Monachos ac præcipuè iuuenes ſinunt, actum cordis ac profectum ſapientiæ & humilitatis ſedulitate operis metientes, & non ſolùm à nullo quicquam ad vſum victus ſui accipere patiuntur, ſed etiam de laboribus ſuis non tantum ſuperuenientes ac peregrinos reficiunt fratres, verùm etiam per loca Lybiæ quæ ſterilitate ac fame laborant, nec non etiam per ciuitates his qui ſqualore carcerum contabeſcunt, immanem conferentes dirigunt alimoniæ victuſque ſubſtantiam de fructu manuum ſuarum, rationabile ac verum ſacrificium Domino tali oblatione ſe offerre credentes.

Lib. 11. cap. 8. 13. & 5. 8. Septimus conflictus eſt contra ſpiritum Cenodoxie, qui ſolet etiam incipientium mentes & eorum qui minus adhuc vel virtute animi vel ſcientia profecerunt, aut propter ſonum vocis extollere quod ſcilicet modulatius pſallant, aut quod ſint exeſis carnibus vel corpore lautiores, aut quod parentes diuites ac nobiles habeant, vel quod militiam honoréſque contempſerint. Interdum etiam dignitates & opes, quæ fortè nec apprehendi quidem aliquando potuiſſent, perſuadet quempiam perfacilè fuiſſe adepturum ſi perſeueraſſet in ſæculo; vana ſpe etiam de incertis inflans eum, & de his quæ numquam poſſedit, velut qui ea contempſerit gloria vanitatis extollens. Pulchrè, inquit, ſeniores noſtri naturam morbi huius in modum cepæ bulborúmque deſcribunt, quæ vno decorticata tegmine, alio rurſum inueniuntur induta, totiéſque reperiuntur obtecta, quoties fuerint expoliata. Cætera enim vitia ſuperata marceſcunt, & deuicta per ſingulos dies infirmiora redduntur, & vel loco vel tempore minuuntur atque deferuent, ſeu certè à contrariis virtutibus diſſidentia vel cauentur facilius vel vitantur: hoc verò deiectum acrius reſurgit ad luctam & cum putatur extinctum ſua morte viuacius conualeſcit. Cætera genera vitiorum eos tantum impugnare ſolent, quos in certamine ſuperarint, hoc verò ſuos victores acrius inſectatur quantoque fuerit vali-
Cap. 8. 9. 18. dius eliſum, tantò vehementius victoriæ ipſius elatione congreditur. Et hæc eſt ſubtilis inimici verſutia, vt militem Chriſti propriis faciat telis occumbere, quem hoſtilibus armis ſuperare non potuit. Alia interdum vitia, ſicut diximus, etiam locorum beneficio conquieſcunt, & materia peccati vel opportunitate eius & occaſione ſubtracta lenteſcere ſolent, & minui; hoc verò cum fugiente deſerta penetrat, nec loco nouit excludi, nec extrinſecus materia ſubtracta marceſcere. Non enim aliundè quàm virtutum eius, quem impetit, ſucceſſibus animatur. Cætera etiam vitia proceſſu temporis vt præfati ſumus interdum molliuntur atque euaneſcunt, huic longæuitas niſi fuerit induſtria ſolerti ac prudenti diſcretione fundata, non ſolum non officit verùm etiam maiora nouit fomenta congerere vanitatis. Poſtremi cæteræ perturbationes à contrariis ſibi virtutibus

tibus diſſidentes, & ex aperto tanquam die claro bellantes & ſuperantur facilius & cauentur, hæc autem virtutibus inſerta & aciei permixta, velut in nocte cœca dimicans atrocius inopinatos decipit & incautos. Hanc nobis ex omni parte veluti multiplicem nequitiam occurrentem tali remedio poterimus euadere, vt cogitantes illud Dauidicum eloquium. Dominus diſſipauit oſſa eorum qui hominibus placent, primitus nihil propoſito vanitatis & inanis gloriæ capeſſendæ gratia noſmetipſos facere permittamus. Deinde ea quæ bono initio fecerimus, obſeruatione ſimili cuſtodire nitamur, ne omnes laborum noſtrorum fructus poſt irrepens cenodoxiæ morbus euacuet. Quidquid etiam in conuerſatione fratrum minimè communis vſus recipit vel exercet, omni ſtudio vt iactantiæ deditum declinemus, & ea quæ nos poſſunt inter cæteros notabiles reddere, ac veluti ſolis facientibus laus apud homines ſit conquirenda, vitemus. His enim vel maximè indiciis cenodoxiæ lethale contagium nobis inhærere monſtrabitur. Quod facillimè poterimus effugere, ſi conſideremus non ſolùm fructum laborum noſtrorum nos penitus amiſſuros, quoſcumque cenodoxiæ propoſito fecerimus, ſed etiam reos magni criminis factos æterna ſupplicia velut ſacrilegos ſoluturos, vt pote qui ad iniuriam Dei opus quod eius obtentu nos oportuit agere, hominum gratia maluimus exercere, ab eo qui occultorum eſt conſcius homines Deo, & gloriam mundi gloriæ Domini prætuliſſe conuicti.

9. Octauum quod & extremum aduerſus ſpiritum ſuperbiæ nobis certamen eſt. Qui morbus licet vltimus ſit in conflictu vitiorum, atque in ordine ponatur extremus, origine tamen & tempore primus eſt ſæuiſſima & ſuperioribus cunctis immanior beſtia, perfectos maximè tentans & propemodum iam poſitos in conſummatione virtutum, morſu diriore depaſcens. Nullum eſt aliud vitium, quod ita omnes virtutes exhauriat, cunctaque iuſtitia & ſanctitate hominem ſpoliet ac denudet vt ſuperbiæ malum, tanquam generalis quidam ac peſtifer morbus, non vnum membrum partémve eius debilitare contentus, ſed ſolidum corpus lethali corrumpit exitio, & in virtutum iam faſtigio collocatos grauiſſima ruina deiicere ac trucidare conatur. Omne namque vitium ſuis eſt terminis & fine contentum & licet contriſtet alias quoque virtutes, contra vnam tamen principaliter tendit, eamque ſpecialiter opprimit & impugnat. Et vt hoc ipſum quod diximus clarius poſſit intelligi, gaſtrimargia id eſt appetitus ventris ſeu concupiſcentia gulæ rigorem temperantiæ corrumpit, caſtitatem libido contaminat, ira patientiam vaſtat, vt nonnunquam vni quis deditus vitio, aliis virtutibus non penitus deſtituatur. Sed illa tantum virtute truncata quæ è diuerſo æmulo ſibi vitio repugnante ſuccumbit, reliquas poſſit vel ex parte retinere, hæc verò cum infœlicem poſſederit mentem, vt quidam ſæuiſſimus tyrannus ſubliſſima capta arce virtutum, vniuerſam funditus ciuitatem diruit atque ſubuertit. Excelſa quondam ſanctitatis mœnia vitiorum ſolo coæquans atque permiſcens, nullam deinceps imaginem libertatis animæ ſibi ſubditæ ſupereſſe concedit. Quantóque ceperit ditiorem, tanto grauiore ſeruitutis iugo ſubdi-

Lib. 12. c. 1. 3.

tam, vniuerſis virtutum facultatibus crudeliſſima deprædatione nudabit.
Cap. 9. & 10. Hunc tamen nequiſſimi ſpiritus laqueum taliter poterimus euadere, ſi in ſingulis quibus ſenſerimus nos virtutibus profeciſſe illud Apoſtolicum dixerimus. *Non ego ſed gratia Dei mecum & gratia Dei ſum id quod ſum* & Deum eſſe qui operatur in nobis & velle & perficere pro bona voluntate dicente etiam ipſo auctore ſalutis noſtræ. *Qui manet in me & ego in eo hic fert fructum multum quia ſine me nihil poteſtis facere. Et niſi dominus ædificauerit domum in vanum laborauerunt qui ædificant eam. Niſi dominus cuſtodierit ciuitatem fruſtra vigilat qui cuſtodit eam. Et vanum eſt vobis ante lucem ſurgere. Quia non eſt volentis neque currentis ſed miſerentis Dei.* Nullius namque quamuis volentis & currentis tam idonea poteſt voluntas eſſe vel curſus, vt carne ſpiritui repugnante circumdatus valeat tantum perfectionis præmium & palmam integritatis ac puritatis attingere, niſi fuerit diuina miſeratione protectus, vt ad illud quod magnopere vult & quo currit, peruenire mereatur. Omne enim datum bonum & omne donum perfectum deſurſum eſt deſcendens à patre luminum.
Cap. 15. Quid enim habes quod non accepiſti? quod ſi accepiſti quid gloriaris quaſi non acceperis? Ideoque ſi ad veram conſummationem virtutum volumus effectu & opere peruenire, illis debemus acquieſcere magiſtris ac ducibus, qui hanc non vaniloqua diſputatione ſomniantes, ſed re atque experimentis apprehendentes nos quoque docere atque ad eam certiſſimo tramite demonſtrare, quique ad hanc fide ſe potius perueniſſe quàm laborum merito teſtabantur quibus etiam hoc præcipuum ſui cordis acquiſita puritas conferebat, vt magis magiſque ſe deprimi peccatis agnoſcerent. Tanta namque in eis delictorum compunctio per dies ſingulos augebatur, quanta puritas animi profeciſſet, traherentque, iugiter intimo corde ſuſpiria, eo quod ſemetipſos ſentirent nequaquam poſſe delictorum næuos ac maculas deuitare, quæ eis per multiplices cogitationum minutias inurebantur. Et idcirco futuræ vitæ ſtipendia non operum ſperare ſe merito ſed miſericordia Domini proclamabant, nihil ſibi de tanta circumſpectione cordis aliorum comparatione donantes: quippe qui hanc ipſam non ſuæ induſtriæ ſed diuinæ gratiæ adſcribebant, nec blandientes ſibi de inferiorum ac tepidorum negligentia, ſed contemplatione potius illorum, quos verè peccato carere atque in regno cœlorum iam æterna beatitudine perfrui nouerant, humilitatem perpetuam conquirebant, atque ita conſideratione hoc, & elationis ruinam pariter declinabant, & quo tenderent vel quod dolerent ſemper inueniebant, intelligentes ſemetipſos ad illam puritatem cordis, quam cupiunt, obſiſtente carnis ſarcina peruenire non poſſe.

10. Sed hæc hactenus quæ non tam verbo & ſcriptura quam re atque experimentis dedit, quæque diuinæ gratiæ auxilio & labore conſtantiſſimo iam inde à principio religioſæ vitæ ad ſummam perfectionem ad ſe adduxerat, vt qui acrius ipſi inuigilarent ſuperiores, aut alius quiſpiam eorum qui in Cœnobio degebant, eumque & videbant & familiariter vtebantur, vix vnquam audire poſſent aliquod eius verbum ſuperuacaneum.

uacaneum aut minus præcogitatum, vel minimam imperfectionem aut culpam quantumuis leuem, aut etiam impetum aliquem affectus alicuius præcurrentis deprehendere: quæ res quam facilè narrantur tam difficile perficiuntur; niſi ab eo quem benignus Dei oculus perpetua vigilantia tueatur & ſingulari præſidio cœleſtibuſque donis extraordinariis diuinæ gratiæ ſuæ iuuet, cum id ſit complerum quoddam eſſe earum virtutum, quas Theologi appellant virtutes animi purgati, quæque non in homine paſſim terreſtri ac peccatis miſeriiſque inuoluto, ſed in cœlitibus duntaxat, aut certè in paucis aliquot hominum perfectiſſimis dum viuunt, ac poſitis in gradu ſtabilis gratiæ apud Deum reperiuntur.

CAPVT XII.

Sanctorum Patrum virorumque grauiſſimorum de eo iudicia.

1. VEra virtus nihil moratur hominum laudes. Sed magnum vtique eſt viris præſertim magnis, de quo diſſerit Seneca, magnum inquam eſt, nolle laudari & eſſe laudabilem, & ita viuere vt cum laudabiles ſint mortui etiam beati iudicentur. Quæ quamuis ita ſint non ipſis tamen ſanctis inhonorum aut infructuoſum eſt vulgo prædicari & exiſtimatione ac laude extolli quæ à laudatis viris ſine prenſandi ſtudio proficiſcitur. Sic ille apud Tullium Priami filius & Troiani nominis clariſſimum decus, à patre laudatus ob ſingulares animi virtutes. *Lætus ſum,* inquit, *laudari abs te, pater, laudato viro, à malis enim laudari non laus ſed dedecus eſſe putatur.* Quanti enim apud cordatos & ſapientes quoſcumque ad authoris alicuius commendationem eſſe debeat Patrum illuſtriúmque virorum ſenſus & approbatio, quamque conſultè temperandum ſit cenſorio iudicio in improbandis iis, quantumuis non nihil aſperum & iniucundè ſuaue ſaperent, quæ Theologorum ſuffragio ad eruditionis admittuntur gradum, pro comperto habetur & docent illa S. Chryſoſtomi. *Quemadmodum nemo obſcurum diceret ſolem, ne ſi cæcus quidem fuerit; erubeſcit quippe opinionibus omnium aduerſari. Ita & eum, qui nimio decore fuerit conſpicuus atque morum honeſtate illuſtris, nullus profectò culpare præſumit.* Idcirco vt Caſſiani virtus eiúſque ingenij præſtancia magis prodatur, in hoc præſertim adeo abſtruſæ & reconditæ doctrinæ lubrico vt omni ſæculo ſit ei reclamatum, iuuat oſtendere quanti quanti ſit in ore ac opinione Patrum grauiſſimorum, quam eximiis laudum ornamentis, quàm honorariis appellationibus, quàm illuſtribus ſanctimoniæ titulis cohoneſtetur ab iis literatiſſimis, quorum elogiis ſinceritas ambigua nemini homini eſſe poſſit.

Lib. de mores.

Homi. de diuerſis.

2. Horum igitur grauiſſimorum hominum iudiciis quæ peruulgata de eius excellentiori virtute atque doctrina famæ fidem faciunt, annectam nunc ſanctiſſimorum Pontificum Innocentij ac Leonis toties in hac hiſtoria laudatum à me teſtimonium. Hi enim qui diu Romæ viri reli-

gioſiſſimi conſcientiam exploraſſent, compertumque haberent quantis mens eius dotibus fuiſſet ditata diuinitus, ſatis honorifica illa & ad exiſtimationis rationem affecta familiaritate, qua ipſum excipiebant, ac literis quas cum eius aliqua mentione & commendatione ſcripſit Innocentius ad Clerum & populum Conſtantinopolitanum, declarauere quo loco eius eruditionem prudentiámque haberent.

3. Gregorius eius nominis primus Caſſiani lectione maximopere delectabatur, tantique faciebat præſertim in rebus ad inſtitutum religioſum ſpectantibus, vt monachorum ſuorum actiones vitamque pene vniuerſam ad eius nomen dirigeret. Quin etiam de eius ſanctitate liquido commemorat lib. 6. Regiſtri Indict. 15. Epiſto. 12. ad Reſpectam Abbatiſſam Maſſiliæ. *Proinde*, inquit, *Monaſterio quod in honorem S. Caſſiani eſt conſecratum, in quo præeſſe digneſceris*, &c. de quibus infra cap. 13.

4. Inſuper literis Benedicti 9. quæ in Archiuiis Monaſterij S. Victoris Maſſilienſis aſſeruari dicuntur, diſertis verbis Caſſianus appellatur Sanctus.

5. Vrbanus V. argentea lipſanotheca caput eius incluſit cum hac epigraphe ſupra adſcripta. *Caput S. Caſſiani.*

6. Cæleſtinum I. quamuis ab eo non ſemel diſſenſiſſet Caſſianus, & in controuerſia pro initio ſalutis, de qua ſupra relatum eſt, apud ipſum cauſam obtinuiſſent Proſper & Hilarius, tamen verecundia tenuiſſe dicitur ne eum nominatim accerſeret & obiurgaret, per eam quam ſcripſit Epiſtolam ad Epiſcopos Galliæ, contra eorum Presbyteros Auguſtini criminatores.

Quæ Honorij III. & Innocentij II. authoritate decorari in Caſſiano contigerunt, ea fere ſunt & hiſtoricorum literis celebrata, & poſterius nos ipſi videbimus.

Mitto alios, Gregorium VII. Vrbanum II. Nicolaum III. qui priuilegiis ac iuris facultatibus ampliſſimis, quibus Caſſiani familiam ornarunt, equidem teſtati ſunt, quamuis, non fuerint ſuaſores & impulſores tantæ huius authoritatis Caſſiano conciliandæ, laudatores certè atque approbatores eius virtutum fuiſſe. Ac licet vel ſimplex teſtificatio ſummi Eccleſiæ apicis, quæ eſt eius dignitatis celſitudo, per ſe ſatis momenti & fidei apud probos bene moratos; & bonos viros habere debeat: veri tamen corroborandi, omniſque omnibus euellendi facilius, ſcrupuli cauſa, poſſumus ex purpura in hoc auto ſplendente dignitatem etiam non vulgarem accerſere.

Tract. 107. 7. Ioannes à Turrecremata Cardinalis in regulam S. Benedicti, quæ præſcribit Monachos omni tempore ſiue ieiunij ſiue prandij fuerit, mox vt ſurrexerint à cœna ſedere omnes in vnum, & legere Collationes vel vitas Patrum. *Hoc*, inquit, *rectè & ſanctiſſimè conſtitutum eſt, quia ſic ex lectione illa Monachi materiam ædificationis & deuotionis haurire poſſunt. Vnde ad contemplationis altitudinem ſilentij tempore valeant promoueri, & ad hæc rectè electi ſunt libri Collationum & vitæ Patrum ſanctorum, in quibus doctrina totius perfectionis & ædificationis & ſanctimonia continetur.*

Petrus

Petrus Damianus Cardinalis Epiſcopus Oſtienſis, prudentiæ, doctrinæ, ac pietatis egregiæ. *Legite*, inquit, *Collationes Patrum quas Eucherius Lugdunenſis Epiſcopus elimato ſermone abbreuiare ſtuduit, & ſi nobis credere non vultis, illius literæ credite nam nos eo doctore hanc paginam exarauimus.* De abbreuiatione Caſſiani per Eucherium Lugdunenſem accuratius perueſtigauimus ſuperiori lib. 1. Lib. 5. Epiſt. 19.

Robertus Cardinalis Bellarminus vir ab iudicio bene paratus, facto Caſſiani librario indiculo his vindiciis ipſum tuetur. *Hac omnia extant & vtiliter legi poſſunt, excepta Collatione tertia decima & paucis aliis, quæ in editione Romana notata ſunt.* Lib. de ſcript. Eccleſiaſti.

Cæſar Cardinalis Baronius vir pariter animo, doctrina, & pietate magnus & acer, quamuis ad honoris & exiſtimationis rationem erga Caſſianum minus aliquantulum affectus, frequentibúſque in eius ſcripta cenſuris parum officioſus, tamen vbi rectè factorum præclara virtus eminet, & illuſtrata ſinceræ veritatis ſole doctrina collucet, non denegat laudis præmium æqua promerenti, vocat enim tum ipſum tum Germanum Presbyterum eius collegam, ex Thedoro quem citat anno 404. num. 78. *Viros magnæ religionis.* Item anno 433. *Cum enim*, inquit, *Ioannes Caſſianus Presbyter Maſſilienſis Eccleſiæ, aduerſus Neſtorium diſertum atque perutilem de Incarnatione Domini Commentarium edidiſſet, eodémque volumine Pelagium atque Pelagianos velut eius primos authores vehementer exagitaſſet.* Tum deinceps num. 28. *Collationes ipſa quæ cum valde proficuæ eſſe cognoſcerentur vitam Chriſtianam excultiorem ſectantibus*, &c. Neque accedentibus errorum ſuſpicionibus quibus identidem in Caſſianum commouetur Baronius, periclitari propterea debet iam bene inſtituta ſcientiæ commendatio, quoniam ea demum laus grata eſſe debet excelſæ poteſtati, vt præclarè dicit Ammianus Marcellinus, cùm interdum & vituperationi ſecus geſtorum patet locus. Lib. 15.

De Cardinali Toleto, an de Caſſiano ſenſerit aliter atque ſuperiores diximus lib. 1. cap. 63. Item Ioannem Dominici Cardinalem & Archiepiſcopum Raghuſæum dedimus ibidem, eiuſque teſtimonia in commendationem doctrinæ Caſſiani adduximus.

8. Non eſt neceſſe quid illuſtriſſimi atque ſanctiſſimi præſules S. Antoninus Archiepiſcopus Florentinus, S. Gennadius Epiſcopus Maſſilienſis, Gregorius Epiſcopus Turonenſis, Ado Archiepiſcopus Viennenſis, Vincentius Epiſcopus Bellouacenſis, Petrus de Natalibus Epiſcopus Equilinus, Aloyſius Lippomanus Epiſcopus Veronenſis, Cuychius Epiſcopus Ruræmundenſis, Photius Epiſcopus Conſtantinopolitanus aliique de Caſſiano ſentirent, tum à nobis paſſim tum ab aliis iam prodita literis inculcare. Grego. lib. 10. hiſto. Franc. cap. 29.

De S. Eucherio Epiſcopo Lugdunenſi, S. Caſtore Aptenſi, Venerio Maſſilienſi paulo ante narratum eſt, quemadmodum pene in omni vita, eius conſiliis regerentur: Venerius quidem ſanctitatem eius ac prudentiam præſertim in rebus ad Eccleſiæ adminiſtrationem ſpectantibus tanti faciebat, vt in iis pro firmiſſima ratione duceret Caſſianum ita cenſere.

S. Fulgentius Epiſcopus Ruſpenſis ex notitia librorum Caſſiani eiuſque monitis & exemplis tantum profecit vt hiſce præſidiis tanquam ſecundis ventis afflantibus belliſſime nauigans ad ſanctum otium ac religioſæ ſolitudinis, qualis veterum Patrum in Ægypto fuit, confugerit tranquillitatem.

S. Adelmus Balduinus Epiſcopus Occidentalium Saxonum ex Benedictino Abbate, quem Baronius Aldelmum, alij Ædelmum vel Anthelmum vel Athdelinum vocant, ſcripſit iubente gentis ſuæ Synodo aduerſus errorem Britonum, inſignè volumen de celebratione Paſchæ. Aliud item de virginitate, ad Etelburgam & cæteras virgines in quo Caſſianum authorem profert & laudat, his verbis. *Hæc inquam ſi veſtræ curioſæ ſollicitudinis ſolertia plenius animaduerti, non modo decem Collationes Patrum à Caſſiano Maſſilienſis Parochiæ Archimandrita peculiariter dictanti, facundia prædito digeſta patenter propalabunt, verum etiam Gregorius ſedis Apoſtolicæ præſul, à quo rudimenta fidei & baptiſmi Sacramenta ſuſcepimus, libris Moralium triginta per Allegoriam luce clarius elimauit.*

Tomo 8. Bibliothe. SS. Patrum lib. de laudibus virginitatis c.7.

Burchardus Epiſcopus Vormatienſis iuris Pontificij Doctor & ſacrorum Canonum collector, qui de ſententiis ſanctorum Patrum ac generalium Conciliorum ſummorumque Pontificum decretis, opus inſigne, decretorum libros 20. de variis caſibus & accidentibus ſumma cum laude in publicum Eccleſiæ commodum edidit. De Collationibus Caſſiani recitat lib.8. cap.77. ex Concilio Moguntino cap.6. *Sanctimoniales in Monaſterio conſtitutæ omnibus diebus ad capitulum & ad Collationes veniant & regulam à SS. Patribus, illis conſtitutam diligenter obſeruent.*

Iuo Epiſcopus Carnotenſis, quem Beatum appellant, opus item edidit ſiue volumen Decretorum, quod Pannomiam inſcripſit, quaſi omnes complectatur leges & in eius part.7. cap.95. profert Canonem 59. Concilij ſecundi Cabilonenſis, quo præcipitur, vt Sanctimoniales omnibus diebus ad Collationem veniant.

Paulini Aquileienſis Epiſcopi luculentum teſtimonium dabimus infra cap. 13.

Thomas Braduuardinus Epiſcopus Cantuarienſis lib.2. de cauſa Dei in Corollaria cap.31. *Magnus ſimiliter Caſſianus,* &c.

Rabanus Albini Anglici auditor, quartus olim Abbas Cœnobij Fuldenſis ordinis S. Benedicti, ac tandem Ludouici Auguſti ſuffragiis ad Archiepiſcopatum Moguntinũ aſſumptus, quem merito Baronius poſt alios *fulgentiſſimũm Eccleſiæ ſydus* appellat, & Sixtus Senenſis, Vir inquit omnium diſciplinarum cognitione abſolutiſſimus, Rhetor, Poëta, Aſtronomus, Philoſophus, Theologus, cui nullum parem eo ſæculo Germania habuit. Hic inquam ad cap.38. Regulæ S. Benedicti. *Sicut B. Caſſianus ait reficientibus fratribus Sancta lectiones legantur*, &c. Quod indicat de S. Benedicto Abbate paſſim legitur in eius regula, primùm cap.24. Monachi omni tempore ſiue ieiunij ſiue prandij fuerit, mox vt ſurrexerint à cœna, ſedeant omnes in vnum, & legat vnus Collationes vel vitas Patrum aut certè aliquid quod ædificet audientes. Et infra. Si autem ieiunij

dies fuerit, dicta veſpera, paruo interuallo mox accedant ad lectionem Collationum vt diximus, & lectis quatuor aut quinque foliis vel quantum hora permittit, omnibus in vnum accurrentibus per hanc moram lectionis, &c. Et cap. 73. Ad perfectionem conuerſationis qui feſtinant, ſtudent doctrinæ ſanctorum Patrum, quarũ obſeruatio perducit hominem ad celſitudinem perfectionis, quæ enim pagina aut quis ſermo diuinæ authoritatis, veteris ac noui Teſtamenti non eſt rectiſſima norma vitæ humanæ? aut quis liber ſanctorum Catholicorum Patrum hoc non reſonat vt recto curſu perueniamus ad creatorem noſtrum: necnon & Collationes Patrum & inſtituta & vitæ illorum & regula S. Patris noſtri Baſilij quid aliud ſunt, niſi bene viuentium & obedientium Monachorum exempla & inſtrumenta virtutum.

Non poſſum verò hic obliuiſci Proſperi Rhegienſis Epiſcopi haud immemor illius quod Plutarchus in Laconicis de rege Ageſilao dicente, ſibi iucundum eſſe laudari ab his qui non vererentur & vituperarent, ſi quid diſplicuiſſet, tales enim ſi quid laudant, iudicio laudant non metu aut adulatione. Liquet Proſperum ab Auguſtini zelo incaleſcente commotiorem, præliari ſtilo velitatum eſſe aduerſus Collatorem, & qua in deprehendendis confutandiſque eius erroribus efficaciſſima præualebat ſagacitate, non potuiſſe tantum ac tam ſinceræ & integræ fidei virum, ſi quid laudi verterit, quàm pro eius meritis de Caſſiano æſtimare. Sic igitur in Chronico ad annum 436. *Ioannes Monachus cognomento Caſſianus Maſſiliæ inſignis & facundus ſcriptor habetur.* Inſuper lib. contra Collatorem cap. 2. *Ne ad obſcurandam ſcientiam doctiorum ea exagitare videamur, quæ vulgus ignobile, & procax ineptorum loquacitas intemperanter effundit vnius (ſcilicet Caſſiani) potiſſimum definitiones quem non dubium eſt illis omnibus in ſanctarum Scripturarum ſtudio preſtare referemus.* Tum paucis interiectis. Igitur in libro cuius prænotatio eſt De protectione Dei, (librum vocat Collationem 13.) *Vir quidam ſacerdotalis, qui diſputandi vſu inter eos quibus cum degit excellit, Abbatem quemdam nempe Cheremonem introducit de gratia Dei & libero arbitrio.*

9. Iam aliorum inter primanos clariſſimus æque atque religioſiſſimus Abbas Marcus Aurelius Caſſiodorus, author inclyti Monaſterij Viuarienſis ſiue Caſtellenſis in Calabria, iuxta ciuitatem Scyllitanam ex Gregorio lib. 7. Regiſtri, licet alij dicant in Rauennatè fuiſſe territorio, non modo Caſſianum vt egregiè doctum & pium ſuſpiciebat, conſulebat, & ad eius inſtituta nouelli ſui Monaſterij ſpeciem effingebat, verùm etiam impenſe legi, & ad frequentem vſum duci volebat à ſuis tyronibus. *Caſſianum Preſbyterum, qui ſcripſit de inſtitutione fidelium Monachorum ſedulo legite, frequenter audite, qui inter ipſa ſancti propoſiti initia octo principalia vitia dicit eſſe fugienda. Hic noxios motus animorum ita competenter inſinuat, vt exceſſus ſuos hominem priùs videre faciat & vitare compellat, quos antea confuſione caliginis ignorabat.* Et in expoſitione Pſalm. 69. de hoc verſiculo Deus in adiutorium meum intende. *Hunc locum*, inquit, *facundiſſimus Caſſianus in decima Collatione cap. 10. plurima de eius vtilitate differens,*

Lib. 7. Regiſt. indict. 1. Epiſt. 31. & 33.

Caſſiodorus lib. diuin. inſtit. c. 29.

differens, tanto honore concelebrat, vt quidquid monachi aſſumpſerint ſine huius verſicul: trina iteratione non inchoarent.

Idem breuiter ſed egregiè S. Ioannes Climachus Abbas montis Sinai in his ſermonibus, quibus tanquam gradibus triginta, ad ſimilitudinem triginta annorum vitæ Chriſti Domini, diſcere quiſque poteſt aſcenſionem ad perfectionem vitæ & Chriſtianæ & Monaſticæ atque religioſæ, ſcribit in hunc modum de Caſſiano. *Ex obedientia humilitas naſcitur, ex humilitate diſcretio, vt à magno quoque Caſſiano in eo ſermone quem de diſcretione conſcripſit venuſtiſſimè atque altiſſimè diſputatum eſt.*

Climachus grad. 4.

Honorius Auguſtodunenſis Abbas in Epitome quam ex Catalogis Hieronymi, Gennadij, Iſidori de viris illuſtribus contraxit, paucis quibuſdam aliundè adiectis ſcriptoribus, qui intermedio tempore floruerunt Caſſianum compellat his verbis. *Caſſianus natione Afer, Conſtantinopoli à Ioanne Magno Epiſcopo Diaconus ordinatus, apud Maſſiliam Preſbyter condidit duo Monaſteria id eſt virorum & mulierum quæ vſque hodie extant. Scripſit experientia magiſtrante, librato ſermone & vt apertius dicam ſenſu verba inueniens, & actione linguam mouens res omnium Monachorum neceſſarias profeſſioni.* Sed in hoc errat maximè vno, quod natione Afrum dixerit, quem vt ſæpè inter hiſtoricos omnes conſtare vidimus, perſpicuum ſit fuiſſe Scytham.

Ioannes Trithemius Abbas Cœnobij Butsfeldenſis, cui cum tres & viginti plus minus annos præfuiſſet, neſcio qua æmulorum tempeſtate iactans, ſiue Deo melius prouidente, ad Abbatiam S. Iacobi Herbipolenſis ſub extremam deinceps ætatem ſeceſſit, confirmat præter cætera de natione Caſſiani ſigillatim quod aſſetuimus contra Honorium. *Caſſianus,* inquit, *natione Scytha Beati Ioannis Chryſoſtomi Conſtantinopolitani Epiſcopi quondam auditor atque diſcipulus, & ab eo Diaconus ordinatus, poſt aliquot annos ab eodem neſcio propter quam cauſam expulſus, apud Maſſiliam Presbyter conſecratus, duo Monaſteria virorum ſcilicet ac mulierum condidit, in quibus regularis diſciplina feruor magnus pluribus annis permanſit. Scripſit experientia magiſtra plura opuſcula, in quibus etiam apud interpretem eloquij venuſtas conſpicitur, è quorum numero feruntur. De Incarnatione Domini aduerſus Neſtorium hereticum lib. ſeptem quos ſcripſit rogatus à Leone Archidiacono poſtea Romanæ vrbis Epiſcopo. De Inſtitutis Monachorum libri quatuor. De octo capitalibus vitiis libri octo. Collationes SS. Patrum viginti quatuor. In his Collationibus SS. Patrum vtilis & neceſſaria Monachorum inſtitutio eſt, ſed quia per B. Proſperum de arbitrij libertate in certis reprehenditur, opuſcula eius inter apocrypha numerantur. Moritur tandem poſt multorum editionem librorum apud Maſſiliam, non ſine opinione ſanctitatis Theodoſio & Valentiniano regnantibus Anno Domini 435.*

Sigebertus Monachus Gemblacenſis ordinis S. Benedicti qui eoſdem fere tempore quo vixit Honorius Auguſtodunenſis de quo ſupra continuata ſerie Gennadium eſt proſequutus, etiam attingens quos ipſe non attigerat, complexus eſt omnes vſque ad annum, quo ceſſit è vita, milleſimum centeſimum decimum, Caſſiani laudem breuiter perſtringit, quamquam

quamquam emendandus in eo quod ipſum Conſtantinopoli à S. Ioanne Chryſoſtomo eiectum cum Trithemio hallucinatur. *Caſſianus*, inquit, *de Eccleſia Conſtantinopolitana à Ioanne Chryſoſtomo eiectus & in Maſſilia Galliæ Preſbyter ordinatus multa ſcripſit, inter quæ etiam compertas in Ægypto vitas Patrum doctrináſque & regulas datis ad plurimos libris exponit.*

Philippus Bergomenſis in ſupplemento Chronicorum. *Caſſianus Monachus Conſtantinopolitanus ſeu vt Helimando placet Scytha, ipſius Ioannis Chryſoſtomi magnus Diaconus per hac quoque tempora floruit, & multa ac multa edidit. Hunc namque Maſſiliam Preſbyterum ex Conſtantinop. mittens duo ibidem Monaſteria condidit, vbi multos vtriuſque ſexus congregans Monachos hac quæ ſubiecta ſunt pro maiori parte conſcripſit. Opuſcula ſcilicet de Monachorum habitu, De Canonica oratione*, &c.

Regiſtrum de Mundi temporibus. folio 135. Caſſianus Monachus Conſtantinopolitanus vel Scytha S. Ioannis Chryſoſtomi Diaconus. Hunc namque Maſſiliam de Conſtantinopoli mittens duo ibidem Monaſteria condidit vbi multos vtriuſque ſexus congregans Monachos inde multa edidit opuſcula, ſex de Monachorum habitu. Collationes Patrum Ægypti cum eis quinque habitas digeſſit, de diſtinctione Monachi ac fine, de pugna carnis aduerſus ſpiritum, de tribus antiquis Monachorum generibus & quarto nunc exorto; pleraque alia.

Ado Viennenſis in Chronico, ætate 6. anno Chriſti 425. Caſſianus quoque Scytha natione, Conſtantinopoli à Ioanne Diaconus ordinatus apud Maſſiliam Presbyter moritur qui inter alia Inſtitutionum librum ſcripſit. Opera illius à Catholicis cautiſſimè legenda maximè de gratia & libero arbitrio, &c.

Raphael Volaterranus vir doctus & diligens librum inſcripſit Iulio II. Pontifici Maximo, quem in Præfatione ad ipſum nominat Pandochæum, quaſi omnia complectens. In ſecunda parte de Anthropologia nouem libris diſtincta, primis octo ſcriptores indicantur veteres, nono autem recentiores qui proximis ſæculis claruere, imprimis autem ordinum & familiarum religioſarum primos inſtitutores, viros etiam doctos & ſanctos, quique in diſciplinis variis emicuerunt. His Caſſianum noſtrum annumerat & plurium eiuſdem Caſſiani nominis virorum inter ſe facta contentione & comparatione tertium Maſſilienſem de quo agimus ad cœlum laudibus extollit. *Caſſianus Martyr apud ſorum Cornelium, vbi & iacet, & quo venerat peregrinationis gratia è Brixina vrbe Germaniæ cuius erat ciuis & præſul, cumque Forocornelij præciperet, iuſſu Iuliani Imperatoris qui prohibuerat Chriſtianos docere, ſtylis diſcipulorum confoſſus eſt. Alius Alexandrinus ſub Ioniano in Italiam veniens, apud Ortanum, templum conſtruxit, cuius & Præſul electus, inde peregrinando Auguſtodunum venit, eiuſque vrbis Simplicio viro ſancto in Præſulatu ſucceſſit. Alius Monachus Honorij tempore ab Hieroſolymitana Eccleſia ab hereticis eiectus Maſſiliam venit vbi duo condidit Cœnobia Ioannes Eremita prius vocatus. Scripſit & de Monachorum inſtitutis vbi dicit abſtinentiam cibi omnium virtutum eſſe fundamentum.*

Didacus Couarruuias Epiſcopus Legobienſis libro 4. Variarum Reſolutionum cap. 17. De libris Apocryphis & an hi legi publicè vel priuatim poſſint ex Gelaſio Papa. *In primo*, inquit, *Conciliorum tomo apud Gelaſium ante opera Caſſiani ita legitur. Opuſcula Tatij Cypriani Apocrypha. Opuſcula Arnobij Apocrypha. Opuſcula Tyconij Apocrypha. Opuſcula Caſſiani Galliarum Preſbyteri Apocrypha. Ipſum verò*, inquit, *legendum eſſe cenſeo.*

Tum infra. *Aliquod edidit opuſcula quæ Gelaſio non ſatis placuere atque ideo ea inter Apocrypha connumerat, fuit natione Scytha, apud Maſſiliam Preſbyter, vbi viuendi finem fecit Theodoſio & Valentiniano regnantibus.*

Renatus Choppinus vir iuris conſultiſſimus in Monaſtico. *Initio*, inquit, *Caſſianus apud Maſſiliam Preſbyter condidit duo, vnum virorum & alterum mulierum, Monaſteria & tribus libris tradidit Monaſticas Inſtitutiones, quæ in Monaſteriis Ægypti die noctéque tenerentur.*

10. Cæterorum præter Eccleſiæ optimates de Caſſiani virtutibus iudicia æſtimaturi, circumferant per probatiſſimos omnium retro ſæculorum viros cogitationem, iiſque & Inſtitutionum Monaſticarum & Collationum libros ac ſigillatim Caſſiani rara vitæ exempla ſummo in pretio fuiſſe intelligent. Mihi vti longum facere conſilium non eſt, ita religio eſſet non famulari etiam in hac parte Deo ſanctum ſuum, qui tam ſe humiliter abiecit, extollenti.

Dionyſius Richelius Carthuſianus multis nominibus æterna dignus luce memoriæ, tum ſæpe quantum Caſſiani ſcriptis tribueret in ſua paraphraſi declarauit, tum maximè in præfationibus ad eamdem paraphraſim dum illum ſubinde *Venerabilem, deuotiſſimum & æterna memoria dignum Patrem*; ſubinde. *Illuſtriſſimum ac præcipuum omnium religioſorum Doctorem* indigitat.

Sixtus Senenſis lib. 4. Bibliothecæ ſanctæ. *Ioannes Caſſianus natione Scytha Ioannis Chryſoſtomi auditor & ab eo Diaconus ordinatus, poſt aliquot annos ob incertam cauſam ab eo recedens, apud Maſſiliam Preſbyter, conſecratus eſt, vbi & duo condidit Monaſteria, virorum ac mulierum, ſcripſit plano, & librato ſermone de eo quod dicit Apoſtolus. Non enim quod volo facio bonum ſed quod nolo malum, librum doctum & elegantem quem poſt modum Collationibus SS. Patrum à ſe editis inſeruit & vigeſimum tertium Collationum librum prænotauit. Moritur Maſſiliæ non ſine opinione ſanctitatis Theodoſio & Valentiniano regnantibus anno Domini 435.*

Iſtum eundem locum Ioſias Simlerus in Epitome Bibliothecæ Geſneri totidem verbis à Sixto tranſtulit.

Lib. 4 cap. 31. Ioannes Driedo Louanienſis Academiæ profeſſor in libris de dogmatibus. *Item Caſſianus Monachus qui multa ſcripſit de Collationibus Patrum*, &c.

Lib. 2. cap. 25. Hieronymus Platus Societatis noſtræ clariſſimus Theologus, in iis quos edidit de bono ſtatus religioſi libros tres vtiliſſimos, viris ſanctitate ſimul & doctrina inſignibus, qui religioſi fuere, Caſſianum acc enſet. *Eiſdem quoque temporibus viguit Ioannes Caſſianus genere Scytha, ſtylo cum primis*

primis Latinus, qui prius Chryſoſtomi diſcipulus Maßiliæ deinde Monaſterium ædificauit, in quo inſtituendo ac regendo non eſt dubitandum quin re ipſa explicaris quæcumque ex ſanctorum Patrum congreſſu ac ſermone ſcriptis mandauerat, quæ ſcripta quantam perfectionem complectantur notum eſt omnibus.

Antonius Poſſeuinus in Apparatu ſacro. *Ioannes*, inquit, *Caßianus Eremita ſcripſit de inſtitutis Renuntiantium libros 12. & Collationum SS. Patrum libros 24. idque lingua Latina quidquid ſecus aliqui exiſtimauerint ſiue Tritemius, ſiue Dionyſius Carthuſianus. Obſeruationes autem ad calcem libri adiecta prælegendæ ſunt iis, qui librum hunc alioqui vtilißimum & à SS. Benedicto & Thoma Aquinate teri ſolitum vèrſare voluerint ac debuerint. Præſertim cum Caßianus iis de gratia & libero arbitrio locis adeo pugnantia ſecum proferat vt ex Pelagianorum potius diſputationibus, quorum ſententias refert, quàm ex ſuo ſenſu deprompta eſſe videantur. Quod ipſe alicubi admonere videtur. Porro ipſius laudes Proſper Aquitanicus in Opuſculo contra Collatorem, S. Benedictus in Regulis cap. 42. & 73. Caßiodorus ad Fratres ſui Monaſterij & in expoſitione Pſalmi 69. S. Antoninus Archiepiſcopus Florentinus part. 2. hiſto. tit. 10. cap. 10. §. 2. proſequuntur.*

Suarez in opere tripartito Prolegom. 5. cap. 5. num. 7. etſi doctrinæ Caſſiani vitium aliquod exprobret, eius tamen eximiam approbat & laudat virtutem. *Negari*, inquit, *non poteſt Caßianum fuiſſe vnum ex præcipuis illius erroris defenſoribus, per quod non intendimus eius damnare vel onerare perſonam, nondum enim erat illa ſententia hæreſis vel erroris damnata ab Eccleſia, vt Proſper in fine libri contra Collatorem apertè docet Caßianumque inter Catholicos numerat.*

Neque ab hac eximiæ virtutis & ſanctitatis opinione longè abfuit Vaſquez, cùm inter æmulos Auguſtini nominat Semipelagianos, *viros inſignes & eximiæ ſanctitatis. Mirabile*, inquit, *ſanè fuit ingenium Auguſtini in probanda gratiæ neceßitate contra Pelagium contra Semipelagianos verò vt pote viros alioquin inſignes & eximiæ ſanctitatis nec tam apertè à veritate aberrantes multo mirabilius.* Caſſianum autem imprimis intelligi nomine Semipelagianorum, quorum dux & Magiſter cenſebatur eſſe facilè colligitur ex diſputatione ſequenti, vbi de Caſſiano multa in controuerſiam & diſceptationem vocat ſigillatim.

1. par diſp. 88. cap. 3. n. 7.

Poſa in Elucidario rem propius & copioſius attingit interpretatus cenſuram Gelaſij, quæ habetur in cap. ſancta Romana Diſt. 15. ſæpè, inquit, reprobatur ab Apoſtolica ſede alicuius doctrina, quin reprobetur perſona. Sic in hoc cap. ſancta Romana, repelluntur opuſcula S. Victorini Epiſcopi & Martyris, quin condemnetur perſona. De ſumma Trinitate & fide Catholica C. Damnamus, damnatur libellus Abbatis Ioachimi, editus contra Petrum Lombardum de eſſentia Trinitatis, nec piiſſimus & religioſiſſimus Abbas ab Eccleſia taxatur, ſecundò in Concilio Romano & cap. ſancta Romana reprobantur Opuſcula Caſſiani Presbyteri Galliarum, nec illius perſona damnatur, quam ſanctam appellat Caſtor Epiſcopus Aptenſis, Gennadius in Catalogo Illuſtrium vi-

Lib 4. Tract. 4. cap. 9. concluſ. 2.

torum. Caſſiodorus lib. diuinarum lectionum cap. 29. & in Pſalm. 69. S. Climachus Gradu 4. Vincentius Bellouacenſis lib. 20. ſpecu. §. 18. S. Antoninus part. 2. hiſto. tit. 10. Petrus Damianus lib. 5. Epiſt. 19. Photius in Bibliotheca. Petrus Equilinus vulgo de Natalibus nuncupatus, Caſſianum tanctum nominat. Maldonatus in 24. Lucæ authorem Catholicum & bonum appellat. Neque obſtat huius viri integritati diſſidium illud, cuius occaſione expulſus eſt à S. Chryſoſtomo, cuius fuerat auditor, Diaconus, & diſcipulus vt meminit Tritemius in Catalogo Nullum enim eſt tam pulchrum corpus quod næuo careat.

Sed de his hactenus è plurimis, quæ de ſcriptoris noſtri elogiis atque exiſtimatione libaſſe ſit ſatis. Reliqua quibus te ex ſatiaueris ſupplebunt, ſi lubet, Sozomenus, Euagrius, Nicephorus, Palladius in Dialogo, Ciaconius, Aluares De Pas, Roſuueydus, Theophilus Raynaudus in Valeriano, & alij paſſim grauiſſimi authores.

CAPVT XIII.

Caſſianum dignè ac meretur ſancti prænomine decorari.

1. ABſque vera fide nullum eſſe ſanctitati locum extra controuerſiam eſt, vt non ſit opus in locum communem excurrere, quo planum fiat ſolam Catholicam Eccleſiam eſſe, quæ verum religionis cultum eiuſdemque cum Apoſtolis *doctrinæ conſanguinitatem* retineat vt loquitur Tertullianus. (Lib. de præſcript.) Hæreticos verò non niſi per ſanctitatis vmbram ſimplicibus fucum facere, nec poſſe aliud, quàm virtutum laruas deformiſſimæ omnibuſque modis fœdiſſimæ vitæ obtendere. Vnde etiam ab æmulis aut criticis ſubinfertur, Caſſiani de *Sancti* gradu deiectio, cùm enim ſine fide recta impoſſibile ſit placere Deo, temerarium omnino cenſent, homini cuius fides ambigua ſit vel potius apertè oblæſa, *Sancti* prænomen arrogare. Sed quàm vana hæc ſuſpicio tetram ipſi erroris labem affricuerit, oſtendimus aliàs, tractatis iis omnibus accuratiſſimè quæ in eius defenſionem proponi poſſunt. Et vt cum aduerſariis liberalius agam, demus ſanè conuictum fuiſſe Semipelagianiſmi, ita vt labis illius indeclinabiliter & inexcuſabiliter compertus habeatur. Quid ni quod de aliis pleriſque ſanctiſſimis Patribus, de Caſſiano quoque dici queat, erraſſe nimirum materialiter tantùm & abſque pertinacia, nondum rè tunc apertè per Eccleſiam definita, cùm tamen hæreticum non faciat aſſertio falſa, ſed contumacia & obfirmatio aduerſus Conciliorum & Pontificum Canones & fidei decreta, de quibus omnibus fuſiſſimè aliàs diſputatum eſt à nobis.

2. Quare hac depulſa calumnia, ad Caſſiani Sanctitatem, euertendam tanquam machina comparata, recoli velim ex ſuperioribus, quàm non vanis argumentis oſtenderimus ipſum religioſimæ ac cœleſtis vitæ genus iam à puero paruulo in terris colere inſtituiſſe, ac ſub diſciplina ſanctiſſimorum

ſanctiſſimorum Patrum Hieronymi, Chryſoſtomi, Leonis, Innocentij, & Abbatum Ægyptiorum, breui tantum diuina gratia profeciſſe, vt omnibus admirationi fuerit, ſibique illum quiſquis æſtimator eſſe velit, tanquam regularis obſeruantiæ ac virtutum omnium ſpecimen proponere poſſit ad imitandum. Nec enim proditur vel per coniecturam, qui ab omni retrò æuo loquutus ſit de ſumma eius vitæ integritate & innocentia verbum malum, quin etiam inter erecti ac minimè perturbati animi indicia exceſſiſſe, fœliciſſimamque obiiſſe mortem, iis ſupra monumentis hiſtoriarum adſtruximus, quibus potiora & clariora non ſunt, quæ veterum pleriſque ſeruant poſſeſſionem tituli ac prænominis, quod Caſſiano noſtro ſaluum & ſummo iure vindicatum volumus.

3. Sed quid perantiqua longéque firmiſſima pro Caſſiani ſanctitate ſuffragia diutius premo? Theophilus noſter in Valeriano in ſanctitatis Caſſiani laudem & commendationem paululum digreditur de orationis curſu. Quanta autem ſanctitatis laude claruerit Caſſianus docent non tantum eius ſcripta quæ *Chriſtianæ perfectionis medullam* iure dixeris, ſed etiam memoria, qua in benedictione eſt Maſſiliæ, vbi à tam multis ſæculis *Sancti* titulum retinet & cœleſtium honoribus colitur. Eius enim caput argentea theca incluſum inter ſacras reliquias Abbatiæ S. Victoris, vbi Caſſianus olim vixit, exhibetur venerandum. Sacrum de eo & quidem peculiare ac proprium celebratur, die feſto honoratur, omni denique cultu qui cœlitibus impendi ſolet religiosè afficitur. Cap.3 n.2.

4. Paulinus Aquileienſis Epiſcopus ſcripſit aduerſus Felicem Vrgelitanum & Eliphandum Toletanum Epiſcopos de ſanctiſſima Trinitate libellum, cuius initium eſt. *Sancto incitante ſpiritu ac Zelo fidei Catholicæ.* Extat in Bibliotheca SS. Patrum per Marguerinum De la Bigne editione 4. Pariſiis ann. 1624. vbi ſæpius Caſſianus teſtis citatur honorificentiſſimè in Catholicæ veritatis confirmationem. Audi etiam quomodo Patres noſtri viri verè Catholici reſponderent anteceſſoribus tuis, qui Chriſtum nec Dei filium nec Deum verum voluerunt credere, vt eadem verba ponamus quæ leguntur in libro Beati Caſſiani. *Vel ſic diuino*, inquit, *credas teſtimonio à ſignis cœleſtibus quæ ſuper baptiſmum Chriſti apparuere.* Tum alibi. Sed & Beatus Caſſianus contra hæreticas prauitates eiuſdem Prophetiæ ita expoſuit ſenſum. *Preuidens abſque dubio diuinus ſpiritus hanc blaſphemantium hæreticorum peruerſitatem his omni mundo Deum qui naſcebatur rerum ipſarum vocabulis demonſtrauit, Filius* inquit *natus eſt nobis paruulus datus eſt nobis*, &c. Rurſus. De quo etiam nomine Beatus Caſſianus Pater ait in diſputatione eadem de qua ſupra. *Nunquid cauſari aliquid quaſi de nominum ambiguitate poteſt? vt dicas aliud eſſe Chriſtum aliud Deum, vt ſaluatorem à Maieſtate nominis ſui diſtrahas, & Deum à diuinitate ſecernas.* Item. Conſentanea quoque Euangelicis teſtimoniis. Apoſtoliciſque doctrinis & SS. Patrum ſenſibus Beatus Caſſianus profert in illo libro quem contra hæreticæ prauitatis ſectam ſcripſit. *Teſtamentum*, inquit, *vetus concinnit nouo, Dauid Ioanni concedas.* Et paulo poſt. *Quem verùm hominem dicis Dauid, quia mater Sion*

Bigne part.2. tom.4. pag.4. Lib.1.

Lib.2.

Eodem lib.2.

Lib.4.

dicit Homo & homo natus eſt in ea eumdem verum Deum credit & prædicat, &c.

5. Rabani teſtimonium habes capite ſuperiori proximo. *Sicut B. Caſſianus ait reficientibus fratribus ſancta lectiones legantur.*

6. Author Faſciculi temporum Vvaltetus Rolleuinch. Cartuſianus Caſſianum ſanctis pluribus Eremitis qui Theodoſio & Valentiniano regnantibus floruerunt accenſet. *Ioannes Caſſianus Eremita eiectus à Chryſoſtomo de Conſtantinopoli venit Marſiliam, Collationes ſcripſit & alia. Et fuerunt infiniti ſancti Eremitæ & Monachi*, &c. Verùm in eo quod dicit eiectum à Chryſoſtomo Caſſianum, merito reiicitur & hîc quidem ſingularem ob cauſam cùm author ille Marianum Scotum ſit ſequutus, qui ſecum ipſe & cum veritate interdum pugnat manifeſtiſſimè. Ait enim idem Marianus Scotus in ſuo Chronico, Petrum ann. 4. Claudij Romam veniſſe, poſtremo anno Neronis obiiſſe, ac tamen ſediſſe in Romano Epiſcopatu annis 25. & menſibus duobus quæ nullo modo inter ſe cohærent. Vide Bellarminum Tom. 1. Controuerſia 3. lib. 2. de Romano Pontifice cap. 5.

7. Thomas Valdenſis Anglus Carmelita & ſui Ordinis Prior Generalis in Anglia, Confeſſarius autem Henrici Quinti Anglorum Regis, qui & ſui temporis hæreſeon expugnator ac deinceps exortarum euerſor fuit, à Martino V. Pontifice Maximo commendatus cui opus ſuum dicauerat, librum edidit inſcriptum. *Doctrinale antiquitatum fidei & Eccleſiæ Catholicæ*, diſtinctum tribus tomis, in quorum tertio ſancti nomine compellat Caſſianum his verbis. *Hæc ecce erant genera veſtium ſolis Religioſis tunc temporis congruentia, & quibus etiam inuariabiliter vti oportuerit, quas lucidè ſatis deſcripſit Sanctus Ioannes Caſſianus & quæ cauſæ erant illarum & quid figurabant in moribus non omiſit. Quod ſi extra palatium authoritatis Eccleſiſticæ tam egregium virum infideles expellunt Catholici non multum curant cum videant eos omnes famatos Doctores Eccleſiæ cum eis occurrant, pellere pari paſſu ſed teneat apud vos ô Catholici non minus authoritatem ſuam Doctor tam egregius ad minimum autem habete eum in tanta reuerentia in quanta eum habere magnus Caſſiodorus dignum duxit. Ipſe enim magna cum reuerentia allegat Caſſianum noſtrum in prædicto Codice 5. ſcilicet libro de Collationibus Patrum etiam eum præferens egregio Auguſtino. Nec me præterit, inquit, eloquentiſſimum Caſſianum in quinto Collationum dixiſſe volumine, &c. Hæc agit Magnus Caſſiodorus in prologo libri ſui qui inſcribitur. De inſtitutionibus diuinarum literarum.*

Tom. 3. art. 3. cap. 28.

8. Eliſæus à ſancto Bernardo clariſſimæ D. Bernardi familiæ filius quoque clariſſimus, in Epiſtola Chriſtianiſſimo Galliarum Regi dedicata, quam D. Thereſiæ A IESV operibus ex Hiſpano idiomate in Gallicum ipſius opera traductis præpoſuit, expreſsè Caſſianum Beatum appellat ſic enim loquitur. *Dabunt veniam ſilentij recentis Eccleſiæ Gallicanæ Monaſteria, quæ cum diuerſis inſtitutionibus cordi tamen potius quàm chartæ infixis viuerent, mole quidem minus ſed ſpiritu longè magis valebant. Tale fuit Monaſterium à B. Martino cui tot egregia facta magni nomen fecerunt*

apud

apud Turones conditum: tale S. Honorati Lerinenſis è quo numerus prope infinitus ſanctorum extitit; tale & illud S. Victoris Maſſilienſis à ſancto Caſſiano D. Chryſoſtomi diſcipulo inſtitutum. Et bene multa eius generis.

9. Godefridus Tilmannus Cartuſiæ Pariſienſis Monachus antiquitatis Patrum diligens inueſtigator edidit Pariſiis ann. 1550. librum Allegoriarum & Tropologiarum in locos vtriuſque teſtamenti ſelectiores, è monumentis vnius & triginta authorum ſimiliter Theodori Presbyteri Iſagogem & alia non pauca è Græca lingua in Latinam tranſtulit. In his, ad Ioannem Groppetum Archidiaconum S. Gereonis apud Coloniam Agrippinam ſcholaſticum, ſcribens de Caſſiano, ait. His ſubtexui Medicam ſed & feſtiuam Doſim à corporis morbis ad exinaniendos animæ affectus, Græcè ſcriptam per Ioannem Caſſianum prius Diaconum Chryſoſtomi vel teſte Palladio Helenopolitano Epiſcopo in ſuis Dialogiſmis de vita B. Ioannis Chryſoſtomi. Aſcetica enim Græcè primum ſcripſit quæ & extare audio in vaticana Bibliotheca.

Ex Aſceticis Sancti Patris noſtri Caßiani.
Metaphora à Medicorum quidem Doſibus deprompta ad rationem verò Monaſtica vitæ ſeu ad ſcopum intendens ac relata Godefrido Tilmanno Cartuſiano interprete.

Textum ad verbum de interpretaione eiuſdem Godefridi expreſſum retuli aliàs lib. 1. cap. 58.

10. Petrus de Natalibus Epiſcopus Equilinus in Catalogo SS. hunc titulum capiti 59. libri ſeptimi præfigit. *De S. Caßiano. Caßianus,* inquit, *Preſbyter de quo frater Vincentius & Gennadius, claruit tempore Honorij Imperatoris vir illuſtris & facundus. Alio nomine dictus Ioannes Eremita, qui de Eccleſia Conſtantinopolitana per Hæreticos eiectus, in Maßilia Galliæ Preſbyter ordinatus duo condidit Monaſteria virorum ac mulierum quæ hodie extant. Scripſit multa opuſcula ad fidei noſtræ exhortationem, ſcripſit enim vitas Patrum & regulas, quæ multarum animarum ædificationem continent & luculento ſermone niteſcunt. Scripſit & res omnium Monachorum neceſſarias, id eſt debitum, & de canonica oratione atque Pſalmodia quæ in Ægypti Monaſteriis die noctuque tenetur libros 4. Inſtitutionum, libros 8. de origine & qualitate ac remediis octo principalium vitiorum, ſingula ſingulis explicans. Digeſſit & Collationes cum Patribus. Ad extremum rogatus à Leone Archidiacono poſtmodum Romano Epiſcopo aduerſus Neſtorium de Incarnatione Domini ſeptem condidit libros, in quibus apud Maßiliam ſcribendi & vitæ terminum dedit, imperantibus Theodoſio & Valentiniano.*

11. In vitis Patrum Occidentis authore Gonono Monacho. Cœleſtino habetur ſimiliter vita S. Ioannis Caſſiani Eremitæ vbi paucis quæ ſuperiores omiſiſſe potuerunt interiectis. *Beatus,* inquit, *Caſſianus natione Scytha, honeſtis parentibus natus,* &c. *pergens ad partes Syriæ in quodam Monaſterio habitum ſanctæ conuerſationis ſuſcepit, & breui in tantum* Lib. 5.

profecit

profecit vt cæteris Monachis & ſenioribus admirationi eſſet. Mox infrà. *Succeſſu temporis maioris perfectionis acquirendæ deſiderio tactus vnà cum collega Germano ſanctos Patres qui in Ægypti & Palæſtinæ regionibus morabantur viſitauit quorum etiam Collationes & res geſtas deſcripſit. Cum autem in Oriente heretici valde multiplicarentur & ſæuirent contra Catholicos B. Ioannes ad Patres Occidentales tranſiens tandem proſperis ventis Maſſiliam appulit, vbi tuguriolum extruens non longe ab ipſa vrbe per multos annos ſolitarius vixit, ob eximiam ſanctitatem poſtmodum Preſbyter ordinatus eſt. Cumque multi illius ſe ſubderent Magiſterio duo Monaſteria conſtruxit virorum alterum & alterum mulierum. Vt autem Monachos ſuos ad viam perfectionis inflammaret ſcripſit eis Latino ſermone libros doctiſſimos de Inſtitutis Renuntiantium de octo capitalibus vitiis, atque Collationes Patrum; ac demum à Leone rogatus ſcripſit aduerſus Neſtorium de Incarnatione Domini libros 7. quos eidem dedicauit & ſcribendi apud Maſſiliam & viuendi finem fecit Theodoſio & Valentiniano regnantibus.*

12. Ioannes Lauardinus authoris ipſius Gallicus interpres ſemel atque iterum ac ſæpius Caſſianum ſuum *Sanctum* appellat.

13. Prætermitto hic de induſtria teſtimonia domeſtica ex Monaſterij S. Victoris Maſſilienſis tabulariis, etiam ſi fortè & numero & genere maiora ea ſint, quàm aliquis opinetur, vt conſtet famam ſanctitatis Caſſiani & hominum animos & temporum ætates late peruagatam eſſe. Quæ in Fulconis Vicecomitis Maſſilienſis, Eldeberti Epiſcopi Mimatenſis, & Abbatis cuiuſdam Rutenenſis donationum inſtrumentis comperta habuimus, breuiter attingam deinceps capite 20.

CAPVT XIV.

Quid ſit vindicatio Sanctorum quam Canoniſationem appellant.

1. CVm igitur ad vitæ ſanctitatem accedit publicum Eccleſiæ teſtimonium & inſuper iudicium ac ſententia qua decernuntur honores qui debentur iis qui cum Deo fœliciter regnant tunc dicitur Sanctus canoniſari. Et quamuis honos ſit naturale præmium virtutis ita vt primò & per ſe ſit laudabilis & non conſequenter tantum, & ex vi ſolius teſtimonij extrinſeci aut approbationis Eccleſiæ infallibilis. Verum id quidem eſt de priuato honore ac cultu, quem poteſt quilibet deferre viro ſancto, pro ſingulari affectu & opinione quam habet de eius ſanctitate vt Doctores communiter affirmant in cap. 1. & 2. De reliquiis & veneratione ſanctorum, vbi Pontificem excludere voluiſſe publicum illum cultum quem Eccleſia conſueuit ſanctis probatis deferre, non autem priuatum tradit Baronius ann. 1181. num. 2. ſiquidem & ipſius Alexandri tempore ipſoque non ſolum non prohibente, ſed & gaudente priuatum exhibitum conſtat S. Thomæ Archiepiſcopo Cantuarienſi antequam canoniſaretur, cui poſtea ab eodem Pontifice ſolemni ritu ſancitus eſt publicus

publicus ille qui non niſi poſt canoniſationem impendi conſueuit. Licet ergo vnicuique, viros quorum probata virtus habetur, credere & appellare ſanctos, imo etiam inuocare aliis audientibus exemplo Hieronymi in vita Paulæ, & Gregorij Nazianzeni in vita Athanaſij ac Baſilij, quorum vterque inuocat quos laudat ante canoniſationem. Itém pingere ipſorum imagines, reliquias habere ac venerari peculiariter, lætari in die natali, & Deo vacare in memoriam ipſorum. Quod olim feciſſe veteres conſtat ex authore noſtro Collatione 19. cap. 1. vbi ait, quod in honorem ſolennitatis quæ id temporis agebatur infinitam quoque de aliis Cœnobiis Monachorum turbam ad Abbatis Pauli Cœnobium confluxiſſe, ſi quidem prioris Abbatis qui eidem Cœnobio præfuerat anniuerſaria depoſitio ſolemniter celebrabatur. De quibus itidem anniuerſariis Tertullianus, Damaſcenus, & Nazianzenus Oratione 10. in Cæſarium fratrem Anniuerſarios honores & commemorationes offerentes. Et Beda. *Memorias*, inquit, *defunctorum anniuerſariis, orationibus, vigiliis, Pſalmorum laude, Miſſis celebrarent.* Tertull. lib. de coronae. 3 & 10 Damaſ. ſerm. de defunctis. Beda lib. 5. hiſto. 5.

6. Sed alius certior & eminentior exhiberi ſolet cultus, quem publicum & ſolemnem appellant eum ſcilicet qui non tantùm coram aliis, ſed qui nomine totius Eccleſiæ & tanquam ab Eccleſia inſtitutus decernitur. Non eſt ciuilis ac purè humanus propter excellentiam duntaxat humanam ac naturalem. Neque eſt latria, quæ ſoli Deo tanquam primo principio & vltimo fini debetur. Eſt veluti mixtus quem Doctores apud D. Thomam Duliam vocant, & ratione humanitatis Chriſti ac B. Virginis hyperduliam, propter excellentiam quamdam mediam inter diuinam & humanam, quales ſunt virtutes ac dona omnia ſupernaturalia tum gratiæ tum gloriæ Sanctorum. Eius vero quatuor quaſi gradus conſtituit Boſius, ſeptem alij vel octo, primò enim canoniſatus aſſeritur cœlitum ordini ac numero, & ſtatuitur ac iubetur vt ab vniuerſis habeatur ac dicatur *Sanctus* 2. inuocatur in publicis Eccleſiæ precibus. 3. templa, ſacella, aræ monumenta in eorum memoriam conſecrantur Deo. 4. ſacrificia tum Euchariſtiæ, tum laudum & precum, quod vulgo officium ſiue horæ Canonicæ nuncupatur, in honorem eorum Deo publicè offeruntur. 5. Dies feſti in eorum memoriam celebrantur. 6. Effinguntur ipſorum imagines ſiue coloribus depictæ ſiue fuſiles aut fictiles additis radiorum ſplendoribus, in ſignum gloriæ qua fruuntur in cœlis, thuris ſuffitu ac prælucentibus funalibus cohoneſtantur. 7. Venerandæ reliquiæ pretioſis thecis ac ferculis includuntur, & publicè coluntur. 8. religioſè ipſis nuncupantur vota & per longioris temporis iter ineundæ peregrinationes. Porrò id genus latriæ & honoris publici circumſtantias abſque Eccleſiæ ſuffragio & approbatione, cuiquam attribuere Pontificiis legibus ſeuere cautum eſt. Alexander III. cap. cum ex eo, & capite citato, Audiuimus, Extra, de reliquiis & veneratione Sanctorum ſtatuit quod etiam ſi per aliquem miracula fierent, non liceat nihilominus ipſum pro ſancto abſque authoritate Romanæ Eccleſiæ venerari. Vetat præterea Innocentius III. can. Venerabili Extra de teſtibus & atteſtationibus 2. 2. quæſt. 103. art. 3. Tom. 1. lib 9. cap. 5.

& plerique alij recentiores Pontifices in ſuis Extrauagantibus, ita vt ne illi ipſi quidem quos Eccleſia cœleſtibus honoribus cum aliqua reſtrictione proſequitur *Sancti* nominentur ſed *Beati* duntaxat, quandiu ea reſtrictio non amouetur.

§. VNICVS.

Cuinam iuſta & legitima ineſt authoritas canoniſandi.

7. Fidei normam & regulam practicam in iis quæ ſunt religionis exquirendam eſſe tum à ſcriptura diuina, tum à ſummo Eccleſiæ capite nemo tam hoſpes eſt in Patrum libris aut in Orthodoxis canonibus vt ignoret. Ioannes Driedo rem totam explicat & canoniſationis leges exponit diligenter enodatas libro de Dogmatibus. Ne per Angelum Satanæ qui nonnunquam transfigurat ſe in Angelum lucis populus illuderetur, aut falſis teſtimoniis, aut confictis miraculis, Eccleſiæ cenſura moderamen canoniſationis adhibuit. Antiquitus ex certiſſima vitæ ſanctitate præſertim atteſtantibus plerumque miraculis publicis, incepit, populus colere & venerari Sanctos ac celebrare diem glorioſi exitus eorum, quemadmodum patet ex diuerſis Cypriani Epiſtolis & aliorum antiquorum Patrum ſcriptis. Quidam ergo ſunt ſancti in cœlo, de quibus quod ſint Sancti iam in cœlo regnantes oportet credere ex fide Chriſtiana, reuelatione deſuper facta ex ſcripturis Sacris, Abel, Noë, Abraham, Iſaac, Iacob, cæteroſque multos Patriarchas & Prophetas, Ioannem Baptiſtam, Stephanum, & duodecim Apoſtolos, latronem in cruce morientem, Paulum & alios multos iam Sanctos in cœlo viuere & regnare credimus eadem fide, qua credimus articulis cæteris in ſcriptura ſacra expreſſis. Alij autem Sancti ſunt in cœlò, de quibus quod Sancti ſunt oporret credere ſed non ſic ex reuelatione deſuper facta in ſacra Scriptura, quorum laudabilis vita & glorioſus exitus illuſtrauit iam olim totam Eccleſiam in vniuerſo mundo. Idcirco de illis quod *Sancti* ſunt rationabiliter aut negare aut dubitare non poſſumus. Alij ſunt Sancti qui in diuerſis regnis & Prouinciis claruerunt mirabili vitæ ſanctimonia quorum vita laudabilis & glorioſus exitus innotuit toti aut Regno aut Prouinciæ, ſuper quibus & Eccleſia ex fidelium hominum teſtimoniis aliiſque iudiciis cenſuram ſuæ canoniſationis adhibuit.

Cap. 1.

8. Propterea ſtare omnino oportebit diuinæ ſcripturæ teſtimonio vel Eccleſiæ iudicio atque ſententiæ in Canoniſatione Sanctorum, ne quam aduerſus veræ pietatis cultum incurramus erroris notam, vel noxam admittamus eamque grauem. Primas & quaſi lineares Canoniſationis tabellas expreſſit in vetere Teſtamento Eccleſiaſticus cap. 44. plenioti euulgans cum laude ſanctitatem Henochi, Noëmi, Abrahæ, Moſis, Aaronis, Phinees, Ioſue, Samuelis, Dauidis, Eliæ, Eliſæi; Sanctus verò Lucas in Actis ad eumdem Sanctorum ordinem refert Stephanum, Iacobum

cobum maiorem, Petrum, Paulum, Matthiam, Barnabam, Silam, & alios. E quibus locis colligitur poteſtatem Eccleſiæ fuiſſe traditam de vitæ inſtituto ac moribus hominum deinceps diiudicandi, eoſdémque pro meritis cœlitum cœtibus atque honoribus aſſerendi. Eadem enim ratio quæ certam nobis facit ſanctitatem eorum, quos ſcriptura dilaudat, valet etiam pro infallibilitate teſtimonij quo Eccleſia de aliorum Sanctorum cultu ac veneratione decernit.

9. Quoad vſum ſpectat iam ab ipſis Eccleſiæ cunabulis duplex cœpit eſſe canoniſandi modus alius eſt particularis ita vt in vna Prouincia vel Diœceſi duntaxat habeatur Sanctus & colatur pro Sancto: alius generalis, qui ad ſui decreti fidem & ad alicuius Sancti venerationem Eccleſiam vniuerſam obſtringit. Priori modo vindicatur Sanctus vel per expreſſam canoniſationem factam ab Epiſcopo, nam quilibet Epiſcopus poterat pro ſua Diœceſi vti venia & iure Canoniſandi vt docet Thomas Valdenſis libro de Sacramentalibus. Idcirco D. Cyprianus de Martyribus qui ipſi erant ætate ſuppares ita ſcribit. *Dies eorum quibus excedunt* Tit. 14. c. 122.
annotate vt commemorationem eorum inter memorias Martyrum celebrare Lib. 3. Epiſt. 6.
poſſimus quamquam Tertullus fideliſſimus & deuotiſſimus frater pro cætera ſol- vel 27.
licitudine ſcripſerit, & ſcribat ac ſignificet mihi dies quibus in carcere beati fratres noſtri ad immortalitatem glorioſæ mortis exitu tranſeunt, vt celebrentur hic à nobis oblationes & ſacrificia, ob commemorationes eorum quæ cito vobis cum Domino proſequente celebrabimus. Atque ex Concilio Florentino Seſſ. 7.
conſtat Simeonis Metaphraſtis canoniſationem eſſe particularem, cùm in Eccleſiis Græcorum habeatur & colatur pro Sancto, nulla tamen in ſacris Latinorum Diptychis & ritibus eius memoriæ extent monumenta. Sed hoc iure antiquo & nudis moribus conſtituto interdictum eſt ab Alexandro III. & Innocentio III. citatis in ſuperiori §. 2. ita vt iam nemini Epiſcoporum liceat priuatas canoniſationes pro ſuis Diœceſibus celebrare. Alio modo fit talis canoniſatio particularis, per traditionem de ſanctitate perſonæ, & per conſuetudinem totius Diœceſis aut Prouinciæ, & per approbationem totius populi cum tacita vel expreſſa approbatione Epiſcoporum & Pontificum, Nam hæc canoniſationi æquipollent vt notauit Sanchez vbi ait cum Hoſtienſi, poſſe Epiſcopum diem feſtum Sancti inſtituere inconſulto Pontifice, modo antiquitus Sanctus ille approbatus eſſet. Et hoc modo S. Petrus de Luxemburgo, S. Bruchar- Tom. 1. mora.
dus Viennenſis hac etiam ætate, plurimique alij Sancti recipiunt publi- lib. 2. cap. 43.
cos cultus in Eccleſiis, ita vt vix ſit vlla Diœceſis aut Abbatia alicuius num. 11.
nominis, quæ non habeat multos Sanctos particulares hoc modo canoniſatos, quibus publici cultus in eiuſmodi Diœceſibus aut Abbatiis deferuntur. Atque hæc canoniſatio particularis hoc modo facta non fuit abrogata, ſed adhuc poſt vſum ſolennis canoniſationis introductum, viget vt patet ex decreto Vrbani VIII. quod in Generali Congregatione Cardinalium & vniuerſalis Inquiſitionis editum fuit 13. Martij anno 1625. in quo cum prohibeat publicos cultus Eccleſiæ deferri Sanctis non canoniſatis, tam ſæcularibus quam regularibus antequam ab Apoſtolica ſede

canoniſentur aut Beati declarentur, excipit tamen ab hac prohibitione, dum præfati publici cultus fiunt erga illos viros, qui coluntur communi Eccleſiæ conſenſu, vel immemoriali tempore, aut Patrum & Sanctorum virorum ſcriptis, vel longiſſimi temporis ſpatio, cum ſcientia ac tolerantia ſedis Apoſtolicæ vel ordinarij. Longiſſimum autem tempus videtur eſſe ſpatium quadraginta annorum Cap. De longi temporis præſcriptione. Ità Placius in ſuo Lexico, V. Longiſſimum & alij, quamquam nonnulli putant longiſſimum tempus vocari ſpatium 100. annorum.

Quæ generalis dicitur ac pro tota Eccleſia, certum eſt pertinere ac ſemper olim pertinuiſſe ad ſolum ſummum Pontificem, vt communiter ſentiunt omnes Doctores, quippe cuius effata velut ex oraculi adyto, regula nobis eſſe debeant in rebus tam fidei quam religionis veri falſique diſcernendi. Porro iſte Pontificis ſenſus & conſenſus dupliciter contingit; alius enim eſt tacitus, alius expreſſus. Tacitum appello, quo per ſuperiores, ad quos pertinet multitudini legem imponere, permittitur aut toleratur aliquis actus vel conſuetudo ab ipſa multitudine introducta; ex hoc enim quod non ſe opponunt ac pro iure ſuo minimè reſiſtunt
1.2.quæſt.97. conſuetudini, videntur illam approbare. Atque hæc eſt tacita approba-
art.3 ad 3. tio, vt author eſt D. Thomas, qui docet fore expreſſam, ſi verbo vel opere aliquo externo manifeſtetur, & ita vnuſquiſque expreſsè dicitur eligere & iudicare vt bonum, quod verbo edicit vel opere implet.

10. Si ab anno Chriſti octingenteſimo antegreſſi temporis canoniſationes expendantur certum eſt veteres omnes Sanctos cœpiſſe coli in Eccleſia vniuerſali non tam lege aliqua, quàm ex conſuetudine Chriſtianorum generaliter introducta, atque adeo ex approbatione ſaltem tacita ſummi Pontificis. Primus qui expreſſa ſententia & diplomatè legatu Sanctos canoniſaſſe dicitur Leo III. de quo teſtatur Baronius anno Chriſti octingenteſimo quarto cum Vueidam in Germania appuliſſet rogatu Caroli Magni Imperatoris B. Suibertum, poſt lectam ipſius Sanctiſſimam vitam innumeraque miracula, poſtque actas preces celebrataque ieiunia de conſenſu Cardinalium cæterorumque Prælatorum ſolenni ritu inter ſacratiſſimæ Miſſæ officium Sanctorum Confeſſorum Catalogo adſcripſiſſe pridie nonas Septembres, & inſtituiſſe illum diem ab incolis feſtiuè celebrandum, atque ad diuina confluentibus Indulgentias conceſſiſſe denique multa ab omnibus adſtantibus oblata fuiſſe ad conficiendam pretioſam capſulam, in qua Sancti reliquiæ collocarentur. Quo eodem ritu Innocentius II. S. Hugonem Epiſcopum Gratianopolitanum, & Alexander III. S. Bernardum cæterique Pontifices Sanctorum omnium poſteras canoniſationes deinceps celebrarunt & celebrandas indixerunt. Quamquam de S. Romualdo tradit idem Baronius ann. 1027. num. 4. quinquennio poſt obitum à Ioanne 20. in Sanctorum ordinem fuiſſe relatum, ſed alia canoniſandi formula inſtitutoque minus ſolemni, quod tunc frequentius erat in vſu, nempe vt petentibus concederet Apoſtolica ſedes ſuper corpus defuncti altaria conſtruere. Quod & Petrus Damianus Epiſtola ad Henricum Archiepiſcopum Rauennatem refert

refert de aliis ſanctis miraculis coruſcantibus, qui hoc eodem tempore vixere, ſupra quorum corpora ex Concilij authoritate altaria ſunt erecta, atque deſuper ſacroſancta Chriſtiani ſacrificij myſteria celebrata.

11. Quodnam autem ſit firmamentum ac robur ſtabilitatis eius, quam in canoniſatione quærimus, Driedo proſequitur longius fortè quàm tua fides poſtulabit. *Et quamuis nos omnium horum*, inquit, *ſanctitatem tam firma tamque immobili fide credere oporteat, quàm credimus ſanctitatem eorum, qui in Canonicis ſcripturis deſcribuntur, ſuper iſtis enim credere aut dubitare Eccleſiam potuiſſe eſſe deluſam, hæreſis eſt. Nam hoc eſt dubitare de authoritate ſcripturæ Canonicæ, ne fortè ipſa poſſit nos fallere; ſuper illis autem credere aut dubitare Eccleſiam potuiſſe deludi & decipi, non eſt hæreſis. Neque tamen poſſumus aut contemnere aut nihili facere obſeruationes Eccleſiæ, quaſi olim ipſa fuiſſet aut deluſa aut leuitate vſa, inſtituens celebrandam huius aut illius Sancti memoriam. Verum quidem eſt Eccleſiam in his quæ ſunt facti errare poſſe, & Angelum Satanæ ſeſe interdum transferre in Angelum lucis aut ſimulatione ſanctitatis, aut miraculis falſis ſigniſque mendacibus, qualia prænuntiat Chriſtus per Antichriſtum futura; Eccleſiæ autem inſtituenti Sanctum aliquem colendum aut ex neceſſariis aut ex veriſimilibus argumentis iam olim perſuaſum erat, Sanctos canoniſandos nihil tale feciſſe, ſed vſque ad exitum permanſiſſe in confeſſione fidei & charitatis in pace & vnione totius Eccleſiæ. Proinde noſtri iudicij non eſt ſecundum humanas noſtras phantaſias contra piam fidem quam habuit Eccleſia de ſanctimonia vitæ Sanctorum canoniſandorum præſumere, aut quod latenter verum eſt irridere. Verum Eccleſiam Chriſti ſic honorare debemus, vt ſentiamus eam hactenus neque cito, hoc eſt abſque prouida circumſpectione, neque omni ſpiritui crediḍiſſe, ſed vigilem fuiſſe contra Angelum Satanæ transfigurantem ſe in Angelum lucis. Proinde omnibus modis eſt præſumendum eoſdem Patres in celebrandis quorumlibet Sanctorum memoriis, nihil temere aut inſtituiſſe aut admiſcuiſſe, ſed matura deliberatione præhabita & diligenti examinatione ſufficienter præmiſſa, confiſos diuino adiutorio quod videbatur pro deuotione fidelis populi amplianda ſtatuiſſe. Qui hunc in modum de prouidentia & circumſpectione Eccleſiæ, in qua & habitat Spiritus Sanctus, tum piè ſentit, perniciosè non ſinitur errare, etiam ſi quem fòrſitam Sanctum eſſe credat qui non Sanctus foret.* Lib. 4. de dogmat. c. 1.

CAPVT XV.

Caſſianus Eccleſiæ authoritate in numerum Sanctorum relatus, eiuſque memoria religioſæ celebritatis officio frequentata.

1. PRæcipuum illum ac proprium religionis cultum Sanctis ab Eccleſia perfectè vindicatis aut canoniſatis delatum, qui ſanctitatem Caſſiani æſtimare vult, norit. Nam in eius variis generibus deſcriptæ ſunt

viæ ac ſignata veſtigia, per quæ ad celſiſſimum honoris ac dignitatis culmen aſcendit, quæ indicare hoc loco eſſe arbitror meum.

Primus gradus Canoniſationis, Eccleſia oraculo Sanctum renunciari, publiciſque tabulis deſignari.

2. Hoc igitur primum eximiè habuit Caſſianus vt ipſi Romani Pontifices oraculis, quæ inſtinctu diuino afflatúque funduntur, de eius ſanctitate promulgarint & ad nos ſæpenumero detulerint.

3. Gregorius, Magnus merito appellatus, Felicis Papæ quarti pronepos ac Monachus ordinis S. Equitij, deinde Pontifex Maximus eius nominis primus, vir ſemper ſanctiſſimus ac vt pietate ita & miraculis clarus floruit anno Chriſti ſexcenteſimo, & ab obitu Caſſiani circiter ducenteſimo. Is ad Reſpectam Abbatiſſam Maſſiliæ ſcribens de priuilegiis Monaſterij in honorem S. Caſſiani conſecrati & Sanctum agnoſcit Caſſianum in actu ſignato, & Monaſterij conſecrationem ratam habens firmat quoque in actu exercito eiuſdem ſanctitatem & beatitudinem. Dabimus concepta Pontificis verba mox infra cap.17.

4. Benedictus I X. in Bulla *Superna diuinitatis potentia*, de dedicatione huius Eccleſiæ vel potius reſtauratione vniuerſi Monaſterij, poſt ſtragem horribilem cædemque Vandalorum, data Maſſiliæ in eodem Monaſterio S.Victoris Idibus Octobris die eiuſdem loci conſecrationis, anno Dominicæ Incarnationis 1040. Indictione 8. nunquam niſi honorificentiſſimè ac *Beati* nomine Caſſianum appellat eiuſque virtutes ac doctrinam ſummis laudibus effert ad cœlum.

5. Paſcalis 2. ann. 1114. in Bulla cuius initium. Paſcalis 2. ſeruus ſeruorum Dei dilecto in Chriſto filio Ottoni Abbati Maſſilienſis Monaſterij eiuſque ſucceſſoribus regulariter ſubſtituendis in perpetuum, &c. de conſilij ſententia & quaſi de tribunali iudex, ſanctum Caſſianum pronuntiat, eiuſque nomini dicatas Eccleſias mirum quantum auxit ac communiuit priuilegiis. Apoſtolicæ, inquit, ſedis authoritate debitóque compellimur pro vniuerſarum Eccleſiarum ſtatu ſatagere, & earum quieti auxiliante Domino prouidere. Ea propter petitionibus tuis, fili in Chriſto chariſſimè Otto, non immerito annuentes cenſuimus vt Maſſilienſe Monaſterium cui Deo authore præſides ad prædeceſſorum noſtrorum Gregorij V I I. & Vrbani I I. exemplar Apoſtolicæ ſedis priuilegio muniremus. Per præſentes igitur priuilegij paginam tibi tuiſque ſucceſſoribus quæ à prædictis Pontificibus ſunt firmata firmamus. Videlicet in Arelatenſi Parochia Monaſterium SS. Geneſij & Honorati, Eccleſiam S. Petri, & S. Trinitatis de Fauobriculo, SS. Sergij & Bachi, &c. In Epiſcopatu Foroiulienſi Eccleſiam Parochialem S. Mariæ de Cabaſa, S. Pontij, S. Petri, Cellam S. Mariæ de Luc, S.Petri de Arqs, Parochialem Eccleſiam ipſius caſtri cum cappellis ſuis, Eccleſiam S. Iuliani de Ailla, Cellam S. Caſſiani de Sata Laudemia, S. Victoris de Mota. In Epiſcopatu Regenſi Cellam S. Ioannis de Langinas, S. Ioannis de Caſtro, Monaſterium

naſterium S. Quiricij, S. Martini de Bromede, S. Trophimi, S. Crucis, S. Caſſiani de Tabernis. In Epiſcopatu Maſſilienſi S. Mariæ de Balma, S. Caſſiani, Cellam S. Saturnini.

6. Innocentius 2. de eodem argumento alteram authoritate & dignitate ac pene ætate ſupparem edidit ann. 1136. Pontificatus anno 6. in qua ſimiliter Caſſiani nomini titulum *Sancti* præfigit.

Innocentius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei.

DIlecto in Chriſto filio Petro Maſſilienſi Abbati eiuſque ſucceſſoribus regulariter ſubſtituendis. Cum vniuerſis per orbem Eccleſiis debitores ex iniuncto nobis à Deo Apoſtolatus officio ac beneuolentia exiſtamus, illis tamen propenſiori cura nos conuenienter imminere, quæ B. Petro & S. Romanæ Eccleſiæ ſpecialius pertineret, eique familiariter adhærere noſcũtur. Eapropter dilecte in Domino fili Petre Abbas tuis petitionibus clementer annuimus, in S. Dei genitricis ſemperque Virginis Mariæ & Beatorum Apoſtolorũ Petri & Pauli Monaſterium ſecus Maſſiliam, vbi ſacratiſſimum corpus B. Victoris Martyris requieſcere creditur, ad exemplum prædeceſſorum noſtrorum ſanctæ memoriæ Gregorij ſeptimi & Vrbaniſecundi Romanorum Pontificum Apoſtolicæ ſedis priuilegio communimus ſtatuentes vt quæcumque bona, quaſcumque poſſeſſiones in præſentiarum iuſtè & canonicè idem Monaſterium poſſidet, aut in futurum conceſſione Pontificum, largitione Regum vel principum, oblatione fidelium ſeu aliis iuſtis modis præſtante Domino poterit adipiſci, firma tibi tuiſque ſucceſſoribus in perpetuum & illibata ſeruentur, in quibus hæc propriis nominibus annotanda ſubiunximus. In Toletano Archiepiſcopatu Monaſterium S. Seruandi cum ſuis appendiciis, ſcilicet Penna fidelis, & Villa Moretel, & Morel de Tarantona, &c. In Foroiulienſi Epiſcopatu S. Mariæ de Luc, S. Petri de Arqs Parochialem Eccleſiam ipſius Caſtri cum capellis ſuis, S. Iuliani de Ailla. S. Caſſiani de Lata Ladigaria, S. Victoris de Mota. In Epiſcopatu Regenſi S. Ioannis de Caſtro, S. Martini de Bromede, S. Trophini, S. Crucis, S. Caſſiani de Tabernis. In Diœceſi Maſſilienſi S. Mariæ de Balma, S. Caſſiani, S. Saturnini. In Glandatenſi S. Pontij Adanot S. Caſſiani, S. Sepulchri ad Mugelos.

7. Gregorium VII. ann. 1080. & Vrbanum II. ann. 1095. vtrique præluxiſſe exemplo ſimul & documento, ad illuſtrandam & publicis literis conſignandam Caſſiani nominis ſanctitatem, eiúſque Monaſterio Maſſilienſi priuilegia irroganda liquet ex dictis, quod vterque eam ſpeciem ad imitandum, quæ in Bullis Gregorij & Vrbani ſemper eſt, eadem ſe intuitum eſſe atque eas ſibi propoſuiſſe exemplar, vterque affirmet.

8. Honorius III. in Bulla quam edidit Romæ Pontificatus ann. 2. Incarnationis Dominicæ 1218. 4. Calendas Iulij, Indictione ſexta, Vrbani, Innocentij, aliorúmque prædeceſſorum ſuorum ſuffragiis, pro ſanctitate

ſanctitate Caſſiani velut facta conſpiratione conſentit, & verbum è verbo quaſi imaginem exprimit.

Honorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei.

Dilectis filiis Abbati S. Victoris Maſſilienſis tam preſentibus quam futuris. Regularem vitam profeſſis I. N. P. P. M. Religioſam vitam eligentibus Apoſtolicum conuenit adeſſe præſidium, ne fortè cuiuſlibet temeritatis incurſus, aut eos à propoſito reuocet, aut robur quod abſit ſacræ religionis infringat. Ea propter dilecti in Domino filij, veſtris iuſtis poſtulationibus clementer annuimus, & Monaſterium S. Victoris Maſſilienſis, quod ſpecialiter Beati Petri iuris exiſtit, in quo diuino eſtis obſequio mancipati ſub B. Petri & noſtra protectione ſuſcipimus, & præſentis ſcripti priuilegio communimus. In primis ſiquidem ſtatuimus vt ordo Monaſticus, qui ſecundum Deum & B. Benedicti regulam in eodem Monaſterio inſtitutus eſſe dignoſcitur, perpetuis ibidem temporibus inuiolabiliter obſeruetur. Præterea quæcumque bona idem Monaſterium in præſentiarum iuſtè ac canonicè poſſidet, aut in futurum conceſſione Pontificum, largitione Regum vel Principum, oblatione fidelium ſeu aliis iuſtis modis præſtante Domino poterit adipiſci, firma vobis veſtriſque ſucceſſoribus & illibata permaneant in quibus hæc propriis duximus exprimenda vocabulis. Locum ipſum in quo præfatum Monaſterium ſitum eſt cum omnibus pertinentiis ſuis. In Toletano Archepiſcopatu Monaſterium S. Seruandi cum appendiciis ſuis, &c. In Foroiulienſi Epiſcopatu S. Mariæ de Cabaſa, S. Petri de Caſtro cum capellis ſuis, S. Ioannis de Ailla, S. Caſſiani de Sata Ladigaria. In Epiſcopatu Regenſi S. Martini de Bromede, S. Trophimi, S. Crucis, S. Caſſiani de Tabernis, Eccleſias, In Diœceſi Maſſilienſi S. Mariæ de Balma, S. Caſſiani, S. Saturnini. In Glandatenſi, S. Pontij Adanot, S. Caſſiani, S. Sepulchri ad Mugelos.

9. Vrbanus V. Caput Caſſiani argentea theca incluſum inter ſacras Reliquias Abbatiæ Maſſilienſis S. Victoris venerandum exhibuit adſcripta hac Epigraphe. *Caput S. Caſſiani.* Nec modo Sanctum renuntiauit in Bulla particulari aut epigraphe duntaxat ſed omni etiam cultu qui cœlitibus impendi ſolet religioſe affecit. Cum enim authore Boſqueto Narbonenſi in eius vita iam inde ab adoleſcentia ſua ſub habitu Monaſtico voluiſſet famulari, fuiſſetque cooptatus in Monachum ordinis S. Caſſiani in Prioratu ſeu Monaſterio S. Saluatoris de Chiriaco Diœceſis Mimatenſis, à Generali ac principe totius ordinis Monaſterio S. Victoris Maſſilienſi dependente, vbi vita magnam partem exacta ſacris ordinibus initiatus, tandem verò ſuis ſuffragantibus meritis, eiuſque induſtria, doctrina, & pietate cognita ab Innocentio VI. ad Abbatis munus in Monaſterio S. Germani Altiziodorenſis ac deinceps in Monaſterio prædicto S. Victoris Maſſilienſi, ſub quo primitus ordinem S. Caſſiani profeſſus extiterat, promotus fuiſſet, certò affirmare poſſumus ipſum ex inſtituto ac legibus

bus ordinis, quem ſequebatur, ſtato die feſto anniuerſario S. Caſſianum honoraſſe, ſacrum de eo & quidem peculiare ac proprium celebraſſe, ſolemnium precum ſacerdotale munus exoluiſſe cæteriſque omnibus coluiſſe cœleſtium honoribus ac ritibus, quem morem ſimul atque Monaſticum S. Caſſiani habitum vſque ad mortem etiam Pontifex continuò ſeruauit, vt Ciaconius teſtatur in eius vita & geſtis. Nec ſatis habuit hoc apud ſe officium præſtari, niſi eius amplitudinem ac gloriam nouis religioſarum familiarum fundationibus & Eccleſiarum conſtructionibus augeret. Placuit Pontifici explantatam S. Caſſiani propaginem è Cœnobij ſui Maſſilienſis ſurculario ad alienas areas tranſuehere, & ob eam cauſam Monſpelij Cœnobium inſtituit, de quo Boſquetus ibidem. *Poſtea verò circa principium anni 67. init. ad Montempeſſulanum cauſa videndi ac viſitandi Monaſterium, quod in honorem SS. Benedicti & Germani à ſolo ſuis magnis ſumptibus ædificauerat & ſolemniter dotauerat pro ſuſtentatione certi numeri Monachorum, iam per eum ibidem inſtituti & ordinati, partim vt diuinis inſiſtant officiis & partim in literarum ſtudiis vacent pariter & & intendant. Ipſe enim pro tunc in propria, altare maius Eccleſiæ huiuſmodi Monaſterio conſecrauit, magnis priuilegiis decorauit, & multis reliquiis, ornamentis, & iocalibus pretioſis adornauit.* Ibi autem omnia ſolemnia ac iuſta officiorum diuinorum in laudem S. Caſſiani ſumma cum ceremonia ſeruata olim fuiſſe conuincunt facilè pauca illa, quæ ex M M. SS. Calendariis indicibus ac Breuiariis antiquis in vſum eiuſdem Monaſterij excerpſimus de quibus infrà. Bulla vero quoad rem præſentem ſic habet.

Vrbanus Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei.

Dilectis filiis Conuentui Monaſterij ſancti Victoris Maſſilienſis ad Romanam Eccleſiam nullo medio pertinentis, ac proprij Abbatis regimine nunc carentis, Ordinis ſancti Benedicti, ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Romanus Pontifex Chriſti Vicarius tenens ſuper orbis Eccleſias & Monaſteria vniuersè, volente Domino, principatum, frequenter Eccleſiis & Monaſteriis ipſis pro tempore exemptionis & aliarum diuerſarum gratiarum priuilegia concedere conſueuit, ſed profecto Eccleſiis & Monaſteriis ipſis in quibus Diuini cultus ſacræque religionis obſeruantiam, fragrantiam fidei, deuotionis conſtantiam ac alia laudanda opera virtutum reflorêre, aliaſque cauſas iuſtas & rationabiles concurrere conſpicit, non indignè ſe reddit, in huiuſmodi gratiarum exhibitione munificum, & pariter in cunctis eorum opportunitatibus liberalem. Sanè licet Monaſterium veſtrum vna cùm omnibus membris ſuis & perſonis degentibus in eiſdem communiter reputatum fuerit hactenus & etiam reputetur ad præſens, ab omni Iuriſdictione quorumlibet Ordinariorum iudicum liberum & exemptum, & præfatæ Apoſtolicæ ſedi immediatè ſubiectum: tamen nonnulli locorum Ordinarij vobis dictis Monaſterio & præcipuè membris ac perſonis degentibus in eiſdem ſuper exemptione huiuſmodi & contra eam, ſicut ab olim nobis inno-

tuit, graues iniurias & moleſtias intulerunt. Ex quibus nobis ipſiſque Monaſterio & membris ac perſonis impedimenta & diſpendia grauia ſunt ſequuta. Nos itaque qui ab olim in ipſo veſtro Monaſterio expreſſam profeſſionem fecimus, & imbuti fuimus Regularibus diſciplinis, eligendo nobis in eo perpetuum vt ſperabamus contra mundi naufragia portum ſalutis, ſi placuiſſet Altiſſimo, iuxta celebrem alium ibi contiguum portum maris, quique tunc etiam poſtea dum eius præſideremus regimini, exemplaria laudabilium actionum quæ perſanctæ conuerſationis ſtudium, innocentis vitæ meritum cùm religionis fragrantia, feruore fidej, & abundantia Charitatis in Monaſterio ipſo fiunt, oculatè cognouimus & indeficienter fierj authore Domino confidimus & ſperamus, nunc quamquam immeriti Diuinâ fauente Clementia ad apicem ſummi Apoſtolatus aſſumpti, præmiſſa omnia paterna meditatione penſantes, ac ipſius veſtri ſacri & antiqui Cœnobij in quo illius Beatiſſimi Victoris Martyris, qui pro Catholica fide pugnando ex Martyrio reportauit Victoriam & gloriam ſempiternam, aliorumque multorum Sanctorum corpora requieſcunt, cuique etiam præfuit Sanctus Caſſianus præclarus (ſicut antiquarum ſcripturarum habet fide relatio) pater quinque millium Monachorum, nobilitatem & celebritatem eximiam, nec non multitudinem membrorum ipſi Monaſterio ſubiectorum diligentius attendentes, dignum reputamus & decens, vt vos quos ſingulari affectu proſequimur, dictumque Monaſterium elegans membrum Eccleſiæ Sanctæ Dei opportunis tueamur præſidiis, attollamus fauoribus, honoremus gratiis, talibuſque priuilegiis muniamur, per quæ ſemotis impedimentis quibuſlibet ſeruire Domino quietius & liberius valeatis, creſcat in vobis religionis feruor, contemplationis vigor, ac bonorum operum exercitium fructuoſum, & erga ſanctam Romanam Eccleſiam ſedemque prædictam deuotionis & fidei plenitudo: Ea propter Dilecti in Domino filij Abbatem Dicti Monaſterij qui erit pro tempore ac vos & ipſum Monaſterium, quod ex certis rationabilibus & eidem Monaſterio vtilibus cauſis ad manum noſtram præſentialiter retinêmus & illud facimus per prouidum Vicarium gubernari, ac omnia & ſingula Monaſterij, Prioratus, officia, beneficia, & alia membra & loca quocumque regularia, tam virorum quàm mulierum vbilibet conſtituta, Ipſi Monaſterio noſtro immediatè vel mediatè ſubiecta, quæ in præſentiarum habetis & præſtante Domino habebitis, in futurum cum omnibus perſonis degentibus in eiſdem etiam converſis & perpetuo oblatis præſentibus & futuris, à quorumcumque Patriarcharum, Archiepiſcoporum, ac Epiſcoporum ac aliorum quorumcumque Iudicum Ordinariorum omnimoda Iuriſdictione, authoritate, & poteſtate, Dominio, Viſitatione, ac Charitatiuo ſubſidio, & ſubuentionum & exemptionum quarumlibet præſtatione, necnon à Synodalis & alterius cuiuſlibet Congregationis euocatione, de ſpeciali dono gratiæ, authoritate Apoſtolicâ eximimus, & de nouo totaliter liberamus, illaque in Ius & proprietatem Beati Petri & ſedis eiuſdem & ſub eorum ſpeciali protectione ſuſcipimus, atque noſtra decernentes Monaſterium ipſum.

ipſum vnâ cùm omnibus & ſingulis Monaſterij prioratibus, officiis, aliiſque membris, locis, & perſonis prædictis, fore ſoli eidem ſedi ſubiecta, quodque locorum Diœceſani aut alij Ordinarij quicumque, vel alia quęuis perſona; in eundem Abbatem ac vos ſeu Monaſteria, prioratus, officia, & beneficia, aliaque membra & loca regularia, & perſonas præfatas, præfataque, vtpote prorſus exemptas non poſſint authoritate ordinaria excommunicationis ſuſpenſionis aut interdicti ſententias ſpecialiter vel generaliter quomodolibet promulgare, vel alia etiam ratione cuiuſcumque delati, ſeu contractus, vel rei de quâ agitur, vbicumque committatur delatum, ſeu contractus, vel res ipſa conſiſtat, publicam Iuriſdictionem, dominium, aut ordinationem aliquam quomodolibet exercere; Felicis recordationis Innocentij Papæ quarti prædeceſſoris noſtri circa exemptiones, quæ incipit, Volentes, & aliis conſtitutionibus Apoſtolicis in contrarium editis, non obſtantibus quibuſcumque. Nos enim quaſlibet excommunicationum ſuſpenſionum, & interdicti ſententias, & quoſcumque proceſſus, quaſuis pœnas & ſententias generales vel ſpeciales continentes, quas & quos contra eundem Abbatem ac vos, & Monaſteria, prioratus, officia, & beneficia & alia membra, loca & perſonas prædictas contra tenorem & formam præſentium quomodolibet promulgari vel haberi contigerit, irritas decernimus & inanes. Volumus autem quod idem Abbas ac vos in ſignum perceptæ ab eâdem Romana Eccleſiâ libertatis & exemptionis huiuſmodi, vnum bizantium auri dictæ Romanæ Eccleſiæ in feſto Apoſtolorum Beatorum Petri & Pauli perpetuo annis ſingulis perſoluatis, quodque per præſentem exemptionem & alia ſupradicta, libertatibus, priuilegiis, & immunitatibus aliis eiuſdem Abbatis, ac veſtris, & Ordinis noſtri nullum præiudicium generetur. Quin immô volumus quod illa in ſua plenaria remaneant firmitate. Cæterùm non intendimus alicui vel aliquibus per exemptionem & libertatem præfatas, in eiuſdem Abbatis ac noſtrorum Monaſteriorum, prioratuum, officiorum, & beneficiorum, ac membrorum aliarum prædictarum Eccleſiarum Parochialium viſitationibus nec non in perceptionibus, tam earum quæ ratione viſitationis prædictæ debentur, quàm aliarum ſolitarum procurationum, ſeu alias abſque viſitatione ab antiquo debitas aliquatenus derogare. Nulli ergo hominum liceat hanc paginam noſtræ conceſſionis, libertatum, ſuſceptionis, conſtitutionis ac voluntatis infringere vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum. Datum Auenione 5. nonas Ianuarij, Pontificatus noſtri Anno primo Nicolai B. de mandato Domini noſtri Papæ. BARTHOLOMÆVS.

10. Tum in alia quæ dicitur Bulla Exemptionis data ſimiliter Auenione 3. nonas Aprilis ann. Chriſti 1368. Pontificatus anno 5.

Vrbanus Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei.

Dilectis filiis Abbati & Conuentui Monaſterij S. Victoris Maſſilienſis ordinis S. Benedicti ad Romanam Eccleſiam immediatè ſpectantis ſalutem & Apoſtolicam Benedictionem.

In eminenti ſpecula ſedis Apoſtolicæ licet inſufficientibus meritis conſtituti, pro ſingularum præſertim Religioſarum perſonarum quiete ac ſtatu ſalubriter dirigendo partes noſtræ ſollicitudinis adhibemus, & vt earum quies eò ſit ab omni perturbatione ſecurior, quò ipſæ perſonæ maiorem in ſuis locis & bonis habuerint poteſtarem, perſonas eaſdem interdum Apoſtolicæ gratiæ prærogatiua eximimus. Sanè cum dudum nos quieti & honori veſtro paterna ſollicitudine prouidentes Monaſterium veſtrum, cuius regimini dudum in minoribus conſtituti præfuimus, & de quo faciente altiſſimo fuimus ad apicem ſummi Apoſtolatus aſſumpti, quodque propterea brachiis ſincerioris charitatis complectimur, à Iuriſdictione quorumlibet ordinariorum duxerimus eximendum. Nos volentes vos gratiâ ampliori proſequi, ipſumque Monaſterium ſpecialis priuilegij titulo inſignire, vt tu fili Abba, tuique ſucceſſores, & vos filij Conuentus Monaſterio ipſi vacantes, per vos vel alium, ſeu alios Clericos vel etiam Monachos dicti Monaſterij in territorio & locis infra ſcriptis, videlicet in Eccleſia ſancti Nicolai ſita ſupra littus maris, in introitu portus Ciuitatis Maſſilienſis; quæ Eccleſia ad prædictum Monaſterium dignoſcitur pertinere, eundo per littus dicti portus verſus Monaſterium ſupra dictum vſque ad turrem quæ eſt in principio muri & dicitur turris Plani Formiguerij, & deinde vſque ad dictæ Ciuitatis portale quod dicitur de Callata, & deinde ſequendo murum Ciuitatis eiuſdem vſque ad portale, quod dicitur portale Laureti, & à dicto portali eundo directè per carreriam, quæ dicitur de Sion vſque ad planum ſancti Michaëlis eundo per iter rectum vſque ad Iarretum, qui dicitur Iarretus de Albanea: & à dicto Iarreto ſequendo aquam, aqua ipſe Iarretus deriuatur vſque ad pontem qui dicitur Pons Iarreti, quo itur ad terras Vicecomitidorum incedendo directè vſque ad molendina Griſenorum: & de ipſis molendinis veniendo rectè vſque ad aquam Ibelini, & ſequendo dictam aquam vſque ad pontem ſanctæ Margaretæ: & à prædicto ponte veniendo directè vſque ad Eccleſiam ſanctæ Margaretæ prædictæ per rectum iter, dictam Eccleſiam, quæ eſt eiuſdem Monaſterij includendo: & ab ipſa Eccleſia veniendo per iter quo itur ad dictum locum Feraris, & poſt per iter Tras in ſaccum, quod dicitur de Trullar eundo directè per iter bonæ Auenæ, & eundo per montem, qui dicitur mons Rotundus paruus, veniendo directè vſque ad turrem quæ dicitur Palbs & veniendo directè à dicta turri per littus maris vſque ad Eccleſiam ſancti Nicolai prædictam, includendo in dictis terminis totum illud territorium, & quidquid eſt in eo quod remanet ad partem dexteram, & circuit Monaſterium prælibatum: quod quidem, terminos, & loca, territorium,

ritorium, Eccleſias, & perſonas intra ipſos exiſtentes tam Clericorum quam laicorum ab omni poteſtate ac Iuriſdictione diæceſana & ordinaria Epiſcopi Eccleſiæ Maſſilienſis & earum exercitio in ciuilibus & conuentualibus authoritate Apoſtolica prorſus eximimus, & tantumlibet liberamus perſonas Eccleſiaſticas, ſæculares, & Religioſas, ac laicos qui intra terminos ſupradictos pro tempore habitabunt, aut delinquent vel contrahent aut ratione rei ſitæ infra eoſdem terminos litigabunt; ſeu litigare voluerint ſiue ciuiliter aut de crimine conuentualiter agatur, Iuriſdictionem Eccleſiaſticam pleno iure in perpetuum exercere libere valeatis, de ſpeciali gratia motu proprio, authoritate prædicta tenore præcedentium indulgemus, decernentes quod idem Epiſcopus & etiam quæcumque alia perſona Eccleſiaſtica, tam diæceſana ſeu ordinaria, quàm quælibet alia poteſtate aut iuriſdictione ſuffulta, præter vos & ſucceſſores veſtros non poſſunt de cætero iuirſdictionem quamcumque diæceſanam & ordinariam vt præmittitur infra terminos, loca, & in perſonas huiuſmodi quomodolibet exercere; ac irritum & inane quidquid contra tenorem Conceſſionis huiuſmodi contigerit acceptari. Inſuper tibi fili & Abba & eius ſucceſſoribus veſtimenta Sacerdotalia & cruces, ac imagines, & conſimilia benedicendi, ac Monachis dicti Monaſterij & aliis ſcholaribus idoneis infra eoſdem terminos conſtitutis, primam Clericalem tonſuram conferendi; nec non tam tibi quam vobis filij Conuentus, vacantes dicto Monaſterio huiuſmodi Monachos & ſcholares infra præfatos terminos, vt præmittitur conſtitutos ad dictam primam tonſuram, & eam habentes, ad quoſlibet alios ordines promouendi cuicumque Antiſtiti gratiam & communionem dictæ ſedis habenti præſtandi & ipſi Antiſtiti eos ad eamdem tonſuram, & ordines huiuſmodi, ſtatutis temporibus iuxta ritum Romanæ Eccleſiæ promouendi: ac vobis omnibus Chriſma & oleum Sanctum à quocumque Antiſtite gratiam prædictam & communionem habente recipiendi, & eidem Antiſtiti dandi, nec non vobis per quemcumque Antiſtitem dictam gratiam habentem, Baſilicas conſtructas & conſtruendas infra terminos ſupradictos & altaria earumdem conſecrari; nec non ipſas Eccleſias & Cemeteria earumdem, dum erit neceſſe reconciliari faciendi: ac inſuper Clericis & Laicis dicti territorij ſuperius limitati Confirmationes in fronte, & reliqua Eccleſiaſtica Sacramenta per diæceſanum Epiſcoporum adultis danda de iure, ex quolibet Antiſtite dictam gratiam & Communionem vt præfertur habente; de Abbatis & eorum Monaſterio vacantium de Conuentus prædictorum, qui erunt pro tempore, licentiâ, liberè recipiendi ſuper iis & quolibet eorum, licentia Epiſcopi Maſſilienſis exiſtentis pro tempore minimè requiſitâ, facultatem & licentiam de dono ſpecialis gratiæ, authoritate Apoſtolica ſupra dictâ tenore præcedentium impertimur.

Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ exemptionis liberationis, Conceſſionis & conſtitutionis infringere vel ei auſu temerario contraire.

Oo 3

Si quis autem hæc attentare præſumpſerit indignationem omnipotentis Dei & Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius ſe nouerit incurſurum.

Datum Auenione tertio Nonas Aprilis Pontificatus noſtri anno quinto.

GRADVS II.

In eorum memoriam atque honorem rei diuinæ operam dare, eoſque in preces vocare.

11. PVblici præterea cultus eſt ſacrificia tam Euchariſtiæ, quàm laudum & precum quod vulgo Officium ſiue horæ Canonicæ nuncupatur, in memoriam atque honorem alicuius ſancti Deo publicè offerre, vt breuiter totum explicat & excutit Auguſtinus. (Serm. 17. de verbis Apoſt. & Tract. 84. in Ioan.) *Habet Eccleſiaſtica diſciplina, cùm Martyres eo loco recitantur ad altare Dei, vbi non pro ipſis oretur, pro cæteris autem commemoratis defunctis oretur. Iniuria enim eſt pro Martyre orare, cuius nos debemus orationibus commendari*, &c. *Et ibi eos non ſic commemoramus vt etiam pro iis oremus ſed magis vt ipſi pro nobis orent.* Quod autem longè aliter Deo cultus adhibeatur, diſertè copioſéque dicit in Commentariis de ciuitate Dei. (Lib 22. c.10.) *Non enim*, inquit, *erigimus altaria, in quibus ſacrificemus Martyribus ſed vni Deo & Martyrum & noſtro ſacrificium immolamus, ad quod ſacrificium ſicut homines Dei, qui mundum in eius confeſſione vicerunt ſuo loco & ordine nominantur, non tamen à ſacerdote qui ſacrificat inuocantur. Deo quippe non ipſis ſacrificat quamuis in memoria ſacrificat eorum quia Dei ſacerdos eſt non illorum. Ipſum verò ſacrificium corpus eſt Chriſti, quod non offertur ipſis quia hoc ſunt & ipſi.* (Lib 8. c.27.) Tum alibi. *Quis autem audiuit aliquando fidelium ſtantem ſacerdotem ad altare etiam ſuper Sanctum corpus Martyris, ad Dei honorem cultumque conſtructum, dicere in precibus. Offero tibi ſacrificium Petre, vel Paule, vel Cypriane, cùm apud eorum memorias offeratur Deo qui eos & homines & Martyres fecit & ſanctis ſuis Angelis cœleſti honore ſociauit.*

12. Hos cœleſtium honores impendi S. Caſſiano & ad preces ac vota in Litaniis & ſupplicationibus vocari, Miſſæ ſolemnia de eo celebrari, pro Odeo ſacros Pſalmos in templis cantari, docent id genus varia officij diuini exemplaria, quæ ad verbum de antiquis Breuiariis ac Propriis Sanctorum deprompſimus. Indices præterea Calendarij ex Eccleſiarum Metropolitanarum aliiſque Cœnobiorum illuſtribus tabulariis excerpti, quos vndequaque amicorum opera & ſtudio diligentiſſime conquiſitos in manibus habui, & euolui, Caſſianum Abbatem Maſſilienſem *Sanctum* diſertè indigetant.

M. S. Breuiarij Maſſilienſis membranaceum, in quarto, vetuſtiſſima manu, initium hoc habet. *Ad honorem Domini noſtri Ieſu Chriſti & Beatiſſimæ Virginis Mariæ & B. Lazari huius ſanctæ Maſſilienſis Eccleſiæ primi*

primi Epiſcopi omniumque Sanctorum ciuium ſupernorum incipit Breuiarium ſecundum conſuetudinem prædictæ ſanctæ Maſſilienſis Cathedralis Eccleſiæ. Inter feſtos menſis quintilis anniuerſarios dies Viſitationis Virginis Mariæ, Alexij Confeſſoris, Margaretæ Virginis & Martyris, Mariæ Magdalenæ, Iacobi Apoſtoli: ſimiliter ad 10. Calendas ſextiles S.Caſſiani ferias deſignat his Conceptis verbis.

Caſſiani Abbatis totum officium fol. CCC. LXVIII. Apollinaris Martyris commemoratio fol. CCC. LXIX.

In vulgari verò nunc ac recentiori ſecundum vſum Diœceſis Maſſilienſis 10. Calend. Auguſtin. *Caſſiani Abbatis duplex. Apollinaris Epiſcopi & Martyris Commemoratio.*

Ibidem M. S. ex Cœnobio Maſſilienſi S. Victoris, Charactere bono, & vetere, in indice Calendario inſcribit Caſſiani nomen 10. Calen. Auguſti.

Caſſiani Abbatis noſtri. Duplex in omnibus cum octaua & Apollinaris Commemoratio.

13. M. S. Martyrologium ſanctæ Eccleſiæ Arelatenſis eodem die ſcilicet.

10. *Calend. Auguſti. Apud Maſſiliam natalis S. Caſſiani Abbatis, qui fuit pater quinque millia Monachorum.*

Et in indice Calendario Breuiarij ſecundum vſum maioris & Cathedralis eiuſdem Eccleſiæ nouiter impreſſum & emendatum.

10. *Calend. Auguſti. Apollinaris Epiſcopi & Martyris. Caſſiani Abbatis Commemoratio.*

14. M. S. in quarto membrana, vetuſtiſſimus Breuiarij ſecundum vſum Abbatiæ S. Ægidij in Arecomica regione Volcarum ita habet.

10. *Calend. Auguſti Apollinaris Epiſcopi & Martyris* 8. *Lectiones Caſſiani Abbatis IIII. Lect. Atque hæ Caſſiani poſtremæ ex Euangelio Marci cap.13. num.35. Videte Vigilate & orate, Neſcitis enim quando tempus ſit. Et ex Homilia Venerabilis Bedæ deprompta leguntur.*

15. M. S. Foroiulienſe in folio, membrana, valde vetuſtum. *Incipiunt inſtitutiones per annum de hiſtoriis & Sanctis*, continet Litanias maiores, quibus inſeritur Caſſiani nomen in ordine SS. Monachorum & Eremitarum.

S. Paule, ora pro nobis. S. Macari, ora pro nobis. S. Antoni, ora pro nobis. S. Benedicte, ora pro pro nobis. S. Columbane, ora pro nobis. S. Ægidi, ora pro nobis, S. Caſſiane, ora pro nobis.

Omnes ſancti Monachi & Eremitæ, orate pro nobis.

Alius item codex M. S. Membranaceus, à vetuſta manu, qui Libellus precum inſcribitur, in Calendario menſis Iulij, cæteris quibus ſtatos diuini Officij ritus adſcribit S. Caſſianum annumerat.

11. *Calend. Auguſti Mariæ Magdalenæ.* 10. *Caſſiani Abbatis.* 9. *Vigilia.* 8. *Iacobi Apoſtoli. Chriſtophori Martyris.*

Ex libro Officiorum propriorum SS. Sanctæ Regienſis Eccleſiæ Rubrica 23. Iulij.

In

In feſto S. Caſſiani Abbatis Patroni Eccleſiæ Parochialis de Tabernis Regienſis Diœceſis. In dicta Eccleſia feſtum S. Apollinaris transfertur in ſequentem diem niſi impediatur Officio Dominicæ, vel in primam non impeditam. Omnia de communi Confeſſorum non Pontificum. Oratio, Interceſſio, &c.

Eadem die ad Pontem Turnonium ſupra Siagnam fluuium in confiniis Epiſcopatus Foroiulienſis & Graſſenſis, Eccleſia in honorem S. Caſſiani Abbatis dedicata magno accolarum concurſu frequentatur & eius feſtum ibidem deuotè colitur inter Gallianenſes.

16. Breuiarium ſecundum vſum maioris & Cathedralis Eccleſiæ Aptenſis nouiter impreſſum & emendatum ann. 1532. ad 10. Calend. Sextiles ſic habet.

Apollinaris Epiſcopi & Martyris. Caſſiani Abbatis Commemoratio.

Et ibidem 11. Calendas Octobris in Officij nocturni Lectionibus de S. Caſtore. *In quodam ſui ruris agello S. Fauſtini ſummo ſtudio Eccleſiam conſtruxit vbi deputatis Monachis ſub regularibus diſciplinis ſe libere Domino ſeruiturum arctius conſtituit implicandum. Ibique Epiſtolam hortatoriam fingens clariſſimo Abbati Caſſiano Maſſilienſis Cœnobij Patri direxit, in qua ipſius regulam ſibi depoſcens ad futurum auxilium ſuis videlicet rudibus Monachis profuturum, quod & promeruit. Igitur præclariſſimus dictus Abbas, qui ferme vt vere reperimus quinque millium Pater extitit Monachorum, huius precibus libenter annuens ſcripſit ei regulam decenter luculentérque compoſitam, quàm ſpeculum Monachorum vocauit in qua normam & totius vitæ cœleſtis cenſuram diligenter exprimens diſtinxit eámque tranſmiſit, quam ille non parui pendens ſe ſuoſque his ſubegit diſciplinis.*

17. M. S. Martyrologium è celeberrimo PP. Benedictinorum Cœnobio S. Sabini ſeu Sauini de Leuitania in montibus Pyrenæis, in agro Tarbienſi, ab hinc circiter quingentis annis exaratum in pergameno, ſic habet.

Die 23. Iulij apud Maſſiliam ciuitatem natale S. Caſſiani Abbatis.

In Breuiarij Calendario ad vſum eiuſdem cœnobij ad 10. Calend. Auguſti. Caſſiani Abbatis & S. Apollinaris. Tum in Litaniis ibidem legitur inter Abbates.

S. Benedicte Pater, ora pro nobis. *S. Maure, ora pro nobis.*
S. Placide, ora pro nobis. *S. Ægidi, ora pro nobis.*
S. Columbane, ora pro nobis. *S. Caſſiane, ora pro nobis.*

18. In Monaſterio Lerinenſi plura reperiuntur M M. SS. Martyrologia quæ hinc dicendi capiunt exordium. *In Chriſti nomine liber de geſtis Sanctorum.*

Codice præ modico te præſule Chriſte ſub iſto
Plurima Sanctorum retinentur geſta tuorum.
Quorum nos meritis muniri iure precamur,
Nobis vt regnum faciant retinere ſupernum.

In his ergo cenſetur Caſſianus cui ritu aliorum Sanctorum diuini Officij iuſta perſoluantur, ad 10. Calend. Auguſti. Verba concepta dedimus ſupra cap. 3. num. 4.

Legitur

Legitur ibidem codex M. S. vetus & maximè perfectus qui ad recognoſcenda Caſſiani ſcripta maximo adiumento eſſe poteſt. Continet enim eius opera hoc initio. *Incipiunt libri S. Caſſiani numero duodecim.* Tum infra.

Incipit prologus. Veteris inſtrumenti narrat hiſtoria, &c. Demum hoc fine ac ſententiarum terminatur extremo.

Explicit liber B. Caſſiani Monachi, qui dormit apud Maſſiliam Galliarum qui habuit ſub ordinatione ſua quinque millia Monachorum. Hic liber Speculum Monachorum vel omnium ſtudioſorum appellari poteſt.

M. S. ex inſigni PP. Benedictinorum Abbatia S. Andreæ Auenionem proximè in indice Calendario Breuiarij ad 10. Calend. Auguſti.

Eodem die S. Caſſiani Abbatis.

M. S. codex Gallicus Mappæ mundi ſpiritualis à Ioanne Germano ſiue Primo Cabilonenſi Epiſcopo editus, in numero ſanctorum Metropolitaniæ Arelatenſis Eccleſiæ ſic habet.

Hic iacet S. Trophimus Epiſcopus. Hic S. Maximinus. Hic S. Victor. Hic S. Caſſianus Archidiaconus S. Chryſoſtomi glorioſus Confeſſor migrauit ad Dominum.

20. Inſcriptum vniuerſum opus habetur Philippo Bono Burgundiæ Duci.

Plura refert Menardus, ex quibus ſuam concinnauit Concordiam regularum vbi ſapienter monet Caſſianum ſæpe in iis appellari Sanctum. Quam appellationem, inquit, reliqui prout iuueni in codice M. S. neque eam in locis vbi non erat adieci. Nec mirum videri debet hunc appellari Sanctum fuit enim Sanctus ille vir & admiratione dignus, vt ſatis ex eius ſcriptis conſtat, quæ etſi quibuſdam in locis Pelagiana fuligine aſpergi quodammodo videantur maximè Collat. 13. in qua diſputat quoſdam ſine gratia Dei præueniente, ſolos liberi arbitrij viribus, nonnullos non ſine ea ad Deum conuerti, & eo nomine à Proſpero Aquitanico impugnatus ſit, & à Gelaſio Papa inter ſcriptores Apocryphos relatus; nunquam tamen quoad vixit ab Eccleſiæ communione ſeparatus eſt, errore eius multis poſt annis in Concilio Arauſicano 2. quod anno Chriſti 529. habitum eſt tantum condemnato, nempe can. 8. qui ſane errorem emendaſſet, ſi illum ab Eccleſia reprobari vidiſſet. Vnde Proſper in ſuæ diſputationis Epilogo dixit. Quorum tamen dum adhuc non ſunt à fraterna ſocietate diuiſi, toleranda eſt magis intentio quam deſperanda correctio. Accedit quod in Eccleſia Maſſilienſi hic Caſſianus tanquam Sanctus ſolemni officio colitur 23. Iulij, vt videre eſt in proprio Sanctorum Diœceſis Maſſilienſis, vbi eius officium eſt duplex minus per annum. Colitur etiam in Parochia de Tabernis Diœceſis Reienſis vt videre eſt in proprio Sanctorum eiuſdem Diœceſis, Annotaturque eius ſolennitas in veteri Martyrologio M. S. Cœnobij S. Sabini in valle Lauitania Diœceſis Tarbenſis nuper edito à doctiſſimo viro Andrea de Sauſſay paſtore Eccleſiæ SS. Lupi & Ægidij, Lutetiæ Pariſiorum, ad calcem eruditiſſimi ſui Martyrologij Gallicani. Eius caput Vrbanus V. Pontifex

Maximus S. Victoris Cœnobij Maſſilienſis quondam Abbas, thecis argenteis iuſſit includi, & venerari inquit idem proprium Sanctorum Eccleſiæ Maſſilienſis. Collocatum eſt ad ſiniſtrum latus altaris, caput S. Victoris ad dextrum in crypta eiuſdem Monaſterij. Corpus verò eiuſdem Caſſiani conditum eſt in eadem crypta in tumulo marmoreo.

21. Quod verò citat Martyrologium Gallicanum, alibi etiam de Caſſiano ſic legitur in ſupplemento die 23. Iulij.

Apud Maſſiliam depoſitio Venerabilis Ioannis Caſſiani multorum Monachorum Patris, & inſigniorum opuſculorum Doctoris doctrina & ſanctimonia præclari. Hic apud Athenas natus Hieroſolymam veniens ex deuotione, ibi prope Domini præſepè inſtituto Monaſterio manſit, ac poſt in Ægyptum ad mores Sanctorum ibi latentium ſublimémque vitæ rationem perdiſcendam profectus, tum Conſtantinopolim ſe contulit vbi à Ioanne Magno, qui à mira facundia Chryſoſtomi tulit cognomentum, Diaconus ordinatus ei aliquandiu hæſit, poſtea Romam petiit, demumque ad Gallias accedens, luſtrata Phocenſi Prouincia Maſſiliam ingreſſus ſedem ibi fixit. Conſtructoque illic nobili Monaſterio ſub titulo ſancti Petri Apoſtoli & beati Victoris Martyris, quinque mille Monachos ſub regulari diſciplina congregauit. Quorum ipſe cùm eſſet pater, Presbyter ordinatus, & ſpiritu ſapientiæ impletus præclaras lucubrationes concinnauit; vt non modo Monachis ſuis vtilia præcepta præſcriberet, ſed & documento populi Chriſtiani inſeruiret. Igitur libros tres de habitu Monachorum, & de Canonico orationum & Pſalmorum modo, & vnum inſtitutionum conſcripſit, quorum ad Caſtorem Aptenſem Epiſcopum apographa miſit. Quo mortuo commentarium texuit de Origine & remedio peccatorum, & inſignem illam collectionem aſcetis traditam, quam Collationes Patrum inſcripſit. Demumque ad petitionem Leonis Romanæ Eccleſiæ Archidiaconi, (poſtea Papæ cognomento Magni) pereruditum exarauit tractatum de Incarnatione Verbi, & hoc opere expleto finem ſcribendi viuendique fecit, anno ætatis ſuæ 97. Inque Monaſterio ſuo prælibato quod primus rexit (nam & erexit) multis clarus virtutibus & ſapientia, ſepultus eſt temporibus Theodoſij iunioris & Valentiniani Tertij, Colitur hic pater multis in locis pleno honore ſanctitatis & paſſim quidem in Maſſilienſi tractu. Maximè autem in percelebri Monaſterio ſancti Victoris Sacris faſtis adſcriptus hodie natalem Anniuerſarium habet.

22. Philippus Ferrarius Mathematicarum diſciplinarum in Ticinenſi Academia profeſſor Generalis ſui ordinis Seruorum epitomen edidit Geographicam in 4. libros diſtinctam, quorum primus continet vrbium nomenclaturam, longitudinem, latitudinem & res memorabiles ad illarum dignitatem ſpectantes. Vbi ergo de ſanctis quos memorabiles habet Eccleſia Maſſilienſis Caſſianum noſtrum laudat his verbis.

14. *Calendas Auguſti. Ioannes Caſſianus Eremita qui Collationes Patrum ſcripſit ſub Theodoſio Imp. Idem Gennadius.*

GRADVS

GRADVS III.

Eccleſiam & aras Deo conſecrare.

23. PRæterea ſacras ædes non ſolùm Deo ſed etiam Sanctis rectè ædificari & dedicari plus nimium probant Concilia & Patres Concilium Calcedonenſe in templo S. Euphemiæ Martyris celebratum fuiſſe conſtat Actione 6. eiuſdem Concil j, & ex Euagrio qui etiam comminit templi S. Theclæ ampliſſimè à Zenone Imperatore conſtructi. Gangrenſe in Epiſtola ad Epiſcopos Armeniæ, Canonæ 20. damnat Euſtachium tanquam contemptorem Baſilicarum SS. Martyrum. Cabilonenſe Canone vltimo Martyrum Baſilicas appellat, cuius nominis cauſam affert Bellarminus ex quadruplici fine propter quem eriguntur ſacræ ædes. Vnde, inquit, quatuor nomina ſortiuntur 1. ad ſacrificandum Deo & hinc dicuntur templa. 2. ad adorandum & hinc dicuntur oratoria. 3. ad Martyrum reliquias honorificè conſeruandas & hinc dicuntur Baſilicæ ſeu Memoriæ ſeu Martyria. 4. ad populum verbo Dei & Sacramentis paſcendum & hinc dicuntur Eccleſiæ. Quamuis Patres in eorum vocabulorum delectu medios ſe habeant. Nam Cyrillus Baſilicam Apoſtolorum erectam Hieroſolymis, vbi Spiritus Sanctus deſcenderat, vocat Eccleſiam. Et Euſebius dicit templum pulcherrimum Conſtantinopoli in honorem etiam Apoſtolorum, Conſtantini ſumptibus exædificatum. Sozomenus meminit templi S. Thomæ quod erat Edeſſæ. Athanaſius in Epiſtola ad ſolitariam vitam agentes, nominat templum S. Quirini. Baſilius vocat ſacrum Martyrum templum. Chryſoſtomus *ad veras*, inquit, *regias, Eccleſias dico, & Oratorias ædes & Martyrum templa*. Et alibi, dicit Conſtantinum poſt mortem factum ianitorem piſcatoris; quia ſepultus erat pro foribus Baſilicæ S. Petri Conſtantinopoli. Auguſtinus meminit Baſilicæ S. Felicis & Apoſtolorum. Et contra Fauſtum. *Populus*, inquit, *Chriſtianus Memorias Martyrum religioſa ſolemnitate concelebrat*. Tum alibi. *Sed hoc videntur dolere* ſcilicet Gentiles, *quod Memoriæ Martyrum noſtrorum templis eorum delubriſque ſuccederent*. Idque fuſius indicat Theodoretus ad Græcos ſcribens. *Suos*, inquit, *mortuos Dominus Deus noſter in templa pro Diis veſtris induxit, ac illos quidem caſſos gloria vanoſque reddidit, ſuis autem Martyribus honorem illorum dedit. Pro Pandiis enim Diaſiiſque ac Dionyſiis, hoc eſt Iouis Liberique Patris ſolennitatibus, Petro, Paulo, Thomæ, Sergio, Marcello, Leontio, Antonino, Mauritio aliiſque SS. Martyribus ſolemnitates populari epulo peraguntur.*

[Margin: Lib. 4. c. 3. & Lib. 3. c. 8. — Tom 1. Controu: c. 7. l. 3. de cultu SS. cap. 4. — Cathe. 16. — Lib 4. de vita Conſtantini c. 58 & 59. — Sozom. l. 6. cap 18. — Baſi in Pſ. 114. — Chryſoſt. ho. 28. ad popu. & hom 66. — Auguſt. l. de cura pro mortuis cap. 1 & lib. 1. ciu. c. 1. Item. lib. 8. cap. 26 — Theodoret. l. 8.]

24. Fuiſſe olim Maſſiliæ templum Parthenonis, cui præeſſet Reſpecta Abbatiſſa in honorem S. Caſſiani conſecratum, ac priuilegiis ampliſſimis à Gregorio Papa irrogatis cohoneſtatum teſtatur ipſe Gregorius ad eamdem Abbatiſſam, cuius Epiſtolam ſequenti capite 17. adiecimus. Concidit verò vnà cum Republica frequentibus Barbarorum

labefactata depopulationibus, ardoribuſque flammarum ita conflagrauit vt veſtigium vix vllum ſit reliquum nobis tantæ dignitatis.

25. In pago S. Zachariæ Diœceſis Maſſilienſis extat virginum Monaſterium Ordinis S. Caſſiani ſub Abbatis & primarij Cœnobij Maſſilienſis S. Victoris iuriſdictione, cuius templum recens inſtauratum, & in noua ſede collocatum maioribus pietatis inſignibus & ornamentis gloriæ iam lucet. Vidi ego veteris ac diruti ædes admodum antiquas, quæ ſub aram principem depreſſum ſacellum continebant S. Caſſiano dicatum, eiuſque lignea imago pene vetuſtate conſumpta & exhauſta in cuius extrema baſi legitur inſculpta epigraphe. *S. Caſſianus*, & ad cuius aram ſolemni ritu fiebat, etiamnum ſub ſigno habetur ſeruaturque diligentiſſimè.

26. In Bullis Pontificum Honorij, Innocentij, Paſcalis de quibus aliàs inter Beneficia Diœceſis Maſſilienſis à Cœnobio S. Victoris dependentia cenſetur Prioratus ruralis ſiue Eccleſia S. Caſſiani, cum aliis S. Mariæ de Balma, S. Saturnini, S. Andreæ in Caſtro, S. Cannati annexis. Neque poteſt Maſſiliæ latere aut abditum eſſe ſed in oculis clariſſimæ Prouinciæ atque in auribus omnium gentium & nationum poſitum eſt, quemadmodum apud aras S. Caſſiani in templo S. Victoris ſuppliciter ac demiſſe frequentes ciues & aduenæ conueniant & quotidiana ſacrificia diuturnaſque preces ac vota perſoluant.

27. In Diœceſi Glandatenſi ab iiſdem Pontificibus Honorio & Innocentio annumeratur cenſibus Eccleſiaſticis eiuſdem Monaſterij Maſſilienſis, Prioratus & Eccleſia S. Caſſiani, S. Sepulchri ad Mugelos, vt aiunt, quæ etiam nunc extat.

28. Tabernæ oppidum Regienſis Diœceſis vix leucarum quatuor ab vrbe Regio diſſitum ad occaſum, Beneficium ſeu Prioratum habet ſub titulo S. Maximi, at eius ſacerdotium ſub inuocatione S. Caſſiani poſſidetur, ibique non modo cœlitum honoribus illuſtratur S. Caſſianus, ſed Miſſarum ſolennibus atque omnis etiam rei diuinæ opera religioſiſſimè colitur, ac die feſto honoratur.

29. Pagus eſt Diœceſis Foroiulienſis des Arcs ſiue de Arcubus vt vocant, Prioratus Curatus ſub titulo S. Petri cuius Collationis prærogatiuam habet Monaſterium Maſſilienſe S. Victoris. Toparchia Marchionis eſt non ſolùm nobilis ſed etiam nota, Ibidem in oppidano territorio vidi prioratum ruralem S. Caſſiani de Sata Laudimia vel Sata Ladigaria vt dicitur, ad cuius ſacellum ſupplicationes decerni & ad aram S. Caſſiani pro odeo ſacra cani, ac ſolenni ritu fieri ſolet.

30. Teneronum pagus tenuis Diœceſis Graſſenſis in cuius territorio Prioratus ruralis ac ſacellum S. Caſſiani erectum eſt religione ac concurſu peregrinationum priuatarum & incredibilis multitudinis frequentia celeberrimum. Non eſt annexum Monaſterij S. Victoris Maſſilienſis beneficiis aut cenſibus Eccleſiaſticis, ſed Graſſenſi Epiſcopio ſubiacet, eiuſque inſtitutio ex vno habetur Pontificio diplomate. Centum aureorum ſunt annui reditus qui quidem non ab agro Taneronenſi duntaxat

ſed

ſed ab eo etiam quem Turnonenſem vocant percipiuntur. Hic quàm anguſtè quam ſanctè colant, precentur, venerenturque omnes S. Caſſianum dicam poſtea aliquanto, ſed illud non prætermitto quod ſacerdotes non pauci, qui ad hanc aram longè tenuioribus indiciis imo apertis hallucinationibus nixi, Caſſianum huius Eccleſiæ patronum planè alium eſſe ſuſpicantur, quàm prout à nobis expreſſus eſt, ideoque in eius memoriam & honorem non de communi Abbatis ſed de Communi Confeſſoris Pontificis Miſſæ diuinique officij ſolemnia celebrant, totaque vis argumenti quo nituntur eo reuoluitur vniuersè; quod Sancti effigies cui ſubiacet ſacelli altare, ſub habitu Pontificio, vt aiunt, hoc eſt ſacra infula ac paſtorali pedo repræſentetur. Verùm hæc exiſtimatio tam inſulſa eſt, vt ineptire videar ipſe quoque, ſi falſitatem aut ſuperſtitionem pene anilem demonſtrare contendo.

Quare obiter tantùm dico, non ſi vna aliqua effigies pedum paſtorale ac ſacram infulam præferat, fas illico Pontificis & Epiſcopi perſonam in ea eſſe agnoſcendam. Periclitabitur ſanè per hanc inferendi licentiam Vrbanus V. argui inſulſitatis, quod Maſſiliæ lipſanothecam argenteam S. Caſſiani Abbatis cum pedo & infula expreſſerit ſimilitudine, quæ aut collationem cum Epiſcopo habeat aut imaginem. Suum etiam & infulæ & litui certum ſibi genus vendicant Abbates. Colligo id præterea loci ac temporis ratione certiſſima & euidentiſſima. Hic enim, die 10. Calend. Auguſti tanquam Feſto colitur S. Caſſianus, qui dies Maſſiliæ & alibi tanquam natalis indicitur ac celebratur S. Caſſiani noſtri Abbatis, neque de cœlitibus alium eius nominis inſcribunt his iiſdem feriis Calendarij codices Eccleſiaſtici. Sed ſi qui alij S. Caſſiani, variis planè ac diuerſis menſibus & diebus deſignantur. Adde quod quia ſacellum vicinum ac finitimum eſt Diœceſibus Foroiulienſi, Maſſilienſi, Rhegienſi, Arelatenſi, & Inſulæ Lerinenſi, in quibus vix de alio S. Caſſiano quàm de Abbate Maſſilienſi auditum, non potuit ſacellum Tarenonenſe alterius quàm ibidem noti ac nobilis Caſſiani auſpiciis conſecrari. De abuſu autem cauendo non neminem ex illis ſacerdotibus monui iam pridem accuratè ac denuntiaui per literas.

31. Ticini Baſilicam nobiliſſimam D. Ioanni Baptiſtæ ac S. Antonio Monacho Lirinenſi, ac B. Caſſiano conſecratam fuiſſe teſtantur tabulæ Ticinenſes, de cuius dedicatione dixit Ennodius Oratione miſſa Maximo eiuſdem vrbis Epiſcopo, qui Synodo abſolutionis Symmachi cum cæteris interfuit & ſubſcripſit. *Nunquam pauper vena timeatur ingenij, vbi diues eſt cauſa dicendi tranſit hominem quoties cæleſtibus militat mens noſtra culturis: nec in anguſtum redigitur narrationis exilitas, ſi opifici ſuo obſequium referat narraturus. Poteſt enim linguam facundiæ dotibus ornare, qui contulit, & dare verbis genium, quem fatemur dediſſe ſermonem. Nam Prophetici dudum aciem iuuit Eloquij; dum ad perfectam Magiſtri eloquentiam & fortiſſimi Monitoris tubam imbecilla Moyſi erigeretur infantia; qui nullis gradibus, dum peritiam meditatur, effloruit nec per ætates alicuius ſcientiæ ad meſſem perfectionis aſcendit, qui diu militem in fabricato portauit*

ingenio, officium ducis iuſſus arripere, quia verecundè renuit, conſtanter impleuit. Sic nos dedicationis feſta celebrantes inter ſpiritualis lætitiæ bona, preſtolamur gratiam dum paremus. Abſit formido debilis: remoueatur fiducia inaniter concepta per ſtudium. Nos de humana perfectionis ſchemate nec præſuminus aliquid nec timemus; deinde quis in beati Ioannis Prophetæ cuius templum hoc ſanctificauit ingreſſus, vel muta dubitet ora laxari; cuius ſenior gratia quàm natura dum ante lucis ingreſſum pij vatis impleſſet officium, limen vitæ huius virtute ſignauit. Nam vno eodémque tempore & Matrem fœcunditate nobilem fecit, & in officioſa genitoris labia in loquelam priſtinam vſu remeante commouit. Nemo Ioannem nominans poſt exempli præcedentis miracula, priſtinam linguæ habiturum ſe ſuſpicetur imperitiam. Poſt ſacratiſſimum Zachariam, Cuius faucibus eliminata per iſtud vocabulum remeauit humanitas ab vniuerſis, iure creditur Ioannes Apoſtolus clauis eſſe verborum. In huius Comitatu Antonius Vetuſti heros ſeculi & Beatiſſimi Caſſiani iuncta claritudo faciunt de æde Sacramentum, de terrena habitatione Cæleſte Collegium, de Manufactis quod nulla poſſit ſenectute violari. Occaſum enim Deo oblata non ſentiunt nec ad vetuſtatem tremulam pietate fulta mittuntur. Stat ſoliditas machinæ quam Chriſtus ingreditur & originariæ oblita fragilitatis adipiſcitur de poſſeſſore virtutem. Tecta vilia de conſecrantis nobilitate decorantur, dum rei caducæ pretium tribuitur habere de domino. Tu autem frater Sanctiſſimè huius oblator ædificij de mercedis retributione gratulare. Neſcit ſpes titubare cui bonæ fructus promittitur actionis. Ab exercitio deſcendit retributionum fiducia nec vllo nutat incerto, qui laudanda meditatur.

32. Quod etſi propter viciniam loci de S. Caſſiano Imolenſi Martyre & Epiſcopo Brixienſi non leuibus ſuſpicionibus & coniectura intelligi poſſit mihi tamen próbabilius & prope verum videtur ſacra illa religionis ac ceremoniæ ſpectaſſe ad S. Caſſianum Abbatem Maſſilienſem. Claros enim fuiſſe Prouinciæ noſtræ ſanctiſſimos Monachos & Abbates, totaque pene Italia celeberrimos atque notiſſimos docent eiuſdem Ennodij viri eruditiſſimi præclariſſima ſcriptorum monumenta, in quibus Acta S. Antonij Monachi huius Lerinenſis, cuius nominis dicata illa Ticinenſis Eccleſia dicitur, conſcripta leguntur & eſt eorum exordium. *Vt prœliantes aſſurgunt buccinis: Vt equorum celeritas ad pgtiorem curſum ferrata calce prouocatur. Ita dum maiorum virtus ſollicitat, ingenia nouella, confortat qui cana exercitia & veterum geſta relegit; ad diſciplinarum frugem propoſitis laudum præmiis inardeſcit.* Quid ni etiam credere liceat S. Caſſianum Abbatem Maſſilienſem eidem Antonio non ſanctitate modo, ſed fama etiam atque apud omnes authoritate ſupparem, veniſſe in eius honoris partem, præſertim cùm aliæ paſſim in Italia ordinis ſancti Caſſiani Maſſilienſis Eccleſiarum, & familiarum inſtitutiones propagatæ reperiantur in Bulla Honorij, *Religioſam vitam*, &c. *In ſuburbio*, inquit, *Ianuenſis ciuitatis Eccleſiam S. Victoris. In ſuburbio Piſanæ ciuitatis Eccleſias S. Andreæ. In Callaris Sardiniæ Monaſterium. S. Saturnini cum aliis ſibi ſubditis Eccleſiis. In Indicatu Turcenſi Eccleſiam S. Nicolai*

de

de Goſelin cum pertinentiis ſuis. In Indicatu Gallurenſi S. Stephani de Poſata, S. Mariæ de Larnſan, S. Andreæ de Lata, & S. Mariæ de Surrachia. Accedit quod Ennodius promouiſſe præſumitur Ticinenſium ſingularem illam venerationem & pietatem erga S. Antonium Lerinenſem, quod ipſum paucis poſt obitum annis primus omnium ceperit laudibus celebrare. Nec verò minori erga Caſſianum Maſſilienſem flagraſſe ſtudio temere affirmarim, quod de librorum ipſius eruditione ac vitæ ſanctitate multa inaudiſſe poterat, tum in Italia quod iam eius nominis fama peruaſerat, tum Conſtantinopoli vbi legatum Hormiſdæ Papæ ad Anaſtaſium Imperatorem cum Peregrino Antiſtite Eccleſiæ Miſenatis in Campania ſpirarat poſt annos circiter octoginta, S. Ioannis Chryſoſtomi ac diſcipulorum eius fragrantem adhuc virtutum odorem ac recordationem ampliſſimis rerum geſtarum monumentis poſteritati conſecratam.

GRADVS IV.

Reliquias pretioſis ferculis incluſas transferri ac venerandas publicari.

33. CAntum eſt certis quibuſdam ac definitis in Concilio Lateranenſi ſub Innocentio III. Eccleſiæ ſanctionibus, ne propter periculum fraudum nouas reliquias vllus publice venerari incipiat ſine authoritate ſummi Pontificis. Vnde lex illa Canonica *cap. cum ex eo De reliquiis & veneratione Sanctorum*, cui ſimilis etiam eſt lex ciuilis *cap. De Epiſco. & Clericis L. Decernimus:* Quod in hac parte merito & optimo iure S. Caſſiano contingit diximus iterum & ſæpius Vrbanum V. inter ſacras reliquias Abbatiæ S. Victoris Maſſilienſis, caput eius argentea theca ſumptibus ſuis fabricata incluſum exhibuiſſe venerandum. Plura in M. S. priuato eruditi cuiuſdam Monachi eiuſdem Abbatiæ S. Victoris cuius exemplar ad me tranſmiſſum, ſic habet. Cap. 62.

Corpus autem ſancti Caſſiani noſtri Monaſterij diuerſis in locis ſeruatur totum, & integrum magno equidem honore & cultu. Caput enim eius auro & argento elaboratum & adornatum ac forma & ſtructura percelebri. Subtus eius collum videtur & legitur huiuſmodi inſcriptio magno charactere. Caput S. Caſſiani. Super illius caput reperitur mitra auro argento ac lapidibus pretioſis in magna quantitate honeſtata & ditata. Extat etiam brachium eius dextrum oblongum & magnum, longitudine circiter trium palmorum, eodem planè modo quo caput elaboratum & honeſtatum. Obſerua autem quod tam caput quam bhachium erecta ſunt ac in tali honore poſita labore, ſtudio, pietate, atque ſumptibus Vrbani V. Summi Pontificis huiuſce Monaſterij Abbatis. Hac de cauſa inſignia eius multis in partibus deprehenduntur & in Capite & in brachio. Quoad reliquum eius corpus iacet in ſepulchro marmoreo ſuper quatuor columnas poſito in Eccleſia inferiori. Sed ante huiuſmodi ſepulchrum

ſi vera ſint non aliis ſuffragari laudibus poſſunt, quàm veritatis, tum quia fieri ab alio nequeunt quàm à Deo veritatis authore.

3. Quæ fortè vberius ac fuſius aliquantulum dixerim, vt prudens lector intelligat rem totam Deo committendam qui dona ſua vnicuique diſtribuit pro vt vult, ac proinde ſanctitatem cuiuſque, non ſignis ſed charitate æſtimandam eſſe. Cùm certum ſit neque omnes Sanctos viros miraculis excelluiſſe, neque qui illorum aut magnitudine præſtiterunt aut copia, idcirco reliquos ſanctitate ſuperare. Ne tamen vllius generis approbatio huic noſtro Dei ſeruo ab eſſet, nunc operæ pretium me facturum arbitror, ſi aliqua de eius miraculis breuiter attigero ne prolixi eſſe nimio ſtuderemus. Plura quidem olim certis authoribus comperta fuerant, qua in eius vita, qua poſt mortem vel ſalubriter geſta vel patrata diuinitus, atque in tabulas publicas relata, & inſtrumento teſtibuſque firmata conſcripſerunt Maſſilienſes eius Monachi ad poſteritatis memoriam ſempiternam, atque haberentur niſi barbarorum incurſiones ac ſeditionum incendio frequentes Monaſterij conflagrationes piis conſiliis interueniſſent vt aſſequi valui teſtimoniis hominum fide dignorum, quorum ad me priuatæ literæ ſic habent. De miraculis eiuſdem S. Caſſiani nulla nobis viget memoria, quia cum hoc Monaſterium à Vvandalis & Barbaris multoties captum & euerſum fuerit conſequenter ſcripta noſtra & documenta vetera Monaſterij erepta & ſubrepta fuere. Protinus verò vbi ab Vrbano V. in ſuperioris templi peculiarem & ornatam apothecam tranſlatæ ac ſolenniter publicatæ reliquiæ fuerunt, mirificè creuit cùm Maſſiliæ in eum religio, tum apud exteros, cœpitque viſitantium honorantiúmque concurſu maiori tumulus frequentari, & plurimorum pietas ad inuocandam in rebus aduerſis opem, ſupplicationibus, precibus, conceptiſque votis perfugere. Fuere initio, atque hoc ipſo tempore, quo hæc ſcribo, viri ſunt illuſtriſſimi matronæque religioſiſſimæ qui ſuper conditorio eius genibus nixi orent clathróſque ferreos exoſculati partem reliquiarum eius expoſcant. Alij pro exoratis beneficiis ſacra faciant, nec raro cereos honori illius accendant, & imponant ſepulchro.

4. Cæteris locis vbi Caſſiani ſanctitatem religioni eſſe diximus haud dubia etiam nunc alia mirabilia elucent, ſi per idoneos homines intentius inquirantur. Extat apud me literarum exemplum ritè obſignatum ſubſcriptúmque manu Parochi Graſſenſis D. Creſpe, viri ornatiſſimi, vnde ſunt ea quæ de Taueronenſi ſacello S. Caſſiani adhuc expoſuimus, quæque deinceps expoſituri ſumus de miraculis ex parte deprompta. Magna, inquit, vndequaque quot annis, eò loci (nempè ad prædictum Taueronenſe ſacellum) coit populi frequentia, ſed eorum præcipuè qui aut claudi ſunt aut arthritico morbo malè affecti. Accepi ego ad ſacelli parietes appenſa aliàs fuiſſe ſeptingenta circiter ſubalaria fulcra, ab iis quos aut podagra laborantes, aut membris mutilos, aut eorum vſu, planè deſtitutos integræ ſaluti ac primæ incolumitati reſtituerat Deus; adeóque accepi ex hoc Gratiæ pago accolas fuiſſe nonnullos, quos ita grauiter exerceret articularis morbus, vix equi patientes,

qui vbi territorium, in quo ſtat ſacra ædes, attingebant leuamenti ſentirent, & à ſuis cruciatibus laxamenti non parum. Vnde fiebat vt ex equo exſcenſionem tentarent, & ſæpe numero ſanitati priſtinæ redderentur necdum ſacrum ſancto Caſſiano ſacellum ingreſſi. Ac licet nulla reſtent ad hanc vſque diem tot inſignium miraculorum veſtigia, eò credo factum quod à pauciſſimis eiuſmodi locus habitetur, planéque deſertus ſit, non deſunt tamen qui eo loci recurrentibus quot annis, magno & intimo cum pietatis ſenſu bonaque morborum ſuorum parte ſubleuentur.

5. Quamquam apud me nihilo magis miracula qualiacumque valere poſſunt ad probandum mihi cœleſtis huius viri ſanctimoniam, atque ingentes illi animi motus & cordis exceſſus, ac tam ineffabilia vt vocat quam inaudita ſolatia gaudiorum, quibus ad orationem duci mentes hominum & quaſi voluptate quadam perfundi ex proprio ſenſu & experimento teſtatur his verbis. *Magna enim verè atque mirifica ſunt nec vlli hominum penitus niſi his tantum qui experti ſunt nota, quæ Dominus fidelibus ſuis adhuc in ipſo corruptionis vaſculo conſtitutis, ineffabili largitur liberalitate. Quæ Propheta mentis puritate perluſtrans, tam ex ſua quàm ex illorum perſona, qui in hunc ſtatum affectúmque perueniunt exclamauit. Mira opera tua Domine & anima mea cognoſcet nimis. Alioqui nihil noui nec magni intelligitur Propheta dixiſſe, ſi alio cordis affectu vel de aliis operibus Dei hæc pronuntiaſſe credatur. Nullus etenim eſt hominum, qui mira eſſe opera Dei etiam ex ipſius creaturæ magnitudine non agnoſcat. Cæterum illa quæ in Sanctis ſuis quotidiana operatione diſpenſat, ac ſpeciali munificentia affluenter effundit, nullus alius niſi anima perfruentis agnoſcit, quæ in ſecreto conſcientiæ ſuæ ita eſt beneficiorum eius arbitra ſingularis, vt ea non ſolum nullo valeat ſermone differere ſed ne ſenſu quidem & cogitatione complecti, cùm ab illo ignito feruore diſcedens ad iſtos materiales ac terrenos intuitus fuerit deuoluta.* Mox infrà. *Et vt prætermittam illas ſecretas atque abſconditas diſpenſationes Dei, quas intra ſe peculiariter exerceri mens Sanctorum omnium momentis ſingulis intuetur, illam cæleſtem infuſionem lætitiæ ſpiritalis, qua deiectus animus inſperati gaudij alacritate ſuſtollitur, ad illos ignatos cordis exceſſus & tam ineffabilia quàm inaudita ſolatia gaudiorum, quibus nonnumquam ignauiſſimo ſtupore torpentes ad orationem feruentiſſimam velut de ſomno profundiſſimo ſuſcitamur. Hoc inquam eſt gaudium de quo Apoſtolus. Quod oculus inquit non vidit nec auris audiuit nec in cor hominis aſcendit, eius ſcilicet qui terrenis vitiis hebetatus adhuc homo eſt, & humanis inhæret affectibus, nihilque de iſtis Dei muneribus intuetur. Denique idem Apoſtolus tam de ſe quam de ſimilibus ſibi qui iam de humana conuerſatione diſceſſerant, ſubiecit dicens vobis autem reuelauit Deus per ſpiritum ſuum.*

Collat. 12. cap 11.

6. Taceo quæ narrata ſupra à nobis ſunt, aſperrimam vitam victumque, & in ieiuniis aſſiduos rigores, humi cubationes, vigilias, quibus non rarò contingeret vt à ſomno expergefactus ſolidas noctis horas perſeuerarct, ſetoſos aut nodoſos funes ac rigentes catenas nuda latera conſtringentes, voluntarias ſui verberationes & lanienas, ne à quæſitis cruciatibus

ciatibus corpus vnquam integrè vacaret, effuſiones ſanguinis, animi curas & contentiones, quas ingentis atque intempeſtiuæ pietatis feruor identidem ſufficiebat, curſus & peregrinationes diuturnas viribus nihil omnino debilitatis, & alia id genus plurima quæ vim naturæ modumque exuperant.

7. Illud præterea nouum & mirum planè videatur neceſſe eſt, qui intellexerit quantum Caſſianus virtutum ſuarum exemplo valuerit, ad iuuentutem religioſæ diſciplinæ legibus erudiendam, quot homines ingenio, ſtudio, ætate florentes eò pietatis adduxerit, inſtitutum vt vitæ curſum abrumperent, ſpes ſuas prodigerent, votorum nexu arctiſſimo ad Euangelicæ paupertatis ſtudium ſeſe obſtringerent. Quantus eorum fuerit numerus qui illius imitatione ſtatuerint deſertis ſæculi vanitatibus ad religioſas familias conuolare, vt primùm ab Italiæ digreſſu Maſſiliam venit factus ibi in gentem magnam duo inſtituit Monaſteria, alterum virorum, mulierum alterum, tantámque fuiſſe aiunt, vt in vno virorum aut variis in domibus interuallo modico diſiunctis, ad quinque millia diſcipulorum habuerit qui ſuccedentibus ſibi viciſſim choris diuinorum ſolemnia continuarent. Quodque Athanaſius de Antonio ipſiuſque diſcipulis ſcribit in eius vita. *Erant*, inquit, *in monte Monaſteria tanquam tabernacula plena diuinis choris pſallentium, legentium, orantium qui infinitam regionem quamdam, & oppidum à mundana conuerſatione ſeiunctum videbantur incolere.*

8. Quid illa quæ ad ſingularem ac penè diuinam eruditionem, hoc eſt ad libros eius pertinent, & exteriora quidem magis ſunt, non minus tamen certa diuinæ virtutis ſunt ſigna. Atque vtinam quanti eſt ille theſaurus tanti æſtimare poſſemus, etenim cum vniuerſum opus referatur ad inſerendas virtutes in animis & vitia extirpanda, propter rationem ac viam quæ commodiſſima ibi traditur, multi per illud plus breui conſequi poſſunt quàm longo alij tempore ac labore eo præſidio deſtituti. Neque in obſcuro ſunt ingentes pietatis profectus & vtilitates, quas Catholici integræque religioſorum familiæ inde perceperunt. Quàm multi ſcriptis exemplis & documentis permoti atque in ſe conuerſi laxiorem viuendi rationem correxerint, reſectiſque vitiis quibus à vitæ perfectioris curſu retardabantur, tota ſe animi contentione ad orandi ſtudium, ad voluntariarum afflictionum vſum, ad ſolitudinis amorem & acrem ſui cuſtodiam, ad rerum Monaſticarum accuratam obſeruationem, ad aſſiduam cœleſtium rerum contemplationem, & in colloquiis tractationem, ad flagrantiſſimam denique animorum Deo lucrandorum occupationem contulerint. Addo ſupra laudatos à me doctiſſimos iuxta atque ſanctiſſimos viros non paucos, qui Caſſiani inſtitutiones illas ſuſceperint, cæteriſque cùm religioſis tum ſæcularibus imprimis perſuaſum voluerint, vt ſuſciperent. Nec tamen auditum quempiam, qui non magnos inde fructus retuliſſe profiteretur, & ad ſui profectum nihil omnino & mortalibus rebus apud ſe duceret illis anteferendum, vt inde appareat negotium eſſe diuinum quod neque ſubtilitate excogitari, neque literarum ſcientia vel

ſermonis elegantia & copia humana conſtitui tam ſapienter vnquam potuiſſet, niſi ille qui ſapientiæ fons eſt, Caſſiani mentem imbuiſſet afflatu ſuo inſtinctuque diuino & ad inſtitutiones tam ſalutares conſcribendas impuliſſet. Hæc ſæpè magna miracula & certiſſima ſunt quæ cum attentius conſideraret in ſumma Theologica S. Thomæ Ioannes Papa 22. neque plura neque maiora ad declarandam eius virtutem, cœlitumque honoribus condecorandam requirere ſe aiebat, cùm tam multa iis ſcriptis mirabilia & planè ſingularia ineſſe deprehendamus, per quæ Deus & ſuum opus eſſe, & radicis naturam ex trunco oſtendat & fructu.

9. Gregorius latè proſequitur hoc argumentum, & Petro Diacono atque aliis, qui præ cunctis hoc potius exiſtimant eſſe miraculum quo ad vitam mortui ſuſcitantur, ac corporalia duntaxat ſtupentes miracula, maiora intueri non norunt, reſpondet. *Quod ſi viſibilia attendimus ita neceſſe ſit vt credamus. Si verò inuiſibilia penſamus nimirum conſtat, quia maius eſt miraculum prædicationis verbo atque orationis ſolatio peccatorem conuertere, quàm carne mortuum reſuſcitare. In iſto enim reſuſcitatur caro iterum moritura, in illo verò anima in æternum victura. Cum enim propono duos in quo horum exiſtimas maiori factum virtute miraculum, Lazarum quippe, quem iam fidelem credimus fuiſſe, carne Dominus ſuſcitauit, Saulum verò reſuſcitauit in mente. Minus eſt ergo quempiam in carne ſuſcitare, niſi fortè per viuificationem carnis ad vitam reducatur mentis, vt ei hoc agatur per exterius miraculum, quatenus conuerſus interius viuificetur.* Et alibi tractans illa Domini verba, Signa autem eos qui crediderint hæc ſequẽtur. *Quæ*, inquit, *miracula, ſcilicet ſpiritualia tanto maiora ſunt quanto per hæc non corpora ſed animæ ſuſcitantur. Nam corporalia illa miracula oſtendunt aliquando ſanctitatem non autem faciunt. Hæc verò ſpiritualia quæ aguntur in mente, virtutem vitæ non oſtendunt ſed faciunt. Illa habere & mali poſſunt Iſtis autem perfrui niſi boni non poſſunt. Nolite ergo fratres Chariſſimi amare ſigna, quæ ſunt cum reprobis hominibus communia, ſed hæc quæ modo diximus charitatis atque pietatis miracula amate, quæ tanto ſecuriora ſunt quantò & occulta & de quibus apud Dominum eò maior fiet retributio quæ apud homines minor eſt gloria.*

Lib. 3. Dialogo, cap. 17.

Homi. 29. in die Aſc. n. o.

CAPVT XVII.

Quomodo deinceps Caſſiani ordo propagatus ſit vſque ad noſtra tempora.

1. QVæ de vita & morte Caſſiani comperta ſunt hactenus tradidimus eiuſque familiæ religioſæ ortum ac deinde quamdam veluti adoleſcentiam ſpectauimus, perfectionem deinceps & virilis ætatis quaſi robur & incrementum perſequemur. Sed in rerum optimarum copia incredibile ſibi negotium capiat, qui ſingula ſtylo complecti velit. Nobis ſat erit pauca quædam ex multis excerpere, quæ ad continuationem hyſtoriæ ſeriemque

eriemque contexendam, vel illuſtriora vel ad exemplum commodiora videbuntur.

2. Caſſiano demortuo cum amantiſſimi filij tanti parentis obitu mœrerent vitæque ſanctiſſimæ veſtigia ſtudioſè perſequerentur, toti in gloriam intenti Deus eorum gerebat curam, & cœpti ordinis vbertimam lætiſſimámque ſobolem propagabat, mouebatque hominum animos Monachorum integritate ac ſtudio excitatos, vt eos aut expeterent beneuole, aut accerſitos diligenter ſoliciteque retinerent & apud ſe certis in ſedibus collocarent. Nàm præter Cœnobium Nemauſenſe in quo ſuaſu Caſtoris, Monaſticam rem amplificauit Caſſianus ipſe, ſed multo magis inſtitutis ac regulis; cùm enim ante nullis ibi fere legibus nulliſque certis formulis Monachi aſtricti eſſent niſi quas vel interior vnctio vnicuique ſuppetebat, vel Abbatum viua vox præſcriberet, primus ipſe vt ſupra dictum eſt Inſtitutiones condidit ſanctiſſimas, quibus totam hanc vitæ rationem ſaluberrimè conformarent. Præter Aptenſe quod idem Caſtor Aptæ Iuliæ creatus Epiſcopus, cùm ad animi quietem & relaxationem ſuis ſumptibus ibidem extructum annuis vectigalibus reditibuſque locupletare, ac non ſolum ſe, quantum ab officio vacare licuiſſet, quod multo antea fecerat, ſed ſua etiam omnia religioni conſecrare ſtatuiſſet. Caſſianus viros prudentiſſimos electiſſimóſque ſui ordinis deſtinauit, vt Eccleſiæ cœnobiique titulo ſancti Bachi, fundamenta ponerent. Quod illi quidem fideliter præſtiterunt nec infœlici ſucceſſu, qui & ipſorum ciuium fructu & rei domeſticæ copioſo prouentu multis retrò ſæculis Dei benignitate ſemper floruit. Nunc Xenone in eius locum ſuffecto iacet in cinere atque oſſibus, prioris Monaſterij barbarorum ruina & tempeſtate oppreſſi.

3. Monaſterium, *Yueline aqua* vt dicitur à piis quibuſdam mulieribus Maſſilienſibus inchoatum in agro ſuburbano & in ea Rotundi montis regione vbi Iuelinus amnis Mediterraneo immiſcetur quæque Monaſterio S. Victoris auerſa in occaſum pertinet, tenue quidem principium habuit vt reliqua fere, ſed firmos & conſtantes progreſſus vbi enim Sanctimoniales quæ pietatis opera ex inſtituto S. Caſſiani adminiſtrari ſolent in iis ſe exercere ac ciuium virginumque imprimis religioſarum animos, ad omnem virtutem tum factis tum dictis commouere ceperunt, nonnulli eximia tam ſanctæ familiæ opinione ac beneuolentia incitati, angnſtas ædes amplificarunt & amplificatas vberioribus fructibus ſtabilierunt, temploque laxiori ad populi commoditatem & frequentiam exornarunt, quod Virgini Deiparæ dicatum Cœnobio peramœnæ Yuelini fluminis ripæ adiacenti, *Noſtre Domine de Yuelino*, proprium ac certum nomen impoſuit. Hoc perſcriptum in monumentis publicis & tabulis veteribus Maſſiliæ reperies editi inſtrumenti anno 710. Generales ordinis Abbates & Præſules Monaſterij S. Victoris in eo habuiſſe iuriſdictionem, plures eiuſdem Monaſterij tabulæ & antiquitatis monumenta loquuntur, & in iis cenſentur Yuelini Abbates prædicto Generali obedientes & ſubiecti. Sed Abbatis nomine Priorem intellige qualem hodie

de Monachis S. Victoris ſibi Præfectum habent ſanctimoniales de Arta cella, & aliæ paſſim aliorum ordinum in Gallia. Nunc ædibus ac templo planè dirutis atque incenſis ab anno circiter. 1080. aliæ non ſuperſunt quàm prædiorum & fruſtilli ædificiorum exuuiæ ac ſacræ alicuius ſupellectilis ſpolia, quibus Iolanda Regina vxor Ludouici II. Siciliæ Regis Monaſterum titulo S.Paulæ à ſe fundatum Maſſiliæ anno 1403. copiosè auxit & ornauit, additis de conuenientia conſenſuque mariti florenis centum, quos indigenæ Iudæi & vectigales penderent, vt ex inſtrumento donationis ac regio confirmationis diplomatè perſpicuum eſt., citanturque pro teſtimonio Pontificiæ Bullæ, Benedicti 12. dicti 13. Antipapæ altera fundationis æquiſſimas leges & ex pacto tranſactas conditiones inſtituentis & approbantis data Maſſiliæ in Monaſterio S. Victoris Pontificatus prætenſi anno 10. humanæ ſalutis 1404. Clementis VII. altera facultatem indulgentis cum generatim atque vniuersè ordini S. Auguſtini, tum ſigillatim Parthenonis Abbatiæ Maſſilienſi S.Paulæ eiuſdem ordinis, data Viterbij 10. Calend. Septem. Pontificatus anno 4. humanæ ſalutis 1527. Extat eiuſdem Antipapæ reſcriptum ad Archiepiſcopum Narbonenſem, quo cauetur imprimis collectoribus ſeu exactoribus Decimæ ex Concilio Lugdunenſi in ſubſidium Terræ ſanctæ vniuerſis regnis impoſitæ, vel in ſubſidium Papæ, Cœnobiis duntaxat & Prioratibus Pontificiæ ditioni ſubiectis, vt Monaſterium Noſtræ Dominæ de Iuelino, alteri S. Paulæ recens adiunctum ærario ſolutionis dimidio eximerent. Syngraphæ Chyrographum, Trilhac. Anno Chriſti 1407.

4. Ex eodem genere eſt etiam Parthenia Abbatia Maſſilienſis titulo S. Saluatoris authore quidem incerto, ſed impulſoribus ac ſuaſoribus vt præſumere fas eſt diſcipulis S. Caſſiani, qui ſedem pœnitentiæ ac religionis quæ nunc Maſſiliæ viſitur ſub regula eiuſdem ſancti Caſſiani piis aliquot virginibus delegerunt, in ea trans portum ciuitatis, regione Orientali, vbi iam ſacellum cum magna veneratione intra ſummi collis ſubterraneos ſpecus à maioribus traditum, perantiquum celebrabatur. Nam quod ante hoc Monaſterium etiam ibi S. Lazarus apud Maſſilienſes ſumma religione coleretur, ſatis id declarat, quod in eius vita maiorum verbis conſignata tradirione vulgatur, olim ad reorum pœnam in iis quas dixi ſpecubus, carceris publici ergaſtula & hypogæa conſtructa fuiſſe quorum cuſtodia concluſus Lazarus cum ab vrbis præfecto accerſitus perſeueraret in confeſſione diuini nominis, palo alligatus telis primùm configitur, tum è ſtipite abſtractus ſecurique percuſſus, locum omnibus diris atque omni dedecore infamem pretioſo ſanguine conſecrauit. Tumulum habuit in crypta recondita & penitus abſtruſa, in qua pluribus annis latuit. At demum ne debito fraudaretur honore diuina bonitas effecit, vt ſedatis perſequutionum fluctibus & tempeſtate commutata, dum humo tradita effoderentur Sanctorum corpora, qui ſuperſtites fuerunt fideles, ſanctiſſimas Lazari exuuias in maioris Eccleſiæ argenteam Lipſanothecam maximo cum apparatu tranſtulerunt. Habetur hodie religioni iſtud ipſum ſacellum, & eius ſacris, ceremoniiſque

retinendis

retinendis maiorum inſtituta tuentur ſanctimoniales, ex quo exiſtit & illud quod in ſupplicationibus ſolennibus, haud procul à valuis Templi S. Saluatoris, ſiſti ſolent reliquiæ S. Lazari cum deferuntur, & à Clero gratulatione ac prece aliqua honorari, vt eſſet indicium oppetitæ à Lazaro ibidem glorioſæ mortis ad triumphi memoriam ſempiternam. Contigit verò iactantibus ſe Galli[illegible] [illegible]tionibus inconſtanter ac turbidè Maſſiliam obſeſſam eſſe ab ipſo perduelli Borbonio maxima multitudine & oppugnatam validiſſime anno 1527. quam Franciſcus Rex ſummis obſidionis periculis liberauit. Cúmque libratæ hoſtium machinæ contentiſſima murorum verberatione magis in ea parte feruerent quà S. Paulæ Cœnobium de quo ſupra eminebat foras, & proiectum extabat maximè à cæteris omnibus ædificiis ita funditus interiit, vt inter ſeditioſos bellorum tumultus ac tempeſtates extinctis Sanctimonialibus, aut fortè in inopiam rerum omnium atque indigentiam ſummam redactis, quæ fundationis quaſi patrimonio, naufraga ſupererant aliqua bona, Monaſterio S. Saluatoris iam tum præſtanti florentique gratia atque hoſpitiis nobiliſſimarum Virginum adiudicata fuerint, atque ita refluerent in ſuos Caſſiani ordinis quaſi primigenios fontes, à quibus ipſa Iolandæ Reginæ ſtudio incenſus Benedictus Antipapa ſpoliato Iuelinæ aquæ Monaſterio in alienos riuulos deduxerat. Occurrent ſi ſcrutari allubet in tabulariis Maſſilienſibus, inſtrumenta vetera ſcriptionis anno quædam notata 1070. alia 1080. quibus Monaſterio S. Saluatoris variæ cenſentur à variis bonorum donationes aut agrorum aſſignationes conſtitutæ.

5. Similis propemodum ortus ac progreſſus fuit eius Parthenij Cœnobij quod S. Caſſiani appellabatur. Huic initium aut potius incrementum dedere Dinamius Patritius & Aurelianus quos inter & Epiſcopum Maſſilienſem cum multæ & magnæ de priuilegiis Monaſterij contentiones haberentur & ad Romanum Pontificem vtrimque appellatum eſſet, cauſam cognouit S. Gregorius & compoſuit edicto cuius exemplum reſcripſit ad Reſpectam eius Cœnobij Abbatiſſam menſe Nouembri Indictione 15. Epiſtola ſic habet. Lib. 6. Regiſtri indict. 15. Epiſt. 12.

Gregorius Reſpectæ Abbatiſſæ de Galliis Maſſiliæ. De priuilegiis Monaſterij ſui.

Piæ poſtulatio voluntatis, effectu debet proſequente compleri: quatenus & deuotionis ſinceritas laudabiliter eniteſcat, & vtilitas poſtulata vires indubitanter aſſumat. Proinde Monaſterio, quod in honorem ſancti Caſſiani eſt conſecratum, in quo præeſſe dignoſceris, iuxta petitionem filiorum noſtrorum Dinamij, atque Aureliani, qui id religioſa deuotione donauit ſui iuris in cunctis vniiſſe ædificiis comprobantur, hæc priuilegia præuidimus indulgeri. 1. Conſtituentes vt obeunte antedicti Monaſterij Abbatiſſa non extranea, ſed quam congregatio ſibi de ſuis elegerit ordinetur, quam tamen ſi digna huic Monaſterio iudicata fuerit

eiuſdem

eiuſdem loci Epiſcopus ordinet. 2. In rebus autem vel diſpoſitione Monaſterij eiuſdem nec Epiſcopum neque Eccleſiaſticorum quempiam, aliquam habere decernimus poteſtatem, ſed hæc ad ſollicitudinis ſuæ, vel quæ poſt te in eodem loco fuerit Abbatiſſa, curam ſtatuimus per omnia pertinere. 3. Die ſiquidem natalis, vel dedicationis ſupradicti Monaſterij Epiſcopo illic Miſſarum ſacra conueniat ſolemnia celebrare, à quo tamen ita eſt hoc officium exoluendum, vt Cathedra eius niſi prædictis diebus, dum illic Miſſarum ſolemnia celebrat, non ponatur. Quo deſcedente ſimiliter etiam Cathedra illius de eodem oratorio auferatur. Cæteris vero diebus per Presbyterum qui ab eodem Epiſcopo fuerit deputatus, Miſſarum officia peragantur. 4. Præterea erga vitam actuſque ancillarum Dei ſine Abbatiſſæ qua in ſupra ſcripto fuerit Monaſterio conſtituta, Epiſcopo ſecundum Dei timorem, ſollicitudinem ſtatuimus adhibere, vt ſi aliquam de illic habitantibus, exigente culpâ, oportuerit vltioni ſubmitti, ipſe iuxta ſacrorum Canonum vigorem modis omnibus debeat vindicare. Iis ergo à nobis ſtatutis, atque conceſſis ita in congregationis tuæ diſpoſitione, cuſtodiam ſtude ſolicitiorem enixius in omnibus exhibere, vt iniqui hoſtis malitia nihil ibi, quod maculari poſſit, inueniat. Hæc igitur omnia quæ huius pagina præceptionis amplectitur, Monaſterio tuo in omnibus, & ab omnibus in perpetuum ſeruari Chriſto protegente cenſemus; quatenus indultorum priuilegium beneficia in ſua ſemper inuiolabilitet firmitate permaneant.

Lib.6.cap.11. 6. Epiſcopus verò ille Maſſilienſis quem tacito nomiue appellat, S. Theodorus fuit quem Dynanius cum Clericis Maſſilienſibus ſceleratiſſimè inſidioſiſſiméque tractaſſe teſtis eſt Gregorius Turonenſis in hiſtoria Francorum.

7. Sancti quoque Zachariæ Cœnobium eodem fermè tempore ſimul exordium ſumpſit atque inſtitutum S. Caſſiani, piæ enim aliquot virgines ſibi dumtaxat ſuoque profectui accuratius ſtudere volentes, conſultóque ciuitatis frequentiam & multitudinem fugere vt inimicam otio ac quieti ſpirituali, conſilio cum aliquot ex Monachis perfectioribus communicato in ſolitudinem haud procul à Magdalenæ celebri & ſacra ſpelunca ſe contulerunt. Hic in remoto à virorum frequentatione ſeceſſu & præcelſi montis radicibus domicilium fixere humili quidem & obſcuro ad id tempus loco, ſed qui breui Monialium ſanctiſſimarum virtute nobilitatus ſit. Multis verò poſt annis cum diſciplina Caſſiani quod natura fert in omnibus fere rebus, ita conſenuiſſet, magnáque ex parte laxata eſſet, vt pene ad nihilum ventura domus videretur. Dei nutu non ita pridem, virgo quædam nobilis præfecturæ curam & honorem adepta, non ſolum eam conſeruauit, ſed etiam ad priſtinam quamdam religionis formam reduxit atque illuſtrauit mirificè. Nam paulò poſt erumpens ex illis diuturnis quaſi tenebris eius fama, virgines non paucas ad ſui imitationem exciuit. Magna omnino ea mutatio fuiſſe dicitur, quam vt authoritate æque ac liberalitate promoueret Eminentiſſimus Cardinalis Alphonſus de Richelieu Abbas Monaſterij S. Victoris Maſſilienſis fundationis reditus

reditus tenues & exiguos de ſuis auxit & centum aureorum fructibus ſtabiliuit.

8. Ima ſede mulieres hæſerunt, ad ſummum verticem vbi ſanctæ Balmæ vt aiunt ſinus gremiumque aperitur, Monachi peruenerunt. Cùm enim nulla ibi quam nunc videmus haberetur religionis forma, ſed quidam eſſet hominum cœtus ad recipiendos Chriſtianos inſtitutus, inopes præſertim, qui peregrè aduenirent, placuit viris primariis qui & ipſi optimè erga Maſſilienſem Caſſiani familiam animati, & bona ducti exiſtimatione coloniam ex eo corpore illuc deducere bonoſque operarios qui præſenti ſæculo pauciſſimi erant & vbique locorum deſiderabantur, in meſſem tam copioſam mittere, & quidem diuinare viſi ſunt initij eius fœlicia incrementa. Hic enim noui hoſpites celeberrimis vt interdum ſolet virorum mulierúmque peregrinantium conuentibus, doctrinæ Chriſtianæ rudimenta tradere auréſque ritè confitentibus dare, cæteraque pietatis officia tam diligenter exequi ceperunt, vt in immenſum creuerit loci religio, & ad vetera ſacelli decora & ornamenta magnam attulerit acceſſionem frequens & eximia Principum liberalitas, ſplendidéque à multis adhuc bonis viris dotetur. De hoc ſacello meminit Paſchalis 2. anno 1114. in Bulla. Dilecto in Chriſto filio Ottoni, &c. Nec obliuiſci potuit Innocentius II. an. 1136 Pontificatus an. 6. cum cæteris cenſibus & prioratibus Monaſterij S. Victoris Maſſilienſis Eccleſiam S. Mariæ de Balma annumerant. Itaque in tanta diuini honoris & gloriæ amplificatione tantóque animorum lucro non fruſtra ſuſcepta hæc ſolitarij ſeceſſus inſtitutio eſt.

9. Atque his longè poſteriores fuere Moniales Artacellæ inſtitutæ à Monachis S. Caſſiani, qui enim præficitur illis etiam hodie Prior Clauſtralis & Magiſter ſpiritus, ab alio non eligitur numero & ordine Monachorum quam Maſſilienſium S. Victoris. Mihi quidem ſignatis tabulis conſtat Euolongum virum ampliſſimum eiuſque vxorem nobiliſſimam Teuceniam ſtudio gratificandi prædictis Monachis Maſſilienſibus templum quod nunc extat titulo SS. Perpetuæ & Felicitatis donaſſe in vſus perpetuos Sanctimonialibus Attacellæ, multóque inſtrumento ac ſupellectili ſacra exornaſſe, ſcriptionis editæ anno 1016. Generalis ordinis Capituli Maſſiliæ coacti in Monaſterio principe S. Victoris ann. 1062. recitantur Canones quibus Moniales Artacellæ & S. Zachariæ, tempore diuini officij familiari congreſſu ac colloquio Laicorum, ignara nec opinante Antiſtita interdicuntur.

CAPVT XVIII.

Cœnobia item in aliis extra Maſſilienſem, Prouinciæ Diœceſibus excitata.

1. Fortunati etiam fuere his & poſterioribus aliquot ſæculis Epiſcopatus alij Prouinciæ, quamplurimorum eiuſdem familiæ domici-

liorum origine. Nam in Aquenſi Diœceſi iacta Cœnobij S. Maximini fundamenta, incolis exemplo Monachorum excitatis, qui Maſſilienſi proximo Conuentu digreſſi ad ſacram ſpecum propagandæ ſtudio religionis acceſſerant, agrúmque omnem vicinum omnibus officiorum pietatis generibus famaque compleuerant. Quamquam alia fundationis non modo ſuſcipiendæ ipſis Monachis fuit, celebritas famæ ac pietatis, quam locus à veneratione reliquiarum & tumuli S. Magdalenæ iam habebat acceptam, ac breui futurum opinio erat, vt ſanctiſſimorum Monachorum virtute perficeretur quod ſumma amplitudine ac ſingulari gloria & commendatione dignum putarent. De huius fundi ac cenſus tranſlatione à iuſtis dominis ad alienos, dicendi locus fuit, cùm in Magdalena noſtra Maſſilienſi ad vena, geſta Caroli 2. Regis Siciliæ & Comitis Prouinciæ, in Inuentione & iterata earumdem reliquiarum exhumatione recenſuimus cap.23. & ſequentibus.

2. Sub annum 1284. quo idem ipſe Carolus I I. Patre Carolo rebus humanis exempto regni duxit exordium, aula demum Aquas ſextias tranſlata, Rege atque vxore Maria, Regis Stephani Pannoniæ filia inſtantibus, vt eò ſequerentur Fratres Prædicatores, quorum potiſſimum vtebantur induſtria, placuit inſtituere Parthenium eiuſdem cum Sammaximinenſi Ordinis Cœnobium. Sacellum erat cum ædibus ac prædiis ſub antiquo nomine B. Mariæ Virginis Nazaretanæ, vectigalis portio Monaſterij S. Victoris Maſſilienſis. Ibi quod olim Caſſianitarum Monachorum optimum circumquaque pretium laborum conſtitiſſet, de fundatione à piis quibuſdam mulieribus agi cœptum, ſubſidiis ad domus & templi apparatum liberaliter ſuppeditatis. Miſſi igitur Maſſilia qui rem diuinam procurarent Caſſianitæ, tam præclarè functi ſunt omni religioſorum munere, alij in externis quibus cum verſabantur, alij in domeſticis tirunculis excolendis opportuniſſimè deſudantes, vt quod exigui municipij & coloniæ ſemen fuerat, & ad illam diem maieſtatis vrbis, neque cenſum neque molem parem haberet, paulatim ad iuſtam quaſi ſtaturam adoleuerit, ad eam denique amplitudinem, qua iam Caroli ætate florebat, peruenturum. Rex qui iam ſatis horum Monachorum à quibus fundi fructus & poſſeſſio haberetur, vrbanitatem Sammaximini expertus erat in vectigalibus prædiis permutandis, Dominicanæ familiæ propagandæ ſedem hanc præoptauit, vt quoniam adminiſtratio regia frequentius ibi tenebat, ſimul ſupellectilem ſacram commodius coram proueheret. Non vulgare verò illud aut commune officium ſed aliquod ſingulare beneficium fuit, quod vnam ex filiabus non in hanc modo religioſam familiam adſcribi, ſed & Antiſtitam præfici conſenſerit, cúmque Monaſteria alia duodecim vel plura ordinis eiuſdem fabricaſſet ac dotaſſet, in quibus de Magdalena vſque hodie memoria agitur ac tandem moriens Neapoli cor ſuum ordini eidem legaſſet, quod vſque hodie in Conuentu S. Dominici de Neapoli in eburnea pixide ſeruatur, corpus tamen in Prouinciam deferri ad Monaſterium (non Arelatenſe vt inſigniter hallucinatur Spondanus) ſed ad iſtud Aquenſe Monialium nunc recens S. Bar-

tholomæi nomine dedicatum teſtamenti tabulis edixit vbi non ſine virtutum commendatione & ſanctimoniæ fama viſitur integrum, & ſtrumis affectos, ſolo dicitur ſanare attactu.

---

§. I.

Arelatas Caſſiani familia propagatur.

3. Rerum ſcilicet quæ Maſſiliæ quæque Aquis Sextiis circaque gerebantur fama reliquam Prouinciam peruagata incendebat vbique bonos vt ſuis quique oppidis eadem præſidia peroptarēt. In delectu eorum quibus laus deſponſa iam & deſtinata fuerat, indefeſſa vt ſolet charitas & ſanctitatis ſtudium, conſueto ſe extulit more prouentuque. Incenſi enim tum collationibus mutuis tum ciuium beneuolentia, & eo quidem magis quod hi qui aduocarant deſiderari ad omnem cultum & victum nihil ſinebant. Aſſidui in Conuentu, vt confluentes qui multi erant piis ſermonibus exciperent, expediti ac celeres ad accurrendum quocumque exoluendarum ſolennium precum ſacerdotale munus vocabat.

4. In hunc ergo numerum & primum ordinem adduco celeberrimum illud Monaſterium, cuius fundamenta Hilario Epiſcopo authore, vt eius vita teſtatur, circiter annum Chriſti 445. in Arelatenſi ſuburbio iacta ſunt. Sed eius hodie ne vlla quidem non dicam veſtigia imo monimenta extant, à Gothis vt opinor, quod in ſuburbio eſſet exciſum & à Childeberto Rege, dum ex Hiſpaniis rediret victor, de nouo inſtauratum & alio in loco, vt infra mox demonſtrabimus. Illi primus S. Florentinus præfuit Abbas, quod ex inſcriptione veteri probatur apud Pontificium Arelatenſe in Aureliano. Tranſuecta fuere ſacra Florentini lipſana in Eccleſiam S. Crucis, permiſſumque à ſede Apoſtolica, quod frequens eſſet in edendis miraculis, vt à populo coleretur ideoque illius cineres marmore quod hodie in Eccleſia S. Crucis viſitur incluſi, & Acroſticho carmine quod nomen munus & obitum ſignat, inſcripti. Ex Pontificio Aralatenſi cognoſces omnia, ſi allubet, loco citato. *Deinceps in marmore poſt verſus iſta ſequuntur. Primus itaque præfuit S. Florentinus Abbas Monaſterio noſtro per annos quinque qui vixit annis P L. M. L. obiit pridie Idus Aprilis duodecies P. C. Baſilij V. C. Iunioris Indict. prima. Poſt hunc ſecundus fuit Dominus Redemptus Abbas.* Vtrum verò Cæſarius his annumerandus? cum ex eius annalibus liquido conſtet, Eonio Epiſcopo procurante Diaconum & Presbyterum ordinatum, defuncto in inſula ſuburbana Abbate, in illius locum ſuffectum, bene qui coniiciet, vatem hunc perhibeto optimum. Porro conuenienter ad mentem noſtram congruenterque Caſſiani potius quam aliorum Monachorum fontibus Hilarium hortulos ſuos irrigaſſe tantummodo coniectura ducimur ad ſuſpicandum, quod temporibus illis vix aliud Monachi nomen illuſtrius quam Caſſianitæ audiretur in tota Prouincia, quod Maſſiliæ Hilarius vſu ipſo

& conſuetudine notam atque inſignem habuiſſet ſibi amiciſſimi Caſſiani virtutem, quod ad idem Cæſarius aliique deinceps Arelatenſes Archiepiſcopi in delectu atque exiſtimatione Caſſianitarum, non aliud quam Hilarij deceſſoris ſui exemplar ſibi propoſuerint.

5. Ex hac autem quaſi vna radice aliæ factæ ſunt acceſſiones variarum familiarum, quæ idem Caſſiani inſtitutum complexæ, nonnulla reformando vel addendo aut leuiter immutando ab ipſo diſcreparunt, in quibus vix vlla nobilior quam Cœnobium S. Petri haud procul ab eiuſdem ciuitatis mœnibus, quod dicitur De Monte Maiori, eius enim Monachos Abbati S. Victoris Maſſilienſi fuiſſe aliàs obedientes ac ſubiectos, id teſtibus planum faciam, qui & ſcire debuerunt & cauſam cur mentirentur non habebant. Extant in literis Apoſtolicis Gregorij VII. Vrbani II. & Nicolai III. opinionis noſtræ expreſſa exempla, quibus hoc quaſi perſpicuum ſit conſtétque inter omnes. Sic enim de ſententia vtriuſque prædeceſſoris ſui, ſcribit Nicolaus Pontifex Abbati & Conuentui S. Victoris Maſſilienſi.

Nicolaus ſeruus ſeruorum Dei.

Dilectis filiis Abbati & Conuentui Monaſterij S. Victoris Maſſilienſi ad Romanam Eccleſiam nullo medio pertinentis, ordinis S. Benedicti ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Prouiſionis noſtræ debet prouenire ſubſidio vt ius ſuum cuilibet conſeruetur, ſanè quoddam priuilegium fœlicis recordationis Vrbani Papæ II. prædeceſſoris noſtri Monaſterio veſtro conceſſum, plumbea ipſius prædeceſſoris Bulla munitum, per te fili Abbas exhibitum, coram nobis quia præ nimia vetuſtate incipit iam conſumi, de verbo ad verbum nihil addito, nihil mutato quod mutare poſſet ſubſtantiæ veritatem veſtris precibus inclinati tranſcribi & annotari fecimus ad cautelam & tranſcriptum ipſius Bullæ noſtræ appenſione muniri ad perpetuam memoriam futurorum, &c.

Tum infra quod ad rem noſtram ſingulatim attinet. Cœnobium S. Petri quod dicitur de Monte Maiori in Archiepiſcopatu Arelatenſi, & Cœnobium S. Mariæ de Craſſa in Epiſcopatu Carcaſſonenſi ita tibi tuiſque ſucceſſoribus per præſentem paginam committimus, ſicut prædeceſſoris noſtri ſanctiſſimi viri Gregorij VII. priuilegio conſtat eſſe commiſſum, &c. Id verò ſigillatim perſcripſiſſe Gregorium VII. liquet ex eius literis ad Richardum S. R. E. Cardinalem Presbyterum & Abbatem Maſſilienſem eiuſque ſucceſſores datis Romæ 14. Calend. Maij Pontificatus anno 8. Quia ergo quædam Monaſteria, alterum in Prouincia, videlicet Monaſterium S. Petri quod dicitur ad Montem Maiorem, & alterum in Carcaſſonenſi Epiſcopatu Monaſterium S. Mariæ de Craſſa, quæ ad huius ſedis defenſionem propriaque iuris eius eſſe dignoſcuntur, iam dudum ſæcularium Monachorum culpa à religionis tramite deuiaſſe intelleximus, ea reformare & ad lapſi decoris ſpeciem reducere valde eſſe neceſſarium duximus, ſatis enim decentius & conuenientius eſſe dicimus

deſtructa

deſtructa reſtituere & ad gradum ſuum collapſa reducere, quàm in dilatandis vel nouiter ædificand.s operam dare. Quapropter ad prædictorum locorum reſtaurationem religionis tuæ prudentiam perutilem arbitrantes, licet tu quorumdam proborum virorum adhortatus precibus, abſque licentia noſtra de eorum cura te nolueris intromittere. Nos tamen cenſuimus per tuam ſucceſſorúmque tuorum ſolertiam fratribus in eiſdem Cœnobiis deinde manſuris perpetuam regularis vitæ circumſpectionem prouidere. Proinde circa præfata Monaſteria ſolicitudinis noſtræ vices dilectioni tuæ committentes, volumus atque præcipimus, vt in eis quæ amputanda ſunt amputetis quæque corrigenda corrigatis, & quæ illis de diſciplinæ tenore defuerint veſtra vigilantia & labore confirmentur, &c. Quare hic etiam ordo iiſdem Caſſianitarum præceptis atque in vna inſtitutione confirmatus, in eum qui nunc lucet virtutis & poteſtatis ſplendorem, mirificè auctus eſt.

6. Cæterum de Monaſterij huius origine & conditu variant hiſtorici, certum puto ex Hilariani à Gothis diruti, de quo ſupra oſſibus ac cinere Childeberti Regis ſtudio emerſiſſe primúmque ſe eieciſſe in lucem atque extuliſſe anno circiter 540. ſic enim de Childeberto legimus in Pontificio Arelatenſi vbi de Cæſario. Diuiſis pro imperij cuiuſque portione vrbibus inter Clodouæi magni filios, Arelate Childeberto ceſſit anno ſalutis D X X X V I I I. quod petentibus Francis à Iuſtiniano confirmatum eſt diplomatè. Verùm igitur eſt quod Cyprianus tradit, hódiéque, Arelate ſcilicet, in Chriſti nomine paret clariſſimo Regi Childeberto Clodouei filio, vt poſſit de ea quoque dici, tranſierunt de gente in gentem, & de regno ad populum alterum, & non permiſit Deus ſub illo (Cæſario ſcilicet) hominem nocere Arelatenſibus ſuis. Noui Principis pietatem teſtatur Monaſterium virorum celeberrimum, quod in Monte Maiori extra muros ædificari iuſſit; quodque abſolutum à Vigilio Papa voluit Apoſtolica authoritate firmari cuius rei teſtem habeo D. Gregorium ad Virgilium Epiſcopum Arelatenſem ſcribentem in hæc verba. Cùm piæ deſiderium voluntatis & laudandæ deuotionis intentio ſacerdotalibus ſit ſemper ſtudiis adiuuanda, cura eſt ſollicitudinis adhibenda vt ea, quæ pro quiete Monachorum religioſæque conuerſationis fuerint diſpoſita vel ordinata, nec diſſimulatio negligere nec quædam valeat præſumptio perturbare. Sed ſicut hoc quod ratio exigebat vtilitatis oportuit definiri, ita quod definitum eſt, niſi fortè vbi maior eſt authoritas, non debet violari. Igitur glorioſæ memoriæ Childebertus Francorum Rex Catholicæ religionis amore ſuccenſus, intra muros Arelatenſis ciuitatis Monaſterium virorum, vt ſcripto reperimus, pro ſua mercede conſtituens quædam ibidem pro habitantium ſuſtentatione conceſſit, cuius ne voluntas vnquam duceretur in irritum, & ea quæ pro quiete Monachorum diſpoſita fuerant turbarentur, quæque contulit in iure Monaſterij Epiſtolis ſuis, Apoſtolica petiit authoritate firmari, hoc quoquè ſuæ petitioni ſubiungens vt eidem Monaſterio tam in diſpoſitione rerum quàm in ordinatione Abbatis quædam pariter priuilegia largirentur. Sciens quippe eam

Grego. lib. 7. Indict. 11. Epiſt. 115.

Apoſtolicæ ſedi reuerentiam à fidelibus exhiberi, vt quæ eius fuiſſent decreto diſpoſita, nullius deinceps illicitæ vſurpationis moleſtia quatetentur. Vnde quia effectum & regia voluntas & res valde deſiderata poſcebat, à prædeceſſore noſtro Vigilio Romanæ ſedis antiſtite ad prædeceſſorem veſtrum Aurelium ſcripta tranſmiſſa ſunt, vbi omnia quæ amplectendæ voluntatis ſtudium depoſcebat Apoſtolicæ authoritatis libenter anniſu firmata ſunt, quia difficultatem pati non potuit huiuſmodi res petita. Sed vt fraternitas veſtra quæ fuerant tempore illo decreta cognoſcat, antedicti prædeceſſoris noſtri ſcripta his præuidimus ſcriptis adiungi. Quibus lectione percurſis hortamur, vt omnia ſacerdotali ſicut decet ſtudio inuiolata conſerues, nihilque illi de indebitis nihil permittas de illicitis irrogari nec ea quadam pariaris vſurpatione conuelli. Nam licet ea quæ ſemel Apoſtolicæ ſedis authoritate ſancita ſunt nihil egeant firmitatis, ex abundantia tamen noſtra cuncta quæ pro huius rei quiete à prædeceſſore noſtro ſtatuta ſunt, noſtra iterum authoritate in omnibus roboramus. Fraternitas ergo veſtra ita ſe in cuſtodiendis eis exhibeat, quatenus & omnem occaſionem inquietudinis excludat, & aliis hæc operari ſtudeat, dum ſe in cuſtodienda defuncti piiſſima voluntate ſollicitam, vt decet, exhibuerit & deuotam.

7. Plura citatum Pontificium in Aureliano. Vidit tandem Aurelianus antequam decederet anno 555. conſummatum perfectumque Monaſterium virorum, quod Arelate conſtruendum mandauerat Childebertus viuente Cæſario, vulgò Monaſterium Montis Maioris appellatur. Eximiis illud donauit priuilegiis Vigilius Papa quorum mentionem habes in Gregorio. Hic verò quod ſcribit intra muros vrbis Monaſterium à Childeberto conſtitutum, inde non leui coniectura ducimur ad ſuſpicandum, primum Abbatem, Paulum nomine, initia quidem & tanquam ſemina Monaſterij poſuiſſe intra muros vrbis, vnde ſint omnia orta, generata, & propagata deinceps incrementa in Monte Maiori. Proſperæ res multæ conſequutæ ſunt poſterioribus proximis ſæculis penè duobus, ſecundo vitæ ſine vlla offenſione curſu; cum ingentem Saracenorum manum ex Hiſpania in Aquitaniam Eudonis Ducis accerſitu tranſgreſſam, Carolus Martellus Pipini Magiſtri aulæ filiis incredibili cæde proſtrauit. Fama eſt vno prælio ad trecenta ſeptuaginta hominum millia cæſa. Sed huius tantæ cladis haud immemores Saraceni anno 738. vires repararunt. Nouoſque cogentes exercitus maiori impetu Galliam Narbonenſem inuadentes Arelatem obſidione vallarunt: eaque capta, munitiſſima circumquaque loca euerterunt ne hoſtibus vſui eſſe poſſent, inter quæ fuit nobiliſſimum Montis Maioris Monaſterium, quod ædificari iuſſerat Childebertus. Atque his demum vix bene ſopitis motibus, Saraceni furore ſolito Piraticam exercentes, graue damnum Septimaniæ & Gothiæ intulerunt, & oppugnarunt expugnaueruntque iterum Arelatem, quam conſumptam repleuit & ereptam recuperauit Carolus Magnus Rex Francorum & Imperator, vt habent Pontificij Arelatenſis annales in Lupo Archiepiſcopo anno 793. Victi enim à Carolo Saraceni ſe in tutiora loca

recepere,

recepere, cuniculos miro opere fabricatos in diuerſas agrorum partes erumpentes fecerant, quos annis præteritis vidimus, dum vallo muniretur porta Militaris, licet fluentibus diſiectiſque temporum iniuria fornicibus, quos etiam inſequutus ad internecionem pene deleuit, ædemque cruci ob inimicos crucis Chriſti deuictos, in ipſo victoriæ loco dicauit. Hac de obſidione quamuis taceant ſcriptores, loquuntur lapides, vetus enim eſt in Eccleſia ſanctæ Crucis ad radices Montis Maioris, quam ſubiicimus, inſcriptio, quæ rem geſtam continet.

Nouerint vniuerſi quod cum Sereniſſimus Princeps Carolus Magnus Francorum Rex ciuitatem Arelatem, quæ ab infidelibus detinebatur, obſediſſet & ipſam vi armorum cepiſſet, & Saraceni in eadem exiſtentes pro maiori parte aufugiſſent in montana Montis Maioris, & ibidem ſe retraxiſſent & in eodem ſe muniſſent, & idem Rex ibidem cum exercitu ſuo veniſſet pro ipſis debellandis, triumphum de ipſis obtinuiſſet, & de ipſo gratias Deo agendo in ſignum huiuſmodi victoriæ præſentem Eccleſiam in honorem ſanctæ Crucis dedicari fecit, & præſens Monaſterium in honorem ſancti Petri Apoſtolorum Principis dedicatum quod ab ipſis infidelibus penitus deſtructum fuerat & inhabitabile redactum, idem Rex ipſum reparauit & readificauit, & Monachos ibidem pro ſeruiendo Deo venire fecit, & ipſum dotauit, & plura bona eidem contulit: in quo quidem Monaſterio plures de Francia ibidem debellantes ſepulti ſunt. Ideo fratres orate pro eis.

Vacuæ quidem & deſertæ S. Petri inſulæ Monaſterium à Childeberto fundatum, à Carolo Magno reſtitutum & muneribus auctum hiſtoriæ Arelatenſes teſtantur in Yterio, verùm de reportata in Saracenos victoria ſilent. Quibus cum aſſentiar, fidem tamen non nego affirmantibus, quod eadem in inſula ſecundo ab hoc ſæculo Pontius Eccleſiam ſanctæ Crucis olim à Caro Magno conſtructam, fortè collapſam & reſtauratam dedicauit, Ramberto Abbate. Venit etiam in huius rei confirmationem Eccleſia quæ Arelate extat, quam Carolus Magnus Diui Luciani cineribus celebrem fecit Tilpino Rhemenſium Epiſcopo Miſſarum ſolennia celebrante, quam tamen non à fundamentis conſtruxiſſe ſed tantum reſtauraſſe certos nos reddunt fornices ſubterranei, quibus innititur templum, prima enim Reipublicæ Chriſtianæ ſæcula redolent, cùm in ſubterraneis locis non autem in publico religionis ſuæ cultum fideles profitebantur.

8. Anno 977. Yterius Arelatenſis Archiepiſcopus caſtrum S. Hippoliti Theucindæ conceſſit in fundum vectigalem, ea lege vt redhibitorium eſſet ea defuncta, quæ cum ab eius anteceſſore Manaſſe prius inſulam Montis Maioris accepiſſet, vt à rerum perturbatione immunis degeret, eam Moringio Abbati habitandam dedit, Conrado Rege regnante, & Guillelmo Comite rem geſtam probante hoc eodem anno 977. Rurſus furore improborum violatis atque imminutis copiis Monaſterij, eius tamen non renouatas modo atque inſtauratas reliquias, ſed priorem quoque amplitudinem & gloriam ædibus longè capacioribus & reditibus pinguioribus amplificatam fuiſſe memoriæ proditum eſt. Sic enim in Theſauro Monaſterij loquuntur Annales. *Anno ab Incarnatione Chriſti* 1016. *fuit*

inchoata

inchoata Baſilica B. Mariæ. S. Petri ſanctorumque Apoſtolorum in honorem Dei, Indictione 14. tertio Calend. Iuny feria quarta ſub regno Roberti Francorum Regis, in tertio anno fundationis huius Baſilicæ obiit Guillelmus, nomine ſecundus, inclytus Comes Adelaydis & honorificè ſepultus eſt in fundamento huius Eccleſiæ Montis Maioris. In Guillelmi nomine quem ſecundum appellant, numeri notam interpretatur Pontificium Arelatenſe in Pontio. Porro, inquit, Vuillelmus, Adelaide vxore ſeu Adalaixia vel Adelide, Vuillelmum, Conſtantiam, Hermengardem, & Adelmodiam ſuſcepit: illa Roberto Francorum Regi nupſit, Hermengardes Aruernorum Comiti, Adelmodia binas nuptias celebrauit, primas cum Boſone Comite de la Marche, ſecundas cum Guillelmo Pictauienſi. Florentibus in dies rebus Monaſticam vitam profeſſus eſt. Id Maioli celebris ſanctitate Abbatis ſuaſionibus factum indicat Odilus. *Qua*, inquit, *ille Maiolum Veneratione proſequutus ſit Vuillelmus Prouinciæ Gubernator, & vita & exitus illius oſtendit quippe qui per Sancti viri merita & fida obſequia Beati Benedicti habitum induere meruit. Hic ille eſt Maiolus qui teſtamento Vuillelmi ſubſcripſit Cluniacenſis Abbas vir admirandæ ſanctitatis.* Egregia vero Vuillelmi noſtri ſanctitas innoteſcit in Manuſcripto codice Cheſnij, qui narrat crebra miracula ad ſepulchrum eius fieri ſolita, quæ reuera illum ad cœlum migraſſe demonſtrant. Vuillelmus ergo ille filius, ideo ſecundus in Epigraphe, dictus, quia Patri Vuillelmo ſucceſſit. Gerbergam Landtici Niuerni Comitis filiam duxit vxorem, vt indicant literæ Pontificiæ Benedicti VIII. ad Pontium Archiepiſcopum Arelatenſem & alios Regni Burgundici Præſules, confirmatque inſtrumentum quo Eldebertus municipium Longodinicum in agro San-Remigiano ſitum Monachis Montis Maioris condonat, cui ſubſcripſere Vuillelmus Comes & vxor eius Girberga. Exiſtimat Cheſnius Vuillelmum ſecundum è veſtigio Patrem inſequutum & ſanctitate inſignem imo miraculis celebrem, eodem manuſcripto Codice teſte, animam inter Monachos Monachum exalaſſe.

Apud Surium tom. 1. die 2. Maij.

Cheſnius l. 4. hiſto. Regum Ducum & Comitum Burgun.

9. Poſtremò vel acceſſiſſe priori ſplendori aliquod incrementum, vel accidiſſe nouam aliquam conuerſionem ſtatus & inclinationem communium temporum iidem ſubindicant ibidem Annales. *Anno 1153. ingreſſi ſunt Monachi in Eccleſiam ad Deo ſeruiendum.* Quo tempore præerat Cœnobio Ioannes Abbas, ſedente Arelatis Raymondo De Bolena Archiepiſcopo. Pontius De Vlmo poſt promotionem Petri de Banhaco ad Cardinalatum donatus Abbatia Montis Maioris ab Vrbano V. cuius erat Vicarius Generalis in regimine Monaſterij Maſſilienſis, ædificauit præcelſam illam, quæ hodie viſitur Montis Maioris turrim anno 1369.

10. De bonorum donationibus & agrorum aſſignationibus, quæ ibidem referuntur quod paulo longius eſſet omnes commemorare, præcipuas tamen duas ex omni ætate delibabimus priorem à laicis, poſteriorem à Clericis, viris primariis conſtitutam. Prior igitur ſic habet. Reibaldus, vel Rubaldus, vel etiam Rotbaldus cum ſua vxore Hermendarda dederunt Monaſterio Montis Maioris Archinrico Abbate, iure perpetuo villam

villam quæ vocatur Pertuſus, quæ ſita eſt in Regno Prouinciæ, in pago Aquenſi. Hæc donatio facta fuit ab illis Anno Incarnationis Dominicæ 1002. & ſignum ad fidem ſeruandam appoſuerunt in charta cum illius nepote, Guillelmi vel Vvillelmi nomine. Indictione XII.

Raynaldus, Guillelmus, & Leutofredus ſiue Lanfredus fratres, ipſum caſtrum quod vulgo dicitur Pertuſus cum ſuis appendiciis Monaſterio Montis Maioris dederunt, promittentes inter ſe vt qui primus moreretur dimitteret ſuam partem dicto Monaſterio. Ita ſecundus & tertius pariter. Acta eſt hæc donatio 2. Nonas Augusti in Comitatu Aquenſi anno 1019. Indictione 1. regnante Rodulpho Alamannorum Rege, qui omnes tres hanc chartam ſigno ſuo firmarunt.

Guillelmus vel Vuillelmus Comes Forcalquerienſis & nepos Reibaldi Comitis, cum ſua vxore & coniuge confirmarunt donationem dicti Comitis & etiam villam quæ dicitur Pertuſus Monaſterio Montis Maioris dederunt anno 1042. regnante Conrado Patre Henrici III. Qui Henricus II. filius dicti Conradi ſibi aſſumpſit regnum Arelatenſe, propter regni Burgundiæ donationem ſibi factam à Rodulpho vltimo Rege huius Comitatus; & tunc regnum Arelatenſe fuit diſpertitum, & in prædam miſſum, & tunc Comes Prouinciæ erat Guillelmus III. in ordine Comitum & ſecundus nomine anno 1039. cui dicto Guillelmo in eodem anno ſucceſſit filius eius ſcilicet Odo, qui obiit anno ſalutis 1090. relinquens filium ſuum Gilberbum Comitem Prouinciæ.

11. De lite ante Caliſtum II. Viennæ conteſtata inter Guillelmum Abbatem Montis Maioris & Guillelmum Comitem Forcalquerienſem, qui Pertuſi dominium temerè atque iniuriosè vſurpaſſet dicemus infra cap.24. num.7.

12. Paucis poſt annis circiter annum 1090. Prioratum *S. Mariæ de Ratis* ab Aycardo Archiepiſcopo & vniuerſo Canonicorum Arelatenſium Collegio acceptum referunt Monachi Montis Maioris, huius enim donationis monumenta hæc extant. Sancta Eccleſia vtriuſque teſtamenti authoritate, ſancta loca (Sanctorum beneficia augere volens muneribus) donat, quatenus famulatus ab ibidem inhabitantibus Deo exhibeatur, & exhibendo cœleſtia regna conſcendere mereantur. Quid enim fœlicius? quid laude dignius? quàm pro terrenis cœleſtia, pro mortalibus immortalia, pro tranſitoriis ſempiterna acquirere, & acquirendo ſupernorum ciuium ſocietatem promereri. Decet itaque Eccleſiaſticæ religionis Monaſteria, beneficiis Matris Eccleſiæ hæreditari, & hæreditata charitatiua dilectione conſolari Apoſtolo dicente. Nemini quicquam debeatis niſi vt inuicem diligatis. Vnde ſanctæ Arelatenſis matris Eccleſiæ filij donamus, & donando perpetuo iure tradimus B. Mariæ & B. Petro Montis Maioris & Monachis tam præſentibus quam futuris ſub Abbate Vvillelmo, vel ſub eius ſucceſſoribus, Eccleſiam S. Mariæ De Ratis cum omnibus quæ ad eam pertinent tali conditione, vt vnoquoque anno in feſtiuitate omnium Sanctorum triginta ſolidos Melgarenſes ſeu monetæ æque valentis, Canonicis tam præſentibus quàm futuris perſoluant, & duas

candelas in conſecratione ipſius Eccleſiæ B. Mariæ, & alias duas in eius Aſſumptione, videlicet meliores. Nomina autem filiorum Eccleſiæ Arelatenſis qui hanc donationem fecerunt, ſunt hæc. Aycardus Archiepiſcopus, Raimhaldus præpoſitus, Bertranus Sacriſta, Pontius Decanus, Gerardus Caput ſcholæ, Aſtaſius Carbonellus, Anſaldus Dono, Romualdus Aſtatius, Pontius Palerius, Bertrandus Gaufredus, Aycardus Boſo, Pontius Autardus, Bligerius Læcus, Gaufridus Auſaldus, Chriſtophorus Geruaſius, Raymondus, Gerardus, Sibaldus, Gonciolinus, Vvillelmus, Bernardus, & Rodulphus. Hi omnes huius donationis chartam firmant & firmando vna voce laudant. Illius donationis & firmationis fuerunt teſtes laici, Vvillelmus Vgo, Berttannus Guidus, & Guibertus frater eius, Raymondus filius Vvillelmi Vgonis, Bernardus Aymo & filius eius Petrus, Aycardus Aymo, Vvillelmus Deadrenis, Aldebertus Aſtelius, Vvillelmus Malaherba, Raynandus Roſtanus, Romaldus Calueria, & Vvillelmus, Bernardus Rapina, Vgo de Rapitorio, Bernardus Aldebertus, Vvillelmus Bonifilius, & Fulco Decanus. Erat dum Caput ſcholæ hanc cartham iubentibus cæteris Canonicis dictaret, & Pontius Paulus Notarius, qui eiſdem præcipientibus ſcripſit.

13. Quare appelletur Eccleſia S. Mariæ De Ratis pluribus verbis expoſui in Magdalena noſtra Maſſilienſi aduena cap. 17. num. 2. *De Ratis* dicitur à rate ſeu naui, qua delecti è Iudæa viri, recti vnà cum Magdalena & Maximino, primum ad oſtia ſecundi ac interioris aluei Rhodauini in territorio Arelatenſi ac deinceps Maſſiliam penetrarunt. Quo loco atque aliis ſimilibus Prioratum iſtum ſemel atque iterum & ſæpius de manu vt aiunt in manum traductum ac traditum fuiſſe teſtantur hiſtorici. Primò enim S. Cæſarium anno 540. legaſſe ſorori ſuæ Cæſariæ ac Monaſterio Virginum cui præerat, *Agellum Syluanum* atque adeo Eccleſiam S. Mariæ De Ratis quæ in eo ſita eſt, facilè colligitur ex eius Teſtamento, quod luce palam in omnibus Bibliothecis ad omnium oculos diuulgatum habetur. Exinde Raiambaldum & eius fratrem Fulconem tenuiſſe illam in ſua poteſtate & ditione anno 1060. conſtat ſimiliter ex Inſtrumento donationis, qua traditur eadem Eccleſia Canonicis Arelatenſibus à Raimbaldo vel Raiambaldo, ex libro viridi fol. 86. Priſcorum decreta Patrum declarant Sanctam Dei Eccleſiam à fidelibus ſanctiſſimiſque viris olim, per vniuerſum mundum pullulante religione Chriſtiana fundatam, & in omnibus vt eam decebat, ornatam atque repletam, ſcilicet in innumerabilibus turmis Clericorum, in ampliſſimis prædiis terrarum, in copia ſui ſeruorum, atque in opulentia frugum quæ & incuria maiorum principum & pigritia ſuorum paſtorum tam præſentium quam etiam præteritorum taliter eſt deſtructa & dilacerata, in amiſſione ſuarum rerum, quatenus relicta in triſtitia atque in egeſtate poſita, nec Rex, nec Dux, Marchione eſt, ei porrigens manum. Quapropter ego Raibaldus Archiepiſcopus & Fulco frater meus proſpeximus molem noſtrorum peccaminum, & proſpeximus peccata noſtri patris & matris vt Dominus Ieſus Chriſtus illis dignetur dimittere omnia eorum delicta, nobiſque dignatur

dignetur dare vitam in hoc ſæculo & ſanctitatem, & in futuro ſempiterna præmia. Donamus Deo & ſanctæ Eccleſiæ pretioſiſſimi Prothomartyris Stephani, in qua requieſcit Trophimus Apoſtolus almus, & eius Canonicis inibi ſeruientibus, in præſentia illuſtrium virorum aliquid de noſtris beneficiis, quæ iacent in Comitatu Arelatenſe, in inſula Camaria, hoc eſt Eccleſiam Sanctæ Dei genitricis ſemperque Virginis Mariæ De Ratis & Eccleſiam S. Martini; has Eccleſias & quantum ad eas pertinet vel pertinere debet in terris cultis, & incultis, paſcuis & pratis, aquis, & paluſtribus, Stagnis, & Salmariis, Rubinis, & piſcatoriis, ſyluis, & racegiis, mare, & Rhodano, ſimul, & vineis totum & ad integrum donamus atque in perpetuum tradimus Deo & S. Stephano atque Apoſtolo Trophimo & Canonicis eiuſdem Eccleſiæ ſeruientibus. Facta eſt charta iſtius donationis Menſe Feb. Regnante Henrico Rege anno Incarnationis 1061. in tali tenore vt ſi Archiepiſcopus aut aliqua tam Clericorum quam Laïcorum perſona eſſet, quæ hanc chartam donationis irrumpere voluerit aut ſupra prælibatos Sanctos, vel ad forum. Canonicorum hoc quod eis damus tollere tentauerit, componet in vinculo auri libras decem, & inſuper iram Dei omnipotentis incurrat, & ſit maledictus omnibus maledictionibus veteris & noui teſtamenti demergaturque cum Dathan & Abyron in profundum inferni, ibique particeps ſit Iudæ traditoris. Ad poſtremum firma ſit donatio iſta & ſtabilis permaneat omni tempore. Rurſus ereptam de manibus Canonicorum reſtituiſſe Aycardo Archiepiſcopo Bertrannum Prouinciæ Comitem anno 1090. teſtatur Autenticum Capitulare fol. 126. his verbis.

Teſtamentum Bertranni Comitis ſuper reſtitutionem B. Mariæ, S. Trophimo.

14. AB antiquis veterum Patrum traditionibus habemus, quod ſi quis rem quamlibet reddere vel vendere vel commutare voluerit per paginæ teſtamentum, ne friuolum aut infirmum remaneat, memoriæ commendetur. Vnde ego Bertrannus Comes & mater mea Stephania ſimulque coniux mea Mathildis pro remiſſione peccatorum noſtrorum reddimus liberè & abſolutè Eccleſiam S. Dei genitricis Virginis Mariæ de Ratis, cum omnibus ſuis appendiciis S. Stephano & S. Trophimo nec non Canonicis ſedis eorumdem Deo ſeruientibus vt poſt hac ab integro poſſideant & in nullo eorum quod facere voluerint reſiſtamus, propterea accipimus de rebus Canonicorum trecentos videlicet ſolidos, quatenus ſi quilibet rem à nobis redditam impedire vel inquietare tentauerit, nos Canonicis ſupra iam prænotatis adiutores exiſtamus. Sanè ſi quis nos aut vlla appoſita perſona frangere aut irrumpere voluerit, non valeat vendicare quod tentauerit, ſed omnibus quæ in nouo vel veteri Teſtamento ſcriptæ ſunt, maledictionibus ſubiaceat. Sit ſocius in pœna Iudæ perdito, qui Dei filium Iudæis ad perdendum tradidit, & cum Datham & Abiron; quos viros terra abſorbuit, in æterno periturus incendio de-

putetur, & neque in hoc ſæculo neque in futuro remiſſionem ſuorum peccatorum apud Dominum impetret. Bertranus Comes qui hanc chartam ſcribere iuſſit manu propria firmat, & teſtes firmare rogauit. Stephania mater eius firmat, Mathildis coniux eius firmat, &c.

Sub idem tempus eiuſdem Aycardi Archiepiſcopi & Canonicorum dono ac munere, Vuillelmo Abbati & Conuentui Montis Maioris commiſſam fuiſſe mox ſupra diximus, & quidem tanta cum firmitate iuris atque conſtantia vt ad hanc vſque diem, addicti Prioratus poſſeſſionem ſartam tutamque ſibi ſemper Monachi aſſeruerint, quem recenti nomine appellant Prioratum S. Mariæ De Mari.

15. Atque illud non queo præterire de reliquiis S. Antonij Abbatis quæ diſputationibus huc & illuc trahuntur, quod eas ſibi vendicent Monachi Montis Maioris, iiſque rationibus vt aiunt, & argumentis quæ omnem adhibent perſuadendi dignitatem ſed tamen hæc eſt ſumma concluſionis.

De tranſlationibus Corporis B. Antonij Magni Ægyptij Eremitæ.

Beatiſſimus Antonius Ægyptius anno ſalutis humanæ 254. Imperante Decio natus eſt, per annos circiter viginti vnum domi verſatus deinde in ſolitudine & Eremo quatuor & octoginta circiter annorum ſpatio Angelicam prope duxit vitam, qui quintum & centeſimum annum agens ab humanis demigrauit à duobus ſuis diſcipulis in abdito Eremi loco ſepultus anno 359. Conſtantio Conſtantini Magni filio imperante, Imperij eiuſdem ann. 19. vbi centum ſeptuaginta annis ignotum permanſit corpus. Deo autem qui ſerui ſui memoriam vniuerſo orbe celebrandam propoſuerat aliter diſponente, ipſius corpus Iuſtiniano iuniore imperante apud Thebaidem diuinitus inuentum eſt anno 529. & Alexandriam tranſlatum. Dein poſt Ægyptiorum ab Imperio Conſtantinopolitano defectionem, Saracenis Arabiam occupantibus, Chriſtiani incolæ diuerſas Sanctorum reliquias, ne in manus infidelium peruenirent, ab Alexandria aſportantes B. Antonij Corpus, Conſtantinopolim circa annum ſeptingenteſimum quartum detulerunt, & in vetuſto templo non procul ab vrbe benigne ab Imperatore ſuſcepti condidere. Et hæc quidem fuit ſancti Corporis ſecunda tranſlatio. Anno autem 1070. Lothario II. imperante, cùm Comes Iocelinus Viennenſis, vir pietate & militia clarus Hieroſolymam perſoluendi voti cauſa cum nobilibus adiiſſet, nec non reliquias B. Antonij Conſtantinopolim tranſlatas ibidemque aſſeruari intellexiſſet, properandi auidus Conſtantinopolim ſuo cum vniuerſo Comitatu incolumis peruenit, quem Imperator ob generis nobilitatem honorificè ſuſcepit. Certior interea factus Iocelinus B. Antonij reliquias, quarum gratia hoc iter arduum aggreſſus erat, in quadam Eccleſia penè deſolata minus decenter ob miniſtrorum inopiam & paucitatem

paucitatem aſſeruari, Imperatorem ſupplex adiit & petiit vt eas in Viennenſem Galliæ Prouinciam ſibi deferre liceret, quod facile impetrauit, diuina ſibi tanti muneris obtinendi ſuffragante gratia. Lætus igitur votique ſacro donatus munere, proſpera vſus nauigatione in patriam remeauit. Defuncto Ioncelino ſine liberis, hæreditas illius ad Guigonem Deſiderium nobilitate inſignem virum propinquitatis iure delata eſt, cui Vrbanus II. per Viennenſem Prouinciam tranſeundo ſub anathematis cenſura præcepit, vt corpus B. Antonij quod paſſim indecenter deferebat, in loco religioſo honorificè reponeretur. Guigo autem Comes mandatis Apoſtolicis obtemperans accerſitis Benedictini Ordinis Monaſterij S. Petri Montis Maioris Monachis, oratorium in B. Mariæ honore dedicari curauit in oppido S. Deſiderij Mota nuncupato & ibi ſub eorum, poteſtate & protectione corpus Beatiſſimi Antonij remiſit anno 1095. quod quidem corpus poſtea à Monachis ad eorum Monaſterij Montis Maioris anno 1291. aſportatum fuit. Hinc quod annis in eorum Conuentu 3. Idus Iunij eius tranſlationis memoria fit. Tandem ex dicto Monaſterio propter crebram deuotionem populique frequentiam anno 1491. 5. Idus Ianuarij in hanc ciuitatem Arelatem delatum eſt & in Eccleſia Parochiali S. Iuliani ab eodem Monaſterio dependente collocatum fuit, vbi ſummo honore & magna populorum frequentia colitur, conuenientibus eò religionis & voti gratia ex toto terrarum orbe peregrinis. Hæc extracta ex Archiuiis & variis authoribus, &c.

16. Quid ego Parthenonis, cui à S. Cæſario nomen, factos ibidem Monaſticos ſtatus, ortus, incrementa commemorem? Iam ipſa fama Caſſianitæ Maſſilienſes, quæ de eorum ſanctitate percrebuerat, magnam erant apud viros primarios laudem conſecuti; omnia tum in illos ſtudia Clericorum ardebant deſiderio imitationis ac diſciplinæ, cùm fortè Cæſarius in Arelatenſibus Eccleſiæ ſuæ areolis religioſum deſcripturus atque compoſiturus hortum, non alios quàm è Caſſiani arbore excerptos voluit, quos ſereret ſurculos. Cæſariæ ſorori ſuæ virgunculæ, in nobiliſſimo Orbis terrarum gymnaſio Maſſiliæ locum delegit, in quo primùm apud Moniales Inſtitutionum Caſſiani coloribus tincta, ipſe deinceps quaſi quamdam palæſtram & extrema lineamenta virtute eius afferret. Fusè iſta lateque dicuntur in vita S. Cæſarij, quam duobus libris complexus eſt Tolonenſis Epiſcopus & eiuſdem Cæſarij diſcipulus Cyprianus, & ab authore Pontificij Arelatenſis citantur his verbis. Arelate celeberrimi Monaſterij fundamenta iecit S. Cæſarius, cui Cæſariam ſororem Maſſiliæ edoctam religioſum inſtitutum, poſtea Magiſtram S. Radegundis præfecit, neque virginum tantùm multitudine illud amplificauit, ſed diſciplina quoque adhuc extat & viget tanta ſapientia, vt in eius laudem verè eam dixerim, quod de alia S. Benedicti Gregorius, diſcretione præcipuam, ſermone luculentam. Meminit Fortunatus paſſim: Greg. l. Dial. cap. 36. Fortuna. l. 8.

Hæc inter comites coniuncta Cæſaria fulget
Temporibus noſtris Arelatenſe decus.

Cæſarij monitis luci ſociata perenni
Si non Martyrij virginitatis ope.

Et infrà.

Dulce decus vbi ſit veneranda Cæſaria præſens
Præſule Cæſario non caritura tuo.

Magiſtram fuiſſe S. Radegundis declarat ſæpe Fortunatus, vt cùm ait de eadem S. Radegunde Monaſticam vitam profitente.

Regula Cæſarij linea nota tibi eſt.

Et alibi

Concipiente fidem Chriſti Radegundis amore
Cæſarij lambit regula quidquid habet.

Fortuna lib. 5. Carm. 2. Et ad Martinum Galliciæ Epiſcopum

Atque adſcita ſibi ſeruetur in vrbe Geneſi
Regula Cæſarij præſulis alma ſui
Qui fuit antiſtes Arelas de ſorte Lerini.

Grego. lib. 9. hiſt. c. 41. Mentio fit apud Gregorium Turonenſem in Epiſtola Epiſcoporum ad S. Radegundem. *Tamen ſpecialiter definiimus, ſi quæ ſicut dictum eſt de locis ſacerdotaliter noſtræ gubernationis commiſſis in Pictauienſi ciuitate, veſtro Monaſterio meruerit ſociari, ſecundum Beatæ memoriæ Domini Cæſarij Arelatenſis Epiſcopi conſtituta, nulla ſit vlterius diſcedendi licentia.* Et cap. ſequenti. *Arelatem vrbem expetunt de qua regula S. Cæſarij atque Cæſariæ Beatæ ſuſcepta Regis ſe tuitione munierunt.* Et cap. ſequenti in Epiſtola S. Radegundis. *Inſuper Congregationi per me Deo præſtante collectæ, regulam ſub qua S. Cæſaria degit, quam ſollicitudo B. Cæſarij Antiſtitis Arelatenſis ex inſtitutione ſanctorum Patrum conuenienter collegit, adſciui.* Scripſit etiam S. Cæſarius eiuſdem regulæ recapitulationem, in qua addit nouas Conſtitutiones, ſed nihil de illa citant recenſiotes hiſtorici. Adiecit tanquam prioris auctarium poſteriorem aliam regulam S. Aurelianus Archiepiſcopus Arelatenſis mediante Auxanio proximus ſucceſſor, ſi tamen alia dicenda ſit, quæ maiori ex parte ſumpta eſt ex regula S. Cæſarij etiam iiſdem verbis ſæpè tranſcriptis, quemadmodum in Concordia regularum ſuis locis ab interpretibus obſeruatum eſt. Duas autem edidit regulas S. Aurelianus alteram Sanctimonialibus noſtris Cæſarianis,

Trithe. c. 5. vt videre eſt apud Trithemium libro de proprietate Monachorum. *Aurelianus Epiſcopus in regula ad Moniales capitulo 3. ſic dicit. Nihil occultè accipiatis, ſed ſi quis propinquus aut amicus aliquid in veſtimento aut in auro vel aliud quodcumque dederit aut tranſmiſerit, in poteſtate ſit Abbatiſſæ.* Quæ verba ita citantur in dicta Concordia mutato fœminino genere perſonarum in maſculinum, pro more authoris cap. 60. Nihil occultè accipiatis ſed ſi quis propinquus aut amicus aliquid in veſtimento aut auro vel aliud quodcumque dederit aut tranſmiſerit, in poteſtate ſit Abbatis, &c. Alteram Monachis vt planum eſt ex cap. 69. Concordiæ vbi hæc habentur, ex regula S. Aureliani Epiſcopi. *Nullus honorem Presbyterij aut Diaconatus accipiat præter Abbatem. Si voluerit ordinare Presbyterum aut Diaconum & Subdiaconum quos ipſe voluerit ordinandi habeat poteſtatem.*

poteſtatem. Si verò Deo propitio ita profeceritis, vt aliquis ex vobis ad Epiſcopatum petatur ipſe ſolus egrediatur. Quæ quidem verba nullatenus Monialibus Conuenire poſſunt. Porro extitiſſe hos Monachos, non ex aliis quam ex Cœnobij Montis Maioris ſacris officinis & Academiæ Cæſarianæ ſpatiis, qui eodem authore & dante Cæſario, explantatam Maſſiliæ Caſſiani ſobolem Arelatenſibus areis iterato conſeuerint, quemadmodum de S. Cæſaria dictum eſt; fuit enim S. Cæſariæ Monaſterium Cœnobio Montis Maioris gemellum, eodémque partu eadémque obſtetricante S. Cæſarij manu, iiſdem incunabulis editum. Colligere licet ex Chronologia Pontificij Arelatenſis, vbi de Aureliano quemadmodum antequam decederet anno 555. viderit conſummatum perfectúmque Monaſterium virorum, quod Arelatè conſtruendum mandauerat Childebertus ſupra commemorauimus.

17. Cæſariæ verò defunctæ ſucceſſit alia Cæſaria Mater illa ducentarum Virginum, quas inibi Deo ſeruientes vidit Cæſarius antequam vita diſcederet. Tricesimo enim anno poſt ſui Monaſterij inſtitutionem, tam paruis initiis ortum diuina fauente gratia in tantum culmen illud ſuſpexit euectum. Quod non cenſibus tantum aut prædiis, ſed rectè pieque viuendi norma & exemplis fœliciter locupletauit. Tanta ei de hac Congregatione cura fuit, vt die tertio ante obitum in Monaſterium famulantium manibus geſtari voluerit, quo Cæſariam matrem cæteráſque virgines inuiſeret, conſolaretur illis benediceret atque ad æternæ vitæ præmia, vt verus paſtor & pater plenus dierum hortaretur. Illas commouens vt regulam quam ante aliquot annos ipſis conſtituerat fideliter cuſtodirent. Teſtamento illas ſucceſſoribus ſuis Epiſcopis commendat & ſubiicit. Ac ne quis exiſtimet in tanto numero, vt fieri ſolet, & in incondita turba aliquid tumultus aut perturbationis extitiſſe, nemo erat, qui tum virginum illud agmen aſpiceret, nemo diuinum illum religioſæ concordiæ cœtum cerneret, in quo nullæ ſimultates, nulla detractio, ſed multitudo abſtinentium & certamen officiorum videbatur, qui non admiraretur & obſtupeſceret. Certè in earum ſumma ſubducenda, quæ nobilitatis ſimul atque ſanctitatis gloria floruere, præter quatuor Abbatiſſas, quarum natalis dies vt ſanctarum in factis Monaſterij commemoratur, ex reginis Galliæ item quatuor hic Monaſticam humilitatem profeſſæ ex annalibus & antiquitate iactari ſolent, quarum exempla virgines alias & quidem primarias non paucas ad mundum fugiendum, ad ſolitudinem colendam adduxere.

18. In Eccleſia Monaſterij S. Geneſij & S. Honorati de Alis campis à B. Trophimo conſtructa & à Carolo Magno ampliata & dotata, quam cum fortè vaſtitatis aut peſtilentiæ vis, vel proſcriptio Monachorum aliqua ex parte vacuam fecerat, euocati Maſſilia Monachi Caſſianitæ expleuere ſacrorum miniſtrorum vices. Ad religionis munia feruidi omnes, ad opera manuum impigri, ingenio lenes & placidi, ea morum & oris modeſtia, quæ pietatem intuentibus quamdam ingenerarent cum enim S. Virgilius ex Abbate Lerinenſi ſubſtitutus Paſchaſio Arelatenſi.

Arch.e

Archiepiſcopo, eamdem illam Eccleſiam in Diui Honorati Lerinæ inſulæ fundatoris honorem, auxiſſet Monaſterij ædibus ampliſſimis, in ſuorum vt opinor Lerinenſium Monachorum tutelam, quorum virtuti, fidei, fœlicitati curam penſi officiique Canonici commendauerat, anno circiter 591. quo ſedem iniit Virgilius, ſuſtinuitque ad annum vſque 640. Caſus incidit, vt continenter labuntur & fluunt omnia, qui perimeret ſuperiora, ac ne quid pietati & religioni ab iniuria temporum detrahi poſſet, quod non facilè reſtitueret opportunitas, placuit recenti Monachorum Caſſianitarum virtute memoriam Lerinenſium propè intermortuam renouare. Prima vſucapionis & tutelæ iſtius iura, quæ quidem ſcriptis monumentis conſtent, recenſentur in M M. SS. Tabularum Eccleſiæ Arelatenſis, tempore Iſarni celebris ſanctitate Abbatis Maſſilienſis anno Chriſti 1013. cum bona Monaſteriorum ab omnibus publicè diriperentur, miſerandoque eſſent in ſtatu Eccleſiæ & Galliarum Cœnobia, quibus reficiendis admirationem ſingularem tunc maximè habebat eiuſdem Abbatis non modo induſtria in agendo, ſed & in conficiendo celeritas, & conſilium in prouidendo. Extant publica inſtrumenta non pauca, quibus firmatur ius iſtud, quod aſſerimus, Abbatis S. Victoris Maſſilienſis in Cœnobiarcham & in res Cœnobij Arelatenſis S. Honorati poteſtas, inſcripta editionis anno 1070. & 1074. In Bullis à Gregorio V I I. Abbati & Monachis Maſſilienſibus S. Victoris irrogatis, ſingulari diplomate conceditur in eorum gratiam Priori & Monachis S. Honorati, vt ciuitate Pontificio licet interdicto multata, poſſent ipſi religioſè adire ſacra & diuinis operari. Datum Romæ in Palatio Lateranenſi 8. Calend. Iunij anno ſalutis 1080. Pontificatus anno 12. & vltimo. Præterea in Autentico Eccleſiæ Arelatenſis fol. 110. ad annum Chriſti 1141. Menſe Nouembri Pontificatus Innocentij I I. anno 12. Conrado I I. Cæſare Burgundiæ & Arelates Rege, Guillelmus I. Archiepiſcopus Arelatenſis & S. ſedis Apoſtolicæ legatus litem bene longam ab Abbate Maſſilienſi S. Victoris damni iniuria conteſtatam cum Arelatenſi Collegio Canonicorum diremit, quod Canonici Eccleſiam S. Honorati, S. Romani, S. Petri De Fabregol, S. Cæſarij De Villanoua S. Hermetis, S. Cæſarij de Boſarene, & partem nonam decimarum de Papia, fictis priuilegiis, aut falſis de poſſeſſionis iure actionibus vſurparent ibidem fol. 115. ad annum Chriſti 1146. Conrado itidem Cæſare & Raymondo Archipiſcopo Arelatenſi, Guillelmi de Moreriis & Iordanæ vxoris ac filiorum literas interpretes legimus in hæc verba.

Notum ſit omnibus hominibus tam præſentibus quàm futuris, quod ego Vuillermus de Moreriis & vxor mea Iordana & filij mei Petrus Dino, Guillelmus de Moreriis, & Augias Dino, & ego Hugo de Moreriis & vxor mea Aibelina pro remedio animarum noſtrarum & omnium parentum noſtrorum ſoluimus & in perpetuum, deſemparamus Domino Deo & S. Victori Monaſterij Maſſilienſis & tibi Abbati Petro & tibi Priori S. Honorati Petro quidquid in toto territorio de Moreriis querimoniæ aduerſum vos habebamus, videlicet quidquid eſt inter Lauron Longareth vſque

ad

ad Montana de Almis, & vſque ad Rippas altas, & vſque ad Crauem cum omnibus montibus & vallibus. Et ne hanc ſolutionem & deſemperationem aliquo modo reuocare poſſemus hoc tibi Petro Priori S. Honorati firmamus iure iurando ne in toto prædicto territorio aliquid iniuriæ vel calumniæ tibi aut ſucceſſoribus tuis deinceps inferamus. Et ſi cum aliis hæredibus noſtris de præfata ſolutione aliquid cauſæ vel quæſtionis haberes, à te vel a ſucceſſoribus tuis commoniti veritatem ſuper his ſecundum ſcientiam noſtram nullo modo taceremus. Hoc autem factum eſt in præſentia Arelatenſis Archiepiſcopi, præſentibus omnibus qui ſubſcripti ſunt teſtibus, Guillelmo Boſone, Paulo De Baucio, Vvillelmo De Cordina, Petro Detellano Matthæo Berengario De Gigiano, Arnulpho, Petro De Cabannis, Pontio Abondancio, Pagono De Mercato, Petro Guillelmo de S. Remigio. Hanc chartam laudauerunt & firmauerunt prædicti Vvillelmus & Vgo De Moteriis, & Vgodino in præſentia ſupradicti Raymondi I. De Monte rotundo Arelatenſis Archiepiſcopi, &c. Regnante Imperatore Conrado I I. facta eſt hæc charta in ciuitate Arelatis anno 1146. ex Anthentico Archiepiſcopij Arelatenſis fol. 115.

19. Cætera ſeries deinde ſequitur maiora nectens. In nomine cunctipotentis & indiuiduæ Trinitatis. Ego Roſtaguus & frater meus Guirannus & vxores noſtræ Mathildis & Fides, ac filij noſtri Guirannus, Vuillelmus, Berttannus Raimbaldus, Roſtagnus & ego Adebertus De Auinione & vxor mea & filij mei Vilbernus & Guiranus donamus ſiue vendimus pro ſalute animarum noſtrarum & parentum noſtrorum Deo & S. Mariæ ſemper Virgini & S. Victori pretioſo Martyri in præſentia Bernardi Abbatis & Vvillelmi Prioris Monaſterij S. Geneſij, qui hæc fieri petiit, aliquid de Alodio noſtro in ciuitate Arelatenſi, in territorio de Moreriis tam terram inter Lauron Longarech vſque ad montana de Almis, & vſque ad rippas altas cum montibus ſicut aqua vergit, & omnes valles quas inter ipſos montes Monachi S. Victoris tam per ſe quam per alios labotare potuerint vſque ad Crauem, & omnem terram quæ modo eſt ſicca vel ſiccabitur de palude, vſque ad medium paludis, cum riuis & fontibus & pratis rupibus & vallibus & aquis aquarumque decurſibus, arboribus pomiferis & infructuoſis & paſcuis. Donamus etiam aquam poſtquam exiit de molendino Rigofredi, vt faciant inde molendina vel aliud quod placuerit vbicumque voluerint ſiue in palude ſiue vbi melius viſum fuerit. Donamus ergo hic Monachis in ſtagnio & in palude ad vnum nauigium quidquid piſcari potuerint, & vbicumque infra illos terminos villam ſiue mercatum ſiue de pane ſiue de vino vel de qualibet, reædificare aliquid voluerint & quidquid vænari infra iſtos terminos tam ipſi quam illi qui pro ipſis habitauerunt, ſiue omni vſu & ſiue incommodo faciant. Ex eo quo homines qui non fuerint de eorum dominio & poteſtate, ſi pro illorum ſecuritate oues ſuas paſcentes conſeruauerint, debitum vſum de paſcherio nobis reddant. Volumus autem nos venditores vel donatores poſt futuris hæredibus noſtris vt locum ſine omni vſu & ſeruitio dimittant, ſi autem inquietare pro aliqua occaſione præſump-

ſerint quæcumque fuerit perſona non valeat aſſequi quæ malè petit, & triginta auri libras pro hac appetitione perſoluat, & niſi ſatisfecerit perpetuo excommunicationis gladio ſubiaceat. Accepimus ergo nos Guiranus & ego Roſtagnus per hoc equum vnum & mulum, Adelbertus De Auinione ſolidos octo, Vuillelmus Quiqueramus ſolidos quinque, Guicheranus de Cabilione ſolidos quatuor, Iſnardus Chriſtophori & Petrus & Vgo frater quatuor ſolidos. Nos ſimiles donatores præſcripti chartam iſtam firmamus, facta autem eſt hæc charta anno 1173. Indictione 10. Bartholomæus Vgo Coſtaroſa, Vgo Bartholomæus, Petrus Garanco, Pontius Presbyter, Petrus Calandria Vvillelmus Vgo firmant. Vvillelmus Presbyter rogatus ſcripſit. Stipulationes aut pacti & Conuenti formulas inter Raymondum Archiepiſcopum Arelatenſem & Abbatem S. Victoris pro Eccleſiæ S. Gabrielis cum Honore de Vaqueriis permutatione ſubiiciam in poſteriori Indice de Abbatibus.

20. Repetebat ab eodem Abbate & à Priore S. Honorati ſacer Canonicorum Conuentus Arelatenſis, & perſequebatur liti ac iudicio redituum partem, quos frequentes & non modicos in tanta demortuorum varietate & humandorum multitudine & funerariis precationibus Monachi colligerent, plurimos enim circumquaque Chriſtiani ob loci Sanctitatem & reuerentiam ad Aliſcampos religionis cauſa tranſmittebant, lectus tandem in arbitrarium iudicem Raymondus Archiepiſcopus Arelatenſis rem controuerſam & plenam diſſenſionis hac lege diremit, qua libram thuris duntaxat quotannis pēdere Canonicis, feſto S. Trophimi die teneretur Abbas S. Victoris. Hæc in foro tranſacta vtrinque ex pacto & conuentu 17. Calend. Auguſti ann. 1163. Friderico I. huius nominis Imperatore cognomento Barbaroſſa, Raymondo Berengario Comite Prouinciæ. Porro Raymondus ille Archiepiſcopus Arelatenſis fuit eius nominis 2. à Bolena dictus, qui priorem Raymondum de Monte Rotundo excepit proximè. Abbas verò fuit Dominus Fredolus de quo mox ſimiliter in indice Generalium Abbatum.

21. Hinc quadraginta poſt annorum exacto curriculo conſumpta æde ſuperioribus bellorum tumultibus & exhauſta, deficere aliquatenus prior ille religionis ſplendor extinguique viſus eſt. Qua de re credo ſatis idoneum, ſatis grauem teſtem Michaëlem De Moreſio Archiepiſcopum Arelatenſem ſcripſiſſe audiſtis ex monumentis Annalium in Pontificio Arelatenſi, ad Comprouinciales Epiſcopos vt eos certiores faceret deſolatam eſſe penitúſque deſtructam ædem S. Honorati, extra muros, in qua præter Trophimi ſepulchrum, cuius reliquias Raymondus de monte rotundo intulit in Eccleſiam D. Stephano ſacram, quamplurimi aſſeruabantur Sanctorum cineres. Mauſoleum & Oſſuarium erat Archipræſulum, Procerum, Regumque Burgundiæ & Arelates ideoque liberius impertiendas ab ipſis eleemoſynas eſſe vt antiquum illud reuerendumque templum exſurgeret. Reperitur autem hæc Epiſtola in Autographo Epiſcopali tabularij Arelatenſis cuius exemplar integrum habes in Pontificio Arelatenſi, ſub titulo. Michaël de Moreſiis.

22. Anno

22. Anno 1221, redintegrata litis controuerſia inter Abbatiſſam S. Cæſarij & Hugonem Boardy Arelatenſem Archiepiſcopum eiuſque Canonicos, de quæſtu qui humandis corporibus in Eccleſia noſtræ Dominæ Bellocenſis, ex ſacris funerariis fieret, ſublata ſimiliter per iudices arbitrarios Raymondum Fulconem Præpoſitum Eccleſiæ Arelatenſis, & virum perilluſtrem Geruaſium ſub Imperatoris ac regis Arelatenſis, ſtipendio Caſtrorum Præfectum, fiducia aſſenſus Conradi Cardinalis titulo S. Ruffinæ, Legati Apoſtolici & Epiſcopi Portuenſis. In quibus actis firmatur ditio Abbatis Maſſilienſis S. Victoris in Cœnobium S. Honorati iuriſdictionem habentis.

23. Quadringentorum tandem ac plurium annorum poſſeſſionem mouere placuit Caſſianitis ac Prioratum Prioratu cum Monialibus ordinis S. Benedicti Taraſconenſibus permutare. Quo iure dominium Eccleſiæ S. Honorati legitimè adierunt Moniales anno 1424. ſubrogato in locum Monachorum, authoritate Pontificis, Vicario perpetuo, cuius legendi nominandique prærogatiuam ſibi pleno iure vindicabat Abbatiſſa, vt conſtat ex collati Vicariatus diplomate quod nobilis Ioannes De Parade à Pontifice excepit anno 1499. 25. Iulij. Nec tamen de ſua priori poſſeſſione abierunt Caſſianitæ, quin minora Prioratus eiuſdem beneficia quas capellanias vocant, attribuendi facultatem ſibi reliquam fecerint. Nam de Capellania B. Virginis Salutatæ à Guidone De Fods ibidem fundata 2. Iulij anno 1415. extat diploma, quo Raymondus Boiſſeri Monachus S. Victoris ipſam ab Abbate ſuo excepit. Similiter ab eodem poſtmodum excepere Monachi S. Victoris Georgius Berardi 31. Maij anno 1443. Guillelmus Raymondi anno 1446. At deinceps inter Abbatem S. Victoris & Archiepiſcopum Arelatenſem de attributionis iure diſceptatum, donec Collegij Canonicorum Eccleſiæ Maioris Arelatenſis reditibus, authoritas Pontificia eam adſcripſit 1. Octo. anno 1617. Bertrandus Lebrata ciuis nobilitate clarus Arelatenſis, filiæ Catharinæ Lebratæ è Monialium S. Cæſarij religioſo cœtu, legatos ad vitam centenos Francos annuos, deinceps ab eius obitu ad Eccleſiam S. Honorati in vſum ædium veſtigaliumque Cellæ S. Catharinæ transferri voluit anno 1396. cuius ſacerdotium Roubino Eſpineti Monacho S. Victoris Bertrandus Ioannes Monachus & ipſe S. Victoris ac Cœnobiarcha S. Honorati ſolo iure nominationis attribuit ann. 1569. Melchior Paris Monachus à Bartholomæo Gardano ſimiliter Monacho Caſſianita illud idem beneficium abdicationis ope nactus eſt anno 1632. 1. Septem. Stephano Gondarde Monacho deinceps conceſſa eſt eiuſdem poſſeſſio, non alio iure quam reſcripto Vicarij Generalis Abbatis S. Victoris Maſſilienſis.

24. Poſtremùm de toto Prioratu iterum authoritate Apoſtolica inter Abbatiſſam Taraſconenſem eiuſque Moniales & PP. Minimos certis conditionibus tranſactum anno 1616. vt Vicarij loco Patres quidem Minimi Eccleſiam S. Honorati cum ædibus clauſtralibus proximis commiſſam haberent, reditus verò incolumes & ſaluos retinerent Moniales, diuinæ vt arbitror ſapientiæ conſilio ita ſanctiſſime ac prouidentiſſime conſti-

tuente, nam de S. Honorato dixit Eucherius. Quod ſi arbitrio charitas, quæ PP. Minimorum quaſi ſcutaria teſſera circumfertur, humana forma exprimenda eſſet, Honorati vultu depingi debere videretur. Tum in Hilarij eius ſucceſſoris, affinis, conciuis, & in Chriſto filij Epitaphio habetur, quod ſeruile officium non dedignatur adire, *officio vixit minimus ſed culmine ſummus.* Profectò charitatis & humilitatis exemplo quas non modo nomine ipſo ſed & vita atque inſtituto profitentur PP. Minimi, ardentes faces præferebant religioſæ poſteritati, quæ tandem ſacros eorum tumulos & cineres veneraretur & religioſè aſſeruaret, templumque collapſum & Monaſterij frequentes ruinas reſtitueret. Sancti Trophimi corpus cùm ibi centum circiter ſupra mille annis quieuiſſet, intra vrbis mœnia tutius manſurum in Baſilicam S. Martyris Stephani illatum eſt, in cuius tumulo inuentæ ſunt multæ Sanctorum reliquiæ, quas vnà cum corpore B. Trophimi Gasbertus De Valle Archiepiſcopus in arca argentea reponi curauit. Sic enim habes in Pontificio Arelatenſi. *Arcam porrò curauit argenteam, in qua D. Trophimi & aliorum Sanctorum cineres collocati ſunt ea ſiquidem eſt arcæ inſcriptio*

Hoc opus factum fuit tempore venerabilis Domini Gaſberti
Archiepiſcopi Arelatenſis & Domini noſtri Papæ Camerarij
ſub anno Domini M CCCIL I.

25. Ritus dedicationis ſacelli S. Trophimi, de quo ſupra, in diem Auguſti 15. qui glorioſæ Virginis Aſſumptioni ſacer eſt, vt antiquæ teſtantur imagines, anno Chriſti 61. creditur incidiſſe qua cauſa id factum eſt moribus, vt recurrente Aſſumptionis die, omnibus intra vrbem ceſſantibus proceſſionibus, pœnitentium atrati coloris ad eamdem capellam & Cœmeterium religioſè præeunte, ad imitationem primæ proceſſionis Chriſti, & diſcipulorum eius veſtigiis inſiſtendo procedant fideles & ſacram Cœmeterij aream circumeant. In qua ſupplicatione tanta fuiſſe dicitur hoc anno 1633. populi aſſiduitas & frequentia vt in templum omnes confitendi, ſacrum audiendi, & communicandi cauſa ingredi non potuerint. Quibus verò licuit ſeptingenti ſupra mille ad Euchariſtiæ diuinum epulum acceſſerunt, numerúſque confratrum maximè auctus, & legitima quædam facta eſt pietatis acceſſio nec ea vulgaris, Cœmeterij longitudo & latitudo ſicut in geſtis Caroli legitur vno milliario conſtat. De D. Trophimo dicitur quod oratorium ad ortum ſolis iuxta paludes ſitum B. Virgini & ſepulturæ fidelium dedicarat ibique Cœmeterium toto orbe exinde celeberrimum ſtatuerat. Quod etiam Honoratus Trophimi ſucceſſor decurſis aliquot ſæculis milliario, circumductum auxit, & illuſtrauit, deque ſuo nomine poſteris appellandum reliquit & quam celebre toto orbe Chriſtiano ſemper fuerit, non tam lapis in æde S. Seuerini Burdegalis inciſus, de illo præferens elogium, aut innumera ſepulchra adhuc ibi viſenda, quàm B. Trophimi Arelatenſis Eccleſiæ fundatoris tumulus indicat. Totus ille ager quem ipſe dum viueret fidelibus inhumandis deuouerat ſacer effectus, magnam venerationem habuit, in quo S. Virgilius, S. Honorati ſucceſſor Eccleſiam quæ adhuc

ſupereſt

ſupereſt condidit, eamque Chriſto ſaluatori & B. Virgini dicauit. Inualeſcente demum in locum religione octo aliæ Eccleſiæ inibi conſtructæ fuere variis titulis inſignitæ, variis itidem bellorum incendiis ac temporum iniuria ſolo proſtratæ, S. Mariæ, S. Petri, S. Lazari, S. Eulaliæ, S. Cæſarij, S. Deſiderij, S. Bertulphi, S. Vrſulæ nomina prætulere.

26. Mitto alia quæ audio non pauca in Arelatenſi Diœceſi vel fundata olim Monaſteria, vel in eius ditionem & poteſtatem redacta. Boſo Prouinciæ Rex ann. 877. Roſtagno Archiepiſcopo Arelatenſi poſſeſſionem Cœnobij Crudatenſis ad Rhodanum, Diœceſis Viuarienſis firmauit, quod alias Lotharius Auguſtus eiuſque filius confecto diplomate dederant Rotlando eiuſdem Roſtagni præceſſori, vt patet ex Autentico Capituli Arelatenſis folio 2. Nec multo poſt Manaſſes Archiepiſcopus Arelatenſis anno 914. à Ludouico Boſone Rege Arelates & Burgundiæ Romanorumque Imperatore diploma obtinuit, quo antiqua Eccleſiæ iura renouantur, & inter alia. Abbatias, inquit Ludouicus, Anianam, S. Mariæ de Gordianicis, atque de Crudatis cum omnibus appenditiis earum, portum etiam Arelatenſem, &c. Inſuper & omnes res quas anteceſſor ſuus ab anteceſſore meo obtinuit, ſcilicet Iudæos præfata Eccleſia perpetuo iure obtineat. His ſubſcripſit Viennæ 20. Imperij anno Ludouicus ſereniſſimus Auguſtus, Legiturque in autographo Capitulari folio 60. conceſſio prædij clientelaris in vtilitatem Rotbaldi, quæ annum Imperij eiuſdem notat 33. Demum anno 1139. inter Canonicos Arelatenſes & Abbatem ac Monachos Crudatenſes, pacta, conuenta ſtipulationes habitæ quibus tenerentur Monachi, in annuos cenſus pendere Canonicis decem Iuſticias, vt aiunt, & alia id genus Vectigalia ex Autentico folio 121. verſo.

27. Annonus ſiue Anno Arelatenſis Archiepiſcopus Eccleſiam S. Geruaſij in pago Phocenſi, Pacconi Presbytero attribuit, vt conuocatis religioſæ vitæ ſociis & conſortibus glorioſi laboris Abbatiam ibidem inſtitueret, quam Monachis S. Benedicti ex Caſſianitarum Maſſilienſium communitate, cui continentis agri regione vicini & confinies erant, adminiſtrandam commiſit, Paccone ſiue Paccione Canonicis approbantibus primo enunciato Abbate. Cœpit deſtinatum rei gerendæ conſilium anno 980. cuius perfectio atque abſolutio non niſi biennio poſt, exitum ſuum habuit ſane fœlicem. Deinceps quemadmodum ab Archiepiſcopo Arelatenſi ex pacto atque Conuentu adigeretur hic Abbas obedientiæ Sacramento, ac nominatim quod in verba Petri cognomẽto Eynardi Archiepiſcopi iurauerit Abbas S. Geruaſij De Phos an. 1185. teſtantur Annales in viridi, folio 266. & in Rubeo fol. 266. & in Rubeo fol. 315. Paucis inde poſt annis cum diſciplina Monaſtica, quod natura fert in omnibus fere rebus, ita conſenuiſſet magnaque ex parte laxata eſſet vt penè ad nihilum veniſſe Abbatia Phocenſis videretur, Hugonis Boardy Arelatenſis Archiepiſcopi grauis apud Gregorium IX. interceſſit appellatio qua religioſi nominis & Conuentus iura omnia & priuilegia non ſine ignominia vitioſis atque inſolentibus Monachis abrogarentur, quod & factum eſt, vt

dicitur in Autentico Archiepiſcopali Rubeo folio 351. vbi de Hugone Boardy. Monachorum, inquit, S. Geruaſij Phocenſis municipij in ſcandala prouentium Abbatiam ſupprimi à Pontifice ſummo per Conradum Portuenſem Epiſcopum & S. R. Eccleſiæ Legatum Hugo obtinuit, aſſignatis Archidiacono quem inſtituerat illorum redditibus.

28. Similiter ſuppreſſam, quamquam alia ex cauſa, Abbatiam S. Mariæ de Vlmete Ordinis Ciſtertienſis, in Inſulæ Camariæ loco dicto Syluæ Regalis Diœceſis Arelatenſis habemus in tabulis eiuſdem Autentici, cùm de lite agitur inter Procuratorem Generalem Ordinis, & Galliardum Sommatem Archiepiſcopum Arelatenſem.

In nomine Domini Amen. Anno Natiuitatis Domini 1320. die Mercurij 26. Menſis Martij Indict. 3. Pontificatus Sanctiſſ. Patris & Domini noſtri. D. Ioannis diuina prouidentia Papæ 22. anno 4. Nouerint vniuerſi hoc præſens publicum inſtrumentum inſpecturi ac etiam audituri, quod in mei Notarij publici & teſtium infra ſcriptorum ad hoc vocatorum ſpecialiter, & rogatorum præſentia. Quod cum ab olim in Eccleſia B. Mariæ de Vlmeto Diœceſis Arelatenſis, fuiſſet Abbatia ſiue Monaſterium Religioſorum Ciſtercienſis Ordinis, & iuſtis ex cauſis fuiſſet dicta Abbatia ſeu Monaſterium ruinatum de licêtia & conſenſu Archiepiſcopi Arelatenſis in loco dicto Syluæ Regalis dictuſque locus Syluæ Regalis non haberet ſufficientes redditus ſeu prouentus competentes pro ſuſtentatione idonea ſeu congrua honoris & oneris Abbatiæ, & Conuentus eiuſdem, potiſſimè iuxta neceſſe ſeu conſuetudinem aliarum Abbatiarum ordinis prædicti. Tandem per Capitulum Generale prædicti ordinis apud Ciſterrium celebratum, dictus locus dictæ Abbatiæ Syluæ Regalis cum omnibus ſuis iuribus & pertinentiis fuerit vnitus ſeu coniunctus, ſuppoſitus ſeu ſummiſſus Monaſterio ſeu Abbatiæ Vallis Magnæ Ordinis prædicti Diœceſis Agathenſis. Demum cum dicta vnio & ſummiſſio facta aſſeratur non valere per R. Patrem D. Galhardum Dei gratia Arelatenſem Archiepiſcopum, tum quia facta ſine ſua & ſuorum prædeceſſorum authoritate, licentia, conſenſu, & ipſo ſuiſque prædeceſſoribus penitus inconſultis; Tum etiam quia facta in præiudicium & grauamen & detractionem ſeu diminutionem honoris & iuris ſui & dictæ ſuæ Eccleſiæ Arelatenſis, cùm ad ipſum vnio vel ſummiſſio facienda de Eccleſiis & Monaſteriis ſuæ Diœceſis aliis Eccleſiis vel Monaſteriis, de iure communi pertinere noſcatur, & quia etiam non modicus imo magnus hon… ſuis & dictæ ſuæ Eccleſiæ Arelatenſi vertitur ſeu verſatur, in habendo infra ſuam Arelatenſem locum Abbatialem & Conuentualem, Volens idem Dominus Archiepiſcopus ius & honorem prædictum pro poſſe ſuo defendere & tueri, ipſumque volens in aliquo negligere, locum prædictum Syluæ Regalis ob præmiſſa in ſui & dictæ ſuæ Eccleſiæ præiudicium ne quid attentare ad manum ſuam poſſint, captum ſub manu ſua tenuit medium annum & vltra. Verum volens ſe plenarie informare an cauſæ prædictæ veræ forent, ob quas per dictum Generale Capitulum vnio & ſummiſſio de dicto loco Syluæ Regalis, Monaſterio prædicto Vallis magnæ dicitur

dicitur fore facta. Miſit diſcretos viros Dominum Gerardum De Vallis Vicarium ſuum Generalem & D. Guillelmum De Auriaco Archidiaconum Arelatis ad inquirendum ac ſe plenariè informandum, eidémque D. Archiepiſcopo fidelem relationem faciendi de valore & æſtimatione reddituum & prouentuum dicti loci Syluæ Regalis, & quorumcumque aliorum iurium tam ſpiritualium quam temporalium ad dictum locum ſpectantium. Qui quidem dicti D. Geraldus & D. Guillelmus ſupradicti diligenter & curiosè informati ac plenariè inſtructi de valore & æſtimatione reddituum & prouentuum prædictorum, retulerunt dicto D. Archiepiſcopo in præſentia ſui Capituli, quod dictus locus Syluæ Regalis nec per ſe nec cum Eccleſia de Vlmeto nec etiam cum aliis omnibus ſuis iuribus ad dictum locum ſpectantibus coadunatis, & ſimul computatis non habebat ſufficientes redditus ſiue prouentus pro ſuſtentatione honoris & oneris dignitatis Abbatialis nec etiam pro ſuſtentatione victus quotidiani Conuentus, &c.

29. Porro hanc Abbatiam ex Parthemone S. Cæſarij Arelatenſi fundationis ſuæ riuulos deriuaſſe memorant ibidem in libro Rubeo fol. 129. Acta Imberti Archiepiſcopi Arelatenſis anno 1200. die 1. Nouembris. Imbertus Dei gratia Archiepiſcopus Arelatenſis omnibus ad quos literæ præſentes peruenerint ſalutem Paſtoralis officij. Cùm his, inquit, agitaretur inter Abbatem & Monachos Vlmeti ex vno latere, & Abbatiſſam & Moniales S. Cæſarij ſuper Eccleſia Vlmeti & cauſa nobis commiſſa eſſet ab Apoſtolica ſede audienda & terminanda volentes Paſtoralis ſollicitudinis debitum exſoluere ab vtraque parte compoſitionis modum tandem obtinuimus. Cùm enim propoſuiſſet Abbatiſſa chartam in qua continebatur ipſam & Conuentum ſuum dediſſe ſub annuo cenſu L X. Sól Melgorienſium Abbati & Conuentui Vlmeti Eccleſiam de Vlmeto, cum ſuis pertinentiis in perpetuum, ea lege vt ſingulis annis Abbas Vlmeti Miſſam celebraret ſolemnem in Monaſterio Sanctimonialium die S. Cæſarij, & quoties nouus Abbas induceretur præſentibus fratribus promiſſionem faceret in Eccleſia Sanctimonialium de non alienando poſſeſſiones Eccleſiæ Vlmeti, & ſi per duos annos cenſum prætaxatum non redderent Monachi qui Eccleſiæ iure commiſſi ad Moniales redirent. Volentes plantare pacem neceſſariam & eradicare ſuperflua, poſt multas altercationes & appellationes hinc inde factas, voluntates partium ſic ſtatuimus cum vtrorumque conſenſu proloquutoriè. Imprimis neceſſitatem veniendi & diuina celebrandi in Monaſterio Sanctimonialium Abbati Vlmeti in perpetuum remiſimus, arbitrati illos indique ad conſortia mulierum trahi, quos ordo & regula fœminas videre prohibuit niſi cum peregrinandi ducuntur aut hoſpitandi neceſſitate ſed & promiſſionem indemnitatis omnino reiecimus, quam ſolis Abbatibus ſuis maioribus exhibere tenentur, Commiſſum quoque Canonis non ſoluti per biennium amputauimus, cum non ſoluentis mora vel minus curioſi Abbates in curia tantum Monaſterio generare non debeat damni perpetuitatem, &c. Remiſſis hinc inde omnibus quæſtionibus & mutuis motis

vel

vel quæ moueri poterant petitionibus, volumus & firmiter ſtatuimus authoritate Domini Papæ ex ordinaria iuriſdictione noſtra, vt Abbas & Monachi Vlmeti in perpetuum prænominatam Eccleſiam cum omnibus acquiſitis & in poſterum iuſtè acquirendis habeant, ſoluendo Monaſterio S. Cæſarij Marcam & dimidiam argenti fini ſingulis annis, ita quod medietatem cenſus illius ſoluant ad feſtum Natiuitatis Domini, &c. Ad hoc ſi Abbas Vlmeti locum Abbatiæ mutauerit poterit Abbas per ſacerdotem Monachum ſui ordinis ſuæque profeſſionis in Eccleſia diuina celebrare competenter, aut per ſæcularem ſacerdotem virum tamen honeſtum qui nobis & Eccleſiæ noſtræ reſpondeat in ſpiritualibus, & Abbati & Monachis in temporalibus. Et nos penſionis huius incrementum & ſtatuti noſtri modum firmiter præcipimus pro bono pacis & vtilitate vtriuſque Monaſterij, prout prænotauimus ab omnibus inuiolabiter obſeruari, vt ſit violatoribus iudicium & obſeruatoribus æternæ retributionis meritum.

30. Anno 1208. Menſe Nouem. ſedente Arelatis Michaële de Moreſio Dona Sacriſtana, Domina Burgi Arelatenſis & Condomina loci de Molegeſio donauit & conceſſit Monialibus S. Pauli dominationem dicti loci de Moligeſio, vt ibi ædificaretur Monaſterium Monialium, quæ donatio fuit confirmata per Honorium Papam III. & conceſſit multas Indulgentias, & Michaël Archiepiſcopus Arelatenſis dedit dictis Monialibus Eccleſiam Parochialem S. Petri dicti loci & Eccleſiam S. Thomæ in territoriis dicti loci conſtructam, retenta ſibi & ſucceſſoribus Archiepiſcopis penſione annua ſexdecim ſextariorum annonæ Arelatenſis, perſoluendæ in feſto S. Ægidij, & quinque ſolidorum in qualibet Synodo.

§. II.

Quæ in alia ſubinde loca colonias deduxit?

31. APtenſis Monaſterij occaſio, Abbatis Caſtoris ad Epiſcopatum promotio & Clericorum in Caſſiani memoriam certa quædam ac plena ſuauiſſimi ſtudij fuere officia. Hic natione Volcarum Arecomicus, quem ſuperioribus annis inter Caſſiani diſcipulos adſcriptum memorauimus libro 1. cap. 84. cum virtutum laude floreret è Nemauſenſi Cœnobio ſuo ad infulas Aptenſes vocatus vbi Prouinciam appulit, ſuſcepto paſtorali munere in eam maximè curam incubuit vt deprauatos populi mores & nobiliorum hominum præcideret immoderatam, licentiam libertatémque viuendi, ac Clericorum præſertim qui maioris perfectionis deſiderio tenerentur vitam inſtrueret Monaſticæ Philoſophiæ diſciplinis, Commodùm in ea ciuitate percrebuerat Caſſianum in ſuburbano Maſſiliæ agro Monaſterium inſtituiſſe, eiuſque imitatione non pauca virginum Cœnobia & Monachorum plurimam multitudinem eſſe cepiſſe,

cepiſſe, tametſi nullis dum ferè legibus nullis certis formulis aſtricta eſſet, niſi quas vel interior vnctio vnicuique ſuggereret vel ipſe in inſtitutionum ſuarum libris iam olim eidem Caſtori nuncupatis præſcriberet, quæ totam hanc vitæ rationem ſaluberrimè conformarent. Itaque præ ardenti ſtudio videndi alloquendique hominis cum nihilominus ipſum vel adire vel ad ſeſe deduci per locorum interualla & publici muneris operoſa negotia non poſſent, ad eius ſe diſcipulos ſocioſque conuertunt, pro ſe quiſque ad omnia beneuolentiam ſuam exhibere parati & ad conſtituendam in municipio ſuo coloniam de ſuis etiam proferre copiis. Innuit Caſtor Epiſcopus auxilio laboris & ſanctitatis ac ſapientiæ authoritate deſtinatum Monaſterij ædificium, quod eo viuo ac deinde mortuo magnopere auctum ac per alia deinceps vicina loca propagatum aliquot annis poſtea barbarorum irruptione diſiectum eſt, vt habes capite libri primi mox ſupra citato.

32. Paſcalis 2. dato Laterani diplomate, per manum Ioannis S. R. E. Cardinalis ac Bibliothecarij 9. Calen. Maij Indict. 6. Dominicæ Incarnationis anno 1114. inter multa primoris iuris beneficiaria prædia, Maſſilienſi S. Victoris Abbatiæ Clientelaria, cenſet nonnulla id genus Monaſteria.

In Epiſcopatu Caualicenſi Monaſterium S. Mariæ. S. Vetani de Vallecluſa.
In Carpentoractenſi S. Felicis de Venaſca.
In Vaſionenſi S. Mariæ. S. Victoris de Granſello.
In Foroiulienſi Monaſterium S. Mariæ de Villacroſa.
In Regienſi S. Quiricij.
In Barcinonenſi S. Michaëlis, quod vocatur ad Fallio, & S. Sebaſtiani in Penedes.
In Vrgelenſi Monaſterium S. Mariæ de Gerra.
In Rutenenſi Monaſteria S. Petri, Item S. Leoncij, Tum Vabrenſe, S. Amantij, poſtremò S. Mariæ de Caſtro nouo.
In Gabalitano Monaſterium De Chirac.
In Piſano Monaſterium SS. Apoſtolorum.
In Auſonenſi S. Ioannis Rimpolenſis, cui excitando Vrbani Papæ II. hortatu atque conſilio, Enardus Comes Biſuldinenſis vir generis amplitudine, prudentia, & aliis populo miris ornamentis præſtans, ædes opibus firmas, copiis locupletes, gloria amplas, pietate religioſas deſtinauit.

33. Atque his annumeranda ſunt quæ pro lege palam vniuerſis recitat idem Vrbanus II. ſcriptis literis ad Richardum Cardinalem & Abbatem Maſſilienſem Romæ 10. Calend. Martij anno Domini 1088. Pontificatus anno 1. Cæterùm cum vniuerſis ſanctæ Eccleſiæ filiis ex Apoſtolicæ ſedis authoritate ac beneuolentia debitores exiſtamus, Venerabilibus tamen locis atque perſonis, quæ ſpeciali ac familiari deuotione Romanæ adhærent Eccleſiæ, quæque excellentiori religionis gloria eminent propenſiori nos conuenit charitatis ſtudio imminere, Pro amore igitur beatæ & glorioſæ ſemperque Virginis Dei genitricis Mariæ, & Beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli in quorum honore veſtrum eſt Cœno-

bium ædificatam, Beati quoque Victoris Martyris, cuius Corpus in eo requieſcere creditur. Tibi frater dilectiſſime R. tuiſque ſucceſſoribus regulariter ſubſtituendis huiuſmodi priuilegia per præſentem decreti noſtri paginam indulgemus, conſtituentes vt quæque hactenus Cœnobium veſtrum legitimè Canoniceque poſſedit, quæque in craſtinum eodem tenore acquirere poterit, integra tibi & illibata tuiſque ſucceſſoribus maneant eorum vſibus, pro quorum ſuſtentatione & gubernatione conceſſa ſunt omnimodo profutura. Portum igitur Maſſilienſem, & piſcarias, & ſalinas & omnia vobis confirmantes in perpetuum poſſidenda, quæ noſtrorum priuilegiis prædeceſſorum videntur nunc veſtro Cœnobio attributa. Confirmamus præterea vobis

In Epiſcopatu Tarbienſi Monaſterium S. Sauini & Monaſterium. S. Seuerij. In Iuſta.

In Narbonenſi ſuburbio Monaſterium S. Mariæ ſuper fluuium Azde.

In Toloſano Monaſterium S. Mariæ de Caſtelione,

In Magalonenſi Cellam S. Michaëlis in Brugeres.

In Aquenſi S. Mariæ De Bruſa & Eccleſiam S. Mariæ Parochialem de Brimiola.

In Foroiulienſi Eccleſiam S. Mariæ de Bariolis cum Eccleſiis & omnibus pertinentiis earum.

In Toletano Cœnobium S. Seruandi, quod Rex Ildefonſus Romanæ Eccleſiæ ſpecialiter tradidit, tibi tuiſque ſucceſſoribus noſtra vice ordinandum regendúmque committimus, decernentes vt omnia eiuſdem Cœnobij bona ab omni hominum iugo libera ſint & immunia, ſiue quæ nunc habet, ſiue quæ in futurum iuſtè habere poterit. Toletanus autem Epiſcopus, ſi Catholicus fuerit & gratiam atque communionem huius Apoſtolicæ ſedis habuerit, & ſi gratis ac ſine prauitate facere voluerit, conſecrationem Clericorum Oratoriúmque ipſius Cœnobij faciet nullum præter hoc in eo ditionis ius habiturus. Sin autem aliquid horum obſtiterit, liceat fratribus quem voluerint Catholicum Epiſcopum expetere, & quæque agenda ſunt noſtra fultus authotitate perficiat. Veſtræ itaque erit induſtriæ, fratres, in eodem loco regulariter ordinare & religionis diſciplinam fratribus inculcare, & Romanæ Eccleſiæ cenſum ex eodem Cœnobio exoluere. Cœnobium S. Petri quod dicitur de Monte Maiori. In Archiepiſcopatu Arelatenſi, & Cœnobium S. Mariæ de Craſſa in Epiſcopatu Carcaſſonenſi ita tibi tuiſque ſucceſſoribus per præſentem paginam Committimus ſicut prædeceſſoris noſtri ſanctiſſimi viri Gregorij 7. priuilegio conſtat eſſe commiſſum.

34. Tum aliis ad eumdem datis Placentiæ per manum Ioannis S.R.E. Diaconi Cardinalis, pridie nonas Aprilis anno Chriſti 1096. Pontificatus anno 8. Iuſtis votis aſſenſum præberi iuſtiſque petitionibus aures accommodare nos conuenit, qui licet indigni iuſtitiæ cuſtodes atque præcones in excelſa Apoſtolorum Principum Petri & Pauli ſpecula Domino diſponente videmur exiſtere. Quia igitur & anteceſſorum tuorum & tua ſtrenuitas in reparando quorumdam Cœnobiorum ſtatu ſtrenuè ac ſolli-

citè

citè vigilauit, petitioni tuæ duximus annuendum non immeritò, vt in eiſdem Monaſteriis diſponendis Abbatum ſcilicet ordinationibus atque correctionibus noſtras tibi tuiſque legitimis ſucceſſoribus vices committere debeamus, ſicut prædeceſſori tuo venerabili Bernardo ab Apoſtolicæ memoriæ Gregorio prædeceſſore noſtro commiſſæ ſunt, & à religioſis Epiſcopis ac Principibus confirmatæ in quorum Parochis ipſa habentur Monaſteria, videlicet

Monaſterium S. Mariæ de Riupol in Epiſcopatu Auſonenſi.

In Gerondenſi Monaſterium S. Stephani de Balneolis, & S. Petri de Biſalduno.

In Elnenſi Monaſterium S. Michaëlis de Coxiano.

In Bigorritano Monaſteria S. Sauini & S. Seueri.

In Albienſi Monaſterium S. Benedicti de Caſtris, vbi B. Vincentius Leuita & Martyr requieſcit. In Carcaſſonenſi S. Mariæ de Craſſà.

In Toloſano Monaſterium S. Mariæ de Sericino.

In Rutenenſi Monaſterium S. Amantij & Vabrenſe.

In Nemanſenſi Monaſterium S. Petri de Pſalmodio.

In Arelatenſi S. Petri de Monte Maiori.

In quibus omnibus defuncto Abbate, tibi tuiſque ſucceſſoribus cura ſit communi religioſorum fratrum conſilio de ipſorum Congregatione regulariter eligere ſucceſſorem. Quod ſi inter ipſos huic regimini nequiuerit idoneus reperiri de veſtra id eſt Maſſilienſi Congregatione ſibi Abbatem aſſumant, vnde reſtitutionis ſuæ ac religionis videntur ſumpſiſſe principia. Si verò quod abſit ordinatus Abbas, à ſui Ordinis rectitudine deuiauerit, veſtra interſit cum Parochiani Epiſcopi conſilio Abbatis ipſius delicta regulari auſteritate corrigere, in quo iure Epiſcopis ipſis non liceat vobis aliqua prauitate reſiſtere. Porrò ea quæ per Epiſcoporum conceſſionem, per Principum liberalitatem, vel per oblationem fidelium tua ſtrenuitas acquiſiuit, nos tibi tuiſque ſucceſſoribus ad vſum fratrum veſtrorum perpetuo poſſidenda præſenti decreti authoritate firmamus, ſalua Epiſcoporum Canonica reuerentia, videlicet.

Iuxta Auenionem ciuitatem Cellam S. Saturnini.

In Epiſcopatu Vzetico S. Mammetis cellam Lure.

In Aquenſi Parochialem Eccleſiam de Tretis, & Parochiam de Asfuel, Parochiam de Boch & de Candalonga cum eodem caſtro, Parochiam de Roſech, Eccleſiam Parochialem de Sparon & de Artiga, Caſtrum de Papia iuxta Mariniana cum portu de Bagueras. Parochiam de Coforts.

In Foroiulienſi Eccleſiam Parochialem de Grimal. Parochiam de Flayeſco & de Aiix Eccleſiam S. Petri cum Parochiali Eccleſia de Salernis. Eccleſiam S. Mariæ cum alia contigua, Eccleſiam de Cabaza, Parochiam De Luch.

In Carpentoractenſi Eccleſiam S. Felicis.

In Ebredunenſi Parochiam de Turricias.

In Vapincenſi Eccleſiam S. Eregij.

Apud Genuam in Caſtro de Medoilo Cellam S. Victoris in proprio Maſ-

ſilienſis Cœnobij iure conſtructam.
In Sardinia in Gallurenſi Epiſcopatu Eccleſiam S. Stephani de Pauſada cum cæteris Eccleſiis, quas tam Epiſcopus quàm Iudex Maſſilienſi Monaſterio contulerunt. In Calaritano Iudicatu, Eccleſiam S. Luciferi cum ſubiectis Eccleſiis Eccleſiam S. Catellinæ.
In Semelia Monaſterium S. Saturnini & S. Antiochi à Calaritano Epiſcopo vobis traditum, in perpetuum veſtro Cœnobio confirmamus, ita videlicet vt pro decreto quod à nobis venerabilis idem frater noſter & Epiſcopus Hugo promeruit, ſupra Epiſcopalis obedientiæ ius nihil ſibi in eis Caralitani Epiſcopi debeant vindicare. Epiſcopis autem interdictum volumus ne inconſultis vobis & locorum Præpoſitis loca veſtra vel Eccleſias excommunicent aut interdicant. Porrò in Eccleſiis interdictis vobis licentiam indulgemus, cùm ad ea loca veneriris ſeorſum diuina Officia celebrare. Sanè ſi quis in craſtinum Archiepiſcopus aut Epiſcopus Imperator aut Rex, &c.

35. Ex Actorum tabulis Innocentij II. reſcriptum hoc habes ad Petrum Abbatem Maſſilienſem, die, loco, & adſcriptoris Chirographo conſignatum, Piſis per manum Aimerici S.R.E. Cardinalis & Cancellarij 14. Calend. Iulij Indictione 13. anno Chriſti 1136. Pontificatus anno 6. Ad exemplum prædeceſſorum noſtrorum ſanctæ memoriæ Gregorij VII. & Vrbani II. Romanorum Pontificum, Apoſtolicæ ſedis priuilegio communimus ſtatuentes, vt quæcumque bona, quaſcumque poſſeſſiones in præſentiarum iuſtè & Canonicè idem Monaſterium poſſideant, vel in futurum conceſſione Pontificum, largitione Regum vel principum, oblatione fidelium, ſeu aliis iuſtis modis præſtante domino poterit adipiſci, firma tibi tuiſque ſucceſſoribus in perpetuum & illibata ſeruentur, in quibus hæc propriis nominibus annotanda ſubiunximus.
In Toletano videlicet Archiepiſcopatu Monaſterium S. Seruandi cum ſuis appendiciis ſcilicet Penna fidelis, & Villa Moreti, & Morel de Tarantona.
In Barchinonenſi Monaſterium S. Michaëlis, quod vocatur ad Falli. Et in Penedes Monaſterium S. Sebaſtiani.
In Auſonenſi Monaſterium S. Mariæ de Ruipelo.
In Gerundenſi Monaſterium S. Stephani de Balneolis, & Monaſterium S. Petri de Biſelduno.
In Eluenſi Monaſterium S. Michaëlis de Alxeano.
In Gabalitano Monaſterium S. Saluatoris de Chiriaco. S. Martini de Canonica.
In Agathenſi Monaſterium S. Andreæ Apoſtoli.
In Vaſionenſi Monaſterium S. Mariæ, & S. Victoris & S. Petri de Granzelo.
In Aquenſi Monaſterium S. Maximini. Monaſterium S. Perpetuæ & S. Petri.

36. Innocentium excipit Honorius III. ſimillimè vt mihi videtur in literis ad Dei dilectos filios, Abbatem S. Victoris Maſſilienſis & Mona-
chos

chos tam præſentes quàm futuros regularem vitam profeſſos, datis Romæ apud S. Petrum per manum Rauerij S. R. E. Vicecancellarij 14. Calend. Iulij Indictione 6. anno Christi 1218. Pontificatus anno 2. Niſi quod ad priora Monaſterium S. Honorati adiicit cum capellis ſuis in Epiſcopatu Arelatenſi, & in Maſſilienſi Monaſterium S. Zachariæ In Aquenſi S. Maximini, S. Perpetuæ, & S. Petri de Brinolia.

Qui cætera indice recentiori deſcribunt, pauca quædam adiiciunt quæ habent ordinem Monaſteriorum.

In Diœceſi Lodeuenſi Monaſterium S. Saluatoris infra ciuitatem Lodeues cum ſuis membris & annexis.

In Claremontenſi Monaſterium S. Illidij cum ſuis membris & prioratibus & Eccleſiis annexis.

In Vabrenſi, Monaſterium S. Petri de Naulo cum ſuis membris, Prioratibus, Eccleſiis, & annexis.

In Diœceſi S. Pontij Thomeriarum Monaſterium S. Mariæ cum ſuis membris, Prioratibus, annexis.

In Tarbienſi ſiue Bigorritana Monaſterium S. Sauini de Leuedano cum ſuis membris, prioratibus, annexis, Eccleſiis & Connexis. Monaſterium Seuerij de Roſtang cum ſuis membris, prioratibus, Eccleſiis, & annexis.

In Monſpelienſi Monaſterium Collegium nuncupatum SS. Benedicti & Germani nuperrimè regulare, ſitum intra caſtrum quod nunc eſt ciuitas, ex diſpoſitione, Apoſtolica & regia authoritate, bonæ memoriæ Cardinalis Triuultij Abbatis, non tamen ſui Monaſterij conſenſu erectum, cum S. Petri tunc regulari Eccleſia Magalonenſi in ſæcularem Eccleſiam Cathedralem Montiſpeſſulani, ſuppreſſo primo titulo SS. Benedicti & Germani, & ſic nunc tam nobile membrum quod nuperrimè erat dicti Monaſterij, non amplius eſt illi ſubditum, nec ab eo dependens.

In Agathenſi Monaſterium ſiue Eccleſiam de Tremoleto, vnitam capitulo iam dictæ Eccleſiæ Montiſpeſſulani.

In Ellectenſi Monaſterium S. Iacobi Iocundenſis cum ſuis membris, & annexis.

In Narbonenſi Monaſterium S. Petri de Cannis cum ſuis Eccleſiis, & membris.

In Biterrenſi Monaſterium S. Petri de Iontellis cum ſuis membris & annexis.

CAPVT XIX.

Recenſio Dignitatum, Officiorum, Prioratuum, Eccleſiarum Primarij Monaſterij S. Victoris Maſſilienſis.

§. I. *Dignitates.*

1. PRima Abbatis cuius præfecturæ modos tres hactenus expertum eſt hoc Monaſterium. Primus ſolemnis & Canonicus, quo per viam

Spiritu Sancti Monachorum ſuffragiis & inſtitutione, non alij quàm digniori ex Monachorum numero deferebatur. Vrbanus II. ad Richardum Cardinalem & Abbatem Maſſilienſem. *Vrbanus*, inquit, *Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. Dilecto in Chriſto fratri & Compreſbytero Richardo S. R. E. Cardinali & Maſſilienſi Abbati eiuſque ſucceſſoribus regulariter ſubſtituendis.* Et alibi ad Eundem. *Vrbanus Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. Clariſſimo fratri Ricardo S. R. E. Preſbytero Cardinali & Cœnobij Maſſilienſis Abbati, eiuſque ſucceſſoribus legitimè promouendis in perpetuum.* Et infrà. *Porrò Cœnobium veſtrum hac libertate donamus vt te obtinente vel tuorum quolibet ſucceſſorum, nullus ibi quacumque ſubreptione ſubſtituatur, niſi quem fratres cum timore Dei regulariter elegerint, ad quem conſecrandum Epiſcopum Catholicum aduocent, quem voluerint.* Modus iſte locum habuit abſque controuerſia in omnibus Abbatibus, à conditu Monaſterij ad annum 1404. Alter, ſola deſignatione ſummi Pontificis, aditum habuit tempore ſchiſmatis per Benedictum 13. Pſeudopapam Auenione ſedentem, à quo adeptæ Abbatiæ reſcriptum primus accepit Petrus Flamichi anno 1405. tum cæteri deinceps ad annum 1496. Poſtremus certò interceſſit in Roberto Abbate eiuſque ſucceſſoribus, nunc enim authoritate quidem Pontificis, conceſſa beneficij fiducia, nacti tamen Reges Chriſtianiſſimi prærogatiuam lectionis & nuncupationis, Monaſterij adminiſtrationem & poſſeſſionem facultatum aliis pro libito etiam extra ordinem generè ac nobilitate Clericorum facilè primis committunt.

2. Prioris ſiue Antiſtitis familiæ ac religioſæ diſciplinæ præfecti, quem pro iure nominationis quod habet, ſuoque arbitratu & ad certum tempus legit & deſignat Abbas, eumque Monachi velut Magiſtri ſpiritus ac præpoſiti loco habent, cuius poſtea authoritate nutuque, religioſa diſciplina ſeu ſtatuendis legitimis pœnis, ſi quis eam infringeret, ſanciatur, ſeu dubiis obſcuriſque rebus ſi quæ incidant interpretandis definiendiſque.

3. Gerentis vicem Prioris quem in pleno Monachorum concurſu fratrum ſuffragiis creari, eſt in more poſitum inſtitutoque maiorum.

§. II.

Officia clauſtralia.

2. MOnachorum clauſtralium in hoc Cœnobio cenſentur capita omnino quadraginta ſi Abbatem annumeres. Tredecim publicis rebus atque officiis præfecti, alij priuati ac ſinguli. Gradum quiſque ſuum ea lege poſſidet, ac fruitur beneficio, vt in amici gratiam & commodum abdicare ſe poſſit apud Pontificem. Quæ ab poſſeſſore vacare improuiſo contigerit, ab Abbate æque atque à capitulo, alternante trimeſtri, prærogatiua Collationis traduntur.

Primum

Primum in Officiis clauſtralibus ac præcipuum eſt Generalis Vicarij in Abbatis munere ac totius ordinis curatione & adminiſtratione. Cuius Officij collatio eſt Abbatis pleno iure. 2. Præfecti rerum ſacrarum ſeu Sacriſtæ. 3. Præfecti Eleemoſynarum. 4. Præfecti Choro. 5. Præfecti infirmorum. 6. Præfecti refectorio. 7. Prefecti Cantorum. 8. Præfecti hoſpitalitati. 9. Præfecti cubicularij. 10. Cartophylacis ſeu Chartularij. 11. Præfecti ianitoribus. 12. Veſtiarij. 13. Præfecti cellæ vinariæ, quod munus ſuppreſſere maiores, nec paſſi ſunt manare longius, vt ferunt indices tabularum, item Bulla vnionis Officij Cellerariæ, factæ menſæ Conuentuali Monaſterij S. Victoris extra muros Maſſiliæ, conceſſæ ad perpetuam rei memoriam per bonæ memoriæ Leonem decimum, ſub datum Romæ apud S. Petrum, anno Chriſti 1504. 10. Calen. Aprilis Pontificatus anno 3.

§. III.

Prioratus & Eccleſiæ.

3. IN Diœceſi Maſſilienſi & in territorio eiuſdem Prioratus clauſtrales quatuor. 1. S. Geneſij. 2. Alter S. Petri de Paradiſo. 3. S. Nicolai. 4. Noſtræ Dominæ de Gardia. Prioratus rurales ſeptem. 1. Noſtræ Dominæ de Roillo. 2. S. Michaëlis de Plano. 3. S. Iuſti. 4. S. Suffredi. 5. S. Margaritæ. 6. S. Cæciliæ. 7. S. Ferreoli cui cura imminet animarum, nunc vnitus Officio Armariæ.

Prioratus S. Petri de Auriolo curatus.

Prioratus ruralis de Alpibus, contiguus territorio eiuſdem loci de Auriolo.

Parochialis Eccleſia de Nantis.

Prioratus Burgi Ciuitatis, habens inibi Vicarium perpetuum.

Prioratus Curatus S. Mariæ de Cæſariſta.

Parochialis Eccleſia loci de Caderia, cum Prioratu rurali S. Damiani ſito in territorio eiuſdem loci. Qui Prioratus cum Eccleſiis huiuſmodi, computando à dicto Priotatu de Auriolo incluſiuè, nunc ſunt vniti menſæ Abbatiali præfati Monaſterij.

Prioratus curatus S. Zachariæ, loci de S. Zacharia.

Prioratus S. Saturnini.

Prioratus S. Victoris De Sala, Caſtri de Penis.

Eccleſia S. Ioannis de Roquaforti.

Prioratus Ruralis de Gemius, nunc vnitus Monaſterio Monialium de Areis.

Eccleſia S. Andreæ in Caſtro S. Cannati.

4. In Diœceſi Aquenſi.

Prioratus S. Ioannis de Surgo Ruralis.

Prioratus S. Petri de Fanario ruralis.

S. Petri de Gardana. S. Pontij de Podio Luperio Prioratus cum eorumdem locorum Parochialibus Eccleſiis.

Prioratus Curatus loci de Oleriis cum eiuſdem membris, & annexis, nempe S. Mariæ de Bruſa ſiue de Brua, & S. Stephani de la Foux, nunc perpetuo vniri menſæ Conuentuali prædicti Monaſterij.

Prioratus ruralis S. Bauzilij ſitus in territorio de Gardana.

Prioratus ruralis B. Mariæ de Nazareth, & S. Trinitatis in Valle de Tritis perpetuo nunc vnitus fabricæ Monaſterij, inter Abbatem & Conuentum.

Prioratus B. Mariæ de Soſqueriis, & S. Petri de Greaſcia nunc Eleemoſynariæ perpetuo vniti & rurales. S. Mitrij, & S. Crucis de Reilhana. ſancti Hippoliti de Venelis. S. Antonij loci de S. Anthonino. S. Serui & Caſtri noui rubei Prioratus ſine cura, nunc perpetuo vniti Infirmariæ.

Prioratus Curatus S. Iuliani de Podio nigro, nunc vnitus perpetuò Camerariæ.

Prioratus S. Mariæ de Colleto cui cura imminet animarum, perpetuo vnitus Pitanſariæ.

Prioratus ruralis S. Petri de Aſſaua, vnitus perpetuo Armarariæ.

Prioratus Curatus S. Mariæ de Porcilis dictæ de Nazareth, vnitus Portariæ.

Prioratus ruralis S. Germani de Venul.

Prioratus Curatus S. Michaëlis de Fuuello, cum eius membro Prioratu rurali S. Saturnini. Prioratus Curatus de Roquafolio.

Prioratus S. Petri, Pancratij, & S. Mariæ de Sale cum Parochiali Eccleſia de Porreriis.

Prioratus S. Mitrij & S. Simeonis de Auriac, nunc exempti cum Monaſterio S. Maximini, vnde ſubducti Monaſterio S. Victoris, nec ab eo dependentes ſed redacti authoritate Apoſtolica, poſtulante bonæ memoriæ Rege Renato ac proceribus, in Conuentum religioſorum ordinis S. Dominici.

Prioratus ruralis S. Michaëlis de Caſtellar.

Prioratus Curatus S. Fidei de Artiga.

Prioratus ruralis S. Stephani de Freſde, S. Victoris de Gauteriis, S. Victoris de Adana, Parochialis Eccleſia de la Barben.

Prioratus ruralis S. Leodegarij & S. Raphaëlis. Eccleſia Parochialis de Rogerio.

Prioratus Curatus S. Mariæ de Sparrono.

Prioratus S. Stephani, & Eccleſia Parochialis de Turribus, cum eius membro & annexo Prioratu de Soiſſono.

Prioratus ruralis de Galler, qui nunc eſt vnitus Præpoſituræ de Buriolis.

Prioratus Curatus S. Perpetuæ & Felicitatis de Artacella, cum Prioratu S. Petri de Brignonia, & Noſtræ Dominæ de Roccabruſſaua, habentes inibi Vicarium perpetuum, cum Prioratu etiam Noſtræ Dominæ de Campis,

pis, & ruralibus Eccleſiis S. Iuliani de Gaiſola, & Noſtræ Dominæ de la Garola, membris & annexis dicti.
Prioratus de Artacella.
Prioratus curatus S. Ioannis, & S. Mariæ de Garindo, membrum Monaſterij eiuſdem Artacellæ.
Prioratus ruralis Eccleſiæ SS. Medardi & Eucherij De Bras Parochialis Eccleſia S. Mariæ de Belmont.
Prioratus S. Petri de Sillone.
Prioratus ruralis S. Mariæ Ioners, & S. Mariæ de Gontardo.
Prioratus rurales S. Petri de Cucurouo, & ſancti Petri de Ronchis, & Curatus Prioratus de Cadeneto.

5. In Diœceſi Tolonenſi.

Eccleſia Parochialis S. Mariæ de Sex furnis, membrum Abbatialis dignitatis S. Victoris.
Eccleſiæ rurales SS. Nazarij & Victoris de Inſula.
Prioratus S. Ioannis de Ferleda. Eccleſia curalis S. Michaëlis de Yeres.
Prioratus Curatus S. Trinitatis ſiue S. Michaëlis de Soleriis.
Prioratus curatus S. Trinitatis ſiue S. Michaëlis de Soleriis.
Prioratus Curatus S. Bartholomæi de Belgenſono.
Eccleſia ruralis S. Martini de Cuers.
Prioratus ruralis S. Martini, & S. Mariæ cum Eccleſia Parochiali S. Pontij de Alobreria.
Eccleſia S. Laurentij De Pugeto.
Eccleſia S. Victoris & Michaëlis de Carnoliis.
Prioratus S. Ioannis de Penaforo.

6. In Diœceſi Foroiulienſi.

Prioratus Curatus S. Mariæ de Caballia membrum Monaſterij Artacellæ.
Prioratus Curatus S. Mariæ de Luco, nunc perpetuo vnitus Pitanſariæ.
Prioratus ruralis S. Caſſiani de Sala Landinia aliter de Motta.
Prioratus Curatus S. Petri de Arcubus.
Prioratus Curatus S. Victoris de Motta.
Prioratus Curatus S. Mariæ de Palaiſono, ac Prioratus S. Mariæ de Villecroſa cum eius membro & annexo Prioratus S. Petri de Salernis inibi Vicarium perpetuum habentis, qui ad præſens ſunt vniti menſæ communi & Conuentuale Monaſterij.
Prioratus ruralis S. Mariæ de Bargemono.
Prioratus Curatus S. Auxilij de Calaſſio.
Prioratus Curatus S. Dompuini aliter Dionyſij de Tortorio.
Prioratus Curatus S. Mariæ de Queſta, de Primaldo
Prioratus Curatus S. Tropetis, loci de S. Tropeto.
Prioratus ruralis de Villahalta vnitus Infirmariæ
Prioratus Curatus S. Mariæ de Seilhons
Prioratus rurales S. Iuliani de Ailha, S. Romani de Seilhans, S. Victoris Rochetallaide, S. Anthonini de Intercaptellis, S. Martini de Roccabruna,

S. Saluatoris de Buenis, ac S. Pontij ac S. Mariæ de Queſta.
Prioratus ruralis S. Hermentarij ſeu Hermetis, prope villam Draguignaui.
7. In Diœceſi Regenſi
Prioratus ruralis S. Ioannis de Moſteriis nunc perpetuo vnitus Prioratui clauſtrali S. Petri.
Prioratus Curatus de Saletis vnitus Sacriſtiæ.
Prioratus Curatus S. Trophimi, loci de ſancta Cruce
Prioratus S. Iuliani de Languenet. S. Mariæ & S. Ioannis de Aigimia. S. Mauritij de Mereſta. SS. Quiricij & Stephani de Regenia. S. Petri de Artiuhoſe. S. Martini de Bronede. S. Caſſiani de Tabernis.
8. In Diœceſi Apteuſi.
Prioratus S. Simphoriani de Bouilis.
Prioratus Curatus S. Mariæ de Ceſariſta
Prioratus S. Ioannis de Campanis
9. In Diœceſi Siſtaricenſi
Prioratus Curatus Noſtræ Dominæ de Romigerio, Villæ Manoſque vnitus Hoſtalariæ
Prioratus ruralis SS. Martini & Marcellini de Neudelis vel Muazellis vnitus Capitulo Eccleſiæ Collegiatæ de Forcalquerio.
Prioratus S. Mariæ de Petra Viridi.
Prioratus ruralis S. Pontij prope & extra muros villæ Forcalquerij.
In Diœceſi Dignonſi
Prioratus Curatus de Clocherio
Prioratus Curatus S. Clementis de Vernel, nunc membrum Abbatialis dignitatis.
Prioratus S. Michaëlis in Curſone, & Prioratus S. Martini de Sollia.
In Diœceſi Seneſcenſi.
Prioratus Curatus S. Mariæ de Caſtellana, cum Prioratu etiam Curato S. Mariæ de la Mura, nunc membro eiuſdem Prioratus de Caſtellana.
Prioratus de Alonſio.
Prioratus de Bagarris.
In Diœceſi Glandatenſi.
Prioratus ruralis ſancti Petri de Bououillari, nunc vnitus perpetuo Drapariæ.
Prioratus Curatus noſtræ Dominæ de Penna, vnitus nunc Subprioratui Clauſtrali.
Prioratus Curatus S. Pontij de Fogereto, cum ſua annexa noſtræ Dominæ de Sarretto in Toramina Superiori, vnito nunc Prioratui de Fogerreto.
Prioratus S. Pontij Adanor.
Prioratus S. Caſſiani & S. Sepulchri ad Mugelos
In Diœceſi Vencienſi
Prioratus de Crotonis, vnitus. Capitulo Eccleſiæ Vencienſis.
Prioratus S. Stephani de Gatieres.
Prioratus S. Petri de Gilleta.

Prioratus S. Martini de Mongins.
Prioratus de Granleriis
In Diœceſi Nicienſi
Eccleſia S. Saluatoris de Obbazar.
In Diœceſi Arelatenſi
Eccleſia B. Mariæ de Plano Medenorum, S. Bartolomæi loci Medenorum & S. Sepulchri de Clanſono nunc vnita Capitulo Eccleſiæ Montis peſſulani.
Eccleſia S. Petri, & S. Trinitatis de Funebriculo
Prioratus SS. Georgij & Bacchi in Camargiis. Eccleſia S. Cæſarij de Villanoua.
Prioratus S. Michaëlis de Barzaneges.
Prioratus S. Hermetis.
Prioratus ruralis S. Victoreti de Marignano nunc vnitus Eleemoſynariæ.
Prioratus S. Cæſarij de Bodenens.
10. In Diœceſi Auenionenſi
Prioratus S. Mariæ de Roquamartina
Prioratus S. Mariæ de Merans, vnitus Eccleſiæ S. Agricoli Auenionenſi Collegiatæ.
Prioratus S. Nicolai de Taraſcone & Eccleſia S. Saturnini.
In Diœceſi Cauallienſi
Prioratus S. Mariæ & S. Verani de Valleclusa
Prioratus Curatus Caſtri Agoldi ſiue de Agouls
Prioratus SS. Iuliani & Michaëlis de Belma, cum Eccleſia S. Fidei.
In Diœceſi Carpentoractenſi
Eccleſia Parochialis de Rocha
Prioratus S. Romani & S. Mariæ de Velleno.
Prioratus S. Felicis de Venaſca.
In Diœceſi Vaſionenſi
Prioratus S. Mariæ & Sancti Petri ac Victoris de Granſello, cum Eccleſia Parochiali da Malocena, vnita Prioratui S. Geneſij de Bromeno Vapincenſis Diœceſis.
Prioratus SS. Michaëlis, Deſiderij, Martini, Sepulchi, & S. Mariæ de Alberuſſo.
Eccleſia S. Mariæ de Vellis & de Mirabel.
Eccleſia ſancti Blaſij & S. Mariæ de Villanoua.
Medietas omnium Eccleſiarum Parochialium Vallis Pladiani.
11. In Diœceſi Vapincenſi
Prioratus Curatus de Eſcalla cum Prioratu rurali de Mandanoys inuicem vniti.
Prioratus ſancti Chriſtophori de Stradis ſiue de Malitais
Prioratus Curatus ſancti Geneſij de Dromono ac de Authono ad inuicem vniti.
Prioratus Curatus B. Mariæ Magdalenæ de Faiſſala.
Prioratus ſancti Egregij de Valerra, cum Eccleſia Parochiali

Prioratus Conuentualis ſancti Petri de Rometa.
Prioratus ſancti Clementis & Parochialis Eccleſia de Freſelens, cum aliis Eccleſiis eiuſdem Caſtri.
Prioratus S. Martini de Cornellio & S. Dompnini in valle de Toars.
Priotatus S. Mariæ de Vlmebel, & S. Petri de Valledoira
Priotatus ſancti Petri de Roma & S. Eregij de Medullono.

In Diœceſi Ebredunenſi.

Prioratus Curatus de Cathernis, & in eadem villa Eccleſiæ S. Mariæ & SS. Chriſtophori, Sepulchri Victoris, & Galli.
Prioratus S. Mariæ cum Eccleſia Parochiali de Bredulla.
Prioratus Curatus S. Mariæ & ſancti Petri de Gigortiis cum Eccleſia Parochiali de Bellattaire, ac Eccleſiis S. Mariæ & S. Geneſij de Torries, ac S. Mariæ & ſancti Pontij de Falcone, membris & annexis eiuſdem Priorttus de Gigortiis.

12. In Diœceſi Nemauſenſi.

Monaſterium B. Mariæ de Sandtacio cum membris & dependentiis ſuis.
Priotatus B. Mariæ de Saumana & S. Martini de Areis vniti Capitulo Eccleſiæ Monſpelienſis.
Priotatus Curatus S. Martini de Allone
Prioratus Curatus Sancti de Vicano, cum Eccleſia B. Mariæ de Mandegolo
Parochialis Eccleſia S. Stephani de Calhario cum ſua annexa. S. Ægidij veteris. S. Laurentij de Naillio S. Geneſij de Arigario. S. Michaëlis de Barſaniguis Eccleſiæ vnitæ Capitulo Eccleſiæ Monſpelienſis.
Prioratus S. Victoris de Armarargues, & S. Petri de Arigas.

In Diœceſi Vticenſi

Prioratus S. Mammetis & Sancti Petri de Blannamiers, vnitus Capitulo Monſpelienſis Eccleſiæ.
Priotatus S. Petri de Vulperibus, Eccleſia S. Amantij.

In Diœceſi Monſpelienſi, antea Magalonenſi.

Eccleſia ſancti Petri de monte Albeduno cum ſua annexa SS. Nazarij ac Celſi de Medullio, vnita Maiori Archidiaconatui Eccleſiæ Monſpelienſis.
Eccleſiæ B. Mariæ & ſancti Ioannis De Perono, S. Michaëlis de Brugeriis, & ſancti Petri de Climeto aliter ſancti Blaſij prope flumen Laui, vnitæ & annexæ Eccleſiæ Monſpelienſi.

In Diœceſi Narbonenſi

Prioratus S. Mariæ qui eſt in ſuburbio ciuitatis Narbonæ, vocatus la Morgnie, cum membris, Eccleſiis, & dependentiis ſuis
Eccleſia B. Mariæ de la Serra, & ſancti Germani de Caſſerano vnitæ Capitulo Monſpelienſi.

In Diœceſi Mimatenſi.

Eccleſia ſancti Iuliani de Tornello. S. Iuliani de Portis, & S. Laurentij de Truno vnitæ Capitulo Ecclſiæ Monſpelienſis.

In Diœceſi Vrgellenſi.

Prioratus

Prioratus Curatus Sancti Petri de Spagnaco cum ſuis membris, & annexis.

Prioratus Sancti Martini de Colenheto, aliter S. Mariæ de Carare, de Natinats, & Sancti Petri & ſancti Chriſtophori de Labriol.

In Diœceſi Toloſana

Eccleſia de Caſtilione de Maderiis.

In Diœceſi Albienſi

Prioratus B. Mariæ de Ambilleto ad Voltam.

Eccleſia Sancti Ægidij de Ambilleto, Sancti Petri de Condomina, B. Mariæ de Auinioneto S. Ioannis de Begos, Sancti Petri de Romenono, Sancti Amantij de Camportio, B. Mariæ de Valencia.

Prioratus Vicarius ac Eccleſiæ tam Parochialis quàm ruralis, cum Eccleſia B. Proiecti Caſtrenſis Diœceſis, vniti reſpectiuè Subprioratui de Ambilleto, Capitulo, & Archidiacono Maiori Eccleſiæ Monſpelienſis.

Eccleſiæ S. Mariæ de Auinione.

In Diœceſi Ruthenenſi

Prioratus Curatus ſancti Amantij qui eſt in ſuburbio Ruthenenſis ciuitatis, cum Eccleſia ſancti Aſtremonij, & aliis ſuis membris, & annexis.

Prioratus S. Mariæ & ſancti Martini de Leſpinaſſa villa Auriliani, cum ſuis membris, & annexis.

Prioratus Caſtri noui de Leneſono, cum ſuis membris, & annexis.

Prioratus Conuentualis ſancti Leontij cum ſuis membris, & annexis.

Prioratus ſancti Geneſij de Rupeola, ſitus ſuper flumen Oech.

Prioratus S. Ioannis de Eluos. Eccleſia de Moſtriol, & de Clara Faicha

Prioratus S. Saluatoris ad grande folium. Cella quæ vocatur Fuget.

In Diœceſi Gerundenſi Eccleſia S. Ioannis de Fontibus.

In Aluernia Colla de Roma.

In ſuburbio Ianuenſis ciuitatis. Eccleſia S. Victoris.

In ſuburbio Piſanenſis ciuitatis. Eccleſia S. Andreæ Apoſtoli.

In Calaris Sardinia Monaſterium S. Saturnini cum Eccleſiis, Prioratibus, & annexis ſuis.

In Iudicatu Turrenſi Eccleſia S. Nicolai de Gazolis cum Prioratibus, & Eccleſiis annexis.

In Iudicatu Calharenſi Eccleſia S. Stephani de Poſata. S. Mariæ de Laraſſana. S. Andreæ de Lata, & S. Mariæ de Sarrachin.

CAPVT XXI.

Dynaſtarum eximia liberalitate & oblatione fidelium luculentis prædiis donatur

1. HAbent religioſi qui omnia pro Chriſti amore reliquerunt, diuinam prouidentiam & proximorum ſubſidia tum charitatis tum iuſtitiæ etiam cuiuſdam nomine debita, fundos quaſi ſuos ita opimos ac

feraces, vt qui dubitet an religioſæ paupertati neceſſaria deeſſe poſſint, cum non modo mentem ac conſilium non habere neceſſe ſit, ſed ne oculos quidem quibus videat quam multa millia virorum & fœminarum Deo conſecrata & hoc ipſo Caſſiani æuo & omni ſemper tempore, illius cura & benignitate ſint ſuſtentata, & quidem tam certè, & abundanter etiam vt nulli ſæculares ſuis patrimoniis certius ali & ſuſtineri poſſint.

2. De Paulo Epiſcopo cæteriſque Maſſiliæ primatibus, vt erant Caſſiani doctrinæ pariter ac virtuti eximiè dediti, quemadmodum ab ipſis Monaſterij incunabulis naſcentem familiam omni ope fouere atque augere ſtatuerint, res hoc exploratior eſſe debet, quod tam ingens quotidie proſelytorum omnis generis & ætatis multitudo, ſeu vota reddendi gratia ad aras Magdalenæ & S. Victoris, ſeu religioſi ſtatus ineundi ſtudio confluebat ad Caſſianum, vt breui variis in domibus circumquaque modico interuallo diſiunctis, ad quinque millia diſcipulorum habuerit, quibus Maſſilienſes benigne pro facultatibus ſubreniebant largam omnibus ſtipem impertientes. Atque hunc benignitatis fontem, ne quando deficeret certis prædiorum fructibus augendum exiſtimarunt. Paulum excepere alij deinceps Epiſcopi, quorum maximis beneficiis honoribuſque ſunt ornati Caſſianitæ. Dicunt pro teſtimonio Paſcalis II. & Innocentius II. in Bullis ſuprà laudatis in hæc verba. Eccleſias ſanè quas cum decimis & oblationibus ſuis earum Epiſcopi veſtro Monaſterio conceſſerunt ſaluo nimirum redditu, quem in eis habere conſueuerant nos vobis veſtriſque ſucceſſoribus ſic habendas & quieti ac ſine calumnia poſſidendas ſancimus ſicut à veſtris prædeceſſoribus poſſeſſæ ſunt. In veteris inſtrumenti tabulis publicis à Fulcone Maſſilienſi Procomite ac Vvillelmo eius fratre tunc temporis Maſſilienſis Eccleſiæ Epiſcopo confectis anno 1040. (has etiam num in Chartulario Monaſterij S. Victoris Maſſilienſis reperire eſt) qui ſacellum Monaſterio pene contiguum in loco, *Paradiſi* nomen etiam nunc obtinente inſtaurauit, memini me legiſſe. Idcirco verò idem locus ad portam Monaſterij ſitus, vocatus eſt Paradiſus, ſicut & nos comperimus, quia multorum Corporum ſcilicet Sanctorum Martyrum, Confeſſorum, Virginum eodem loco quieſcentium decoratur auxiliis, & ſuffragatur meritis. Imo etiam vocatur Paradiſus & porta Paradiſi quia diebus Caſſiani Sanctiſſimi Patris & Doctoris eximij inſtitutoris eiuſmodi S. Victoris Cœnobij tanta celebritate viguit, & ſanctitate floruit Apoſtolicæ & regularis diſciplinæ ab eis SS. Patribus traditæ, in qua continenter infinitæ SS. animarum omnes deliciæ, vt merito & actu & nomine vocetur Paradiſus.

3. Complura item habebat hic Fulco luculenta ſanè ac frugifera prædia & dominia non pauca & clientelares iuriſdictiones ſacræ domui propinquas. Ea ſimiliter cum Odilla coniuge S. Victori donauit dicauitque anno ſalutis 1020. vt ex iiſdem tabulis, quas hic damus, accipio. Verùm quod pertinet ad Vicecomites Maſſilienſes, à quibus reparatum fuit Monaſterium, nihil prorſus reperi vnde & tam munifici benefactoris nomen aut tempus, quo tantum Monaſterio collatum fuerit beneficium,

cium, poſſim colligere. Facilè tamen ex Bulla Benedicti IX. cognoſcens non ita pridem conſtructum fuiſſe cum id factum afferat, dum adhuc viueret Vuifredus Abbas, in cuius locum Iſarnus Eccleſiæ eiuſdem Monaſterij, conſecrationis ab eodem Benedicto factæ teſtis proximè ſuffectus eſt. Et memini me legere aliquando in quibuſdam commentariis exædificatum fuiſſe à Vicecomitibus Maſſilienſibus Fulcone & Vvillelmo eius fratre, tunc temporis Maſſilienſis Eccleſiæ Epiſcopo. Me tamen ancipitem tenet multorum prædiorum ab Fulcone Vicecomite & Odilla eius coniuge eidem Monaſterio quædam donatio facta anno 1020. quam donationem idem Fulco, eius coniux & eorum liberi, necnon & Pontius Maſſilienſis Epiſcopus aliique prælati non pauci ratam habuerunt, iterumque comprobarunt anno 1044. Rem leuiter tractat Benedictus IX. in Bulla *Supernæ diuinitatis potentia*, cuius caput viſum eſt hoc loco interponere, vt appareat ſimul quam eximia tanti Pontificis erga S. Victorem pietas extiterit, ſimul quantum facultatis & commodi vel illis temporibus cum decurſionibus Vandalorum in vaſtatione omnium Maſſilia deſerta, inculta ac pene relicta iaceret, Fulconis liberalitas reſtituendo Monaſterio erogarit. Id eſt eiuſmodi. *Poſt nempè multorum annorum curricula, temporibus Romæ ſedis Antiſtitis Ioannis 19. claruit ſacris virtutibus Vuifredus Abbas loci director, qui ſe mundo crucifixit, & mundum ſibi. His ergo has ædes condens miris doctrinis dilatauit velle nec non poſſe Vicecomitum ſeu egregij Præſulis Maſſilienſis, poſt cuius verò obitum Iſarnus ſumpſit ad regendum Cœnobium, vt eius merito floreret in ſæculum, per quod Cœnobiale ſtudium noſtris in partibus accepit initium.* Nomine Vicecomitum ac Præſulis Maſſilienſis non alios quam Fulconem ac Guillelmum Vuifredi coënos appellat.

4. Alia quoque extat donatio anno 1062. ab Adelberto vel Alberto Epiſcopo Mimatenſi eidem Abbatiæ addicta. Is cum fratre Barone De Petra (De Peyre) Monaſterium Chiriacum à Monaſterio S. Victoris dependens excitauit anno prædicto 1062. vt Robertus affirmat in Gallia Chriſtiana, titulo *Mimatenſes Epiſcopi.* Habetur hoc publico ſcripto conſignata authoritas. Ego igitur Adelbertus ſanctæ Eccleſiæ Mimatenſis gratia Dei Epiſcopus, in cuius Epiſcopatu præfatus locus videtur eſſe, & ego Berengarius Richardi Vicecomes, cum conſilio Domini Deuſdedit eiuſdem Eccleſiæ Decani, &c. Donamus omnipotenti Deo & Cœnobio B. Mariæ ac Victoris Martyris Maſſilienſis Abbati vel Abbatibus ſeu congregationi in eo iure perpetuo habitantium, cum omni honore quem hodie habet vel in antea acceptare potuerit, ſicut mos eſt noſtræ patriæ ad totos honores. Nam ſicut audiuimus & ex parte didicimus Cœnobium illud cum tantæ antiquitati nobilitatis eſſet, vt quinque millium Monachorum inibi habitantium Abbas Beatus Caſſianus Doctor præclariſſimus in eo nunc corpore requieſcens exiſteret, ſicut in libris reperitur, quos ipſe compoſuit, cæterorum Monaſteriorum in tota Gallia poſitorum potiores riuuli ſapientiæ & regularis diſciplinæ ordo proceſſit, & nunc etiam omni ſæculo iam pene lapſo, ſi non ſicut antiquitus, tamen

in tantum viget, & de quacumque patria in eo cauſa religionis venientes & actu in eo habitantium cognoſcere volentes acceſſerint. Dicant cum receſſerint hoc potius regulariter degere, quàm cætera Monaſteria totius Galliæ. Quapropter ego quoque Deuſdedit Decanus, & ego Aſtrebaldus Præpoſitus cum filiis meis Gerardo Vvillelmo, &c. Acta eſt charta anno ab Incarnatione 1060. die Menſis Iulij 4. in Cemeterio S. Fredaldi, Regnante in ſæcula ſæculorum Domino Deo Indict.13. Epacta 15. Concurrente ſexto. Ab eodem Edelberto Caſſianitas habuiſſe duo accepta Monaſteria primum S.Martini, alterum De Chiriaco nuncupatum liquet monumentis earumdem tabularum ſcriptionis anno 1060.

5. Nec Edelberto Deodatus de Canilhaco Gentilis eius & coænus, vir non ex genere modo ſed ex virtute clariſſimus & nobiliſſimus, ſtudio ditandi noſtri Monaſterij ceſſit. Teſtatam rem obiiciunt grauiſſima æque certiſſimaque tabularum monumenta his verbis.

Donatio Deodati de Canilhaco, de Eccleſia S. Mariæ de Canonica cum turre.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis, ego Deodatus de Canilhaco & mater mea Belliſendis, & fratres mei Goſcelinus & Bernardus & Petrus, dono Domino & ſancto Victori & Monachis Maſſilienſibus tam præſentibus quàm futuris, in manibus Domini Petri Abbatis Eccleſiam S. Mariæ quæ eſt in villa Canonica, cum tota Parochia & cum omnibus quæ ad ipſam Eccleſiam S. Mariæ pertinent, & turrem meam quæ eſt iuxta ipſam Eccleſiam, ita vt in perpetuum habeant & poſſideant Monachi tam Eccleſiam quam ipſam turrim. Dono & villam meam quæ votur...... totum alodium & ad fœnum, ſine vllo retinemento, cum pratis & paſcuis, cum terris cultis & incultis, arbotibus omnibus tam promiferis quam infructuoſis, & omnia quæ ibi habui vel habeo. Dono & illud totum, quod Monachi S. Victoris acaptare potuerunt ab omnibus hominibus, qui aliquid ibi habent vel tenent per me. Hanc donationem faciam ego Deuſdedit pro redemptione animæ meæ, & omnium parentum meorum, vt meritis ſupra dicti Martyris miſereatur Deus omnipotens omnibus nobis. Signum Geraldus Letgerius, Gerardus Godefrè, Signum. Vvillelmus Eſtirad. Iſti firmauerunt in manu Abbatis Petri, per mandatum Deuſdedit de Canilhac. Acta charta in Arelatenſi ciuitate, regnante in perpetuum Domino noſtro Ieſu Chriſto, pro reſtaurarione ipſius Eccleſiæ, quia deſtructa erat vt reædificarent eam. Dedit Abbas Petrus Geraldo Letgerio, & Geraldo Godefredo duos agnos valdè optimos, & duos boues ſimiliter optimos. Quæ omnia fuerunt de Atcherio de Roueireta, & mulum vnum bouum. Hanc Eccleſiam accepit Geraldus Letgerius, per manum Petri Abbatis, mandante Deuſdedit de Canilhaco. Sanè ſi quis homo vel fœmina hanc donationem erumpere vel inquietare voluerit, niſi digna pœnitentia pœnituerit, ſit cum omnibus damnatis condemnatus. Amen.

6. Nec

6. Nec omittendum puto quod non leuibus tantùm id genus incrementis, S. Victoris Abbatia auctior facta eſt, ſed tota etiam ſimul ac ſemel ſexta parte eiuſdem Vicecomitatus Maſſilienſis, & rerum omnium ab eo pendentium ſeu ad eum pertinentium, dono Roſſelini Vicecomitis qui vitam religioſam ibidem profeſſus eſt anno 1212. Quæ donatio approbata eſt à Raymundo Berengario Prouinciæ Comitæ anno 1218. ſolennique ritu in eorum omnium poſſeſſionem inductus eſt Abbas ab Epiſcopis Regienſi & Antipolitano, & Abbate..... ad id muneris ab Honorio Papa III. delegatis vt fuſius patet ex Actis de re tota conſcriptis, quæ in volumen hoc titulo inſcriptum *Liber Chartarum*, compacta in publicis monumentis aſſeruantur. Fuit hic Berengarius huius nominis 4. Ildefonſi II. filius. In Comitatu & Marchionatu Prouinciæ patri pupillus ſucceſſit, anno 1207. qui in patrui Taraſconenſium Regis tutela & adminiſtratione fuit. Beatricem Thomæ Sabaudiæ Comitis ſororem in vxorem duxit anno 1219. ex qua Raymondum patrio dictum nomine habuit, qui patre adhuc ſuperſtite prædeceſſit anno 1241. Tum ex eadem quatuor ſuſcepit filias miræ pulchritudinis, quæ omnes in reginas deuenere, Margaritam primogenitam, quam D. Ludouico Galliarum Regi, Helionoram ſecundò genitam Anglorum Regi, Sanxiam tertiogenitam Richardo Cordubæ Duci, qui Auguſtus poſtea ſalutatus eſt in vxorem dedit, ac Beatricem quam hæredem teſtamento inſtituit, & Patre defuncto nupſit Carolo Audegauenſi eiuſdem D. Ludouici fratri, qui vtriuſque Siciliæ beneficiarius & Rex à Clemente IV. coronatus eſt. Fuit hic Berengarius Comes vltimus, ex Illuſtriſſima Regum Taraconenſium familia. Moritur anno 1244. ætatis anno 45. poſt viginti nouem annorum regnum. Carolo igitur cum Beatrice imperante Siculus veſper parricidio immani clade funeſta in parœmiam nobilitatus eſt. Dominicæ enim reſurrectionis die ſacra, id eſt ſanctiſſimo totius anni tempore, tota illa Inſula cæde Francorum inermium fœdata celebratur anno 1282.

7. Quod verò ad res noſtras attinet breui Monaſterio erepta eſt Roſſelini iuriſdictio ab eodem Carolo Andegauenſi, qui permutatione dedit non exiguam pecuniæ ſummam in redditus annuos, quæ tamen ſumma procedentibus annis alio diſtracta eſt. Tandem petente Vrbano Papa V. Ioanna Siciliæ Regina & Comitiſſa Prouinciæ anno 1364. dedit omnem iuriſdictionem Siſurnij, Cathedræ. Nantis, Sanzachariæ & aliorum oppidorum Abbatis ditioni annexorum, in Exemplo ex Archiuo Curiæ Regiarum Rationum deſcripto, & ab Actorum publicorum Præpoſito itemque Conciliario ad primotis exempli rationem diligenter exacto legitur. Si verò Vicecomitum illorum dignitatem ſpectes. Pleniſſimo iure principes habiti ſunt in eo Vicecomitatu, qui multa prædia complectebatur, puta Tauroenrum ſiue Tolonum, Yeram, Brigantium, & alia non infimæ notæ oppida maritima mediterraneaque quamplurima quamuis Prouinciæ Comites clientelare munus & officium aliquod ex illis ſemper ſibi vendicarunt. Quod ius ex parte ademptum primò fuit à Raymondo Berengario Prouinciæ Comite anno 1237. & poſt quatuordecim annos Ca-

rolus Audeganenſis non ſolum Tauroëntum & Yeram ſuæ ditionis fecit, ſed vitæ ac necis leuiumque multarum omne omnino ius ab eius Vicecomitis poteſtate diuulſit. Atque adeo eodem tempore ſupremam in ſuperioris vrbis partem ſibi ab Epiſcopo tradi poteſtatem voluit, quam iniuſtè ab eo vſurpatam aſſerebat, cum tamen eam penes Epiſcopos ſemper fuiſſe conſtaret. Coactus eſt itaque Carolo cedere Epiſcopus, & Neolium, Signum, Merindolam aliaque multa oppida in ſuum dominium quaſi permutationis iure accepit, & etiamnum poſſidet, vt refert Noſtradamus in 3. parte hiſtoriæ, & Raymondus Solierus lib. 3. de Antiquitatibus Maſſiliæ.

8. Cæterum vbi fundationis huius celebritas ac tantæ largitatis fama religioni iuncta longe lateque per vrbes atque exteras etiam nationes iucundiſſimum ædis à S. Caſſiano excitatæ nomen diuulgauit, parua dictu res magnam per idem tempus, virorum principum, circumquaque beneuolentiam conciliauit. Pipinus Zachariæ Pontificis authoritate ac Francorum conſenſu procerum, regiam poteſtatem ac nouum Francici titulum Regis adeptus, cum poſtrema in Aquitaniam & vicinas Prouincias expeditione Vaipharium Aquitaniæ Ducem res ſacras deprædantem ac rebellantem deuiciſſet, Maſſiliam fortè tranſgreſſus, ædium religioſarum ſtudio flagrans Monaſterij S. Victoris opulentiam cumulauit. Patris exemplum ſequutus Carolus Magnus exiſtimans non armis & bellis gerendis ſolùm ſummos Monarchas claros eſſe oportere, ſed Reſpublicas quoque honeſtis legibus & doctrina religionis inſtituere, Concilia aliquot Romæ celebrari curauit, & Franco-fordiæ, & in Gallia aliquoties; quinque colliguntur ab Æmilio nempe Moguntinum, Rhemenſe, Turonenſe, Cabilonenſe, Arelatenſe. Quin & tria publica gyninaſia inſtituit ad propagandam & conſeruandam doctrinam Chriſtianæ religionis, Bononiæ, Lutetiæ Pariſiorum in Galliis, & Papiæ. In Germania ſimiliter multa Monaſteria erexit in vſum iuuentutis inſtituendæ ſcholarum loco. Huius itaque virtutis ſtudio Maſſiliæ non omnia modo quæ à Patre Pipino S. Victoris Monaſterio donata erant, rata eſſe voluit, ſed alia etiam adiecit quamplurima ex iure quodam prærogatiuo, quo cæteris omnibus eo excluſis prohibitiſque Victoriani Monachi portoriis & vectigalibus eximerentur. Quæ ſit priuilegij formula & quibus ex verbis concepta habeatur, legere licet in Librario inſtrumentorum, quæ in Tablino Monaſterij aſſeruantur. Ludouicus inde ab inſigni vel in diuinas res vel in ſuos pietate, cognomen adeptus, & Lotharius eius filius, haud minora liberalitatis quam religionis ſigna tribuere. Autor eſt Benedictus I X. in Bulla quam rerum ædis huius mirabilium appendicem eſſe voluit, his verbis. *In quo maiorem conſtituentes Eccleſiam in honorem SS. Apoſtolorum Petri & Pauli & omnium Apoſtolorum, aliamque in honorem S. Dei genitricis Mariæ ſanctique Ioannis Baptiſtæ multorum Sanctorum collatis pignoribus conſeruatur, quod multis ditatum honoribus & præceptis decoratum Imperialibus, videlicet Pipini, Caroli, Ludouici, & Lotharij Regum Francorum, nec non paſſionibus SS. Martyrum Victoris & ſociorum eius,* &c. Tum infra.

infra de Prouinciæ viris principibus, qui hoc Monaſterium præſentia ſua & muneribus coluerint. *Ad eius*, inquit, *thalamum reparandum venimus & impenetrabili munitione firmamus, & ſanctificatum teſtamur precibus iam dicti Paſtoris Iſarni, necnon Vicecomitum Vuillelmi & Fulconis, in idipſum aſſenſum præbentibus, principibus Gaufredo & Bertranno, cum totius Prouinciæ nobilibus credentes Saluatoris dictum dicentis. Vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo*, &c.

9. Hæc generatim atque vniuersè annotata ſectionibus, deſcribunt totidem pene verbis Honorius III. & Innocentius II. in Bullis citatis: ſic enim Innocentius. Confirmamus etiam eiuſdem (ſcilicet Petri Abbatis) venerabili Monaſterio, quidquid in ſalinis Maſſilienſi ciuitati adiacentibus ſimulque in portu, ſiue de nauibus ſiue de piſcatione ad ius ipſius Maſſilienſis Monaſterij pertinet, & Reueſtum iuxta portum, & cellas, & ea etiam caſtella quæ de antiqua Monaſterij ipſius poſſeſſione ſunt reddita, quàm ea quæ à fidelibus ſunt proprio iure collata, ſcilicet ea quæ ſubſcripta ſunt, & villas cum Eccleſiis, prædiis, & pertinentiis ſuis videlicet Càthedram, Cytthariſtam, Orguono, Nantis, Caza, Madalgas, Cuia, Molna, Signa, Bolgentiaco, Soleris, Oliuolas, Sexfurnis, Cuers, Caſtellum Rogerij. Item Pennas de Garzola, Nonulas, Rognas, Olcicas Porcils, Caſtellaro, Podio nigro, Bonida, Cabacia, Caruolas, Mota, Siliano Ceſalio, Grimaldo, Cugulino, Mota, & Mota Papia, Betra, Biſaldunum, & Scalam, Caſtellum nouum de Gigortiis, & quidquid ad ius præfati Monaſterij pertinet in Pennis & in Auriolo. Hæc ergo omniá & præterea ſicut ſupra diximus quæcumque nunc habet atque in futurum habere contigerit, in quibuſlibet rebus mobilibus & immobilibus per hoc Apoſtolicæ authoritatis priuilegium præfato Maſſilienſi Monaſterio confirmamus & corroboramus. In prædictis itaque Monaſteriis tam tibi quam ſucceſſoribus tuis curæ erit, vt Monachos ad ſeruiendum pro vt neceſſe fuerit deputetis, qui & in illis diligenter Dei ſeruitium peragant, & in eiſdem ſe tales ſatagant exhibere, vt non illos de neglectu, nec Abbatem de minori ſolicitudine culpa confundat. Quidquid verò ad eadem Monaſteria rationabiliter pertinere cognoſcis, ſi ab aliquibus contra iuſtitiam detinetur, ex hac noſtra authoritate repetendi, atque Maſſilienſi Monaſterio vindicandi per omnia licentiam habeas. Dignum eſt enim vt quorum curam geris rebus nulla ratione priueris. *Honorius verò quæ adiicit ſunt huiuſmodi.* Præterea ius quod habetis in ſalinis, portu, nauibus, & piſcatione Maſſilienſi ciuitati adiacentibus, villam quæ dicitur Roueſtum iuxta portum ciuitatis eiuſdem, Cathedram, Ceſariſtem, & de Sex furnis, Almes, Orguon, Nantis, Caſa, Madalgas, Cuia, Signa, Bolgenciac, Solariat, Oliuolas, Pennas de Gaiola, Nonulas, Rognas, Porcils, Caſtellarum, Podium nigrum, Bendam, Cabaciam, Carnolas, Motam, Silianum Ceſalinum, Grimaldum, Motam Pabiam, Berram, Biſaldunum, Scalam, Caſtellum nouum, & de Gigortiis Caſtra, & Caſtrum Rogerij, Ius quod habetis in Pennis & in Auriolo, Eccleſias quoque ad Eccleſiaſtica iura & poſſeſſiones quas in valle de Tretis ad vos

pleno iure ſpectantes habere noſcimini, ſicut ea iuſtè, ac pacificè obtinetis, vobis & per vos Monaſterio veſtro authoritate Apoſtolica confirmamus, ſcilicet in Caſtro Tretis S.Trinitatis, S.Mariæ, S. Andreæ Eccleſias, S. Cæciliæ, S. Michaëlis de Caſtelar, de Rocafolio, S. Andeoli de Porcils, S. Antonini de Bauida, S. Serui priuati de Roſſeto, S. Mariæ de Caſtro nouo, S. Pontij de Podio Lupario, S.Pancratij, S.Mariæ de Saltu de Porteriis, S. Michaëlis de Afuel, S. Petri de Fanario, S. Iuliani S. Petri & S.Victoris de Podio nigro Eccleſias cum pratis vnitis, terris, nemoribu, ſvſagiis, & paſcuis in boſco & plano, in aquis & molendinis, in viis & ſemitis & omnibus aliis libertatibus & immunitatibus ſuis. Decimas inſuper & poſſeſſiones ad ius Eccleſiarum veſtrarum ſpectantes, quæ à Laicas detinentur redimendo, & legitimè liberando de manibus eorum & ad Eccleſias ad quas pertinent reuocando libera ſit vobis de noſtra authoritate libertas.

10. Nec verò tot deinceps tantorumque aliorum principum ac præſulum fœcunda poſteritas donorum ſterilis fuit. Raymondus Vicecomes Caſtrenſis Abbatiam S. Benedicti quam futuris temporibus Ioannes 22. in Eccleſiam Cathedralem, erexit & alteram S.Vincentij Caſſianitis ſubiecit. Alphonſus Caſtellæ rex Monaſterium S. Seruandi Toletanæ Diœceſis, Raymondus Comes S.Ægidij partem dominij alteram, in frequentiſſimum oppidum Beritæ & Tripolis finibus coniunctum & continens, Guillelmus Sardinij Comes Monaſterium de Coxano in ditione Roſſilionenſi Bernardus Comes Biſuldinenſis Monaſterium Dominæ noſtræ de Riuo populo, & S. Stephani de Balneolis Diœceſis Gerundenſis Conſtantinus Rex Calaritanus Prioratus & Sacella quamplurima in Inſula Sardinia, Artaudus Gymnaſiarum ſiue Balearium Comes Cœnobia nigrorum Monachorum vniuerſa quæ in ſua teneret poteſtate & ditione. Centulus Bigerrorum Comes Abbatiam S. Sauini de Lodonauo Pyrenem propter, Ildefonſus Aragonum Rex Caſſianitarum religioſis familiis quotquot regni ſui tutelæ ac iuriſdictionis eſſent, vectigalium ac cenſuum omnium vacationem & immunitatem, Roſſelinus Vicecomes Toparchiæ ſuæ Maſſilienſis diuiſam ex æquo portionem, alij porro minus nobiles alia minora S. Victori detulerunt, quæ perſequi operæ non eſt. Nec ignobilis pietas illuſtrium Clericorum. Pauli Rutenenſis Epiſcopi donum fuit, Cœnobia duo S. Petri & S. Amantij, in hoc Rutenorum ſuburbij parœcia eſt, quod eodem mœnium quo tota ciuitas ambitu cinctum eſt, pro cultoribus & adminiſtris religioſos habet ordinis S. Victoris, & ſæculares Sacerdotes. Eſt etiam S. Amantij Prior, qui tamen Commendatarius eſt, Clementis Epiſcopi Caualicenſis S.Mariæ & S. Verani Eccleſiæ de Valleclusa, Pontij Arelatenſis Archiepiſcopi ex nobili proſapia Dominorum de Marignana, ad Stagnum Marticenſe Prioratus S. Victoreti de Marignana, & ſuper idem caſtrum quarta dominij portio, Petri Archiepiſcopi Aquenſis Prioratus S. Mitrij & S. Simeonis & iuriſdictionis pars aliqua ſuper oppidum S. Maximini, Hugonis Epiſcopi Dinienſis dominium loci de Chandol, Durandi Epiſcopi Vintienſis pagus qui dici-

tur

tur de Croton, Eldeberti Epiſcopi Antipolitani villa de Clauſons, Odilonis Abbatis S. Ægidij non paucæ rerum ſuarum condonationes ſiue ceſſiones in iure, ac prædiorum traditiones, Gibelini Archiepiſcopi Arelatenſis duodecim Prioratus ſeu Eccleſiæ, quos Pſalmodienſi in Occitania Abbati Ordinis S. Caſſiani vt Mox ſupra cap. 18. num. 34. demonſtratum eſt, ea lege conceſſit vt pro Abbate non ſe gereret, ſed tantum Prioris titulo vteretur.

11. Nec facilè alias inſigniora tam paucis annis Laicorum Clericorumque Principum dona extitere. Habetur in Actis publicis exemplum donationis factæ à Gaufredo Comite Prouinciæ Petro Abbati S. Victoris Maſſilienſi, quod eſt huiuſmodi. Agitur nunc more legis Romanæ, vt ſi quis quippiam vult transfundere donando, per paginam literarum corroborare, antiquitus enim ſine literarum corroboratione nihil agebatur. Nos autem ſequuti potiorem vſum donamus vel cedimus his literis roboratum aliquid de noſtro iure. Ego quippe Gaufredus Comes Prouinciæ & vxor mea nomine Stephania & filius meus Bertrannus propter Dominum & remedium animarum parentúmque noſtrorum, donamus Domino S. Victori, & Petro Abbati ac ſociis eius Abbatibus & Monachis ibidem Domino ſeruientibus tam præſentibus quàm futuris Alodium noſtrum, vel duas pecias de terris in Triponcio. Maior pecia habet conſortes, à parte Orientis viam publicam, à Meridie terram S. Cæſarij, à parte Occidentis fluuium Rhodani, à parte Aquilonis Eccleſiam S. Iuliani. Pecia minor in medio habet vnum Vaſum & ab eodem conſortes à parte Orientis & à parte Aquilonis vineas de feaudo Communali, à Meridie terram Archiepiſcopalem, ab Occidente viam publicam. Propter donationem iſtam donat Abbas S. Victoris & Monachi eiuſdem loci mulam optimam valentem centum ſolidos, & duos denarios Melgorienſes, ſolidos centum optimos. Hæc donatio legitima dictæ terræ facta in manu Abbatis, Domino Priori conciliante & præſente Raiambaldo Archiepiſcopo, volentibus & præſentibus Epiſcopis Alfanto Aptenſi & Riperto Vapincenſi, nec non Roſtagno Auenionenſi Calend. Iulij anno ab Incarnatione Domini 1055. ſi autem euenerit quod minimè credimus vt nos aut vllus omnino de parentibus noſtris, vel quælibet oppoſita perſona contra hanc donationem ire & inquietare voluerit, vel irrumpere non iuridice, iram & maledictionem omnipotentis Dei incurrat, & cum Iuda traditore in barathro permaneat, atque duas libras auri perſoluat, & poſtea hæc donatio firma & ſtabilis omni tempore permaneat. Hæ vineæ ſunt in communitate Arelatenſi in territorio Triponcio ſubtus Eccleſiam S. Iuliani, & in loco qui nominatur ad Vaſum. Ego Gaufredus Comes Prouinciæ & vxor mea Stephania & filius meus Bertrannus donamus & firmamus, & alios firmare iuſſimus. Signum Raynaldus Aldierius, & ſignum Aycardus, & ſignum Iſnardus Chriſtophorus. Signum, Pontius Aldebranus, Sigiſmondus Vuillimus frater ſuus. Poncius Guido, Lantuardus, Guillelmus Signoretus, Rataldus & Galafredus teſtes.

12. Acceſſit Vabrenſis Abbatiæ in ordinem S. Caſſiani adſcriptio,

quæ ad perdiſcendas religioſæ vitæ diſciplinas eaque ſtudia & artes, quibus inſtauratur animus ad vberiores virtutis profectus, Abbati S. Victoris Maſſilienſi vltro ſe commendauit & tradidit. Eccleſia S. Mariæ dicata fundatores habuit Comites Toloſanos. Ioannes 22. ſedem Epiſcopalem inſtituit eam à Rutenenſi diſtrahens anno 1320. Canonica vulgò *la Canourge* oppidulum eſt in Diœceſi Mimatenſi apud Gaballos, ibi erat ſimplex Canonicorum Collegium, ſed quo tempore Albigenſes hæreſim profeſſi ſunt, ædes ſacra & redditus annui Monachis S. Victoris Maſſilienſis fuere traditi, qui & Priorem & duodecim illis Monachos habent, præter menſalem & ſibi ſubiectum Parochum. In eo Prioratu Sacra lipſana S. Firmini Epiſcopi Mimatenſis aſſeruantur, cuius Officium 14. Ianuarij rite celebrant. Non procul ab vrbe eſt ſacellum S. Fredoaldo, vulgo *Freſel*, Martyri & Epiſcopo Mimatenſi dicatum, vbi item illius Martyris corpus religioſè colitur, eiuſque feſtum 4. Septembris celebratur. Amelianum Rutheniorum vulgo *Millas* vrbs eſt, maximam partem infecta hæreſi, vbi templa & Monaſteria fere omnia ab hæreticis fuere diruta. Inibi Prior eſt & aliquot Monachi ſimul & ſacerdotes ſæculares, omnes Monaſterio S. Victoris Maſſilienſi ſubiecti. S. Geneſius vrbs item eſt apud Ruthenios, vulgo *S. Genius Ripoltenſis.* dicta, ſiquidem Olta fluuius vrbem illam interfluit. Inibi etiam viſitur Prioratus S. Victori ſubiectus. S. Leo vrbs Rntheniorum eſt, vbi reſidet Prior & aliquot viri religioſi, omnes S. Victori ſubiecti. Similiter Mons regius oppidum apud Ruthenios S. Victori ſubiacens.

Iſai. cap. 60. 13. Atque hæc dona & munera ſunt quæ per Iſaiam à Domino religioſis promitti videntur cum ait. *Suges lac gentium, & mammilla Regum lactaberis.* Gentium id eſt populorum, regum autem id eſt hominum diuitum & potentiorum, quorum quidem benignitatem Iſaias mammillæ & lacti comparat, vt interpretatur Hieronymus Platus, quod lactis liquor ex cibo duriori conficitur, qui cibus & cum labore comparatus, & cùm aliquo etiam opere à nutricibus confectus, tamen ab infantibus nullo cum labore ſed ſuauiſſimè exugitur. Sic enim religioſis ea gratis ſuppeditantur ad victum, quæ alij multo ſudore & moleſtia ac ſæpe etiam cum periculo quæſierunt, vt in hoc quoque Hebræorum veterum ſimilitudinem gerant, de quibus ſcriptum eſt. *Et labores populorum poſſiderunt.*

(Platus lib. 3. cap. 27.; Pſal. 104.)

CAPVT XXI.

Indulgentiæ, immunitates, priuilegia ei conceſſa.

1. INter hæc dum opibus & copiis ditaretur domus, Pontifices non aſſenſu modo & approbatione ſed literis quoque ac muneribus Pontificiis templum ipſum adornarunt. Eminet inter cætera Clementis dicti Papæ VII. non contemnendum beneficium ſiue muneris perpetuitatem, ſiue pietatem accipientium, ſiue dantis gratum animum ſpectes, nam vi-

ſentibus

ſentibus S. Victoris ædem ſacram quotannis ieiunij quadragenarij tempo-
re, die Dominica in Paſſione, cunctorum indulſit veniam delictorum, id-
que etiam num tanti eſt ſermone omnium hodierno atque exiſtimatione,
vt in hoc genere nihil viderim Maſſiliæ quod magis celebre eſſe poſſit.
Ne quid verò propter ſchiſma de authoritate Pontificis aut dignitate in-
dulti detraheretur, cauit Martinus V. in Concilio Conſtantienſi in quo
Schiſmatis huius factionis placatæ & pacatæ, vt decreta illa omnia ante Cap. 17. n. 7.
Pontificatum ſuum in Schiſmate facta, quæ ad bonos mores & fidem
ſpectarent firma & approbata deinceps legitimè haberentur, vt aliàs in
Magdalena mea memini me dixiſſe fideiuſſore Ciaconio. Pretium operæ
viſum eſt, ſummam ipſarum literarum & ſententias inſerere, vt extet
egregium viri præclari atque omni laude digni de eximia templi huius
ſanctitate teſtimonium, idemque tam bene meritæ de ipſo Maſſilienſium
humanitatis monumentum. Pauca igitur veteri Romanorum Pontificum
more præfatus ita ſcribit.

Clemens Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei.

VNiuerſis Chriſti fidelibus præſentes litteras inſpecturis ſalutem &
Apoſtolicam benedictionem. Solerti perſcrutamur indagine præcla-
ra deuotionis inſignia, quibus dilecti filij & commune ciuitatis Maſſi-
lienſis nos & Romanam Eccleſiam tanquam benedictionis alumni in ſin-
ceritate fidei reuerentur, grata etiam & accepta ſeruitia quæ nobis ac ve-
nerabilibus fratribus noſtris eiuſdem Eccleſiæ Cardinalibus, cùm du-
dum de partibus Italiæ rediremus, in ciuitate prædicta deuota honori-
ficentia impenderunt: Nec non fidelitatis conſtantiam, in qua inconcuſſe
erga chariſſimam in Chriſto filiam noſtram Ioannam Reginam Siciliæ,
illuſtrem eorum Dominam temporalem præſtiterunt hactenus, & perſi-
ſtunt ad liberationem ipſius reginæ, quæ, proh dolor, ſub perfidorum
Schiſmaticorum tyrannica feritate, quod cum cordis amaritudine ge-
mendo referimus, detinetur captiua, ſolicitis & operoſis ſtudiis inten-
dentes; dignum quin imo debitum reputamus, vt ipſos & ciuitatem eam-
dem intra noſtra recumbentes præcordia, in illis præſertim quæ ſalutem
operantur fidelium ſpecialibus proſequamur fauoribus, & ſingularis ho-
noris titulo decoremus. Cum itaque Eccleſia Monaſterij S. Victoris pro-
pe Maſſiliam Ordinis S. Benedicti in magna veneratione habeatur ibidem,
nos cupientes vt eadem Eccleſia congruis frequentetur honoribus, & vt
Chriſti fideles eo libentius cauſa deuotionis confluant ad eamdem, quo
ex his vberius inibi dono cœleſtis gratiæ conſpexerint ſe refectos, ac
per hoc fama ciuitatis ipſius per orbem latius diffundatur, de omnipo-
tentis Dei miſericordia & Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius au-
thoritate confiſi, omnibus verè pœnitentibus & confeſſis, qui in Do-
minica die de Paſſione Domini, dictam Eccleſiam deuotè viſitauerint an-
nuatim, & ad fabricam ipſius Eccleſiæ manus adiutrices porrexerint, ſeu
alias inibi pias eleemoſynas erogauerint peccatorum remiſſiones & in-
dulgentias

dulgentias ſimiles illis, quæ in feſtiuitate Aſſumptionis B.Mariæ Virginis Eccleſiam S. Mariæ Maioris de Vrbe viſitantibus annuatim, & ad fabricam ipſius manus porrigentibus adiutrices, ſeu alias ibidem pias eleemoſynas erogantibus authoritate Apoſtolica ſunt conceſſæ, eadem authoritate concedimus per præſentes.

Datum Auenione 4. Nonas Maij Pontificatus noſtri an. 5. Chriſti 1332.

2. Eodem tempore indulgentiæ conceſſæ Eccleſiæ S. Ludouici in Monaſterio RR. Patrum de Obſeruantia die Sabbathi ante Dominicam de Paſſione per eumdem Papam, ſunt ſimiles illis, quæ in feſtiuitate Dedicationis Eccleſiæ Lateranenſis de Vrbe. Item indulgentiæ conceſſæ Eccleſiæ maiori Maſſiliæ per eumdem Papam, eodem anno & die quo ſupra, ſimiles ſunt quæ in ſolemnitate Beatorum Petri & Pauli Romæ conceſſæ ſunt ad diem ſiue feriam ſextam ante Dominicam de Paſſione. Omnes hæ Bullæ ſunt eiuſdem tenoris & propter eaſdem cauſas, mutantur tantum nomina Eccleſiarum, & indictiones dierum. Vides Clementis animum, vt hoſpitalitati Maſſilienſium & præcipuè Abbatis & Monachorum S. Victoris, qui tum ipſi ex Italia redeunti cum vniuerſo Patrum purpuratorum Senatui publicè hoſpitium fecerant, gratus & pius eſſe in maximi beneficij memoria poſſet reipſa atque ſtudio ſolicitum compenſare, mutui officij vel facultate vel copia.

3. De Ioanna Regina ſiue dedititia ſiue captiua, quod leuiter tangit, fusè latéque dicit Franciſcus De Claperiis in hiſtoriæ Breuiculo de Prouinciæ noſtræ Comitibus. Succeſſit Patri Roberto anno 1344. vel vt aliis placet 1340. Quater nuptias contraxit, primò cum Andrea nepote Martelli ex Patris Roberti teſtamento, quem Neapoli laqueo interemit continuoque nupſit Ludouico Tarentinorum principi conſobrino, cui regium nomen communicauit, in eamque cauſam Pontifici Maximo Clementi VI. & Romanæ Eccleſiæ Auenionem ciuitatem cum territorio, omni iure & iuriſdictione octoginta millibus Florenorum auri Florentiæ vendidit anno 1348. die 9. Iunij, vt illa venditione pellectus Pontifex nomine Regis Ludouicum Maritum cohoneſtaret. Sed poſtea morte Ludouici ſoluto matrimonio, tertio nupſit Iacobo Aragonio Maioricarum hæredi eximiæ pulchritudinis viro. Sec nec hic diu ſuperſtes, poſt cuius mortem Othoni Brunſineo ex Saxonum antiquiſſima nupſit familia. Ioanna partibus Clementis ſeptimi Pſeudopontificis aduerſus Vrbanum VI. Romanum Pontificem fauebat. Hinc Vrbanus poſtquam id reſciuit odio excandeſcens, Ioannam lata ſententia regno Siculo & Neapoli priuauit illudque in beneficium Carolo Duracio, quem Ioannæ hoſtem infeſtiſſimum nouerat, conceſſit. Duracius magno cum exercitu in Italiam perſuadens regni Neapolitani poſſeſſionem conatur inuadere. Omnia tunc miſerè arma ſpectabant. Ioanna vt à Francis auxiliares milites euocaret, Ludouicum Andegauenſem Ioannis Regis Gallorum filium, & poſt mortem Ludouicum filium Comitatus ſui & Regni hæredes inſtituit, dictato teſtamento Neapoli in Caſtro nouo anno 1380. penultima Iunij. Interim Ioanna Neapoli obſidione premitur, nulla multis ſæculis acrior tenuit oppugnatio.

oppugnatio. Ludouicus vt Ioannam obſidione liberaret, cum exercitu in Italiam traiecit, ſed in Apulia obuium habet cum exercitu Carolum Duracium, pugnatur vndique, ardebant milites, & ſummis viribus præliantur, adſunt animo, conſilio, corpore, aſſiduitate, ſed Ludouicus impar eiuſque exercitus viribus inferior, dum inclinat graui vulnere ipſe ſaucius è prælio vix euaſit. Ioanna omni ope & auxilio deſtituta, dum in dies magis obſidione premitur ſalutem pacta, ſui deditionem & ciuitatis ſuæ facit Duracio. Sed is promiſſæ ſalutis immemor Ioannam laqueo interemptam, eo vbi Andreas fuerat interfectus loco, ſuſpendi iuſſit anno 1382. Regni anno 39. Mariam verò Ioannæ ſororem, quæ Comiti Arteſienſi nupſerat capite truncat, & hic finis ſtirpis Roberti, cuius regnum ad Ludouicum ducem Andium tanquam ad hæredem reginæ Ioannæ iure delatum eſt hæreditario.

4. Mitto plura id genus alia, quæ inter mores prope hodiernos celebrata & in vſum adducta luce non egent. Indulgentiis adiecerunt alij Pontifices ſingulares immunitates. Vrbanus V. Monaſterium S. Victoris Maſſilienſe, vnà cum Miniſtris cæteriſque rebus ad illud pertihentibus, à quorumlibet Epiſcoporum iûris dictione exemptum in ſuam ſediſque Apoſtolorum Petri & Pauli tutelam recipit, cuius quoque decreti exemplum libet apponere. Id eſt tale.

Vrbanus V. ſeruus ſeruorum Dei.

Dilectis filiis Abbati & Conuentui Monaſterij S. Victoris Maſſilienſi Ordinis S. Benedicti ad Romanam Eccleſiam immediatè ſpectantis ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. In eminenti ſpecula ſedis Apoſtolicæ licet inſufficientibus meritis conſtituti, pro ſingularum præſertim religioſarum perſonarum quiete ac ſtatu ſalubriter dirigendo, partes noſtræ ſolicitudinis adhibemus, & vt earum quies eò ſit ab omni perturbatione ſecurior quò ipſæ perſonæ maiorem in ſuis locis & bonis habuerint poteſtatem, perſonas eaſdem interdum Apoſtolicæ gratiæ prærogatiua eximimus, ſanè dudum nos quieti & honori veſtro paterna ſollicitudine prouidentes, Monaſterium veſtrum cuius regimini dudum in minoribus conſtituti præfuimus, & de quo faciente Altiſſimo fuimus ad apicem ſummi Apoſtolatus aſſumpti, quodque propterea brachiis ſincerioris charitatis complectimur, à iuriſdictione quorumlibet ordinariorum duxerimus eximendum. Nos volentes vos gratia proſequi ampliori, ipſumque Monaſterium ſpecialis priuilegij titulo inſignire, vt tu fili, Abbas tuique ſucceſſores & vos filij Conuentus Monaſterio ipſi vacantes, per vos vel alium ſeu alios Clericos vel etiam Monachos dicti Monaſterij in territorio & locis infrà ſcriptis, videlicet in Eccleſia S. Nicolai ſita ſupra littus maris in introitu portus ciuitatis Maſſilienſis, quæ Eccleſia ad prædictum Monaſterium dignoſcitur pertinere, eundo per littus dicti portus verſus Monaſterium ſupra dictum, vſque ad turrem quæ eſt in principio muri & dicitur Turris Plani Formiguerij, & deinde vſque ad ciuitatis por-

tale quod dicitur de Callata. Et deinde ſequendo murum ciuitatis eiuſdem vſque ad portale quod dicitur Laureti, & à dicto portali eundo directè per carerriam quæ dicitur de Sion vſque ad Planum S. Michaëlis, eundo per iter rectum vſque ad Iarretum qui dicitur Iarretus de Albanea, & à dicto Iarreto ſequendo aquam à qua ipſe Iarretus deriuatur vſque ad pontem qui dicitur pons Iarreti quo itur ad terras Vireatidorum, incedendo directè vſque ad molendina Griffenorum, & de ipſis molendinis veniendo rectè vſque ad aquam Ibelini, & ſequendo dictam aquam vſque ad pontem S. Margaretæ, & à prædicto ponte veniendo directè vſque ad Eccleſiam S. Margaretæ prædictæ per rectum iter, dictam Eccleſiam quæ eſt eiuſdem Monaſterij includendo, & ab ipſa Eccleſia veniendo per iter quo itur ad locum dictum Fezaris, & poſt per iter quod dicitur de Treillar eundo directè per iter Bonæ auenæ & eundo per montem qui dicitur Mons rotundus paruus veniendo directè vſque ad turrem quæ dicitur Palbs, & veniendo directè à dicta turri per littus maris vſque ad Eccleſiam S. Nicolai prædictam, includendo in dictis terminis totum illud territorium & quidquid eſt in eo quod remanet ad partem dexteram & circuit Monaſterium prælibatum. Quos quidem terminos, & loca, territorium, Eccleſias, & perſonas intra ipſos exiſtentes, tam clericorum quam laicorum, ab omni poteſtate ac iuriſdictione diœceſana & ordinaria Epiſcopi Eccleſiæ Maſſilienſis & earum exercitio in ciuilibus & conuentualibus, authoritate Apoſtolica prorſus eximimus, & tantumlibet liberamus perſonas Eccleſiaſticas ſæculares & religioſas ac laicos qui intra terminos ſupradictos pro tempore habitabunt, aut delinquent, vel contrahent aut ratione rei ſitæ infra eoſdem terminos litigabunt ſeu litigare voluerint, ſiue ciuiliter aut de crimine conuentualiter agatur, iuriſdictionem Eccleſiaſticam pleno iure in perpetuum exercere libere valeatis, de ſpeciali gratia, motu proprio, authoritate prædicta tenore præſentium indulgemus, decernentes quod idem Epiſcopus, & etiam quæcumque alia perſona Eccleſiaſtica tam diœceſana & ordinaria, quàm qualibet alia poteſtate aut iuriſdictione ſuffulta, præter vos & ſucceſſores veſtros non poſſunt de cætero quamcumque iuriſdictionem diœceſanam & ordinariam, vt præmittitur, infrà terminos, loca, & in perſonas huiuſmodi quomodolibet exercere, ac irritum & inane quidquid contra tenorem conceſſionis huiuſmodi contigerit acceptari, inſuper tibi fili & Abba, & eius ſucceſſoribus veſtimenta ſacerdotalia & cruces ac imagines & conſimilia benedicendi, ac Monachis dicti Monaſterij, & aliis Scholaribus idoneis infra eoſdem terminos conſtitutis primam clericalem tonſuram conferendi, necnon tam tibi quam vobis filij Conuentus vacátes dicto Monaſterio, huiuſmodi Monachos & Scholares infra præfatos terminos, vt præmittitur conſtitutos ad dictam primam tonſuram & eam habentes ad quoſlibet alios ordines promouendi, cuicumque Antiſtiti gratiam & communionem dictæ ſedis habenti præſtandi & ipſi Antiſtiti eos ad eamdem tonſuram & ordines huiuſmodi ſtatutis temporibus iuxta ritum Romanæ Eccleſiæ promouendi, ac vobis omnibus chriſma & oleum ſanctum à quo

à quocumque antiſtite gratiam prædictam & communionem habente recipiendi, & eidem antiſtiti dandi, nec non vobis per quemcumque antiſtitem dictam gratiam habentem Baſilicas conſtructas & conſtruendas infra terminos ſupradictos, altaria eorumdem conſecrari, necnon ipſas Eccleſias & cœmeteria earumdem, dum erit neceſſe reconciliari faciendi, ac inſuper clericis & laicis dicti territorij ſuperius limitati confirmationes in fronte, & reliqua Eccleſiaſtica Sacramenta per Diœceſanum Epiſcopum adultis danda, de iure ex quolibet antiſtite dictam gratiam & Communionem, vt præfertur, habente de Abbatis & eorum Monaſterio vacantium de Conuentu prædictorum qui erunt pro tempore, licentia Epiſcopi Maſſilienſis exiſtentis pro tempore minimè requiſita, facultatem & licentiam de dono ſpecialis gratiæ, authoritate Apoſtolica ſupradicta, tenore præſentium impertimur. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam noſtræ exemptionis, liberationis, Conceſſionis, & conſtitutionis infringere, vel ei auſu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præſumpſerit, indignationem omnipotentis Dei & Beatorum Petri & Pauli Apoſtolorum eius, ſe nouerit incurſurum. Datum Auenione 3. Nonas Aprilis Pontificatus noſtri anno 5. Chriſti anno 1368.

5. Præluxerat in poſterum Vrbanus Pontifex eiuſdem nominis 2. ac iam priuilegium irrogauerat in literis ad Richardum Cardinalem & Abbatem Maſſilienſem, de quibus ſuprà. Porro Cœnobium veſtrum hac libertate donamus, vt te obtinente vel tuorum quolibet ſucceſſorum nullus ibi quacumque ſubreptione ſubſtituatur, niſi quem fratres cum timore Dei regulariter elegerint, ad quem conſecrandum Epiſcopum Catholicum aduocent, item chriſma, Oleum ſanctum, Oleum infirmorum, conſecrationes altarium & capellarum, quæ infra nominatæ ſunt, & ordinationes Clericorum ibidem commorantium ac Monachorum à quocumque voluerint Epiſcopo accipiant. Nulli autem Epiſcopo aut Archiepiſcopo liceat locum ipſum, vel eius Monachos vel eis circumſubditas cellas id eſt S. Petri & S. Andreæ & S. Ferreoli Presbyteros alioſuè Clericos in eis ab Abbate conſtitutos excommunicare vel iudicare, præter ipſum Abbatem ad eius voluntatem, ſed ſemper ſub tutela & immunitate Romana ſoliuſque Romani Pontificis iudicio conſiſtentes, omnipotenti Domino quieti ſecurique deſeruiant. Nullus etiam legatus huius Apoſtolicæ ſedis Abbatem vel ipſius loci Monachos excommunicare vel ipſis aut Monaſterio ipſi aliquid interdicere præſumat, niſi ei aut à nobis aut à noſtris ſucceſſoribus ſpecialiter fuerit imperatum. Si quis autem Archiepiſcopus, Epiſcopus, Rex, Princeps, Dux, Marchio, Comes, Vicecomes, vel perſona qualibet Clericalis aut laicalis noſtrum hoc priuilegium temerare & res veſtri Cœnobij temere inuadere, vel ſuis vſibus applicare præſumpſerit aut minuere, ſecundò tertiòue commonitus, ſi non congruè ſatisfecerit à Chriſti & Eccleſiæ corpore cum authoritate poteſtatis Apoſtolicæ ſegregamus, &c.

6. In quo Nicolaus III. coniunctum aliquid habet & conſentiens in

decreti tabulis, quas fixit Romæ apud S. Mariam Maiorem 2. Idus Februar. Pontificatus anno 1. ſic enim per honorificè præfatur.

Nicolaus Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei.

Dilectis filiis Abbati & Conuentui Monaſterij S. Victoris Maſſilienſis ad Romanam Eccleſiam nullo medio pertinentis Ordinis S. Benedicti ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Prouiſionis noſtræ debet prouenire ſubſidio, vt ius ſuum cuilibet conſeruetur, ſanè quoddam priuilegium fœlicis recordationis Vrbani Papæ II. prædeceſſoris noſtri Monaſterio veſtro conceſſum, plumbea ipſius prædeceſſoris Bulla munitum, per te fili Abba exhibitum coram nobis, quia præ nimia vetuſtate incipit iam conſumi, de verbo ad verbum nihil addito vel mutato quod mutare poſſet ſubſtantiæ veritatem, veſtris precibus inclinati tranſcribi & annotari fecimus ad cautelam, & tranſcriptum ipſius Bullæ noſtræ appenſione muniri ad perpetuam memoriam futurorum, &c.

7. Iſta verò non tuetur modo ſed magno numero auget Innocentius II. Volumus, inquit, atque decernimus vt ad ordinationem atque correctionem eorum tam tu, quàm ſucceſſores tui vicem ſedis Apoſtolicæ gerere debeatis in quibus ſi quod abſit tales Abbates iuuenti fuerint, qui ab ordine Monaſtico & regulari diſciplina exorbitauerint, vel dignum aliquid depoſitione commiſerint, vnde correctionis veſtræ cenſuram ſubire contemnant, curæ veſtræ ſit Epiſcopum in cuius Diœceſi Monaſterium fuerit ad teſtimonium reatus illius vobis adhibere, & communicato conſilio eos rationabiliter conuictos à regimine habito ſummouere, ſi tamen Epiſcopus de ordinatione & mala vita non fuerit ſuſpectus & infamatus, vel ſi fortè cauſam ipſam malo ingenio magis impedire quam ſecundum Deum tractare voluerit. Quod ſi aliquid eorum obſtiterit, ne cauſa puniendi reatus indiſcuſſa prætereat, ſollicitudinis veſtræ ſit eos ad examen ſedis Apoſtolicæ iudicandos adducere, quatenus illis amotis, tales ibi Deo auxiliante debeas ordinare, qui locis venerabilibus valeant digne præeſſe, quemadmodum prædictorum anteceſſorum noſtrorum ſanctionibus inſtitutum eſſe cognoſcitur. Eccleſias ſane quas cum decimis & oblationibus ſuis earum Epiſcopi veſtro Monaſterio conceſſerunt, ſaluo nimirum redditu quem in eis habere conſueuerant, nos vobis veſtriſque ſucceſſoribus ſic habendas & quiete ac ſine calumnia poſſidendas ſancimus, ſicut à veſtris prædeceſſoribus poſſeſſæ ſunt. Decernimus ergo vt nulli omnino hominum liceat præfatum Monaſterium temere perturbare, aut hæc quæ ſupra ſcripta ſunt vel alias eius poſſeſſiones auferre, vel ablatas retinere, minuere, ſeu quibuſlibet moleſtiis fatigare, ſed omnia integra conſeruentur eorum, pro quorum ſuſtentatione & gubernatione conceſſæ ſunt, vſibus omnimodis profutura, &c. Literis dies adſcripta 14. Calend. Iulij Piſis, Indictione 13. Incarnationis Dominicæ anno 1136. Pontificatus an.6.

8. Auribus ſatis ſed animo fortaſſe non ſatis. Fontes aperiam quos adeas,

adeas, ſi lubet, diuturnam ſitim explere cupiens.

S. Gregorij magni ad Reſpectam Maſſilienſem Abbatiſſam Parthenij Cœnobij S. Caſſiani anno circiter 600.

Nam de S. Leonis Magni ſtudio ſingulari ad ornandam S. Caſſiani donum Maſſilienſem recens conſtructam anno 443. fuſe lateque diximus libro 1. cap.88.

Ioannis 19. ad Garnerium Abbatem S. Victoris anno Chriſti 1004. ſediſſe enim dicitur ab aliquibus huius nominis & ordinis Pontifex, annos 4. menſes 4.

Ioannis 20. ad S. Vuifredum, ſiue Guifredum Abbatem anno 1007.

Benedicti I X. ad S. Iſarnum item Abbatem anno 1040.

Leonis I X. ad Petrum Abbatem eius nominis primum anno 1048.

Caliſti I I. ad Rodulphum Abbatem anno 1123.

Alexandri I I I. ad Fredolum Abbatem anno 1163. Eiuſdem ad Petrum De Nogareto Abbatem anno 1170.

Adriani Papæ I V. ad Guibertum ſiue Guillelmum Abbatem an. 1155.

Innocentij I I. ad Petrum cognomento Gancelinum Abbatem anno 1147.

Gregorij V I I. ad Hugonem Abbatem 14. Calend. Maij Pontificatus anno 8. Chriſti 1082.

Vrbani I I. ad Ricardum Cardinalem Abbatem 10. Calend. Martij Pontificatus anno 1. Chriſti 1088. Eiuſdem ad eundem Pridie nonas Aprilis Pontificatus anno 8. Chriſti 1096.

Paſcalis I I. ad Ottonem Abbatem 9. Calend. Maij, Pontificatus anno 14. Chriſti 1114.

Lucij I I I. ad Bertrandum Abbatem de Monte murato, anno 1180.

Honorij I I I. ad Bonifilium Abbatem anno 1218.

Gregorij I X. ad Petrum Guillelmi Abbatem 1237.

Cœleſtini I I I. ad Bernardum Cardinalem de reformatione Monaſterij tempore Hugonis de Dolon Abbatis anno 1196.

Innocentij I I I. ad Michaëlem de Moreſio Archiepiſcopum Arelatenſem, ſuper electione Abbatis S. Victoris Maſſilienſis 12. Calen. Iunij Pontificatus anno 15. Chriſti 1213. Ex lib.3. Epiſtolarum Epiſt.49. Item contra Goncelinum lib.2. Epiſt.40. & 95. Et ibidem ſuper reformatione Monaſterij Epiſt.80.

Nicolai I I I. ad Guillelmum De Greſe Abbatem anno 1274.

Nicolai I V. ad Ioannem De Cominis Abbatem 1286.

Vrbani V. Varia in hoc volumine paſſim legere eſt diplomata anno 1363. atque aliis.

Leonis X. ad Claudium de Carſonuille Abbatem anno 1515.

Clementis V I I. Auguſtino Triuultio Abbate fiduciarij beneficij poſſeſſore legitimo, anno Chriſti 1526.

Iulij I I I. Abbate Iulio à Ruuere anno 1549. pridie idus Martij Pontificatus anno 1.

8. Hic Monaſterium ex rigidi ac ſeueri iuris ratione viuendi modum,

ac religioſæ diſciplinæ ſtrictiores leges & inſtituta certam in ſpeciem temperauit, ne illaqueata deinceps ſcrupulorum periculis conſcientia, vel latum quidem vnguem diſcederet à licito religionis ductu & norma, idque complexus eſt in ſuis reſcriptis tali quodam diplomate.

Iulius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei.

Dilectis filiis Conuentui Monaſterij ad Romanam Eccleſiam nullo medio pertinentis S. Victoris extra & prope muros Maſſilienſes, Ordinis S. Benedicti ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Religionis honeſtas & deuotionis veſtræ promeretur affectus, vt precibus veſtris benignum præbeamus aſſenſum, & in his quæ veſtri ſtatus conſeruationem & proſperitatem ac pacem & quietem concernunt, nos vobis gratioſos & fauorabiles exhibeamus. Sanè pro parte veſtra nobis nuper exhibita petitio continebat, quod licet iam tanto tempore, quod eius initij hominum memoria non habetur, fortè ex præſumpto ob diuturnitatem temporis huiuſmodi priuilegij Apoſtolico aut alio Canonico titulo, in Monaſterio veſtro ad Romanam Eccleſiam nullo medio pertinente S. Victoris extra & prope muros Maſſilienſes Ordinis S. Benedicti, in quo computato illius Abbate quadraginta Monachi eſſe conſueuerunt certus modus ſeu ritus viuendi, videlicet quod diuinum Officium diurnum pariter & nocturnum debite celebretur, Monachi ſepta Monaſterij, quod muris clauſum eſt, niſi petita & obtenta licentia ab eiuſdem Monaſterij Priore clauſtrali pro tempore exiſtente, non exeant, nec clauſtrum ipſius Monaſterij mulieres impudicæ ingrediantur, Abbas & Officiarij ac Priores dum in illo reſident, pro ſeipſis & ſeruitoribus ſuis in eorum verò abſentia pro ipſis ſuis ſeruitoribus tantùm, niſi infirmitate aut alia rationabili cauſa & de licentia dicti Prioris clauſtralis aut eius vices gerentis, intra ciuitatem Maſſiliæ exiſtant cæteri verò Monachi clauſtrales & ſimplices dicti Monaſterij, ſolùm in Monaſterio præſentes aut ex cauſa & de licentia huiuſmodi in dicta ciuitate exiſtentes, certam portionem panis & vini à Celleraria menſa communi ſeu Conuentuali, quæ redditus & bona à Menſa Abbatiali diſtincta habet, ac pitantiam in carnibus, & piſcibus, oleo, & aliis comeſtibilibus à Pitanſario Monaſterij huiuſmodi ſingulis diebus reſpectiuè percipiant ac ſinguli ipſius Monaſterij religioſi die Dominico ac ſecunda tertia & quinta feriis cuiuſlibet hebdomadæ, quadrageſimalibus & ieiuniorum ab Eccleſia indictorum diebus dumtaxat exceptis, carnibus veſcantur, nudi in cubilibus ſiue lectis in lineamentibus lineis dormiant, interulis ſiue camiſis lineis aut canape confectis vtantur, officia & adminiſtrationes & dignitates ac alia beneficia ab eodem Monaſterio dependentia etiam illis ab Abbate ſeu Commendatario dicti Monaſterij pro tempore exiſtente aut aliter Canonice collata, in titulum vel commendam iuxta eorum conceſſionem & diſpenſationum tenorem ad vitam perpetuo & non ad tempus ſeu vt manualia & ad nutum amobilia retineant, ne ab eis niſi ex rationabili & iudicialiter

iudicialiter cognita cauſa ac de conſilo & aſſenſu pro tempore exiſtentium Patrum dicti Monaſterij deſtituantur, Flocum, qui magni diſpendij exiſtit, ſolum intra Eccleſiam ipſius Monaſterij & cum diuina celebrantur, alibi verò & alio tempore, honeſtas tunicas ex panno nigro laneo confectas & deſuper ſcapulare deferant, clauſtrales & alij Priores ac Officiarij nec non Patres conſiliarij nuncupati dicti Monaſterij, Monachis clauſtralibus ac ſimplicibus non vocatis nec admiſſis capitulum ſeu conſilium faciant, celebrent, & teneant fructus, redditus, & prouentus, ac res & bona Monaſterij adminiſtrent & illius negotia pertractent ac iura defendant, nec non tam ſtatutorum ipſius Monaſterij quam cuiuſdam ſententiæ arbitralis in rem iudicatam tranſactæ, & Apoſtolica authoritate confirmatæ ac hactenus obſeruatæ vigore, contra Monachos eiuſdem Monaſterij & illius membrorum ac beneficiorum ab eo dependentium inquirant, & iuxta eorum demerita puniant & corrigant, ac tam Priores & officiarij quam Monachi præfati veſtiaria tam à Monaſterio quàm à cellaria menſa Conuentuali, & Cameraria eiuſdem Monaſterij in pecunia percipiant, & de veſtiariis huiuſmodi ac fructibus, redditibus, & prouentibus beneficiorum per eos pro tempore obtentorum, ac aliis pecuniis & rebus per eos ex induſtria aut aliter iuſto titulo acquiſitis vſque ad diem eorum obitus excluſiue, in licitos & honeſtos vſus liberè diſponant; obſeruatus fuerit & ad præſens obſeruetur, ac aliter felicis recordationis Gregorij Papæ IX. prædeceſſoris noſtri antiquas ac rationabiles dicti Monaſterij conſuetudines eatenus pacificè obſeruatas vobis & tunc Abbati dicti Monaſterij & per vos eidem Monaſterio per ſuas literas confirmauerit, & ſcripti ſui patrocinio communierit. Nihilominus quia pro parte veſtra nobis fuit humiliter ſupplicatum vt vos & pro tempore exiſtentibus Monachis Monaſterij huiuſmodi, quod de cætero dictum viuendi modum ſeu ritum alioſque mores & conſuetudines prædictas obſeruare libere & licitè poſſitis, & illum obſeruando ad alium nouum ſeu inſolitum & forſan quauis authoritate reformandi, viuendi modum ſeu ritum tranſire minimè teneamini, nec ad id cogi aut compelli poſſitis, concedere & indulgere aliaſque vobis in præmiſſis opportunè prouidere de benignitate Apoſtolica dignaremur. Nos igitur qui perſonis religioni deditis, vt tranquillum Domino reddere valeant famulatum Apoſtolici fauoris præſidium libenter impendimus, vos ac veſtrum ſingulos à quibuſvis excommunicationis, ſuſpenſionis & interdicti Eccleſiaſticis cenſuris, & pœnis à iure vel ab homine quauis occaſione vel cauſa latis, ſi quis quomodolibet innodati exiſtitis, ad effectum præſentium duntaxat conſequendum harum ſeriè abſoluentes & abſolutos fore cenſentes, huiuſmodi ſupplicationibus inclinati, vobis & pro tempore exiſtentibus Monachis Monaſterij huiuſmodi, quod de cætero perpetuis futuris temporibus dictum viuendi modum ſeu ritum alioſque mores & conſuetudines ſupradictos obſeruare liberè & licitè poſſitis, & illum obſeruando ad alium nouum ſeu inſolitum & forſan quauis authoritate reformandum viuendi modum ſeu ritum obſeruandum minimè teneamini

nec

nec ad id cogi aut compelli poſſitis, authorita[illegible] tium ſine præiudicio moderni & pro tempore exiſtentis [illegible] Abbatis vel Commendatarij concedimus & [illegible], diſtric[illegible] bentes quibuſuis perſonis cuiuſcumque [illegible], gradus, [illegible], dignitatis, vel conditionis exiſtent eti[illegible] etiam legati de Latere authoritate & hono[illegible] excommunicationis latæ ſententiæ, ſuſpenſionis à di[illegible] ecclesiaſticis ſententiis per eos eo ipſo tempore [illegible] contra factum [illegible], ne vos & pro tempore exiſte[illegible] Monachos dicti Monaſterij [illegible] aliam quam permiſſum viuendi modum obſeruandum directè vel indirectè, quouis quæſito colore vel ingenio, etiam prætextu quarumcumque literarum Apoſtolicarum ſuper hoc eis ab Apoſtolica ſede ſub quibuſcumque tenoribus & formis ac cum quibus[illegible] is etiam derogatoriarum derogatoriis, [illegible] efficacioribus & [illegible] clauſulis irritantibuſque & aliis decretis hactenus quomodolibet conceſſarum & in poſterum concede[illegible], & de quibus quorumque totis tenoribus ſpecialis ſpecifica expreſſa & indiuidua ac de verbo ad verbum non autem per clauſulas generales idem importantes, mentio ſeu quauis alia expreſſio habenda ſit, cogere aut ſuper moleſtare perturbare aut in[illegible] modo præſumant, ac decernentes præſentes literas [illegible] prætextu ſeu quauis occaſione [illegible] & ſubreptionis vel obreptionis aut nullitatis [illegible] intentionis defectu per quoſcumque cuiuſcumque dignitatis ſtatus, gradus, ordinis, conditionis, vel præeminentiæ fuerint, impugnari aut illorum effectum quouis modo impediri non poſſe, ſed ſuum plenarium effectum ſortiri & pro illorum validitate, [illegible], per quoſcumque iudices & commiſſarios [illegible] authoritate [illegible] cauſa & inſtantia, ſublata eis [illegible] & interpretandi facultate & authoritate, iudicari & diffiniri debere [illegible] irritum & inane ſi ſecus ſuper his à quoquam quauis authoritate ſcienter vel ignoranter contigerit attentari. Quocirca venerabili fratri Archiepiſcopo Aquenſi & dilectis filiis Montis Maioris Arelatenſis Diœceſis, ac S. Andreæ iuxta Auenionem Monaſteriorum Abbatibus, per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus ipſi vel duo vel vnus eorum [illegible] per ſe vel alium ſeu alios præſentes literas & in eis contenta quocumque, vbi, & quando opus fuerit & quoties pro parte veſtra & pro tempore exiſtente Monachorum dicti Monaſterij aut alicuius veſtrum deſuper fuerint requiſiti, ſolemniter publicantes vobiſque in præmiſſis efficaces defenſionis præſidio aſſiſtentes, faciant authoritate noſtra præſentes literas & in eis contenta huiuſmodi firmiter obſeruari, ac vos & pro tempore exiſtentes Monachos dicti Monaſterij ac veſtrum ſingulis illis pacificè frui & gaudere non permittentes vos deſuper per quoſcumque quomodolibet indebitè moleſtari contradictores quoſlibet & rebelles per ſententias, cenſuras, & pœnas prædictas appellatione poſtpoſita compeſcendo, ac legitimis ſuper his habendis ſeruatis proceſſibus ſententias cenſuras & pœnas

pœnas prædictis etiam iteratis vicibus aggrauando, inuocato etiam ad hoc ſi opus fuerit auxilio brachij ſæcularis, &c. Datum Romæ apud S. Petrum anno Incarnationis Dominicæ 1549. pridie idus Martij Pontificatus noſtri ann. 1.

9. Teſtandi prǽterea facultatem eis conceſſam eſſe non me præterit, ſed ab Abbate & Cardinali Iuliano de Medicis, non temere, vt arbitror, vel inconſulto Pontifice. His totidem verbis quot ſcripſit, vt aiunt, eius recitantur literæ. In Chriſti nomine. Amen. Anno natiuitatis Domini 1583. die verò vltima menſis Septembris ante meridiem Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini noſtri, Domini Gregorij diuina prouidentia Papæ XIII. anno 6. cunctis inſtantibus & poſteris pateat, & ſit notum, quod conſpectu mei Notarij Regij Maſſiliæ, teſtiumque infra ſcriptorum exiſtens & perſonaliter conſtitutus Illuſtriſſimus & Reuerendiſſimus Dominus Iulianus Dei & ſanctæ ſedis Apoſtolicæ gratia Archiepiſcopus de Medicis, Albienſis Epiſcopus, Abbas ſeu perpetuus Commendatarius inclyti Monaſterij S. Victoris prope & extra muros dictæ ciuitatis Maſſiliæ, ordinis S. Benedicti, ad ſanctam Romanam Eccleſiam nullo medio pertinentis, quique bona fide, gratis, & ex eius certa ſcientia & motu proprio attendens & conſiderans merita & virtutes, quibus Reuerendi Domini Prior Clauſtralis, Officiarij, Monachi & religioſi dicti Monaſterij S. Victoris illuſtrati ſunt, nec non amorem & obedientiam quam dicto Reuerendo Domino & ſuis in dicta Abbatia prædeceſſoribus ſemper præſtiterunt, & vt dicti Domini Prior, Officiarij, Monachi & religioſi poſſint remunerare eos qui aliqua neceſſitudine, ſanguine, vel amicitia eis coniuncti ſunt aut erunt in futurum, aliiſque iuſtis & rationabilibus cauſis animum eiuſdem Reuerendiſſimi Domini mouentibus, dedit, tradidit, & conceſſit dictis Dominis Monachis Priori, Officiariis, & religioſis dicti Monaſterij S. Victoris qui de numero quadraginta ſunt vel erunt in futurum, Reuerendis Dominis Virgineo Vincentio in decretis Bacalaureo Præcentori & Priori clauſtrali, Iacobo Martino Sacriſtæ, Iacobo De Oleriis Eleemoſynario, Guillelmo Toruerio Infirmario, Bertrando Guigonis Pitanſario, Ioanni Seilhano Armatario, Raynaudo Portanerio Priori S. Geneſij, Ioanni Martino Priori S. Petri, Iacobo Borguognono Priori S. Nicolai, Franciſco Teſtori Priori B. Mariæ de Gardia, Antonio Guerino Subpriori, Magdalano de Sepeta Portario, Ioſepho Gantelmy Cellerario, vnà mecum Notario vt Communi & publica perſona pro eiſdem ſtipulationibus ſoluendis & recipiendis, videtur licentiam & abſolutam poteſtatem & liberum poſſe in tantum quantum eidem Domino Abbati pertinet & ſpectat, quatenus Priores Officiarij, Monachi & religioſi in dicto Monaſterio S. Victoris de numero quadraginta nunc & de præſenti exiſtentes, ac omnes & ſinguli eorumdem in futurum ſucceſſores, de fructibus, redditibus, & præbendis quorumcumque Beneficiorum & Prioratuum per eos nunc & pro tempore obtentorum, ac de bonis ſuis quibuſcumque mobilibus & immobilibus per eos & eorum quemlibet tam ſucceſſione ſuorum parentum

quàm intuitu Eccleſiæ, & aliter licitè ex eorum induſtria ac quocumque titulo gratuito ſeu oneroſo vndecumque acquiſitis & acquirendis, etiam in eorum vltimis voluntatibus & aliter tam in vita quam in morte diſponere, donare, teſtari, ac ordinare libere ac licitè poſſint, perindè ac ſi Clerici ſæculares facultatem teſtandi habentes eſſent, durante vita eiuſdem illuſtriſſimi & Reuerendiſſimi Domini Archiepiſcopi & Abbatis ſeu perpetui Commendatarij dicti Monaſterij & abſque ſua licentia requiſita aut requirenda. Promittens inſuper ipſe Reuerendiſſimus D. Abbas, ſe ſemper & perpetuò ratum, gratum, firmum, & validum habiturum omnia & ſingula in præſenti inſtrumento contenta, & contra nunquam facere, dicere, vel venire directè vel indirectè de iure vel de facto, ſub expreſſa hypotheca & obligatione omni & quorumcumque bonorum ſuorum mobilium & immobilium, præſentium & futurorum, omnibus curiis ſpiritualibus & temporalibus & eorum cuilibet hoc publicum inſtrumentum prædici ſeu oſtendi contigerit, ac ſub omni iuris & facti renunciatione ad hæc neceſſaria pariter & cautela, & extante iuramento ad pectus more religioſorum per dictum Reuerendiſſ. Dominum præſtita & de præmiſſis conceſſit & voluit fieri hoc inſtrumentum, actum & publicè recitatum in aula Abbatiali prædictæ Abbatiæ S. Victoris Maſſilienſis, præſentibus ibidem nobili Antonio de Valbella Maſſilienſi, & Bonifacio de Palude receptore decimarum in Diœceſi Aquenſi teſtibus & præmiſſis vocatis & ſpecialiter rogatis & ſubſcriptis, cum dicto D. Abbate in Originali iuxta Regiam ordinationem.

10. Imperatores ſimiliter ac reges & in Republica principes in priuatam hanc familiam leges ferre voluerunt, id eſt enim priuilegium, de quibus in perſcripto Indice Bullarum Monaſterij hæc ſequuntur.

Item ſeptem Bullæ Priuilegiorum regiorum conceſſorum per retrò Principes, ſigillatæ ſigillis aureis rotundis.

I. Bulla cum ſigillo aureo impendenti Priuilegij conceſſi per illuſtrem bonæ memoriæ Carolum IV. Romanorum Imperatorem, ſeu per Auguſtinum Regem ſub, Datum Auenione anno 1365. Indict. 3. 7. Idus Iunij. Regnorum dicti Imperatoris anno 19. Imperij verò anno 11. quod inſtrumentum eſt Confirmatio Regalliarum primarum appellationum.

Item alia Bulla cum ſigillo aureo Priuilegij conceſſi à bonæ memoriæ quondam Carolo Rege Siciliæ ſub, Datum Neapoli anno Domini 1275. die 8. Nouembris. Indict. 4. & dicti Regis anno 11.

Item alia Bulla cum ſigillo aureo impendenti, Priuilegij certarum Regaliarum & aliorum conceſſorum per bonæ memoriæ Ioannam Hieruſalem & Siciliæ Reginam ſub, Datum Neapoli anno 1364. die 20. Decem. Indict. 3. regnorum dictæ reginæ, 22.

Item alia Bulla cum ſigillo aureo impendenti Priuilegij conceſſi per bonæ memoriæ Carolum II. Regem Hieruſalem & Siciliæ ſub, Datum Maſſiliæ anno 1308. die 3. Menſis Februa. Indict. 6. regnorum dicti Regis anno 24.

Item alia Bulla cum ſigillo aureo Impendenti Priuilegij conceſſi per

bonæ

bonæ memoriæ Ioannam Reginam Hieruſalem & Siciliæ, ſub Datum Neapoli anno 1365. die 18. Iulij Indict. 3. regnorum dictæ reginæ anno 23.

Item alia Bulla cum ſigillo impendenti aureo Priuilegij conceſſi per bonæ memoriæ Carolum Regem Siciliæ ſub, Datum Neapoli anno 1270. die 6. Iulij Indict. 13. regnorum verò dicti regis anno 6.

Item alia Bulla cum ſigillo aureo impendenti Priuilegij conceſſi per bonæ memoriæ Carolum I I. Regem Hieruſalem & Siciliæ ſub, Datum Maſſiliæ anno 1308. die 3. Februarij Indict. 3. regnorum dicti regis anno 24.

De Priuilegiis conceſſis à Pipino, Carolo Magno, Ludouico Pio, Lothario aliiſque viris Principibus non paucis, peccant qui non vident nos Superiori proximo cap. 20. num. 3. dixiſſe, quod eſt ſatis.

CAPVT XXII.

Sanctorum Venerandis reliquiis ac patrociniis celebrior redditur.

1. SAnctorum reliquias *fontes ſalutares* vocat Concilium Nycænum 2. quibus Deus multa beneficia hominibus præſtat, quæ cauſa eſt cur tantis populorum concurſibus celebrantur vbique lipſanodochia, namque intra illorum ſepta velut in conſpectu Sanctorum, precibus cœleſtiumque rerum meditationi de more inſiſtendo, præſenti Dei numine ſemper affluit quod in ſupplices redundet, ſic prorſus vt vel humanis ſalutem reddat corporibus, vel in animis, horrore improbos, gaudio pios & incredibili quadam lætitiæ voluptate perfundat. Quis ſit hoc tempore mentis ſenſus, quis omnino vitæ ſtatus eorum qui ante aras Victorini templi proſternunt ſe & fracto animo atque humili ſupplicant Diuorum patrociniis ac reliquiarum ſuarum tutelaribus, quamuis animo non perciperetur omnia ſunt poſita ante oculos, collocata in vſu quotidiano.

2. Porro quoad locum ſitumque attinet, hic eſt ordo ſeriéſque diuerſarum inter ſe reliquiarum. Templi partes duæ celeberrimæ & maximæ, prima ſuperior luce palam atque in oculis ciuitatis, altera inferior ſiue hypogæon; atque illa ſuperior, vt nunc habetur, titulo SS. Apoſtolorum Petri & Pauli & Victoris Martyris longè ætate inferior fuit altera, quæ ab ara ſiue ædicula olim dedicata in monumentum ſeceſſeritis illuc in ſolitudinem Magdalenæ exordium ſumpſit. Articulatim diſtinctéque numerat Benedictus I X. in Bulla Supernæ diuinitatis vtramque Eccleſiam, minorem & maiorem, veterem ac nouam, vel potius eiuſdem Eccleſiæ varia pro temporum varietate nomina & incrementa. *Hac diligentia*, inquit, *Pontifex, muniendum cenſuimus prædicti Martyris Monaſterium apud Maſſilienſem vrbem, tempore Antonini Imperatoris fundatum, quod à Beato Caſſiano Abbate conſtitutum; eodem rogante, vt fertur à maio-*

ribus natu, à Beatiſſimo Leone Romanæ ſedis Antiſtite conſecratum & eius Apoſtolica authoritate & benedictione ſublimatum, in quo maiorem conſtituentes Eccleſiam in honorem SS. Apoſtolorum Petri & Pauli & omnium Apoſtolorum, aliamque in honorem S. Dei genitricis Mariæ ſanctique Ioannis Baptiſtæ, multorum Sanctorum collatis pignoribus conſeruatur. Quæ cauſa eſt cur duplex celebretur in eius Monaſterij faſtis duplicis Eccleſiæ dedicatio inferioris 25. Iunij, Superioris 15. Septembris.

§. I.

In Superiori, reliquiæ quæ habentur.

3. PRimò, quidem Capſa inaurata longa æque ac lata, ſupremo altari impoſita, in qua multæ Sanctorum reliquiæ religioſe aſſeruantur, in iis autem SS. Martyrum Victoris & ſociorum Alexandri, Feliciani, Longini, & Deuterij quos omnes ad fidem Chriſti conuertit S. Victor. Oſſa linteis inuoluta & quatuor capacioribus incluſa ſacculis, primam ſedem occupant. Maſſiliæ omnes pro Chriſti fide cæſi ſunt Diocletiano & Maximiano Imperantibus anno Domini 292. die 21. Iulij.

In eadem quoque capſa eleganti artificio elaborata ſeruantur aliqua ex ſanctiſſima Chriſti ſindone, ſpongia, ligno Sanctiſſ. Crucis, ſpinea corona & veſtibus Beatiſſ. Virginis, aliquid inſuper ex SS. Abrahami, Iſaaci, Iacobi, Ioannis Baptiſtæ, Lazari à Chriſto ſuſcitati reliquiis, ex D. Magdalenæ veſtibus, ex oſſibus SS. Andreæ & Thomæ Apoſtolorum, ex brachio S. Caſſiani Abbatis & primi huius Monaſterij fundatoris, ex reliquiis S. Trophimi Arelatenſis Epiſcopi, & S. Pauli diſcipuli, & S. Victoris cognomento Martyris & SS. Innocentium ſanguine, ex S. Benedicti patroni ac Patris noſtri reliquiis, ex oſſibus SS. Dionyſij, Stephani Papæ & Martyris, SS. Gregorij, Felicis, & Caliſti Pontificum. SS. Mauronti Maſſilienſium Epiſcopi & Monaſterij S. Victoris Abbatis. S. Verani Caualicenſis Epiſcopi, Agricolæ Epiſcopi Auenionenſis, Deſiderij Epiſcopi & Martyris, Grati Viennenſis Epiſcopi, Clari & Martiani Abbatum, Laurentij, Tircij, Nerei & Achillei, Primi & Feliciani, Tiburtij, Alexij, Sergij, Bacchi, Adriani, Hilarionis, Mauricij & ſociorum Thebanorum. Sanctarum denique Eugeniæ, Cæciliæ, Conſtantiæ, Beatricis, Felicitatis, Euſebij Vercellenſis, ſanctæ Stimantæ, Mariæ Marthæ, Audifacis & Abacuc oſſibus ac reliquiis, quæ omnia in hac eadem capſa ſupremo altari impoſita viſuntur, cum aliis innumeris SS. reliquiis, quibus nullum inſcriptum nomen.

4. Ad dextrum maioris aræ latus Vrbani eius nominis V. Pontificis Maximi corpus in ſepulchro exquiſitè elaborato integrum aſſeruatur. Is ob vitæ morumque Sanctitatem eos inter Pontifices qui ſuam ſedem Auenione poſuerunt ſexto loco numeratur, ſeditque anno 1362. natione Gallus, Guillelmus Griſacius ante Pontificatum dictus, Grimaldi filius ex

anti-

antiqua Griſaciorum familia oriundus, Abbas olim Antiſiodorenſis, ac demum huiuſce Monaſterij electus Abbas, tum ob eximias animi dotes ſingularémque doctrinam Auenione ſummus Pontifex creatus, ſeruato tamen Abbatis S. Victoris Maſſilienſis nomini quod perhonorificum illud ſibi duceret, cùm ob ſummam loci ſacrarúmque reliquiarum religionem, tum verò quod ex legibus S. Benedicti vitam inſtitueret, nonnulla in eius ortu & per reliquum vitæ decurſum patrata ab eo referuntur miracula. Is iam tum cum ſederet Epiſcopus per concionatores ſacram crucigerorum militiam aduerſus Turcas edici iuſſit, Oliuetano ordini qui Benedictinorum familiæ ſurculus extitit initium dedit, eaque in re Bernardi cuiuſdam Ptolomæi opera vſus eſt. Candido illum amictu inſigniuit, qui etiamnum præfertur in Italia. Denique vbi ſedem annos 8. tenuiſſet, obiit anno Domini 1370. 19. Decembris.

5. Non longè ab eo ad ſiniſtrum maioris aræ latus in amplo ſatis armario S. Victoris Martyris caput, ex auro argentoque duos inter angelos argenteos inauratos prominens aſſeruatur, pectorale illi ex auro ſolido lapillis eleganter diſtincto, Collum etiam pretioſis ornatum monilibus baſis ei argentea incuruata leunculis octo gryphiſque totidem deauratis impoſita, cum inſignibus Vrbani V. Pontificis Maximi, eſtque inuſitatæ adeo magnitudinis vt quingentas libras facilè pendat.

6. Ad dextrum maioris aræ latus ſeſe obuertentibus ingens quoque obiicitur armarium, in quo hæc omnia in auro argentoque extant. I. quidem Sancti Caſſiani Abbatis & primi huius Monaſterij fundatoris caput. Is fuit natione Scytha, Diaconus Conſtantinopolitanus D. Ioannis Chryſoſtomi diſcipulus & in Ægypto Monachus, cúmque Maſſiliam ſacris Ordinibus initiandus venturus eſſet, multós ſibi tum ex Ægypto tum ex Palæſtina Anachoretas adiunxit, neque pauciores in iis regionibus reliquit, quinquies enim mille Monachis præfuiſſe dicitur. Vbi Maſſiliam peruenit duo Monaſteria condidit, virorum alterum tituli Sanctorum Petri & Pauli quæ Sancti Victoris etiamnum Abbatia eſt: alterum fœminarum, tituli S. Cyriaci cui modo S. Saluatoris nomen nunc intra vrbis ſepta conſtitutum. Ita S. Proſper Aquitanus, Gennadius Maſſilienſis Epiſcopus, & Trithemius teſtantur. Obiit Theodoſio & Valentiniano imperantibus anno Chriſti Iulij 23.

In eodem inſuper armario capita duo in auro atque argento extant cum aliis duobus SS. Innocentium eodem fere modo concinnatis. Viſitur inſuper pixis, Allabaſtrum olim dicta, treſque in partes diſſecta. Hanc olim Magdalena vngendi Chriſti pedibus adhibuiſſe ferunt, inſerta eſt tabernaculo argenteo, cuius in extrema parte vnus ex digitis eiuſdem Magdalenæ munitus argento religioſe aſſeruatur. In eodem etiam loco habetur ex D. Petri Apoſtoli dentibus vnus, quem eiuſdem Apoſtoli argentea præfert effigies, ex barba S. Pauli Apoſtoli in eius effigie argentea pariter incluſa, cum vno ex digitis S. Antonini Patauini Confeſſoris argentea theca, incluſo, & S. Martini Turonenſis Epiſcopi & Confeſſoris vno argentea theca pariter obtecto. Seruatur ibidem aliquid ex ligno S. Crucis

in alia Cruce argentea, lapillis encauſtoque ſatis eleganter cælata, & vna ex coſtis S. Lazari à Chriſto ſuſcitati.

Sex inſuper brachia ex argento inaurato lapilliſque ornato egregiè prominent, in eis primum locum obtinet S. Victoris brachium, S. Caſſiani alterum, tertium S. Illidij Confeſſoris, quartum S. Blaſij Epiſcopi & Confeſſoris, quintum S. Ferreoli qui in Viennenſi territorio Martyrio coronatus eſt, anno Domini 303. die 18. Septemb. Denique S. Iſaeni Confeſſoris & eiuſdem Monaſterij Abbatis, qui multis miraculis clarus obiir anno Domini 1048. die 24. ſeptembris.

Ingens poſtremo loco viſitur. theca reliquiaria argentea inaurata in modum tabellæ conformata, cum ſuis valuulis, in ea multæ Sanctorum reliquiæ reconditæ ſunt inſcripto ſingulis nomine.

§. II.

Quæ in inferiori.

7. IN templo autem inferiori ædicula ſubterranea eaque ad pietatem maximè compoſita in modum ſpeluncæ vel cubiculi concinnata viſitur. Hanc S. Magdalena 14. ab Chriſti reſurrectione anno, poſtquam Maſſiliam cum fratre ac ſorore appulit incolendam ſuſcepit, ibi enim continentes annos ſeptem traduxit pœnitens. Hæc autem ſpelunca in eo præſertim miranda, quod cum in ſolida rupe ſuapte natura exeauata ſit arte tamen & induſtria exciſa videatur. Ex ea ad aliam quoque ædiculam ducentis trecentiſuè paſſibus diſſitam per ſubterraneos meatus iter porrigitur. In eam vt ex traditionibus accepimus, quotidie ſeſe conferebat vt ex ea Chriſtianæ legis præcepta Maſſilienſibus euulgaret. Et verò ex iis Marcilium regem vniuerſamque eius familiam ad Chriſti fidem traduxiſſe dicitur. In eadem ſpelunca quam plurima SS. Innocentium oſſa duobus ſepulchris marmoreis recondita ſunt. Verùm cum ſeptem in ea annos exegiſſet iamque nimia populorum frequentia celebraretur, ne à rerum diuinarum ſtudio & contemplatione auocaretur, in proximum Aquilatenſem vicum ad tres annos receſſit. Poſt acerbam denique ac bene longam corporis afflictationem, in prærupta illa rupe cui nunc S. Balmæ nomen eſt, ſanctiſſimo fine abſoluit.

8. Ad ſiniſtrum huius ædiculæ latus corpora SS. Adriani & Hermetis qui anno 308. Martij 1. pro Chriſti fide cæſi ſunt, in ſepulchris marmoreis ad parietem conſtitutis repoſita ſunt. E regione autem illius ſpeluncæ amplius quoddam & patentius ſacellum cui nomen B. Virginis à Confeſſione, ſumma frequentia celebratum tum ob elegantem B. Virginis propoſitam in eo effigiem, tum quia in eo nouem & triginta dicatarum Deo Virginum à Saracenis Vandaliſque interfectarum corpora ſepulta ſunt, eóque fit vt & puellæ cæteræque mulierculæ ab illius aditu & iam num hodie vt & à maioribus religioſe obſeruatum vidimus, prohibeantur.

hibeantur. Ideo enim ferreis cancellis ex munificentia & liberalitate Reginæ cuiuſdam & Salyorum Comitis ſeptum eſt. Ad huius ſacelli dexteram marmoreum ſepulchrum conſtitutum eſt, in eoque S. Euſebiæ earumdem nouem & triginta Monialium quondam Abbatiſſæ oſſa condita, hæ autem omnes cum vitam agerent, in Monaſterio ad mare olim à Beato Caſſiano excitato duobus tantum tribuſve Maſſilia milliaribus diſſito, quod etiamnum vulgari appellatione B. Virginis de Veaune dicitur, ne ab Saracenis violarentur, mortem oppetere quam virginitatem Deo dicatam ſibi deperire maluerunt. Ad eiuſdem ſacelli B. Virginis læuam aliud S. Blaſio dicatum viſitur, ibique ſub altari arcula plumbea repoſita, in qua S. Blaſij Sebaſtæ quondam Epiſcopi anno Domini 316. die 3. Februar. pro Chriſto cæſi reliquiæ ſeruantur. In huius ſacelli fronte marmoreum extat ſepulchrum, in quo SS. Chryſanthi & Dariæ coniugum condita creduntur corpora viui enim ſepulti ſunt & terra obruti Numeriano imperante anno 283. 25. Octobris.

9. Vlterius procedentibus in eadem inferiori æde marmoreum ſepulchrum obiicitur in quo B. Hugonis corpus aſſeruatur. Is in hoc Monaſterio æditui quondam obiit munus eoque inſcio crux S. Andreæ non procul ab eodem virginum Monaſterio ab aliis quibuſdam religioſis delata eſt, ibique defoſſa ne à Vandalis aliiſque barbaris Maſſiliam tum occupantibus aliò ſubduceretur. Nec ita multo poſt cum eiuſdem Monaſterij religioſi conueniſſent, vt ſacras reliquias ſuis locis ac ſedibus reſtituerent, iamque viro illi ſancto pœnam aliquam imponere decreuiſſent, quod eo ſacrarium procurante crux illa ſacra aut deperdita aut aliò traducta eſſet, diuino afflatus ſpiritu vir ſanctiſſimus impetrata diuinam opem implorandi gratia, diuinitus accepit Crucem illam non procul à Monaſterio B. Virginis De Veaune fuiſſe defoſſam. Quod miraculum cum ſequenti Epitaphio marmoreo eiuſdem ſepulchro inſcriptum eſt.

Hugo ſacriſta quem petra tegit breuis iſta
Congaudet cœlis ſanctis ſocius Michaëlis.
Uniuerſorum flos decus hinc Monachorum.
Cultor Sanctorum merito ſepelitur, eorum.
Templum quòd primo quaſi totum fecit ab imo.
Depoſitis membris octaua luce Nouembris.
Milleſimo ſi iungatur bis poſt quinquaginta ſequatur.
Annus monſtratur in quo ſuper aſtra locatur.

Ab eo, ſacellum aliud ſubire licet, vbi crux S. Andreæ Apoſtoli integra religioſe colitur, lignea illam ferreaque inſuper lamina obtegit, eiuſdémque Apoſtoli nomen & effigiem præfert inſculptam. Ex Achaiæ ciuitate ad nos Stephani Burgundionum Regis beneficio allata eſt, vt ex maiorum traditionibus accepimus. In huius ſacelli ambitu eo numero corpora ſacra condita ſunt, vt ſingulorum nomina recenſere difficillimum ſit, ad illius tamen ingreſſum SS. Marcellini & Petri Martyrum, patris nimirum & filij oſſa condita exiſtimantur.

10. Ab illo ad S. Caſſiani huius Monaſterij fundatoris, quod nunc vulgo

vulgo S. Iſarni ſacellum dicitur, patet aditus. Sub illius ara omnia propemodum eiuſdem Caſſiani oſſa, præter ea quæ ſuis ſepoſita locis diximus, in ſepulchro condita ſunt. Aliud inſuper altari impoſitum viſitur, vbi Vuifredi Abbatis & huius Monaſterij reſtauratoris corpus ſeruatur, vnà cum reliquiis S. Iſarni huius etiam Monaſterij Abbatis oſſibus, quam plurima etiamnum in depellendis præſertim febribus eiuſdem celebrantur miracula. Seruatur ibidem inſuper Bernardi cuiuſdam eiuſdem Monaſterij Abbatis corpus. Is ſedis Apoſtolicæ legatus fuit, & Cardinalis tituli S. Petri ad vincula, vna cum reliquiis Mauronti huius pariter Monaſterij Abbatis & Maſſilienſium Epiſcopi. Denique in hoc eodem ſepulchro marmoreo duo ex S. Vrſulæ ſociis corpora aſſeruantur. Notandum autem aduerſus hoc ſepulchrum, quod ad Septemtrionem pertinet, in oblongo marmore eiuſdem ſancti Iſarni Abbatis effigiem eleganter inſculptam eſſe cum hac epigraphe:

Sacra viri clari ſunt hic ſita Patris Iſarni
Membra, à ſuis ſtudiis glorificata piis.
Quæ fœlix vegetans anima prouexit ad alta
Moribus egregiis pacificiſque animis.
Nam redimitus erat hic virtutis ſpeciebus
Vir domini cunctis pro quibus eſt hilaris.
Quæ fecit docuit Abbas pius atque beatus
Diſcipuloſque ſuos compulit eſſe pios.
Sic viuens tenuit regimen, ſed claudere limen
Compulſus vitæ eſt acriter miſeræ.
Rexit bis denis ſeptemque fideliter annis
Commiſſumque ſibi dulce gregem domini
Reſpuit Octobris terras octauo Calendas
Et cœpit rutili regna ſubire poli.
Obiit anno M. X L V I I I. Indictione 1. *Epacta* 111.

11. Aliud poſtremo ſacellum viſitur & in eo marmorea duo ſepulchra, exquiſito admodum opere cælata, in iis autem SS. Mauritij & ſociorum corpora condita ſunt. Eorum hæc fuere nomina. Exuperius, Candidus, Victor, Innocentius, & Vitalis qui omnes, cum maxima Thebanæ legionis parte, quod Maximiani ſimulachro cultum exhibere detrectaſſent in Gallia cæſi ſunt anno Domini 295. die 22. Septemb. In alio etiam ſepulchro marmoreo ſociorum S. Adriani Martyris oſſa ſepoſita ſunt. Aliud denique tertio loco ſepulchrum viſitur, in quo ſeptem Dormientium reliquiæ religioſe obſeruantur. Eorum hæc ſunt nomina Maximianus, Malchus, Martinianus, Dionyſius, Ioannes, Serapion, & Conſtantinus. Hi omnes Epheſi ſpelunca clauſi dormiſſe feruntur, iam inde à temporibus Decij Imperatoris anno videlicet 254. ad poſtrema Theodoſij iunioris tempora, cùm enim tunc promiſſa mortuorum Anaſtaſis in dubium veniſſet mira opportunitate obuiá itum per ſeptem prædictos Martyres, qui in ſpelunca à Decio Imperatore olim obſtructa ac tum fortè patefacta reperti & continuato per ducentos propè annos

ſomno excitati reuocandorum ad vitam mortuorum adfirmarunt fidem.

12. Qua prece aut obſecratione humili vtantur peregrini, cùm ſacras iſtas ædes pietatis cauſa obeunt ac venerabundi reliquias inuiſunt?

O Rex gloriæ qui Martyri tuo Victori conſolans apparuiſti, ac Beatos Caſſianum, Benedictum, Iſarnum omnéſque alios ibi quieſcentes fidei confeſſione decoraſti, fac nos eorum precibus iungi Sanctorum cœtibus.

℣. *Corpora eorum in paſce ſepulta ſunt*

℟. *Et viuent nomina eorum in æternum.*

OREMVS.

PRopitiare Domine nobis famulis tuis per horum Sanctorum tuorum Victoris, Caſſiani, Benedicti, Iſarni & aliorum quorum corpora in hac Eccleſia requieſcunt merita glorioſa, præſta quæſumus, vt qui beatiſſimorum Martyrum tuorum Abbatum & Confeſſorum piis ſuffragiis & ſanguine conſecraſti Monaſterium, eorum interceſſione ſpiritualibus muniamur auxiliis & ab omnibus protegamur aduerſis. Per Chriſtum Dominum noſtrum.

---

§. III.

Sacrarij opulentia.

13. HVic capiti nihil addi poteſt quo magis fides ſit, quam ſi tabulas publicas tranſcripſero. Damus ex variis ac fere incultis authoribus, verbis, idiomatis, quibus compactæ ſunt, ſi nouo ac nitidiore ſtilo à me compoſitæ, vel dictione paſſim mutata vocibúſque peregrini vſus expunctis forent expoſitæ, interpolata potius veritate quam natiua eas euulgaſſe videremur.

Procura cum inuentario inde ſecuto pro Monaſterio S Victoris.

Anno Incarnationis Domini 1524. diē vltima menſis Iunij, notum ſit quod cum propter ſuſpicionem, rumorem, & famam quæ nunc vagatur & habetur in hac ciuitate Maſſiliæ & tota patria Prouinciæ, Rex Hiſpaniæ inimicus capitalis Chriſtianiſſimi Domini noſtri Francorum Regis vult & intendit cum ſuo exercitu gentis armorum, deſtruere patriam Prouinciæ & præſertim ciuitatem Maſſiliæ, quod Deus clementer auertat. Qua occaſione Domini Officiarij, Priores, & Monachi ſacri Monaſterij S. Victoris extra muros ciuitatis Maſſiliæ pro conſeruatione & indemnitate reliquiarum, iocalium, ornamentorum Eccleſiæ, ſcripturarum & aliorum bonorum mobilium ipſius Monaſterij, conſilium inuicem tenuerunt in quo quidem conſilio ordinatum & reformatum fuerit, conſtitui per ipſum Conuentum quatuor procuratores cum omnimoda poteſtate dictas reliquias, iocalia, ornamenta Eccleſiæ, ſcripturas & alia bona mobilia accipiendi, apportandi, abſcondendi, & occultandi & alia

pro libito voluntatis faciendi, pro vt in dicta reformatione conſilij ſic aut latius continetur, Hinc propterea fuit & eſt quod in exequutione reformationis dicti conſilij, congregatoque capitulo dicti ſacri Monaſterij S. Victoris ad ſonum campanæ, vt moris eſt, mandato & iuſſu Venerabilis & religioſi viri Domini Ioannis de Puteo Hoſtalarij & Prioris Clauſtralis dicti Monaſterij, in quo quidem capitulo interfuerunt Venerabiles & religioſi viri Domini Officiales, Priores, & Monachi ſequentes. Primò ipſe D. Prior Clauſtralis, Venerabiles & religioſi viri D. Marcellinus Almaicij Sacriſta, Ioannes Guigonis Eleemoſynarius, Bartholomæus De Oleriis Infirmarius, ipſi inquam D D. Officiales, Priores, & Monachi ſupra nominati cum licentia authoritate & conſenſu ac beneplacito dicti Domini Prioris Clauſtralis, & ipſe D. Prior Clauſtralis cum licentia authoritate conſenſu ac beneplacito dictorum dominorum ſupra nominatorum omnes ſimul vnanimiter & concorditer, nemine ipſorum in aliquo diſcrepante, pro euidenti vtilitate & commodo ipſius Monaſterij & Conuentus, ſponte & bona fide, gratis, ſcienter & ex eorum & cuiuſlibet ipſorum certa ſcientia, omni de meliore via iure & forma quibus poſſunt, vt debent, de iure & iuris ſolemnitate fecerunt, conſtituerunt, & ſolemniter ordinarunt ſuos imo verius dicti Conuentus & Monaſterij certos veros legitimos & indubitatos procuratores, actores, factores, & negotiorum ſuorum infra ſcriptorum geſtores ac nuntios ſpeciales ac generales, ita tamen quod ſpecialitas generalitati non deroget, nec è contra, videlicet venerabiles & religioſos viros Dominos Ioannem De Puteo Hoſtalarium & Priorem Clauſtralem, Marcellinum Almaricij Sacriſtam, Ioannem Guigonis Eleemoſynarium, Bartholomæum De Oleriis Infirmarium & Priorem De Faiſalco ibidem præſentes & omnes huiuſmodi procuram in ſe gratis ſuſcipientes, ſcilicet ſpecialiter & expreſsè, ipſorum conſtituentium imo verius dicti Monaſterij & Conuentus nominibus, & pro eiſdem ad regendum, gubernandum, adminiſtrandum, & cuſtodiendum reliquias, iocalia, ornamenta Eccleſiæ, ſcripturas & alia bona mobilia ipſius Monaſterij & Conuentus illius, ac illas transferendi, aſportandi, abſcondendi & occultandi, & in loco tuto prout eiſdem viſum fuerit reponendi, occultandi cum debita tamen deſcriptione, annotatione, numeratione, & ponderatione rerum ſupradictarum & etiam cum debita promiſſione de illa, & illas reſtituendo ſeu reſtituere faciendo ſuis loco & tempore opportunis, iuſto tamen & legitimo impedimento ceſſante, tam de amicis quam de inimicis, quod Deus ſua bonitate clementer auertat, & generaliter omnia alia & ſingula promittentes, releuantes, obligantes, renuntiantes de quibus actum vbi ſupra in capitulo dicti Monaſterij, teſtes Nobiles & honorabiles viri Petrus de Comte, Blaſius Belli Conſules, Magiſter Laurentius de Alla Notarius & Stephanus de Nantis Aurifaber tam ciues quam habitatores Maſſiliæ. Ego Ioannes Maſſatelli Notarius.

14. Sequitur inuentarium deſcriptio & ponderatio facta de reliquiis, iocalibus, & ornamentis Eccleſiæ ſacri Monaſterij S. Victoris Maſſilienſis virtute

virtute cuiuſdam poteſtatis per dictum Monaſterium attributæ Venerabilibus viris Dominis Ioanni De Puteo Priori Clauſtrali, Marcellino Almaricij Sacriſtæ, Ioanni Guigonis Eleemoſynario, & Bartholomæo De Oleriis Infirmario dicti Monaſteriis ſupra inſertæ.

Et primò caput S. Caſſiani de argento cum reliquiis incluſis, & vno pectorali in quo quidem pectorali ſunt quatuor eſmeraudæ quatuor rubini, vnus ſaphir, & ſexdecim perlæ, & mitra munita lapidibus pauci valoris, ponderis librarum 33. & mediæ.

Item duo capita vndecim millium virginum de argento deaurato, cum reliquiis incluſis pondere 23. librarum & duarum vnciarum.

Item duo capita SS. Innocentium de argento deaurato cum reliquiis incluſis ponderis 16. librarum & mediæ.

Item imago B. Pauli de argento deaurato cum reliquiis incluſis ponderis nouem librarum & mediæ.

Item brachium ſiniſtrum S. Victoris de argento deaurato cum reliquiis incluſis ponderis decem librarum & mediæ.

Item brachium S. Caſſiani de argento de aurato cum reliquiis incluſis ponderis duodecim librarum minus duas vncias.

Item brachium S. Illidij de argento deaurato cum reliquiis incluſis & certis lapidibus pauci valoris, ſex librarum & mediæ.

Item brachium dextrum S. Blaſij de argento deaurato cum reliquiis incluſis ponderis ſex librarum & duarum vnciarum.

Item brachium dextrum S. Ferreoli de argento deaurato cum ſuis reliquiis incluſis ponderis quatuor librarum & mediæ.

Item brachium dextrum S. Iſarni de argento ſine auro cum reliquiis incluſis ponderis librarum ſex & duarum vnciarum.

Item Cuſtodiam Corporis Domini noſtri Ieſu Chriſti de argento deaurato ponderis librarum viginti.

Item quamdam laternam per quemdam bonæ memoriæ Regem Cypri, Beato Vrbano Papæ tranſmiſſam de argento, cum variis reliquiis incluſis ponderis librarum 19.

Item cuſtodiam argenteam deauratam in qua eſt Alabaſtrum ſine Boëta Mariæ Magdalenæ cum dictis reliquiis incluſis, ponderis librarum quinque & mediæ minus vnciam.

Item quamdam cuſtodiam argenteam deauratam cum cruce deſuper in qua ſunt variæ reliquiæ incluſæ, ponderis duarum librarum & mediæ.

Item vnam crucem argenteam deauratam cum ſuo pede, quæ fertur ante Abbates quando celebrant Miſſam, ponderis quinque librarum minus vnciam.

Item Crucem B. Vrbani Papæ cum ſeptem canonis de argento, ponderis 6. librarum & mediæ.

Item Croſſam argenteam in qua ſunt petiæ ponderis 19. librarum.

Item vnam paruam Crucem ſine Crucifixo de argento cum certis lapidibus pauci valoris, ponderis vnius libræ & mediæ & duarum vnciarum.

Item pectorale argenteum in quo ſunt nouem lapides ſaphiri, & decem lapides albi, & tres lapides alij, ponderibus vnius libræ & mediæ & vnius vnciæ.

Item quoddam tabernaculum argenteum, excepto pede multarum ac diuerſarum reliquiarum ponderis 26. librarum & mediæ,

Item duas baſſinas de argento ponderis ſex librarum.

Item vnam mitram Pontificalem Domini Abbatis, vbi deficiunt certi lapides & perlæ.

Item duæ copertæ deargentatæ cum certis lapidibus pauci valoris.

Item tria reliquiaria in quibus ineſt de ligno crucis Domini noſtri Ieſu Chriſti.

Item duas canetas argenti; Cuſtodiam digiti S. Antonij; paruum tabernaculum diuerſarum reliquiarum de argento, ponderis 3. librarum & mediæ & vnius carteroni.

Item paruam crucem de argento excepto paumelo, qui eſt de cupro, ponderis vnius libræ & mediæ.

Item thuribulum argenteum cum ſua maneta ponderis 3. librarum & mediæ & vnius carteroni.

Item vnum calicem cum patena de auro cum armis S. Vrbani Papæ ponderis quatuor librarum & mediæ minus duabus vnciis.

Item quamdam paruam crucem de argento deaurato vbi eſt de ligno Crucis Chriſti cum annulo Pontificali munito lapidibus & perlis, in quo deficiunt lapides duo.

Item ſex calices & quinque patenas de argento non ſacratos & octo petias argenti ponderis 7. librarum & mediæ.

Item pedem & caput S. Victoris de argento deaurato vnius quintalis & 15. librarum.

Item duos Angelos cum ſuis alis de argento ponderis 38. librarum.

Item duas petias dicti capitis, quæ ſunt inter pedem & caput cum vitta de argento ſuper deaurato, ponderis 32. librarum.

Item caput B. Victoris cum reliquiis incluſis, & bonetum cum vno lapide Ametiſto de argento deaurato, cum ſuo colari Perlarum & lapidum pretioſorum, ponderis viginti quinque librarum.

Item ſex leones de argento deaurato, tres cum alis, tres ſine alis, ponderis 21. librarum.

Item in colari, capitis ſunt 84. lapides.

Item pectorale aureum B. Victoris ponderis 2. librarum & mediæ cum multis lapidibus pretioſis; & in boneto S. Victoris vnum Amatiſtum.

Item magnam crucem ponderis 27. librarum.

Item duo magna candelabra de argento ponderis 7. librarum & mediæ.

Item duos bordonos de argento, in quibus ſunt 8. Canoni & duo poma de argento ponderis 6. librarum & mediæ.

Item 12. crateres argenti, ſex cum pedibus, reliquos ſine pedibus & 23. cochlearia ſiue cullieros ponderis librarum 12. cum vno cum quo fuerint ponderata.

Actum

Actum & actum tam infrà quam extra ſacriſtiam dicti Monaſterij die 6. menſis Iulij anno 1524. præſentibus ibidem diſcretis viris Magiſtris Stephano De Nantis aurifabro, & Laurentio de Halla Notario tam ciuibus quam habitatoribus dictæ ciuitatis Maſſiliæ. Ego Ioannes Maſſatelli Notarius.

15. Acceſſere deinceps à primis illis temporibus inſtrumenti ac ſupellectilis id genus incrementa non pauca. Lichnus penſilis non magis pondere quam opere egregius, pondus eſt librarum ſupra octoginta, opus ex argento pulcherrimè cælato, cum ſubiecta patina & triplici cotonario apice in hemicycli ſpeciem, ex quo varij & multiplices hinc inde veluti rami cum circulis eminent, ſcitè omnes venuſtéque diſpoſiti, adeo vt totidem cereos aut lucernulas ſatis laxe ſuſtineant. Organum item Pithaulicum, tantis modulantium tuborum cumulatum ordinibus, eoque deaurati abaci inſtructu ornatuque decorum, vt in orbe Galliæ vniuerſo vix pauca numerentur paria. Odeum miniſtrorum multitudine auctum, & ſymphoniacorum Chorus frequentiſſimus inſtitutus, in quem lectiſſimi ex omni vicinia cooptati tum pueri ingenui & impuberes, tum viri muſicis docti, feſtis præſertim ac ſolemnibus diebus laudes Deo ſtatis horis canerent, præſentémque populum & audientem ſuauitate vocum ad pietatem delinirent; Auleum bombycinum, quo templi parietes conueſtiuntur, Martyrij S. Victoris iconibus variis deſcriptum, Pontificales trabeæ ex veſte Attalica, ſericæ infulæ, altarium ac ſacerdotum ſacris operantium amictus tum ex ſerico tum ex aureo textili, Toralia inſuper & ſacrorum calicum velamina Phrygio opere auro argentoque confecta, ſcyphi, vrceoli, vaſa, candelabra maiora ſex argentea opere eximio, pondere non contemnendo. Nec omittere poſſum hoc loco ſingularem curam atque induſtriam, quæ maximè intentos nunc habet huius temporis Monachos, reſtituendis in antiquum ſtatum Cœnobij ſanctiſſimi ac nobiliſſimi caſibus & ruinis, ædibus concinnandis ornandiſque multa & lauta ſupellectile, etiam ad ſpectaculum, iiſque comparandis præſidiis quæ non ſolum ad honeſtæ vitæ vſum, ſed etiam ad Eccleſiæ decus & ornamentum infinitæ ſeruiant poſteritati.

CAPVT XXIII.

Beneficiorum ſuorum exuuiis ac ſpoliis Cleri cenſus atque opes auxerunt Monachi Caſſianitæ.

1. ETſi quod ait Ariſtoteles vera honoris materia ſit bonum, idque eo magis quo excellentius, vnde ſequitur virtutem ſolam & eos in quibus ea ſit honore dignos eſſe, ſi vero iudicio res æſtimetur; diuites autem & fortunatos atque opulentos externam tantum excellentiam præ aliis habere, eoſque à vulgo honorari, quia ſcilicet nulla alia bona cognoſcit quam hæc exteriora, tamen operæ pretium duximus non omittere magna Ariſto. 4. Eth. cap. 3.

Caſſianitarum, in re familiari Clericorum augenda, non dico officia vel merita potius, quanta nemo alius ordo religioſus præter ipſos, ſiue quia ſine eis laudis partem, quæ virtuti debetur, non modo referenda ſed ne cogitanda quidem gratia conſequi poſſumus, ſiue quia hæc ipſa rei familiaris ſolicitudo nonnullum eſt quandoque indicium vigentis diſciplinæ, cum fere fiat vt eædem, ſint religioſis domibus commodorum quæ pietatis acceſſiones & deceſſiones ſiue quod veteres inde Monaſterij religioniſque mores, familiæque pleræque nobiles, ac temporum nonnulla hiſtoria eruatur.

2. Vrbanus V. Pontifex Maximus ex Abbate S. Victoris Maſſilienſi Innocentio VI. ex humanis erepto ſublectus, ſedem habebat Auenione, quæ ipſam tenuit annos omnino ſeptuaginta quam tranſlata erat in Galliam. Quantas per id tempus radices egerit ordo religioſus S. Caſſiani, vel illud indicio eſt quod eiuſdem Pontificis adminiculo fuſus per vrbes magis ac diſperſus nouas circumquaque locauit familias. Vix dum Pontificatu inito, haud immemor cuius ope ſummum illud faſtigium adeptus eſſet, Monſpelienſe Monaſterium Collegium nuncupatum SS. Benedicti & Germani moliri inſtituit. Ac præcipiente iam animo futuram olim amplitudinem eius loci, ingentem circa aream in ea vrbis regione quæ *Coſta frigida* dicebatur coëmptam inſanis occupat fundamentis, ac ne vectigalem & ſtipendiariam haberet impetrauit à Carolo Francorum Rege clientelaris fundi ab caduco eximij vtendi fruendique prærogatiuam. Edictum ſcripto conſignatur anno 1364. in hunc modum. *Carolus Dei gratia Francorum Rex. Cum ſalutiferum & meritorum exiſtimemus diuinæ laudis augeri præconium, ad hoc ergo collatis nobis à Deo temporalibus pie prouidemus more prædeceſſorum noſtrorum Regum, qui defenſores & conſtructores Eccleſiarum ſuis fuerunt temporibus elargiri*, &c. Eo igitur celeberrimo opportuniſſimoque vrbis loco non procul ab æde clericorum religioſorum S. Rufi, Caſſianitarum eſt cœpta domus, Vrbani ſanctiſſimi fundatoris ædificari ſubſidiis Calendis Octobribus SS. Germano & Remigio feſtis atque ſolennibus eiuſdem anni 1364. Quo in opere ſicut & in re curanda domeſtica mirificè enituit Gancelini Epiſcopi Magalonenſis ac ſanctioris ararij quæſtoris nauitas & induſtria. Interim verò dum templum ſumma ope extruitur, propagandæ eius ſanctitati mirum in modum Pontifex ſtudet, illudque quotidie beneficiis ornat ampliſſimis. Eximia quippe pulchritudine lipſanothecas duas aurarij fabri elaboratas opera, in quarum alteram caput S. Germani Abbatis Altiſiodorenſis, in alteram brachium S. Ludouici Toloſani Archiepiſcopi religioſè condita & collocata haberentur, cum gentilitiis inſignibus donum miſit anno 1366. Eccleſiæ iam excitatæ celſis & erectis altaribus velut ſuæ erga illam religionis indicium, lecto procurandæ rei Legato Abbate Montis Maioris Diœceſis Arelatenſis; Pontificale inſuper amiculum (planetam appellant) ex holoſerico auroque magnificis ſanè ac præclaris ſpicarum faſcibus pictum, & opere phrygio prætexto margaritiſque conſpicuum. Ad hæc peripetaſmata ex auro ſericoque contexta, boni ominis

ominis munus futurum Monachis rerum diuinarum ibidem adminiſtris, atque ei templo conſecratis. Exin Monaſterij ædes ſanè ingentes ac magnificas inchoauit religioſorum, quos ex Abbatia ſua S. Victoris Maſſilienſi euocaret, hoſpitio præcipuè deſtinatas, quarum forma huiuſmodi. Remotior ſinus, à quo impluuij apricum aperitur, templo obuerſus duobus hinc inde lateribus quaſi brachiis protenditur, tota moles tetrachori caſtelli ſpeciem refert. Templum habet pro arce, in cuius quatuor angulis totidem prominebant turres campanariæ, cymbalis eximiis magnitudine ac ſpecie fuſis viginti ſeptem, vt aiunt, luculenter inſtructæ. De duobus maioris modi ſiue amplioribus nomen alteri *Vrbanus*, in gratiam fundatoris, *Germanus* alteri, ſublata altius in aëra fuiſſe & in ſumma turri grandiori appenſa liquet ex annalibus, die 20. & 23. Auguſt. anno 1367. Sed hodie furore iam pridem hæreticorum ruptæ dirutæque domus pars anterior, verius crates oſſea videtur quam Cœnobij ſpirantis effigies. Conuentum Collegiatum Monachorum Caſſianitarum ibidem inſtituit, quem in Abbatis Maſſilienſis S. Victoris ditione, poteſtate, manu eſſe voluit, ſigillo cæteriſque collegialibus inſignibus ei attributis. *Pro ſuſtentatione*, inquit, *certi numeri Monachorum, à Monaſterio S. Victoris Maſſilienſi dependentium, & per Priorem annalem Clauſtralem nuncupatum gubernatorum*, &c. Ne verò palæſtræ magis & olei quam virtutis & pietatis ſpeciem & tanquam faciem haberet, præter Ludimagiſtros ac Decretorum Doctores, lectóſque plures, quos manſionarios vocant, ex religioſa iuuentute diſcipulos, alios præterea viginti Monachos ex quorum numero Prior, præpoſitus, Sacriſta, Camerarius, Cellerarius, Pitanſarius; tum alios chori ſiue rerum domeſticarum adiutores adiunxit, ſuis cuique annuis redditibus pro rata portione aſſignatis. Quod vtique opus fuiſſet operum eius maximum, niſi iam matura æuo mors cœptis eius interueniſſet, Deo tam inſignem laudem fratri eius Grimoardo Cardinali Albano & Epiſcopo Auenionenſi reſeruante, qui anno poſteriori duntaxat 1373. & ab obitu Pontificis 3. die 20. ſeptem Collegij clauſtrum ritu ſolemni ac publico dedicauit, & in fratris memoriam cenotaphio propalam in Eccleſia collocato, clericis pro odeo mortualia ſacra canentibus ipſe rei diuinæ operam dedit. Extant literæ tabellionis ſcriptionis tempore & perſonarum gradu affectæ anno 1385. Petrus Flammenchi Decretorum Doctor Præpoſitus Venerabilis Collegij SS. Benedicti & Germani. Item anno 1437. Saluator Fornerius Cellerarius. Anno 1459. Antonius Laurentij Sacriſta & Regens Prioratum Collegij Anno 1471. Nicolaus Moriet regens Prioratum Clauſtralem. Anno 1488. Iacobus Mercier Sacriſta. Ann 1500. Ioannes Cellone Prior Clauſtralis, Stephanus Salelli Locum tenens Præpoſiti, Guillelmus Boſcarini Decretorum Doctor & Sacriſta. Hic fuit magnus vir, &c.

3. Quod ad noſtrum magis ſpectat vſum cœpto templi ædificio penè perfecto & ad faſtigium perducto, celebritatis fama Auenionem perlata Pontificem ipſum ad opus elegantia tanta & tam inuſitatis ſumptibus inclytum viſendum accendit. Itaque magnifico ſanè comitatu Patrum purpuratorum

puratorum virorumque Pontificiæ curiæ primariorum, iter in Occitaniam fecit ingenti populorum quacumque tranſibat gratulatione cultuque exceptus. Quo tempore Ducis Andegauenſis præcipuè, fratris Caroli V. Regis Francorum magnificentia enituit, qui Pontifici aduentanti ſtipatus choro Nobilitatis, vallatus forenſi Senatu atque Magiſtratibus, Regio apparatu Monſpelium occurrit. Annus huius ſæculi tertij ſupra decimum 67. Vrbani aduentu inſignis perhibetur, & extat in publicis tabulariis certum rei monumentum. Fama eſt per eam occaſionem ipſum per ſe aram maiorem B. Virgini conſecraſſe, & omnia Dedicationis templi ſolemnia omnibus rebus ſumma cum cerimonia celebraſſe. Sunt qui ſcribant Narbonenſem Archiepiſcopum Diuini Verbi præconem eximium ſermonem feciſſe ad populum de altarium & templorum Dedicatione. Addita ſuperliminari vncialibus literis in marmore ſignata inſcriptio Pontificij doni votique monumentum. *Vrbanus V. Pontifex Max. Monaſterium & Collegium hoc ſciantiarum ſeminarium, pro ſua in Chriſtianam religionem & ordinem S. Benedicti pietate à fundamentis extruxit & dotauit. Anno Virginei partus M C C C L X V I.* Meminit vitæ autor à Franciſco Boſqueto editæ. *Poſtea verò circa principium anni L X V I I. init ad Montem peſſulanum, cauſa videndi & viſitandi Monaſterium, quod in honorem Sanctorum Benedicti & Germani à ſolo, ſuis magnis ſumptibus ædificauerat, & ſolemniter dotauerat pro ſuſtentatione certi numeri Monachorum iam per eum ibidem inſtituti & ordinati, partim vt diuinis inſiſtant officiis, & partim in literarum ſtudiis vacent pariter & intendant. Ipſe enim pro tunc in propria, altare maius Eccleſiæ huiuſmodi Monaſterio conſecrauit, magnis priuilegiis decorauit, & multis reliquiis, ornamentis, iocalibus pretioſis adornauit.* Simile habet Papirius Maſſonus in vita eiuſ-

Maſſo. n.10. & 11. dem. *Apud Montempeſſulanum de nouo fundauit, conſtruxit, & dotauit vnam magnam Eccleſiam in honorem B. Mariæ Virginis & B. Benedicti & Germani Confeſſoris. De Auenionenſi vrbe acceſſit perſonaliter ad Montempeſſulanum cum fere omnibus Dominis S. Romanæ Eccleſiæ tunc Cardinalibus vbi maius altare dictæ Eccleſiæ ſolemniter conſecrauit.* Nec verò dum parietes extrueret priuilegiis & immunitatibus Conuentum adornare deſtitit, vbi enim ſacris ſolemniter operatus, in ſuggeſtum ad feſti celebritatem fabricatum conſcendiſſet, hinc populo qui ad Pontificis aduentum maior ſolito confluxerat bene precatus, delictorum indulgentiam anniuerſariam largitus eſt omnibus ſacram ædem eo Dedicationis die rite viſentibus, & ab ordinariorum inſuper iuriſdictione exemptam domum in ſuam ac ſuorum ſucceſſorum Romanorum Pontificum duntaxat tutelam recepit. Quo iure in publicis actis Monaſterij hæc paſſim leguntur. *Nouerint vniuerſi, &c. quod anno Domini* 1503. *die* 12. *menſis Iulij Domino Ludouico, &c. In mei Notarij, &c. Conuocatis ad capitulum & congregatis in loco infrà ſcripto Venerabilibus & religioſis viris Dominis Monachis Collegij inſignis SS. Benedicti & Germani Villæ Montiſpeſſulani Magalonenſis Diœceſis ad Romanam Eccleſiam nullo medio pertinentis.* Item in Bulla reſcriptionis Monachorum ad ſæculares Clericos. Et in eodem

oppido

oppido (Monſpelienſi) ſit vnum notabile Monaſterium Ordinis S. Benedicti ſub inuocatione eiuſdem Sancti per Priorem annalem Clauſtralem nuncupatum, gubernari ſolitum à Monaſterio S. Victoris Maſſilienſis dicti Ordinis, quod dilectus filius noſter Auguſtinus S. Adriani Diaconus Cardinalis de Triuultiis nuncupatus ex conceſſione Apoſtolica in Commendam obtinet dependens. Subinde regiis etiam priuilegiis intellectum eſt quantæ curæ eſſet Galliæ proceribus Vrbani ſacra domus Monſpelienſis, nam Carolus VI. in Regij patrocinij clientelam recepit, interpoſita pœnæ ſanctione ſi quis ipſam violaſſet. Literæ ſunt huiuſmodi anno 1413. *Saluaguardia Regia Collegij SS. Benedicti & Germani Monſpelienſis, &c. Quod dictum Collegium conſtructum fuerit potenter & condecenter intra villam Montiſpeſſuli, vt melius & ſecurius ſubiaceret, mœnius turribus & aliis multiplicibus ædificiis fortificatum & decoratum, quibus ædificiis villa eadem non modicum viribus & potentia eſt adiuta, & in melius reformata.* Conſpirat ad eamdem authoritatem Caroli V. conſenſus in patentis formulæ ſyngrapho quo fundatum dicitur Cœnobium, *ad exaltationem Eccleſiæ S. Victoris Maſſilienſis de cuius regimine nuper & aſſumptus Sanctiſſ. Pater ſummus Pontifex ad ſummum Pontificatus apicem, & quod ſit vnum Monaſterium Ordini & religioni dictæ Maſſilienſis Eccleſiæ ſubiectorum.* Negotio confecto & ad exitum adductis cogitatis inſtitutiſque ſuis, Pontifex Auenionem reuertitur 8. Martij anno 1667. diſceſſum in Italiam quem animo deſtinauerat proximum apparaturus.

4. Verùm exortus iſte tanti ſplendoris & gloriæ ab omni laude fœlicior, breui alium curſum petiuit, anno enim à conditu Monaſterij 166. vix peracto, magna rerum permutatione impendente declinauit paululum. Quam ob rem cum poſtulatum eſſet à Paulo III. Pontifice Maximo vt Epiſcopalis ſedis ædem ac Capitulum à Magalone inſula Monſpellium transferri liceret, haud ægrè impetratum ac viſum inſuper Canonicis dictis Regularibus S. Auguſtini in idem Capitulum inſerere Vrbani Monaſterium, quod alieno & firmiori immiſſum trunco, genus ſuum & indolem poſſet facilius retinere. *Ex Monachis*, inquit Pontifex, *S. Benedicti ſupra dictis Monſpelij degentibus & Canonicis Magalonæ regularibus vt deinceps ex ipſis conſtaret vnum Capitulum, quod Capitulum Monſpelienſe diceretur & ſub inuocatione D. Petri Eccleſiæ & Capituli Magalonenſis patroni Deo deſeruiret in dicta Eccleſia S. Benedicti quæ in Cathedralem Eccleſiam erecta eſt.* Rem Franciſcus I. Chriſtianiſſimus per literas, nuntiúmque Carolum Epiſcopum Matiſconenſem Romæ apud Pontificem curandam ſuſcepit, & ad optatos exitus ſtudij ſui, & vt hoc verbo vtar, fauoris aura prouexit. Et eſt diploma Pauli III. quod vocant ſæculariſationis, honorario prooemio ad Vrbani magnificentiæ laudem inſigniter ornatum, in hæc verba. *Miris conſtans ædificiis.* Datum Romæ Anno Incarnationis Dominicæ 1536. 6. Calen. Apri. Pontificatus ann. 2. Tum ne qua ex parte Rex ſapientiſſimus & virtute clariſſimus violaret atque imminueret ius & officium, Cardinalem Triuultium Abbatem Monaſterij S. Victoris Maſſilienſis, in cuius ditione ac poteſtate

eſſet Collegium, mirifica Senatus, incredibili totius Galliæ, ſingulari bonorum omnium conſpiratione in ſuam ſententiam adduxit, ſero tamen & nequicquam reluctantibus eiuſdem Cœnobij Monachis Maſſilienſibus, ac deſerta vadimonia appellantibus, lite damni iniuria diu cum Monſpelienſi Capitulo conteſtata. Iudicialis Senatus Maioris decreto conciliati Maſſilienſes anno 1566. accepere conditiones, ſed ita vt Abbati Maſſilienſi S. Victoris pro tempore exiſtenti deferretur prærogatiua legendi nominandique vnum aliquem è Canonicorum ſodalitio, quo iure primus à Cardinale Triuultio tunc deſignatus illum in locum atque in hanc ſedem dignitatis & honoris aſcendiſſe dicitur Dominus Sebaſtianus Galterij, vir grauis & ſapiens. Eidem inſuper priuilegij vis & authoritas, ſummi Pontificis decreto interpoſito ac publicis literis confirmata, vt quotieſcumque ad ciuitatem Montiſpeſſuli acceſſerit, & chorum Cathedralis Eccleſiæ ingredi ſeu ſequi voluerit, primum & honorabilem locum in choro huiuſmodi poſt Epiſcopum habeat. Poſtremo vt ex annuis Collegij redditibus, ducentos in perpetuum ſibi attributos francos nummos acciperet Conuentus Maſſilienſis S. Victoris, quos Capituli Monſpelienſis Procuratores Quæſtorij, Maſſiliam ferre ad Conuentum, ac viciſſim Conuentus ipſe Maſſilienſi venientes procuratores hoſpitio excipere, omnibúſque rebus tractare liberaliſſimè obſtricta fide tenerentur.

5. Huius rei ne poſteritas quidem omnium ſæculorum immemor foret, votiuam inibi tabellam marmoream hoc titulo maximè inſignem religio & pietas deſignarunt.

Hæc ædes ſacra quæ nunc, è malorum gurgite emergit, anno 1364. initia & fundamenta habuerat & Reginæ Cœli D. Patri Benedicto atque S. Germano Pariſienſi Antiſtiti magnifico vereque pio apparatu dedicata fuerat ab Vrbano V. Pontifice Maximo, ſolemnis rei gerendæ formula curam ſuſcipiente Petro Archiepiſco Narbonenſi, & ædificij totiúſque opificij perfectioni atque exornationi operam nauante Cardinali Albanenſi ſummi Pontificis fratre Heroico viro. Anno autem 1536. D. Petro & Canonicorum Magalonenſium Collegio religioſis ſoluto legibus Monſpeliumque tranſlato, Franciſci I. Gallorum Regis Chriſtianiſſimi ſollicitudine, Cardinalis Triuultij aſſenſu, & Pauli III. Pontificis M. diplomate conceſſa, largita, ac tradita fuerat, vt Epiſcopalis Cathedra templum eſſet. Sed hæreticorum cœco, effrænato, & periuro furore polluta, quaſſata, expilata, direpta, atque dirupta anno 1567. horrendus exeſorum ac ſemirutorum parietum aceruus ſexaginta & ſeptem annos manſit. O cælum vide, & illatas tibi iniurias vindica. Nunc verò fœliciter Ludouici XIII. Regum Chriſtianiſſimorum Chriſtianiſſimi, bellicoſiſſimi, iuſtiſſimi, afflictæ Eccleſiæ vindicis & vltoris ſemper triumphantis religioſa liberalitate magno immortalique beneficio, nec non eminentiſſimi Cardinalis Ducis Richelij Mortalium piiſſimi, prudentiſſimi, fortiſſimi, in quo virtutis apex & purpura de ſplendore, dignitate, amplitudineue certant, pia cura in mole curarum vniuerſæ Europæ itidémque liberalitate inſtaurata eſt.

6. Sequitur aliud in eodem genere, commendatione in vulgus ac liberalitatis

beralitatis laude præcipuum, Ioannem eius nominis X X I I. Romanum Pontificem ita rebus nouis ſtuduiſſe aiunt hiſtoriæ, vt & ſimplices Epiſcopatus bifariam diuiſerit, ac diuiſos in vnum redegerit, & Abbatias in Epiſcopatus & rurſum Epiſcopatus in Abbatias conuerterit. Nouas dignitates, noua Collegia, & ſocietates in Galliis conſtituit & conſtitutas prius in alias formas vertit. Abbatiam toto orbe Venerabilem Caſinatem in Cathedralem erexit anno 1319. quam poſtea Vrbanus V. in priſtinum reſtituit ſtatum. In Tarraconenſi Hiſpania Archiepiſcopatum Tarraconenſem in duos diuiſit, alteram Metropolitanam Cæſarauguſtæ collocauit, eique ex vndecim Cathedralibus Eccleſiis Metropolitanæ Tarraconenſi quinque addixit anno 1318. Eccleſiam Cathedralem Toloſanam S. Stephani erexit in Archiepiſcopalem ſedem, primumque Archiepiſcopum inſtituit in eadem D. Ioannem de Conuenis in Diœceſim verò Toloſanam, quæ in redditibus Epiſcopalibus abundabat, in ſex Epiſcopatus diuiſit quorum Epiſcopi eſſent ſuffraganei Archiepiſcopi Toloſani, ſexque villas in nouas ciuitates erexit, videlicet villam Montis Albani, villam de Riuis, villam & Abbatiam de Lomberiis, villam cum Abbatia de S. Papulo, villam de Vauro, villam de Mirapice, Epiſcopos & Epiſcopales ſedes conſtituens in ſingulis earumdem, fueruntque conſequenter iuſſu & ordinatione eiuſdem ſummi Pontificis Diœceſes certis terminis limitatæ. Item in Archiepiſcopatu Narbonenſi duos Epiſcopatus fieri ordinauit, quorum, primum & priùs poſuit in Limoſo, & ipſum inſtituit in eodem, ſed paulo pòſt ſedem inde tranſtulit ad Abbatiam de Electo. Secundum verò Epiſcopatum inſtituit infra annum, & ſedem eius poſuit in Abbatia S. Pontij fueruntque Diœceſes limitatæ conſequenter. Item Epiſcopatum Albienſem diuiſit in duos, Epiſcopalem ſedem inſtituens in Abbatia Monachorum apud Caſtras, villam Caſtrenſem in nouam erigens ciuitatem. Item in Epiſcopatu Rutenenſi alium Epiſcopatum ordinauit, ſedemque eius poſuit in Abbatia ac villa de Vabrio. Item in nonnullis villis, in Toloſana Carcaſſonenſi & Albigeſio & alibi inſtituit Collegiatas Eccleſias Canonicorum ſæcularium, cum dignitatibus & præbendis, redditibus ſingulis Eccleſiis aſſignatis. In monte Albano, ſiquidem Collegiatam Eccleſiam inſtituit cum Decano & Canonicis, qui vnà cum Monachis Abbatiæ dicti loci, vbi eſt ſedes Epiſcopalis ad electionem de Epiſcopo faciendam conuenirent. Item in Caſtro nono de Arrio collegiatam Eccleſiam inſtituit, cum Decano & Canonicis qui vnà cum Monachis ſedis Epiſcopalis ſancti Papuli concurrerent ad electionem Epiſcopi celebrandam. Item in Eccleſia S. Pauli de Fenelhedeſio Diœceſis Electenſis Collegiatam Eccleſiam, inſtituit cum Decano Canonicis & Præbendis qui vnà cum Monachis ſedis Electenſis concurrerent ad electionem Epiſcopi celebrandam.

7. Ex quibus manifeſtè deprehenditur in Occitania quatuor Epiſcopatus, Caſtrenſem, Vabrenſem, Papulenſem, & S. Pontij Thomeriarum opibus & copiis affluentes non ex aliis quam ex Ordinis S. Caſſiani fontibus & Abbatiis ac Prioratibus Monaſterio S. Victoris Maſſilienſi cen-

ſualibus detractis, primigenij ſplendoris ac dignitatis ſuæ riuulos deriuaſſe. In Caſtrenſe Monaſterium, S. Vincentij Martyris corpus Valencia Hiſpaniæ tranſlatum eſt, vt teſtatur Aymoinus, de geſtis Francorum & duobus libris quos de inuentione ſeu tranſlatione B. Vincentij conſcripſit. Eiuſdem Monaſterij Monachi religioſis ſoluti legibus ad ſæculares Canonicos tranſcripti fuerunt anno 1535. Iacobo Turnonio Epiſcopalem tunc gerente dignitatem. Id Monaſterium ſeu Abbatia Caſtrenſis S. Victori Maſſilienſis velut capiti ſubiecta erat, ſicut Abbatia Vabrenſis ad Epiſcopatus dignationem ac titulum à Ioanne 22. an. 1317. euecta, iuxta obſeruationem Claudij Roberti in ſua Chriſtiana Gallia, dum de Abbatia S. Victoris Maſſilienſi agit. Vabrenſe Monaſterium à Raymondo Toloſano Comite apud Rutenios conditum eſt, quæ regio vt ſupra meminimus in duos Epiſcopatus diuiditur, in Rutenenſem ſcilicet & Vabrenſem. Vabrenſis Monaſterij inſtitutio fuſe à Caſtello in ſua Toloſanorum Comitum recenſione deſcribitur anno 23. Regni Caroli Calui. Papuli Monaſterium nomen dedit vrbi Lauracenſium ſub Toloſano Parlamento & Archiepiſcopatu, à quo diuulſus hic nouus Epiſcopatus à Ioanne 22. erectus anno 1317. vt notat Martinus Polonus. Primus hic Bernardus ex vltimo Abbate Monachorum Caſſianitarum, inauguratus Epiſcopus obiit anno 1327. ex nobili domo de Turre Diœceſis Mirapenſis. Monaſterium S. Mariæ quod dicitur Thomeriarum quædam quaſi ſedes & fundamentum fuit ad conſtituendum Epiſcopatum Sanpontienſem eodem autore Ioanne 22. & anno 1317. ſub Parlamento Toloſano & Archiepiſcopatu Narbonenſi.

Aymo. lib. 5. cap. 20.

8. Atque his iiſdem diributionibus in Diœceſi Nemauſenſi annumerandum Monaſterium S. Petri Pſalmodienſis apud Aquas Mortuas vulgo *Pſalmodi* cùm enim Epiſcoporum iuriſdictione exemptum ex diplomatibus Gregogij 7. Richardo Cardinali & Abbati S. Victoris Maſſilienſi Romæ Pontificatus anno 8. & Vrbani II. anno 1097. Monaſterio & Abbati S. Victoris ſubiiceretur, ita vt poſſet Abbas Maſſilienſis cum conſenſu Monachorum Pſalmodienſium, inſtituere ipſorum Abbates ſimul atque deponere, aut corrigere, neſcio qua vel Monachorum incuria vel iniuria temporum, nunc religioſæ S. Caſſiani diſciplinæ exſolutum legibus, & in ſæculares Canonicos relatum, ſub imperium ſuum ditionémque Epiſcopus Nemauſenſis ſubiunxerit. Pro teſtimonio exemptionis ab omni iuriſdictione Ordinariorum ſcribit Innocentius III. ad Benedictum ſiue Bernardum Abbatem Pſalmodienſem.

B. Abbati Monaſterij S. Petri Pſalmodienſis, eiuſque fratribus tam præſentibus quam futuris regularem vitam profeſſis in perpetuum.

Innocen. 3. in Reges 15. l. 3. Epiſt. 169.

QVoniam ex commiſſo nobis diuinitus Apoſtolatus officio, tam vicinis exiſtimus quam longè poſitis debitores, viris quidem religioſis tanto

tanto ſpecialius adeſſe nos conuenit, quanto ipſi maiori deſiderant quiete potiri, & Apoſtolicæ ſedis præſidio noſcuntur plenius indigere. Ea propter dilecti in Chriſto filij veſtris iuſtis poſtulationibus clementer annuimus, & præfatum Monaſterium S. Petri Pſalmodienſis, in quo diuino mancipati eſtis obſequio, ad exemplar fœlicis recordationis Stephani, Ioannis, Vrbani, Paſchalis, Honorij, & Innocentij prædeceſſorum noſtrorum Romanorum Pontificum ſub B. Petri & noſtra protectione ſuſcipimus, & præſentis ſcripti priuilegio communimus. Imprimis ſiquidem ſtatuentes vt ordo Monaſticus, qui ſecundum Deum & B. Benedicti regulam, &c. Vſque inuiolabiliter obſeruetur. Et infrà mox. Porro prædictum Monaſterium Pſalmodienſe nullius alterius Eccleſiæ iuri ditioni que ſubiaceat, quàm Romanæ. Obeunte vero te nunc eiuſdem loci Abbate, &c. Vſque prouiderint eligendum. Cui nimirum à Diœceſano Epiſcopo omni profeſſione ac exactione ſepoſita benedictio impendatur. Sepulturam quoque ipſius loci, &c. Vſque, à quibus mortuorum Corpora aſſumuntur. Decernimus ergo, &c. Vſque vſibus omnimodis profutura, ſalua ſedis Apoſtolicæ authoritate. Si qua igitur in futurum, &c. Vſque diſtrictæ ſubiaceat vltioni. Cunctis autem eidem loco, &c. Vſque præmia æternæ pacis inueniant. Amen. Datum Laterani per manum Ioannis S. Mariæ in Coſmedim Diaconi Cardinalis S. R. E. Cancellarij. 8. Idus Iunij Indict. 15. Incarnationis Dominicæ anno 1212. Pontificatus anno 15.

9. In Diœceſi Condonenſi Letoratem inter & Condonum extabat olim Cœnobium apud vicum, quem *Larromien* vocant vno & ſeſqui altero milliari ab vtraque diſtans ciuitate. Id ditionis erat Monaſterij S. Victoris Maſſilienſis, penes quod ſummæ, mediocris, & infimæ iuriſdictionis gerebatur poteſtas. His de cauſis alienatum & à Priori dominio diſtractum fuiſſe proditur. Cùm Arnaldus d'Aux è loco quem ſuprà mox nominauimus de Larromien oriundus, in purpuratorum Patrum numerum anno ſalutis aſſertæ 1312. à Clemente V. fuiſſet adſcriptus, Canonicorum Collegium, in ſupra laudato inſtituit vico, anno eunte 1318. ac Cœnobium aliis Maſſiliæ proximis beneficiis, Victorino Monaſterio attributis, permutauit liberumque in annonariam fundi præſtationem Collegio ſuo addixit. Legiſſe me alias comemini fundationis inſtrumentum, cum ſubſcripta huiuſmodi formula. Datum Auenione in hoſpitio habitationis noſtræ anno Domini à Natiuitate eiuſdem 1318. Indict. 1. die penultima Menſis Iulij, Pontificatus Sanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini noſtri Ioannis diuina prouidentia Papæ 22. anno 2.

10. Neque minus religioſorum familiis quàm ordini ſæcularium Clericorum Caſſiani domus Maſſilienſis præſens auxilium tulit. Cœnobium S. Maximini, quod dicitur, in Diœceſi Aquenſi multis iam ſæculis ante natum Ordinem fratrum Prædicatorum, hoc eſt ſeptingentis vel octingentis circiter annis, initium aut potius incrementum (fuerat enim à S. Maximino inchoatum) olim ex parte cœpiſſe à Monachis Maſſilienſibus S. Caſſiani, eo fere tempore, vt coniicere licet, quo eiuſdem Caſſiani

ſanctitas eximia ac Cœnobij eius Maſſilienſis propagatio & ſoboles atque reliquorum circumquaque in Gallia Cœnobiorum fuit, anno ſcilicet 500. & 600. Cum Dominicanus ordo ab Innocentio III. Concilij Lateranenſis tempore voce approbatus, deinde etiam ſcriptis ab Honorio III. non fuerit ante annum 1216. Confirmant plures Romanorum Pontificum Bullæ in Tabulario Monaſterij Maſſilienſis S. Victoris, quæ de hoc Cœnobio Sanmaximinenſi Magdalenæ & Maximini reliquiarum veneratione inclyto ac nobili, memorant ac recenſent inter cæter cæteras Ordinis S. Caſſiani familias & membra, Paſchalis 2. anno 1114. Innocentij II. anno 1136. Honorij III. anno 1218. qui ſibi præluxiſſe aiunt in hoc teſtimonio Bullas anteceſſorum ſuorum Gregorij VII. anno 1018. & Vrbani 2. anno 1095. Qua verò ex cauſa & occaſione illud in ius ac
Cap. 17. & 19. dominium PP. Dominicanorum tranſtulerit Carolus II. Siciliæ Rex & Prouinciæ Comes, explicaui mentem meam in Magdalena Maſſilienſi aduena. Pactis cum Aragonenſi hoſte à quo captiuus detinebatur induciis ſiue ipſe ſua ſponte, & voluntate ſuoque erga Magdalenam ſingulari religionis ſtudio, ſiue quod in ſalute ac libertate recuperanda eius præſentiſſimam ſenſiſſet operam, Conuentum Sanmaximinenſem omni ope ornare cœpit. Omnium primum cum eductus è cuſtodia commiſit ſe viæ ad Philippum Regem Francorum & Carolum eius fratrem, iturus in Prouinciam diuertit Magdalenæ exoluturus vota. Ibi quod religioſæ vitæ S. Caſſiani Abbatis Maſſilienſis diſciplina multis poſt annis, quod natura fert in omnibus ferè rebus, paulatim conſeneſcere & aliqua ex parte laxata crederetur, quaſi minus ſplendoris & famæ in Magdalenæ ſacram Domum videretur inde refundi. Haud parum memor ſibi diuinitus in ſomnis à Magdalena prænuntiatum vt Monachis Caſſianitis Fratres Prædicatores ſubſtitueret, & venerandas reliquias ipſorum curæ committeret. Eoſdem ex authoritate Pontificis Sanmaximinenſi præpoſuit Cœnobio. Lecti aliquot ex Fratrum numero ad Regiæ domus celebritatem illuſtrandam ac promouendam maximè idonei. Monaſticam Præfecturam detulit Rex ipſe Magiſtro Fratri Guillelmo De Tonais Sacræ ſuæ pœnitentiæ adminiſtro, eximiæ integritatis ac prudentiæ viro, quem ſimul ac ſucceſſores eiuſdem Monaſterij præſides, exemptione ab authoritate ordinariorum ſpectabiles fieri voluit, facultatémque indulgeri habendi curam animarum ſuper habitatores villæ dicti loci S. Maximini, & illuc aduenientes quamdiu ibi commotarentur. Exin Renatus non tantùm Caroli II. Superiorumque Regum deceſſorum ſuorum Roberti, Ioannæ Reginæ, Ludouici I. Ludouici II. Ludouici III. priuilegia immunitates beneficia Sanmaximinenſi Cōuentui tributa ſtabili perpetuoque iure rata eſſe iuſſit, ſed deinceps aliis etiam ſuper alia decretis ac numeribus impenſe cumulauit. Rex optimus probe gnarus morum emendationem ex bene inſtituta iuuentute pendere, Collegium inſtituit eorumdem Fratrum Prædicatorum, priuilegiis, immunitatibus, cæteriſque Academiarum inſignibus ex parte attributis. Viginti quinque fratres inibi Conuentuales, ex quorum numero Prior Academiæ Præſes & Vicarius forent, tres præterea
religioſos

religoſos Profeſſores, vnum in Artibus Liberalibus & Philoſophia Naturali, alterum in Decretis, tertium in ſacra Theologia eſſe voluit, ſui cuique annui reditus pro rata portione aſſignati. Porro præcipua omnium cura ſemper fuit peregrinorum animos confeſſione expiare, agreſtes homines Chriſtianorum myſteriorum rudes informare, omnes ad vitæ perfectæ ſtudium accendere. Et quam iſta frequens opera vniuerſim tum aduenis tum indigenis frugifera & ſalubris extiterit, ſatius eſt aliis cogitandum relinquere quàm nos literis prodere.

11. Huic quaſi veſti laciniam, coniunctum voluit Carolus Prioratum S. Mariæ De Balma quem ſimiliter à Monachis Caſſianitis fundatum, & in eorum ditione ac poteſtate olim fuiſſe teſtantur literæ Pontificiæ, de quibus ſcripſi proximo Superiori capite 19. & in Magdalena noſtra Maſſilienſi aduena, Capite 29. num.6. & ſequentibus.

12. Monaſterium de Chiriaco apud Gaballos ad Chiracum nunc Collegio Rutenenſi noſtræ Societatis additum eſt. Inibi fuit olim Prior & ſex Monachi. Ab Alberto Epiſcopo Mimatenſi nec non eius fratre Barone De Petra (De Peyre) apud Gaballos inſtitutum, vt conſtat ex tabulis fundationis, quas ego accuratè volui. Anno 1062. Vrbanus Papa hoc nomine quintus filius Grimoardi Domini de Griſac in Diœceſi Mimatenſi Gaballorum, nec non Ampheſiſi Montisferrandi Caſtelli vna leuca ab eo Monaſterio diſſiti, in eo vitæ religioſæ tirocinium poſuit & Monachorum Caſſianitarum regulam profeſſus, primum ſacrum fecit, eiuſdemque Monaſterij ædis conſecrationi & dedicationi interfuiſſe dicitur, vbi illius Gentis ſcutaria teſſeta etiamnum patet, cuius typo gaudens Comes Du Roure pro illius familiæ hærede ſe habet. Illius Monaſterij ædes ſacra olim ab hæreticis planè diruta à Collegio Rutenenſi erecta ac inſtaurata eſt, non eo ramen ſplendore quo olim conſpiciebatur.

13. De iuris acceſſione quo Monaſterium S. Honorati Arelatenſis in Patrum Minimorum poteſtatem ac dominium venerit, monſtratum eſt ſupra cap.18. huius libri num.24.

14. Minus illuſtres, ſi perſonas conferas, ſin res ipſas magis fortaſſe ſpectabiles extitere diſtractiones aliæ beneficiorum, quibus S. Caſſiani domus priuata, ſeu Collegia ſeu dignitates Clericorum in fundis & redditibus auxerunt. In Diœceſi Aquenſi memorabile habetur Canonicorum Collegium de Bariolis, cuius Præpoſitura non aliis ditatur enthecis prædiatoriis, quàm exuuiis Prioratus ruralis de Gallet, Caſſiani tum familiæ detractis. Inſtituit dotauitque id Collegium Raiambaldus Monachus S. Victoris Maſſilienſis & Archiepiſcopus Arelatenſis & ſub cenſu denarij aurei Alexandro Papæ II. ſubiecit, anno 1060. de qua re in Autographo Epiſcopali Arelatenſi pernobilis extat memoriæ Raiambaldi, videlicet ad Alexandrum & Alexandri ad Raiambaldum & Bertrandum Foroiulienſem Epiſtolarum, quarum poſtrema eſt huiuſmodi. In Autogra. fol. 199. R. 365.

Venera

Venerabilibus Confratribus Raiambaldo Arelatenſi Archiepiſ. & Bertrando Foroiulienſi Epiſcop. Perpetuam in Domino ſalutem.

ALexander Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. Quoties illa à nobis requiruntur, quæ iuſtitiæ concordare videntur libenter debemus impendere, & iuſtè poſcentium animis condeſcendere. Quia igitur Chariſſimè frater Raiambalde Arelat. Archiepiſ. poſtulaſti à nobis, vt Eccleſiam S. Mariæ ſitam in villa quæ dicitur Bariols, in territorio videlicet ciuitatis Foroiulij, quàm B. Petri perpetualiter iuri ſuppoſuiſti, priuilegio confirmaremus Apoſtolicæ ſedis: inclinati precibus tuis, ipſam Eccleſiam ſub tutela & defenſione S. R. Eccleſiæ recepimus, eamque ab omni infeſtatione liberam & quietam eſſe decreuimus, ita quidem vt pro ea annualiter S. Petrus habeat vnum denarium aureum. Præterea confirmamus ibi quidquid nunc iuſtè poſſidet vel deinceps poſſidere debet, Apoſtolica interdicentes authoritate, vt nullus ibi præpoſitus conſtituatur neque Clericus aut Monachus inducatur abſque voluntate eorum, qui vinculo poſſeſſionis eidem ſe Eccleſiæ ſeruituros venerunt. Interdicimus etiam vt nulla Eccleſiaſtica ſeu ſæcularis perſona præſumat præfatam Eccleſiam inquietare, aut ea quæ ſuperius continentur infringere. Quod ſi quis temerario auſu præſumpſerit, vinculo excommunicationis vſque ad dignam emendationem ſe innodatum nouerit, at verò qui cuſtos & obſeruator extiterit & pro intuitu aliquod bonum ibi conferre ſtuduerit repleatur abundantia Apoſtolicæ benedictionis. Dat.

15. In eadem Dioceſi Prioratus tres, De Ceſolis, S. Mitrij, & S. Simeonis De Auriac Cœnobiarchica Monachorum S. Victoris Maſſilienſium vectigalia, primum quidem Gregorius Papa eius nominis X I. alij alios vt erant Magdalenæ cultui eximiè dediti Fratrum Prædicatorum Conuentui donarunt dicaruntque, cuius donationis caput in Tablino eiuſdem Conuentus aſſeruatum legere licet, vt inde appareat, quàm ſingularis erga Magdalenæ domum deriuata è Caſſiani fontibus liberalitas extiterit.

In Diœceſi Siſtaricenſi Prioratus SS. Martini & Marcellini de Neudelis vel Muazellis gratuita Sacerdoti tranſcriptione ceſſit Capitulo Eccleſiæ Collegiatæ de Forcalquerio.

In Venicenſi eodem tranſcriptionis iure Prioratus de Crotonis vſurpatur à Capitulo eiuſdem Eccleſiæ Cathedralis Vencienſis.

In Arelatenſi Prioratus S. Bartholomæi loci Medenarum & S. Sepulchri de Clauſono ſunt in cibaria tum partita in diem, tum vniuersè in annum tributa Canonicis Cathedralis Eccleſiæ Monſpelienſis. Prioratus ruralis de Marignana nunc Canonicis Arelatenſibus Eccleſiæ Metropolitanæ ſtipendiarius eſt & vectigalis.

In Auenionenſi Prioratum S. Mariæ de Metans acquiſiuit Eccleſia Collegiata

Collegiata S. Agricoli, cuius opimum fundum cum tenuiori ſuo commiſceat.

In Nemauſenſi, Prioratus B. Mariæ de Saumona & S. Martini de Areis vniti Capitulo Eccleſiæ Cathedralis Monſpelienſis, cum Eccleſiis Parochialibus S. Srephani de Calhario eiuſque annexa S. Ægidij veteris, S. Laurentij de Naillio Sancti Geneſij de Arigario, S. Michaëlis de Barſaniguis.

In Vticenſi eiuſdem Capituli membrum cenſetur Prioratus S. Mammetis & S. Petri de Blanuomieres.

In Monſpelienſi ad eiuſdem dominium pertinent, Eccleſiæ B. Mariæ & S. Ioannis de Reno S. Michaëlis de Brugetiis, & S. Petri de Clineto, aliter S. Blaſij prope flumen Laui. Sigillatim ad Archidiaconatum Monſpelienſem Eccleſia S. Petri de Monte Albeduno cum ſua annexa, SS. Nazarij & Celſi de Medullio.

In Agatenſi ſub eiuſdem Eccleſiæ Monſpell. ditionem ſubiunctum Monaſterium ſine Eccleſia de Tremoleto.

In Narbonenſi dependent à Capitulo Monſpelienſi, Eccleſiæ B. Mariæ de la Serra & S. Germani de Caſſerario.

In Mimatenſi Prioratus Conuentualis S. Saluatoris de Chiriaco in cenſum venit Collegij Rutenenſis Societatis noſtræ, ſcripto concepta contractaque obligatione ſoluendi libras omnino ducentas, in annuum vectigal Monaſterio S. Victoris Maſſilienſis. Item Eccleſiæ S. Iuliani de Tornello, Sancti Iuliani de Portis & S. Laurentij de Truno vnitæ Capitulo Monſpelienſi.

In Albienſi Prioratus Vicarius & Eccleſia tam Parochialis quàm ruralis cum Eccleſia B. Leogerti Caſtrenſis Diœceſis, vnitæ reſpectiuè Subpriotatui de Ambillero & Capitulo & Maiori Archidiaconatui præfatæ Eccleſiæ Monſpelienſis.

16. Mitto alia non pauca quorum veteris cuiuſdam memoriæ non ſatis explicata liquet recordatio, vel quæ ab aliis ſiue religioſis ſiue Clericis iam habentur in ſuorum Ordinem ac numerum cooptata, vt vix vlla in memoratis Diœceſibus Eccleſiaſtica ſocietas fere ſit pro cuius fundatione non huius communionis bonorum veſtigia; vel expreſſa potius teſtimonia paſſim extent.

CAPVT XXIV.

Romani Pontifices in Galliam peregrinati ad Monaſterium S. Victoris Maſſiliæ hoſpites diuerterunt.

1. LEonem Papam cognomento Magnum à Sixto III. Legatum in Gallias miſſum redintegrandæ Albinum inter atque Aëtium amicitiæ cauſa teſtatur Proſper in Chronico. Quod verò Roma digreſſus aſcenderit ad nauim, & pleniſſimis velis Maſſiliam ſecundo curſu perue-

nerit, attigi ſupra lib. 1. cap. 9 r. vbi ſuper hoſpitio ad quod diuerteret haud haberi varius delectus potuit, dum Caſſianus viueret in oculis vrbis, vir excellentia doctrinæ præ cunctis clarus, ipſique Leoni charus & perfamiliaris. Hic Monachorum hortatu atque conſilio rogatus à ciuibus vt Monaſterij extructionem quam S. Caſſianus fundauerat recens, conſecraret. Aſſenſit Leo deditque libenter rei diuinæ operam & ſacris initiiſque tradendis præluxit, nec ſolum diuinis precibus ſacrauit ædem, ſed etiam ſancti Olei perliniuit vnctione, feſtoſque dies dedicationis egit celeberrimo virorum Maſſilienſium mulierumque Conuentu. Ac ne qua ritus aboleſcat, Celebratur annuis Miſſæ officiique diuini ſolennibus 7. Calend. Iulij eius memoria rei veteri Elogio poſteritati tradita, quod ſupra capite citato ex Bulla Benedicti Papæ ad Verbum expoſuimus.

2. Benedictum IX. iter in Galliam feciſſe, & Maſſiliam veniſſe fortè Sereniſſimorum Principum Gaufredi & Bertranni ac Vicecomitum Vuillelmi & Fulconis quorum meminit in diplomate hoſpitum Maſſilienſium inuitatione liberali adductum. Qua cauſa Benedictum VIII. huiuſce Benedicti patruum, hortatu Henrici Imperatoris in Germaniam peregrinatum eſſe affirmant Annales. Fortè quia Romani Benedictum tanquam hominem ignauum & nullius pretij peroſi, è ſede deturbare in eiuſque locum ſufficere Antipapam ſæpe aggreſſi ſunt, tot tantiſque Pontifex difficultatibus affectus & afflictus de amicorum ſententia in Maſſilienſium fidem, charitatem, præſidium confugit rebus ſuis diffidens. Nam ſediſſe dicitur per interualla, primùm gentilibus atque affinibus ſuis Tuſculanis Comitibus annitentibus ſuffectus eſt patruo Ioanni 20. defuncto 3. Nouem Anno 1032. ſed cum in dies modo hunc modo illum Romanos vexaret, poſt longam vexationis tam importunæ tolerantiam ſede ſua pulſo Ioannem patria Romanum Ioannis Laurentij filium & Epiſcopum Sabinenſem, vocatum Syluestrum III. ſubrogarunt. Quam contumeliam eius affines Tuſculani Comites ægro admodum ferentes, facto tandem impetu cum militibus & collecta hominum agreſtium multitudine adiuti, Syluestrum è Lateranenſi Patriarchio deturbantes Benedictum in dignitatem priſtinam reſtituerunt. Poſt hæc cùm ſe omnium odio ac contemptui haberi videret, nec ſatis roboris ad tantam procellam ſuſtinendam haberet, tertio cuidam, qui Gregorius Sextus dictus eſt, ius ſuum ſiue vltro ſiue pretio pecuniæ, vt aiunt, ceſſit in Pontificatu, diſſentiente nihilominus & aduerſus vtrumque tumultuante Syluestro. Quare grauiſſimis contentionibus atque diſſidiis, quibus & id genus aliis iam prope 200. annos Eccleſia laborauerat, vt prouideretur, Henricus III. Niger Imperator Auguſtus in Italiam ſine mora & abiecta omni cunctatione profectus eſt, eoque præſente Sutrij ex Synodi ibidem congregatæ ſententia abrogato tanquam ſimoniaco Gregorio VI. & Syluestro III. Ioanne & Benedicto IX. exauctoratis Antipapis Cardinalibus Clero Senatu populoque Romano, qui eodem conuenerant, relatione deinde de nouo Pontifice ſubrogando facta, Bambergenſem Epiſcopum virum probum ac literis eruditum, Suidgerum dictum Imperatoris Cancellarium alioquin

quin obſcuris natum parentibus, qui in Conuentu ſuo aderat ex Saxoniæ Prouincia, quam Albis clarum flumen interluit, in Pontifi:em elegerunt 12. Calend. Ianua. Clementiſque I I. ei nomen impoſitum, etſi inuitum & dignitatem illam refugientem, vt Hermanus Contractus in Chronico refert. Sutrio inde Romam eſt pridie Natalitia ventum. Poſtridie in ipſo Natalitiorum feſto Clemens Pontifex conſecratus ineunte anno 1047. deinde Henricum cum Agnete coniuge Imperatoriis inſignibus decorauit, atque perfectis in Vaticano ſolemnibus Pontifex, Imperator & Imperatrix maximo totius populi Romani plauſu in Lateranum, coronis quiſque ſuis redimiti, de more procedentes, oculos in ſe omnium tanti maieſtate ſpectaculi conuerterunt. Fuiſſe autem Benedictum I X. nepotem Benedicti V I I I. Petrus Damianus Cardinalis teſtatur, quem idcirco Benedictum iuniorem vocat. Eumdem Theophylactum antea dictum Hermanus Contractus inſignis hiſtoriæ ſcriptor refert. Glaber Cluniacenſis Monachus tradit eum nondum puberem Pontificatum aſſequutum. Itaque ſi quid criminis in corrumpendis Comitiis fuit, id non ei ſed amicis & conſanguineis tribuendum cenſetur. Sedit annos 12. menſes 4. dies 20. creatus 3. Idus Nouemb. anno 1032. Pontificatu exactus 11. Calend. Februarij anno 1045. Sacerdotij ſui anno 12. Menſe 1. die 12. Tum pulſo Syluestro reſtitutus 5. Idus Martij poſt menſem vnum dies 29. Tandem in Sutrienſi Synodo cum cœteris competitoribus & in Schiſmate ſociis, planè exautoratus eſt anno ineunte 1047. Tamen defuncto poſtmodum Leone Papa I X. Romanam ſedem tenuit quintò, menſes fere 11. donec nonus electus Victor 2. anno 1055. Romam veniſſet, nam paulo pòſt mortuus eſt & in Baſilica S. Petri ſepultus.

3. Ioannem V I I I. in Gallias tanquam ad aſylum confugiſſe tyrannorum auaritia & iniuriis oppreſſum teſtantur paſſim veterum Francorum Annales. Quemadmodum autem ab vrbe coactus fuerit exulare, confert cauſas & quid in quamque ſententiam dici poſſit breui perſtringit incertus Pitœi autor in Chronico. Lambertus Vuitonis ſiue Vuidonis filius & Albertus Bonifacij filius Romam cum manu valida ingreſſi ſunt, & Ioanne Pontifice ſub cuſtodia retento optimates Romanorum fidelitatem Carolomanno Sacramento firmare coëgerunt. Quibus inde diſcedentibus idem Pontifex domum S. Petri ingreſſus, omnes theſauros quos ibi reperit ad Lateranos tranſtulit, & altare S. Petri cilicio cooperuit, & cuncta oſtia eiuſdem Eccleſiæ clauſit nullumque ibi officium ad Dei cultum pertinens per plures dies celebratum eſt; & quod nefas eſt omnibus vndique illuc orationis cauſa venientibus negabatur introitus, erantque ibi omnia concluſa. Hæc ibi ſed ex multis pauca pauciſque narrata quæ pluribus Ioannis ipſius epiſtolis deſcripta habentur Tomo 3. Conciliorum, parte altera Binij, primum ad Ioannem Epiſcopum Rauennatem Epiſtola 82. & ad Berengarium Comitem ex regia ſtirpe oriundum Epiſt. 85. vbi præcipuè queritur quod ab vrbe Roma quam S. Petro Imperatores tradidiſſent eſſet excluſus, rogans vt ea cuncta Carolomanno nota faciat; cuius voluntate ſe ille impius cuncta feciſſe iactaſſet. Scripſit etiam de his

ad Angelbergam Auguſtam Deo dicatam. Sed & hæc eadem nota eſſe voluit Ludouico Balbo filio nuper defuncti Caroli Calui Imperatoris, cum iam vt ait infulas imperij ſuſcepiſſet, ab Eccleſia Romana. Dum verò lugubre factum recenſet, habuiſſe tradit Lambertum complicem in ſcelere Adelbertum Marchionem, coëgiſſeque iurare fideles Eccleſiæ non obedire ipſi Pontifici ſed ipſi tantum, miſiſſeque legationem ad Saracenos Tarentum vnà cum muneribus, vt ab eis copias cum vellet aduerſus Romanam Eccleſiam paratas haberet. Addit de ſua quam deliberaſſet profectione in Gallias, pro auxilio implorando. Ad finem verò Epiſtolæ ponit quomodo eum augeat dignitate conſiliarij Apoſtolici, ſed qua pariter dignitate donatus fuerat Carolus pater eius. Porro recedentem ab vrbe Ioannem Papam pretioſiſſimas reliquias ſecum tuliſſe & cum Formoſo Epiſcopo Portuenſi captiuo ducto nauim conſcendiſſe, ac Maſſiliæ portum appuliſſe teſtantur Aimoinus, & ſupra Laudatus Pitoei autor. *Memoratus*, inquit, *Pontifex conſcenſis nauibus per mare Tyrrhenum regnum Caroli intrauit, ibique per totum fere moratus eſt annum.* Maſſiliam autem ex Italia nauigantibus veſtibula nimirum & primos aditus ad Galliam facere illuſtres, non ambigitur inter peritos. Quia verò ſolebat Pontifex in eo itinere ante monere Epiſcopos, vt hoſpitium pararent per quam Diœceſim eſſet tranſiturus, vt ex literis datis ad Lingonenſem Epiſcopum patet. Maſſiliæ ad Cœnobium S. Victoris, domum omnibus apertiſſimam & perhoſpitalem deductum fuiſſe, coniicere licet tum ex vſu atque exemplo aliorum pene omnium Romanorum Pontificum, qui Maſſiliam appulſi huc diuerterant; tum ex amplitudine domicilij ac ſanctitate. Nam Cabillone cùm apud Laïcos fortè hoſpitaretur à latrunculis quibuſdam malè habitus eſt, dum ab eis nocturno ſilentio iumenta abacta ſunt, quos niſi intra tres dies reſtituerent excommunicatos voluit. Idem Pontifex ſimiliter & quemdam alium tunc excommunicauit, qui & ſcutellam argenteam S. Petri furatus eſſet. Arelatem deinceps peruenit paucis ante Pentecoſtem diebus, nam die Aſcenſionis ſe ibidem Miſſam celebraſſe teſtatur Epiſtola ad Brauimirum Principem, qui tunc à Papa benedictus fuit. Ibi etiam iuuento Boſone Comite Arelatenſi genero Angelbergæ Imperatricis, quem Ioannes Papa dilectum filium & glorioſum Principem appellat, vnà cum eius filia Hermengarda, cum eo de ſubleuanda Romana Eccleſia conſilium iniit, deque his ſcripſit ipſe ad eamdem Angelbergam Auguſtam. Ibi verò cum eſſet, conceſſit pallium Roſtagno Archiepiſcopo Arelatenſi, ac redarguit errorem quem reperit, quod ante pallij ſuſceptionem conſecrationem facerent Epiſcoporum Archiepiſcopi Galliarum, quem & emendandum curauit. Ad hæc eundem Arelatenſem Archiepiſcopum, cui pallium tribuit, legatum ſuum in Galliis eſſe voluit deque his ad omnes Galliarum Epiſcopos literas dedit. Quo pariter tempore, dum eſſet in via, generalem ſynodum Trecis indixit omnibus Galliæ & Germaniæ Epiſcopis, cui Ludouicus III. Imperator interfuit, vt ex actis conſtat eiuſdem Synodi, eaque celebrata & ex votis tractata Pontificis, cùm ipſe Ludouicus ob corporis imbecillitatem ex recenti

[Margin notes: Aimoinus l. 5. c. 37. — Epiſtola 96. — Epiſt 184. — Epiſt. 92. — Epiſt. 93.]

recenti morbo contractam ducere in vrbem ipſum Pontificem non valeret, Boſonem Comitem cum ipſo voluit proficiſci. Sunt qui Ioannem VIII. fœminam fuiſſe fabulentur. Quod falsò creditum veri locum apud imperitum vulgus obtinuit, ſiue muliebris Pontificis facies, ſiue effœminatus interdum vigor fabulæ dederit locum.

4. Vrbanus II. Cùm in Italia ob Antipapæ fautores nullibi quietis locum cerneret, in Gallias profecturus Placentiæ ſynodum habuit, in qua licentiam quorundam Eccleſiaſticorum mirifice compeſcuit, inde verò in Gallias abiens Concilio apud Claromontem Aruerniæ oppidum celebrato, Petri Eremitæ Galli, qui Hieroſolymis vrgendæ rei cauſa venerat, oratione commotus ita Principes Galliæ ad recuperandam Hieroſolymam à Saracenis iamdiu occupatam animauit, vt anno ſalutis 1084. trecenta hominum millia, nomina in militiam Chriſti dederint. Militiæ inſigne crux purpurea dextro humero aſſuta, ex quo Cruciatæ nomen factum Principes fere ex Gallia Ademarius Podienſis Epiſcopus Apoſtolicæ ſedis in ea expeditione Legatus, Petrus ipſe Eremita vir magnæ ſanctitatis, Hugo magnus Philippi Francorum Regis frater, Gotefridus Bulionus Lotharingiæ Dux, & eius fratres Balduinus & Euſtathius, Robertus Flandriæ, Robertus alius Guillelmi Regis Anglorum filius Normanniæ, Stephanus Carnotenſium & Bleſentium Raymondus Toloſanus & alij complures. Sed cum his etiam Pontifex in animo habebat trans mare proficiſci, niſi à Catholicis eam præſertim ob cauſam detentus fuiſſet, ne in tanta rerum perturbatione Petri ſedem relinqueret, luporum morſibus laniandam. Quare Romam ſtatim rediturus, vt compoſitis in Italia rebus Italos ad eum quoque apparatum bellicum animaret, iter ab Aruernia Maſſiliam terra petere contendit, vbi eum Caſſianitæ Monachi habuere hoſpitem domi, tantamque iniere cum Pontifice gratiam, vt beneficij memoriæque cauſa non paucas ex iis, quibus augetur etiam num vniuerſus ordo, Clericalium munerum vacationes & priuilegia conceſſerit. De hoc itinere Pontificium Arelatenſe in Gibelino Romam, inquit, ex Galliis redeuntem Vrbanum Pontificem in quibus cum eſſet, Hieroſolymitanam expeditionem contra Eccleſiæ hoſtes permouerat, Arelate excepit Gibelinus, Bertoldus enim tradit ipſum natalem Chriſti diem celebraſſe Arelate. *Dominus Papa*, inquit, *Arelati diem Dominicæ Natiuitatis cum diuerſarum Prouinciarum Epiſcopis glorioſiſſimè celebrauit.* Equidem cùm Gibelinus effuſa liberalitate Eccleſiam Arelatenſem diſſipaſſe videretur à Raymondo Toloſano Comite in Syria vitam agente, teſtamentum condi procurauit, vt quæ per nefas caſtra & municipia Arelatenſis Eccleſiæ ſibi vindicarat, teſtitueret. Verùm etſi Comes accerrimus Arelatenſis Eccleſiæ vexator confeſſus eſt multa ſe contra Arelatenſem Eccleſiam inique egiſſe, teſtatur tamen ſe nimia carnalitate detentum ſolummodo Caſtrum Furcarum ad ripam Rodani & quædam alia reddere. Cætera verò filiis ea ſpe vt ipſi paternam auaritiam non imitentur. Sed emendent.

5. De Stephano V. teſtantur annales Eccleſiaſtici, quemadmodum

per Legatos Ludouicum Pium Patre Carolo Magno iam vita functo Imperatorem deſignatum de conſecratione ſua commonefecerit, ſimulque oſtenderit ſe iter in Franciam adornare, vt ipſum inſtituto more in Imperatorem inungeret, & cum eo de ratione conſtituendæ Eccleſiæ conſultaret, tum de vitanda ſeditione & reliquiis Campulianæ coniurationis, quæ iterum Romæ inualeſcebat mortuo Leone III. Quare duobus poſtquam in Papam electus eſt menſibus viam ingreſſus eſt, venientem ad ſe in Galliam quanto maximo potuit honore excepit Ludouicus, auitique inſtituti magis quàm ſuæ maieſtatis memor, inſidentem equo Pontificem Auguſtus ipſe pedes in regiam introduxit vrbem anno ſaluris 816. Et Stephanus ipſum cum Himmingarde coniuge rite inunctum coronatumque appellauit Auguſtum eodem anno 816. Porro maritimas Salyorum plagas peragraſſe Pontificem in hac peregrinatione, atque hoſpitem Maſſiliæ in Monaſterio S. Victoris verſatum fuiſſe colligimus ex Pontificio Arelatenſi, à quo dicitur Ioannem Archiepiſcopum Arelatenſem occurriſſe obuium Stephano Pontifici ex Ludouici Pij mandato cum ingenti Miniſtrorum vicinorum Eccleſiæ manu, inter quos obtinuiſſe numerum aliquem Maſſilienſes, ac præſertim Abbatem & viros primarios Cœnobij S. Victoris docent Ludouici Pij multa & præclara in eorum Rempublicam merita, de quibus ſuprà, vt in hoc officio partes eius ſuſcipere pro dignitate erga tantum Pontificem in maxima gratia ponerent, & hercule ſtudio eius facerent.

6. Stephanum III. propter faciliorem ac commodiorem nauigandi opportunitatem, Maſſiliæ itineris illius veſtigium feciſſe, in quo poſtremùm Stephanus V. inſtitit, coniectura ducimur ad ſuſpicandum, cùm Aiſtulphum Romanis infeſtum dictus Papa Stephanus III. fugiens ad Pipinum regem contendit in Galliam, petiturus auxilium. Nunquam aliàs ante maior Romani Pontificis maieſtas viſa. Venienti Pontifici ad tria paſſuum millia proceſſit obuiam Rex. Repente ad Pontificis conſpectum deſilit equo, eumque procumbens cum coniuge, liberis, ac regni proceribus excipit, cuncto populo cum canticis occurrente, & ipſe Rex equi Pontificij frœnum tenens eum deduxit ad Regiam.

7. Gelaſius II. Roma pulſus ab Henrico V. Imperatore exul obiit Cluniaci in Gallia, quo defuncto delectus ibidem eſt Calliſtus II. anno 1119. Guillelmi filius, & Stephani Burgundiæ Principum frater, ac Balduini Flandriæ Comitis auunculus, qui proximo etiam affinitatis gradu Reges Francorum & Angliæ & ipſum etiam Imperatorem contingebat. Is primum in Eccleſiaſtica legatione, quam ei per Gallias Paſcalis II. demandauerat, cùm egregiè ſe geſſiſſet, & cunctis Epiſcopis timentibus primus fuiſſet, qui anathema à Paſcali II. in Imperatorem factum promulgauerit, & Concilio Viennæ ad Rhodanum celebrato omnes fere Galliæ Epiſcopos ab eo ſeparauerit, quod Epiſtola eius ad Paſcalem quæ adhuc extat oſtenditur demum Pontifex acclamatus Romam veniens, Lambertum Hoſtienſem Epiſcopum Saxonem titulo S. Stephani in Cœlio monte Presbyterum Cardinalem & Gregorium S. Angeli Diaconum

conum legatos ad Imperatorem mittit, qui pace ſine vlla contentione compoſita ad vrbem redeuntes, tabellam pacis ad Lateranenſem Baſilicam ſuſpendere. Mutata enim voluntate Henricus aliquando reſipuit ac remiſſo Epiſcoporum Abbatumque inſtituendorum iure, anathematis ignominia exemptus, bona fide cum Calliſto II. in gratiam rediit. Pſeudopontifex Burdinus quem ei Papam oppoſuerat Henricus ſuorum electum ſuffragiis, ex Hiſpania fugitiuum hominem, ac Gregorium nominauerat, auerſo camelo impoſitus ludibrium vrbis fuit, in qua ſummum faſtigium inuaſerat. Quod ad rem noſtram ſpectat, Calliſtum mare tranſiturum Rhemis Maſſiliam perueniſſe, ac S. Victoris domum perhoſpitalem ac celebratiſſimam frequentaſſe, iunxiſſeque conſuetudinem ac familiaritatem quamdam cum Abbate & Monachis Caſſianitis, ſubindicant varia eius diplomata, quibus eis non tantum portoria tollit, & vectigalibus liberat, ſed ſacris etiam & religioſis immunitatibus donat. De Attone Archiepiſcopo Arelatenſi, quàm liberaliter eum munificeque tractarit honore, dignitate, gratia commemorat Pontificium Arelatenſe anno 1119. in hæc verba. Vinculo demum excommunicationis Henrico Imperatore à Calliſto in Synodo Rhemenſi innotato, vetuit Atto, geſta publica illius nomine numquam ſed hac formula inſcribi. *Facta eſt hæc charta eo tempore quo fuit Concilium Papæ in Rhemenſi ciuitate.* Porro à Calliſto Romam redeunte vt Eccleſia S. Iuliani, quæ à ſacris reliquiis S. Antonij nunc nomen habet conſecraretur, Atto impetrauit vt Pandulphus tradit in Chronico. Tabularium Montis Maioris de eodem Calliſto II. probe commeminit his verbis Anno 1120. Guillelmus Forcalquerienſis abſtulerat villam Pertuſium Monaſterio Montis Maioris, vnde Abbas Guillelmus etiam dictus iuſtitiam expetens, obtinuit ſententiam excommunicationis in Comitem. Quam ſententiam diu ferre non valens Comes, Viennam adiit cum Abbate coram Domino Papa Caliſto II. cauſam dicturus, & ſtolam tenens illius reddidit omnia in manu Abbatis. Teſtes ſunt ipſe ſummus Pontifex Calliſtus II. & Fulco Aquenſis Epiſcopus & Berengarius Foroiulienſis, Mainfredus Antipolitanus Epiſcopi, & multi Monachi in quorum præſentia omnia iſta dimiſſa ſunt.

8. Vrbanum V. In Italiam Auenione nauigaturum Maſſiliæ tardaſſe atque in Monaſterio S. Victoris, cuius Abbatiam regebat & habitum Monaſticum vſque ad mortem etiam Pontifex continuo geſtabat, non paucos dies commoratum eſſe nemo eſt, quin habeat, quin legat in hiſtoria Boſqueti de Romanis Pontificibus qui è Gallia oriundi in Petri Cathedra ſederunt. Eodem, inquit, anno ſcilicet 1367. die vltima Menſis Aprilis præfatus Papa receſſit de Auenione greſſus ſuos dirigens verſus Romam. Et cum applicuiſſet Maſſiliam declinauit ad Monaſterium S. Victoris, cui dudum præfuerat, quod cùm prius eſſet vetuſtate conſumptum minareturque ruinam in multis, à quo ad Papatum aſſumptus fuerat, multimodis fecerat renouari & reparari, muriſque & turribus altis claudi, circumiri, & fortificari, magnis etiam priuilegiis decorauerat & multis adornauerat reliquiis, iocalibus, & ornamentis pretioſis. Inſuper ibidem

ibidem exiſtens die videlicet 10. Menſis Maij anni prædicti aſſumpſit in Presbyterum Cardinalem Guillermum de Agrifolio Decretorum Doctorem, tunc ſedis Apoſtolicæ Notarium iam ſacerdotem, de quo non modicum quam plurimi fuerunt admirati, cùm eſſet ſatis iuuenis nondum attingens annum 28. ætatis ſuæ, & de eius promotione ſaltem ad illum ſtatum pro tunc nullatenus ſperaretur, ſed ad hoc faciendum motus fuiſſe dicitur conſideratione Domini Guillermi de Agrifolio Senioris titulo S. Mariæ in Tranſtyberim Presbyteri Cardinalis, cuius ipſe Papa ſocius & familiaris fuerat cùm in minoribus exiſtebat, & qui poſt Deum ſuæ dictæ aſſumptionis dicebatur fuiſſe præcipuus promotor & autor, cuius dictus Dominus Guillermus nepos exiſtebat, qui etiam in ſtudio in quo à ſua adoleſcentia vſque tunc verſatus fuerat, bonæ famæ, vitæ laudabilis, & conuerſationis honeſtæ, & inter alios ſuos coætaneos ſatis, eſſe ſufficiens communiter ferebatur, eratque ſpecioſus forma, ſtatura decorus, & alias bene diſpoſitus ad omne bonum. Die verò 20. dicti menſis idem Vrbanus Papa de Maſſilia exiens intrauit mare cum mirabili apparatu galearum & aliorum nauigiorum, de quibus honorificè valde ſibi prouiderat Ioanna Regina Siciliæ, Veneti, Ianuenſes, & Piſani, iterque ſuum perſequens die 4. ſequenti proſpere applicuit Ianuæ, vbi fuit tam in portu quam in ciuitate per Ducem & ciues ſolenniter exceptus & debite honoratus. Porrò quod ad ædificiorum inſtaurationem ſpectat addit idem autor in ſuis notis hiſtoricis, Vrbanum arcis inſtar Monaſterium S. Victoris muniuiſſe, turrim cymbaliam conſtruxiſſe, reliquiis Eccleſiam ornaſſe eamque adeo veneratum eſſe, vt aliquando etiam Pontifex Auenione pedes ad eam acceſſerit & conſecrato maiore altari Auenionem pedes redierit. Extant varia eius diplomata quibus adſcriptionis locus indicitur Monaſterium S. Victoris prope Maſſiliam. Refert vnum atque alterum Garielus libro de Origine Cathedralis Eccleſiæ Monſpelienſis, ad Gancelinum Epiſcopum Magalonenſem.

Littera quod Dominus Epiſcopus Magalonenſis poſſit conferre beneficia ſuæ Magalonenſis Diœceſis, vſque ad ſummam 20. librarum.

VRbanus Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei. Venerabili fratri Gancelino Epiſcopo Magalonenſi Theſaurario noſtro ſalutem & Apoſtolicam benedictionem. Perſonam tuam tuis exigentibus meritis paterna beneuolentia proſequentes illam tibi gratiam libenter impendimus, per quam te poſſis aliis reddere gratioſum. Hinc eſt, quod nos tuis in hac parte ſupplicationibus inclinati conferendi omnia beneficia Eccleſiaſtica tuarum ciuitatis & Diœceſis, etiam ſi curam habeant animarum, apud ſedem Apoſtolicam vacantia de præſenti vel quorum collatio ad ſedem eamdem alias pertineat, dummodo ipſorum ſingulorum beneficiorum fructus, reditus, & prouentus 20. librarum Turonenſium paruarum valorem

lorem annuum non excedant, ſingula ipſa beneficia ſingulis Clericis, dummodo iidem Clerici vltra duo alia beneficia Eccleſiaſtica non obtineant, Ac inducendi per te vel alium ſeu alios Clericos Apoſtolicos in corporalem poſſeſſionem beneficiorum ac iurium ſuorum, authoritate noſtra & defendendi inductos, amotis ab eis detentoribus quibuſcumque, Ac faciendi Clericis ipſis de ipſorum beneficiorum fructibus, reditibus, & pro obuentionibus vniuerſis integre reſponderi fraternitati tuæ, plena & libera authoritate præſentium ex certa ſcientia concedimus poteſtatem. Non obſtantibus, &c. In Monaſterio S. Victoris prope Maſſiliam Id Mai. Pontificatus noſtri anno quinto.

G. de mandato Domini noſtri Papæ

Io. Grassi.

Alterum Gallicè duntaxat redditum prætermittimus, ſed ſumma fuit, eidem Gancelino largitionum ſuarum Præfecto liberalitatem in pauperes diligentiſſimè commendare. De qua etiam ſcribit Bzouius in vita eiuſdem. *Cum etiam*, inquit, *in vſus pauperum omnes reditus Comitatus Venayſini, Gancelino Epiſcopo Magalonenſi pro ſede Apoſtolica Rectori impendere decreuiſſet.*

9. Gregorium X I. Maſſiliæ 9. Calen. Ianua. anno 1371. in Romanum Pontificem electum fuiſſe ſcribit Maſſonius, ſed perperam, vt annotat Ciaconius, cùm enim Vrbanus V. Auenione mortem obierit 14. Calen. Ianua. nec ex teſtamento, eius Corpus ante Nonas Iunij an. 1372. Maſſiliam tranſlatum ſit. Non liquet cur & quomodo Patres intra quatuor dies Maſſiliæ cogi & vnanimi conſenſu Gregorium eligere potuerint. Tamen adiiſſe Maſſiliam Gregorium & ibidem Monachis S. Victoris poteſtatem eius præſentis factam fuiſſe, dum Romam profectus eſt, ex communi quadam hominum opinione dico. Optabant Itali, Pontificis in Italiam regreſſum, & poſt infelicem ſeditionis exitum illos populos facilè deſcenſuros ſperabant ad vetus obſequium repetendum, modo Gregorius exoptatiſſimus princeps Romam pergeret. Vir ſanctiſſimus exiſtimans hæc omnia malè ſe abſente fieri, de adeunda Italia cogitauit, cuius itineris ordinem & ſucceſſum deſcribit Anonymus apud Boſquetum in hiſtoria citata Romanorum Pontificum, vbi de Gregorio X I. *Contra conſilium*, inquit, *& deliberationem totius Collegij omniumque amicorum ſuorum & in die* 13. *menſis Septemb. anni* 1376. *de Auenione receſſit, iter ſuum arripiendo verſus partes memoratas cum Dominis Cardinalibus, ſex duntaxat exceptis, qui Auenione remanſerunt, intrauitque mare in Maſſilia, vbi inuenit galeas & nauigia ad ſufficientiam pro ſe & concomitantibus eum, & ab inde progreſſus eſt, dictum ſuum iter perſequendo, in quo multas turbationes habuit ac pericula plurima incurrit propter mare & temporis indiſpoſitionem, quæ quaſi continuè durauit donec applicuit in Corneto, vbi tenuit feſtum Natiuitatis Domini & ſubſequentia feſta. Deinde ab inde diſcedens nauigando intrauit fauces Tiberis, & die* 17. *menſis Ianua, anni* 1377. *ingreſſus eſt Romam equitando de S. Paulo, vbi ad terram de nauigio deſcenderat, vſque ad S. Petrum, fuitque ibidem receptus cum magna ſolennitate & honore Pon-*

tificatus anno 7. Migrationis verò Romanæ Curiæ in Gallias 70. Lege ſis quæ Theodorus à Niems ad Vrbani ſui gratiam traducta, & quæ Bzouius To.15. Annalium anno 1. ex M.M. SS. Vaticanis.

10. Robertum ex Gebennenſibus Comitibus ſummo genere ortum, quem ex Epiſcopo Cameracenſi Presbyterum Cardinalem SS. duodecim Apoſtolorum Gregorius XI. creauerat, Cardinales Galli ab vrbe fuga lapſi, & ab Vrbani VI. imperio ac nomine deficere volentes, in palatio Comitis Fundani Pſeudopontificem ſecreto ſcrutinio, quemadmodum antea conſpirauerant, in ſchiſmate delegerunt. Coronatus ante fores Eccleſiæ maioris Fundanæ comitante Othone Duce Brunſuicenſi, ac Roberto Comite Arelatenſi cum pleriſque aliis regni proceribus aſtantibus, Clementis 7. nomen aſſumpſit. Hic cùm omnes inſidias à Romano Pontifice fortunis ſuis fieri videret, in tuto ſe eſſe apud Italos minimè ratus 11. Calend. Iunij aptam triremium Claſſem conſcendens Maſſiliam nauigauit, qui à Prouinciæ Præfecto & omnibus propinquis Regulis & Prælatis, atque adeo ab Abbate ac religioſis S. Victoris tamquam Pontifex ſuſceptus Auenionem adiit, tota ciuitate ac præſertim Cardinalibus quinque (ſexto iam defuncto) quos ibi dimiſerat Papa Gregorius ſupra memoratus, obuiam procedentibus. Expoſui ſupra cap.21. num.1. in Bulla Indulgentiarum Pontificis huius de eximia Cœnobij noſtri ſanctitate teſtimonium, idémque tam bene meritæ de ipſo, cùm ex Italia regrederetur Auenionem, Caſſianitarum Monachorum humanitatis monumentum.

11. Poſtridie obitus dicti Clementis Pſeudopontificis ad 15. Calend. Octob. ann. 1394. qui eius partis Cardinales ipſius exequiis Nouemdialibus celebrandis vacare cepiſſent, dum continuis nouem diebus fierent frequentes Conuentus, non alium quam Petrum De Luna Pontificatu dignum eſſe conſtituerunt. Hic itaque electus & ad 5. Idus Octo. in Cathedrali Eccleſia conſecratus & coronatus, Benedicti nomine ſuſcepto, ſedit Auenione in obedientia ſua annos circiter 12. vſque ad condictum, quo per literas vltro citroque cum Gregorio XII. Romano Pontifice placuit de concordia agere, & in Italiæ confiniis ſuarum quiſque ditionum, ad colloquium conuenire, ſed Rege Francorum annitente vt Benedictus Pontificio comitatu in Galliam regrederetur, quod Italia ciuitates ac viri primarij magnis pollicitationibus eum pelliciebant, Maſſiliam 3. nonas Decemb. appulit, Pſeudopontificatus anno 13. vbi apud S. Victoris Monachos hoſpitatus, pacis & concordiæ conditiones quas Gregorius propoſuerat, publicauit, conſenſurus vt videbatur modo tuto in loco de his fuſius tractaturi ambo congrederentur. Verùm ſæpè ac fruſtra tentata res eo ceſſit, vt Principes Galli ab eius partibus paulatim ſe ac ſubditos ſuos ſubtraxerint, & quidem Benedicto Carolus ſextus Francorum Rex obſequium præſtari iuſſit anno 1398. idque denuo reſtituit anno 4. deſiit autem eumdem colere quinquennio poſt. Ioannes Gerſon Cancellarius Eccleſiæ Pariſienſis concionem habuit Academiæ nomine ad Benedictum Papam Maſſiliæ Nonis Nouembris, ſæpe hanc vocem repetens

Benedicte

Benedicte Benedic hereditati tuæ, qui demum tota Liguſtica ora & Gallia, & Prouincia expulſus anno 1424. Antipontificatus ſui 30. menſe Septembri Peniſcholæ oppido Regni Valenciæ munitiſſimo Diœceſis Dertucenſis, vſque ad vltimum vitæ ſuæ ſpiritum in obſtinatione permanens octuagenario maior diem clauſit extremum.

12. Clemens V I I. pace inter Carolum V. Cæſarem & Franciſcum Galliæ Regem conciliata, etiam cum ipſo Carolo amicitiam renouauit, eumdémque Bononiæ coronauit, Imperatorem 6. Calend. Martij anno 1530. Tum Maſſiliam profectus Catharinam Mediceam proneptem ſuam Laurentij iunioris filiam, Regis Franciſci filio ſecundo qui poſtea Galliæ Rex fuit matrimonio locauit. Ibi verò domicilium huius vrbis aptius Pontificiæ dignitati habuiſſe in Monaſterio S. Victoris conſtare inter omnes video, idque placuiſſe Pontifici ex veteri conſuetudine inſtitutoque maiorum ſatis colligitur ex dictis. Cardinales quatuor poſtulante Rege ante diſceſſum, Maſſiliæ creauit 7. Idus Nouembris anno 1533. Ioannem de Beneux Epiſcopum Lexonienſem qui Franciſco Franciæ Regi ob probitatem morum ac literarum bonarum ſcientiam mirifice charus, & maior Eleemoſynarius etiam fuit: Claudium de Giury Sequanum origine, & ex Canonico atque Archidiacono Epiſcopum Matiſconenſem factum, indeque ad Lingonenſem tum Ambianenſem ac Pictauienſem Epiſcopatum tranſlatum, quibus tamen duobus poſterioribus deinceps renuntiauit. Interfuit exequiis Franciſci I. Regis cum aliis nouem Cardinalibus, quo anno paulo pòſt adfuit Sacro Henrici I I. die S. Annæ à Ioanne Lotharingo Cardinali Archiepiſcopo Rhemenſi peracto: Fratrem Philippum de la Camera Ducis Albaniæ fratrem, Monachum S. Benedicti Epiſcopum Bononienſem: Odetum de Caſtilione ex gente Collinia Mommorantij ex ſorore nepotem, Mareſcallij Caſtillionis filium, Abbatem S. Benigni Diuionenſis & Archiepiſcopum Toloſanum factum, qui conceptam de ſua aſſumptione lætitiam peſſima Caluini labe fœdauit, ac Principis ſæcularis nomen ſibi arrogans, Comes Bellouacenſis appellari voluit, & in contemptum Apoſtolicæ ſedis vxorem etiam duxit anno 1562. Tandem in Anglia quo ſe contulerat obiit anno 1568. 16. Calend. Maij ætatis 46. Corpus Cantuariæ ſepultum iacet in ſordibus ac luctu, & vt ea iacent ſemper, quæ apud quoſque improbantur.

CAPVT XXV.

Index Generalium Abbatum eiuſdem Monaſterij & vniuerſi Ordinis Caſſianitarum.

1. SI quæris primùm excitandi Maſſiliæ Cœnobij S. Victoris, & quo tempore eoque maximè vrbis loco conſtruendi, quæ cauſa fuerit? vt ne replices Annalium memoriam in Magdalena noſtra Maſſilienſi aduena reperies cap. 18. §. 1. ſub annum Chriſti 44. Cum Magdalena vnà,

cum cæteris Chriſti diſcipulis Maſſiliam appulſa, locum in quo nunc ſedes eſt Monaſterij, aliàs Lucum vt eleganter copioſeque deſcribit Lucanus in ſua Pharſalia, opaci nemoris aſperitate & virgultis inter ſe implicitis continenti, denſaque arborum nube, olim deſertum à plebe atque à cultura hominum, frequentare cœpiſſet, atque in eius ſubterraneam ſpeculam ſylueſtribus ſepibus denſam ſolitudinis cupida identidem ſecederet, ab eo tempore Maſſilienſes ſemper illum quaſi naſcentis fidei ſuæ ac pietatis Chriſtianæ incunabula ſingulari religione coluerunt. Ibidemque, Magdalena demortua, in monumentum rei geſtæ ac vetuſtatis exemplum aram & ædiculam ſub ſacro ſaxo dedicarunt, quæ etiam nunc viſitur in Eccleſiæ S. Victoris hypogæo. Fuit ille loci venerationis quaſi ortus, ac deinceps veluti quædam adoleſcentia, quam dicere poſſumus anno circiter Domini 140. adeptum eſſe, cùm Antonino Pio Auguſto, Dei Eccleſia et gere animum & reſpirare à tyrannorum metu viſa eſt. Ioannes deinde Caſſianus S. Chryſoſtomi diſcipulus ac Diaconus Conſtantinopoli ſecedens, vt ſe à turbis Aulæ Conſtantinopolitanæ hominumque frequentia tolleret, & in ſolitudinem vſpiam collocaret, Maſſiliam iter intendit, quo vt primum peruenit in hac ſuburbana Magdalenæ ſacra æde atque Eremo ſuam ſedem ſtatuens, plurimum dignitatis huic loco adiecit; ibique piis aliquot & religioſis viris adſcriptus Monaſticam diſciplinam ita coluit, vt mirum in modum promouerit & auxerit.

Luca. lib. 3.

2. Subibat itaque iam annus ab humana ſalute 420. quem à condito Monaſterio inſtitutaque ſimul ordinis regula primum numeramus. Quippe cùm res poſceret vt ad rationem Chronologiæ Eccleſiaſticæ communem, noſtra numeratio accommodaretur, annum ſæculi quingenteſimi eius vigeſimum ſicut & alios infra tametſi non niſi inchoatos aut penè in exceſſum adultos ſatius viſum eſt adnumerare pro integris, quàm vel moroſius exequi menſes & dies vel illuſtri ſæpe aliquo commendatas operæ annorum partes obliterare. Fuere interuallo iſto in Occidente ſub Honorio ac deinde Valentiniano domeſtici pariter externique motus aſſidui, ac fœdiſſima videbatur Romani facies Imperij. Poſt Gothicam eruptionem quæ Alarico duce anno 410. Romanos turbinis inſtar oppreſſit, varij in diuerſis locis orti ſunt tyranni. Athaulphus in Italia ſublectus Alarico Romam cum remigraſſet, corradit quod prior clades reliquum fecerat. Conſtantinus tyrannus qui ob ſolam nominis ſpeciem in Britanniis Imperator acclamatus, inde digreſſus in Gallias cum duobus filiis Conſtante & Iuliano à Conſtantio Comite victus & Honorij iuſſu ad Rauennam iugulatus eſt anno 411. cum ſe Arelate ad Oratorium fugiens ſacerdotio initiandum ante curaſſet. Poſt hunc Iouinus & Sebaſtianus fratres arrepta tyrannide ab Athaulpho Gothorum Principe Narbonæ capti & occiſi ſunt anno 414. Nec multo poſt Merouexus Rex Francorum Rheno traiecto Galliæ partem occupauit. Attila Hunnorum Rex cum quadringentis armatorum millibus Gallias iterum inuaſit, Aëtij Patricij ſingulari conſilio ac virtute repreſſus profligatuſque, ſed & illuſtribus viris floruit Principatus iſte Leone Maximo Romano Pontifice,

Auguſtino, Hieronymo, Proſpero Aquitanico, Hilario Arelatenſi, Euodio, Maximo Taurinenſi, Venerio (qui etiam Maſſilienſis Epiſcopus ſanctimonia inſignis & mirus charitate aduerſus Monachos extitit) Ioanne Caſſiano.

SÆCVLVM I.

Annus Chriſti 420. *Conditi Monaſterij Annus 1. ſiue 100. inchoatus.*

3. IS Monaſterij ſimul atque ordinis primus inſtitutor & Abbas, vir ſanctiſſimus atque doctor præclariſſimus apud Athenas natus, omnis illic Philoſophiæ ſtudium edoctus, primùm Apoſtolorum Canonicam functionem imitatus multos ibidem ſuo inſtituit exemplo atque doctrina informauit. Inde peragrans omnium Chriſtianorum inſtituta, Hieroſolymam vſque tetendit, & apud Bethleem quorumdam ſodalium præſidio Monaſterium inſtituit, non longè à ſpelunca in qua Dominus noſter Ieſus Chriſtus ex ſacra Virgine natus infantiæ ſuſcipere dignatus eſt incrementa. Cumque plurimos Sanctorum Patres Monachos & Anachoretas agnoſcendi gratia remotiſſima Ægypti & Thebaidis, vnà cum B. Germano Abbate peragraſſet, tandem Conſtantinopolim venit. Vbi à Ioanne Magno Epiſcopo Diaconus ordinatus cùm eſſet, Romam adiit. In qua ad gradum Presbyteratus euectus eſt, indeque profectus proſpero vſus vehiculo Maſſiliam eſt appulſus, vbi ſecundum ea quæ compererat à Patribus vel proprio ſtudio addiderat, vitam inſtituit. Nam congregatis ibidem fratribus Monaſterium fundauit, in quo vſque ad quinque millia Monachorum Pater extitit. Ibi etiam libros duodecim in vno volumine, quod Speculum Monachorum dicitur, compoſuit atque ad Caſtorem Epiſcopum vrbis Aptenſis tranſmiſit, in quo omne ſtudium & diſciplinam habitus & victus Monachorum breui & luculento ſermone exarauit. Aliud quoque egregium volumen poſt Caſtoris exceſſum, ad Leontium & Helladium Patres compoſuit, quod Collationes Patrum prætitulauit. Ad extremum rogatus à Leone Archidiacono poſtea vrbis Romæ Epiſcopo ſcripſit aduerſus Neſtorium de Incarnatione Domini libros Septem. Tandem ſenio confectus, expletis videlicet nonaginta ſeptem annis, athleta Chriſti in pace quieuit 10. Calend. Auguſti anno 448. ſepultus in eodem Monaſterio Maſſiliæ, quod ipſe primus condiderat. Multis clarus virtutibus & inſigni ſapientia decoratus Theodoſio & Valentiniano regnantibus. Quamquam Tritemius in Catalogo virorum illuſtrium affirmat obiiſſe Caſſianum anno Chriſti 435. ſed cum hic annus ſit quartus Sixti Papæ & Theodoſij II. annus 28. Valentiniani III. annus 11. non potuit in illum annum obitus incidiſſe, quia dedicauit Caſſianus libros ſuos de Incarnatione Leoni Papæ ordine temporum Sixto longè inferiori. Gennadius vti diximus de vita migraſſe ait Theodoſio

& Valentiniano regnantibus, potuit ergo naſci anno Chriſti 352. cúmque vixiſſe dicatur annos ſeptem ſupra nonaginta, mortuus eſt Maſſiliæ anno 449. Theodoſij iunioris anno 42. Valentiniani tertij anno 25. & Leonis Papæ X.

4. Qui fuerint proximi eius ſucceſſores ac diſcipuli, ſiue hominum incuria dixeris ſeu carioſæ vetuſtatis iniuria per annos circiter centum & ſexaginta ſiletur in annalibus, vox de ſingulari cuiuſpiam electione aut appellatione nulla miſſa eſt, muta eſt huius temporis hiſtoria. Vniuerſe tamen ac generatim dicunt hiſtorici pro teſtimonio nouum S. Caſſiani Abbatis ordinem inſtitutum Maſſiliæ tam vberem per id tempus frugem extuliſſe magno eorum concurſu qui Monachorum in album adſcribi cupide vellent vt & domus per totam Prouinciam amplianda & nouæ quærendæ fuerint. Conſtat ſane breui Caſſianum variis in Cœnobiis circumquaque modico interuallo diſiunctis ad quinque millia diſcipulorum habuiſſe qui ipſius quaſi Generalis ſapientia & conſiliis ac D. Magdalenæ cuius in ſuburbana æde atque Eremo Maſſilienſi ſuam ſedem ſtatuerat in ſingularem loci atque vniuerſi ordinis patronam cooptatæ tutela ac præſidio nitebantur. Sed inter hæc claruerunt Iuſtiniano rerum potiente, Fulgentius Ruſpenſis, & Germanus Pariſienſis doctrina morumque ſanctimonia inclyti, Caſſiodorus Senator, qui Theodorico Rege mortuo Claſſenſis Cœnobij Monachus factus eſt, Dionyſius Exiguus Abbas, Facundus Hermianenſis Epiſcopus, Petrus Rauennas ab eloquentia nominatus Chryſologus, Vincentius Lirinenſis qui anno 434. aureolum edidit libellum aduerſus hæreſes nempe anno 3. poſt Epheſinam Synodum, vt ipſe teſtatur. Viuebat tunc Luteriæ Pariſiorum admirabili virtutum omnium luce S. Genouefa, in oriente ſtylites ille Simeon à Columna ita dictus, in qua dies noctéſque, ſtans angelis quàm hominibus propiorem in mortali corpore vitam inſtituit. Floruit & virginitate ſimul ac ſanctimonia Euſtochium S. Paulæ filia, quæ matri ſuperſtes annis 15. mortua eſt anno 419. Tum ſequenti 420. exceſſit vtriuſque magiſter in ſpiritu & viuendi præceptor Hieronymus, pridie Calendas Octobris natus annos, vt ait Proſper 91. ſed in Baronij Calculo 78. vel 79. Auguſtinus anno 430. obiit 5. Calend. Septem. ætatis 76. quo tempore Vandali Hipponem tertio iam menſe obſidebant.

5. Quod rem propius noſtram attingit Baronius in hunc annum ex Gennadio refert Leporij reſipiſcentiæ exemplum, qui Pelagianum dogma ſequutus primùm, ſed à Gallicanis doctoribus, inquit, hoc eſt à Caſſiano noſtro (qui libro ſuo 7. De Incarnatione eumdem Leporium erudit) & in Aphrica per Auguſtinum prius emendatus, ſcripſit emendationis ſuæ libellum in quo & ſatisfacit de errore & gratias agit de emendatione, ſimul & quod de Incarnatione Chriſti male ſenſerat corrigens, Catholicam ſententiam tulit dicens. *Manentibus in Chriſto in ſua ſubſtantia duabus naturis vnam credendam filij Dei perſonam.* De his plura nos alias libro 1. cap.88. Nemauſum Monachi ex diſciplina S. Caſſiani miſſi ad Caſtorem, virum nobili proſapia & indigenam Nemauſenſem. Hic in agello

Genna. De viris Illuſt. cap.59.

agello quodam ſui iuris ſuburbano, cui Mannacus nomen erat, cùm Eccleſiam ſub S. Fauſtini titulo, & regularis vitæ cultorum domicilia conſtruxiſſet, ſeque ipſum dedicaſſet totis affectibus Domino cum adlectis pium in cœtum ſociis ſeruiturum. Supplicem ad B. Ioannem Caſſianum Abbatem Maſſilienſem nominatiſſimum ſcripſit Epiſtolam, qua ſibi ſuiſque ab eo præſcribi popoſcit documenta vitæ ſpiritualis, qui eius precibus annuens Libros tres de habitu Monachorum, inſtitutionéſque ſacras ad ipſum per deſtinatos Monachos direxit, quorum opera, ſuſceptæ cum ſodalibus ſuis Caſtor, caſtiſſimæ conuerſationis & perfectæ religionis ſtudia excoluit. Nec multo poſt exempto ex humanis Quintino Epiſcopo Aptenſi, tàm cleri quam populi votis in eius vicem ſublectus initia ſtatim poſuit & tanquam ſemina vnde ſit ortum Aptenſe Monaſterium Caſſianitarum, quod ſupra memorauimus cap. 18. huius libri num. 31. & lib. 1. cap. 84. Commemorat id genus familiæ religioſæ deſiderium inter Aptenſes, memoria rerum ab ipſo Caſtore Nemauſi geſtarum, multóque magis earum fama, quæ tum maximè à S. Caſſiani diſcipulis Maſſiliæ gerebantur. Itaque Clericorum & imprimis Epiſcopi accitu miſſi à Caſſiano illuc Monachi, qui non modo res ad domeſticam ſuppellectilem neceſſarias proſpicerent, ſed ſimul etiam ea quæ vitam Monaſticam decent incœptarent munia.

6. Plurimum iis quoque temporibus vita & fundatione Monaſteriorum æque atque obitu ſuo ſanctiſſimo ſplendoris contulerunt duo Prouinciæ noſtræ ſidera Honoratus & Hilarius Archiepiſcopi Arelatenſes, quibus cum conſuetudines & familiaritates multæ à Caſſiano, multæ item res rationéſque contractæ. Cum Hilario quidem Maſſiliæ, cum Honorato in itinere Maſſilienſi, dum Roma veniens in Inſulam Lerinenſem ac Foroiulium ad Leontium diuertit, vt ſupra demonſtratum eſt lib. 1. cap. 74. & lib. 2. cap. 10. Horum prior natione Gallus, patria Arelatenſis, genere Senatorio, & illuſtris quem Diuus Eucherius in Præfatione ad Salonij libros de difficilioribus veteris ac noui teſtamenti quæſtionibus, primò Inſularum deinde vero Magiſtrum Eccleſiarum appellat, è Lerini Inſulæ in mediterraneo mari poſitæ Monaſterio, cuius fundamenta iecerat, in Arelatenſem Epiſcopum occiſo Patroclo euectus fuit. Tantum virum laudarunt permulti illo ſæculo celebres viri, & inter alios Sidonius: Sido. Carm. Euchar. ad Fauſtum.

Fratribus inſinuans quantos illa Inſula plana.
Miſerit in cœlum montes, quæ ſancta Capraſi
Vita ſenis, iuueniſque Lupi, quæ gratia Patrem
Manſit Honoratum.

Petrus De Natalibus Venetus Epiſcopus Equilinus in Catalogo Sanctorum hæc habet. *Honoratus Epiſcopus Arelatenſis nobili proſapia eiuſdem vrbis oriundus fuit, vt ſcribit Hilarius eius in Pontificatu ſucceſſor, qui gentilibus parentibus progenitus in adoleſcentia ſua, motu proprio Baptiſmum petiit, & licet patre reluctante paternam domum deſerens, Venantium eius fratrem ſeniorem ad Christum conuertit; qui ambo ad Capraſium Eremitam accedentes*

accedentes ab eo de religione vitæ edocti ſunt. Defuncto autem germano ſuo Venantio, Honoratus Eremum vrbi Arelatenſi proximam petiit, ibique dudum in omni vitæ ſanctitate permanſit. Exemplo quoque conuerſionis ſuæ Gennadium quemdam virum effrænem & indomitum ad pœnitentiam prouocauit. Demum vrbis Arelatenſis Epiſcopus factus in ſancta religione Deo ſeruiens & ſalutifera prædicatione Dominicum gregem paſcens quieuit in pace. Habetur tandem inſignis de illo memoria in Martyrologio Romano ad 17. Calend. Februa. Migrauit ad Chriſtum anno ſalutis 429. fundato prius Cœnobio Lerinenſi circa annum 375. hoc eſt 45. ante conditum à Caſſiano eius perfamiliari Maſſilienſe S. Victoris Monaſterium. Hilarius Honorati deceſſoris ſui affinis, conciuis, & in Chriſto filius ex eadem Inſula Lerinenſi in qua ſanctiſſimè in vita Monaſtica iam aliquot annos exegerat Arelatas vocatus eſt, vt Honorati locum ſuppleret, ne autem Epiſcopatum ſuſciperet, reluctatione maxima vſus eſt, & vix adduci potuit vt Epiſcopus crearetur, donec electionem columba Deus confirmaſſet. Rem geſtam narrat Rauennius in vita Hilarij. Fuit tunc ab eo erectum in Arelatenſi ſuburbio celeberrimum illud Monaſterium de quo ſupra meminimus cap. 18. num. 4. Illi primus S. Florentius præfuit Abbas, quem de diſcipulis S. Caſſiani fuiſſe & ab eo miſſum Arelatas ad S. Hilarium anno 446. vt quibus ille Maſſiliæ religionis inſtitutis Caſſiano Magiſtro ab ineunte ætate ſe imbuerat, recentis Monaſterij tirones tales confirmaret, qualis fortaſſe nemo antea fuerat. Colligitur ex præfatis loco citato de fundatione eiuſdem Monaſterij Hilariani. Reſpectum deinceps Abbatem & Florentini proximum ſucceſſorem parem adſcribit, vulgò hominum opinio & eiuſdem ſocium in Caſſiani ſchola diſciplinæ.

Nec omittendum hoc loco Parthenium Cœnobium Noſtræ Dominæ de Yuelino Vulgo *De Veaune*, à Caſſiano fundatum in oppidano Maſſiliæ territorio, cui iidem penè Natales fuerunt qui ipſi Monaſterio S. Victoris, Caſſianum enim duo Monaſteria Maſſiliæ inſtituiſſe alterum virorum, mulierum alterum paſſim loquuntur annales, ex quibus nos ſupra c. 17. num. 3. quæ de hoc Yuelino Cœnobio iactantur, ſatis mihi videor delibaſſe.

Cæterum quod audieris in Indice Abbatum S. Victoris intermiſſam diu poſt Caſſianum certam ipſorum nominationem, id puta accidiſſe non ex ſublato funditus regiminis aut præfecturæ officio, vel ex improuiſo quodam aut repentino familiæ prope naſcentis occaſu interituque: ſed ex eo quod turbulentiſſima tempeſtate factionibus Arianis Eccleſia, bellorum continuis motibus Prouinciæ, incenſione vrbes, internecione ciues, vaſtitate Italia ſimul & Gallia deflagrarent, vt ne celebritate quidem ac fama prodire in lucem vix etiam præſenti virtuti liceret. Nam Valentiniano mortuo multi ſimul in Italia vocati Cæſares ſunt, & habuit Italia intra viginti annos, nouem Imperatores, qui ſucceſſione quadam alij poſt alios regnarunt, & alij ab aliis per occaſionem ſunt trucidati. Vltimus Auguſtulus fuit appellatus. Nominis diminutio argumento fuit imperium Auguſtorum in Italia interiturum, ipſum enim expulit

Othacarus

Odhacarus aduerſus quem miſſus eſt Dietrichus de Berna in Italiam Zenonis temporibus. Itaque tranſlatum eſt imperium Italiæ ad Gothos, qui poſtea ſub Iuſtiniano oppreſſi ſunt. Subinde Bonifacius Dux bellicis laudibus clarus in ſuſpicionem defectionis apud Valentinianum adductus ab eo defecit, Africaque occupata aduerſus Valentiniani claſſem extrema auxilia parans, Vandalos & Alanos euocauit ex Hiſpania. Barbari auxilio acciti exitio fuere. Quippe Africam populationibus vexatam Ariana inſuper labe polluerunt, quo tempore Auguſtinum Hippone à Vandalis obſeſſa exceſſiſſe è vita mox ſupra diximus. Sigillatim quantam cladem Eccleſiis Gallicanis furore Gothico & Ariano intulerit Euricus Rex, explicat Sidonius. *Videas*, inquit, *in Eccleſiis aut putres culminum lapſus aut valuarum cardinibus auulſis, baſilicarum aditus hiſpidarum veprium fruticibus obſtructos. Ipſa, proh dolor, videas armenta non modo ſemipatentibus iacere veſtibulis, ſed etiam herboſa viridantium altarium latera depaſci. Sed iam nec per ruſticas ſolum ſolitudo Parochias, ipſa inſuper vrbanarum Eccleſiarum conuenticula rareſcunt. Quid enim fidelibus ſolatij ſupereſt, quando clericalis non modo diſciplina verum etiam memoria perit? Etenim cum clericus quiſque defungitur, ſi benedictione ſuccidua non accipiat dignitatis hæredem in illa Eccleſia ſacerdotium moritur non ſacerdos. Atque ita quid ſpei reſtare pronunties vbi facit terminus ordinis finem religionis? Altius inſpicite ſpiritualium membrorum damna, profecto intelligatis, quanti ſubripiuntur Epiſcopi, tantorum nobis fidem populorum periclitantium.* Quæ igitur verior cauſa dari poteſt ſilentio obuoluta eſſe Abbatum noſtrorũ nomina ſimul atque res geſtas, cùm liqueat dira barbarum tyrannide preſſa fuiſſe aut conſumpta bellorum incendiis & exhauſta. Sido. lib. 7. Epiſt. 6.

7. In his frequentibus in Gallia tot barbarorum graſſationibus, dum Vandali mixtis Alanis, Gothis & aliis barbaris nationibus, ex Hiſpania olim à Duce Bonifacio excurrunt in Africam, & piratico apparatu aduerſi littoris circumquaque Prouinciis imminent, tempeſtate ſubito abrepti ex alto inuehuntur in oram Maſſiliæ maritimam.

Deſcenſione facta vrbem aggrediuntur. Ingens eo loco vis erat populi, portæ oppidi clauſæ, diſpoſita præſidia, tantoque ad repellendos hoſtiles conatus labore, aſſiduitate, dimicatione certatum eſt, vt ab incolis excluſi barbari & ad vicinos circumquaque agros depopulandos diffuſi, Yuelini fluminis oſtium aditumque ſubierint. Ibi Parthenium Cœnobium in quo S. Euſebia nouem ſuper triginta Monialibus religioſiſſimis præerat Antiſtita, facilè armati obſident & inermem multitudinem occupant. Tum verò effrœnatus ac furioſus miles cateruatim irruere, clamoribus validis ad cædem expoſcere, imputas ac ſacrilegas appellare, aliiſque huiuſmodi probris contumelioſè proſcindere. Quæ voces dum ab incondita plebe tolluntur, non tam in leniendis iratis ſuauitas quædam ſermonum atque morum, quàm in retinenda fide tolerandiſque iniùriis conſtantia ſacrarum virginum apparuit. Verùm breuis aut certè nullus apud barbaros, fuit eius officij vſus, omnes rebus, quas in ſuppellectile ſiue prophana domi, ſiue ſacra in templo habebant, omnibus ſpoliantur vix vno relicto

quo pudoris gratia tegerentur amiculo. Sed cum omnino maioris prædæ ſpes eos ſua fruſtrata eſſet, multis modis Chriſti famulas diuexant, alius pugionem, alius haſtas intentans, ac dari ſibi quidquid pecuniæ reliquum eſſet aut copiarum rei familiaris minaciter iubent, alij verò manus etiam inferunt. Quos vbi adorientes ſe Chriſti famulæ inſpexere non modo exuere ſe periculo mortis in momenta ſingula impendentis, aut euadendi poteſtatè vti noluerunt, ſed etiam prouolutæ in genua tandiu perſtiterunt orantes, attentoque animo quæ martyres olim pie fortiterque geſſerant reputantes, quoad permiſſæ ſunt viuere. Demum nihilo ſecius prædones in impietate & crudelitate mitiores facti ſacras victimas in fidei ac vitæ religioſæ profeſſione conſtantes, vinculis & verberibus atque omni ſupplicio excruciatas necant. Quæ fortiter dato capite ad duplicatum virginitatis & Martyrij præmium euolarunt. Has nobiles primitias vt olim Thecue vicus Palæſtinæ ſuos vitæ perilluſtris & eximiæ ſanctitatis Monachos à diſcurrentibus Saracenorum latrunculis interemptos, de quibus Caſſianus noſter Collat.6. cap.1. ita nunc Maſſiliæ recens ac vigens eiuſdem Caſſiani familia cœlo dedit.

8. Ad commun.. bonum plura alia Cœnobia ſed tria imprimis ſub idem fere tempus in Diœceſi Maſſilienſi curata ſunt. Primum Maſſiliæ intra muros titulo S. Saluatoris, quod Yuelinæ familiæ quaſi ſecundam dixerim poſt naufragium tabulam. Nam ſedatis hoſtilium incurſionum fluctibus & commutata tempeſtate, inde Abbatis & Monachorum S. Victoris ac ciuium Maſſilienſium ſtudia incitata, non modo ad reficiendam Yuelinam domum ſed ad deligendam nouo intra muros ciuitatis Virginum Monaſterio fœliciorem & ipſarum pudori ac vitæ tutiorem ſedem. Domus prope ſacellum S.Lazari coëmpta, vbi olim carceris publici ergaſtula & eorum cuſtodia pro fidei confeſſione ab Vrbis Præfecto Lazarus ipſe concluſus fuerat, ipſumque ſacellum Epiſcopus cùm ſponte ſua tum precibus omnium impulſus conceſſit. Ac difficilè cogitatu eſt quantis ſtudiis omnium ordinum ciues ſibi ipſi gratulantes, & nihil in religioſum cœtum honoris officiique prætermittentes curanda ædificij exordia ſimul & progreſſus augendos ſuſceperint. Aliæ vt piratis in occulto laterent, & ab eorum inſidiis longius abducerentur, in ſolitudinem haud procul à Monte Balma & Magdalenæ celebri ac ſacra ſpelunca ſe contulerunt, fixo quod nunc etiam extat, & S. Zachariæ Cœnobium appellatur, religioſo domicilio. Tertia Monachorum colonia ad ſummum eiuſdem Montis Balmæ verticem ſeceſſit, Prioratui regulari S. Mariæ Magdalenæ, vt dicitur in Bullis Pontificium initium datura, cuius operariorum induſtria deinceps ad hanc vſque diem, in immenſum creuit loci religio, tanta diuini honoris & gloriæ amplificatione tantoque animarum lucro, cui nunquam alias ſimile, tantam famæ celebritatem aut admirationem habuerit. De his fuſius ſupra cap.17. num.4. 7. 8. Quod ſi cæterorum aliorum pietati votiſque indulgeri potuiſſet iam tum per vniuerſam Galliam Caſſiani religio ſparſa eſſet, adeo Prouinciales & Occitani aliique populi nominatim Cœnobia flagitabant.

SÆCV

SÆCVLVM II.

Annus Chriſti 520. *A Condititu Monaſterij 200.*

9. HOc ineunte ſæculo Maſſiliæ floruiſſe Monaſterium S. Victoris gratia atque hoſpitiis nobiliſſimorum æque atque ſanctiſſimorum Monachorum teſtantur Vitæ acta S. Cæſarij Archiepiſcopi Arelatenſis, qui commotus ipſa fama & opinione cœpti recens cum nominis commendatione religioſi ordinis Caſſianitarum, peragrare quoque ipſe & adire Maſſiliam voluit, vt ne auditor gloriæ tantùm ſed etiam ſpectator virtutis, & eiuſdem palæſtræ diſcipulus ſanctiſſimis & religioſiſſimis à Caſſiano traditis ſeſe oblineret moribus, cuius propoſiti exitum fœliciſſimum non aliis quam miraculorum auſpiciis ibidem auguratus eſt Deus. Sic enim Presbyter Meſſianus & Diaconus Stephanus eiuſdem diſcipuli & Vitæ authores libro 2. *Matrona quedam in vrbe Maſſilienſi caſu pedem ſibi luxauit, ita vt per tempora multa pedem ipſum in terra ponere non poſſet, ſed manibus ſuſtentata ſeruorum ſuorum vix ad Eccleſiam duci poterat validiſſimum ſuſtinens dolorem. Sed quia multa ſunt miſerationes Domini, cùm voluit cauſas, effecit vt vir Dei ad ciuitatem illam ambularet. Audito mulier aduentu ipſius fecit ſe ad eum ſalutandum adduci, qua accepta ab eo oratione & benedictione, nihil illi de cauſa ſua preſumpſit ſuggerere, ſed regreſſa ab eo ad cellam ipſius appropinquare ſe permitti rogauit, qua de ſuperſellio quo cellá tegebatur lotum debilitatis fideliter tangens ſtatim priſtinam ſanitatem recipiens, tanquam nihil mali fuiſſet perpeſſa, pedibus ſuis nullo ſuſtentante incolumis reuerſa eſt, Domino vſque in præſens gratias agens.* Poſt deſtinatum commorationis tempus Arelatem regreſſus ſorori ſuæ Cæſariæ ad ſæculi fugam meditanti non alios quam Caſſiani fontes, quos paulo ante hauſerat, atque etiam itinera ipſa vitæ Monaſticæ putauit eſſe demonſtranda. Narrant iſta petantiquæ Breuiarij Arelatenſis ad Officij Eccleſiaſtici vſum Lectiones, in hæc verba. Cæſaria Virgo Cæſarij Arelatẽſis Epiſcopi ſoror à teneris annis Monaſterio Maſſilienſi includitur educanda, vt ipſa quãDominus aliarum regimini præordinauerat inibi diſceret quod doceret, & prius eſſet diſcipula quàm magiſtra. Dum verò Cæſarius illi Monaſterium præparat, quidquid in eo cœptum fuerat à Gothis in vrbe per Gallos obſeſſis, vi & incendio miſerè diruitur, variiſque ipſe ſubinde perſecutionibus præpeditus ab opere deſiſtere cogitur. Tandem Arelata ditioni Childeberti primi Francorum Regis ſubacta, inchoatæ fabricæ primordia propriis ſumptibus, cura, & labore magnificè proſequutus, Eccleſiam, clauſtrum, & cellas virgininibus ædificauit, ac decennio poſtquam in Epiſcopum aſſumptus eſt fœliciter conſummatum opus 7. Calend. Septembris dedicauit. Illuc Maſſilia Cæſariam adſcitam primùm cum duabus aut tribus ſororibus intromittit anno 543. De quo vitæ Acta euulgant memorabile illud & pene cœleſte. *Quodam die, quod multi*

nouerunt hac in ciuitate Arelatenſi, cuiuſdam Ioannis domus ſuccendi cœpit. Vicino Monaſterio appropinquare igitur ignis cœpit, ita vt nulli dubium eſſet omnia ibidem concremanda. Turbatæ igitur ancillæ Dei quibus foras exire non licebat, libros, & res, cellas, & ſeipſas per ciſternas iactabant, vbi Deo diſpenſante aqua deerat, ne illas deſperatio conturbaret. Currentes præpoſiti Monaſterij nuntiarunt Patri ipſarum, quod iam ignis prope eſſet cellæ ſuæ, ille feſtinanter egreſſus media nocte per murum ad locum veniens, vbi flamma vehementius incumbebat oratione proſternens ſe ipſiſque mandans & de muro clamans. Non timeatis benedictæ, mox flamma ſæuiens virtutis ſuæ amiſit incendium.

10. Eadem tempeſtate Iuſtinianus Iuſtini hæres, cuius erat ſororis filius, in Oriente rerum potiebatur ingenti vel fœlicitatis vel ſapientiæ fama de quo illud merito præterire non poſſum, quod reparando Chriſtiano imperio animum admouerit, & benefic o quodam Dei ſingulari duos inſignes Præfectos ac Duces ſortitus ſit, Beliſarium & Narſen quorum ope res longè præclariſſimas confecerit; quod pace iam vndique ſtabilita ex tribus Codicibus Gregorij, Hermogenis, & Theodori, reiectis inutilibus & neceſſariis adiunctis, Codicem quem peculiari nomine vocant compoſuerit. Inde Parthis & Vandalis in Aphrica ſuperatis, per Tribonianum etiam vetera iura & leges Romanorum in Digeſtorum libros redigi curauerit, quod Principatum obtinuerit annos 40. vno minus, ſed fœlicior futurus ſi breuiore vſus eſſet imperio, tandem enim ſapientiæ famam religionis inconſtantia deformauit. In Eutychianam lapſus hæreſim Agapetum Romanum Pontificem qui ad eum venerat, de pace Italiæ acturus, ſumma vi in ſuum errorem pertrahere conatus eſt, cui Pontifex ad minas interritus. *Enimuero, inquit, credebam me ad Iuſtinianum non ad Diocletianum veniſſe.* Syluerium & Vigilium Romanos Pontifices à Theodora Auguſta mulctari exilio eſt paſſus. Ergo ad vltimum ſapiens ille imperator redactus eſt ad inſaniam, ita magnificentiſſimo S. Sophiæ templo Byſantij condito, ipſe è vita deceſſit inſanus anno 365. monumentum quàm parum humanæ fidendum ſit ſapientiæ.

11. S. Benedictus Narſinus Abbas cum ſorore ſcholaſtica, primus in Caſſinenſi Monaſterio regularem vitam (cùm hactenus Monachi ſeorſum ibi Chriſto libere inſeruiſſent) certis legibus & ordinibus admotis inchoauit anno circiter 533. & à conditu Monaſterij Maſſilienſis S. Victoris 113. Fama eius ſanctitatis & miraculorum, etiam trucem barbarum Totilam in ſummum verticem Caſſini montis attraxit. Ibi Benedicti Abbatis vaticinatione erectus mitigatuſque, Neapolim fame domitam in fidem accepit. Romam inde vi capit, & vrbem quidem incendit, ſed ciuibus pepercit monitorum Benedicti memor. Tota ſiquidem vrbe præcones prænuntiare iuſſit vt ciues à victorum ira, templorum ſeſe religione defenderent. Ita Roma quartum à Gothis capta direptaque. Sed breue ac peſtiferum Totila inde gaudium abſtulit, namque haud multo poſt à Narſete Eunucho Iuſtiniani duce acie victus, vnà cum exercitu cæditur.

Cum

Cum Totila regnum ac nomen Gohorum in Italia deletum ſit anno quàm ortum erat circiter 70.

12. Inter hæc Theodatus Gothorum Rex ſub initium belli Gothici contra Belliſarium cùm Francis paſciſcitur vt eam Galliæ portionem, quæ Gothis parebat, ſcilicet Prouinciam haberent, & aureorum viginti millia acciperent, ea conditione vt cum Gothis aduerſus Belliſarium pugnarent. Sed antequam hæc perfici potuiſſent, Theodatus à ſuis ob ignauiam pulſus eſt & Vitigis ſucceſſoris iuſſu occiſus. Vitiges ex templo oratores in Franciam miſit, qui Prouinciam & pecuniam darent. Accepta pecunia & diuiſis pro cuiuſque Imperij portione vrbibus inter Clodouæi magni filios, Arelate Childeberto ceſſit anno ſalutis 538. Idque deinceps petentibus Francis à Iuſtiniano eoſdem ſibi demereri cupiente, confirmatum eſſe diplomate adnotant hiſtorici ad annum 548. Procopius. *Vt Gallias*, inquit, *Germani haberent Iuſtinianus permiſit, ex quo tempore Principes Germanorum Maſſiliam, &c. circa id mare loca tenuerunt. Vnde & Arelate reſident ad certaminis equeſtris ſpectaculum. Aureum natiuo è Galliarum metallo hi cudunt, non Romani Imperatoris vt cæteri ſolent imagine ſed ſua impreſſa.* Qui erat Genius forma hominis alati repræſentatus, viſiturque hodie in atrio Diui Honorati extra muros tumulus, his geniis adornatus. Verum igitur eſt quod in vita S. Cæſarij ſcribit Cyprianus. Hodieque (Arelate ſcilicet) in Chriſti nomine patet clariſſimo Regi Childeberto, vt poſſit de ea quoque dici. *Tranſierunt de gente in gentem & de regno ad populum alterum*, & non permiſit Deus ſub iſto (Cæſario ſcilicet) hominem nocere Arelatenſibus ſuis. Childeberti noui Principis pietatem teſtatur Monaſterium virorum celeberrimum, quod in Monte maiori extra muros ædificari iuſſit, & abſolutum à Vigilio Papa voluit Apoſtolica benedictione firmari. Neque in illud ex alia quam ex vicina Caſſianitarum Maſſilienſi domo Monachos tranſtuliſſe dicitur anno circiter 540. & in iis Paulum nomine, virum præſtantem virtutis & ſapientiæ gloria, qui deſignatus Abbas & cæterorum dux ac magiſter religioſæ vitæ ſtudia, quibus ab ineunte ætate ſub diſciplina Caſſiani Maſſiliæ ſe imbuerat, primus in hunc ordinem inuexit. Sed de his ſupra fusè copioſeque cap. 18. num. 5. & ſequentibus. Theodorici Oſtrogothorum Regis Clodouæi ex concubina filij, & Childeberti fratris pietas alium habuit exitum ſane infœlicem, hic enim ſub vitæ finem priſtinis ab moribus, quos laudabiles habuerat, in crudelitatem degenerans Symmachum eiuſque generum Boëtium falſo ad ſe delatos crimine, capitali affecit ſupplicio. Quo peracto ſcelere, cœnanti ipſi cùm caput piſcis miræ magnitudinis appoſitus eſſet, viſus eſt in eo ſibi Symmachi intueri caput, quo portento territus, breui poſt moritur anno Chriſti 526.

Proco. lib. 3. de bello Gothorum.

13. Aliud præterea Childeberto regnante Parthenium Cœnobium Maſſiliæ floruiſſe quod in honorem S. Caſſiani conſecratum erat, meminit Gregorius Turonenſis, de quo ſupra cap. 17. num. 5. Huius Abbatiſſam Reſpectam laudat Gregorius Papa lib. 6. Regiſtri Indictione 15. Epiſtol. 12.

14. Arelate iam ciuitate Gallica, peregrinata in Prouinciã tunc tẽporis S.Radegundis Caſſianæ ſtirpis nobiliſſima propago, mirum quantũ virtutum ſuarum exemplis Monaſticum vitæ genus exornarit. Cùm enim Clothario Regi inuita nupſiſſet, poſt aliquot annos facultate ab eo magnis precibus impetrata, primùm Arelatem ad S. Cæſariam ſe contulit, vt ipſa magiſtra, & ex S. Caſſiani regulis, quas didicerat in Monacho perfectiſſimo fingendo, talis efformaretur qualis fortaſſe nemo fuerat. Demum Pictauos regreſſa Parthenonem conſtruxit, vbi iam alte impreſſis Arelate religioſæ diſciplinæ veſtigiis, inſtitit eo ardore, quo breui ad magnam virtutis perfectionem, ita enim traditur, gradum fecerit. Recitata habetur apud Gregorium Turonenſem Epiſtola ſubſcripta à nonnullis Epiſcopis & à duobus nominatim Victorio & Domnolo altero Redonenſi Cenomanenſi altero ſanctitate clariſſimis, ad Radegundem Reginam de Monaſtica inſtitutione ſeruanda quam miro animi ardore ſuſceperat, & cum Regiis aliiſque nobiliſſimis virginibus Pictaui excolebat, ne qua ex illis quæ ab eorum Diœceſibus ad dictum Monaſterium Deo dicandæ virgines conuolaſſent, poſt promiſſionem Deo factam ad propria redire poſſet vel nubere ſub diri anathematis pœna. Baſina Chilperici ex Audouera vxore, Francorum Regis filia in Monaſterio S. Radegundis Pictauienſi Caſſianitarum regulam profitebatur eodem tempore. Hanc Recaredus Viſigothorum Rex Hermigildi martyris frater, qui Leandro Epiſcopo Hiſpalenſi Arianam peſtem diſcuſſerat in Hiſpania, cùm in vxorem miſſa honorifica legatione expeteret ipſamque Chilpericus pater iam deſpondiſſet, teſtitit ac peruicit S. Radegundis, in cuius Monaſterio alebatur Baſina, ne terrenæ nuptiæ cœleſtibus anteponerentur, dicens. *Non eſſe dignum vt puella Chriſto dicata iterum ad ſeculi voluptates reuerteretur.* Quare mutato conſilio Chilpericus alteram filiam nomine Baddam Recaredo tradidit. Moritur Radegundis pluribus in funere illuſtrata miraculis Auguſtoriti Pictonum 14. Auguſt. feria 4. anno Chriſti 587. Regis Childeberti 12. Iam ante omnibus Epiſcopis, per literas quæ extant, commendato ſuo graui cum obteſtatione Monaſterio. Abſente Pictauienſi Epiſcopo Gregorius Turonenſis funus obiuit & tumulo condidit.

Gregor. lib. 9. hiſto. Franc. cap. 39.

15. Plures alias virgines ea ætate in Cæſariano Monaſterio Arelatenſi tenuiſſe idem Caſſiani inſtitutum in omnibus, recitat ex veteri quodam M. S. Martyrologio Pontificium Arelatenſe in Sapaudo anno Chriſti 574. Cæſariæ Cæſarij ſorori ſuffecta eſt altera Cæſaria ducentarum virginum mater, cui ſucceſſit Liliola, cuius leges ſuſcepit Theodegildis Chariberti Regis demortui vxor licet inuita de qua meminit Gregorius in hiſtoria Francorum quòd vidua vltro ſe offerens in matrimonium Guntranno fratri mariti defuncti, ab eo deluſa & theſauris ſpoliata retruſa eſt in Monaſterium, è quo moliens fugam, deprehenſa arctiori vſque ad mortem cuſtodiæ ſub diſciplina Liliolæ Arelatenſis Abbatiſſæ tradita eſt.

Gregor. lib. 4. cap. 26.

16. Mitto de S. Aureliano dicere quod narrat Trithemius, ſcripſiſſe ipſum duas vitæ Monaſticæ regulas alteram Sanctimonialibus, vi nempe

Trithe. lib. de proprietate

Cæſariani

Cæſariani Monaſterij Arelatenſis, Monachis alteram vt coniicere licet Monaſterij Montis Maioris; quoniam vtraque maiori ex parte ſumpta eſt ex regula S. Cæſarij Arelatenſis Epiſcopi eiuſdem Aureliani præceſſoris, iiſdem etiam verbis ſæpe tranſcriptis. Vixit Aurelianus Childeberto regnante anno ſalutis 546. nec exceſſit 555. quo Lugduni obiit die, in Romano Martyrologio adnotata 16. Iunij. Porro Archiepiſcopos Arelatenſes in gratiam Childeberti fundatoris coluiſſe ſumma obſeruantia Monaſterium Montis Maioris eximiiſque priuilegiis donaſſe colligitur ex Pontificio paſſim citato Arelatenſi. Nam de Cæſario & Aureliano (qui regulam conſcripſit ad quam eorum dirigantur conſilia, qui Monaſtice in ipſo volunt viuere) vidit tandem inquit, Aurelianus antequam decederet, anno 555. conſummatum perfectumque Monaſterium virorum quod Arelate extruendum mandauerat Childebertus viuente Cæſario, vulgo Monaſterium Montis Maioris appellatur. Sapaudus vero, quia templum & ara Monaſterij S. Petro Apoſtolorum principi conſecrata & publicè dedicata haberetur, Legatos ad Pelagium ſummum Pontificem vnà cum Childeberto Romam miſit, vt inde reliquias Apoſtolorum Petri & Pauli Arelatem transferre liceret, quæ per Bonum Romanæ Eccleſiæ Subdiaconum miſſæ ſunt, nam de his Pelagius ad Childebertum, teſte Baronio anno 556. num. 29. *Reliquias verò tam beatorum Apoſtolorum, quàm Sanctorum Martyrum iam quidem per ſeruos Dei Monaſterij Lerinenſis direximus, ſed & nunc quas Legati veſtri popoſcerunt nos miſiſſe ſignamus, deputantes hominem Bonum ſubdiaconum ex Clero Eccleſiæ noſtræ à quo vſque ad fratrem & Coëpiſcopum noſtrum Sapaudum iubente Domino deferantur.* Et ad Sapaudum ipſum Archiepiſcopum Arelatenſem S. Aureliani ſucceſſorem. *Quia Legati filij noſtri glorioſiſſimi Regis Childeberti Beatorum Apoſtolorum Petri & Pauli & aliorum SS. Martyrum reliquias popoſcerunt, neceſſe habuimus hominem Bonum ſubdiaconum de Clero noſtro dirigere, qui eas vſque ad fraternitatem tuam cum reuerentia deportaret. Et ideo ſalutantes hortamur vt quæſita occaſione nauis, ſiue terreno cum talibus perſonis de quibus nulla periculi poſſit eſſe ſuſpicio ad nos eum iuuante Domino remittatis.* Monachis. cap. 16.

17. Vt ad cæteros Clodouæi poſteros reuertar, fratribus tribus nempe Childeberto de quo agitur, Chlodomiro, Theodorico eorumque liberis ſuperſtes Clotharius Francorum regnum atque adeo Prouinciæ, quam ditioni ſuæ ſubiecerat Childebertus, principatum ſolus biennio amplius geſſit, quem totidem in partes diſtributum eius filij ſortiti ſunt. Cherebertus Lutetiæ Pariſiorum, Chilpericus Sueſſionum, Guntramnus Aurelianorum, Sigebertus Mediomatricum Reges dicti. Horum peſſimi Cherebertus & Chilpericus, in quibus præter libidinum impunitatem ac licentiam, regium nihil agnoſceres. Moritur prior apud Blauiam in Santonibus anno Regni 9. Chriſti 570. alter præmiſſis ad Tornacum in Neruiis obſidendum copiis, qua ſe vrbe Chilpericum frater cum vxore Fredegunde liberiſque ſepſerat, à ſicariis duobus quos ipſa Fredegundis ſubmiſerat tinctis veneno cultris confoſſus eſt anno Regni 14. Chriſti 575.

Sigebertus,

Grego.lib.4. cap 30.

Sigebertus, de quo iſta ſcribit Gregorius in hiſtoria Francorum, Firmino ſeu Audouario Duce Arelatem ſuam fecit, quæ Guntramni Aurelianorum Regis erat. Aurelia enim ad Ligerim regnum Burgundiæ fuit, quod citerioris Burgundiæ fines continebat, ac Rhodanum etiam tranſcendens Allobroges complectebatur, quibus etiam Prouincia vniuerſa contributa dicebatur. Quare nihil cunctatus Guntramnus in aciem deſcendit Celſo Patritio Duce & Arelatem flexit quam ingenti cinxit obſidione, profligatiſque hoſtibus in Vrbem Celſus glorioſiſſime triumphans eſt introductus. Alterum bellum ab eodem Guntramno ſuſceptum eſt contra Longobardos è Scandinauia indidem, vnde & Gothi, Vandali, Rugi, Heruli, Turcilingi, profectos. Regnabat tunc Longobardis Audoinus, cuius filius Alboinus affinitate Clothario iunctus (eius Chlotoſindam filiam in matrimonium habebat) primus in Italiam Iuſtino II. Imperatore peruenit anno Chriſti 568. eamque pene omnem peruagatus, præter Romam & Rauennam & aliquas maritimas vrbes cuncta propemodum occupauit. Huius Longobardicæ irruptionis authorem fuiſſe Narſetem Patritium ſpadonem affirmant Anaſtaſius & Varnefridus, quem cùm Italiæ adminiſtratione amouiſſet Iuſtinus Imperator, ſimul & Sophiæ vxoris eius contumelioſis literis ad lanarum penſa, vt Eunuchum decebat, redire iuſſus eſt, telam ſe eiuſmodi texturum reſpondit, quam nec ipſa nec vir eius vnquam retexerent atque ita Lombardos quorum forti fidelique opera vſus erat, in Gothis Italia pellendis, ad eamdem inuadendam exciuit. Porro ſecundis rebus elati Longobardi auſi ſunt Prouinciam, Francorum gentem finitimam, bello vexare quam ditioni ſuæ ſubiectam vt tueretur, auxiliarem in eos exercitum miſit Guntramnus. Verba Maſſoni ſunt in Francorum Annalibus Clothario II. *Longobardi facta in Alpibus ingenti præda, fuſis Guntramni copiis, Pænio earum duce interfecto domum redeunt. Maioris lucri æſtu incitati iterum tranſcendunt Cottias, excurruntque ad oppidum Alpinæ gentis Eberodunum non procul ab eo iugo vnde Druentia oritur. Guntramnus Pænio Mummolenum ſucceſſorem dederat antiquo genere natum & ingenio ſolertem, vtar enim Fortunati verbis. Non ducis opera magni fuit in vincendis fugandiſque barbaris.* Sed quinto poſt anno, poſt Alboini cædem vt Varnefridus ſignificat, Chriſti 574. vel ſequenti Longobardorum reguli aliquot ex decem illis qui Alboino ſucceſſerunt, nempe Amo, Zabanus, & Rhodanus, Alpinas gentes ſibi iterum diripiendas ac vaſtandam interiorem Galliam ſumpſerunt. Amo ab Eberoduno ſecundo, Druentia Auenionem vſque Cauarum vrbem, Arelatem, Aquas Sextias, &c. Prouinciæ loca populatus eſt: alter regionem quæ inter Druentiam & Iſaram iacet in qua eſt Druma & Dia oppidum ac Valentia ciuitas, ad quam caſtra poſuit. Tertius ſecundo Iſara Gratiopolim obſidere auſus eſt, hos duces Mummolenus celeri fuga ſibi ſalutem quærere compulit, profligatis ad Eberodunum eorum copiis. Tertium pro defenſione Prouinciæ ſuæ bellum geſſit Guntramnus contra Gothos, qui in Gallia Narbonenſi fixas ſedes habebant, ſed infœliciter. Dux erat Gothorum Claudius à Reccaredo Rege miſſus, quem cum trecentis

Anaſt. in Ioan. 3. Varnefrid. c.25.

Varnefri. l.3. cap.1.

trecentis haud amplius viris ſexaginta Francorum fudiſſe millia autor eſt Iſidorus in Chronico, quod non eſt ſimile vero. Aliter enim ſentit ac ſcribit. Gregorius Turonenſis. *Reccaredus*, inquit, *filius Lenieldi de Hiſpaniis egreſſus caput Arietis, caſtra obtinuit & ex pago Toloſano maximam partem depopulatus eſt, homineſque captiuos abduxit. Vgernum Arelatenſe caſtrum irrupit reſque cunctas cum hominibus abſtulit & ſic ſe intra muros Nemauſenſis vrbis incluſit.* De Vgerno Arelatenſium Caſtro meminit Strabo, illique eſt ὀύγερνον. Vgernum pro Orgone vſurpatum vult Maſſonus, in deſcriptione fluminum Galliæ. Gregor. lib. 8. cap. 30.

8. Caſſiani morte cum centum ſexaginta circiter fluxiſſent anni, Anaſtaſius de ipſius Monaſteriis S. Victoris Maſſilienſis Monachis vnus, aſſumptus eſt in Abbatem anno Chriſti 580. ſiue vt habetur in libro chartarum, exeunte Chriſti ſæculo ſexcenteſimo, tenuitque eam curam inter ſumma pericula, quibus inter grauiſſimas Regum potentiſſimorum Gontramni & Childerici de vrbis dominio contendentium ſimultates, huc & illuc fluctuabat Reſpublica Maſſilienſis. Erat Anaſtaſius Abbas cum Proculo ſacerdote duce ac ſignifero Cleri vniuerſi Maſſilienſis partium Regis Gontramni cuius etiam nomine Dinamius Prouinciam adminiſtrabat & in Theodorum Epiſcopum cæteroſque Childeberti fautores inuehebatur acerbius & rebellionis ac exitioſæ neſcio cuius coniurationis, prætextu inſectabatur vehementius, cum tandem pace inter Principes conciliata Theodorus poſt exilij pœnas, proſcriptiones, incarcerationes ab aduerſariis forti animo æqualiterque toleratas priſtinam ſuam dignitatem & gloriam conſequutus, Maſſiliæ cum Anaſtaſio noſtro tantam familiaritatem contraxit & ea cum officiis eius multis, tum etiam conſuetudine quotidiana ſic eſt aucta vt nihil eſſet familiaritate eorum coniunctius. Multa ambo ſimul, cùm inſtitutis optimis tum vitæ ſuæ forma religioſiſſimis, digna præſulibus edebant & moliebantur, dum peſtifera ſuborta lues Theodorum ſeuocare ſe à publico & in ſuburbanum S. Victoris Monaſterium ad Anaſtaſium beneuolentiſſimum atque amiciſſimum recedere coëgit. Suſpicio fuit & frequens rumor, id malum ab Hiſpanis nauicularoribus ex Italia Maſſiliam quæſtuoſæ vendendi ac emẽdi mercaturæ contagione vel inuectum vel propagatum. Eo enim tempore Roma memorabili Tiberis inundatione & lue atrociſſima diluuium excipiente, grauiſſime periclitata eſt. Cum Gregorius cognomine Magnus Pelagio Pontifice peſtilentia ſublato ad hoc idem eius munus lectus, Litaniis ſupplicationibuſque inſtitutis depulit morbum, & reſtis placati numinis in ſumma Adriani mole gladium vagina condens conſpectus eſt Angelus, qui celebre deinde arci nomen ad poſteros dedit. Subinde à Longobardorum armis egregie vrbe defenſa, factaque inter Romanos barbaroſque pace exceſſit è vita anno 605. eximium poſteris Romani Pontificis exemplum relinquens. Huius Abbatis Anaſtaſij æque atque S. Gregorij æqualis fuit Reſpecta eiuſdem ordinis & in eadem vrbe Maſſilienſi Abbatiſſa Parthenij Cœnobij, quod S. Caſſiani vt ſupra monuimus appellabatur, ad quam reſcripſit, & rem an litem dici oporteat?

à S. Theodoro Epiſcopo Maſſilienſi aduerſus ipſam concitatam, edicto compoſuit idem S. Gregorius. Exemplum literarum dedimus ſupra cap. 17. num. 5. Sane ſtrages per peſtilentiam edita quo dirior & immanior Maſſiliæ tunc fuit, eo glorioſior Theodori atque Anaſtaſij virtus ſupra modum enituit. Suſtinere ambo omnia putabantur non diuina modo ægris ſed humana quoque auxilia ſubminiſtrantes, iidem confirmantes conſolanteſque incolumes, iidem ægros docentes & expiantes, mortuorum denum conſulentes ſepulturæ cum incredibili approbatione vulgi & admiratione vtrumque animarum ſuarum parentem & ſalutis reſtitutorem millies bene precando acclamantis. Geſſit Magiſtratum Anaſtaſius ſæculo ſexcenteſimo exeunte, quo verò inierit anno ſiue exierit, bene qui coniiciet vatem hunc perhibeto optimum.

19. Anno Chriſti 589. Licerius Arelatenſis Archiepiſcopus Referendarij munus & Prouinciæ curam gerebat apud Guntramnum, dum inter hæc Protaſius Aquarum ſextiarum Epiſcopus Arelatenſis Eccleſiæ & abſentis Epiſcopi iura adminiſtrabat. Qua cauſa Gregorius ad eumdem Protaſium ſcribens, Vicedominum appellat, cùm enim ea quæ ſpectabant ad B. Petri patrimonium Gregorius Papa à Virgilio Licerij ſucceſſore repeteret, ad Protaſium reſcripſit ne forte ea præſtare tenueret Virgilius. *Si fortè*, inquit, *aliquo ſe modo quod non credimus excuſare voluerit* (*Virgilius*) *vos qui veritatem ipſam ſubtilius noſtis, reuera qui in Eccleſia ipſa tunc temporis curam Vicodomini gerebatis, qualiter ſe habeat cauſa diſſerite.* Patrimonium Romana habebat Eccleſia in Prouincia, ſed modicum quidem fuiſſe argumento eſt vox illa *Patrimonioli*, qua vtitur Gregorius ad Candidum ſcribens cui regendi illud cura commiſſa erat. Eſt etiam Epiſtola ad Dynamium, qua idem Pontifex ſcribit ſe per Hilarium de Eccleſiæ ſuæ redditibus accepiſſe Gallicanos ſolidos quadringentos. Fuit autem perfamiliaris & omnibus rebus coniunctus Gregorio Virgilius plurimiſque ab ipſo ſalutatus literis. Scripſit enim ad illum & ad S. Theodorum Epiſcopum Maſſilienſem Iudæos non eſſe vi ad fidem compellendos, imo verbis & ſacræ ſcripturæ ſententiis ſuadendos reuocandoſque. *Plurimi ſiquidem*, inquit, *Iudaicæ religionis viri in hac Prouincia commorantes ac ſubinde in Maſſiliæ partes pro diuerſis negotiis ambulantes, ad noſtram perduxere notitiam multos conſiſtentium in illis partibus Iudæorum, vi magis ad fontem baptiſmatis quam prædicatione perductos, nam intentionem quidem huiuſcemodi & laude dignam cenſeo, & de Domini noſtri dilectione deſcendere profiteor, ſed hanc eamdem intentionem niſi competens ſcripturæ ſacræ comitetur effectus, timeo ne aut mercedis opus exinde non proueniat, aut iuxta aliquid animarum quas eripi volumus quod abſit diſpendia ſubſequantur.* Obiit Licerius anno 591. Guntramnus anno 593 vel 594. 5. Calend. Aprilis illuſtri pietatis ac virtutum cæterarum relicta memoria, quæ Eccleſiaſticis commendata tabulis 28. Martij quotannis repetitur. Eius regnum ac Prouinciæ principatus ad Childebertum peruenit, qui anno 4. à Guntramni obitu Chriſti 596. cum vxore veneno ſublatus, filios duos Theodebertum ac Theodoricum ſucceſſores habuit.

Gregor. lib. 1. Indict. 9. Epiſt. 45.

habuit ſub Brunechildis auiæ tutela.

20. Floruit ea tempeſtate S. Birgitta Scotica multorum Cœnobiorum fundatrix. Nec multo poſt S. Columbanus Luxonienſi ſuo Monaſterio initium poſuit, de quo ex eius vitæ actis Platus lib. 1. de bono ſtatus religioſi cap. 33. quod cùm è Luxonienſi Monaſterio à Theodorico Rege Burgundiæ impulſu auiæ Brunechildis præter cæteras iniurias in exilium pulſus eſſet cum aliquot è ſuis, primùm in ea fuga ſatelles, qui per inſolentiam vnum ex eius fratribus fuſte ceciderat, paulo pòſt ipſo eodem loco aquis ſuffocatus eſt, vt ei prophetıcè prædixerat Columbanus. At Theodoricus inito bello cum fratre Theodeberto in Metenſi vrbe, incendio ſeu caſu ſeu diuinitus excitato abſumptus eſt, cuius regnum inuadens Clotharius Rex Franciæ, primùm ſex eius filios captos omnes interemit, deinde Brunechildem pene alteram Ieſabelem camelo impoſitam ignominioſe per totum exercitum ſpectandam circumduxit. Denique etiam indomitorum equorum caudis alligatam diſcerpi iuſſit, qua pœna & illa miſerrimè vitam finiuit, & ea tota familia radicitus extincta, regnum omne in Clotharium tranſlatum eſt.

21. S. Maurus Abbas & diſcipulus S. Benedicti miſſus ab eodem in Gallias anno ſalutis 542. iuxta Chronologiam Arnoldi tertio libro Ligni vitæ, at iuxta computum Eccleſiæ anno 555. celeberrimo Monaſterio extructo, cui annis quadraginta præfuit, Monaſticam diſciplinam mirifice propagauit, eius enim familia, ſiue Congregatio vt vocant, tam breui tempore ita multiplicata eſt vt certè pro miraculo fuerit. Neque multis opus videtur ad hoc oſtendendum, cum res etiam nunc in oculis & in conſpectu ſit. Denique ſanctitate & miraculis clarus ſeptuagenario maior migrauit in cœlum anno 565. Cuius adhuc adoleſcentis illud admirabilis obedientiæ exemplum à S. Gregorio Papa commemoratur. Nam cum Placidus Monachus in lacum prolapſus aquarum impetu raperetur ſancti Patris Benedicti iuſſu accurrens Maurus, & ſuper aquas incedens ſocium capillis apprehenſum ad terram attraxit. Ipſe vero Placidus deinceps ab eodem S. Benedicto in Siciliam miſſus Monaſterium & Eccleſiam S. Ioannis Baptiſtæ prope Meſſanæ portum conſtruxit, vbi cum Monachis admirabili ſanctitate vixit. Eius viſendi cauſa cùm eo veniſſent Euthychius & Victorinus illius fratres & Flauia virgo ſoror, eodem tempore illuc appulit immanis quidam pirata Manucha nomine, qui capto Monaſterio cum Placidum & cæteros nullo modo adducere potuiſſet vt Chriſtum negarent, ipſum fratreſque illius ac ſororem crudeliter, necari iuſſit, cum quibus etiam Donatus, Firmatus, Diaconus, Fauſtus aliique triginta Monachi Martyrij agonem fœliciter conſummarunt 3. Nonas Octobris anno ſalutis 539.

SÆCVLVM III.

Annus Chriſti 620. *A Conditu Monaſterij annus* 300.

22. ANnum voluentis ſæculi primum Mauri alterius electione ac promotione in Abbatem S. Victoris Maſſilienſem nonnulliſque in Prouincia familiæ Caſſianitarum haud leuibus incrementis notabilem opportunum fuerit exordiri. Etſi enim diu in Archiuis & alibi paſſim à me quæſitus eius nominis Abbas, minimè repertus ſit, tamen illum Indici noſtro reſtituiſſe videntur Chronicon Generale Ordinis S. Benedicti Centuria 6. & Martyrologium Menardi, eiuſdemque liber 2. Obſeruationum, quos ſequutus autor Martyrologij Gallicani ad ferias, virtutum & ſanctitatis eius gratia indictas pridie Idus Iunij. *Maſſiliæ*, inquit, *S. Mauri Abbatis virtutibus præclari.* Quia vero in ſerie temporum nullum ipſi certum ordinem aſſignant, inde faciles & expeditæ fiunt à peritis diuinationum coniecturæ in hanc vel id genus aliam ætatem incidiſſe, qua fortia maiorum exempla, ſcriptorum incuria ſiue obliuione intermortua, vel intermiſſione conſuetudinis antiquata, vel annalium vetuſtate obruta cum ſanctis viris fœminiſque pene tota ſepulta ſunt.

23. Arelatenſes iam pridem familiæ Caſſianitarum non tantum fama ſed conſpectu etiam & eximiis virtutum exemplis cognitæ amor & cupiditas ceperat. Id conſilij perficiendi S. Virgilius, qui tum fortè Epiſcopum agebat Arelate, negotium fecit ſuum, dum vrbem ſacris & religioſis augere parat ædificiis. Primùm enim templum D. Stephano (à venerandis quas continet S. Trophimi reliquiis nuncupatum) intra vrbem Arelatenſem fideli qua potuit deuotione conſtruxit. *Ad quod dum Beatiſſimus antiſtes*, vt teſtatur eius vitæ autor, *cum cæteris Epiſcopis qui ad dedicationem templi conuenerant pſallendo ſacras cum honore maximo reliquias B. Stephani vel aliorum Sanctorum adueheret, in ipſius vrbis porta improuiſe verſus iſte ex ordine ſic venit.* Hæc porta Domini iuſti intrabunt per eam. *Quod procul dubio intelligendum eſt vrbis memoratæ portam ſic eius orationibus munitam vt ſicut hactenus per longinqua ſpatia temporum propitiante Deo numquam eſſe comprobatur irrupta, ita nec in poſterum poſſe irrumpi diuinitate propitia cenſeatur, quoniam facillime Paſtor ille præcipuus, quem viuentem monſtrans geſta, poſt tranſitum apud Dominum obtinere potuit, vt glorioſam meritis vrbem hanc, in qua Pontificium emeruit, perpetuis temporibus defenſaret. Aforis per virtutem ſui corporis & intra per templum ſacratiſſimum quod conſtruxit, vndique per beneficia indulta quæ meruit. Omnes ergo diuinitate propitia nouerunt ſicut pſallentium turba prædixit, vrbem Arelatenſem per defenſorem Virgilium in omnibus eſſe munitam nec permitti poteſt vt locum illum hoſtiles cunei valeant irrumpere, vbi ille Chriſto dignoſcitur militaſſe.*

24. Alteram prætεrea, in honorem S. Saluatoris Domini noſtri Ieſu Chriſti

Chriſti & S. Honorati Lerinæ Inſulæ fundatoris conſtruxit Baſilicam extra muros in campis illis, quos etiam nunc *Elyſios* vocamus propter infinitam ſepulchrorum multitudinem quam illic licet intueri, atque ibi ordinem conſtituit Monachorum ſeruientium Deo. Cumque à B. Pontifice ſacra Miſſarum ſolennia celebrarentur, contigit vt cuiuſdam viduæ vnica filia in annis adoleſcentiæ conſtituta à maligno ſpiritu raperetur, quam cùm piiſſima genitrix infœlici caſu decepta non minus miſeranda quam miſera, ex vſu geſtandam pheretro collocauerit, ad ſanctum trepida cucurrit Antiſtitem, cum lachrymis potius quam verbis cauſam improbi doloris aſſignans, vt ſupra corpus exanime orationem funderet, ſupplicauit: quod vir Dei pietate victus nec differre potuit nec negare. Sed ad pheretrum continenter acceſſit, ibique pronus adorans vel in ſublime geminas manuum ſuarum palmas attollens, precibus beatis obtinuit vt mortuam ſuſcitaret. Quæ raptim tanquam poſt nimium ſoporem euigilans, oculos rediuina prægrauatos aperuit, & auocata ſurrexit. Longum itaque eſt gaudia materna diſſerere & ſtuporem admirantis populi replicare, poſtque tamen miracula per quæ mortis iura virtus meritis armata reſoluerat dum iactantiam Pontifex ille fugeret, concitus remeauit. Sed deuotio populi quæ ſuffragia in diuinis laudibus intonabat, tanta eum auiditate præcinxerat vt maximam partem induměti ſui in reliquiarũ patrocinia ciuili violentia rapuiſſet, vnde pro eius virtutibus declarandis, quod vix circa ſcapulas remanere potuit, hodierna deuotio reſeruauit. Hæc vitæ autor. Contigit & aliud non tam dictu quam re inopinatum atque admirabile, vt columnæ marmoreæ, quæ ibidem nunc videntur aſſiſtere, in altum deductæ erigi deberentur. Factum eſt autem vt dum vir Domini abſens eſſet omnes nimio labore fatigarentur, & moles lapidum mouere non poſſent. Sed in nullo grauabatur tanti onus ponderis quando eius præcedebant auxilia ſanctitatis, dum ille tamen ad templi illius ſepta operarios indeſinenter inſiſteret ita eodem abſente diabolicæ artis obuiante nequitia, vniuerſam multitudinem virorum occulta prægrauauit obiectio. Cúmque nullis rebus accedere potuiſſent alios quamplures iuuencos etiam adiunxerunt, quibus vis maior eſſe poterat & robur validius imminebat. Sed nihil proficere poterant, quibus ſpiritalis aduerſitas reſiſtebat, & tanquam ſi totam vrbem illam quod impoſſibile eſſe dignoſcitur, trahere niterentur, ita pondus mobile fraus inimica reſiſtens fecerat non poſſe moueri, cuius rei geſtum Beatiſſimo Antiſtiti anhelans illico nuntius perturbatus exhibuit, ille verò ad locum indubitanter acceſſit, néc terrore trepidus nec mœrore confuſus, cuius tantum aſpectibus inſidiator ille latere non potuit, qui populo vniuerſo latebat, tunc clamoſa voce dicere cœpit, Fruſtra per ignorantiam laboratis dum videre inimici hoſtis obſtacula non poteſtis. Nam ego conſpicio Æthiopem paruulum in quo diabolicæ virtutis conſiſtit immanitas iuuenculis certantibus obuiantem. Tunc genuflexo deuotus adorans, vt inſidiatoris aduerſitatem vinceret, auxilia diuina popoſcit & conuerſus ad funebrem dixit. O omnis dolor & inimice humani generis, quomodo

auſus es opus Dei inſidiari. Ad hanc vocem territus aduerſarius illico quia amplius ſub præſentia S. Pontificis nocere non licuit, cum nimio fœtore diſceſſit, & remotis columnis quæ ab eius inſidiis prægrauatæ fuerant, ad diſpoſitum locum vbi videbantur opponi, abſque vlla difficultate erectæ ſunt, quoniam nihil illi inſidiator aduerſari poterat cui Dei arbitrio dæmonia ſubiecta eſſe videbantur. Hactenus ille ibidem.

25. Cæterum Monachorum ordinem quos in has noui ſui Monaſterij ædes euocauit, Caſſianitas potius fuiſſe quam Lerinenſes, quibus olim præfuerat Abbas Virgilius, probabilitate magna diximus cap. 18. num. 18. Cauſam fuiſſe aiunt, Monachorum Lerinenſium iam tum notatam remiſſionem quandam & laxamentum, ex iis, quibus aſtricti erant, paulo ſeuerioris diſciplinæ legibus & inſtitutis, qua de re in vita S. Attalæ Monachi Lerinenſis qui floruit anno 626. Chronicum ipſum Lerinenſe pauca iſta perſtringit. *Bonæ indolis puer, nihil ibi vtilitatis agi cernens cœpit mente ac ſpiritu ad potiora tendere, & ad altiora anhelare: dedit ergo operam vt poſtpoſitis mundi phaleramentis Monachorum iungeretur cohorti. Clam itaque à ſodalibus pregreſſus, duobus pueris contentus ad Lerinenſe Monaſterium venit, quo in loco, diu degens cum cerneret Monachos eiuſdem Cœnobij nequaquam regularis diſciplinæ habenis colla ſubmittere, cœpit anxio animo trutinare qua potioris conſilij aditus viam panderet. Progreſſus ergo inde ad B. Columbanum Luxouium venit. Quem vir ſanctus cum ingenij ſagacis ſolertem eſſe cerneret ſuo Monaſterio iunxit, atque omnibus diuinis monitis erudire tentauit.* Item Baronius anno Chriſti 601. de Bono Abbate Lerinenſi hæc habet. *Sicut verò aduerſus* impios atque ſceleſtos homines ſanctiſſimi viri Gregorij zelus exarſit, ita è contra eos quos munus ſuum nouit religioſe explere fouit, & ſuis pene viſceribus clauſit. Videas hæc ex ipſius literis ad Bonum Abbatem Cœnobij Lerinenſis antiquitus fœcunditate Sanctorum conſpicui. Iſte namque relaxatam à prædeceſſore Monaſticam obſeruantiam fibulis diſciplinæ reſtrinxit, quem ipſe Gregorius de perſeuerantiæ bono ſollicitus, vt perſeueret admonens, ſalutaria monita impertitur. *Regiſtri Epiſtolarum lib. 9. Indict. 4. Tum infra ad annum Chriſti 664. De S. Aygulpho Abbate & Martyre Lerinenſi. Cum enim ex Floriacenſi Monaſterio*, inquit, *ad prefecturam Lerinenſis Monaſterij vocatus eſſet, in quo collapſa Monaſtica diſciplina videretur, inuidiam incurrit & odium pſeudomonachorum illic degentium Columbi atque Archadij, qui ipſum cum eius ſociis primùm vinciendum curarunt, inde vero ad eorum ſupplicium ignobilem Inſulam delegerunt inter Corſicam atque Sardiniam conſtitutam, vbi poſt linguæ abſciſſionem & erutionem oculorum, capite truncati ſunt. Sed eorum corpora comperto facinore in Lerinenſem inſulam relata atque cum honore ſepulta fuere, nefandus autem Columbus ſceleris architectus à Rege Clodouæo poſt alia tormenta necari iuſſus eſt.* Prætexunt alij Lerinæ inſulæ vaſtitatem, depopulationes agrorum, domicilliorum euerſionem, templi conflagrationem, Monachorum exilium & fugam qua imminentibus Longobardicæ irruptionis hoſtilibus copiis, vitæ rebuſque ſuis conſuluerint. Vix enim per id tempus reſpirabat

rabat à metu graſſantium per vniuerſam Prouinciam circumquaque Longobardorum, vix emergebat à fluctibus ſeruitutis, vix ab incendio & ruinis reuiuiſcebat Monaſterium Lerinenſe, ſi Gregorium audimus in hiſtoria Francorum vbi de S. Hoſpitio Lerinenſi Monacho recluſo in hæc verba. *Magnas*, inquit, *Dominus per ipſum virtutes dignatus eſt operari. Nam quodam tempore reuelante ſibi ſpiritu Sancto, aduentum Longobardorum in Gallias hoc modo prædixit. Venient Longobardi in Gallias & deuaſtabunt ciuitates ſeptem eo quod increuerit malitia in conſpectu Domini, quia nullus eſt intelligens, nullus qui faciat bonum, vt ira Dei placetur. Eſt enim omnis populus infidelis, periuriis deditus, furtis obnoxius, in homicidiis promptus, à quibus nullus iuſtitiæ fructus vllatenus prodit. Non decimæ dantur, non pauper alitur, non tegitur nudus, non peregrinus hoſpitio recipitur, aut cibo ſufficiente ſatiatur. Ideo hæc plaga ſuperueniet nunc autem dico vobis, congerite omnem ſubſtantiam veſtram intra murorum ſepta, ne à Longobardis diripiatur, & vos ipſos firmiſſimis communite in locis. Hæc eo loquente omnes obſtupefacti & vale dicentes, cum magna admiratione ad propria ſunt regreſſi. Monachis quoque dixit Abſcedite & vos à loco, auferentes vobiſcum quæ habetis. Ecce enim appropinquat genus quod prædixi. Dicentibus autem illis. Non relinquemus te ſanctiſſime Pater. At ille nolite timere pro me futurum eſt enim vt inferant mihi iniurias, ſed non nocebunt vſque ad mortem. Diſcedentibus autem Monachis venit gens illa, & dum cuncta quæ reperit vaſtat, peruenit ad locum vbi ſanctus Dei recluſus erat. At ille per feneſtram turris oſtendit ſe eis, illi verò circumeuntes turris aditum per quem ingrederentur ad eum, inuenire non poterant. Tunc duo aſcendentes detexerunt tectum, & videntes eum cinctum catenis indutumque cilicio dicunt, Hic eſt malefactor & homicidium fecit, ideo his ligaminibus vinctus tenetur. Vocatoque interprete ſciſcitantur ab eo quid mali fecerit, vt tali ſupplicio arctaretur. At ille fatetur ſe homicidam eſſe, omniſque criminis reum. Tunc vnus extracto gladio vt in caput eius libraret, dextera in ipſo ictus ſuſpenſa diriguit, nec eam ad ſe potuit reuocare. Tunc gladium laxans terræ deiecit. Hæc videntes ſocij eius clamorem in cœlum dederunt flagitantes à ſancto, vt quid agi oporteret clementer inſinuaret. Ipſe vero impoſito ſalutis ſigno brachium ſanitati reſtituit. Ille autem in eodem loco conuerſus tonſurato capite fideliſſimus Monachus nunc habetur. Duo vero duces qui audierunt eum, incolumes patriæ redditi ſunt, qui vero contempſerunt præceptum eius, miſerabiliter in ipſa Prouincia ſunt defuncti multi autem ex ipſis à dæmonio correpti clamabant. Cur nos ſancte & beatiſſime ſic crucias & incendis: ſed impoſita eis manu mundabat eos.* Addo nullam neque iuſtiorem neque grauiorem cauſam neceſſitudinis poſſe reperiri, quàm coniunctionem, quàm Prouinciæ, quàm officij, quàm publicam muneris ſocietatem, quæ cum inter vtrumque Monaſterium Lerinenſe & Maſſilienſe quaſi gemellos fœtus ab ipſis pene incunabulis interuenit, graue non fuit tranſlationes Monachorum tanquam mutuationes fieri, cùm quod non haberent tunc temporis Lerinenſes à Maſſilienſibus ſumerent. De ortu quidquid affirmare libuerit, certe in progreſſu fundationis, Abbatem S. Victoris Maſſilienſem

Maſſilienſem Monaſterium Arelatenſe S. Honorati ſub imperium ſuum ditionémque ſubiunctum habuiſſe, capite citato ex publicis inſtrumentis M M. S. S. non paucis demonſtrauimus. Creatus eſt S. Virgilius Epiſcopus Arelatenſis poſt deſudatam Lerinenſis eremi palæſtram anno ſalutis 591. ætatis vero ſuæ iam labente 78. vixitque in Epiſcopatu annos 49. moritur anno 640. ætatis verò ſuæ 127. Theodoro 1. Romano Pontifice, Conſtantino 3. Auguſto & in Gallia Dagoberto I. fœliciter regnante. Cuius feſta ſolennia celebrantur ab Eccleſia Arelatenſi 7. Octobris & à Lerinenſi. 3. Nonas Martij.

26. Sub idem tempus S. Ruſticula cum Virginibus Cæſarianis, quæ inſtituta Caſſiani tuebantur ceremoniaſque retinebant Arelate, maxima cum ſanctitatis laude vixit, Martiam aliàs dixere. Valeriano & Clementia parentibus Vaiſione Vocontiorum nata eſt. Liliolæ Abbatiſſæ, quod illam Cheraonius Guntramni Regis familiaris vi abduxiſſet, educanda data fuit Sapaudo & Siagrio Auguſtodunenſe authoribus, quæ & Antiſtita poſt Liliolam in tantam euaſit ſanctitatem, totque effulſit miraculis, vt ſacris Eccleſiæ Arelatenſis tabulis adſcribi meruerit, illiuſque reliquias ſanctiſſime in templo S. Trophimi veneratur populus. Eius vitam Florentius Tricaſtinus presbyter ſcriptis mandauit, & Celſæ Celſi Patritij affini inſcripſit. Supremum diem clauſit anno Chriſti 664. ætatis 77. Theodoſio Archiepiſcopo Arelatenſi, qui iuſſus adeſſe Concilio Cabiloni ad Ararim quod à conſtituris Patrum receſſiſſet, eò conuenire diſtulit. Eam ob rem Patres in annum ſequentem Concilium Arelate indixerunt, vt illo præſente res ageretur, atque vt nullum Theodoſio effugium eſſet, conuocati dederunt literas Patres ad illum.

27. In Oriente defecerant iam prorſus ab imperio Gallia, Hiſpania, Germania, & Lombardia, præterea Perſarum Rex Choſroa multas regiones & ciuitates pariter in Oriente occupauit, potitus eſt & Hieroſolymitana vrbe & crucem Seruatoris noſtri Ieſu Chriſti ſecum abduxit, ſed non multo poſt Heraclius anno Chriſti 612. renuntiatus Auguſtus & à Sergio Patriarcha diademate coronatus, Hiroſolymam, Syriam & Ægyptum reſtituit imperio, & Perſis victis crucem Dominicam reduxit eamque primum Conſtantinopolim deinde Romam tranſtulit. Iudæos omnes in oriente baptiſari iuſſit, aut exulare, idemque in Hiſpania à Siſibuto, in Francia à Dagoberto regibus edicendum curauit. Ita plerique Iudæorum terrore exilij ſunt ad baptiſma compulſi conſilio pio magis quam ſalubri vt poſtea docuit euentus. Cæterum Monothelitarum deinde errore implicitus Imperator nullus fuit, diem expleuit extremum anno Chriſti 641. cum annos 30. imperaſſet eo pernicioſior ob ignauiam quo diuturnior.

28. Hoc Imperatore Mahometes genere Arabs, patre ethnico matre Iudæa genitus, Chriſtianæ religionis, cuius ſacris imbutus erat, fatale portentum, exitialem condidit ſectam ex diuerſis diſciplinis Chriſtiana, Iudæa, Ethnicaque conflatam, quæ non minus licentiæ dulcedine quam armorum viribus breui in immenſum creuit. Hic de camelorum paſtore locupletis

pletis heræ coniux factus in Palæſtinam abiit, cumque à dæmone & comitiali morbo iactatus identidem corrueret, mœrenti ob id vxori perſuaſit, Gabrielis ſe Archangeli conſpectu & alloquio conſternatum ſic affici. Id confirmante Sergio Monacho, qui ob hæreſim eiectus ab Eccleſia impio Mahometi conſiliorum omnium ſocietate ſe adiunxit, mulierculæ opera latius diſſipatum ac vulgo creditum eſt. Quæ Saraceni regni origo fuit. Nam etſi Agarenus erat natione, tamen non ſine magna cauſa mutauit hoc nomen, quod promiſſio in ſcripturis ad Abrahæ filios ex Sara prognatos pertinebat, & non ad Agar. Quare cum Saracenis ſuis ad Heraclium accedens agrum impetrauit ad habitandum, ac poſtea anno 631. obiit. Quo ex tempore ſucceſſores illius Saraceni appellati, paulatim Palæſtinam, Syriam, Ægyptum Heraclio regnante ſibi ſubiecerunt. Quin & Perſidem anno 640. fugato Rege Hormiſda ceperunt. Sunt autem hi Saraceni potentes non in Aſia ſolum ſed in Aphrica quoque facti. Inde & in Hiſpaniam profecti eius quoque magnam partem diu tenuerunt. Italiam etiam ſæpe per incurſionem ingreſſi ſunt. Porro Halys à Mahomete quintus, rerum ſucceſſu elatus Propheta eximius Mahomete ipſo maior dici credique voluit, ſcitam ad id commentus fabulam. Aiebat Gabrielem Angelum nouæ legis latorem ad ſe miſſum à Deo, ſed errore deceptum iſſe ad Mahometem. Ita Saracena ſecta diuiſa, aliis Mahometem aliis Halym ſequentibus.

29. De Anglia notiſſimum eſt, vt ab Auguſtino informata, quem Gregorius Pontifex cum quatuor Monachis eo legarat, ad Deum ſeſe conuerterit vnà cum Rege Etelberto anno 603. Auguſtinum verò nauigaſſe Maſſiliam, atque ibi ad Cœnobium S. Victoris hoſpitem Monachum apud hoſpites Monachos ex itinere diuertiſſe, cuius Cœnobij Abbatem notum ac familiarem habuiſſe S. Gregorium Pontificem, colligimus ex literis ſupra laudatis eiuſdem Gregorij ad Reſpectam Parthenonis S. Caſſiani Maſſilienſis ſub eodem Abbate, Antiſtitam. Sed & hinc Arelatem adiiſſe ad Virgilium Epiſcopum fidem faciunt S. Gregorij frequentes Epiſtolæ ad Virgilium, quarum quinquageſima tertia de cauſa Auguſtini ſic habet. *Virgilio Archiepiſcopo Arelatenſi Metropoli Galliæ Gregorius, &c. Atque ideo indicauimus ſanctitati veſtræ Auguſtinum ſeruum Dei præſentium portitorem, cuius zelus & ſtudium bene nobis eſt cognitum, cum aliis ſeruis Dei pro animarum nos illuc compendio tranſmiſiſſe, ſicut ipſe vobis coram poſitus poterit indicare, in qua re oratione vos eum & auxiliis adiuuare neceſſe eſt, atque vbi opus exegerit ſolatiorum veſtrorum ei præbere ſuffragia, & paterna ac ſacerdotali eum conſolatione ſicut conuenit refouere.* Gregor. lib 5. In lict 14. Epiſt. 53 Gregorij conſilium plenum prudentiæ & fidelitatis deinceps Vitalianus Papa ſequutus, cum in Britanniam maiorem miniſtrorum copia laborantem mitteret Theodorum, hic Arelate ſimiliter pertranſiit, & Vitaliani Epiſtolis Ioanni oblatis ab illo detentus eſt, donec in Galliam proficiſcendi ab Ebroino Galliarum Præfecto facultatem obtinuit. Accipe Bedæ ipſius verba. *Theodorus ordinatus eſt à Vitaliano Papa anno Dominicæ Incarnationis 668. ſub die 7. Calend. Apri. & ita vnà cum Hadriano 6. Ca-*

lend. Iunij in Britanniam miſſus eſt, qui cum pariter per mare ad Maſſiliam & inde per terram Arelatem perueniſſent, & tradidiſſent Ioanni Archiepiſcopo ciuitatis illius ſcripta commendatitia Vitaliani Pontificis, retenti ſunt ab eo quouſque Ebroinus maior domus Regiæ copiam pergendi quo vellent tribuit eis.

30. Quod ad Prouinciæ principatum ſpectat mortuo Clothario, regnum eius Dagobertus filius in ſolidum accepit qui S. Dionyſium Pariſiorum Epiſcopum præcipuè veneratus templum ei haud procul ab vrbe condidit, doniſque quam plurimis ac muneribus locupletauit. Mortuus eſt anno 644. cui ex Nauthilde Monacha Clodouæus II. in Neuſtriæ, Burgundiæ regna, & Comitatum Prouinciæ ſucceſſit. Laudatur in annalibus ſingularis eius in pauperes benignitas quibus vt in ſumma annonæ penuria ſuccurreret aurum & argentum omne, quo Sanctorum Dionyſij & ſociorum Martyrum ſepulchra pater illius ornarat abradi iuſſit & in illos diuidi. Clotharius III. Clodouæum patrem ſequutus poſt annos regni 4. extinctus eſt circa annum Chriſti 664. Tum Chilpericus Clotharij filius annis in regno tribus decurſis à Bodilone nobili Franco interficitur anno 667. Statim Theodoricus Clotharij III. frater quem Franci prius exoſi, detonſum in S. Dionyſij Monaſterium Pariſienſe incluſerant, ad regnum vocatur. Moriens circa Chriſti annum 690. Clodouæo filio eius nominis 3. vacuam reliquit regij iuris ac tituli poſſeſſionem, cùm poteſtas omnis iam penes palatij Præfectos quos maiores indigitabant, deinceps haberetur. Childebertus demortui fratri Clodonæo ſubrogatus, Dagoberto filio regnum tradidit, quem anno 715. obiiſſe annales referunt.

31. His fere temporibus cùm Monachi Caſſianitæ Maſſilienſes in Balmæ montis ſpelunca Eremum condidiſſent Moniales eiuſdem ordinis in ima eius montis radice domicilium quod S. Zachariæ dicitur, fixere: tum aliæ deinceps haud procul Magdalenæ domo Sammaximinenſi in Artacellam, Parthenium Cœnobium nunc etiam nobile ac notum commigrarunt de quo nos ſupra cap. 17. num. 9. Illa verò prius ſuſcepta ſolitarij ſeceſſus in Balmæ ſpelunca inſtitutio mouit Sammaximinenſes, vt eiuſdem S. Caſſiani Monachos expeterent beneuole, aut acceſſitos ſtudioſe retinerent & apud ſe certis in ſedibus collocarent. Quamquam alia fundationis Monaſterij Sammaximinenſis non modo occaſio ſed etiam cauſa eius operis ſuſcipiendi ipſis Monachis fuit, celebritas famæ ac pietatis, quam locus à veneratione reliquiarum & tumulo S. Magdalenæ iam habebat acceptam. Ac breui futurum opinio erat, vt ſanctiſſimorum Monachorum virtute perficeretur, quod ſumma amplitudine & ſingulari gloria & commendatione dignum putarent.

32. Sanctitate florentes in hoc ſæculo extitere prætereà alij Monachi. S. Iodocus Eremita Britonum Regis filius, qui ſpretis opibus ſolitariæ ſe vitæ dedidit. Illuſtris fuit & S. Bathildis Chlodouæi vxor, quæ Corbeienſe & Calenſe Monaſteria condidit: nec non Itta Pipini vidua quæ cum Gertrude filia Deo ſe conſecrauit. Bamba Rex Hiſpaniæ qui anno 679.

regnum

regnum quod ſibi conſenſu omnium delatum fuerat, vi coatus eſt capere, quod poſtquam ad annum vſque decimum geſſit, eo abdicato Monachum ſe fecit vt ad cœleſtem in terris capeſſendam vitam eſſet expeditior. Item S. Ildephonſus Toletanus Epiſcopus, qui ob ſuſceptum aduerſus hæreticos B. Virginis patrocinium, allata cœlitus ab ea veſte donatus eſt. Item S. Gertrudis filia Ducis Brabantiæ agnoſcitur. Beda venerabilis in Anglia florens Græce & Latine doctus ſcripturam interpretatur, qui poſt annum 2. Gregorij III. moritur. Inſignis quoque in hoc genere, fuit Bonifacius qui adhuc merito tanquam Germaniæ Apoſtolus colitur. Hic patria Scotus cum adhuc quinquennis à parentibus ipſis oblatus diu vitam in ſacris clauſtris ſanctiſſime egiſſet, à Gregorio II. Pontifice in Germaniam miſſus, Thuringiam, Friſiam, Haſſiam Chriſti adiunxit anno ferme 716. quam ob cauſam ad eos quos docuerat regendos Moguntino Archiepiſcopatu ornatus eſt, quamquam maius etiam poſtea ornamentum ex Martyrio accepit. S. Ægidius qui à Græcia veniens Prouinciam illuſtrauit, Childeberto II. regnante, anno 709. Vandregiſillus Fiſcanenſis & Fontinellenſis Monaſteriorum Conditor, cuius anno 692. Sigebertus meminit in Chronico. Vrſmarus Lobienſis fundator Monaſterij. S. Agricolus ex Monacho Lerinenſi Auenionenſis Epiſcopus propriis ſumptibus intra ciuitatis Auenionis muros iuſſit ædificari Eccleſiam parœcialem quaſi munitiſſimam turrim in medio vineæ ad quam egregios operarios Monachos non paucos ex Cœnobio Lerinenſi vbi prima ſuæ perfectionis iecerat fundamenta curauit acciri, quod ex regulari ordine ſuauiſſimum quemdam fructum voluptatis acciperet, quibus & Abbatem præfecit & prædia liberaliter aſſignauit. Inſuper conceſſo quartarum priuilegio vt nihil deeſſet ſeruis Dei neceſſarium quod ex annuis redditibus ad illos facilè non perueniret. Peracta ſunt hæc Theodorici Regis tempore, Sergio ſummo Pontifice circa Chriſti annum 690.

SÆCVLVM IV.

Annus Chriſti 720. *A Conditu Monaſterij annus* 400.

33. HOc exeunte Chriſti ſæculo 700. Monachi Caſſianitæ quos in Monte Balma & pago Sammaximinenſi iam aliàs ſedem ac domicilium fixiſſe ſupra indicauimus reliquias S. Magdalenæ & ſociorum in hypogæum recondidere tenebricoſiſſimum, duoque programmata Gothicis exarata literis inter geminam ſuberis ſpiram rite compoſuerunt ne computreſcerent, & in marmoreum S. Magdalenæ tumulum immiſerunt, vt futuris olim temporibus ſacra D. Magdalenæ oſſa diſtinguerentur apertius, cùm in eadem ſpecu quam terra cumularunt eſſent quatuor illa, quæ etiamnum viſuntur, monumenta. Cauſam recondendi reliquias dedere barbarorum frequentes incurſiones. Nam de Vandalis Aymoinus. Aymo. lib. 4. c. 55. & 57.

De Geſtis Francorum ſub Carolo Martello. Eo tempore ſcilicet circa annum Domini 715. 730. Gens impia Vandalorum Galliam deuaſtare cœpit, quo tempore deſtructæ ſunt Eccleſiæ, ſubuerſa Monaſteria, captæ vrbes, deſolatæ domus, diruta caſtra, ſtrages hominum innumeræ factæ, & multus vbique humani generis ſanguis effuſus eſt. Cum itaque grauiſſimæ per totam Galliam perſecutiones detonarent, Vandalis omnia flammis & ferro proterentibus, ipſi Vandali peruenientes ad ciuitatem Senonenſem cœperunt eam iaculis & machinis omni arte infeſtare. Quod cernens præſul eiuſdem vrbis Ebbo nomine exiens de ciuitate cum ſuis, fretus diuina virtute exterminauit illos ab vrbis obſidione fugientibuſque illis, proſequutus eſt eos vſque dum egrederentur de finibus ſuis. Tum infra de Saracenis hæc addit, quæ tum ab eo tum à Fredegario, Sigeberto, Pythœo in Annalibus deſcripta habentur à Petauio in rationario temporum. Carolus cognomento Martellus ſiue Tudes vltimus fuit cum iam annum octauum & vigeſimum Franciam adminiſtraſſet fortitudine princeps bellica rebuſque geſtis inclytus, Pipino patre mortuo anno 714. in cuſtodiam coniectus à nouerca Plectrude indeque dilapſus, inſequenti anno Raginfridum Maiorem, vt tum dici moserat, domus electum laceſſere auſus, ab eoque primo victus poſtea ſuperior fuit anno 717. 12. Calend. April. Eumdem Aquitaniæ Ducis Eudonis auxilio fretum iterata fudit acie anno 718. Saxones inde, Alemannos, Baioarios, Noricos, & Eudone fugato Aquitanos ſubegit. Eudo rebus ſuis diffiſus Saracenos ex Hiſpania cum eorum Rege Abdirama in ſubſidium exciuit anno 725. quibus ſacra profanaque late populantibus occurrit Carolus, eoſque internecione concidit. Cæſa ſunt vno die ad 375. millia cum ex Francis 1500. haud amplius deſiderati ſint, vt ſcribit Anaſtaſius. Mox Burgundia Lugdunoque potitus anno 427. inſequenti, Eudone vita functo, Aquitaniam inuaſit. Saracenos iterum ad vlciſcendam ſuorum ſtragem Galliam incurſantes magno numero proſtrauit anno 731. & Auenionem ab illis captam recepit. Tum Narbonenſem quam ij cum Hiſpania, cui contributa erat occupatam tenebant, aggreſſus, caput eius Narbonam ac reliqua deinceps expugnauit oppida, cæſis qui ad opem ferendam ſæpius accurrerant Saracenis.

Peta. part. 1. lib. 8. c. 5.

Anaſt. in Gregor. 2. par. 97.

34. Singulatim in Prouinciam vndique omnes iſtos impiiſſimæ perſecutionis ventos erupiſſe, ſæuos extitiſſe turbines teſtantur Acta S. Porcharij Abbatis Lerinenſis & quingentorum Monachorum Martyrum, ex fideliſſimis perantiquis M M. S. S. Cœnobij Lerinenſis deprompta. Anno 730. tempore Caroli, qui, vt in Chronicis reperitur, ob victorias quas fecerat Martellus vocabatur, nefandæ gentis exercitus Agarenorum, loca ſuæ habitationis tanquam de viuariis egrediens in partes Galliarum venit. Quæ videlicet gens crudeliſſima omni humanitate poſtpoſita vbique terrarum graſſatur, maritima quæque vltra citraque peragrando demoliens, tandem in Prouinciam Narbonenſem venit, vbi deuaſtans omnia ſuo, imperio Chriſti abolito, nomine intendebat eam ſubiugare. Et cum iam nullus pene locus ſupereſſet in terris, nec in mari

mari quem nefandorum hominum rabies non deuaſtaſſet, ſanctam Lerinenſem Inſulam inuadere feſtinant, erat enim in eadem inſula à longis retro temporibus domus religionis, quæ retinens maximum examen Monachorum, præter cæteras longe lateque diffuſas, omni ſanctitate famaque celeberrima circumquaque rutilabat, eo quippe tempore Cœnobio Lerinenſi præerat vir per cuncta laudabilis S. Porcarius Abbas, qui ſanctam Congregationem illam in diuino opere inſtruebat verbis & informabat exemplis, quæ congregatio intantum ſub Beati viri diſciplinam ſanctitate profecit, vt omnes Prouinciæ Galliarum Clerici Epiſcopum, Monachi Abbatem ſibi poſcerent in Inſula Lerinenſi. Huic per viſum apparens Angelus Domini fertur prædixiſſe tempus & diem & horam certumque omnibus imminere exitium, die ab hinc ſeptima illuceſcente. Qua de re maturato conſilio commonet vt vnum de duobus eligant, aut fugæ conſulant, aut palmam Martyrij incunctanter capiant, in eorum arbitrio & poteſtate poſuiſſe Deum hoc donum tamque præcipuum, vtrum velint aut nolint breui ſanguinis commercio immortale acquirere compendium. Tunc verò ſinguli cœperunt præ gaudio lachrymari, feruentiſſime ad Martyrium aſpirantes, quibus dixit S. Porcarius. Occultemus venerabiles reliquias ne à ſacrilegis contingantur. Quod cum factum eſſet iterum dixit eis. Sunt inter vos vt non ignoratis ſexdecim pueri & triginta ſex adoleſcentes, qui ſi ducti fuerint à prophanis, dubito ne blanditiis ſiue terroribus ſeducantur quos conſulo mittamus ad Italiam, vt ceſſante hac furenti calamitate redeant & reædificent hoc ſacrum Monaſterium Lerinenſe & reuerenter colant occultatas reliquias. Quod cum ab omnibus approbaretur dixit eis. Examinate vos ſedulo & ſi quemquam ex vobis cognoueritis formidare martyrium cedat cum pueris ne deficiat in extremis grandis enim eſt carnis animæque diſtinctio. Cumque ſe ſcrutaſſent biduo diligenter, reperti ſunt quingenti & quinque qui ſolido animo ad ſuſcipiendum Martyrium pro Chriſti nomine ſunt accincti. Qui ſe crebris orationibus præparantes feruenti animo ad Martyrium anhelabant. Dum autem Sacramentis Eccleſiaſticis ſe munirent, cognouerunt duos ex ipſis iuuenes plurimùm formidantes, quorum vnus Columbanus & alter Eleuterius vocabatur, qui diſcedentes à cæteris in quodam antro prope littus Inſulæ latuerunt. Dies iam aduenerat expectata noctis tantum intercapedine diuiſa, inſtantéque vigilia matutina, clara luce è ſpeculis in longum dirigentes obtutus, viderunt hoſtile agmen aduentare, appenſiſque velis æquata fronte in obliquum deductis cornibus, totumque allabi claſſibus æquor. Extemplo turbati animis diſiectique à propoſito cum cuperent malè euadere, nec pateret vſquam locus effugij. Iam enim & hoc per ſpiritum prænoſcens Beatus Porcarius naues omnes à portu clam longius abduxerat, interdicens nautis ne intra præfinitum ſibi tempus vllo modo redirent. Carpens itaque gens prophana littora Inſulæ Lerinenſis, frendet & murmurat rugiens contra Sanctos. Interim Eccleſiæ deſtruuntur, cruces confringuntur, altaria & ſacra omnia prophanantur, improbe rapientes Monachos innocentes.

Quibus etiam iniecerunt plurima tormenta vt manifeſtarent quæque abſconderant pretioſa. Cumque à ſanctis nihil præter viles veſtes quibus ſe contexerant repeiſſent, diſgregarunt à ſenioribus iuuenes, plurima eos promittentes ſi eorum ritibus conſentirent; & ſi renuerent eos diuerſis cruciatibus interficerent. Tum vexillum ſanctæ crucis quod in agmine primo dux bonus præferre conſueuerat, defixa cuſpide ponens inſtaurabat animos dictis mordacibus. O inquit fortiſſimi milites. O inſtructiſſimi diuini prœlij bellatores. Quo ruitis, cui colla datis? Quis furor inſanas agitat caligine mentes? State precor, ſtate ne velitis manu ſtiuam tenentes retro reſpicere. Seruantes autem ex illa ſancta caterua ſacrilegi hoſtes quatuor iuuenes robuſtos corpore & facie venuſtos, Ducis eorum nauigio recluſerunt, reliquos omnes opprobriis inſultantes, plagis afficientes, lanceis pungentes, gladiis laniantes poſtremo geminatis vulneribus confoderunt. Columbus vero & Eleutherius qui vt ſupra diximus in ſcopuloſa cauerna ſe abſconderant, videntes per foramen obliquum ſociorum animas in aëre ſicut ſtellas fulgentes, cum Angelis gloriantes, & ſeſe inuicem præſtolantes dixit Eleutherio Columbus, Nonne, vides cum quanta gloria fratres noſtri, qui modo paſſi ſunt, nos expectantes aſcendunt ad cœlum? Eamus ergo & nos vt cum eiſdem laureati aſcendamus ad Dominum. Eleutherio exire reluctante proſiluit ab antro Columbus, qui illico per Martyrium cateruæ aſſociandus, detruncatus eſt. Cumque trucidaſſet gens prophana monachos viros innocentes, & eorum furor adhuc ferueret ad malum, Eccleſias omniaque ſacra ædificia Lerinenſis Inſulæ funditus euerterunt ſoloque æquarunt, lapides & columnas ſanctuarij miro modo fabricatas comminuentes in ignominiam Chriſti & Catholicæ Eccleſiæ in mare proiecerunt. Sed poſtquam rabies eorum delictis omnibus quieuiſſet, nauigantes inde peruenerunt ad locum cui nomen Agathon, vbi captiui quatuor illi Monachi obtinuerunt, vt naturæ ſatisfacerent, è nauigio deſcendere, qui nemoris condenſi latebras intrantes per vmbroſa conuallia non ſine diuino nutu aufugerunt, totaque nocte per ſecreta nemora ambulantes, ad locum qui Aralucis dicitur, peruenerunt. Quo in loco paruum nauigium prope littus maris reperientes & aſcendentes, ſacram Lerinenſem Inſulam circa auroram intrauerunt. Cernentes autem tantorum Patrum venerabilia corpora tot tantiſque vulneribus confoſſa & valde lacerata, Quis enarrare valeat quos gemitus, quas lachrymas, quæ ſuſpiria ab imis viſceribus emittebant. Mœrebant enim cordibus cur vnà ſimul cum illis beatiſſimis coronari gloria Martyrij non meruiſſent. Vnde lugubres voces amaroſque gemitus alter ad alterum emittere & iterum reuocare non ſinebant. Eleutherius verò percipiens mœrentium voces, ab antro proſiliit cognitiſque fratribus iterum lachrymæ, iterum gemitus incredibile dictu ſuper occiſorum Monachorum crudelem mortem renouantur, pœnitebat enim ſe ad gloriæ palmam cum illis ſicut potuerat cum Columbo non perueniſſe. Sed prouidentia diuina eum ſuperſtitem ſeruari voluit, vt eo ſuperſtite & ſciente poſteriſque reuelante, celebranda ſemper, ſicut dignum eſt,

eſt, paſſio Sanctorum & feſtiua in æuo coleretur. Deinde ſacram Inſulam, cuſtodem venerabilium talentorum, ſolitariam, non ſine lachrymis, vt credi poteſt, relinquentes, Italiam ad ſocios requirendos petierunt, vbi Romæ ſummo Pontifici Gregorio I I. ſignificarunt Sanctorum Monachorum necem & Cœnobij Lerinenſis ruinam. Paſſi ſunt autem iſti Sancti Martyres circa Chriſti annum 730. pridie Nonas Auguſti. Euolutis poſt hoc exitium aliquibus annorum circulis & per potentiam Francorum expulſis à Prouincia barbaris, vir Domini Eleutherius euerſum Lerinenſe Monaſterium cum cæteris Monachis ab Italia venientibus procurarunt reſtaurari, & in priſtinum ſtatum redigi. Arelatem inſuper obſidione vallaſſe tradit Pontificium Arelatenſe in Georgio, eaque capta munitiſſima circumquaque loca euertiſſe, ne hoſtibus vſui eſſe poſſent, inter quæ fuit nobiliſſimum illud Montis Maioris Monaſterium quod extra muros ædificari iuſſerat Childebertus. Heu quas ſtrages in miſeros Arelatenſes, in ſacra templa direptiones, incendia, & ſacrilegia perpetrarunt quot in virgines ſtupra, nemo ſane mortalium digne exprimat: De his Sigebertus in Chronico ſic habet. *Arelate vrbe Galliarum capta à Saracenis, & omnibus circumquaque demolitis Carolus adſcito ſibi ad auxilium Luitprando Rege Longobardorum eis occurrit eoſque terrore nominis ſui in fugam vertit.* Francos vero à Longobardo Rege adiutos ſepulchralis Luitprandi inſcriptio teſtatur Romæ, in Baſilica Apoſtolorum Petri & Pauli:

deinceps tremuere feroces
Uſque Saraceni, quos diſpulit impiger ipſos
Cum premerent Gallos, Carolo poſcente iuuari.

35. Plura ſubiicit Baronius anno 738. quæ minimè reor prætermittenda. Bene quidem ceſſiſſe rebus Hiſpanis vt Saraceni maximè ſuo ipſorum damno Gallias bello tentarint vbi ad internecionem ſæpè deleti à fortiſſimo Duce Carolo cognomento Martello, qui hoc ipſo anno eoſdem Saracenos Prouinciam occupantes vincens, in fugam adegit, eamque ſibi vindicans Francorum regni coronæ coniunxit. Ad victoriam verò illam proditur illud inſigne de Saracenis quod fuga lapſi naues conſcenderunt, vt iiſdem redirent quibus venerant nauibus in Hiſpaniam, ac vi tempeſtatis fuerint fluctibus merſi. Eſt etiam mentio de eorum immenſo naufragio in Epitaphio ſculpto in Sepulchro S. Cæſarij Arelatenſis Archiepiſcopi denuo reſtituto. Etenim inuadentibus Saracenis ciuitatem Arelatenſem, ab ipſis etiam fuerunt monumenta contrita penituſque deleta. Ipſis verò cæſis atque fugatis, parta pace cum ſecuritate fidelibus, quæ impij fuerant demoliti, pij continuo reſtaurare cœperunt, & inter alia eorum patroni Sepulchrum S. Cæſarij, quod & eiuſmodi verſibus ornauere:

Cernitur hic Pario renouatum marmore tegmen
Patri Cæſario Pontificique ſacro.
Quod ſcelerata cohors rabie deſtruxit acerba,
Hanc virtute Dei ſorbuit vnda maris

Preſul

Præſul & in ſtagno Arelatis ſede locato
Gemminus id Paulus ſtrenue compſit opus.
Cui Chriſtus tribuat cœleſtis præmia vitæ,
Cœtibus Angelicis conſocietur ouans.
Et nobis venerande Pater miſerere precando,
Diluat vt noſtra crimina cuncta Deus.

Hactenus ſepulchralis inſcriptio Saracenorum naufragij index.

36. Anno Chriſti 719. Leo III. Iſauricus Theodoſio initiato fit Imperator, regnatque annos 24. Hic appellatus eſt Iconomachus, hoc eſt imaginum expugnator, propterea quod imagines ac ſtatuas Sanctorum è templis, Iudæos vſus autore, abduci & incendi mandauit. Leonis inſaniam Gregorius II. Romanus Pontifex cùm per literas cohibere non potuiſſet de Concilij Romani ſententia Imperatorem eiuſque contactos hæreſi, ſubiecit Anathemati, ac Romam & quidquid Italiæ reliquum erat à Græcorum abſtraxit imperio, tributaque pendere iis vltra prohibuit. Hinc Luitprandus Longobardorum Rex ad vacui ſpem Imperij erectus vrbem obſidet, Romani Imperij titulos à Pontifice expreſſurus, ſed in caſſum ſpes viſque omnis cecidit. Carolus Martellus à Gregorio eſt imploratus. Luitprandus Martelli denuntiatione ab incœpto deſiſtit. Moritur Leo ex intercute, ſiue inteſtinorum dolore anno tyrannidis ſuæ exacto 24. Chriſti 741. Qui hoc perniciosior fuit, quod Conſtantinum filium patre deteriorem reliquit hæredem. Hic ab ſtercore quod baptiſmo infans admotus in aquam eliſerat, *Copronymi* cognomen meruit, ex quo S. Germanus Patriarcha qui eum baptiſabat haud vanum impietatis illius omen accepit. Præterea quod bimus coronatus *Porphyrogeniti* nomen quod primus tulit ei conuenit, & in ſocietatem imperij impietatiſque adſcitus à Patre, non Diuorum templis, non ſacris reliquiis, non B. Mariæ Virginitati pepercit. Quamquam moriens ſe ob dehoneſtatam B. Virginem Dei genitricem æterno damnatum incendio teſtatus eſt, eique deinceps venerationem iuſſit tribui. Monachis potiſſimum infenſus, quorum ille magnum numerum vt & aliorum ordinum quos ab impietate ſua abhorrere cognorat, variis ſuppliciis affecit. Huic proximè ſubrogatur filius Leo IV. Porphyrogenitus & ipſe dictus, vel à natali cubiculo, vel quod ipſe quoque à Patre adhuc infantulus adſcitus eſſet in ſocietatem imperij, qui cum Catholicum ſe principio ſimulans, ſibi largitione popularem quæſiuiſſet gratiam, in apertam hæreſis profeſſionem erupit, quam & ſacrilegio cumulauit. Nam coronam gemmis inſignem, quam dedicarat olim Mauritius, ex æde S. Sophiæ ſublatam capiti ſuo auſus imponere, ſtatim peſtifera correptus febri miſere abſumitur: Ac ne dubia morbi cauſa foret in eius capite carbunculi extiterunt. Rerum potitus eſt annos omnino quinque ac reliquit hæredem Conſtantinum VI. ſub Irenes tutela matris, quam Athenis oriundam anno 769. duxerat vxorem. Erat hæc mulier Chacani Cazarorum Regis filia quam Chriſtianam factam Irenem vocarunt. Cumque ſacras literas didiciſſet, pietate claruit & ſacras imagines coluit & colendas palam teſtata eſt. Imperauit cum filio

Conſtantino

Conſtantino annos 10. quo tempore Stauracij Patritij conſilio omnia gerebantur. Poſtea imperio deiecta regnauit filius ſolus annos quinque. Verùm Conſtantinopolitani non ferentes eius flagitia reuocarunt ab exilio matrem, quæ oculos filio eruens poſtea 3. annis imperio præfuit ſola. Itaque Irene & Conſtantinus in imperio fuerunt ſimul annos 18. vſque ad annum à Chriſto nato 801. Effoſſis oculis Conſtantinus paulo pòſt expiraſſe dicitur. Quod parricidium in Irenes laudem traxere Græculi quidam, ſed quam inuiſum Deo fuerit, ſeptem decim dierum horrenda caligo teſtata eſt, quæ mortem illius eſt conſecuta. Irene quoque anno poſt ſexto Chriſti 802. ab Nicephoro imperio fortuniſque omnibus exuta & in Lesbon deportata nondum anno vertente obiit.

37. In Galliis Carolus Martellus Pipini Magiſtri aulæ filius paterno titulo non contentus Franciæ princeps eſt appellatus, & nouum titulum nobiliſſimis ſubinde victoriis illis quas ſupra commeminimus decorauit. Eius auſpiciis Friſia & Vueſtphalia à S. Vuillibrodo ad fidem Chriſtianorum conuertuntur. Qua fortè occaſione Barholdus Dux Friſonum inſigne ſtultitiæ documentum dedit, cùm ad Vilfrandum Epiſcopum baptiſandus accederet, ſciſcitatus ab eo eſt apud inferoſne an apud ſuperos plures eſſent maiorum ſuorum? Vbi plures apud inferos cruciari accepit. *Satius eſt*, inquit, *vt plures ſequar*. Itaque expers baptiſmi triduo moriens damnatorum numerum auxit. In Prouincia Carolo abſente defectionem ab imbellibus tunc Francorum Regibus ignauiaque & otio victis moliebatur Mauritius ſiue Maurantus Maſſiliæ Dux ſiue Comes, ac Burgundionum Prouincialiumque animos pertentabat. Reuerſo Carolo fugæ tantum locum inuenit, qua ſe in præruptos Montium ſeceſſus maritimos, haud procul Maſſilia, recondidit & penitus abſtruſit. Athimum præterea & Amorrheum Saracenorum Reges eiuſdem Prouinciæ fines ingreſſos Auenione ad Rhodanum incluſit, & ingenti clade illata ab vrbis Arelatenſis obſidione repulit. Quæ verò ſcripta leguntur de Caroli anima æternis pœnis inferis mancipata & de corpore in ſepulchro non reperto, in vita S. Eucherij Aurelianenſis Epiſcopi, & apud Gratianum 16. quæſt. 1. poſt caput 59. ex Concilio Rothomagenſi, & in vita S. Rigoberti Epiſcopi Rhemenſis, & in ſcriptis capitulis vt præ ſe fert titulus ab Epiſcopis Prouinciarum Rhemenſis & Rothomagenſis ad Ludouicum Regem miſſis, non omnino certa fide conſtant. Extant certè laudata Caroli pietas à duobus Gregoriis ſummis Pontificibus ſecundo & tertio, cuius tertij illud maximum eſt ab eodem Carolo Martello præconium, quod tum Dei tum eiuſdem Caroli opitulatione S. Bonifacius centum millia Germanorum Paganorum ad Chriſtianam religionem ſuſcipiendam conuertiſſet, vt plane de ipſo, occulta licet & nobis incognita ſint diuina iudicia, ſalutem cum piis regibus conſecutum exiſtimare liceat & ſi peccator extiterit, vt ſolent Reges ſæpe delinquere), per exomologeſim illam factam quæ ſuam animam Domino per Dionyſium præſentandam adeo ſolicito ſtudio commendauit, bene ſit de eius ſalute ſperandum. Nec illud tacendum quod idem Carolus laudatus etiam inue-

nitur ab ipſo S. Bonifacio Germanorum Epiſcopo, cum rogauit filium eius Carolomannum vt bene cœpta à parente circa cultum Chriſtianæ religionis proſequeretur, rogans eum inſiſtere paternis veſtigiis.

38. Anno Chriſti 745. deſolata Aquenſi vrbe à Saracenis corpus B. Magdalenæ Gerardus quidam Burgundiæ Comes ad Cœnobium Viceliacum à ſe conſtructum tranſtuliſſe dicitur, quæ tranſlatio quamuis fide vacillet omnino, & commentitia ſit, tamen ex eo tempore Magdalenæ aduentum in Gallias & eius ſepulturam Sammaximinenſem conſtanti famâ atque omnium ſermone celebratam fuiſſe ſcribunt Sigebertus, Molanus, Guiſius, Antoninus, Paradinus, Faſti Eccleſiæ Æduenſis & Senonenſis & alij paſſim Chriſtiani orbis illuſtrium Eccleſiarum.

39. Sub id tempus Carolus Imperator Maſſiliæ nouos inſtituit Magiſtratus quos Vicedominos appellarent ac gererent poteſtatem quidem ſed imperio Generalium Prouinciæ Gubernatorum ſiue Patritiorum vt aiunt obedientem atque ſubiectam. Primus qui hac ætate titulum Vicedomini Maſſiliæ ſuſtinuit vir populi primarius fuit Anſemundus nomine, de quo memorant Annales in Chartulario Cœnobij S. Victoris Maſſilienſis.

40. Mortuo Carolo duo filij Carolomannus maior natu atque Pipinus ſucceſſerunt hæredes. Illi Orientalis Franciæ pars cum Sueuia ſiue Alemannia & Thoringia, Pipino Burgundia, Prouincia Neuſtriaque ceſſit. Hic Zachariæ Pontificis authoritate ac Francorum conſenſu Procerum Regiam ad poteſtatem quam olim obtinebat (nam veteribus Regibus iam ad egeſtatem redactis ad Magiſtros aulæ ſiue Maiores domus deuenerat) nouum Francici titulum Regis adiecit anno 752. Chilperico enim Merouingiorum poſtremo Rege ob inertiam exauctorato & in Monaſterium detruſo, Francorum regnum nouam in familiam tranſiit. Per id tempus Aiſtulphum Lengobardorum Regem Romanis infeſtum Stephanus III. Papa fugiens ad Pipinum venit in Galliam à quo incredibili exceptus honore eum, vt Longobardis bellum inferret, adduxit. Anno itaque 754. Pipinus tranſgreſſus Alpes Aiſtulphum bello petit, acie victum Papiæque circumſeſſum tandem perpulit, vt Exarchatum (nunc Romania dicitur) & Pentapolim quæ Anconam & quatuor alias Picini vrbes continebat, Pontifici traderet. Inde in Galliam regreſſus Aquitaniam & Vaſconiam ſubigit. Parlamentum in Francia primus inſtituit anno 757. A Saracenis ad fœdus ineundum incitatus legatos eorum in Caſtro Cellenſi ſuper Ligerin ſumma cum humanitate ſuſcepit, & Maſſiliam vnde venerant reuerſos multis datis donis muneribuſque regalibus ditatos in patriam remiſit. Diem obiit Pariſiis anno regni ſui 17. auctumque Franciæ regnum duobus filiis Carolo & Carlomanno legat anno Chriſti 768. ſed non multo poſt Carlomanno extincto ſolus regnauit Carolus, Princeps ſine controuerſia maximus, nam & armis inuictus & doctrinarum excultus ſtudiis, earum fautor acerrimus fuit & Catholicam religionem eiuſque caput Pontificem Romanum vnice coluit. Deſiderium enim Longobardum regni proferendi auidum, res ablatas Romano Pontifici

Adriana

Adriano reſtituere abnuentem commiſſo prœlio fudit fugauitque, Papiæ deinde obſeſſum maliſque domitum in deditionem accepit. Ita Rex dominandi auidus regnum augere moliens amiſit, nobiliot ad poſteros Longobardorum regno perdito, quàm Alboinus inchoato. Stetit id regnum annos circiter 220. Inde Pipini patris donationes Romano Pontifici factas ſanxiſſe non contentus, eas munificè cumulat Corſica, Sardinia, Sicilia, Ducatu Spoletano, Tuſcoque adiectis, quibus etiam Venetiarum & Hiſtriæ adſcribuntur Prouinciæ.

41. Inter hæc Maſſilienſe S. Victoris Monaſterium Pipino & Carolo iam notum ac nobile multis ab vtroque ditatum honoribus & præceptis decoratum Imperialibus fuiſſe teſtantur Annales in Diplomate Benedicti IX. De iterata dedicatione reparatæ huius Eccleſiæ S. Victoris Maſſilienſis. Concepta ipſa Pontificis verba Diſquiſitionis noſtræ cap.18. De Magdalena Maſſilienſi aduena, recitauimus. Qui vero præfuerunt his Superioribus temporibus Abbates certo Diario carent, ſed neque eorum nomina omnia in tabulis reperiuntur, titubatque rerum geſtarum hiſtoria memorabilium, nulli innixa fundamento, quia bello & ignauia in his turbulentiſſimis tempeſtatibus, Franci Eccleſiarum bona ſibi vendicabant, procurauit enim apud Carolum Adrianus Papa vt antiqua iura Eccleſiis redderentur, literiſque Bertericum Viennenſem monuit. *Quod quia*, inquit, *iam Archiepiſcopalis dignitas per* 80. *annos à Francis eſſet conculcata, vltore etiam numine Saracenorum ſeu Agarenorum enſis per Prouinciam debacchabatur*, &c.

42. Porro Imperatores ac Reges plures interuallo iſto quam vnquam aliàs Monaſticam vitam amplexi ſanctitatem ſuam probarunt. Anaſtaſius II. ſiue Arthemius, vt erat vir egregie doctus priuſque, ſacra ſimulachra impenſe fouit, ac demum rebus parum fœliciter cedentibus deponit Principatus inſignia, ac ſibimet imperare aſſueſcit Monaſtico habitu ſumpto. Par Theodoſij cognomento *Adramytteni* eius ſucceſſoris condiditio, primò enim imperij anno nondum exacto, à Leone Iſauro eius Duce captus & initiatus ſacris, quietiorem quàm in imperio vitam egit. Rachis Longobardorum Rex Peruſiam oppugnabat. Ad eum Zacharias in caſtra venit, cœleſtis numinis ſi pergat intentans iram, cuius colloquio ita immutatus eſt vt Peruſia quam obſidebat relicta, Papiam reuerſus regnoque conſtituto & in manus Aſtulphi fratris tradito, tum Romam profectus, ſe cum ſua vxore & filia Deo conſecrarit. Ipſe Benedictino habitu à Zacharia Pontifice indutus, in Caſſinenſe Monaſterium ſe receperit, quo etiam in loco poſtea creditur Abbas fuiſſe. Valuit fortaſſis apud Rachim recens Carolomanni exemplum. Is quippe Caroli Martelli filius & Auſtraſiæ ac Sueuiæ Rex multiſque operibus clarus, cùm cœleſtium amore captus Romam priuatus & pauper veniſſet, à Zacharia Pontifice ſacros ordines & religioſum habitum accepit, deinde Cœnobio in Soracte monte ædificato illic aliquandiu habitauit. Sed cùm propter vrbis propinquitatem à multis viſeretur, quod illius ſpiritualem quietem interturbabat, tranſtulit ſe in Caſſinatem montem, vbi à Petronace Ab-

bate ſummo cum gaudio exceptus mirabiles progreſſus in omni virtute ac præſertim humilitate effecit. Vixit Carolus hic anno circiter 750. De aliis Platus De bono ſtatus religioſi. Etelredus, inquit, Merciæ Rex anno 704. regno pluribus annis cum ſumma religione adminiſtrato, Chenredo fratris filio pene puero id relinquens, ipſe Cœnobium quod erat in eadem eius ditione periit, in quo ita virtutibus profecit, vt deinde etiam Abbas factus ſit. Ipſe verò Chenredus poſteriorem vitam patruo magis inuidens quàm priorem cùm annis tantum quinque regnaſſet, Romam profectus à Conſtantino I. Pontifice habitum Monaſticum ſuſcepit reliquumque vitæ in ea vrbe cum ſumma ſanctitate tranſegit. Porro huic Chenredo tum itineris tum conſilij ſocius fuit Offa Rex alter Orientalium Saxonum in eadem Anglia, qui item in ipſo ætatis flore in ſumma mundanæ fœlicitatis abundantia omnia ſpernens ac conculcans, ab eodem Conſtantino detonſus tunicaque Monaſtica ornatus eſt. Anno 740. Inas Rex item horum Saxonum artibus belli & pacis inclytus, pietate autem in Romanam ſedem adeo memorabilis vt totum ſuum regnum ei tributarium ſua ſponte fecerit, hic igitur Romam ipſe quoque ſe contulit, atque vt nudum Chriſtum nudus & expeditus ſequeretur, regno ſe exuens religioſam vitam magno cum animi feruore aggreſſus eſt. Idem fecit Nortumbiæ Rex Ceolulfus, ille cui Beda ſuam inſcripſit hiſtoriam. Is cum annis 8. imperaſſet, quaſi feſſus & quietem expetens ad religionem fugit. Regnum autem Egberto patruo reliquit, quod ille cum annis 20. tenuiſſet, denique idem quod Ceolulfus conſilium in eodem Monaſterio ſequutus eſt. Alterum eius exemplum vidit Hiſpania in Veremundo Caſtellæ Rege anno 786. de quo hoc etiam traditur, quod Alphonſum potius conſobrinum quam duos filios ætate adhuc teneros ſibi ſufficiendum putauit, cum ita ſubditis magis expedire iudicaſſet, ne à pueris regerentur. Quid autem mirabilius quàm Eteldrada quæ binis regibus Angliæ matrimonio coniuncta, cùm vtroque virginitatem ſeruauit, à poſteriore etiam poſt annos 12. facultatem obtinuit migrandi inter Virgines Deo ſacratas. Quam facilè eſt exiſtimare qualis fuerit in Monaſterio quæ tam ſancta fuerit in regno. Atque huius quoque vt ſanctæ Natalis dies ab Eccleſia commemoratur, vixit autem anno fermè 706. Leone Imperatore claruit in Syria S. Ioannes Damaſcenus qui pro ſacrarum imaginum cultu ſtilo decertauit. Alcuinus ex Anglia profectus in Gallias doctrinæ ſumma opinione floruit, quo præceptore plurimum vſus eſt Carolus Magnus ipſe diuinis humaniſque literis in paucis eruditus quem ille S. Martini apud Turonos Cœnobio præfecit aliiſque nonnullis, nec tamen Monachus fuit neque ſacerdos, ſed ordine Diaconi contentus viuere deſiit anno Chriſti 804.

Platus lib 2. cap. 16.

43. In Elencho Antiſtium Maſſilienſium quem ſi annuerit Deus edituri ſumus in lucem, Maurontus ex Abbate S. Victoris Maſſilienſi ac diſcipulo S. Caſſiani in Berengarij Maſſilienſis Epiſcopi demortui ſedem aſſumptus dicitur anno Chriſtiano 780. Adriani I. Pontificatus anno 9. Carolo Magno Francorum & Longobardorum Rege. Hæc eius ſingularis

laus quod Carolus Magnus paucos Abbates æque atque ipſum charos haberet nec pateretur quicquam Mauronum rogantem ab ſe non impetrare. Cum igitur oblato libello principi ſupplicaſſet vt ablata Monaſterij prædia aliqua & à Magiſtratibus parum æquis aut beneuolis regio fiſco addicta reſtituerentur haud difficile fuit iudice Imperatore Mauronum ſuper intentata lite victorem diſcedere. Quo pacto nobile prædium *Chandol* à viro principe Naufridio & vxore eius Adaltrude Abbati & Monachis Maſſilienſibus S. Victoris teſtamento relictum & à Patritio quodam, nomine *Antener* Regio fiſco perperam adiudicatum, haud difficile fuit à delegatis per Carolum Magnum extra ordinem iudicibus, qui tum fortè in Dinienſi ciuitate Prouinciæ, prò tribunali decernebant recuperare, & ad ius abalienatæ poſſeſſionis curante Mauronto redire. Obiiſſe aiunt anno 804. 12. Calend. Nouemb. de quo Martyrologium Gallicanum in ſupplemento. *Maſſiliæ S. Mauronti Epiſcopi cuius corpus pleriſque beatæ animæ irradiationibus illuſtratum in templo Cathedrali eiuſdem vrbis plurima cum veneratione ſeruatur.*

SÆCVLVM V.

Annus Chriſti 820. *A Conditu Monaſterij* 400.

44. ABhinc annis pluribus fere centum vacuitatem quamdam notat Indicis noſtri autor tum quod ſcriptores vel inſtrumenta horum temporum in tabulario Monaſterij non extent, tum quod frequentiſſimi bellorum ciuilium tumultus aut barbarorum incurſiones vix tum ex legibus quicquam fieri paterentur. Hoc enim ſæculo vniuerſæ Chriſtianæ Reipublicæ luctuoſiſſimo, perpetuos deinceps, in Italia præſertim & Gallia, ciuilium & externorum motus armorum extitiſſe nunc ad hos nunc ad illos tranſeunte ſiue Pontificatu ſiue Imperio Romano, non ex memoria modo noſtra & patrum noſtrorum, ſed ex annalium monumentis atque ex regum commentariis cognoſcimus. Acciderat omninò huic ætati, quod aliis interdum ſolet, vt hominum induſtria in quouis genere virtutis conſeneſceret, nullis calcaribus adhibitis, quibus hominum ingenia ad laudem excitarentur quod fieri & bene inſtitutis populis optimiſque principibus conſueuit. Inter cætera fuit annus Chriſti 799. Eccleſiæ Romanæ lugubris ob immane ſacrilegium admiſſum in Romanum Pontificem à ſceleſtis & impiis Eccleſiæ Romanæ potentioribus Clericis. Nepotes ſiquidem Adriani Pontificis Paſchalis Primicerius, & Campulus Sacellarius cum aſſeclis militantes in Romani Cleri primis Ordinibus, inuidia tabeſcentes ob Leonis electionem, odio implacabili ipſum proſecuti calumniiſque inſectati, tandem eo furoris & inſaniæ ſunt prouecti vt in ipſum ſacrilegas manus iniicerent, in terram proiicerent, expoliarent, conciderent, oculos eruerent, linguam radicitus præciderent, idque in ſacri muneris functione per Litanias ritu ſolenni

populum expiando. Veriti autem ne à fidelibus eriperetur, abſtractum in Monaſterio S. Geraſimi in arcta cuſtodia recluſerunt, in qua cooperante Domino & B. Petro Apoſtolo ſuffragante, magno miraculo Pontifex & viſum recepit, & lingua ad loquendum ei reſtituta eſt. Vnde eodem diuino nutu ab Albino cubiculario & aliis piis ac fidelibus viris extractus, & ad Baſilicam B. Petri deductus eſt omnibus de S. Pontificis liberatione gratulantibus, & de tanto miraculo Deum celebrantibus. Inuſitati tamen ſceleris atrocitate permotus Carolus Magnus Romam adiit, vbi cum innocentiſſimus Pontifex obiecta crimina ſponte iureiurando diluiſſet, ipſo Natalis Dominici die anno 800. nec opinantem inuadens Carolum, coronam capiti eius imponit ac Romanorum Imperatorem ſalutat. Cui vicem deinceps Carolus obſequio & liberalitate rependit. Habita inſequenti mox anno de particidis quæſtio eſt, damnatique capitis Pontifice deprecante ſolum vertère. Cæterum quod ipſo inſcio Carolo id factum acciderit, teſtatur Eginhardus in eius vita. *Romam veniens*, inquit, *propter reparandum qui nimis conturbatus erat Eccleſiæ ſtatum, ibi totum hyemis tempus protraxit, quo tempore Imperatoris & Auguſti nomen accepit, quod primo tantum auerſatus eſt, vt affirmaret ſe eo die quamuis præcipua ſolennitas eſſet non intraturum fuiſſe, ſi conſilium Pontificis præſcire potuiſſet.* Inuidiam tamen ſuſcepti nominis, Conſtantinopolitanis ſuper hoc indignantibus, magna tulit patientia vicitque eorum contumaciam magnanimitate, qua iis procul dubio præſtantior erat, mittendo ad eos crebras legationes & in Epiſtolis fratres eos appellando. Ac primum Irenes Imperatricis coniugium per Legatos Conſtantinopolim miſſos expetiit, Leone etiam Papa per ſuos Legatos ſuffragante, vires Orientis Romano Imperio adiecturus; cum Nicephorus Patritius & Logotheta indignum ratus omnia ad Latinum Auguſtum vergere, rem turbauit tumultuque per eam occaſionem Biſantij concitato vacuum ipſe inuadit imperium, & contra fidem iuramenti comprehenſam Irenem relegat prius ad Principem Inſulam; in Monaſterio ab ipſa ædificato, & poſt in Lesbum inſulam vbi ſtudioſiſſimè cuſtoditam & ab omnium conſpectu remotam detinuit. Mox Legatis ad Carolum deſtinatis pacem cum eo fœduſque renouat, vt alter Orientis alter Occidentis Auguſti fratreſque inter ſe eſſent. Quidquid Italiæ hinc à Neapoli inde à Siponto in mare procurrit cum ſuis è regione inſulis ad Græcum, reliqua pars ad Latinum Imperatorem pertineret. Sub hæc Danos cum eorum Duce Godefrido compreſſit, nec non Venetos, qui & in deditionem à Pipino Caroli filio accepti ſunt. Mauros etiam Italiam Inſulaſque populantes per duces ſuos repulit. Collocauit & præſidia Germanorum in Hungaria ad conſeruandum regnum, ex qua occaſione etiam hodie Germani in Hungariæ finibus habitant quæ *ſeptem Caſtra* appellantur.

45. Nec armis & bellis gerendis ſolum clarum eſſe, ſed Reſpublicas quoque inſtituere & honeſtis legibus ac doctrina religionis, curæ maximæ fuit ſapientiſſimo Imperatori. Concilia aliquot Romæ celebrari curauit, & in Gallia aliquoties. Quinque colliguntur ab Æmilio nempe Moguntinum,

Æmi. lib. 3.

Moguntinum, Rhemenſe, Turonenſe, Cabilonenſe, Arelatenſe. Quin & tria publica gymnaſia inſtituit ad propagandam & conſeruandam doctrinam Chriſtianæ religionis, Bononiæ, Lutetiæ Pariſiorum in Galliis, & Papiæ. In Germania ſimiliter multa Monaſteria erexit in vſum iuuentutis inſtituendæ ſcholarum loco. His adde quod Francorum ius quoque in ordinem redigi & legum libros conſcribi iuſſit. Nam vetus illud ius Romanorum iam diu antea per Longobardos & Francos obliteratum erat.

46. Noſtras peragraſſe Inſulas & peregrinatum tota Prouincia eſſe cognoſcimus tum ex M M. S. S. antiquis Cœnobij S. Pontij Nicienſis, tum ex aliis eiuſdem Prouinciæ Annalibus. Nam de Siagrio vrbis Nicienſis primo Epiſcopo. *Natione*, inquiunt, *& genere Caroli Magni Imperatoris Pipini filij fuit. Qui Carolus diuina inſpiratione ad partes Prouinciæ Prouinciarum diſponente peruenit, vt paganos & infideles ex dictis locis expelleret, & ipſam gentem ad fidem Catholicam reduceret qui cum veniſſet ad fines Cemellienſes & Nicienſes, regem Chimerienſem, Cemelienſem & Nicienſem ope diuina deſtruxit & effugauit. Duxerat enim idem Carolus ſecum dilectum honeſtumque iuuenem Beatum Siagrium nepotem ſuum Comitem Brienſem, qui inueniens in diſtrictu Cimellæ Eccleſiam, in qua S. Pontij Martyris corpus venerabatur, Monaſticam regulam ſectari geſtiens à Patruo Carolo Magno vt inibi ſibi Monaſterium ædificaretur, inſtantiſſimis precibus obtinuit. In quo poſtmodum B. Siagrius veluti clarum iubar virtutibus ac miraculis plurimis effulſit, ipſumque Monaſterium multiplici virtutum genere decorauit ad cuius piam petitionem idem Imperator Comitatum Cemellienſem ſibi & Monachis præſentibus ac futuris in perpetuum in præfato Cœnobio Deo miniſtrantibus, ad quotidiana onera ſupportando benigne ceſſit ac largitus eſt.* Maſſiliæ Monaſterio S. Victoris largum, beneficium, liberalem ſe præbuiſſe conſtat ex dictis de Mauronto Abbate & Epiſcopo Maſſilienſi ſupra num. 42. Arelate S. Petri Monaſterium in Monte Maiori à Childeberto fundatum reſtituit auxitque muneribus. Eccleſiam ibidem S. Crucis à fundamentis erexit, quam deinceps collapſam & reſtauratam ſecundo ab hoc ſæculo Pontius Archiepiſcopus Arelatenſis dedicauit Ramberto Abbate. Et alteram S. Luciani cineribus celebrem fecit in vrbe, Turpino Rhemenſium Archiepiſcopo Miſſarum ſolemnia celebrante, quam tamen non à fundamentis conſtruxiſſe ſed tantum reſtauraſſe demonſtrauimus alias cap. 18. num. 7.

47. Denique in vitæ totius moribus Carolus vir Magnus, talis ac tantus fuit Imperator, vt nullus fortaſſe illi æquari poſſit ſiue rerum geſtarum magnitudinem ſiue religionem ſpectes ſed nec in moribus haberet æqualem, niſi coniugalem caſtitatem concubinarum introductione fœdaſſet, ſed poſterior maculas iſtas pœnitentia iugis abſterſit, dum carnem ſuam ſenilem licet, cilicino ſuper nudum corpus inhærente iugiter indumento attriuit. Moritur Aquiſgrani anno ſuæ ætatis 72. Regni Francorum 46. Imperij verò 14. poſt Chriſtum natum 815. 5. Calend. Februar. Indict. 7. ſepelitur enſe accinctus, cum ſceptro & corona, Euangelium

gelium aureum tenens manibus, plane habitu Imperiali, genibus flexis, magno vniuerſorum luctu. Porro egregiarum ipſius virtutum merito Eccleſia Gallicana eius diem natalem celebrat, habentque inter ſanctos recenſitum Aquiſgranenſis Eccleſiæ Tabulæ.

48. De Concilio Arelatenſi ſub Carolo Magno quod perſtringit vitæ autor, fuſe lateque dicit Pontificium Arelatenſe in Ioanne. Ex aulico Epiſcopus Ioannes teſtis adfuit teſtamento Caroli Magni, à quo dimiſſus, Arelate Cypriani oſſa quæ Lugdunum deferebantur coluit & veneratus eſt vt coniicio ex his verſibus. *Vt tua Cypriane Martyr ſeruaret loculus neglectus oſſa.* Subditque. *Conſcendunt celeres ratem paratam, Nec ſaui metuunt pericla Ponti. Egreſſis Arelas opima portu, Occurrit placido ſinuque lato feſſos excipit ac fouet benigne.* Indixitque poſtmodum Concilium quod

Binius Tomo 3. an 813. ſub Leo. 3.

habes hac præfixa nota. *Domini anno 46. Inclyti & Orthodoxi Domini & Principis noſtri Caroli Imperatoris ſub die ſexta Idus Maias. Æra 851. Vnanimitatis noſtræ Conuentus in Arelatenſium vrbe in Baſilica S. Stephani Martyris primi aggregatus conſiſteret.* Viginti ſex in illo Patrum Conſeſſu ſanciti Canones ſolutaque Synodo ad Imperatorem allata decreta & rerum geſtarum coram ipſo facta eſt Collatio. Miſſas verò hic facimus hiſtorias quæ Turpini nomine circumferuntur de Carolo Magno, ſpectantque ad Prouinciam noſtram. Nec Terſini, Sanſonis, aliorumque Prouinciæ Burgundiæque ſubregulorum mentionem facio, cùm vnicum Regem orbis Gallicus ſpectaret.

49. Ludouicus ab inſigni vel in diuinas res vel in ſuos pietate cognomen adeptus, ex Aquitaniæ Rege in imperij conſortium aſſumptus à Patre eidem luce functo ſucceſſit, & imperij adminiſtrationem auſpicatus eſt anno 815. Stephanum V. Pontificem ad ſe in Galliam venientem quanto maximo potuit honore excepit, auitique inſtituti memor nihil potius habuit, quàm vt præberet ſe patronum Eccleſiæ & Stephanus cum rite inunctum coronatumque appellauit Auguſtum. Mare vero tranſiſſe Pontificem & Maſſiliam atque Arelatem appulſum ab Abbate S. Victoris & à Ioanne Archiepiſcopo Arelatenſi tractatum fuiſſe honore, dignitate, gratia, non ſecus ac ſi fuiſſet ipſe Imperator, dicemus infra cap. 27. In initio ſui imperij pacis fœdera inita à Patre Carolo cum Conſtantinopolitanis renouauit & rata eſſe voluit. Poſtea Lotharium filium regni conſortem delegit, vt in Italia imperaret, qui miſſus Romam à Paſchale Pontifice imperiali corona inſignitus Auguſtus eſt appellatus, Pipinum & Ludouicum Lotharij germanos, Aquitaniæ priorem, poſteriorem Bauariæ conſtituit Reges. Bernardus Nepos & Pipini fratris eius ex concubina filius Italiæ Rex declaratus. Verum anno 818. Irmingarde vxore mortua, cùm Iuditham Vuelphi Comitis filiam duxiſſet in matrimonium ex qua Carolus cognomine Caluus genitus eſt, ſuſpicati tres priores ex Irmingarde natu filij, ne inſtinctu Nouercæ imperium à ſe in iuniorem fratrem transferret, ſimul omnes in patrem haud ſemel inſurrexerunt. Ac primum inter has turbas fama de diuiſione regnorum Francorumque procerum fauor Bernardum Italiæ Regem ad

regnum

regnum Franciæ ſibi armis vindicandum erexit. Sed impium bellum non maiore anno quam conſilio geſſit. Nam ingenti Ludouici exercitu conterritus ante pugnam patruo tradidit ſe. Hunc igitur ille à iudicibus capite damnatum luminibus orbari ſat habuit, regnoque exutum Italiæ, in ordinem coëgit. Lotarius & Pipinus præter memoratam de ambitu ſuſpicionem nouercæ, pluribus aliis ſed non iuſtis de cauſis in patrem infenſi, maximè verò quod Bernardo Barcinonæ Hiſpanicique limitis Præfecto, quem ſtupri cum Ludith Imperatrice inſimulabant, plus nimio indulgere videretur, defectionem ab eo cogitant. At Bernardus Præfectus ad Imperatorem reuerſus non ſolum innocentiam ſuam iureiurando purgauit, verùm etiam periculo ſingularis certaminis probare voluit. Nihil inde tamen coniuratorum conſilia minus deferbuerunt. Pipinus enim apud Patrem remanere iuſſus eo inſalutato in Aquitaniam refugit. Quæ Pipini contumacia Patrem ita commouit vt de Regni ſui portione Carolo Caluo iuniori filiorum ſuorum relinquenda cogitare inceperit. Id quod animos aliorum filiorum à ſe ita alienauit, maximè verò Ludouici vt in ipſum copias ſuas trans Rhenum ducere illi neceſſe fuerit, & hinc Aquitaniam confeſtim repetere. Fratres iunctis copiis in Patrem inſurgunt, illumque fidei ipſorum ſeſe committentem, prætextu Lugdunenſis Concilij, rerum adminiſtratione ſummouent, & in Cœnobium detrudunt. Imperatricem verò Iuditham in Italiam iterum relegant. Huius tam impij facinoris indignitate permoti quam plurimi tum in Germania tum in Italia proceres, pro liberatione Imperatoris copias cogunt. Cum verò magnus numerus ſub Egerardo Franciæ Celticæ quondam Comite accurreret, magnum etiam è Burgundia agmen Bernardus Vuarinuſque Comites eduxerunt, quorum poſtulationibus Lotharius patrem ſuæ libertati reddere coactus in Burgundiam ſeceſſit. Qui verò pro eo in Neuſtria remanſerant Ludouici Patris Ducibus congreſſi ſuperiores euaſerunt. Tamen cum illis opitulandum rediret, Cabillonum Matiſconenſeſque vrbes quas Vvarinus paulo ante aduerſus ſe munierat euertit. Tandem tamen Patri cui etiam Pipinus aderat impar, ſupplex ſe dedidit. Ludouicus Imperator coacto liberiore Concilio Præſulum Moguntij, ſiue vt aliis placet Aquiſgraui, decretum Lugdunenſis Synodi antiquari curauit audaciamque Epiſcoporum, qui depoſitionis eius aſſenſum præbuerant, honorum priuatione vel exilio multauit. Pipinus Aquitaniæ Rex obiit ſuperſtite eiuſdem nominis filio, qui contumaciam Patris imitatus, non expectato aui aſſenſu, cum Carolum filiorum ſuorum minimum Neuſtriæ Regem deſignare vellet, ei pariter Aquitaniam adiunxerit, eumque tutelæ fratris commendauerit. Cùm verò Ludouicus Noricorum Rex patrem ea in re Carolo fratri quàm ſibi æquiorem ægre ferret, conſilia quædam in ipſum apud Tridentum cum Lothario agitaſſe poſtea auditus eſt. Quibus vt imperator occurreret in Germaniam cum copiis ſub anni 838. finem traiecit. Vbi eum ad nouos filij motus compeſcendos regreſſum, morbus in Germania corripuit ex quo diſceſſit 12. Calend. Iunij anno quàm imperare ceperat 27. vitæ 64. Chriſti 840. &

apud Mediatricos in S. Arnulfi Baſilica ab Drogone fratre eius vrbis Epiſcopo ſepultus eſt. Cuius exitum dira ſolis defectio portendit pridie Aſcenſionis Dominicæ qui fuit pridie Nonas, hora diei nona.

50. Theodebertus ſiue Tutpertus in magno Chartulario Monaſterij S. Victoris, ſcribitur anno circiter 811. fuiſſe Ludouico Pio Imperatori Caroli Magni filio in gratioſis & ſingulari amore charus, eiuſque petitionibus indulſiſſe ac confirmaſſe vectigalia Anchorarij dominij iure olim poſſeſſa, ab eius parente optimo Carolo Magno Abbatis & Monachorum S. Victoris Maſſilienſium menſariis ſumptibus adſcripta, quæ vecturis nauium, ſi quæ ad portus Monaſterio vicini ſtationem appellerent, indicebantur. Tributorum præterea immunitatem, militiæque vacationem, nec non bonorum omnium donationes ab eodem Imperatore Ludouico eiuſque præceſſoribus eidem Monaſterio factas, deinceps, nouis priuilegiis & inſtaurati iuris conceſſionibus & confirmationibus à Lotario Ludouici filio & ſucceſſore anno circiter 840. Lotarij Imperij ann. 1. Quæ tanta cura & ſollicitudo rerum ac perſonarum Monaſterij S. Victoris apertè iudicant Theodebertum Monachum Caſſianitam primò quidem in Abbatem S. Victoris, tum in Epiſcopi Maſſilienſis locum Ioanni proximè demortuo ſucceſſiſſe vt manifeſtum apparet in Indiculo Epiſcoporum Maſſilienſiũ autore Ruffy l. 9. hiſt. Maſſilien. c. 1. n. 26. & alibi paſſim.

51. Maſſiliæ ad authoritatem Monachorum Caſſianitarum augendam pertinuit Ludouici quoque Imperatoris ſumma in eos pietas. Quid enim dicam beneuolentiam? cum illud ipſum nomen Pietatis quod adeptus eſt, tantis eius ſiue erga diuinas ſiue erga ſuos meritis leuius mihi eſſe videatur. Hic æde S Victoris ornanda reditibuſque munienda etiam cum ipſo parente ac deceſſore ſuo Carolo certauit, namque frequenti cum Magno Abbate iuncta neceſſitudine, & ſanctitatis fama permotus & priuilegiis Monaſterium & donis datis ampliſſimis muneribuſque cumulauit. Hæc præcipua ſacelli decora & rerum domeſticarum incrementa Ludouico Pio Auguſto literis conſignata reperio. Conciliauit fortè etiam ex parte Imperatoris animum Monachis Caſſianitis, Iuditha Vvelphi Comitis filia, quam cum Irmingarde vxore demortua duxerat Ludouicus in Matrimonium, ſuſcepto ex ea Carolo cognomento Caluo, veriti maiores natu Lotharius Ludouicus & Pipinus ne inſtinctu nouercæ imperium à ſe in iuniorem transferret, vt ſupra dictum eſt, in ipſum haud ſemel inſurrexerunt. Ac primum Pipinus Aquitaniæ Rex cùm proceribus conſpirans Imperatorem comprehendit & Iuditham in Cœnobium Sanctæ Radegundis incluſit. Sed non multo poſt Germanorum opera reſtitutus Ludouicus recepit imperium & in integrum reſtituitur anno 834. S. Cæſariam Maſſiliæ in Monaſteriis Sancti Caſſiani edoctam religioſum inſtitutum, S. Radegundis Magiſtram Arelates fuiſſe nemo eſt qui hoc ſe audiſſe non liquido dixerit, ideoque inter vtriuſque religioſi ordinis Cæſariæ & Radegundis familias vetere vſu intercedente, potuit hanc rem pro magna S. Caſſiani commendatione apud Iuditham fama celebrare. Sub id tempus Stephanum V. Roma in Galliam conceſſiſſe

dicturi

dicturi ſumus capite proximo 27. cui Maſſiliam appulſo proceſſere obuiam ex Ludouici Pij mandato Hildebaldus Archicapellanus ſacri Palatij, Theodulfus Epiſcopus Aurelianenſis, Ioannes Arelatenſis, aliorumque Prouincialium miniſtrorum Eccleſiæ cum maxima virorum Principum frequentia, lectiſſima multitudo. Fundorum permutationem quæ Notoni Archiepiſcopo Arelatenſi cum Leymbulpho Comite interceſſerat approbauit Ludouicus Aquiſgrani, anno regni ſui 12. Chriſti 825. Comes dicebatur Leymbulphus quod toti Prouinciæ ſub Regia Francorum auctoritate terra marique imperaret. Quatuor indictis Conciliis, Toloſano præeſſe voluit Notonem noſtrum Ludouicus, idque edicto promulgauit, quod extat Tomo 3. Conciliorum ſub Ludouico anno 829. ſub Leone IV. *Quapropter*, inquit, *ſtatuimus atque decreuimus cum conſultu ſacerdotum cæterorumque fidelium noſtrorum, huius rei gratia ob placandum ſcilicet contra vos nobiſque ſubiectos Domini furorem, conuentus eorumdem Epiſcopum in quatuor Imperij noſtri locis congruentiſſimè fieri, in Moguntiacenſi vrbe, in Pariſiorum vrbe, apud Lugdunum, quarto etiam apud Toloſanam vrbem, quo ſimul conueniant Noto, Bartholomæus, Adalelmus, Agiulphus cum ſuffraganeis ſuis.*

52. Secundum Ludouici obitum, Lotharius Auſtraſiam regionem quam ſibi in Francia reſeruarat à ſuo nomine Lotharingiam appellauit, & ſe Imperatorem Italiæque Regem, Ludouicus vero Germaniæ Francorumque Orientalium, Carolus Franciæ Occidentalis ſiue Neuſtriæ à quo ſequentes Reges Gallorum originem ducunt, Pipinus Aquitaniæ, Reges nuncuparunt. Quamquam huius filios Pipinum & Carolum paternam Aquitaniæ hæreditatem ſibi vendicantes, Monachos coëgit fieri Lotharius, quod ad annum 852. Sigebertus refert. Cæterum Lotharij principatus magnis Chriſtiani orbis cladibus inſignis fuit, Saraceni ſemel & iterum ac ſæpius traiecere in Apuliam & Latium. Ab his Apoſtolorum Petri & Pauli ſuburbanæ Baſilicæ ſpoliatæ. Latium omne depopulatum, peruaſtata inde Campania, Tarentum direptum. Sed tandem cœleſtis ira cecidit in iræ miniſtros. Onuſti præda domum repetentes, fœda tempeſtate coorta, pariter cum præda obruuntur fluctibus. Alij nauali præbio à Leone Romano Pontifice ſuperantur ad Oſtiam, & inſignis eſt relata victoria, quæ populo Romano antiquam naualis triumphi ſpeciem præbuit. Inde à Leone IV. refectis iis pene omnibus ornamentis, quæ Saracenus abſtulerat, & nouis mœnibus erectis Noua vrbs Leonina conditoris nomine appellata. Is & Angelicam arcem Romæ extruxit. Quod autem Lotharius ſtirpis maximus omnia ad ſe reuocare contendebat, Ludouicus verò Caroluſque fratres ſe ſuo iure deiectum iri non patientes ſocietatem aduerſus illum ineunt. Lotharius, itaque fratrem Germania exacturus aut Rheni tranſitu prohibiturus copias præmiſit, quæ occurrente Ludouico profligatæ ſunt, adeo vt iunctis cum Carolo copiis de ſumma rerum acie cruenta in Antiſiodorenſium finibus cum Lothario rurſus decertarit, eoque fugato funeſtiſſimam victoriam reportarit. Etenim Francorum vires adeo ſunt debilitatæ in eo

certamine, vt poſtea nunquam potuerint in integrum reualeſcere. In hoc autem bello Guerricum ſiue Guerinum Prouinciæ Ducem cum Prouincialibus & Toloſanis Carolo adfuiſſe, in quodam vetere Chronico M. S. teſtatum habemus. Lotharius Celtica totaque Belgica à fratribus exactus tandem reparare vires ita potuit, vt caſtris apud Mariſconenſem vrbem locatis belli aleam denuo tentaturus eſſe videretur. Sed interponentibus ſe quibus illa ciuilia bella cordi non erant, in annum induciæ factæ, delectique vtrinque quadraginta Proceres, quorum fide prudentiaque pax æqua componi poſſet. Ludouico, pacis conditionibus, Tranſrhenanæ omnes Prouinciæ ſub regni Franciæ Orientalis nomine cum Huuia ceſſerunt. Carolo Caluo Francia Occidentalis ceſſit, quam Neuſtriam dicebant. Lotarius Italiam retinuit & Galliam Narbonenſem & eam quoque partem, quæ etiamnum Lotaringiæ nomine appellatur. Itaque hac occaſione Gallia à Germania diſtracta eſt tandem. Sed & Prouinciam Lotarij tum iuris fuiſſe demonſtrat Vignerius in Chronico. *Lotharius*, inquit, *Solcratum Ducem Arelatenſem & reliquos Comites illarum partium rebellare molientes in deditionem accepit, & prout voluit Prouinciam ordinauit.* Interea Lotharius Ludouicum filiorum ſuorum natu maximum Regem Italiæ deſignauit, qui Romam profectus aui exemplo oſculum Sergij II. Pontificis obtulit pedi. Iraque ab eo accepit inſignia & nomen Auguſti. Filius alter Carolus Prouinciam Burgundiamque Tranſiurenſem in ſortem accepit, Lotharius verò ſtirpis minimus, Ciſiurenſem Burgundiam, cui annexa erat Auſtraſia quæ tunc Lotharingia pro *Lothariana*, ab Rege ſuo dici cœpit. Hic deliciis Vualdradæ concubinæ ſuæ faſcinatus Thietbergam coniugem ſuam repudiat, ipſamque Vualdradam aſſentientibus quibuſdam Epiſcopis ſibi connubio iungit. Cauſa repudij tanta contentione apud Romanam Pontificem agitata eſt, vt Lotharius coactus ſit coniugem ſuam recipere quam tamen mox iterum reiecit, nec potuit diris Pontificiis à pellice amplius diuelli. Qua de cauſa Hubertus Thietbergæ frater Tranſiurenſis Burgundiæ Dux à Lothario deficit, eumque traductis in ſuas partes Tranſiuranis iterum atque iterum in ſe cum exercitu venientem ſtrenue fortiterque ſuſtinuit ac repulit, donec tandem à Conrado Comite iuxta quoddam Caſtrum, cui *Vrba* nomen erat, peremptus eſt. Tertius igitur à Carolo Magno Imperator Occidentis Lotharius annis circiter 15. imperium tenuit. Quippe anno 855. rerum humanarum tædio regnum omne diuiſit in filios tres, atque in Prumienſi Cœnobio Monachus eſt factus, vbi & 3. Calend. Octo. obiit.

Ipſum vero Monachos Maſſilienſes S. Victoris notos & familiares habuiſſe teſtantur magna in eorum honore, gloria, cæteriſque commodis amplificandis non dico officia, vel merita potius ac ſtudia, quanta nemo præter ipſum. Inductus frequenti conſuetudine atque vſu eorumdem vt creditur, nec non recordatus ſermonis quem Ludouicus ipſius Pater moriens habuerat de mundi vanitate, quam ſcilicet ipſe quoque experiendo cognorat, humana omnia deſerere conſtituit, atque ex illis imperij fluctibus in portum ſe religioſæ quietis recipere. Quamobrem mirante toto orbe

orbe terrarum, in Premenſi Monaſterio ſe concluſit, vbi reliquam vitam tranſegit in paupertate & obedientia. Vixit hic anno ferme 865. Sergio 2. Romano Pontifice qui primus Pontificum nomen mutauit, cùm antea *Os porci* diceretur, vnde mos inoleuit apud ſucceſſores mutandi nomen. ſic Platina. Tempore huius Imperatoris anno 841. maiora omnia re quam fama & exiſtimatione fuiſſe in Monaſterio S. Victoris teſtantur Annales in Magno Chartario fol. 7. vbi de bonorum variis donationibus & agrorum aſſignationibus, fertur Sigofredus vir clariſſimus ac nobiliſſimus cum Exlemba vxore liberalitate vſus villam quamdam *Carmllianus* nomine lectiſſimam patrimonij ſui portionem Abbati & Monachis S. Victoris teſtamento legaſſe, quam deinceps expilatam & à nefariis prædonibus in ſuam ditionem & poteſtatem redactam, Guillelmus & Fulco Vicecomites Maſſilienſes anno 1020. in integrum Monachis reſtitui curarunt vt infra mox ex tabulis recitabitur num. 75.

52. Anno 855. Ludouicus II. Lotharij I. filius & hæres imperium ſuum auſpicatur. Is auitæ in Romanum Pontificem obſeruantiæ haud parum memor, Nicolao Pontifici ad ſe in caſtra tendenti obuiam progreſſus, Pontificalem frœno deduxit equum, à quo Pontifice libido tunc notata Lotharij II. Regis & fratris eiuſdem Ludouici II. Imperatoris, qui coniuge Theutberga Boſonis filia falſis onerata criminibus, & repudiata, Vvaldradam pellicem duxerat. Paucis interiectis annis Ludouicus Mediolani moritur anno principatus 20. nulla virli ſtirpe relicta. Quæ fama patruos eius, Carolum Caluum Franciæ, & Ludouicum Germaniæ Reges ad imperij certamen accendit. Cæterum Ioannis VIII. Pontificis Romani prudentia & authoritate, oriens incendium reſtinctum eſt. Contentio ab armis ad ius reuocata, coactoque Epiſcoporum Concilio, Imperium Carolo Caluo Ludouici Auguſti patruo omnium conſenſu datum, qui poſt Getardum è Comitatibus Viennæ & Prouinciæ expulſum, Romæ à Ioanne VIII. in Baſilica Vaticana, de more ante Confeſſionem B. Petri, Auguſtus coronatus eſt. Suffectus Arelatenſium Duci Solocrati, qui rebellionem Lothario fecerat, Gerardus iſte Prouinciam adminiſtrabat, Proregis nomine, ſub Ludouico Imperatore. Quod autem Ioannem VIII. fœminam fuiſſe fabulentur veri locum apud imperitum vulgus obtinuit, ſiue muliebris Pontificis facies, ſiue effreminatus interdum vigor. Porro Caluus vix adhuc pedem Italia extulerat, cùm vt eius imperium ſibi ſtabiliret, Boſonem Bouini ſiue Buuini Comitis Ardennæ filium ac Iudithæ vxoris ſuæ & Richardi Comitis Matiſconenſis Fratrem, qui omnia tunc apud illum poterat, & Calui pene ſocius dicebatur, Inſubriæ Ducem inſtituit, eiuſque capiti coronam Ducalem ſuis manibus in celeberrimo Procerum Italorum Conuentu Papiæ impoſuit. Hermengardam inſuper Ludouici Auguſti filiam quam Pater Baſilio Græco Auguſto deſponderat, eidem matrimonio collocauit, datis in dotem Prouincia & Arelatenſi Regno anno ſalutis 877. Primus Arelatenſium Rex Boſo appellatus Prouinciam tenuit ab eodem regno Burgundiæ diſiunctam ac ſeparatam. Alij non modo Regia Prouinciæ

corona minimè donatum fuiſſe Boſonem à Carolo Caluo Imperatore, ſed etiam aduerſus ipſum dum in Italia eſſet, cum cæteris Regni Gallici proceribus conſpiraſſe ac coniuraſſe affirmant cúmque vxorem ſuam vaga libidine famoſiſſimam veneno ſuſtuliſſet, Hermengardam Ludouici Imperatoris filiam, quæ penes Berengarium Ducem educabatur, ſibi connubio copulaſſe. Quod tamen Carolum æquo animo vel non diu grauiter tuliſſe oportuit, extat enim diploma in monumentis Cœnobij D. Benigni Diuionenſis anni Regni ipſius Caroli in Francia 37. in ſucceſſione Regni Lotharienſis 7. Imperij 2. 8. Idus Ianua. in quo Carolus Boſonem Chariſſimum ſuum vocat *Italiæ Ducem miſſum & ſacri Imperij Archiminiſtrum.* Vt vt ſit de electione Boſonis in Regem ſcribit Paradinus quod Ludouico Calui filio è viuis ſublato, cùm inimicitias & ſimultates inter ſe gererent Francorum Proceres, inuiſa etiam permultis eſſet Calui memoria, è re ſua crediditſe Boſonem Ludouico & Carlomanno ex pellice Ludouici Balbi filiis Regium nomen inuadentibus, Regem Burgundiæ ſe dici, vxoris etiam iure quidquid Rhodano, Arari, & Alpibus continebatur ſuum prætendebat. Reperiuntur Boſonis coronationis tabulæ in Annalibus Burgundiæ à Paradino editis, diciturque Roſtagnus Archiepiſcopus Arelatenſis tum ipſum, tum Ludouicum eius filium deinceps vnxiſſe in Reges Burgundiæ, tanquam totius Regni Burgundici *primas:* in tabulis enim coronationis vtriuſque ſubſcripſit *Roſtagnus Archiepiſcopus Arelatenſis Burgundiæ primas.* Dictique ſunt Boſones Arelatenſes Reges, eo quod Arelate regiam habuerint. Et in Autentico Eccleſiæ Arelatenſis diploma recitatur, quo Lotharij & Ludouici II. Imperatorum conceſſiones Eccleſiæ Arelatenſi factas confirmat ſubſcribitque hoc modo *Boſo Sereniſſimus Rex.* Deceſſit Viennæ, ſepultus vt ex eius ſepulchrali epigraphe colligitur anno Imperij ſui 8. (Parad. lib. 1.)

53. Cæterum Calui filius vnicus & hæres Ludouicus Balbus Ioannem VIII. Pontificem ad ſe venientem Lugduni honorifice excepit more maiorum, & ab eo viciſſim Auguſti inſignibus ac titulis decoratur, ob idque Ioannes vexatus deinceps ab Romanis Vrbe coactus eſt excedere, vt Sigebertus ad annum 878. prodidit. Hinc ad Balbum profectus anno integro apud ipſum fuit. Ergo Balbus Franciæ Rex tertio à patris obitu anno periit 4. Idus Apri. anno 879. Filios ex Anſgarde priore coniuge (ſed patris iuſſu repudiata) ſuſceperat duos, Ludouicum & Carlomannum, ex Adelaide verò Carolum Simplicem in cunis moriens reliquit. Poſt altercationem Reges Franciæ creati ſunt, Ludouicus cui Francia & Neuſtria obtigit, Carlomannus qui Bugundiam Aquitaniamque tenuit. Sed ille haud multò poſt obiit anno 882. menſe Auguſto, hic verò anno 884. Carolus cum eſſet infans, interea dum adoleſceret, tam Romanum imperium quàm regnum Francorum aliquandiu fluctuauit. Etenim ingreſſis iterum Italiam Saracenis ac depopulantibus omnia, reuocarunt Romani è Gallia Pontificem, qui neceſſitate compulſus cum à Gallia propter teneram Regis ætatem vix poſſet à periculis defendi, ſubſidia Germanorum implorauit ad eripiendam Italiam ex impetu barbarorum. Venit

tum

tum in Italiam Carolus Craſſus Ludouici II. Germanici filius & profligatis Saracenis Imperialem coronam accepit anno 882. Northmannorum graſſationes prædationéſque crebræ ætate iſta per Gallias Prouinciis omnibus exitiales fuerunt. Anno Chriſti 841. occupata Rhotomago cædibus atque incendiis cuncta vaſtarunt. Nanetum vrbem capiunt, vbi Epiſcopum ipſius S. Sabbathi die ſacris operantem ceremoniis interficiunt, cùm pleriſque clericis & promiſcua vtriuſque ſexus multitudine. In Turonos cùm veniſſent, ſuburbana omnia, inque his Monaſterium quod maius dicitur S. Martini habitatione celebre ſuccendunt, mactatis in eo Monachis centum & viginti. Tum vrbem ingreſſi vniuerſam, cum B. Martini Baſilica cæteriſque, ſubiecto igne demoliti ſunt, item Iuliomagum Andegauorum. Anno 857. in Pariſios impreſſione facta ſuburbanas complures Eccleſias & inter has S. Genoueſæ flammis conſumunt. S. Vincentij ſiue S.Germani Baſilicam immenſa olim pecunia redemptam incendio tradiderunt. In Aurelianos deinceps impetum anno 861. fecerunt. Floriacenſi incenſo Cœnobio vrbem ipſam Aureliam eadem clade peruaſtarunt. Neque his tempeſtatibus Prouincia noſtra fuit in portu. Inter Hiſpaniam & Africam per Gaditanum fretum circumuecti & aduerſo Rhodano ſubeuntes Valentiam vſque, vaſtitatem ciuitatibus omnibus intulerunt.

Berengarium ex Monacho Abbatem electum fuiſſe his temporibus colligitur ex Annalibus Monaſterij in Magno chartulario fol. 2. verſu 10. vbi reſtitutum eſſe traditur dominium oppidi De Seillans. Diœceſis Foroiulienſis, ereptum olim Monaſterio S. Victoris. Quam gratiam conceſſiſſe dicitur poſtulanti Berengario Abbati, Rex Francorum Carlomannus ſtudio atque opera Hugonis cognomento Abbatis, Lotarij iunioris ex Valdrada pellice filij, ac Frotarij Epiſcopi Burdegalenſis, quorum iuncta potentiæ fortitudo multam illis apud Principem conciliabat authoritatem. De hoc Hugone expreſſa mentio habetur in literis Ioannis Papæ VIII. Epiſtola 211. & 212. ſimiliter de Frotario Epiſcopo Epiſto. 104. & 112. quas recitat Sirmondus Tom. 3. Concilio. anno Chriſti 880.

54. Ab his in Gallia profligatus Carolus Craſſus in eam calamitatem recidit, victum vt ſibi precario quæreret ab Arnulpho Carlomanni Bauariæ Regis filio. Moritur anno 888. quem ob pietatem & plurima fortunæ decora atque ornamenta commendant hiſtorici, virum tribus regnis Germaniæ, Galliæ, Italiæ Imperij titulis quod præter Carolum Magnum & Ludouicum Pium nemini contigit clarum, ſi parta regna maieſtatemque regiam æque tueri ac parare potuiſſet. Amoto Carolo Craſſo cùm Imperatoriæ ſtirpis virtus indoleſque defeciſſet, Francium quoque imperium defecit anno poſtquam ceperat 84. Itaque regnum Italiæ cum imperio ad Italicos principes deuolutum eſt. Vido Imperatoris inſignibus tituliſque à Formoſo Pontifice decoratus primus Italiæ gentis imperauit, ac Berengarium Ducem Foroiulienſem Adriani III. Pontificis decreto regem Italiæ ſalutatum bello perſequitur, victumque cogit

cogit ad Arnulphum confugere quem Italiæ potiundæ ſpe eo facilè pellexit. Vido Imperatoris nomine Italia potitus anno 894. moritur, cuius filius Lampertus Imperatoris & ipſe nomen à Vidone patre anno 892. conſequutus, anno 899. in venatione peremptus eſt. Franci interim dum Carolus ſimplex adoleſceret Ottonem vel vt aliis placet Odonem Pariſienſem Comitem conſentiente Arnulpho Regem eligunt anno 889. Fuit hic Roberti Franciæ Ducis filius eius, qui à Northmannis anno 867. occiſus eſt. Francos gubernauit annis nouem vſque ad annum 898. quo moriens Francorum principes obteſtatus eſt, vti Carolo Ludouici Balbi filio regnum deferrent, quo cum bellum aliquot iam annos gerebat.

55. Floruit Arelate Rotlandus Archiepiſcopus Lothario Imperatore, qui Valentiam ad Rhodanum cum multis aliis Epiſcopis acceſſit, ibique Godeſcalcum malè de prædeſtinatione ſentientem condemnaturus & de Epiſcopi Valentinæ vrbis criminibus diffamati cauſa cogniturus, Synodum coëgit, cuius acta recitantur Tomo 3. Conciliorum ſub Leone 4. anno 855. Huic Ludouicus II. Imperator Lotharij filius Crudatenſe Cœnobium ad Rhodanum ſimulque Abbatiam S. Cæſarij in Inſula Camaria ſitam diplomate confecto dedit, quod in Autographo Capituli Arelatenſis fol. 2. ad verbum redditur. Verùm Saracenos Arelatenſium agris perpetuo infeſtos dum repellere ſatagit in illa S. Cæſarij Abbatia recens impetrata, quam præſens ipſe aggeribus, foſſis, cuſtodiis, vigiliiſque munierat à Barbaris circumuentus & captus in eorum nauibus inedia occubuit. Roſtagnus item ſanguine illuſtris Archiepiſcopus Arelatenſis vixit Ludouico Imperatore, qui Ioannem VIII. Romanum Pontificem primò Maſſiliam appulſum excepit deinceps Arelate, dum in Gallias tanquam ad aſylum confugeret tyrannorum auaritia & iniuriis Romæ oppreſſus. Richardis vxor Caroli Craſſi nunquam ab eo cognita & tandem ab eo repudiata, quòd cum Luiduardo Epiſcopo Vercellenſi criminibus adulterij notaretur in Monaſterio vitam virgo clauſit.

SÆCVLVM VI.

Annus Chriſti 920. *A Conditu Monaſterij 500.*

56. BOſoni in Arelatenſi ac Prouinciæ regno ſucceſſit Ludouicus eius filius, quem ex Hermengarda coniuge ſuſceperat, & ab Epiſcopis, Proceribus, ac Prouinciæ ciuitatibus in Regem anno ſalutis 889. recipitur & anno 891. Auguſtus ſalutatur. Ex quo nouum in Italia bellum. Berengarius Lamberto vita functo, regno Italiæ potiebatur, cùm Ludouicus hic noſter Prouinciæ Rex Ludouici II. Auguſti nepos ad auiti regni ſpem erectus & ab Adalberto Tuſciæ Marchione excitus bellum intulit Berengario. Itaque cum maximis copiis tranſgreſſus Alpes, ſummis Longobardorum ſtudiis recipitur, ingentique Principum gratulatione Rex Italiæ ſalutatur. Romam inde progreſſus à Benedicto IV. ritè appellatur

appellatur Auguſtus. Qui poſt annos tres eiuſdem à quo vocatus erat proditione Veronæ captus, à Berengario oculis & imperio priuatur Auguſto menſe anni 904. Eo verò mortuo Carolus Conſtantinus eius filius ſolo Viennenſi Comitatu potitus eſt nempe quod Hugo Comes Arelatenſis Prouinciam & Arelatenſe regnum quidquid id eſſet tanquam iure paterno ſibi debitum occupauerat.

57. Extat apud Autenticum Capituli Arelatenſis fol.1. Ludouici Boſonis Imperatoris diploma quo Manaſſi Boſoni Archiepiſcopo, Regibus Burgundiæ & Arelatis ſanguine coniunctiſſimo antiqua Eccleſiæ Arelatenſis iura confirmantur renouanturque, & inter alia. *Abbatias*, inquit Ludouicus, *Anianam, S. Mariæ de Gordianicis, atque de Crudatis cum omnibus appendiciis earum, portum etiam Arelatenſem tam ex Græcis quam ex aliis aduenientibus, nec non & Teloneum ſimul cum moneta, ad ius & proprietatem Eccleſiæ S. Stephani omni tempore teneat & poſſideat, & in ſuos proprios vſus quidquid facere voluerit faciat nemine contradicente. Inſuper & omnes res quas anteceſſor ſuus ab anteceſſore meo obtinuit, ſcilicet Iudæos præfata Eccleſia perpetuo iure obtineat.* His ſubſcripſit Viennæ X X. Imperij anno Ludouicus ſereniſſimus Auguſtus, legiturque in autographo noſtro Capitulari conceſſio prædij clientelaris in vtilitatem Rothbaldi, quæ annum eiuſdem imperij notat trigeſimum tertium. Nec plura apud hiſtoriæ ſcriptores de Boſonum familia ex quo aut odium Francorum in ipſos Boſones propter Arelatem occupatam colligere eſt, vel certè veriſſimum eſſe quod perhibent Philoſophi, fortunam dominam rerum humanarum, inſanam eſſe & cœcam & brutam, ſaxoque inſtare globoſo, vt prædicant, volubili.

58. Maſſiliæ in Monaſterio S. Victoris, Abbas *Magnus* nomine vir plane diuinus ac ſingularis ſedem excepit, qui regebat Abbatiam anno Chriſti 904. vt habetur in Magno libro Chartarum fol.2. verſo, *priuilegio Domini Ludouici Boſonis Imperatoris*, quæ ſunt concepta teſtimonij verba. An verò *Magnus* iſte oriundus ex perilluſtri Albienſium Magnatum familia Auenionenſi de qua legimus in Chronicis Cœnobij Lerinenſis, Barrali autore, S. Agricolum Epiſcopum Auenionenſem ex Monacho Lirinenſi circa annum Chriſti 630. Honorio ſummo Pontifice & Clothario in Gallia regnante, natum eſſe Auenione patre B. *Magno* qui huius ciuitatis Epiſcopatum poſtea ſortitus eſt matre Gadaltruda ſiue Anſtadiala, auo vero Albino *Magnate*, inſignes illi quidem & ea quæ ſecundum carnem eſt, inter reliquos Prouinciæ proceres generis claritate & nobilitate conſpicui, ſed ea quæ ſecundum Deum eſt vera gloria, virtute, fide, ac pietate longè illuſtriores, nullum probationis genus habetur aliud præter probabiles diuinationum coniecturas. Addo virtutem & ſingularem religioſæ vitæ ſanctimoniam in tanta poſuiſſe *Magnum* apud Ludouicum Imperatorem gratia, vt eius merito atque etiam Roſtagni Archiepiſcopi Arelatenſis ſimul & Terberti Comitis ſuaſu & inſtinctu, Monaſterium non modo ſalaria congiaria ſed vicina quoque illa agrorum ſpatia quæ *Paradiſus* ſiue *Porta Paradiſi* appellantur, tum reliquas vniuerſi Montis

LLl

Rotundi, qui nunc mons Dominæ de Gardia dicitur, circumquaque iacentes vineas, Syluas, oleta, paſcua Ludouici Imperatoris liberalitate ac dono dato acceperit.

59. *Garinus* Abbas S. Victoris ſubſtituitur *Magno* nullo quidem certo annorum calculo, vixiſſe tamen creditur anno Chriſti 926. poſt Ludouici Boſonis Imperatoris ac filij eius Conſtantini deceſſum, quamquam vereor ne nihil coniectura aberrem, cùm Hugo Bertæ Lotharij, qui Auſtraſiis Lotharingum nomen dedit, ex Valdrada pellice filiæ ac Theobaldo Hugonis Lotharingici Magiſtro militum patre, præfectus eſſet Arelatenſium, & Ludouico Boſone Auguſto orbo & Carolo Conſtantino eius filio liberis deſtituto Prouinciam ſupremo iure, licet fiduciario adminiſtrare viſus ſit, & in poſteros tranſmiſerit. Sed interim Berengarius in Italia Auguſtus à Ioanne 10. rite appellatus, parum quietum habuit imperium, Regni proceres Rodulphum Burgundiæ Regem in Italiam euocatum, pulſo eius ope Berengario, Regem Italiæ ſalutant. Ergo Berengarius regno exutus altero imperij ſui anno, Veronenſium fraude occiditur an. 24. rarum humanæ fœlicitatis vices variantis exemplum. Filiam habuit Ghiſſelam ex qua Adelbertus Eporediæ Marchio Berengarium genuit qui Rex Italiæ poſtea fuit. Haud lætior Rodulphi, regni competitore ſublato, exitus fuit, quippe Italorum conſpiratione vocato in regnum Hugone Prouinciæ Comite diſceſſum ipſe vel deſperatam fugam parare & in Burgundiam ſe recipere coactus eſt anno 926. Coniurationis huius in Rodulphum Princeps fuit Lambertus Archiepiſcopus Mediolanenſis, qui communicato cum Ioanne X. ſummo Pontifice conſilio, & ex ſententia & voluntate procerum Italiæ, Legatos ad Hugonem Comitem Arelatenſem miſit qui dicerent Rodulphum ludibrio eſſe omnibus Italis, ſi vellet in Italiam manu armata venire, factu perfacilè fore vt totius Italiæ imperium habere poſſit, rogantque vt miſereretur cōmunem Italiæ fortunam, iiſque pollicitationibus ac præmiis depoſcunt vt belli initium faciat & ſuis copiis ac virtute Italiam à ditione Rodulphi vendicet. Hugo conditionem non reſpuit, nam iampridem ſumma cupiditate tenebatur potiundi regni Italiæ, & conſilio pro tempore & pro re capto, pedeſtres copias & equitum turmas, quas in continente parauerat nauibus longis impoſuit, & à portu Maſſilienſi ſoluit, lenique Africo prouectus menſe Iulio eiuſdem anni Piſas lætus acceſſit, ibique à Legatis ſummi Pontificis Ioannis, & omnium procerum Italiæ ſumma cum animi lætitia eſt acceptus. Inde recta Ticinum contendit, eò cùm veniſſet ſumma omnium procerum voluntate Rex eſt ſalutatus, & inſignia regia ab Archiepiſcopo Mediolanenſi ſumpſit. Mox regni negotia aggreſſus eſt, & 8. Idus Auguſti Veronam atque inde Mantuam venit, ibique cum ſummo Pontifice Ioanne colloquium habuit, nam eum locum colloquio delegerant, & fœdus percuſſit. Deinde Ticinum reuerſus animum ad regni adminiſtrationem appulit, ac 20. circiter annos in ea dignitate manſit.

60. Belli ſocium Hugoni ſe adiunxit, cuius erat propinquus, Manaſſes,

naſſes Boſo Arelatenſis Archiepiſcopus, fuiſſe vero vtrumque virum fortem atque magnanimum, ac ſorte non contentum in Italiam conſcendiſſe aiunt Manaſſem, multas violaturum Eccleſias & laceraturum, quippe qui Mantuanam, Tridentinam, & Veronenſem non in vſum ſed in eſcam, Luitprando teſte, accepit Eccleſias: illum verò Italiæ vt vacuæ poſſeſſioni, ſpe imperij incubaturum, quod Burgundiæ ſeu Arelates regibus Italiam, Auguſtumque nomen deberi diceret. Nec inani vterque ſpe fruſtratus, Manaſſes enim autore tandem Hugone ac fauente Berengario, qui ſuas Manaſſem in partes adducere contendebat, factus eſt præſul Mediolanenſis, ſimul & in Hugonem omnium Italorum vota conuenere. Quatuor igitur imperij annis fœliciter exactis, Itali tædio regni Hugonis affecti ad primam inconſtantiam ſunt reuerſi, & Rodulphum rurſus ad regnum capiendum inuitauerunt anno 932. Quibus rebus cognitis Hugo, vt erat homo rerum agendarum peritiſſimus, maturrimè occurrendum eſſe ſtatuit, & communes amicos de concilianda pace ad Rodulphum miſit, qui quidem eiuſmodi conuentiones fecere. Imprimis vt pia & æterna pax ſit inter eos. Rodulphus Adelidem filiam Lothario filio Hugonis in matrimonium dabit, totumque ius quod habet & ſperare poteſt in regno Italiæ Hugoni & ſuis præſenti conuentione cedet, nec Italos opibus, animis, conſilio contra Hugonem iuuabit. Sed illi ſi facto opus erit tria millia peditum, & quingentos equites leuis armaturæ in ſubſidium mittet, ſtipendiis tamen Hugonis. Hugo totum ius quod habet & habere poteſt, Rodulpho & ſuis in Principatu Viennæ, in Sebuſianis, Ambarris, Allobrogibus, qui trans Gaium flumen habitant, & in ea regione quæ ab Iſara ad Druentiam vſque ſpectat, denique quidquid in tota Prouincia quæ in confinio Rhodani eſt, excepto Comitatu Arelatis quem ad vitam duntaxat ſibi reſeruabit, præſenti etiam conuentione cedit. His rebus pace firmata & iureiurando ac fide, ſumma cum religione ſancita Adelidis & Lotharij nuptiæ Mediolani maximo luxu & apparatu celebrantur, & Berta vxor Rodulphi Regis ad pias actiones animum conuertens celebrem religionis domum, cum ſumptuoſo templo Paiernæ à fundamentis ædificari fecit, ibique religioſos viros collocauit, qui parce ac duriter vitam agerent, vt reiectis omnibus impedimentis Deo ſeruirent & vitam perfectam amplecterentur. Quinto poſt anno Rodulphus in grauem morbum incidit quo confectus è vita exceſſit, ſepultuſque eſt in templo Paiernano, funere magnifico & ſumptuoſo, vt regem decuit, anno 929.

61. Hugonis inſigne præ cæteris facinus extat, quod Saracenos è Fraxineto arce deturbauit, quam illi in Cottiis ſitam Alpibus naturali munitam ſitu & inacceſſam ante aliquot annos occuparant, ex eaque in vicinas Prouincias excurrentes, Chriſtianis terrori erant & exitio. Hoc anno 941. eos vt ſcribit Sigebertus, Græcanico iniecto paſſim igne profligauit Hugo. Et Frodoardus in Chronico anno 924. *Hungari per abrupta tranſeuntes Alpium iuga venerunt in Galliam, quos Rodulphus Ciſalpinæ Galliæ Rex, & Hugo Viennenſis, qui idem ipſe eſt cum Arelatenſi, inter*

anguſtias Collium Alpinorum claudunt, vnde in primo loco per deuia montis euadentes Gothiam impetunt, quos inſequentes prædicti duces ſternunt ex eis quos reperire potuerunt. Lugubrem & deplorandam huius cladis memoriam habes in inuentione corporis S. Ægidij ex Breuiario ſecundum vſum Abbatiæ S. Ægidij ad Rhodanum, cuius hæc habentur concepta verba. *Anno 925. Cum præerat huic Monaſterio Domnus Antulphus Abbas, gens Hungarorum, quæ & Hunni olim vocabantur, egreſſa de finibus Pannoniæ, cùm pertranſiſſet deuaſtando terminos Italiæ, quaſi torrens raptim Vallibus diffuſa eſt, & hanc Prouinciam Narbonenſem longè lateque depopulata eſt.* Exinde Lotharium filium regni conſortem adſciuit Hugo anno 932. data ei coniuge Adeleide Rodulphi filia. Demum Berengarius II. Berengarij filius aut nepos aduerſus Hugonem res nouas molitus, ad Othonem Germaniæ Regem profugit anno 939. Inde poſt annos 6. reuerſus in Italiam nempe anno 945. Hugone ab omnibus derelicto, cum eo ita pactus eſt, vt is cum Lothario filio Regis vocabulo contentus, regni vſum ac rerum ſummam Berengario permitteret. Sic Lothario filio in Italia relicto in Prouinciam Hugo rediit anno 947. Biennio poſt mortuo Lothario Berengarius Regis titulum aſſumpſit anno 950. vnà cum Adalberto filio, cui cum Adeleidem Lotharij viduam dare coniugem vellet, ea Germaniæ Regem Othonem in Italiam inuitauit eoque anno 951. nupſit. Berengarius Italiæ regnum ab eo precario quæſitum annos deinde circiter 12. habuit, donec tyranni illius dominatu Itali omnes offenſi, ad Othonem rurſus confugiunt anno 962. Cæterum in Prouincia, mortuo Lothario filio Hugonis, Rudolphus Burgundiæ Rex poſt fœdus ictum de quo ſupra, & ante adeptam regni Francici poſſeſſionem quam iniiſſe dicitur anno 927. Boſonum huius nominis II. filium ſuum in Regem Arelatenſem & Prouinciæ dixit, qui Bertham neptem Hugonis Regis Italiæ duxit vxorem.

62. Sed quoniam Hugo rex Arelatenſium appellabatur, Boſonus verò eius gener ne ſocero moleſtus eſſet, aliàs hæreditatem eius expectans, iure vxoris Berthæ, regis nomine abſtinuit, contentus ſe Comitem Prouinciæ appellari. Et iam inde Prouincia nomen Comitatus aſſumpſit, poſterique eo ſunt vſi nomine, quamuis reipſa regio nomine cohoneſtaretur illa Prouincia. Hinc celebrat hiſtoria Boſonum, Prouinciæ primum Comitem, & ab eo cæteros omnes ſumpſiſſe, nam qui ante eum vocati ſunt Comites, erant nihil aliud quàm Proreges vt pote à Regibus Arelatenſium delegati, qui regio iure & non propria vtebantur poteſtate, ſed à regibus delegata. Boſonus ergo Prouinciam ingreſſus anno 943. ſummo omnium applauſu & publica gratulatione receptus eſt. Vixit vſque ad Hugonis Capeti Gallorum Regis tempora. Huic ex Bertha coniuge natus eſt Guillelmus filius, in ea Prouincia legitimus ſucceſſor, quem nonnulli putant Conradum, ſed Paulus Æmilius in hiſtoria Gallorum & cæteri huius claſſis autores eum Guillelmum frequentius appellant. Exiſtimo Conradum Burgundiæ Regem ex fœdere cum Rodulpho icto, vt Boſonum primum, ſupremo cum dominio & iure geſſiſſe imperium.

imperium quod Eccleſiaſticæ tabulæ Arelatenſes & reliqui Conradi hæredes teſtantur. Potuit tamen Guillelmus eiuſdem Conradi Sobrinus & ex Bertha Hugonis Regis nepte oriundus legatarij nomine inſtitutus hæres Prouinciæ, vti præcipuo Comitis iure licet fortè fiduciario. Qua cauſa non tantum in ſerie ac numero Comitum Prouinciæ cenſetur ſed in inſtrumentis publicis ſimul cum Conrado Rege ſubſcriptus paſſim reperitur Guillelmus Prouinciæ Comes, nam de Thucinda primaria fœmina, quæ Inſulam Montis Maioris à Manaſſe Archiepiſcopo Arelatenſi, & deinceps caſtrum S. Hippoliti ab Yterio eius ſucceſſore acceperat, vt à rerum ciuilium perturbatione immùnis degeret, eamdem Moringio Abbati habitandam Inſulam dediſſe, *Conrado Rege regnante & Guillelmo Comite rem geſtam probante anno Chriſti* 977. annales noſtri loquuntur. Quod ad Boſoni huius Patrem attinet nonnulli omnino alium à Rodulpho Burgundiæ Rege, ducem ac principem nobiliſſimum Ruthboldum nomine fuiſſe affirmant, eumdemque duos ex Bertha coniuge ſuſcepiſſe liberos Guillelmum qui & vniuerſæ Prouinciæ Comitatum poſt patrem habuit, alterum Ruthboldum ſtirpis ac generis Comitum Forcalquerij primam & antiquiſſimam propaginem. De Bertha Luitprandus illius ætatis ſcriptor teſtatur his verbis. *Quoniam quidem vocante Domino Hugo Rex breui viam eſt vniuerſa carnis ingreſſus, Berthæ nepti ſuæ Boſonis Arelatenſis Comitis vidua pecunia derelicta quam etiam breui ſpatio intercedente memoratus Raymondus impudentiſſimæ gentis impurior ſibi maritam effecerat, cuius non ſolum concubitu verum etiam oſculo indignum, elegantes ſirmarum inſpectores eum eſſe confirmant.* Hanc tamen demortuæ priori, Folcoaræ nomine, ſuperſtitem duxiſſe vxorem, colligitur ex autographo Capituli Arelatenſis fol. 13. vbi Boſonem Comitem Arelatenſium Regulum Folcoata vxore præfuiſſe legimus. Extant opinionis eius & coniecturæ, in magno vt aiunt chartario Monaſterij S. Victoris Maſſilienſis, expreſſa exempla.

Luitp. lib. 5. cap. 14.

In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis.

Notum ſit omnibus ſanctæ Dei Eccleſiæ fidelibus præſentibus perpetuis atque futuris, qualiter veniens Honoratus Maſſilienſis Eccleſiæ æquiſſimus Præſul in Arelate ciuitate publice in conſpectu Boſonis Comitis, filij Rothboldi quondam atque in præſentia omnium virorum Arelatenſium iudicumque ac principum, ſcilicet his nominibus, Rainoardo iudice, Lamberto iudice, Pontio Vicecomite, Arnulpho, Roſtagno, Archimberto, Bonifacio, Rayamberto, Vuigbeno, Ingelrado, Vvicherone, Taſſilone Dauid, Almarico, Pontio, Vvidone, Vvalchando Hildoardo, ceterorumque omnium aſpectum praeueniens depretatus eſt ſupra memoratum Comitem, vt res ſanctæ genitricis Dei Mariæ ſanctique Victoris Chriſti Martyris, quas prænominatus Comes iniuſtè detinebat, ſecundum quod iuſtum eſſe videbatur concedere debuiſſet. Requirentes autem iudices præfati apud ſupradictum Pontificem, & omnes memorati principes, vt ea quæ petebat ſcilicet & dicebat, vera eſſe probarentur.

Interea namque Epiſcopus ſciens & bene cognitores ac teſtes fideles adhibens, voluit ſecundum ius Romana Eccleſia ea qua dicebat confirmare & veraciter affirmare iurando. Cùm autem præfatus Comes hoc quod Epiſcopus quærebat verum ac iuſtum eſſe cognouit, Sacramentum iurandi ei condonauit, & res Eccleſia prædicta pro amore Dei & ſanctæ intemeratæ Virginis Mariæ Chriſtique Martyris Victoris conceſſit, atque perpetualiter poſſidendo tradidit. Conſiſtunt autem ſupradicta res in pago Maſſilienſi ſupra fluuium Vuenna, in locis his nominibus deſignatis, Romagnana, Liguſpinis, Trabias, hæc omnia quæ ad ſupradictam Eccleſiam pertinere videbantur præfatus iam Comes, ſicut ſupra inſertum eſt, reddidit atque conceſſit. Placuit itaque regnante Domino Honorato iam prædicto Præſule & Comite excellentiſſimo hanc notitiam diffinitionis, conſentiente eius filio Rothboldo, & fratre eius Vvillelmo Comite, atque conſiliantibus Arelatenſium Principibus ne fortuito quod minime credimus euentu, vllo vnquam tempore hæc notitia ceſſionis à nullo, auſu temerario quiret fieri irrita. Si quis autem ſane tantæ temeritatis præſumptor repertus fuerit, in perpetuum non obtineat quod nequitia requirit ſed iram omnipotentis Dei penitus incurrat, & poſtremum inferat precatio ſanctæ glorioſiſſimæque Dei genitricis Mariæ. Sententia quoque Chriſti Martyris Victoris ac deinde omnium Sanctorum maledictionem ..... efficiatur, particeps cum iniquis omnibus, ſocieturque in barathro ..... cremandus par quoque Iudæ Iſcarioth qui Dominum tradidit ..... definitionis notitiam firmam cum damnationis eius vinculo perpetualiter pereat. Anno igitur Incarnationis Dominicæ 962. Indict. 7. menſe Martij regnante Rodulpho Rege Allemanorum ſeu Prouinciarum. Ego Comes Boſo hanc notitiam conceſſionis ſcribi & manu mea roborari curaui. Lambertus Iudex firmauit, Rainoardus firmauit. Pontius fir. Bonifacius fir. Roſtagnus fir. Vuicheromus fir. Rayambertus fir. Hirdoardus fir. Arnulphus fir. Ingeldradus fir. Archimbertus fir. Vuido fir.

Qui præterea in iiſdem ipſis tabulis nominatur Pontius Vicecomes Maſſilienſis, Boſonis quantum coniicere licet frater fuit natu minor, qui duos filios reliquit Guillelmum huius nominis primum in Vicecomitatu Maſſilienſi patris hæredem ac ſucceſſorem; Honoratum alterum Epiſcopum atque Abbatem S. Victoris Maſſilienſem, neque enim res Monaſterij à principibus occupatas recuperare tanto ſtudio contendebat aut contendere potuiſſet Honoratus apud iudices, niſi Abbatis titulo ac iuriſdictione maxime cauſam ſuam ſuſtinuiſſet.

63. *Honoratum* igitur in Abbatum noſtrorum numerò repoſitum & Boſono auunculo ſuo Prouinciæ Comiti ætate pene ſupparē ſediſſe putamus anno Chriſti 960. ante Pontij parentis obitum circiter 20. quod apertè indicant memorati tabulæ chartarij. Ea verò tempeſtate expilationi direptionique bonorum Eccleſiaſticorum vehementer ab aliis Clericis ſimiliter præſertim ab Yterio Archiepiſcopo Arelatenſi reclamatum fuiſſe, proditur in Autentico Capituli Arelatenſis fol. 2. vbi datis ea de cauſa Yterij literis ad Ioannem Papam XIII. reſpondet Pontifex, & in contumaces atque iniuſtos poſſeſſores grauioris cenſuræ fulmen intentans exclamat in hæc verba. *Doleo itaque & vehementiſſime triſtor ſuper tanti ſceleris*

ſceleris cauſa, quæ à multorum hominum ore creberrimè noſtris conſpectibus diffamatur, quia primas Arelatenſis Eccleſia quæ principatum & caput obtinet cæterarum Eccleſiarum, ſecunda à Romana ſede, multimodis lacerationibus euiſcerata iacet, & conculcatam fore audiuimus in ea Propheta ſententiam dicentis. Sedet in triſtitia domina gentium.

64. Sub hoc Rege ac Prouinciæ Comite Boſone Vvillermus Geraudus filius Hugonis Marchionis Italiæ filius, Præfectus totius regni Arelatenſis parta contra Pœnos victoria & expugnato Fraxineto eorum præſidio ad ſacram Balmæ montis ſpeluncam in qua Monachi Caſſianitæ ſedem fixerunt occultè contendit, adoraturus ad Magdalenæ aram & ædiculam, ſummaſque Deo gratias acturus ob rem proſperè geſtam. Autor eſt Alphonſus Epiſcopus Albienſis in hiſtoria. De regno Burgundiæ Tranſiiuranæ & Arelatis. *His rebus*, inquit, *peractis Vuillelmus dimiſſo exercitu Arelatem proficiſcitur hinc cum rex abeſſet, is enim erat Maſſiliæ, in itinere antrum in quo D. Magdalena pœnitentiam egit & animam efflauit, vt fert eius hiſtoria, viſere ſtatuit, ibique ſummas Deo gratias agere ob res proſpere geſtas. Eo cum veniſſet ſuas Deo fudit preces ſummaſque gratias agit ob patriam à prædonibus liberatam. Dicebat enim Deum plerumque inſignes calamitates mortalibus inferre propter eorum peccata vt conflictati reſipiſcant. Precibus peractis Maſſiliam contendit. Huc cum veniſſet ſumma gratulatione à Rege eſt acceptus, atque maxima lætitia tota vrbs effuſa eſt, quæ turbata fuit audita morte Gregorij Romani Pontificis.* Alphon.l.3.

65. *Adalardus*, Honorati in locum, Abbatiam S. Victoris obtinuit anno 987. quo Annonus Archimandrita & Archiepiſcopus Arelatenſis Cœnobium inſtituit in pago Phocenſi, quod Monachis S. Benedicti ex Caſſianitarum Maſſilienſium familia euocatis adminiſtrandum commiſit, Paccone ſeu Paccione, Canonicis approbantibus, primo Abbate declarato. In Comitatu verò Prouinciæ ſucceſſit Boſono defuncto Guillelmus filius qui duxit in vxorem Blancam ſororem Godefredi Comitis Andegauenſium, quem patrio verbo *Griſegonnelle* dixerunt, ea verò demortua ſecundo nupſit Adalaidi ſeu Adalaixiæ vel Adelidi, quamquam Cheſnius in tabula Comitum Arelatenſium vnam eamdemque Guillelmi huius vxorem Adelaidem nomine, Blancam cognomine, Gotofredi Andium Comitis filiam fuiſſe affirmat, ex qua Vvillelmum, Conſtantiam, Hermengardem, & Adelmodiam ſuſceperit. Illa Roberto Francorum Regi nupſit, Hermengardes Aruernorum Comiti, Adelmodia binas nuptias celebrauit, primas cum Boſone Comite de la Marche, ſecundas cum Guillelmo Pictauienſi. Præfuit annos omnino 27. & ex iis quindecim Conrado regnante; tum ſub eius filio Rodulpho reliquos duodecim. De genere mortis certatur inter hiſtoricos nam obiiſſe Arelatæ manifeſtè colligitur ex teſtamento in fauorem Monaſterij Virginum S. Cæſarij ibidem condito, quod quia plurima, quæ ad narrationem noſtram pertinent, lacerum licet & exeſum continet, ex autographo deſcribam totidem verbis.

In

In nomine Patris & Filij & Spiritus ſancti.

ANno Incarnationis Ieſu Chriſti 992. Dominus Princeps & Marchio iſtius Prouinciæ bonæ indolis Vvillelmus coniuge ſua nomine Adalaix & filio ſuo nomine Vvillelmo veniens in Monaſterio Virginum infra muros .... in honore S. Ioannis Baptiſtæ cum reliquis Eccleſiis S. Petri .... ſcilicet in die qua ordinauit Dominam Abbatiſſam .... quoque ſacræ Virgines ſimul obnixe petierunt illi Domino ..... quod iuuamen præſtaret & ex villis quas Dominus Cæſarius .... illas eis redderet qui libenti animo promiſit ſe facturum. Conſilio autem .... Eccleſiam S. Mariæ quæ eſt fundata in loco maritimo vbi nuncupatur .... reædificandi locum ſcilicet .... Et animæ ſuæ & coniugi eius, & vt Dominus ſaluaret eis prolem, qui & ipſe illic affuit & ſimul eam illis reddidit. Si quis verò quod abſit ea repetere voluerit & auferre à loco ſupradicto, non valeat vendicare quod repetit, ſed excommunicatus remaneat à Domino ſcilicet omnipotenti & omnium ſimul Sanctorum maledictus in æternum niſi ad ſatisfactionem venerit, & ea reliquerit & amplius reddiderit. Factum hoc teſtamentum in ipſo Monaſterio per præceptum Domini Vvillelmi Principis conſentiente coniuge eius ſimul cum filio in præſenti adſtante Domino Annone Archiepiſcopo, qui voluerunt & firmauerunt ſimul cum Canonicis. Dominus Rothbaldus Comes voluit atque firmauit. Stephanus Epiſcopus firm. Pontius firm. Fragico f. Maiolus f. Pontius f. Vigo f. Pontius Epiſcopus f. alius Pontius Archiepiſcopus f. Vdolricus f. Guillelmus Vicecomes f. Caballerius f. Vmbertus f. Aycardus f. Theutbaldus f. Laldradus f. Riquelinus f. Vvillelmus Comes filius Rothbaldi f. & vxor Suadelia f. Vvillelmus Comes Toloſanus & vxor ſua Ema f. Bertrandus & Fulco fratres firmauerunt Vvillelmus Vicecomes f. Franco f. Theubaldus f. Amelius Preſbyter f. Matfredus f. Lambertus f. Arelas Preſbyter f. Marcellinus f. Durantus f. Pacio f. Ingoaldus f. Iuſilras f. Odilus f. Azemb. f. Gautredus f.

Vides Actuarios ſolitos fuiſſe in geſtis publicis Vvillermi nomen apponere, quem etiam non ſolum Comitem imo Principem dicebant: liquido etiam conſtat Rothbaldum cum Vvillelmo Comitatus honore donatum, quem Guillelmi Comitis fratrem indicat Theſaurus Monaſterij Montis Maioris cum in honoraria ſententia vbi de paludibus & aquis Stagnantibus Cœnobij Montis Maioris agebatur, exorta inter Archiepiſcopum Arelaris & Abbatem lite. Abbas enim eas deceſſoribus ſuis conceſſas prætendebat. *Cum conſilio* (verba ſunt autographi Abbatialis) *Guillelmi Comitis & fratris ſui Rothbaldi*, &c. ex quo Rothbaldo, Folcalquerij Comites originem traxiſſe alias meminimus. Alij Monaſticam vitam profeſſum eſſe volunt, idque Maioli celebris ſanctitate Abbatis ſuaſionibus factum indicat Odilus, apud Surium Tomo 3. die 2. Maij. *Qua*, inquit ille, *Maiolum veneratione proſequutus ſit Vvillelmus Prouinciæ Gubernator, & vita & exitus illius oſtendit, quippe qui per ſancti viri merita & fida obſequia Beati Benedicti habitum induere meruit.* Hic ille eſt Maiolus,

qui

qui teſtamento Vvillelmi ſubſcripſit, Cluniacenſis Abbas vir admirandæ ſanctitatis. Egregia verò Vvillelmi noſtri ſanctitas innoteſcit in M. S. codice Cheſnij, qui narrat crebra miracula ad ſepulchra eius fieri ſolita, quæ reuera illum cœleſti gloria potitum eſſe demonſtrant.

66. *Pontius* Adalardo vita functo Abbatis titulum aſſumpſit ſed quo potiſſimum præfixo tempore fuerit ordinatus, quandiuvè rexerit, ſeu quando è viuis deſierit non certo aliquo monumento liquet. Hoc tantum habemus quod Guillelmi I. Comitis teſtamento ſubſcripſerit anno 992. ex quo ſequitur *Adalardum*, Si coniecturæ ſit locus, iam ante Guillelmi Comitis mortem diem ſuum obiiſſe, & Odiloni quòd etiam nomen in eodem teſtamento legitur Abbati Cluniacenſi ac Lerinenſi non modo ſynchronum fuiſſe verum etiam familiariſſimum, eique pro vetere quæ inter vtriuſque Cœnobij Monachos intercedebat neceſſitudine, omnibus rebus coniunctum. Teſtata hæc habentur & illuſtria in Chronologia Lerinenſi, autore Barrali, vbi de Odilone in hæc verba. Benedictus Papa V I I. (vt habet Chronicum M. S. Cluniacenſe apud Seuertium in Chronologia Antiſtitum Lugdunenſium num.20. ex diplomate Bonifacij Papæ V I I I. ad Abbatem S. Honorati) donauit S. Maiolo tunc Archimandritæ Cluniacenſi ſuiſque ſucceſſoribus Monaſterium Inſulæ Lerinenſis regendum, ſed an aliquando acceſſerit Lerinum moraſue nexuerit Maiolus, non certo conſtat veteri documento, verum expreſsè compertum habemus eius amantiſſimum diſcipulum ſucceſſoremque ſedis S. Odilonem poſt eiuſdem Maioli obitum, qui contigit anno ſalutis 993. ſuffectum fuiſſe Abbatem Cluniacenſem, & inde non poſt multorum annorum circulos gubernacula ſacri Monaſterij Lerinenſis ſua præſentiali aſſiſtentia moderatum eſſe & maxime temporibus Guillelmi I. Prouinciæ Comitis filij Boſonis, cum ſceptrum Regni Gallorum regeret Robertus filius Hugonis Capeti circa annum Chriſti 997. Et ne forſan quis ſacrum aluearium Lerinenſe furtiuo melle aliiſque innubis apibus nos velle implere ſuſpicetur, & hæc eſſe ficta, aſtuta, commenta ſomnier, noſque aliorum Diuos vſurpare dicat, audiat antiqua obſignata documenta ex ſcriniis Lerinenſibus deprompta, quæ in priſcis donationibus Monaſterio Lerinenſi factis leguntur, quæque hic ſummatim in teſtimonium noſtræ aſſertionis tibi ſubiicimus. Inſpirante Deo & Domino noſtro Ieſu Chriſto ſacroſanctæ Dei Eccleſiæ S. Mariæ necnon S. Honorati Inſulæ Lerinenſis Cœnobij vbi & venerabilis Odilo Cluniacenſis Abbas præeſſe videtur. *Nos Truanus, & vxor mea Amaleſcendis, ac filij mei Guido & Aldebertus, atque filia Ailbruga & Guidburga, ſana mente integroque conſilio metuentes humanæ fragilitatis caſum; ne nobis repentina mors obueniat;* &c. *ad honorem S.Genitricis Dei Mariæ ac B. Honorati, Domino Odiloni Abbati atque Monachis ibidem Domino militantibus tam præſentibus quam futuris pro remedio animarum noſtrarum, res noſtras proprias tradimus atque donamus, quas in pago Foroiulienſi,* &c. *ſciant verò cuncti viuentes quia per licentiam Domini Guiglionis Comitis & matris Adhelaidis & vxoris eius Emona & filiorum eius de cuius poteſtate hæc donatio procedit*

firmiter damus pro noſtris animabus ſupra dictum locum Abbati & Monachis, &c. Alia ibidem recitatur donatio eiuſdẽ pene formæ, quæ ſic habet. *Nos in Deinomine Conſtantinus Chriſtianus, & vxor mea Iſingardis, filiique noſtri Rupertus, Dodo, Lambertus, Pontius, Hugo, & Abillonius inſpirante Deo ſana mẽte integroque coonſilio metuentes humanæ fragilitatis caſus, ne nobis repentina ac perpetua mors obueniat; placuit animabus noſtris vt aliquid de rebus propriis Deo & ſanctis eius videlicet perpetuæ virgini ipſiuſque genitrici Mariæ, nec non & Beatiſſimo Honorato, & Inſulæ Lerinenſis Cœnobio vbi praeſſe videtur Dominus Abbas Odilo Cluniacenſis Pater,* &c. *deberemus offerre ſicut & facimus,* &c. Quibus ſane certis & aliis id genus documentis liquido conſtat S. Odilonem in ſacro Lerinenſis Inſulæ Monaſterio Abbatiam adminiſtraſſe, optimoque iure Abbatum Lerinenſium Catalogo annumerari. Fuit autem idem S. Odilo infula ornatus Abbatiali anno Chriſti 993. Migrauit è vita ſub Clemente II. Romano Pontifice, Imperatore Henrico II. ordinationis ſuæ 55. ætatis vero 87.

67. Anno Chriſti proximo ſequenti 994. Conradus Iurenſis Burgundiæ ſeu Galliæ Ciſalpinæ Rex obiit, vnico filio, vt ait Vignerius, quem ex Matilde coniuge ſuſceperat, quæ Lotharij Franciæ Regis ſoror fuerat ſuperſtite, nomine Rodulpho. Alemannorum & Prouinciarum Rex in Archiuiis noſtris legitur licet parum ſub illius imperio ex iam allatis Vvillelmus noſter fuerit.

Vigne. in Chron. Burgundiæ.

Cluniacenſis ordo ſæculo iſto cœpit initium. Vvillermus cognomine Pius Aquitaniæ Dux & Aruerniæ Comes, ſpe prolis deſtitutus Cœnobium Cluniacenſe in fundo ſuo proprio, qui illi erat in agro Matiſconenſi, ad Gronam fluuium ſuis impenſis condidit, illudque magnis redditibus dotatum Bernonis Abbatis Gigniacenſis viri illuſtris, qui primus Abbatis munus illic exercuiſſe fertur per annos 10. curæ commiſit, quem anno 912. morientem ait Sigebertus, Odonem olim Muſicum Cluniacenſis Abbatem Cœnobij feciſſe, Odonem porrò 937. deceſſiſſe eique ſucceſſiſſe Ademarum, huic anno 943. Maiolum, tum Odilonem anno 992. idem Sigebertus affirmat. Quorum exemplum ſequuti complures alij Abbates in tota fermè Italia, Hiſpania, Germania, Anglia in ſuos ipſi quoque greges reformandos, incubuere, idque eodem ſucceſſu & fructu, vt ad duo millia Cœnobiorum reſtituta & ſanata ſcribantur, ex quorum diſciplina Gregorius VII. Vrbanus II. Paſchalis II. & alij non pauci Romani Pontifices ac pene innumerabiles Cardinales & Epiſcopi, virique doctrina & ſanctitate illuſtres prodierunt. Cæterum conſuetudines aliquas & familiaritates, nonnullaſque Cluniacenſes inter & noſtros Maſſilienſes Monachos Caſſianitas, res rationeſque contractas interceſſiſſe colligere potes ex eo, tum quod de Odilonis in Inſulam Lerinenſem receſſu, ac vicinia meminimus, tum quod prædicti tres è Cluniacenſi familia aſſumpti Pontifices Romani domum S. Victoris Maſſilienſem plurimis indulgentiis & immunitatibus ornarunt, tum quod Caſſianus religioſè viuendi methodum tam ſapienter & moderatè in ſuis Inſtitutionibus & Collationibus deſcripſerat, vt non modo tum ab

omnibus

omnibus Monachorum familiis accepta & in vſum ſtatim inducta ſit, ſed ad hanc vſque diem totius Galliæ atque adeo totius Occidentis Monaſteria nullis pene aliis vtantur legibus quam Caſſiani.

68. De Hugone Imperatore ſiue Italiæ Rege & Comite Arelatenſi proditur quod cum adeptum tot laboribus Italiæ regnum maioribus prœliis ſuſtinere coactus, iam per 20. circiter annos in ea dignitate manſiſſet, Lothario filio in Italia relicto vſum regni ac rerum ſummam permiſit, & in Prouinciam rediit ipſe anno 947. vbi ampliſſimo Cœnobio exædificato Chriſti humilitatem in eo complexus imperatorias opes ac purpuram cum vili tunica & ſolitaria cella libentiſſimè commutauit. Factum autem eſſe Monachum Caſſianitam, regulamque atque ordinem S. Caſſiani tunc nobilitate haud vulgari ſanctimoniæque fama inclytum, in Arelatenſi Monaſterio S. Petri quod Montis Maioris dicitur & à Maſſilienſi S. Victoris Cœnobio proſeminatum alias demonſtrauimus, profeſſum eſſe teſtatur Leo Oſtienſis in Chronicis. *Ipſe Hugo*, inquit, *cum omni theſauro ſuo in Prouinciam* (*mendoſè ſcribitur Burgundiam*) *properans, Monaſterium illic permagnificum conſtruxit ſumptibus propriis, quod ſub titulo S. Petri appellari voluit ibique omnibus traditis ipſe Monachus effectus eſt, Bertha nepte Boſonis vidua opum ſuarum herede dicta.*

SÆCVLVM VII.

Annus Chriſti 1020. *A Conditu Monaſterij 600.*

69. Facilius & certius poſthac ad inuentionem rerum noſtrarum animus incedet, ac minus cœcutiet deinceps Abbatum noſtrorum Chronologica hiſtoria, prælucente ad poſteritatis memoriam ſcriptorum & clariſſimorum monumentorum face.

Illuxit primùm Superiori occidenti ſæculo *Garnerius* Abbas vir ingenio præſtans & egregiis moribus clarus, cuius tempus notum redditur ex M. S. Codice, quem librum Chartarum appellant, fol. 18. vbi præfectura fungi dicitur Garnerius anno 1004. quo verò ſtricte anno inierit, abierit, etſi non certæ, tamen probabilis ſit coniecturæ locus, vt affirmemus iniiſſe anno Chriſti 997. ac nouennio præfuiſſe. Eius enim rogatu de electione Abbatum à Ioanne 18. anno Chriſti 998. ita præſcripta lex eſt, ita cautum vnaquaque de re, & ita quod oportuit exceptum, vt omnibus diuinis ciuilique congreſſu interdictos Pontifex denunciarit, ſi malis artibus, aut alia quàm liberis atque legitimis Capituli ſuffragiis, ſollicita fauoris humani prenſatione, in ius Abbatis quempiam inducere præſumerent. Ius præterea, vt id quod de legitima bonorum ſuorum poſſeſſione intenderent confirmare, & id quod contra diceretur refellere poſſent Monachi Maſſilienſes, ſingulari diplomate ſtabiliuit, quæ vero ſeditionis incurſio, aut vis multitudinis, aut impetus tribunitius detraxiſſet, ea ipſa omnia ſtudioſiſſimè curauit in integrum reſtituenda. Quo

ſimiliter tempore eidem Pontifici literas de eodem argumento diligentes dedit Fulbertus Epiſcopus Carnotenſis vir celeberrimus, in hunc modum.

Domino ſancto & vniuerſali Papæ Ioanni Fulbertus Carnotenſium humilis Epiſcopus orationum fidelia. Gratias omnipotenti Deo, qui more benignitatis ſuæ tuam Pater humilitatem reſpexit & ſummo vt decebat dignitatis apice ſublimauit. Proinde totus mundus ad te conuertit oculos, teque vnum omnes beatiſſimum prædicant. Contemplantur altitudinem tuam ſancti viri & gaudent, quod eis ſimilitudine omnium virtutum alludis. Reſpiciunt perſecutores Eccleſiæ diſtrictionis tuæ baculum, formidantes ſuſpiciunt ij qui flagellantur ab impiis, & reſpirant ſperantes adhuc reſtare ſibi conſolationis remedium. De quorum numero ſum ego magnæ & preclaræ Eccleſiæ puſillus Epiſcopus, qui tibi Pater de anguſtiis meis querimoniam ſcribens auxilium tuæ pietatis imploro. Eſt enim quidam Comes malefactor, nomine Rodulphus, nimium vicinus nobis, qui res Eccleſiæ noſtræ per iniuſtam occaſionem inuaſit, vnum de Clericis noſtris ſuis manibus interfecit, duos alios captos Sacramentis illigauit, & de his omnibus appellatus in curia Regis & coram plena Eccleſia ſæpe vocatus, non propter hominem nec propter Deum ad iuſtitiam venire dignatus, à nobis tandem excommunicatus eſt. Nunc verò ad limina S. Petri contendit tanquam ibi poſſit accipere de peccatis abſolutionem, vnde venire non vult ad emendationem. Vnde rogamus te dilectiſſime Pater cui totius Eccleſiæ cura commiſſa eſt, vt eum de ſanguine atque iniuria filiorum tuorum ita arguere & caſtigare memineris, ſicut meritum eſſe tua prouidentia nouit: nec tua ſanctitas iniuſtè in communionem recipiat, quem diuina authoritas ſicut ethnicum alienat. Vale, bone paſtor, euigila ſuper nos, ne per iniuriam tuam grex Domini detrimentum ſuſtineat. Hæc quidem Fulbertus ad Ioannem ſcribens vſus bono literarum eadem fere abſens quæ ſi coram fuiſſet conſequutus eſt.

Paucis deinde poſt annis quod bona Monaſteriorum ab omnibus publicè diriperentur miſerandoque eſſent in ſtatu Eccleſiæ & Galliarum Cœnobia, Monitus fuit Pontius Arelatenſis Archiepiſcopus à Benedicto VIII. cum aliis regni Burgundici Præſulibus, vt laicos cogerent ad bonorum Monaſterij Cluniacenſis reſtitutionem, inter quos principes Adalaix Vvillelmi Prouinciæ Comitis mater, & Gerberga eius nurus & Hugo de Monte Pauone vel de Balthio annumerantur. Hoc diploma authore Roberto Rege dum Romæ eſſet à Benedicto VIII. conceſſum eſt. Narrat Cheſnius in hiſtoria Regum, Ducum, Comitum Burgundiæ lib. 3.

70. Eadem porro tempeſtate emergere cepit in lucem, totamque ſe eiecit atque extulit Vicecomitum Maſſilienſium dignitas & amplitudo. Primum in hoc ordine Pontium Boſonis Prouinciæ Comitis fratrem natu minorem Maſſiliæ imperaſſe ſupra odorati ſumus diligentius, qui duos filios reliquerit Honoratum Epiſcopum Maſſilienſem, & Abbatem S. Victoris, Guillelmum alterum in Vicecomitatu patris hæredem ac ſucceſſorem, quem Reipublicæ adminiſtrationem iam iniiſſe anno 981. exiiſſe anno 1004. monumentis publicis teſtantur annales. Hic maieſtate

Principis

Principis & mundi gloriola illigatus eſt, inſuper etiam vxore, primum Belielde, iterumque Hermengarda in ſecundis ſine prole nuptiis, ſed ex priori cùm tres filios ſuſcepiſſet, Pontium qui Epiſcopatui Maſſilienſi in Honorati patrui locum ſucceſſit, Vvillelmum & Fulconem filiamque matri cognominem Belieldem, demum libero tempore vtriuſque viduitate ſolutus, vt nudum Chriſtum nudus ſequeretur, principatu ſe exuens à Vvitfredo Monaſterij S. Victoris præpoſito detonſus tunicaque monaſtica ornatus, Maſſiliæ in ſacram ac religioſam S. Caſſiani familiam Garnerij Abbatis nominatione cooptatus eſt. Id enim ex Magno Chartario S. Victoris colligitur fol.22.

Inſpirante Dei miſericordia & eius pia annuente clementia, qui non vult mortem peccatoris ſed magis vt conuertatur & viuat. Ego Vvillelmus Vicecomes Maſſilienſis dum iacerem in lectulo meo, in infirmitate quam mihi idem Dominus dederat, circumſteterunt me fratres Monaſterij Beati Victoris, Vvifredus ſcilicet præpoſitus ipſius Monaſterij à Domino Abbate Garnerio conſtitutus, ac reliqui fratres., ac ſicut mos eſt ſeruorum Dei ceperunt inſurgere quatenus ſecularem militiam relinquerem & Deo militarem, multa de ſanctis ſcripturis nuntiantes. Ego autem ſermonibus eorum compunctus gratia Dei comam capitis depoſui, & ſecundum regulam S. Benedicti habitum Monachalem ſuſcepi, & ſupra ea quæ in ſanitate mea iam olim eidem Monaſterio Beati Victoris Martyris dederam, id eſt villam Almis *cum omnibus adiacentiis ac terminis ſuis, Nunc etiam pleno ſenſu ac plena memoria propter remedium animæ meæ facio hanc donationem omnipotenti Deo. ac S. Victori, & Abbatibus ac Monachis in eodem loco ſeruientibus. De ipſa villa quam vocant* Campanias *de ipſa ſcilicet medietate mea, quam ipſe veſtitionis cauſa ibi habeo vel habere debeo, cum integritate & abſque vlla diminutione*, &c. *Facta charta donationis huius in Maſſilia ciuitate anno Incarnationis Dominicæ 1004. regnante Rodulpho Rege. Ego Vvillelmus qui hanc donationem fieri iuſſi & manu mea roboraui. Dominus Pontius Epiſcopus firmauit Guillelmus frater ſuus firmauit. Fulco fir. Aylardus fir. Ermingarda mulier Domini Vvillelmi fir.*

71. *S. Vvifredus* qui & Guitfredus & Siffredus à variis variè nominatur, gubernaſſe ſcribitur anno 1007. in libro magno Chartarum fol. 113. Præcipua eius dicta & facta pro lege palam vniuerſis recitat Benedictus Romani nominis Pontifex IX. in diplomate *Supernæ diuinitatis potentia*, de iterata dedicatione reparatæ Eccleſiæ S. Victoris Maſſilienſis. *Cumque diutius*, inquit, *in tanti amoris matrimonio perdurasſet, omiſſa prole tantæ nobilitatis, de vagina Vandalorum callidus exactor educitur, quod necare antiqui ſerpentis framea corrupte velle diſponit, hoc extincto ſobolumque flore, omiſſa viduitatis lacryma flebile & infœlix nimioque ſenio conſumptum permanſit. Poſt nempe multorum annorum curricula temporibus Romanæ ſedis Antiſtitis Ioannis 19. Claruit ſacris virtutibus Vvifredus Abbas loci director, qui ſe mundo crucifixit & mundum ſibi. Hic ergo has ædes condens miris doctrinis dilatauit, velle necnon poſſe Vicecomitum ſeu egregij Præſulis Maſſilienſis*, &c. Sancti nomen quo ipſum appellamus ponit Martyro-

logium Gallicanum in ſupplemento, pridie Idus Septem. *Maſſiliæ S. Siffredi Abbatis qui Beatum Iſarnum, cuius nomen cum elogio hoc in Martyrologio ſignatum eſt, preceſſit in religioſo regimine.* Similiter Martyrologium Menardi & liber 2. Obſeruationum vbi legitur quod S. Iſarnus Beato ſuccedere meruit Sifredo ex Centuria 6. Chronicorum Generalium Ordinis S. Benedicti. Verùm in vita S. Iſarni Guiffredus non Siffredus legitur, & in proprio Sanctorum Monaſterij S. Victoris Maſſilienſis.

72. Cæterum quod in laudato diplomate patefacit & innuit Pontifex de Vandalorum cædibus, incendiis, rapinis, cùm in annalibus noſtris vaſtatam & direptam fuiſſe totam Italiam eique finitimas Prouinciæ noſtræ regiones frequens mentio fiat, nos hic Sarracenos imprimis & Northmannos intelligimus, quos *Vandalorum vaginam* idcirco appellat Pontifex, quia eiuſdem generis illos ferunt & ex eadem Borealium populorum colluuie profectos. Quantas vero clades ſuperioribus ſæculis orbi vniuerſo attulerint ſupra demonſtrauimus. Et primùm quidem Saracenorum bellum, cuius facibus quantò ardentioribus incenſa hæc noſtra Prouincia, tantò periculoſius deflagrauit, poſt Pipini mortem ortum ab Eudone Aquitaniæ Duce, cum quo Carolus cognomento Martellus ſiue Tudes eiuſdem Pipini filius magna cum inuidia ſimultates hebebat. Eudo enim rebus ſuis diffiſus Saracenos ex Hiſpania cum Rege eorum Abdirama in ſubſidium ex ciuit anno 725. quibus ſacra profanaque late populantibus occurrit Carolus Martellus, eoſque internecione concidit. Cæſa ſunt vno die ad trecenta ſeptuaginta quinque millia, cùm ex Francis 1500. haud amplius deſiderati ſint vt ſcribit Anaſtaſius. Mox Burgundia Lugdunoque potitus anno 727. inſequenti, Eudone vita functo Aquitaniam inuaſit. Saracenos iterum ad vlciſcendam ſuorum ſtragem Galliam incurſantes magno numero proſtrauit anno 731. & Auenionem ab illis captam recepit. Tum Narbonenſem, quam ij cum Hiſpania cui contributa erat occupatam tenebant, aggreſſus caput eius Narbonam ac reliqua deinceps expugnauit oppida, cæſis qui ad opem ferendam ſæpius accurrerant Saracenis. Quam cauſam fuiſſe diximus in Magdalena noſtra cap. 23. num. 2. vt in tam aperto religionis ac vitæ diſcrimine, incolis totius Prouinciæ vel profugis vel fato functis ſacræ Beatorum reliquiæ non tantùm in S. Maximini oppido ſed in tota Salyorum Prouincia retruſæ atque abditæ in tenebris, 600. annorum ſpatio ſequentibus incognitæ poſteris latuerint. Quia tamen exciſa arbor non auulſa efferre ſeſe identidem & ad renouandum bellum reuireſcere deinceps viſa eſt, ſæpe aliàs in toto paſſim orbe Chriſtiano violatas à Saracenis ſacras ædes, S. Theodori Martyris apud Damaſcum, S. Iacobi Apoſtoli Compoſtellæ, Monaſterij Caſinenſis S. Benedicti in Italia, pluteſque alibi, loquuntur annales. Quin ipſe etiam Chriſti annus 1000. Saracenico bello inſignis fuiſſe dicitur, Saraceni enim in Campaniam delati Capuam occuparunt, quos Otho III. Imperator valida manu aggreſſus haud minori virtute hoſtes deuicit, quàm fœlicitate Capuam recepit. De Normannorum frequentiſſimis ac crudeliſſimis incurſionibus ſuperiori proximo num. 53. dixiſſe

dixiſſe videor plus etiam ſatis. Quæ vero huius generis bella Vviffredi pene ætate ſiue memoria fuerunt, geſſit Carolus Rex cognomento Simplex, fœduſque ac pacem cum ipſis Galliam miſere populantibus ſanxit, Giſla filia Rolloni Normanno Duci in matrimonium data, qui à Francone Rothomagenſi Epiſcopo Chriſtianis ſacris initiatus, Rorberti à quo de lauacro ſuſceptus eſt nomen accepit. Conceſſa & illis tunc etiam ad habitandum ora Galliæ maritima, quæ ad Septentrionem ſpectans Northmannia dicitur.

Circa igitur hæc tempora funeſtiſſimum illud quoque Maſſiliæ accidit, vt in his excurſionum publicis calamitatibus vſquequaque omnia cæde miſcentes barbari, ciuitatem captam ſæpius diruerint mœnibuſque nudauerint, magno miraculo Lazaro Epiſcopo ſepulchrum ſuum illæſum ſeruante. Sed & S. Caſſiani templum, vbi ſanctiſſimum eius ſimul atque S. Victoris corpus requieſcit eique Cœnobium cohærens barbarica immanitate direptum ſuccenderunt. Ita diuinæ prouidentiæ conſilio effectum eſt vt opera & ſtudio Vvitfredi Abbatis omnia, quæ florentiſſimi olim Monaſterij fuiſſent, ſanctitatis præcipua decora & ornamenta in priſtinam dignitatem & gloriam reſtituerentur, quod hic laudat Pontifex ſcripto ſuo.

73. Ioannem cuius item meminit, fuiſſe Romani nominis Pontificem XIX. Faſanum ſiue Fanaſſum Romanum de vico Portæ Methodij, liquet ex notis Chronicis præfecturæ eius quo enim anno Vvifredus lectus ſcribitur in Abbatem, eodem memorant Faſti Eccleſiaſtici Ioannem geſſiſſe Pontificatum. Succeſſit enim Ioanni 18. anno 1003. 12. Calend. Decemb. Imperatore Henrico iuniore II. ſeditque annos 5. menſes 7. dies 29. Romæ aliquot Eccleſias præ vetuſtate corruentes reparaſſe quidam ſcribunt. Monachorum & præcipuè Caſſinenſium, quibus multa priuilegia conceſſit, maximus amator extitit. Ex quo ſi coniectura ducimur ad ſuſpicandum, ſingulares ac religioſæ Vvifredi virtutes & in proximo ac celeberrimo Maſſilienſi Monaſterio ſummus gradus dignitatis & gratiæ, Pontifici hominem notum atque inſignem faciebant, vir enim in ſacris literis bene verſatus ſed quod omnium caput eſt inter Abbates ſui temporis vitæ ſanctimonia quaſi lucidum quoddam ſidus reſplenduit. Habetur in Monaſterio SS. Coſmæ & Damiani priuilegium datum à Ioanne XIX. per manus Gregorij Epiſcopi Oſtienſis & S. R. E. Bibliothecarij, quem ex Abbate eiuſdem Monaſterij Cardinalem creauit idem ipſe Ioannes, munuſque Bibliothecatij ſibi demandatum non ſub Ioanne modo, ſed ſub aliis etiam quatuor Romanis Pontificibus proxime ſequutis, Sergio IV. Benedicto VIII. Ioanne XX. Benedicto IX. ſumma cum laude exercuit. Henrici Cæſaris hoc nomine II. quem regnaſſe diximus Ioanne XIX. Pontifice laus illa prope diuina & ſingularis, quod Cunegundam Auguſtam vxorem parentibus, intactam vt acceperat moriens reddidit, adeo Sanctus Imperator virginalem lauream Imperatoriæ prætulit ſtirpi, æterna magis imperia intuens quam caduca. Deceſſit anno 11. Principatus ſanctimonia clarus. Itaque deinde cum Cunegunda vxore vitæ ſocia in cœleſtium numerum

numerum eſt relatus, vt nominis ſui cultum propagarent, qui generis ſtirpem propagare neglexerant.

74. De egregio illo Præſule Maſſilienſi qui ſtudio Vvifredi proſtratam Monaſterij Rempublicam omnibus viribus atque opibus extuliſſe dicitur, nihil dum fere ex annalibus allatum præter nomen. Honoratus is fuit Boſonis Prouinciæ Comitis nepos, & Pontij primi Vicecomitis Maſſilienſis filius, qui dona Monaſterio S. Victoris à Paulo aliiſque deceſſoribus ſuis Epiſcopis non ſolum rata eſſe voluit, ſed etiam nouis tributis ærarium quibus potuit ampliſſimis referſit opibus, de quibus ſupra ex Magno Chartario vbi etiam de Honorato noſtro hæc habentur. *Factum eſt vt Monaſterium S. Victoris olim præcipuum ac famoſiſſimum fuerat ad nullatum & pene ad nihilum eſt redactum, quouſque bonæ memoriæ Dominus Guillelmus & Dominus Honoratus præfatæ ciuitatis Epiſcopus, ac frater eius Dominus Guillelmus Vicecomes filiuſque ſuus Dominus Pontius præſul, qui eidem auunculo ſuo in Epiſcopatum ſucceſſit*, &c. *Hoc etiam inſerere placuit mihi Pontio Epiſcopo, ac fratribus meis Domino Guillelmo & Domino Fulconi.* Nec aliæ plurimæ ſilentur bonorum donationes & agrorum aſſignationes quas eiuſdem Honorati rogatu à viris principibus Monachi S. Victoris impetrarunt. Ex eodem Chartario fol. citato. Ego Vvillelmus Maſſiliæ Vicecomes dono omnipotenti Domino & S. Victori Martyri, eiuſque Monaſterio vbi ſacrum corpus eius requieſcit apud Maſſiliam ciuitatem fundato, aliquid de hæreditate mea quæ mihi ſorte diuiſionis contigit, & à progenitoribus meis Vvillelmo Vicecomite Maſſilienſi, & Belielde eius vxore mihi iure hæreditario prouenit. Et hæc omnia ſunt in Comitatu Aquenſe, in valle quæ vocatur Tritis, primò in villa quæ vocatur Porcillis de ipſa tertia parte quam tenebat frater meus Dominus Pontius Epiſcopus, quæ nobis aduenit ex parte genitoris noſtri, manifeſtum eſt, quia ipſam tertiam diuiſimus inter nos frater meus Fulco & ego, & venit de illa tertia, medietas illi, & medietas mihi, ipſam ergo medietatem quæ mihi aduenit, ſicut ſuperius reſonat, dono omnipotenti Deo ſanctoque Victori & Abbatibus ac Monachis ibidem ſeruientibus, in villa ergo quam vocant Podioneroni, ſimiliter in villa quæ vocatur Ollaria, ſimiliter in locum qui vocatur S. Andeoli, ſed in comitatu Foroiulienſi id eſt in Fraxineto in villa quam vocat Admollam, &c. Facta donatio hæc anno Incarnationis Dominicæ 1014.

Ibidem fol. 16. verſo. Ego Guillelmus & Fulco frater meus Dei gratia Vicecomites & vxores noſtræ Aiſſalena & Odila & filij mei Domnus videlicet Pontius Maſſilienſis Epiſcopus, Guillelmus, & Aycardus, Fulco, & Gaufredus donamus Deo & S. Victori Martyri Monaſterij Maſſilienſis, Eccleſiam quæ eſt dedicata in honorem S. Mitrij Martyris, & S. Martini, & S. Laurentij in Comitatu Maſſilienſi, & in territorio quod dicitur Albania, &c.

Ibidem fol. 23. Ego Fulco pro redemptione animæ meæ vxoriſque, dono omnipotenti Deo & S. Victori Martyri Monaſterij Maſſilienſis octauam partem de villa quæ vocatur *Cathedra*, quæ ſita eſt in pago Prouinciæ in

in Comitatu Maſſilienſi iuxta mare, &c. Facta donatio hæc anno Incarnationis Dominicæ 1019.

Ibidem fol. 23. Ego Vvillelmus Vicecomes Maſſilienſis & filij mei Pontius Epiſcopus, Vvillelmus, nec non Aycardus, Fulco ſiue Ioſfredus facimus donationem pro remedio animæ vxoris meæ Aſſelenæ matris ſupranominatorum filiorum, omnipotenti Domino ac S. Victori Martyri de octaua parte cuiuſdam villæ, quæ vocatur Cathedra, quæ ſita eſt in pago Prouinciæ in Comitatu Maſſilienſi prope mare. Facta donatio hæc anno Incarnationis Dominicæ 1019. regnante Rodulpho Rege Allemannorum ſeu Prouinciæ. Ego Vvillelmus cum filiis meis præfatam villam cum omni integritate, prædicto Monaſterio dedimus manibuſque noſtris firmauimus. Stephana vxor eius firmauit, Pontius Epiſcopus fir. Vvillelmus fir. &c.

Ibidem fol. 6. verſo. Ego Fulco vnà cum vxore mea Odila dono Deo & S. Victori Martyri Monaſterij Maſſilienſis Alodem meum, qui ex iure patris mei mihi aduenit in Comitatu Aquenſi, in valle Tritis in villa quam vocant Porcillis, deinde dono quartam partem de villa quam vocant Bulcodenos, &c. Facta donatio iſta anno Incarnationis Dominicæ 1020. indict. 3. in menſe Iulio 13. Calend. Iulij Luna 23. in Caſtro Foſſis regnante Domino noſtro Ieſu Chriſto & Rodulpho Rege Allemanorum ſeu Prouinciæ. Ego Fulco hanc donationem firmaui & firmare feci, Odila vxor mea fir. Guido fir. Fulco de Aquis fir. Pontius Pelei fir. &c.

Ibidem fol. 7. Ego in Dei nomine Vuillelmus Vicecomes Maſſiliæ ſimul & frater meus Fulco vnà cum filiis noſtris & vxoribus donationem facimus omnipotenti Deo & S. Victori glorioſo Martyri eiuſque Monaſterio de Molendino, quod eſt ſitum iuxta flumen Hibelniæ ex eadem Hibelnia vbi Gerrenus fluuius cadit in Bedale de ſupradicto molendino ad Gadium Huuelnæ per quod itur ad Carauilhanum terras S. Victoris, & donamus omnia quæ ſunt inter ipſum Bedale & vlteriorem ripam de ſupradicta Huuelna, à molendino de Petronilla vſque in Gerrenum & ad ſupradictum Gadium cum omni integritate. Igitur ego Vvillelmus firmaui. Fulco fir. Stephana fir. Odila fir. Guillelmus fir. Pontius fir. Gaufridus fir. Bertrannius fir. Petrus fir. Hi omnes filij Vvillelmi Vicecomitis & multi alij ſimiliter firmauerunt.

Ibidem fol. 22. Ego Bellielis fœmina filia quæ fui quondam Vvillelmi Vicecomitis Maſſilienſis donator ſum Domino Deo & S. Mariæ ſanctoque Victori Martyri Monaſterij Maſſilienſis, Allodem meum proprium quem habeo in valle de Trectis, &c.

75. Facinus verò illud pulcherrimum eorum fuit, quod ditiones ac prouentus ex bonis Monachorum vſurpatos olim & iniquiſſime ereptos recuperarunt, de quo ſingulare iſtud in Annalibus.

In nomine Domini Ieſu Chriſti Saluatoris noſtri ad notitiam præſentium nec non etiam hominum ſequentium cupientes peruenire & ad Dei ſcientiam volentes, villa quæ Caruillianus dicitur & quæ antiquitus à nobiliſſimo viro Sigofredo cum Exlemba vxore ſua chartis & indiciis

NNn

euidentiſſimis pro ſuarum redemptione animarum S. Victoris Monaſterio oblata in eleemoſinam traditur. Iterum longo tempore deſtructo Monaſterio ab eodem loco ſancto ſubtracta & à quibuſdam hominibus iniuſtè diu poſſeſſa, modernis temporibus qualiter Deo auxiliante & nobiliſſimis viris Vvillelmo & Fulcone fratre eius zelo Dei accenſis id agentibus eidem Sancto loco ſit reſtituta his ſcriptis videre ſtatuimus. Quadam itaque die tempore Quadrageſimæ, quando homines qui Chriſtiano cenſentur nomine ſola religio nominis huius non modo ſuadere ſolet prauis ab actibus quin imo ab ipſis rerum terrenarum communibus temperare curis, reſidentibus huiuſce cauſa religionis ſupradictis Principibus, altero iuxta ſedem Maſſiliæ, altero in Monaſterio S. Victoris quidam fratres Monaſterij ceperunt mutuo loqui. Quid licentiam à Deo nobis collatam loquendi apud Principes negligimus? præſertim cùm reliquo totius anni tempore non ſuperet facultas. Requirantur ergo chartæ quæ continentur in ſacrariis, & videamus ſi quid fortè reperiatur in iis de terris Sanctuarij, quod diu ſubtractum à iure altaris poſſideatur ab hominibus ſæcularibus quodque cum adiutorio Dei omnipotentis & eorum prudentibus conſiliis poſſit reſtitui viris altaris. Quod ita fauente Deo factum eſt, nam quædam antiqua charta inuenta eſt in qua continebatur quod ſupradictus vir nobiliſſimus Sigofredus & vxor eius Exlemba prædictam villam pro redemptione animarum ſuarum dederant Monaſterio S. Victoris, temporibus Lotharij Imperatoris, qua perlecta in auribus Principum & eorum clariſſimarum coniugum, laudauerunt virum qui tantum Monaſterio contulerat donum & promiſerunt ſe pro amore Dei & S. Victoris ipſos homines prius inſtituturos, quàm inde colligerent fructus venturos. Tertio namque die ante feſtiuitatem S. Ioannis Baptiſtæ iidem homines qui ſe dicebant Allodiarios, ante poteſtates fideiuſſores dederunt vt tranſacta S. Apoſtoli Petri feſtiuitate redderent aut defenderent. Quibus viſum eſt quaſi deliramentum, nec curauerunt illud attendere plenimentum, vnde illum tranſgredientes terminum petierunt ſibi aliud ſpatium, in quo poſſent facere exagium, quo peracto Dei iudicium contra ſe videntes receſſerunt dolentes, adhuc aliud præſumentes, quamdam mulierculam aſſumentes iurare fecerunt dicentes, quod prædium iuſtius eſſet illis poſſidentibus quàm aduocatis S. Victoris requirentibus. Sed quod illa iuratio non fuerit iuſta mox probauit manus mulieris exuſta. Sed illi aliud viderunt aliud retulerunt, & poſt S. Victoris ſolennitatem placitum mutauerunt, atque in ipſam terram ſe ituros dixerunt ibique eam defendere aut reddere promiſerunt. Monachi verò vt audierunt, arcam S. Victoris illuc detulerunt, & tribus diebus totidemque noctibus illic cum ea manſerunt. Sed ſupradicti homines quod promiſerant non attenderunt. Dominus ergo Epiſcopus ciuitatis audito de Monachis ad reuertendum induratis, conſilio vtriuſque Poteſtatis perrexit ad eos cauſa charitatis, & cum eis loquutus eſt blande ſatis. Quid fratres mei hic ſtatis? mandat vobis Vvillelmus potens & Dominus Fulco frater eius, cras hora prima diei reducite arcam Martyris

in-

in domum Dei, & vobis reuertentibus finietur cauſa huius rei, quod ita & factum eſt. Igitur cauſa tantiſper dilata & poſt feſta S. Mariæ eſt tranſlata. Verùm S. Mariæ mox celebrata Natiuitate Monachi abierunt in ciuitatem, interpellantes de hoc vtramque poteſtatem qui hominibus vocatis loquuti ſunt ad eos dure ſatis. Inimici veritatis quouſque ſeruos Dei fatigabitis? ſi vere eſt veſtra poſſeſſio hæreditatis iam reddite in manu Abbatis. Quidam autem eorum in præiudicium veritatis cognoſcentes ſe iniuſte eam poſſediſſe, ſatis continuò dereliquerunt eam in manu Abbatis, ſed alij in obſtinatione perdurantes abierunt, fidem dantes in craſtino ſe non defenſuros defenſantes. Monachi verò altera die matutinis celebratis mox tulerunt arcam Victoris Beati, & venerunt ante ciuitatem in medium prati, duoque ſecum aduocati chartam ipſius Allodij defendere parati, cùm ecce plurima multitudo ipſius ciuitatis vtriuſque ſexus mixtis turbis venerunt ad Martyris Arcam poplitibus curuis. Tunc ira Dominus Guillelmus Vicecomes allocutus eſt ad illos Allodiarios. Homines, admoneo vos, vt ſeruos Dei vltra non fallatis aut veſtra calliditate decipere cupiatis, ne forte iram Dei incurratis & in conſpectu eius cadatis. Similiter Domina Stephania vxor eius & Domina Odila vxor fratris eius fideles S. Victoris agebant omnimodis, quatenus ſtabilis eſſet charta donatoris. Dominus Fulco non poterat adeſſe propter alias cauſas, quæ erant fieri neceſſe. Sed Dominus Vuillelmus frater illius propter ſe & propter illum tegebat S. Victoris vexillum, nec multi pendebat magnum ac puſillum, quia cupiditas non vicerat eum. Cúmque homines furibundi viderent ſe à poteſtatibus tetundi, timerentque virtute Martyris retundi, accedentes ad arcam S. Victoris tremebundi reddiderunt ipſum Allodem verecundi, ſed duo adhuc obſiſtebant peſtilentes qui videbantur plus agreſtes. Hi itaque contra Dei iudicium nitentes conquirere ſibi adminiculum, quod eis magis fuit in periculum, cunctiſque audientibus ingens excitant ridiculum, tulerunt ſibi de plateis vnum paruulum, quem reſticula vincientes proiecerunt in ſtagnulum, at vbi eum viderunt in aquam non receptum cognouere ſe vtrique deceptos, & mox reddiderunt ipſum Allodem retentum quem diu tenuerant per contemptum. Adhuc autem pars maxima ipſius Allodis captiua remanebat, quam etiam vulgus S. Victoris non Epiſcopalem eſſe dicebat, pro qua interpellauimus Dominum Epiſcopum ciuitatis & tunc vtique non fuit eius voluntatis, vt redderet eam iuri libertatis, ſed per paucos dies huius interpellationis perrexit ad Monaſterium cauſa Vigiliæ & Orationis. Illuceſcente vero mane ipſius Dominicæ Reſurrectionis, poſt acceptam ſportam ſuæ peregrinationis ob religionem piæ donationis venit in medium Congregationis ibique coram omni fraternitate ex Canonica authoritate quidquid infra ipſos terminos continetur, de Monaſterij hæreditate totum reddidit cum omni integritate, & abſque vlla diminutione pro animæ ſuæ & parentum ſuorum redemptione. Atque hanc chartam Guirpitoriam fieri iuſſit ſua præceptione, de duabus autem partibus eſt ipſa poſſeſſio terminata & editio tradit

vulgata & reſonat in ipſa ante. Qua chatta idem, à parte Meridiana ipſorum montium cacumina, & ex altera parte Vvelnæ in quam delabuntur cæterorum fontium flumina. De aliis vero duabus partibus erat dubia terminatio, donec eam fecit certam diuina miſeratio per iudicium aquæ & ignis manifeſtiſſimis ſignis. Hoc enim à parte Orientali ab ipſa ripa fluuiali vbi videntur antiquitus fundati Mauſolei ſaxa ingentia, adhuc in quadrum iacentia, quæ compoſuit gentilis amentia, linea recta per loca Arentia vſque in ipſius montis cacumina eminentia, ex altera verò parte ab ipſa ripa fluminis vbi vocant Albareta, quaſi ſtadio vno contra Meridiem, vſque ad illum locum vbi vocant Cotes vſque in ipſos montes. Si quis igitur vllus homo vel fœmina, &c.

76. Prætetea Vvifredus illa ipſa ſanctitatis fama & dicendi facultate, quamcumque habuit, non Maſſiliæ modo ſed & in vniuerſa Prouincia apud viros primarios magnum eſt gratiam conſequutus. Regnabat, eo tempore quo Henricus III. Conradi Auguſti filius ſe Arelatenſium Regem declarauit, ex donatione regni Burgundici ſibi à Rodulpho facta, Vvillelmus II. Prouinciæ Comes, qui Vvillelmi filij Alberti Ducis Longobardiæ filiam Gerbergam habuit vxorem ex qua ſuſcepta nobiliſſima ſobole Vvillermo, Fulcone, Gaufredo, mortem obiit anno 1018. ſepultus in Monaſterio Montis Maioris Arelatenſi, relicta matre Adelaide ſimul & Gerberga vxote ſuperſtite, quibus imperium quidem ita datum eſt, vt filiis redderent in ætate matura. Exiſtimat Cheſnius Vvillelmum II. è veſtigio Patrem inſequutum & ſanctitate inſignem, imo miraculis celebrem, eodem manuſcripto codice teſte, animam inter Monachos Monachum exalaſſe. Cui tamen refragari videtur argumentum quod in contrarium elicitur ex Theſauro Monaſterij Montis Maioris, continetque geſta eius, dignitatem, & obitum. *Anno ab Incarnatione Chriſti* 1017. *fuit inchoata Baſilica Montis Maioris, in honore S. Mariæ Matris Domini ſeu omnium Sanctorum Indict.* 14. 3. *Calend. Iunij feria* 4. *regnante Roberto Rege, in* 3. *anno fundationis huius Baſilicæ obiit Guillelmus inclytus Comes Adelaydis & honorifice ſepultus eſt in fundamento huius Eccleſiæ.* Vt vt ſit Vvifredus certè tanta horum Principum merita habuit, quanta nemo præter ipſum, de quibus Magni chartarij tabula S. Victoris fol. 143.

Ego Vvillelmus Comes Prouinciæ coniuxque mea Giberga vnà cum filio noſtro nomine Vvillelmo offerimus atque donamus omnipotenti Deo, qui nobis dedit omnia quæ habemus, de ipſis ſuis donis aliquid in eleemoſyna ac proprium Allodem, ſanctóque Victori eius Martyri & Abbati præſenti Domino Vvifreto omnibuſque Monachis. Eſt autem prædicta donatio in Comitatu Siſterico intra terminos, de villa quæ dicitur Manuaſca, id eſt Eccleſiam S. Martini quæ ſita eſt non longè à fluuio Durentiæ.

Ibidem folio verſo. *Ego Adalax Illuſtriſſima Comitiſſa mater Vvillelmi quondam Prouinciæ Comitis & ego Gereberga æque Comitiſſa eiuſdem Principis olim vxor, vnà cum conſenſu filiorum optimatumque noſtrorum pro remedio animæ eiuſdem Principis, facimus donationem omnipotenti Deo ac S. Victori Martyri eiuſque Monaſterio de villa quadam quæ vocatur Septem fontes,*

ſentes, quæ ſita eſt in pago Prouinciæ in Comitatu Regenſe. Facta donatio hæc Anno Incarnationis Dominicæ 1018. *Indict.*1. *regnante Rodulpho Alamanorum ſiue Prouinciæ. Ego Adalax. Ego Giberga vnà cum filiis & nepotibus illam donationem firmauimus. Vvillelmus filius Vvillelmi Comitis ſir. Fulco frater eius ſir. Gaufredus frater eius ſir.*

Ibidem fol. 146. *Ego Geriberga Comitiſſa vnà cum conſenſu filiorum optimatumque noſtrorum & propter remedium animæ ſenioris mei Guillelmi Comitis Prouinciæ, & meæ, filiorumque noſtrorum quorum hæc ſunt nomina Vvillelmus, Fulco, Iofredus, facio hanc Chartam eleemoſynariam omnipotenti Domino & S. Victori ſuo Martyri de duobus Manſibus, qui ſunt in Comitatu Siſterico in villa quam vocant Manoaſca. Facta hæc donatio anno Incarnationis Dominicæ* 1018.

Obiit autem S. Vvifredus anno 1020. pridie Idus Septembris, rexit Abbatiam annos 15. quo eodem tempore ortus & progreſſus fuit ex Benedictino inſtituto, familiæ Camaldulenſis authore S. Romualdo, qui circiter annum 1000. in ipſo Apennino ſedem ſibi pœnitentiæ ac religionis deligens, adeo exemplo & ſanctitatis opinione homines permouit, vt niſi ipſe cohibuiſſet, totus terratum orbis, ſic enim ſcribitur, religioſam diſciplinam ſubiturus videretur. Cæterum Fulconi Maſſiliæ Vicecomiti non defuit materia virtutis, cùm enim bellum haberet neſcio quod in finitimos pertinaciter ſuſceptum, grauibus acceptis à forti aduerſario vulneribus, ita tamen ex longinquitate morbi ſanatus aut recreatus eſt, vt annos ſexdecim ſeptemdecimue ſuperſtes vitam ad Chriſti annum 1069. perduxerit. Is Odilam fœminam Principem diu quidem habuit in matrimonio, ſemper tamen grauiditatis & partus expertem. Vvillelmus frater binas nuptias celebrauit, primas cum Aiſſalena ex qua nati ſunt Guillelmus III. Aycardus, Pontius, Fulco, Gaufredus: poſteriores cum Stephania è Comitum Forcalquerij nobiliſſima ſtirpe ac gentilitate orta, quæ duos non plures filios peperit, Bertrandum & Petrum. Hæc virum Maſſiliæ morientem in præſentia & ante oculos vidit anno 1047.

77. Iacturam Vvifredi leniit *S. Iſarnus*, vt colligitur ab eodem Benedicti IX. diplomate. *Poſt cuius verò obitum*, inquit ſcilicet Vvifredi, *Iſarnus ſumpſit ad regendum Cœnobium, vt eius meritis floreret in ſæculum per quod Cœnobiale ſtudium noſtris in partibus accepit initium.* Cum Odilone Cluniacenſi Abbate, quem Maiolo ſucceſſiſſe anno 992. Sigebertus affirmat, fuiſſe illi quidem vetus hoſpitium & neceſſitudinem teſtantur annales, & ea cum officiis eius multis, tum etiam conſuetudine ſic eſt aucta, vt nihil eſſet familiaritate tanta coniunctius. Fama eſt quaſi peramantes fratres ſe interuiſiſſe cui ſuffragantur ſupra commemorata num. 66. in hanc rem Tabularum Lerinenſium teſtimonia. Res Iſarni præclarè geſtas & vitæ acta cognitione digniſſima tractabimus infra cap. 29. vbi de Sanctis Eccleſiæ oraculo renuntiatis, qui ex religioſo S. Caſſiani ordine prodierunt Rexit annos 18. & obiit anno 1048. ſepultus Maſſiliæ ad S. Victorem, ex libro Chartarum fol. 26. quod tamen ſcribi mendosè

annotat in margine Gloſſator quidam Anonymus, his verbis. *S. Iſarnus adhuc anno 1051. regebat Abbatiam, nam inueni alibi ſcilicet in Archiuo Regio Aquenſi, quod S. Iſarnus adhuc anno 1051. regebat Abbatiam præſentem, in confirmatione quam fecit Dominus Ildefonſus Marchio Prouinciæ de Prioratu de Trigantia Foroiulienſis Diœceſis.* In rebus publicis Prouinciæ Guillelmus III. vulgo Guillelmus Bertrandus dictus, vt ſcribit Zurita in hiſtoria Aragoniæ patre mortuo ſolus ab anno 1018. Comitis nomen obtinuit. Hix ex vxore Lucia Arſinda tres ſuſcepit liberos, mares duos Vvillelmum, & Gaufredum, filiam vnicam, qui omnes naturæ ordine turbato cum matre Lucia patri prædeceſſerunt. Alteram in matrimonio habuit, ſed ſine prole Thereſiam Ramiri Regis Aragoniæ filiam, quam duxit anno 1049. Quare nullis planè ſuperſtitibus liberis, eiuſque fratre Fulcone proximo hærede vita functo, Gaufredus frater vtriuſque natu minor, quaſi vacuam ad regiminis Prouinciæ poſſeſſionem accitus eſt. De beneuolentia quam habuerit erga S. Iſarnum & Monaſterium S. Victoris Maſſilienſe, primum illud fuit in officio, vt ei de ſuis quoque facultatibus plurimum attribuerit. à quo plurimum diligeretur. In Magno chartario fol. 148. verſo.

Ego Bertrannus autore Deo Marchio ſiue Comes Prouinciæ Eccleſiam S. Primaſij cum burgo & terris quæ ſunt meæ poſſeſſionis, reddo ac dono omnipotenti Deo & S. Victori Martyri eiuſque Monaſterio. Facta hæc donatio anno Incarn. Domin. 1044. Indict. 12. Henrico Rege regnante. Bertrannus Comes ſiue Marchio firmauit. Berengarius Vicecomes fir. Miro Vicecomes fir. Ego Guillelmus & ego Goſfredus Comites ſiue Marchiones, filij præfati Bertranni fi.

Ex eodem fol. 151. verſo. *Ego Geraldus gratia Dei Siſtaricenſis Epiſcopus conſilio & voluntate Domini Vvillelmi Bertranni Comitis Prouinciæ, & Comitiſſæ ſuæ vxoris Domini etiam Berengarij filij Berengarij Maioris Vicecomitis Siſtaricenſis ſuæque mulieris Aſſelenæ dono Eccleſiam Principis Apoſtolorum Petri, quæ dicitur Fontelanee, omnipotenti Domino ac S. Victori Martyri. Facta hec donatio anno Incarn. Domin. 1035.*

Ex eodem fol. 151. *Ego Vvillelmus Comes Prouinciæ & vxor mea nomine Lucia Facio hanc donationem eleemoſynariam omnipotenti Deo & S. Victori eius Martyri, vnum videlicet Manſum ab integro quem excolit homo nomine Iſmerardus, in villa Anſomnis in Comitatu ſiſterico. Facta hac donatio anno ab Incarnat. Domini 1030.*

78. Vvillelmi quoque II. Maſſiliæ Vicecomitis erga S. Iſarnũ beneficiorum certa monumenta in iiſdem Chartarij literis extant. Fol. 7. *Vt plena, inquit, careat cognitione quod à Dei fidelibus geritur ſcribimus donationem, quam fecit Deodatus Tolonenſis Epiſcopus donans Monachorum Monaſterio, quod in honorem Dei genitricis Mariæ infra muros Maſſiliæ ſitum eſt, Eccleſiam S. Mariæ in territorio de Solario, in Belloloco, cum omni Eccleſiaſtica poſſeſſione quæ ad prædictam pertinent Eccleſiam. Huius rei teſtes fuerunt Bandolicus præceptor, Ioannes Aula, Stephanus Aribertus. Prædictam autem donationem fecit Dominus Deodatus conſilio & precibus Domini Vvillermi Groſſi Vicecomitis Maſſiliæ, qui de ſua proprietate ibidem prædictæ*

Eccleſiæ

Eccleſiæ donauit vndique ſecus hortos, Ferragineſque duorum ſtadiorum ſpatium. Facta eſt hac præſcripta donatio ab Incarnat. Domini 1030. Item anno 1040. facta eſt à Fulcone Maſſilienſi Procomite ſtipulante Iſarno Abbate, inſtauratio ſacelli Monaſterio pene contigui, in loco *Paradiſi* nomen etiam nunc obtinente, de qua ſuperiori cap. 20. num. 3.

79. Per eadem tempora trium veterum Cœnobiorum opes auctæ, & à Saracenis euerſa dirutaque funditus ædificia, ſunt in ſuam priſtinam dignitatem reſtituta, Caſinenſis, Poſſiniani, Maſſilienſis, de quibus Ciaconius in Benedicto V I I I. Ioanne X X. Benedicto I X. pene totidem verbis. Romanus Pontificatus, Sergio IV. vita functo, in Benedictum VIII. ex Comitibus Tuſculanis Gregorij filium, Imperatore Henrico iuniore, inciderat. Hunc Henricus Baſilicam S. Gregorij, quam prioribus annis Bambergæ conſtruxerat, conſecrare cupiens aduocauit in Germaniam, cuius perſpecta voluntate & ad eius preces in Germaniam profectus, Eccleſiam argento, veſte, omni apparatu ornatuque viſendo inſtructam ſumma religione cerimoniaque dedicauit. Reuerſus in Italiam cum Henrico Auguſto expeditionem aduerſus Saracenos ſuſcepit, & illos ſuperauit totaque ferme Italia expulit, & inde Caſinum cum eodem Imperatore progreſſus Monachos comitia creando Abbati habere iuſſit. Eis præſentibus conuocati Monachi Theobaldum legerunt, eumque poſtridie, qui dies erat S. Petro dicatus, Pontifex conſecrauit. Calculi, inde Henrico Imperatore dolore iactato, nocte cubanti apparuit S. Benedictus, & quoniam vulgari fama deceptus erat, Verène ibi S. Benedicti corpus ſitum eſſet, id illi glorioſus Confeſſor aſſeruit & in ſignum huius rei futurum, vt mane ſurgeret & tres calculos, qui morbi & doloris cauſa fuiſſent, eiiceret, & ſanitati reſtitueretur. Id euentus comprobauit. Ille præſenti beneficio S. Benedicti ſanatus Monaſteriũ magnifice munerauit. Rẽ omnibus audientibus conteſtatus, eam ipſam etiam diplomate quod adhuc legitur, voluit à Pontifice diuulgari. Inde ſæuientibus ætatis caloribus, Romam Pontifex & inde Henricus Imperator in Germaniam conceſſit.

Poſſinianum quod Vallis Vmbroſæ dicitur, ſub Ioanne X X. Benedicti V I I I. fratre Germano & in Pontificatu ſucceſſore proximo, originem ſimul & incrementum habuit anno 1030. authore Ioanne Gualberto Florentino viro ſanctiſſimo. Is adhuc iuuenis cùm fraternam cædem magna armatorum manu vlciſci procuraret, caſu hoſtem obuium in oppido S. Miniatis habuit, qui terrore perterritus illico Ioanni ſupplex factus, ad ipſius genua procidens veniam in Chriſti gratiam petebat, qui eum illæſum abire permittens, ſtatim proximum templum ingreſſus eſt. Crucifixi imaginem ante quam orabat capite inclinato ob illud factum ei referre gratias & ipſe & omnes qui aderant clare conſpexere. Quo prodigio attonitus relictis omnibus Monaſticam vitam elegit, & in loco qui vallis Vmbroſæ dicitur iuxta Apenninum ſeceſſit, inibique diſciplinam ſub S. Benedicto regularem inſtituit, quam Alexander I I. & Gregorius V I I. confirmarunt. Obiit anno Domini 1074. in Cœnobio Poſſiniano. I V. Idus Iulij, miraculis clarus ibidem ſepultus, quem cum inter Sanctos à

Gregorio

Gregorio V I I. relatum vulgo conſtaret, Cœleſtinus I I I. idem certius approbauit.

De Maſſilienſis huiuſce noſtri inſtauratione & iterata Eccleſiæ S.Victoris dedicatione extat Benedicti I X. ſæpe alias laudatum diploma, datum Maſſiliæ in eodem Monaſterio, Idibus Octobris die eiuſdem loci conſecrationis anno 1040. Indictione 8. in hunc modum.

Supernæ diuinitatis potentia ſicut nullo humanitatis ingenio in ſuæ ſtabilitatis ſubſtantia vt eſt comprehendi poteſt, ita nec vllius pro exili ſagacitate in diſponendis rerum ordinationibus inueſtigari valet, &c. Hac diligentia muniendum cenſuimus prædicti Martyris Monaſterium, apud Maſſilienſem vrbem, tempore Antonini Imperatoris fundatum quod poſtea à B. Caſſiano Abbate conſtitutum, eodem rogante, vt fertur à maioribus natu, à Beatiſſimo Leone Romanæ ſedis Antiſtite conſecratum, & eius Apoſtolica benedictione atque authoritate ſublimatum, in quo maiorem conſtituentes Eccleſiam in honorem SS. Apoſtolorum Petri & Pauli & omnium Apoſtolorum aliamque in honorem S. Dei genitricis Mariæ ſanctique Ioannis Baptiſtæ, multorum Sanctorum collatis pignoribus conſeruatur, quod multis ditatum honoribus & præceptis decoratum Imperialibus, videlicet Pipini, Caroli, Ludouici, & Lotharij Regum Francorum, nec non paſſionibus SS. Martyrum Victoris & ſociorum eius, ſed & aliorum ſpecialiter duorum Hermetis & Adriani, ſed & S.Lazari à Chriſto Ieſu reſuſcitati, ac SS. Innocentium, quinimo innumerabilium aliorum SS. Martyrum & Confeſſorum ſanctarumque virginum, plurimorum ſacrorum voluminum teſtimonia produnt, &c. Hoc igitur à prædeceſſoribus noſtris ſtatutum. Ego Benedictus ſanctæ ſedis Romanæ Eccleſiæ Apoſtolicus, & Raiambaldus Arelatenſis appellatus Trophimi Vicarius, cæterique præſules Galliarum, Pontius videlicet Maſſilienſis cuius tuitione & patrimonio prædicta conſiſtit Eccleſia, & Leodegarius Archiepiſcopus Viennenſis, Pontius Valentinenſis, Vdelricus Tricaſtrenſis, Franco Carpentoractenſis, & Benedictus Auenionenſis, Petrus Aquenſis, Clemens Cauallicenſis, Stephanus Aptenſis, Petrus Vaſionenſis, Hiſmido Archiepiſcopus Ebredunenſis, Feraldus Vapincenſis, Petrus Siſtaricenſis, Hugo Dignienſis, Bertrannus Rhegienſis, Anſelmus Foroiulienſis, Deodatus Tolonenſis, Eldebertus Antipolenſis, Durandus Vencienſis, Nectarius Nicienſis, Amelius Senecenſis, Pontius Glandatenſis, cum omni Clero nobis commiſſo, nec non Abbatum & Monachorum caterua, qui in vinea Patris familiæ denario beatæ remunerationis laboraturi intrauimus portato pondere diei & æſtus, ac clericorum plurimorum diuerſorum graduum fideliumque Chriſtianorum vtriuſque ſexus fere decem millium, ad eius thalamum reparandum venimus, & impenetrabili munitione firmamus & ſanctificatum teſtamur, precibus iam dicti paſtoris Iſarni nec non Vicecomitum Vvillelmi & Fulconis, in idipſum aſſenſum præbentibus Principibus Gaufredo & Bertranno, cum totius Prouinciæ nobilibus credentes ſaluatoris dictum dicentis, Vbi duo vel tres congregati fuerint in nomine meo in medio eorum ſum,

ſum,& quodcumque petieritis Patrem in nomine meo dabit vobis. Igitur in vnum congregati trifida benedictione Apoſtolico priuilegio prædictam Eccleſiam ſanctificamus, atque in priſtino abſolutionis decore ponimus, quo omnis pœnitens qui ad eius limina tritis paſſibus venerit, Eccleſiæ fores ſibi pateant & indultis facinotibus peccaminum, omnium criminum ſqualoribus abſolutus libere redeat ad ptopria lætus, eo ſcilicet tenore vt tranſacta peccata ſacerdotibus confiteatur & de reliquo emendetur. De aduenientibus verò ad hoc Monaſterium ob honorem Sanctorum & reuerentiam loci præcipimus, vt quicumque quempiam aduenientium vel ibi commorantium vel ad propria remeantium læſerit aut damnauerit in corpore aut in aliqua ſubſtantia, iram & maledictionem Dei & omnium Sanctorum incurrat, ſitque Anathema Maranata, &c. Et vt hoc verius credatur multorum nomina teſtium ſubter iuſſimus conſcribi. Actum publicè apud Maſſiliam in eodem Monaſterio Idi. Octo. Die eiuſdem loci conſecrationis anno 1040. Incarn. Dominicæ. Indict.8. Raiambaldus Arelatenſis Archiepiſcopus, Petrus Archiepiſcopus Aquenſis, Hiſmido Archiepiſcopus Ebredunenſis, Stephanus Epiſcopus Aptenſis, Pontius Epiſcopus Maſſilienſis, Deodatus Epiſcopus Tolonenſis, firmarunt. Deſiderius Notarius ſcripſit.

80. Porro S. Iſarni Abbatis, quem perfamiliarem ac notum habebat Pontifex, non conſiliis modo ſapientiſſimis ſed egregiis quoque vitæ exemplis multum profeciſſe, ſed quantum, non plane ſcio quia muti fuerunt authores. De ſolemnibus dedicationis tunc Maſſiliæ celebratæ, quanta fuerit pompæ ſplendidiſſimo apparatu, frequentia populi, conſeſſuque Præſulum Illuſtriſſimorum, Dynaſtarum ac virorum Principum, & totius Prouinciæ nobilium vt res eſſet multorum oculis teſtatior, Benedicto author fuit Iſarnus etiam diplomate quod mox legiſti hiſtoriam poſteris celebrare. Addo, quod ſupra omiſeram Vvilelmum Vicecomitem ſupradictum Iſarno dediſſe villulam ad vſum domeſticum vini atque etiam tritici quod ſatis eſſet.

Ex magno Chartario fol.34. verſo. *Ego Vvillelmus filius Guillelmi Vicecomitis Maſſiliæ vxorque mea nomine Adalgarda ac filij mei Guillelmus atque Fulco, donamus aliquid de hæreditate noſtra Deo omnipotenti ſanctoque Martyri Victori ſuoque Monaſterio apud Maſſiliam fundato omnibuſque Monachis ibi manentibus futuris ac præſentibus, videlicet ſextam partem de villa quæ vocatur Greaſcha in campis, vineis,* &c. *Facta donatio hæc anno Domini* 1035. *regnante Domino noſtro Ieſu Chriſto. Ego Guillelmus, & Hugo, & Pontius, & Gauſfredus fratres mei donamus & Guirpimus omnia ſupradicta.*

81. Anno 1048. erant in maximis luctibus Monachi, ſqualebat Monaſterium, & Abbate iam duos omnino menſes vacabat ſedes, ex Iſarni quem vnice diligebant omnes, ac magnificè circumſpiciebant interitu acerbo. Nec alia ſuauiori conſolatione ſuſtentabantur, quàm quæ frequentiſſimo congreſſu, conſuetudine victus, ſermonibuſque religioſiſſimis Pontij Maſſilienſis Epiſcopi adhibebatur, cuius tandem ſuaſionibus

habita Comitia, nobiliſſimis teſtibus coram productis Rayambaldo Archiepiſcopo Arelatenſi & Monacho S. Victoris, Fulcone Vicecomite Maſſilienſi, eiuſque vxore Odila, & Stephania ex marito ſorore, eiuſque liberis Aycardo, Guillelmo, Gaufredo, *Petrum* eximia prudentia & ſanctitate virum præſtantem elegerunt anno 1048. vt notatur in Iudice M. S. Abbatum, vbi rexiſſe dicitur annos 12. obiiſſeque anno 1060. Dicta eius aliqua ſimul & facta meminit in ſuis, literis Apoſtolicis Leo IX. qui ex Monacho Tullenſi Ordinis S. Benedicti Epiſcopus Tullenſis in Pontificem Maximum ſuſceptus, Monachos Benedictinos ita ſemper elegit quos præcipuè coleret, vt vix alios Conſiliarios rerumque gerendarum adminiſtros in vſu & conſuetudine haberet. Damaſo namque II. vita functo, cùm Henricus Imperator ipſum in eius locum inuitum intruſiſſet, in Italiam ſe recipiens Cluniacum venit, vbi Hildebrandus Soanenſis ex Tuſcia Gregorium VI. quem Henricus Imperator deturbarat in Galliam ſequutus, eo deinde mortuo ſe in Cluniacenſe Monaſterium coniiciens vitam religioſam profitebatur, vir memorabili pietate atque doctrina præditus, qui adhibitus in conſilium hominem admonuit, caueret ne ſacroſanctam dignitatem prophani hominis arbitrio delatam iniret, niſi ſe ante ſuffragiis cleri populique Romani ex antiquo inſtituto, triſti Damaſi prædeceſſoris ſui euentu condocefactus ſubiiceret. Quod vbi vix Sanctus audiuit, continuo purpuram dimiſit, atque peregrini habitu ſumpto, ipſoque Hildebrando ſecum adducto ad vrbem ire contendit, Romamque ingreſſus vt comitia de ſe rite haberentur poſtulauit, ibique Clero populoque Romano conſentiente atque imprimis ipſo etiam Monacho Hildebrando fauente ab Epiſcopis Cardinalibus conſecratus, & ab Archidiacono Romanæ Eccleſiæ coronatus ſedit annos 5. menſes 2. dies 8. Cardinales quos creauit Principes ſententiæ in Senatu, ac duces regendæ Eccleſiæ autoréſque publici conſilij, Monachi ſemper fuerunt. Priores tres etſi non ætate at certe dignitate ac meritis, qui poſt Leonem ipſum Romani Pontificij titulo coronaque donati ſunt. Primus Hildebrandus Monachus Cluniacenſis, quem tanquam virum prudentem & rebus gerendis ſtrenuum ſubdiaconum Cardinalem, Romanæ Eccleſiæ Oeconomum, altaris S. Petri cuſtodem & Abbatem Monaſterij S. Pauli via Oſtienſi creauit Leo eiuſque conſiliis & nutu Pontificatus munus perpetuo adminiſtrauit. Mox Victori II. Stephano IX. vt nihil ſine ipſius quoque conſilio gererent, maximè verò Alexander II. cui etiam in Pontificatu ſucceſſit Gregorius Romani nominis 7. idque munus tanta cum dignitate & prudentia exequutus eſt, vt quidam authores hoc affirmare non dubitent ab Apoſtolorum ætate nullum fuiſſe Pontificem, qui maiores pro Dei Eccleſia labores moleſtiaſque perpeſſus ſit, aut qui acrius eius libertatem propugnarit. Alter Fridericus Lotharingus Gallus Gozzelonis Ducis Lotharingiæ filius, ex Canonico Regulari Eccleſiæ S. Lamberti S. R. E. Diaconus Cardinalis S. Mariæ in Dominica, Bibliothecarius, & Cancellarius Apoſtolicæ ſedis, poſtea Presbyter Cardinalis Abbas Caſinas & demum Romanus Pontifex creatus Stephanus IX. vocatus eſt.

eſt. A Leone Conſtantinopolim Legatus Græcam Eccleſiam cum Latina conciliauit. Romam reuerſus cùm Leonem mortuum offendiſſet, ſæculum pertæſus in Caſſinenſe monaſterium ſe contulit, vbi nouam Chriſti militiam vir talis aggreſſus ita ſe omnibus probauit, vt vix biennio exacto eius loci Abbas electus fuerit. Quare cum confirmationis gratia ad Pontificem vt tum moris erat Victorem II. acceſſiſſet, non id modo obtinuit ſed inſuper iterum ab eo Cardinalis creatus paulo pòſt eidem vita functo vniuerſis ſuffragiis in Pontificatu ſuffectus eſt anno 1057. Tertius Dauferius Principis Beneuentani filius, qui adhuc adoleſcens vxorem accipere coactus priuſquam eam contingeret profugit ad Monaſterium Caſſinenſe, vbi electus primùm loci Abbas deinde à Leone IX. Diaconus Cardinalis SS. Sergij & Bacchi, poſtea Presbyter Cardinalis creatus, demum Gregorio VII. demortuo aptiſſimus viſus eſt cui Eccleſiæ cura committeretur. Et Papa Victor III. appellatus cum Beneuenti Concilium ageret, letali morbo correptus in Caſſinum montem referri ſe voluit, vt quo loco ſpiritum religionis hauſerat eodem ſecurius & ſanctius inter fratrum preces ſpiritum vitæ redderet, anno vno & menſibus 3. poſt ſuſceptam curam paſtoralem, vt mirum fuerit tam breui tempore tam multa præclare geſta, quæ in eius vita narrantur, ab vno modo perfici ſed etiam cogitari potuiſſe.

81. Inter tot illuſtres Monachos Petrum quoque Abbatem noſtrum imprimis dilexiſſe Leonem IX. & charum habuiſſe, eiuſque Monaſterium S. Victoris Maſſilienſe decretis ac beneficiis ampliſſimis honeſtaſſe declarant ipſius Leonis ad eumdem Petrum quæ extant literarum Apoſtolicarum teſtimonia, quibus Eccleſiam ipſam S. Victoris cum domibus & officinis Monachis Caſſianitis confert, & eumdem Conuentum in ius & protectionem Beatorum Petri & Pauli & Apoſtolicæ ſedis recipit, ipſumque ab omni iuriſdictione ac dominio Epiſcoporum Maſſilienſium aliorumque Ordinariorum eximit. Concilio Vercellenſi contra Berengarij errorem præſide Leone Pontifice Petrus interfuit, vt infra vberius exponam cap. 28. De Monachis Caſſianitis doctrina perilluſtribus. Munera non pauca quibus rem domeſticam auxit à viris principibus accepta recitantur in inſtrumentis publicis ex Magno Chartario fol. 42.

Ego Gotfredus Comes Prouinciæ & vxor mea nomine Stephania & filius meus Bertrannus donamus Domino Deo ſanctoque Victori, de Alode noſtro duas Pecias de terris in Tripontio, hæ vinea ſunt in Comitatu Arelatenſi in termino Tripontio, ſubter Eccleſiam S. Iuliani. Facta hæc donatio anno ab Incarnat. Domini 1055.

Ex eodem. *Ego Gaufredus Marchio ſiue Comes Prouinciæ & vxor mea Stephania & filius meus Bertrannus donamus & reddimus Domino Deo & S. Mariæ & S. Victoris Martyris terram quæ eſt in Rubiniano, vnam condaminam videlicet quam dedit auus meus Vuillelmus Marchio ſiue Comes Prouinciæ & auia mea Adalax Comitiſſa, cuidam homini Hugoni videlicet Blanie, &c.*

Ibidem. *Ego Petrus (cognomento Saumada) Guillelmi quondam Vicecomitis*

filius ex vxor mea Theucia & filij mei Vuillelmus, Iofredus, & alij duo, qui non ſunt regenerati ex aqua & Spiritu Sancto, donamus atque vindicamus aliquid de Alode noſtro Domino Deo & S. Andreæ pro remedio animarum noſtrarum & eſt. ille Alodis in Comitatu Foroiulienſi in territorio vel caſtro quod vocitant Ramatuela. Facta hæc donatio anno 1056. *Indict.*7.

83. Per idem tempus non pauci è prima Prouinciæ nobilitate à Deo vocati Monaſticum habitum ſuſcepere, vitam religioſam in Monaſterio S. Victoris ſub Iſarno ac Petro Abbatibus profeſſi. Præcipui autem fuere inter hos Aycardus, Fulco, & Petrus Germani fratres, Patre Gaufredo Vicecomite Maſſilienſi, & Raimbaudus cognatione & affinitate iis deuinctus, de quibus hoc ſcribitur tantis luxiſſe inter Monachos virtutum exemplis ac vitæ ſanctimonia, vt diu non licuerit in occulto latere, quin ex continuis Maiorum ſuorum honoribus ad ſacras Infulas Archiepiſcopatus, nempe Raimbaudus & Aycardus Arelatenſis, Petrus verò Aquenſis, euecti fuerint. De Petro & Fulcone in tabulis hoc habetur.

Ego Gaufredus Vicecomes Maſſilienſis donationem facio de ipſa parte quam habeo in Caſtro vel in villa quæ vocatur Sexfurnis, vel in eius tenemento cum conſenſu & voluntate vxoris meæ Rixendis & filiorum meorum, quorum nomina hæc ſunt Guasfredus, Aycardus, & Hugo, Raymundus, Pontius, Fulco, Petrus, omnipotenti Deo & Monaſterio Maſſilienſi, quod eſt conſtructum prope ipſam ciuitatem in honorem S. Genitricis Dei Mariæ & S. Victoris, &c. *Hæc autem donatio facta eſt iure hæreditario pro duobus filiis meis Fulcone & Petro, quos omnipotenti Domino offero, vt & in profeſſione & habitu Monaſtico regulariter ſeruiant in ſupradicto Cœnobio*, &c.

Raimbaudus Archiepiſcopus officiis ac muneribus Canonicorum ſuorum Arelatenſium animos ſibi conciliaturus facilè induxit Guillelmum Maſſilienſium Vicecomitem, vt S. Martinum de Palude Maiori, Eccleſiam Virginis & S. Petri Galliculani, & S. Mariæ ædem de Capella cum ampliſſimis latifundiis in Craudi campo iiſdem concederet, modo communiter viuerent regularemque vitam quam iam Raimbaudus inſtituerat profiterentur. Conſtat ex Autentico Capituli Arelatenſis folio 75.

Ego Guillelmus Vicecomes Maſſilienſis proſpexi molem meorum peccaminum, & proſpexi peccata patris mei & matris vt Dominus Ieſus Chriſtus mihi & illis dignetur dimittere omnia peccata noſtra, mihique & vxori meæ filiiſque meis dignetur dare vitam & ſanitatem in hoc ſæculo, & in futuro ſempiterna præmia, Dono Deo & Eccleſiæ ſanctæ pretioſiſſimi Prothomartyris Stephani in qua requieſcit Trophimus Apoſtolus almus, & eius Canonicis in vnum manentibus, in præſentia Domini Raimbaldi præclariſſimi Antiſtitis, aliquid de meis beneficiis quæ iacent in ciuitate Arelatenſi in ſuburbio eiuſdem ciuitatis, hoc eſt Eccleſiam S. Petri de Galignano cum Ferio quæ Roſtagnus tenet, &c.

84. Petro extincto ſufficitur *Durandus* vita famaque egregius Monachus anno 1061. Alexandro II. Romano Pontifice & Henrico Imperatorum eo nomine IV. qui adhuc puer vix quinquennis regnum auſpicatus eſt, maximoque Chriſtianæ Reipublicæ damno ad duos & quinquaginta perduxit

perduxit annos: prauis quippe domeſticorum conſiliis deprauatus ſacerdotia ac numera Eccleſiaſtica Canonicorum, Abbatum, Epiſcoporum peſſimo exemplo venalia habuit, quæ ſemina ingentium certaminum fuere inter Pontificem Cæſaremque. Sed illis incluſis dumtaxat in Germania & Italia peſtibus, hoc liberiores ac ſolutiores erant clerici Prouinciales noſtri, quod integra illis eſſet ad Eccleſiaſticas dignitates eligendi poteſtas, & hac lege Durandus Monachorum ſuffragiis deſignatus Abbas, honoribus ac Reipublicæ muneribus aliquando defunctus ſenex anno regiminis V. Dominicæ Incarnationis 1065. mortem obiit, quamquam rexiſſe ad annum vſque 1069. ſcribitur in libro Magno Chartarum fol. 162. Huic Abbati donatio Monaſterij Chiriaci conſtituta eſt ab Alberto Mimatenſi Epiſcopo, tum aliæ id genus aliquot ab Abbate Ruthenenſi, & ab eius Gentili ac coæuo Deodato de Canilhaco, ex conſenſu Alexandri Papæ II. ac Roberti Comitis Aruerniæ eiuſque vxoris Berthæ Comitiſſæ anno 1062. vt ſupra meminimus c.20.n.4. & 5. Alias bonorum acceſſiones in gratiam Durandi Abbatis factas à Gosfredo Vicecomite Maſſilienſi deſcribit Chartarium Magnum fol.32. verſo.

Ego Gausfredus Accela quondam filius cum vxore mea Richiſena & filiis meis, donamus Domino Deo & S. Victori Maſſilienſis Monaſterij, Monachiſque eiuſdem loci tam præſentibus quam futuris, videlicet Eccleſiam S. Mariæ à Sallo in territorio de Porrerias cum ſuis altaribus & omnibus pertinentiis ſuis, &c. *Anno ab Incarnat. Domini 1065. Regnante Henrico Rege. Dominus Gausfredus & Rixendis vxor ſua filiique eorum donauerunt & firmauerunt.*

Ibidem fol.33. *Ego Gosfredus & frater meus Guillelmus iuuenis, & vxores noſtræ cum filiis noſtris & nepte noſtra filia Aycardi fratris noſtri*, &c. *donamus Deo & S. Victori Monaſterij Maſſilienſis & ſanctæ Mariæ ſanctique Caſſiani, & Abbatibus atque Monachis præſentibus futuris caſtrum quod nominant Baidum & alio vocabulo Guandalbertum ab integro, cum omnibus ad ſe pertinentibus Anno ab Incarnat. Domini 1065. Indict. 2. Epacta 6.*

85. *Bernardus* ſcientia rerum diuinarum inſignis & moribus Durando prædeceſſori non impar in officio ſubrogatus eſt anno 1066. Ab Alexandro II. Cardinalis Presbyter creatus rexit annos 15. mortuus eſt anno 1080. ineunte qui toto tempore quo Abbatiam adminiſtrauit, multa præclare conſtituiſſe dicitur vt infra vberius ac fuſius commemorabimus cap.27. de Cardinalibus Caſſianitis. Fama eſt eodem Abbate illuſtriſſimos Dominos Petrum cognomine Saumada, Guillelmum III. & fratrem eius Gosfredum ampliſſimis opibus & facultatibus domum S. Victoris extuliſſe. Porro eumdem Bernardum Abbatem ſæpius à Gregorio VII. in diuerſas Prouincias legatum fuiſſe docet Binius Tom. 7. Concilio. in Regeſto Gregorij lib.4. Epiſto.23.

Gregorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Bernardo S. R. E. Diacono, & Bernardo Maſſilienſi Abbati ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

FRaternitatis veſtræ notum eſſe non ambigimus, quia ideo ab vrbe, confiſi de Dei miſericordia & adiutorio B. Petri, egreſſi ſumus vt ad Teutonicorum partes compoſituri inter eos ad honorem Dei & vtilitatem S. Eccleſiæ pacem, tranſiremus, &c. Quibus literis iniungitur vt ab Henrico & Rodulpho Regibus Germaniæ iter tutum petant, vt ad Teutonicorum partes ſe conferre poſſit. Quorum alter qui id præſtare noluerit excommunicetur & regni gubernaculis interdicatur, qui verò paruerit in regia dignitate confirmetur.

Habes in Regiſtro Epiſtolarum Gregorij VII. lib. 1. Epiſtolam 8. ad Monachos Maſſilienſes S. Victoris, qua dolere ſe ait de obitu eorum Abbatis Bernardi, eorumque Monaſterium quemadmodum Cluniacenſe Apoſtolicæ ſedi vnit, & electionem Richardi Cardinalis ab eis factam confirmat.

Gregorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, dilectis in Chriſto Maſſilienſis Congregationis fratribus ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

NOn dubitamus fraternitatis veſtræ dilectionem mœroris & triſtitiæ plenam ſuper venerandi patris ſui exceſſu vehementi dolore conſtringi. De cuius tranſitu profectò nemini maius incommodum, quàm nobis aut æque magnum eueniſſe putamus, qui talem tantumque adiutorem nobis è latere ſubductum ſentimus. Intelleximus ſiquidem in ipſius prudentia & conſilio. Si vita aliquandiu comes maneret, plurimum vtilitatis Deo fauente non ſolum in Tranſalpinis verum etiam in Italiæ partibus cum multorum ſalute S.R.E. peruenturum. Vnde nos quoque tanti culminis onus quod vltra vires eſt ſuſtinentes, eiuſmodi ſolatio ſublato, cùm neminem aut vix paucos ſuffragatores ſimiles inueniamus, quanto mentis angore teneamur liquido quidem poteſtis & ipſi percipere. Verùm quia omnipotentis Dei ineſtimabilis prouidentia omnia iuſtè & ſapienter diſponit. Iudicia eius nimirum recta, & conſilia ipſius equitatis & miſericordiæ plena nobis ſunt, Fratres, æquanimiter ferenda. Et quoniam memoratus Pater Veſter, quod viuendo promeruit obeundo incunctanter eſt Abrahæ ſinu receptus, nos dulci illius memoria à vobis ſtricti, præcipuè etiam diuino amore mouente locum veſtrum ſpecialiter diligere, iuuare, & ab omnibus violentiis ſicut Romanæ Eccleſiæ ſpecialiter hærentem defendere decreuimus, & quemadmodum Cluniacenſe Monaſterium longo iam tempore ſedi Apoſtolicæ conſtat eſſe vnitum, ita quoque veſtrum deinceps vt eidem ſedi ſimiliter hæreat in perpetuum volumus atque ſancimus. Audiuimus

mus autem quod Charitas veſtra filium noſtrum & Presbyterum Cardinalem Richardum loco Germani ipſius in Abbatem velit eligere, quam denique electionem nos approbamus & Apoſtolica authoritate firmamus. In hoc item vobis obnoxij & quaſi vinculis geminatis annexi, quod S. R. E. filium Rectorem vobis appetitis. Oportere igitur arbitramur omnium bonorum diſpenſatorem exorare, quatenus ipſum ſaluti veſtrę ita vigilantem prouiſorem efficiat vt is pro ſalubri cura & talentis multiplicatis ęternę hęreditatis dona percipiat, & pręmia beata reportans matrem ſuam lętificet. Datum Romę 5. Nonas Nouemb. Indict. 3.

In magno Chartario fol. 25. *Ego Petrus, Saumada cognominatus, Guillelmi Vicecomitis filius peccatis meis facientibus ipſius ſęculi laqueis irreptus compulſus neceſſitate Domino Abbate Bernardo pręſente. &c.*

Ex eodem. *Ego Petrus filius Guillelmi Vicecomitis & vxor mea Oddoara & filij mei Guillelmus, & Hugo, & Fulco, & Iratus, & Bertrannus, omnipotenti Domino & S. Marię & S. Victori Martyri & Abbati Bernardo & Monachis in Monaſterio Maſſilienſi Domino ſeruientibus tam pręſentibus quam futuris, propter redemptionem animarum noſtrarum & parentum noſtrorum in villa quę vocatur Belgentiacus, totum quod ibi ad nos pertinet, &c. Facta donatio iſta Calendis Ianua. anno ab Incarnat. Domini 1066.*

Ibid. fol. 14. verſo. *Ego Gofredus Vicecomes ciuitatis Maſſilię filiique mei Aycardus ciuitatis Arelatenſis Archiepiſcopus, Iofredus, Hugo, Raymundus, Pontius, Fulco, Petrus nec non & frater meus Guillelmus cum filiis ſuis Pontio, Maluerio, Iofredo, Petro Saumada, cum filiis ſuis Hugone & Guillelmo, iuſtis Domini promiſſionibus incitati ſimul etiam noſtrorum peccatorum immunitate tractanda, omnipotenti Deo ac S. Marię ſanctoque Victori glorioſo & pręclaro fundatori Cœnobij Maſſilienſis Caſſiano Dominoque Abbati Bernardo ſiue etiam Abbatibus & Monachis pręſentibus atque futuris ſummo Deo famulantibus donationem facimus de aquęductu quę vocatur Vuelna cum omnibus fontibus in eadem aqua deſcendentibus, omnemque ſcilicet terram per quam itura eſt ex apprehenſione ipſius aquę quę eſt ad Eccleſiam S. Melne & omnem piſcationem ipſius aquę ſine vllius hominis interpellatione vſque ad deſcenſum eius in mare, hoc ſummopere firmantes & ſtatuentes, vt nulla quęlibet perſona maſculus aut fœmina eam deuiare aut retorquere pręſumat, aut molendinos vel quęlibet alia artificia & inſtrumenta in eadem vel de eadem aqua ad impediendum vel retardandum eius curſum conſtruere vel facere pręſumat. Sed ſicut Dominus noſter Ieſus Chriſtus de nihilo eam confirmauit, & ex profundo abyſſi ad vtilitatem hominum manare iuſſit, ita recto curſu per interceſſionem & merita Sanctorum inibi quieſcentium & emendationem vel ablationem inibi Deo ſeruientium Monachorum, ipſo donante & operante perueniat. Acta hęc donatio in ſolemnitate S. Victoris in cœtu omnium hominum illic aſtantium Epiſcoporum, Preſbyterorum, Abbatum, Monachorum ex diuerſis Prouinciis Congregatorum ad altare S. Petri Principis Apoſtolorum, in hoc ardentius & inſtantius laborante & inſudante Reinaudo prępoſito eiuſdem Cœnobij Patre, id fieri clamantibus, aſſentientibus Clericis & Laicis in pręſentia Archiepiſcopi ſanctę Eccleſię Arelatenſis, ad perfectum*

perfectum peruenire optantibus & exorantibus omnibus. Si quis vero hanc donationem irrumpere tentauerit, Dei omnipotentis ſanctorumque omnium iram incurrat, damnatus etiam in perpetuum maneat atque à regno Dei alienus exiſtat, ſoluens in præſenti decem libras argenti donatione hac inconcuſſa manente, tempore hoc & omni. Ego Ioſredus & filij mei hanc donationem ſcribere feci, & hanc teſtes firmare rogaui. Facta donatio hac anno Incarnat. Domini 1079. *Epacta* 15. *& concurrente primo circulo Lunæ* 14. *regnante Domino N. Ieſu Chriſto Gaufredo & Fulcone.*

Ibidem. *Ego Raimundus filius Gofredi Vicecomitis Maſſiliæ dono Domino Deo & S. Mariæ & S. Victori Martyri & Monaſterio Maſſilienſi aliquid de Alode meo*, &c. *Videlicet Eccleſiam S. Victoris quæ eſt in Caſtello quod dicitur Porcilis, & omnes Eccleſias quæ ſunt in territorio eiuſdem caſtelli ſupradicti, ſcilicet Eccleſiam S. Martini & aliam Eccleſiam S. Saluatoris, aliam quoque S. Perpetuæ cum ſponſalitiis ſuis & omnibus rebus ad eaſdem Eccleſias pertinentibus*, &c.

Ibidem fol. 128. *Ego Vuillelmus cognomento Iuuenis & vxor mea nomine Adalgarda & filij mei Fulco, Gausfredus, Pontius, Aycardus, donamus & reddimus Domino Deo & S. Victori Martyri Maſſilienſi & Monachis tam præſentibus quam futuris quartam partem Villulæ quæ vocatur Burnis*, &c. *Facta hac anno Incarnat. Domini* 1067.

Hac fere ætate, qua Henricus Imperator à Romano Pontifice diſſidio pene perpetuo diſiunctus eſt quod Epiſcopos & Abbates partim pretio partim priuata authoritate conſtitueret, quam inueſtituram appellant vulgo, Aycardus viuente adhuc Raimbaudo, Archiepiſcopus Arelatenſis ex Monacho S. Victoris deſignatus anno 1063. ac tandem renuntiatus, partium nihilominus Henrici Imperatoris fautor acerrimus & defenſor ab Alexandro II. excommunicatione percuſſus eſt, quod fulmen contra ipſum renouauit Gregorius VII. & Arelatenſes literis hortatus eſt vt conſilio Hugonis Dienſis Epiſcopi & ſedis Apoſtolicæ Legati, aut Leodegarij Vapincenſis Epiſcopi eligerent Archipræſulem, ad quem ipſe pallium mitteret. Sed cùm ſperaret Aycardus ſe poſſe Pontificum minas magnamque iudicij expectationem ad ſuum arbitrium libidinemque eludere, ideoque officium ac numus Epiſcopale non intermitteret, Concilium Romæ indixit Gregorius in quo ſententiam depoſitionis Archiepiſcoporum Arelatenſis & Narbonenſis atque excommunicationis, per Legatos ſedis Apoſtolicæ promulgatam his qui aderant collaudantibus firmauit.

86. *Hugonem* quoque in hoc ordine ac numero inſignia ſumpſiſſe regiminis tradit eiuſdem M. S. autor qui liber paruus Bullarum inſcribitur fol. 52. Hunc anno 1080. præfecturam iniiſſe paucos verò menſes geſſiſſe ex ſerie Chronologiæ coniicimus. Obiit eodem anno 1080. Neque de eo quicquam prætereà reperi. Porro Maſſiliæ Guillelmus II. Vicecomes, *Groſſus* vulgo appellatus, tanta cum laude prudentiæ ac moderationis regnauit, vt illo imperante circumflueret & abundaret res publica, omnibus bonis. Deceſſit anno 1047. filiorum octo numero duobus

duntaxat

duntaxat Vvillelmo & Gofredo hæredibus ex aſſe relictis, nam Pontius vacabat à publico officio, & muneribus fungebatur Epiſcopi Maſſilienſis, Stephanus Bertrannus & Fulco iam è vita morte præiuerant patri, Aycardo vnica filia numerabatur ſuperſtes. Petrus natu minor cognomento *Saumada* ex Oddoara dicta etiam Theucia vxore peperit filios omnino quinque, Guillelmum Amielum, Hugonem Dupuiart, Fulconem, Gaufredum Iram, & Bertrannum. Primus in matrimonio habuit ſed ſterili, Sarſinam virginem clariſſimo patre, auis, maioribus natam, Hugoni ex Garcina ſoboles extitere Petrus, Gaufredus, & Fulco, Iræ vero Aiglina matre natus filius vnicus Guillelmus. Duo alij cœlibes ſiue ſteriles in matrimonio vixerunt. Regnum igitur in Vicecomitatu adminiſtrando auſpicati fratres Vvillelmus & Gaufredus omnibus in rebus fœlices æque ac pij, magno Chriſtiani rei præſidio fuerunt decorique. Vvillelmus ex Adalgarda vxore Guillelmum, Fulconem, Gaufredum, Pontium, Malnerium, Aicardum ſuſcepit, quorum vni dunxatat Pontio ex vxore Salome cognomento Burgundia, nati filij Guillelmus & Fulco, parenti vtrique prædeceſſerunt. Quare Guillelmi familiam deficiente generis ac feminis ſtirpe legitima hæreditaris vniuerſæ ius in Gaufredi ditionem poteſtatemque recidit. Ex ducta in matrimonium Rixende iam liberos ſuſceperat, Gaufredum, quem immatura mors vix puberem ſuſtulit, Aicardum, Hugonem, Raymundum, Pontium, Fulconem, & Petrum. De Aicardo, Fulcone, ac Petro, quemadmodum religioſam iam vitam in Monaſterio S. Victoris amplexi, poſt aliquot annos ibi ſancte exactos Aicardus ad Arelatēſem Archiepiſcopatum, Petrus ad Aquenſem aſſumpti fuerint liquido conſtat ex dictis. Raymundus. Pontio auunculo in Epiſcopatu Maſſilienſi ſucceſſit. Reliqui duo à Patre dicti hæredes ac Vicecomites renuntiati, Maſſilienſibus terra marique imperarunt. Obiit Guillelmus III. Hugone noſtro Abbate, anno 1080. Gaufredus anno 1090.

87. Poſt Hugonem paucis tantum interiectis diebus *Richardus* natione Gallus Bernardi ſupradicti Abbatis & Cardinalis frater Germanus ex eodem irem Cœnobio Maſſilienſi electus eſt anno exeunte 1080. qui primum Narbonenſis Archiepiſcopus tum Presbyter Cardinalis ab Alexandro II. creatus eſt, ac demum à Gregorio VII. Abbas Maſſilienſis ordinatus, eius nomine legationem Hiſpanienſem obiuit, cuius dum vixit partes conſtanter ſequutus eſt. Præfuit ſeptem ſupra viginti circiter annis, ac viuere deſiit anno 1109. De eius electione ſcribit ad ipſum Gregorius VII. in Regiſtro lib. 7. Epiſt. 7. qua conſtituit eum Abbatem à fratribus poſtulatum, hortaturque ad onus fideliter recipiendum.

Gregorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, Richardo Cardinali in Legatione Hiſpaniæ conſtituto ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

VNanimitas fratrum Maſſilienſium in literis ſuis ſanctæ memoriæ fratris tui memorans obitum nouo me dolore ſauciauit, petens inſuper contemplatione amoris Sancti fratris tui, téque velut ipſum alterum futurum ſperans, vti ſibi te concederem in Abbatem quod & feci volo ergo vt fratres tuos nullo modo pertinaciter reſiſtenda contriſtes, ſed voluntati Dei & Sanctorum fratrum facilè acquieſcas. Volumus etiam atque monemus vt in quantum potes, ſpes tantorum fratrum de te vana non fiat, ſed Spiritum Sanctum fratris tui viriliter induas, ſæcularia ac iuuenilia deſideria vt mortem fugias, ſancta regula medullitus te aſtringas, ne occaſione tuæ iuuentutis Monaſterium Sanctum, quod auertat Deus, patiatur aliquod detrimentum religionis. Notum autem tibi facio quia deſiderium mihi eſt Monaſterium S. Pauli Apoſtoli & Monaſterium Maſſilienſe tanta charitatis vnione conſtringere, vt & illud ſemper pro amore Beatiſſimi Pauli ex Apoſtolica authoritate ſuccreſcat, beatiſſimi Pauli Monaſterium ad Sanctam religionem ex illius Monaſterij religione proficiat. Poſtquam autem, Deo authore, Monaſteria tua bene compoſueris, legationem tibi commiſſam ad Hiſpanias perficere non moreris. Data Romæ 4. Nonas Nouem. Ind. 3.

Alteram quoque dedit ad eumdem Cardinalem num. 6. libri 9. qua ipſi Monaſteriorum Montis Maioris in Diœceſi Arelatenſi, & S. Mariæ De Craſſà in Archiepiſcopatu Narbonenſi quæ ſub Romanæ Eccleſiæ tutela ſunt, curam committit. Poſtremum ſcribit ad eumdem lib. 9. Epiſt. 29. vt moneat quoſdam qui Canoniam S. Saturnini Apoſtolicæ ſedis patrocinio commiſſam infeſtabant, deſiſtere, & quæ contra illam egerant emendare, niſi pareant vult audaciam eorum compeſcat, & dictæ Canoniæ curam habeat.

Sed de hoc alias vbi commodior erit locus, ſequenti capite citato, *De Cardinalibus*. Paucas ex innumeris fundorum largitionibus ab Abbate Richardo, Illuſtriſſimorum Principum ac Præſulum liberalitate acceptis carpere ac delibare ſat erit, ne importunè videar inſiſtere multitudini. Mitto quæ olim ſcripta ſuperiori capite 10. & 18. num. 33. de Bullis Apoſtolicis, prima Gregorij VII. *Dilecto in Chriſto fratri Richardo S.R.E. Cardinali & Abbati Maſſilienſi ſuiſque ſucceſſoribus*, &c. data Romæ 14. Calend. Maij anno Incarnat. Dominicæ 1080. Pontificatus VIII. Altera Vrbani II. ad eundem data Romæ 10. Calend. Martij anno 1088. Pontificatus anno 1. Poſtrema Placentiæ, pridie Nonas Aprilis anno 1096. Pontificatus VIII. quibus Richardo Abbati eiuſque ſucceſſoribus cura committitur deſtructa quædam Monaſteria innouandi & ad priſtinum virtutis ac ſanctimoniæ ſtatum, collapſa reſtituendi, *vt in eis*, inquit, Pontifex *quæ amputanda ſint amputetis, quæque corrigenda corrigatis, & quæ illic de diſciplinæ tenore defuerint veſtra vigilantia & labore confirmentur.*

Qua

Qua cauſa ſimiliter Alphonſus Caſtellæ Rex, annuente vxore eius Conſtantia & Bernardo Archiepiſcopo Toletano, Monaſterium S. Seruandi Toletanæ Diœceſis Richardo Abbati eiuſque Monaſterio Maſſilienſi ea conditione ſubiecit, qua ipſe Abbas pendendi Eccleſiæ S. Petri aureos decem in cenſum annuum fidem ſuam obligaret. Raymundus S. Ægidij Comes ſuaſionibus Guillelmi Aruerniæ Comitis, & Berrrandi Biterrenſis & Aicardi Maſſilienſis, partem dominij alteram in frequentiſſimum oppidum *Gibeletum* nomine Beritæ & Tripolis finibus coniunctum & continens, eidem Richardo dedit anno 1103. Guillelmus Sardiniæ Comes Monaſterium S. Michaëlis de Coxano Diœceſis Elnenſis in Comitatu Roſſilionenſi; Pontius Epiſcopus Ruthenenſis Monaſterium SS. Petri & Pauli, tum aliud S. Amandi; Bernardus Comes Biſuldinenſis Monaſteria Dominæ noſtræ De Riuo populo, & S. Petri, ad S. Stephani de Balneolis Diœceſis Gerundenſis: Conſtantinus Rex ac iudex Calaritanus Prioratus & ſacella quamplurima Inſulæ Sardiniæ; Attaudus Comes Balearium eiuſque vxor Heilſonſis Comitiſſa Monaſteria omnia quæ ſuæ ditionis eſſent in Comitatu Vrgelitano; Centulus eius nominis I V. Bigerronum Comes cum vxore Beatrice, conſilio Dodonis Epiſcopi, Abbatiam S. Sauini de Ledonano Pyrenem proprer anno 1087. Otto inferioris Aruerniæ Vicecomes eiuſque coniux Adella Richardo cenſus ampliſſimos & prædia teſtamento legauit, quibus noui Monaſterij ſedem & fundamentum, Ordinis ſui religioſis conſtitueret. Odilo S. Ægidij Abbas ex Capituli conſpiratione conſenſuque, de cenſibus ſuis certum ac proprium domicilium in oppido S. Ægidij Monachis S. Victoris Maſſilienſibus aſſignauit, quo in Occitaniam cæteraſque remotiores Prouincias peregrinaturi ex itinere diuerterent. Plura in magno Chartario vbi viri principes Maſſilienſes laudantur bene de Richardo Abbate olim ſentientes, ac bene meriti aut merentes, fol. 37.

Nos Vuillelmus Amely, & Hugo de Podio Arci, atque Gaufredus Iras fratres, filij Petri Saumada audientes aut recognoſcentes quod auus noſter dedit Monachis Maſſilienſibus de Monaſterio S. Victoris Martyris ad Alodium quidquid in honore ſuo acquirere poſſent, ab iis etiam qui ad fœnus per manum illius ſuam terram tenebant, quam donationem nos infringere noluimus. Damus quoque Domino Deo & B. eius Genitrici Mariæ necnon S. Victori Martyri atque venerabili Richardo Abbati eiuſdem Monaſterij ſimulque Monachis, quidquid in honore noſtro in terminis videlicet Maſſiliæ, & in terminis Caſtri de S. Marcello quidquid adquiſierant vel in infinitum adquirere poterunt. Accipimus autem ab eis in pretium centum ſolidos Melgorienſis Monetæ. Si verò frater noſter Fulco & Bertrannus redierint, ſub fidei atteſtatione pollicemur vt illam eos donationem laudare & confirmare faciamus, &c. Facta hæc charta 18. Calend. Septemb. anno Domini 1097. Ego Vuillelmus Amely & vxor mea Sarazina donamus & confirmamus. Ego Hugo de Podio Arci & vxor mea Garcina & filij mei Petrus, & Gaufredus, & Fulco donamus & confirmamus. Ego Gaufredus Iras firmo & vxor mea Aiglina, & filij mei donant & firmant.

Ibidem fol.56. *Ego Pontius Malnerius & vxor mea Salome. Simulque filij noſtri Guillelmus & Fulco, &c. Guirpimus atque donamus Domino Deo & S. Dei genitrici Mariæ necnon S. Victori Martyri & Domno Richardo Abbati Monaſterij Maſſilienſis atque ſucceſſoribus eius & Monachis ibidem Deo ſeruientibus tam præſentibus quam futuris, quidquid in honore noſtro & ditione prædicti Cœnobij Abbates & Monachi quoquomodo à quibuſcumque perſonis vbi adquiſierunt vel in futurum ſimiliter adquirere poterunt propter ſola capita caſtrorum noſtrorum, ſed & caſtra Olerias & Bulcodenos cum omnibus eis ex integro pertinentibus liberè adquirere dimittimus. Et ſi aliquid nobis tam in iis quam in aliis iure competebat. Nihil nobis retinentes omnino Deo in iam dicto Monaſterio condonamus, &c. Actum hoc eſt anno ab Incarnat. Domini 1094. Signum Pontij Malnerij & vxoris ſuæ Salome. Signum filiorum Pontij, Vuillelmi, & Fulconis, qui laudant & confirmant. Signum Raymundi Epiſcopi Maſſilienſis.*

Ego Petrus Gaufredi Aquenſium Archiepiſcopus & Monaſterij Maſſilienſis B. Mariæ Sanctique Victoris Martyris licet peccator Monachus Seruus & filius dono ipſi Monaſterio Eccleſias Parochiales S. ſcilicet Iacobi de Sparrono & S. Fidis de Artigua, &c.

88. Vacauit deinceps Abbatia per tres Annos neque mihi liquido conſtat vtrum caſu magis & fœlicitate ab aliquo, quàm virtute & conſilio geſtum ſit, vt extincto Cardinali Richardo in ſucceſſore deligendo Patrum concordia ſciſſa ſit. Placuit tamen in tanto temporis interuallo ne qua dignitatis iactura fieret, curam regiminis partiri, ac duobus deſignatis Præfectis, Bonnaſſino & Ottoni deferre Monachis præſtantibus virtutis & ſapientiæ gloria, qui temporarium ius conſtituerent quo omnes vterentur.

Inter hæc ab Vrbano II. apud Clarummontem Aruerniæ oppidum celebrata Synodus eſt anno 1095. menſe Nouemb. Indict.5. in qua Pontifex ad ſactam in Palæſtinam expeditionem Chriſtianos hortatus eſt, Petri Eremitæ Galli qui Hieroſolymis vrgendæ rei cauſa venerat oratione commotus. Militiæ inſigne, crux purpurea dextro humero aſſuta, ex quo Cruciatæ nomen factum, eoque veluti Claſſico excitus Occidens variis locis ac temporibus collectos ad eam militiam fudit exercitus. Principes expeditionis fuere ex Gallia Gothofredus è Lotharinga gente Dux Bullionis cum duobus fratribus Euſtachio & Balduino. Hugo Magnus Philippi Franci Regis frater, Robertus Normanniæ Dux idemque frater Regis Angli, & alij complures. Ex Prouincia Maſſilienſes magno numero Duce Hugone Gaufredi, Vicecomite generoſo ac potenti de quo iſta loquuntur annales in Magno Chartario S. Victoris, fol. 104. verſo.

Quoniam religionis ſeu peregrinationis iter aggredi nullatenus expedit, niſi primum quis male quæſitis & illicitè detentis renuntiauerit. Idcirco notum ſit hominibus præſentibus & futuris quod ego Hugo Gaufredi & vxor mea Dulcelina, vt diuina miſerante gratia noſtrorum mereamur conſequi veniam peccatorum Hieroſolymam ituri, Maſſilienſis Monaſterij

Monaſterij Capitulum cum quibuſdam militibus noſtris & amicis intrauimus, & tertiam partem de Sexfurnis quam .... diſpoſitione paterna euntes peccatis noſtris exigentibus per aliquantulum temporis iniuſtè detinueramus, Domino Deo & S. Mariæ & S. Victori Martyri & Monachis ibi Deo ſeruientibus præſentibus & futuris ſine retentione aliqua reddimus, cum ſuis pertinentiis omnibus, quam videlicet tertiam partem prænominati caſtri ſeu villæ Gaufredus pater meus cum duobus filiis ſuis Fulcone & Petro, pro ſalute animæ ſuæ eidem venerabili loco iam prædicto donauerat. Huic itaque paternæ diſpoſitioni ſicut prædiximus vlterius contra ire nolentes iam dicti caſtelli portionem integram reſtituimus, &c. Anno ab Incarnat. Domini 1110. Indict. 3.

Ex Archiuiis Maſſiliæ. Notum ſit tam præſentibus quam futuris, quod ego Guido per Dei gratiam in ſancta ciuitate Hieruſalem Rex Latinorum VIII. & Domina Sibilla vxor mea per eamdem venerabilem reginam attendentes fidelitatem & ſeruitium quod nobis & toti Chriſtianitati in obſidione Acconenſi, tam in perſonis quam in rebus veſtris exhibuiſtis vos Bertrandus Sarda, Anſelmus de Marſilia, & Stephanus Ioannis, Raymundus de Pouſquieres, Raymondus de Saona, Hugo Ferri nepos Ancelmi, & Petrus Anuda, & Giraudus Adroel, Gautelmus Anglicus, & Vvillelmus Beroaldi, Giraldus Cacci, & Bertrandus Caminali, & Vvillelmus de Pouſquieres, & Pontius de Reueſt, Berengerius & Fulco Roſtagni, & Bertrandus Anuda ciues Marſiliæ, damus & concedimus vobis & per vos vniuerſis hominibus Marſiliæ & iis qui infra vnam leugam circumquaque cõmorantur vel commorabuntur, libertatem intrandi tam per mare quam per terram cum vniuerſis rebus veſtris in Accon & vniuerſis locis regni noſtri, quæ proprij noſtri iuris ſunt, ſicut vt per hæc omnia loca liceat vobis libere intrare & exire, commorari, & negotiari cum magnis nauibus & lignis paruis de riberia, per mare & per terram, cum vniuerſis rebus veſtris ſine vlla directura & tertiaria vel anchoragio & abſque omni exactione, pro vt quod de centum Biſannis vnum, cùm de Pelago veneritis, de rebus veſtris venditis perſolutis, nec vendere res veſtras aliqua perſona vos cogere poſſit. Si autem aliqua perſona in aliqua nauium veſtrarum fuerit, quæ directa dare teneatur, cùm directuram dare voluerit à noſtris in mora incongrua recipietur. Porro ſi frumentum vel aliud de terra extrahere aliquatenus fuerit interdictum, ſi dono aliquis extraxerit vobis ſimiliter extraherere liceat libere vniuerſis. Habeatis etiam poteſtatem naues veſtras faciendi & recipiendi, deſtruendi, & conducendi quibus vobis placuerit, ſine omni terciaria in omnibus locis ſupradictis. Damus vobis etiam curiam in Accon & vt Vicecomites & Conſules de hominibus veſtræ gentis habeatis, ita quod ſi aliquis extraneus contra quemlibet de veſtris querelam mouerit, ante Vicecomites veſtros debeat deuenire & ibidem iudicium recipere, excepto furto, homicidio, tradimento, & falſamento monetæ, violatione mulierum (quod rapt vulgariter dicitur) quæ omnia curiæ noſtræ reſeruamus. Vicecomes autem quem vobis ibidem ordinare placuerit Sacramentum

fidelitatis nobis faciet, & iurabit quod ſecundum terræ conſuetudinem curiæ veſtræ cauſas iudicabit & diſcernet. Porro ſi hominibus Mōtis peſſulani vel S. Ægidij nos maiorem libertatem dediſſe contigit, concedimus vt eadem gaudeatis libertate. Hanc autem libertatis conceſſionem concedimus vobis omnibus & vniuerſis ſucceſſoribus veſtris in perpetuum, excipimus tamen à libertate iſta Arnaldum Salomon & hæredes ſuos & res eorum, vt in nullo illorum priuilegium iſtud proficiat, nec per illud ab aliqua directura poſſit ſe tueri, vt autem huius noſtræ donationis & conceſſionis authoritas vobis rata permaneat, præſentem paginam teſtibus ſupra ſcriptis manu & ſigillo noſtro fecimus corroborari. Huius rei teſtes ſunt Comes Iicelinus Regius Seneſchalus, Aimericus Regius Coneſtabularius, Vgo Thibaudus, Gaufridus Tortus, Galganus de Seneche, Ancelmius Bellus, Raimundus Babinus. Factum eſt anno ab Incarnat. Domini 1190. Indict. 8. Datum in obſidione Acconi.

Ex iiſdem proferuntur literæ Pontificiæ quibus in eodem bello Maſſilienſium fortitudinem & magnanimitatem commendat & laudibus extollit Gregorius VII.

Gregorius Epiſcopus ſeruus ſeruorum Dei, venerabilibus fratribus Archiepiſcopo Narbonenſi & Antipolitano & Tolonenſi ſalutem & Apoſtolicam benedictionem.

CVm dilectos filios vniuerſos cruce ſignatos & cruce ſignandos Maſſilienſes, cum familiis nauibus & aliis bonis eorum ſub B. Petri & noſtra protectione ſuſceperimus ſpeciali, ſtatuentes vt poſtquam in primo generali paſſagio iter arripuerint tranſmarinum, ea omnia donec de ipſorum reditu vel obitu certiſſimè cognoſcatur, integra maneant & quieta. Fraternitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatenus non permittatis eoſdem contra protectionis & conſtitutionis noſtræ tenorem ab aliquibus moleſtari, moleſtatores eorum indebitos, ſi qui fuerint, per cenſuram Eccleſiaſticam appellatione poſtpoſita compeſcendo, quod ſi non omnes iis exequendis potueritis inter eſſe duo veſtrum eam nihilominus exequantur. Datum in Lateranenſi 3. Idus Ianuarij. Pontificatus an. 1.

Per idem tempus Ordo Carthuſianorum initium ſumpſit authoribus Hugone Gratianopolitano Epiſcopo & Brunone Coloniæ Agrippinenſis ſiue Scholarum magiſtro, qui Bruno, cùm Doctoris cuiuſdam mortui vox audita eſſet (*Iuſto Dei iudicio damnatus ſum*) ab ordine Benedictino Carthuſianorum vitam produxit Biennio poſt anno nempe 1098. ortum habuit Ciſtertienſis ordo, vt Sigebertus eſt autor, à S. Roberto Moliſmēſi Abbate cœptus, qui cùm in Moliſmenſi Abbatia ſubditos ſuos præ diuitiis & copia à primæuo inſtituto degenerare animaduerteret, cōſilio cum aliquot ex perfectioribus communicato, Cabillonem ſe contulit præcipuam eo tempore

tempore Burgundiæ vrbem. Hic in ſolitario quodam loco cui Ciſtertium nomen erat, domicilium fixit idque ideo Ciſtertienſe appellatum.

SÆCVLVM VIII.

Annus Chriſti 1120. *A Conditu Monaſterij* 700.

89. TRiennio Duumuiratus exacto non multo poſt id eſt 1113. *Otto* natione Italus claro loco natus & ſtirpe ortus, vt aiunt, Galliæ Regum antiquiſſima potentiſſimaque, ex Monacho ſimiliter factus Abbas rexit annos quinque. Ad ea quæ ab ipſo quæſita fuerant reſpondet Paſcalis II. & vniuerſa priuilegia Monaſterio S. Victoris Maſſilienſi à prædeceſſoribus ſuis conceſſa, recenti atque honorifico diplomate confirmat, inſcriptionis anno 1114. Pontificatus anno 4. Donationem quoque Monaſterij S. Petri Diœceſis Ruthenenſis à Richardo Ruthenenſi Comite iteratam impetrauit, quam olim patruus eius Bernardus & Hugo ac Raimundus Vicecomites teſtamento legauerant. Denique anno 1117. in Epiſcoparum Ianuenſem aſſumptus ea præclara facta, eamque virtutem & pietatem quam in Cœnobio imbuerat, deinde in Pontificio munere cum dignitate præſtitit, quibus in operibus aliquot annos verſatus ad cœleſtia præmia euolauit.

Clareuallenſe Cœnobium eo ſedente conſtitutum eſt, cuius primus Abbas fuit S. Bernardus anno 1115. Præmonſtratenſis ordo cœpit anno 1120. authore S. Norberto. Floruit eodem tempore Hugo à S. Victore & cognominis alter Gratianopolitanus Epiſcopus, qui anno 1132. moritur vir ſanctiſſimus.

A Gaufrido Vicecomite Maſſiliæ ſcripti hæredes filij gemini, Hugo Gaufredi ac Pontius II. cognomine *De Peinier* quorum hic natu minor ex Guerreiada vxore Aicardum & Gaufredum filios habuit. Aicardus ad ſacram illam Chriſtianorum in Palæſtinam expeditionem Raimundo Comitis S. Ægidij omnium itinerum, nauigationum, periculorumque, militiæ ſocium ſe adiunxit, ac eiuſdem Raimundi teſtamento ſubſcripſiſſe memorant hiſtoriæ in membranis capitularibus Eccleſiæ Arelatenſis num. 1. ſub verbo *De Argentia*.

Teſtamentum Raimundi Comitis S. Ægidij.

IN nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Quoniam multis & manifeſtis ſacri eloquij teſtimoniis Chriſtiana religio ſalubriter edocetur, nullius temporis anguſtia, nulla quorumlibet criminum immenſitas vere pœnitentibus veniam denegat. Ideirco Ego Raimundus S. Ægidij Comes fragilis & multipliciter reus peccator de ineffabili miſericordiſſimi Dei benignitate confiſus in ipſo mortis meæ articulo, vtiliter & vt docet Chriſtianum conſultus de multis, quæ ipſe ego contra S. Eccleſiam Arelatenſem inique egi & à meis quoque progenitoribus inique acta vſque in hodiernum iniuſtè conceſſi, pœnitentia ductus hac

hæc pauca pro redemptione animæ meæ emendare ſtudeo. Igitur in terra quæ Rhodano contermina (Argentia vocatur) quam totam proprij iuris prædictæ Eccleſiæ eſſe cognoſco, & manifeſtè confiteor contra hoc quod neceſſe eſſet nimia adhuc carnalitate detentus, filiis meis maiorem portionem, ſub ſpe tamen emendandi, atque S. Trophimo atque S. Stephano ius ſuum id eſt totam ipſam Argentiam in integrum reſtituendi relinquo. Ad præſens autem pro remedio animæ meæ hanc portiunculam Arelatenſi ipſi Eccleſiæ atque venerando eiuſdem Eccleſiæ Archiepiſcopo Gibelino & ſucceſſoribus eius & Clero reſtituendo, abſque omni calumnia concedo, ſcilicet villam quæ vocatur Furcas cum omnibus his ſuis appenditiis, videlicet de Rhodano & paludibus, de vineis, & arboribus tam fructiferis quam non fructiferis, de terris tam cultis quam incultis, De portu Rodanet, & de paſcuis, & de omnibus terrarum reditibus, & etiam omnes decimas & omnes Eccleſias totius Argentiæ ei reddo. Præterea libere reddo & concedo eidem Eccleſiæ in Caſtellis Albarone & Fos quartam partem eorum, quam à maioribus meis iniuſtè poſſeſſam ego quoque poſt illos mea culpa poſſedi. In Arelatenſi quoque ciuitate dono eidem Eccleſiæ meam quartam partem de paſcuis, & Leſdis, & Montationibus, precor denique Bertrannum & omnes ſucceſſores & homines & amicos meos vt ſi fortè debiti vel cuiuſlibet occaſionis impedimentum in prædictis honoribus factum eſt, pro amore Dei & pro remedio animæ meæ & pro recordatione beneficiorum quæ erga eos aliquando exhibui illud exſoluant, & ad vſus S. Arelatenſis Eccleſiæ illud reſtituant, & amodo inde ei veri amici & fideles adiutores & firmiſſimi defenſores in perpetuum exiſtant. Si quis verò mortalium huius mei conſtitutionem caſſare vel infirmare tentauerit, diſtricti iudicis Dei ineuitabilem iram incurrens æternis gehennæ incendiis perpetuo plectatur, & tanquam ſacrilegus parricida omni honore meo indignus habeatur. Hoc teſtamentum factum eſt apud Montem peregrinum in Syria, regnante Domino noſtro Ieſu Chriſto, Domino Paſchali Papa S. R. Eccleſiæ præſidente, anno Incarnat. Dominicæ 1105. Indict. 13. die vltima menſis Ianua. feria 3. videntibus & præſentibus honeſtis perſonis Clericis & Laicis, videlicet Aymino Tolonen. Eccleſiæ Epiſcopo, Aycardo de Maſſilia, Raymundo de Balthio, Decano de Poſcheriis, Bertranno Porceleto, Vvillelmo Aruei, Pontio de Fos, Roſtagno de Port, Gaufredo de Penis, & multis aliis quos dinumerare longum eſt. Geruila Comitiſſa firmauit, Adelphonſus filius eius fir. Pontius de Broſio ſcripſit.

Fratrum altero Gaufrido patre natus eſt Pontius eius nominis 3. à pago Foſſenſi in quo ſedem & domicilium fixerat *Pontius de Fos* cognominatus. Is habuit ex matrimonio liberos quatuor-Gaufredum Irat, Gui Carmelene, Guillelmum De la Garde, & Pontium De Fos, qui quaſi vaſarij nomine in venditione patrimonij oppidum Yeram, Breeançonum, aliaſque id genus ditiones Maſſilienſi ciuitati adſcripſerunt. Paſchalis II. communionem ſacrorum ſupradicto Pontio II. interdixit, donec agrorum poſſeſſionibus, quas Monaſterio S. Victoris fraude ac dolo ſubripuerat, in integrum reſtitutis ab Epiſcopo Maſſilienſi Raimundo Paſchalis Pontificis indulgentia reconciliatus eſt.

Ex

Ex Archiuis Eccleſiæ Maſſilienſis. *Dominus Pontius de Podio Nigro Vicecomes Maſſiliæ & vxor eius Guerreiada à Bertrando Epiſcopo Maſſilienſi vinculo Anathematis ſecundum ſententiam Domini Papæ .... pro ſe ac filiis Aycardo & Gaufrido*, &c. *Anno ab Incarnat. Domini* 1121.

Hoc tempore Gibelinum Monachum S. Victoris ad Archiepiſcopatus Arelatenſis infulas aſſumptum ac poſtmodum inter cruce ſignatos vocatum in Orientem, Vrbani Papæ II. tum Paſchalis II. legatum renuntiatum fuiſſe dicemus infra cap. 27. De Epiſcopis, qui ex ordine S. Caſſiani prodierunt.

90. Anno 1117. *Rodulphus* curationem & adminiſtrationem Monaſterij auſpicatus, quam magno Reipublicæ emolumento ad ſex primùm produxit annos in priuato Monachorum ſuorum conuictu, poſtea factus Archiepiſcopus Arelatenſis, Attonis proximus ſucceſſor plures fortè alios æque atque vitam prorogauit. Quamquam in Indice vulgari Archiepiſcoporum vel expungitur omnino, vel omittitur ſcriptorum incuria dixerim vel potius ignorantia. De eo ſcribit ac de rebus Monaſterij luculenter tractat in diplomate Calixtus II. quem inſtante Rodulpho ad Archiepiſcopos Arelatenſem ſimul & Ebredunenſem reſcripſiſſe ferunt ac præſcripſiſſe vt ſuprema Eccleſiæ authoritate ac poteſtate, quam ipſis delegaret, Monaſterio S. Victoris bonorum poſſeſſionem, quæ iam olim à 30. annis poſſeſſa habuiſſent, contra maleuolorum & obtrectatorum occultos inſultus vindicatent ac tuerentur: eos verò qui ad forum prouocarent, & iniuriæ intendetent litem, audirent pro tribunali, & æqui bonique conſulentes ius ſuum cuique redderent. Chiriaco Monaſterio Ordinis S. Caſſiani in Diœceſi Miniatenſi Rodulphi Generalis Abbatis ſuaſionibus ea omnia priuilegia, quibus nunc fruitur, idem Calixtus indulſit anno 1123. quo ſimiliter anno Adelbertus Seneſcenſis Epiſcopus ea bona quæ in ſua Diœceſi Monaſterium S. Victoris data olim acceperat, publicis tabulis confirmare & rata habere voluit. Hoc inſuper Abbate facta eſt concordia inter Monaſterium & Epiſcopalis Eccleſiæ Capitulum Maſſilienſe, vt notatur in libro paruo Chartarum fol. 100. Sedebat tunc Maſſiliæ Raimondus Epiſcopus eius nominis II. Hic ſuauis videri maluit, quàm grauis, & ſuauitate ea qua perſuaderet animos non qua perfringeret, pacemque vel iniuſtam vtiliorem quam iuſtiſſimum bellum in ciuibus præſertim clericis aut Monachis eſſe ducebat. Arbitri & iudices controuerſiæ deſignati fuerunt Atto Archiepiſcopus Arelatenſis & Richardus Narbonenſis, quos in Autentico tranſactionis inſtrumento inter primatios teſtes ſubſcriptos reperies.

Quod ad Prouinciæ Comites ſpectat Vvillelmo II. cuius memini ſupra, numero proximo 76. ſucceſſit in Comitatu Odo eius filius anno 1039. obiitque anno 1090. relicto filio & hærede Gilberto, qui Tiburgiam filiam Comitis Ruthenenſis & Giualdenſis matrimonio ſibi iunxit, ex qua duas ſuſcepit filias, Phairidem quam Idelphonſo Toloſano Comiti dedit in matrimonium, & Dulciam quam Raimundus Berengarius Comes Barcinonenſis vxorem habuit, à qua ſalutis anno 1112. Comitis

Prouinciæ nomen & dignitatem accepit. Hæ vero vnà cum viris anno ſalutis 1125. Comitatum Prouinciæ familiæ hereiſcundæ arbitrio, tunc longius latiuſque quam nunc diffuſum diuiſerunt, hunc enim Iſara, Rhodanus, Mare Mediterraneum, & Alpes naturali interiectu interpoſituque, à vicinis populis diſterminabant. Qua ex diuiſione Phaitidi & Comiti Toloſano coniugibus obuenerunt hi Comitatus, & quidquid Druentia, Rhodano & Alpium iugis interclusum eſt, vnà cum Bellicadro, ſolo Argenteo, Vallebergenſi, & media parte Ciuitatis Auenionenſis, Caluimontis, Tauri & Pontis Sorgiæ. Altera verò pars Auenionis, Caluimontis, Tauri, & Pontis Sorgiæ cum altera parte Prouinciæ quæ Mari Mediterraneo, Alpibus, Druentia, & Rhodano fluminibus clauditur, quæ *Marchia* etiam appellatur Dulciæ & Raimondo Comiti coniugibus contigit. Porro hic vltimus Comes Prouinciæ Gilbertus ex Illuſtriſſima Burgundiæ Regum familia regnauit. Dulciæ igitur Raimondi vxoris nomine Prouincia regebatur, ſed honorem, dignitatem, & nomen Comitis Prouinciæ anno 1112. Marito ſponte ceſſit. Ex ea tres ſuſcepit liberos maſculos, Raimundum primogenitum, cui nupſit Petronilla Regis Aragonum filia, quæ Patri ſucceſſit in regno, & cui Raimundo Pater teſtamento Barcinoniæ Comitatum donauit; Gilbertum ſecundo genitum cui parentes Comitatum Prouinciæ reliquerunt, his conditionibus vt ſi decederet ſine liberis maſculis Comitatus ad Berengarium filium tertio genitum & ſuos maſculos perueniret, maſculiſque deficientibus Raimundum ſubſtituit.

91. *Gancelinus* Abbas vir haud vulgari doctrina parique morum integritate, poſt Rudolphum deceſſit eodem quo excepit anno 1125.

92. *Petrus* huius nominis II. Cognomento *Salomonis* iniit anno 1126. commodis moribus ac prompto in pietatem animo, qui ſingularem honorem ſententiis ac ſuffragiis Innocentij II. adeptus eſt, datis ad ipſum literis, Piſæ anno 1136. Pontificatus VII. quibus priuilegia ab anteceſſoribus ſuis Monaſterio S. Victoris generaliter ac ſpecialiter conceſſa, ſtatutaque omnia iura, quibus bona aliqua vbique terrarum poſſeſſa haberent Caſſianitæ, confirmat & perficit. Eccleſiæ Arelatenſes SS. Geneſij & Honorati de Aliſcampis ab Archiepiſcopis Raimbaudo & Gibelino iiſdem Monachis conceſſæ, ne in alienam ditionem diſtraherentur, cauerat quidem Innocentius, ad quem tamen appellatione indicta anno 1141. Guillelmus I. Archiepiſcopus Arelatenſis tanquam Apoſtolicæ ſedis Legatus eos expuliſſe dicitur in Autentico Capituli Arelatenſis fol. 110. Verùm non multo poſt amiſſas Eccleſias & contra ius ereptas recuperaſſe demonſtraui aliàs cap. 18. num. 23. Rexit Petrus annos 20. Obiit anno 1146. Sub hoc Abbate fœdum in Eccleſia Romana diſſidium fuit, poſt Honorij II. Papæ obitum, in odium Innocentij electus eſt Petrus Leonis qui ſe Anacletum appellauit, à quo Roma pulſus eſt Innocentius. Sed cum ei pars Orbis Chriſtiani maxima pareret, Bernardi opera potiſſimum Clareuallenſis Abbatis viri omni præconio maioris, qui in recuperanda Eccleſiæ concordia, authoritate ac miraculis multorum inſtar fuit, Lo-

tharius

tharius Romam adiens cum eodem Bernardo Clareuallenſi, Innocentium reduxit ac ſedi ſuæ cum dignitate reſtituit, à quo ipſe Imperij corona inſignitus eſt. Cæterum Prouinciam ferro & flammis ardere vidit Petrus, certantibus de iure comitatus Raymundo Berengario & Balthicis. Anno 1131. in Comitatu ſucceſſit Gilbertus qui vxorem Gilbergam ſibi pactus eſt, ex qua filiam vnicam Stephanidem ſuſcepit quam matrimonio coniunxit Raymundo Baucio, ex qua ſuſcepit Hugonem, Guillelmum, Bertrandum,& Gilbertum filios. Defuncto Gilberto Comite anno 1140. mox bellum atrox in Prouincia oritur, Berengario tertiogenito ex diſpoſitione parentum de qua ſupra num.90. Comitatum vendicante.Contra vero Stephanide & Raymundo Baucio coniugibus cum ſuis filiis armis ſeſe defendentibus, Atelatenſes & maior pars ciuitatum Prouinciæ & hominum fauebant. Nec prius bellum illud remiſit, quàm luctu miſerabili, incendio, clade, calamitate decennali Prouinciam funditus euertiſſet. Rei tamen publicæ adminiſtrationem auſpicatus Berengarius Raymundus anno 1140. continuis id genus bellis ciuilibus preſſus, nullo vnquam tempore quietè regnauit, quoniam Arelate vrbs potentiſſima & tunc caput Prouinciæ & vrbium oppidanorumque maior pars Stephanidi defuncti Comitis filiæ commeatu & armis ſuppetias ferebant, dumque pugnat fortiter Berengarius occiditur anno 1145. Deinde Barcinonæ Comes Raymundus Berengarius defuncti Berengarij frater audita fratris nece vt illam vlciſceretur, & Raymundo Berengario ex fratre Berengario mortuo nepote Comitatum Prouinciæ confirmaret, reſque pene deſperatas in meliorem ſtatum reſtitueret, magno cum exercitu è Barcinonia in Prouinciam venit, & anno 1146. à Baronibus cæteriſque Prouinciæ proceribus Comes ſalutatus, hominia & fidei clientelaris Sacramenta ſuo nomine recepit, fœdus inter Stephanidem eiuſque filios (Raymondo Baucio marito iam defuncto) & Raymundum ex fratre nepotem ſolicite ac religioſe ſanciuit anno 1150. Calend. Septem. Eius fœderis ea fuit præcipua conditio, vt Stephana deinceps ab omni tumultu ceſſaret, ſeque in tranquillo modeſtè contineret. Hi tetentis centum oppidis Raymundo patruo Comiti Barcinoniæ ceſſerunt. Nihil poſt hac iuris ſibi arrogatum in ipſo Comitatu, quin & Berengario vt patruo & ſeniori familiæ atque ex fratre nepoti Sacramentum fidei & clientelare obſequium tanquam Prouinciæ Comitibus præſtiterunt, & Stephana & filij. Autor eſt de Claperiis in Epitome Prouinciæ Comitum hiſtorica.

93. *Guillelmus* ſiue Guibertus extincto Petro Salomonis generalium comitiorum ſuffragiis eligitur anno 1147. cùm ſe hactenus faſtidioſus honoris ac dignitatis vita priuata & quieta ſe contineret. Vetus extat in tabulario Monaſterij tranſactionis inſtrumentum, cum Chronicis editi ſcripti characteribus in hunc modum. *Domini noſtri Adriani IV. Romani Pontificis præſulatus anno 1. Indict. 3. 3. Calend. Iunij Luna 15. ab Incarnat. Domini 1155. Præſulatus Adelberti Mimatenſis Epiſcopi anno 5. regnante Ludouico Rege Francorum, Inter Adelbertum Mimatenſis Eccleſiæ Epiſcopum & Guillelmum Maſſilienſem Abbatem & vtriuſque Eccleſiæ Con-*

gregationes, &c. Maſſiliæ moritur Guillelmus anno 1163. Præfecturæ ſuæ 16. In eius gratiam Eugenius 3. anno Christi 1150. Pontificatus 6. anteceſſorum ſuorum immunitates ac beneficia Monaſterio S. Victoris Maſſilienſi tributa luculento diplomate rata eſſe iuſſit, ac deinceps aliis ſuper alia diplomatis impenſe cumulauit. Petrus Epiſcopus Foroiulienſis Eccleſiam noſtræ Dominæ de Cillas dedit eidem Abbati, decem ſolidorum Melgorienſium tributo in ſingulos annos indicto. Paucis ante mortem menſibus litem cum Petro Ruthenenſi Epiſcopo habuit conteſtatam, pro Eccleſia Boaddenenſi Ruthenenſis Diœceſis, quam dominio Canonicorum ſuorum vi ac violentia ereptam & cenſibus Monachorum contra ius adſcriptam contendebat Epiſcopus. Cauſa ad Romanum Pontificem Alexandrum III. delata, & Monachis abiudicata, Epiſcopo & Canonicis per iudicium Pontifex attribuit. Felicius cum Gaufredo huius nominis I. Vicecomite Maſſiliæ, à Guiberto noſtro in forenſibus negotiis decertatum; hic enim Patre Hugone Gaufridi & matre Dulcia ſiue Dulcelina filia Gaufredi Domini De Lers & de Roquelaure, cùm tertiam dominij partem in Caſtro Sexfurnis ab auo ſuo Gaufredo, Monachis S. Victoris pro remedio animæ ſuæ donatam, & à patre Hugone ante ſuum in Palæſtinam diſceſſum, vt paulo ante dictum eſt num. 88. teſtamento iterum legatam iiſdemque confirmatam, illicite nihilominus detineret; prouocante ad forum Guiberto cauſaque diu iam ante quæſtionis iudicem Berengarium Barcinoniæ & Prouinciæ Comitem agitata, per deſtinatos ex conſenſu partium arbitros, Roſtagnum Taraſconenſem, Hugonem ſacriſtam, & Berengarium Bertrandum placuit conuenire. Qua verò ſententia & opinione ſteterint arbitri, docent in Magno Chartario ſæpe laudato, Monaſterij annales.

Notum ſit omnibus præſentibus & futuris quod Abbate Maſſilienſis Monaſterij & Monachis conquerentibus in curia Domini Raimundi Berengarij Barchinonenſis Comitis, de Raimundo Gaufrido eo quod tertiam partem Caſtelli de Sexfurnis Maſſilienſi Monaſterio auferret, & in duabus partibus reliquis ipſius caſtelli (quæ ſiquidem duæ partes ſine contradictione aliqua prædicti Monaſterij iuris ſunt) in poſſeſſionibus plurimis infeſtaret, aſſenſu vtriuſque partis electi ſunt de curia tres viri ſapientes & diſcreti videlicet Roſtagnus de Tharaſco, Hugo Sacriſta, Berengarius Bertrandus, quorum arbitrio prædicta querimonia decideretur. Aſſerebant itaque Monachi, quod illam tertiam partem, de qua quæſtio erat, Gaufridus Vicecomes Maſſilienſis præfato Monaſterio donauerat pro remedio animæ ſuæ & pro hæreditaria portione duorum filiorum ſuorum videlicet Fulconis & Petri, quod ex affectione deuotionis eidem Monaſterio Monachandos obtulerat, hanc ſiquidem tertiam partem Hugo Gaufridus prædicti Gaufredi Vicecomitis filius contra diſpoſitionem patriam veniens, per quoddam temporis ſpatium abſtulerat, iturus verò Hieroſolymam inſtrumento & teſtibus idoneis monſtratum fuit in curia, quod illam tertiam partem prædictus Hugo iam dicto Monaſterio reſtituiſſet. Deinde teſtes alij ab iiſdem Monachis producti ſunt, qui iureiurando præſtito affirmarent, ſe poſt reſtitutionem illam vidiſſe Maſſilienſe Monaſterium.

naſterium, prædictum Caſtellum de Sexfurnis totum integrum poſſediſſe & habuiſſe. Allegabatur præterea de hac iniuria, quam ſuper his iam dictus Raimundus Gaufridus eiſdem Monachis faciebat, iterum atque iterum diuerſis temporibus querimoniam ante Comitem factam eſſe. Cæterum licet hæc & alia Monachi facerent, & Raimundum Gaufridum grauare iudicio forſitan poſſent, ſupradicti tamen prudentes viri, grauitate & modeſtia ſua quieti Monaſterij conſulentes, pro bono pacis memorato Abbati & Monachis pro arbitrio dixerunt, vt medietatem quam Monaſterium habebat in Caſtello de Oleriis, & tertiam quam habebat de Bulcodenis præfato Raimundo Gaufrido donarent, & è conuerſo idem ſupra nominati viri pro arbitrio mandauerunt Raimundo Gaufrido, quod illam tertiam partem de Sexfurnis, quam iure ſiue iniuria poſſederat de qua Monachi conquerebantur, integre eis donaret & reſtitueret, & quidquid ibi tenuerat vel poſſederat ex toto derelinqueret. Cum igitur ea quæ tranſactionibus finiuntur non minoris authoritatis habeantur rebus iudicatis, & iuris æquitatis ratio ſuadeat, quod inter partes conueniunt ſine retractatione perpetuo cuſtodiri. Ea propter anno Incarnat. Dominicæ 1156. Ego Raimundus Gaufridus & vxor mea Poncia & filij mei, donamus & reſtituimus Domino Deo & S. Mariæ & S. Victori & Monaſterio Maſſilienſi & tibi Guillelmo Abbati & ſucceſſoribus tuis, quidquid habuimus vel habemus vel poſſidemus in Caſtro de Sexfurnis, & accepimus à te & à Monachis tuis propter hoc, prædicte Guillelme Abbas, titulo permutationis ſupradictam dimidiam partem, quam habetis in Oleriis, & tertiam quam habetis in Porcilis, & quod habetis in Caſtellario & in Roſſeto & in Bulcodenis, &c.

94. Porro Raimundum illum Berengarium, compellatum quæſtionis iudicem, aio fuiſſe Berengarium patruum, qui ſolus dicebatur Barchinoniæ Comes, nam deſiderato in acie Berengario Dulciæ filio tertiogenito, vt ſupra dictum eſt, à Prouincialibus occiſum indicat Vignerius, Zurita verò in Melgorienſi portu à prædonibus mactatum, filio ſuperſtite Raimundo Berengario, qui patri nondum pubes ſucceſſit. Interim dum ipſe adoleſceret, publica negotia patrui Raimundi Barcenonenſis Comitis imperio gerebantur, induciæ cum Balthiis in annum quintum firmatæ, iuramentum à clientibus præſtitum, res ad ſummum in tuto collocatæ. Iunior Comitis Prouinciæ nomen, ſenior Marchionis tulit. Verùm cum Balthios pœniteret Berengariis pacem dediſſe, nec obſeruarentur induciarum leges vt teſtantur omnes, Raimundus, Conradum Imperatorem adiit, à quo Prouinciam iure fiduciario impetrauit. Stephanetæ igitur vxoris & Conradi conceſſionis iure ſubnixus maioribus in Berengarium inſurrexit animis, ac Prouinciam iterum armata manu occupauit, quem bello inſequutus eſt Raimundus Berengarius ſenior, iunioris patruus. Princeps, inquit Zurita, magno comparato exercitu Prouinciam inuadit, & Hugoni Balthio & eius fratribus qui rebellionem fecerant acre bellum infert, cauſam belli explicat. Hi eius ditionis dominari contendunt, ex priuilegio quod ab Imperatoribus Conrado & Frederico Conradi fratris filio, Hugoni irrogatum fuerat, ditionem omnem à Gil-

iberto Comite & Gisberga Principis auis poſſeſſam conceſſerant. Contendit Hugo eo priuilegio Marcham & Prouinciæ Comitatum contineri. Hoſtiles ſubinde motus innuit atque indicat à quibus Arelatenſium agri, nec ipſa vrbs fuere immunes. Balthium oppidum pluresque arces expugnantur, nec vllus erat locus quem non hoſtilis gladius penetraret. Trencataiarum Caſtrum fortiſſime à noſtris oppugnatum , hybernis tempeſtatibus ingraueſcentibus, in rebellione permanet. Raimundo interea decedente Stephaneta animos demiſit, legauitque ad Raimundum Berengarium oratores, qui de pace agerent, conuenere Arelate vt regia, & inter aliàs conditiones & concordiæ leges Stephaneta & filij iuri Prouinciæ renunciarunt. Nil tamen eſt, quòd magis Balthios à ſpe debellandæ Prouinciæ deiecerit Federici Cæſaris cum Raimundo Berengario affinitate, de qua his verbis Zurita loco citato. Federici Imperatoris Legati ad Principem miſſi (Raimundum ſcilicet Berengarium ſeniorem) nuptias Raimundi Berengarij fratris Principis filij, & Richæ ſiue Richildis Auguſtæ Caſtellæ reginæ, Federici conſanguineæ paciſcuntur. Vtrique dominatus & ditio Prouinciæ honorario fidelitatis iure ab Imperatore attribuitur. Statuit vti ea obtineant conditione, qua maiores, à Druentia flumine ad noſtri maris oras, & Alpium iugis ad Rhodanum poſſederant, iiſdem finibus quibus terminata fuerant, pacto cum Alphonſo Iordane Comite Tholoſate conuento. Ad hæc adiiciuntur cis. Druentiam arces, & quæ Auenione obtinuerunt, Arelatem prætetea vrbem eodem iure attribuit, receptis Eccleſiæ Arelatenſi & Archiepiſcopo vectigalibus & poſſeſſionibus, quas intra 100. annos obtinuerant. Forcalquerij Comitatus, Prouinciæ Comitatui eadem ſubiicitur conditione, & qui eius ditionis dominatur, quod Imperatori non paruiſſet neque eius dicto audiens eſſet, ab ipſo deiicitur. Quod Prouincia & regnum Arelatenſe in ditione Romani Imperij eſſent, tributum quindecim Marcharum auri ponderis Colonienſis in ſingulos annos indicitur. Addo inſuper ex eodem diplomate, nullas eſſe Conradi & Federici conceſſiones in Balthiorum vtilitatem factas, quod contra ipſiuſmet Federici mentem eas Balthij explicarent. Acta ſunt hæc Chriſti anno 1162. Indict. 10. regnante Domino Federico Romanorum Imperatoreglorioſiſſimo, anno Regni eius 10. Imperij VIII. Datum apud Taurinum poſt deſtructionem Mediolani 15. Calend. Septembris.

95. In *Fredolo* ſeu Friderico poſt Guibertum ſalutato Abbate, ſumma ad omne decus indoles fuit. Hic à pueritia Maſſiliæ in Monaſterio inſtitutus tum doctrina tum etiam virtute, in vtraque magnos progreſſus habuiſſe dicitur, quibus deinde cum rerum vſus prudentiam adiunxiſſet, ad Epiſcopi Foroiulienſis officium ac munus ſuſtinendum adhibitus eſt. Hortatur eum per literas Alexander III. ac monet de ordinis diſciplina accuratè ſeruanda, Eccleſias Arelatenſes SS. Geneſij, & Honorati, quas olim Petro Salomonis Abbate, Guillelmus Archiepiſcopus Arelatenſis eripuerat, Monachis ſuis recuperauit. Ab Archiepiſcopo Piſano Primate ac Legato in Sardinia, ſimul atque à Conſtantino Archiepiſcopo Calaritano

rano Eccleſiæ S. Saturnini donationem confirmatam habuit, quam aliàs ab Arelatenſi Epiſcopo Benedicto in eadem inſula Monaſteriū S. Victoris acceperat. Regere cepit Abbatiam anno 1163. certè id habuiſſe operis ac muneris anno conſequente 1165. conuincitur ex libro Chartarum diſcooperto fol. 137. Deceſſit anno 1166. cùm ſodiſſet annis 3. menſibus 4.

Berengarius iunior Prouinciæ Comes prœlio cum Nicienſibus qui rebellionem fecerant commiſſo deceſſit. Zurita & vetus hiſtoriarum Aragonenſium ſcriptor id tradunt, aiunt enim Raimundum Prouinciæ Comitem ex illa acie ſaucium elatum, accepti vulneris plaga fuiſſe confoſſum. Ex Richarda ſiue Richilde Friderici Imperatoris huius nominis I. nepte ex fratre, quam duxerat vxorem, Alphonſum & filiam ſuſcepit. De filia tacent annales Prouinciæ, meminit Zurita traditque pactos eſſe Raymundum Comitem Prouinciæ & Raymundum Toloſanum vti filia Comitis Prouinciæ, Toloſatis filio nubat. Porro deceſſit Alphonſus ſine liberis ſeniori Berengario patruo ſuo prædefunctus. Solus is Comes & Marchio Prouinciæ regnauit, atque ex Petronilla vxore regina Taraſconenſium quatuor filios ſuſcepit, Ildefonſum primogenitum qui fuit Rex Taraſconenſium, & Comes Barcinoniæ ac Prouinciæ, Raymundum Berengarium ſecundogenitum, Petrum, & Sanchium. Defuncto Raymundo Patre anno ſalutis 1164. ſucceſſit Ildefonſus in dictis regno & Comitatibus, qui cùm in Barcinoniam reditum deſtinaret, fratri ſuo ſecundogenito Raymundo Berengario Prouinciam commendauit eumque Prouinciæ Comitem declarauit, recepta prius obligatione & cautione ſolenni, adiecto iureiurando, eamdem ſe reſtituturum, quoties à fratre vel ab eo delegatis poſtularetur. Quamobrem nec ab eo tempore Ildephonſus nomen Comitis Prouinciæ aſſumpſit, Marchionis, Prouinciæ nomine contentus, nam aliunde & regio Taraſconenſium nomine & Barcinoniæ Comitatu illuſtrabatur. In Catalauniam profecto Ildephonſo Raymundus tanquam Comes Commendatarius Ildephonſi nomine omnem Prouinciam regebat. Nec vero defuerunt qui aſſererent Raymundum hunc fuiſſe, qui in expugnatione Niciæ ciuitatis rebellis, telo percuſſus interiit, cuius nece audita Ildephonſus in Prouinciam cum exercitu reuerſus, Nicienſes ad deditionem coëgir, ſolutis primò octo millibus & quingentis ſolidis, illos in homines ſuos fidemque ſuam recepit. Certe fuiſſe ipſum Arelate teſtantur Acta publica in Tabulario Arelatenſi ex autographo Epiſcopali rubeo fol. 215. *Ego Ildephonſus Rex Aragonenſis, ſponte & ſine omni coactione Caſtrum de Grauis & Caſtrum de Aurons cum omnibus territoriis ſuis tibi Raymundo Arelatenſis Eccleſiæ Archiepiſcopo & ſucceſſoribus tuis dono, & pro cambio me deueſtio & te & Arelatenſem Eccleſiam inueſtio. Præterea aquaductum & aquam fluminis Druentiæ ad deducendum lectum ipſius aquæ à Druentia vſque Salonem, & inde vſque ad mare dono, concedo.* In Prouincia igitur dum eſſet Ildephonſus aduerſantem habuit Sanctium fratrem, qui ex paterna voluntate Comitatum ſibi deberi contendebat. Sed quia bello impar erat, Prouinciam fratris ſubregulus adminiſtrandam ſuſcepit, vnde à Prouincialibus Tyrannus & incubator dictus eſt.

Vnio

Vnio Sanctij filius, patrem ſequutus eſt in præfectura, vtriuſque dominatus breuis æui fuit. Obiit enim Sanctius in Catalaunia anno 1165. cui Vnio filius vix plures 13. annos ſuperſtes vixit.

Maſſiliæ anno 1165. Raymundus Gaufredi Vicecomes ex vxore Pontia tres liberos ſuſcepit Hugonem Gaufredum huius nominis II. Bertrannum & Gaufredum de Marſilia, qui ad componendam litem pro iure dominij in ſuperiorem Maſſiliæ partem, dudum contra ipſos ab Epiſcopo & Republica Maſſilienſi intentatam, per arbitros Raymundum à Bolena Archiepiſcopum Arelatenſem, & Raymundum Epiſcopum Carpentoractenſem incredibili ac ſingulari populi voluntate tranſegerunt. Gaufredus de Marſilia Sardæ nobiliſſimæ virgini nupſit, ac duos filios Gaufredum Sarde, & Hugonem reliquit. Ex Hugone Gaufredo II. quem Dominum de Tredis appellabant, & vxore Cæcilia deinceps propagati ſunt Hugo Gaufredus III. Guillelmus Groſſus, Barralis, Raymundus, Gaufredus, & Roncelinus qui Patris Vicecomitatum inter ſe partiti regnare ceperunt anno 1170. Pacta ſunt cum ipſis à Raymundo Berengario fratre Ildephonſi Comitis Prouinciæ certa fœderis conuenta & ſtipulationes, quibus liceret Maſſiliæ Vicecomiti ſtare dominio ſuo & eo quidem expedito, libero ſoluto, & nullis cenſibus aut vectigalibus implicato, iis tamen conditionibus, vt Prouinciæ Comiti obequitando illud peragrare aut in eo venari pro arbitrio fas eſſet.

Ex Archiuis Eccleſiæ Maſſilienſis. Hæc eſt memoria de .... & deſemparatione quam fecerunt Hugo Gaufridi & Bertrandus Gaufridi fratres Vicecomites Maſſiliæ & Domini Triſtis, filij videlicet Raymundi Gaufredi & Dominæ Pontiæ. Raimundo Maſſilienſi Epiſcopo de Choris omnibus .... infra ambitum Maſſiliæ conſtructis de quibus, &c. *præſentibus iſtis Bertrando de Aquis Canonico & Petro Bremundo*, &c.

Ex iiſdem hoc eſt tranſlatum cuiuſdam Chartæ per album diuiſæ, cuius tenor talis eſt. In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti tam præſentibus quam futuris pateat hominibus, quod de controuerſiis ſeu querimoniis quæ inter Petrum Maſſilienſis Eccleſiæ Epiſcopum, & inter Vicecomites Maſſilienſes ſcilicet Hugonem Gaufridi & Bertrandum fratrem eius & inter nepotem eorum Hugonem Gaufredi filium Gaufredi de Maſſilia, &c.

E paruo Chartario S. Victoris Cæcilia Mater Guillelmi Groſſi & Roncelini Vicecomitum Maſſiliæ, &c.

96. *Petrus* interim eius nominis III. De Nogareto dictus, ab Ordinis proceribus poſt varia tot mentium diſſidia creatur Abbas anno 1166. Friderico Ænobarbo (Barbaruſſa vulgo appellatur) è Sueuiæ Duce renunciato Auguſto, & Alexandro III. ſummo Pontifice, qui ad ipſum literas dedit grauiſſimis verbis ſententiiſque plenas; ſtaturaque Ordinis recens condita à Capitulo Generali & promulgata, diplomatis appoſitione comprobauit, cenſuræ grauiſſimas pœnas interminatus iis, qui Abbatias & Prioratus Monaſterio S. Victoris Maſſilienſi iure adſcriptas in alienæ ditionis ſiue Monachorum ſiue Laicorum vſus diſtraherent, cui tamen priuilegio derogare aliquando placuit eidem Pontifici, & ad leuandam

Patriarchæ

Patriarchæ Antiocheni à barbaris pro defenſione fidei patria eiecti ſummam inopiam & egeſtatem, prioratus id genus perpaucos in Prouincia ſine præiudicio tamen abalienare. Ildefonſus Aragonum Rex & Prouinciæ Comes à Petro noſtro exoratus agros omnes fructuarios cum domiciliis, quos Monachi Caſſianitæ vbique ditionum ſuarum poſſidebant, vectigalibus regiis & quorumcumque ſubſidiorum penſitationibus immunes ac liberos reddit, & cambio dominiorum inter Raymundum à Bolena Archiepiſcopum Arelatenſem & Petrum Abbatem hunc noſtrum tranſacto, nomen, fidem, & authoritatem ſuam interpoſuit.

Ex Archiuis Eccleſiæ Arelatenſis. In Ieſu Chriſti nomine. Anno eiuſdem 1178. tam præſentibus quam futuris pateat hominibus, quod ego Raymundus Archiepiſcopus Arelatenſis honorem de Vaqueriis ſicut in inſtrumento veſtro per Alphabetum diuiſo continetur, à vobis fratre & dilecto Petro Maſſilienſis Monaſterij Abbate & ab ipſo Conuentu recipio, & tempore procedente concambium videlicet Eccleſiam S. Gabrielis cum omni iure & pertinentiis vobis & Maſſilienſi Monaſterio perpetuo & libere habendam dabo & tradam & defenſor in omnibus exiſtam vel in perpetuum, quod hactenus facere diſtulimus, intuitu religionis Monaſterij & honeſtatis & pro ſalute animæ noſtræ. Placitum pro Eccleſia S. Honorati quod inter vos & Canonicos noſtros quondam nobis mediantibus factum fuit, vobis & Monaſterio laudamus & confirmamus, ita tamen vt deinceps non ſolum à Canonicis Arelatenſibus verum etiam à nobis & ſucceſſoribus noſtris, Eccleſiam prædictam S. Honorati ſaluo noſtro dominio libere habere & in perpetuo poſſidere ac retinere valeatis. Et vt fides perpetuo habeatur, hanc Chartam laudamus, & ſigillo noſtro ſignare & munire facimus.

In nomine Ieſu Chriſti Domini. Anno eiuſdem 1178. tam præſentibus quam futuris pateat hominibus quod ego Petrus Maſſilienſis Abbas, & ego Guillelmus de Mezeitas Prior eiuſdem Monaſterij, & totus Conuentus honorem de Vaqueriis cum omni iure ſuo ſicut in chartis noſtris continetur, vobis Domino Raymundo Arelatenſi Archiepiſcopo concedimus, donamus, & laudamus. Verumtamen quia honor iſte dominij incultus & quaſi deperditus extitit, & vos ad culturam deducere & expenſas in eodem facere oportebit, hoc addimus & concedimus quod ſi vſque ad quinquennium præfatum honorem vobis & Arelatenſi Eccleſiæ perpetuo habere ac retinere placuerit, pro concambio huius honoris, ſicut condictum & promiſſum eſt, eamdem Eccleſiam S. Gabrielis cum omni iure ſuo & pertinentiis nobis & Monaſterio Maſſilienſi perpetuo & libere habendam concederis, laudabitis, & tradetis, Et nos eam Eccleſiam recipere ac retinere tenebimur. Si autem intra prædictum quinquennium concambium de prædicto honore nobiſcum facere vobis non placuerit, prædictum honorem de Vaqueriis nomine noſtro poſſideatis & teneatis. Poſt mortem vero noſtram prædictus honor cum omni augmento & melioratione abſque omni contradictione ſucceſſoris veſtri aut cuiuslibet alterius perſonæ, ad Monaſterium Maſſilienſe libere reuertatur.

Verùm vt inter nos & vos prædicta firmius permaneant, & chartas huius honoris vobis tradimus, & ſi quid ratione poſſeſſionis vel dominij incommoditatis ſeu controuerſiæ fortè contigerit, authoritatem & defenſionem Monaſterij cum opus fuerit præſtabimus. Et hanc chartam & quæ in ea ſcripta ſunt vobis laudamus & ſigillo noſtro firmamus. Huius rei ſunt teſtes Guillelmus de Mazerias Prior maior, Guillelmus de Aſtorge, Ioannes de Mauris, Fredolus de Moreriis, Bernardus Guillermi, Stephanus de Calarione. Hi omnes ſunt Monachi, Petrus Gantelmi, Petrus Ferroli, Petrus Filiolus, Petrus Fulco filius Ioannis Fulconis, Raymundus Guillermi de Salone, Dulcianus qui hanc chartam ſcripſit.

In nomine Domini noſtri Ieſu Chriſti. Anno eiuſdem 1178. tam præſentibus quam futuris pateat hominibus quod ego Ildefonſus Rex Aragonenſis Comes Barchinonenſis & Marchio Prouinciæ laudo & confirmo Arelatenſi Eccleſiæ & tibi Raymundo eiuſdem Eccleſiæ Archiepiſcopo, & ſucceſſoribus tuis Concambium honoris de Vaqueriis, quod feciſti cum Monachis Maſſilienſibus, eo videlicet tenore abſque omni exactione & albergi honore concedo, vt præfatum honorem in aquis & in terris cultis & incultis & in cæteris omnibus, ſicut in chartis acquiſitionis Monachorum continetur, liberum perpetuo habeas & ſine omni contradictione & Dominorum de Mories & Monachorum, perpetuo nomine Arelatenſis Eccleſiæ, in pace, noſtra authoritate poſſideas. Verum vt hæc charta omni tempore inconuulſam firmitatem habeat & retineat, eam ſigno noſtro munimus & ſigillo proprio firmari facimus.

Notum ſit omnibus quod ego Petrus Prior S. Honorati cum conſilio & voluntate Domini noſtri Maſſilienſis Abbatis & Monachorum noſtrorum donaui atque laudaui, tibi Clementi & vxori tuæ, filiis & filiabus veſtris, omnique poſteritati veſtræ omnem Eremum quæ eſt de Cargarono vſque ad cetum .... tali pacto donamus vobis, vt rumpatis terram & laboretis, & reddatis Deo & S. Honorato de inferiori terra, quæ eſt ex parte paludis, quartam partem & dimidiam, & de ſuperiori taſquam & dimidiam, & debetis ſequi fronteriam ex parte paludis, &c. Abbas laudauit.

Ildefonſus diuina gratia Rex Aragonenſis Comes Barchinonenſis Marchio Prouinciæ Dilectis in Chriſto amicis Abbati Maſſilienſi & toti Conuentui ſalutem. Concambium de Vaqueriis quod cum venerabili noſtro & dilecto Raymundo Arelatenſi Archiepiſcopo iam feciſtis, nos & libere & abſolute & cum omni integritate cum omnibus finibus ſuis & terminis laudamus & confirmamus, & quod factum eſt firmum & ratum habemus, vnde maxima dilectione qua nobis tenemini vos monemus attentius & volumus, vt & vos ſimiliter firmum & ratum inuiolabiliter habeatis & nullam contrarietatem vel moleſtiam præfato Archiepiſcopo vel ſucceſſoribus eius in his faciatis, neque in quantum poteritis fieri permittatis. Quod ſi non feceritis indignationem noſtram ſiue dubio reportaretis.

Ildefonſus diuina gratia Rex Aragonenſis Comes Barchinonenſis & Marchio.

Marchio Prouinciæ fidelibus Hugoni de Montetapho, Elſiario & fratribus ſuis, atque Pontio Gaufredi & fratri ſuo ſalutem. Notum vobis fieri volumus quod charo noſtro & dilecto Raymundo Arelatenſi Archiepiſcopo & Eccleſiæ Arelatenſi concambium de Vaqueriis, quod cum Monachis Maſſilienſibus fecit, ſicut in inſtrumentis prædictorum Maſſilienſium Monachorum continetur liberè & abſolutè & cum omni integritate laudamus & confirmamus. Vnde vobis mandamus & in ea fidelitate qua nobis tenemini vos monemus, vt nullam contrarietatem vel moleſtiam præfato Archiepiſcopo & ſucceſſoribus eius in his aliquo modo faciatis neque in quantum poteritis fieri permittatis. Quod ſi faciatis indignationem noſtram ſine dubio reportaretis.

Per id tempus Thomas Cantuarienſis Archiepiſcopus Eccleſiaſtica iura defendens, à Rege Anglo Henrico II. in exilium actus, Senone in Gallia apud Alexandrum III. Romanum Pontificem de iniuriis conqueſtus ad Pontiniacum Cœnobium ſe contulit. Interea Rex filium ſuum Henricum à Rogerio Eboracenſi Archiepiſcopo, abſente tum Cantuarienſe, cuius id m ineris fuerat, 17. Calend. Iulij anno 1170. in regem coronandum curat, de qua iniuria Thomas Cantuarienſis apud Alexandrum Papam conqueſtus ita eum mouit vt is Eboracenſi & aliis qui iſtiuſmodi coronationi interfuiſſent ſacrorum adminiſtratione interdixerit. Sed anno tandem 7. exilij ſui Thomas, reconciliato vt putabatur Rege in Angliam reuerſus 4. Calend. Ianua. coniuratorum gladiis in templo confoſſus occiditur anno 1171. ab Alexandro Papa poſtea Martyrum Catalogo adſcriptus.

Cæterum Petrus Abbas annos non plures 12. ſupra menſes 4. in hoc regimine conſtitit cum magna ſubditorum vtilitate & approbatione. Hinc ad Deum abiit anno 1179.

97. Tulit parem dignitatis & ſanctimoniæ laudem *Deodatus de Seneiraco* conſecratus Abbas anno Alexandri III. vigeſimo, Dominicæ Incarnationis 1179. quem ab iuſtitia, charitate, vitæque religioſæ virtutibus & exemplis multum fama prædicat. Breui eſt extinctus anno 1182. Præfecturæ 3. menſe 2. Hac ætate ſacro Reſurrectionis Dominicæ die, vt autor eſt Zurita, Bertrandus Balthius ex inſidiis crudeliſſime à ſuis interimitur, qui in terra Gallia præpotens Prouinciali bello Regi ſe aduerſus Raymundum Comitem Toloſatem & S. Ægidij addixerat, atque in aſſerenda & vindicanda ea ditione egregiam operam nauauerat. Nam cum Alberonenſi in arce Rex eſſet interclusus, fideli & præſtanti eius opera ex periculo eſt ereptus, bonamque eius ditionis partem Regi tradiderat. Eius vlciſcendi cauſa, vti ſupplicium de ſceleratis proditoribus ſumeret Rex in Prouinciam proficiſcitur. Morallum caſtrum obſider atque expugnat. Acre bellum aduerſus Toloſatem geritur pluraque oppida diruuntur.

98. Clarere cepit inter hos ignes *Aſtorgius Abbas* pietate, humanitate, munificentia egregius anno 1182. vt habetur in libro Chartarum fol. 56. Cauſam Foroiulienſem pro dominio Eccleſiæ de Calars, cuius de-

cimarum medietatem ſibi aſſumebant Monachi Caſſianitæ, ex pacto & Conuentu tractatum habuit cum Fulcone Epiſcopo Foroiulienſi, iiſque obſtrinxit ac definiuit conditionibus, vt Epiſcopus certos ac vectigales rei frumentariæ modios Abbati S. Victoris ac Monaſterio penderet quotannis. Rexit annos 4. ac tandem in humanis eſſe deſiit anno 1186. Eadem porro tempeſtate Iudæi menſe Iunio anni 1182. coacti regno Franciæ excedere. In Aſia terræ motus ingens, aliquot vrbes & in Sicilia viginti quinque hominum millia deleuit. Atelate Canonicos S. Trophimi tunc vitam regularem profeſſos eſſe, quam autore Raimbaldo Archiepiſcopo & Monacho S. Victoris auſpicati erant vt ſupra monuimus, teſtatur Vrbani III. Bulla quæ in horum confirmationem venit, vbi enumeratis quæ Conradus Federicus aliique Principes Arelatenſi Eccleſiæ contulerant ait Pontifex, *Statuentes vt ordo Canonicus quem nuper ſecundum B. Auguſtini regulam Domino profeſſi eſtis, in Eccleſia veſtra perpetuis temporibus inuiolabiliter obſeruetur.* Extat inſuper in Archiuio & in M. S. codice Ildephonſi Regis Aragonum & Comitis diploma, quo Arelatenſis Reſpublica immunitatis ampliſſimo priuilegio cohoneſtatur.

Anno Domini 1184. *Manifeſtum ſit omnibus hominibus, quod ego Ildephonſus Dei gratia Rex Aragonum Comes Barcinonenſis & Marchio Prouinciæ, dono & concedo omnibus militibus, Burgenſibus, proceribus, totique populo Arelatenſi, quod de cætero in vllo loco terræ meæ Leudam vel pedaticum non donent per terram ſiue per aquam: præterea recipio in protectione & defenſione mea omnes homines prædictos, vt eant ſalui & ſecuri per totam meam terram, & nemo audeat eos grauare aut diſturbare, dum per meam terram tranſierint, vel aliquod prorſus vſaticum ab eis exigetur Datum apud Arelatem menſe Martij anno quo ſupra. Teſtes ſunt Petrus Eymardus Arelatenſis Archiepiſ. & Coſſ. Arelatenſes, Guillelmus Gros, Roſtagnus de Monte Arbone, & Guillelmus de Borgedono & Comes Fuxenſis.*

99. Annuum haud amplius regimen *Bertrando de Monte Murato* poſt Aſtorgium contigit anno 1187. homini propter ætatem ac rerum peritiam maximè omnium idoneo. Sed talem ſcilicet Capituli Generalis Conuentus eo conſilio delegerat, vt eſſet qui honoris non tantum contentus ſpecie ſuſceptam prouinciam pro ſua fide & diligentia ex voluntate bonorum omnium, qui ipſi rem magnam difficilemque commiſerant, gerere poſſet. Inter hæc Saladinus genere Turca nonus Sultanus Ægypti, Calypha interfecto, inuaſit imperium, ita Ægyptus in Turcarum venit poteſtatem. Et Saladinus ab rebus ſecundis ferox Syriam inuaſit. Itaque Balduino Hieroſolymitano Rege victo captoque bellum circumferens pleraque oppida, ipſamque Hieroſolymam in deditionem accipit anno ferme 90. quam recepta de barbaris fuerat. Quo triſti nuntio accepto Vrbanus III. menſe Semptem. anno 1187. ac præſertim de Cruce Domini, quæ in direptione vrbis ad manus impiorum perueniſſet, tantum ille doloris hauſit vt ſuſtinere non potuerit, ac Ferrariæ ad Padum flumen 14. Calend. Nouemb. obierit.

100. *Aſtorgius* deinceps cognomine de Caniliac ad Abbatiæ ſummum

mum apicem peruenit Clemente III. Romano Pontifice quod & nobilitate & ſapientia præſtaret. Orſus eſt anno 1188. ſerieque continuata fœliciter 5. annorum, rebus humanis eximitur anno 1192. Nihil fere hac ætate memoria dignum geſſit magis, quàm quod iuri reluctantem Abbatem Monaſterij Syluecanenſis ac detrectantem annuum vectigal modiorum frumenti 4. ac 12. ſolidorum Melgorienſium, cui propter acceptam fiduciario titulo Eccleſiam S. Victoris De Gontardo, Druentiam propter, obligabatur, ſoluere Monaſterio S. Victoris, qua iudiciis forenſique contentione, qua virorum primariorum & amicorum Imberti præſertim De Aqueria Arelatenſis Archiepiſcopi conſilio & authoritate; in totum ad ſuam voluntatem redegit. Eodem ſedente Aſtorgio, Maſſiliæ Hugo Gaufredus III. filius Hugonis Gaufredi II. Vicecomitis, matre Cæcilia ſubrogatus eſt Patri, & hæreditatis nomine Dominium de Trectis & Vicecomitatum Maſſilienſem ex parte adiit. Portorium pro viginti millibus ſolidorum regalium coronatorum oppigneraſſe Guillelmo Viualdo ac Botino Iudæo, eiſque Ruffum de Caſtronouo & Guillelmum de Montolieu pro vadimonio ſponſores conſtituiſſe affirmant hiſtorici.

Ex Archiuis Maſſiliæ anno 1193. Ego Hugo Gaufridus Dominus de Trictis Dominus Maſſiliæ & Vicecomes obligo pignori tibi Guillelmo Viuando & tibi Botino Iudæo, quartam partem meam totius portus Maſſiliæ pro viginti millibus ſolidorum regalium coronatorum, quos integre pro me in redemptione Maſſiliæ perſoluiſtis, &c.

Ex hoc Hugone fuere Roſtagnus de Agouto, Raymundus Gaufredus, & Gaufridus fratres, & Adalatia ſiue Alaſadia ſoror, cui nupſit Raymundus de Baucio, & in dotem, Vicecomitatus partem eidem Hugoni pro portione deſcriptam accepit, quæ tamen pars à Baucio venit deinceps paruo pretio, & in perpetuum alienata eſt. Guillelmus IV. cognomento Groſſus eiuſdem Hugonis Gaufridi frater ſecundò genitus filiam Vnicam Mabiliam habuit nuptam Gerardo Adhemario viro potentiſſimo & clariſſimo oppidique Montilienſis ſupremi iuris Domino. Haud leuem pecuniæ ſummam eius teſtamento legatam ſibi obtinuerunt Monachi S. Victoris, de quo in Monaſterij tabulario inſtrumentum iſtud eſt.

Ex paruo Chartario S. Victoris. Incarnationis Dominicæ anno 1188. Notum ſit cunctis tam præſentibus quam futuris, quod Guillelmus Groſſus Maſſiliæ Vicecomes diem ſuum obiens duo millia ſolidorum regalium reliquit Monaſterio Maſſilienſi, de quibus ipſi Monaſterio honor emeretur aut redimeretur, & de reditibus ipſius honoris certo die Conuentui fieret annua procuratione, ita honorificè ſicut in anniuerſario Abbatis fieri conſueuerunt. Et idem Conuentus memoriam ipſius & parentum eius ſingulis annis vltimo die Maij facere teneretur, ita ſolenniter ſicut in anniuerſario quoque Abbatis fieri conſueuit. Itaque ſciendum eſt quod Conuentus ipſius Monaſterij honorem S. Petri de pecunia prædicta redemptum nec verò hortum Monaſterij qui ibi eſt Dominis Maſſilienſibus tam præſentibus quam futuris obligauerunt, vt de reditibus in eo prouenientibus per dictum anniuerſarium honorificè celebraretur, &c.

Ex Archiuis Eccleſiæ Maſſilienſis. Manifeſtum ſit omnibus quod nos Geraldus Adhemarij Dominus Montilij & Vicecomes Maſſiliæ, & Mabilia eius vxor Domina Montilij & Vicecomitiſſa Maſſiliæ, cum hac publica charta approbamus, laudamus, confirmamus vobis Petro Maſſilienſi Epiſcopo & Hugoni Maſſilienſi Præpoſito compoſitionem iam dudum factam inter Petrum Maſſilienſis Eccleſiæ Epiſcopum ex vna parte, & inter Vicecomites Maſſiliæ ſcilicet Hugonem Gaufridi Dominæ Mabiliæ auum, & Bertrandum fratrem eiuſdem Hugonis, & Hugonem Galfridi, Sardum nepotem eius, & filium Galfridi de Maſſilia ex altera, &c.

Barralis fratrum alter tertio genitus filiam vnicam Barralam nomine deſpondit Hugoni Baucio. Hic Monachorum S. Victoris ſtudioſus & fautor Caſtrum de Cireſte leuauit omni vectigali onere ac munere, perluſtrandi facultate duntaxat, & in cauſa criminis iudices conſtituendi, Domino integra reſeruata. Ildefonſi Regis Aragonum vicem in vniuerſæ Prouinciæ regimine geſſiſſe aliquando, reperitur in publicis inſtrumentis.

Ex Archiuis Artacellæ. Ego Vuillelmus de Pennis vendidi bona fide & iuſto venditionis titulo Bermundo Priori & Monialibus De Arcellis duo millia ſolidorum Nouorum regalium, medietatem Caſtri De Pennis & alterius medietatis quartam partem cum territorio culto vel inculto, &c. *Volens itaque venditionem iſtam Monaſterio de Artacella, Priori, & Dominabus omni firmitate in perpetuum conſtare, in præſentia Barralis Maſſiliæ Vicecomitis vicem Ildephonſi Illuſtris Regis Aragonum in Prouincia gerentis, iuri proprio renuntians quod quid habeo vel teneo in Caſtro De Pennis & eius territorio totum in ius Monaſterio De Arcella, Prioris & Dominarum libere transfero omni exceptione ſublata. Vt autem omnis iniquæ factionis ſuſpicio de medio tollatur & omnis calumniæ fomes procul abſcedat, omnia quæ huius tenor exprimit inſtrumentis, tactis ſacreſanctis Euangeliis, me ſaluaturum promiſi. Ego Barralus Maſſiliæ Vicecomes vicem Domini Ildephonſi Regis Aragonum in Prouincia gerens, in cuius præſentia factus eſt huiuſmodi contractus venditionem iſtam laudo, & concedo & ſigilli noſtri impreſſione confirmo. Factum eſt autem hoc inſtrumentum Anno Incarnationis* 1190.

Raymundus Gaufredus ſuperiorum frater quartogenitus ex Marcheſia Ixmila vxore duos filios habuit Gofredum Reforciatum & Burgundionem. Hunc Monachos S. Victoris merito ipſorum amaſſe plurimum officiique genus omne ac cultus tribuiſſe loquuntur Annales. Maior verò Dominus de Trectis & de Tolono cognominatus, ducta in vxorem Guilelma, filiam vnicam Sibillam peperit nuptam Caſſiano ciui Maſſilienſi clariſſimo ac nobiliſſimo, quæ prolis expers ac ſine liberis defuncta Carolum Andegauenſem hæredem ſuum teſtamento inſtituit anno 1262. De Ronſelino quatuor aliorum fratre natu minore dicemus ſuo loco, capite ſequenti 28.

Per id tempus Fridericus Ænobarbus Imperator audito quod Hieroſolyma à Saladino capta eſſet, tanti vt ſceleris aboleret inuidiam, eò cum Germanorum viribus inſignis cruce contendit, ac multis in Thracia &

Aſia

Aſia contra Imperatorem Conſtantinopolitanum ac Saracenorum regulos fortiter geſtis, Tarſi in præfrigida Cydni vnda, per æſtiuos calores feruidum abluens corpus extinguitur anno 1190. Cuius filius Henricus VI. Rogerij I. Siciliæ Regis filiam duxit vxorem, cùm enim Celeſtinus III. Pontifex æque ferret Tancredum ſpurium, Eccleſia Romana inuita, regno Siciliæ cum filio potiri, actionem à Clemente III. inchoatam perficere decreuit. Quod vt facilius præſtaret, opera Panormitani Archiepiſcopi Conſtantiam Tancredi Sororem, ſed legitimo matrimonio ex Rogerio Apuliæ Duce Rogerij Regis primogenito qui ante patrem obierat natam, occultè ex Monaſterio Panormitano eduxit, eamque iam quinquagenariam Deo dicatam & eius Cœnobij Abbatiſſam diſpenſatione Apoſtolica Henrico VI. Imperatori in vrbe præſenti in matrimonium dedit. De quibus innuptis vt aiunt nuptiis, Ioachimus Abbas vaticinatus dicitur, eas funeſtam Italiæ facem parituras. Iam Tancredus Rogerij Regis expellice nepos fauore Siculorum regnum Siciliæ obtinebat, cùm Henricus in Italiam ingentem traduxit exercitum regnum dotale recepturus.

101. *Roſſolinus* vir ſapientia inclytus rexit ſuper vno menſe annum, vnum, qui fuit Chriſti 1193. Cæleſtini Papæ tertius ſunt qui per id tempus Teutonicorum militum ordinem à Germanis in Syria inſtitutum tradant bellicis operibus atque opibus inſignem. Eadem fermè tempeſtate duo ſacræ militiæ ordines in Hiſpania extitere Calatrauæ & S. Iacobi, rebus geſtis aduerſus Mauros inclyti. Quod ad res Prouinciæ attinet Ildephonſus Rex Aragonum & Comes Prouinciæ ex vxore Sanxia filia Regis Caſtellæ, liberos ſuſcepit maſculos tres, totidemque filias, Petrum primogenitum, quem Pater Regem Taraſconenſium & Comitem Barcinoniæ inaugurauit. Ildephonſum ſecundo genitum Comitem & Marchionem Prouinciæ declarauit, Ferrandum tertio genitum Monaſterio Populeti deſtinauit in Monachum. Conſtantiam Regi Hungariæ matrimonio copulauit, quo mortuo, ſecundò nupſit Friderico huius nomini II. Imperatori, Elionoram autem & Sanxiam iunxit Raymundo Patri & Raymundo filio Comitibus Toloſanis, Sanxiam quidem Raymundo filio, Elionoram Raymundo Patri. Defunctus eſt Ildephonſus Pater anno Chriſti 1195. cui ſucceſſit eodem anno in Comitatu Prouinciæ Ildephonſus filius, huius nominis II.

102. *Raymundus* nobili & antiqua familia de Aureilha Roſſolinum proximè excepit anno Chriſti 1194. Dignitatis Abbatis venerandam imaginem ad annum vnum menſes 4. ſuſtinuit, obiitque anno 1195. Cæleſtinus Papa Ioannem Galbertum in Sanctorum numerum retulit Calend. Septemb. anno 1193. Rogerius adoleſcens, quem Pater Tancredus regni ſui conſortio Regem creauerat, anno imperij VIII. moritur, cuius immaturo obitu Tancredus mœtens, animi dolore anno 1194. exceſſit. In cuius locum omnium regni procerum conſenſu eius 2. filius Gullelmus III. Rex VI. creatur. contra quem Imperator Henricus maximo cum exercitu ex Germania paulo pòſt veniens nullo negotio totum regnum anno

anno 1195. obtinuit. Cæſar Guillelmum nepotem, ne prolem haberet, caſtratum luminibus priuauit, atque ita Northmannorum regnum defecit, & in poteſtatem Sueuorum venit. Ciaconius in Cæleſtino III.

103. *Hugo II.* cognomine de Dolon, Generalis eiuſdem ſanctione capituli, delatum Abbatis nomen accepit anno 1195. retinuit annum 1. menſes 6. Viuere deſiit inter mortales anno 1196. Tempore iſtius Hugonis, vt ad M. S. Indicis marginem adiicitur, fuit reformatum Monaſterium per Dominum Bernardum Cardinalem anno 1195. tempore Cæleſtini Papæ 3.patet in libro paruo chartarum & in ſtatutis antiquis fol.83. De quo Bernardo Ciaconius in indice Cardinalium quos Cæleſtinus III. Papa creauit, tum in vita Clementis III. Dominus Bernardus, inquit, Canonicus regularis Congregationis S. Frederici, Lucenſis, Diaconus Cardinalis S. Mariæ nouæ, poſtea Presbyter S. Petri ad Vincula titt. Eudoxiæ, à Cæleſtino III. creatus. Cum Pandulpho Cardinali Baſilicæ Apoſtolorum anno 1. Innocentij III. in Tuſciam legatus pactiones ciuitatum Etruriæ inconſulta Apoſtolica ſede inuitus firmauit. Ita Innocentij III. regiſtrum ſub quo migrauit. Per id tempus Congregatio Monachorum Montis Virginis authore Guillelmo Vercellenſi ſub protectione ſedis Apoſtolicæ recipitur, & approbatione Pontificia Cæleſtini III. decoratur.

104. *Mainerius* eius nominis primus Abbas anno 1196. magnæ vir authoritatis erat. Generalem Conuentum indixit ad annum 1202. & literas dedit ad Ordinis proceres, Abbates, Priores quibus ſuffragij ius eſſet, vt ſine mora & abiecta cunctatione Maſſiliam iter arriperent, ibi futuro conſeſſu, quod magis eſſet ſanctitati loci conſentaneum, tum quod id more ageretur inſtitutoque maiorum; Bonum commune familiæ bonamque ac proſperam muneris, quod nequiſſet detrectare, ſibi impoſiti adminiſtrationem Deo ſacrificiis ac precibus commendarent. Denique conarentur quam frequentiſſimi quamque paratiſſimi conuenire, quia in huius Capituli ſtatum coniecti forent Innocentij Pontificis oculi & animus, cuius paterna cura in ordinis conſeruationem & labantis diſciplinæ inſtaurationem ſtudioſiſſimè incumberet. Tum præter correctionem morum & negligentiæ veteris emendationem res tractandæ grauiſſimæ. Ac ſumma erat manus imponenda nouis aliquot decretis & conſtitutionibus, quas nuper iuſſu Cæleſtini Papæ Bernardus Cardinalis legatus Apoſtolicus promulgarat quidem, & ad vſum traduxerat, quia tamen poſteris opportunitate vtentium magis quàm authoritate ſua ſancitas vellet, noluiſſe omnino ratas haberi, priuſquam experimenti ſequutus prærogatiuam, Generalis Conuentus communi ſuffragio comprobaret. Nec ceſſit infœliciter Abbati ſuſcepta cura & expectatio Comitiorum, breui enim Maſſiliam peruenere magno numero ordinis primarij Patres, ex longinquis circumquaque diuerſiſque regionibus profecti, omnes cùm doctrina tum Sanctitate rebuſque geſtis inſignes. Et ſuauiſſimum erat ſpectaculum & acre ad imitationem incitamentum, ſingulorum in dicendo moderationem modeſtiamque intueri? Tempus id erat,

erat, quod ex percepta ante notitia ſtatuere quemque apud ſe oportebat, quid de rebus cum tranquillitate pacis & otij tranſactis perfectiſque, ea lege à iudiciis cauſiſque atque à ſe ipſis inuicem diſceſſerunt, vt Deo propitio ſperarent, firmitatem atque conſtantiam, ſi modo fuiſſet aliquando in ipſis, eamdem ſemper ex animi voto futuram, quam tot inſtitutis nouis ac legibus poſteritati commendaram reliquiſſent. Plura in ordinis amplificationem geſta & in commune bonum Eccleſiæ ac reſtitutos mores, lapſoſque ab errore deductos, & alia id genus quæ per famulum ſuum diuina ſua gratia Chriſtus egerit, ex hoc coniicere licet quod in maximis ſuis occupationibus nunquam intermitteret ſtudia diuini honoris ac pietatis promouendæ. Præfuit annos circiter 7. obiitque menſe Februario anni 1203.

105. *Guillelmo I I.* cognomine *De Petra* mainerius Moriens imperium reliquit anno 1203. quod cum ſapientiſſimè adminiſtraſſet annos 5. menſes 3. ceſſit è vita exeunte anno 1207. Ad indicis marginem adiicitur. *Tempore iſtius Guillelmi De Petra fuit maxima diuiſio in Monaſterio præſenti, & ſedata per Dominum Ioannem Regienſem Epiſcopum Legatum Apoſtolicum & Dominum Fulconem Toloſanum Archiepiſcopum & Dominum Guillelmum De Aligno Priorem S. Honorati Arelatenſis, qui poſtea ſucceſſit Domino Guillelmo De Petra, vt patet in ſtatutis antiquis præſentis Monaſterij cap. Præſentibus pateat.* Quo autore vel qua cauſa tam repente grauiſſimæ domi procellæ ortæ ſint, cælauit antiquitas curioſos lectores, quas nihilominus vulgare operæ pretium duxit, vt Dei patrocinium intelligant quo aſſiduè ab inteſtinis externiſque oppugnantibus ſuam hanc Caſſiani familiam defenderit, tum vt ij qui futuri præſides ſubrogarentur, ſi quid huiuſmodi in ſua adminiſtratione tempus ferret, non modo antiquis & alienis hominum Sanctiſſimorum contra quos ſeditiones acerrimæ extiterunt, ſed etiam domeſticis ac recentibus exemplis ad tuendam in aduerſis rebus conſtantiam ſe communirent. Hoc tempore Michaël de Moreſio ſeu de Moreſiis Archiepiſcopus Arelatenſis per literas Comprouinciales ſuos Epiſcopos monuit, deſolatam eſſe penituſque deſtructam ædem S. Honorati extra muros quam poſſidebant Monachi Caſſianitæ, in qua præter Trophimi ſepulchrum, cuius reliquias Raymundus de Monte Rotundo intulit in Eccleſiam vrbanam D. Stephano ſacram, quamplurimi aſſeruabantur Sanctorum cineres. Mauſoleum & Oſſuarium erat Archipræſulum procerum, Regumque Burgundiæ & Arelates, ideoque liberius impertiendas ab illis eleemoſynas eſſe, vt antiquum illud reuerendumque templum exurgeret. Dedimus autem hanc Epiſtolam ex Autographo Epiſcopali nigro fol. 139. totidem Verbis deſcriptam capite ſuperiori 18. num. 21.

Ildephonſus I I. Prouinciæ Comes vxorem Garſendam Guillelmi Comitis Forcalquerij filiam ſibi pepigit, in cuius hæreditatem ſucceſſit, ex qua Raymundum Berengarium habuit & Garcendam, quæ Viennenſi nupſit Delphino. Hic primus omnium comitatum Prouinciæ & Forcalqueris, ob Garſendæ hæredis matrimonium, iunxit. Huius quod ra-

rum eſt & Petri Regis Taraſconenſium fratris extant in regiis Prouinciæ Archiuiis duo teſtamenta, eadem forma, charta vna, Notario eodem, & teſtibus iiſdem conſcripta anno 1204. menſe Octob. in quibus quilibet fratrum filium inſtituit hæredem, eoque moriente ſine liberis maſculis fratrem excluſis filiabus ſubſtituit, & Raymundo filio impuberi Petrum fratrem tutorem deſignauit. Moritur Ildephonſus, Guillelmo ſocero Comite Forcalquerij & Garcenda ſuperſtitibus, qua de cauſa Garcenda donec filius impubis eſſet, omnem procurationem vtriuſque Comitatus Prouinciæ & Forcalquerij in ſe vertit. Singulare verò illud quod in ſigillo Cancellariæ lilium Gallicum manu geſtaſſe Alphonſum, vt hoc emblemate Prouinciam ſupremo dominatus iure non Cæſares imo Francos Regesſpectare ſignificaret. Obitum eius an. 1206. contigiſſe volunt Prouinciales hiſtorici. Zurita reiicit in annum 1209. Ildephonſus, inquit, Prouinciæ Comes Barcinone ſoluens Conſtantiam reginam ſororem ad Federicum maritum Siciliæ Regem magno Prouincialium & Cathalanorum procerum Comitatu deducens, in Siciliam Februario menſe appellit. Funeſtæ ex nuptiæ morte Ildephonſi & plurium procerum, qui magna vi morbi ingraueſcente Panormi deceſſere.

106. *Guillelmus* interim huius nominis III. *De Aligno* nuncupatus poſt aliquot annorum diſſidia mortuo Guillelmo De Petra creatur Abbas anno 1208. deceſſitque anno principatus ſui 3. ſupra menſes 7. anno Incarnationis 1212. Nemo tamen parum diu vixiſſe exiſtimauerit qui virtutis tam perfecto functus eſt munere, cùm enim verſa & mutata in peiorem partem eſſent omnia & inter Monachos de iure præſertim electionis ac de nominando Abbate illa, quæ conſanuiſſe videbatur diſſenſionum ægritudo recrudeſceret in dies, pene iam ad ſexcennium ducta, Innocentius III. ad morum hanc corruptelam & alias id genus repurgandas, innouandumque primigeniæ pietatis feruorem qui aliquantulum remiſerat, conuertit animum. Inſtituendæ igitur noui ordinis nouæ formæ inſpectores & iudices deſignat in Regeſto 14. libri 2. Epiſto. 80.

Epiſcopo Vticenſi Apoſtolicæ ſedis Legato, & Petro De Monte Lauro Aquenſi Archidiacono, & Magiſtro Tediſio Nuntio noſtro Canonico Ianuenſi.

Committit Inquiſitionem & Correctionem Monaſterij Maſſilienſis.

CVm ſuper reformatione Monaſterij Maſſilienſis de cuius lapſu multa nobis fuerant intimata Ve. F. N. Toloſano & Auraſicen. Epiſcopis & dil. fil. Priori S. Honorati Arelaten. dudum direxerimus ſcripta noſtra. Priuſquam fuiſſet illorum authoritate in negotio memorato proceſſum, D. Monachus Maſſilienſis ad ſedem Apoſtolicam veniens pro ſe ac magna

parte

parte Conuentus nobis denuntiando monſtrauit. Quod cum in eodem loco videret per Abbatis incuriam enormia quam plura committi, vt pote furta, periuria, ſimonias, & diſſolutionem ordinis miſerabilem, bonaque ipſius loci multiplici nihilominus dilapidatione vaſtari, & alia plurima fieri contra Monaſticam honeſtatem, & apud Abbatem quem ſuper his charitatiuè monuerat nullatenus profeciſſet, ad ſedem Apoſtolicam appellauit. Vnde Venerabilibus FF. NN. Regenſi, Maſſilien. & Arauſicen. Epiſcopis dedimus in mandatis vt ad Monaſterium ipſum perſonaliter accedentes inquirerent ſuper præmiſſis & aliis plenius veritatem, & appellatione remota corrigerent tam in capite quàm in membris quæ corrigenda viderent. Interim autem priores iudices ad Monaſterium accedentes, cum multorum diſcretorum conſilio inter Abbatem & Monachos amicabiliter componere curauerunt, interpoſito à Monachis iuramento vt contra compoſitionem huiuſmodi non venirent, & ſi quas literas dictus D. reportaret, qui ad ſedem Apoſtolicam venerat, eſſent caſſæ. Cum autem poſtea iidem Maſſilien. & Arauſicen. Epiſcopi, cùm intereſſe tertius nequiuiſſet, literis noſtris acceptis, quas præfatus Monachus reportauit, procedere vellent ſuper articulis in eiſdem expreſſis, eiuſdem loci Monachi ad noſtram audientiam appellarunt. Abbas quoque poſt citationes multiplices in eorum comparens præſentia, vocem ad nos appellationis emiſit, allegans quod illæ literæ nullius prorſus erant momenti, in quibus de prioribus quarum authoritate compoſitio inter Abbatem & Monachos facta fuerat, mentio non fiebat. Sed cum iudices exceptionem huiuſmodi & quaſdam alias friuolas reputantes intenderent in inquiſitione procedere ac recipere à fratribus iuramenta...... Maior Prior ac quidam alij reſponderunt, ſe ſuper hoc nullum poſſe iuramentum præſtare, vt pote qui ſe iuramento aſtrinxerant compoſitionem interpoſitam obſeruare, ac non vti literis à præfato Monacho impetratis. Vnde iudices propter exceptiones propoſitas & intricationem negotij dubitantes procederent in eodem, nos ſuper ipſo conſulere curauerunt. Noſque dilecto filio....... Arelaten. Præpoſito qui ob hoc noſtram præſentiam adiit, dicimur reſpondiſſe quod propter cauſas huiuſmodi iudices ſuperſedere negotio non debebant. Qui amiſſis in via literis, quas ſuper hoc à nobis recepiſſe proponitur, tam viua voce quam ſuis literis, dictis iudicibus nuntiauit, vt nonobſtantibus exceptionibus ſupradictis in negotio procederent memorato. Vnde iudices in negotio procedentes receptis teſtibus ſuper articulis prænotatis, Abbatem ipſum tandem ab Abbatiæ regimine remouerunt. Porro dilectis filiis P. Camerario Arcellæ & S. Priore Muræ eiuſdem Abbatis, & P. Priore de Tritis & D. Monacho partis aduerſæ procuratoribus propter hoc nuper in noſtra præſentia conſtitutis, petierunt procuratores Abbatis proceſſum iudicum prædictorum, qui contra eum ſententiam tulerant, irritum iudicari, tum quia poſt appellationem ad nos interpoſitam per antedictas literas in quibus de prioribus mentio non fiebat, tum quia conſultatione ad nos directa priuſquam Apoſtolicæ reſponſionis oraculum per noſtras literas recepiſſent in

eodem negotio proceſſerunt, cùm aſſertioni dicti Præpoſiti iudices minime ſtare debuerint in hoc caſu, ſuper quo noſtræ reſponſionis literas expectabant, tum etiam quia conſpiratores excommunicatos, periuros, & capitales etiam inimicos in teſtimonium aduerſus Abbatem admiſerant memoratum. Sed ad hæc procuratores partis reſponderunt aduerſæ, quia cum priores literæ ſuper lapſu Monaſterij generales fuerint, & poſteriores extiterint ſuper certis exceſſibus ſpeciales, in ſubſequentibus non oportuit fieri de præcedentibus mentionem, cum ſpeciale mandatum deroget generali. Adiiciens quod etſi conſultatione ad nos delata, non fuerit ſuper reſponſione noſtra ſupradicti Præpoſiti verbo ſtandum, quia tamen iuramento, quod Monachi ſuper ſeruanda compoſitione præſtiterant, iuramentum quod ſuper illis exceſſibus præſtabatur nullatenus occurrebat. Nec promiſſio de non vtendis literis à D. Monacho impetratis, mandatum noſtrum potuit impedire quod ſuper inquiſitione dictorum exceſſuum feceramus. Iidem iudices de conſilio peritorum non immerito procedere in negotio potuerunt, & aſſerens nihilominus falſum eſſe quod conſpiratores excommunicati, periuri, & capitales inimici aduerſus Abbatem admiſſi fuerint, memoratum. His igitur & aliis quæ fuerunt coram nobis vtrimque propoſita intellectis, quia cognouimus dictum Cœnobium in ſpiritualibus & temporalibus grauiter collapſum exiſtere, per Apoſtolica vobis ſcripta mandamus, quatenus cum prouidendum ſit non tam perſonis in Eccleſiis, quàm Eccleſiis in perſonis, ſi per hanc viam facilius & vtilius ad reſtaurationem ipſius Monaſterij poterit perueniri, vt videlicet de alia perſona idonea iam probata eidem Monaſterio conſulatur. Vos authoritate noſtra fulfulti, ſublato cuiuſlibet contradictionis & appellationis obſtaculo, id exequi procuretis. Alioquin præfatum reſtituatis Abbatem & in vtroque caſu excluſis de ipſo Cœnobio perſonis indignis, quas merito videritis excludendas, inducatis in illud ex aliis Monaſteriis perſonas idoneas, per quas idem Monaſterium debeat reformari. Contradictores ſi qui fuerint vel rebelles, appellatione remota cenſura Eccleſiaſtica compeſcendo. Taliter autem mandatum Apoſtolicum exequamini, vt in nouiſſimo diſtricti examinis die ſuper hoc dignam Deo poſſitis reddere rationem, quod ſi non omnes, &c. duo veſtrum ea, &c. Datum Lateran. 7. Idus Iunij Pontificatus noſtri anno 14. Chriſti 1211. Verum indicto iterum ſuper hoc capitulo vix dum tamen aliquid vel nihil inter conuocatos primarios Patres de confirmatione Guillelmi, vel de noui Abbatis electione conueniebat, aliis ad Priorem S. Honorati, ad Abbatem Bononienſem aliis omnia trahentibus.

Qua pugna tantum Monaſterij rebus non temporalibus modò ſed diuinis etiam ac ſpiritualibus detrimenti acceſſit, quantum eueniſſe alias non meminerant. Hos poſtmodum tempeſtatis fluctus ſedaſſe per duos à ſe legatos Presbyteros Cardinales Guidonem Gallum Abbatem Ciſtercienſem tit. S. Mariæ trans Tyberin, & Petrum Placentinum tit. S. Cæciliæ teſtatur idem Pontifex Regeſti 15. libro 3. Epiſto. 49.

Archie

Archiepiſcopo Arelaten. & S. Ægidij & Salmodij Abbatibus Nemanſen. Diœceſis.

Vt de plano cognoſcant de electione Abbatis S. Victoris Maſſilienſis.

Dilecti filij G. Abbas S. Pontij & B. Monachus procuratores Monaſterij S. Victoris Maſſilien. ad noſtram præſentiam accedentes poſtulationem ac electionm quam per ſe ac alios confratres eorum de ..... Abbate S. Stephani Bononienſis Canonice celebratam ac approbatam à delegatis nobis iudicibus aſſerebant, poſtulabant authoritate Apoſtolica confirmari. Plurimas & diuerſorum literas deprecatorias exhibentes, quarum interuentu promouere petitionem propoſitam cum inſtantia nitebantur qui nobis demum eorum petitionem non admittentibus in hac parte, cùm fratres ipſos etſi ſuper hoc zelum Dei non tamen ſecundum ſcientiam nouerimus habuiſſe, porrexerunt alias literas continentes quod dicti Monaſterij fratres, duas electiones ſeu nominationes eodem tempore ſucceſſiuè tamen Canonice ac concorditer celebrarant. Vnam videlicet de Abbate prædicto puram. Aliam verò de ..... Priore Sancti Honorati viro vtique honeſto bene literato & ad ſingula circumſpecto conditionem huiuſmodi apponentes ſi videlicet Abbatem eumdem non poſſent forſitan obtinere. Vnde ſupplicabant inſtanter vt cum conditio iam extaret, eorum à nobis poſtulationem ſuper dicto Abbate repulſa, electionem Prioris ipſius confirmare miſericorditer dignaremur. Eis igitur & B. De Nouis quondam Monacho & Maiori Priori dicti Monaſterij ac aliis duobus Monachis qui ſe ſuper hoc opponebant, eiſdem electionem ipſam minus Canonicam aſſerentes, tum quia de perſona minus idonea, tum quia eis abſentibus fuerat celebrata, dilectos filios noſtros Guidonem tit. S. Martini & Petrum tit. S. Cæciliæ Presbyteros Cardina. conceſſimus auditores. In quorum præſentia procuratores prædicti proceſſum electionis, ſicut dictum eſt ſuperius, proponentes confirmari promiſſam electionem cum inſtantia poſtulabant. Monachi vero præfati contra electionem camdem, quod eis abſentibus fuerat celebrata, contra vero perſonam electi quædam honeſtati contraria proponentes, excommunicationis ſententiam à dictis iudicibus in ſe latam ipſo iure nō tenere dicebant, tum quia poſt appellationem ad nos legitimè interpoſitam lata fuit, tum quia ex tribus iudicibus quibus fuerat cauſa commiſſa duo tantummodo proceſſerunt, tertio quod deciſioni cauſæ intereſſe volebat per ſuas literas proteſtante, contra quos ſic procuratores excipiebant præfati, quod non tenebantur imo potius non debebant ſuper his prædictis Monachis reſpondere cùm & omnes excommunicationis vinculo tenerentur, & duo ex eis nihil haberent cum Monaſterio ipſo

commune, à quo eos ſententia iudicialis excluſit, ſicut ex literis eorumdem iudicum & tenore ſententiæ apparebat. Ex abundanti tamen ad prædicta taliter reſpondebant. Primò quia ex prædicta cauſa non poterat nec debebat obeſſe, quod electioni non interfuerant Monachi memorati, conſequenter ea quæ in perſonam electi obiecerant penitus falſa erant, ſuper ipſius honeſtate ac idoneitate teſtimonia plurima fide digna & valde idonea in noſtra præſentia offerentes, & confitentes poſt appellationem iudices proceſſiſſe quos ea potuiſſe procedere ratione dicebant, quia interdicta fuerat appellatio in reſcripto, & quia in appellationis libello nullum allegabant Monachi ſupradicti grauamen, ſicut eius ſeries oſtendebat. Duos quoque proceſſiſſe ſine tertio fatebantur, & ex eo ipſos procedere potuiſſe aſſerebant, quia mandatum Apoſtolicum continebat in fine quod ſi omnes intereſſe non poſſent duo exequi negotium procurarent, nec ſibi retinuiſſe poterat iudex tertius, vt deciſioni negotij intereſſet, in exequutionis mandati Apoſtolici præiudicium, & tam graue ipſius Monaſterij detrimentum cum res videlicet talis eſſet cuius dilatio ipſum Monaſterium in confuſionem maximam adducebat. Quod iidem procuratores ratione multiplici oſtendere nitebantur, aſſerentes quod & hoc ipſum fuerat præſente Capitulo à quibuſdam fratribus ſanioris conſilij coram dictis iudicibus propoſitum & petitum ne ab eis deciſio cauſæ ac ordinatio Monaſterij celerius prouiderent. Vnde ipſos aſſerebant non tam voluntarios quam coactos ad ſupplicationem Capituli proceſſiſſe. Nos igitur his & aliis quæ nobis fideliter relata fuerant ab eiſdem Cardinalibus intellectis, per Apoſtolicum vobis ſcriptum mandamus, quatenus cæteris Capitulis quæ in ſententia iudicum continentur, in ſuo robore duraturis ſummatim & ſine omni iudiciorum ſtrepitu inquirentes, ſed electione ſolicite veritatem, ſi eam inueneritis Canonice de perſona idonea celebratam, non obſtantibus his quæ ſæpe dicti Monachi opponebant, ipſam ſublato cuiuſlibet contradictionis & appellationis obſtaculo confirmetis. Alioqui de alia perſona idonea & honeſta eidem Monaſterio faciatis authoritate Apoſtolica infra quadraginta dies per electionem Canonicam prouideri. Mandatum Apoſtolicum taliter impleturi quod in nouiſſimo diſtricti examinis die dignam retributori omnium ſuper hoc poſſitis reddere rationem. Quod ſi non omnes, &c. Duo veſtrum ea nihilominus exequantur. Datum Lateran. 12. Calend. Iunij Pontificatus noſtri Anno 15. Chriſti 1212.

Archiepiſcopus Arelatenſis tacito nomine innuitur Michaël de Moreſio ſeu de Moreſiis, Patricius Arelatenſis, Præpoſitus Collegij Canonicorum Arelatenſium, electus Imberto defuncto ſucceſſit qui 3. ſedis ſuæ anno fratribus Redemptionis captiuorum profitentibus, ex aſſenſu Capituli & probante Innocentio III. domum inhabitandam dedit ſub annuo Marchæ argenti cenſu. Ex Autographo Epiſcopali viridi fol. 342. & Autentico Capituli fol. 112.

De Cardinalibus Legatis vide Ciaconium in Lucio 3. Petrus Placentinus Diaconus Cardinalis S. Nicolai in carcere Tulliano, poſtea Preſbyter

ter tit. S. Cæciliæ à Clemente III. factus, ſub Cæleſtino III. legatus Apoſtolicus in regno Siciliæ, quando Henricus Cæſar id obtinuit, & ſub Innocentio III. anno 1. in Germania in multis controuerſiis auditor datus fuit, ſub quo obiit. Sepultus in Eccleſia S. Cæciliæ cum hoc Epitaphio.

Hic iacet ille Petrus, quem docta Placentia mundo
Edidit inſignem ſanguine, mente, fide.
Preſbyter & ſacro ſublimis cardine Patrum,
Moribus exceſſit culmen & officium.
Prouidus, & conſtans, humilis, pius, atque pudicus
In fragili carne cœlitus emicuit.
Tot meritis latè venerando Roma Beatæ
Cæciliæ titulum contulit & tumulum.
Terra ſuum corpus animamque recepit Olympus
Sic bene diuiſum ſeruat vtrumque Petrum.

Tum in Clemente III. Andreas Victorellus in additionibus ad Ciaconium. Guido vel Vuido de Doré Gallus, Monachus & Abbas Ciſtercij S. R. E. Presb. Cardin. tit. S. Mariæ Tranſtiberin à Clemente III. creatus anno 1190. Demum Epiſcopus Cardinalis Præneſtinus ab Innocentio III. factus, vir eruditionis & pietatis fama celebris. Itaque totius ordinis Ciſtercienſis Abbas Generalis electus, per aliquot annos ſanctiſſimè tantæ molis negotium rexit. Tandem in numerum Cardinalium aſſumptus eſt, quod munus egregiè adimpleuit, quemadmodum docent Legationes eius quas pro Eccleſiæ ſacroſanctæ negotiis obiuit. Ab Innocentio III.in Galliam & in Germaniam Apoſtolicæ ſedis à latere Legatus miſſus ad confirmandam electionem, quæ facta fuerat, contra Sueuum Philippum in Othonem Imperatorem. Duo egregia inſtituta in Coloniam inuexit, Coloniam enim attingens optimam illic conſuetudinem inſtituit, eamque ſuo præcepto firmauit, nempe vt ad eleuationem hoſtiæ ſacroſanctæ omnis populus in Eccleſia conſtitutus ad ſonitum campanæ, quam hac de cauſa altari attigi iuſſit, veniam peteret & ad Calicis quoque eleuationem proſtratus iaceret. Mandauit etiam vt quoties venerabile altaris Sacramentum ad infirmum deferendum eſſet, campanarius ſacerdotem præcedens per nolam illud proderet, vt eo ſonitu admonitus populus Chriſtum tranſeuntem adoraret. Contigit hæc inſtitutio in anno 1200. quo Guido Legatus Philippum Sueuum & omnes complices eius excommunicauit. Leodij manens Hugonis electionem in Epiſcopum Leodienſem confirmauit, eumque ſacrauit, clerum reformauit. Tandem operibus & ſanctitate conſpicuus Gandaui ex peſte deceſſit anno 1220. 13. Calend. Iunij. Inde Ciſtercium tranſlatus in maiori templo humatus fuit. Calendarium Ciſtercienſe inter Beatos numerat, eumdemque obiiſſe aſſerit 20. Maij. Catalogus Abbatum Ciſtercij plura de eo & 13. Calen. Iunij deceſſiſſe ait. Hunc ergo Guidonem ſiue Vuidonem Cardinalem & Abbatem Generalem, totumque Ciſtercienſium ordinem, Gaufredus eius nominis II. Vicecomes Maſſilienſis, fortè rogatu Fulconis

tunc

tunc Epiſcopi Maſſilienſis, Ordinis Ciſtertienſis, non modo in Vicecomitatu Maſſilienſi ſed in omni circumquaque alia ditione ſua, à tributis & muneribus omnibus eximium ſemper haberi voluit, quam deinceps perpetuam vacationem, ab eodem Carthuſienſes ſimiliter nacti ſunt. Chryſoſtomus Henriques in Menologio Ciſtertienſi, exſcriptum Priuilegij exemplum hoc affert, in Priuilegiis Priuilé. 13.

Reuerendiſſimo Guidoni Dei diſpoſitione Ciſtertienſi Abbati, vniuerſoque Sanctorum Patrum Capitulo Barralis, Gaufredus eiuſdem gratia Vicecomes Maſſiliæ.

INdeficientem in ſancta perfeſſione lætitiam, quoniam teſte humani generis redemptore, non habent opus ſani medico ſed qui male habent, multis & immenſis peccatorum depreſſus grauaminibus, diuina fauente gratia remedia à potentibus ſubueniendi expoſtulo, ſiquidem ab omnipotenti Dei ineffabili bonitate, ingenti impietate & iniquitate mea longè factus, niſi fortè in eo dixerim eſſe mecum, quod gratia ipſius iniquitatem meam ego cognoſco & peccatum meum contra me eſt ſemper, ad eius aſſeſſores & collaterales atque ipſo teſtante amicos, id eſt ad vos orationum veſtrarum ſuffragia implorando confugio. De veſtri ergo Ordinis abundanti charitate confiſus, abſens licet corpore, præſens tamen mente, inſtanti deuotione depeſco, vt me in fratrem & fidelem recipiatis, & pro anima bonæ memoriæ fratris mei Guillelmi Groſſi, iuges Domino preces fundatis, & vtrumque omnium bonorum veſtrorum participem faciatis, atque ingens miſſarum debitum quod pro eo teneor perſoluere intuitu charitatis ſi placet ex parte reuelare curetis, vt à nobis ſemper impleatur quod Apoſtolus præcipit, alter alterius onera portate. Ego enim qui ſpiritualia à vobis requiro non quidem indignum ſed paruum duco, cùm temporalia vobis porrigo, hoc tamen concedo, laudo, & iure perpetuo confirmo, quod ſicut Abbates veſtri Ordinis, qui mihi vicini ſunt, ita & omnes longè & propè poſiti, liberi & ſecuri ab omni exactione in vrbe Maſſiliæ & per omnem terram meam, exeant & redeant, vendentes & ementes quæcumque ſibi fuerint neceſſaria.

Hactenus de ampliſſimis non dico Officiis vel meritis potius Innocentij III. in familiam S. Caſſiani, ſequuntur alia in cæteras id genus familias, non pauca. Clauſula haud iniucunda lectori, vt enim rara inter homines lucra non damnis immiſta ſunt; Quo tempore Maſſiliæ diſſipari ac etiam defeciſſe aliquantulum videbatur religioſus ordo, eodem Romæ & hominum & inſtitutorum numero multiplicato, ſtirpes florentiſſimas in prope iam quingenteſimum annum propagauit. Illud certè conſtat natum eſſe Franciſcanum ordinem anno poſt Chriſti aduentum 1212. Hoc enim anno legitur regulam à Franciſco ad Innocentium III. delatam & ab eo confirmatam tenui quidem ac debili eius ordinis principio,

cipio, ſed qui tam celeriter quaſi miraculo excreuerit, vt paulo pòſt in generali Conuentu Aſſiſinate, numerata ſint quinque millia capita, atque eo ipſo tempore quingenta ſimul adiuncta. Dominicani paucis poſt annis id eſt quatuor, cepere Toloſæ, vbi S. Dominicus coactis aliquot eiuſdem conſilij ſociis, nouam formam nouumque inſtitutum excogitauit quod Euangelio prædicando ſeſe impenderet, quam ob cauſam Prædicatorum ordinem appellari voluit, quæ vitæ ratio prius ab eodem Innocentio III. Concilij Lateranenſis tempore voce approbata traditur, deinde etiam ſcriptis ab Honorio 3. anno 1216. Ordo fratrum Eremitarum S. Pauli Eremitæ in Hungaria à B. Euſebio Strigonenſi inſtituitur ſub Innocentio III. Pontifice anno 1215. Ordinis S. Trinitatis autor fuit Ioannes de Mata qui regulam ſuam ab Innocentio III. confirmari petens, Pontifex re maturius conſiderata totam laudauit, at Honorius III. Pontificatus ſui anno 4. ſolenni ritu Romæ probauit, cuius munus fuit vt fratres eius ordinis ſub poteſtate Miniſtri, de cuius obedientia in caſtitate ſine proprio viuerent. Ex quorum bonorum tertia parte captiui à Saracenis redimerentur. Fœlix ſæculum non horum modo quatuor ordinum illuſtriſſimorum propagatione, ſed aliorum etiam de quibus mox infra dicemus inſtitutione.

Hoc Abbate Roncelinus partem Vicecomitatus Maſſilienſis, quæ ſorte cum Hugone De Baucio & Gerardo Adhemario eorumque vxoribus Barrala & Mobilia Vicecomitiſſis ducta, ei obtigerat, Monachis S. Victoris large effuſeque donauit ex commentario, ac paulo pòſt Caſtellum de Iulhans pretio librarum regalium centum coronatarum mercatus, eiſdem vendidit.

Ex Archiuis S. Victoris Anno Incarnationis 1212. *Manifeſtum ſit omnibus quod ego Roncelinus Vicecomes & Dominus Maſſiliæ*, &c. *do Domino Deo & Monaſterio S. Victoris Maſſiliæ & tibi Guillelmo Abbati totum Dominium & ius* & *rationem quod vel quam habeo vel habere debeo in Maſſilia & in in portu Maſſiliæ & in eorum toto tenemento*, &c.

SÆCVLVM IX.

Annus Chriſti 1220. *A Conditu Monaſterij* 800.

107. Obitum Guillelmi III. ſubſequuta eſt *Bonifilij Abbatis* inauguratio anno 1213. Innocentio III. ſummo Pontifice Imperatore Friderico II. Ænobarbi nepote. Exactis Bonifilius in imperio annis nouemdecim migrauit anno 1232. Erat Abbas anno 1220. tempore Honorij Papæ III. vt habetur in libro Inſtrumentorum fol. 101. Cum enim Maſſilienſes à Vicecomitum ſuorum dominio & poteſtate pecunia ſe liberaſſent, atque adeo pro ea Vicecomitatus parte, quam Roncelinus Guillelmo III. Abbati donauerat, multæ & magnæ contentiones eſſent inter ipſos & Monachos S. Victoris in iuris controuerſia poſitæ, quod

Maſſilienſes à Roncelino partem illam Vicecomitatus mercari & coëmere non potuiſſent, quam priori iam donatione penitus à ſe abalienauerat, prouocante Bonifilio ad Apoſtolicam ſedem, Honorius III. Legatos tres cauſæ cognitores ac iudices, Regienſem & Antipolitanum Epiſcopos, atque Abbatem Toroneti deſignauit, à quibus pro iuris defenſione Monachorum contra Maſſilienſes de ſella & tribunali pronuntiatum eſt, terroribus inſuper ac minis Cenſurarum iactatis, ſi quis latæ ſententiæ non ſuam vim modo ſed etiam ſuum ſcelus aut nomen opponeret. De vindiciis libertatis ſuæ tutelaribus, quam Maſſilienſes pretio ſibi compararunt ex ſubiecto diplomate lector certius agnoſcet.

Ex Archiuis Maſſiliæ. Ad omnia conſilia omneſque actus noſtros progredimur per ipſum zelum, ciuitatis noſtræ libertatem ſumus conſequuti, & per ipſum Rempublicam noſtram decorauimus & eiuſdem ciuitatis iuri & commodo magnum dedimus incrementum, & per ipſum ciuitatis noſtræ pacem conſeruamus, ipſo volente conſeruabimus in futurum, Deo Gr. nobis actore noſtram gubernante ciuitatem, Maſſiliæ prælibata ciuitatis noſtræ emolumenta tractantes, volentes eidem ciuitati in poſterum prouidere, habito noſtro communi conſilio conſiliariorum & capitum miniſteriorum ad ſonum campanæ congregato. Nos Rectores, &c.

Hac tempeſtate Guillelmus Comes Folcalquerij bonorum legationem à quodam ciue Forcalquerienſi factam Monachis S. Victoris non aſſenſit modo ſed ſigilli ac nominis ſui præſidiis maioribus muniuit atque firmauit. Generalem Ordinis Conuentum celebrauit Bonifilius Calend. Nouemb. anni 1216. in quo ſigillatim ſtatutum & decretum de nouis legibus condendis, quarum vſu ſperarent vſque ad memoriam deinceps vitæ Monaſticæ diſciplinam & gloriam remanſuram.

Porro duo ſunt ad rem noſtram quæ Pontificatum Honorij maximè illuſtrarunt. Primum fuit confirmatio plurium Ordinum Religioſorum, ſcilicet Prædicatorum ac Minorum à SS. Dominico & Franciſco conſtitutorum quos Chriſtianæ Reipublicæ vtiliſſimos à ſede Apoſtolica approbari oportuit, vt corruptis hominum moribus diſciplinæque Chriſtianæ pene ruenti conſulerent ac mederentur. Præterea ordinem Vallis Scholarium anno 3. Pontificatus ſui confirmauit, Chriſti anno 1218. quem Guillelmus quidam Anglicus qui Pariſiis ſcholaris fuerat, & poſtmodum in Burgundia Rex erat, & tandem cum Scholaribus ſuis ad Eremum confugit & formam viuendi ex diuerſis religionibus & ſibi & ſuis elegit. Carmelitarum regulas ab Alberto Patriarcha Hieroſolymitano renouatas & vtiliter admodum auctas confirmauit & ſanxit Honorius Pontifex nocturno vt fertur B. Virginis viſo admonitus, nec multo poſt eam quoque familiam Innocentius IV. ampliſſimis decretis complexus eſt & in ſedis Apoſtolicæ tutelam & patrocinium recepit. Clara quoque virgo ſuum ordinem tunc auſpicata eſt qui Minoritis ſubiicitur. Paucis poſt annis Seruitæ quod ſe B. Virginis Mariæ ſeruos eſſe profiterentur, cepere Florentiæ, quo tempore Federicus II. Imperator Eccleſiæ & Gregorio IX. infenſus omnibus modis totam eius ditionem vexabat. Ferunt enim

enim Philippum Tudertum Florentinum mercatorem alioſque ſex nobiles ac locupletes viros voce cœleſti admonitos in propinquum montem ſeceſſiſſe, vbi cùm aliquandiu delituiſſent ipſa coram ſanctitatis luce ſe prodente manifeſtatos eſſe mundo. Quamobrem multos ad eorum ſocietatem ſe aggregaſſe, ipſoſque in varias partes euocatos in eam quam videmus auctos eſſe multitudinem. Alium præterea militarem Ordinem in Hiſpania confirmauit Honorius III. titulo militum De Calatraua Ordinis Ciſtercienſis anno 1220. à Sanctio Rege in agro Tolerano inſtitutum, à loco & regione Calatrauæ nuncupatum, vbi Cœnobium Templariorum fuerat. Templarij enim cum Saracenis reſiſtere non poſſent, nouis his militibus cedere ſunt iuſſi, nigrum amictum cum rubra cruce geſtantibus. Tertium in Hiſpania militarem Ordinem idem Pontifex probauit militum cruce viridi ſignatorum, qui Alcantaræ dicitur ab oppido regni Caſtellæ iuxta Tagum Alcantara vocatum, quod per hæc eadem tempora conditum fertur. Alterum fuit coronatio duorum Imperatorum Orientalis & Occidentalis: togatus namque à Petro Altiſiodorenſi Flandrocomitem & Iolam vxorem Romæ in æde S. Laurentij, quæ extra muros via Tiburtina inſignis viſitur, Imperiali diademate condecorauit, qui fuit III. Latinorum Orientis Imperator anno 1216. Alterum Othone IV. olim Imperatore vita functo anno 1218. Imperiali deinde corona Fridericum II. donauit in Baſilica Vaticana per Hugolinum Oſtienſem Epiſcopum Legatum ſuum 16. Calend. Decemb. 1220. Licet poſtea eidem Friderico, cum fatali generi ſuo in Romanum Pontificem odio, fidem datam fefelliſſet, ei decus & nomen Auguſti ademptum fuerit ab Honorio, adiectaque ſolemnis ignominiæ nota, ſcilicet Interdictum piorum congreſſu ſacriſque. Verum in dies magis ac magis creſcente potentia Turcarum & retrolabente fortuna Chriſtianorum Romam venit Ioannes, qui Regis Hieroſolymitani titulum adhuc tenebat, ac opem ab Honorio Papa petiit, impetrauitque vt ab eodem abſolueretur Fridericus anathemati obnoxius. Itaque conſenſerunt vltro Fridericus & Germaniæ principes ad exercitum parandum pro Ieroſolymæ vrbis liberatione, & Rex Hieroſolymitanus tradidit Iolem filiam ſuam in matrimonium Friderico Cæſari, vnde id quoque hodie eſt quod regni Hieroſolymitani titulum vendicant ſibi Siciliæ Reges. Proinde ingenti exercitu inſtructo Ieruſalem petebat Cæſar cum multis Germaniæ Principibus inter quos & Ludouicus Lantgrauius fuit cui Eliſabetha nupſerat & is in ea expeditione Brundruſij obiit.

Arelatæ Friderici II. de quo ſupra, priuilegio quodam ciues innixi ac ſuffulti Reipublicæ fundamenta iecerunt, antiquam repetentes libertatem, viro illuſtri electo qui ſub Poteſtatis titulo Rempublicam non ſolum curabat ſed reliqua munia ſupremo iure obibat. Primus qui hac dignitate functus legitur. Iſuardus eſt de Entrauenis. Conſignabantur geſta publica eorum nomine in hunc modum. *Federico regnante & Iſuardo de Entrauenis Poteſtate Arelat. exiſtente*, Cæterum tanto honore Archiepiſcopi maieſtas in vrbe colebatur vt ex aſſenſu ciuium aut ex pri-

uilegio Cæſaris omnia ad ſe totiuſque ciuitatis procurationem reuocaret. Electus enim *Poteſtas* à Comitiis Vrbanis, Conſules ab Archiepiſcopo, ipſi Iudices Sacramentum fidelitatis in Archiepiſcopi manibus præſtabant officiumque & dignitatem conſtituto tempore eiurabant imo abſente Epiſcopo vel ſede vacante conſules creauit Capitulum, vt habetur in Autographo Epiſcopali rubeo fol. 94.

Denique Bonifilius Honorium adeo ſibi veteri ſua in omnes Præſules reuerentia inſitaque affabilitate deuinxit, vt non modo eum ſuis literis Honorius ſed ædem quoque S. Victoris nouis priuilegiis beneficiiſque decorare molitus ſit. Quanta cum fruge teſtati ſunt, ſi qui potentes inter Monachos factioſi, quorum mutuas & implacabiles leniuit iras & vitia inueterata curauit.

108. Bonifilio demortuo Abbas ſalutatus eſt *Petrus Guillermy* anno 1233. Pontificatus Gregorij IX. 7. Friderici II. Regis Germanorum anno 23. Imp. XIII. doctrinarum vſu famaque clarus ſed familiæ nobilitate & antiquitate clarior. In vita & rebus geſtis Alexandri Papæ II. alium reperio Petrum Guillelmum inter Cardinales, quos idem Pontifex creauit anno 1062. annumeratum, ætate quidem hoc noſtro Abbate ſuperiorem nomine tamen & cognomine ſupparem, an vero etiam conſanguineum aut certè eiuſdem Monaſterij Maſſilienſis alumnum (nam Vuionus affirmat fuiſſe Monachum Benedictinum) Tu lector ſi allubet, iudex & arbiter eſto.

Vuion. lib. 2. Ligni &c.

Raymundus Berengarius Prouinciæ Comes huius nominis IV. Patri Ildephonſo pupillus ſucceſſit anno 1207. qui in patrui Taraſconenſium Regis tutela & adminiſtratione fuit, ac Beatricem Thomæ Sabaudiæ Comitis ſororem in vxorem duxit an. 1219. ex qua Raymundum patrio dictum nomine ſuſcepit qui patre adhuc viuo prædeceſſit an. 1241. Iacobus Taraſconenſium Rex Toloſatum Comes & noſter hic Berengarius ab Epiſcopis à Pontifice Maximo delegatis, addito iuramento ſollicitati ſunt, Pontificiam ſedem atque adeo vniuerſam Eccleſiam ſe aduerſus Fridericum Imperatorem vindicaturos. Ex Beatrice quatuor ſuſcepit filias miræ pulchritudinis, quæ omnes in reginas deuenere, Margaritam primogenitam, quam Diuo Ludouico Galliarum Regi, Helionoram ſecundò genitam Henrico Anglorum Regi, Sanxiam tertiò genitam Richardo Cordubæ Duci qui Auguſtus poſtea ſalutatus eſt, in vxorem dedit, & Beatricem quam hæredem teſtamento inſtituit & patre defuncto nupſit Carolo Andegauenſi eiuſdem D. Ludouici fratri, qui vtriuſque Siciliæ beneficiarius & Rex coronatus fuit. Numeratur hic Berengarius Comes vltimus ex illuſtriſſima Regum Taraſconenſium familia. Moritur anno 1244. ætatis ſuæ 45. Regni 29.

Dato ad eum libello ſupplice Petrus Abbas literas impetrauit, quibus Monaſterio S. Victoris iuriſdictiones, priuilegia, immunitates à vectigalibus, portoriis, ſtipendiis aliàs conceſſas, non ſolum veteres confirmauit ſed nouas etiam condonauit, ad eximendos animi aculeos omnes & & ſcrupulos quos de publicis exactionibus vel à ſe vel à ſuis maioribus

contra

contra ius Monaſterij olim collecta pecunia iniicere poſſet. In huius etiam manibus Sacramentum præſtitit Bernardus Gerrenſis Abbas ac ſe ſuumque Monaſterium Abbati S. Victoris Maſſilienſi Generali Ordinis, beneficiarium ſubditumque eſſe palam forenſi ſcripto diuulgatum voluit. Deceſſit Petrus Guillelmus ex morbo annos 1239. cum ſediſſet annos 7.

Hoc Abbate & S. Ludouico Francorum Rege Robertus Sorbona Theologus Collegium Theologorum inſtituit, quod hactenus illius nomen retinet circa annum 1243. Nec illud iſtic omiſerim inter externa, quod Fridericus Henricum filium in Germania rebellantem redegerit in poteſtatem & in Apuliam relegauerit anno 1235. vbi ſequente anno deceſſit. Cum autem nihil de odio in Romanam ſedem ac peruicaciam remitteret, eum Innocentius IV. qui Gregorio IX. eiuſque ſucceſſori Cæleſtino anno 1241. functis poſt biennij interregnum ſubſtitutus eſt, à Chriſtianorum ſocietate ſubmouit in Lugdunenſi Concilio, quod generale habitum eſt anno 1245. eique abrogauit imperium. In eodem Concilio Pontifex nobili duodecim excellentium Cardinalium electione, & ordini proprium inſigne, pileum vel Galerum rubrum dedit, quo ſignificaretur eius ordinis homines caput ſuum cum opus eſſet pro Eccleſiæ libertate tuenda gladio offerre paratos eſſe, & præſertim hoc tempore quo Romana ſedes à Friderico II. vehementer agitabatur. Reliqua eius ordinis inſignia poſteriores Pontifices excogitarunt, in his præcipuus fuit Paulus II. Subinde affertur Parthos patria ſede à Tartaris pulſos in Syriam penetraſſe & Hieroſolyma capta, dirutaque auguſtiſſimum Chriſti ſepulchrum indignis modis polluiſſe. Hæc fama Ludouicum IX. Franciæ Regem ſanctitate inclytum ad maturandum iter in Syriam accendit. Ex templo igitur ingenti claſſe clauſtra Ægypti aggreditur, & ſatrapa debellato Damiata potitur. Protinus ad Chayrum belli moles tranſiit. Iamque acciſæ erant cladibus Ægypti Calyphæ vires, cùm caſtra Francorum ex locis paluſtribus lues inuaſit, quæ ipſum quoque corripuit Regem. Itaque malis victus captuſque conditiones accepit, vt tradita Damiata incolumen deportaret exercitum. Inter hæc Fridericus tot in Italia cruentis & continuis bellis exhauſtus cùm nulla amplius ex Germania ſperare ſubſidia poſſet, præterea captus eſſet Encius filius eius, qui & periit in carcere, variè afflictus eſt & contulit ſe in Apuliam, vbi haud dubia ſuperum ira atroci morbo extinguitur annos 1250. Sunt qui ſcribant veneno necatum eſſe, alij à Manfredo quem ex concubina genuerat compreſſo inſtratis ore præfocatum fuiſſe. Imperauit anno 23. Imperatoris nomine quo bis iure exutus eſt prorſus indignus. Neapolitanum regnum hæredi filio ſuo Cunrado reliquit. Exinde Italia in duas partes diuiſa, vni quæ Pontifici ſtudebat Guelphorum nomen inditum, Gibellinorum alteri quæ Fridericum ſequebatur.

Eadem tempeſtate S. Ludouicum Galliæ Regem ad illam tranſmarinam expeditionem Maſſiliæ nauem conſcenſurum prius S. Balmam Magdalenæ reliquias veneraturum adiiſſe, & ad Monaſterium S. Victoris hoſpitium diuertiſſe ac Petrum Abbatem habuiſſe familiarem, quo cum de

rebus piis ac religionis ſtudio frequentes conferret ſermones, ita factum aſſeritur vt eius facti probabilis aliqua coniectura & ratio reddi poſſit. Arelate illud accidit memorabile quod in Comitiis Ordinis Minorum generalibus concionante B. Antonio de Padua, S. Franciſcus in forma Seraphici appatuerit B. Monaldo ſpectante. *In Arelate*, inquit, autor in libro 1. Conformitat. Vitæ B. Franciſci, *iacet Frater Monaldus qui vidit B. Franciſcum in aere ad oſtium Capituli, dum B. Antonius prædicaret ibidem de titulo crucis, fratres conſignantem ac benedicentem.* In eodem loco Hugo Boardy Archiepiſcopus Monachorum S. Geruaſij Phocenſis municipij, de quo aliàs ſcripſimus, in ſcandala prouentium Abbatiam ſupprimi à Gregorio IX. Summo Pontifice per Conradum Portuenſem Epiſcopum & S. R. E. Legatum obtinuit, aſſignatis Archidiacono quem inſtituerat Arelatæ, eorum reditibus. Idem Hugo permiſit Raymundo Berengario Comiti Prouinciæ, vt in regione clientelæ ſuæ municipium Marticenſe ad mare conſtrueretur, quamplurimis conditionibus appoſitis, ea præſertim vt Arelatenſis Eccleſiæ ſubditi à Comitalibus ſubſidiis per vniuerſam Prouinciam redderentur immunes. In autographo Epiſcopali rubeo fol. 444. & ſequentibus.

169. Alter à Petro Guillelmy fuit Abbas *Guillelmus De Petra* huius nominis II. anno 1240. qui de Monachis ſuis Maſſilienſibus Raymundum de Mairoſio virum longè præſtantem omnibus ingenio, iuſtitia, integritate ad Tarbienſem Diœceſim deſtinauit, vt eius opera & ſtudio collapſa vetuſtæ diſciplinæ ratio, quam olim à Caſſianitis Monachis acceperant, in priſtinum ſtatum & ſpiritus vigorem reſtitueretur. Nec inanis hæc fuit aut fruſtra ſuſcepti conſilij ſpecies. Raymundus enim vſus prudentia imprimis & authoritate Abbatis Fortanerij, quem ſibi adiutorem conciliatat rerum gerendarum, eam correctionem adhibuit & emendationem, vt nouus Conuentus & alia multo etiam ſeuerioribus aſtricta legibus familia per ipſum inſtaurata eſſe videretur. Tertio demum præfecturæ ſuæ anno Chriſti 1242. diem clauſit extremum & in æde S. Victoris collocatus eſt.

110. *Petrus V.* è viuis ſublato Guillelmo, comitiorum ſuffragiis ſolennibus eligitur anno 1243. quo Giroldus Abbas S. Mariæ de Ioſaphat Diœceſis Hieroſolymitanæ Maſſiliam appulſus, & apud Monachos S. Victoris diuerſatus hoc pro coniunctione & beneuolentia vtriuſque Monaſterij deinceps futura ſibi ſumpſit, vt cum Petro faceret ex pacto & ſtipulatione ſuas ſuorumque Monachorum pias preces & bona opera communia, quæ merito propria eſſent. Regnabat in Prouincia tunc temporis Innocentio IV. ſummo Pontifice, Beatrix Raymundi Berengarij Comitis quondam & Marchionis Prouinciæ filia & hæres, quæ puella & immatura adhuc virgo parti ſucceſſerat in ſummam rerum anno 1244. Cauerat enim Pater dum ſuprema ordinabat, vt filia ex conſilio Romei Villanouæ & Alberti Taraſconenſis omnia gereret donec illa matrimonium contraxiſſet. Anno igitur vno ſola regnauit, cuius tempore Priuilegia publica, documenta, elogia, diplomata principalia ſic exordiuntur. *Nos Beatrix*

iuuenis

inulnis Dei gratia Comitiſſa, & Marchioniſſa Prouinciæ, & Comitiſſa Forcalqueriȷ, filia & heres Domini Raymundi Berengariȷ Comitis quondam & Marchionis Prouinciæ, aſſiſtentibus & conſentientibus nobis Romeo De Villanoua & Alberto De Taraſcono adminiſtratoribus & Gardiatoribus datis nobis à Berengario Patre, &c. Anno ſequenti 1245. Carolus eamdem Beatricem duxit vxorem. Vignerius enim id tradit. Beatricem, inquit Raymundi Berengarij Prouinciæ Comitis filiam poſtremam Comes Tholoſanus in matrimonium petiit, cum verò pater virginis non abnueret, propinquitas autem intercederet, Pontificem Romanum Lugduni hoc anno Generale Concilium contra Fridericum Imperatorem celebrantem Innocentium IV. adierunt, vt has nuptias vinculo legum ſacroque impedimento ſolueret. Sed dum res per impedimenta ſororum virginis trahitur, Prouinciæ Comes obiit. Ideo paulo pôſt ipſos autore Sabaudo auunculo ſuo, Carolo Franci Regis fratri iuniori nupſit, quem Rex Andium & Cænomanorum Ducem creauerat. Exinde commune vtrique coniugi imperium in Prouincia cepit anno 1245. quo geniali matrimonij fœdere Beatrix Carolo iuncta eſt. Tunc edicta, reſcripta, conſtitutiones, priuilegia, diplomata quæ ab eis promiſcue decernebantur & proponebantur ante regni Siculi adeptionem ſic incipiunt. Carolus Regis Franciæ Dux Andegauiæ Comes & Marchio Prouinciæ & Comes Forcalquerij, & Illuſtris Domina Beatrix Duciſſa Andegauiæ, Marchioniſſa Prouinciæ, & Comes Forcalquerij, &c. Vignerius in Chron. Burg.

111. *Roſſolinus II.* Petro ſuffectus eſt anno 1251. ſeditque ſupra ſex menſes annis 3. quo tempore Carolus Andegauenſis poſt nuptias cum Beatrice matrimonij dignitate coniunctas, à Prouincialibus Comes ſalutatus multiplici iure Arelatem ſuam contendebat. Toti penè iam dominabatur Prouinciæ, in qua Arelate ſita eſt imo quæ Prouinciæ princeps & primaria habebatur, nec eum latebat, Berengarium à Friderico Imperatore Arelatem feudi iure recepiſſe. Ad hæc accedebat Epiſcopum & ciues in Berengarium iuriſdictionem contuliſſe, imo Arelatem Francos ſemper Reges ſpectaſſe. Legatos igitur Arelatem miſit vt ciuium animos pertentarent, abſoluti dimiſſique ſunt infecto negotio. Quamobrem Arelatenſium agros populatus eſt, ciueſque leuibus aliquot prœliis fatigauit. Hoſti fortiter reſtiterunt Arelatenſes, ſed ſanioribus vſi conſiliis cum fluentem procumbentemque diſcordia ciuium Rempublicam viderent, pactis vtrimque fœderibus per legatos & oratores ſe Caroli poteſtati ſubmiſerunt anno 1251. Extinctaque eſt Reſpublica quæ annos 37. inter ciuium ſimultates & diſcordias durauerat.

112. Sub *Stephano* deinceps Abbatiæ imperium ſtetit anno 1254. clauſit autem is diem extremum vt ex vetuſtis monumentis colligitur anno 1259. exactis in imperio annis omnino ſex. Hunc mirificè coluit & amauit Alexander IV. ipſumque cum Monaſterio in ſedis Apoſtolicæ tutelam ac patrocinium ſuſcepit, vt habetur in Diplomate anni 1257. Pontificatus Alexandri IV. anno 5. quod conceſſum Sacriſtæ S. Victoris continet priuilegium. Cum, inquit, Alexander, generale interdictum

dictum terræ fuerit, liceat vobis clauſis ianuis excluſis excommunicatis & interdictis, non pulſatis campanis, ſuppreſſa voce diuina officia celebrare.

Hac ætate Carolus Andegauenſis vt generis nobilitate fulgens ita virtutum gloria inſignis in imperio conſtitutus ad deceſſorum Comitum præclara geſta, quibus de Prouinciæ ſtatu fuerant bene meriti, maiora etiam incrementa ſuperaddere conſtituit, toto enim 39. annorum quo regnauit tempore, plures Comitatui ſuo acquiſiuit Toparchias ac multa dominia. In his Guido Delphinus Viennenſis anno 1257. hominij iura & fidei Sacramenta omnium ciuitatum & oppidorum, quæ in ſolo Vapincenſi poſſidebat, tanquam Comiti Forcalquerij præſtitit. Hoc eodem anno 4. Nonas Iulij Carolus pacem cum Maſſilienſibus pepigit hi enim eorumque confœderati, ſpreto aut vt alij volunt expulſo Raymundo Berengario Prouinciæ Comite, ad iuniorem Raymundum Toloſæ Comitem defecerant ſuperiore anno 1230. ſed Arelatenſes, Aquenſes ac reliqui penè vniuerſi Prouinciæ municipes, Comitis ſui Berengarij tanquam legitimi Principis ſigna ſequuti, obiecerunt ſe coniuratorum inſidiis, & ad omne periculum atque ad omnem inuidiam Maſſilienſium viriliter magnoque animo ſeſe oppoſuerunt. De his bellorum tot incertis ac variis caſibus quæ Maſſilienſes contra Carolum pro Reipublicæ ſuæ nuper inſtitutæ libertate pugnarunt, nobile illud antiquitatis monumentum ne pereat hic exſcribo.

Ex Guillelmo de Podio Laurentij cap. 42. & ex Chronico incerti autoris ſub titulo Præclara Francorum facinora, &c. Fuit autem dicta guerra cauſa, quia ciues Maſſiliæ cum proprio Epiſcopo & Comite Prouinciæ diſcordiam habentes, adierunt Comitem Toloſanum eumque fecerunt ſuum Dominum vt ciuitatem contra Comitem & Epiſcopum ampararet.

Ex Archiuis Maſſiliæ. Vt emptiones & aquiſta, quæ per retrorſum facta ſunt à communi ciuitatis inferioris Vicecomitalis Maſſiliæ, in dominio & Seignoria ipſius ciuitatis, & etiam alicubi ab illis dominis qui ſolebant dominari ipſam ciuitatem, & qui partes habebant in dominio & Seignoria ipſius ciuitatis, vel aliis rate, firme, & inconcuſſe in perpetuum habeantur, & in aliquo non poſſint nullo tempore irritari, pro bono & vtilitate communi Maſſiliæ & omnium & ſingulorum in eadem ciuitate habitantium, & pro retinendis libertatibus & franqueſiis ipſius ciuitatis. Ideo præſenti conſtitutione decernimus perpetuo inuiolabiliter obſeruandum, quod aliquis qui vnquam fuerit diu Dominus ciuitatis inferioris Maſſiliæ, vel partem aliquam habuerit in dominio & Seignoria ipſius ciuitatis Maſſiliæ, & qui ius, dominium ac Seignoriam, quod & quod habebant in ciuitate Maſſiliæ & communi eiuſdem ciuitatis, vendiderunt vel in ipſum commune ex quacumque cauſa tranſtulerunt, vel qui ſit vel fuerit de genere ſeu progenie illorum Dominorum, nullatenus poſſit eligi, ſtatui, vel poni in regimine vel vicaria ciuitatis inferioris Maſſiliæ, nec eſſe Vicarius vel Baiulus, Rector, aut Conſul eiuſdem ciuitatis, & quod aliquid noui non fiat ordinetur vel ſtatuatur deinceps in ciuitate Maſſiliæ, per quod dominium & Seignoria quod & quam habet & habere debet

debet commune ciuitatis Maſſiliæ, in eadem ciuitate vel alibi in aliquo minuatur, & vt hæc ita perpetuo inuiolabiliter obſeruentur, ſtatuimus quod vniuerſi & ſinguli homines ciuitatis inferioris Maſſiliæ Sacramento Trinico & incommutabili ad hæc obſeruanda ſpecialiter teneantur.

Verum ſedatis tandem bellorum fluctibus & tempeſtate commutata fœdus ea conditione cum Maſſilienſibus ſanciuit Carolus, qua hi quæcumque extra vallum mœnia conſtruxerant ſe demolituros, foſſaſque impleturos ſponſionem facerent, ac ſe ſuoſque in ditionem & Comitis Prouinciæ Imperium dederent, conuentionibus ab vtraque parte iuratis. Atque hi ſcopuli fuerint ad quos Maſſilienſes Reipublicæ ſuæ nauem afflictam, quæ ab annis circiter 40. ſecundiſſimè curſum tenuerat, & in quibus fortunarum ac libertatis ſuæ naufragium viderunt. Cæterum Cunis, Alba, Cairatium & plures Pedemontium ciuitates, quæ iura imperij conſeruauerant, ad illa tempora in fœdus, protectionem, fidem, poteſtatem, & iuriſdictionem eiuſdem ſe receperunt, hominiumque & fidei Sacramentum recipiente nomine procuratorio Caballolo eius Cancellario, præſtiterunt anno 1259. & 1260. Quin Alexandria Lombardiæ anno 1278. & Parma, & Picenti ſequenti anno ſimiliter fecerunt.

Per eadem tempora Alexander IV. Ordinem Eremitarum S. Auguſtini, approbauit quos iam olim Innocentius IV. aggregauerat inſuper etiam in ciuitatibus habitare iuſſerat vt proximis quoque prodeſſent, hoc eius conſilium multo etiam diligentius nunc exequutus Alexander eius ſucceſſor cœleſti quadam viſione impulſus, cum ei apparuiſſet B. Auguſtinus grandi capite, membris exilibus vniuit eiſdem Congregationes quaſdam fratrum Eremitarum quæ appellabantur Ioannis de Brutineſaga *De Pœnitentia Ieſu Chriſti*, quæ vnio facta eſt die 11. Aprilis 1258. Cui primò præfecit Pontifex Venerabilem Lanfrancum Soteram Mediolanenſem: tum multis quoque aliis Congregationibus adiunctis ita ordinem amplificauit & confirmauit, vt hoc tanto incremento accepto familia illa magnopere adaucta, & deinde magis etiam multiplicata vigere cœperit, vt videmus in Eccleſia, nomemque Eremitarum quod ab initio ex ſolitudine habuit nunc etiam in mediis vrbibus ſeruet.

113. *Guillelmus IV.* cognomine *De Greſe* pietate humanitate, munificentia egregius Stephano ſublectus eſt anno 1260. præfuit annis 15. mortuuſque eſt anno 1275. Eo ſedente Carolus de quo ſupra S. Ludouici Francorum Regis Germanus & Dux Andegauenſium & Prouinciæ Comes primùm ab Vrbano IV. (cuius edicto anniuerſarius Dominici Corporis inſtitutus eſt feſtus dies) in regnum accitus deinde Clemente IV. ſedente cum 30. triremibus Maſſilia ſoluens, Tiberi amne ſubuectus Romam ingreſſus tandiu ſenatorium munus mandato Pontificis obiuit, quoad ſuperuenere quatuor Cardinales à Pontifice miſſi, qui hominem cum Beatrice vxore in Lateranenſi Baſilica Regem Hieruſalem & vtriuſque Siciliæ declararent & inungerent, hac conditione, vt Carolus Sacramento adactus quotannis feudi nomine quadraginta millium nummum aureorum Eccleſiæ Romanæ perſolueret. Anno 1268. Carolus Rex Bene-

uento capto & ſæuiſſime direpto Nuceriam oppugnare adorſus, quò ſe noui vete reſque Saraceni receperant, eos tandem diuturna obſidione preſſos in deditionem accipit, vt ſuis ritibus in Italia viuerent, & transfugas omnes traderent, in his Maufredi vxorem & filium in carcere poſtea miſere necatos, nam Maufredus ipſe pulcher aſpectu, crine flauus, decoruſque vultu captus & occiſus erat à Carolo. Interea Gibelini Coradinum adoleſcentem Henrici fratris Regis Caſtellæ filium, Friderici ſecundi Imperatoris nepotem contra Guelphos & Carolum Regem ſollicitare non ceſſabant, de quo Carolus certior factus bellum aduerſus ipſum cum exercitu in Italiam venientem adornabat. Locus pugnæ campi patentes fuere *Placenti* vocati, inter lacum Fucinum & altiſſimos Marſorum montes. Prœlio Carolus impreſſione facta omnes fudit fugauitque, magna in fugiendo edita hoſtium ſtrage. Henricus Coradini pater, qui Carolo ſanguine iunctus tamen ab ipſo defecerat, Reate in fuga captus eſt. Coradinus & Auſtriæ Dux mutata veſte in fuga à Ioanne Frangipani agniti capiuntur, & Carolo Regi traduntur. Is Henrico cuſtodiæ perpetuæ mancipato Coradinum & Auſtriæ Ducem Neapolim adductos anno 1269. capitali ſupplicio affecit. Fama Clementem Romanum Pontificem inſpecto Coradini exercitu exclamaſſe. *O infelix adoleſcens qui vt victima ad cædem duceris:* Nouerat enim Caroli in re bellica ſcientiam prudentiamque. Victoria potitus Carolus & toto regno nemine repugnante in poteſtatem redacto, grauiſſima de ſontibus & rebellibus ſupplicia ſumpſit, nobiliſſimum quemque ſecuri percuſſit, infimorum ordinum pene infinitos ſtrangulauit, & totum regnum cædibus & luctu repleuit.

Lugduni Gregorius X. indicto generali Concilio anno 1274. in quo Thomas Aquinas & Bonauentura duo Eccleſiæ lumina enituere, pleroſque Chriſtianorum Principum conciuit, adfuerunt frequentes cum Epiſcopis quingentis. Nec Palæologus Græcus Imperator defuit, Græcique Antiſtites cum Patriarchis Hieroſolymitano & Conſtantinopolitano, & Tartarorum proceres nonnulli. Ibi Græci Palæologo autore de Spiritu ſancto Latinis aſſenſi Romanum Pontificem communem humani generis parentem agnouerunt. Tartari ſacro baptiſmate expiati Palæologo Græcum Imperium adiudicarunt. Tunc profectus Lugdunum Petrus de Moron Cœleſtinorum religioſæ familiæ inſtitutor, formulam ac leges ſui ordinis à Gregorio X. approbandas curauit anno 1274. Quod autem ordo Cœleſtinus appellatus ſit ex eo factum eſt quod is eius fundator & auctor aliquot poſt annis id eſt 20. ad ſummum euectus Pontificatum, Cœleſtini V. nomen accepit idque nomen deinde in eius familia manſit.

Maſſiliæ ordo Patrum de Pœnitentia S. Mariæ Magdalenæ fundatur anno 1272. per Bertrandum virum pium & ciuem Maſſilienſem, qui ſuis virtutibus hunc totum illuſtrauit ordinem confirmatum ſub regula D. Auguſtini à Nicolao III. ſummo Pontifice. Tota Gallia & Germania admiſit hos Patres qui in ſalutem proximorum incumberent, ac præſertim in redimendis de meretricio queſtu mulierculis ſuum quiſque munus ſtudioſiſſime

ſiſſime amplecterentur. Pro ſigillo & inſigni Ordinis habebant vas plenum carbonibus ardentibus & inflammatis, vt oſtenderent quo ardebant deſiderio ſequendi pœnitentiam D. Magdalenæ, & conuertendi fœminas perditas quibus multa ædificarunt Cœnobia illorum ſtrictiſſimus legibus ſubdita. Sed de his plura in Magdalena noſtra Maſſilienſi aduena. Cap.10.n.8.

114. Proximè ſuperiori Guillelmo I V. acceſſit Abbas *Ioannes De Commis* ſiue *De Cominis* vir probitate clarus, ac ſumma prudentia celebris anno 1276. rexitque annos 10. poſt renuntiatus Abbas S. Germani de Pratis, apud Pariſios anno 1287. Inter hæc abeunte Carolo & Maſſilia ſoluente, quos reliquit Magiſtratus in Prouincia præfectos, breui eoſdem experta eſt Reſpublica tyrannos. Extat lugubris lamentatio fletuſque mœrentis pleniſſimæ literæ, quibus Clerici Arelatenſes ſummum Pontificem, & Congregationem Cardinalium aduerſus Carolum ab eodem Pontifice Siciliæ Regem declaratum interpellarunt, quas ſi legere allubet, ex Membranis capitularibus in Commentarium ſuum retulit Autor Pontificij Arelatenſis, ſub Florentio Archiepiſcopo. Id verò cauſæ fuit quod ſubita defectio Prouincialium & alienatio in Carolum maximas turbas factura videbatur in vrbibus, niſi aduentu ſuo Princeps vigilantiſſimus ferocitatem iſtam compreſſiſſet, fregiſſet audaciam, impetus retardaſſet. Vignerius enim. Hoc anno, ait, Prouinciæ populos dicto ſibi minimè audientes Carolus Andium & Prouinciæ Comes ducto in eos exercitu ad officium reduxit. Eadem tempeſtate Ioannes 21. cum Viterbij dormiret repentina cubiculi recens conſtructi ruina oppreſſus eſt, quod in palatio Viterbienſi fabricauerat, atque inter ligna & lapides inuentus 7. die acceptis omnibus Eccleſiæ Sacramentis obiit Pontificatus ſui menſe 8. die 8. anno 1277. Quo caſu ab autore vitæ monemur, ne Romanos quidem Pontifices ab humanis fati periculis exemptos eſſe, quia vt ſint Pontifices, homines tamen eſſe non deſinunt. Martinus V. Michaëlem Palæologum Imperatorem Conſtantinopolitanum Concilij Lugdunenſis decreta non ſeruantem, pariter ac Græcos, inſtante Carolo Siciliæ Rege Palæologi acerrimo hoſte, excommunicauit, Palæologum enim imperio exigere conabatur Carolus cupiditate augendæ ditionis in Græcia, vbi multa oppida in Achaia obtinuerat. Sed Ioannis Procidæ opera clam fœdus cum Pontifice Martino V. & Rege Aragonum initum eſt, quo quiſque ſibi à Siculo Rege caueret. Fuerat olim is Precidas Manfredi Regis Medicus, eiuſque ſuaſu & miro aſtu in Carolum & Gallos omnes validam coniurationem habuerunt Siculi, dicta die ad expediendam rem, vt cum primum veſperarum nola exaudiretur, vbique Galli nullo ſexus, ætatis, ordinis diſcrimine facto, ad internecionem tota Inſula cæderentur. Qua in re ita ſæuitum eſt ab hoſtibus vt mulieres à Gallis compreſſæ & prægnantes ne vlla infenſi generis proles ſupereſſet necatæ traderentur. Hinc *Veſperarum Siculorum* prouerbium manauit. Accidit Gallis tanta clades anno Chriſti 1281. Caroli regni 49. feria 2. Paſchatis rerum nouarum initio à Panormitanis facto. Carolus autem audita Siculorum defectione & ſæuitia cum magnis copiis in Siciliam traiiciens, primò

Vignerius in Chron.Burg.

Meſſanam vrbem obſidet, quam certè per deditionem tandem cepiſſet, niſi Galli vltionis cupidi deleturos ſe vrbem minati fuiſſent. Tum verò Petrus Arago tantos motus expectans & ea de re certior factus, è Sardinia prope in Siciliam cum ingenti claſſe Panormum profectus, ingenti totius Inſulæ concurſu Rex Siciliæ ſalutatur. Inde cum Carolus maritimis terreſtribuſque copiis ita venienti inſiſteret, vt acrius non poſſet ex vtraque parte pugnari, Rex Hiſpanus præſens periculum noua arte diſcuſſit, Carolo ad equeſtre paucorum certamen Burdigalæ prouocato eluſoque. Ad hæc Rogerius Doria claſſis Hiſpaniæ Præfectus Carolum Claudum Caroli Regis filium iuuenem improuidum haud procul Neapoli ad certamen elicuit, eumque nauali prœlio victum cepit, priuſquam pater qui haud longè aberat cum Regia claſſe adeſſet. Captiuus igitur in Siciliam abductus primùm arci Metagryphoniæ Meſſanenſi,tum Cephaleditanæ Mamertinorum incluſus detinetur. Quod verò Siculi eius vitæ grauiſſimis & frequentiſſimis inſidiis imminerent, Conſtantia Regina & Aragonis vxor ſanguinariis eorum manibus ſubductum in Aragoniam clam tranſmiſit. Vbi cum in vinculis Barcinone haberetur, certamque mortem à Rege Aragonio omni humana ſpe deſtitutus breui expectaret, à Magiſtro Guillelmo De Tonais Confeſſore ſuo admonitus, Mariam Magdalenam venerabundus implorat, idque vbi feciſſet dat ſe lectulo ad quietem, ſpei & fiduciæ plenus. Nec vana ſpes fuit, eadem enim nocte ſe illi dormienti obtulit Magdalena, quam cùm è ſpecie qua coli ſolet à Chriſtianis, agnouiſſet ſupplex adorauit in ſomnis, vitæque vindicem magna ſpe & prope explorata ſuſcepit. Dum interim eiuſdem Magdalenæ auſpicio victa melioribus conſiliis Regis Aragonij obſtinatione, & diuina luce caliganti animo oborta ad clementiam manſuetudinemque inclinare cepit, ac paci cum hoſte captiuo quæ nihil habitura eſſet inſidiarum conſulere. Interea Carolus Pater ætate, luctu, tædio rerum aduerſarum, dum Calabrorum Apulorum, Lucanorum, Picenorum vrbes ad confirmandos animos circuit morbo correptus deceſſit anno 1284. ætatis ſuæ anno 56. cui ſucceſſit in Comitatibus Carolus eius filius adhuc captiuus.

115. *Raymundus Bolordeti* ſeu Bocardeti vir pietate inſignis, & acerrimus Monaſticæ libertatis propugnator inde Abbas fuit anno 1288. quo ineunte Generalia indixit Ordinis Comitia, quæ maximè maiores iuſta dici haberique voluerunt. Præfuit annos 5. menſes ſex. Vita fungitur anno 1293. Eodem Abbate conciliati inter ſe Reges Aragoniæ & Siciliæ, adhortante Nicolao IV. ſummo Pontifice, opera vero Edoardi Anglorum Regis. Pacem certis conditionibus inierunt, quibus niſi intra triennij ſpatium Carolus ſatis feciſſet, in carcerem ſe rediturum pollicebatur, datis ob eam rem obſidibus tribus filiis, Ludouico ſecundo genito qui piè acta in Ordine Minorum vita inter Sanctos referri meruit, & Roberto quarto genito qui poſtea Neapoli regnauit, & Ioanne Peloponeſi Principe qui iuuenis obiit. His legibus quinto Carolus anno dimiſſus in Gallias primum acceſſit, vt Comitem Valeſium conueniret, à quo nihil de

Aragoniæ Regum iuribus remittendis impetrare potuit. Deinde in Italiam profectus ad Pontificem Nicolaum IV. acceſſit à quo honorifice ſuſceptus regni confirmatione obtenta die Pentecoſtes, vtriuſque regni diadema Pontificis manibus ſuſcepit 3. Calend. Iunij beneficiario iure, cùm in Pontificis verba iuraſſet vtriuſque Siciliæ Rex appellatus anno 1289. Tum Prouinciam regreſſus, vt qui Magdalenæ non modo vitæ ſed etiam libertatis ſuæ vindici vota deberet, omnia colluſtrare animo attente cepit, omnia circumſpicere ſi qua reperiret ſacra eius lipſana, quæ diu in obſcuro latuerant loco, mox honeſtius ſepelienda, quodque aſſidue multi alias optaſſent ac fortè tentaſſent nullo ſucceſſu, optimis tandem auſpiciis Carolus Princeps ſacrum corpus in ſuo tumulo Sammaximinenſi commoſtratum, & omni apparatu ornatuque viſendo in altum locatum habuit.

Præſente igitur Raymundo Abbate in villa & Prioratu S. Maximini, qui tunc cum Prioratu S. Balmæ ſeu S. Mariæ Magdalenæ De Balma pars & membrum erat Monaſterij S. Victoris, ac fuiſſe olim dicebatur per ſexcentos aut ſeptingentos circiter annos, celebrata fuit reuelatio iſta ſimul & inuentio atque tranſlatio corporis B. Mariæ Magdalenæ 3. Nonas Maij 1280. Pontificatus Nicolai Papæ III. tertio & vltimo, eodemque die ſtatuto futuris temporibus celebranda. Fidem hiſtoriæ fecimus in Magdalena noſtra ex M.S. Tabularij Sammaximinenſis, cuius verba ſic habent. Cap. 23. n. 2.

Anno Gratia Domini noſtri Ieſu Chriſti 1289. (ſic enim corrigo cum Amanuenſis mendoſè vt puto indixerit 1279.) *menſe Decembri Carolus Princeps filius Caroli Regis Siciliæ, Comes Prouinciæ, & poſtea vero Rex Siciliæ corpus B. Magdalenæ perquiſiuit tam ſollicite quam deuotè in ſancto illo oratorio in quo S. Maximus vnus ex* 72. *diſcipulis B. Noſtri Ieſu Chriſti venerandus Protopraſul Aquenſis olim tradiderat ſepulturæ, ſicut in antiquis & authenticis vtriuſque actis latius continetur, in Villa quæ ab ipſo denominata Pontifice nunc S. dicitur Maximinus. Apertiſque omnibus tumulis qui erant in vtroque latere hinc & inde, nec non effoſſa humo quæ erat in oratorio memorato, inuentum eſt corpus S. Mariæ Magdalenæ non quidem in tumulo de alabaſtro, in quo primum conditum fuerat qui adhuc ibi cernitur cum hiſtoriis & ſculpturis, ſed in alio tumulo marmoreo ibidem è regione ad dextram introëuntibus collocato, cum ingenti odoris fragrantia tanquam ſi aperta fuiſſet ſuauium aromatum apotheca, ſequentibus ſignis & multis miraculis glorioſis quorum non pauca euidentia habentur ibidem literarum memoriæ & teſtimonio commendata. Ex lingua autem ſanctiſſima eiuſdem S. Mariæ Magdalenæ adhuc tunc quod eſt admirabile ſuo capiti & gutturi inhærente, exibat radix quædam cum ramuſculo quaſi fœniculi & exterius preminebat in longum, quem qui preſentes aderant admirantes ſuis oculis clarius inſpexerunt & manibus tetigerunt, quæ radix cum ramuſculo diuiſa poſtmodum in particulas à diuerſis perſonis & in diuerſis locis ex deuotione pro reliquiis conſeruatur. In eodem quoque tumulo iuxta corpus ſacrum ad aſſertionem & teſtimonium perpetuæ veritatis cartellus quidam vetuſtiſſimus concluſus in*

ligno quodam pro conſeruatione à putrefactione repertus fuit, continens hanc ſcripturam. Anno Natiuitatis Domini 896. *menſe Decembri in nocte ſecretiſſima regnante Ottone piiſſimo Rege Francorum, tempore infeſtationis gentis perfidæ Saracenorum, tranſlatum fuit hoc corpus chariſſimæ ac venerandæ Mariæ Magdalenæ de ſepulchro ſuo Alabaſtrino in hoc marmoreum ex metu dictæ gentis perfidæ Saracenorum, & quia ſecurius eſt amoto corpore Cedonij*, &c. *Iſtum ego Cartellum vetuſtiſſimum legi qui hæc ſcribo & vidi ibi in ſacrario reſeruari in teſtimonium veritatis. Memoratus autem Princeps & Comes Carolus poſtmodum Rex Siciliæ, præmiſſis omnibus perſcrutatis diligentius & inuentis conuocatiſque poſtmodum & præſentibus Narbonenſi Arelatenſi & Aquenſi Archiepiſcopis, & pluribus aliis Epiſcopis & Abbatibus religioſis & nobilibus ſuis cum clero & populo congregatis, die ad hæc ſtatuta videlicet* 3. *Nonas Maij anno Domini* 1280. *leuauit inde ſacrum corpus B. Mariæ Magdalenæ & in capſa petioſa auro & argento & plurimis lapidibus pretioſis primitus præparata digno cum honore collocauit. Caput verò ipſius poſtmodum in concha pretioſiſſima ex auro puro & lapidibus pretioſis miro artificio ac decoro fabrefacta incluſit, vbi deuotè corpus & caput reſeruatur & miraculis euidentibus declaratur. Tunc & reperta fuit per eumdem Carolum cum Prælatis in tumulo memorato ſcriptura alia vetuſtiſſima in quodam Cartello cera vndique exterius cooperta quæ vix præ vetuſtate legi poterat, quæ talis erat. Hic requieſcit corpus Mariæ Magdalenæ.*

116. *Guillelmus V.* dictus de Sabrano vita & doctrina inſignis ex Sabrana familia inter Salyos nobiliſſima & antiquiſſima præfecturam adiit anno 1294. vocatus ad infulas Dinienſis Eccleſiæ anno 1325. poſtquam rexiſſet annos 32. Indicis autor hæc de illo paucis annotat in margine. Iſte Dominus De Sabrano tenuit quatuor Capitula Generalia, primum anno 1294. ſecundum 1298. tertium 1305. quartum 1312. Fratrem habuit Hermeniandum De Sabrano Ariani Comitem, cuius filius Elzearius de Sabrano patrui Abbatis curæ commiſſus eius opera in Monaſterio S. Victoris inſtitutus liberaliter educatione doctrinaque puerili, mirum quantum in virtute ac religionis pietate profecit. Pluribus infrà cap. 29. vbi de his qui ex hoc Monaſterio prodiere Eccleſiæ oraculo *Sancti* renuntiati. Interea Carolus, Rex Siciliæ iam effectus, memorque ſibi diuinitus in ſomnis à Diua Magdalena prænuntiatum, vt Monachis S. Victoris Caſſianitis fratres Prædicatores ſubſtitueret & venerandas ſuas reliquias eorum curæ committeret, cum Abbate Guillelmo & Capitulo generalis Conuentus qualibet dummodo tolerabili conditione tranſigere ſtatuit. Sed ab his cum ſemel atque iterum ac ſæpius repulſam tuliſſet, facile fuit appellanti ad ſummum Pontificem, iacturæ Monachorum Caſſianitarum quanta foret æquali ſtatuta compenſatione cauſam vincere. Indulſit poſtulatis eius, ac voluntati & gratiæ deditus fuit Bonifacius VIII. cuius executorias literas ad Durandum Epiſcopum Maſſilienſem ſimul & ad Epiſcopum Siſtaricenſem excripſimus incorrupte atque integre in Magdalena noſtra cap. 29. num. 5. Extat inſtrumentum in tabulario S. Victoris quo inter Carolum II. Siciliæ Regem & Guillelmum De Sabrano

Abbatem

Abbatem tranſigitur, de quarumdam ædium in vrbe Aquenſi vectigalium Monaſterio S. Victoris, quas Monialibus Nazaretanis ibidem Rex dono dederat, pro quadraginta librarum cenſu ac pretio à quæſtoribus regiis ex dominio Caſtelli de Phos & Brinoniæ quatannis eidem Monaſterio pendendo. In laudando Guillelmo nunquam Rex niſi honorificentiſſimè *Sobrinum* & ſanctioris Conclauis conſiliarium atque adminiſtrum compellat.

Hoc tempore Cœleſtinus V. paulo pòſt coronationem ſuam, rogatu Regis Caroli Neapolim accedens in arce noua cum Rege habitauit, cuius precibus proximo menſe Septembri anni 1294. duodecim Patres legit viros doctrina & vitæ integritate præſtantes, in his pene omnes Gallos & Regis amicos. Eximium vnum tulit Maſſilia Guillelmum Ferrarium Gallum, qui ex Præpoſito Maſſilienſi Presbyter Cardinalis tit. S. Clementis creatus à Cœleſtino migrauit Romæ Calend. Maij anno 1295. Cui non tantum nomine ſed etiam ætate ac dignitate ſuppar Guillelmus Longus Bergomenſis Regis Caroli II. Siciliæ Cancellarius vocatus ab eodem Cœleſtino & in eadem creatione ad purpuram, Diaconus Cardinalis S. Nicolai in carcere Tulliano dictus eſt. Huius familia Bergomenſis nobilis antiquitus de longa Spata vocabatur. Ipſe adoleſcens altæ indolis in Regis Caroli curia notus eiuſdem Caroli Cancellarius fuit, quo rogante Cardinalis à Cœleſtino V. creatur. In Concilio Viennenſi Bonifacij VIII. famam à Rege Francorum Philippo Pulchro, qui eius acerrimus hoſtis fuerat impetitam, tuendam in iure Canonico ſuſcepit, idque egregie cum Richardo Petrone Cardinali S. Euſtachij præſtitit. Inſignis vtriuſque iuris Doctor animi integritate & pietate præſtans magnæ apud Bonifacium VIII. authoritatis fuit. Difficiles ab eo Legationes obtinuit & accuratè geſſit. Eiuſdem Bonifacij VIII. iuſſu ſextum Decretalium librum cum duobus aliis præclariſſimis viris condidit. Obiit Auenione 5. Idus Aprilis 1319. Cardinalatus 25. Corpus Bergomum relatum ad Minorum Eccleſiam in ſacello S. Nicolai marmoreo tumulo ab ſe condito ſepultum eſt, cum hac inſcriptione.

Hic iacet corpus piæ memoriæ Guillelmi De Longis Cardinalis.

Anno 1305. Benedicto II. demortuo declaratus eſt Papa Clemens V. genere Gallus Vaſco Burdegalenſis Epiſcopus, qui Lugduni quò ipſe ex Aquitania & Cardinales ex Italia conuenerant, anno 1305. pridie Idus Nouem, die Dominico ante fores S. Iuſti extra muros ſuæ coronationis inſignia ſuſcepit per manus Matthæi Rubei Vrſini Diaconi Cardinalis S. Mariæ in Porticu S. R. E. Archidiaconi cæteris Cardinalibus, Epiſcopis, Clero, & innumera populi multitudine aſtantibus. Porro ſilentio inuoluendum non eſt corationem huius Pontificis multo celeberrimam, adde & funeſtam etiam quibuſdam fuiſſe. Illi ſiquidem interfuere Philippus Rex Franciæ cognomine Pulcher, eius frater Carolus nuper ex Italia reuerſus, Ioannes Britanniæ Dux, qui ruina muri oppreſſus moritur cum pleriſque aliis dum pompa coronationis vt fit per vrbem ducitur. Philippus quoque ex ea ruina aliqua ex parte debilitatus eſt. Pontifex au-

tem

tem in tanta trepidatione ex equo deturbatus ſolum carbunculum ex tiara amiſit pretio aureorum ſex millium. Eccleſia autem S. Iuſti in qua coronatus eſt Clemens Papa V. extra muros vrbis, ciuilibus Francorum bellis à Caluinianæ ſectæ defenſoribus planè euerſa eſt anno 1562. Atque hac ratione Romana curia in Gallias tranſlata eſt, vbi ad annos 70. remanſit. Sedit Clemens V. annos 8. menſes 10. dies 16. Cæſare Alberto & Imperatore Henrico VII. Auguſtis. Quadriennio poſt Clementis inaugurationem Philippus Pulcher Rex Francorum Pariſios reuertitur Clemens verò Papa ex eius dominio & poteſtate exiens, Auenionem tunc primum acceſſit, quæ in Regis Siciliæ Caroli II. ditione erat.

Anno 1306. die 13. Februa. Carolus Rex Comitatus Pedemontis, Prouinciæ, & Forcalquerij æque, quod aiunt Iuriſconſulti, principaliter vniuit, æquoque fœdere coniunxit, vt vniti ſibi mutua auxilia præſtarent. Anno 1308. die 11. Calend. April. icto prius fœdere Bertrandus Baucius Auriacæ Princeps ſeipſum ciuitatémque ſuam & principatum ſuum ſponte Comiti Prouinciæ ſubmiſit, & Carolo vt fidei Comiti Sacramentum, hominio quod aiunt ligio, pro ipſa ciuitate & principatu præſtitit. Moritur Carolus Neapoli 1309. ætatis 60. cuius corpus in Prouinciam delatum ſepelitur Aquis Sextiis in Monaſterio Monialium Nazareti fani, quod fundauerat & dotauerat. Inſigni pietate princeps, religionis amantiſſimus, Monaſteriorum & templorum fundationibus & ædificiis addictiſſimus. Robertus Dux Calabriæ eius filius Auenionem profectus vtriuſque Siciliæ Rex à Clemente V. coronatus eſt, qui fidei Sacramentum præſtitit. Sed ecce mira contentio Carolus enim Humbertus Caroli Martelli Caroli II. primogeniti filius, ſe iure primogeniti in ſucceſſione regni ſperabat, cum Roberto prædeceſſiſſet Carolus Martellus, & eo tempore quo deferebatur patris Caroli II. ſucceſſio, priorem ſe gradu & potiorem contendebat. Longa contentio & obſcura quam Clemens V. in cuius arbitrium patruus & nepos conſenſerant, pro patruo definiuit, Baldi Peruſini ſummi illo tempore Iuriſconſulti iudicium ſequutus. Quod idem iam reſponderat Bonifacius VIII. cùm enim Rex ipſe Carolus II. pater dicti Roberti Ducis Calabriæ & auus præfati Humberti pupilli Regis Hungariæ, petiiſſet à Bonifacio Papa declarari, quis poſt mortem ſuam eſſet ſibi in prædicto regno Siciliæ ſucceſſurus, an videlicet prædictus Robertus filius ſuus vel dictus Humbertus nepos eius, declarauit Pontifex in Breuibus, Robertum eſſe prædicto ſuo Patri in præfato regno Siciliæ ſucceſſurum.

SÆCVLVM X.

Annus Chriſti 1320. *A Conditu Monaſterij 900.*

117. GVillelmus VI. De Cordaillaco *ſedere cepit anno 1325. quo ad diem Pentecoſtes Comitia Ordinis generalia indixit, quatuor inde*

inde circiter annis exactis Epiſcopus Sampapulenſis creatus præfecturæ nuntium remiſit anno 1327. Ped id tempus occaſione hæreſis Fraticellorum & concionatoris cuiuſdam egregij nominis, ex Ordine Minorum, qui Chriſtum & Apoſtolos nihil in communi proprium habuiſſe aſſeuerabat, declarauit Ioannes 22. eos hæreticos & pertinaces eſſe cenſendos, qui affirmarent Chriſtum eiuſque diſcipulos, ea quæ habuiſſe ſacræ Literæ reſtantur, vendendi, donandi, teſtandi, & acquirendi ius non habuiſſe. Earum conſtitutionum literas Apoſtolicas ad Gymnaſia publica tranſmiſit, ne amplius ſcholaſtici diſputare de ea re auderent. Damnauit in Conſiſtorio Gloſſema quoddam Fratris Petri, quorum de numero multi damnati & exuſti fuere. Item alij ex Congregationibus Minorum oppoſitam Ioannis Papæ ſententiam profeſſi, & vltrò hæreſis ipſum arguentes multas ab eo calamitates acceperunt. Fuere etiam tunc Maſſiliæ ob eam hæreſin de Chriſti paupertate, quatuor fratres Minores exuſti teſte Ciaconio in vita Ioannis Papæ XXII. anno 1323.

Interim diuiſa Germanorum procerum in Cæſare creando ſtudia diuiſerunt Imperij vires. Duo erant Cæſares paribus ſuffragiis lecti, Ludouicus Bauariæ & Federicus Auſtriæ Duces, qui ingentes conciuere turbas. Extincto Henrico Lucemburgenſi Imperatore in agro Senenſi non ſine veneni à Dominicano Monacho dati ſuſpicione, vt referunt hiſtorici teſte Petauio, conuenerant Francofordiæ electores Principes in die S. Luciæ, à Moguntino & Treuerenſi Epiſcopis & Bohemiæ Rege & Marchione Brandemburgenſi electus eſt Ludouicus Bauarus, & contra hunc delegerunt Fridericum Auſtriacum Colonienſis Epiſcopus, Palatinus, & Saxoniæ Dux. Ludouicus Aquiſgrani coronatus eſt. Fridericus Bonnæ Imperij inſignia accepit. Auſtriæ Dux fautores habuit Pontificem, Franciæ & Hungariæ Reges, Sueuos, Palatinum, Argentinenſes, & alias multas vrbes. Ludouicum autem qui viribus infirmior erat & deſtitutus humano præſidio fortunauit Deus, imperauit annos 35. Anno 1323. collatis ſignis pugnatum eſt inter eos ad Necharem fluuium, & vtrinque multi occubuerunt in prœlio. Victor tamen Ludouicus capto imperij æmulo, & carceri mancipato Romam venit ſed cum eum forte inſolentius exultantem & ſuis denuntiationibus minus obſequentem diris execratus eſſet Ioannes 22. an. ſequente auſus eſt in cœtu populi Romani Ioanni XXII. Pontificatum nequiquam abrogare, & Petrum Corbarium Franciſcanum Pontificem legere, qui Nicolaus V. eſt appellatus. Ab eo Bauarus Auguſtalibus inſignibus ornatur. Cæterum captus honos vtrique probro fuit. Pſeudopontifex Piſis à Bonifacio Piſano Comite comprehenſus in catenis Auenionem ad Pontificem mittitur, & Bauari imperium à Pontifice non probatum.

Peta. in Rationa. ad annum 1300.

118. *Ratherius* exinde *de Lenacho* prudentia inſigniqne doctrina præſtans rexit annos 6. cum dimidio, præfecturam auſpicatus anno 1328. functus verò anno 1333. Duo, inquit autor Indicis, fecit Capitula generalia, primum anno ſupradicto 1328. alterum 1330. poſtea ad Maſſilienſis Epiſcopatus ſedem poteſtatemque euectus, quandiu eam adminiſtrauit

XXx

multarum virtutum ſpecimen dediſſe, vitæque Apoſtolicæ dignitatem magnopere amplificaſſe fertur. Robertus Rex Neapolitanus & Comes Prouinciæ Carolum vnicum filium ſuſcepit, vulgo *ſine terra* dictum ſed ex Maria Valeſia coniuge Ioannam primogenitam & Mariam. Carolus filius patri prædeceſſit. Robertus Ioannam teſtamento fecit hæredem, quam iuſſit nubere Andreæ filio Humberti nepotis Caroli Martelli Regis Pannoniæ, menſe Septemb. anno 1333. Dehinc paulo ante mortem quæ Ianua. 19. anno 1344. accidit Ioannæ Andreæque nuptias peregit, cùm per annos 35. regnum produxiſſet ſepultus in ſua Neapoli cum hoc elogio. *Aſpice Robertum nulla virtute refertum.* Hic iuriſdictionis & iuris ſtudioſus, quo die Carolum filium vnicum maximæ ſpei adoleſcentem vnicamque ſpem regni amiſit, nullo luctu, qui acerbiſſimus erat, potuit debilitari, quin eo die regni negotia explicuerit, edixerit, lites audierit atque diremerit, vt teſtis eſt & ait ille qui aderat doctiſſimus illius temporis ſcriptor Petrarcha. Hunc denique Regem doctiſſimum & humaniſſimum tradit hiſtoria.

119. *Gilbertus de Cantabrio* ſiue de Contobon Ratherio Epiſcopo ſuffectus eſt vita integer & doctrina inſignis anno 1333. qui exactis in imperio annis omnino ſex Ruthenenſis Epiſcopi munus cepit anno 1339. De ipſo in Indice hæc habentur. Iſte Dominus Gilbertus fuit vnus de Compoſitoribus Conſtitutionum Domini Papæ Benedicti X I I. quæ fuerunt factæ anno 1337. vt patet in fine Conſtitutionum, harum dicti Papæ, & fecit ſuum Capitulum Generale anno 1334. Item iſte Dominus Gilbertus fuit reformator præſentis Monaſterij, & Dominus Raymondus Abbas Montis Maioris qui fuerunt deputati ad reformandum illud per Dominum Benedictum Papam X I I. quæ reformatio fuit facta anno 1337. die 10. Decembr. cuius reformationis inſtrumentum vocatur in Monaſterio vulgariter *Talamentum.* Fuit Benedictus X I I. virorum doctorum & bonorum ingeniorum ſtudioſus & præcipuè Poëtæ præſtantiſſimi Petrarchæ, & magnorum Theologorum & Canoniſtarum illius temporis, Gregorij Ariminenſis, Thomæ Argentinenſis, & Guiberti huiuſce noſtri Abbatis. Scripſit de ſtatu animarum ante generale iudicium Tomos 2. Quæſtiones 11. eiuſdem argumenti. Decretalem religioſorum. De reformatione Benedictinorum. De ſtatu nigrorum Monachorum. Carmina quædam Prophetica. Epiſtolas ad Eduardum III. Angliæ Regem. Eiuſque Regeſti & Conſtitutionum extant Volumina decem in Vaticana Bibliotheca. Qualis verò fuerit ſupradicta reformatio meminit Ciaconius in Actis eiuſdem Benedicti X I I. Ordinem, inquit, S. Benedicti nigrorum Monachorum de conſilio S. R. E. Cardinalium & multorum doctiſſimorum Abbatum conſenſu reformaſſe, habetur ex Bulla quæ *Benedictina* dicitur ad Guillelmum Ciſtercij Abbatem, Pontificatus anno 1. vide Bullarium tomo 1. Item Trithemius in Chronico Hirſang. Benedictinos & Ciſtertienſes reformauit Conſtitutione Benedictina, quæ in Comitiis S. Germani à Prato anno 1337. die 22. Iunij habitis, quibuſque ducenti circiter Abbates Rhemenſis & Senonenſis Diœceſeon interfuere, tunc enim

Cœnobiis

Cœnobiis non præficiebantur ſæculares. Multum auri Benedictum Ecclesiæ reliquiſſe teſtatur Cardinalis Ægidius Viterbienſis, & dixiſſe ſacerdotem ſecundum ordinem Melchiſedec, ſi verus futurus ſit, ſine patre, ſine matre, ſine genealogia eſſe oportere. De Ioanne XXII. eius proximo deceſſore narrant hiſtorici, milliones ſeptemdecim auri cuſos & ſeptem rudes inelaboratos reliquiſſe. Quod nullus vnquam Romanus Pontifex fecit. Auenione in palatio Apoſtolico ex hac vita, nonagenario maior migrauit anno 1334. Sepultus cum magna funeris pompa ibidem, in Cathedrali Eccleſia S. Mariæ de Domnis.

120. *Allemandus De Roqualaura* homo frugi vitaque ſeuera, titulo Abbatis infulaque donatur Benedicti XII. Pontificatus anno 5. Chriſti 1339. Ludouico Bauaro Imperij iura obtinente. Moritur anno 1346. cum ſediſſet annos 8. Hic prædiatoriæ ſubſcriptionis Acta Monaſterij in nouum Codicem retulit, & agrariæ clientelæ pleroſque obnoxios ad nouam cenſionem adegit. Per id rempus Robertus Rex Siciliæ & Comes Prouinciæ Claudi filius, ſine virili ſtirpe moriens Ioannam ex filio neptem hæredem reliquerat. Ea Andreæ Caroli Hungariæ Regis minori filio deſponſa, ſed nouo ſponſo per inſidias interfecto nupſerat Ludouico Patrueli ſuo Tarentini principis filio. Igitur Ludouicus Hungariæ Rex infeſto exercitu in Italiam venit indignam fratris necem vlturus. Regnum Neapolitanum à Regina nouoque Rege deſtitutum ſine certamine ſubigit, verumtamen Clemente VI. Pontifice deprecante, regnum deinde Ioannæ Reginæ ab Hungaro redditum. Suſceperat ex vxore Violante Regis Aragonum filia Ludouicum & Carolum Calabrum Rex Robertus, qui Patre ſuperſtite obierunt, ille prior annos natus nouem, cuius ſepulchralis inſcriptio Neapoli legitur. *Hic iacet Dominus Ludouicus filius illuſtris Regis Roberti qui obiit anno Domini* 1310. *die* 12. *Menſis Auguſti. Indict.* 8. *cuius anima requieſcat in pace.* Iſte poſterior bis nupſit, primò cum Catherina Alberti Auſtriaci filia, ſiue vt aliis placet ſorore, ex quibus nuptiis nulla proles. Secundò Mariam Caroli Valeſij vxorem tulit tribus ſuperſtitibus filiabus, Ioanna, Maria, & Margareta. Ioanna vt mox diximus ab auo Roberto dicta hæres anno 1344. aliis 1340. quater nuptias contraxit, primò cum Andrea nepote Martelli, quem Neapoli laqueo interemit, continuoque nupſit Ludouico Tarentinorum Principi Conſobrino, cui regium nomen communicauit, in eamque cauſam Clementi VI. Romano Pontifici & Romanæ Eccleſiæ Auenionem ciuitatem cum territorio omni & iuriſdictione, octoginta millibus Florenorum auri Florentiæ vendidit, anno 1348. die 9. Iunij vt illa venditione pellectus Pontifex, nomine Regio Ludouicum maritum cohoneſtaret. Sed poſtea morte Ludouici ſoluto matrimonio, tertiò nupſit Iacobo Aragono Maioricarum hæredi, eximiæ pulchritudinis viro. Sed nec hic diu ſuperſtes, poſt cuius mortem Othoni Brunſuico ex Saxonum antiquiſſima nupſit familia.

121. *Amaluinus* Allemando ſucceſſit anno 1347. à quo pro conuenientia conſeruationeque Prioratus S. Amandi Ruthenenſis Diœceſis ſta-

ruta quædam emanarunt. Obiit anno 1349. quo Humbertus Delphinatium Princeps Dominicanorum inſtitutum ſequutus, nunc Regi Franciæ plene Delphinatum permiſit vili quidem pretio, ſed ea lege vt inter Regum Francorum filios natu maximus Delphini nomen gereret & Principatum. Anno ſuperiori Ludouicus Hungariæ Rex Andreæ Neapolitani Regis ab vxore regina laqueo interempti, vt ſupra diximus, regnum Neapolitanum vi occupat pulſa Ioanna, quæ ſe in Prouinciam recepit, vbi Auenione Clementem VI. Pontificem Romanum conuenit. In hac expeditione occidit Ludouicus Carolum Dyrrachinum qui pro Regina ſtabat, confectiſque rebus quarum cauſa venerat celeriter in Hungariam tranſmiſit, ducto ſecum Carolo infante, non Ioannæ vt vult Maſſonus ſed Caroli Durazzi filio, cuius patrem capite damnarat. Sed Carolo infante mortuo pertæſi Hungarici Imperij Neapolitani Ioannæ & Tarentino eius marito ſcribunt vt redeant. Collecta pecunia non erat ſatis rei bene gerendæ, vendidere igitur Auenionem pretio octoginta millium Florenorum, Eccleſiæ Romanæ, & collecto milite Neapolim peruenere ſummo à proceribus plauſu recepti. Interea Tarentinus Tarentini Principis filius illis abſentibus Proregis nomine Prouinciæ res curabat, & cum Balthij rebellionem facerent, pugnanti contra eos Tarentino affuere Arelatenſes, quorum armis, Balthiorum arx oppugnata expugnataque eſt, in cuius rei gratiam Ludouicus & Ioanna Reges Arelatenſibus facultatem dederunt, vt animalia in agros Balthiorum immitterent ad 10. annos propter nauatam egregie operam in Balthiorum bello. Huius rei geſtæ fidem facit diploma datum anno 1358. aſſeruatumque in vrbis Arelatenſis tabulario, in membranis paſcuorum publicorum ſub litera G.

122. *Stephanus II.* cognomento *De Claperiis* exinde præeſſe occepit vir pius, ſcientia & bonitate præditus, Clementis VI. Pontificatus anno 8. Chriſti 1349. Carolo 4. Auguſto Imperatore, rexit annos 10. migrauit Maſſiliæ anno 1359. ibique ſepultus. Traditur in Indice tempore iſtius ſtatuta, eſſe modificata, de quibus ſupra, quod ſint facta 1348. die S. Gregorij. Franciſcum De Claperiis hiſtoricum nobiliſſimũ, quæ Stephani huius Abbatis cognominis ac conſanguinei ſui ætate acciderint, bene ſane narraſſe aiunt in Tractatu de Prouinciæ Phocenſis Comitibus Cap. 17. Porro Clemens VI. Pontifex rogatu populi Romani ſæcularem Iubilæi celebritatem ad quinquageſimum annum reuocauit, egitque anno eius ſæculi 50. Eam celebritatem deformauit lues qua non alia fœdior ac funeſtior memoratur. Anno 1356. Pictauienſe prœlium initum eſt Gallica clade nobile, pugnatum eſt acriter 13. Calend. Octobris non procul Auguſtorito Pictonum, cùm Rex Francus numero ſuperior conditiones oblatas reſpuiſſet, vincit Anglus, capti Rex ipſe Ioannes & Philippus filius, perductique in Angliam; cum his quingenti è præcipua nobilitate. Carolus Delphinus fuga elapſus Lutetiam tenuit, tandem poſt annos 4. pace compoſita dimittitur Rex Ioannes in Galliam.

123. Vacuam Stephani morte Abbatiam poſſeſſione adiit *Guillelmus VII.* eius nominis *Grimoardi* anno 1359. doctrina, prudentia, moribus,

& vitæ

& vitæ ſanctitate præſtantiſſimus & tanto magiſtratu dignus. Hoc in Indice de ipſo habetur. Fuit originarius Monachus Monaſterij præſentis & de Abbate fuit electus & aſſumptus in verum vnicum & indubitatum Papam, qui dictus fuit Vrbanus V. anno Chriſti 1302. 5. Calend. Nouemb. Habitum Monaſticum ac nomen Abbatis S. Victoris vſque ad mortem etiam Pontifex continuo, geſtauit, interea dum Vicarias eius dominationis partes in Monaſterio ageret Pontius de Vlmo. Rexit Abbatiam ſimul cum Papatu annos 8. menſes duos, dies 9. & quieuit fœliciter in Domino Auenione. Cuius corpus ſtatim anno 1372. Nonas Iunij fuit tranſlatum ad Monaſterium præſens vbi honorifice conſeruatur. Sed de hoc mox pluribus infra cap. 27.

124. *Stephanus III.* cognomento Alberti Lemouicenſis nouus creatur Abbas 1370. quo Auenione (non Maſſiliæ vt inaccuratè quidā ſcripſerunt) pòſt obitum Vrbani V. die 19. Decembr. Petrus Monſtrius oppido Malmonte Lemouicenſis agri, in Galliæ Prouincia Toloſana nobili genere ortus, Comes Bellafortis antea dicti, Clementis VI. fratris filius, ſcrutinio inito omnium ſuffragiis Romanus Pontifex renuntiatus eſt die 29. eiuſdem menſis Decembris. Quem cum adhuc adoleſcentem vix 17. annum egreſſum Diaconum Cardinalem S. Mariæ nouæ creaſſet Clemens VI. ne videretur Pontifex carni & ſanguini magis quam Eccleſiæ conſuluiſſe eumdem ad exquiſitiſſimos Doctores maximè vero ad Baldum egregium Iuriſconſultum, qui tum ius Pontificium Peruſij publicè profitebatur, diſciplinæ gratia ſtatim, miſit, vbi tantum in omni doctrinaruui genere profecit ſumma cum omnium admiratione, vt & idem Baldus, eius authoritate & ſententia & ſcriptis in rebus dubiis confirmandis plerumque in Cathedra vteretur. Singulari vitæ modeſtiæ tantam morum majeſtatem, pietatem, & humanitatem adiunxit, vt ab omnibus dilectus ſummo Sacerdotio dignus ſemper habitus & à nouemdecim Cardinalibus vnanimiter Pontifex Maximus Romanus creatus ſit.

Hoc Abbate tranſlatum fuit corpus Vrbani V. de Auenione ad ſacrum Cœnobium S. Victoris Maſſilienſis & poſitum in capella S. Petri prope maius altare anno 1372. Nonas Iunij. Extat ea de re in Tabulario Maſſilienſi pleniſſimæ certiſſimæque authoritatis ſcriptum his verbis.

In Dei nomine Amen.

NOtum ſit omnibus tam præſentibus quam futuris, quod anno Domini 1372. Indict. 10. Pontificatus ſanctiſſimi in Chriſto Patris & Domini noſtri Domini Gregorij diuina prouidentiæ Papæ II. anno 2. die verò 5. Menſis Iunij hora matutinali qua officium Matutinorum celebrabatur de B. Virgine in choro Venerabilis Monaſterij S. Victoris Maſſilienſis, poſt horam 5. noctis tractam per horologium ipſius Monaſterij, in mei & Magiſtri Ioannis Hoëni Notariorum publicorum & teſtium infra ſcriptorum ad hoc ſpecialiter vocatorum præſentia, Reuerendiſſimus in Chriſto Pater & Dominus D. Anglicus Dei gratia Epiſcopus Albanenſis

S. R. E. Cardinalis, germanuſque Sanctæ ac recolendæ memoriæ Domini Vrbani Papæ V. exiſtens, indutus Pontificalibus ornamentis ante monumentum dicti D. Vrbani ſanctæ memoriæ, cuius corpus inter manus ſuas & brachia tunc tenebatur, præſentibus R. Patre in Chriſto Domine Stephano miſeratione diuina Abbate Monaſterij S. Victoris prælibati & nobilibus viris Ægidio Bonifacij, & Petro de Langres, Domicellis ciuibus Maſſilienſibus ac Scindicis ipſius ciuitatis, ac etiam præſentibus aliis Dominis Prælaris infraſcriptis atque etiam populi multitudine copioſa præfatus Reuerendiſſimus Pater Dominus D. Albanenſis tam dicto Domino Stephano Abbati S. Victoris quam ſuo Conuentui, quod etiam præfatis DD. Scindicis propoſuit verba ſequentia ſeu ſimilia in effectu. Videte Domini & intelligite cum Sanctiſſ. in Chriſto Pater & Dominus noſter D. Vrbanus ſanctæ memoriæ Papa V. tranſiens ab hoc mundo ſuum corpus huic venerabili Monaſterio reliquerit, quieſcendo in eo Eccleſiaſticam ſepulturam eligendo. Ego volens ſuam voluntatem deliberatam exequi, vt teneor, reuerenter & iuxta mandatum Domini noſtri D. Gregorij diuina prouidentia Papæ XI. qui nunc eſt, corpus ſuum integrum & abſque diminutione vt patet per publica & legitima inſtrumenta inde ſcripta per mandatum D. Ioannis Roſſeti Notarij D. Camerarij D. noſtri Papæ, cùm idem corpus Sanctæ memoriæ receptum fuit de Eccleſia B. Mariæ de Domnis Auenionenſi, à qua nunc tranſlatum eſt ad veſtrum Monaſterium antedictum, vobis D. Stephano Abbati & Conuentui veſtro in præſentia Scindicorum Maſſiliæ, corpus præſens S. M. Domini noſtri D. Papæ Vrbani V. aſſigno & realiter trado huic præſenti tumulo reponendum, poſtquam præfati nobiles Ægidius Bonifacius & Petrus de Lengres Scindici præſentes perſonaliter propoſuerint ſe huiuſmodi traditionem & aſſignationem nomine ſuo & ciuitatis gratam & acceptam habere, & ipſum corpus S. M. credebant ipſum præſens eſſe integrum, prout idem D. Albanenſis propoſuerat, intra quamdam capſam formæ quadratæ coopertam de Velluto rubeo, quam pro tunc idem D. Albanenſis inter ambas ſuas manus vt prædicitur reuerenter tenebat. Proteſtantes dicti DD. Scindici contra dictum D. Stephanum Abbatem & Conuentum Monaſterij S. Victoris Maſſilienſis prædicti quantum eis inter erat & tágere poterat de omni damno & periculo quod in futurum euenire poſſet, quod abſit, ſi dictum corpus S. M. non cuſtodiretur pro vt decet. Requitendo nihilominus præfatum Reuerend. Patrem D. Albanenſem vt ſuas opportunas literas de aſſignatione & traditione dicti corporis S. M. concedere dignaretur. Qui quidem D. Albanenſis ſe dictis Scindicis gratioſè obtulit ad dictas literas concedendas. Deinde verò præfatus D. Stephanus Abbas dicti Monaſterij S. Victoris ibidem perſonaliter præſens, vnà cum aliquibus de ſuo Conuentu cuius maior pars tunc occupata erat circa celebrationem Matutinorum prædictorum, vt eſt dictum, præfatum corpus ſanctæ & recolendæ memoriæ ſuo nomine & ſucceſſorum ſuorum & Conuentus ſui nudo capite & flexis genibus recepit humiliter & deuotè dicens, quod quanto ſtudio quod poterit cum

ſolli

ſollicitudine & deuotione cuſtodiet & faciet cuſtodiri dictum corpus iuxta poſſe, regratiando corde humili, affectione totali præfato Domino Vrbano S. M. quod dignatus fuit cùm in humanis ageret ſe ipſum relinquere & donare huic Monaſterio prælibato. Et etiam regratiando ipſi Reuerendiſſ. Patri & Domino. D. Albanenſi, quod ſibi placuit præfatum corpus Domini Vrbani S. M. iuxta ſuam ordinationem ſibi & ſuo Conuentui realiter aſſignare. Et tandem ipſius corporis ſanctæ & recolendæ memoriæ aſſignatione & reali traditione per ſupradictum Reuerendiſſ. in Chriſto Patrem ac Dominum D. Albanenſem dicto D. Stephano Abbati & ſuo Conuentui facta, in præſentia D. D. Scindicorum teſtiumque infra ſcriptorum & magna multitudine gentium vt eſt permiſſum. Venerabiles viri DD. Petrus Boërij Acolytus D. noſtri Papæ, & Bertrandus de Nogarolis Canonicus Aquenſis magiſterque operis Apoſtolici palatij, ac Ioannes Ioglarij lapicida magiſter latomus ipſius ſepulchri dicti D. Vrbani S. M. teſtes inferius deſcripti, dictum corpus S. M. intra prædictam capſam de Velluto rubeo coopertam incluſum & repoſitum vt prædicitur, intra quoddam monumentum nouum fixum in pariete dextro, in qua parte cantatur Euangelium prope altare maius S. Victoris me Notario ſubſcripto perſonaliter præſente & diligenter attendente incluſerunt & ſollicitè poſuerunt. Quo pacto incontinenti ſine aliquo interuallo prænominatus Magiſter Ioannes Ioglarij lapicida de certis lapidibus deciſis ſepulchrum clauſit, & tandem deſuper poſuit quandam magnam imaginem alabaſtri ad formam D. Vrbani Papæ prædicti ſanctæ & recolendæ memoriæ in Pontificali habitu permanentis figuratam. De quibus omnibus, & ſingulis tam dictus D. Abbas ſuo nomine & ſucceſſorum ſuorum ac Conuentus quam etiam prænominati DD. Scindici nomine Scindicatus petierunt ſibi fieri vnum vel plura publicum inſtrumentum vel publica inſtrumenta per me Notarium infra ſcriptum.

Acta fuerunt hæc ante dictum monumentum ipſius D. Vrbani Papæ S. M. iuxta dictum altare magnum S. Victoris Monaſterij præfati anno, die, hora, menſe, indictione, & Pontificatu, quibus ſupra, præſentibus. Reuerendiſſ. in Chriſto Patribus & Dominis

Geraldo de Promeyaco Epiſcopo Aquenſi
Gantelmo De Deutio Epiſcopo Magalonenſi
Bernardo de Caſtro nouo Epiſcopo Sampaſulenſi
Bernardo de S. Stephano Epiſcopo Vticenſi
Raymundo de Alliaco Abbate Conquenſi Diœceſis Rutenenſis
Pontio De Vlmo Abbate Montis Maioris Diœceſis Arelatenſis
Hugone Seguini Abbate de Salmo Diœceſis Nemauſenſis.

Et venerabilibus ac circumſcriptis DD. Geraldo Teſta Decretorum Doctore Præpoſito Ebredunenſi, Petro Boërij Præcentore Mimatenſi Acolytho D. noſtri Papæ, Bertrando de Nogarolio Canonico Aquenſi, Nec non venerabilibus & religioſis viris DD. Ganſſelino De Spinaſſono Priore De Tritis prædictæ Aquenſis Diœceſis, Ioanne Boniuini Priore de Saletes Regenſis Diœceſis, Vitale Belliparij Priore de Valerna Vapincenſis Diœ-

ceſis, Veſiano De Crozo Camerario dicti Monaſterij S. Victoris. Et etiam Nobilibus viris Ioanne de Montiliis, Saluayrono Gauſtriæ Domicellis de Maſſilia, Iacobo Mercerij Apothecario ciue Maſſiliæ, ac Ioanne Ioglarij lapicida prædicto teſtibus ad præmiſſa vocatis ſpecialiter & rogatis. Et me Ioanne Polieti Clerico Claremontenſis Diœceſis publico authoritate Apoſtolica Notario, qui prædicti corporis S.M. Domini Vrbani Papæ V. & reali traditioni prædictam Reuerendiſſ. Patrem & Dominum D. Albanenſem præfato R. Patri in Chriſto D. Stephano Abbati ipſius Monaſterij S. Victoris & ſuo Conuentui humilique receptioni ipſius corporis S.M. factæ per eumdem D. Albanenſem, tumulationi, imaginis ſuperpoſitioni nec non proteſtationi factæ per DD. Scindicos ac aliis omnibus vniuerſis & ſingulis ſupra dictis prout dictum eſt, & permittitur per eumdem D. Albanenſem vt coram eo agerentur & fierent, vna cum prænominatis teſtibus & multitudine populi copioſa anno, menſe, die, hora, indictione, Pontificatu, & loco præſcriptis præſens perſonaliter interfui & ea ſic fieri vidi & audiui ex qua hoc præſens publicum inſtrumentum in formam publicam redigendo fideliter extraxi, manu propria ſcripſi, publicaui, ſignum meum ſolitum appoſui, hic me ſubſcribens requiſitus & rogatus in teſtimonium omnium præmiſſorum.

Cæterum quinquennio poſt celebrauit Stephanus Maſſiliæ Capitulum Ordinis Generale obiitque anno exeunte 1378. Affinem & propinquum genere, vti & cognominem habuit Albertum Cardinalem & Epiſcopum Carcaſſonenſem.

Anno 1376. Gregorius XI. ſedem Pontificiam Auenione Romam tranſtulit, intelligens enim Pontifex mala quæ in Italia quotidie ob ſuam abſentiam perpetrabantur, profectionem ſuam eò accelerauit. Ipſum autem maximè mouere cuiuſdam Epiſcopi verba qui interrogatus à Pontifice dum ſimul obambularent cur non rediret ad Eccleſiam ſuam quam haud par erat tandiu ſine paſtore nudam relinqui. Cur inquit tu ſumme Pontifex cæteris exemplum daturus tuum Epiſcopatum non repetis Eccleſiamque Romanam? Froſſardus tamen Gallicæ ſcriptor hiſtoriæ, qui tunc viuebat, in Annalibus ſuis refert nulla re magis motum quam Catharinæ Senenſis literis eum ad profectionem magnopere excitantis. Extant enim apud eum 14. Epiſtolæ eiuſdem argumenti. Conſilium verò eius vbi Carolus V. Rex Francorum cognouiſſet fratri Audegauenſium Duci qui Toloſæ tunc erat ſtatim ſcripſit, vt Auenionem pergat Pontificemque Galliæ relinquendæ conſilio dimoueat. At dimoueri à cœpto non potuit etſi erat imbecillo corpore ac valetudinario. Hanc profectionis ſuæ cauſam eſſe dicebat, quod pollicitus eſſet immortali Deo ſe in Italiam ad Romanam D. Petri ſedem quam primum poſſet profecturum. Itaque 4. Cardinalibus Auenione relictis quibus Eccleſiaſtica negotia commiſit è Gallia abiit maiore Cardinalium dolore quam ſuo. Soluens è portu Maſſiliæ menſe Septembri paratiſque vna & triginta triremibus Genuam primò inde Cornetum contendit. Vnde terreſtri itinere nauigationis pertæſus hyeme præſertim Romam peruenit, anno Domini 1377.

Pontificatus

Pontificatus ſui anno 7. & vltimo. Migrationis verò Romanæ curiæ in Gallias 70.

124. Sublato è viuis Stephano ſuffectus eſt *Pontius De Vlmo* Abbas Monaſterij Montis Maioris Arelatêſis pietatis & doctrinæ titulis inſignis anno 1379. De quo Tabularium Montis Maioris hæc ſigillatim refert Pontius de Vlmo poſt promotionem Petri de Banhaco ad Cardinalatum donatus Abbatia Montis Maioris ab Vrbano V. cuius erat Vicarius Generalis in regimine Monaſterij Maſſilienſis. Ædificauit maiorem Monaſterij Montis Maioris turrim. Inſtituit in vrbe Monſpeſſulana Collegium, in quo ſtudiis vacarent Monachi Montis Maioris nec non alia plurima beneficia eidem Monaſterio præſtitit. Electus eſt deinde Abbas Maſſilienſis, & vtrique ſimul Monaſterio paucis annis præfuit, mortuus enim eſt anno 1382.

Per id tempus ſchiſma exortum adeo fœdum & diuturnum vt eo nullum aut deterius aut prolixius quove maioribus odiis & acrioribus diſſenſionibus certatum ſit, humana poſſit memoria recordari. Durauit hoc ſchiſma annis circiter 40. ad Concilium Conſtantienſe cùm alij Romæ, Auenione alij Pontifices ſederent. Nam poſt Gregorij mortem cum Vrbanus VI. Romæ in Pontificem electus 14. Calend. Maij anno 1378. cunctis Cardinalibus approbantibus, Epiſcopis aſtantibus, cum Clero & populo ante fores Baſilicæ S. P. per Iacobum Vrſinum Romanum S. R. E. Archidiaconum ſuæ coronationis inſignia ſuſcepiſſet, ſederetque in Petri Cathedra, Cardinales hominis ingenium durum, agreſte, & ad iniurias inferendas inexorabile pertæſi, exitialis ſchiſmatis conſilia agitare ceperunt. Ante igitur omnia eorum conſilio Petrus de Croſo Archiepiſcopus Arelatenſis factus olim per Gregorium XI. Papæ Camerarius, tum à Clemente VII. Antipapa creatus Cardinalis anno 1386. in cuius poteſtate erant omnia ſacra Pontificum ornamenta, thiaræ, cruces, veſtes, nulla abeundi venia à Pontifice petita Anagniam omnia ſecum afferens contendit, atque illuc ſub exitum menſis Iunij qui tertius erat ab electione Vrbani, ſpecie vitandi caloris æſtiui & peſtilentis aëris Romani Gallis maximè aduerſi, Cardinales omnes Galli qui in vrbe erant, bona venia à Pontifice obtenta ſimiliter acceſſerunt, ibique prius inter ipſos & Honoratum Fundorum Comitem Campaniæ pro Eccleſia Romana præfectum percuſſo fœdere, vt ſub eius tutela quæ cogitauerant agerent, fruſtra tentatis per Guillelmum De Voura Epiſcopum Maſſilienſem alioſque præſules viros ſapientiſſimos & vltro citroque habitis conſiliis ac propoſitis conciliandæ pacis conditionibus, ad 5. Idus Auguſti iuſſu ipſorum 13. Cardinalium Gallorum ex authoritate verò Camerarij ſedis vt aiebant vacantis, Iacobus Archiepiſcopus Hidruntinus poſt ſacra in maiore Eccleſia Anagnina celebrata aſcenſo vmbone aſtantibus Cardinalibus tredecim & innumera Prælatorum, Clericorum, Procerum ex cuncta regione multitudine, Baltholomæum Prignanum Archiepiſcopum Barenſem in Pontificatum irruſum, qui ſe vocari faciebat Vrbanum, non eſſe nec vnquam fuiſſe legitimum Pontificem ſed Antichriſtum,

nec pro legitimo Pontifice haberi debere cùm eius electio per impreſſionem, vim, ac metum populi Romani furentis in loco non tuto facta fuiſſet.

Tum ad nouam electionem in palatio Comitis Fundani Comitiis initis ad 10. Calend. Octob. eiuſdem anni 1578. Pſeudopontificem ſecreto ſcrutinio quemadmodum antea conſpirauerant, in ſchiſmate delegerunt Robertum ex Gebbenenſibus Comitibus ſummo genere ortum, qui ante fores Ecclesiæ Maioris Fundanæ multis proceribus aſtantibus coronatus Clementis VII. nomen aſſumſipt. Sequenti anno 1379. Cum Britones & Vaſcones qui ipſi militabant prope vicum Manna in Latio, ab Vrbani exercitu cæſi fugatique eſſent, Antipapa in tuto ſe eſſe minime ratus 11. Calend. Iunij aptam triremium claſſem conſcendens Maſſiliam nauigauit, qui à Prouinciæ Præfecto & omnibus propinquis regulis & prælatis tanquam Pontifex ſuſceptus Auenionem demum adiit Cardinalibus obuiam prodeuntibus. Creauit Cardinalem Petrum de Luxemburgo Guidonis filium, Gallum, Comitem S. Pauli, Diaconum S. Georgij in Velabro, qui pie obiit 3. Nonas Iulij an. 1387. ſepultus Auenione in Monaſterij Cœleſtinorum cœmeterio, dicto aliàs S. Michaëlis clarus miraculis quæ primis duobus ab illius morte annis nouem, ſexaginta quatuor contigiſſe Ioannes Molanus aliique affirmarunt.

125. Proximè Pontium De Vlmo ſedit *Sanericus Chriſtiani* Monachus Montis Maioris Decretorum Doctor Prior primùm S. Orientij Auxitanenſis, Abbas poſtea S. Andreæ prope Auenionem, tandem S. Victoris Maſſilienſis Abbas creatus anno 1383. Eius acta libellis & Chirographis Monaſterij Montis Maioris nota & firma habentur. Obiit anno 1387.

126. *Ioannes Boniuini* patria Maſſilienſis vir pius, prudens, & bene doctus quem Maria Regina Ludouici II. Regis Siciliæ & Comitis Prouinciæ mater in conſilij publico de ſtatu Senatorem allegerat, Abbas fuit S. Victoris & in ſacerdotalis cenſus, ac muneris poſſeſſionem miſſus anno 1387. Imperauit annos ab obitu Sanerici propemodum 18. exceſſit anno 1405. De Ioanna Regina Neapolitana quemadmodum partibus Clementis aduerſus Vrbanum Românum Pontificem, eius ſeueritatem & in Germaniæ Principes ſingularem beneuolentiam verita ſtuderet, narrat Franciſcus De Claperiis in breui hiſtoria Comitum Prouinciæ ſæpe laudata. Hinc Vrbanus odio excandeſcens Ioannam lata ſententia regno Siculo & Neapoli priuauit illudque in beneficium Carolo Duracio quem hoſtem Ioannæ infeſtiſſimum nouerat conceſſit. Duracius magno cum exercitu in Italiam peruadens regni Neapolitani poſſeſſionem conatur inuadere. Omnia tunc miſere arma ſpectabant. Ioanna vt à Francis auxiliares milites euocaret Ludouicum Andegauenſem Ioannis Regis Gallorum filium & poſt mortem Ludouicum filium Comitatus ſui & Regni hæredes inſtituit, dictato teſtamento Neapoli in Caſtro nouo anno 1380. penultima Iunij. Interim Ioanna Neapoli obſidione premitur. Nulla multis ſæculis actior tenuit oppugnatio. Ludouicus vt Ioannam obſidione

Cap. 17.

dione liberaret cum exercitu in Italiam traiecit, ſed in Apulia habet cum exercitu obuium Carolum Duratiuu. Pugnatur vndique, ardebant milites, & ſummis viribus prœliatur, adſunt animo, conſilio, corpore, aſſiduitate. Sed Ludouicus impar eiuſque exercitus viribus inferior dum inclinat, graui vulnere ipſe ſaucius è prœlio vix euaſit. Ioanna omni ſpe & auxilio deſtituta dum in dies magis obſidione premitur, ſalutem pacta ſui deditionem & ciuitatis ſuæ facit Duratio. Sed is promiſſæ ſalutis immemor Ioannam laqueo interemptam, eo vbi Andreas fuerat interfectus, loco ſuſpendi iuſſit anno 1382. regni anno 39. Mariam vero Ioannæ ſororem quæ Comiti Attrebenſi nupſerat, capite truncat. Et hic finis ſtirpis Roberti cuius regnum ad Ludouicum Ducem Andium tanquam ad hæredem Reginæ Ioannæ iure delatum eſt hæreditario.

Hac ætate Carolus cognomento Benenatus Francorum Rex Auenionem ad Pſeudopapam ſalutandum acceſſit ducens ſecum Ludouicum patruum ſuum Ioannis Francorum Regis filium, vt diadema regium à Pontifice ſuſciperet, eum enim vt ſupra dictum eſt Ioanna Siciliæ Regina filium adoptauerat & Comitatus Prouinciæ regnique Siciliæ hæredem crearat. Erant cum regibus Duces Turenæ frater Regis Francorum, Dux Borbonius frater Regis Nauarræ, & omnes fere Galliæ principes cum octo millibus equitum, quibus Cardinales omnes obuiam exiere vſque Rocamauram. Pontifex eos in Conſiſtorio publico honorificentiſſimè ſuſcepit. Rex Francorum Clementis pedes, manum, & os oſculatus ab eius latere dextero ſedit Calend. Nouemb. In ſacris Miſſarum ſolemniis idem Clemens, cuius manibus aquam Rex Francorum dedit, Ludouicum Ducem Andegauenſem Regem Siciliæ coronauit & fidei Sacramentum ab eo ſuſcepit magna ceremoniarum pompa, cui celebritati tota Galliæ nobilitas interfuit. Verùm traiectis Alpibus cum triginta millium equitum exercitu in Apuliam ad illius regni cuius coronam acceperat iura ſibi aſſerenda profectus, morbo ad Barium Apuliæ vrbem quam oppugnabat contracto 12. Calend. Octob. 1394. defunctus eſt ſuperſtitibus duobus liberis, quorum maior natu Ludouicus in iura tituloſque regni Siciliæ tum Comitatus Prouinciæ & Andij ſucceſſit. Hic dum tutelæ Mariæ Matris Reginæ commiſſus in vrbe Andij impubes educaretur, Duratius per ſuæ factionis homines ſibi & ſuis, Prouinciæ Comitatum & Forcalquerij confirmare nititur. Diſcordiis & bellis ciuilibus erat plena Prouincia, Arelatenſibus & Maſſilienſibus Regis Ludouici ius & cauſam tutantibus, cæteris Duratio fauentibus. Quare Grimaldum Buellium qui à partibus eius ſtabat, Duratius Procomitem Prouinciæ creat. Dum hæc geruntur omnia armis, latrociniis, ſtrage bonorum, ruinis, incendiis miſerè ferebantur. Sed has omnes factiones ciuium breui tempore Maria regina Ludouici mater compoſuit, Prouinciamque in pacato collocauit, conſilio Georgij Marlienſis viri clariſſimi magni Seneſchalli, nam factionem Aquenſem ad ſui principis obedientiam reduxit, & vt animos degeneres excitaret, & diſcordes ad pacem exciperet, oppidis quam vellent immunitatem & priuilegia quaſi vltro conceſſit, pacis capitula vt vocant

cum Aquenſibus pacta ſunt anno 1397. Quæ Ludouicus Maior factus rata habuit & quæcumque Maria mater & cuſtos geſſerat. Atque his artibus cepit quieſcere Prouincia.

Clemens VII. Antipapa obiit Auenione 16. Calend. Octob. anno 1394. cui ſucceſſit Petrus De Luna Benedictus XIII. appellatus. Romæ Bonifacius IX. Vrbano VI. ſublectus, tum Bonifacio Innocentius VII. Sulmonenſis Iuriſperitus, cui ſucceſſit Gregorius XII. anno 1407. Is promiſit ceſſurum ſe Pontificatu, ſi Benedictus de quo ſupra item cedere non recuſaret, cæterum fugiente Benedicto in Hiſpanias relicta Auenione, reuocauit promiſſum ſuum Gregorius de reſignando Papatu. Proinde Concilio Piſis habito, vterque & Gregorius & Benedictus Pontificatu ſunt depoſiti, & in locum eorum ſubrogatus eſt Alexander V. Cretenſis anno 1410. Gregorius profugit Ariminum vbi manſit vſque ad Conſtantienſis Concilij tempora, Alexander V. Bononiæ egit. Nam Hungari occupata tum vrbe Roma tyrannidem exercebant & bellum gerebant cum Gallis propter Neapolim.

127. *Petrus IV.* cognomento *Flamenqui* vita integer & doctrina inſignis poſt Ioannis obitum annos circiter nouemdecim adminiſtrauit imperium & exceſſit anno 1423. 12. Ianua. quique aſſumptus fuerat in Abbatem per Benedictum Pſeudopapam XIII. Innocentio VII. Romano Pontifice. Per id tempus Benedictus ipſe cùm vagus & exul erraret atque vndique Gallia excluderetur, exercitum inuictum ex Hiſpanis militibus conduxit, quos ad Auenionem imprimis ac cæteras ciuitates depopulandas in Prouinciam prima nauigatione tranſmitteret. Iolanda Ludouici II. Siciliæ Regis & Comitis Prouinciæ vxor quæ præſens aderat per Vicecomitem de Raillane & Baronem de Grimaud, Petrum Dacigne, magnum Prouinciæ Seneſcalum conſcriptis ſubitaria opera militibus, tamen viribus impar ſerò ac nequicquam hoſti occurrere ac tam fortiter obſiſtere potuit, quin centum quinquaginta equitum cataphractorum turma portum tenuerit, quæ ingentem vaſtitatem agris & pene vniuerſis Prouinciæ, oppidis Druentiam vſque intulir, & Auenionem quo non pauci Antipapæ Benedicti partium ſectatores in editiora maioris palatij, ſeceſſerant firmiſſimoque aggere ſe contra ciues circumſepſerunt, obſidione tentauit. Verùm Seneſcalus maioribus copiis, & maiore ſtudio, maioréve ex animo pugnam aduerſus hoſtes iterum aggreſſus, propter Druentiæ ripam partim alios cecidit, captiuos alios & dedititios ad Iolandam Reginam Aquas Sextias in triumpho traduxit. Cæteri qui in nauibus remanſerant Arelatas profecti excurſionibus & latrociniis circumquaque omnia infeſta reddiderunt. Ac ne oppidum Ciuitatenſe aliquid acciperet id genus calamitatis, Seneſcalus Abbati Petro Flamenqui mandarat illud probe, ne pateretur quantum in ipſo eſſet, arcem ex inopinato ab hoſtibus opprimi, eamque quamprimum auxiliaria cohorte muniret. Quod cùm Abbas falſa veri ſpecie contentus (fortè in gratiam Benedicti Antipapæ à quo Abbatiam acceperat) rem ipſam improuidè ac negligenter tractaſſet, Iolanda Regina facta iratior & ſtomachum

machum erumpens Petrum nocentem ac pecunioſum reum, ducentorum florenorum aureorum mulcta nummaria puniuir, qui ad recuperandum ab Hiſpanis occupatum oppidum, ſtipendij loco in militum quæſtum & fœnerationem tranſlati ſunt. Ladiſlaus tunc in Apulia regnabat Caroli Dyrrachini Regis Apuliæ ac deinde Pannoniæ filius, quem per ſchiſmatis occaſionem Romam haud ſemel occupare conatum Alexander V. tanquam Pontificiæ ditionis inuaſorem ſacra ignominia notatum regno Neapolitano exuit, Ludouico Andium Rege, Ludouici eius qui contra Carolum Dyrrachinum in Apulia bellum mouens deceſſerat, in ſpem regni euocato, à quo victus ac regreſſus eſt Ladiſlaus anno 1410. ſed victoria vti neſciens Ludouicus infecta re in Gallias reuertitur.

Poſt Alexandrum V. factus eſt Papa Bononiæ Ioannes 23. anno 1410. qui ſedit annos 4. menſes 10. Itaque hic Ioannes XXIII. Bononiæ, Gregorius Arimini, Benedictus in Hiſpania, tres ſimul Romani Pontifices ſuperſtites vixerunt vſque dum Conſtantiæ publica Synodus cogeretur, autore Sigiſmundo Caroli IV. Imperatoris filio & Vuenceſlai Imperatoris fratre nuper ex Hungariæ & Bohemiæ Rege à Septemuiris deſignato Imperatore, qui vt Eccleſiæ pacem redderet legatos circumquaque miſit ad Principes, tum Galliam, Hiſpaniam, Angliam, Italiam adire non dubitauit ipſe, nec prius acquieuit quàm Ioannem XXIII. qui Alexandro V. ſuffectus erat ad cogendam Synodum adduxit. Cœptum igitur eſt Concilium Conſtantiæ 5. Nouemb. & quinto inde anno terminatum Chriſti 1418. Aprilis 22. In quo poſtquam Ioanni XXIII. Gregorio XII. & Benedicto 13. Pontificatus abrogatus eſt, Odo Columna eorum loco deligitur, anno 1417. Nouemb. 11. qui dies S. Martino ſacer eſt. Ob id Martinus V. appellari voluit. Cui Germaniæ Franciæque populis ſedem deferentibus, in Italiam protinus tranſiit dictitans *Rectorem nauis in puppi non in prora eſſe oportere.* Ita poſt annos 40. ſchiſma ſublatum eſt, repugnante licet Benedicto qui cùm anno 1424. deceſſiſſet in Hiſpania, ab duobus reliquis eius factionis Cardinalibus ſublectus Clemens VIII. quarto poſt anno coactus eſt in ordinem. Alij duo Gregorius & Ioannes à Martino V. in numerum Patrum cooptati ſunt vt eadem ætas duos viderent ex Pontificibus Cardinales.

SÆCVLVM XI.

Annus Chriſti 1420. *A Conditu Monaſterij* 1000.

128. GVillelmus III. dictus *De Lacu* proximè Petrum excepit. Quantæ virtutis fuerit, prudentiæ, modeſtiæ, manſuetudinis non eſt dicere, audies ab hiſtorico in Indice Abbatum qui eo nomine Guillelmum extollit, quod in Abbatem aſſumptus anno 1424. ſponte magiſtratu ſe abdicauit, ſicque de turba & ſubſelliis in ocium ſolitudinemque conferre quàm cũ poteſtate eſſe maluerit anno regiminis 18. Chriſti 1442.

Vicarij Generalis in munere Abbatis iuriſdictionem detulit Percinali De Clauoto primario Monaſterij largitionum Præfecto, qui anno Chriſti 1431. Eugenij 4. Pontificatus anno 1. Condictis Monaſtici ſodalitij generalibus Comitiis, matronæ honeſtiſſimæ ac religioſiſſimæ Mariæ De Eſpinoſiis orbæ viro Dionyſio de Lumere Equite nobiliſſimo ac generoſiſſimo, Prioratum quemdam ruralem ſiue ſacram Cellulam dedit in Diœceſi Maſſilienſi, nomine *Eccleſiæ ruralis S. Mariæ Virginis ſiue Speluncæ minoris De Balma*, quam olim Maria Magdalena in tranſcurſu præſentia ſua cohoneſtaſſe dicebatur. Peragrarat mulier iam vniuerſam Ægyptum & tota ferre Palæſtina & Syria peregrinata erat, vt ſe Anachoreticis oblineret moribus. Sed in Prouinciam demum Hieroſolymis reuerſa nullam ſolitudinem, quam ob Chriſti amorem perſequebatur aptiorem aut votis ſuis conuenientiorem eo Magdalenæ ſeceſſu, ſine ſpelunca *Minori De Balmæ* ſe reperiſſe hactenus affirmabat. Donatio igitur vbi ad pactionem venit, ſtipulata eſt mulier, vectigalem fundum ita ſe accepturam, vt oboli aurei cenſum indictiuum Monaſterio Maſſilienſi S. Victoris quotannis penderet, tum etiam aram & ſacellum S. Caſſiano, aç præterea Xenottophium votiuæ peregrinationis viatoribus conſtrueret. Parthenonem inſuper virginibus ad vitam Monaſticam aſpirantibus, ac iis præcipuè mulieribus vagis ac profugis recipiendis, quas Angli tum Galliam occupantes è patria eieciſſent, agros ac domicilia vaſtaſſent atque exinaniſſent, condituram certiſque vectigalibus annuis inſtructuram ſe receperat, ſi optatis perficiendis copiam facultatemque fortuna largita eſſet. Prioratum Maioris Balmæ ſiue S. Balmæ, vt vocant, authoritate Caroli II. Siciliæ Regis ac Comitis Prouinciæ à Monaſterij S. Victoris iuriſdictione diſtractum veniſſe in poſſeſſionem Fratrum Prædicatorum anno 1294. Abbate Guillelmo De Sabrano, ſupra meminimus num. 116. Academia Louanienſis in Brabantia à Ioanne Burgundiæ Duce inſtituta à Martino V. Pontifice confirmatur anno 1426. In Italia Ladiſlao defuncto anno 1414. ſoror eius Ioanna regni hæres, probroſam agebat vitam quæ Iacobo Borbonio Marchiæ Comiti nupta eumdem poſtea ſummum ſibi ius in regno vindicantem fugere coëgit in Galliam, vbi contemptis opibus Veſontione in Franciſcanum ordinem eſt allectus. Ioanna Martini V. Pontificis alienatum ab ſe animum & Sfortiæ Ducis fortiſſimi conuerſi in ſe arma metuens, Alfonſum Aragoniæ Siciliæque Regem in auxilium euocat, quo cum de adoptione ac regni ſucceſſione paciſcitur anno poſt obitum Ladiſlai 7. Cæterum Alphonſus mulieris inconſtantiam veritus maritimi regni arcibus in poteſtatem redactis Reginam in ordinem cogit, ipſe regno potitur. Quare Ioanna Alphonſo exhæredato Ludouicum Andegauenſem eius nominis III. & ex Iolanda Taraſconenſi matre ſecundi filium adoptione legitimum hæredem adſciſcit, quam Martinus Pontifex Maximus conſentiente ſacro Collegio Romæ confirmauit anno 1424. Calend. Octob. quin ſimul & ſuos conſentiente eodem Cardinalium Collegio anno 1459. pridie Nonas Decemb. volente eadem Regina in Regem vtriuſque Siciliæ inueſtiuit, decedente ſine liberis Regina, aut quouis

modo

modo regno ad Pontificiam ſedem conſolidato. Quod beneficiarium diploma infeudationémve Eugenius IV. Pontifex Maximus Florentiæ anno 1436. die 14. Calend. Martij conſentiente eodem ordine approbauit. Sed & Ioanna Ludouicum iam antea hæredem inſtituerat, regnique Siculi ſucceſſorem deſtinauerat anno 1422. & regium nomen Ducatumque Calabriæ ab Vrſinis occupatum donauit. Itaque eò deuentum eſt, vt Ducatum ab Antonio Vrſino Tarentinorum principe recuperarit. Re perfecta pacatoque regno ſine liberis moritur anno 1433. Tum verò Renatus in prouinciam rediit, eoque ex tempore Alphonſus ſine competitore regnauit placatoque Eugenio IV. qui Martino V. vita functo ſublectus erat anno 1431. ius ſibi ac Ferdinando poſt ſe notho filio ratum accepit.

Anno 1427. Aurelianenſes ab Anglis obſeſſos Ioanna Lotaringa puella armata commeatu iuuat, coactiſque hoſtibus obſidionem relinquere ad 8. Idus Maij anno 1429. Anglos viriliter expellit, & diuina prouidentia Francicam rem mira prorſus ratione reſtituit.

129. Abdicatione Guillelmi fratris *in Petrum De Lacu* per adeptæ ab Eugenio IV. ſupremæ ſignaturæ reſcriptum Abbatia tranſiit anno 1442. Pontificatus Eugenij vndecimo, præfuiſſe dicitur annos 20. deceſſiſſe anno 1462. Comitia Ordinis Generalia ex more inſtitutoque maiorum indixit anno 1446. Quo tempore in oppido Trimatiano territorij Arelatenſis inuentæ ſunt reliquiæ SS. Mariarum Iacobi & Salomæ, opera imprimis ac ſtudio Renati Ieruſalem & Siciliæ Regis ac Comitis Prouinciæ, qui cum Eccleſiaſtem de B. Virginis & Mariarum laudibus diſſerentem aliquando audiſſet, vehementi & arcano erga Marias ſenſu pietatis affici ſe ſenſit, remque ei quem tunc à confeſſionibus habebat aperuit. Cui Confeſſarius in eo Prouinciæ loco, cui ab *Domina Maris* nomen impoſitum eſt Diuarum iacere corpora alias ſe legiſſe reſpondit. Reſponſo Rex mirificè delectatus miſit continuo qui ſacrum locum inuiſerent ſupplicémque ab ſe Nicolao V. Pontifici Maximo libellum offerri curauit, de literis ad quæſtionem de mulierum ſanctitate habendam impetrandis. Regis poſtulatis Pontifex ſubſcripſit nullaque mora datæ Pontificiæ literæ ad Petrum De Fuxo Cardinalem, qui tunc Auenione Gallias & Hiſpanias Legatus Pontificius obtinebat, cuius authoritate coacta Synodo Prouinciali inter plures Epiſcopos, Abbates, Prothonotarios & alios magno numero Theologiæ Doctores, qui inuentioni adfuerunt eique tanquam certæ & autenticæ ſubſcripſerunt teſtes viui ac præſentes anno 1448. aut 1449. numeratur hic noſter *Petrus De Lacu* Abbas Sancti Victoris Maſſilienſis, vir bonus moribus, & vitæ integritate conſpicuus.

His temporibus hoc eſt ab anno 1431. vſque ad annum 1447. vbique à doctis & indoctis pariter diſputatur, ſit ne Pontifex Concilio an Concilium Pontifici ſubiectum, quos Papa anathemate notauit, nam & ipſe Concilium Baſileenſe literis ſuis approbauit primò, poſtea verò abrogare conatus eſt reuocato inde Iuliano Cæſarino Legato. Concilium Bono-

niam,

niam, inde Florentiam tranſtulit, vbi Palæologus Græcorum Imperator præſens de S. Spiritus proceſſione Latinis conſentit, conueniuntque cum Romanis Armenij, & Indij. Græcis purgatorium, & Romanum eſſe vniuerſalem Epiſcopum ſuadetur, quod tamen domum reuerſi ſtaſu Marci Epheſini Antiſtitis denuo negarunt. Sed inter Baſileenſis Concilij decreta illud numeratur, quod Eugenio Pontificatum abrogare & Amadeo Sabaudiæ Duci (is cum paucis familiaribus ſtudio ſanctioris vitæ in Ripalia ſeceſſerat) deferre auſi eſſent. Felici nomen inditum omine infelici. Quippe Baſilea Baſilicum peperiſſe vulgo ferebatur, qui tamen Amedeus Eugenij factione impeditus eſt, quo minus Romanam ſedem aſcenderet, adeo vt Schiſma maximum in Eccleſia ſit ortum. Porro defuncto Eugenio ſubſtitutus eſt Nicolaus V. Lucenſis ex humili loco, vt pote primo Magiſter, poſtea Subdiaconus tandem ob rem in Baſileenſi Synodo bene geſtam Papa creatus. Is Amadeum Sabaudum Cardinalibus annumerat, & Germaniæ Legatum creat. Bernardinum Senenſem Catalogo Sanctorum adſcribit, literas humaniores inſtaurat, ſtipendia viris doctis aſſignat, & ſumma liberalitate fouet non ſolum eruditos Italiæ ſed & eos qui Conſtantinopoli profugerant Romam, Gazam nimirum Trapezuntium Argyropilos quorum opera omnes meliores artes renouatæ ſunt & redditæ emendatiores. Nicolaum Calixtus III. excepit, eoque functo Pius II. vir doctiſſimus qui Æneas Siluius antea vocabatur anno 1458. Pontificatum iniit, cuius ad bellum Turcis inferendum conſilia deinceps omnia ſpectarunt. Obiit Anconæ anno 1464. breui tempore magna collecta gloria, ſex enim dumtaxat annis præfuit. Hunc Paulus qui II. numerabatur eſt ſequutus. Anno 1453. die 29. Maij Conſtantinopoli poſt diutinam obſidionem grauiſſima tandem oppugnatione potitus eſt Mahometes Amuratæ filius cognomento Magnus Turcarum Imperator vrbe Conſtantinopoli, in eaque tantam crudelitatem exercuit, vt nulla id queat oratione explicari. Cæſar Conſtantinus inter fugiendum prope portam ciuitatis trucidatus eſt, eius amputatum caput cuſpidi infixum circumferri per vrbem voluit Turca, iuſſit & crucifixi Chriſti imaginem erigi in vrbe & ſuper inſcribi. *Is Chriſtianorum Deus eſt.* Præcepit autem eam ſtercoribus proiectis ignominiæ cauſa conſpurcari. Cæſaris coniux & filiæ vna cum aliis honeſtioribus matronis in conuiuium pertractæ ſunt, atque ibi primum conſtupratæ poſtea fruſtulatim diſſectæ.

130. *Ogerius De Anglura* electus Abbatiæ dignitatem adeptus eſt anno 1463. quem prudentia, magnitudine animi, liberalitate, ac cæteris ampliſſima fortuna dignis ornatum fuiſſe virtutibus ferunt. Sic vt Epiſcopus Maſſilienſis factus ſit anno 1496. 27. Decembris. Abbatialis verò præfecturæ 33. Hoc Abbate Paulus II. bello ſacro Matthiam Hungariæ Regem præpoſuit, Cardinalibus purpuram inſigne dedit. Georgius Scanderberchus vir bellicoſus in Græcia Turcis reſiſtit. Franciſcus à Paula Ordinem Minimorum, Ludouicus II. Rex Franciæ Ordinem equitum S. Michaëlis inſtituit. Xiſtus inde IV. Pontifex Paulo ſubrogatus

anno

anno 1471. Iubilæum in 25. annum reduxit & celebrauit ipſe primus. In Galliis Anglorum excuſſo dominatu reſpirabat Carolus, niſi quod à bello quiete parta, domeſticas in turbas incidit. Nam Ludouicus eius filius offenſus patri ad Philippum Burgundiæ Ducem receptum habuit anno 1456. nec inde in Franciam rediit ante illius obitum, qui incidit anno 1461. Iulij 22. Carolus ſubinde Burgundiæ Dux vincitur & occiditur propè Nanſem vrbem à Lotaringicis & Heluetiis, nam Lotaringiæ Duci Nanſen eripuerat Carolus & in Heluetia Granſem ciuitatem & oppidula alia occuparat, præterea & in Granſen oppido quingentos & duodecim numero Germanos laqueo iuſſerat ſtrangulari. Aſt vbi Ludouicus XI. Franciæ Rex contra communem hoſtem cum Heluetiis ac Renato Lotaringiæ ſocietatem feciſſet, clade ab Heluetiis accepta, Renatus non modo Prouinciam ſuam recuperauit, ſed etiam aduerſus Carolum contendit in Lotaringiam; ibi dum Nanceium obſidet ab Renato Germanicis & Heluetiis inſtructo victus Carolus in acie cecidit anno 1477. vnica relicta filia Maria, quæ Maximiliano Friderici Imperatoris filio nupta. Ludouicus Franciæ Rex extemplo Burgundiam veterémque in Belgica ditionem audita Caroli morte poteſtati ſua ſubiecit. Obiit Turone anno 1483. cum prius ad ſe Franciſcum de Paula acciuiſſet ex Italia virum Sanctiſſimum ac miraculis inclitum, à quo Minimorum Ordinem inſtitutum alias meminimus.

Alter Hieruſalem & Siciliæ ac Prouinciæ Comes Renatus vixit ſummè à Prouincialibus deſideratus, inter ſuorum temporum putatus Delicias Ex Iſabella Lotaringa vxore ſeptem ſuſcepit liberos, mares quatuor & puellas tres. Ioannem Calabrorum Ducem & ex eo nepotem Nicolaum, Ludouicum Pontis Marchionem, Carolum Guiſiæ Comitem, & Renatum, qui omnes naturæ ordine turbato patri prædeceſſerunt, nullis liberis ſuperſtitibus. Filias habuit Iolandam Lotaringiæ Ducatus hæredem, quæ filio Vaudemontio conſobrino nupſit, Margaritam Henrici VI. Anglorum Regis vxorem, & Blancam quæ in ipſo virginitatis flore deceſſit. Itaque nullos habens maſculos quos hæredes inſtitueret Carolum ex fratre nepotem filiabus antepoſuit, & eum teſtamento ſibi hæredem inſtituit. Moritur Calend. Iunij anno 1480. ætatis anno 73. regni 47. Aquis ſextiis in ſua Metropoli cuius corpus Andegauium delatum in Mauritiano fano ſepultum eſt. Vixit optimus Princeps adeo vt *Boni Regis* elogio publicè etiam num à noſtris hominibus vulgo donetur.

Subinde Renati optimi Principis ex fratre nepos Carolus ex patrui teſtamento ſucceſſit anno 1480. & regnauit 18. menſes, teſtamento condito anno 1481. die 10. Decemb. Ludouicum XI. Gallorum Regem hæredem inſtituit, & poſt mortem eius Carolum filium & omnes regni Francici ſucceſſores. Defunctus eſt eodem menſe Maſſiliæ eiuſque corpus Aquas ſextias delatum in Diui Seruatoris æde ſacra honorificè ſepultum eſt. Succeſſit igitur ex teſtamento Caroli ſupradicto Ludouicus XI. Gallorum Rex anno 1481. Sed quoniam initio nonnulli, filiæ Lotaringiæ partibus fauebant. Franciæ Rex vt erat prudentiſſimus vt Comitatus

poſſeſſionem adipiſceretur, eximium virum Palamedem Forbinum hominem Prouincialem & qui ſuorum mores nouerat, Proregem conſtituit ſumma cum poteſtate & imperio, literis datis vt criminis reos aut capitis poſtulatos reſtitueret, & quæ ſummi eſſent imperij, quod nullis poſthæc conceſſum eſt Proregibus.

113. *Robertus de Calach* aliàs *De Gicibè* Britto in Ogerij Abbatis locum venit anno 1496. Pontificatus Iulij II. anno 3. ſpectatæ virtutis & multiplicis eruditionis rerumque variarum cognitione inſignis, qui primò Redonenſis & paulo pòſt Nannetenſis Epiſcopus ac demum Reginæ Annæ ſtudiis à Pontifice Iulio Cardinalium numero adſcriptus, de quo plura capite ſequenti de Cardinalibus. Is erat Ludouici XII. Regis Gallorum apud Iulium ſecundum orator. Et quidem humili loco natum ad tantam dignitatem nó modo virtus ſed principum fauor imprimis euexit, ad quem tamen tanquam ad ſcopulos ſocordia ſua atque deſidia ita infœliciter appulit, vt breui ſe Gallia expulſum naufragumque viderit, quippe delatis apud Regem æmulorum criminibus gratiæ Iulij Romani Pontificis affectatæ ſupra ſuam ſuſpectus, cùm ſtudioſius partes aduerſariorum tueri ac diligentius aliena quam propria ſibique à Rege commiſſa ſuſcipere negotia videretur, ſimul honore ac ſacerdotalium beneficiorum omnium quibus in Gallia fruebatur reditibus exutus eſt. Quo faſtigio deiectus in eam paupertatem vel potius egeſtatem ac mendicitatem redactus eſt, vt ad vſus vitæ neceſſarios ſtipem à Collegio Cardinalium ſuſciperet. Romæ mortem obiit glorioſæ fortunæ exitum ſortitus inglorium anno 1513. die 9. Nouembr. Præfecturæ Abatialis 18.

Quis toto hoc tempore ſtatus eſſet regni Siciliæ ac Comitatus Prouinciæ noſtræ, annales loquuntur. Carolus VIII. Franciæ Rex ſuſcepta belli expeditione ad Neapolitanum recuperandum regnum, quod ab Renato Andegauenſium Duce in Ludouicum XI. patrem eiuſdem Caroli tranſlatum Ferdinandus occupabat Alphonſi magni filius & alterius Alphonſi pater Regis Aragonum anno 1494. ſuperatis Alpibus in Italiam deſcendit, quam cum repentino terrore compleſſet, expeditum per Tuſciam Romam vſque & Neapolim deinceps itèr habuit. Romæ ab Alexandro VI. Conſtantinopolitani Imperij titulum accepit anno 1495. cum ſuperiore Ferdinandus iam exceſſiſſet, cuius filius Alphonſus aduentu Caroli perterrefactus in Siciliam traiecit, ac regno ſe abdicans id Ferdinando filio reliquit. Ferdinandus metu Francorum in Iſchiam inſulam ſeſe recepit. Carolus Neapolim ingreſſus die 22. Februarij breui toto regno potitus eſt. Sed extemplo in Franciam remigrans, documento fuit quanto difficilius ſit tueri res quàm parare. Tam fœlix victoria omnes fermè Chriſtianos Principes ſibi metuentes in Francum armauit. Haud procul Parma dubio marte dimicatum eſt. Rex Francus amiſſo exercitus robore ac flore diſceſſit. Itaque Ferdinandus Rex qua fauore procerum qua auxiliis Regis Hiſpaniæ, Conſalui eximij Ducis opera regnum Neapolitanum facilius penè quam amiſerat recepit. Carolus primus omnium anno 1486. menſe Octob. Comitatus Prouinciæ & Forcalquerij & terras quæ illi

illi adiacent regno (quoad protectionem tantum) vniuit, hac lege vt Comitatus ipſi proprium nomen, dignitatem, ſtatuta, conſuetudines, mores, priuilegia, libertates & immunitates retinerent. Hinc in omnibus principalibus literis quas ſolent optimi principes decernere, ſe Regem Gallorum & Comitem Prouinciæ ac Forcalquerij terrarumque adiacentium nuncupat. Quoniam Comitatus Prouinciæ & Forcalquerij terræque illis adiacentes vt vulgo dicuntur in regnum cooptatæ ſunt, non acceſſorie ſed æque principaliter vt fuſe lateque diſputat Declaperiis in Epitome hiſtorica de Prouinciæ Comitibus & alibi. Carolus mortuus eſt anno 1497. cui ſucceſſit Ludouicus XII. tunc Aurelianenſium Dux qui anno 1498. eamdem confirmauit vnionem & denuo principaliter adiunxit. Eſt vero 25. Comes Prouinciæ & Forcalquerij. Quod autem ſupereſt de Franciſco I. Henrico II. Franciſco II. Carolo IX. Henrico III. Henrico IV. Ludouico XIII. & Ludouico XIV. nunc fœliciſſime regnante ex Francica repetes hiſtoria.

132. *Claudius de Carſonuille* vacantem Roberti morte Abbatiæ titulum accepit anno 1514. Diu Monaſterij Chitiaci in Diœceſi Mimatenſi, tum S. Amantij in Ruthenenſi nec non Parthenonis Artacellæ in Aquenſi Prior fuit plurimaque ſcientia ornatus, & in negotiis ſæcularibus verſatus ſedit annos 4. viuendique finem fecit anno 1517. Hic poſtremus cenſetur inter Abbates titulares vt vocant, quique dominio natiuo gentilitioque iure per Monachorum ſuffragia & inſtitutionem beneficium adepti Abbatiam adminiſtrarunt. Nam cæteri deinceps ſola Pontificum aut Regum voluntate adminiſtrationem ac poſſeſſionem facultatum Monaſterij fiduciario duntaxat titulo adiere. Hoc tempore poſt Iulium II. factus eſt Papa Leo X. Florentinus Laurentij Medicis filius. Is Ducem Vrbinatem deiecit, muſicorum ſtudioſiſſimus Anno 1515. 8. Calend. Februa. Franciſcus Valeſius apud Remos Rex inauguratur tum anno 1516. expeditione Mediolanenſi ſuſcepta cum Heluetiis pugnans victor euadit, Mediolanum recipit, Maximilianum Sfortiam Ducem captum in Franciam mittit, cum Heluetiis fœdus init. Anno 1517. remiſſio & venia ſcelerum omnium indulta à Leone Pontifice iis qui aut nomina darent aut bona ſua erogarent in expeditionem Turcicam, quæ *Cruciata* vocitata eſt. Qua occaſione Martinus Lutherus Saxo Ordinis D. Auguſtini primum aduerſus Indulgentias Pontificis ſcripſit, mox peiora auſus vnde non pauci nec parui in Eccleſia Germanica tumultus orti ſunt. Quare ipſe cum ſuis ſectatoribus à Romano Pontifice & Cardinalibus anno 1520. die 37. Iulij hæreticus renuntiatus eſt.

SÆCVLVM XII.

Annus Chriſti 1520. *A Conditu Monaſterij* 1100.

133. A*Guſtino Triuultio* Mediolanenſi Papæ Iulij II. cubiculario ac deinde Leonis X. ſummus Abbatiæ Magiſtratus mandatur

anno 1517. ſtudio Franciſci Regis Chriſtianiſſimi, ad quem ius lectionis nominationiſque ſpectabat & authoritate eiuſdem Leonis qui hominem non ſolum ſacerdotalibus prædiis ſed etiam purpura ornauit. Nam Triuultios tunc fuiſſe Gallicarum in Republica partium liquido conſtat ex Annalibus Ludouici XII. vbi dicitur Triuultium qui Inſubres eiuſdem Regis nomine gubernabat quod Guelphicæ factionis eſſet, Mediolanenſes odiſſe, nam hæc ciuitas Gibellinorum parti ex antiquo fauebat, propterea Ludouicum Sfortiam apud Maximilianum degentem clam reuocaſſe ſeque illi tradidiſſe anno 1500. Verùm paulo pòſt captus Ludouicus à Francis cum Cardinali Aſcanio fratre ad arcem Lochienſem, id oppidum in Turonibus ſitum eſt, in cuſtodiam mittitur in qua 10. annos vixit. Egit verò Auguſtinus Romæ apud ſummum Pontificem Galliæ patronum ac præſidiarium tutorem, vt vocant, ac Comiti Ioanni Ludouico De Fieſco occulta illa, quæ inierat conſilia, in quibus haud exigua rei Gallicæ vertebantur commoda & momenta, deſignauit ac tandem ſuaſit. Præeſt Auguſtinus Abbatiæ annos triginta ſupra vnum fœlici vero exitu diem obiit Romæ 13. Calend. Auguſti anno 1548. Pontificatus Pauli III. anno 14. ſepultus ad Populum. Inter hæc Leo Pontifex moritur Adrianus VI. Traiectenſis præceptor Caroli Imperatoris moderatæ vitæ homo in eius locum ſufficitur, ſedit menſes 20. Pontificatum eius Rhodienſis clades funeſtum fecit. Rhodus quippe dum Chriſtianorum Principum cunctantur auxilia à Solimano in deditionem accepta eſt anno 1522. Inde Rhodiis Equitibus Melita aſſignata. Per idem tempus Belgradum quoque Hungariæ propugnaculum amiſſum. Anno 1523. Clemens VII. Florentinus Leonis X. patruelis ſummus Pontifex ſalutatus, præeſt rebus annos 11. Qua eadem ætate Ieſuitarum ſocietatem à viro Sancto & nobili Ignatio De Loyola in Cantabria nato inſtitutam Paulus III. confirmandam duxit, quod præclaro pietatis exemplo & religionis augmento S. Ignatij aſſeclas in dies excreſcere, & à tam pia iam tum optimorum hominum Societate, maiora ſemper Chriſtianæ Reipublicæ incrementa expectari poſſe ſapientiſſimus Pontifex animaduerteret. Annus 1525. Francorum clade inſignis fuit. Franciſcus Rex Franciæ dum Papiam obſidet amiſſo exercitu in Cæſarianorum poteſtatem venit. Inde abductus in Hiſpaniam ſeſe filiis traditis, filios vicies centenis aureorum millibus redemit.

134. Sublato è viuis Triuultio ſublegitur Abbas *Iulius de Runere* ſiue à Robore Ducis Vrbinatis filius ideoque Cardinalis Vrbinas dictus anno 1548. qui humanitate, iuſtitia, manſuetudine etiam ante purpuram effulſit. Factam habuit ab Henrico II. Rege Chriſtianiſſimo deſignationem & nominationem tum à Paulo III. qui iam eum in Cardinalium munerum cooptauerat, beneficij collationem. De hoc præconium faciendi locus erit infra cum de Cardinalibus. Mortem obiit Fotoſempronij III. nonas Septemb. anno 1578. Cadauer eius Vrbinum tranſportatum in templo S. Claræ conditum fuit. Secundum hæc S. Franciſcus Xauerius è Societate IESV à Paulo Legatus in Indiam non modo Indiæ vltimique

Orientis

Orientis oras & Molucas Mauricaſque Inſulas Chriſtianis excoluit inſtitutis, ſed etiam Iaponiam regionem ſatis amplam in vltimo Orbis terræ-angulo ſitam Euangelio imbuit primus.

135. In amici *Petri Rodulphi* gratiam commodumque abdicauit Abbatiam Iulius De Ruuere apud Iulium III. ſummum Pontificem anno Chriſti 1550. Præfuit Rodulphus annos 5. duntaxat, nam placuit viro religioſiſſimo ad tranquillioris vitæ portum appellere, & Abbatis munere quo perhonorifice fungebatur ea lege decedere, qua poſſet ius eius poſſeſſionémque gratis Laurentio Strozio amico ſuo transferre. Fuit Rodulphus patria Florentinus peræque nobilis & eruditus, Mediceorum familiæ cognatione proximus. A Gallorum Rege Henrico II. ampliſſimo & doctiſſimo Epiſcopatus Albienſis cenſu auctus, nunc aſpirante eadem Regij fauoris aura noſtrorum Abbatum iuribus ac titulo cooptatur.

Secundum hæc Caluini per Gallias nouus increbuit error, & qui illum ſpargebant, fictæ integritatis fuco ac ſpecie haud paucos illexerant. Contra hos omnes Tridenti per id tempus Synodus habebatur, anno cœpta 1545. Paulo III. Romano Pontifice ſed ob ciuilia Chriſtianorum Principum diſſidia in longum extracta, ſub Pio denique IV. anno 1563. finem accepit. Tum etiam Carolus V. Imperator rerum humanarum tædio & amore ſeceſſus, anno 1555. apud Bruxellas regno ſe imperioque abdicans illud in Philippum filium huius verò adminiſtrationem in Ferdinandum fratrem tranſtulit. Hoc velut onere leuatus in Hiſpaniam nauigauit, ibique ſe S. Iuſti monaſterio ſepſit, vbi anno 1598. Ferdinando per ſeptemuiros renuntiato Imperatore viuere deſiit.

136. *Laurentius Strozius* Florentinus Philippi Strozij perilluſtris ac præpotentis viri ac Clarices ſiue Claræ Medicéæ Leonis X. neptis ac principis filius ea qua dictum eſt lege ſucceſſit anno 1555. Is caſtrenſi virtuti ac militari, cui primium incubuerat nuntio remiſſo cùm ſe ad Clericorum ſacrum Ordinem ac numerum aggregaſſet, Henrici Regis Chriſtianiſſimi Conſiliarius primùm tum Epiſcopus Biterrenſis, tam nobilitatis quam prudentiæ ergo, Presbyter Cardinalis S. Balbinæ abſens creatus eſt Romæ à Paulo IV. anno 1557. Idibus Martij ac deinde Epiſcopus Albienſis, mox Archiepiſcopus Aquenſis & vniuerſitatis Cancellarius renuntiatus, Maſſiliæ iuramentum præſtitit in manibus Primicerij Domini Nicolai De Flotte in ſuprema Aquenſi curia Senatoris integerrimi anno 1566. Obiit Auenione 1571. 19. Calend. Ianua. præfecturæ ſuæ Abbatialis anno 15. Hoc Abbate Marcellus II. Veteri Sanctitate Pontifex à Deo oſtenſus magis quam datus anno 1555. vix trium hebdomadarum Pontificatum geſſit, quo tempore tot tamque illuſtria Pontificiarum virtutum documenta dedit, vt in plurimos annos deſiderium reliquerit ſui, Paulus IV. inde ſucceſſit Ordinis Theatinorum conditor idémque Orthodoxæ religionis vindex acerrimus. Multa & præclara eius inſtituta etiam nunc vigent, ex quo numero illud eſt vt Iudæi certis ſeptis incluſi habitent croceis pileis inſignes. Cæterum Chriſtiana religio in Oriente & India magnis auctibus creſcebat. Itaque Paulus Luſi-

tani Regis rogatu aliquot inibi ſedes Epiſcopales inſtituit. Angliæ regnum Mariæ Reginæ morte ad Elizabetham Boleniæ filiam deuolutum eſt & Angli ad errores priſtinos reuoluti. Anno 1558. Henricus Franciæ Rex pacem cum Philippo Rege affinitatémque iunxit, filia nupta & data in coniugium eidem Philippo anno 1559. Iunij 29. verum vt humanæ res ſunt tanta hilaritas breui ingenti mœrore compenſatur Henrici Regis obitu, qui per ludicrum certamen equitum, lethale in capite vulnus accepit, obiitque Iulij X. ætatis 43. regni 13. Pius I V. Pontifex Paulo ſucceſſit anno 1560. Is Ferdinando Cæſari Auguſtales titulos detulit, in Pauli I V. cognatos grauiter animaduertit. Tridentinum Concilium à Paulo I I I. inchoatum, integratum à Iulio, ab ſe renouatum abſoluit ingenti rei Chriſtianæ bono. Poſt infœlicem Henrici Regis caſum Chriſtiana religio ruere cepit, nam cum Franciſci I I. ac deinde Caroli I X. Regum pueritia contemptui eſſet, Caluiniani ingentes exciuere motus. Etenim Principe Condenſi & Admiralio Franciæ Ducibus multas vrbes Regi ademptas ſua peſte oppleuerant, atrociſſima ſupplicia Catholicis inferentes ſacraque omnia populantes. Pius exinde V. ſubrogatus anno 1566. Elizabethæ Anglorum Catholicis infeſtæ anathematis notam iuſſit regnique ius ademit. Ad hæc perfecit vt Carolus I X. Rex Franciæ decretum Aurelianenſe de libertate religionis aboleret.

137. Altero circiter ante obitum anno nempe 1570. Strozius cognato ſuo nobili ac noto *Iuliano De Medicis* Abbatiam S. Victoris Maſſilienſem ſimul atque Archiepiſcopatum Aquenſem gratuita muneris traditione detulit. Magnam Mediceorum familiam priſca & inſigni nobilitate Hetruriæ, Sceptro Imperatorum & Regum affinitatibus claram quemadmodum Cardinalitius apex ſed magis Apoſtolicæ ſedis fulgor illuſtret, fuſe capioſeque teſtantur ſacri & prophani annales. Sæculo integro non vertente quatuor in ſumma ea ſede collucentes Chriſtianus orbis aſpexit, Cardinales ætate penè ſuppares omnino octo. Si regium requiras diadema duas recens habuit Gallia reginas Mediceas, Catharinam Henrici I I. coniugem ac trium in paterno regno Valeſiorum fratrum ſibi ſuccedentium optimam parentem; Mariam alteram quæ Ludouicum Iuſtum Henrici Magni filium Galliarum atque Europæ delicias, edidit. Sed hic de Iuliano noſtro eſt quod breuiter dicam. Strozio graui iam annis ac meritis conſanguineo, attributum eſſe à Pio V. Pontifice ex Regis Caroli I X. nuncupatione Iulianum de Medicis, ex Biterrenſi primum Epiſcopo, tum ex Albienſi ſucceſſorem Archiepiſcopatus Aquẽſis & Abbatiæ S. Victoris Maſſilienſis ad annum 1507. Quem præſulem qui norit fateatur neceſſe eſt non ſolum prudentia, ſed & magnitudini animi, liberalitate ac cæteris ampliſſima fortuna dignis virtutibus ornatum fuiſſe. Monumenta Vniuerſitatis Aquenſis inter magnæ notæ Cancellarios Iulianum De Medicis Archiepiſcopum adſcribunt anno 1571. Pater illi fuit Petrus Franciſcus De Medicis, Mater Maria Soderini pietatis ac religionis ſtudio clariſſima fœmina & inter Florentinas familias illuſtriſſimo ac nobiliſſimo genere orta, quorum ſollicitudine iam inde à puero libe-

ralibus

ralibus diſciplinis imbutus & pari morum elegantia ornatus magna optimæ indolis & futuræ magnitudinis haud obſcura argumenta præ ſe ferebat. Maiorum veſtigia perſequutus, quos fœderatos & neceſſitudine atque armorum ſocietate iunctos habuit Gallia ad hanc ſibi à Carolo Rege Chriſtianiſſimo promerendam gratiam viam aperuit. Sed & maioribus donis auctus digna tanto præſule purpura gentilitia effulſiſſet, ſi temporum ratio & valetudo corporis ſiuiſſent illum amplius ſuperuiuere. Geſſit munus officiumque Abbatis annos 16. ceſſitque dignitatis iure ac poſſeſſione Roberto Frangipani anno quo ceſſit è vita 1588. eius corpus datum eſt ad Sepulturam in Monaſterio S. Victoris Maſſiliæ.

Hoc tempore pugnatum eſt nauali prœlio contra Turcam ad Naupactum Corinthiaci ſinus oppidum. Pio V. ſummo Pontifice certam à Deo pollicente victoriam, & manifeſtum inita pugna cœleſte auxilium fuit. Ventus qui aduerſus noſtris erat, in hoſtem verſus: hoſtilis claſſis victa captaque eſt memorabili ad poſteros victoria, qua fuſi fugatique barbari, ducentæ triremes partim captæ partim depreſſæ, Turcarum cæſa vel captiua fuere ad 25. millia, viginti Chriſtianorum libertati reddita. Atque hoc vltimum Pij V. mortalium operum fuit. Gregorius X I I. deinde Pontifex ſummis Patrum ſtudiis lectus 3. Idus Martij anno 1570. cuius Pontificatus initio perduelles Hugonoti qui in apertam rebellionem eruperant, magno numero Lutetiæ trucidati ſunt cum ad celebrandas Henrici, Borbonij Nauarræ Regis qui tum illarum partium erat, cum Margareta ſorore Caroli nuptias eò frequentes aduenissent. Pari in pleriſque Galliæ vrbibus cæde mactati ſunt hæretici. Ea Lutetiæ inchoata eſt 9. Calend. Septemb. anno 1572. die S. Bartholomæo ſacro, à quo deinceps nomen inuenit. Anno 1585. Gregorio ſublectus Sixtus V. publico in Senatu Nauarræ Regem Henricum Borbonium, Principem Condenſem Anathemate percuſſit, & Oratorem Galliæ Regis quod ab eo Apoſtolicus Nuntius à Sixto miſſus non reciperetur Roma excedere iuſſit. Inter hæc conſpiratio Francorum procerum de profligandis hæreticis ingentes turbas conciuit in Gallia, eoque res demum erupit vt Henricus Guiſius conſpirationis princeps, & Ludouicus Cardinalis eius frater per Bleſenſia totius regni Comitia iuſſu Henrici I I I. Galliæ Regis interfecti ſint. Cardinalis Borbonius Archiepiſcopus Lugdunenſis, Dux Nemorenſis aliique eius factionis proceres in cuſtodiam dantur. Sequutus Sixtum Vrbanus V I I. anno 1590. qui die à Pontificatu X I. diem clauſit extremum. Subrogatus Vrbano Gregorius X I V. Pontificatum propè annum geſſit. Innocentius I X. deinde creatus Pontifex trimeſtris, cui ſublectus Clemens V I I I. anno 1592. clauum tanti imperij tenuit, & Reipublicæ Chriſtianæ gubernacula tractauit annis omnino tredecim.

138. *Robertus Frangipany* Romanus abdicationis ope nactus Abbatiam à Iuliano Mediceo anno 1588. rexit annos circiter 34. viuendique finem fecit 17. Aprilis 1622. Ex gente Frangipany non minus egregiis belli facinoribus quàm perilluſtri & ſupra ſexcentos atque amplius annos per antiqua nobilitate inclyta natus eſt. Robertus literarum ſtudia

poſt

poſt peractam pueritiam in patria cum tranſegiſſet Philoſophiæ aliarumque bonarum artium cupidus in Academias peregrinatus eſt, quibus bene cultus mox Romanam curiam petiit vbi rerum ciuilium vium comparauit ac nobiliſſimæ familiæ ſuæ morumque commendatione omnibus acceptus præſertim Clementi VIII. & Henrico IV. Francorum Reg , quorum fœderati ſtipendiariique vt plurimum fuere Frangipany municipes, vtriuſque animum & gratiam ſibi in eo conciliaſſe videtur quod cum Iulianus Medices optaſſet de Abbatis S. Victoris Maſſiliæ Officio decedere, atque illud mox paulo ante mortem in Regis, cuius beneuolentia ad ſe profectum erat, libera poteſtate repoſuiſſet nihil abfuit quin illo ſtatim munere Frangipany noſtri virtutem ornaret.

Hoc Abbate Henricus IV. Galliæ Rex vxorem duxit Mariam Mediceam Franciſci olim magni Etturiæ Ducis filiam, cum enim anno iam ſuperiore 1597. Clemens VIII. matrimonium quod inter Regem & Margaritam Valeſiam ſub Carolo IX. contractum fuerat de partium conſenſu nullum eſſe declaraſſet, tum propter, conſanguinitatem de qua nulla ſufficiens extitiſſet diſpenſatio, tum propter aliàs allatas atque probatas cauſas, rex hoc anno 1598. prædictam deſpondit ſibi Mariam, quæ menſe Nouemb. Maſſiliam appellens Regio Comitatu Lugdunum ad Regem deducitur, vbi exeunte anno nuptiæ conficiuntur, ſolennia celebrante Legato Aldobrandino Anno 1603. Societas IESV ante annos IX. Lutetia aliiſque ciuitatibus Senatus conſulto iuſſa cedere priſtinas in ſedes Regis edicto reuocatur, exeunte anno 1603. quod edictum Senatus Pariſienſis 4. Nonas Ianua. ſequentis anni ratum habuit. Eadem Societas à pleriſque regni ciuitatibus expetita ſumma Regis humaniſſimi voluntate paſſim ſcholas aperire cœpit. Anno 1610. Martij 14. Lutetiæ Pariſiorum vnius deteſtandi ſicarij parricidium abſtulit Henricum IV. poſtridie quam incredibili apparatu Mariam coniugem apud D. Dionyſij oppidum, vt reginas mos eſt, vngendam coronandamque curauerat. Succeſſit in regnum Ludouicus XIII. eiuſdem Henrici filius natu maximus, qui necdum annum ætatis nonum implerat. Collata eſt regni adminiſtratio reginæ eius matri donec ipſe adoleſceret, qui interim Octobri ſequenti inauguratus eſt Rhemis & ſacro Chriſmate vnctus à Cardinale Ioieuſio, qui & ipſum baptiſauerat & reginam inaugurauerat.

SÆCVLVM XIII.

Annus Chriſti 1620. *A Conditu Monaſterij* 1200

139. CAducam morte Roberti Abbatiæ poſſeſſionem iniit *Antonius Borbonius* Regio Francorum genere ortus, cum enim Henrici III. morte Valeſiorum ſtirps regno idonea defiiſſet Borboniorum in familiam vt agnatione proximam iam rerum ſumma deflexerat, cuius origo ab Roberto Claromontano Comite, S. Ludouicis ſecundo filio deducitur.

Is

Is Ludouici XIII. frater creatus, primùm Abbatiæ Pariſienſis S. Germani De Prato, tum huius Maſſilienſis S. Victoris ampliſſimo cenſu fuit auctus anno 1623. Præfuit annos circiter 10. longioraque imperij ſpolia ſibi pollicentem anno 1632. vita deſtituit. Ætate ineunte puerili conceptam omnium opinione ſpem ratam exploratamque reddidit, tot illis præſtantium virtutum indiciis, quæ vel id temporis haberet. Præſtabat ingenio peracri excellentique cuius fuit ad omnes artes tanta induſtria, vt in Flexienſi Collegio Societatis IESV vbi ſcholarum officia diligentiſſimè obiuit, non modo in eloquentiæ ſchola eruditionis facundiæque palmam tulerit, ſed & in Philoſophia & Theologia æquales inter, omnium rerum quibus ornari ſtudia iſta ſolent, principatum obtineret. Animus item honeſtæ laudis ac gloriæ incitatus ſtimulis, natura docilis & ad fingentis arbitrium teneri, candidi mores & amabilis indoles, cuius officio & vſu pene quotidiano tantam ſibi beneuolentiam, conciliauerat ab Rege Ludouico, vt ipſum præ cæteris in amoribus & deliciis Rex haberet. Hæc & alia id genus quamuis magna per ſeſe tamen in Antonio non niſi ſemina erant & initia quibus ad dignum principe decus ſenſim perficerentur, & adoleſcerent eius præclara merita.

140. Alter ab hoc Abbate fuit *Ludouicus De Nogareto* anno 1633. vir admodum literatus & literatorum valdè amans, multarumque rerum ſcièntia instructus. Sic enim puer nobiliſſima ſtirpe atque, indole ſiue parentis hortatu, ſiue ſuaptè ſponte in noſtro Flexienſi Collegio I.. artum ſtudia exercuit, non vt eas oblectamenti & acroamatis duntaxat adhiberet loco, quod pleriſque ordinis illius vel palam vel vſu tacito ac iudicio perſuaſum videtur, vt quiſque ſummo loco natus eſt, ita nimirum oportere cum otioſis illis & inertibus ſtudiis habere commercij: ſed ad gymnaſij ædes vltrò accederet ipſe quotidie neque in ſcholarum officiis obeundis proprium ſibi quicquam præter cæteros aſſumeret, ac demum ea quæ pars virilis poſtulat onera curationéſque ſuſcipiens, pietate, prudentia, rerum ciuilium agnitione & eloquentia cùm excelleret, ab eminentiſſimo Cardinali Armando Du Pleſſis De Richelieu primum à Secretioribus conſiliis exceptus magnam ſibi apud Ludouicum XIII. gratiam & beneuolentiam conciliarit, cuius authoritate deſignatus Archiepiſcopus Toloſanus poſtremò abſens Romæ in Cardinalium Senatum ab Vrbano VIII. adlectus fuit. Vnde non vulgarem in gerenda Republica authoritatem, quippe in eum grauis ſæpe negotiorum moles inclinabat, & nominis ſingularem amplitudinem habere cœpit. Regij exercitus in Italia primario quaſi iure præfectus multos conſilio ſuo egit victor ex Hiſpanæ factionis auxiliaribus copiis triumphos. Quo in munere obeundo deceſſit in Italia præfecturæ Abbatialis anno 7. Chriſti 1639.

141. *Alphonſus Du Pleſſis De Richelieu* Armando fratre Cardinali natu Prior viſus eſt Ludouico XIII. qui Romano Pontifici nominaretur ſucceſſor Ludouici in Abbatiæ noſtræ infulis paulo ante demortui. Et Regis quidem beneficium amplexus & veneratus Alphonſus an. 1640.

ea vitæ integritate & in ampliſſima fortuna moderatione ſuis quaſi luminibus reſplendet, vt eius radiis & colore purpuræ omnes vſquequaque ſuperiorum Abbatum infulæ colluſtrentur. Aquenſem primo Archiepiſcopatum regere iuſſus hanc laborioſam Prouinciam ita ſuſcepit, vt quod Pontificij eſſet muneris nihil prætermiſſum pateretur. Paucis inde poſt annis ad primariam Galliarum ſedem. Lugdunum traductus, omnes eius officij partes accuratiſſimè eſt perfunctus. Hinc euocatus ad Romanam purpuram quam anno 1629 exeunte, ab Vrbano VIII. eſt prometitus, poſteaquam & honorificis Regis literis fuiſſet flagitatum, & legi, quæ fratres duos ſimul in Cardinalium Senatum cooptari vetat, in gratiam Armandi fratris, & eius in Eccleſiam præclara merita Pontifex derogaſſet. Sed hæc tarda licet ac ſera nimis imperij fœlicitas fuerit, ita tamen fortunent ſuperi, vt ſit fama & laude perenni.

CAPVT XXVI.

Quo tempore, qua occaſione in S. Caſſiani regulam, Regula S. Benedicti ſeſe religioſa, quadam inſitione tranſmiſit?

1. ABbatum ac Prælatorum viuæ voci accedere debet proximè, ſcripta vox regularum, ſunt enim quaſi oſſa neruique religionis vt ſine iis nulla poſſit bene conſiſtere. Quo regulæ nomine vritur Apoſtolus ad Galatas ſcribens. *Quicumque hanc regulam ſequuti fuerint pax ſuper illos & miſericordia & ſuper Iſraël Dei.* Doctrinam ſcilicet Chriſtianam ipſis expoſitam & enucleatam intelligit. Large fuſeque Bonauentura ad particulares religioſorum familias traducit, quoniam in his regulis Chriſti doctrinā perfectius interpretatam quam ſæcularibus tradi ſoleat, & conſiliorum Euangelicorum exactiſſima obſeruatione magis vt ita dicam expolitam eſſe perſpicimus. Et quidem Regula, ſi ad eius primam ſignificationem attendamus, norma eſt qua lineas rectè ducimus & in deſtinatum punctum dirigimus. Inde verò ad præceptiones religioſas hoc nomen tranſlatum eſt, quia vt actiones noſtras velut lineas quaſdam in Deum finem noſtrum ducamus his inſtitutis quaſi regulis ne exorbitent, attente metimur. *Hæc præcepta*, inquit Hugo Victorinus, de regulis Auguſtini loquens, *ideo regula appellantur, quia videlicet in eis nobis rectè viuendi forma exprimitur. Regula autem dicitur eo quod rectè regat vel doceat.*

Cap. 6. n. 16.

Bonauent. in Regu. S. Fräciſ. cap 2.

Hugo. ad Regulas Auguſt.

2. Verum enim & ſcitum eſt quod Ariſtoteles ſcriptum habuit in libro De legibus, eas omnino ad regendam & adminiſtrandam Rempublicam neceſſarias eſſe, reddit autem cauſam, Hieronymo Plato interprete in libro de bono ſtatus religioſi vbi de vtilitate ex regulis ſcriptis, quia virtus bonum eſt arduum ac difficile ac laborioſum, non enim eiuſmodi eſt quod nobis ingeneretur aut nobiſcum naſcatur, ſed ſtudio ac ſudore acquirendum eſt. Itaque cum plerique hominum laborem fugiant & vtilitatem quæ tam carò conſtet negligant, aliquid requiritur quod

Platus l. 1. cap. 25.

quod eos impellat ac penè cogat hanc autem bene viuendi neceſſitatem à lege imponi, qua tamen illud aſſequimur vt cum initio neceſſitate hac coacti bene viuere cepérimus, aſſuetudo deinde & ipſa exercitatio & quaſi experientia quædam eius ſuauitatis quæ in virtute later, eam nobis voluntariam amabilémque reddat. Quod confirmat Hieronymus in Epiſtola ad Ruſticum. *Tibi cum in Monaſterio fueris hæc facere non licebit, & inoleſcente paulatim conſuetudine quod primum cogebaris, velle incipies, & delectabit te labor tuus oblituſque præteritorum ſemper priora ſe laberis.* Epiſto. 4. Quare idem Philoſophus Reipublicæ formam, quam optimam quærit, ſic inſtituendam putat. Vt lex ipſa vigeat, & quodammodo ſola regnet ac regat. Magiſtratus autem & princeps ſint tantum miniſtri & cuſtodes legum, ſed ita vt authoritatem habeant eas & interpretandi & ſupplendi etiam ſi quid emergat, quod ſermone illo generali, quo lex vtitur, minus prouideri aut comprehendi poſſit.

3. Præterea regulam non modo rectè regere ſed rectè etiam docere addit Victorinus cui ſententiæ omnino congruit ille Platonis locus in Plato. Dialo. 9. de legi. quo differit neceſſarium eſſe vt hominibus leges ponantur quo ſecundum leges viuant. Quoniam nullius hominis ingenium ita natura inſtitutum ſit, vt quæ ad humanæ vitæ bonum conferunt ſufficienter cognoſcat, aut ſi cognouerit ſemper exequi poſſit, aut ſi poſſit velit. Ita autem deſcriptæ itaque factæ ſunt religioſorum regulæ, vt nullam partem vitæ noſtræ relinquant quam non informent, interiora, exteriora, animum, corpus, publicè & priuatim, domi & foris ideoque ſimilitudinem in iis ducit Hieronymus Platus ibidem ex Aphoriſmis Medicorum ad tuendam ſanitatem vel ex eo quod in longo accidit ac dubio itinere, ſi quis accuratam totius viæ deſcriptionem & indicem ſecum ferat vt enim illud ad morbos hoc ad errores vitandos plurimum conferat, ita ad animum ſuis item erroribus ſuiſque langoribus qui multo ſunt grauiores liberandum, incredibilem in modum prodeſt, talem inueniſſe vitæ degendæ rationem ac methodum, ex qua te ipſum componere & quaſi ad ſpeculum fingere queas, & in qua meditari quid tibi amandum & inquitendum, quid contra exuendum quidve fugiendum ſit.

4. Atque his tum rationibus quas dixi, tum aliis adducti veteres Monachi qui ſacros Ordines fundarunt ab ipſo familiarum ortu hoc aggreſſi ſunt ſtatim, vt leges ſuas conſcriberent ac vitæ religioſæ tyrunculos ſuis inſtitutis temperarent. Regulam Pachomij quæ ab Angelo fertur dictata apud Palladium in hiſtoria Lauſiaca capite de Tabenneſiotis, de Ægyptiaca lingua in Græcam tranſlatam, fecit Latinam Hieronymus, ac tempore Athanaſij & occaſione aduentus eius in vrbem publicatam ac ſuſceptam in Italia fuiſſe colligitur ex eodem Hieronymo Epiſt. 16. ad Principiam dicente. *Nulla eo tempore nobilium fœminarum nouerat Romæ propoſitum Monachorum, neque audebat propter rei nouitatem ignominioſum, vt tunc putabatur, & vile in populis*, nomen aſſumere. *Hæc ab Alexandrinis prius ſacerdotibus Papaque Athanaſio & poſtea Petro qui perſecutionem Arianæ hæreſeos declinantes quaſi ad tutiſſimum communionis ſuæ portum*

Romam confugerant, vitam B. Antonij adhuc tunc viuentis Monaſteriorum-que in Thebaide Pachomij & virginum ac viduarum dedicit diſciplinam. De
Sozome. li.3. cap.13. Pachomio & eius regula plura Sozomenus & Gennadius in Catalogo. Regula Orſieſij habetur excuſa tomo 4. Bibliothecæ Patrum vbi liber inſcribitur *Regulæ de institutis Monaſticis.* Fuit S. Pachomij diſcipulus vt multis in locis eiuſdem regulæ videre eſt quibus S. Pachomium patrem ſuum appellat. De eo agit Gennadius in Catalogo vbi eum vocat colle-
Socra. lib.4. cap.14. Sozom. lib 3. cap 13. Palla. in Lauſiaca c.18. gam Pachumij & Theodori. Græci autores mentionem faciunt, Socrates, Sozomenus, Palladius Regula Macarij & aliorum SS. Patrum quam ex antiquis tabulis & MM. SS. ſe collegiſſe teſtatur Autor Concordiæ regularum apud Hugonem Menardum. Atque hunc titulum præfert. *Incipit regula Monaſteriorum vel Deum timentium diſcipul r n d eſt Serapionis Macarij Pacnuti & alterius Macarij.* Autores vero huius regulæ prænominati videntur eſſe duo celebres illi Macarij, quorum alter Ægyptius alter Alexandrinus dicitur, de quibus agunt fere omnes hiſtorici ſupra laudati. Serapion qui prope Arſenoitem circiter decem millibus Mona-
Sozo lib.6. cap.28 Caſſia. Coll.3. Palla. c 125. Sido. Carm. 16. chis præfuit in Ægypto, de quo Sozomenus. Paphnutius vero Abbas Monaſterij in Thebaide & anachoreta vltimæ ſolitudinis in regionibus Heracleos, de quo in vitis Patrum. De eo etiam agunt Caſſianus, Palladius in Lauſiaca, illius item & duorum Macariorum meminit Sidonius ad Fauſtum Reienſem. *Nunc duo Macarij nunc & Paphnutius heros.* Ratio eſt quia eodem tempore in Ægypto vt liquet ex præfatis authoribus vixerunt & ſimul de componenda regula conuenire potuerunt. Regula Pauli & Stephani extat in codice M. S. Bibliothecæ Floriacenſis vnum & 40. capitula complectens ſub hoc quidem titulo. *Incipiunt capitula pro quibus ſunt ammonendi fratres Pauli & Stephani.* Et initio regulæ hæc habentur. *Incipiunt tituli pro quibus ſunt fratres ammonendi Pauli & Stephani.* Regulam Tarnatenſis Monaſterij aſſerunt nonnulli eſſe regulam celeberrimi illius Monaſterij Agaunenſis, quod in Heluetia de nomine S. Mauritij & ſociorum conditum eſt, eo quod Tarnadæ locus cuius meminit Antoninus Auguſtus in Itinerario, idem ſit cum Agauno horum Sanctorum paſſione celebrato. Regulæ S. Cæſarij Arelatenſis
Fortu. lib.5 cap 1. & lib.8. cap.1. & 4. Epiſcopi meminit Fortunatus ad S. Martinum Galliciæ Epiſcopum. *Atque aſcita ſibi ſeruetur in vrbe Geneſi Regula Cæſarij præſulis alma pij. Qui fuit antiſtes Arelas de ſorte Lerini.* Tum alibi. *Regula Cæſarij linea nota tibi eſt.* Et infra. *Concipiente fidem Christi Radegundis amore Cæſarij lambit regula quidquid habet.* Mentio fit apud Gregorium Turonicum in Epi-
Greg. lib 9 hiſto. c.41. ſtola Epiſcoporum ad S. Radegundem. *Tamen ſpecialiter definimus ſi qua ſicut dictum eſt de locis ſacerdotalibus noſtræ gubernationi commiſſis, in Pictauienſi ciuitate veſtro Monaſterio meruerit ſociari, ſecundum beatæ memoriæ Cæſarij Arelatenſis Epiſcopi conſtituta nulli ſit vlterius diſcedendi licentia.* Et capite ſequenti. *Arelatem vrbem expetunt de qua regula S. Cæſarij atque Cæſariæ Beatæ ſuſcepta Regis ſe tuitione muniuerunt.* Item capite ſequenti in Epiſtola S. Radegundis. *Inſuper Congregationi per me Deo præſtante collecta regulam ſub qua S. Cæſaria degit quam ſollicitudo B. Cæſarij antiſtitis*

antiſtitis Arelatenſis ex inſtitutione SS. Patrum conuenienter collegit adſcius. Hanc regulam vt clarum eſt ex locis citatis S. Cæſarius ſorori ſuæ S.Cæſariæ cuiuſque ſanctimonialibus ſcripſit. Duas regulas ſcripſit Aurelianus Epiſcopus Arelatenſis & Cæſarij ſucceſſor, alteram ſanctimonialibus alteram Monachis vt videre eſt apud Tritemium libro de proprietate Monachorum. Regula S. Ferreoli à Tritemio ibidem laudatur ſub nomine S. Ferreoli Epiſcopi & Martyris, verùm huius regulæ autor ſe in præfatione quidem Epiſcopum nominat, martyrem nemo alius à Tritemio appellat. Fuit Vricenſis Epiſcopus in prima Narbonenſi, nepos & in ea ſede ſucceſſor S. Firmini vt habetur in eiuſdem Firmini vita M. S. Erat autem cum inſtitutus optimè tum etiam perfecte eruditus, qui Epiſtolas inſtar Sidonij compoſuit, teſte Gregorio Turonenſi. Porro Lucretio Dienſi Epiſcopo regulam ſuam inſcribit viro ſibi coniunctiſſimo officiis, vſu, conſuetudine. Regula S. Iſidori Hiſpalenſis Epiſcopi extat inter eius opera Coloniæ edita anno 1617. Hanc recenſet inter S. Iſidori ſcripta S. Braullo Epiſcopus Cæſarauguſtanus. *Monaſticæ regulæ librum vnum pro patriæ vſu & inualidorum animis decentiſſimè temperauit.* Regula S. Fructuoſi Bracarenſis Epiſcopi quæ complectitur quinque & 20. capita vt eſt in Codice M S. Abbatiæ Craſſenſis, quibus ſtatuitur vna quadrageſima ieiunanda ante feſtum SS. Iuſti & Paſtoris, quam ſanè inſtituit S. Fructuoſus quod eius Monaſterium dedicatum eſſet ſub patrocinio horum SS. Martyrum. Regula S. Columbani Abbatis Luxouienſis, cuius nomine multa proferuntur ex Pœnitentiali eiuſdem S.Columbani quod extat M. S. in Bibliotheca Floriacenſi, & citatur à Tritemio capite ſupra laudato libri de proprietate Monachorum. Regulam Vigilij Diaconi memorat Gennadius in Catalogo. *Vigilius*, inquit, *Diaconus compoſuit ex traditione Patrum Monachorum regulam quæ in Cœnobio ad profectum fratrum in Conuentu legitur, breuiato & aperto ſermone totius Monaſticæ perfectionis in ſe tenentem diſciplinam.* Regula S. Baſilij nihil aliud continet quam illius conſtitutiones tam fuſius quam breuius diſputatas quæ diuiduntur vt plurimum in 200. Interrogationes. Regula S. Auguſtini ſumpta tota eſt ex eiuſdem Doctoris Epiſtola 109. ad Sanctimoniales. Diuiditur in 40. capita vel in quinque ſupra 40. etſi in recentioribus editionibus vulgo diuidatur in pauciora. Sed & in Bibliotheca Corbeienſi extat M. S. Vetuſtiſſimis characteribus exarata ſine vlla capitum diuiſione, etiam ad vſum virorum mutato genere accommodata.

Trite. cap.5.

Gregor. lib.6. hiſt. cap 8.

5. Quod ergo de his religioſorum Ordinum principibus & authoribus hiſtorici, hoc ſapientiſſimus quiſque de Caſſiani noſtri prudentia atque conſilio credere ſimiliter ac profiteri debet, vt ipſa naſcentis familiæ ſuæ religioſæ, quæ iam tum ad quinque millium Monachorum excreuerat, inſtitutione, ex Dei mente certoque inſtinctu & afflatu regulas ſuas conſcripſerit. Meminit Gregorius Turonenſis in libris hiſtoriæ. *Cœnobium*, inquit, *fundauit in quo non modo Caſſiani verum etiam Baſilij & reliquorum Abbatum qui Monaſterialem vitam inſtituerunt cele-*

Greg. lib.10. hiſto. cap.18.

brantur regulæ. Conſtat certè ex Epiſtola Caſtoris Aptenſis Epiſcopi ad ipſum Caſſianum, quæ refertur in præfatione librorum De inſtitutis renuntiantium, quod cum in Occidente nullis ante legibus nulliſque certis formulis plerique Monachi aſtricti eſſent, niſi quas vel interior vnctio vnicuique ſuggereret, vel Rectorum viua vox præſcriberet, primus ipſe Caſſianum literis ſuis induxit vt leges conderet ſanctiſſimas, quæ totam hanc vitæ rationem ſalubriter conformarent. Quod ita fœliciter & gloriosè aſſequutus eſt præſertim libro 4. de Inſtitutis, & libro 2. ac 3. de diurnis & nocturnis orationibus & libro 1. de veſtitu Monachorum, quibus eo nomine regulæ nomen imponitur, quod in iis non tantum Monachorum Ægypti mores & inſtituta narrantur ſed quid faciendum ſit præcipitur, vt viros quoſque etiam ſapientiſſimos qui legerint traducat ad magnam admirationem.

6. Ex quibus in quæſtionis quæ propoſita eſt difficultates dilabimur, an poſt Benedicti inſtitutionem manſerit inter Monachos veluti religionum diſtinctio, & vtrum Monaſteria omnia non ſolum quæ ab ipſo duxere originem, ſed alia etiam quæ ab aliis religioſarum familiarum fundatoribus vel ante Benedictum vel eodem tempore in Occidente, præſertim in Italia ædificata erant, Benedicti inſtitutionem ſuſceperint, & ad eius regulam ſeſe accommodauerint?

Suar. li. 2. c. 2. num. 6. & 7. Reſpondet Suares, Operis de Religione tomo 4. & veriſimile ac probabile demonſtrat vel ſtatim vel paulo pòſt inſtitutam & diuulgatam regulam Benedicti omnes Occidentis Monachos ad illam ſe conformaſſe. Antoni. par. 2. tit. 15. cap. 14. Antoninus in hiſtoriali. *Poſt Benedictum omnes Monachi Occidentis militant ſub regula B. Benedicti & ipſum habent in Patrem exceptis Carthuſienſibus.* Antoni. 3. par. tit. 16. cap. 1. §. 7. Similia habet in Theologali. Veterem etiam approbationem refert ibidem Suares D. Gregorij dicentis ſe confirmaſſe regulam S. Benedicti in ſancto Concilio, & ſubdit. *Et obſeruari præcipi ab omnibus qui ſæculo renuntiare & ad Deum conuerti voluerint in omnibus regionibus ſeu Prouinciis Eccleſiæ Latinæ.* Cauſa erat cur id agerent antiquiores Monachi, 1. quia regula S. Benedicti ſola inter omnes illas veteres ſupra laudatas, approbata ab Eccleſia cenſetur in iure, cap. Pernicioſam 18. quæſt. 2. & alibi paſſim. Vnde eam laudat Gregorius Papa libro 2. Dialogorum & à monumentis eiuſdem Ordinis citatur ſpecialis approbatio eiuſdem Gregorij Papæ & alia Zachariæ 1. & quando illæ deeſſent, generali traditione & acceptatione tot Pontificum & totius Eccleſiæ ſatis approbata eſſet. Aliud præterea teſtimonium & grauior quædam confirmatio recitatur à Gregorio ibidem cap. 37. Cùm enim S. Benedictus vita functus eſt, eodem die duobus ex eius grege Monachis viſum eſt videri viam quamdam amplam & rectam, palliis ſtratam innumeriſque luminibus coruſcantem, & ſenem quemdam aſtantem qui diceret. *Hæc eſt via qua* Bernar. hom. Ecce nos reliquimus. *dilectus Domini Benedictus aſcendit in cœlum.* Hanc igitur viam Bernardus nihil ait aliud eſſe quam vitæ formulam ab eo inſtitutam, quam vt ille ſeruans aſcendiſſet in cœlum, ſic omnes qui eum ſequerentur. *Neque enim*, inquit, *venire in dubium aliquatenus poteſt quin omnino ſacer ſit modus*

das conſeruationis & diuina magis inſpiratione atque conſilio quàm humana prudentia vel adiuuentione formatus, quo nimirum tantam in vita gratiam ſanctitatis, tantam poſt obitum gloriam fœlicitatis idem Benedictus obtinuit. Quare vt Conciliorum decretis, quæ Monachorum regulis id genus magnam authoritatem attribuunt, obſequio congruerent & ſecundum ea conuenientius viuerent, placuit ad ſuas conſuetudines generales ac priuatas leges Benedicti regulam inſinuare, ea tamen Monaſteriorum ac Monachorum ſeruata ſemper diſtinctione, quæ citra omnem rationem ſubiectionis, communionem tantum quandam legis ac conſociationem iuris admitteret. Gregorius in Decretalibus lib.3. tit.36. cap.8. ex Concilio generali ſub Innocentio III. anno 1215. *Ne nimia religionum diuerſitas grauem in Eccleſiam Dei confuſionem inducat, firmiter prohibemus ne quis de cætero nouam religionem inueniat, ſed quicumque ad religionem conuerti voluerit vnam de approbatis aſſumat. Similiter qui voluerit religioſam domum de nouo fundare, regulam & inſtitutionem accipiat de approbatis.* Tum ibidem in 6. lib. 3. tit. 16. cap. vnico ex Concilio Lugdunenſi ſub Gregorio X. anno 1273. *Religionum diuerſitatem nimiam, ne confuſionem induceret, Generale Concilium conſulta prohibitione vetauit, ſed quia non ſolum importuna petentium inhiatio illarum poſtmodum multiplicationem extorſit, verum etiam aliquorum præſumptuoſa temeritas diuerſorum ordinum præcipuè mendicantium (quorum nondum approbationis meruere principium) effrænatam quaſi multitudinem adiuuenit, repetita conſtitutione diſtrictius inhibentes ne aliquis de cætero nouum Ordinem aut religionem adiuueniat, vel habitum nouæ religionis aſſumat.* Et infrà. *Ad hæc perſonis ordinum (ad quos conſtitutio præſens extenditur) tranſeundi ad reliquos ordines approbatos licentiam concedimus generalem, ita quod nullus ordo ad alium vel Conuentus ad Conuentum ſe ac loca ſua totaliter transferat, ſedis eiuſdem ſuper hoc permiſſione ſpecialiter non obtenta.* Vnde in Decreti 2. par. diſt.29. cap.2. Regulæ, inquit Gregorius, Sanctorum Patrum pro tempore, loco, & perſona, & negotio, inſtante neceſſitate traditæ ſunt.

7. Secundò, vt legitimi ac Pontificij iuris priuilegia tutò ſibi vindicarent, antiqua enim omnia Canonis decreta quæ de Monachis aliquas leges ſtatuunt, præcipuè ad Benedictinos Monachos diriguntur vt patet ex c. *Cum ad Monaſterium* & C. *In ſingulis* & C. *Ea quæ de ſtatu Monachorum* & Clemen. *Ne in agro*, eodem tit. quæ de Monachis nigris ſpecialem mentionem faciunt, quorum appellatio ſolis Benedictinis conuenit. Lex verò lata pro ſolis Monachis S. Benedicti, quando eo tempore lata eſt, quo non erat alia religio Monachorum vel in quo omnia illorum Monaſteria ſub regula S. Benedicti militabant, quamuis verba Canonis indifferentia ſint ſolumque de Monachis mentionem faciant, tunc ex vi diſpoſitionis legis obligatio extenditur ad omnes Monachos, etiam ſi poſtea aliqui exorti, quia hæc eſt natura perpetuæ legis vt ad omnes extendatur qui poſtea naſcuntur, ſi ſub verbis & tenore legis comprehenduntur. Quæ Tritemio fortè argumentum dedere ad ſcribendum de numero virorum illuſtrium Ordinis Benedictini, quod omnia quæ in Trite. lib. 1. cap 2.

hiſtoriis

hiſtoriis referuntur de ſanctitate, dignitate, aut qualibet alia ſingulari excellentia alicuius Monachi qui poſt Benedictum vixit in Occidente, vſque ad ea tempora in quibus conſtat religiones Monachorum fuiſſe multiplicatas, omnia inquam attribuantur religioni S. Benedicti etiam ſi hiſtorici non ſemper in ſpeciali referant illam religionem ſed Monachatum. Si enim ſermo tantum ſit, vt verò interdum eſſe oportet, de religione S. Benedicti præciſe, vt à ſuis fœderatis vltro aliorum Monachorum municipiis & quaſi auxiliaribus copiis diſtinguitur, in hoc per inconſiderantiam exceſſit Tritemius quod ſuæ religioni attribuit Pontifices, Epiſcopos, Abbates, vel Sanctos aliquos aut Benedicto antiquiores aut non ad Occidentales ſed ad Orientales Monachos pertinentes, vt annotauit Baronius tomo 6. anno Chriſti 494. ſub finem.

8. Non prætermitto Suaris ſententiam in euoluendis annalium monumentis minus hic fortè accuratam arguere, cùm pernegat Monachos ante S. Benedictum habuiſſe certam aliquam regulam in Europa, ſi excipias, inquit, regulam S. Baſilij in Oriente & Auguſtini in Africa, nec fere vnitatem religionis inter diuerſa Monaſteria, ſed vnumquodque iuxta ſuas conſuetudines & propria ſtatuta vel iuxta prudentiam ſui Abbatis inſtitutos fuiſſe. Liquet enim ex dictis longè ante S. Benedictum, Pachomij, Macarij, Caſſiani & aliorum antiquiorum Patrum varias regulas à Monachis acceptas & obſeruatas tunc eſſe in vſu ipſo & tractatione viuendi, & ex quibus etiam, quod quiſque illorum commodiſſime præcipere viſus eſt, S. Benedictus in ſuis regulis excerpſerit.

CAPVT XXVII.

Summos Pontifices, Cardinales, Patriarchas, Epiſcopos Abbates plures Eccleſiæ peperit, educauit S. Caſſiani familia.

1. SPlendere inter homines munerum adminiſtrationes & dignitates & à Deo tanquam ſolem accendi, qui non ſuo tantum ſibi lumine luceat, ſed à quo luſtrentur etiam & compleantur vniuerſa, docuit iam nos vita longa, vſuſque rerum maximarum, vt teneremus. *Corona ſenum*, inquit Sapiens, *filij filiorum & gloria filiorum patres eorum.* (Prou. c. 17. 6.) Quantas enim domos & familias videmus, ex quibus ſi aliquis ad honoris aut magiſtratus ſupremum faſtigium aſſumatur, vt multum ſint tenues atque ignobiles, tamen quaſi ſtellæ fulgoris agnatione collucent, & propinquæ nobilitatis radiantur picturis atque luminibus. Quod idem cum eueniat in religioſo ſtatu, in quo religioſus quiſque velut in propriam familiam cooptatus ſi è priuatæ vitæ tenebris tanquam è medio eductus, honoris igne accendatur, & ponatur ſuper candelabrum vt luceat omnibus qui in domo ſunt, mirum quantum in imperio atque in publica dignitate cæteris quoque refundat ſplendorem, ob munerum quæ exequitur glorioſam amplitudinem & præſtantiam. Quam ob rem de iis nunc ſcribere

bere operæ pretium ducimus, qui è S. Caſſiani diſciplina ad Eccleſiaſticorum Magiſtratuum ſummos apices euecti venerationem & cultum à ſupremis illis luminibus hauſtum vniuerſæ religioſæ familiæ communicarunt.

2. Primus in hoc ordine, dignitate quidem licet non ætate fuit *Guilliermus Grimoardi* qui poſt obitum Clementis VI. cum antea ne Cardinalis quidem fuiſſet ſed Abbas Monaſterij S. Victoris Maſſilienſis, tanta erat eius prudentiæ & probitatis opinio, ad Eccleſiæ vniuerſæ clauum regendum Cardinalium ſuffragiis euocatus anno 1362. Vrbanus eius nominis Papa V. dici voluit. Quis verò fuerit hic Pontifex, quàm Sanctus, quo genere, quibus moribus ornatus variis hiſtoricorum Tritemij, Platinæ, Panuinij, Ciaconij & aliorum encomiis aperitur. Patre Grimaldo viro militari & Amphiliſia matre, nobiliſſima fœmina Monferrana, quæ à multis ſancta audiebat. Vtroque parente Gabalus, in oppido paternæ ditionis Griſacio natus. Id caſtri nomen in edito monte ſiti, duodecim paſſuum millibus ab vrbe Mimatenſi Prouinciæ Galliarum Toloſanæ. Fuit verò illud prodigio aut potius miraculo ſimillimum, quod in eius natali eueniſſe narrat Stephanus Binetus in vita S. Elzearij. Elzearium aliquando per Gabalos, Gebennarum incolas populos, iter habentem atque Mimatenſis Diœceſis ſupradictum caſtrum Griſacium aduectum, Toparches Grimoardus eques & Elzearij affinis domum ſuam abduxit multis quidem ſollicitatum precibus, multaque hominis comitate pellectum, eò tamen ſingulari quadam prouidentia deſtinatum, vt ad egregium atque admirationis pleniſſimum facinus, Deo familiarem, denotam, ac mirabilem operam exhiberet. Equitis enim vxor Amphiliſia tunc prægnans, cùm Guillelmum noſtrum Vrbanum V. in aluo contineret, infœlicem admodum atque pudendum partus exitum ſortita, formoſi pueri loco informem abortum & indigeſtam in ſpeciem molam abegerat, quæ ſimul atque matris in conſpectum venit, vberrimas ei excuſſit doloris lachrymas, ſed & ipſi parenti qui excitus accurrit totique coactæ familiæ luctum indixit tam triſtè ſpectaculum. Res tandem ad Elzearium delata tenerrimum eius ad ſenſum alienæ calamitatis animum non mediocris doloris vulnere ſauciauit. Quamobrem optimorum hoſpitum cladem ægerrimè ferens, abortiuum illum fœtum ad ſe in cubiculum afferri iubet, quo facto remotiſque omnibus arbitris ſummittens ipſe genua ſuppliciter eximia quadam diuinæ bonitatis fiducia ad Deum, vt ad patrem optimum & amantiſſimum feruentiſſimas preces adhibuit. Loquentem adhuc necdum orandi finem facientem præuertit diuina bonitas, atque anticipatione beneficij miraculum perpetrauit. Informem enim malam puncto temporis in elegantiſſimi pueri formam digeſſit, qui de cæterorum more, fletu ac lachrymis vitam ſalutans eiulatu ſuo patrem ante fores cubiculi operientem admonuit prodigij, & incredibili gaudio cumulatum acciuit. Quamobrem poſt indictas pro tanto beneficio gratias diuinæ miſericordiæ peragendas, in id omni ſtudio cura & diligentia incubuit Elzearius, vt quamprimum baptiſmi ſalutaribus vndis

Trite. lib. 4. c. 19. & 40. Plati. in Vrba. V. Panui. in Epitome & Chroni. Ciaco. in Vrba. V.

luſtraretur infans, & Guillelmi nomine inſigniretur. Poſt hæc patri dixit in aurem. Vide quæſo diligenter vti ſedulo bonis moribus & virtutibus imbuatur hic puer, atque vt in literis apprimè inſtituatur, ipſum enim qualis eſt, ea manent quæ ſunt inter Chriſtianos ſumma. Quod monitum quamquam ab ipſo parente haud quaquam intellectum eſt, vaticinium tamen fuit veriſſimum, quo vir Sanctus ſignificauit eiuſmodi puerum in ſummum totius Eccleſiæ Pontificem idoneo certoque tempore allegendum, ac etiam quod plus admirationis habiturum erat, Elzearium ipſum in Sanctorum numerum haud multum impari accepto beneficio gratiæ relaturum.

3. Guillelmus ab ineunte ætate liberalibus diſciplinis imbutus artium & Iuris ciuilis ac decretorum Doctoratum ac ſacræ Theologiæ lauream in gymnaſio Monſpelienſi, Toloſano, Auenionenſi, ac Pariſienſi demum accepit. Monaſticam vitam adoleſcens profeſſus eſt in Monaſterio Chiriacenſi Mimatenſis Diœceſis, vbi ſacris Ordinibus initiatus & habitu Monaſtico indutus quem continuo etiam Pontifex vſque ad mortem geſtauit. Suſcepto Magiſterij gradu per 20. annos ius Pontificium & ſacras literas publicè docuit, & multos nobiles & egregios auditores habuit. Vicarium Epiſcoporum Claromontenſis & Vticenſis integrè & ſeuere egit. Inde ad Romanam curiam veniens eius induſtria, doctrina, & pietate cognita ab Innocentio VI. Abbas Antiſiodorenſis primùm, deinde Maſſilienſis factus multis magniſque legationibus ſæpe ornatus & præſertim nouiſſima Italica ad Vicecomites, in qua abſens, ſummus Pontifex, vitæ annum 53. agens anno 1362. renuntiatus eſt. Erat enim vir ſingularis virtutis, & ingentis animi, morum, & innocentiſſimæ vitæ maieſtatem adiunxerat, ita vt virgo eſſe ab omnibus crederetur. Pontificatum à Chriſti honore auſpicatus contra Turcas expeditionem parauit, crucem prædicari fecit. Ad quod pium opus vt fideles efficacius excitaret his veniam non modo noxarum indulſit, ſed beneficio vſus temporalis ſubſidij antiquam decimam ben[illegible]rum ad medietatem, quam Clericos habere voluit, pro in[illegible] reduxit. Regni Chriſtianiſſimi fautor ac defenſor cuius alumnus erat, & in quo præcipuum eſſe ſitum bene ſciebat Eccleſiæ fulcimentum, contra Regni Francorum inuaſores eorumdemque receptores anathemata fulminauit ſuique decreti diploma ad perpetuum regni munimen Carolo Regi nuncupato *Sapienti* multa cum paternæ dilectionis ſignificatione detulit, quod in regio theſauro Pariſiis repoſitum hodieque exrat. Ad hunc Pontificem Sanctiſſimum S. Brigitta Chriſti iuſſione profecta regulæ ſuæ confirmationem petens poſtulata obtinuit.

4. Anno igitur Dominicæ natiuitatis 1361. die Dominica 8. Idus Nouemb. Vrbanus V. Auenione in Cathedrali S. Mariæ de Donis conſecratus eſt, & ſuæ coronationis inſignia ſuſcepit per manus Arnaldi de via Caturcenſis, Diaconi Cardinalis S. Euſtachij S. R. E. Archidiaconi, Cardinalibus, Epiſcopis, Clero & populo adſtantibus, Vrbani V. nomen accepit ſeditque Carolo IV. Imperatore annos 7. menſes 2. dies 24.

Incunte

Ineunte Pontificatu ad ipſum obſequij & reuerentiæ cauſa anno 1365. Ioannes Francorum Rex venit, quo præſente Pontifex ſacrum bellum & expeditionem tranſmarinam eleganti oratione habita pro recuperandis Hieroſolymis publicè indixit. Legatum eius belli creauit Talairandum Cardinalem Albanum, Galliarum & Cypri Reges cruce ſignauit, eorumque opera vſus eſt qui ad eam rem ſponte ſua excitati erant. Mortuo Ioanne Francorum Rege Carolus V. ei ſucceſſit, per id tempus cùm populi Romani legati Auenionem profecti Pontificem vt ad vrbem accederet rogaſſent, eorum precibus commotus, 4. Pontificatus ſui anno Chriſti 1365. in Italiam venit, vt Romanis ſatisfaceret & res Eccleſiæ Romanæ componeret longa Pontificum abſentia labefactatas. Romam ingreſſus incredibili totius ciuitatis gaudio & honore ſuſcipitur, & apud Baſilicam Vaticanam ſibi ſedem delegit, cuius propinquum palatium vetuſtate dilapſum reſtituit ornauitque hortis & viridariis, quibus excolendis octingentos & aliquando mille pauperes laborantes pauit. Cum Carolus IV. Imperator intellexiſſet Vrbani Romam profectionem eo ſtatim cum vxore ac liberis aduolauit, ibique ſtratoris officio Pontifici exhibito, in Pontificiis ſacris Euangelium decantauit, inde tertio menſe poſt in Germaniam rediit. Ioannes item Palæologus Imperator Conſtantinopolitanus ad Pontificem cum Romæ commorantem venerationis gratia venit, quem Vrbanus pro foribus Eccleſiæ Vaticanæ more Imperatorum ſuſceptum honorificè habuit. Is ante aram maximam Principis Apoſtolorum Miſſa Latina audita publicè Catholicam fidem quam Romana Eccleſia docet profeſſus eſt, cúmque ſæpius vnà comediſſent Imperator aliquando Pontifici dixit ſe animo & corpore potiſſimum recreari, quod apud Pontificem epularetur. Baſilicas Lateranenſem, Vaticanam, & S. Pauli vetuſtate quaſſatas reſtituit Vrbanus, Sanctorum Petri & Pauli capita in Hypogæum olim abdita reperit, & in altum locauit, cùm enim ſub Leone IV. Pontifice anno circiter 850. Vaticanus à Saracenis captus fuiſſet, & S. Petri Apoſtoli Eccleſia diriperetur, capita SS. Apoſtolorum à quibuſdam piis Sacerdotibus ne raperentur tunc abſcondita poſtmodum inueniri non potuerant. Vnde factum eſt propter eorum ignorationem vt honos qui prius eis exhibebatur in deſuetudinem venerit. Quod ipſum attendens Vrbanus Pontifex, IV. ſui Pontificatus ſui anno, qui erat à Chriſto nato 1366. dum Romæ commoraretur, ſacrum ſolenniter celebrauit, ieiunia inſtituit, ſupplicationes habuit, & Caluarias præfatas diuque quæſitas ac tandem repertas loculis argenteis operuit, & incluſit & ad aram maximam Lateranenſi Baſilicæ multa ceremonia collocauit. Ieſuatas Senis Tuſciæ ortos ab Vrbano V. Viterbij cum is Auenione in Italiam proficiſceretur religioſas veſtes accepiſſe die natali S. Ioannis Baptiſtæ Morigius reſtatum reliquit. Huius ordinis ortum ad annum 1368. reuocat Polydorus Virgilius. Apoſtolici viri dicebantur. Paulus V. anno 1. Pontificatus die 18. indulſit, vt ex iis nonnulli ſacerdotali dignitate decorari queant. Cùm bellum arderet inter Françorum & Anglorum Reges, Vrbanus pacis inter eos faciendæ

Mori. in hiſt. religio. c. 55.

ſtudio incenſus in Galliam rediit, in eaque cogitatione defixum ſpiritum Deo reddidiſſe ſcribit Maſſonus in Annalibus Franciæ, & Petrarcha libro de vita ſolitaria.

Maſſo. lib. 4. Petrar. lib. 2.

5. Reuerſus in Galliam Monaſterium S. Victoris Maſſiliæ cuius Abbas fuerat ad inſtar arcis reparauit magnamque turrim Cymbalariam conſtruxit, in qua viginti & tres campanas appendit, & S. Victoris ac S. Caſſiani capita argenteis & gemmatis thecis condidit. S. Victoris pretio quatuor mille aureorum, multaſque ſacras veſtes diuinis vſibus obtulit. Quam Eccleſiam adeo veneratus eſt vt aliquando iam Pontifex Auenione pedes ad eam accederet, & conſecrato maiori altari pedes Auenionem rediret. Condidit & dedicauit Eccleſiam SS. Germani & Benedicti tractus Pellulani, cui campani æris turrim 27. nolis inſtructam adiunxit, & 12. ſacella addidit, & altare maius dedicauit. Collegium ibidem erexit & fundauit 12. Medicorum ſtudentium, qui gratis ibi alerentur eiſque omnia tum victui tum ſtudiis neceſſaria tribuerentur. Eiuſdem ciuitatis Eccleſiæ maioris aram ipſe conſecrauit, & ſacras veſtes quibus in ea celebritate vſus fuerat Eccleſiæ eidem largitus eſt, & eam multis reliquiis, & vario tum aureo, tum argenteo ornatu ſcilicet vaſis, crucibus, calicibus, & aliis huiuſmodi ad ſacra miniſteria neceſſariis dotauit. Inſtructiſſimam Bibliothecam in ea fecit. Eccleſiam & Monaſterium Canonicorum ſæcularium in vicis *Bedon*, vbi mater quieſcit, & *Quaſaco*. Item particulare templum emptis ædibus paternæ ditionis, Griſatij ex patrimonij ſui reditibus condidit & dedicauit, multis ornamentis aureis argenteis & Sanctorum reliquiis donatis, & viginti millibus aureorum ad reædificationem Eccleſiæ Mimatenſis relictis, cum ipſe eam reficere animo deſtinaſſet, ſed morte præuentus non potuit. Qua vero in Italia vſus erat, ſupellectilem auream & argenteam, item pannos aureos & ſericos, qui ei donati fuerant & alia, in Gallias rediens cuncta Mimatenſi Eccleſiæ donauit.

Eodem tempore Vrbanus V. Elzearium de Sabrano Comitem Ariani Gallum è Narbonenſi Gallia oriundum qui obierat Pariſiis anno 1328. ætatis verò ſuæ 28. die 4. Calend. octo & apud Minoritas Pariſienſes habitu Minorum indutum, Virginem creditum, & multis miraculis clarum inter Sanctos Confeſſores retulit Auenione in Eccleſia S. Deſiderij, & de ea ſolennitate luculentum ſermonem habuit.

Anno 1370. ætatis ſuæ 61. Pontificatus anno 8. menſe 2. die 23. & 14. Calend. Ianuarij circa horam nonam obiit Auenione, & in ægritudine ſtatuit quod quando ab hac luce deceſſiſſet, corpus eius ſepeliretur more pauperum apud S. Mariam de Donis in Auenionenſi Cathedrali, & dum corpus eſſet incineratum, oſſa portarentur Maſſiliam, ad Eccleſiam Monaſterij S. Victoris vbi quondam ipſe fuerat Abbas, & ibi ſepeliretur ante altare maius, vbi adhuc iacet. Mortuus eſt in camera domus habitationis Cardinalis Albanenſis, ianuis patentibus & apertis omnino, vt quilibet veniens ad videndum eius finem fœlicem & Catholicum intrare poſſet, ſignum ſanctæ crucis tenens in manibus, & ſuis veſtibus ſemper indutus,

dutus, neque in illa ægritudine permiſerat ſe veſtibus ſuis Monaſticis ſpoliari. Poſt eius mortem & ſepulturam in Eccleſia S. Mariæ de Donis Auenione per 17. menſes requieuit. Dominus Gregorius Papa XI. eius ſucceſſor præcepit ſolenne ſepulchrum more Pontificio in Monaſterio S. Victoris Maſſilienſi iuxta illius voluntatem fieri. Tranſlatum fuit corpus eius ad ſacrum Cœnobium S. Victoris & poſitum in ſacello S. Petri prope maius altare anno 1372. Nonis Iunij, vbi nunc requieſcit, eius effigies adhuc viſitur ad memoriam poſteritatis tradita.

6. Ad hanc gloriam quam ſummus Pontificatus inuexit, proximè accedit dignitas Cardinalium, Epiſcoporum, Abbatum, quos ad Eccleſiæ ſubſidium omni ferme tempore hæc eadem S. Caſſiani diſciplina produxit.

Bernardus Gallus & Abbas S. Victoris Maſſiliæ, Presbyter Cardinalis creatur ab Alexandro II. anno circiter 1066. Hic ſub Gregorio VII. cum Bernardo Papienſe Diacono Cardinale legatione Germanica ob grauiſſima negotia functus eſt, ad vniuerſos pene Imperij principes in Forchein Congregatos quibus præſentibus iidem proceres Henrico IV. Impreatori rebelles, anno Chriſti 1077. Conuentu publico acto, Rodulphum Sueuorum Regem Henrico reiecto Imperatore conſtituerunt. Iam vero ab Alexandro Papa II. Legatus in Hiſpaniam conceſſerat vt cauſam diſſidiorum ac diſſenſionis factæ inter filios Raymundi Berengarij Barcinonenſis Comitis hæredes cognoſceret atque componeret, ne Maurruſij vicini hoſtes conditionem ſuam conditione Chriſtianorum inde potiorem, vt ſolet in turbis, ac meliorem facerent. Vix ea perfunctus, alteri mox Legationi deſtinatus cum Amato Epiſcopo Eleronenſi ad diſſociandum à coniuge Centulum Bigerrorum Ortiuorum Comitem, ac Beatnij Principem. Verùm cogitantem ſiue vlla mora iſta itinera facere, immatura, & improuiſa intercepit mors. In Synodo Toloſana conſiliis Legati Hugonis Candidi Cardinalis interfuit, iuſſu Alexandri II. anno 1068. præſentibus vndecim Epiſcopis, & Abbatibus quamplurimis. Lateranenſi Concilio in quo Henricus Imperator grauioris interdictionis fulmine mactatus eſt, ſubſcripſit. Atque id vulgo de Bernardo dicitur ad commune hiſtoricorum iudicium, & ad popularem, ſenſum accommodatè, fuiſſe in eo incredibilem quamdam & prope ſingularem & diuinam vim ingenij, qui omnia quæ ad Dei cultum ac religioſæ perfectionis incrementum pertinent, ita diligenter pertractaret, vt eo Abbate nihilo ſecius aut ſegnius Monachi S. Victoris in religioſam diſciplinam ac regularium obſeruationem incumberent, quàm ſuperiori ætate S. Iſarni. Quam ob cauſam Froterio Caſtrenſi Epiſcopo, eiuſque nepoti Raymondo Vicecomiti, dum vterque S. Benedicti & S. Vincentij in Diœceſi Caſtrenſi Monaſteriorum inſtaurationi conſuleret, mens alia non fuit quam ea Bernardi Abbatis ac generalis Conuentus S. Victoris curæ ac inſtitutioni committere, tranſcripto etiam in eos iure, ac prærogatiua perpetua collationis earumdem Abbatiarum.

7. *Richardus* Gallus Monachus & Abbas Monaſterij S. Victoris Maſ-

filiæ, Bernardi Cardinalis ſupra laudati Germanus frater, cùm ab Alexandro II. Presbyter Cardinalis factus eſſet, à Gregorio VII. in locum Bernardi Abbas Maſſilienſis ordinatus Legationem Hiſpanicam obiuit cuius dum vixit partes conſtanter ſequutus eſt; eius ſucceſſorem Victorem III. cuius creationi interfuerat pro derelicto habuiſſe dicitur, Henricique Imperatoris precibus expugnatus Clementem Antipapam ſectatus, à Victore in Synodo Beneuentana damnatus ne, vtrum in Clementis parte è rebus humanis exceſſerit an reſipuerit? ob ſcriptorum diſſenſionem pene incertum eſt. Plures ad eum in Regiſtris Gregorij VII. Epiſtolæ extant, ſed & Leo oſtienſis lib. 3. cap. 21. hiſtoriæ Caſina. in actis Synodi Beneuentanæ eum & Hugonem Cardinalem commemorat.

8. *Robertus de Calach* ſiue *de Guibè* Britto Monachus & Abbas S. Victoris Maſſiliæ anno 1496. vt aliàs in Indice Abbatum commemorauimus, Epiſcopus Redonenſis & paulo poſt Nannetenſis Ludouici XII. Regis Gallorum apud Iulium II. orator, Reginæ Annæ precibus à Pontifice Iulio Senatorum numero tit. S. Anaſtaſiæ Presbyter Cardinalis adſcriptus, ex humili & inope fortuna, licet ipſe ſtirpe eſſet obſcurus ad principem locum & magnas opes emerſit. Sed multo poſt Ludouico Regi ſuſpectus quod Pontificio nomini magis quam Gallorum cauſæ faueret, omnibus, quos in Gallia haberet, Eccleſiaſticis reditibus priuatus ſumma rerum inopia, ſi veterem opulentiam reſpicias, laborauit, quam Senatus Cardinalium ære collato duplici portionis parte ſubleuandam decreuit. Obiit Romæ ſub Leone X. anno Chriſti 1513. die 5. Idus Nouem. & in Eccleſia S. Iuonis Brittonum ſepultus eſt, ſcripſit orationem ad Innocentium VIII. habitam cum Franciſci vltimi Britanniæ Ducis eidem Pontifici obedientiam exhiberet.

9. *Auguſtinus Triuultius* Mediolanenſis ſalutatus Abbas eiuſdem Monaſterij anno 1517. ad Cardinalatum euectus à Leone X. vniuerſæ huic S. Caſſiani familiæ purpura ſua ſplendorem adiunxit, Diaconus Cardinalis dictus S. Adriani, Papæ cubicularius & Prothonotarius Apoſtolicus de quo hæc Ciaconius. Multa in eo inerant decora, patriæ nobilitas, ſplendor generis, oris venuſtas, ingenij acumen, iudicij præſtantia, eloquentia, eruditio, prudentia, gratia principum, opes, autoritas. Leo X. hominem laudibus, non ſolum purpura, Epiſtola ad Ioannem Iacobum Triuultium ornauit. Plures ipſi crediti Epiſcopatus & poſt Sacramutiæ Cardinalis obitum regnum Gallicum eius fidei tutelæque à Rege traditum, à Clemente VII. Campaniæ legatio in bello contra Columnenſes demandata, cui id muneris obeunti plures Epiſtolas Matthæus Gibertus Pontificis Datarius ſcripſit. Direpta à Cæſarianis vrbe, Cardinales hic Triuultius, Piſanus, Gadduſque dati obſides Neapolique in caſtro nouo cuſtoditi, quo in loco Cardinalitiæ dignitatis grauitatem Auguſtinus nunquam intermiſit, qui Gallicarum partium ſtudioſus Cardinali Farneſio vt in Pontificem eligeretur egregiè fauit, à quo deinde Paulo III. ad Regem Galliæ Legatus decretus, vt de pace cum Rege tranſigeret. Bembum & Sadoletum amicos & laudatores habuit, ab vtroque literas

accipit Auguſtinus. Dignitate qua poterat, ſapientia qua auctus erat ad aliorum commodum & Reipublicæ bonum vtebatur, animo, ſtudio, cura, diligentia pro Pontificis Romani dignitate & Apoſtolicæ ſedis authoritate excubabat. Cardinalem Thomam de Vio præ cæteris dilexit. Subiicio hic quæ præſtans Eccleſiaſticarum rerum hiſtoricus Panuinius ad 2. partem libri de Pontificibus & Cardinalibus lectorem monuit. Omnium qui in hac parte deſudarunt ſine controuerſia princeps fuit Auguſtinus Triuultius Mediolanenſis Diaconus Cardinalis S. Adriani, qui indefatigabili propemodum ſtudio per vniuerſas Italiæ, Galliarum, Hiſpaniæ, & Germaniæ vrbes diligentiſſimè omnia quæ ad hiſtoriam Romanam Pontificum & Cardinalium pertinent conquiſiuit, & magnis propoſitis præmiis conquiri fecit, cuius in eam egregio & laudabili labore perpetuus & præcipuus Comes extitit Antonius Lælius eius Secretarius, quorum lucubrationibus & vigiliis præcipuè vſus ſum in ea Romanorum Pontificum & Cardinalium parte quæ eſt ab Vrbano VI. ad Paulum IV. Fuit etiam Archipresbyter S. Petri. Abiit è vita Romæ anno 1548. 13. Calend. Aprilis. Ditiſſima eius ſpolia ad Paulum III. peruenere, ex his pretioſis aulæis nonnulla adhuc in Vaticanis Maximi Pontificis ædibus aliquando conſpiciuntur.

10. *Iulius de la Ruuere* in Abbatiæ iuribus titulíſque ſucceſſor Auguſtini, Franciſci Mariæ Ruuerij Vrbini Ducis & Eleonoræ Gonzagæ filius, anno Chriſti 1535. die 5. Aprilis Vrbini natus non vna laude excelluit. Is Diaconus Cardinalis S. Petri ad Vincula abſens creatus Biſauri à Ranutio Farneſio Cardinali S. Angeli Cardinalitium Galerum accepit. Vmbriæ & Peruſiæ ſub Paulo III. Iulio III. Pio IV. Legatus & Epiſcopus Vicentinus ſub Pio V. Archiepiſcopus Rauennas Diaconorum primus, Epiſcopus Cardinalis Sabinus & Præneſtinus, Rauennæ vrbis diuerſarumque religionum Conuentualium, Minorum, Obſeruantium, Capucinorum, & Lauretanæ domus protector fuit. Peruſij Legatus Societatis IESV Patres pedeſtri itinere ex more Societatis illuc profectos beneuole vir perhumanus excepit. Vicentinam Eccleſiam omni prauitate deterſit quin etiam Cardinali Morono referente dimiſit, ad eam autem Matthæus Oriolus euectus fuit. Rauennatem ex Concilij Tridentini inſtituto correxit. Obiit Foroſempronij 3. Nonas Septemb. 1578. cadauer eius Vrbinum tranſlatum in templo S. Claræ conditum eſt.

11. *Laurentius Strozius* eodem quo Iulius pacto atque conuento Abbatiæ poſſeſſionem iniit anno 1555. Philippum Strozium & Claricem Mediceam Leonis X. neptim parentes habuit. Natus eſt Florentiæ die 3. Decem. 1523. In humanioribus literis præceptorem habuit Benedictum Varchium illius æui virum doctiſſimum. Paduæ deinde adoleſcens iuris prudentiam didicit ac ſtatim in Gallia martis diſciplinam amplexus, miles ſtrenuus ac dux inuictus euaſit. In Narbonenſi Prouincia Henrici II. Francorum Regis nomine præfectus multa hæreticorum loca munita, animi robore ac virtute maxima expugnauit & ad Catholicam religionem

nem reduxit. Ad Eccleſiaſticam vitam Catharina Medicea Galliæ regina, eius conſobrina hortante cùm ſe dediſſet, ab eodem Henrico Rege Prouinciæ primum Regis procurator, S. Victoris Maſſilienſis & Staſardæ ditiſſimarum Abbatiarum Commendatarius factus, mox Biterrenſis Epiſcopus, Regius Conſiliarius, & Cardinalis eo petente à Paulo I V. creatus, ad vrbem eodem anno quo & Cardinalis renuntiatus venit, ac die 2. Septembris pro collatæ ſibi dignitatis Cardinalatus inſignibus titulum S. Balbinæ accepit. Aliquo tempore in curia moratus in Galliam reuerſus hæreticorum vires conſilio & prudentia ſua non parum debellauit. Auenione tandem anno 1571. Chriſtiano orbi eripitur. Ibidem in Eccleſia S. Agricolæ abſque vlla inſcriptione iacet. Vir quidem nobilitatis ac virtutis rerum geſtarum gloria celebris, de quo præter hæc quæ ex Victorello & Ciaconio recitauimus aliqua conceſſit eruditus vir Carolus Strozius Patritius Florentinus.

12. *Ludouicus De Nogareto* Tabalus Pernonij Ducis ac Paris Franciæ filius, ex nobiliſſima & peruetuſta familia ortus iam tum à puero ſacris infulis deſtinatus, varias fortunæ vices expertus eſt. Prima literarum ſtipendia fecit in Collegio Flexienſi Societatis IESV, inter reliquam pubem pene totius Galliæ nobilitatis florem. Cum enim Societatis IESV ante aliquot annos Lutetia aliiſque ciuitatibus Senatus conſulto iuſſa cedere, priſtinas in ſedes Regis edicto reuocatur exeunte anno 1603. quod edictum Senatus Pariſienſis 4. Nonas Ianuarij ſequentis anni ratum habuit, ideoque à pleriſque regni ciuitatibus eadem Societas ad aperiendas ſcholas expetita eſt, quarum optandarum populis exemplum ipſe Rex dedit, qui ſuopte ſumptu, Fixæ Andegauorum itidem ſcholas Societati conſtituit, aſſignato ad eas Vindonicenſium Ducum palatio, in quo primum ſatus ferebatur, decretoque vt poſt mortem cor ibi ſuum conderetur. Hic igitur ſtudiorum poſito tirocinio Ludouicus deinde migrauit Pariſios, vbi Academicæ laureæ in facultatibus ſuperioribus gradu ſuſcepto, Eccleſiaſticis cenſibus ac dignitatibus augeri cœpit. Inde Toloſanæ ſedis infula decoratus, præclarum in eo ingenij ſpecimen & virtutis indoles, qua prudentia, qua pietate rerumque ciuilium agnitione comparata ita ſeſe magis prodebat in dies vt in Cardinalium etiam cœtum ab Vrbano VIII. fuerit aggregatus. Hic non modo Pontificem geſſit ſed fortiſſimum etiam militem & Imperatorem, Galliæ hoſtibus ipſius auſpiciis atque conſilio proſtratis fugatiſque. In Italica expeditione moritur, cinis in patriam delatus in maiorem ſuorum ſepulchro funeratus eſt anno 1639.

13. *Alphonſus Ludouicus* Cardinalis *Du Pleſſis de Richelieu*, Gallus, Archiepiſcopus Lugdunenſis, Galliarum primas Victorinæ huius Abbatiæ præfecturam ad annum 1640. excepit quem Abbatem etiam olim ſuum inſigni hoc elogio poſteritati commendant Reomaenſis Monaſterij annales, autore Petro Rouerio è Societate IESV. Solem primum vidit Pariſiis Alphonſus, Armando Cardinali de Richelieu fratri Germano natu prior, parente Franciſco Du Pleſſis, Domino de Richelieu, quem non

tantùm

tantùm paternum Pleſſæorum ſtemma longa nobilium auorum ac proauorum ſerie propagatum, ſed etiam maternum Franciſcæ de Rupe Cauardi Principibus Drocenſis familiæ inſertum illuſtrabat. Mater fuit Suſanna de la Porte Vezius Cordatiſſima ac grauiſſima fœmina. Sed parens eius cùm à prima adoleſcentia Regis Caroli IX. honorarius fuiſſet ephebus, tum Henrici III. & IV. maximis deinceps in rebus obſequio ſemper præſto fuit. Nam priorem ad ſuſcipienda Poloniæ ſceptra pergentem atque ad Francica ſubinde remeantem fidiſſimè aſſectatus, permouit imprimis vt in ſanciendo fœdere cum Germanis equitibus, qui duce Caſimiro irruperant in Galliam ſua opera honorificè vteretur, tum vt ſe habere vellet magnum rerum capitalium in Prætorem, nec multo poſtea vtriuſque Ordinis Francici equitem Torquatum. Poſteriorem varias rebellantibus vrbibus obſidiones molientem numquam deſeruiſſet, niſi morte immatura anno 1590. in obſidione Lutetiæ interceptus eſſet. Defuncto parente Alphonſus impubes matris ſollicitudine egregia literarum ac pietatis imprimis rudimenta poſuit. Quæ cum ætatis acceſſu non mediocres acciperent acceſſiones, viſus eſt tandem Henrico IV. idoneus, qui Romano Pontifici nominaretur ſucceſſor Iacobi Pleſſæi propatrui qui in Lucionenſibus infulis paulo ante erat demortuus. Sed cum illi à puero tranquillitas animi atque erga Deum pietas impenſe cordi eſſent, pertæſum eſt breui illius vitæ. Quare infuſi de cœlo ſpiritus flatu impulſus, mutata velificatione ad tranquillum Cartuſianæ vitæ portum mentem appulit. Quæ illi ſtatio & tutiſſima tandiu fuit & gratiſſima, donec Armandi fratris humeris regni vniuerſi negotia incubuere, quo factum eſt vt Alphonſi fraternis, vel ſolatiis ſuſtentari, vel honoribus augeri oporteret. Itaque Alphonſus Aquenſem primo Metropolim in ſecunda Narbonenſi Prouincia regere iuſſus, paucis inde poſt annis ad principem Galliarum ſedem Lugdunum traductus omnes eius muneris partes accuratiſſimè eſt perfunctus. Gradus illi hinc factus ad Romanam purpuram quam anno 1629. exeunte ab Vrbano VIII. eſt promeritus, poſteaquam & honorificis Regis literis id fuiſſet flagitatum, & legi quæ fratres duos in Cardinalium numero ſimul cenſeri vetabat ab Vrbano eſſet cum hoc elogio derogatum. *Feciſſe Armandi Cardinalis in Eccleſiam merita vt ius ei eſſet cæterorum legibus non teneri.*

14. Alios eadem purpura perilluſtres & religioſiſſimos præſules in hunc ordinem ac numerum inſerimus quia in aliis paſſim diuerſis licet à Maſſilienſi Monaſteriis tamen eiuſdem familiæ ac diſciplinæ Caſſiani alumnos eodemque tanquam municipio abductos aliò colonos agnoſcimus. In his.

15. *Bernardus de Garuo* de S. Liberata Diœceſis Burdigalenſis Vaſco Gallus, Montis Maioris Abbas in Diœceſi Arelatenſi electus eſt anno 1294. quo tempore Abbatia cenſebatur inter præcipua ſub Abbate Maſſilienſi Generali Ordinis S. Caſſiani familiarum Capita. Huic muneri cum annis 16. ſumma cum prudentia & pietate præfuiſſet à Clemente V. cuius erat conſobrinæ filius renuntiatur Diaconus Cardinalis S. Euſtachij

CCcc

eadem non ætate modo, ſed & creatione qua Arnaldus Felquerius ſiue de Falteriis aut Falgeriis Vaſco ſimiliter & Gallus ex Archiepiſcopo Arelatenſi Epiſcopus Cardinalis Sabinus & S. R. E. Camerarius Clementis V. factus eſt anno 1310. Pontificatus VI. & Sabbatho quatuor temporum Aduentus Domini, Auenione. Demum adſcriptus à Ioanne XXII. Bernardus numero Cardinalium Presbyterorum & S. Clementis moritur Auenione ſub eodem Pontifice ſepultuſque eſt ad Minores.

16. *Petrus de Baniſlato* ſiue Bagnaco lectus Abbas Montis Maioris anno 1345. rexit vſque ad annum 1368. Vrbano V. Romano Pontifice à quo dicitur Petrus in tabulis eiuſdem Monaſterij creatus Cardinalis eadem tum ætate tum creatione qua Arnaldus Bernard. Verum mendoſe vt arbitror cognominatur in iiſdem tabulis, de Baniſlato ſeu Bagnaco nam in Indice Cardinalium Vrbani V. duos, præterea neminem, reperies qui *Petri* nomine appellentur. Primus Petrus de Chinaco non de Bagnaco cognominatur natione Gallus, Comes Petragoricenſis, Presbyter Cardinalis tit. S. Laurentij in Damaſo qui obiit Auenione anno 1370. Alter Petrus De Stagno item Gallus Archiepiſcopus Bituricenſis S. R. E. Camerarius Presbyter Cardinalis S. Mariæ trans Tiberim tit. S. Calixti. Poſtea Epiſcopus Oſtienſis & Veliternus à Gregorio XI. Papa creatus. Ab Vrbano V. in Gallias redeunte Italiæ Legatus factus & à Gregorio XI. confirmatus, qui Nicolao & Alberto Eſtenſibus Ferrariam beneficiario iure conceſſit, cum annua penſione decem millium aureorum. Apud Democharem, Belforeſtium, Claudium Robertum, De Eſtanno *D'Estain* dicitur & ex Monacho Ordinis S. Benedicti & Epiſcopo S. Florentij Bituricenſis Archiepiſcopus. Romæ mortuum & in ſuo titulo S. Mariæ trans-Tiberim humatum refert Vuion lib. 2. Ligni vitæ.

17. *Farditus de Agrifolio* Lemouicenſis Gallus Epiſcopus Aueniononenſis à Clemente VII. Schiſmatico creatus Presbyter Cardinalis tit. S. Syluestri anno ſalutis 1389. Auenione 10. Calend. Ianuarij, Abbatiæ Montis Maioris præfectura clarere cepit anno 1385. rexitque 6. annos diem enim clauſit extremum Auenione 6. Nonas Octob. anno 1391. ſepultus ibidem in Eccleſia Cathedrali.

18. *Galeotus Tarlatus de Petra mala* Aretinus Tuſcus legitimè quidem titulo & infulis donatur Abbatis Montis Maioris anno 1393. Quam tamen adiunxit purpuram adulterina fuit ex parte, cum enim Romæ ab Vrbano VI. Cardinalatum ſuſcepiſſet, poſtea ſæuitiam auſteri Pontificis cum Ludouico S. Mariæ nouæ Diacono ſimiliter Cardinali deteſtatus & fugiens ad Clementem VII. Auenionem ſe contulit anno 1387. à quo inter ſui Ordinis Cardinales cooptatus, mutata Diaconia S. Agathæ ab Vrbano VI. in titulum prius data, S. Georgij in Velabro Diaconiam ſuſcepit. Ambos Vrbanus VI. dignitatibus exuit. Fuit dum vixit Galeotus in Clementis VII. parte quo mortuo Comitiis Benedicti XIII. interfuit nec longè poſt rebus humanis excedens apud Aluerniam in ſummis Apennini iugis ad Eccleſiam fratrum Minorum delatus dicitur, ſepultus in ædicula quam ipſe ſibi viuens extruxerat. Hunc à Clemente VII.

Antipapa

Antipapa defeciſſe & ad Vrbanum V I. rediiſſe eoque iterum honore purpura nobilitatum ſcripſit Gatimbertus part. 1. de Pontificibus & Cardinalibus lib. 5. Clementi adhærentem ab Vrbano anathemate ictum ſcripſit S. Antoninus part. 3. hiſto. tit. 22. cap. 2.

19. Iam in Epiſcopis princeps locus eſt *Maurento Abbati* primùm S. Victoris tum Epiſcopo Maſſilienſi de quo aliàs ſcripſimus in Indice Abbatum noſtrorum anno 780. Vir fuit certè ſingularis virtutis præſtantiſque animi, quique dignitatem Eccleſiaſticam dum vixit mirificè tutatus eſt, qui humanioribus literis inſtructus, cum poſtea rerum diuinarum ſtudio ſtrenue operam nauaſſet, religionis feruore ſtimulatus eum eſſet adoleſcens bonis moribus & vitæ integritate conſpicuus religionem S. Caſſiani Maſſiliæ profeſſus, ita in ea dum vixit excelluit, & morum ſanctitate in cæterorum exemplum refulſit, vt per omnes gradus ſuæ religionis & dignitates aſcendens Maſſilienſi Eccleſiæ, Clero & populo poſtulante dignè præficeretur, qua dignitate cohoneſtatus, non iam vt plerique efficere ſolent ſuæ religionis aut habitum peroſus, fratrum ſuorum conſortia aut familiaritates exhorruit, nec quicquam de prioris vitæ auſteritate remiſit, nec humilitati & manſuetudini reſignauit, ſed eadem homini in conuerſatione facilitas, eadem vitæ profeſſio & ſi fieri potuit amplior atque illuſtrior fuit. Nihil enim quod ad religionis quam eſſet profeſſus dignitatem, quod ad manſuetudinem quodque ad rerum humanarum contemptum attinere videretur omiſit. Quin potius eo magis ſe vt virtutum omnium exemplar & formam exhibuit, quo iam non ſui ipſius modo ſed vniuerſi gregis ſibi commiſſi rationem ſe nouerat Domino redditurum. Quare populum moribus optimis inſtruxit, tranquillitati & paci ſtudens, ampliſſimiſque eleemoſynis ſuâ gratia & virtute fouit, quam ob rem omnibus charus & gratiſſimus fuit. Vnde Carolus Magnus Imperator audita tanti viri fama & ſanctitate, ipſum in conſcientiæ legibus ſanciendis Imperiique grauioribus tractandis negotiis magiſtrum & arbitrum ſæpè adhibebat. Cenſetur eius dies feſtus & Sanctorum ritu celebratur eius memoria, in faſtis Eccleſiaſticis Maſſilienſibus, die 22. Octob.

20. *Hunratus* plurimis certè animi & corporis bonis ornatus Boſonis Prouinciæ Comitis nepos Patre Pontio Vicecomite Maſſilienſi fratrem habuit Guillelmum eius nominis primum in Vicecomitatu Maſſilienſi, Patris hæredem ac ſucceſſorem, cui cum adminiſtrationis portionem in Vicecomitatu ſibi iure ingenuitatis adſcriptam teſtamento reliquiſſet, ipſe Cœnobium S. Victoris quod erat in eadem eius ditione periit, in quo ita virtutibus profecit vt etiam deinde Abbas factus ſit, vitæque religioſæ rigorem perpetuo retinuit, Epiſcopales poſtmodum curas Eccleſiæ Maſſilienſis Monaſticis officiis cumulans. Vidimus enim in Indice Abbatum num. 61. de ipſo, pro recuperatione bonorum quæ variis prædonum expilationibus & direptionibus Abbatiæ detracta fuerant, Chronici Victorini tabulas prædicaſſe.

Atque his tabulis annumerandus eſt *Pontius* Archiepiſcopus Arela-

tenſis quia licet ex Monacho in Epiſcopum non fuerit aſſumptus tamen de mundi vanitate tanto glorioſius triumphauit quanto illuſtrioribus infulis quas poſſidebat pro Dei amore abdicatis & Monaſticæ tunicæ viliſſimæ poſthabitis, Epiſcopatu ſe exuens vitam religioſam ſub S. Iſarno Abbate & magiſtro ſpiritus magno animi feruore aggreſſus eſt anno circiter 1025. Autor eſt Antonius Ruffy lib.8. hiſto.Maſſilien.cap.2.num.13. & 74.

21. *Raiambaldus* ſeu Raimbaudus Monachus S.Victoris & S. Iſarni Abbatis diſcipulus magnarumque virtutum eius imitator & quaſi hæres, Maſſiliæ florebat honoribus & gratia, cùm in Arelatenſem Antiſtitem aſſumptus fuit. Puer elegantis ingenij & ad bonas artes à natura formati, Patre Raiambaldo Comite & Patritio Arelatenſi. Literis imbuendus traditus, magno & continuis ſtudiis in omni fere doctrinæ genere clarus emicuit. Raynaldum, Guillelmum, & Lanfredum fratres habuit, auum Lambertum, qui potentiſſimi Iudicis nomen tulerat, quod nos docet Theſaurus Montis Maioris. Adoleſcens vitæ ſanctioris ab Iſarno Abbate cui addictiſſimus erat petiturus exemplum, Monachorum Caſſianitarum Ordinem Maſſiliæ ſuſcepit & inter tirones breui in virum fœlicis ingenij, eruditione, & conſilio, inſignem, virtutum omnium amatorem omniumque vitiorum oſorem euaſit. His nominibus charus omnibus eſſe cepit, magna præſtitit authoritate, honoratiſſimiſque apud viros primarios ſemper muneribus eſt functus. Primùm enim Arelatenſis Archiepiſcopus delectus, nihil in tanta dignitatis luce de priſtina auſteritate mutauit, eadem in eo ſemper integritas, continentia, benignitas, modeſtia, manſuetudo, temperantia, in opibus paupertatem, in imperio humilitatem, in honoris faſtigio eamdem retinuit humanitatem. Neque ſibi tantum vitæ Monaſticæ diſciplinam ſingularem & operam, ſed etiam clericorum vbique ſuorum ordini communem eſſe voluit. Quamobrem nihil intentatum prætermittebat ſapientiſſimus Pontifex vt officiis & muneribus Canonicorum animos demereretur, illo enim approbante Guillelmus Maſſilienſium Vicecomes S.Martinum de Palude Maiori, Eccleſiam Virginis, & S. Petri Galliculani & S. Mariæ ædem de Capella cum ampliſſimis latifundiis in Craudicampo Canonicis conceſſit, modo communiter viuerent regularémque vitam quam iam Raiambaldus inſtituerat profiterentur. Ad hæc cum Iſarnus Abbas templo S. Victoris olim à Saracenis diruto tunc recens magnis ſumptibus & arte refecto, Benedictum IX. qui Romanis peroſus ſæuiſſiméque ab iis exagitatus Maſſiliam confugerat, ad illius conſecrationem inuitaſſet, ad ſacrum illud ſpectaculum innumeri ferè homines ex non vicinis etiam vrbibus confluentes dedicationem celebriorem lætiorémque reddidere, cui præter Cardinales, Archiepiſcopos, & Epiſcopos in eiuſdem Pontificis diplomate recenſitos, interfuiſſe dicitur & cum elogio ſingulari laudatur à Pontifice Raiambaldus. *Ego*, inquit, *Benedictus ſanctæ ſedis Romanæ Eccleſiæ Apoſtolicus & Raiambaldus Arelatenſis Trophimi Vicarius caterique præſules Galliarum Pontius videlicet Maſſilienſis, cuius tuitione & patrimonio prædicta*

prædicta conſiſtit Eccleſia & Leodegarius Archiepiſcopus Viennenſis, &c. *Actum publice apud Maſſiliam in eodem Monaſterio Idibus Octobris die eiuſdem loci conſecrationis anno* 1040. *Dominicæ Incarnationis Indict.* 8. Præfuit item Raiambaldus Concilio Toloſano Papæ Victoris Legatus cum Pontio Aquenſi Epiſcopo atque à Prouinciæ totius Epiſcopis fidei iuramentum & obſequij vt Primas admiſit. Vide ab vno quibus verbis legitimis & ſolemnibus præſtitum. *Ego Pontius S. Mariæ Aquenſis ſedis nunc ordinandus Epiſcopus debitam ſubiectionem & reuerentiam & obedientiam à ſanctis Patribus conſtitutam, ſecundum præcepta Canonum, ſanctæ ſedi Arelatenſis Eccleſiæ rectoribuſque eius in præſentia Domini Archiepiſcopi Raiambaldi perpetuo exhibiturum promitto, & ſuper Sanctum altare propria manu firmo.* Hic ille Pontius eſt qui à Victore Papa Antiſtiti Raiambaldo datus eſt ſocius, vt Concilio Toloſano præeſſet. Paulo ante migrationem, vltimam ſuam voluntatem, Aycardo ſucceſſore declarato, tabulis publicis conſignauit Raiambaldus in Eccleſiæ ſuæ vtilitatem, Collegiumque Canonicorum Barioli, oppidum eſt Prouinciæ Diœceſis Foroiulienſis, dotauit & ſub cenſu denarij aurei Alexandro Papæ II. ſubiecit. Extat ea de re in Autographo Epiſcopali Rubro fol. 299. pernobilis memoria Raiambaldi videlicet ad Alexandrum & Alexandri ad Raiambaldum & Bertrandum Foroiulienſem Epiſtolæ quæ zelum & animum Raiambaldi teſtantur. Lege ſis quas verbo *Raiambaldus* profert Pontificium Arelatenſe. Demum ætate maturus, morum ſuauitate, doctrinæ varietate, vitæ integritate omniique virtutum cultu ornatus Benedicto IX. Victori II. Alexandro II. aliiſque Principibus & omnibus cuiuſuis ordinis hominibus charus ac dilectus ex hac mortali vita ad cœleſtem patriam vir eximius euolauit Arelatis anno 1062.

Theodebertus Ordinis Monachorum Caſſianitarum, ab ineunte ætate in Cœnobio Maſſilienſi S. Victoris religioſam vitam amplexus, ob doctrinæ & vitæ Sanctitatem per omnes honorum gradus ad Abbatis Generalis dignitatem aſcendit in locum Maurenti præſentis mortui, an. 809. Cum verò vir doctiſſimus eſſet & ingenioſus ac in ſacris literis verſatus, creatus Epiſcopus Maſſilienſis Ordini atque Conuentui præfuit, Ludouico Pio Imperatori in gratioſis & ſingularis amore charus, vt ſupra meminimus in Indice Epiſcoporum cap.25. num.50.

22. *Aycardum* Gaufredi Maſſilienſis Vicecomitis filium & Raiambaldi Arelatenſis Archiepiſcopi nepotem in Cœnobio Maſſilienſi cum fratribus Petro & Fulcone vitam Monaſticam profeſſum eſſe teſtantur Annales Maſſilienſes, autore Antonio de Ruffy lib.9. hiſto.cap.4.num.13. quod & ipſi nos attigimus ſupra in Indice Abbatum num.83. Archiepiſcopatum Arelatenſem ab auunculo Raiambaldo gratuita ſacerdotij tranſcriptione ſuſcepit. Ab anno ſactæ inunctionis 1063. ſedit ad annum vſque 1090. De quo iſta fere ad verbum in Pontificio Arelatenſi. Aycardus ab Alexandro II. excommunicatione percuſſus eſt, quod à partibus Henrici Imperatoris ſtaret, ſacrumque contra ipſum fulmen renouauit Gregorius VII. qui ipſos etiam Arelatenſes literis monet vt conſilio

Hugonis Dienſis Epiſcopi & Apoſtolicæ ſedis Legati, aut Leodegarij Vapincenſis Epiſcopi eligant Archipræſulem, ad quem ipſe pallium mittat. Verum inanes reddidit literas Pontificis, Arelatenſium amor in ſuum Antiſtitem Aycardum, qui omnibus diuinis interdictus licet, ciuilique congreſſu nequicquam tamen Epiſcopale officium intermiſit. Nam Pontio De Fos horrendas deuotiones minatus eſt, ſi pontem S. Geneſij cæteraque iura quæ in agro Matricenſi Arelatenſis Eccleſia habebat à S. Cæſarij ſæculo, non redderet. Bertrannus Prouinciæ Comes inter eos quaſi arbiter peruicit tandem vt cuncta reſtitueret: exinde querelas mouit aduerſus Raymundum S. Ægidij Comitem, qui Arelatenſem Eccleſiam municipio Furcarum aliiſque vrbibus quæ in Argenteo ſolo ſitæ ſunt ſpoliauerat, qui quidem non repetita ſolum poſſidenda dedit imo etiam promiſit ſe alias conceſſurum caſtrum Albaronis in ripa Rhodani poſitum, cæteraque iura quæ ad Arelatenſem Eccleſiam ſpectabant, ſi ea à Bertranno Comite recuperaret. Item Auenione Concilium celebrauit Aycardus, cuius acta non extant, excepto quod ibi S. Hugo reperitur creatus Epiſcopus Grationopolitanus. Meminit Binius altera parte To.3. anno 1080. Id vbi reſciuit Pontifex Aycardum non ſolum acerrimum ſe Henrici Regis & Imperatoris defenſorem gerere, imo imperterritum aduerſus omnes perſiſtere, Concilium Romæ indixit in quo ipſe Gregorius ſententiam depoſitionis Archiepiſcoporum Arelatenſis & Narbonenſis atque excommunicationis per Legatos Apoſtolicæ ſedis promulgatam, his qui aderant collaudantibus firmauit. Quis autem hoc tempore quo Chriſtianus orbis tanto ſchiſmaticorum incendio flagrabat, aut mentis ſuæ ſenſus aut vitæ ſtatus fuerit ipſi Bertranno Principi ac Comiti Prouinciæ, docet Baronius anno 1081. num.33. qui vt pietatem, inquit, & erga Apoſtolicam ſedem ſtudium & obſeruantiam teſtaretur, & ſe ab Aycardi conſiliis alienum profiteretur Sacramentum clientelare Gregorio ſic præſtitit. *Ego Bertrannus Dei gratia Comes Prouinciæ ab hac hora & deinceps tibi Domino meo Papæ Gregorio & cunctis ſucceſſoribus tuis, qui per meliores Cardinales S. R. E. electi fuerint, fidelis ero, & quidquid mihi credideritis in damnum veſtrum non manifeſtabo. Sic me Deus adiuuet & hæc ſancta Dei Euangelia.* Et ſtatim ſe fiduciarium Pontificis Regulum profeſſus eſt. *Ego Bertrannus Dei gratia Comes Prouinciæ pro remiſſione peccatorum meorum & parentum meorum offero, concedo, dono omnem honorem meum, quantum ad me iure parentum pertinet, omnipotenti Deo & SS. Apoſtolis Petro & Paulo & Domino meo Gregorio Papæ VII. & omnibus ſucceſſoribus ſuis, vt quidquid placuerit deinceps Domino Papæ Gregorio de me & de toto honore meo ſine vllo contradicto faciat. Eccleſias autem omnes quæ in mea poteſtate ſunt, præfato Domino meo Papæ omnino dimitto & omnibus ſucceſſoribus ſuis & ad ordinandas eas iuſtè & ſecundum Deum pro poſſe meo fideliter adiuuabo.* Cæterum Aycardus Archiepiſcopus & Bertrannus Comes communi mortalium fato vitam amiſerunt, ille Gibelino ſucceſſore, iſte Gilberto Bertrandi, aliis Vdonis filio anno 1090.

23. *Gibelinum* quoque Arelatenſem Archiepiſcopum & Aycardi ſucceſſorem

ceſſorem proximum ex Monaſtico S. Caſſiani Ordine ac Cœnobio S. Victoris Maſſilienſi aſſumptum fuiſſe ad ſacras infulas colligitur ex monumentis tabulíſque pluribus MM. SS. eiuſdem Cœnobij, aliique autores conſentiunt, cuius eam ferunt fuiſſe ſanctitatem vitæ, vt religioſæ omnes ipſius virtutes in tanto honoris apice ſemper effulſerint, manſuetudo præſertim ac lenitas, diuitiarum autem contemptus huiuſmodi vt vel in pauperes & calamitoſos vel in Monachorum ſubſidium omnia pene conferret. Quod ad nimiam morum facilitatem ac profuſiorem liberalitatem perperam reiicit autor Pontificij Arelatenſis, quaſi Eccleſiam ſuam laceraſſe ac diſſipaſſe videretur, diſtractis Prioratibus omnino duodecim ſiue Eccleſiis quibus auxiſſe dicitur Pſalmodienſe præſertim fratrum ſuorum Caſſianitarum in Occitania Monaſterium, ſed ea lege vt qui præeſſet non pro Abbate ſe gereret, ſed tantum Prioris titulo vteretur id forſitan in ſuſcipienda capituli ſui cauſa temere impulſum adoleſcentia dixiſſe exiſtimo. Sub Vrbano II. ad varia Pontificatus obeunda negotia ab eo ob animi candorem, in rebus gerendis peritiam & ſingularem doctrinam adamatus & charus habitus eſt. Reuerſurus Romam Vrbanus ex Galliis, vbi apud Regem & principes expeditionem tranſmarinam contra Eccleſiæ hoſtes permouerat, Arelatem diuertit ex itinere ad ſuum Gibelinum, Bertoldus enim tradit ipſum Natalem Chriſti diem celebraſſe Arelate. *Dominus Papa*, inquit, *Arelatis diem Dominicæ natiuitatis cum diuerſarum Prouinciarum Epiſcopis glorioſiſſimè celebrauit.* Poſt hæc vocatus in Orientem Gibelinus iuſſu eiuſdem Vrbani Papæ, ac Legatus tum ipſius tum deinde Paſcalis II. renuntiatus de cauſa Ebremari in Patriarchatum Hieroſolymitanum intruſi cognouit, depoſuit, depoſito ſucceſſit: poſtmodum vero inquit, Tyrius cum de ſubſtituendo Eccleſiæ Hieroſolymitanæ Patriarcha clerus & populus diſceptaret conſtituta ad hoc ſpecialiter die, vt ſuper eo negotio de more tractaretur poſt multas hinc inde deliberationum partes, in Dominum Gibelinum Apoſtolicæ ſedis Legatum vnanimiter conueniunt, & eum in ſedem locant Patriarchalem. Gibelinus verò ad ſuos Arelatenſes redeundi ſpe deſtitutus literas dedit, lachrymis potius quàm atramento exaratas, quas recitat Pontificium Arelatenſe ſimul atque alias Paſcalis Papæ ad Arelatenſes, monentis vt Gibelino ſucceſſorem darent. Contigere hæc anno Chriſti 1107. & initio ſequentis Aripertus ex Epiſcopo Auenionenſi ad Clauum Arelatenſis Eccleſiæ venit, vt patet ex literis tum Gibelini tum Paſcalis 2. quas Baronius edidit in Annalibus.

24. *Berengarius* ex Abbate S. Victoris Maſſilienſi creatur Epiſcopus Maſſilienſis, anno Chriſti 880. Ioannis Papæ VIII. ann. 8. vt fuſe copioſeque demonſtrabimus in Maſſilia noſtra Chriſtiana ann. 880. V. *Berengarius.* Sediſſe vero ibidem Berengarium non Carolo Magno ſed Ludouico III. & Carlomanno regibus Francorum, ac filiis Ludouici II. cognomento Balbi & Anſgardis Reginæ, ſupra memini cap. 25. num. 54.

25. *Petrus* cognomento Gaufredi ætate ſuppar Gibelino, ex perilluſtri Vicecomitum Maſſilienſium genere ortus, Patre ſcilicet Gaufredo, & fratre

& fratre Aycardo, de quo mox ſupra, Arelatenſi Archiepiſcopo, qui ab infancia Monaſticæ vitæ conſectatus ſcribitur, vt oſtendimus in Indice Abbatum num.83. Itaque profecit tum pietate, tum doctrina vt ab omnibus ſingularis haberetur. Ex Monaſterio S. Victoris in quo S. Caſſiani regulam profitebatur, ad Archiepiſcopatus Aquenſis curam tranſlatus, id onus paulo amplius quam annis ſeptem ſupra triginta ſuſtinuit. Vir non ſolum meritis ac virtute abundans, quæ à Monacho expectari poterant, ſed etiam inſigni pectoris robore. Itaque fuit inter alia non ſolum vniuerſæ Diœceſi ſed ipſi Aquenſi ciuitati imprimis fructuoſus, templis præſertim ac Cœnobiis ædificandis. Creſcente quippe in dies aduenarum donorumque copia, cum tantæ multitudinis quantum anguſta ſpatia non caperent concurſus fieret ad ædes ſacras S. Saluatoris, Petrus Epiſcopus ſumma virorum principum approbatione ædificando longè ornatiori ac laxiori templo adiecerat animum. Id templum ære publico à fundamentis extructum S. Saluatoris vocatur, vel veteri Sanctiſſimi ſacelli memoria, vel nouis ſanctimoniæ incrementis nobile, & in eo ad altaris dexteram minoris fornicis ſacellum viſitur, humile illud quidem pro magnitudine, ſed tamen iam tum à Chriſtianis pene omnibus retro ſæculis in monumentum Sanctorum numero venerandum ac colendum. In quo Magdalenam ab Angelis deportatam S. Maximino ſacris operanti præſentem adfuiſſe, & ſacro viatico ab eodem munitam admirabili tranquillitate animam ſuo procreatori reddidiſſe traditio à maioribus ad nos deriuata eſt. Quin etiam publicum inibi extat de noui templi conſecratione inſtrumentum perantiquum, tanti miraculi ad poſteros teſtimonium, quod dedimus alias in noſtra Magdalena Maſſilienſi aduena c.17. num.17. Petrus is fuit inter Archiepiſcopos Aquenſes huius nominis 2. cui Paſchalis 2. anno 4. Pontificatus pallium miſit, vt pro tantis eius in Chriſtianam Rempublicam meritis honores ei haberet gratiamque referret. Mortuus eſt Aquis ſextiis ſepultus in ſua Cathedrali anno 1120. qui ſucceſſorem in Pontificatu habuit Fulconem.

26. *Richardum* Monachum & Abbatem S. Victoris in Archiepiſcopum Narbonenſem eiuſque electionem à Paſcali 2. ſingulari diplomate approbatam fuiſſe legimus anno 1107. In Epiſcopali adminiſtratione Aymericum huius nominis III. Vicecomitem Narbonenſem honorum Eccleſiaſticorum inuaſorem & iniquiſſimum vſurpatorem minis primum ac terrore mulctauit, tum etiam contumacem Chriſtianorum ſacris ciuilique congreſſu interdixit. Quod opponit Ciaconius in Schiſmate Clementis III. Antipapæ, qui autore Henrico IV. Imperatore Brixini in Noricis à triginta Epiſcopis ſchiſmaticis contra Gregorium VII. & eius ſucceſſorem Victorem III. Vrbanum II. & Paſcalem II. Romanus Pontifex acclamatus fuiſſet, Richardum prodidiſſe Victorem III. cuius creationi interfuerat, Henricique Imperatoris precibus expugnatum Clementem Antipapam ſectatum eſſe, quam ob cauſam à Victore in Concilio Beneuentano damnatus in Clementis parte ex rebus humanis exceſſiſſe dicitur; ſi odorari libet paulo diligentius hæc à nobis facilè ſuſpicionibus & con

& coniectuta coarguuntur. 1. Quia Bernardi Cardinalis fratris ſui germani pluribus officiis erga Alexandrum I I. adhuc iuuenis promouerat, vt in Cardinalium Ordinem legeretur. Neque vir Sanctiſſimus Bernardus ad tantos honores promouere fratrem, eique ambire purpuram deſtinaſſet, niſi ſummam in eo ſpem, ſummam ingenij indolem, ſummamque virtutem eſſe cognouiſſet, qua non modo familiæ ac ſtitpi ſuæ gentilitiæ ſplendorem adderet, ſed ipſam imprimis Abbatiam S. Victoris Maſſilienſem & vniuerſum Caſſianitarum Ordinem fraternis opibus Pontificiſque amicitia & fauore tueretur. 2. Plures ad eum in Regiſtris Gregorij V I I. Vrbani I I. Paſchalis I I. extant literæ grauiſſimis verbis ſententiiſque plenæ, quibus opinione certè non vulgari & exiſtimatione quam de moribus eius haberent, Pontifices dilexiſſe Richardum ſatis liquidò conſtat. Addo magna quoque acceſſiſſe ipſorum in eum non dico officia ſed merita, quorum recordatione vel plurima vincula cum ipſis ſummæ coniunctionis optaret, & erant amoris arctiſſima, tantum abeſt vt ab eo quo aſtrictus eſſet, vel ingrato animo reuellere, vel per iniuriam laxare aliquid vellet. Quam enim Gregorius V I I. Bernardi fratris demortui Abbatiam S. Victoris ei dono conceſſerat, Paſchalis I I. infularum Epiſcopalium dignitate auxerat & amplitudine, Alexander I I. Cardinalitiæ purpuræ ſingularibus honoribus condecorauit. Vtique ea manebat Richardi opinio & exiſtimatio apud Gregorium V I I. quæ virtute parta non quæ fortuito euentu ac temere illata eſſet, vt eum in Hiſpaniam Legatum miſerit anno 1079. quo in itinere apud Pictauos diuerſatus Legati nomine cum Hugone Dienſi Epiſcopo, Nationali Synodo præfuit. In Hiſpania vbi cum Alphonſo Caſtiliæ Rege confeciſſet negotium ex ſententia, demum ſtudio reginæ Conſtantiæ ex Gallia oriundæ tandem Regi ac principibus & vniuerſo clero perſuaſit, quos in hac parte acerrimos experiebatur obtrectatores & aduerſarios, vt antiquato diuini Officij ritu iam cum ab ætate Gothorum Arianorum in Eccleſiæ mores inducto, Romanum ſubſtituerent. Reuerſus in Galliam ab Vrbano I I. per literas iuſſus eſt curam ſuſcipere in duobus Cœnobiis, ſcilicet Montis Maioris in Diœceſi Arelatenſi, & S. Mariæ de Craſſa in Carcaſſonenſi, lapſam deformatamque regularis vitæ diſciplinam ad meliorem frugem reducendi inſtaurandique. 3. Ad Richardi ſingularem integritatem multis magniſque rebus ſpectatam pro teſtimonio facit fama vulgi, quæ iam celebritate ſermonum pluribus etiam abſentibus longè lateque percrebuerat viroſque primarios ad ditandum ſuis largitionibus Monaſterium S. Victoris ſtudio tanti Abbatis conciliabat in dies, de quibus nos alias in Indice Abbatum vberius ac fuſius num. 87.

27. *Robertum* item De Calach ſiue de Guibè Redonenſi Eccleſiæ, & paulo pòſt Nannetenſi Epiſcopum ſeruiiſſe, ac demum purpuram obtinuiſſe ſupra mox commemorauimus in Indice Abbatum num 131.

28. *Ottho* cognomento *Alamannus* Monaſterij huius alumnus, primùm ſede toto triennio vacante in Dumuiratu, quem ad tempus generalia Ordinis Comitia Maſſiliæ ſtabiliuerant, lectus in regiminis conſor-

tem ac ſocium cum Bonnaſſino efficacis ingenij acerrimæque eloquentiæ viro, perſonam magiſtratus & delegatæ iuriſdictionis partem ſibi tributam tanta prudentiæ ac pietatis laude ſuſtinuit, vt communi procerum ſuffragio Abbas & ſupremus Ordinis Generalis Magiſter renuntiatus, Demum ob præclara in Chriſtianam Rempublicam merita annuente Paſchali 2. Ianuenſis Epiſcopus creatus, non Eccleſiam modo ſibi commiſſam variis ſtructuris & ornamentis illuſtrauit, ſed & Synodos celebrauit ac decreta pro Clero & populo ſalubria non pauca ſanciuit.

29. De *Rodulpho* cum Arelatenſis Pontificij annales ſileant, ſi non etiam ipſi nos taceamus graue cuiquam videri non debet. Pontificatus enim eius Arelatenſis non diuinationum coniecturis aut leuibus argumentis dumtaxat, ſed ab iis omnibus ſignis, quibus veritas illuſtrari ſolet, ad teſtes tota exploratio traducitur, ſediſſe conſtat ex monumentis tabularij S. Victoris circa Chriſti annum 1124. atque adeo excepiſſe proximè Attonem vita functum, & præſediſſe Bernardo inter Archiepiſcopos Arelatenſes eius nominis primo, quem ex Latinis primum Patriarchatui Antiocheno fuiſſe præfectum quamplurimi contendunt. Extat adhuc ad Rodulphum noſtrum Calixti II. Epiſtola, qua hortetur currentem quidem, vt dignitati ſuæ ac diuinæ gloriæ ſeruiat, proponat ſibi claros viros quod facere ſolent qui hortantur. Hic igitur vir tantus ad Trophimi Galliarum Apoſtoli ſedem poteſtatémque euectus, quandiu eam adminiſtrauit, ſacræ infulæ dignitatem magnopere amplificaſſe fertur, tum aliis multis, tum eo quoque quod occulta odia Clericorum Arelatenſium quæ tunc Raymundum inter Epiſcopum Maſſilienſem & Monaſterium S. Victoris tacitis ſimultatibus continebantur, reſtinxerit, pacem & amicitiam æquis vtrimque firmarit conditionibus, diſcordias diſſiparit. Hoc eodem ſæculo floruere clariſſimi viri eiuſdem cum Rodulpho gentilitij & nominis & ſtemmatis. Primus Rodulphus S. R. E. Cardinalis Presbyter creatus ab Alexandro II. anno 1073. de quo tamen neſcio quo fatali & Rodulphorum familiæ communi caſu ſiletur inter Cardinales, ſimiliter atque de noſtro inter Archiepiſcopos Arelatenſes, ac prætermittitur à Ciaconio & Onuphrio. Hic ab Alexandro Papa in Bohemiam adlegatur anno 1073. vt Gebehardi Pragenſis Epiſcopi qui primum Ioannem Olnucenſem Epiſcopum variis contumeliis affecerat, cauſam agnoſceret. Coram ſe citatum Gebeardum & obedire nolentem Pontificio priuauit, ac Diœceſim Pragenſem Eccleſiaſtico ſubiecit interdicto. De qua re vide Longinum in Annalibus ſuis Polonicis, & Cardinalem Baronium tomo 10. Poſterior coæuus ac pene ætate ſuppar Rodulpho Arelatenſi. Vixit anno Chriſti 1144. Cœleſtino II. Pontifice à quo Diaconus Cardinalis S. Luciæ in Septiſolio renuntiatus Alexandro III. in ſchiſmate contra Octauianum ſuffragatus eſt, idque Epiſtola ſua omnibus Chriſtianis & Imperatori Friderico cum aliis Cardinalibus ſcripſit.

30. *Raymundum* eius nominis ſecundum inter Epiſcopos Maſſilienſes anno 1121. Monachum fuiſſe lego in M. S. Chartarum Eccleſiæ Maſſilienſis, haud dubiè in proximo ac ſuburbano S. Victoris Monaſterio vbi

tantam

tantam nominis ſui celebritatem apud Maſſilienſes comparauerat, S. Caſſiani regulam profeſſum. Is nobilibus parentibus ortus generis ſui ſplendorem, cum literis, tum moribus auxit & ornauit. Adoleſcens cum politiorem doctrinam & liberales artes percurriſſet ad maiora non Chriſtianæ modo Philoſophiæ, ſed & religioſæ vitæ ſtudia ſe contulit. S. Caſſiani inſtitutum & Ordinem in Cœnobio S. Victoris Maſſilienſi amplexus, atque in vtroque ſtudio mirificos fecit progreſſus. A clero populoque Maſſilienſi Epiſcopus electus creditam Eccleſiam ad mortem vſque optimè gubernauit, non tam ſuis ouiculis imperans officij poteſtate, quàm prælucens pietatis exemplo. Vir qui in eximia nobilitate manſuetudinem, in ampliſſimis domeſticiſque copiis modeſtum earum vſum, in corruptis temporum moribus æquitatem, temperantiam moderationémque animi præſtitit & exhibuit ſemper, ibidémque honeſto in loco tumulum ſed pompa carentem habuit. De hoc ex Archiuiis Maſſilienſibus iſta habentur. *Raymondus Dei gratia Maſſilienſis Epiſcopus vir religioſus ſub Monachi habitu atque regula cunctis diebus vitæ ſuæ viuens, in Hymnis, & Pſalmis cum pudicitia Deo perſeueranter ſeruiuit, qui multos libros multaque ornamenta auri & argenti & palliorum in Eccleſia S. Mariæ ſedis Maſſiliæ emendo conſtituit. Ad vltimum autem ſub Chriſti nomine Domini fecit, in qua ipſemet propriis manibus reliquias plurimorum Sanctorum in die Aſſumptionis S. Mariæ præſente ſuo clero & populo poſuit, corpus S. Cannati Epiſcopi Maſſilienſis & Confeſſoris, & S. Antonini Confeſſoris, & S. Victoris Martyris ibi ſunt. Hic ſunt reliquiæ S. Petri Apoſtoli. S. Stephani, & S. Adriani Martyris, & S. Vincentij Martyris, & S. Ioannis, & S. Verani, & S. Apollinaris, & S. Reginæ Martyris, & S. Pauli, & S. Gregorij, & S. Polycarpi, De Sepulchro Domini, de veſte S. Stephani, S. Sebaſtiani, S. Sulpitij Confeſſoris, S. Martini, S. Marcellini, S. Andreæ Apoſtoli, S. Laurentij De ſigno Crucis, S. Lazari quem Dominus ſuſcitauit S. Fauſtini, S. Chriſtinæ, SS. Innocentium & multorum Sanctorum quorum nomina neſcimus. Deus ſcit.*

31. Poſt hunc exiguo interuallo quippe anno 1162. de eodem puluere religionis excitatus eſt vt ſolium gloriæ teneret *Fredolus* qui cum in vitæ Cœnobiticæ ſtudiis quibus puer adhuc ſe addixerat multos annos poſuiſſet, eam ſanè tum victus aſperitate tum frequentibus ſingularium virtutum exemplis, Sanctitatis famam collegit, vt extincto Guiberto Abbate in illum vnum Comitiorum Generalium ſuffragia inclinauerint. Deinceps verò factus Abbas nihil de priſtino vitæ rigore nihil de ſua humilitate remittens, vir doctrina ſanctitate & morum elegantia clarus, Alexandri III. à quo reſcriptum habuit eximium & ſanè perhonorificum, Procerum Prouinciæ iudicio Epiſcopi nomine dignus exiſtimatus, & ad munus gerendum, Foroiulij adhibitus eſt, qui dignitatem Eccleſiaſticam in his regionibus penè inoleſcentem vindicauit, auxit, & mirificè tutatus eſt. Hic genere nobilis ac notus licet, tamen maioribus ſuis atque poſteris virtute ſua illuxit. Duranto Fredolo imprimis qui anno 1289. Maſſilienſem cœpit regere Eccleſiam obiitque anno 1309. Iunij 30.

Item Berengario Fredolo qui cum Abbas ſæcularis S. Aphrodiſij Biterrenſis Diœceſis Clementis V. Papæ Capellanus Presbyter Cardinalis SS. Nerei & Achillei tituli Faſciolæ, poſtea Epiſcopus Cardinalis ab eodem Clemente factus eſt anno 1305. Bonifacio VIII. in ſexti Decretalium editione præſto fuit, qui cum eſſet in legum facultate verſatiſſimus ad Guillelmum De Mandagoro Archidiaconum Nemauſenſem, à libri de Electionibus Prælatoriam nuncupatione honeſtatus fuerat. Viciſſim inſigne volumen ſcripſit ſuper ſummam Oſtienſis ordine alphaberico. Edidit & de ſententia excommunicationis librum alium. Obiit Auenione anno 1321. Ioannes Villaneus lib.9. cap. 79. Reges. Clementis V. Ioannis XXII. Clementis VI. Hæc prætérea de eodem in additionibus ad Ciaconium. Bonifacius VIII. Decretales lib.6. à Guillelmo Epiſcopo Ebredunenſi, Berengario hoc noſtro Epiſcopo Biterrenſi, & Richardo de Senis R. E. Vicecancellario recenſeri iuſſit. Berengarius Fredoli, non autem Stedelli dicendus. Creatus Cardinalis tit. SS. Nerei & Archillei à Clemente V. anno 1312. die 23. Decemb.

32. *Guillelmus De Sabrano* Abbas S. Victoris Nobiliſſimæ ſuæ genti Sabranæ opibus florenti Caſtellorumque ac Toparchiarum veteri dominatu, tum apud Salyos, tum inter Apulos, ſanctitatis ſplendorem magnis ſuis virtutibus addidit. Ad infulas Dinienſis Eccleſiæ non ſolum intuitu nobilitatis verum etiam meritorum gratia euocauit Clemens V. anno 1312. patrocinante Roberto Siciliæ Rege & Comite Prouinciæ, apud quem authoritate & gratia plurimum poterat Guillelmus. Integer enim vir & in ſententia dicenda libertatis & religioſi Officij memor ſemper extitit. Quatuor Generalia Ordinis comitia Maſſiliæ habuit quo tempore Monaſterio S. Victoris præeſſet Abbas. Sacerdotio deinceps Epiſcopali ditatus non ſolum authoritate in Eccleſia rexit, verùm multo magis doctrina & exemplo vſque ad extremum vitæ ſuæ profuit. Dictus nonnunquam legatuſque ab Rege extra ordinem Iudex atque inſpector rerum publicarum, negotiis in quibus eius amor erga pietatem Chriſtianam maximè illuxit fœliciter obitis ſub Ioanne XXII. In Epiſcopatu ſuo diem clauſit extremum anno 1324. ibique amicorum bonorum omnium lachrymis tumulatus eſt.

33. *Guillelmus De Cardeillac* ex Abbate factus Epiſcopus Sampapulenſis & amplis aliis Sacerdotiis in Occitania & in Prouincia præfectus inclaruit, triſtibus magis quam lætis temporibus Roberti Siciliæ Regis & Comitis Prouinciæ, cui cum Carolo Humberto nepote Caroli Martelli Caroli II. primogeniti filio graues & magnæ contentiones pro regni ſucceſſione interceſſerant, & grauiores exarſiſſent niſi rem controuerſam plenamque diſſenſionis inter doctiſſimos Iuriſperitos Clementis V. authoritas, in cuius arbitrium patruus & nepos conſenſerant, pro Roberto Rege definiiſſet. Vix Epiſcopi honore illuſtratus multa præclarè conſtituiſſe dicitur & in Diœceſi & generatim atque vniuersè in Ordinis ſui religioſis familiis Caſſianitarum, idque præcipuè quod Laicorum diſſolutas conſuetudines ſed & redundantes clericos ac ſuperfluentes inutili

quadam

quadam impunitate & licentia, tanta cum grauitate moderaretur, vt ſingulos non tam offenderet obiurgatio, quàm delectaret animi conſtantia & verborum ſuauitudo. Hic anno 1324. Pontificatum iniit, quatuor circiter geſſit.

34. *Raterius de Lenaco* ſeu *Lautunco* poſt obitum Guillelmi Abbas electus à prima ætate ingenij, modeſtiæ aliarumque virtutum ſpecimen præbuit. Adoleſcens optimis artibus & virorum prudentium conſuetudine ſtudiis adhibitis, vberiorem virtutis quam ætatis curſum in ſe fecit Maſſilienſium teſtimonio, à quibus in Epiſcopatum Maſſilienſem aſſumptus Pontificis dignitatem perhumani ingenij virtute ac ſplendida liberalitate ſuſtinuit, pluribus meritis in Chriſtianam Rempublicam nobilis. Maſſiliæ clauſit extrema. Funus vrbanæ multitudinis ordinumque omnium veriſſimæ lachrymæ vt ſolet decorarunt. In Eccleſia maiori & Cathedrali ſepulturam accepit, anno circiter 1327. In quibuſdam MM.SS. Maſſilienſium Epiſcoporum indiculis non nominatur Raterius, vnde aiunt electum & creatum quidem Epiſcopum Maſſilienſem, ſed paulo pòſt ereptum, ac proinde publicè, nec renuntiari, nec muneris ſibi demandati officia & partes exequi potuiſſe, quem excepiſſe proximè ſcribitur Ademarius.

35. *Guibertus de Cantabrio* Monachus & Abbas S. Victoris in Epiſcopum Rutenenſem electus iuris vtriuſque conſultiſſimus, tantam deinceps apud omnes famam conſequutus eſt vt doctrina prudentia & ſingulari in rebus gerendis dexteritate, cum præcipuis illius ætatis hominibus non immerito conferretur, propter quas animi dotes Benedictus Papa XII. vnum eſſe voluit de Conſtitutionum ſuarum compoſitoribus, quæ factæ fuerunt anno 1337. vt patet ex fine earumdem Conſtitutionum, ex dictis ſupra in Indiculo Abbatum Maſſilienſium. Segoduni Rutenorum anno 1338. vale dixit huic ſæculo, ibidem ſepultus.

36. *Ogerius De Anglura* Monachus S. Victoris primùm Abbatis ac Generalis Ordinis Caſſianitarum munus præclarè exercuit Maſſiliæ anno 1463. poſtmodum Cleri & procerum commendatione ad ampliſſimi Ordinis Pontificij dignitatem & Maſſilienſes infulas peruenit, in qua integritati & prudentiæ eius decora & ornamenta emicuerunt. In hoc celebri viro tantum robur animi & conſilij fuiſſe ſubiudicant atque innuunt annales, vt antequam Monachorum ſuffragio in Conuentu Ordinis Generalis lectus eſſet Abbas multo ingenij, conſilij, ſapientiæ in variis priuatæ vitæ Monaſticis Officiis adminiſtrandis egregia documenta dederit, dignuſque habitus ſit qui non in Abbatem dumtaxat ad vnius priuatæ familiæ commodum, ſed & in Antiſtitem ad vniuerſi cleri populique Maſſilienſis vtilitatem deligeretur, in quo munere obeundo opinioni reſpondit. Migrauit è vita ſepultuſque eſt in deceſſorum ſuorum monumento in Eccleſia S. Mariæ Maioris anno 1496.

37. *Adeodatus* ſeu *Deusdedit* Monachus Abbatiæ Caſtrenſis Ordinis S. Caſſiani & ex prædiis Monaſterio S. Victoris Maſſilienſi vectigalibus, quam adminiſtrabat, primus inſtitutione Ioannis XXII. Papæ, Ponti-

ficiæ dignitatis ſplendorem adiunxit, creatus eſt Epiſcopus cùm pluribus aliis Abbatibus ſummis viris, quorum Abbatias Ioannes XXII. vt alias expoſuimus in Eccleſias Cathedrales erexit anno 1316. Pontificatus anno 1. tamen illos non publicauit, neque ipſi inaugurati ſunt niſi peracto anno 1317. Id liquet ex eius æui monumentis. Cæterum Adeodatus inter Abbates Caſtrenſes priſca omnes nobilitate clariſſimos, ipſe quoque nobili vt præſumere licet familia exortus, liberalibus diſciplinis iiſque artibus quibus informari prima ætas ſolet operam dedit, & cum in virum clariſſimum & integerrimum euaſiſſet, cepit eius fama apud omnes clareſcere vnde ex Monacho Caſtrenſis Cœnobij alumno, in Comitiis ad demortui locum communi omnium Ordinum ſuffragio Abbas delectus, mox Epiſcopatus pallio donatus rexit annos 10. quo tempore ſingularem eruditionis ſcientiæ ac pietatis eminentiam maxima ſui cum laude omnibus patefecit. Caſtri moritur anno 1327. & in ſua Cathedrali S. Benedicti Eccleſia ſepultus quieſcit. Non tamen à perenni conteſtataque virtute maiorum degenerarunt Monachi, ſed in Collegium Canonicorum adſcripti cooptatique ſemper tamen in forma religioſi ſtatus ac Clericorum regularium vitæ vſu inſtitutoque perſtiterunt, conſtanterque hactenus & incorruptè perſtitiſſent niſi Pauli III. Indulgentia Ioannes Turnonius Caſtrenſis Epiſcopus, anno Chriſti 1535. ab Epiſcopatus fundatione 218. facultatem exoraſſet, Collegij vniuerſi religioſam familiam ad ſæculares Clericos tranſcribendi.

38. *Petrus De Orlagio* ex Abbate Vabrenſis Cœnobij Caſſianitarum primus Epiſcopus à Ioanne XXII. conſtitutus anno 1320. Hunc ſapientiſſimum virum, ſuum Epiſcopum fuiſſe merito gloriabantur Vabrenſes ciues, in quo prudentia doctrinaque cum Nobilitate certabant. Rebus geſtis inſignis fuit, & in grauibus quibuſcumque negotiis conficiendis prouidi ſolertiſque ingenij, magnis principibus charus, quorum ſingulari beneuolentia & ſtudio non ipſe modo hunc in locum atque in hanc celſiſſimam ſedem Pontificiæ dignitatis atque honoris aſcendit, ſed & eiuſdem Eccleſiæ habenas regendas, cùm iam ætate confectus eſſet, in Raymondum de Orlagio conſanguineum, amicum, ac perneceſſarium ſuum gratuita muneris abdicatione tranſmiſit. Rexit ſumma cum iuſtitia, prudentia, ac vigilantia annos nouem obiitque anno 1329. Monachi Clericorum regularium vitam ſectati per 257. annos conſtanter manſerunt in ſuo ſtatu. Nam primus in exequutione Bullarum ſæculariſationis, quam indulſit Gregorius XIII. nominatur Franciſcus De la Valette Couuiſſon Vabrenſis Epiſcopus anno 1577.

39. Papuli Monaſterium ab Abbatis S. Victoris Maſſilienſis iuriſdictione diuulſum & Ordini Caſſianitarum detractum, ſub Toloſano Parlamento Ioannes XXII. in Epiſcopalis Cathedræ templum erexit ac religioſis faſcibus cæteriſque Pontificiæ dignitatis atque honoris inſignibus donauit, vt notat Martinus Polonus anno 1317. à quo tempore vrbi Lauracenſium nomen dedit. In Toloſæ ſimiliter Epiſcopatu Metropolim inſtituit, eique recens creatam Papuli Diœceſim ſubiectam eſſe voluit.

Nec

Nec multo poſt Clementis V. conſtitutiones approbatas iuſſit publicè per vniuerſitates explicari. Cæterùm primus ex Abbatibus Sampapulenſibus ſub Abbate Generali Ordinis Caſſianitarum, inauguratus Epiſcopus fuit *Bernardus De Turre* ex per illuſtri ac nobiliſſima familia *De Turre* Diœceſis Mirapicenſis, vir doctrinæ non vulgaris & inculpatæ vitæ, qui in tanto honoris faſtigio non elatus, humilitati & pietati vacabat, in pauperes Chriſti beneficus & in Ordinis ſui fratres mitiſſimus. Obiit ibidem circiter annum 12. Pontificatus Ioannis XXII. Ludouici V. Bauari Cæſaris ſeu Germaniæ Regis 14. Chriſti 1327.

40. Monaſterium S. Mariæ quod dicitur Tomeriarum ditioni olim Abbatis S. Victoris Maſſilienſis poteſtatique ſubiectum ſedem præbuit, & fundamentum fuit ad conſtituendum Epiſcopatum Sampontienſem ſub Parlamento Toloſano & Archiepiſcopatu Narbonenſi, eodem autore Ioanne XXII. anno 1317. S. Pontij Tomeriarum vrbs eſt in Conualle ad fontem ex antro ſcaturientem, tanta aquarum copia, vt ſtatim molas frumentarias agitet, qui ſalares ſeu truttas gignat nutritque purpurei coloris, quique paulo poſt in Obrim incidit. Abbatem, qui primus Monachorum Caſſianitarum in hoc Cœnobio ſacras Epiſcopi infulas ſuſcepit (etſi necdum nomen nanciſci potuimus) tamen in hoc ordine ac numero reponimus. Solum occurrit illud ſingulare quod Abbati Florido Iſarius Toloſæ Epiſcopus olim dederit Vaurum oppidum, cuius Iſarius erat Dominus anno 1098. vt ibi Prioratum conſtitueret Ordinis S. Auguſtini, qui poſtea erectus in Epiſcopatum anno 1318. ſicut & ipſa S. Pontij Abbatia, cuius tamen Religioſi ſeruata diligentiſſimè Monaſtica diſciplina, nonniſi poſterioribus ſæculis ad ſæculares Clericos reſcribi à Paulo V. anno 1615. conſenſerunt. Illud autem Monaſterium Pontius Comes Toloſæ anno Chriſti 936. condidit inter Pezenatum & Carcaſſonem, vbi Dominus Ramires 40. annos vixit Monachus, indeque ad regnum Hiſpaniæ euocatus teſte Surita, Mariana, Guillermo Catel De Comitibus Toloſanis.

41. His addo *Caſtorem* Abbatem S. Fauſtini Nemauſenſis Diœceſis diſcipulum S. Caſſiani & in conuerſione filium, cuius ſanctitatis fama permoti Clerus populuſque Aptenſis in Prouincia, eum in Epiſcopum ac Quintini Antiſtitis ſui demortui ſucceſſorem aſſumpſerunt. Ei verò non modo tum Pontificalis gratia acceſſit, ſed ſimul etiam virtutum omnium augmenta, quibus populo ſibi commiſſo egregia ad pietatem & iuſtitiam exempla præmonſtrauit. Adoleſcens altæ indolis & animi integritate ac fortitudine præſtans poſthabitis mundi delitiis plures annos Anachoreſim inter Monachos eſt profeſſus, partim in Monaſterio Nemauſenſi S. Iuſtini inter rupes & ſaxa horrida ſito partim in aliis Cœnobiis poſtmodum ab ipſo facto iam Epiſcopo ſuis ſumptibus in Aptenſi Diœceſi paſſim erectis & prouentibus dotatis. De eo diximus pluſquam ſatis lib. 1. c. 84. & infra c. 29. n. 3. Diem obitus & locum annotat Martyrologium Gallicanum. *Aptæ Iuliæ, 11. Calend. Octob. Aptæ S. Caſtoris huius ſedis Epiſcopi, qui ſub Arcadio Imperatore Claruit meritis Apoſtolicæ virtutis.*

42. Iacobus

42. *Iacobus Martinus* Monachus S. Victoris Maſſiliæ ac perfectus rerum ſacratum ſiue Sacriſta, Epiſcopatus Senecenſis clauum adminiſtrandum Henrici IV. voluntate & Pauli V. conſenſu anno circiter 1607. ſuſcepit. Plures Eccleſiæ Senenſi præfuit annos, quibus fortiſſimi Præſulis ac religioſi Paſtoris non ſolum ſuis verum etiam toti Galliæ exempla præbuit. Mortuus ibidem in ſua Cathedrali tumulatur lapide, elogio, inſignibus exornatus.

Nec in Epiſcoporum modo ſed & Abbatum ſacras legiones, ex auxiliariis S. Caſſiani cohortibus duces ac principes prodiere.

43. De *Nicolao Auriolo* Monacho S. Victoris in Abbatem Lerinenſem electo hæc habent Annales Monaſterij Lerinenſis apud Vincentium Barralem, in Chronologia Sanctorum & aliorum virorum illuſtrium & Abbatum Monaſterij ſacræ inſulæ Lerinenſis. *Anno 1313. die vltimo Iulij datus fuit Abbas Lerinenſis Dominus Nicolaus Auriolus Monachus profeſſus S. Victoris Maſſilienſis, qui obiit die vltimo Iulij anno integro videlicet reuoluto ſuæ ordinationis. Iſte licet rigide regeret erat tamen bene religioſus & zelotypus inſtituti, ſed dato ſibi potione à quodam ſuo affine & propinquo, vt amplius ab ipſo diligitur ei mortem propinauit.*

44. *Ioannes De Cominis* eruditione ac virtutibus clarus cum Abbas S. Victoris Maſſiliæ, ſummus in Monaſterio Magiſtratus eſſet familiamque iam annos 11. prudenter iuſteque rexiſſet, Pariſios vocatus & ibi plauſu Monachorum S. Germani de Pratis exceptus, nouo Præfecturæ honore inter inſignes eiuſdem Monaſterij Abbates cohoneſtatur, quo in munere probitatis & grauitatis ſpecimen dedit, pietatem, modeſtiam, humanitatem, affabilitatem, prudentiam & regiam prorſus celſi animi magnitudinem prodens.

45. *Ratherius De Lantauco* ſimiliter Abbas Monaſterij S. Victoris Maſſilienſis vbique vir optimus & religioſæ perfectionis ſtudioſiſſimus æmulator, magnarum virtutum exempla oſtendebat poſt aliquot annos vt Abbatiæ Mauzacenſi Diœceſis Claromontenſis conſuleret, ad Prouinciam illam regendam, ad Monachos in officio continendos, ad inſtaurandam pene vetuſtate collapſam religioſæ vitæ diſciplinam temporarius delectus Abbas, eo in regimine virorum Principum ac bonorum omnium expectationi reſpondit, & amantiſſimum patrem ac præclarum in Chriſtiana Philoſophia magiſtrum ſpiritus ſe geſſit. Hinc verò ad Epiſcopatum Maſſilienſem gradum feciſſe mox ſupra demonſtrauimus num. 32. De Mauzacenſi Abbatia fundatam eſſe à Roberto Aruerniæ Comite memorant hiſtorici, ſed longo poſt tempore ſæculari toga donatur 1618. hoc autem in loco Monachus profeſſus eſt Gilbertus Genebrardus Eccleſiæ Gallicanæ illuſtrè ornamentum, & Doctorum Sorbonicæ Academiæ clariſſimum decus.

46. *Pontius De Vlmô* ex Vicario Generali in regimine Monaſterij S. Victoris Maſſilienſis & vniuerſi Ordinis Caſſianitarum ſub Vrbano V. ſummo Pontifice ſimul atque eiuſdem Monaſterij Abbate, poſt promotionem Petri de Bagnaco ad Cardinalatum, electus ac renunciatus eſt ab

eodem

eodem Papa Vrbano Abbas Montis Maioris anno 1368. quem iam à nobis laudatum habes in Indice Abbatum num. 124.

De aliis ſigillarim id genus viris illuſtribus nihil attinet dicere cum pene infinitos Abbates ad Monaſteriorum gubernacula, quæ Principum liberalitate iuriſdictioni Generalis Abbatis S. Victoris adiuncta fuiſſe ſupra commemorauimus, ex hac Maſſilienſi S. Caſſiani familia prodiiſſe ſciamus.

CAPVT XXVIII.

De Principibus, & Dynaſtis, ac de viris doctrina inſignibus, qui in Ordine S. Caſſiani vitam Monaſticam complexi ſunt.

1. QVod in Eccleſiæ ſanctæ commendationem ſcribit Apoſtolus ad Corinthios Deum non vocaſſe ad prædicationem & fidem crucis ac ſalutis, ſapientes, potentes, & nobiles mundi, ſed ſtultos infirmos & ignobiles dumtaxat, de Apoſtolis maximè aliiſque primis fidelibus interpretatur Ambroſius in Lucam ad illud cap. 6. Elegit duodecim ex eis. *Aduerte, ait, cœleſte conſilium non ſapientes aliquos, non diuites, non nobiles ſed piſcatores & publicanos quos dirigeret elegit, ne traduxiſſe prudentia, ne redemiſſe diuitiis, ne potentia nobilitatiſque authoritate traxiſſe aliquos ad ſuam gloriam videretur, vt veritatis ratio non diſputationis gratia praualeret.* Et S. Auguſtinus de verbis Domini. *Magna*, inquit, *artificis miſericordia ſciebat enim quod ſi eligeret ſenatorem, diceret ſenator, Dignitas mea electa eſt. Si eligeret diuitem, diceret diues opulentia mea electa eſt. Si Regem, diceret Rex Poteſtas mea. Si oratorem, Eloquentia mea. Si Philoſophum, ſapientia mea electa eſt. Interim inquit Dominus differuntur ſuperbi iſti multum tument. Da mihi prius iſtum piſcatorem. Veni tu pauper, nihil habes, nihil noſti, ſequere me, tam largo fonti vas inane admouendum eſt, dimiſit retia piſcator accepit gratiam & factus eſt diuinus orator, leguntur modo verba piſcatorum & ſubduntur colla oratorum.* Vanum ergo videtur quod de nobilitate & purpura S. Bartholomæi Apoſtoli fabulantur hiſtorici. Quamquam ſapientes etiam & potentes non paucos fuiſſe vocatos, vt Dionyſium Areopagitam, Nicodemum, Paulum Proconſulem, Paulum ipſum Apoſtolum, aliosque recentioris ætatis produnt Annales Eccleſiaſtici, *ne potentes*, vt ait Iob, *abieciſſe videretur cum ſit ipſe potens*, & ne religioni hæc quoque laus deeſſet vt ſæculari quoque nobilitate ornaretur, ſiue ob eam cauſam quam reddit Auguſtinus. *Quia cum multis noti ſint, multis ſunt autoritati ad ſalutem & multis præeunt ſequuturis, ideoque multum de illis gaudetur, quia non de ſolis gaudetur. Et plus hoſtis vincitur in eo quem plus tenet, & de quo plures tenet, plus autem ſuperbos tenet nomine nobilitatis, & de his plures nomine authoritatis.*

1. Cor. 1. 26.

Ambr. lib. 6.

Serm. 59. to. 10.

Iob. 36.

Lib. 8. cōfeſſ. cap. 4.

Igitur hoc ipſum tractandum iam eſt atque ex hiſtoriis virorum Principum ac Dynaſtarum nomina eruenda, qui Monachorum Caſſianitarum ordinem ſuſcepere.

2. Ac primum inter hos magnos & excellentes non dubitarim commemorare *Hugonem* Arelatenſem & Prouinciæ Comitem, Lotharij Lotharingiæ Regis nepotem, qui à Principibus Italicis è Prouincia euocatus, fauente Ioanne Papa X. Italiæ regnum Rodulpho Burgundiæ Regi ademit. Ac ſubinde Papienſium coniuratione ſolerter oppreſſa, tantam apud Italos prudentiæ famam collegit, vt nequaquam ludibrio quemadmodum cæteri Reges ſed admirationi omnibus foret. Anno itaque 926. Piſis à Legatis Pontificis exceptus, Italiæ regnare cœperat, ac 20. circiter annos in ea dignitate manſerat, cum Berengarius II. Berengarij nepos, aduerſus ipſum res nouas molitus ad Othonem Germaniæ Regem profugit anno 939. Inde poſt annos 6. reuerſus in Italiam, Hugone ab omnibus derelicto in Prouinciam Hugo rediit anno 947. cui Maſſiliæ in Monaſterio S. Victoris fuit illi quidem hoſpitium vetus, ſed ea cauſa etiam cum Monachis Caſſianitis familiaritas tanta, & ea cum officiis eius multis tum etiam conſuetudine quotidiana ſic eſt aucta, vt à mundi vanitate auerſiſſimus, quam ſcilicet ipſe quoque experiendo cognorat, humana omnia deſerere conſtitueret, atque ex iſtis imperij fluctibus in portum ſe religioſæ quietis recipere. Tetigit iſta leuiter Leo Oſtienſis in Chronico.
Lib. 1. c. 4. *Ipſe Hugo,* inquit, *cum omni theſauro ſuo in Prouinciam* (non vt ibidem mendoſe ille ait in Burgundiam) *properans Monaſterium permagnificum conſtruxit ſumptibus propriis quod ſub titulo S. Petri appellari voluit, ibique omnibus traditis ibi Monachus effectus eſt, Bertha nepte Boſonis vidua opum ſuarum herede dicta.* Vixit Manaſſe Pontifice Arelatenſi, qui Regi Burgundionum & Arelatenſium ſanguine coniunctiſſimus non Præſulis tantùm ſed etiam egregij & intrepidi militis partes egiſſe dicitur. Etenim ab ipſo Hugone noſtro propinquo ſuo & benefactore, ad Berengarium deficiens armatus ſemper inceſſit. Erat tum Foroiulij in Prouincia Princeps Berengarius, qui ad Italiæ imperium ſimiliter vocatus, collectis ingentibus copiis aduerſus Hungaros, quamquam interim parum fœliciter pugnarit, tamen ex ea expeditione tantam exiſtimationem nominis conſequutus eſt, vt poſtea Cæſarem ſe voluerit nominari, cuius honoris appellatione ne excideret inſtigauit Hungaros vt iterum Germaniam depopularentur, ſed hos ſuperauit Cunradus præſidio Othonis Ducis.

3. Hugonem paulo pòſt imitatus eſt vterque Vuillelmus Maſſiliæ Vicecomes & Gubernator anno circiter 1013. quorum prior ampliſſimis olim perfunctus honoribus cum omnium admiratione omni mundano faſtu depoſito, & vtriuſque coniugis, quas variis nuptiis ſibi deſponderat, viduitate ſolutus, vt nudum Chriſtum nudus ſequeretur, principatu ſe exuens à Vuitfredo Monaſterij S. Victoris Præpoſito detonſus tunicaque Monaſtica ornatus, Maſſiliæ in ſacram ac religioſam S. Caſſiani familiam Garnerij Abbatis nominatione cooptatus eſt. Id enim ex Magno Chartario ſupra collegimus in Indice Abbatum num. 70. & ex eiuſdem Vuillelmi ſyngrapho ad poſteritatis memoriam teſſeræ ac nominis ſui ſubſcriptione firmato.

4. Alterum prioris filium exiſtimat Cheſnius eodem M. S. teſte de quo

quo nos ibidem num. 76. Patrem è veſtigio inſequutum, & ſanctitate inſignem, miraculis celebrem, idem inſtitutum profeſſum, ſeſe cum inſigni pietate abdidiſſe in Arelatenſe Monaſterium Montis Maioris ab ſe inſtauratum, & in quo nunc ſepultus iacet, fundamentum propter ſuperioris Eccleſiæ.

5. Anno circiter 1090. ſimile eius rei exemplum vidit Maſſilia in *Ottone Alamanno* qui ex nobiliſſimo ac perilluſtri Regum ſanguine & familia oriundus prima literarum ſtipendia in variis Galliæ Academiis fecit inter reliquam primariæ nobilitatis plebem. Doctrinæ lauream adeptus, vbi iacere igniculos viriles & principum curiam frequentare cepit, maximè territus periculis quæ in tam vario & ad ſuſpiciones ac ſimultates multiplici vitæ ſtatu ineſſe videbat, Maſſiliam ad Cœnobij tunc tota Gallia celeberrimi clauſtra confugit, vbi apud vniuerſos ſiue domi ſiue foris authoritate plurimum valuit. Quare Richardo Cardinali & Abbati S. Victoris demortuo in regimine Cœnobij ſubrogatus, poſt aliquot annos ſanctè exactos, per Paſcalem II. ad Eccleſiæ Ianuenſis curam & adminiſtrationem vocatus eſt. Demum ætate maturus multis prudenter atque pie geſtis ſupremo defungitur die, anno 1117. ibidem in Eccleſia ſua Cathedrali ſepultus. B. Ludouico Alamanno Cardinali & Epiſcopo Arelatenſi eamdem cum Ottone noſtro generis ſtirpem fuiſſe aiunt nonnulli. Quamquam hunc ex Bugeſiorum familia ortum eſſe teſtatur, qui Pontificium Arelatenſe vulgauit. Petrus illi pater ex illuſtribus maioribus, qui Arbencio municipio apud Bugeſios prope Cœnobium S. Claudij imperitabat: Mater verò ſoror Franciſci de Conzi quæ præter Ludouicum peperit etiam Hugolinum Arbencij Dominum, qui vxorem duxit ex gente Baronum de Granſon & S. Crucis. Illuſtris genere illuſtris ſanctimonia etiam miraculis celebri, vt conſtat ex diplomate quod Sadoleti calamo ſcripſit Clemens VII. anno 1527. Illuſtris dignitate, ſacra purpura illuſtriſſimus euaſit, quam à Martino V. ſimul ac titulum S. Cæciliæ ſuſcepit an. 1426. Ipſum verò eximium fuiſſe apud Ludouicum III. Siciliæ Regem & Comitem Prouinciæ ſumma authoritate & gratia, teſtantur literæ quas conſequutus eſt in vtilitatem Arelatenſis Eccleſiæ, & quibus Rex ratas habuit Imperatorum Regumque Arelatenſium conceſſiones in eiuſdem Eccleſiæ decus & ornamentum factas. Alteram gentem Alamannorum apud Salutienſes ſubalpinos (Plinius illos inter Alpium populos Latini iuris collocat, Ptolomæus verò inter Inſubres, nunc Salutij ſunt) ineſſe fama eſt in oppido S. Michaëlis ad vallem macram, vbi vicus & turris quæ ab Alamannis nomen habet, ampliſſimam familiam eas partes inſediſſe conſtat, Othonibus latè in Italia dominantibus. Ac licet diuerſis aliis in Prouinciis nempe in Gallia Allobrogum, quos hodie Delphinates appellant, & inter Cauares propter Auenionem, diuerſæ Alamannorum ſuperſint familiæ, non alia tamen, ſi coniectura ducimur, quam Salutienſium dynaſtarum Caſſianitis Monachis Othonem noſtrum dedit.

Plin. lib. 3. cap. 20. Pto. lcb 3.

6. *Honoratus* Boſonis Comitis Prouinciæ nepos, Patre Pontio, primo

huius nominis Vicecomite Maſſilienſi, fratri Vuillelmo natu minori, (quem etiam mox ſupra in ipſo mortis confinio, Abbatis Garnerij ſuaſu, detonſum tunicaque monaſtica indutum fuiſſe demonſtrauimus) num.3. ſpem imperij ac Vicecomitatus ſibi hæreditatis iure contingentem, cum ſalutaribus monitis conſignans, Dei famulatu ſub Abbate Garino ſe obſtrinxit in Monaſterio S. Victoris, in quo ita virtutibus profecit, vt primum Abbas in locum Garini demortui, tum etiam deinde Cleri vniuerſi populique ſuffragiis Epiſcopus Maſſilienſis factus ſit.

7. Nulla ſanè feracior noſtra horum exemplorum fuit alia Prouincia. Ex quo illa penè eadem ſunt de magnitudine, varietate, multitudineque nobilium Nouitiorum, qui tempore S. Iſarni, vt annales loquuntur, inſtituto S. Caſſiani Maſſiliæ ſe traderent, quæ S. Bernardus de Ciſtercienſi Monaſterio in Epiſtola quadam ſcribit. *Legeram*, inquit, *non multos nobiles, non multos ſapientes, non multos potentes elegit Deus. At nunc præter regulam mira Dei potentia talium conuertitur multitudo, vileſcit gloria præſens, iuuentutis flos conculcatur, non reputatur generoſitas, ſapientia mundi ſtultitia iudicatur, non acquieſcitur carni & ſanguini, parentum & charorum renuntiatur affectibus, fauores & honores & dignitates reputantur vt ſtercora vt Chriſtus lucrifiat.* Atque his pene ſimilia de ſua ætate Hieronymus. Noſtris, inquit temporibus Roma poſſidet quod mundus ante neſciuit. *Tunc rari ſapientes, potentes, nobiles Chriſtiani. Nunc multi Monachi ſapientes, potentes, nobiles.*

Epiſt.109.

8. Virtute inter cæteros præluxit *Ildephonſus Marchio* belli dux præſtantiſſimus qui cum magnum nomen militari gloria ſibi peperiſſet, omnibus tamen his religioſæ vitæ poſthabitis Monaſterio S. Victoris ſe incluſit, quod ipſemet prius Iſarni Abbatis Magiſtri ſui conſilio, hortatu, authoritate, ſuis ſumptibus maximam partem reſtaurarat, multiſque reditibus ſtabilierat. Vixit hic anno fermè 1051. quo inſcriptum habetur Inſtrumentum in Tabulario regio Aquenſi de confirmatione quam fecit Dominus Ildephonſus Marchio Prouinciæ de Prioratu De Trigantia, Diœceſis Foroiolienſis.

9. De *Pontio* ex nobili proſapia Dominorum de Marignana ad ſtagnum Marticenſe, iam dictum eſt ex colloquiis frequentibus cum S. Iſarno habitis, ita immutatum fuiſſe, vt Archiepiſcopatu Arelatenſi abdicato, quem pluribus annis iuſte & pie adminiſtrarat, & religioſæ vitæ poſtpoſito, ſeſe Maſſilienſi S. Victoris Monaſterio concluſerit, vbi eodem Iſarno Abbate ac Magiſtro ſpiritus, homine ſibi coniunctiſſimo officiis, vſu, conſuetudine, reliquam vitam tranſegit in paupertate & obedientia.

10. Idem iam fecerat *Raiambaldus*, eiuſdem Pontij affinis ſui, proximus in Archiepiſcopatu ſucceſſor, grauis imprimis & doctus adoleſcens, patre Raiambaldo Comite & Patritio Arelatenſi, & præſtantiſſima omnium fœminarum matre Ermengarda. Raynaudum, Guillelmum, & Lanfredum fratres habuit, Auum Lambertum, qui potentiſſimi Iudicis nomen tulerat quod nos docet Theſaurus Montis Maioris. Actis publicis ſubſcripſit hac formula. *Præſidente Raiambaldo Patriarcha Beato, tertia*

regnante

regnante Henrico, qui regni licet Burgundici & Arelatenſis iura tituloſque ſibi vendicaret, ſub ipſo tamen, vel à Regum qui eum præceſſerant temporibus, illud in multos varioſque principatus diſſectum erat, qui ſuis propriis Comitibus parebant & regebantur. Cæterum Raiambaldus noſter priuatus & pauper in Cœnobio, tantos progreſſus in omni virtute ac præſertim humilitate effecit, vt ad Trophimi ſedem poteſtatemque Arelatis euectus ſit. Sedit annos 8. cum ingenti totius Prouinciæ approbatione, diemque clauſit extremum anno 1062. De hoc Antonius Ruffy lib. 9. hiſto. Maſſilien. cap. 2. num. 75.

11. Huic proximè ſucceſſit *Aycardus* patre Gaufredo Vicecomite Maſſilienſi, & Rixende matre Nobiliſſimo genere clara & authoritate graui, qui Maſſiliæ Monaſticam vitam in S. Victoris Cœnobio ſub Iſarno Abbate vixerat ex S. Caſſiani diſciplina; tum Pontificatum Arelatenſem à Raiambaldo eiuſdem Aycardi propinqui ſui gratia abdicatum iniit, anno 1063. & viginti ſeptem geſſit. Cuius quidem præclara facta quamdiu hoc munus ſuſtinuit recenſet Antonius Ruffy lib. 9. hiſto. Maſſilien. cap. 4. num. 13. & nos ſuperiori capite proximo num. 21.

12. Nec multo poſt id eſt anno 1078. Bernardo Cardinali Abbate idem Gaufredus Vicecomes artibus belli & pacis inclytus, pietate autem in Ordinem Sancti Caſſiani adeo memorabilis, vt eius Monaſterium donis datiſque muneribus ditauerit ampliſſimis, & omnium penè rerum quas natura deſiderabat ſuppeditarit abundantiam & copiam. Hic igitur vt arctioribus vinculis & propinquitatis & magni amoris cum religione coniungeretur, de filiis quos in numero habebat, præter memoratum Aycardum, duos alios eius fratres lectiſſimos adoleſcentes *Fulconem & Petrum* in Magiſtri nouitiorum diſciplinam tradidit, qui deinceps ſua ſponte habitum Monaſticum ſuſcepere, reliquumque vitæ in ea S. Caſſiani palæſtra cum ſumma ſanctitate tranſegerunt. Horum minor natu Petrus ad Epiſcopalem Aquenſis gregis curam tranſlatus, id onus paulo amplius quam annis 20. ſuſtinuit, vir non ſolum pietate ac religione abundans, quæ à nobili ac religioſo monacho expectari poterant, ſed etiam inſigni pectoris robore. De his plura in Indice Abbatum num. 83. & cap. 27. num. 23.

De *Gibelini* ortu ac genere quamuis muta ſit hiſtoria, tamen Vicecomitum agnatione iſta teneri nouimus, tum propter omnes neceſſitudines, quæ ipſi cum Petro fuerunt vnà in Cœnobio S. Victoris eruditi religioſæ vitæ contubernales, poſt in Epiſcopatu hic Arelatenſi, Petrus Aquenſi dignitatis affines, in omni denique vita familiares: tum propter nobiliſſimam Legationem qua ab Apoſtolica ſede Vrbano II. & Paſchale II. Romanis Pontificibus ſibi commiſſa in Oriente tanto cum plauſu & gratulatione ciuium functus eſt, vt ad ſuos Arelatenſes redeundi ſpe adempta, in Eccleſiæ Hieroſolymitanæ Patriarcham aſſumptus fruſtra cum honorem deprecaretur, egeritque ſanctiſſime ac religioſiſſime in hoc Pontificio munere reliquum vitæ cum id anno ſalutis 1107. ſuſcepiſſet.

13. Quid autem dicemus de *Roncelino*? qui fortaſſis ille idem eſt qui corruptè in Indicibus Suritæ legitur Trogelinus de Maſſilia. Hic homo quondam illuſtris honore ac nomine Vicecomitis Maſſilienſis, & ita potens vt bona Maſſiliæ parte potiretur, fratrem habuit Guillelmum Gioſſi, Patrem Hugonem Gaufridum Dominum Trictis, Dominum Maſſiliæ & Vicecomitem, Matrem Cæciliam inter ætates ſuæ principes fœminas ſanctiſſimam & religioſiſſimam. Cum ſub Abbate Guillelmo de Aligno vitam Monaſticam complexus anno circiter 1209. in S. Victoris cœnobium ſe recepiſſet, ibidemque annos vix aliquot ſtrenue domi ac foris ſe geſſiſſet neſcio quo fato ſenſim languidior in virtutum ſtudiis factus, cœpit inquietior agere, ac reſpectare mortalia ſeu vitam affectare vagæ liberioriſque diſciplinæ. Vocatus ſæpè à ſuperioribus & præfectis ſpiritus curandus, in tironum eremis ac cellis ſecretioribus ſe concluſit, ibi cum ſtimulante conſcientia tum Satana impellente nullo remediis loco relicto, è clauſtris fugit Monaſterij. Ruebat miſer in exitium ac viri boni vadimoniis omnibus deſertis, vitæque religioſæ nuntio remiſſo, iterum purpura & terrenorum commodorum dominatu illigari placuit, inſuper etiam vxore, vt nulla eius vitæ pars ſummæ turpitudinis expers eſſet. De quibus Innocentius III. certior factus in reum lata ſententia communionem ſacrorum interdixit cenſetur in Regeſto 14. eiuſdem Pontificis lib. 2. Epiſt. 40.

Vticenſi Epiſcopo, & Abbati Ciſtercien. Apoſtolicæ ſedis Legatis.

Vt ſeruetur ſententia contra Roncelinum & Maſſilienſes lata.

CVm in Roncelinum Apoſtatam & periurum, & ciues Maſſilienſes pro eo quod ei obediunt & fauent in ſuis abominationibus manifeſtè, à vobis de multorum Prælatorum conſilio, ſententia fuerit promulgata. Diſcretioni veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus eamdem ſententiam rationabiliter latam faciatis appellatione remota per cenſuram Eccleſiaſticam vſque ad ſatisfactionem condignam firmiter obſeruari. Datum Laterani 17. Calend. Maij Pont. num. 14.

Plures habebat eiſdem facinoribus conſcios, viros primarios, Raymundum Comitem Toloſanum, & Comitem Forcalquerienſem, Guillelmus, is erat qui anno 1202. ob iura Garſendæ neptis Alphonſi Prouinciæ Comitis vxoris, poſt variam præliorum fortunam ad eam pactionem Alphonſum adegit, vt eo ſiue liberis ex vxore defuncto, ſibi Siſtaricum cederet. Quod fœdus dum rupit à Petro Aragonum anno 1204. oppugnatur. Item Guillelmum Ademari, Lambertum De Montilio, Dominos & Dominas Caſtri noui & Dozaræ, Siluium De Criſta, Alaſiam De Roca. Præpoſitum Valentin. Attaldum de Ruſſillon. fratrem ipſius, & quoſdam alios qui pedagia, exactiones indebitas, & alias iniquitates in ſtratis publicis & fluminibus committere non verebantur, quos eodem anathe-

mate percellit Innocentius ibidem Epiſt. 36. 37. 38.& 39. ſed minus fortè pœnitentes facti aut de emendatione vix ac ne vix quidem ſolicitos. Nam Raymundus vbi Roma rediit, Miloni Theodoſio & aliis Legatis cauſa ſua commiſſa, in villa S. Ægidij ab ipſis de contumacia conuictus quod ſummi Pontificis minora mandata ſpreuiſſet, ſcilicet hæreticis à ſuis terris non pulſis, vt reſcribit Innocentius ſupra lib.13. abſolutionem habere non potuit, imo excommunicationis vinculo innodatus eſt eodem anno 1210. quam excommunicationem in Arelatenſi Prouincia publicari mandat Pontifex Epiſt.36.lib.2.Reges 14. Lætior fuit exitus Roncelini, pœnam inflictam permotione mentis magis quam natura ipſa ſenſit vir ſpirantis adhuc animi ad ſalutem, nec planè diffidens aut deſperans rebus ſuis, communicato enim cum adminiſtris conſcientiæ ſapientiſſimis & eruditiſſimis conſilio, nec diutius ferre animi morſus ex culpa & diurnam nocturnamque luctationem ſuſtinens, cùm Romam ad Innocentium Pontificem iter facere cepiſſet, Piſis in grauem morbum incidit, ac ſatis vehementer diuque ægrotauit. Quare Maſſiliam inde regreſſus valetudinis cauſa, nuntios ad Pontificem miſit Petrum de Montelauro Eccleſiæ Aquenſis Archidiaconum & in Monaſterio S. Victoris Cellarium ac rei penuariæ Præfectum, ſimul & Guillelmum Canonicum Maſſilienſem forenſium procuratorum ſuorum nomine, qui per Epiſtolam quam ſcripſerat ab Innocentio veniam peterent, vt exempto deinceps exolutoque à religioſis legibus, quibus aſtrictus voto tenebatur, liceret ad Laicos & ſæculares ordines tranſcribi. Indulſit benigne Pontifex non grauate, & comiter quidem certè non communiter eius voluntati gratiæque deditus fuit. Mandauit tribus deſignatis cauſæ cognitoribus Epiſcopis, quæ ipſos vellet tractare cum ſupplice reo, ita tamen ne impunitæ omnino iniuriæ aut inultæ forent, vt & ipſi & aliis prodeſſet exemplum. Docet ibidem ſcripta de hoc argumento Epiſt.95.

Ebredunenſi Archiepiſcopo & Vticenſi Apoſtolicæ ſedis Legato, & Regenſi Epiſcopis.

Abſoluit Roncelinum Vicecomitem Maſſiliæ Monaſticæ diſciplinæ deſertorem, eique patrimonij ſui curam ex Abbatis venia permittit.

CVm Roncelinus qui habitu Monachali reiecto, Maſſilienſis ciuitatis Dominium ſibi temere vſurparat, propter Apoſtaſiam, periurium, & inceſtum necnon rapinas & quadam alia dudum à nobis & poſtmodum à te Frater Regen. & bonæ memoriæ Magiſtro Milone Notario noſtro tunc Apoſtolicæ ſedis Legato excommunicatus extiterit, tam ciuitate Maſſilienſi quam vniuerſa terra ipſius Eccleſiaſtico ſuppoſita interdicto. Sano conſilio tandem ductus, nobili muliere dimiſſa, reiectum habitum reaſſumpſerit humiliter & deuotè, ac te Frater Vticen. excommunicationis & interdicti ſententias petierit

rit relaxari. Tu ſufficienti ab ipſo cautione recepta in ciuitate Maſſilienſi relaxaſti ſententiam interdicti, eidem Roncelino firmiter iniungendo, vt per ſe ipſum vel per fidelem nuntium, ſi forſam infirmitate vel alia iuſta cauſa perſonaliter ad nos accedere non valeret, noſtro ſe curaret conſpectui præſentare Apoſtolicæ benignitatis miſericordiam petiturus. Qui humiliter tuis mandatis obtemperans laborem ſubiit ad ſedem Apoſtolicam veniendi. Sed tam propter viarum pericula quàm propter inualitudinem corporis præpeditus procedere non potuit vltra Piſas, propter quod exinde dil. fil. P. De Monte Lauro Aquenſem Archidiaconum & Cellarium Monaſterij S. Victoris, & Vuillelmum Canonicum Maſſilienſem procuratores ſuos ad noſtram præſentiam deſtinauit. Per quos fuit nobis humiliter ſupplicatum vt & abſolutionis beneficium dicto P. faceremus impendi, & patrimonij ſui curam habere permitteremus eundem, tam tuis fras. Vticen. & Metropolitani ac Abbatis ſui quam Ve. F. N. Epiſcopi Capituli, ac Militum, & vniuerſi populi Maſſilien. necnon & aliorum quamplurium prælatorum nobis ſuper hoc literis præſentatis. Qui nos ad id triplici præcipuè ratione inducere ſatagebant. Cum enim nullus præter ipſum in domo ſua maſculus ſit ſuperſtes, ſi terræ ſuæ hominibus qui eumdem ſinceriſſimè diligunt non præeſſet, Eccleſiis, piis locis, & aliis grauia poſſent diſpendia prouenire. Cum etiam multas violentias commiſerit, & rapinas, & magna ſubierit hactenus onera debitorum, ſi prohiberetur eidem prouiſio terræ ſuæ vix quiſquam inueniretur qui ſatisfaceret de prædictis, & multi multipliciter non abſque graui ſcandalo ſuis iuſtitiis fraudarentur. Quoniam igitur ſacroſancta Romana Eccleſia nulli humiliter redeunti gremium ſuum claudit. Nos illius exemplo qui non vult mortem peccatoris ſed potius vt conuertatur & viuat, Cùm maius gaudium ſit Angelis Dei ſuper vno peccatore pœnitentiam agente, quàm ſupra nonaginta nouem iuſtos qui ſe credunt pœnitentia non egere. De iam dicti Roncelini pœnitentia exultantes qui diu fuerat in vanitatibus ſæculi euagatus, venerabili Fratri noſtro . . . . . Piſano Archiepiſcopo dedimus in mandatis, vt ipſi iuxta formam Eccleſiæ beneficium abſolutionis impendas, & iniungas eidem vt mandatis veſtris humiliter pareat, quæ ſuper prædictis ipſis duxeritis facienda. Porro ſuper patrimonij ſui cura ita duximus ex benignitate Apoſtolica prouidendum, vt idem Roncelinus cum comparticipibus ſuis prius diuidat totam terram infra ciuitatem & extra, & de portione quæ ipſum de iure contingeret, cum Abbatis ſui conniuentia & aſſenſu eidem Cœnobio aliqua congrua portio deſignetur. De reſiduo verò cum veſtro & eiuſdem Abbatis conſilio pro prædictorum omnium ſatisfactione diſponat, prout melius videbitur expedire. Portionis verò Monaſterio deſignandæ prouiſio propter neceſſitatem vrgentem & euidentem vtilitatem eidem Roncelino à ſuo committatur Abbate, ita quod ipſe ob gratiam ſibi factam, nouæ conuerſationis ſtudio ſe reddere ſtudeat omnibus gratioſum tam in habitu quam in aliis nihil prorſus attentans contra Monaſticam honeſtatem. Quocirca fraternitati veſtræ per Apoſtolica ſcripta mandamus, quatinus iuxta formam præſcriptam in ipſo negotio, ſublato appellationis obſtaculo, procedatis. Contradictores cenſura Eccleſiaſtica compeſcendo. Datum Lateran. 2. Nonas Auguſt. Pontif. n. anno 14.

De

De his quæ inde ſequuta ſint copioſe diximus & abundanter in Indice Abbatum num. 106. & 107.

14. *Guillelmus de Sabrano* qui pluribus etiam annis in eo S. Caſſiani inſtituto vixit anno circiter 1290. non ſolum virtutibus ſed honorum etiam titulis effulſit. Primùm dignitatem ſuſtinuit cum eſſet Abbas & Generalis Miniſter Ordinis S. Caſſiani, vnde ad altiorem gradum conſcendit nobilitate ſiquidem generis & ſanctimonia conſpicuus, Carolo II. Siciliæ Rege ac Comite Prouinciæ apud Bonifacium VIII. intercedente, Dinienſis Epiſcopus inauguratus eſt. Natalis illi locus Municipium *Danſouis* apud Salyos. Fratrem habuit Hermengardum de Sabrano ex perilluſtri gente, quæ Baronis Danſouis in Prouincia & Comitis D'Arian in regno Neapolitano Satrapiis geminis imperitabat. Vxorem duxit Laudanam D'Albes ſiue Daubes nobiliſſimam æque ac religioſiſſimam fœminam, quam vulgo pro eius eximia oris atque animi ſuauitudine *Bonam Comitiſſam* appellabant. Egiſſe vero Hermengardum apud Carolum II. Regem Siciliæ ſumma cum authoritate & gratia teſtantur frequentes rei bellicæ curationes & adminiſtrationes, quibus ſedulam interpoſuit operam. Equeſtri ſymbolo ac dignitate clarus inter aulicos primarios, ac iuri dicendo in forenſibus Siciliæ tribunalibus ſumma cum poteſtate præpoſitus. Eius filium ac nepotem ſuum chariſſimum Elzearium de Sabrano Guillelmus Abbas, natura excellentiſſimum ac præſtantiſſimum iuuenem, regendum & educandum ſuſcepit in Monaſterio cui præerat S. Victoris, iiſque curauit inſtrui artibus & diſciplinis quibus ad ſanctitatem non virtutibus modo ſed miraculis etiam illuſtrem perueneri. Ab autore Chronologiæ hiſtoricæ Præſulum S. Regienſis Eccleſiæ celebratur Roſtagnus Epiſcopus huius nominis II. & cognominis Sabranij non minus clarus, quippe qui ex eius Roſtagni Actis & Manuſcripta ſerie, *Nobilis & potens Dominus Roſtagnus de Sabran* paſſim nuncupatur, quibus titulis, inquit, non alium ex noſtris Præſulibus memini me legere fuiſſe prænotatum. Quem merito his nobilitatis & potentiæ titulis inſignitum nullus in dubium audeat reuocare. Cum Sabraniorum proſapiam ex Auguſtorum ſtirpe oriundam ex antiquis eius familiæ monumentis poſſit comprobari ſi ſæculares honores & dignitates ſpectes, Comitum ac Ducum faſcibus anteceſſores longa ſerie illuſtres; ſi ſacras requiras, Vuillelmum de Sabran ab Innocentio Papa II. anno 1140. ex Veſalienſi Abbatia ad Lingonenſem ſedem tranſlatum, ex eadémque familia Guillelmum & Galterum Abbates S. Germani Pariſienſis Eccleſiaſticis functos honoribus ex Goluto ſub anno 1440. reperimus. In tabulario Montis Maioris inſcriptum quibuſdam inſtrumentis habetur nomen Guillelmi de Sabrano Comitis Forcalquerienſis, vbi cum variis ac diuerſis temporibus plures eiuſdem gentis Guillelmos cognomines fuiſſe neceſſe eſt. Anno 1212. Fridericus huius nominis II. Imperator Ænobarbi filius, Neapolitanus & Siciliæ Rex ac Sueuiæ Dux in Guillelmum de Sabrano Comitem Forcalquerienſem animaduertit; Otho etiam Imperator, & quiſque per duas vices. Anno 1250. vixit alius Guillelmus Comes For-

calquerienſis Prioris Guillelmi de Sabrano filius, coniux illius erat Arſindes Cunrado IV. Friderici filio & Imperatore, qui cum ſe deſtitutum videret præſidio Germanorum principum, contulit ſe in hæreditarium regnum Neapolitanum, ibique defunctus vita eſt anno 1253. Eius filius Cumradinus qui Siciliæ regnum Cumradi Patris iure ad ſe trahebat, à Carolo Comite Andegauenſi & S. Ludouici Francorum Regis fratre in inſidias arte pellectus, ac demum, victus poſtea Neapoli ſecuri percuſſus eſt. Anno 1235. Guillelmus ille Comes Forcalquerienſis fecit homagium fidelitatis coram R.P. Raymundo Abbate Montis Maioris & Ioanne Bauciano Archiepiſcopo Arelatenſi. Anno 1240. Guillelmus Dei gratia Comes Forcalquerienſis pro ſe & filiis ſuis Gerardo & Gaucherio, homagium præſtat, præſentibus Ioanne Archiepiſcopo Arelatenſi, Bertrando Priori, Bertrando De Villa Sacriſta, Guirano Infirmario, Raymundo Berengario Prouinciæ Comite, Domina Maria Forcalquerienſi Comitiſſa. Anno 1284. die 2. Non. Octob. Dominus Guillelmus De Sabrano Comes Forcalquerienſis cuius filius vocabatur Guillelmus De Pertuſio. Hic De Pertuſio tractat cum Bertrando de Baucio coram Reuerendiſſimo Raymundo Epiſcopo Aptenſi. Vxor Domini De Baucio dicebatur Alazacia. Anno 1309. Guillelmus Forcalquerienſis, Domina Alazacia Mater illius habuit filium nomine ſuo ſcilicet Guillelmum, Hic ſimul & Bertrandus Comes Auelinus quod poſſidebant Pertuſij vendiderunt, ſcilicet Bertrandus Carolo II. filio Domini Roberti Siciliæ Regis Vulgo *ſine terra* dicto. Ille vero ſuam partem dedit Domino Bertrando De Gotto Vicecomiti Alemanici, De Guillelmo Comite Forcalquerienſi qui Pertuſij oppidum per vim occupatum Abbati & Monaſterio Montis Maioris reſtituit, diximus ſupra in Calixto II. cap.27.

15. In hoc numero *Guillelmus Griſacus* ſiue *Grimoardi* etiam fuit. Is Grimoaldi viri, & Fœliciæ De Monferrand nobilis fœminæ & religioſiſſimæ, quæ à multis ſancta appellata eſt, filius, vtroque parente Gabalus in oppido paternæ ditionis Griſatio natus. Nobilis eſt familia & priſca ex qua Iacobus de Griſaco Roboreus Comes ſiue *Du Roure*, & eius poſteri in generis ſui gloria & in omni actione atque adminiſtratione Reipublicæ nunc etiam florent. In Chiriacenſi Monaſterio Diœceſis Mimatenſis S. Caſſiani ordinem ingreſſus Guillelmus noſter, vir magnus ingenio & doctrina, ſpecimen dedit tum aliarum virtutum tum præſertim inſignis pietatis ac demiſſionis animi, quibus atque aliis vitæ integerrimæ teſtimoniis tam charus omnibus fuit, vt primum ad Monaſterij Maſſilienſis S. Victoris clauum regendum aduocatus Abbas, cùm deinceps Innocentio VI. ſummo Pontifice vita functo de ſucceſſore legendo inter Cardinales ageretur, facilè omnium ſuffragia tulerit. Vrbanus dictus Papa V. ſedit annos 8. menſes 2. dies 24. cum ingenti totius orbis approbatione.

16. *Petrus De Nogareto* inter Occitanos familia, cognatione, nomine vetus ac perilluſtris iſtud idem quod dixi inſtitutum S. Caſſiani complexus eſt, in eoque ſancte vixit, ac demum creatus Abbas S. Victoris anno

anno 1164. multum in proximis & verbo & exemplo profecit. Ex hac quaſi radice ſui generis ac ſplendoris initium gignere atque etiamnum propagari aiunt, qui Annalium Galliæ monumentis celebrantur, Guillelmus de Nogareto De S. Felix, Gauterij de Nogareto filius, Rei iuridicæ ac diplomaticæ tota Gallia cum poteſtate præfectus, quem Regni Cancellarium appellant, anno 1315. Ludouico Hutino Philippi Pulchri Regis Francorum filio, qui iuſſu eiuſdem Philippi Romam venit vt Regis appellationem contra Bonifacium VIII. quaſi ſede vacante ad Concilium publicaret. Verum ei longè alia mens fuit, vt teſtatur Platina, ſiquidem Sarra Columna vnus è Romanis proceribus ſecuili habitu Italiam ingreſſus, collectis vndique amicis, Nogaretium cum ducentis equitibus Gallis mercede conductis è militia Caroli Valeſij, Ferentinum præmittit, qui inde ei ſi opus eſſet auxilium ferret. Ipſe vero Anagniam clam noctu ingreſſus adiuuantibus Gibelinis, quos Bonifacius diu multumque vexauerat, Pontificem nihil tale metuentem in domo paterna capit refractis valuis, captumque Romam perducit, vbi quinto & trigeſimo die poſt, dolore animi confectus periit, Pontificatus ſui anno 8. menſe 9. die 17. ſepeliturque in Baſilica Petri ſepulchro à ſe antea extructo, quod quidem adhuc extat in ſacello à ſe condito opere vermiculato. Benedictus porro XI. Pontificiam maieſtatem exemplo ſanciendam ratus Philippum Regem, Sarram Columnam, Guillelmum Nogaretium, cæteroſque nefarij ſceleris participes ignominia notatos ſacrorum fecit expertes, ſed veniam deinceps Philippus orans non modo Rex ipſe ſed eo deprecatore etiam alij in piorum cœtum recepti ſunt. Alter inter Nogaretios clarus & inclytus fuit Ioannes Ludouicus De Nogareto Dominus de la Valette ac Pernonij Ducatus Toparcha. Is cum apud Henricum III. Regem Chriſtianiſſimum in multa eſſet gratia, Talaſſiarches Gallicano Mediterraneo Præfectus in Annæi Ducis De Ioyoſa vita functi locum ſubrogatus eſt. Bernardum De Nogareto fratrem ſuum maiorem natu abdicando ſe hoc ſuo munere, annuente Rege in ſucceſſionem quidem vocarat, Verùm Bernardo demortuo ad intermiſſam eiuſdem Talaſſiarchiæ adminiſtrationem ſe Ioannes Ludouicus recepit. De Ludouico Ioannis huius Ludouici filio, quemadmodum ab Vrbano VIII. in Cardinalium cœtum atque ordinem cooptatus, ac deinceps Ludouici XIII. ſuffragio Generalis Abbas Monaſterij S. Victoris Maſſilienſis renuntiatus ſit, diximus quod ſatis, in Indice Abbatum num. 140.

Petrus cognomine *de Montelauro* ad Eccleſiæ Maſſilienſes ſummum apicem peruenit quod & nobilitate & doctrina & ſapientia præſtaret. Primum enim cum in Aquenſi Cathedrali dignitate Archidiaconi fungeretur ea erat apud vulgi ac Cleri primarios celebritate famæ & exiſtimatione virtutis vt abſentibus etiam notus eſſet. Scribens Innocentius III. ad Epiſcopum Vticenſem Apoſtolicæ ſedis Legatum dignum cenſuit Petrum noſtrum de Montelauro, quem ipſi collegam & conſiliarium adhiberet in ſuſcipienda inquiſitione & correctione Monaſterij S. Victoris Maſſilienſis lib. 2. Reges 14. Epiſto. 80. Cum igitur Aquis Sextiis inter

FFff 2

Clericos nobiliſſimos ſtrenuus & domi & foris haberetur omnia hæc vitæ Monaſticæ poſt habuit, qua ſuſcepta in Monaſterio S. Victoris Maſſilienſi Cellarij Officium munuſque ſuſtinuit aliquandiu ac Roncelini Vicecomitis Maſſilienſis tunc etiam Monachi animum tantis ſtudiis conciliauit ſibi & ad vſus ſuos adiunxit vt lubricam & mobilem eius ætatem mirum quantum moderatione paulo minus temperarit. Autor ipſi ac ſocius fuit adeundi Romam ad Innocentium Pontificem ſed cum ex morbo Piſis remoratus Roncelinus periclitaretur, cœpto itineri Petrus inſiſtens cum ſe pro Roncelino ſupplicem Innocentio profiteretur, pœnitenti vt dicebatur ac iam morituro pleniorem noxarum veniam & Indulgentiam Pontificiam impetrauit. Nec multo poſt Maſſiliam reuerſus Petro Raymundo Epiſcopo demortuo ſuffectus eſt ſeditque annos omnino decem ſi pro certis putentur tabularum Eccleſiaſticarum calculi.

17. Similis huic *Ocerij De Anglura* pietas, viri honore ac nomine perilluſtris qui religioſæ vitæ inſtitutum in eodem Monaſterio ſequutus in Abbatem primùm generalibus Comitiis allectus, ſedi poſtea Maſſilienſi præfuit, Ludouico X I I. Francorum Rege anno ſalutis 1490. Huius familiæ nomen *De Anglura* ſanguinis propinquitate attingit, & ad memoriam laudum domeſticarum & illuſtrandam nobilitatem ſuam iure ſibi vendicat Vicecomes d'Eſtanges, cuius filiam Annam de Sauigni dictam D'Anglure duxit vxorem Carolus De Liuron Marchionatus Borbonij Toparcha ac Regi in Campaniæ Prouincia Legatus. Alium præterea commemorant Annales Francorum Dominum militem *d'Anglaire* mendosè puto pro Dánglura Caroli Magni ex filia vel ex ſorore nepotem & Comitem Parienſem, quem manu ſua occidit Aigolandus in valle Ronceualleuſi, regnante Carolo Magno Imperatore anno 778. ſubinde Rutlandus Danglure eiuſdem filius & Aulæ Regiæ Præfectus, vt appellat Guaguinus, Carolum Imperatorem & ſequutus eſt & coluit maximè, cum expeditione in Hiſpaniam facta Cæſarauguſtam aggreſſus acceptis obſidibus Pampilonam inde diſceſſit, cuius diſiectis mœnibus dum per Pyrenæos in Galliam regrederetur, Vaſcones extremum per anguſtias agmen adorti, cæde aliqua Principum facta impedimentiſque direptis Francorum ſe ab armis inuiis ſaltibus latebriſque tutati ſunt. Deſideratus tunc eſt inter alios Principes Rutlandus noſter Britannicæ Armoricæ oræ Præfectus.

18. *Aſtorgius De Canillac* præter multa fortè illi cum ſuperioribus communia, perantiquæ nobilitatis ſuæ inſignia & monumenta, ſingulare illud habet quod Eccleſiæ ſummos Pontifices duos, Cardinales, Epiſcopos, Abbates plurimos Eccleſiæ pepererit & educarit eius familia. Anno 1342. Benedicto Papa X I. vita functo Cardinales altero die poſt ingreſſum conclauis elegerunt in Papam Fratrem Petrum Rogerij creatum olim ab eodem anteceſſore ſuo Benedicto X I. presbyterum Cardinalem SS. Nerei & Achillei tt. Faſciolæ, qui Clemens V I. appellari voluit. Pater eius Guillelmus Monſtrius dictus, oppido Malmonte, Lemo-

-uicenſis

uicenſis agri in Galliæ Prouincia Toloſana nobili genere ortus, Roſei vici Dominus & Comes Bellifortis, quo titulo poſteri deinceps, Marchionum licet de Canillac compellatione deſignati, ſemper tamen *Belliſortes* tanquam gentilitio ſyngrapho & familiæ teſſera ſubſcribi voluerunt. Petrus verò cum nondum exceſſiſſet pubertatis annos in Monaſterio Caſæ Dei in Aruernia Monachus fieri voluit, vbi qui præerat cognito eius perſpicaci ingenio illum ad Societatem Monaſticam S.Benedicti admiſſum Lutetiam mittit ad capeſſenda ſtudia Philoſophiæ ac Theologiæ, in quibus ita profecit, vt non ſine cauſa Petrarcha literatiſſimum Pontificem illum appellarit. Theologum quidem cum ſe in curia Romana excellentem præbuiſſet, ſubito illum varij honores circumſiſtunt auctuſque eſt ampliſſimis ſacerdotiis. A Ioanne Papa XXII. donatus eſt Prioratu Baſilij apud Nemauſum vrbem, idque initium proſperitatis habuit, cúmque cæterorum Cardinalium gratiam iniiſſet in Abbatem Fiſcanenſem in Normannia aſſumptus mox regij ſcrinij id eſt ſigilli munere donatus Senonenſem & Rothomagenſem Archiepiſcopatum obtinuit, poſtremo Pontifex Auenione creatus eſt ſequentibus verò ieiuniis Pontif. ſui anno 1. Cardinales creauit.

Fratrem Hugonem Rogerij Monſtrium de Malmonte, Lemouicenſis Diœceſis, Papæ fratrem Monachum Monaſterij Tutellenſis, ex Epiſcopo..... Presbyterum Card. tt. S. Laurentij in Damaſo. Obiit Auenione 11. Calend. Nouem. 1363.

Hamerium de Snardia Lemonicenſem Papæ propinquum Presb. Card. SS. Siluestri & Martini in montibus tt. Equitij. Legatus in Longobardiam & Romandiolam primùm, deinde in regnum Neapolitannm à Clemente VI. miſſus eſt ann. 1348. poſt mortem Regis Roberti Regni Gubernator, vt illud in Ioannæ reginæ fide contineret, & ab eo fidei Sacramentum exigeret, gubernauit regnum biennio, quo procurante Regina in Pontificis verba iurauit, & Magiſtratibus remotis ipſe ſolus regia poteſtate regnum adminiſtrauit, Pontifex enim ſe eiuſdem reginæ tutorem conſtituit. Cæterum paulo pòſt rogatu ipſius Reginæ & regni procerum Pontifex Legatum reuocauit. Moritur an. 1340.

M. F. Gerardum Domarum Lemouicenſem ex Prouincia Toloſana Papæ ſororis filium, Theologum, Ordinis prædicatorum 17 Magiſtrum, de Conuentu Bricenſi Presb. Card. tit. S. Sabinæ. Hic ordinem Prædicatorum ingreſſus in diuinis literis addiſcendis ita profecit, vt eas breui per Prouinciæ ſuæ Monaſteria publicè doceret, Prioratus aliquot egregie adminiſtrauit. In locum Hugonis Gallici Carcaſſonæ in Capitulo generali ann. 1342. omnium ſuffragiis 17. Ordinis Magiſter deſignatus eſt. Cuius electione Clemens VI. gauiſus illico eum Theologicæ facultatis gradu Lutetiæ ornari fecit & Auenionem ad ſe vocauit, qui apud Auunculum cuncta quæ optabat impetrauit, & quæ Benedictus XI. contra Ordinem ſtatuerat reſcindi fecit. Cardinalis creatus omnium virtutum exemplar apparuit, erat enim vir innocens, gratus, humilis, pius, & pudicus in pauperes perlargus, in corpore imbecillis vixit in eo ho-

nore biennio dumtaxat, mortuus eſt Toloſæ in legatione Gallica anno 1345. ibidem ad Prædicatores ſepultus.

Guillelmum Iudicis Lemouicenſem Papæ ſororis filium Diaconum Card. S. Mariæ in Coſmedin Legatus ab Innocentio VI. in regnum Caſtellæ miſſus eſt. Moritur Auenione 6. Calendas Maij anno ſalutis 1374.

Anno ſequenti 1343. duos alios creauit. Raymundum de Canilhaco Antiſiodorenſem Decretorum doctorem, Monachum & Abbatem Conchenſem, Diœceſis Ruthenenſis, Epiſcopum Atrebatenſem Presb.Card. & S. Crucis in Hieruſalem, poſtea Epiſcopus Cardin. Prænestinus ab Innocentio VI. creatur, ſcripſit librum recollectorum ad Septimianum Narbonenſem Archiepiſcopum. Exceſſit è vita Auenione 12. Calend. Iulij ann.1373. ibidem ad Minores Sepultus.

Nicolaum De Reſſà Lemouicenſem Papæ ſororis filium, Diaconum Card. S.Mariæ in via lata. Diem extremum clauſit Romæ Nonis Nouem. anno ſalutis 1369. ibidem ſepultus.

Anno 1348. Pontific. VII. 4. Calend. Iunij creauit Cardinalem vnum. Is fuit Petrus Rogerij Monaſterius de Malmonte Lemouicenſem Comitem Belliſortis Papæ fratris filium Diaconum Monſtrius de Malmonte Lemouicenſem Comitem Belliſortis Papæ ſororis filium, Diaconum Card. S.Mariæ nouæ qui poſtea Pontificatum adeptus eſt,& Gregorius XI. appellatus.

Cæſar Noſtradamus in hiſtoria Prouinciæ meminit cuiuſdam Cardinalis de Canillac anno 1317. Auenione Ioanne Papa XXII.

19. *Bernardus à Turre* vltimus Abbas S. Papuli & primus Epiſcopus, cuius meminimus in ſuperiori proximo capite num.37. Sanè magni nominis fuere huius familiæ viri. Tres Cardinales ſtirpis huius cenſentur in Regeſtis Pontificum. Primus Bertrandus à Turri de Cambolico Caturcenſis Diœceſis, Vaſco, Ordinis Minorum, Theologus, ex Miniſtro Aquitaniæ & Generali Ordinis creatus à Ioanne XXII. Salernitanus in regno Neapolitano Archipræſul, in Capitulo Maſſiliæ agens anno 1319. tum Presb. Card. & SS. Silueſtri & Martini in montibus, poſtea Epiſcopus Cardin. Tuſculanus Exceſſit Auenione circiter annum 1524. Sepultus ad Minores. Alter Bernardus de Turre cuius pater fuit Bernardus III. Turris in Aruernia Dominus, Claromontanæ Diœceſis. Mater Beatrix de Rhodès Henrici II. Domini Ruthenarum filia. Canonicus fuit Eccleſiæ Lugdunenſis qui fratrem habuit natu maiorem Bertrandum II. huius nominis Baronem Turrianum, coniunctum matrimonio cum Iſabella de Leuis filia Ioannis de Leuis Domini Mirapicenſis. Diaconus Cardinalis S. Euſtachij à Clemente VI. renuntiatus eſt. Pontif.anno 1.Chriſti 1342. Tunc erat Pontificis ſubdiaconus, inquit Bernardus Guidonis Appendicis autor. Peſte ſublatus eſt Auenione 6. Idus Auguſt. ann. ſalutis 1361. Poſtremus Ioannes à Turri de Aruernia Lemouicenſis, Abbas S. Benedicti Floriacenſis ad Ligerim, Cardinalis nominatur à Gregorio XI. Presbyter tit. S. Laurentij in Lucina. Obiit Auenione 10. Calen. Maij an.1374.

Tres

Tres item continuata temporis ſerie cenſentur Epiſcopi Claromontani. Robertus, Roberti Comitis Aruerni filius, Odonis Burgundiæ Ducis cognatus, qui bello ſacro in Albigenſes hæreticos ann. 1219. nomen dedit, cuique Innocentius I I I. Pontifex ſcripſit cap. 10. de ſepulturis, tandem Archiepiſcopus Lugdunenſis vbi in capella quadam Eccleſiæ Maioris D. Ioannis inſignia eius ſpectantur. Hugo à Turri Antiſtes Claromontanus ann. 1227. Comitatus D. Ludouicum Regem in Africam properantem. Denique Guido à Turri Dominicanorum Ordinem profeſſus, & eidem Regi percharus obiit anno 1285. Tres alij eiuſdem domus Antiſtites Henricus Metenſis ann. 1319. Bernardus Lingonenſis & Abbas Tarneſianus anno 1374. Bertrandus Tullenſis poſtea electus Podienſis vita defungitur anno 1381. apud Franciſcanos ſepultus.

20. *Allemandus de Roccalaura* præfuit Abbas Monaſterio S. Victoris Maſſilienſis ex cuius proſapia vt aiunt perantiquæ nobilitatis ſuæ riuum aliquem accerſit & ducit Antonius de Roquelaure Gallicorum Caſtrorum Præfectus. Eius filiam Roſam de Roquelaure habet in matrimonio Franciſcus de Noailles Comes D'Ayen, Regiæ vicis præſes in Aruerna regione.

Iam verò Dynaſtæ inferioriſque nobilitatis proceres qui Ordinem Caſſianitarum amplexi ſunt, ne numerari quidem aut nominari omnes poſſunt, ex quo genere fuit *Stephanus De Claperiis* Franciſci De Claperiis ſummæ Curiæ Aquenſis conſiliarij, cuius eruditionis monumenta typis edita ſummam in Iuriſprudentia & hiſtoria laudem ſuam habent, generatim verò atque vniuerſè familiarum de Vauuenargues, De Colongues, De Sambuc cognatione illuſtris.

21. *Stephanus Alberti* Vrbano V. ſublectus Abbas patria Lemouicenſis, maioribus ſuis & conſanguineis annumerat Stephanum Alberti Lemouicenſem, ex Galliæ Prouincia Aquitanica, mediocri quidem genere ortum ſed optimæ honeſtiſſimæque vitæ & non mediocris eruditionis fama conſpicuum. Hic primùm fuit cauſarum in Romana curia procurator, deinde cum eſſet iuris vtriuſque conſultiſſimus iudex delectus, poſtea clericus factus Epiſcopatum Nouiodunenſem & paulo pôſt Claromontenſem obtinuit. A Clemente V I. Presb. Cardin. SS. Ioannis & Pauli H. Pammachij & maior Pœnitentiarius demum Epiſcopus Oſtienſis & Veliternus creatus, ex eo gradu ad ſummum ſacerdotium aſcendit & appellari in poſterum Innocentius huius nominis V I. voluit anno 1352. Præterea in Cardinalibus duo eiuſdem familiæ cenſentur, nemo tertius quod ſciam. Primus Andoinus Alberti Lemouicenſis, Vaſco, fratris Papæ filius ex Epiſcopo Magalonenſi Presby. Cardin. SS. Ioannis & Pauli tit. Pammachij poſtea Epiſcopus Oſtienſis creatus ab auunculo Innocentio V I. anno ſalutis 1353. Pontif. anno 1. Conſecrauit Vrbanum V. Romanum Pontificem defuncto Innocentio creatum. Obiit Auenione 6. Idus Maij anno Chriſti 1363. Poſterior Stephanus Alberti Lemouicenſis electus Epiſcopus Carcaſſonenſis Diaconus Cardinalis S. Mariæ in Aquiro poſtea Presbyter tit. S. Laurentij in Lucina ab Vrba-

no V.

no V. creatus. Moritur Viterbij 3. Calend. Octob. anno 1369. ſepultus in Cathedrali.

22. *Raymundus de Aureilha* eiuſdem Ordinis profeſſus & Abbas anno 1194. habere creditur in poſteris Pontium D'Alamanon virum præſtantem ac nobilitatum multitudine rerum geſtarum, quem ab Aureilha nobili prædio, quod Clientelari iure poſſidebat, vulgo Dominum de Aureilha vocatum fuiſſe liquido conſtat eiuſdem teſtamenti tabulis die 3. Septemb. anno 1407. Scriba Oliuario Arelatenſi conſignatis. Huius affines à Noſtradamo laudantur in Annalibus Prouinciæ, Bertrandus d'Alamanon Dominus de Rognas, Richardus, d'Alamanon Gallico Mediterraneo à Rege Præfectus De Aureilha. Et in veteri quodam emptionis M. S. edito 2. Mart. anno 1534. nominatur Petrus de Aureilha, ſcriba Nicolao Alberto ciue Arelatenſi.

23. *Maynerius* Raymundi veſtigia ſequutus in Cœnobiarcham S. Victoris eligitur anno 1197. *Guillelmus de Aligno* ſiue d'Alens, *Guillelmus de Greſe Dominus De Vlmo* nominis ſui non cum vitæ tempore dimiſerunt, ſed in poſteritate cui nobiliſſimæ familiæ Aquenſes cognomines, præſertim Mayneriorum in ſupremo ſenatu Aquenſi etiam hodie ſeruiunt, ad æternitatis memoriam propagantur.

Nec defuerunt huic ordini viri alij quamplurimi in artium ſtudiis liberaliſſimis doctriniſque verſati, quos tamen non omnes hoc loco commemorabimus, quod eſſet pene infinitum. Sed eos tantum qui præter eximiam doctrinam & eruditionem inſuper etiam virtutem & dignitatem quamdam excellentem adiunxerunt. Atque ex his etiam ipſis præcipuos tantum ex omni ætate delibabimus.

24. Primùm autem offert ſe *Guillelmus Griſatus* ſiue Grimoardi de quo ſupra qui ab ineunte ætate liberalibus diſciplinis imbutus, artium, iuris ciuilis, & Decretorum Doctoratum & ſacræ Theologiæ Magiſterium in Gymnaſio Montis Peſſulani, Toloſano, Auenionenſi & Pariſienſi demum accepit. Is deinde ſtudiis abſolutis cum de Abbate S. Victoris
Prou. c. 5. 16. in ſummum Pontificem aſſumptus fuiſſet non *bibere modo placuit aquam de ciſterna ſua, & fluenta putei ſui ſed vt fontes quoque ſuos deriuaret foras, & in plateis aquas ſuas diuideret.* Collegium ampliſſimum Monachorum ſui ordinis literas diſcentium Monſpelij inſtituit, è cuius ludo tanquam ex equo Troiano innumeri principes exierunt ſed eorum partim in iure, partim in rerum diuinarum humanarumque ſcientia illuſtres eſſe voluerunt.

25. *Petrus Flammenchi* per plures annos in hoc collegio multam operam & vtilem omnibus præbuit. Decretorum enim Doctor & Collegij Præpoſitus factus anno 1385. vtriuſque muneris parti egregiè ſatisfecit iuuentutem in ſcholis docendo & inſtituendo ita valuit ingenio & induſtria vt inter Magiſtros iuris ac literarum & antiquitatis bene peritos ſui ſæculi eſſet clariſſimus. Ioanni Boniuiui vita functo Maſſiliæ ſublectus eſt Abbas S. Victoris anno 1405.

26. Huic penè ſimilis aliquanto poſt fuit *Guillelmus Boſcarim* Sacri-

ſta,

ſta, deinde Cellerarius anno 1517. Ipſe quoque ab ineunte ætate Monachus Caſſianita Decretorum Doctor ſui ſæculi eruditiſſimus habitus, de cuius etiam virtute ſimul & agendi cogitandique ſolertia mentionem faciunt in Tabulario Collegij Monſpellulani, quædam Acta publica anno 1500. 1515. 1517.

Plures alij ſuperioribus acceſſere Saluator Fornerius Cellerarius an. 1437. Antonius Laurentius Sacriſta & Regens Prioratum Collegij anno 1459. Nicolaum Morier Regens Prioratum. Antonius Raymundi Camerarius anno 1471. Ioannes Cellone Prior Clauſtralis. Stephanus Sallelli locum tenens Præpoſiti anno 1500. Guillelmus Capellani Prior Clauſtralis anno 1515. Gaillardus Coſtaigni Prior Clauſtralis Bernardus Solages Præpoſitus anno 1517. De quibus quid laudatæ Collegij tabulæ & Annales loquantur, non conor attingere.

27. Sed vt ad propiora veniamus in Monaſterio S. Victoris tanquam ſydus quoddam effulſit *Guibertus de Cambrio* Abbas vir planè magnus & hominum quoque opinione ac fama celeberrimus, cuius doctrinæ cum pietas etiam ac zelus accederet Ruthenenſis Epiſcopus creatus maiora deinceps in Eccleſiæ vtilitatem perfecit.

28. Paucis poſt annis id eſt circiter annum 1442. *Petri* quoque *De Lacu* nomen in Prouincia viguit is qui certè inter doctiſſimos illius ſæculi habitus cum Renatus Siciliæ Rex & Prouinciæ Comes facultatem per literas à Nicolao V. impetraſſet perquirendi in oppido Trimariano territorij Arelatenſis reliquias SS. Mariarum Iacobi & Salomes, Synodo ea de cauſa per Cardinalem & Legatum Auenionenſem Petrum De Fuxo coacta inuentioni adfuit eique tanquam certæ & autenticæ ſubſcripſit teſtis viuus ac præſens anno 1448.

29. His adſcribi merito debet *Gancelinus Abbas* Occitanus Vuitfredo noſtro ex domeſticis atque intimis familiaribus, qui priuatis Monachi virtutibus illas adiunxit Apoſtolicas, quod aſſiduis concionibus publicis, quod ſecretis colloquiis, quod præclaris inſtitutis ac legibus paſſim Chriſtianos tum Laicos, tum Clericos & paſcere & excolere nunquam deſtiterit, quod S. Iſarnum in ætatis flore priuatis ſuis publicisque ſermonibus ad mundi contemptum induxerit, Deoque & Ordini Caſſianitarum aggregarit, ductus enim ab eodem Abbate Maſſiliam ad S. Victoris, cum Vuitfredi Abbatis cæterorumque Monachorum virtutes non ſolo ipſo aſpectu & exemplo, ſed opere etiam & labore atque induſtria exploratas haberet, ad eam illico animatus eſt vitam complectendam, in qua tantum eſſet ſanctimoniæ & pietatis, quod tunc Gancelini Magiſtri ſtudio exequutus, annos plures 30. in religione vixit non ſuo tantum ſed aliorum plurimorum etiam profectu, qui dicendo imprimis valeret & multos ſuis inſtitutionibus ad Dei amorem inflammaret.

30. Eiſdem quoque temporibus ſanctitate floruit *Guillelmus* cuſtos Eccleſiæ ſiue Sacriſta S. Iſarni fidiſſimus Comes & percharus alumnus, qui eum ſæpè noctu, hyeme ſumma, in templo ante aram maiorem rerum diuinarum contemplatione defixum, ſenſuumque vſu ita abaliena-

tum deprehendit, vt in tempeſtate perfrigida calere, in feruentiſſima frigere videretur.

31. *Bonaſſinus* familiæ ſplendore illuſtris, doctrina, rerum experientia, & prudentia eximius audiebat apud ſuos, cùm ei ſimul atque Otthoni poſt obitum Richardi Cardinalis vacante Abbatia, propter graues in ſucceſſore deligendo ortas ſimultates atque diſſidia, commiſſa fuerit ad 3. annos conſequentes regiminis cura, vt fœdus inter aduerſantes ſibi mutuo comitiorum factiones iniret, quod ob egregiam eius in omnibus rebus agendis induſtriam mirificè præſtitit.

32. *Raymundus de Mairoſio* ſub Abbate Guillelmo huius nominis II. De Petra in Cœnobio noſtro vitam Monaſticam profeſſus, rigidiſſima abſtinentia, eximia paupertate, profunda humilitate, charitate feruenti, & profuſa miſericordia, aliiſque admirandæ ſanctitatis luminibus enituit priſtinamque pietatem in multis Monaſteriis Caſſianitarum ac præſertim S. Sauini Tarbienſis Diœceſis, iuſſu atque conſilio eiuſdem Guillelmi Abbatis reſtituit. Hic ſæpè abdicatis tum Abbatialibus, tum aliis Sacerdotiorum dignitatibus priuatæ vitæ ſtudioſiſſimus, eoque anniſus ſemper vt mores ſuos quam optime ad normam diuinæ legis inſtitueret. Maſſiliæ quieuit in pace. Alium in Regeſtis Martini V. reperimus Raymundo noſtro non cognominem modo ſed haud dubiè gentilem ac ſtirpis & familiæ nobilitate affinem, Raymundum Mairoſij Gallum Ruthenenſis Diœceſis, Decretorum Doctorem, qui ex Tricaſtinenſi ad Caſtrenſem ſedem tranſlatus fit Cardinalis anno 1426. tit. S. Praxedis, vbi ſepultus die 22. Octob. 1427.

33. *Fortauerius* qui primum eiuſdem Monaſterij S. Sauini Cœnobita deinde ſuffragiis Monachorum creatus Abbas, Raymundo meritis non impar, multum prudentia ſua ac pietatis ſtudio inſtauratas illas ac renouatas religioſæ domus reliquias promouit, ibique magna animi puritate vitæ reliquum traduxit, diuiniſque viſitationibus honoratus ad conſpectum redemptoris deſideratiſſimum perrexit.

34. *Percinalis De Clauoro* primarius Monaſterij S. Victoris largitionum Præfectus, vir fide & ſapientia clariſſimus & ab ipſis infantiæ rudimentis mira Dei gratia præditus, qui muneris prouinciam ſibi commiſſam magna cum ædificatione gubernauit, iuuans pauperes eleemoſynis, religioſos patrocinio, omnes exemplo. Erat Abbati ſuo Guillelmo De Lacu perneceſſarius & coniunctiſſimus, à quo in celebrandis Comitiis Generalibus Vicarius renuntiatus Monaſticam diſciplinam plurimis decretis edictiſque inſtaurauit, egregiaque multa operatus eſt, quorum affluentem mercedem tandem à cœleſti munerario percepit.

35. *Petrus De Montelauro* homo ſumma prudentia & rerum experientia clarus Abbatis & Monachorum ſuffragiis primùm deſignatus domi rei penuariæ ac Cellarij Officio Præfectus, quod egregiè præſtitit, tamen cùm virtutis eius vera gloria ſemper radices ageret atque etiam latius propagaretur, à Guidone Archiepiſcopo Aquenſi in Clerum ſuum cooptatus anno 1210. vt ſi qui fortè diſſolutæ conſuetudinis ac licentiæ

in Clericis ab eo iuſtitiæ tanquam à ſapiente peteretur exemplum, breui Archidiaconus renuntiatus ſummum inter Canonicos adeptus eſt gradum dignitatis & gratiæ. Ex nobili ac nota proſapia ortus, qui velut ex auita hæreditate ſub Vicecomitibus Maſſilienſibus continuo ſtipendia fecit. Roncelinum Vicecomitem imprimis ſumma ſemper obſeruantia coluit ac dilexit, à quo Romam miſſus vnà cum Guillelmo Canonico Maſſilienſi, eius cauſam implicatam multis operoſiſque negotiis ita fœliciter tractauit atque egit cum Innocentio III. Pontifice, vt tantamque ſui copiosè ſapienterque dicentis admirationem mouit, vt deprecatus vacationem adoleſcentiæ, veniaque petita conciliauerit Roncelino Pontificis animum & ad vſus ſuos adiunxerit. De hoc ſupra inter Epiſcopos Caſſianitas.

36. Ex eadem ſchola prodiit *Hilarius De Martinis* nobili inter ſalyos ortus ſanguine, ſuo tempore circiter annum 1500. illuſtris admodum fuit, & eſt adhuc noſtro, ob doctrinæ & artis potiſſimum Poëticæ vbertatem, quæ ſe per tot libros ad poſteritatis vtilitatem effudit.

Præter hos aliorum etiam præclara opera in manibus ſunt, & inter cætera ſub ſigno habentur ſeruanturque diligentiſſimè à Carthophylace Monaſterij S. Victoris Volumina MM. SS. non pauca ſine Commentarij, in ius Pontificium, & Magiſtrum ſententiarum, ſcriptorum nomine ſiue caſu compreſſo, ſiue vſu per diuturnitatem temporum contracta catiè vitiato.

Poſt virorum exempla reliquæ ſunt Principes fœminæ quæ nobilitatis ſplendorem cum virtutis & ſanctimoniæ excellentia coniungentes, luxere in variis religioſis S. Caſſiani familiis & nunc etiam lucent ad diſtinguendum & illuſtrandum vniuerſæ Chriſtianæ Eccleſiæ firmamentum.

Commemorabilis eſſe imprimis videtur *Reſpecta* Abbatiſſa olim Monaſterij S. Caſſiani Maſſilienſis, quæ occaſione vſa quam diu optarat expediendi ſe à ſæculi deliciis ac dignitatibus, Maſſiliam ſe recepit, ibique in Monaſterio nomine S. Caſſiani à Dinamio & Aureliano Patriciis Maſſilienſibus conſtructo vel amplificato vitam religioſam aggreſſa, plures annos tranſegit tam excellenti probitate, vt conſtanti fama atque omnium ſermone commotus Gregorius Magnus non ipſam modo ſuauiſſimis literis, ſed Conuentum quoque in multitudine litium & varietate cauſarum ampliſſimis decretis ac priuilegiis honeſtarit.

Alia inter eiuſdem Monaſterij Abbatiſſas floruit inſigni deuotione & animi puritate Virgo, nomine *Garcinda*, quæ à teneris vnguiculis Chriſti amore incenſa, florem illibatum ſuæ integritatis illi diuino afflatu irradiata deuouit, tandemque in Antiſtitæ demortuæ locum ſuffecta, diuinis actionibus ſplendores gratiæ quam à cœleſti ſponſo acceperat mirabiles exercuit. De ea apud Annales præclara eſt mentio in Archiuiis Virginum S. Saluatoris Maſſiliæ. *Notum ſit igitur fidelibus vniuerſis, quod ego Pontius Epiſcopus Vrbis Maſſiliæ ſanctimonialium fœminarum Parochiam dono infra Maſſiliam in Vicecomitali parte, videlicet vt ad Eccleſiam S. Ma-*

riæ Abbatiæ omnis cura ipſam habitantes vſque ad veteres vrbis muros Parochialiter pertineant, in omni Eccleſiaſtica ordinatione, noſtro donatu. Hæc autem donatio ſeu reſtitutio, quam ſic antiquitus conſtitiſſe vera fama teſtabatur, facta à me Præſule Pontio Maſſiliæ Abbatiſſæ Garcindæ, quam ibi electam inthroniſaui ac conſecraui, omnibuſque ibi Deo ſeruientibus, præſentia Canonicorum meorum Ioannis Stephani, aliorumque omnium, præſentibus quoque fratribus meis Gaufredo & Petro & aliis pluribus. Die ſcilicet Abbatiſſæ conſecrationis prædictæ, anno ab Incarnatione Domini 1072. Indict. ix. Epacta 9. 7. Idus Ianuary, Luna 23. regnante Chriſto qui cum Patre & ſpiritu Sancto viuit & regnat Deus per infinita ſecula. Amen.

38. *Maria De Eſpinoſiis* parentibus nobilitate atque affluentia conſpicuis, orba viro Dionyſio de Lumere equite per illuſtri ac generoſſimo, calcatis florenti adhuc ætate carnalibus nuptiis, poſt admirandæ vitæ exercitia inſigniaque eximiæ ſanctitatis, vix anno ætatis 30. peracto, inter curſus varios & peregrinationes longè lateque per Ægyptum & Palæſtinam obitas, tandem Maſſiliam ſe contulit, vbi ſub regula S. Caſſiani Deo ſe conſecrauit. Cellula enim ſiue Eccleſia rurali quæ ditionis erat Monaſterij S. Victoris & *S. Mariæ Virginis* ſiue *Spelunca Minoris De Balma* dicebatur ſub annuo cenſu oboli aurei, ſtipulante Abbate Guillelmo De Lacu per Vicarium ſuum Generalem Perciualem De Clauoto accepta, ſolitudinem in priuato illo receſſu ac vitæ Monaſticæ ſtudio tanto ardore excoluit, vt breui ad magnam virtutis perfectionem gradum fecerit.

Varbergem Maſſilienſem ex Godefrido patre & Sfortia matre nobiliſſimis ortam parentibus tradunt occaſione vſam noui cœtus Virginum Caſſianitarum, ex Parthenone S. Saluatoris in Cœnobiticum Beneficium ſeu Priotatum dictum *Domine Des Acoules*, propagati anno 1033. migraſſe inter virgines Deo ſacratas, vitæque religioſæ & conuerſationis ex Regula S. Caſſiani fœlicem æmulatricem, ita breui factam eſſe, vt perfectionis Euangelicæ quam ex iis hauſerat ideam mirificè referret, inſignis omni virtute ac præcipuè humilitate. De ea loquuntur Annales in Archiuiis Virginum S. Saluatoris Maſſiliæ. *Notum in omnibus, quod anno Dominica Incarnationis 1033. Ego Ieffredus & Scotia vxor mea quamdam filiam noſtram nomine Vvarburgis immortali cupientes iungere ſponſo, ex parte hereditatis ſuæ quæ ex nobis ſibi prouenit, eam Sanctimonialem in templo Domini efferimus in Monaſterio Monacharum quod vocatur Alas Acoas, quod ædificatum eſt in honorem Dei genitricis Mariæ; eſt autem ipſa hereditas in valle quæ vocatur Spaiſaco, & in valle quæ nuncupatur Als Allards, id eſt vna medietas de ipſo Alode qui fuit de Lamberto iure, ſicut terminatum & diuiſum eſt in vineis, campis cultis & non cultis, Garricis, & Aquis paſcuis, & arboribus nihil nobis reſeruantes ſed prædicto Monaſterio, & filiam noſtram damus Deo omnipotenti, hoc fuit factum in præſentia iſtorum, ſcilicet Hugonis Guillelmi, Ianfredi Hugonis, Vbinardo Dodoni, Aldoaldi Farraldi, Annonis Vualdaldi Clerici, & Stephani Cancellary Eccleſiæ Maſſilienſis Canonici, quam Cartam ſcripſit mandato.*

Hermelina

Hermelina Bauciorum Dynaſtarum in Prouincia clariſſimis Natalibus ſuaque virtute nobilis, germana Hugonis atque Raimondi Procomitum Maſſilienſium, eius perficiendi voti, quod ab ineunte ætate concupierat, facultatem nacta in Parthenonem S. Saluatoris ſe abdidit, vbi religioſam vitam aggreſſa ac tandem in Antiſtitam electa, charitatis, humilitatis, zeli diuini, ſolicitudiniſque maternæ eximios protulit fulgores. Extant nobilia excelſæ huius mentis monimenta, quibus vt prædictam Eccleſiam Dominæ des Acoules ditioni ſuæ ſubiectam, in eam quæ nunc viſitur magnificentiſſimæ ampliſſimæque ſtructuræ formam reſtituit, hic ordinem ſuum perenni gloria illuſtrauit. Obiit Maſſiliæ ſtatuta die, quæ in hac ſepulchrali Epigraphe templi à ſe conſtructi columnæ inciſa, conſignatur.

Anno milleno centeno bis duodeno.
Ter tribus abſtractis illinc & pleniter actis,
Iſtius Eccleſiæ facta ſub honore Mariæ
Eximiæ, clare ciues opus hoc renouare,
Noſtri cœperunt, nec alius munera quærunt,
Iſti famoſi non ad bona quæque moroſi,
Hermelina pia quam diligit alma Maria
Abbatiſſa bona fuit illo tempore dona,
Mente gerens, morum dux nobilis illa ſororum,
Vt lux cunctarum fuit & ſpeculum Monacharum,
Eccleſiam quarum tenet hæc ditio dominarum,
Iſtic eximiam dulcem venerando Mariam,
Alma, decora, pia, genitrix & Virgo Maria
Te precor abſque mora natum tu dulciter ora,
Hoc opus vt creſcat, tua lux in eoque niteſcat,
Omnes audite qui vultis gaudia vitæ
Pro cunctis operis conantibus huius in actis
Oretis veris æterni paſcua factis
Ac prece Sanctorum vigeant regione bonorum.

Idem fecit *Tilliſiola* quæ rebus humanis valere iuſſis in eodem Parthenone Deo ſe conſecrauit, ac tirocinio religionis expleto tantum fuiſſe ferunt pietatis eius ardorem vt in adminiſtrationem Parthenonis aſſumpta gregis ſibi crediti clientelam vigili ſolertia inierit, charitate ſingulari peregerit, magno ſuo bono, maxima omnium admiratione. Eius venerandæ exuuiæ in Monaſterij Eccleſiam S. Victoris relatæ, & in eodem Hypogæi ſacello quo S. Euſebia Abbatiſſa aliæque eiuſdem Ordinis Virgines & Martyres, cum hoc elogio abſtruſæ iacent atque reconditæ.

✠ ✠ ✠

In hoc tumulo ſita eſt Tillioſa
Abbatiſſa, quæ nominis ſui decus
Vita factiſque ſeruabit

Chriſti ei, ia°. Mariam mente
Sec. tua fidem Virgo
Virginibus ſacris LX Præfuit
Annis Vs XII. A III. IX. X.
Diebus VII. Idus Aprilis Indict. VIII.

39. Quid autem mirabilius quam *Cæſaria* quæ Cæſari fratris ſui germani de quo ſupra dictum eſt cap.18. num.16. & prius conſiliis impulſa & poſtea etiam facto ſequuta virginitatem in Maſſilienſi Caſſianitarum Monialium Parthenone Deo deuouit, & in ea quidem familia quæ rigorem priſtini illius inſtituti exactè retineret. Quare huius quoque vt ſanctæ natalis dies ab Eccleſia commemoratur vixit autem anno ferme 543.

Paulo pòſt in Arelatenſi Cœnobio quod ipſi Cæſarius frater Archiepiſcopus Arelatenſis ſuis ſumptibus fundauerat, cum religioſæ vitæ riuulos, quos ex Caſſianitarum fontibus Maſſiliæ hauſerat inter aliquot Chriſti ancillas deduceret tantam ſui expectationem & ſanctimoniæ famam concitauit vt concurſus virginum pietatis diſcendæ cauſa ex vniuerſa penè Gallia ad eius Parthenonem fierent. Sed imprimis naſcentis familiæ ortum ac nomen illuſtrarunt quatuor Reginæ, quæ ex parentibus Galliæ Dynaſtis & Regibus natæ, tantorum Principum tantique ſanguinis ſoboles, mundanas nuptias & terrena omnia contemnentes virginitatem Deo in hoc B. Cæſariæ Monaſterio deuouerunt. Nomina prætermittimus quia ex tabulis Cæſarianis, in quibus res ipſa deſcribitur, exciderunt caſu aliquo & elapſa ſunt. Quamquam in hac laude minimum fuit ſanguinis nobilitas, multo enim illuſtrior eſt vitæ ſanctitas & rigor in corpore caſtigando, tum perpetuis ieiuniis, tum flagellis, denique etiam ſumma quædam humilitas & vitæ perfectio quam primæ quatuor Monaſterij Antiſtitæ, Cæſaria Cæſarij Archiepiſcopi ſoror, tum alia quæ iunior dicitur Cæſaria, deinde Liliola, quarta Reſticula, tanto ardore profitebantur vt etiam miraculis claruerint, atque adeo etiam num decernantur eis honores cultuſque Sanctorum.

40. *Radegundem* quia ducem habuit & Magiſtram ſpiritus S. Cæſariam in Parthenone Arelatenſi quam, vt diximus alias, conſtat ab Abbate S. Victoris Maſſilienſi detonſam tunicaque Monaſtica ornatam tirocinium poſuiſſe Maſſiliæ, inter ſacratas Deo virgines Caſſianitas, non temere nec ſine cauſa reponimus in hoc loco. Cùm Theodoricus qui in Metenſibus regiam habebat, accito fratre Clothario in Thoringos bellum cepiſſet, Victo Hermonefrido Rege cui Amalaberga neptis Theodorici Regis Oſtrogothorum nupſerat, Thoringiam ſuis rebus adiecit. Clotharius in prædæ partem captiuos inter, Radegundem accepit Bertharij Hermenefridi fratris ab eoque cæſi filiam, quam & matrimonio ſibi iunxit inuitam. Quare poſt aliquot annos facultate ab eo magnis precibus impetrata, vt rebus humanis valere iuſſis quod ab ineunte ætate concupierat in aliquo Monaſterio ſe abderet, Pictauos ſe contulit vbi ſe Deo conſecrauit, eo ardore quo breui ad magnam virtutis perfectionem gradum fecerit. Porro Congregationi ſuæ regulam indixit S. Cæſariæ

Arelatenſis

Arelatenſis Abbatiſſæ, quæ magna ſanctitatis opinione & celebritate famæ non ipſi modo Radegundi ſed quam plurimis etiam aliis virginum ſacris familiis per totam Galliam nota atque inſignis erat.

41. Ludouicus Pius Irmingarde vxore Nonis Octobr. anno 818. demortua *Iuditham* Vuelphi Comitis filiam duxit in matrimonium. Peperit autem inuidiam omnibus præſertim aulicis, quod cum Bernardum Comitem Hiſpanum defenſionis ſuæ cauſa Imperator vocaſſet in aulam, conſtituiſſetque Præfectum cubiculi, exinde ſparſus rumor auctaque ſuſpicio, creditumque à pluribus eumdem Bernardum admiſceri Iudithæ Imperatrici. Id quidem cùm filiorum quoque animos haud leuiter ſanciaſſet, commouiſſet verò amplius odium in nouercam, auxiſſet verò magis ingens amor, quo proſequi viſus eſt Imperator natos ex ea Carolum & Rodulphum, his fomitibus admotis ingens accenſa flamma mox erumpere in incendium viſa eſt, adeò vt Pipinus Ludouici ipſius filius contra patrem parauerit exercitum quod fusè tractat Baronius anno 830. huius enim, inquit, timore percitus Imperator mox præcipuam iurgiorum cauſam dimouere conatus Bernardum à ſe dimiſit, Iudith verò imperatricem Laudum in Monaſterio S. Mariæ morari præcepit. Sed nec iſta ſatis fuere aduerſariis, qui eductam è Monaſterio Imperatricem ipſam promiſſere coëgerunt, perſuaſuram ſe Imperatori vt depoſito imperio retruderet ſe ſua ſponte in Monaſterium, id ipſumque ſe eſſe facturam, comiſque præciſis Monaſticam vitam ſe profeſſuram. Hac facta promiſſione, ad ipſum Ludouicum Imperatorem cum cuſtodia miſſa eſt, cumque ſecretò eum allocuta eſſet, Monaſticum ipſa ſibi velum impoſuit, Imperator verò ad deliberandum de hoc tempus accepit. Illa verò ſic velata in Monaſterium S. Radegundis à Pipino detruditur. Cum interea rediens ex Italia Lotharius Rex, quæ eſſent facta probaret, non tamen in patrem quid vlterius peragi paſſus eſt, remque geri non armis ſed iure voluit.

42. Mitto alias nonnullas ſtirpe Regia ortas virgines in hoc eodem S. Radegundis Cœnobio vitam Monaſticam profeſſas, quas etſi ordo Caſſianitarum non genuerit in Chriſto, eas tamen Cæſariæ Magnæ matris documento ſimul atque exemplo innata quædam virtus & pietas erga S. Caſſianum, Maſſilienſi eius Monaſterio, primigenio velut trunco religionis traduces & ſurculos inſeruit. De clariſſima virgine Leubouera poſt obitum S. Radegundis lecta Cœnobij præſide, à Gregorio Turonico dictum ſatis, quemadmodum hic & quanta in turba quantaque in perturbatione rerum, omnium puellarum factioſarum molitionibus vixerit, quæ in ſuperbiam primum & arrogantiam odio concitato non tantum ab ea diſceſſerunt, ſed immiſſis etiam in Cœnobium ſatellitibus ac direptis omnibus Leubouerain inde per vim abſtraxerunt. Sed tandem Childeberti iuſſu in Pictauis, Epiſcoporum collecto Concilio à communione reiectæ ſunt, & Leubouera priſtinum in locum reſtituta. Id anno Childeberti 14. Chriſti 589. cœptum, ſequente terminatum eſt.

Greg. lib. 9. hiſt. c. 16. 39.

43. Maſſiliæ hiſtoria nota atque apud omnes peruulgata Euſebiæ

Parthenonij

Parthenonij quondam Cœnobij *P. Virginis de Veaune* Abbatiſſæ cum qua aliæ 39. Moniales à piratis barbaris interemptæ, mortem pro Christi fide opperitam ad vnam omnes perpetua conſtantia roborarunt, ſemperque in propoſito ſuſceptoque tuendæ virginitatis conſilio permanſerunt. Cæteras id genus Moniales ſanctiſſimas, quæ tum in hoc Euſebiæ Monaſterio, tum in S. Caſſiani cum ſupra memorata Reſpecta, tum in aliis quæ adhuc extant, nempe Arcacellenſi, S. Zachariæ, S. Saluatoris Maſſilienſi, & aliis paſſim vbi Chriſtiani orbis ſub diſciplina Caſſianitarum ſe Deo conſecrarunt, magnum omnino & longum opus eſſet connumerare, Sed neque prædicare aut certò nominare quis poſſet, cùm de iis hiſtoricorum incuria vel potius temporum iniuria vox nulla miſſa ſit, & omnino ſileatur in Annalibus.

CAPVT XXIX. & vltimum.

Sancti Eccleſiæ oraculo renuntiati, publicisque tabulis deſignati, qui ex diſciplina eiuſdem ordinis prodiere.

1. POſtremum illud in religioſis ordinibus commendandis diuina egit ſapientia, vt non modo nobilitare ac doctrina ſed multo magis ſanctitate virorum præſtantium multitudo in eos ſe receperit, quorum vel ſola authoritas ſatis eſſe poſſit ad hæc priuata vitæ Monaſticæ ſtudia omni laude cumulanda. Inter hos igitur ſanctitate magnos & excellentes viros, primus in hunc ordinem adducitur.

S. Ioannes Caſſianus qui autor & conditor huius conuerſationis in noſtra Prouincia fuit. Duos habebat Dominus I E S V S diſſeminandi per orbem Chriſtianum inſtituti religioſi quaſi principes & authores in Ægypto ſenem Antonium, in Palæſtina Hilarionem iuniorem, his tertium quaſi adiunctum habere placuit in Gallia, Ioannem Caſſianum. Itaque eius exemplo vt ſcribit Hieronymus de Hilarione, ceperunt ibi eſſe innumerabilia Monaſteria, & omnes ad eum certatim concurrere, vt cœleſtis vitæ præcepta haurirent, quod ille cernens laudabat Domini gratiam & ad profectum animæ ſingulos cohortabatur. Deinde multo maximè vergente ætate, cum hic domicilium Maſſiliæ multos iam annos haberet, ac virorum Principum largitionibus ad ſuburbanam D. Magdalenæ ſpecum duo circumquaque Monaſteria ædificaſſet, vnum fœminis, alterum viris, in hoc ſibi ſedem fixit, eiuſque etiam amplitudinem & gloriam laude atque honoribus amplificauit. De eo plura Faſti Maſſilienſes, & Martyrolo. Gallicanum ad 21. Iul.

2. Æqualis penè Caſſiano *S. Germanus*, ipſe quoque ab ineunte ætate Monachus, quem amore ac vitæ ſocietate in Monaſterio Bethleemitico ſibi coniunctiſſimum fuiſſe teſtatur paſſim ac libere Caſſianus. Is enim cùm religioſi tirocinij curriculo abſoluto, peragrare proximas Orientis ſolitudines atque ita peregrinari tota Ægypto deſtinaſſet, vt ſeniorum ibi

degentium ſanctiſſimorum ſeueriſſimis optimiſque ſe oblineret moribus, S. Germanum etiam cum quo familiariſſimè viuebat, quaſi manu iniecta ſecum abduxit. Itaque per annos plures in celeberrimis Monaſteriis religioſæ diſciplinæ ac vitæ perfectæ legibus & inſtitutis operam tantam dederunt, quantam poſtea in euulgatis illorum ſcitis & collationibus orbis terrarum ſenſit, donec accitu Ioannis Chryſoſtomi vterque Conſtantinopolim euocatus, & in Clerum adſcriptus, Germanus quidem Presbyter Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ, Caſſianus Archidiaconus factus eſt. Quæ verò deinceps egerint, quæ pertulerint, quæ etiam ſcripſerint, ſuperfluum eſt recenſere cum ſint omnia notiſſima. Illud ergo hic tantummodo addendum puto, adeo vitæ Monaſticæ amorem ambos retinuiſſe, vt Caſſianus Maſſiliæ Presbyter factus, ſemper eius Officia cum Clericali honore non ipſe obierit modo ſed in obeundis ducem quoque & anteſignauum ſe aliis præbuerit; Germanus etiam depoſito eo omni munere, ad priuata Monachi ſtudia ſe receperit, in quibus vſque ad extremum ſpiritum ſe exercuit. Idem argumentum tractatum habes lib. 1. cap. 23.

3. Vixit *S. Caſtor* Magiſtri ſui Caſſiani æuo, cuius primam ætatem deditam eius diſciplinis fuiſſe iiſque artibus quibus inſtructus eſt ad capeſſendam Monaſticæ vitæ perfectionem, conſtat ex dictis lib. 1. cap. 84. Huius acta celebrantur in faſtis Eccleſiæ Aptenſis, in cuius ſedem aſſumptus multos annos Epiſcopi munere & graui opere glorioſè perfunctus eſt. Totidem verbis reddo ſcriptam ibidem orationem. *In Galliis ciuitate Aptenſi natalis S. Caſtoris Epiſcopi & Confeſſoris precipui qui Nemauſenſis ciuitatis indigena nobilibus ſatus parentibus, & rerum præſentium copiam affluens, Arelata imbuendus à parentibus liberalibus literarum ſtudiis ſummopere traditus eſt. Vbi etiam ita ad plenum hauſit omnium nobilium ſtudia, vt & mundialibus abundaret diuitiis, & poſtea cœleſtis diſciplinæ amator effectus, & contemptibilibus cœleſtia præponeret, quatenus expeditius familiariuſque Domino adhæreret. Denique paucorum annorum ſpatio vacans mundanis actibus & triumphis, in quodam ſui ruris agello, S. Fauſtini ſummo ſtudio Eccleſiam conſtruxit, vbi deputatis Monachis ſub regularibus diſciplinis ſe libere Domino ſeruiturum arctius conſtituit implicandum. Ibique Epiſtolam hortatoriam fingens Clariſſimo Abbati Caſſiano Maſſilienſis Cœnobij Patri direxit, in qua ipſius ſibi depoſcens ad futurum auxilium ſuis videlicet rudibus Monachis profuturum, quod & promeruit. Igitur præclariſſimus dictus Abbas, qui fermè vt verè reperimus quinque millium pater extitit Monachorum, huius precibus libenter annuens ſcripſit ei regulam decentiſſimè luculentèrque compoſitam quam Speculum Monachorum vocauit, in qua normam & totius vitæ cœleſtis cenſuram diligenter exprimens diſtinxit, eamque tranſmiſit. Quam ille non parui pendens ſe ſuoſque his ſubegit diſciplinis. Inde præſule ciuitatis Aptenſis communi ſorte diſtracto, clerus ſanctus & ruralis plebs vnanimes, ſibi Caſtorem præfici poſcunt Pontificem. Quem adeuntes inuitum coactumvè à clauſtris erutum ſibi paſtorem ſtatuunt. Vbi deinceps qualis quantuſvè extiterit, vita eius, quæ exterioribus extat plena*

virtutibus, manifeſtat. Cæterum quæ eius intima fuerint cordis & animæ ſimplicitatis commoda, non noſtram reor poſſe ſentire ſcientiam. Cum itaque in eiuſdem Monaſterij regimine ſucceſſorem ſibi niteretur conſtituere, contradicentibus imo lacrymoſis precibus obſecrantibus Monachis & eiuſdem loci Pontifice iubente quodammodo compulſus eſt retinere. Diem ſuum Obiit 11. Calend. Octobris anno circiter 440. Valentiniano V. & Anatolio Coſſ. Pontificatus Leonis Magni anno 1.

4. *S. Euſebium* Abbatem Caſtori Epiſcopo adiicimus quoniam is quantuſcumque fuit, eiuſdem Caſtoris inſtitutis ac legibus factus eſt qui Sanctorum amicus & ſedulus imitator abdicatis vitiorum illecebris fortitérque ſæculi faſtu calcato, poſtquam Cœnobij Aptenſis ab Epiſcopo Caſtore fundati ſacras ædes viſitaſſet, & primos religionis fauos ab alueario Caſſianitarum Monachorum ibidem Deo famulantium ſuauiſſimè deguſtaſſet, vltimam ibi ſtationem figere placuit, vbi ob multa gratiarum priuilegia quibus micabat, in Abbatem aſſumptus omnium in ſe pellexit amorem, ſobrietate, continentia, malorum fuga, virtutum cultu, deuotionis ſpiritu, ſanctæ religionis propagatione, tandemque abſoluto fœliciter vitæ mortalis decurſu in ſumma animi pace & tranquillitate defunctus, ſplendore beatitudinis tam ſignis quam honoribus refulſit. De hoc Clerus Aptenſis in Sanctorum ſuorum ſolemnitatibus ferias indicit 19. Calendas Septembris.

5. Maſſiliæ Cœnobio S. Victoris Veneratio *S. Mauri* Abbatis eiuſdem Cœnobij Maſſilienſis, de quo Martyrologium Gallicanum pridie Idus Iunij. *Maſſiliæ,* inquit, *S. Mauri Abbatis virtutibus præclari.* Vitam & elogia ſancti viri deſcribunt Chronicon generale Ordinis S. Benedicti Centuria 6. Martyrologium Menardi, eiuſdemque liber 2. Obſeruationum. Non eſt hic Maurus notus ac nobilis ille Romanus, qui à patre Euthychio ſub S. Benedicti diſciplina oblatus, quo de Latini omnes Chronologi in tabulis Eccleſiaſticis 18. Calend. Februar. Hinc ad diſcrimen illius hic noſter Abbas Maſſilienſis nominatur, & in ſerie temporum vixiſſe fertur Maſſiliæ anno ſalutis 620. obiiſſe verò circiter 640. Ille S. Benedicto oblatus cepit erudiri eius diſciplinis in Italia anno 522. manſitque apud eum annos 15. Deinde miſſus in Gallias petente Berthigranno Epiſcopo Cenomanenſi, cum aliquot Monachis ſibi ſociis adiunctis Aurelias venit, vbi intellecta Berthigranni quæ interuenerat migratione, ſubſtitit aliquandiu, donec à Floro vno ex Galliæ proceribus inuitatus in Andegauenſium fines conceſſit, illicque ſtudiosè exceptus quatuor primum Eccleſias extruxit, deinde celebrè illud Monaſterium ædificauit, quod Theodebertus, Theobaldus, & Clotarius Francorum Reges multis donatis prædiis amplificauerunt. Cui Cœnobio Maurus ipſe annos 40. religiosè præfuit, ſacræque Monaſtices diſciplinam mirificè prouexit. Omni igitur virtute & miraculorum magnitudine clarus, quæ multa vſque ab Adoleſcentia edidit, ſeptuagenario maior ad beatæ immortalitatis gaudia conſcendit.

6. *S. Maurontius* Adriano Papa I. Eccleſiam adminiſtrante, Irene

Imperatrice:

Imperatrice vnà cum filio Conſtantino VII. Auguſtis in Oriente, primo verò Occidentis Imperatore Carolo Magno, flore iuuentutis, forma & otis dignitate præſtantiſſimus, in Monaſticæ palæſtræ rudimentum & & tirocinium conſcriptus Maſſiliam ad Cœnobium S. Victoris deductus eſt, rara vir ſcientia, eloquentia, pietate, ea porro morum ſuauitate vt mirabiles ſui excitaret amores, & omnibus non domeſticis modo ſed etiam externis ſummis, mediis, infimis iuxta eſſet charus. Imperatori maximè Carolo Magno gratiſſimus atque & iucundiſſimus, apud quem quidquid authoritate valebat, & gratia (valebat autem plurimum) non ſibi ſuiſque commodis valuit, ſed Monachorum quibus cum verſabatur honori, amicis vtilitati, Reipublicæ vniuerſæ Chriſtianæ emolumento. Qua de re tota cum vnum factum ex omni antiquitate protulerim in Indice Abbatum num. 43. plura non dicam. Cæterum ita breui eius ſanctitas eluxit, vt ob morum claritatem & ſingularia gratiæ inſignia, conſpiratione Monachorum, atque conſenſu à ſanctiſſimo Præſule Maſſilienſi Berengario ordinatus ſit Abbas, in cuius poſtea demortui ſedem euectus præclaro exitu reliquam vitam & religioſas omnes virtutes veriſſimi & ſanctiſſimi Epiſcopi diuinis laudibus ac dignitate cumulauit. Huius quoque nomen in Indicem Sanctorum tranſcribit Martyrologium Gallicanum in ſupplemento, 12. Calend. Nouemb. anno 804. *Maſſiliæ S. Mauronti Epiſcopi, cuius corpus pleriſque beatæ animæ irradiationibus illuſtratum in templo Cathedrali eiuſdem vrbis plurima cum veneratione ſeruatur.* Multi ſunt alij hoc nomine inſignes Epiſcopi & Abbates, de quibus Faſti Eccleſiaſtici & Martyrologium Gallicanum. Celeberrimus eſt is de quo Philippus Abbas in vita S. Amandi cap. 24. vbi de B. Adalbaldo & S. Rictrude eorumque filio Mauronto. *Simili B. Rictrudis cum filia S. Euſebia exemplo glorioſi Pontificis monitis animata, munita conſiliis, adiuta precibus, euecta ſuffragiis, Martianis Monaſterio quod S. Pater ante fundauerat ſub eius diſcipulo Ionatho Abbate, vouit & exoluit Domino ſalutaris continentiæ cælibatum. Filius eius Maurontus S. Patre diuina celebrante myſteria, cùm ſacris aſtaret reuerenter altaribus, vidit idem S. Pontifex auis volatu caput girante circumdari. Concipit hic altius aliquid perſpicax animus viri Dei, & quia miniſtra dulcioris eſt & caſtitatis mater apicula, fideli coniectat auſpicio perpetuæ ſuauitatis in eo gratiam caſtimoniæ merito propagari. De hinc adoleſcentem ſecretius euocans, quid viderit indicat, quid viſio portendat ediſſerit, & ad firmam propoſiti ſanctioris inuitat. Ille licet amicis ſuadentibus & matris conniuente conſilio, & hereditatis orbatæ prouocante defectu propenſius ad coniugij copulam traheretur, ruptis neceſſitatum vinculis ſalutaribus monitis animum pariter & caput inclinat, & præſtito ſolenniter continentiæ voto, iuxta morem Eccleſiaſticum B. Pontificis miniſterio tonſuratur, & diuinis efficaciter totus mancipatur obſequiis. Factuſque in Hamatico Cœnobio Monachus, deinde & Abbas Breyli prope Leudium, quod ex propriis facultatibus ædificauerat, ſanctis moribus ac diſciplinis inſiſtens poſt vitæ religioſiſſimæ decurſum Martianis pio fine quieuit. Cuius ſacra Carnis ſarcina hinc Duacum peruecta, in Collegiata Eccleſia*

S. Amati cuius exulis præcipuus ſolator fuerat, & quem ſuo in Monaſterio extrema obeuntem ſepelierat, honorificè repoſita eſt, vbi nunc vſque aſſeruatur. Vixit ſub annum 700. Chriſti in Belgio. De eius ætate conſtat ex ætate S. Amandi qui obiit anno 660. ſub Vitaliano, regnante in Gallia Theodorico, vt habetur in calce vitæ S. Amandi.

7. *S. Honoratus* ex Abbate S. Victoris Epiſcopus huius nominis III. Maſſilienſis, Vicecomitibus parentibus natus Maſſiliæ, patre Pontio Boſonis Prouinciæ Comitis fratre, vir maximæ humilitatis & conuerſationis ſanctiſſimæ, qui ouium paſtor idoneus quandiu vixit Epiſcopale munus moribus, doctrinis, atque eloquentia imprimis magnificè adornauit. His temporibus rexit Abbatiam quibus Normanni ſub exitum ſuperioris ſæculi 900. Prouinciam vniuerſam & in ea Maſſilienſem vrbem clade immani, proſtratis mœnibus, euerſis propugnaculis, domibus incenſis, interemptis ferè ad internecionem ciuibus deuaſtarant. Qua è ſtrage Monachi S. Victoris qui pro Chriſto fortiſſimorum militum animo extrema quæque diſcrimina oppetierant, cum non ſolum honoribus populi verùm etiam patientia paupertatis ornati, ſe inique etiam à ſuis iactari, ac bonis quæ reliqua ſuper erant ſpoliari grauiter quererētur. S. Honoratus ad Boſonem auunculum ſuum Prouinciæ Comitem Arelatis tum agentem ſe recepit, qui Princeps æquis Epiſcopi poſtulatis indulgens, prædia quæ ſuper Yuelinum fluuium in territorio Maſſilienſi alieni iuris detinebat, Eccleſiæ Maiori & Abbatiæ S. Victoris, quæ cuiuſque fuiſſent, reſtituit. Nec multo poſt à Guillelmo Comite Prouinciæ ac Boſonis ſucceſſore, dum Aquis ſextiis *Vaſſos Domineos tam Romanos quam Salicos* ſicut loquuntur annales, ad vniuerſorum ordinum cœtus de more conuocaſſet, haud difficile fuit impetrare, vt qui tot inter viros nobiles ac potentes, expilationis bonorum Abbatialium aut peculatus conuicti eſſent, Monaſterio ſuo cumulatiſſimè ſatisfacerent. Patet ex inſtrumentis recitatis in Indice Abbatum num. 74. & 75. Quibus plura quoque alia pro ſua eximia liberalitate maximiſque beneficiis in ſuos Guillelmus ipſe adiecit, agros enim ſpatioſiſſimos propter Maſſiliam, cum Monte Rotundo, quem *de Gardia* vocant continentes & Eccleſiam S. Victoris de Marignana, duas quoque alias S. Euphemiæ & S. Damiani, inſuper tertiam partem dominij de Leixaroles cum Valle Iſola, ac cætera non pauca quæ longum eſſet & non neceſſarium connumerare, in gratiam S. Honorati dono dedit Monaſterio S. Victoris. De hoc argumento ſcripſi aliàs in citato Indice Abbatum num. 62. & 63. Hic igitur ſanctiſſimus Præſul tot fluctibus ſubductus in tranquillo ceu portu reſpirans, animum penitus cœlo ſubnexit, ieiuniis, orationibus, vigiliis, ſancta prædicatione, lectione & omni exercitio pietatis alumnis Clericis vtique ſuis prælucens, donec tædioſo huius vitæ incolatu emenſo, in æternæ pacis ſomnum conceſſit nomenque immortale reliquit ex meritis conſpicuæ ſanctitatis. Ex Calendario Eccleſiæ Maſſilienſis *Sanctum* inſcribit Honoratum hunc noſtrum Antonius Ruffy lib. 9. hiſt. Maſſilien. c. 1. n. 31. Obiit an. 987. Ioan. Papæ XV. an. 3. Othonis III. Rom. vel Germaniæ Regis an. 4.

8. Celebratur ab hiſtoricis apud eumdem Ruffy lib. 3. cap. 2. Beatæ memoria *Vuillelmi I.* Fratris dicti S. Honorati, & *Guillelmi II.* nepotis, Vicecomitum Maſſilienſium, quorum prior vere magnus & maxime pius multas ædes ſacras & imprimis Cœnobium S. Victoris copioſis reditibus amplificauit, & moriens Eccleſias æque ac pauperes patrimonij ſui maximam partem fecit hæredes. Sui æui religioſos quoque viros & Epiſcopos maximè ſanctos coluit. A quibus de peccatis reprehenſus meliorem ad frugem reuerſus eſt, eaque demum, per viduitatem in matrimonio ſolutus vixit caſtimonia & religione, vt ante mortem principatu ſe exuens, Garnerij Abbatis conſenſu à Vuitfredo tunc Monaſterij Præpoſito detonſus tunicaque Monaſtica ornatus in ſacram ac religioſam S. Caſſiani familiam Maſſiliæ aggregatus ſit, ac pietatis plenum nomen & non minimam opinionem ſuæ ſanctitatis tam generoſo & illuſtri exemplo poſteris reliquerit. Alterum prioris filium exiſtimat Cheſnius, eodem M. S. teſte, de quo nos in Indice Abbatum num. 76. Patrem è veſtigio inſequutum, & ſanctitate inſignem, miraculis celebrem, idem inſtitutum profeſſum, ſeſe cum inſigni pietate abdidiſſe in Arelatenſe Monaſterium Montis Maioris ab ſe inſtauratum, & in quo nunc ſepultus iacet, fundamentum propter ſuperioris Eccleſiæ. Vide quæ in hanc rem fuſius commemorata ſunt, tum à nobis proximo cap. 28. num. 3. & 4. & Tum ab autore Pontificij Arelatenſis num. 70. ſub Pontio Arelatenſi Archiepiſcopo.

9. *S. Vuitfredus* qui & Guitfredus & Siffredus Abbas S. Iſarni digniſſimus anteceſſor, magna cum cura, & diligentia ea dumtaxat incubuit, vt Monachorum ſuorum amplitudinem & gloriam non tam laude atque honoribus quàm ſanctimonia & Religioſis virtutibus amplificaret, quibus verbo & opere prælucens cum vias æternitatis indicaſſet, ad ſupernæ patriæ migrauit beatas, quas emeruerat, manſiones, anno Chriſti 1020. Benedicti Papæ IX. Nono, Henrici II. Regis Germaniæ 18. & primi eius nominis Imperantis anno 7. Eius reliquiæ in Cœnobio S. Victoris Maſſiliæ debito cultu ſeruantur. *Sancti* nomen quo ipſum appellamus ponit Martyrologium Gallicanum in ſupplemento pridie Idus Septembris. *Maſſiliæ S. Siffredi Abbatis qui B. Iſarnum, cuius nomen cum elogio, hoc in Martyrologio ſignatum eſt, præceſſit in religioſo regimine.* Similiter Martyrologium Menardi & lib. 2. obſeruationum, vbi legitur quod S. Iſarnus Beato ſuccedere metuit Siffredo ex Centuria 6. Chronicorum Generalium Ordinis S. Benedicti. Celebrat eumdem Benedictus Romani nominis Pontifex IX. in diplomate, *Supernæ diuinitatis potentia.* De iterata dedicatione reparatæ Eccleſiæ S. Victoris Maſſilienſis. *Poſt nempè multorum annorum curricula temporibus Romanæ ſedis Antiſtitis Ioannis 19. claruit ſacris virtutibus Vuitfredus Abbas loci director, qui ſe mundo crucifixit & mundum ſibi. Hic ergo has ædes condens miris doctrinis dilatauit, velle nec non poſſe Vicecomitum ſeu egregij Præſulis Maſſilienſis,* &c. Quantu authoritate valeret & gratia imprimis apud Guillelmum Prouinciæ Comitem & eius vxorem Adelaidem alioſque plures primarios viros, do-

cent Annales in Magno Chartario S. Victoris quod euulgauimus in Indice Abbatum num.74. & ſequentibus. Singulare illud fuit & opera præcipua Vuitfredi, quod communicatis cum eo conſiliis Euolongus vir copioſus & diues, vxore Tenſſenia ac liberis Raymundo, Guillelmo, & Lanfredo conſentientibus, legarit Monachis Caſſianitis anno 1016. Eccleſiam S. Perpetuæ Diœceſis Aquenſis haud procul ab oppido Brinoniæ, cum omni iure dominij & acceſſionibus agrorum territorij Aquenſis, quos Epiſcopus cognomento Inguilrauus ſuperiori anno 1011. eidem Eccleſiæ pro beneficio tradiderat. Nec multo poſt ceſſit hoc donum fundando ibidem Parthenoni Monialium Attacellenſium, vt habetur in magno Chartario S. Victoris fol.82. de quo ſupra cap.17. num.9.

10. *S. Iſarnus* Vuitfredo proximè ſubrogatus eſt Abbas. Neſcio quis Diuorum noſtrorum plures hoc heroë habeat encomiaſtes. Plerique hunc faſti Martyrum Maſſilienſes, Lirinenſes, Cluniacenſes; Chronicon Benedictinũ, Menæa & Menologia, Martyrologium Gallicanum certatim laudant. Ipſe Catholici orbis Pontifex Benedictus optimus maximus huius nominis Papa IX. in citato diplomate ſingularem huic orationem dicit. *Poſt cuius*, inquit, *obitum* (ſcilicet Vuitfredi) *Iſarnus ſumpſit ad regendum Cœnobium, vt eius meritis floreret in ſæculum per quod Cœnobiale ſtudium noſtris in partibus accepit initium.* Magnificis olim cultus eſt ſacellis atque altaribus, & Maſſiliæ certarunt viri principes inter ſe, fabricis huic Diuo moliendis. Leguntur ſanctiſſimorum præſulum teſtimonia atque imprimis Odilonis Abbatis Cluniacenſis in vitæ actis eiuſdem S. Iſarni cap.11. & 12. de quibus infra mox. *Quid tandem*, inquit, *de illo*, ſcilicet Iſarno, *virtutum familiariſſimus* (ſanctiſſimum Odilonem Cluniacenſem. Abbatem dico) *breuiter dixerit ponam, Erant enim iſta duo tunc orbis terræ lumina cor vnum & anima vna. Dum ergo ille virtutes huius numeraret. Octo inquiebat in Domino Iſarno cum cæteris bonis ſuis, vix in alio aliquo ſimul inueniendæ reperiuntur. Horum vnumquodque ſingulatim quilibet alius ſi haberet, tantumque in eo profeciſſet, culmen non immerito ſanctitatis apprehendiſſe videretur. In hoc autem octo iſta beatitudines, id eſt caſtitas, humilitas, miſericordia, patientia, ieiunia, vigiliæ, orationes, vanæ gloriæ contemptus, tam perfectè cumulantur vt cum ſingulatim vnumquodque perpenderis videatur in ſingulis ipſe Iſarnus ſingularis. Cilicio aſperrimo ad carnem ſemper induebatur, vſum femoralium omnino non habebat, niſi cum eum apud Cluniacum ſemel cum femoralibus & ſtaminio S. Odilo violenta charitate veſtiuit, quæ Maſſiliam rediens depoſuit illico. Solebat autem eum S. Odilo dum ſimul recumberent amica quadam contentione vocare hypocritam, eo quod ſpeciem humanæ communiſque conuerſationis prætenderet, & ſe vltra omnes homines fame & ærumnis variis cruciaret.* Scripſerunt res ab eo geſtas prolixius hiſtorici, in vetere quodam Latino M.S. quod Gallicè reddidit nuper autor anonymus, ex quibus accipe breuiarium.

Iſarnus propè Toloſam in vico, cui Fredentium nomen, ortus eſt. Parentes habuit honeſtos, religioſos viros educatores, apud quos tantùm breui profecit, vt illibatum virginitatis florem perpetuo retinuerit. Adoleſcens

leſcens à Gancelino Abbate ad religionem incitatus in patria, in itinere demum ab Stephano Epiſcopo Agathenſi ſacris veſtibus indutus eſt. Inde cum Gancelino Maſſiliam ad S. Victoris venit. Erat per id tempus Abbas Vuitfredus vir ſanctitatis eximiæ. Is perſpecta Iſarni modeſtia cæteriſque animi dotibus Monaſterio Priorem eſſe voluit, in quo genere Officij non vulgaris difficultatis ac ponderis ita ſe religioſis probauit, vt mortuo Vuitfredo in eius locum ſumma omnium alacritate ſuffectus ſit, mirantium ſcilicet ac ſtupentium pueruli cuiuſdam diuinam vocem, qui in media fratrum turba rogatus, quis in Abbatem eligendus eſſet, Iſarnum continuo nominauit. Difficile dictu eſt quam multa virtutum omnium exempla dederit nouus Abbas. Vnum illud præterire non licet, ſæpius interceptum cum veſtes ſuas aliaque id genus pauperibus clam impartiret, reprehenſumque non ceſſaſſe, ſed quod ipſe olim factitauerat, per Pontium fidiſſimum ſibi comitem multo liberalius ac ſecurius egiſſe. Abſtinentiæ deditus fuit prope ſupra hominum fidem, in menſa diſcerptos & in fruſta diſſimulanter comminutos piſciculos quibus veſcebatur, oſſibuſque ſuis apte contectos opertoſque pauperibus ſtatim mittebat, nemine id genus abſtinentiæ aduertente. In quadragenario ieiunio nihil prorſus cibi ſecunda, quarta, ſexta feria ſumebat. Addebat abſtinentiæ aſperrimum cilicium, quod nunquam omnino in vita depoſuit. Somni parciſſimus fuit. Sub noctis initium ſeſe è cubili proripiens ad ſubterraneam S. Victoris Eccleſiam adrepebat, ibique vſque ad Matutinas Monachorum preces pernoctabat adeo immotus, vt ſæpe hybernis noctibus rigens ac ſemiuiuus inde in cellulam fratribus ſuccollantibus deportatus ſit. Sæpius obſeratis Eccleſiæ illius ianuis à Christo Domino introductus eſt. Non ferebat eas vigilias atque orationes dæmon, cui precatio flagellum eſt. Induit aliquando immanis draconis ſpeciem occupatoque ædiculæ aditu hiantibus faucibus virum ſanctum excepturus videbatur. Vertit ſe ille intrepidus ad ferale monſtrum, effictaque manu cruce fugauit ac vicit ſerpentem antiquum quem non timebat. Diſcipulos habuit multos, honoribus & ſanctitate illuſtres, in his Pontium & Raiambaldum Archiepiſcopos Arelatenſes, Dodonem etiam ac Raynaldum miraculis claros. Batremmam caſtellum ex itinere diuertit vir Sanctus, hoſpitium rogat, negant incolæ, cogiturque in horreum quoddam ſeſe cum comitibus recipere ſine cibo, ſine igne. Miſerata paupercula quædam viri caſum, cibarij panis aliquantulum donat. Nec fruſtra, paulò poſt totum caſtellum conflagrauit ſed horreum & viduæ domuncula incendio diuinitus erepta ſunt. Idem aliàs accidit Arelatæ precibus S. Cæſarij in Parthenone ab ipſo fundato. Rainoaldus vir nobilis raptis quæ à pia matrona Sancto afferebantur muneribus, cum domeſticis à malo dæmone fœdum in modum correptus eſt, ad Monaſterium cum illis adductus Sancti precibus liberatus eſt. Redemptus prædo inſignis, capta vacca cuidam ruſtico S. Victoris Villico, adeo etiam inſaniit vt in præſentia Abbatis ruſticum pede ſolo alliſerit. Nec mora tantis in eo pene ſacrilegio doloribus cruciatus eſt, vt illum arrepta

ſecuri

ſecuri amputauerit. Peruigilio Natiuitatis Chriſti, mari turbulentiſſimo, Martinum Monachum piſcatum mittit, ille conſcenſa nauicula loco minimè piſcoſo tres delphinos placidè accedentes intuetur, vnum tridente aggreditur, petit, ſauciat, ac trahit in nauim. Aqua luſtrali fulgura & tempeſtates, à Demandolis ita fugauit, vt nunquam ibidem poſtea apparerent. Aqua qua manus lauerat, cœcis viſum reddidit, febrim ac laterum dolorem curauit. Vini exiguum quid, adeo multiplicauit, vt triginta vitis potandis toto conuiuio largiter ſufficeret. Georgius Maſſilienſis Monachus ad ſæculum redire cogitabat, occurrit illi Abbas, placidè & ſolito diutius intuetur, ac per internuntium monet vt peſſimas quas tunc verſabat animo cogitationes quippe lethales abiiceret. Sicut vitam charitati dederat ita & mortem dedit. Cùm enim ex Hiſpania piratæ Saraceni Lirinenſe Monaſterium immiſericorditer vexarent, monachoſque in Hiſpaniam captiuos per ſummam indignitatem abducerent, Rogatus Iſarnus à Monachis Lirinenſibus & ſi affecto grauiſſimè corpore omnibuſque ſumma vi renitentibus, non eò mittere quemquam ſed ire ipſe voluit. Itaque tranſmiſſo Rhodano, in Monaſterio S. Mi haëlis ad Alfalium conſedit. Raymundus Berengarius & vxor Eliſabetha Comites Barcinonenſes facta apud ſanctum virum confeſſione de captiuis omnia ſe prolixe facturos recipiunt. Scribunt *Maio* Saracenorum Regi, ac ni captiuos reddat excidium & bellum crudele minitantur. Paret ille mittitque Monachos ad Berengarium. Nautarum conſilium erat, eos in Siciliam deportare ac vendere. Sed S. Iſarni precibus factum eſt, vt cùm iam in conſpectu Sicilia eſſet, reflantibus ſubito ventis in Hiſpaniam inuiti redire cogerentur. Inde in Prouinciam appulere, captoſque Monachos S. Iſarno ac ſuis non ſine ſuo mœrore ac ipſorum gaudio reddidere, ipſo die reſurgenti Domino ſacro. Inde Iſarno lectica Maſſiliam redeunti morbus in aſſiduam quatuor menſium febrim mutatur tantis inſuper doloribus cumulatam, vt incredibile dictu videatur, quantum vir Sanctus cruciatus ſit. Quo equidem tempore nullum niſi ex IESV cruci confixo eiuſque necis ac cruciatuum inſtrumentis ſolatium capiebat. Denique in filiorum amantiſſimorum corona, ſumpto æternæ vitæ viatico, commendatiſque Chriſto Domino filiis tota penè carne ad oſſa conſumpta expirauit 8. Calendas Octobris, anno Chriſti naſcentis 1048. eadem prorſus die qua ante annum Hiſpanicam ſuſcepturus expeditionem, ſuos Maſſilienſes in luctu & ſqualore reliquerat. Eius corpus in Septentrionali templi Victorini parte honorificè ſarcophago marmoreo ſepultum ac multis deinceps miraculis illuſtratum eſt.

11. Per id tempus magna illico diſcipulorum eius fama ſurrexit & de ſanctitate *Dodonis ac Raynaldi*, propter inuſitati moris & miraculi plena facinora quæ perpetrabant, feruenter loqui eſt cœptum: ad eos enim multi valetudinarij delati, multi cœci producti, multique claudi priſtinam valetudinem ſanctiſſimis eorum precibus & meritis à Deo recepere. Traditur hæc hiſtoria fuſius apud authorem vitæ S. Iſarni c. 13. in commendationem eius Monachorum deſcripta. *Factum eſt autem vt*

virtutum

virtutum eius fragrantiam plurimi ſubodorantes eius ſe cuperent inſtitui diſciplinis. Primi ergo ſub eo conuerſi Dodo & Raynaldus, & ab eo ceu par turturum aut duo pulli columbarum Domino oblati, tantam gratiæ illius exuberantis, ac primitiuæ benedictionis eius traxere pinguedinem, vt eorum admirandam ſanctitatem antiquis per omnia Patribus comparandam plurimis certum ſit miraculis claruiſſe. Et Dodo quidem iam Magiſtrum ad beatam vitam glorioſo fine ſequutus eſt. Venerabilis autem Raynaldus nihil ſic quotidie vt diſſolui & cum Chriſto eſſe deſiderans, hactenus nobis virtutum Magiſtri fideliſſimus teſtis ſeruatus eſt. Hos ex diuerſis ſubſequuta veneranda poſteritas ex ſatis modico immenſum in breui gregem Domino effecerunt, inter quos multi quoque nobilium cœleſtis vitæ amore ſuccenſi præclara ſæculo ſuæ conuerſionis exempla tradidere. Tunc etiam Pontius Arelatenſis Archiepiſcopus, nec multo poſt & ſucceſſor eius totius tunc Prouinciæ vnicum decus Raiambaldus ſub eodem Patre ſanctæ regulæ ſe ſubmiſerunt.

12. *Pontius* itaque Almarico Arelatenſi Archiepiſcopo ſublectus, Apoſtolica gratia & virtute annos prope 40. illam Eccleſiam ditexit. Satis tamen quam bene meritus fuerit beatus iſte vir, de religione & patria, hinc apparet, cui Deus demum digne adimpleto Epiſcopatu piorum laborum amplam mercedem retribuit, fœliciter euocato in Monachorum Caſſianitarum ordinem & conſortium, cum quibus ſe quoque ipſum ſub Iſarni Sanctiſſimi Abbatis diſciplina Deo conſecrauit in Monaſterio S. Victoris, & ſacras infulas cum mundo deſerens, reliquum vitæ ibidem cum ſumma ſanctitate tranſegit.

13. Aliquanto poſt *B. Raiambaldus* ex Monacho S. Victoris, Pontij ſucceſſor in Archiepiſcopatu, cum gregi ſibi commiſſo quidquid poterat curæ & operæ exhibuiſſet, memor vberum maternorum cupiduſque mortis pure ac fœliciter obeundæ, abdicato Epiſcopatu ſe in clauſtrum vbi ætatem primam exegerat recepit, vbi humilitatis cultor præcipuus, Sacramentis demum piiſſimè ſuſceptis animam beatam exhalauit relicta non modica opinione ſanctitatis.

14. Illud quoque non prætermittendum quod in hac eadem hiſtoria tangitur de latrone quem S. Iſarnus eximia manſuetudine ac patientia ſua conuertit. Erat is *Adalardus* immanis prædo qui Monaſterij villas & prædia populabundus percurrebat. Inuitatur ab Iſarno, diſcumbit, poſt epulas tantis ventris doloribus corripitur, vt ab exitio parum abeſſe videretur. Sacras Monachorum veſtes ex animo petit, induitur, ſanatur, ac repente religioſus & S. Iſarni filius ex prædone & hoſte, ſub eo in omni pietatis diſciplina effloruit, humilitate præcipuus, deuotione ſingularis, charitate inſignis. Latrones porro præter illum qui Chriſto ad dextram pependit non paucos veniſſe ad ſummam vitæ ſanctimoniam acta Patrum in Mutio, Pafnutio, Dauide latronum principè & Cyriaco oſtendunt. In actis S. Ioannis Euangeliſtæ leges iuuenem Epiſcopo commiſſum in latronem euaſiſſe, & à S. Ioanne reuocatum. Apud Climacum Gradu. 5. pœnitens latro miris modis commendatur. Lege & Ioannem Moſchum

cap.143. 165. & 169. Menæa celebrant 7. latrones Martyres 29. Aprilis. Et Cæſarius lib.7. cap.59. alium. S. Franciſcus tres ad pœnitentiam adduxit. Mitto in ſpeculo exemplorum cap.23. collocatos.

15. *S. Hugo* cognominatus ſacriſta quod Æditui credito ac commiſſo ſibi à ſuperioribus fungeretur maximo munere, vir ſua ætate ſanctitatis, prudentiæ, raræ eruditionis fama celebris, qui Chriſti gloriæ ſedulus propagator talenta gratiæ in fœnora iuſtitiæ & charitatis erogauit, vexillumque crucis quam iugiter in ſuo corpore tulit ſequutus, regni cœleſtis gaudia fauſtis progreſſibus virtutum ingreſſus eſt. De inuentione crucis S. Andreæ ab ipſo diuinitus facta, quod Annales teſtantur, dedimus cap.22. huius libri num.9. cuius rei monimento ſupereſt ſacellum & arca in eius recordationem & cultum erecta, in Eccleſia inferiori ſiue hypogæo Monaſterij S. Victoris Maſſilienſi, vbi prædicta crux multorum Sanctorum collatis pignoribus veneranda à nobis & colenda proponitur.

16. *B. Vrbanus Papa V.* poſt nouemdialia Innocentij Papæ VI. in Eccleſia Auenionenſi celebrata, die 10. Calend. Octobris ſacris Spiritui Sancto habitis, Cardinales Congregati vnus & viginti tantum fuere in palatio Pontificio Auenionenſi, in quo poſt multas acres, ſed non longas comitiales contentiones eligitur abſens & extra collegium ad 5. Calendas Octob. anno 1362. ſcrutinioque habito conſentientibus omnium ſuffragiis, vir annum ætatis 53. agens, ſummus Pontifex renuntiatus eſt, qui cùm gregis dominici curam annos 8. menſem 1. & dies 23. ſtrenuè geſſiſſet, ab iis qui tantæ virtuti & gloriæ inuidebant intoxicatus puram à ſæculi contagio animam, Chriſto cuius vices omni cum obſeruantia religionis & iuſtitiæ obierat fœliciter reſignauit. Mortuus eſt Auenione in domo Angelici Cardinalis Albanenſis Epiſcopi 14. Calen. Ianua. anno ſalutis 1370. At vero cadauer eius Maſſiliam deportatum & in Eccleſia S. Victoris cuius Abbas fuerat ſepultum, ſanctitatis eius clara indicia prodidit. Ob quæ diuina eius beatitatis indicia & vitæ piiſſimæ conſpicua merita, Apoſtolica authoritate canoniſationis eius proceſſus inchoatus, at propter ſchiſmata paulò poſt ſuborta intermiſſus, quo minus iam albo Sanctorum inſcriberetur, obſtaculo fuit.

17. *S. Elzearium* quem multis miraculis clarum inter Sanctos Confeſſores retulit Auenione in Eccleſia S. Deſiderij & de ea ſolemnitate luculentum ſermonem habuit idem B. Pontifex Vrbanus V. in hunc ordinem adducimus, quoniam à prima ætate in Dei timore & bonis literis erudiendus, & ſub diſciplina Monachorum & Abbatis imprimis Guillelmi De Sabrano auunculi ſui viri Apoſtolici, virtutibus & factis præclari, Maſſiliæ in Cœnobio S. Victoris, Chriſtianis moribus imbuendus traditus eſt. Cuius magiſterio iactis omnium virtutum ſolidis fundamentis in tantum pietate & ſapientia profecit, vt dotis vtriuſque ſplendore maxima quæque ſui æui lumina coæquaret. Adeo vero in illa tenera ætate profecit, vt diceret cuidam Monacho religioſo Abbatis iam dicti, magno

ſe

ſe teneri deſiderio proficiſcendi ad regiones infidelium atque illic in confeſſione Chriſti per martyrium excedendi è vita. Quæ verba & admiratione Monachum illum affecerunt & ſingularem quandam in intimis eius animi penetralibus deuotionem excitarunt. Vita eius habetur in faſtis Eccleſiæ Aptenſis & in Martyrologio Gallicano ferè in hunc modum. *Anno ætatis* 13. *ieiuniis vacans, chorda multorum nodorum ſubtus cingebatur ad carnem, frænum laſciuiæ petulantis & ſecretum memoriale vulnerum Saluatoris. Præcepta ſalutaria ſuæ familiæ dedit, quibus offenſa Dei caueretur, proximi vitaretur iniuria, & maieſtas altiſſimi laudaretur. Cum ſomni interpellaret neceſſitas nunquam nudus legitur obdormiſſe. In die cilicium portabat vt & luce & tenebris dolores ſuſtineret ſine quibus ſpiritus deſideria nequeunt poſſideri. Cæterum pro carnis reprimendis cupiditatibus & pro ſapientiæ fructibus capeſſendis, arctioribus ſe abſtinentiæ aſtringebat frænis, corpuſque ſuum ieiunando caſtigans in ſeruitutem ſpiritus redigebat. Pudicitiæ virtute ab annis tenerrimis vt pote in viro Dei tam præſtanter effulſit, vt Sanctam & immaculatam virginitatem non ſolum animo ſed etiam corpore conſeruaret, & cum S. Delphina coniuge ſua duceret perpetuum cœlibatum, non aſpernentes iura coniugij, nec virginitatem in aliquo violantes, adhærentes ſpiritu, ſed theſauros abſconditos in vaſis fictilibus poſſidentes. Porro intelligens quod ad orationis perfectionem omnium tendit ſtructura virtutum, vix vnquam cum poterat ab oratione ceſſabat. Sicque in omni loco aptius erat orare vt in omni ſede terrarum conſtituta monſtraret regna cælorum. Horas canonicas ritu quem tenet Romana ſancta Eccleſia tam deuotè dicebat, quaſi oculis mentis Deum iugiter cerneret, & tam integrè vt nec quidem vnum iota vel apicem præteriret. Arma patientiæ ad exercitium virtutis fertur ſic induiſſe, vt eum quamuis multa perpeſſum nunquam ad indignationem vix vllus compulerit, & nemo turbatum viderit, nemo mutatum, quin imo opprobria & contumelias paſſus cuncta ſic humiliter ſuſtinebat vt in ore ipſius non niſi vox laudum & gratiarum actio perſonaret. Hoſtibus ſuis clementer indulſit ac omnem offenſam tanta facilitate donauit, vt non ſolum mitigatum aut ſedatum ſed neque vel modicum indignatum ſe fuiſſe monſtraret. Denique vita in omni religione exacta, virginitate quam cum Delfina vxore caſtiſſima illibatam ſeruauit Angelis coæqualis, ex aula terrena ad cœleſtis regni præmia beatiſſimo fine euolauit; ætate florenti ſcilicet ab ortu ſuo anno* 28. *cum à Roberto Siciliæ Rege & Prouinciæ Comite fuiſſet ablegatus ad Carolum Regem Chriſtianiſſimum cognomento Specioſum. Corpus eius in habitu Franciſcano, quod tertij Ordinis inſtituta coluiſſet, apud Minoritas Pariſienſes primò ſepultum, eodem anno ſicut in extremis caſtæ coniugis memor præceperat, Aptam Iuliam tranſlatum eſt magnis in via coruſcans ſignis diuinæ clarificationis. Atque illic tandem in æde S. Franciſci depoſitum crebris miraculis refulſit, excitatis per eius inuocationem mortuis, illuminatis cæcis, infirmiſque quouis morbi genere optatæ ſanitati reſtitutis.* Stephanus Binetus eius vitæ ſcriptor Gallicus hunc à ſingulari miraculo celebrat in hæc verba. Vrbano V. ante initum Pontificatum

cùm in minoribus eſſet, puer in ſtudiis literatum educatus adeo piè adeoque fœliciter adoleuit, vt Cœnobio Maſſilienſi, cui à S. Victore nomen eſt, præpoſitus Abbas magnam ſibi tota Prouincia ſanctimoniæ famam confecerit. Obeunti autem aliquando religioſam peregrinationem ad præruptam illam & arduam Petræ ſpeluncam, quæ D. Magdalenæ cœleſtium in terris deliciarum paradiſus, quædam olim fuit, obiecta eſt ex itinere ſpecies hominis equo albo inſidentis, quem ad ſe effuſis habenis ac citatiſſimo curſu vidit aduolantem. Hic mirari primò pius Antiſtes, tum etiam obſtupeſcere nec parum certè commoueri tam ſubito improuiſoque ſpectaculo. Terrorem augebat inſolitus quidam equitis ſplendor, quem tamen propius appulſi voces amiciſſimæ diſcuſſerunt. Ne timeas, inquit, ne timeas chariſſimè, Elzearius ſum luſtricus pater tuus. Per me tibi Deus mandat, vt eas confeſtim Aueniónem, te namque diuina prouidentia deſignauit ſupremum Eccleſiæ ſuæ moderatorem. Vide vt munus illud obeas pro dignitate, nevè vlla pars tui erga Dominum optimum Officij deſideretur. Hæc eloquutus euanuit, ancipitémque admodum cogitandi curam Pio Abbati reliquit, incerto animi quid opus facto, eumdumne an remanendum? Num inanis ſpectri imagine oblata diuini viſi veritatem æmulatus eſſet ſpiritus mendacij. Deſtinatis tandem pietatis in D. Magdalenam Officiis functo conſtitit, vel probandæ viſionis adeo nouæ gratia, proficiſci Auenionem, quo poſtquam peruenit, nihil cauit diligentius, quàm vt ne diuinitus obiectorum mentionem vllam conſultò faceret cuiquam, neuè in colloquiis imprudenti ea de re verbum vllum excideret. Interea verò temporis nimirum anno circiter 1362. mortuus eſt Innocentius VI. cui poſtquam parentauit ſacrum purpuratorum Patrum Collegium, conuenit frequens ac numero vnius ſupra viginti capitum, quibus (vti contingit ſæpe in illo conclaui cum Deus ipſe quoſdam nec optimates ſuffragio ſuo creatos cupit) diſſidentibus in electione ſummi Pontificis, ecce diuinam vnius illorum vocem, Maſſilienſem Abbatem cuius vita ſuauiſſimum ſanctitatis odorem funderet, in ſupremum Chriſti vicarium aſſumendum eſſe. Nec mora conſentiunt omnes in eius electionem. Acceſſitur perhonorificè, in ſolium Pontificium euehitur, coronatur, conſecratur, Vrbani V. nomine inſignitur, non parum quidem attonitus, multo magis tamen admiraturus ac perturbandus, niſi viſione præmonitus eſſet. Accurrit gratulabundus Rex Galliæ Regio more Pontificioque ſplendore acceptus, dicentem audit è ſuperiore loco Pontificem. Expeditio tranſmarina decernitur, eique Rex ipſe coram præficitur. Alia denique opera pia dum fœliciter exequitur Pontifex, diſrumpitur liuor tartareus, veneno ſæuit quod per nefarium Iudam neſcio quem adhibetur. Sublatus è medio vir Sanctus ingens ſui deſiderium reliquit, omnibus, ſepultus in Cœnobio S. Victoris Maſſilienſis, qua fruatur in cœlo gloria, perpetrata in terris ad ſepulchrum miracula declarant.

18. *S. Florentinum.* Abbatem ſuburbani Monaſterij Arelatenſis quod

à S.

à S. Hilario Archiepiſcopo, vt dicitur, fundatum anno 445. Gothorum incurſionibus & latrociniis exciſum & euerſum eſt, noſtris annumeramus Caſſianitis, quia S. Hilarius nouæ familiæ ſuæ trunco non alios inſeuit quam S. Caſſiani ſurculos atque propaginem, vt aliàs docuimus cap.18. huius libri num. 4. Qua ex ſchola Hilarianus & Ianuarius viri tam pietate quam ſapientia præclari fœliciter edocti prodierunt. Qui diuini ſui magiſtri ſanctimoniæ inſpectores non ſolum at imitatores, præcipui etiam encomiaſtæ fuerunt digniſſimi. Poſtquam enim vir Dei Florentinus ſanctiſſimæ conuerſationis curſum abſoluit, in memoriam eius, quam mirabiliter illuſtrabant, etiam elogiis ſculptis im marmore verſibus ſcilicet heroïcis & acroſticis decorarunt. Humatus quidem fuit B. Confeſſor in veteri Monaſterio Arelatenſi cuius etiam in poſtrema ætate curam habuit, vnde anno ab tranſitu 33. ob fulgentia ſigna beatitatis, ad Cœnobium S. Crucis tranſlatum fuit ſactatiſſimum eius corpus, quod nunc vſque ibidem colitur magna populi veneratione, præſertim 10. Calend. Iulij quo eius feſtiuitas celebratur.

19. Poſt hunc ſecundus Abbas *Redemptus* qui primum in hoc Hilariano Arelatenſi Monaſterio religioſum inſtitutam amplexus, Magiſtri ſui S. Florentini Abbatis ad ſuperos obeuntis ob præclara morum ornamenta delectus ſucceſſor fuit, ſicque ſupremi magiſtratus condigno initiatus honore ſuſcepta ſuorum cura, nihil prius habuit quàm vt erudiret tirones ſuos ad maiorum inſtituta, verboque & factis ad cœlum deduceret, quibus inſiſtens ſtudiis cum iam affecta ætate militiam ſuam prorogaret, laborum vocatus ad mercedem, iuſtitiæ coronam quieto fine percepit.

20. Vtrum verò S. *Cæſarium* Archiepiſcopum Arelatenſem iure nobis aliquo vindicare poſſimus, cum ex eius annalibus liquido conſtet, Eonio Epiſcopo procurante Diaconum & Presbyterum ordinatum ac deinceps in prædicto Cœnobio Hilariano in locum defuncti Abbatis ſuffectum eſſe S. Cæſarium, antequam in Epiſcopum præfici, vir ſinceræ humilitatis aſſenſus eſſet, bene qui coniiciet vatem hunc perhibeto optimum. Porro conuenienter ad mentem noſtram congruentérque, de S. Caſſiani diſciplina delibaſſe atque exploraſſe aliquid S. Cæſarium tantummodo conjectura ducimur ad ſuſpicandum, tum quod peragrare quoque ipſe & adire Maſſiliam voluerit commotus fama & opinione cœpti recens cum nominis commendatione religioſi Ordinis Caſſianitarum, vt ne auditor gloriæ tantum, ſed etiam ſpectator virtutis & eiuſdem palæſtræ diſcipulus ſanctiſſimis ac religioſiſſimis à Caſſiano traditis ſeſe obliueret moribus, cuius propoſiti exitum fœliciſſimum non aliis quam miraculorum auſpiciis ibidem auguratus eſt Deus, de quibus ſcriptum à nobis eſt in Indice Abbatum num. 9. tum quod Cæſariæ ſorori ſuæ virgunculæ in Parthenone Monialium, tunc nobiliſſimo orbis terrarum gymnaſio, Maſſiliæ locum delegit, vbi primum apud Moniales Caſſianitas Inſtitutionum Sancti Caſſiani coloribus tincta, ipſe dein-

ceps quaſi quamduam palæſtram & extrema lineamenta virtuti eius afferret.

21. *S. Cæſaria* virgo & Abbatiſſa. Martyrologium Gallicanum & tabulæ Cæſariani Monaſterij Arelatenſis huius continent acta Idibus Ianuarij. Cæſaria virgo quæ S. Cæſarij Senioris Arelatenſis Epiſcopi ſoror, ab ipſo virginitatis ſacræ propoſito inflammara, à teneris annis in Monaſterio Maſſilienſi ſanctiſſimæ profeſſionis tirocinium iniit ac expleuit. Vnde cum iam idonea eſſet quæ didicerat alias edocere, ab ipſo Arelatum reuocata, atque Monaſterio quod eidem & aliquot eius ſodalibus præparauerat præfecta, breui diffuſa magnæ caſtitatis & religionis fama numeroſam illic aggregauit ſacratarum virginum caternam, quas ad regulæ præſcriptum quam ab ipſo Sanctiſſimo fratre acceperat prudenter ac piè direxit, iiſque virtutibus ac diſciplinis informauit, quarum in ſe viuum exemplar præferebat. Hinc diuulgata vndique S. Cæſariæ regula plurimæ virginum familiæ ſub ea ſe Chriſto conſecrarunt, Denique B. ipſa virgo etiam miraculis inſignis accenſa lampade charitatis & fidei obuiam ſponſo proceſſit, atque ad ſupernas eius nuptias multis decorata meritis fœlici deceſſu euocata eſt.

22. *S. Radegundis* propè ſimili perfuncta vitæ genere. Huius quoque acta in Martyrologio Gallicano Idibus Auguſti deſcribuntur, quo die Martyrologium Romanum eamdem commemorat & nos ſupra in Indicè Abbatum num.14. *Quæ Berthario Thuringiæ Rege nata, ipſo Herminefrido fratre caſo, euerſoque non diu poſt Thuringiæ regno, à Clotario Francorum Rege in Galliam abducta eſt honeſtè educanda adhuc vix decennis. In tam tenera ætate nihil tamen puerilè aut ludicrum affectabat, non corporis ornatu nec aulicis deliciis ſed precibus ac piis humilitatis & charitatis officiis delectabatur. Ob quas egregiæ venuſtati coniunctas dotes ab ipſo Clotario in vxorem accepta ita ei hæſit, vt tamen à cœleſtis ſponſi placitis & famulatu omnino penderet. Martyrij cupida atque religioſæ vitæ appetens à viro non ſemel ſeparationem popoſcit, qua tandem impetrata, conſilium quod in Regia premere cogebatur liberè aperuit. Nouiodu ni primùm vbi amputatis crinibus depoſitoque Regio ornatu ſacro velamine amicta fuit à B. Medardo nota ſanctitatis Pontifice, Deinde Chrononi, poſtremò Pictauis in Cœnobio à ſe conſtructo in honorem S. Crucis ſub regula S. Cæſariæ Arelatenſis Abbatiſſæ inſtitutum religioſæ vitæ amplexa atque glorioſè perſequuta eſt, ſuoque exemplo ad propoſiti ſancti cultum innumerabiles penè virgines pertraxit, quibus ob clara diuinæ gratiæ teſtimonia omnium efflagitatione præfecta potius miniſtrauit quam præfuit. In officiis ſiquidem humilitatis & charitatis aſſiduè verſabatur, ſuiſque actibus cum nec viliſſima officia reſpueret ad harum ſtudium virtutum cæteras prouocabat, vt quæ ſe ignobilem exiſtimaret niſi nobilitaretur ipſa miniſterij vilitate. Ad extremum gratiæ plena fœnoribus, miraculiſque clara plurimis, Chriſti ad optatum euocata eſt conſpectum vitaque ſanctiſſima monimenta conſpicua relinquens præſtantiſſimorum ſcriptorum, qui commentariis*

mentariis res ſacras conſignarunt, excelſa retulit præconia corpus eius Beatus Gregorius Turonenſis propriis manibus ſepeliuit, atque magnifica quæ ad eius tumulum poſtmodum corruſcarunt virtutum diuinarum ſigna luculenta recenſione teſtatus eſt. Moritur Radegundis Auguſtoriti Pictonum 14. Auguſt. feria 4. anno 587.

23. *S. Cæſaria* iunior obiit Arelatis magna cum innocentiæ & ſanctitatis fama. Huius hiſtoria refertur in Breuiario ad officij Eccleſiaſtici vſum Arelatenſis Eccleſiæ 12. Ianua. iiſdem penè verbis. Cæſariæ verò defunctæ, de qua ſupra mox loquuti ſumus, ſucceſſit alia Cæſaria mater illa ducentarum virginum, quas inibi Deo ſeruientes vidit Cæſarius antequam vita diſcederet. Triceſimo etenim anno poſt ſui Monaſterij inſtitutionem tam paruis initiis ortum, diuina fauente gratia in tantum culmen illud ſuſpexit euectum, quod non cenſibus tantum aut prædiis ſed rectè piéque viuendi norma & exemplis fœliciter locupletauit. Tanta ei de hac congregatione cura fuit, vt die tertio ante obitum in Monaſterium famulantium manibus geſtari voluerit, quo Cæſariam matrem cæteraſque virgines inuiſeret, conſolaretur, illis benediceret, atque ad æternæ vitæ præmia vt verus paſtor & pater plenus dierum horraretur, illas commonens vt regulam quam ante aliquot annos ipſis conſtituerat fideliter cuſtodirent. Teſtamento illas ſucceſſoribus ſuis Epiſcopis commendat & ſubiicit.

24. *S. Liliola* Abbatiſſa religioſiſſima, informatrix & magiſtra S. Rufticulæ Virginis quæ ei in Abbatia ſucceſſit. Legitur in vita eiuſdem Rufticulæ quod ad S. Liliolam ſpectat. *Monaſterio virginum quod Arelate S. Cæſarius olim ſorori ſuæ Cæciliæ conſtruxerat tunc præerat Liliola, cui etiam de hac virgine adſciſcenda diuinitus reuelatum fuerat. Itaque Ruſticula iuſſu Guntranni Regis, ad id ſuadente Syagrio Auguſtodunenſi Epiſcopo, inſcia matre, & inuito Cheraonio Arelaten ducitur, exceptaque à Sapaudo Epiſcopo Liliolæ traditur educanda.* Qui plura de huius vitæ actis ſcire deſiderat inſpiciat Gregorium Turonenſem lib. 4. de geſtis Francorum cap. 25. & Pontificium Arelatenſe in Sapaudo, ſiue Sabaudio Archiepiſcopo, vbi Theodegildis Chariberti Regis demortui vxor, Liliolæ ſuſcepiſſe leges dicitur, inuita licet, quod vidua vltro ſe offerens in matrimonio Guntramno fratri mariti defuncti, ab eo deluſa & theſauris ſpoliata retruſa eſt in Monaſterium, è quo moliens fugam deprehenſa, arctiori vſque ad mortem cuſtodia ſub diſciplina Liliolæ Arelatenſis Abbatiſſæ tradita eſt.

25. *S. Ruſticula* virgo erat formæ liberaliſſimæ apud Vaſionenſes ex familia Martia, Valeriano & Clementia Nobiliſſimis & Chriſtianis parentibus Romanis orta. Nata eſt in agro Hebocaſiaco qui ſitus eſt in territorio Vaſionenſi. Vna & eadem dies mortuum patrem & filiam mundo editam excepit. Filio itidem non multo poſt orbata mater, ſicque duplici viduitatis veſte contecta, mœrorem & luctum quem ex coniugis & filij iactura conceperat hac ſibi reſidua prole quoquo modo

do poterat ſubleuabat. Illam itaque ad ſacri baptiſmatis fontem ſtatutam ex ſuo genere Ruſticulam vocauit. Pulchra facie & corpore eleganti ſed animi dotibus inſignior. Tantò in ſui amorem affines, amicos, vicinos rapiebat vt omnes de tali gemma veluti è cœlo conceſſa matri congratularentur. Cum quinque eſſet annorum rapta eſt à quodam principe viro Cheraonio Guntramni Regis Aurelianenſium familiare vt illam cum nubilis eſſet filij ſui connubio iungeret. Verumtamen quid de illa Dominus ſtatuiſſet per ſomnium matrem admonuit. Arelaten profecta, & in Parthenone Cæſariano ſub Liliola Abbatiſſa regularem vitam amplexa, tot charitatis, humilitatis, prudentiæ, patientiæ, & benignitatis ſigna in omnes edidit vt defuncta Liliola ſancta, illa virginum congregatio hanc ſibi matrem elegerit. Pſalterium integrum & totos ſacræ ſcripturæ libros memoria tenebat. Vix 18. ætatis annum impleuerat, cùm Monaſterij curam ſuſcepit. Ex quo deinceps ita ſe ieiuniis & vigiliis dedidit, vt tertio tantum quoque die cibum ſumeret & cilicio tegeretur, Reliquis verò ſororibus nocturnis horis quieſcentibus per totam noctem in Eccleſia Pſalmis, orationibus, & lacrymis inſiſtebat. Lectum ad ſomnum nunquam niſi ſemel in anno ſibi componi permiſit. Inuidia Ricamiri Principis falſo accuſata, ope Nymphidij Præfecti Arelatenſis ad Clotarium Regem ire vincta compellitur, permultis in itinere & in aula miraculis editis innocens honorificè remittitur. Incredibile eſt quanto cum gaudio ſorores atque illam tota plebs redeuntem ſuſceperint. In Monaſterio ſacras ædes & virginum cellas auxit & ampliauit. Multa oratoria itidem in vrbe ſuis ſumptibus extruxit. Tandem 14. anno poſt reditum ſuum & ſeptimo ſupra ſeptuageſimum ætatis ſuæ ſub Theodoſio Epiſcopo Arelatenſi ſupremum diem obiit anno ſalutis 664. Corpus eius cum magna funeris pompa maiorique ciuium luctu in Eccleſiam S. Trophimi per optimates vrbis illatum, ad dextrum latus altaris maioris collocatur. Nec illud mirabile prætereundum eſt quod dum inferretur, multi ægrotantes colla eius feretro ſubmittentes illo ſanabantur. Florentius Presbyter Tricaſtinus eius vitam eleganter conſcripſit. De hac Martyrologium Gallicanum & Faſti Monaſterij Cæſariani Arelatenſis 17. Calend. Septembris.

26. *S. Euſebia* Virgo & Martyr Cœnobium Parthenium noſtræ Dominæ de Yuelino vulgo *De Veaune* à Caſſiano fundatum in oppidano Maſſiliæ territorio texit per aliquot annos, & fructus authoritatis cepit extremos. Caſſianum enim duo Monaſteria Maſſiliæ inſtituiſſe alterum virorum, mulierum alterum paſſim loquuntur annales, ex quibus nos ſupra cap. 17. num. 3. quæ de hoc Yuelino Cœnobio iactantur ſatis mihi videor delibaſſe. Cæterum quo tempore Prouincia maritimas regiones ac præſertim Maſſiliæ ſuburbana piratis prædonibuſque patefacta tam atrocem in fideles perſequutionem paſſa ſunt, vt ex eorum lanienа cruoris effluentes riui vicos & agros miſeranda ſtrage inundarunt,

tunt, Yuelino Monaſterio à barbaris occupato, cum S. Euſebia, Deoque ſacratæ Virgines nouem ſupra triginta ſub eius regimine vitam profitentes Monaſticam, altis præconiis Chriſti nomen efferrent, illico in odium piæ confeſſionis & glorificationis trucidatæ, receptis repentinæ victoriæ palmis, militiæ cœleſtis cuneos ſua acceſſione ampliarunt. Sacræ Martyrum exuuiæ poſtea à Maſſilienſibus Chriſti nomen ac Yuelini Cœnobij pietatem vindicantibus, in vrbem tranſuectæ, apud Sancti Victoris Caſſianitarum Monachorum primariam Baſilicam collocatæ ſunt, vbi amplius quoddam & patentius Sacellum viſitur in inferiori templi parte, cui nomen *B. Virginis à Confeſſione* ſumma frequentia celebratum, tum ob elegantem B. Virginis propoſitam in eo effigiem, tum quia in eo Sancti Euſebiæ ac ſociarum eius corpora ſepulta ſunt, eoque fit vt & puellæ cæteræque mulierculæ ab illius aditu etiam num hodie, quod à maioribus religioſè obſeruatum vidimus, prohibeantur. Ideo enim ferreis cancellis ex munificentia & liberalitate Reginæ cuiuſdam & Salyorum Comitis ſeptum eſt. Ad huius ſacelli dexteram marmoreum ſepulchrum conſtitutum eſt, in quo Sanctiſſimarum Virginum & Martyrum lipſana ſuis vt decet loculis condita, piorum clientum votis ac venerationi exhibentur.

27. Sed finis ſit, nam ex hac eadem Caſſianitarum familiæ nobilitate & ſanctitate tum aliis temporibus longè plures extitere, tum his etiam nouiſſimis non pauci perilluſtres Monachi exiſtunt, qui mundi procellas & ſcopulos fugientes Maſſiliam ad S. Victoris Cœnobium quaſi tutiſſimum religionis portum magno cum gaudio emerſerunt, vt ſi omnes percenſere Velimus, ſeparato & bene longo volumine opus eſſet. Quare liceat mihi, Patres religioſiſſimi quod Sanctus Maximus homilia 59. ad Sancti Euſebij Vercellenſis Epiſcopi gloriam tanto verborum ſplendore commendat eius diſcipulis, illud idem extollere de veſtro magiſtro æque atque Patriarcha ſanctiſſimo Caſſiano, vobiſque non tantum pro rerum magnitudine quas geſſit, ſed pro diuturnitate temporis gratulari, quod eius virtutis memoriam iam ab annis pluribus mille ſupra ducentos perpetuis vernantem floribus etiam hodie veſtris meritis ſumma laus & ſumma gratia proſequatur. Ad ſancti, inquit, ac beatiſſimi Patris noſtri cuius in hoc opere complexi ſumus omnem vitæ conſequentis ſtatum, *laudes addidiſſe aliquid decerpſiſſe eſt, ſiquidem virtutum eius gratia non ſermonibus exponenda eſt ſed operibus comprobanda. Cum enim dicat ſcriptura diuina, gloria Patris eſt filius ſapiens, quantæ ſunt gloriæ qui tantorum filiorum ſapientia & deuotione lætatur. In Chriſto enim* IESV *per Euangelium ipſe vos genuit. Quidquid igitur in hac ſancta plebe & familia veſtra poteſt eſſe virtutis & gratiæ, de hoc quaſi quodam lucidiſſimo fonte, omnium riuulorum hæc puritas emanauit. Etenim quia caſtitatis pollebat vigore, quia abſtinentiæ gloriabatur anguſtiis quia blandimentis erat præditus lenitatis, omnium veſtrum in Deum prouocauit affectum, quia ſa-*

pientiſſimi Abbatis adminiſtratione fulgebat, inter plures è diſcipulis vos non communi tantum officio ſed ſingulari aliquo beneficio reliquit diſciplina ſua & inſtituti ſucceſſores.

Philippen 4. 19. Deus autem mens impleat omne deſiderium veſtrum, ſecundum diuitias ſuas in gloria in Chriſto IESV. Deo autem & Patri noſtro gloria in ſæcula ſæculorum. Amen.

F I N I S.

INDEX

INDEX RERVM AC VERBORVM.

A

ABBATIA S. Paulæ Maſſiliæ ab Iolanda Regina fundatur. pag.410.n.m.3
Acidiæ vitium non declinando fugiendum, ſed reſiſtendo ſuperandum. p.245.n.4
Ad Euchariſtiæ vſum conſuetudo vetus, ac leges priſtinæ Monachorum p.237. n.1
Ad laudem autoris quanti ſit Patrum virorumque grauiſſimorum ſenſus & approbatio. p.267.
Angelorum erga homines officia, ac præcipuè tutelarium. p.2'1.n.7
Angeli non ſunt ante mundum corporeum creati. p.240.n.3
Auguſtinus ſcribit contra Pelagianos. p.199.n.1
Memorius Epiſcopus pater Iuliani Pelagiani. p.200.n.3
Aptenſe Cœnobium Caſſianitarum. p.409
Athaulphus Gothorum Rex cum ſeptem filiis Barcinone peremptus. p.178. n.2
Aëtij præclaræ res geſtæ. p.180. n.5
S. Antonij Magni reliquiarum variæ tranſlationes. p.424
Abbatia S. Mariæ de Vlmeto in Inſula Camaria ſupprimitur. p.434 n.28
Anaſtaſius Abbas Monaſterij S. Victoris Epiſcopo S. Theodoro Maſſilienſi coæuus. p.517.n.8
Arelate capta à Saracenis & diruta. p.418.n.7
Arelatem acciuit Caſſianitas S. Hilarius ad Cœnobium ſuum ſanctis legibus inſtituendum. p.415
Attacellæ Sanctimoniales Caſſianitæ. p.413.n.9
Balmæ ſanctæ Cœnobium à Caſſianitis primo inſtitutum & excultum. p.413. n.8
Abbatia S. Petri Pſalmodienſis apud Aquas mortuas ditionis fuit Monaſterij S. Victoris Maſſilienſis. p.488
Ægyptij cur dicti Peluſiotæ? p.57.n.9
Abbatiæ Monaſterij S. Victoris nobiliſſimæ propagines Cathedralis, Eccleſiæ titulo donatæ. p.23.n.5.& 6

Athenarum ſcholæ laudandarum omnium artium procreatrices & quaſi parentes. p.6.n.4

Adriani Imperatoris iuſſu ſacra Palæſtinæ loca execrandis Deorum ſimulachris prophanantur. p.22.n.4

Athenienſis Academia Magiſtrorum præſtantia maximè celebris, acerrimis vndique ingeniis eo confluentibus. p.13.n.1.& 2

Archebius ex Anachoreta Panephyſim in Epiſcopum aſſumptus. p.54.n.2. eius laudes & viæ vitæque gradus. fol.55.n.4. & p.58.n.1

Attalus Priſcus ſecta Arianus Romæ creatur tum breui abdicatur Imperator. p.127.n.1

Alaricus in Honorium Imperatorem commotus exercitum in vrbem mouet. p.126.n.1

Atticus poſt mortem Arſacij in ſedem Conſtantinopolitanam intruſus. p.114.n.6. Huic communicare coguntur Conſtantinopolitani pœna intentata,& reſcripto Imperatoris. p.116.n.3. Ioanni qui ſtuderent ab Attico vexati ac variis ſuppliciis affecti. ibid.n.4

Arſacius nectarij frater ſubſtituitur Chryſoſtomo in ſede Conſtantinopolitana. p.114.n.1.

Abbatum electio & benedictio per Epiſcopum. p.155.n.1

Antoninus Pius ab Adriano Imperatore in filium adoptatus. p.149.n.1. eius ætate iam tum Maſſiliæ floruiſſe dicitur Monachiſmus. ibid.

Alexandriæ oppidanum territorium. p.76.n.2

Arcadius Imperator & è Clero factioſi contra Chryſoſtomum debitas pœnas exoluerunt. p.118.n.6

Aycardus ex Monacho Maſſilienſi S.Victoris factus Archiepiſcopus Arelatenſis Henrici Imp. fautor acerrimus & defenſor ab Alexandro II. excommunicatione percuſſus eſt. p.580.n.85

Alphonſus Aragoniæ Rex in Sicilia regnat ſine competitore & ius ſibi ac Ferdinando poſt ſe notho filio ab Eugenio IV. ratum accipit. p.643

Auguſtinus à S.Gregorio Papa in Angliam miſſus Maſſiliam & Arelatem diuertit, atque etiam Theodorus à Vitaliano Papa eodem deſtinatus. p.525.n.29

S. Agricolus ex Monacho Lerinenſi Auenionenſis Archiepiſcopus. p.527

Arelatenſis Reſpublica quo tempore ceperit. p.615. quo item finierit. pag.619

Aquis ſextiis templum S. Saluatoris à fundamentis extructum opera Petri olim Monachi S.Victoris Archiepiſcopi Aquenſis. pag.676. num.25

Alphonſus Du Pleſſis de Richelieu Cardinalis & Archiepiſcopus Lugdunenſis, viſus eſt ob egregia merita Ludouico XIII. qui à Romano Pontifici nominaretur Abbas S.Victoris Maſſilienſis. pag.653.num.141. & pag.668.n.13

Antonius Borbonius Abbas S. Victoris, eius elogia. p.652.n.139

Aychardus Archiepiſcopus Arelatenſis ab Alexandro excommunicatione percuſſus. p.673.n.22.

Alberti.

Alberti familia poſteris ſuis annumerat Innocentium VI. ac plures ab eodem Cardinales creatos. p.699. in Stephano Alberti Abbate S. Victoris Maſſilienſi. num.21

B

Bvlla Vrbani V. qua Monaſterium S. Victoris Maſſilienſe eximitur à quorumcumque Ordinariorum iuriſdictione. pag.289. Tum alia eiuſdem argumenti. p.292

Baronius confutatus in euoluenda mente Leonis hortantis Caſſianum vt ſcriberet, aduerſus Neſtorium De Incarnatione. pag.176.n.6. & 7

Bonifacius Comes bellicis laudibus clarus apud Placidiam & Valentinianum Augg. affectatæ tyrannidis accuſatus ab Aëtio. p.181.n.8

Bonifacius Comes à Vandalis victus ex Africa Romam venit vbi ab Aëtio ſauciatus interiit. p.184.n.4

Burgundiones cum eorum Rege Guadicario Chriſtiani facti ad Rhenum conſederunt. p.180.n.5

Genſericus cum octoginta Vandalorum & Alanorum millibus transfretauit in Africam. p.181.n.8

Berengarius Prouinciæ Comes quatuor habuit filias miræ pulchritudinis quæ omnes in Reginas deuenere. p.453.n.6

Baſina Regis Chilperici filia in Parthenone S. Radegundis educata Recaredi Regis nuptias repudiat. p.514

Arelate obſidetur à Gumtranno Rege contra Sigebertum. p.516

Balmæ Sanctæ vt dicitur Prioratus à Monachis Maſſilienſibus Caſſianitis fundatus nunc PP. Dominicanorum dominio ſubiacet. p.491.n.11

Benedictus IX. iter in Galliam fecit & Maſſiliam venit.

Baculi geſtatio quid ſpiritualiter Monachos admoneret. p.27.n.8

Bethlehem erecta in ſedem Epiſcopalem autoritate Paſchalis Papæ. p.22. num.5

Buſiris nullus fuit nec Rex nec tyrannus. p.61.n.8

Bethlehemiticum Monaſterium primus Caſſiani receſſus ac religioſum domicilium non fuit à S. Paula fundatum. p.21.n.1

Baltheus ſiue Zona pellicea prima quaſi ſacræ militiæ teſſera veſtiaria. p.24. n.2

Leuitonarium ſiue Colobium eiuſque ſignificatio. p.24.n.2

Baſiliſcus Martyr Comanæ, diem obitus Chryſoſtomo prædicit. pag.115. num.6

Benedictus XIII. Antipapa exercitum ex Hiſpanis militibus ad Auenionem imprimis ac cæteras ciuitates depopulandas in Prouinciam tranſmittit. p.640

Brunechildis camelo impoſita per totum exercitum ſpectanda iuſſu Clotharij Regis circumducitur. p.519

Boſo primus Arelatenſium Rex appellatus Prouinciam tenuit à regno Burgundiæ diſtinctam. p.545

Bertrandus vir pius & ciuis Maſſilienſis fundator Ordinis Patrum de pœnitentia S. Mariæ Magdalenæ. p.622
Bertannus Prouinciæ Comes Gregorio VII. Sacramentum Clientelare præſtitit. p.674.n.22

C

CAnoniſatio ſeu vindicatio Sanctorum quid ſit. p.280. in Canoniſatione Sanctorum ſtandum Eccleſiæ indicio ac ſententiæ.p.282.n.7
Cenodoxia in modum cepæ bulborumque deſcribitur. p.264.n.8
Chryſoſtomi corpus Comanis vbi exul vitam finierat, Conſtantinopolim tranſlatum. p.226.n.2
S. Caſſiani miracula in Taueronenſi eius ſacello Diœceſis Graſſenſis. p.405. n.4
Caſtoris Epiſcopi Aprenſis res præclarè geſtæ. p.161.n.6
Aptæ Iuliæ Cœnobium extructum Caſſianitarum. p.162.n.7
Caſſianus eligitur Abbas Generalis Ordinis. p.157.n.3
Libros conſcribit excitante Caſtore de inſtitutis Cœnobiorum.p.160. num.2
Collationes quo tempore editæ à Caſſiano. p.168.n.2
Caſſianus hortatu Leonis Papæ libros ſcripſit De Incarnatione anno 430. p.176. n.6
Cœleſtinus Papa ſcribit ad Epiſcopos qui permitterent ipſis tacentibus in Eccleſia loqui Presbyteros. p.169.n.1
Cauſæ propter quas Leo induxerit Caſſianum ad ſcribendos libros de Incarnatione. p.187.n.5
Doſis Media & ſpiritualis quam aliqui Caſſiano perperam adſcribunt. p.187. n.1
Collationum vſus antiquus. p.196.n.2
S. Cæſarij Parthenonis Arelatenſis fundatio. p.425
Cœnobium S. Zachariæ à Sanctimonialibus Caſſianitis fundatur. p.412. num.7.
S. Cæſarius Maſſiliam adit & inter Monachos Caſſianitas certos dies commoratur. p.511. Quò etiam Cæſariam ſororem ſuam mittit ac Parthenone virginum Caſſianitarum includit educandam. ibid. Eidem Arelatæ Monaſterium conſtruxit. ibid.n.9
Clemens VII. pace inter Carolum V. Cæſarem & Franciſcum Galliæ Regem conciliata Maſſiliam profectus domicilium habuit in Monaſterio S. Victoris. p.503.n.12
Cœmeterium Arelatenſe S. Honorati percelebre. p.412.n.24. & 25
Clemens dictus Papa VII. Robertus ex Gebennenſibus Comitibus Italia pulſus Maſſiliam nauigat. p.502
Chiriacum Monaſterium apud Gaballos olim cenſuale Monaſterio S. Victoris Maſſilienſi nunc Collegio Rutenenſi noſtræ ſocietatis additum eſt. p.491.n.12

Calceamentis non vtebantur Monachi Ægyptij ordinariè. p.25. n.2. & p.27. n.8
Veſtitus Monachorum ſymbola quædam præferebat virtutum ex Dorotheo. p.25.n.3. & p.27.n.8
Cella vnicuique Monachorum aſſignabatur ſingularis. p.28.n.1. quæ huius cellæ ſpecies eſſet, quanta amplitudo. p.29.n.2
Caſſianus paupertatem habuit in amoribus & in theſauris. p.31.n.5
Caſſiani parentes filio peregrinationis Comite ac ſocio, Hieroſolymis loca ſancta perluſtrant. p.9.n.1
Monachos olim conuictus inſtituiſſe ac ludum literarium pueris aperuiſſe. p.11.n.2
Caſſianus Athenas reuertitur vt cœpta ſtudia proſequeretur. p.14.n.3
Culpas publicè ab aliquo reprehenſore exprobrari ac ſeuera caſtigatione puniri, vſu olim apud Monachos receptum. p.43.n.4
Caſſianus Athenis natus patre ſcytha matre indigena vtroque in ſua gente & honeſta familia oriundo & Chriſtianis initiato myſteriis. pag.6. num. 5.
Chæremon ita aſſiduus in opere vt nihil intermitteret. p.59.n.3
Caſſianus in Syriæ Cœnobio prima fidei ac literarum rudimenta ponit. pag.11. n.3. eius feruor in domando corpore & ſtudium perfectionis. p.12. n.1
Caſſianus proprio nomine Ioannes, cognomento verò Caſſianus appellatur. p.8.n.4
Caſſiani nomen interpretatur Petrus Damianus. p.9. n.5
Cucullus eiuſque ſignificatio. p.24.n.2
Mafors & Mafortis quid. p.25.n.2
Melotes & pellis caprina Monachorum Ægypti. p.25.n.2
Caſſiani illuſtrationes diuinæ. p.15.n.5
Germanum inter & Caſſianum iucundiſſima vitæ eiuſdem literariæ atque officiorum ſocietas. p.17.n.3
Chryſoſtomi obitus incidit Comanis apud Pontem Euxinum. pag. 117. num.6
Caſſianum inter atque Atticum natæ inimicitiæ & ſimultates in cauſa Chryſoſtomi. p.117.n.5
Cucuſum relegatur Chryſoſtomus inde Arabiſſum Armeniæ oppidum. pag.111. n.2. & 3. poſtremò Pithyuntem tranſlatus. p.113.n.6
Cellia locus Nitriæ pro multitudine cellarum in eo diſperſarum Cellia nuncupatus. p.82.n.2. In Cellienſibus Monachis charitas tanta vt in admiratione & exemplo ſint omnibus. p.82.n.2
Caſſianus Romæ pro religione contra Pelagianos deſudat. p.123.n.5
Caſſianus per hæreticos eiectus Conſtantinopoli. p.118.n.7
Chryſoſtomi egreſſus ab vrbe Conſtantinopolitana. p.111.n.1
Carolus Cognomente Claudus Prouinciæ Comes & Siciliæ Rex è carcere Barcinonenſi ac vitæ præſenti periculo ope S. Mariæ Magdalenæ liberatur. p.624

Carolus Magnus à Leone III. coronatur ac Romanorum Imperator primus Occidentalis ſalutatur. p.538. Irenis Imperatricis coniugium per Legatos Conſtantinopolim miſſos expetit. ibid.
Carolus I. Prouinciæ Comes cum Beatricè vxore à Clemente IV. Rex Siciliæ declaratur & inungitur. p.621.n.113
Cluniacenſe Cœnobium fundatur à Vuillermo cognomine Pio Aquitaniæ Duce, & Aruerniæ Comite. p.558.n.67
Carolus Martellus Saracenos Galliam ac nominatim Prouinciam incurſantes magno numero proſtrauit. p.528.n.33. & p.533.n.37
Conradinus & Auſtriæ Dux Neapoli capitali ſupplicio affecti. p.612
Canonici Arelatenſes S. Trophimi vitam regularem profeſſi. p.60.n.98
Conſtantia filia Rogerij Ducis Apuliæ & ſoror Tancredi Henrico VI. Imperat. in matrimonium data. p.603
Caroli Martelli pietas à ſummis Pontificibus aliiſque viris eximiis commendata. p.533. n.37. De eius ſalute bene ſperandum. ibid.
Ciſtertienſem ordinem à tributis & oneribus immunem ſcripſit in omni ditione ſua Gaufredus huius nominis II. Vicecomes Maſſilienſis. pag. 611
De Canillac familiæ perantiquæ nobilitatis inſignia & monumenta. p.696.n.18
Claudius de Carſonuille poſtremus inter Abbates S. Victoris titularios & per Monachorum ſuffragia beneficium adeptos, Abbatiam adminiſtrauit. p.647

D

Dedicatio Eccleſiæ S.Victoris. p.181.n.1
Daniel Paphnutij diſcipulus peculiari gratia humilitatis ornatus. pag.71.n.2

E

Eccleſias ac templa Deo & ſanctis rectè ædificari ac dedicari. p.299. num.1. Plura S. Caſſiano noſtro dicata. ibid.n.2. & ſequen.
Ennodius Caſſianum noſtrum dilaudat in dedicatione Eccleſiæ S. Ioannis Baptiſtæ. p.301.n.31
Examen particulare certa diei tempora complectens. p.247.n.2
S. Euſebia vna cum triginta nouem virginibus Sanctimonialibus Martyrium ſubiere. p.109.n.7
Epiſcopatus Caſtrenſis, Vabrenſis, Papulenſis, & S. Pontij Thomeriarum ex Abbatiis Monaſterio S. Victoris Maſſilienſi cenſualibus detractis à Ioanne XXII. inſtitut. p.427.n.7
Eucherius olim coniugio obligatus duos ex eo filios habuit Veranum & Salonium, Monachos Lerinenſes ac deinceps Epiſcopos. pag. 133. num.5

S. Elzearius de Sabrano ſub Abbate Guillelmo auunculo ſuo educatus in Monaſterio S.Victoris Maſſilienſi. p.693.n.14.De eodem pag.718.n.17.

F

FAuſtus à Driedone defenſus. p.210.n.17
Francorum regni initia. p.180.n.5
Forum Iulij oppidum,Colonia Octauianorum. p.136.n.2

G

GEnnadius quo ſenſu Caſſianum contra Proſperum tueatur. pag.205. num. 2
Genſericus Vandalorum Rex ab Eudocia accerſitur ex Africa in Italiam. p.179. n.4
Germani familiaris Caſſiani obitus. p.169. n.4
Gelaſius II. mare tranſiturus Rhemis Maſſiliam peruenit ac S. Victoris domum perhoſpitalem ac celebratiſſimam frequentauit. p.498.n.7
Gregorius II. Romam profecturus Maſſiliæ nauem conſcendit. p.501.n.9
Gazam Palæſtinæ adit Caſſianus ibique Martyrum monumenta & ſacra reliquiarum fercula veneratur. p.52.n.2
Gregorium Nazianzenum præceptorem habuit Conſtantinopoli, vbi Theologiam publicè profitebatur. p.20.n.6
Germanus Caſſiani nomine cum Patribus colloquebatur mutuaque ferebat ac referebat reſponſa. p.18.n.3
Germanus & Caſſianus concepto religionis propoſito adeunt ad Abbatem cuſtodémque Cœnobij Bethlehemitici. p.20.n.3
Gregorius Nazianzenus & Baſilius Athenas concedunt literarum Metropolim ac literatorum. p.14.n.2
Guntramnus Rex, Prouinciæ principatum tenuit cui ſucceſſit Childebertus. p.518.n.19
Gilbertus Prouinciæ vltimus Comes ex illuſtriſſima Burgundiæ Regum familia. p.590.n.90
Gregorius XI. ſedem Pontificiam Auenione Romam tranſtulit. p.636
Guillelmus De Sabrano Abbas S. Victoris Maſſilienſis & Epiſcopus Dinienſis. p.680.n.32
Gauterius De Nogareto miſſus à Philippo Pulchro in Italiam contra Bonifacium VIII. p.695.n.16
Garcinda Abbatiſſa Monaſterij S. Victoris Maſſilienſis ex Ordine Caſſianitarum. p.703.n.36
Gilberti Porretani error. p.218.n.10

H

HÆreſis ab errore diſcrimen. p.213.n.3.
S. Honorati Monaſterium Atelatenſe extra muros conſtruitur.p.427.

n. 18. eius inſtaurationem vrget Michaël De Moreſiis Archiepiſcopus Arelatenſis literis ad comprouinciales Epiſcopos datis. p.430.n.21.
Honoratus Arelatenſis, Archiep. Monaſterij Lerinenſis fundamenta iecit anno 375. hoc eſt 45. ante conditum à Caſſiano Maſſiliæ S. Victoris Monaſterium. p.507.n.6
Hebdomadarum mutua viciſſitudo inter Monachos in exequendis domeſticis Miniſteriis. p.34.n.5
Hieronymus Roma diſcedens Gallias primum inde Aquileiam, tum in Dalmatiam Comite Bonoſo contendit. pag.3. n.1. Ab eo Bethlehem electa & habitari cœpta. p.37.n.3. Ibidem Monachus factus Caſſiano pluribuſque aliis documento æque fuit atque exemplo. p.39.n.7
Honorius Imperator Arcadio fratri ſuo ſcribit vt iuberet in cauſa Chryſoſtomi Theſſalonicæ Concilium fieri. p.109.n.9.p.112.n.4
Hieronymus diſcendi cupiditate ad Didymum Alexandriam contendit. pag.74. num.4. Barrabanum in literis Hebraicis habuit præceptorem. p.75. n.4.
Hugo Comes Arelatenſis Rex Italiæ ſalutatur. p.550.n.59
Hugo Imperator, & Comes Arelatenſis fit Monachus in Cœnobio S. Petri Montis Maioris Arelatenſi. p.559.n.68
Henricus Cæſar hoc nomine II. Chunegundam vxorem parentibus intactam vt acceperat moriens reddidit. p.563.n.73.
Honorius III. quos religioſos Ordines confirmauit. p.614
Hermelinta Virgo nobiliſſima & Abbatiſſa S.Saluatoris Eccleſiam Dominæ De Acoules Maſſiliæ fundauit. p.705.n.38
S. Hugo creatus Epiſcopus Grationopolitanus in Concilio Auenionenſi ſub Aycardo Archiepiſcopo Arelatenſi. p.674.n.22
Hugo Arelatenſis Imperator & Comes Prouinciæ fit Monachus Caſſianita. p.686.n.2.
Hieronymi doctrinæ atque ingenio quantum Auguſtinus deferret. p.87.n.1. Quam frequentes ad eum literæ? & tantus hominum concurſus vt ſtudiis vix eſſet relictus locus. p.88.n.3.& 4.

I

INſtitutiones quandò & cui inſcriptæ. p.185.n.3.
Collationes 24. Collocutores 15. p.185.n.3.
Iulij III. Bulla qua ex rigidi ac ſeueri iuris ratione modum viuendi temperat ac permittit Monachis S. Victoris. p.466
Indulgentiæ conceſſæ Eccleſiæ S.Victoris Maſſilienſi. p.460.n.11
Ioanna Regina Neapoli laqueo interempta. p.460.n.3
Ioannes VIII. in Gallias tanquam ad aſylum confugit ac Maſſiliæ portum appellit. p.495.n.3
Ioſeph Abbas inſtitutioni fratrum apprimè deditus. p.62.n.11.
Ioannes Chryſoſtomus electus & ordinatus Epiſcopus Conſtantinopolitanus. p.94.n.4. Caſſianum ad ſe acceſſit Conſtantinopolim.p.95.n.5.

Bethlehemum,

Bethlehemum ad Chriſti cunas peregrinatur. p.96.n.6
Innocentij literæ ad Chryſoſtomum & Clerum Conſtantinopolitanum. p.107. n.7
Iſaacius Abbas Presbyter ordinatur inuitus. p.84.n.8
Innocentius Papa viuendi regulam & inſtitutorum rationem à Caſſiano traditam authoritate ſua confirmat. p.119.n.1
Iouinianus hæreſiarcha damnatur Romæ & ab Honorio Imperatore relegatur in Inſulam Boam. p.129.n.3
Stiliconis cum Ruffino congreſſus. p.93.n.3
Innocentius Papa inclinare viſus in communionem vtriuſque, Chryſoſtomi ac Theophili. p.105.n.5
Ioanna Regina Siciliæ & Prouinciæ Comes quatuor nuptias contraxit. p.631. n.120. Auenionem vendidit pretio octoginta millium florenorum Eccleſiæ Romanæ. p.632
S. Iſarnus Abbas Vuifredi ſucceſſor. p.569.n.77
Ioanna Siciliæ Regina & Comes Prouinciæ iuſſu Duracij ſuſpenſa Neapoli & laqueo interempta. p.639
Inuentio reliquiarum S. Mariæ Magdalenæ à Carolo II. Siciliæ Rege & Prouinciæ Comite. p.625
Iuliani de Medicis Mediceæ familiæ elogia & clara monumenta. p.650.n.137
Iuditha Imperatrix in Monaſterium S. Radegundis à Pipino detruditur. pag.707. n.41
Ieſuitarum origo à S.Ignatio de Loyola & eorum Ordinis confirmatio à Paulo III. p.645
Ioannes XXII. Abbatias Ordinis S.Caſſiani Caſtrenſem, Vabrenſẽ Sampapulenſem, & Sampontienſem in Eccleſia Cathedrales erexit. p.681.ſeq.

L

Leo ab obitu Sixti electus Romanus Pontifex. p.173. n.1. eius frequens vſus & conſuetudo cum Caſſiano. p.174. n.2. De eius Epiſtola ad Flauianum aduerſus Euthychetem. ibid.n.3
Leoni ad fuit Caſſianus in ſanctioribus conſiliis legum ac iuris interpres & Doctor. p.177.n.8
Leporius Semipelagianus Caſſiani argumentis conuincitur & euincitur. p.170.n.3. & p.170.n.1
Leo Pontifex Maſſiliam appellit. p.181.n.1
Libros Caſſiani qui nunc habentur conſtat ſucceſſionis ſerie eoſdem illos eſſe quos ipſe autor conſcripſit. p.203.n.3
Longobardi à Narſete in Italiam acciti. p.516
Lectiones ſacræ in Cœnobiis ſupra menſam recitabantur. p.45.n.5
Liberius Papa Athanaſij damnationi conſenſit, & fidem Sirmij conſcriptam approbauit. p.8.n.1
Antonij ortus in Ægypto, Hilarionis in Palæſtina. p.8.n.2

Leontius Foroiulienſis Epiſcopus Apoſtolicæ ſedis Legatus. pag.136.n.2 eiuſdem Martyrium. p.138.n.5

Leontium Foroiulienſem Epiſcopum adit Caſſianus. p.135.n.1

Lerinæ inſulæ deſcriptio. p.131.n.2.& 3

Lucus Maſſilienſis à Cæſare olim in obſidione vrbis exciſus. pag.153. num.5.& 6

Leo Papæ Innocentio in Eccleſiaſticis cauſis inſeruit. p.120.n.2

Lauare pedes hoſpitum venientium vſitatum olim inter Monachos. p.89. num.4

Legationes variæ Chryſoſtomi & Cleri Conſtantinopolitani ad Innocentium Papam. p.104.n.2

Hoſpites Legatorum Chryſoſtomi Romæ fuere Proba, Iuliana, Italica ſanctiſſimæ fœminæ. p.105.n.4

Ludouicus pius à Stephano V. inunctus coronatuſque appellatur Auguſtus. p.540. eius præclare res geſtæ. ibid.

Lotharius tertius à Carolo Magno Imperator in Prumienſi Monaſterio fit Monachus. p.544.n.51

Leo Iconomachus Conſtantinum Copronymum filium patre deteriorem reliquit hæredem. p.532.n.36

S. Ludouicus Francorum Rex tranſmarina expeditione ſuſcepta Maſſiliæ nauem conſcenſurus S. Balmæ Magdalenæ reliquias veneraturus adiit. p.617

Leo IX. cum Hildebrando Romam veniens vt Comitia de ſe ritè haberentur poſtulauit. p.574.n.81. Ex Cardinalibus quos creauit, tres poſt ipſum Romani Pontificij titulo coronaque donati. ibid.

Ludouicus De Nogareto Cardinalis & Abbas S. Victoris Maſſilienſis. p.653. n.140

Laurentius Strozius Abbas S. Victoris Maſſilienſis & Cardinalis Auenione moritur vbi in Eccleſia S. Agricolæ ſine vlla inſcriptione iacet. p.668. n.11

M

MOnſpelij ab Vrbano V. Monaſterium Caſſianitarum inſtitutum. pag.289

Miracula non fiunt vbi iam pridem recepta fides confirmatione non indiget. p.304.n.1

Monaſterium Virginum noſtræ Dominæ de Yuelino à S. Caſſiano fundatur. p.409.n.3

S. Martianus Abbas Monaſterij Aptenſis. p.163.n.7

Monſpelienſe collegium Monachorum Caſſianitarum ab Vrbano V. inſtitutum. p.482. Erigitur in Eccleſiam Cathedralem à Paulo III. conſentiente Franciſco I. Rege Chriſtianiſſimo, nequicquam reluctantibus Monachis S. Victoris Maſſilienſibus ac deſerta vadimonia appellantibus. p.485.n.4. Defertur prærogatiua Abbati S. Victoris Maſſilienſi

lienſi legendi nominandique vnum aliquem è Canonicorum ſodalitio eiuſdem Eccleſiæ Monſpelienſis. ibid.
Montis Maioris Monaſterium à Childeberto Rege fundatum, à Saracenis deſtructum & iterum reparatum. p.419.n.8
Molegeſio in oppido Monialium Cœnobium S. Pauli fundatum. p.436. num.30
Monaſterium S.Victoris ab ordinarij Epiſcopi & quorumque aliorum iuriſdictione eximitur ab Vrbano Papa V. p.461.n.4
Montis Maioris Cœnobium Arelatenſe, & S. Mariæ de Craſſa Carcoenenſe committuntur curæ & inſtitutioni Abbatis S. Victoris Maſſilienſis. p.416
S. Maximini initium ſumpſit fundatoribus Caſſianitis à veneratione reliquiarum & tumuli S. Magdalenæ atque eiuſdem S.Maximini. p.414.n.1
Monaſterium S. Victoris Maſſilienſe à S. Caſſiano fundatum anno 420. pag.507
Mulier optabilius ſibi rata mori quàm adulterium pati. p.129.n.3
Melania vidua imminentem vrbi cladem euaſura Caſſiano ſuaſore Ieroſolymam ſe iterum contulit. p.121.n.3
Marcella Romæ primum Monaſterium inſtituit. p.121.n.6
Marcella cum filia Principia à Gothis Romam depopulantibus capta fuſtibus flagelliſque cæditur. p.128.n.2
Magdalenæ ſpelunca in ſuburbio Maſſiliæ locum dedit Caſſiano ad primi ſui Monaſterij fabricam deſignandam. p.152.n.5
Maſſilienſium mores ac ritus. p.143.n.3
Monachi Clero vindicati ordinabantur interdum ad ſacerdotium aut Diaconatum. p.97.n.1
Chryſoſtomus Scythis fide Catholica erudiendis, Monachos eiuſdem linguæ Clero adſcriptos præficit. p.96.n.2
Moyſes Abbas Sarracenorum Epiſcopus. p.78.n.1
Maſſilia Phocæenſium colonia quando condita. p.142.n.1
Magdalena cum fratre Lazaro & Martha ſorore atque aliis Maſſiliam appellit. p.144.n.6
Maſſilienſis Academia. p.144.n.4
Maſſiliæ exuſti quatuor fratres Minores ob hæreſim. p.629.n.117
Monaſterij S.Victoris Maſſilienſis lapſa diſciplina tempore Guillelmi De Petra Abbatis. p.605.n.105
Maſſilienſes magno numero Duce Hugone Gaufredi Vicecomite, Cruce ſignati nomen ſacræ militiæ dedere in expeditione ad terram Sanctam. pag.584
Maſſilienſis Reſpublica durauit annos non plures quadraginta. p.621
Martinus V. in Concilio Conſtantienſi tribus abrogatis Pontificibus in ſchiſmate delectis ſufficitur. p.641
Maria de Eſpinoſiis in Spelunca Minori de Balma Sacellum S. Caſſiano, & Xenotrophium ac Parthenonem mulieribus ad vitam Monaſticam aſpirantibus conſtruit. p.642

S. Maurontus Abbas S. Victoris fit Epiſcopus Maſſilienſis, vir Carolo Magno imprimis charus. p.536
Mahometes Turcarum Imperator poſt diutinam obſidionem tandem Conſtantinopoli grauiſſima oppugnatione potitur. p.644
S. Maurus à S. Benedicto in Galliam miſſus. p.519. n.21. Placidus eiuſdem Benedicti diſcipulus in lacum prolapſus ab eodem liberatur. ibid.
Mahometes genere Arabs Chriſtianæ religionis cuius ſacris imbutus erat fatale portentum. p.529.n.28
Maurantus Maſſiliæ Dux ſiue Comes à Regibus Francorum & Comitibus Prouinciæ defectionem molitur. p.533.n.37
Maria de Eſpinoſiis Maſſiliæ ſub regula S. Caſſiani Deo ſe conſecrauit. p.709. n.38

N

NEſtorius verminante lingua miſerum vitæ ſortitus eſt finem.pag.224. num.3
Nemauſenſe Cœnobium ſuaſu Caſtoris ſui inſtitutionibus imbuit S. Caſſianus. p.409
Neſteros Abbas præclarus in omnibus ſummæque ſcientiæ vir. p.60.n.5
Nili oſtia celeberrima ſeptem. p.63.n.2
Diolcos nominis etymon & vſus. p.64.n.2
Nitriorum Monachorum ſingularis charitas erga peregrinos. p.80.n.2
Nitriæ Erenius quadraginta ferè millibus ab Alexandria. p.80.n.2

O

OSius Cordubenſis Epiſcopus cum Vrſatio & Valente communicat & Sirmianæ blaſphemiæ ſubſcribit. p.7.n.1
Obedientia ſtudioſe colenda atque illa imprimis abſoluta in minimis etiam rebus obeundis. p.42.n.2
Obediendum etiam iis qui inferiorem ſubditamque maioribus poteſtatem gerunt. p.43.n.2
Olympias, Pentadia, & Procula Diaconiſſæ Conſtantinopolitanæ Chryſoſtomo Epiſcopo & earum Magiſtro ſpiritus. pag.110. n.1. Multata Olympias exilio propter Chryſoſtomum. p.111.n.2
S. Odilo Abbas Cluniacenſis vocatus Lerinum Monaſterij adminiſtrationem ſuſcepit. p.557
Otho Alamannus è Salutientium Dynaſtarum familia, Maſſiliæ Caſſianitarum inſtitutum profeſſus. p.687.n.5
Ogerius de Anglura Abbas S. Victoris Maſſilienſis ex qua familiæ ſtirpe ac genere ortus. p.696

P

PResbyterorum Officia propria & quaſi legitima. p.164.2.& 3
Placidia Honorij Imper. ſoror in Hiſpanias captiua abducitur & nubit Athaulpho.

Athaulpho. p.178.n.2. eius cum Honorio fratre familiaritas.p.179.n.4
Phylargyriæ non tam effectus quam affectus eſt radicitus amputandus. p.260. n.4.
Pauli Aquileienſis elogia de S. Caſſiano. p.277
Partheniæ Abbatiæ S. Saluatoris Maſſilienſis initia. p.410.n.4
Prioratus S. Mariæ de Ratis ab Aycardo Archiepiſcopo Arelatenſi donatur Monachis Montis Maioris. pag.421.n.12. Qua cauſa appelletur S. Maria De Ratis. ibid.n.13
Pauli Epiſcopi Maſſilienſis & aliorum Epiſcoporum in Monachos Caſſianitas collata beneficia. p.450.n.2
Phocenſis Abbatia S. Geruaſij inſtituitur, tum deſtituitur & abrogatur. p.433. n.27
Pertuſus Villa donatur à Reibaldo & Vuillelmo eius nepote ac Comite Forcalquerienſi Monaſterio Montis Maioris Arelatenſi. p.420. & 421
Parthenium Aquenſe quod nunc dicitur S. Bartholomæi, Vectigalis olim portio Monaſterij S. Victoris Maſſilienſis. p.414.n.2
Petrus De Luna Schiſmaticus Pontificatu exigitur. p.502.n.11
Peregrinationis vſus in Ægyptum ac remotiſſimas etiam Thebaidis eremos. p.50.n.2. & 3
Pinufius Abbas inter Monachos Cœnobij Bethlehemitici adſcriptus. pag.46. n.1. Eiuſdem fuga & receſſio in Palæſtinam vt Monaſterij cui præerat regimine ſe abdicaret. p.47.n.2
Philoromus & Philæas Thmuites ſub Diocletiano Martyrum paſſi. p.61. num.8
Prænuntiat Epiphanius Chryſoſtomi mortem in exilio & viciſſim Chryſoſtomus Epiphanij obitum in mari. p.110.n.1
Peluſium olim Æliopolis nunc Damiata appellatur. p.57.n.8
Pelagio ne Romæ præſente Innocentio ſuarum hæreſum venena ſpargeret omnes iniecti frœni. p.124.n.4.& 5
Prouincia quibus finibus circumſcribitur. p.130.n.1
Proculus Epiſcopus Maſſilienſis cùm Caſſianus Maſſiliã venit p.146.n.6. In Concilio Taurinenſi declaratur Metropolitanus Antiſtes. ibid.
Paula totos viginti annos in Cœnobio Bethleemitico vitam Monaſticam profeſſa. p.89.n.5
Porphyrius ordinatus Gaſenſis Epiſcopus impetrauit ab Imperatore vt Marnæo clauſo & aliis templis omnia ſimulachra deiicerentur.p.99.n.4
Paulus Epiſcopus Maſſilienſis Proculo ſufficitur. p.155. n.7. ab eo fundatum Cœnobium S. Victoris. ibid.
Piammon Abbas ab Angelo recreatus. p.65.n.3
Paulus Abbas exerta manu palma iuuenem Monachum percutit vt eius patientiam patefaceret. p.67.n.8
Pipini res geſtæ. p.534.n.40
S. Porcarius Abbas Lerinenſis cum quingentis & quinque Monachis à Saracenis Martyrium paſſus. p.528.n.34
Prouincia Comitatus nomen aſſumit cum antea regnum diceretur, ac

primus

primus eius Comes Boſonus eius nominis II. fuiſſe dicitur. p.552
Pugnant Chriſtiani contra Turcam nauali prælio ad Naupactum Corinthiaci ſinus oppidum. p.651
Palamedes Forbinus Prorex Prouinciæ conſtituitur à Ludouico XI. Rege Francorum. p.646
Paphnutii vita & mores cognomento Bubali. p.79.n.1
Pinufij Abbatis fuga & reductio ad Monaſterium cui præerat. p.68.n.1

Q

QVibus principiis ac ſtudiis exorta. tanta inter Nazianzenum & Baſilium amicitia. p.16.n.1

R

ROma à Gothis capta & direpta. p.178.n.6
Reſpecta Abbatiſſa Monaſterij S. Caſſiano dicati Maſſiliæ. Ad eam ſcribit S. Gregorius. p.411.n.5
S. Radegundis Arelatem profecta in Monaſterio S. Cæſariæ vitam religioſam amplectitur. p.114.n.14
Eiuſdem obitus Auguſtoriti Pictonum. ibid.
Reliquiæ in templo S. Victoris tum ſuperiori tum inferiori quæ habentur. p.471
Refectionis tempus, modus, qualitas diuerſa eſſe oportet pro impari ſcilicet corporum ſtatu vel ætate vel ſexu. p.44.n.2
Roncelinus partem Vicecomitatus Maſſilienſis condonat Monaſterio S. Victoris Maſſilienſi. p.613
Religioſi ſtatus primordia accerſita & ducta ab Ægypti Eccleſia Alexandrina. p.73.n.2
Didymus Alexandrinus videns quamuis cœcus eſſet. p.74.n.4
Richardi Cardinalis & Abbatis S. Victoris Maſſilienſis res præclarè geſtæ. p.581.n.87
Robertus ex Comitibus Gebennenſibus Clementis VII. nomine aſſumpto Auenione Pontifex aduerſus Vrbanum VI. Romæ ſedentem. p.638
Reliquiæ SS. Mariarum Iacobi & Salomæ in oppido Trimariano iuuentæ. p.643
Reges vitam Monaſticam amplexi. p.535
S. Ruſticula cum Virginibus Cæſarianis Arelate regulam & Inſtituta S. Caſſiani profitebatur. p.524.n.26
Roncelinus Vicecomes Maſſilienſis factus Monachus & è clauſtris profugus Caſſianitarum, reſipiſcit & in gratiam recipitur ab Innocentio III. p.690.n.13
Renatus Prouinciæ Comes Boni regio elogio donatus moritur Aquis Sextiis. p.645
Robertus de Calach Cardinalis & Abbas S. Victoris in eam egeſtatem & mendicitatem

mendicitatem redactus eſt vt ad vſus vitæ neceſſarios ſtipem à Collegio Cardinalium ſuſciperet. p.646.n.113
S.Radegundis vitæ Religioſæ tirocinium ponit Arelatis ſub regula S.Cæſariæ. p.706. n.39
Regulas ac leges ſanctiſſimas primus in Occidente præſcripſit S.Caſſianus quæ totam vitæ Monaſticæ rationem ſalubriter conformarent. p.658. n.4. cur Monachorum Ordines ante S. Benedictum inſtituti ad ſuas conſuetudines generales ac priuatas leges S. Benedicti regulam inſinuarunt. p.658.n.6
Religionem nouam ne quis inueniat ſed quicumque ad religionem conuerti voluerit vnam de approbatis aſſumat ſtatutum eſt in Concilio Lugdunenſi ſub Gregorio X. & in Concilio Generale ſub Innocentio III. p.659
Regulæ variæ ac leges ſanctiſſimæ à fundatoribus cuique Ordini religioſo præſcriptæ. p.654.n.1
Rhodo à Solimano in deditionem accepta, Equitibus Rhodiis inſula Melita aſſignatur. p.648
Ruffinus inſperato militis gladio Stiliconis nomine confoditur. p.93.n.3

S

SOlitudo vitia non ſolùm ſeruare ſed etiam exaggerare conſueuit. p.261. num.5.
Simeonis Stylitæ zelus ad Eccleſiæ defenſionem. p.223.n.1
Superbia vniuerſis virtutum facultatibus crudeliſſima deprædatione animam nudat. p.266.n.9
Sanctitati nullus eſt locus abſque vera fide. p.276
Sixtus III. Cœleſtino Pontifici Romano ſuccedit, ſollicitatur à Theodoſio damnare Neſtorium. p.223.n.1
Saluianus Maſſiliæ Presbyter, tum Epiſcopus. p.183.n.3
Stephanus V. in Galliam profectus hoſpes Maſſiliæ in Monaſterio S. Victoris verſatus eſt. p.497.n.5
Stephanus III. ad Pipinum Regem confugit in Galliam. p.498.n.6
Sanmaximinenſe Cœnobium olim inter cæteras Ordinis S. Caſſiani familias & membra in ius ac dominium PP. Dominicanorum tranſtulit Carolus II. Siciliæ Rex & Comes Prouinciæ. p.489.n.10
Serapion inſignis ille Thmuis Epiſcopus. p.61.n.8
Scyrulum Regem eiuſque quinquaginta liberos ducit captiuos in triumpho Mithridates cognomento Eupator & vniuerſo potitur Boſphoro. p.5. num.1. & 2
Suppellex Monachorum priuata tenuis admodum & exigua. p.30.n.3.& 4
Scythicæ ſolitudinis deſcriptio. p.77.n.3
Serapion Sindonites quis & quantus. p.81.n.3
Siagrius Nicienſis Epiſcopus Caroli magni nepos & Comes Brienſis Cœnobium S.Pontij Nicienſis Martyris conſtruxit. p.539.n.4

Stœchades Inſulæ Maſſiliæ proximæ. p.139.n.1
Societati Iesv Fixæ Andegauorum Henricus IV. Scholas conſtituit aſſignato ad eas Vindonicenſium Ducum palatio. p.668.n.12
Serenus Abbas nominis ſui ſpeculum, peculiari dono caſtitatis infuſus. p.83.n.4. Quo epulo Serenus excepit Caſſianum. p.83.n.6
Sacerdotij Ordine initiatus, poſtmodum creatus Abbas. p.18.n.4
Semipelagianiſmi initia. p.160.n.1

T

Tauleri Apologia per Ludouicum Bloſium aduerſus Ekium. p.207.n.5
Teſtandi facultas à quo conceſſa Monachis Maſſilienſibus S. Victoris. pag.469
Tyrones Monachi certa iterum domus parte interiori à cæteris diſcluſi refrænandis affectibus ac vitæ ſeueriori ſedulo vacabant. pag.40.n.1. Conſcientiæ ratio Superiori aut Inſtitutori candide exponéda. p.41.n.4
Tyrones Monachi non ſtatim interna fratrum diuerſoria accedebant ſed in hoſpitalitatis ſeruitium, delegata in exteriori atrio cella tribus menſibus incumbebant. p.33.n.1. & 2
Thenneſus Ægypti vrbs & Bechriæ caput. p.54.n.1
Theodoſia Scythiæ vrbs pulchritudine imprimis nobilis ac peruetuſta & gentilitia ſedes Caſſianorum familiæ. p.6.n.3
Theodoſius Anachoreta S. Hieronymi magiſter ac Præfectus ſpiritus. p.22.n.3
Thmuis Mendeſij noui ſeu præfecturæ Metropolis. p.60.n.7. Vnde dicta Thmuis. p.62.n.10
Theophili iudicium aduerſus Chryſoſtomum Innocentius Papa caſſum atque irritum eſſe decernit. p.100.n.2
Theodoſij mors & cadauer Conſtantinopolim deportatum. p.93.n.1.& 2
Theonas triginta annis ſilentij habuiſſe dicitur continentiam, huic data eſt gratia ſanitatum. p.70.n.4
Theodorus Abbas S. Pachomij diſcipulus æqualis ætate Caſſiano. p.82.n.3
Tilliſiola Abbatiſſa in Maſſilienſi Caſſianitarum Monialium Parthenone iacet ibidem in Eccleſia S. Victoris. p.705
Turrianorum familia & antiqua nobilitas in Bernardo à Turre Abbate Caſſianita. p.698.n.19

V

Vrbani V. corpus Auenione Maſſiliam tranſlatum aram inter maximam ac ſacellum S. Caſſiani conditum. p.230.n.3
Vigiliæ Monachorum. p.254.n.6
Venerius Epiſcopus Maſſilienſis Caſſiani ſtudiis patrocinatur. p.163.n.1
Venerius Maſſilienſis Epiſcopus, cum Leo in Galliam Legatus illuc adnauigauit. p.183.n.3
Vallia Rex Gothorũ pacem cũ Honorio datis obſidibus pepigit. p.179.n.3
Vrbani II. literæ ad Richardum Cardinalem atque Abbatem S. Victoris Maſſilien

Maſſilienſis, de Monaſteriorum reformatione. p.437.n.33
Vicecomitatus Maſſilienſis quo fines & prædia complecteretur.p.453.n.7
Vabrenſis Abbatiæ in Ordinem S. Caſſiani adſcriptio. p.457.n.12
Vrbanus II. ab Aruernia Maſſiliam petit vbi eum Monachi Caſſianitæ habuere hoſpitem domi. p.497
Vuillelmus Prouinciæ Gubernator in Cœnobio Montis Maioris vitam Monaſticam profeſſus. p.420.n.8
Vrbanus V. Collegium Monſpelienſe Benedictinorum pro ſua in Chriſtianam religionem ac Monaſterium S.Victoris Maſſilienſis pietate à fundamentis extruxit & dotauit. p.23.n.6
Vicedominos Maſſiliæ inſtituit Carolus Imp. p.534
Vido primus Italicæ gentis à Formoſo Pontifice renuntiatus. p.547.n.54
Veſperarum Sicularum prouerbium quo caſu & authore manauit. p.623. num.119
Vuillelmus Gerardus in Balmæ montis ſpeluncam adoraturus ad Magdalenæ aram proficiſcitur. p.555.n.64
Vuillelmus II. Monaſticam vitam amplexus in Cœnobio Montis Maioris Arelatenſi ſanctitate inſignis & miraculis clarus. p.568.n.76
Vicecomitum Maſſilienſium dignitas & amplitudo quo primum tempore ſe eiecit atque extulit. p.560
Vuillelmus I. Vicecomes Maſſilienſis principatu ſe exuens in ſacram ac religioſam S. Caſſiani familiam Maſſiliæ cooptatur. p.561.n.70
S. Vuitfredus Abbas S.Victoris Maſſilienſis. p.561
S. Virgilius Epiſcoups Arelatem primus euocat Maſſilienſes Monachos Caſſianitas. p.522.n.25
Vuillelmi duo Vicecomites Maſſilienſes vitam Monaſticam in Cœnobio S.Victoris amplexi. p.686.n.3.& 4
Vrbanus II. ex Gallia Romam reuerſurus ex itinere Arelatem diuertit ibidémque Dominicæ Natiuitatis diem cum diuerſarum Prouinciarum Epiſcopis glorioſiſſimè celebrauit. p.675.n.23
Vrbani V. prodigioſa natiuitas. pag.661. num.2. eiuſdem vita & res geſtæ. p.662. n.3. & 4.

F I N I S.

LVGDVNI,
Ex Typographia IACOBVM DV CREVX.

Errata ſic corrige.

PAgina 28. num.9. qui vos viderint (actio ne) actiones, &c. Deleatur illud (actio ne) Pag.30.n.3. nuodo, lege nudo. Ibi Antinouum , lege Antinoum. Pag. 34. aſſuefactl, lege, aſſuefacti. Pag.38. commiſit , l. non omiſit. Pag. 42. alaceriterque, l. alacriterque. Pag.62. Inſturioni, l. inſtitutioni. Pag.61. Pindalus, l. Pindarus. Pag.77. præcibus, l.pre.ibus. Exortus, l.exorſus. Pag.78. Nicephorum, l. Nicephorus. Pag.86. rebus, l. verbis. Pag.67. ſequitiæ, l. ſegnitie. Pag.69. apud vtramque, l. vtrumque. Pag.108. rotundere, l. retundere. Et ibidem quæ eis ibi ſufferre, l.eos. Pag.130. quaſi vnius ſtudij , l. ſtadij. Pag.133. inſtitutionis obſeruantiſſimi, l.obſeruantiſſimo. Pag.135. odie, l.odio. Pag.158. Nemanſi l.Nemauſi. Ibid. præcarentur, l. precarentur. Pag.186.num.5. illud orationis filium, l. filum. Ibid. iudices, l. indices. Pag. 208. n. 8. affirmamus hos tam ipſi Caſſiano, l. non tam ipſi Caſſiano. Pag.215.n.5. indignum potaret, l. putaret. Pag.216. n .6. morruoram , l. mortuorum. Pag. 217. Aranſicanos, l. Arauſicanos. Pag.229. n.4. in dis, l.in dies. Pag. 225. n.4. præſcriberet, l. proſcriberet. Pag.226. n.3. charis, l. choris. Pag.247. n.1. inſcrendis, l. inſerendis. Pag.253. n.3. Nam ergo curam, l. non ergo. Pag. 299. Canonæ 20. l. Canone. Pag.303. n.1. Cantum eſt , l. Cautum. Pag.418.n.7. Magiſtri aulæ filiis, l. filius. Pag.435. n.29. Ex Parrhemone , l. Parthenone. Ibid. Indique , l. indigne. Pag. 533. Extant certè laudara , l. extat. Pag.535. egregie doctus priuſque, l. piuſque. Pag.542. ſiue erga diuinas, l. res diuinas. Pag.568. magnum eſt gratiam, l. magnam. Pag.591. Mortuo nepote, l.nepoti. Pag.586. extollit Gregorius VII. lege VIII. Pag.645. putatus delicias , l. deliciæ.

KONSERVIERT DURCH
ÖSTERREICHISCHE FLORENZHILFE
WIEN 1967

005647717